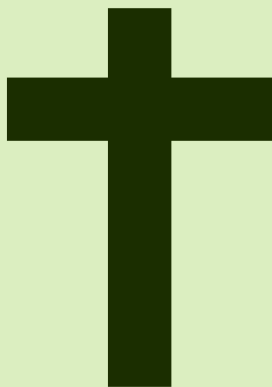

Mbede sáka kuni
fie

New Testament in Kuo

Mbede sáka kuni fie
New Testament in Kuo

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Kuo)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

1bae8b8b-6141-55e9-b352-adf7a01da5f4

Contents

Matiye	1
Marki	81
Luku	128
Zaa	211
Peɔ nzoɔ ndáy	
nzaapedri	269
Romri	344
1 Korɔteri	380
2 Korɔteri	413
Galasiri	436
Efɛzri	449
Filibri	461
Kolosiri	470
1 Tesalonikri	478
2 Tesalonikri	486
1 Timote	491
2 Timote	502
Tite	509
Filemon	514
Eborori	516
Zak	543
1 Piyer	552
2 Piyer	562
1 Zaa	568
2 Zaa	577
3 Zaa	579
Zud	581
Fe ká tina nun	
hã Zaa	584

Matiye Bay kere Ngerewuru ka Matiye daa mbedeke

Bay ka se tul feri ka do bil mbede ni key

Mbede key na Matiye daa bay hana nzobri ko mii, Zezu ba Krisi, nzob ka Ngerewuru waa bay pie ni vi yaa nzobri. Be mini ze, ka san bayri ka do bil *Mbede saka kuni ka piedke* ngii bamba a daa do bil mbede ni key bay kieke mii, feri riw bele ka Ngerewuru waa bay daa na, o bay zadε bay faa vika Zezu ka ba Krisi, Vu Ngerewuru, Nzob Kaw Bay Kumnun.

Saw fe ka'a daake mbede key na, bay kiinake soro bay kaw bay kumnun Zezu riw bele ya, roo le, kakalke ba baa nasi bay fe ka'a daa, bay fe ka'a fere nzobri. Ka kie Zezu ba bawda nzob luye ka fere nzobri fe bay hirusuo ka uru saa luo Ngerewuru. Be Zezu na, ka maa bay tina maa saw bay bol kusol Ngerewuru ndaw, a maa kie nzobri bay ka se tul reke mbay Ngerewuru na ndaw pi.

Maa bayri ka do bil-e

Saw bulu Zezuri bay mbona be: 1-2

Daa tul nduo mbii Zezu, bay lie law-ε: 3-4

Fe fere Zezu ka tul mboro:
5-7

Fe sanri ka Zezu daa, bay nzob tun ni ngerejri:
8-12

Law bayri ka se tul reke mbay Ngerewuru: 13

Fe daa san Zezu, bay bay ka'a baa zin Fariziri:
14-18

Uru saa kuɗu zad ka Galele kpuru mgba Zuzalem: 19-23

Vika reke mbay Ngerewuru:
24-25

Koko seke fe Zezu, hud be, bay tji be saa luo hud:
26-28

*Saw bulu Zezu Krisi
(Luk 3.23-38)*

¹ Saw bulu Zezu *Krisi, nzob ka Ngerewuru waa bay pie ni vi yaa nzobri na ze do key: ka ba vu bulu *Abaraham ndaw, a ba vu bulu Mbay *David ndaw pi. ² Abaraham na mbon Izak; Izak mbon Zakoɓ; *Zakoɓ mbon Zuda bay yu-eri. ³ Zuda mbon Fares bay Zara ka maa bari ba Tamar; Fares mbon Esrom; Esrom mbon Aram; ⁴ Aram mbon Aminadaɓ; Aminadaɓ mbon Naason; Naason mbon Salmɔn; ⁵ Salmɔn mbon Boaz zin Rahaɓ; Boaz mbon Obed zin Rud; Obed mbon Zese; ⁶ Zese mbon David ka ba mbay. Mbay David mbon Salomɔn zin may Uri. ⁷ Salomɔn mbon Roboam; Roboam mbon Abiya; Abiya mbon Asa; ⁸ Asa mbon Zozafa; Zozafa mbon Zoram; Zoram

mboŋ Oziyas; ⁹ Oziyas mboŋ Zotam; Zotam mboŋ Akaz; Akaz mboŋ Ezekiyas. ¹⁰ Ezekiyas mboŋ Manase; Manase mboŋ Amoŋ; Amoŋ mboŋ Zoziyas; ¹¹ Zoziyas mboŋ Zekoniyas báy yu-eri. Sewke ku na, i faa leŋ Izarayelri ba koy ruy i séke ri tusiri *Babiloŋ*.

¹² Fale ká i faa ri na báyii le, Zekoniyas mboŋ Salasiyel; Salasiyel mboŋ Zorobabel; ¹³ Zorobabel mboŋ Abiyu; Abiyu mboŋ Eliyakim; Eliyakim mboŋ Azor. ¹⁴ Azor mboŋ Sadok; Sadok mboŋ Akim; Akim mboŋ Eliyud; ¹⁵ Eliyud mboŋ Eleyazar; Eleyazar mboŋ Matan; Matan mboŋ Zakob; ¹⁶ Zakob mboŋ Zezeb ká ba waa Mari ká mboŋ Zezu ká i di ni ba Krisi na.

¹⁷ Be mini ze, saw bulu Zezu Krisi, ká uru saa tul Abaraham kpuru tji tul Mbay David na toŋ fal kji ba duo fale niŋ. A úru saa tul Mbay David kpuru tji ke sew ká i fáake leŋ Izarayelri i séke ri Babiloŋ na, saw bul-eri toŋ fal kji ba duo fale niŋ na ndaw. A úru saa sewke ká i fáake ri se Babiloŋ kpuru tji sew mboŋa Krisi na, saw bul-eri toŋ fal kji ba duo fale

niŋ na ndaw pi†.

*Saw bay mboŋa Zezu
(Luk 2.1-7)*

¹⁸ Saw mboŋa Zezu *Krisi na ze do key: Mari ká ba mi-ε na, ka ba máy mbana Zezeb. Bari na i naa ziŋ kji ya robay, le, báy faa hurusuo Tem Law Pie na, Mari yáake bil. ¹⁹ Zezeb ká ba mbana be na, ka ba nzoŋ ká daa fe báy zadε ká nun Ngerewuru, ze a hii daa sahoŋ bo nun máy mbana be na ya. Sawke mini ze, a hii bay poŋ ni ba muni hoŋ taŋ baá bay bilke na ká nun ruo nzoŋri. ²⁰ Zadka'a do kér bayke ká bil law-ε munu hoŋ le, Ngerembay pie leŋ nzaaped ká nulue ha ni tji tul-e báy lom a baa ha ni mii: «Zezeb, bo *vu bulu David, mu daa hje ká bay yaŋa Mari ba máy bo na ya, bay ji le, báy faa hurusuo Tem Law Pie ze, ka doke bil na ku. ²¹ Ká'a mboŋ ba leŋ wara nzoŋ, le, mù tuu riŋ-ε ba Zezu, bay ji le, be ze a yaŋa nzoŋ beri ká tul feyaá bari.»

²² Fe niri riw bele na, tji mini key bay haŋa bay ká Ngerembay baa ká piedke lew báy faa nzoŋ yaŋa bay saa nzi-ε na, ka do munu báy zadε. Bayke na ze do

* **1:11** 1.11 Zakob ká Ngerewuru tuu riŋ ha ni ba Izarayel na, ka ba vu bulu Abaraham, a do báy ledri ba duo fale siŋi. A ledkeri ku na, i ba nzoŋri ká Ngerewuru ko ri ba nzoŋ taa beri. † **1:17** 1.17 Pola lew na, Ngerewuru waa ziŋ Abaraham bay sám fe zuo tul saw nzoŋri riw bele ká tusiri key báy faa be, a waa ziŋ Mbay David kara ndaw mii, nzoŋ mbjw ká saw kani be na, a káw tul kariŋgaw mbay baŋguo. Munu ká Zezu ba vu bulu Abaraham, a ba vu bulu Mbay David ndaw na, nzoŋ daa mbede key na, hii bay haŋa nzoŋri ko ba tusue mii, Zezu na ba nzoŋ ká Zibri giyaŋ ni kekeke bay haŋa ni ka ya ri. I kji Tiika saw fe 12.3 báy 2 Samiyel 7.12-16.

key: ²³ «Ì kɔ, máy tikdĩ a yaana bil bay mbón ba leđ wara nzob, le, ì tuu riŋ-ε ba “Emanuyel‡.”» Báy nzaa bay naari le, baa mii, «Ŋgerewuru sad zinj naari.»

²⁴ Zadka Zezeb tuma saa tul nam na báyii le, ka daa munu ká leđ nzaaped Ŋgerembay ká nulue baa ha ni na, a yaa Mari na ba máy be. ²⁵ Roo le, i naa zinj kɔ ya kpuru maa báy nam ká Mari mbonke leđ wara nzob. Leε, Zezeb tuu riŋ leđ na ba Zezu.

2

Nzob fe kókori vi Betelehem bay kókɔ Zezu

¹ Zezu na, Mari mbon ni ká Betelehem, puo ká kuđu zad ká Zude. Sewke ku na *Erod ze ba mbay ká dī. Fal mbona Zezu na ku báyii le, nzob fe kókori uru saa fi tji sie í se kpuru í tji Zuruzalem, ² a í vbi nzob puori bay mii: «Leđ ká i mbon ni ba mbay Zibri na waa, ka naa zad ha le, bay ji le, buru kɔ mbaymaw ká tji ká fi tji sie bay tul-e, ze búru vi bay gól riŋ mbay be.»

³ Zadka Mbay Erod laa bayke na munu báyii le, law-ε nzaa ni ngji bamba tasiri. Nzobri riw bele ká bil puo ká Zuruzalem na hoy kara, law-ri nzaa ri munu ká be na ndaw pi. ⁴ Báyii le, Mbay Erod mbu *ngerenzob fe poyri báy nzob fére nzobri *bol kusol Zibri riw bele a vbi ri bay mii: «Zad ha ze

i mbón nzob ká Ŋgerewuru waa bay pie ni na ká dī le?» ⁵ Leε, i yjira báy bay ha ni mii: «I mbón ni ká Betelehem ká kuđu zad ká Zude, bay ji le, nzob yaana bay saa nzaa Ŋgerewuru baa bayke do bil mbede Ŋgerewuru pied lew hoy mii:

⁶ “Bo Betelehem, puo ká tusiri Zuda: puo hawri ká Zuda na i ti kál mù ya, bay ji le, mbay ká’a kóro nzob biri ká ba leđ Izarayelri na, a tji saa saw bo*.”»

⁷ Fal bay ká Mbay Erod laa munu na báyii le, ka pie nzaa ped ha ri dī nzob fe kókori ba muni, a vbi ri bay, bay ha ri tuu ni nam ká mbaymaw tji ke na lik lik ha beri kɔ. ⁸ Fale ku le, ka pie ri ba Betelehem a baa ha ri mii: «Ì se bo í vaa vbi bay ká se tul leđ na báy kere í kɔ. Zadka ì kɔ ni le, ì yji bo í ví baa bayke ha mĩ, bay ji le, bi hoy kara mĩ hii bay seke bay vaa gól riŋ mbay be ndaw.»

⁹ Zadka i laa bay ká Mbay Erod baa ha ri na báyii le, i mbi faa i se ba badī. A le, mbaymaw ká i kɔ ni ká fi tji sie na nda faa pol-ri kpuru a tji tul hul nam leđ na a taa a do dī. ¹⁰ Zadka i kɔ ni taa a do na báyii le, i daa suoriya ngji bamba tasiri, ¹¹ a í nduo í se hul nam leđ na, í kɔ ni báy mi-ε Mari, le, i huku pol-e a í gól

riŋ mbay ðe. Rɔbay, i hina soba í f̄aa feziŋa ðari, a í mgbáke ini ziŋ ni. I ha ni lari ndaw, fe ká baɛ fu b̄y b̄y ndaw, báy num *mir* ndaw pi. ¹² Fale ku ɛ, Ngerewuru baka ri báy faa lom bay haŋa ri ȳi báy faa ká t̄i tul Mbay Erođ na mbáa. Ȳi ðari na báyi ɛ, i mbi faa k̄i ro ze í ðaa t̄i puɔ.

I mbi Zezu í d̄úuke se tusiri Ezište

¹³ Zadka nzob fe kókori na i zol báyi ɛ, leđ nzaaped Ngerembay ká nulue t̄i tul Zezeb ba lom a ðaa ha ni mii: «Úru siya mú mbi leđ na báy mi-ɛ, mú d̄úuke se tusiri Ezište, mú v̄a káw d̄i kpuru ha m̄i bi k̄i mi mbi nzaa-i ha mù ndaw roɔ, mu ȳi mú v̄ike ri báy, bay ji ɛ, Mbay *Erođ nzaa faa bay ika leđ na.» ¹⁴ Ká ðil sunke ku hoy na, Zezeb uru siya a mbi leđ na báy mi-ɛ, a zólke se tusiri Ezište, ¹⁵ a í kaw d̄i kpuru maa báy hud ká i Mbay Erođ. Fe niri key na kal mini ha bay ká Ngerembay ðaa pola lew báy faa nzob yaŋa bay saa nzi-ɛ na, do munu báy zadɛ. Bayke ðaa mii: «M̄i d̄i vu-i ha ni t̄i ká tusiri Ezište†.»

Mbay Erođ ha ri i leđri ká Betelehem

¹⁶ Zadka Mbay *Erođ ko ká nzob fe kókori luo ða mbúo hoy ká tul-e na báyi

ɛ, law-ɛ f̄aa ni puu-u ha ni mbi nzi-ɛ ha nzob ðeri se Betelehem báy vu puoruori ká do lakun-ɛ, í i leđ w̄arari riw bele ká mbiimbam ðari ba siđi ya báy, bay ji ɛ, ka tuu mbiimbam leđri ká i ika ri na, ha ni maa báy bay ká nzob fe kókori ðaa ha ni se tul síe t̄i mbaymaw na. ¹⁷ Fe niri key na kal mini ha bay ká Zeremi nzob yaŋa bay saa nzaa Ngerewuru ðaa na, do munu báy zadɛ:

¹⁸ «R̄ew nzobri mgba godi godi ká ðil puo ká Rama;

saa nzaa báy fe gúu mgba ḡurum ḡurum ða ðadi.

Ba Rasel ze re-rew bay tul vi-eri.

Ka hii bay haŋa nzobri mgba ni í bo ni ya,

bay ji ɛ, vi-eri na ti mbáa‡.»

¹⁹ Zadka Mbay Erođ hu na báyi ɛ, leđ nzaaped Ngerembay ká nulue t̄i tul Zezeb ba lom ká tusiri Ezište a ðaa ha ni mii: ²⁰ «Úru siya mú mbi leđ na báy mi-ɛ, bo mú ȳike ri se tusiri *Izarayel, bay ji ɛ, nzobri ká i nzaara faa bay ika leđ na, i hu ro.» ²¹ Báyi ɛ, Zezeb uru siya a mbi leđ na báy mi-ɛ, a ȳike ri kođ kođ vi tusiri Izarayel na. ²² Roo ɛ, ka laa mii, Arakelaus ze suo bol bi-ɛ Mbay Erođ, a ba mbay ká kuđu zad ká

† 2:15 2.15 Oze 11.1. ‡ 2:18 2.18 Zeremi 31.15. Rasel na ða máy taa mbjwke ká sakra máy Zakobri. Ze ka hu ða d̄je ká lew hoy kara, ka do munu ða máa leđ Izarayeli. Ká ðil mbede Zeremi laa ɛ, ri i fe ká'a re-rew bay tul kóko seke fe ká'a t̄i tul vu zi-eri na.

Zude. Lεε, ka đaa h̄je bay káw tusirike na ku. Fal bay ká Ngerewuru t̄iike tul-e ba lom na báyyi le, ka zol a se kuđu zad̄ ká Galele, ²³ a v̄aa kaw puo mb̄jw munu ká riŋ-ε ba Nazaređ. Fekeri key na kal mini h̄a bay ká *nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru baa ká piēdke lew na, đo munu báy zadε. I baa mii: «I đika ni ba nzob ká Nazaređ.»

3

Káa bay Zaa Batis

(Mrk 1.1-8; Luk 3.1-18; Zaa 1.19-28)

¹ Zadka mbiimbamri kal maa fe báyyi le, nzob mb̄jw ká riŋ-ε ba Zaa Batis se bil law k̄r ká kuđu zad̄ ká Zude a ka-káa mii: ² «I suo k̄r bay baari, bay ji le, nam t̄on đ̄i mb̄aa h̄oy ro bay haŋa Ngerewuru ví re mbay ká tusiri key*.»

³ Zaa na ba nzob ká Ezay nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru baa bay be pola lew h̄oy mii:

«I láa kusol nzob mgba belēn ká bil law k̄r mii:
“I léke faa Ngerembay báy kere!

I léke h̄a ni ka đo sikđa kparak kparak†!”»

⁴ Zaa na nduo gari ká i kaŋ báy s̄uy zambal, a siŋ si-ε báy sal huo bil. Tazala báy num zoro ká bisuy ze ba fe sum be. ⁵ Nzobri ká

ngerεpuo ká Zuruzalem, báy nzobri riw bele ká kuđu zad̄ ká Zude, roo báy nzobri ká i naa puori riw bele ká kiri mbii Zurđε na i se luo-ε. ⁶ Zadka i se í v̄aa naa nzaari ká tul feyaa bari na báyyi le, ka đaa tul-ri nduo mbii Zurđε.

⁷ *Fariziri báy *Sadusiri nḡji bamba i vi zad̄ ká Zaa đaa tul nzobri nduo mbii ká đ̄i bay k̄ok̄o k̄óm. Zadka Zaa ko ri vi na báyyi le, ka baa ha ri mii: «Baari m̄jiri kuotlri! A ve ze fere r̄i đ̄uu here Ngerewuru ká'a t̄ji báy nam kún sal bay na le? ⁸ I đaa ped̄ ká đo báy zadε ká kie suo k̄er bay baari na ndaw ro! ⁹ Koko ká i k̄er ká bil law-r̄i mii: “Buru ba vu bulu *Abaraham,” na munu ya, bay ji le, m̄i baa ha r̄i: tisawri ká đo key kara, Ngerewuru maa bay fére ri ha ri vi ba vu bulu Abarahamri. ¹⁰ Timbedε key na, tikal đo saw puuri. Puu h̄aa h̄aa ká lie ndaya le, Ngerewuru a kún ni báy sawke nzed̄ a vbu ni bo huu. ¹¹ Bi na, m̄i đaa tul-r̄i nduo mbii bay kieke mii, i suo k̄er bay baari ro. Roo le, nzob ká'a ví fal-i vuku na, h̄urusuo-ε kal tul-i pavbađ, a dik̄on be h̄oy kara, m̄i maa bay nán ká bal-ε ya. Be na, a đaa r̄i nduo bil Tem Law Pie, báy huu. ¹² Fe veke nan be na đo nduo-ε kek,

* **3:2** 3.2 Báy nzaa gerek na, Matiye baa bay ká se tul «puoruo ká nulue», bay ji le, Zibri na i hii bay đika Ngerewuru báy riŋ-ε ya. Roo le, fe ká Matiye hii bay haŋa nzobri ko ta-taŋ na, be ze đo key: báy vika Zezu na, Ngerewuru tii saw réke mbay ká tusiri key. † **3:3** 3.3 Ezay 40.3.

ka'a vεkeke nan be na tan pedede, a faa pape zuo bil pul. Roo le, mbuyke na, ka'a nzun bay huu ka se a rumaya banjuro.»

I daa tul Zezu nduo mbii
(Mrk 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Bayji le, Zezu uru saa kudu zad ka Galele, a se luo Zaa ka do nzaa mbii Zurdε bay hana ni ka daa tul-e nduo mbii. ¹⁴ A le, Zaa hii bayke ya, a baa ha ni mii: «Bi ze, mi se sie hana mu daa tul-i nduo mbii; waa, daa mina ndaw roo, mu vi luo-i key hoy le?» ¹⁵ Bayji le, Zezu yinra bay bay ha ni mii: «Timbede key na, mu daa munu ka mi vbi mu, bay ji le, bay faa ka mini key na ze naa daake fe ka do bay zade ka Ngerewuru hii bayke.» Leε, Zaa hii bay na zin ni a daa tul-e nduo mbii.

¹⁶ Zadka Zezu tji saa mbii na bayji le, ka zade ku hoy nulue mgbudfa bolon ha ni ko Tem Ngerewuru ka di saa di munu ka bede pie a vi kaw tul-e kokro. ¹⁷ Bayji le, kusol nzoβ mgba belej ka nulue mii: «Be key na ba vu-i; mi ko ni ba nzoβ nun-i. Ba be na ze suo-i rii mi bamba ka tul-e.»

4

Ngeretemndaya lie law Zezu

(Mrk 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Fale ku le, Tem Law Pie nda faa pol Zezu ha ni se bil law kor bay hana

ngeretemndaya ka lie law-e ka di. ² Munu ka'a san fe sum bisie sin nin, sun sin nin na, kon piri law-e. ³ Bayji le, ngeretemndaya, nzoβ lie law nzoβ na soro ba lakun-ε a baa ha ni mii: «Zadka mu ba Vu Ngerewuru le, mu mbi nzaa-a ha tisawri key na i fere ba maapa ha mu su naa ko.» ⁴ Leε, Zezu yinra bay bay ha ni mii: «I daa do bil mbede Ngerewuru mii:

“Fe sum hoy ze nzoβ a kawke bay kunnun ya,
roo le, bayri riw bele ka tji saa nzaa Ngerewuru ze,
nzoβ a kawke bay kunnun taa tusueke*.”»

⁵ Fale ku le, ngeretemndaya na suu ni kpuru se Zuzalem, ba puo ka do bod ba taa Ngerewuru, a ha ni do tul *hul kan Ngerewuru ka siya zenlen ⁶ ndaw roo, a baa ha ni mii: «Zadka mu ba Vu Ngerewuru le, mu zo bo siri naa ko, bay ji le, mbede Ngerewuru baa mii:

“Ngerewuru a mbika nzi-ε ha led nzaaped beri ka nulue,
le, i yana mu bay nduori zan
bay hana tisaw mbijw kara ka nda bal-a ya†.”»

⁷ Leε, Zezu yinra bay bay ha ni mii: «I daa do bil mbede Ngerewuru ndaw mii: “Ngerembay

* 4:4 4.4 Kijina bol kusol ba sidike 8.3. Kijina bol kusol ba sidike 6.16.

† 4:6 4.6 Simri 91.11-12. ‡ 4:7 4.7

Ngerewuru bo na, mù ti líe law-ε ya[‡].”»

⁸ Rɔbay, ngeretemndaya na sùu ni a séke tul kuo ká gan zenlen, rɔɔ a kie ni puoruori riw bele ká tusiri key báy riŋ ðikakeri ndaw, ⁹ a baa ha ni mii: «Zadka mù huku pol-i, mú ruo mĩ le, fe niri riw bele key na mĩ haŋa mù.» ¹⁰ Báyyi le, Zezu baa ha ni mii: «Satan, mu zól ká nzaa-i ba lew, bay ji le, i ðaa ðo bil mbede Ngerewuru mii: “Ngerembay Ngerewuru bo na, be huo-ε k̄i hoy ze mù húku pol-e mú ruo ni, a mú mbi sùo-ɔ ha niš.”» ¹¹ Be nu ku báyyi le, ngeretemndaya na pɔŋ fal-ε. Ro, leð nzaaped Ngerewururi na t̄ji yir í vi lakun Zezu í tina fe s̄um ha ni s̄u.

Zezu tii saw ped be ká kudu zad ká Galele
(Mrk 1.14-15; Luk 4.14-15)

¹² Mbay *Eroð m̄gba Zaa bo hul sal. Falε ká Zezu laa soro bayke na, ka naa sùo-ε ká kudu zad ká Zude, a zól a se kudu zad ká Galele. ¹³ Ka pɔŋ Nazareð, ká ba puo ká'a n̄gɔŋ ká ði na, a v̄aa kaw Kapernayum, ba puo ká ðo nzaa maambii ká Galele na. Ba tusiri nzoð Zabulonri báy nzoð Neftaliri. ¹⁴ Be ze ha bay ká Ezay nzoð yaŋa bay saa nzaa Ngerewuru baa na, ðo munu báy zadε. Bayke baa mii:

¹⁵ «Bo tusiri Zabulon, bo tusiri Neftali, faa ká se ba maambii, tusiri ká mbii Zurde fi kelu, ká kudu zad ká Galele ká saw nzoðri boð boð naa ði: ¹⁶ Nzoðkeri ká i kaw bil sun tilo na, i kóko zad taŋa ká'a tán kad kad! A bari ká tem hud guba tulri gbukru na, zad taŋa a hie gbay gbay ká tul-ri*.»

¹⁷ Uru saa sieke ku báyyi le, Zezu tii saw ka-káa ha nzoðri mii: «Í suo kér bay baari, bay ji le, nam ká Ngerewuru a ví réke mbay ká tul nzoðri na, t̄ɔŋ ði mbáa!»

Zezu ði leð nduoðal-eri ba niŋ

(Mrk 1.16-20; Luk 3.1-11)

¹⁸ Zezu se nzaa kporo maambii ká Galele. Zadka'a t̄ji ði na báyyi le, ka kɔ warari ba sidí ká i ba yu k̄i, ká í ba nzoð sùo mbii. Ba Simon ká i ði ni ba Piyer, báy yu-ε Andere ká i ðo vbuka basan bari bo mbii. ¹⁹ Báyyi le, Zezu baa ha ri mii: «Í se fal-i, le, mĩ haŋa r̄i vi ba nzoð nzáa nzoðri laa ro.» ²⁰ Zadε ku hoy le, i pɔŋ basan bari na a í se fal Zezu. ²¹ Zadka'a se nd̄ji ba pola rɔbay na, ka kɔ nzoð k̄iri sidí i ba yu k̄i. Ba Zak, báy yu-ε Zaa ká i kaw bil tuo

§ 4:10 4.10 K̄iŋa bol kusol ba sidíke 6.13. * 4:16 4.16 Ezay 8.23-9.1. Ká tusirike ku na, nzoðri ká i ba Zibri, báy nzoðri ká i tuu Ngerewuru ya na, i zukri k̄i, a ðaa ha Zib h̄awri j̄m ri. Ká tusirike na ku ze Zezu tii saw ped be ká ði.

bari zinj bǎa bari Zebede, í do léke nun basanj bari. LEE, ka dí ri. ²² Ká zadɛ ku hoy le, i pɔŋ bǎa bari bá y tuo na a í se fal Zezu.

²³ Zezu se bá y puori ká kuđu zad ká Galele riw bele, a fere nzobri fe ká bil *hul mbú kǐ bari Zibri, a ka-káa Bay Kere ká se tul réke mbay Ngerewuru ká tusiri key, a vaa nzobri bá y kǐri sem bari riw bele, bá y nzob kpederi riw bele ndaw. ²⁴ Bá yji le, soro bay Zezu na yaa zad kpol kpol ká tusiri Siri riw bele. Nzobri ká kǐri semri bod bod daa nun-ri tuo síe ndaw, nzobri ká temndaya do tul-ri ndaw, nzob kukuri ndaw, roo bá y nzobri ká sú-ri hu wúo ndaw na, i víke ri luo-ε, ze ka vaa ri riw bele. ²⁵ LEE, ruo nzobri ngji bamba ká i uru saa zadri bod bod na i se fal-ε: nzobri ká i uru saa kuđu zad ká Galele ndaw, tusiri Dekapol ndaw, Zuruzalem bá y kuđu zad ká Zude ndaw, roo nzaa kporombii Zurdɛ ká fi kelu ndaw pi.

5

Zezu fere nzobri fe ká tul mboro
(Luk 6.20-23)

¹ Ruo nzobri ngji bamba vi luo Zezu. Zadka'a ko ri vi na bá yji le, ka uru a vaa hil tul mboro a kaw dí. LEE, lef nduobal-eri soro í vi kaw

lakun-ε. ² Bá yji le, ka tii saw fére ri fe mii:

³ «Suoriya ba taa nzobri ká i ko mii,
bari se síe Ngerewuru í daa kon be ká bil law-ri;
bari na, puoruo Ngerewuru ba taa bari*.

⁴ Suoriya ba taa nzobri ká i kaw bá y rew;
bari na, Ngerewuru a húo law-ri bá y.

⁵ Suoriya ba taa nzobri ká i se yududu;
bari na, Ngerewuru a haŋa ri tusiri key na ba taa bari.

⁶ Suoriya ba taa nzobri ká kon daa fe ká rií law Ngerewuru daa ri lok lok;
bari na, Ngerewuru a haŋa konke maa ri sib sib.

⁷ Suoriya ba taa nzobri ká i ba nzob kóko nun síe nzobri;
bari na, Ngerewuru a kóko nun síe bari.

⁸ Suoriya ba taa nzobri ká law-ri taŋ kad kad;
bari na, i kóko Ngerewuru bá y nun-ri gbak gbak.

⁹ Suoriya ba taa nzobri ká i daa ha nzobri zuo zinj kǐ,
a í daa ha dekeke do sakra nzobri;
bari na, Ngerewuru a díka ri ba vi-eri.

* **5:3** 5.3 Zadka i baa mii: «Puoruo Ngerewuru ba taa nzob» na, bayke baa mii, nzobke ku na do bá y fe samiri ngi-ngji ká vi bá y faa ká Ngerembay réke mbay ká tul-e. Ba fe ká nzobke dōke do ro bo, ka gi-giyan bay zinj ká luo Ngerewuru lew ya.

10 Suoriya ba taa nzobri ká i kɔ sɛkɛ fe bay tul Ngerewuru ká i hje ni; bari na, puoruo Ngerewuru ba taa bari.

11 «Zadka nzobri rad ri, mase i daa nun-ri tuo sie, mase i tjiiri ri kire bod bod bay tul-i na, suoriya ba taa baari. 12 I záy sùo-ri i daa suoriya, bay ji le, fe tun- duo baari ngji bamba do nulue giyan ri. Munu ndaw ze, nzobri daake fe sɛkɛ zin *nzob yaaja bayri saa nzaa Ngerewuru ká i do pol ha ri na.»

Tom bay zad taja ka tusiri key

(Mrk 9.50; Luk 14.34-35)

13 «Baari na, i do munu ba tom bay tul nzobri ka tusiri key. Roo le, zadka raake tji na waa, fe ji ndaw roo bay daake ha ni yji a raa ba ki robay le? Fe ka bay daake ha ni ndadke na tiya. Ba fe ka do nun kuna zuo bisuy ha nzobri tod bay bal-ri hoy ro.

14 «Baari na, i ba zad taja nzobri ka tusiri key. Ngerewuru ka do tul kuo na, faa ka bay hana ni muu sùo-ε muu na, tiya. 15 Do faa mbjw munu ndaw, nzob ti daa huu taa huu ndele roo, a mbi tunquo guba di ya, roo le, ka'a daa sii siya ha ni tan zad kad kad ka tul nzobri riw bele ka i kaw hula na ha ri koke zad. 16 Be ze, i ha zad taja baari na ka tan kad kad ka pol nzobri. Be ndaw roo, i koke fe daa kere baari

na le, i daake rin dika bo tul Baa baari ka kaw nulue na bay.»

Fe fere ka se tul bol kusol

17 «Koko ka i ker ka bil law-ri mii, mi vi bay bumra *bol kusol *Moyze, bay fe fere *nzob yaaja bayri saa nzaa Ngerewuru na. Bi na, mi vi bay bumra ya, roo le, mi vi bay kie saw fekeri ku na ta-tan ba kele. 18 Mi baa ha ri ta-tan ba tusue ki: zadka tumbam bay tusiri do kob bay na, vu fe ka ndji ka i vbie do bil bol kusolke na ti bumra mbjw ya, kpuru maa bay feri riw bele ka'a tji na, ka tji bay zadε. 19 Sawke mini ze, nzob ka wad tul bol kusol mbjw, a ko ba bol kusol ka ndji hoy ka sakra bol kusol hajwri, roo a fere ku-eri bay hana ri daa munu na ndaw le, nzobke ku na, Ngerewuru a koko ni ba nzob ka ndji hoy ka bil puoruo be. Roo le, nzob ka do tul bol kusol key na bay zadε nzedem, a fere ku-eri bay hana ri daa munu na ndaw le, nzobke ku na, Ngerewuru a koko ni ba nzob luye ka bil puoruo be. 20 Mi baa ha ri ta-tan: zadka i daa vu mbom bo tul fe ka Ngerewuru hii na kal tul vu mbom ka *Fariziri bay *nzob fere nzobri bol kusolri daa na ya le, *puoruo Ngerewuru na ba taa baari ya.»

Fe fere ka se tul law faa

21 «Baari na, bay ka i baa ha bulu naari ka piedke lew

na, ì laa ndaw. Bayke baa mii: “Mù ti ika nzob ya; a zadka nzob i hud le, i hanja ni se pol nzob kúnj sal bayri ha ri daa bay bo tul-e ha ni ko seke fe†.”²² Roo le, bi na, mĩ baa ha ri ta-tan: nzob haa haa ká law-ε faa ni ká tul yu-ε le, maa bay séke ni pol nzob kúnj sal bayri. A nzob ká dī yu-ε “mbuo” le, maa bay séke ni pol *nzob kúnj sal bay luyeri. A nzob ká ko yu-ε ba kòko nzob le, maa bay vbuka ni bo bil huu ká ru-ruma ya.²³ Munu zu le, zadka mù se *hul kani Ngerewuru bay hanja ni *fe poy, roo mú ker se tul yu-ɔ ká mù daa bay zinj ni le,²⁴ mu ala fe poy na ku ká bo zadε, a mú yji mú vaa zúo zinj ni ndaw roo, mú ví mbi fe poyke na ha Ngerewuru báy.

²⁵ «Zadka nzob daa bay zinj mù, roo bo báy kji í se mbijw hoy ba zad fónj bay le, mu léke bayke zinj ni ba vaa hoy báy sedf baarĩ ká faa na ku, bo ha ni ka pónj mù. Munu ya le, ka’a daa kpuru ha mù se nzaa nzob kúnj sal bay. Lee, nzob kúnj sal bay na a daa mù nduo ndúo domay mgbaka nzobri ha ni suru mù yodf bo hul sal.²⁶ Mĩ baa ha mù ta-tan ba tusue kji: mù ti tji ká zadε ku ya, kpuru maa báy mbol bori ká mù púo ɔ ngid bele ndaw ro!»

† 5:21 5.21 Tji kele 20.13; Kijna bol kusol ba sidike 17.8. ‡ 5:27 5.27 Tji kele 20.14; Kijna bol kusol ba sidike 5.18. § 5:31 5.31 Kijna bol kusol ba sidike 24.1-4.

Fe fere ká se tul daa nun pie

²⁷ «Bay ká i baa ha ri na, ì laa ndaw. Bayke baa mii: “Mù ti daa nun pie ya‡.”²⁸ A roo le, bi na, mĩ baa ha ri ba tusue kji: nzob haa haa ká ko-kóm deke ba luu máy nzob báy nun pie le, ka naa zinj ni ká bil law-ε doɔf ro zu.²⁹ Munu zu le, zadka nun-a fi hodo ze ha mù daa feyaa le, mu ngókdo mú naa ni, mú vbu ni binj bo bisuy. Bay hanja nun-a mbijw tiya na, ndad mba séke báy sùo-ɔri riw bele se zad kóko seke fe ká bil huu ká ru-ruma ya.³⁰ A zadka nduo hodo bo ze ha mù daa feyaa le, mu kunj ni mú vbu ni binj bo bisuy. Bay hanja nduo-ɔ mbijw tiya na, ndad mba séke báy sùo-ɔri riw bele se zad kóko seke fe ká bil huu ká ru-ruma ya.»

Fe fere ká se tul nũ máy nzob

(Mat 19.9; Mrk 10.11-12; Luk 16.18)

³¹ «I baa pola lew ndaw mii: “Nzob ká nii máy be na, ndad bay hanja ni ka daa mbede ní máy be na, a ha ni ndaw roo a nii ni zól báy§.”

³² A roo le, bi na, mĩ baa ha ri: wara nzob haa haa ká do báy máy ká nzaa wara kji ya, roo wara nii ni na, zadka máyke na yaa wara kji le, wara ká nii ni na ze daa ha ni vi ba máy daa nun pie. Wara nzob ká yaa ni na kara daa nun pie ndaw.»

Fe fere ká se tul haa hud'

33 «Rɔɔbay, bay ká i baa ha bulu naari ká piɛɔke lew na, i laa ndaw. Bayke baa mii: “Fe ká mù haa hud' bay d́aa na, mu pón fal-ε ya, a mú d́aa feke ká mù haa hud'ke ká nun Ngerembay na, ha ni ka ɔ báy zadε*.” 34 A roo le, bi na, mĩ baa ha rĩ bay haɲa rĩ haa hud' ya mgbay. Mu haa hud' báy riɲ nulue ya, bay ji le, nulue na ba zad' káw Ngerewuru. 35 Mu haa hud' báy riɲ tusiri ya ndaw, bay ji le, tusiri na ba zad' tɔkɔ bal-ε. Mu haa hud' báy riɲ Zuruzalem ya, bay ji le, Zuruzalem na ba ngerɛpuo Mbay Luye. 36 Mu mgba tul-a mú háake hud' ya ndaw, bay ji le, mù maa bay haɲa suy tul-a mbjw mini kara ka fuu ya ndaw, mù maa bay fere ni ha ni vi ba pire ya ndaw pi. 37 Ndad' bay haɲa rĩ baa bay kpad' hoy. “Ba tusue” le, ba tusue kji, a “ba tusue ya” laa le, ba tusue ya kji laa zu. Bay hawri ká i d́aa zuɔ d́i ku na, uru saa luɔ ngeretemndaya ro zu.»

*Fe fere ká se tul vbida gbaa ndaa**(Luk 6.29-30)*

38 «Bay ká i baa pola lew na, i laa ndaw. Bayke baa mii: “Nzob ká fúmra nun ku-ε le, i fúmra nun-ε na ndaw, a nzob ká haw sere ku-ε laa le, i háw ser-e na ndaw laa†.”

39 A roo le, bi na, mĩ baa ha rĩ: fe ndaya ká nzob d́aa ziɲ mù na, mu vbida gbaa ndaake ya. Zadka nzob nda hala nun-a fi hodo le, mu fere fi gel ha ni ka nda ndaw. 40 Zadka nzob hii bay mbika tul-a bay séke mù zad' fón bay bay yaɲa gari fi siya bo le, mu mbi maagari bo mú d́aa nde tul-e ha ni ndaw. 41 Zadka nzob soɔf' mù bay haɲa mù se ziɲ ni sal faa mbjw le, mu se ziɲ ni sal faa sidí. 42 Nzob ká gón' mù fe na, mu ha ni; a nzob ká hii bay kpáka mù fe laa le, mú béd' ni ya.»

*Fe fere ká se tul hii nzob tul ngani**(Luk 6.27-28,32-36)*

43 «Bay ká i baa ká piɛɔke lew na, i laa ndaw. Bayke baa mii: “Mù hii ku-ɔ, a mú tun' nzob tul ngani bo na káy.” 44 A roo le, bi na, mĩ baa ha rĩ: i kɔ nzob tul ngani baarĩ ba nzob nun-rĩ, a i d́aa nzaa bay kere bay tul nzobri ká i d́aa nun-rĩ tuɔ síe. 45 Be ndaw roɔ, i ví ba vu Baa baarĩ Ngerewuru ká kaw nulue na báy. Be na, ka ha síe be tji tul nzob law mgbɔrɔri ndaw, nzob law kereri ndaw pi. Rɔɔbay, ka ha mbam tɔ tul nzob fe d́aa báy zad'eri ká nun-ε ndaw, tul nzob fe d́aa kaayari kara ndaw pi. 46 Zadka i hii nzobri ká i kɔ rĩ ba nzob nun-rĩ kji hoy na waa, bay ji

* 5:33 5.33 Soro ped' d́aa Leviri 19.12; Tji kele 20.7; Kjiɲa bol kusol ba sidíke 5.11; 23.22; Ruɔ bari 30.2. † 5:38 5.38 Tji kele 21.24; Soro ped' d́aa Leviri 24.20; Kjiɲa bol kusol ba sidíke 19.21.

ndaw rɔɔ Ngerewuru a hanja ri fe tunduo le? Waa, *nzob yaanja larimbuori ka i ko ri ba nzob ndayari na, i daa faa mbijw munu ndaw ya le woo! ⁴⁷ Zadka i hii soko ha yu baari ki hoy na waa, fe ji ze ba fe kere ka do bod ka i daa na le? Nzobri ka i tuu Ngerewuru ya hoy kara, i daa munu na ndaw ya le?

⁴⁸ «Munu zu le, i do bay zadε nzedem faa mbijw munu ka Baa baari Ngerewuru ka kaw nulue do bay zadε nzedem na.»

6

Fe fere ka se tul hanja fe ha nzob kukuri

¹ Zezu baa na rɔbay mii: «Baari na, i nze bay sɔ-ri ka bay kod Ngerewuru ka nun nzobri bay dabke sɔ-ri hoy ha ri koke ri ya. Zadka i daa munu le, i ti zin fe tunduo ka luo Baa baari ka nulue na ya.

² «Be ze, zadka mu mbi fe bay mgbake ini zin nzo sie le, mu ha vhem ka mgba ka di kay kay ya. Mu daa munu ka nzob nzaa ruo bayri daa ka bil *hul mbu ki bari bay faa buori bay hanja nzobri pisi ri ka di ku na ya. Mi baa ha ri ta-tan ba tusε ki: bele fe tunduo bari ki ze i zin doo ro ku. ³ Roo le, bo na, zadka mu mbi fe bo bay nduo-o fi hodo bay mgbake ini zin nzo sie le, koko ka nduo-o fi gel ka ko feke na.

⁴ Be ndaw rɔɔ, fe hanja ini bo na, a doko zad muni, le, Baa-ka ka nulue ka ko fe ka nzob

daa ka zad muni na, a hanja mu fe tunduoke na bay.»

Fe fere ka se tul daa nzaa bay kere

(Luk 11.2-4)

⁵ «Zadka i daa nzaa bay kere na, i daa munu ka nzob nzaa ruo bayri daa ku ya. Bari na, i hii doko siya ndaw rɔɔ bay daa nzaa bay kere ka bil *hul mbu ki bari, bay faa buori ndaw bay dabke sɔ-ri ka nun nzobri riw bele ha ri ko ri. Mi baa ha ri ta-tan ba tusε ki: bele fe tunduo bari ki ze i zin doo ro ku. ⁶ Roo le, bo na, zadka mu daa nzaa bay kere na, mu nduo hul nam bo, mu mgba faa hul gbukru do tul-a, a mu daa nzaa bay kere ka pol Baa-ka ka do zad munike zin mu na. Leε, Baa-ka ka kaw nulue ka'a ko fe ka nzob daa ka zad muni na, a hanja mu fe tunduoke na bay. ⁷ A zadka i daa nzaa bay kere na, i kay fal bay taa mbijwke hoy banquo munu ka nzobri ka i tuu Ngerewuru ya na ya. Bari na, i ker ka bil law-ri mii, bari baa bay ngi-ngi munu na ndaw rɔɔ, Ngerewuru a laa bay bari na bay. ⁸ I mboro fe daa bari na ku ya, bay ji le, Baa baari ka kaw nulue na, ko fe ka i se sieke na pola doo ndaw rɔɔ, i vbi ni ku bay.

⁹ «Munu zu le, faa daa nzaa bay kere na ze do key: «Baa buru ka mu kaw nulue, Ndad bay hanja nzo ha ha le,

ka tuu mù ɓo huo-
 ɔ kɪ hɔy mù ɓa
 Ngerɛwuru.

10 Ndadɓ bay haɗa mu vi re
 mbay ká tusiri key.

Ndadɓ bay haɗa nzobɓ haɗa
 haɗa ká tusiri key na,
 ka ɗaa fe ká law-a hii,
 munu ká i ɗaa ká nu-
 lue na.

11 Mu haɗa ɓuru ngaw, ɓo
 ɓuru re maa ɓuru ká
 vuri key.

12 Mu nda buma ka ziɗ ɓuru
 ká tul fe ɗaa kaaya
 ɓuru,
 faa mbɗiw munu ká ɓuru
 kara ɓuru nda buma
 ziɗ nzobɓri
 ká ɗaa kaaya ziɗ ɓuru
 ndaw na.

13 Mu haɗa ɓuru se ɓil nzaa úla
 ya,
 roo le, mu yaa ɓuru
 yaa maa ká ɓil nduo
 ngeretemndaya.

[Tusueke le, réke mbay
 ndaw, hurusuo ndaw,
 roo riɗ ɗika ndaw na
 ɓa taa ɓo ɓanguo
 kpadara.

Amem. Ndadɓ bay haɗa ni ka
 ɗo munu na kɪ.]”

14 «Ì kɔ, zadka ì nda buma
 ziɗ nzobɓri ká i ɗaa kaaya ziɗ
 ri na le, Baa ɓaari ká kaw
 nulue na, a ndaka buma ziɗ
 ri ndaw. 15 Roo le, zadka
 ì nda buma ziɗ nzobɓri ká i
 ɗaa kaaya ziɗ ri na ya le, Baa
 ɓaari kara ti ndaka buma ká
 tul fe kaaya ɓaari na ziɗ ri
 ya ndaw pi.»

Fe fere ká se tul sán sùo

16 «Zadka ì saɗ sùo-ri í
 sù fe ya ká pol Ngerɛwuru

na, ì ɗaa sùo-ri ɓa síe munu
 ká nzobɓ nzaa rúo ɓayri ya.
 Bari na, i siɗ tul nun-ri mbidɓ
 mbidɓ bay haɗa nzobɓri riw
 bele i kɔ mii, i saɗ sùo-ri í sù
 fe ya. Mì ɓaa ha ri ta-taɗ ɓa
 tusue kɪ: bele fe tunduo ɓari
 kɪ ze i ziɗ ɗoɗ ro ku. 17 Roo
 le, ɓo na, zadka mù saɗ sùo-
 ɔ mú sù fe ya na, mu waa
 nun-a, mú ɗaa num ka nda
 tul-a, 18 bay haɗa nzobɓ mbɗiw
 mini kara ka kɔ mii, mù saɗ
 sùo-ɔ saɗ na ya, ɓa Baa-ka ká
 ɗo zadɓ muni ziɗ mù na hu-
 o-ɛ hɔy ze kɔ. Leɛ, ɓe ká’a kaw
 nulue ká kɔ fe ká nzobɓ ɗaa
 ká zadɓ muni na, a haɗa mù
 fe tunduoke na ɓáy.»

Fe fere ká se tul feziɗa
 (Luk 12.33-34)

19 «Ì mbu feziɗari ká tusiri
 key kibli kibli ya. Tusiri key
 na ɓa zadɓ ká ndereri nde
 fe ká ɗi ndaw, fe kɔ vay ká
 ɗi a ɓie ndaw, nzobɓ riɓari
 kara vuo hul a í rii fe ká ɗi
 ndaw pi. 20 Roo le, ì mbu
 feziɗari haɗa Ngerɛwuru kóro
 ká nulue. Ba zadɓ ká ndereri
 nde fe ká ɗi ya, fe kɔ vay
 ká ɗi a ɓie ya ndaw, riɓari
 kara vuo hul a í rii fe ká ɗi
 ya ndaw pi. 21 Tusueke le,
 zadɓ ká feziɗa ɓo ɗo ɗi na, ɓa
 zadɓ ká law-a hɔy kara te ɗi
 nzokɗo ɓanguo ndaw.»

Nun nzobɓ ɗo munu ɓa
huu ndele ɓe

(Luk 11.34-36)

22 «Nun nzobɓ na ɗo munu
 ɓa huu ndele ká sùo nzobɓ.
 Zadka nun-ari ɗo ɓay kere
 le, sùo-ori riw bele a tán kadɓ
 kadɓ. 23 Roo le, zadka nun-ari
 ɓa sem le, sùo-ori riw bele na

a doko bil sunj tilo. Be mini ze, zadka zad' taŋa bo vi ba sunj tilo nduŋ ɛ, sunj tiloke ku na a doko mina ro ɛ?»

Ngerewuru, mase feziŋa
(Luk 16.13)

²⁴ «Nzob mbjw maa bay d'aa ped ha baa gan beri sidi ya, bay ji ɛ, a im nzob mbjwke, a hii nzob sidfike, mase a zuo ziŋ nzob ni, a tun bay nzob nu. I maa bay seke fal Ngerewuru ndaw, roo fal feziŋari ka tusiri key ndaw buruk sidi bele ya.»

Daa law bo tul
Ngerewuru nzokdo
(Luk 12.22-31)

²⁵ «Sawke mini ze, mi baa ha ri: i ha law-ri ka nzaa-ri bay tul fe sum, mase mbii nzoko ka i se sieke bay kawke bay kumnun na ya, mase bay tul gari ka i nduo na kara ya ndaw. Waa, kaw bay kumnun baari na kal tul fe sumri, a suo-ri kara kal tul gari ka i nduo ndaw na ya ɛ woo? ²⁶ I mbi nun-ri i ko nduyri ka i haari tumbam siya ku. Bari na, i ru fe ya ndaw, i vbie fe pay i daa zuo bil pul ya ndaw, roo ɛ, Baa baari ka kaw nulue na hol ri. A waa baari na, i kal tul-ri kal ya ɛ woo? ²⁷ Ka sakra baari key na waa, nzob ve ze bay faa law-ɛ ka nzaa ni na, a maa bay d'aa nam ki nde tul nam kaw bay kumnun be na ɛ woo?

²⁸ «A munu ku waa, bay ji ndaw roo, i ha law-ri nzaa ri bay tul gari nduo do suo-ri ɛ? I bekle fukri feri ka

do mbyu ka bil waari ku i ko. I daa ped ya, i kan gari ya ndaw. ²⁹ Roo ɛ, mi baa ha ri ta-taŋ: Mbay Salomon ki ka ba nzob rinj dika ka' a kaw bil feziŋa badak na hoy kara, ka nduo gari nduy mba fukri fe niri na key ya. ³⁰ Feri ka fuu do mbyu ka bil waari ka do vuri key, ka ruo ɛ, i faa ri zuo huu hoy ɛ, Ngerewuru ko-kom ba tul-ri a ha ri fuu mbyu ba gama ku ya roo, maa bay baari ze, ka ti haŋa ri gari ka i se sieke na ya ɛ woo? Aa, baari ka mbika law baari ndji na! ³¹ Munu zu ɛ, i ha law-ri ka nzaa ri i baa mii: "Fe ji ze buru sunja," mase "Fe ji ze buru nzoko," mase "Gari ji ze buru nduo ɛ" na munu ya. ³² Nzobri ka i tuu Ngerewuru ya ze i nzaa feri ka mini key banquo. Roo ɛ, Baa baari ka kaw nulue na ko feri ka i se sieke na ko. ³³ I nzaa faa ha Ngerewuru ze ka re mbay ka tul-ri, a i daa fe ka do bay zadɛ pola dekɛ ro ɛ, a haŋa ri fe niri ka i se sieke na riw bele nde di bay. ³⁴ Munu zu ɛ, i ha law-ri ka nzaa ri bay tul nam taa ruo ya, bay ji ɛ, nam taa ruo na, do bay fe ker bay be ki. Bil namri mbjw mbjw riw bele na do bay fe ker bay bari.»

7

I daa bay ka bo tul nzob
ya

(Luk 6.37-38,41-42)

¹ Zezu baa na robay mii: «I daa bay ka bo tul nzob

ya, bay haɲa bo Ngerewuru kara ka daa bay bo tul-rì ya, ² bay jì le, Ngerewuru a daa bay bo tul-rì faa mbijw munu ká ì daa zinj ku-i baarì na ku. Faa mbijw munu ká ì lie fe ha nzobri na, be ndaw ze Ngerewuru a lieke fe ha rì.

³ «Waa, bay jì ndaw roo mù gedé kóm ba bum suy ká bo nun yu-ɔ, a mú kɔ kparaɲ ká bo nun-a ku ya wùm hoy le? ⁴ A ku waa, mù daa mina mú baa ha yu-ɔ mii: “Ha mi mbi bum suy ká bo nun-a ku ha mù,” a laa ká kparaɲ bo nun-a ku le? ⁵ Bo nzob nzaa rúo bay! Kparaɲ ká bo nun-a na, mu mbi pola a mú kɔ zad ka ta-taɲ ndaw roo, mú kɔ faa mbika bum suy ká bo nun yu-ɔ na ku báy.

⁶ «Fe ká do bod ba taa Ngerewuru na, ì mbi í ha nzob law mgbórɔri ká i do munu ba váyri na ya, ká i mgbaka í fere í daa so tul-rì í loro rì yak yak. Rɔbay, ì vbuku fe kere Ngerewuru ká ì kɔ ba fe ká ndad bamba tasiri na ka zúo pol nzobri ká i do munu ba mbel puɔri na ya, ká i mgbaka í tɔd dunja dunja.»

Vbi Ngerewuru fe ká ì se sieke
(Luk 11.9-13)

⁷ «Ì vbi Ngerewuru fe, le, a haɲa rì. I nzaa fe, le, ka'a mbika bo pol-rì ha rì báy. I nda faa hul, le, ka'a mgbúda ha rì, ⁸ bay jì le, nzob ha ha ká vbi ni fe le, a haɲa ni; a nzob ká nzaa fe le, a mbika bo pol-e ha ni. Ze, nzob ká

nda faa hul le, a mgbúda ha ni. ⁹ Waa, nzob ve ká sakra baarì key ká vi-e vbi ni ngaw le, ka'a mbika tisaw ze bo nduo-ε ha ni le? ¹⁰ Mase vi-e vbi ni sji le, a mbika kuɔtol ze ha ni le? ¹¹ Baarì ká ì ba nzob law ndayari le, ì kɔ faa haɲa fe kereri ha vu baarì ku ya roo, maa bay Baa baarì ká kaw nulue ze, ti haɲa fe kereri ha nzobri ká i goɲ ni na ya le woo!

¹² «Feri riw bele ká ì hii bay haɲa ku-i baarì daa ha rì na, baarì hoy kara ì daa faa mbijw munu ha nzobri. Be ze ba mára saw bay *mbede bol kusol *Moyze báy mbede taa *nzob yaɲa bayri saa nzaa Ngerewuru ká i daa.»

I mbi faa kumnun taa tusueke
(Luk 13.24)

¹³ «Zadka ì hii kumnun taa tusueke na, ì nduo báy faa hul ká aa ya hiyaw, bay jì le, faa hul ká se ba zad bíe na aa banɲaɲ. Faa séke ba badí hoy kara se ya ndaw, a ha nzobri ngji bamba i se dī bud bud. ¹⁴ Roo le, faa hul ká se ba zad kumnun taa tusueke na aa ya, a séke ba badí kara ngɔɲ bamba tasiri ndaw, a nzobri ká i zinj faake na, ì ngji ya nzekre hoy.»

Kóko puu báy lereke
(Luk 6.43-44)

¹⁵ I nze báy sùo-rì bay tul nzobri ká i dī sùo-ri ba *nzob yaɲa bayri saa nzaa Ngerewuru na. Zadka i vi luo-rì le, ì daa sùo-ri munu ba baduri, roo le, bil law-ri

ká nziya na i ba váy koyri ká mgbor bamba. ¹⁶ I kókó ri báy ped d́áa bari. Waa, nzoḅ a hóro tavokó saa kurikuṅ le woo? Mase, nzoḅ a hóro nzum saa ngatukru ndaw le woo? ¹⁷ Puu haa haa ká do báy kere na, a líe lereke báy kere. A roo le, puu ká ndaya na, a líe lereke ndaya. ¹⁸ Puu kere na ti máa líe lereke ndaya ya, a puu ká ndaya na kara ti máa líe lereke báy kere ya ndaw. ¹⁹ Puu haa haa ká lie lereke ndaya na, i téke ni nzedf bay vbuka ni bo huu. ²⁰ Munu zu le, báy ped d́áa bari nzoḅkeri ku na ndaw roo, i kókóke ri báy.

Ndadf bay d́áa law hiiya Ngerewuru
(Luk 13.25-27)

²¹ «Nzoḅri ká i d́i m̀i «Mbay, Mbay» na, i ti d́oko sakra nzoḅri ká Ngerewuru re mbay ká tul-ri na riw bele ya. Roo le, ba nzoḅri ká i d́aa law hiiya Baa ká kaw nulue na huo-ri hoy ze i d́oko d́i. ²² Sieke ku na, nzoḅri ngji bamba i b́aa ha m̀i mii: «Mbay Mbay, waa buru yaa bay saa nzaa-a búru baa ha nzoḅri báy riṅ-a ya le» mase, «Buru d́i riṅ-a búru níike temndayari ká tul nzoḅri ya le» mase, «Buru d́aa fe sanri bod bod ngji bamba báy riṅ-a ya le?» ²³ Báyi le, m̀i b́aa ta-taṅ ha ri mii: «M̀i tuu ri ba mbjw ya mgbaj! I zól ká nzaa-i ba lew, baari nzoḅ fe d́aa kqayari!»

D́aa hul do tul tisaw
(Luk 6.47-49)

²⁴ «Be mini ze, nzoḅ haa haa ká laa bayri ká m̀i b́aa key, a yaa a d́aake ped le, ka do munu ba nzoḅ nun nzem ká d́aa tigbaa hul be báy tisaw. ²⁵ Ze mbam to ha mbii yaa zadf remlen remlen ká saw hulke, mase zuu kuu báy ngónke bivbidf bivbidf ká tul hulke na ku hoy kara, hulke haw ya, bay ji le, tigbaa hulke na i d́aa báy tisaw. ²⁶ Roo le, nzoḅ haa haa ká laa bayri ká m̀i b́aa key, a d́aake ped ya le, ka do faa mbjw munu ba mbúo nzoḅ ká d́aa hul be do tul dikudf. ²⁷ Zadka mbam to na, mbii yaa zadf remlen remlen ká saw hulke. Zuu kuu báy ngónke bivbidf bivbidf ká tul hulke na ha ni haw wuruk zuo siri ha hulke ku na bie ba hje bamba tasiri.»

²⁸ Zadka Zezu fere nzoḅri fe key na o báyi le, tuku ruo nzoḅri ha ri kaw silili bay tul gosi fe fére be, ²⁹ bay ji le, ka fere ri fe báy hurusuo ká uru saa luo Ngerewuru bo, ka fere ri fe munu ká nzoḅ fére nzoḅri *bol kusol bari fere ri na ku ya.

8

Zezu vaa nzoḅ ká kpiri do sùo-ε
(Mrk 1.40-45; Luk 5.12-16)

¹ Zadka Zezu d́i saa tul mboró na, ruo nzoḅri ngji bamba se fal-ε wuu wuu. ² Báyi le, nzoḅ mbjw munu ká kpiri do sùo-ε na soro a ví huku pol-e gburuk a baa

hà ni mii: «Mbay, zadka mù hii lɛ, mù maa bay haɲa sùo-i key na duo mgberɛɲ*.»

³ Lɛɛ, Zezu ndada nduo-ɛ a zaa ni a baa hà ni mii: «Mì hi-hii! Sùo-ɔ nà ka duo mgberɛɲ hà mù.» Zadɛ ku hɔy lɛ, kp̄iri be na ɔ hà sùo-ɛ duo mgberɛɲ. ⁴ Falɛ ku lɛ, Zezu baa hà ni mii: «Mu laa bay key báy kere! Kòkò ká mu baa bayke hà nzob! Roo lɛ, mu se mú vaa kíe sùo-ɔ hà *nzob fe poy Ngerɛwuru ka kò. Falɛ ku ro lɛ, *fe poy ká *bol kusol *Moyze mbi nzi-ɛ ká dī hà nzobri ká kp̄iri dɔ sùo-ri ká i vaa lɛ i puo na, mu puo†. Be ndaw rɔɔ, a kíe nzobri riw bele ha ri kò mii, sùo-ɔ na vaa báy kere báy.»

Zezu vaa led ped ngerenzob yum

(Luk 7.1-10; Zaa 4.43-54)

⁵ Zadka Zezu dɔ ndúo ba bil puo ká Kapernayum na báyii lɛ, ngerenzob yum mbɔw munu ká Róm soro ba lakun-ɛ, a kod̄ ni bay haɲa ni ka sɔ ni. ⁶ Ka baa hà ni mii: «Mbay, led ped bi naa hula báy sem hà sùo-eri hu wũɔ riw bele, a kò sɛke fe nḡji bamba tasiri.» ⁷ Lɛɛ, Zezu baa hà ni mii: «Mì séke váv bay váv vaa ni.» ⁸ Báyii lɛ, ngerenzob yum na yinra báy bay hà ni mii: «Mbay, bi hɔy m̄i maa bay haɲa mù daa tul-a nduo bil hul bi ya. Roo lɛ, mu baa bay mbɔw k̄i hɔy lɛ, sùo led ped bi na

a vaa báy kere, ⁹ bay j̄i lɛ, bi hɔy kara m̄i dɔ báy gan tul-iri ká m̄i daa bol nzaa-ri, a mí dɔ báy nzob yum biri ká i daa bol nzaa-i ndaw pi. Zadka m̄i baa hà nzob mbɔw mii: “Mu se,” lɛ, ka se na k̄i. A mí baa hà nzob k̄i mii: “Mu vi,” lɛ, ka vi. A mí ȳi mí baa hà led ped bi mii: “Daa fe key,” lɛ, ka daa feke na k̄i.»

¹⁰ Zadka Zezu laa baykeri na munu báyii lɛ, tuku ni hà ni baa hà nzobri ká i se fal-ɛ na mii: «Mì baa ha ri ta-tan̄ ba tusue k̄i: ká sakra led Izarayelri riw bele na, m̄i zin̄ k̄iri nzob ká daa law-ɛ bo tul-i mini key na ya. ¹¹ Rɔbay, m̄i baa ha ri: nzobri nḡjin̄a bamba i úru saa fi t̄ji síe báy fi rin̄ síe í mgba zad káw ká nzaa fe s̄um zin̄ *Abaraham, Izak, báy *Zakob ká *puoruo Ngerɛwuru. ¹² Roo lɛ, nzobri ká i ker mii, bari ba led bil puoruo Ngerɛwuru na, ka’a vbúku ri zuɔ fal kpan̄ ká ba bil sun̄ tilo. Zadɛ ku na, nzobri réke rɛw báy mbii nun-ri mgbobɔ mgbobɔ, a í s̄u sere-ri nḡɛr nḡɛr ká dī.»

¹³ Falɛ ku lɛ, Zezu baa hà ngerenzob yum na mii: «Mu se puɔ. Ndad̄ bay haɲa feke ka daa munu ká mù dáake law-a bo tul-e na.» Lɛɛ, ká zadɛ ku hɔy sùo led ped be na vaa ni.

Zezu vaa nzob suoseremri

* 8:2 8.2 Bol kusol Ngerɛwuru baa mii, nzob ká kp̄iri dɔ sùo-ɛ na, ka maa bay séke hul k̄ani Ngerɛwuru mbáa, bay j̄i lɛ, ka ba nzob ká tan̄ kad̄ kad̄ ká nun Ngerɛwuru ya. † 8:4 8.4 I k̄i Soro ped dáa Leviri 14.10.

*ngji bamba**(Mrk 1.29-34; Luk 4.38-41)*

14 Rɔɔbay, Zezu se ɔil hul Piyer, le, ka zɔɔn maa fay Piyer ka sɔo-ε mbi huu bid bid naa hii ka di. 15 Báyji le, ka zaa nduo-ε, le, ka zadε ku hɔy sɔo zaɔa be na pɔɔn ni ha ni uru siya a daa fe sum ha ni su.

16 Zadka sie daa nduo-ε bo tul vay puu der na báyji le, nzobri ngji bamba ka temndayari do tul-ri na, i faa ri i seke ha Zezu. Leε, bay bay ka tji saa nzi-ε na ka niike temndayari a vaa nzob semri riw bele. 17 Fe ka'a daa na, ha bay ka Ezay nzob yaɔaɔa bay saa nzaa Ngerewuru baa na, do munu bay zadε. Bayke baa mii: «Be na, ka faa kpedε naari do tul-e, a yaɔ suosereɔ naari a sob‡.»

Séke fal Zezu ba fe vbem ya

(Luk 9.57-62)

18 Nam mbjw munu ka ruo nzobri kiri Zezu gbuk na báyji le, ka mbi nzi-ε ha led nduobal-eri bay tuo maambii ba fi kelu. 19 Leε, nzob fére nzobri *bol kusol mbjw munu soro ba lakun-ε a baa ha ni mii: «Mbay, zadri riw bele ka mù seke di na, mi seke fal-a nɔm nɔm.» 20 Báyji le, Zezu yjɔnra bay bay ha ni mii: «Mɔnri na, luɔ nam bari do di, a nduyri hɔy kara kpaɔ nam bari do di ndaw. Roo le, bi *Vu Nzob na, zad ka bay haɔa mi daa

tul-i nduo di, bay mgbaka taram sɔo-i ka di na tiya.»

21 Leε, nzob ki mbjw munu ka ba led nduobal-ε baa ha ni mii: «Mbay, mu pɔɔn faa ha mi se mi vaa voo baa ndaw rɔɔ, mi yi mi se fal-a bay.» 22 Báyji le, Zezu yjɔnra bay bay ha ni mii: «Mu se fal-i, a bo mú pɔɔn ha bari ka i do munu ba nzob hudferi na i voo hud ki.»

Zezu ha nzaa zuu kuɔ nzed

(Mrk 4.35-41; Luk 8.22-25)

23 Fale ku le, Zezu hil a kaw bil tuo, le, led nduobal-eri su ni a i se di maa fe. 24 A le, ka zadε ku hɔy, bawda zuu bura uru a kuu bivbid bivbid ka tul maambii na ha mbii nda nzaa tuo paw paw a pudfa tul-ri. Roo le, Zezu na-nam. 25 Báyji le, led nduobal-eri soro ba lakun-ε i tuma ni i guuke fe ha ni mii: «Mbay, mu yaɔ buru! Naa hukari!»

26 Leε, Zezu baa ha ri mii: «Daa mina rɔɔ, i ba toko mini le? Mina rɔɔ, mbika law baari ndji mini key hɔy le?» Ro, a uru siya a baa bay ngɔ-ngɔɔn zɔɔn zuu bay mbii na, le, nzaa-ri kuɔ nzed a ha zad do ndiɔ. 27 Báyji le, nzobri ka i do zadε ku na i kaw yer i baa mii: «Ledban key na waa, ba kiri nzob ji ndaw rɔɔ, mbii bay zuu kara daa vu mbom bo tul-e mini key le?»

Zezu vaa warari sidɔ ka temndayari do tul-ri

(Mrk 5.1-20; Luk 8.26-39)

28 Zafka Zezu tuo mbii a tji fi kelu ka tusiri nzoɓ Gaɗarari na baýji le, warari tul-ri sidɪ ka temndayari do tul-ri na, i tji saa puy kuo ka Zibri voro huɗ ka di a i suo nun-ε. Ka bil korke ku na, nzoɓ maa bay mbika faa tji di ya, bay ji le, nzoɓkeri ka temndayari do tul-ri ka i mgbor bamba na i do di. 29 Baýji le, i tii saw daa fe bokoko bokoko mii: «Bo Vu Ngerewuru, fe ji roo, mu nzaake fal buru le woo? Mu vi bay daa nun buru tuo sie pola ndaw roo, nam kuj sal bay na ka vi bay le?»

30 Di ya bay zadε ku na kuɗu mbel puori ngji bamba i do suna fe. 31 Baýji le, temndayari na i kod Zezu i baa mii: «Zafka mu nii buru le, mu ha buru ri tul mbelri na ku.» 32 Leε, ka baa ha ri mii: «I tji i se!» Baýji le, temndayari na tji ka tul nzoɓri ka sidɪ na, i duu i vaã ri tul mbel puori na. Zafε ku hoy le, kuɗu mbelri ka riw bele ku na, i zuo dul vbubuɓu bay takra, i tji nzaa ngeɗ i zof kirim kirim zuo maambii ha mbii ya ri gbay bay zad bari riw bele. 33 Baýji le, nzoɓ koro mbel puori na, i haw dul i se bil ngerεpuo, i vaã kji bay feri riw bele ka kal, bay bay ka se tul temndayari ka i tji saa tul nzoɓri ka sidɪ na ha nzoɓri laa. 34 Leε, nzoɓri ka

bil ngerεpuo ku riw bele na, i tji bud bud i suo nun Zezu. Zafka i mbi nun-ri i ko ni na baýji le, i kod ni bay haɗa ni ka zol ka tusiri bari.

9

Zezu vaa nzoɓ ka suo-ε hu wuɔ

(Mrk 2.1-12; Luk 5.17-26)

1 Zezu hil a kaw bil tuo a tuo maambii a yji a se puo be. 2 Leε, i mbi nzoɓ mbijw munu ka suo-ε hu wuɔ ka naa hii i vike ha ni. Zafka Zezu ko law-ri ka i daa bo tul-e na baýji le, ka baa ha nzoɓ ka suo-ε hu wuɔ na mii: «Vu-i, mu siɗ law-a; feyaã bori na, mi nda bumake ziji mu ro.» 3 Baýji le, nzoɓ fere nzoɓri *bol kusol haneri ka i laa bayke na, i ker bay ka bil law-ri i baa mii: «Ledban key na, baa bay a tjirike riɗ Ngerewuru*.» 4 Leε, munu ka Zezu ko ker bay bari ko na, ka fere a vbi ri mii: «Bay ji ndaw roo, i do bay ker bayri ka ndaya mini ka bil law-ri le? 5 Bay haã ze baake se ya le? “Mi nda buma feyaã bori na ziji mu, mase, “Uru siya mu se-seɗ” le? 6 Roo le, mi hii bay haɗa ri ko, bi *Vu Nzoɓ na, mi do bay hurusuo ka tusiri key bay ndaka buma ka tul feyaã nzoɓri!» Baýji le, ka zadε ku hoy, Zezu baa ha nzoɓ ka suo-ε hu wuɔ na mii: «Uru

* 9:3 9.3 Bari Zibri na, i ko mii, ba Ngerewuru ki huo-ε hoy ze maa ndaka buma feyaã nzoɓri ziji ri. Zafka Zezu nda buma feyaã ledban na, nzoɓ fere nzoɓri bol kusolri do ziji ni gal gal, bay ji le, Zezu ka nda buma ziji nzoɓ a vaa ni na, kie mii ka ba Ngerewuru.

siya mú mbi hii ɓo mú se puo!»⁷ Lεε, ledban na uru siya a zol faa puo. ⁸ Zadka ruo nzobri ko feke na munu báyii le, h̄ie daa ri zikiki ha ri písike Ngerewuru bay tul kiri hurusuo fe daa sanj ká mini ká'a daa ha nzobri na.

Zezu dī Matiye

(Mrk 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Zezu zol ká zadε ku a do kali báyii le, ka ko nzob mbjw ká riŋ-ε ɓa Matiye kaw hul yaana larimbuo. Báyii le, ka ɓaa ha ni mii: «Mu se fal-i.» Lεε, Matiye na uru siya a se fal-ε.

¹⁰ Nam mbjw ká Zezu kaw nzaa fe sum ká puo Matiye na, *nzob yaana larimbuori báy nzobri ká soro bay bari mɓa ndaya ká *Fariziri dī ri ɓa nzob feyaari na, i vi nḡji bamba í kaw nzaa fe sum ziŋ Zezu báy led nduobal-eri. ¹¹ Zadka Fariziri ko fekeri na báyii le, i vbi led nduobal-eri mii: «Bay ji ndaw roo, ganj tul-ri na su fe ziŋ nzob yaana larimbuori báy nzobri ká soro bay bari mɓa ndaya mini key le?»

¹² Báyii le, Zezu laa bay bari na a ɓaa mii: «Nzobri ká sùo-ri do báy kere báy na, i se síe nzob haŋa sawpuu vaa nzob ya. Roo le, nzob suosereŋri ze se síe nzob haŋa sawpuu. ¹³ Munu zu le, ì se í fére saw bay ká Ngerewuru ɓaa do bil mbede ɓe na í ko. Ka ɓaa mii: “Kóko nun síe nzob ze rii law-i ɓo, ɓa *fe poy ká ì

puo ha m̄i ze rii law-i ya†.” M̄i vi bay dika nzobri ká i ker mii, ɓari ɓa nzob daa fe báy zadεri na ya, roo le, m̄i vi bay tul nzobri ká i ko sùo-ri ɓa nzob feyaari.»

Bay ká se tul taw fe báy fe fie

(Mrk 2.18-22; Luk 5.33-39)

¹⁴ Báyii le, led nduobal Zaa Batisri soro í se luo Zezu í vbi ni bay mii: «Waa bay ji ndaw roo, búru *Fariziri na, buru sanj sùo buru ɓanɓo, a poŋ led nduobal-ari maa, i daa munu ya le?» ¹⁵ Lεε, Zezu yiŋra báy bay ha ri mii: «Nzobri ká i dī ri vi zad suoriya yaana k̄i na, zadka nzob máy fie do ziŋ ri koɓ roɓay na, i máa daa sùo-ri ɓa síe le? Munu ya mɓan! Roo le, namri ká'a ví vuku na, i náa nzob máy fie ká sakra ɓari; ɓe ndaw roo i sanj sùo-ri báy. ¹⁶ Roɓay, nzob mbjw ti mbika nzaa gari fie bay búoke nun taw gari ya, bay ji le, nzaa gari fieke ku na, a haŋa taw gari na goɗo tir tir ha goɗo garike ku na mba taa pola ku roɓay. ¹⁷ Do faa mbjw munu ndaw, nzob ti aŋ him fie zuo taw ɓol huori ya. Zadka nzob daa munu le, ɓol huori na a fúo kpom, le, him na a zúo bisuy, ɓol huori kara a híe ndaw. Roo le, him fie na i aŋ zuo ɓol huori fieri. Be ndaw roo, him

† 9:13 9.13 Oze 6.6. I k̄i 1 Samiyel 15.22 báy Mise 6.8 ndaw.

bay bɔl huɔri na, i mgbaka kɪ zeb zeb bay kere bay‡.»

Zezu vaa máy tikdī, bay máy ká suosereṃ sīm dāa ni (Mrk 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Zadka Zezu dɔ baa bay zɪŋ ri kɔb bay na bayji le, mbay Ziɓ mbɪw munu ví huku siri gburuk ká pol-e a baa ha ni mii: «Vu-i ká ba leɔ máy tikdī na hu ká timbeɔɔ key. Munu hoy kara mu ví dāa nduo-ɔ bo tul-e, le, ka'a yíi a kaw bay kumnun.» ¹⁹ LEE, Zezu uru siya bay leɔ nduobal-eri a í se fal-ε.

²⁰ Zadka i se nun-ri ba pola na bayji le, máy mbɪw munu ká suosereṃ sīm dāa ni mbiimbam duɔ fale sidi ro na, soro a ví bay fal Zezu a zaa nzaa gari be ká fi siri, ²¹ bay ji le, ka baa ká bil law-ε mii: «Zadka mǐ zɪŋ faa mí zaa nzaa gari be kɪ hoy le, sùo-i na a vaa.» ²² Bayji le, Zezu fere kóm a kɔ ni a baa ha ni mii: «Vu-i máyke, mu siŋ law-a, bay ji le, law-a ká mù dāa bo tul-i na, ha sùo-ɔ na vaa mù.» Ká zadε ku hoy le, sùo leɔ máy tikdī na vaa ni.

²³ Zadka Zezu tji puo mbay na bayji le, ka kɔ nzobri ká i mgba tɪw bari gbiri gbiri dɔ nduo-ri ká í dɔ dī ya bay súka nzob vóro hudri, rɔɔ ruɔ nzobri ká i guu fe gũrum gũrum ndaw. ²⁴ LEE, Zezu baa ha ri mii: «Ì tji ba kele,

bay ji le, leɔ máy tikdī key na hu ya, roo le, ka na-nam.» Bayji le, bari na i sie ni sie hoy. ²⁵ Zadka Zezu ha ruɔ nzobri tji kele na bayji le, ka nduo a se hula, a vaa mgba nduo leɔ máy tikdī na ha ni uru siya. ²⁶ LEE, soro bayke na yaa zad kpol kpol ká tusirike ku riw bele.

Zezu vaa rawri sidi, bay nzob ká kusol-e mbii gbǎn

²⁷ Zadka Zezu zɔl ká zadε ku bayji le, rawri tul-ri sidi i dii fal-ε í guu fe bay bawda kusol-ri belen mii: «Kóf nguɔ hoy *vu bulu David, mu kɔ nun sie buru!»

²⁸ Zadka Zezu tji puo na bayji le, rawri ká tul-ri sidi na i soro í ví lakun-ε, le, ka vbi ri bay mii: «LEE, i kɔ mii, mǐ maa bay dāa fe ká i vbi mǐ na le?» LEE, i yɪŋra bay bay ha ni mii: «Uu, Mbay, mù ma-maa.» ²⁹ Bayji le, Zezu zaa nun-ri a baa mii: «Feke ka dɔ munu ha ri maa bay zad law-ri ká i dāa bo tul-i.» ³⁰ LEE, nun-ri na mgbuda gberere ha ri kɔ-kóm. Fale ku le, Zezu baka ri ngo-ngon mii: «Ì laa bay kere ndaw rɔ! I ha nzob mbɪw mini kara, ka laa bay fe ká kal key na ya.» ³¹ Roo le, tji bari ku hoy le, i lo soro Zezu ká tusirike na ku riw bele.

³² Zadka rawri na i dɔ zól munu hoy le, nzobri ví bay

‡ 9:17 9.17 Ká bil sewke ku na, huɔ vuy ká i sɔa ba bɔl ze Zibri kɔrɔ him dɔ dī. Zadka him na ví loŋ bayji le, hew bɔl huɔ na. Munu zu le, dɔ nun aŋ him fie dɔ tɔw bɔl ya, bo munu ya le, bɔl na a fúo. Ká bil bay key na, Zezu hii bay baa mii, tɔw fe dāa Zibri na, ti máa bay fe fie ká Zezu víke ha nzobri ya.

nzob mbjw ká temndaya do tul-e ha kusol-e mbii gbãñ na ha Zezu. ³³ Fale ká Zezu nii temndaya ká tul-e na báyii le, ledban na tii saw baa bay. Leε, tuku ruo nzobri ha ri baa mii: «Íi! Kiri fe ká mini key na, buru ko ká tusiri *Izarayel key ba mbjw ya mgban!» ³⁴ Roo le, *Fariziri na i gede mii: «Ba mbay tul temndayari ze ha ni hurusuo níi temndayakeri na ku.»

³⁵ Báyii le, Zezu haari bay ngerεpuori bay vu puori riw bele, a fere nzobri fe ká bil *hul mbú k̄i bari Zibri, a ka-káa Bay Kere ká se tul réke mbay Ngerewuru ká tusiri key, roo a vaa nzob semri riw bele, bay nzob kpederi riw bele. ³⁶ Zadka'a mbi nun-ε a ko ruo nzobri báyii le, ka ko nun síe bari, bay ji le, nzobkeri ku na i taã bamba, a law-ri hoy kara saa ndaw, munu ba baduri ká nzob koro ri tiya. ³⁷ Báyii le, ka baa ha led nduobal-eri mii: «Fe payri na ngji bamba a ngon maa vbie, roo le, nzob pedkeri ngji ya. ³⁸ Munu zu le, i kof Ngerembay ká ba ngerenzob waa na, ha ni ka pie bay nzob pedkeri ka ngji maa fe ha ri zuo tul nzob hajwri robay.»

10

Nzob nday nzaapedri ká duo fale sidí
(Mrk 3.13-19; Luk 6.12-16)

¹ Zezu di led nduobal-eri ká duo fale sidí ha ri vi luoe. Báyii le, ka ha ri hurusuo ká bay haña ri níike temndayari, a í váake nzob semri bay nzob kpederi riw bele. ² Rin *nzob nday nzaapedri ká duo fale sidí na ze do key: pola dekre le, ba Simon ká i di ni ba Piyer bay yu-ε Andere, Zak bay yu-ε Zaa, bari sidí bele ká i ba vu Zebede ndaw, ³ Filió bay Batelemi ndaw, Toma bay Matiye, be ká'a ba nzob yaana larimbuo ndaw, Zak vu Alfe bay Tade ndaw, ⁴ Simon ká hii nzob beri a ru-ruy bay tul-ri ndaw, roo Zudas Iskariyod ká mbi tul Zezu ndaw pi.

Zezu pie led nduobal-eri bay haña ri ka-káa bay be
(Mrk 6.7-13; Luk 9.1-6)

⁵ Bari ká duo fale sidí key na, Zezu pie ri a baa ha ri mii: «Í se tusiriri ká saw nzobkeri ba Zib ya na ya, a í nduo bil puo mbjw ká kudu zad ká Samari na ya ndaw, ⁶ roo le, led Izarayelri ká i do munu ba vu baduri ká i ze-zee na ze í se luori. ⁷ Í se í vaa ka-káa bay mii: "Nam ká Ngerewuru tii saw réke mbay ká tul nzobri ká tusiri key na ton di mbaa def hoy ro." ⁸ Í vaa nzob semri ndaw, nzobri ká i hu na kara, i túma ri ha ri kaw bay kumnun ndaw, nzobri ká kp̄iri do sùo-ri kara, i ha sùo-ri duo mgberen ndaw, a í nii temndayari ká tul nzobri ndaw pi. Hurusuo ká mi ha ri key na, mi ha ri

hoy hoy. Ze baarĩ hoy kara, ì haṅa feke hoy hoy ha nzobri munu na ndaw. ⁹ Zadka ì mbi faa varu ɛ, ì yaa lari mbjw mini í daa bo bil ɓɓɓ baarĩ ya. ¹⁰ I se báy ɓɓɓ varu ya ndaw, ì fɔa gari ba sidfi ya ndaw, ì fɔa dikɔnri ya ndaw, a í mgba káw ya ndaw, bay ji ɛ, nzob pedf na do báy faa ká bay sɔṅa lere pedfke.

¹¹ «Zadka ì tji ngerɛpuo, mase vu puo ɛ, ì nzaa nzob ká maa bay mgbaka rĩ báy kere ndaw roo í se luo-ɛ, ɛ, ì naa puo be na kpuru maa báy zól baarĩ. ¹² Zadka ì do ndúo bil puo nzobke ɛ, ì hii soko ha nzobri ká i kaw dī na í baa mii: “Dekeke ka sáf zij rĩ.” ¹³ Zadka nzob puokeri mgba rĩ báy kere ɛ, fe sɔmi baarĩ a doƙo tul-ri. A zadka i mgba rĩ báy kere ya laa ɛ, fe sɔmi baarĩ na, a sáf ba tul-rĩ kɔ sùo-rĩ. ¹⁴ Zadka nzobri mgba rĩ báy kere ya, mase i hii bay láa bay baarĩ ya ɛ, ì tji ká bil hulke, mase bil puoke ku na, í nda kusal ká ɓal-rĩ kuɓ kuɓ. ¹⁵ Mĩ baa ha rĩ ta-taṅ ba tusue kɔ: nam kún sal bay na, bay ká i kún bo tul nzob puokeri ku na, a ngón kal tul-e taa hay ká i daa bo tul nzob ndayari ká *Sodòm báy Gomɔr na pavbaɔ robay*.»

Dáa nun tuɔ sie ká bay tul Zezu
(Mrk 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁶ «Ì kɔ, bi na mĩ píe rĩ munu ba baɔfuri ká i do sakra váy koyri. Munu zu ɛ, ì nze báy sùo-rĩ faa mbjw munu ká sɔyri, a í daa fe ndaya mbjw ya munu ká beɔɔ pieri. ¹⁷ I nze báy sùo-rĩ bay tul nzobri! I mgbaka rĩ í daa rĩ zuo nduo nzob kún sal bayri; i ndáka rĩ báy ndoy doṅ ká bil *hul mbú kɔ bari Zibri kara ndaw. ¹⁸ I fɔa rĩ bay daa rĩ kaw pol nzob réke tul puori ndaw, pol mbay luyeri ndaw bay tul-i, a ɛ, ká zaɔɔ ku na ì báa nasi bay ká se tul-i ká pol-ri báy pol nzob kɔri ká i ba Zib ya na ha ri laa. ¹⁹ A zadka i mgba rĩ bay daa rĩ kaw pol nzob kún sal bayri ɛ, ì ha law-rĩ ka nzaa rĩ bay tul bayri ká ì vaa báa na ku ya, mase faa baakeri ká ì báa ká zaɔɔ ku ya ndaw. Bayri ká ì báa na, Ngerewuru a haṅa ni tji ká nzáa-rĩ ká bil saw sieke ku báy. ²⁰ Bayri ká ì báa na, ba baarĩ ze ì báa ya, roo ɛ, ba Tem taa Baa baarĩ Ngerewuru ze a daa zuo nzáa-rĩ ha rĩ baa báy.

²¹ «Namke ku na yu kɔri mbika tul kɔ ha ri i ri ndaw, baa ledri daa munu zij vu bari ndaw, a ledri kara i úru zij nzob mbón ri rĩ ha ri daa bay huɔ bo tul-ri ndaw. ²² Nzobri riw bele, i fúy rĩ bay tul-i. Roo ɛ, nzob ká mgba ngɔ-ngɔṅ kpuru tji gbuke ɛ, Ngerewuru a yaaṅa ni.

* **10:15** 10.15 I kɔi Tiika saw fe 19.23-28. Puori ká Sodòm báy Gomɔr na Ngerewuru bie kpukɔ kpukɔ bay tul fe daa yaa nzobkeri.

²³ Zadka i dfaa nun-rĩ tuo sie ká bil ngerɛpuo hãɛ ɛ, i dũu i se puo kị. Mĩ baa ha rĩ ta-taŋ ba tusue kị: bil ngerɛpuori ká *Izarayel na, i ti séke dĩ ɔ riw bele ya hoy, bi *Vu Nzob na, mĩ ví báy rin dika.

²⁴ «Nzob ká fere fe na, ka ti kál tul gaŋ be ká fere ni fe ya; a leđ káw hoy kara ti kál tul baa káw be ya ndaw. ²⁵ Munu zu ɛ, nzob ká fere fe na, ka dfaa suoriya bay doko munu ba gaŋ tul-e; a leđ káw hoy kara, ka dfaa suoriya bay doko munu ba baa káw be ndaw. A zadka i dĩ mĩ bi baa puo ba *Belzebul, ngerɛtemndaya na waa, rin ji ro ze i tuu ha rĩ baarĩ ká i ba leđ bil hul biri na ɛ woo!»

*Nzob ká do nun hie ni
(Luk 12.2-7)*

²⁶ «Munu zu ɛ, i dfaa hie nzob mbijw ya. Feri riw bele ká do lanzoŋ na a tji do zad hie gbay gbay, a feri riw bele ká do zad muni kara, nzobri kóko riw bele. ²⁷ Feri ká mĩ baa ha rĩ ká zad muni na, i káy i baa bayke ká bisie biribin. A bay ká mĩ baa ba dadi ha rĩ na kara, i ka-káake ba siya ká sikda puo roo ha nzobri laa báy. ²⁸ Nzobri ká i i naysuo nzob, a i maa bay ika para nun sũo nzob ya na, i hie ri ya. Roo ɛ, i hie Ngerewuru ká maa bay bie naysuo báy para nun sũo sidĩ bele wuruk zuo zad kóko seke fe ká bil huu ká ruma ya banɔo na. ²⁹ Tjiri

na waa, i faa ri ba sidĩ ndaw roo, i hie bay sii mbijw hoy ya ɛ? Be nu ku hoy kara, zadka Baa baarĩ na ha faa ya ɛ, tji mbijw mini kara ti tódo bo siri ya. ³⁰ Baarĩ na, suy tul-rĩ hoy kara, Ngerewuru kji báy nzi-ɛ lem lem riw bele. ³¹ Munu zu ɛ, i dfaa hie ya, bay ji ɛ, ká nun Ngerewuru na, i kal tul tjiri wuruk wuruk kál robay!»

*Kie sũo ba nzob taa Krisi
ká nun nzobri
(Luk 12.8-9)*

³² «Nzob haa haa ká baa ta-taŋ ká nun nzobri mii, beri ba taa bi ɛ, bi hoy kara, mĩ baa ta-taŋ ká pol Baa ká nulue ndaw mii, ka ba taa bi. ³³ Roo ɛ, nzob haa haa ká baa ta-taŋ ká nun nzobri mii, beri ko mĩ ya ɛ, bi hoy kara, mĩ baa ta-taŋ ká pol Baa ká kaw nulue ndaw mii, mĩ ko ni ya.»

*Nzobri te bil kị bay tul
Zezu
(Luk 12.51-53; 14.26-27)*

³⁴ «Koko ká i kér ká bil law-rĩ mii, mĩ vi bay haŋa dekeke ka do tusiri key. Mĩ vi bay haŋa dekeke ka do ya, roo ɛ, mĩ vi báy maamii teke bil kị. ³⁵ Mĩ vi bay teke sakra leđ wara nzob báy bi-ɛ, sakra leđ máy tikdi báy mi-ɛ, roo sakra máa fay báy máy vi-e, ³⁶ a nzob ini taa simri ká bil hul mbijw kara, i ví ba nzob tul ngani kị.

³⁷ «Nzob ká hii bi-ɛ mase mi-ɛ kal mĩ ɛ, ka maa bay bá nzob bi ya. Nzob ká hii vi-e wårake mase máyke kal

mì ɛ, ka maa bay bá nzoɓ bi ya ndaw. ³⁸ A nzoɓ ká mbi puu say hud be a soɓ, a séke fal-i ya ɛ, ka maa bay bá leɗ nduobal-i ya†.

³⁹ «Nzoɓ ká hii kóro kumnun be na, a ɗoko báy kumnun taa tusueke ya. Roo ɛ, nzoɓ ká'a pón sùo-ɛ yod bay tul-i na, a zín kumnun taa tusueke.»

*Fe tunduo ká nzoɓri zín
(Mrk 9.41)*

⁴⁰ «Nzoɓ ká mgba rì ba sùo-ɛ báy kere ɛ, ka mgba mì ndaw zu. A nzoɓ ká mgba mì ba sùo-ɛ báy kere laa ɛ, mgba nzoɓ ká píe mì na ba sùo-ɛ ndaw. ⁴¹ Nzoɓ ká mgba nzoɓ yaɗa bay saa nzaa Ngerewuru báy kere bay baa ká'a ba nzoɓ yaɗa bay saa nzaa Ngerewuru na ɛ, a zín fe tunduo munu ká nzoɓ yaɗa bay saa nzaa Ngerewuru na ndaw; a nzoɓ ká mgba nzoɓ ká ɗaa fe báy zaɗe ká nun Ngerewuru bay baa ká'a ba nzoɓ ká'a ɗaa fe báy zaɗe ká nun Ngerewuru na ɛ, a zín fe tunduo munu ká nzoɓ ká ɗaa fe báy zaɗe ká nun Ngerewuru na ndaw pi. ⁴² Nzoɓ ká ha mbii huoke tunɗuo toy mbijw kɪ hoy ha leɗ mbijw ká ndji ká sakra leɗ nduobal-iri key bay baa ká'a ba leɗ nduobal-i na ɛ, mì baa ha rì ta-taɗ ba tusue kɪ: nzoɓke ku na a zín fe tunduo be.»

11

*Zaa Batis pie leɗ nduobal-eri se luo Zezu
(Luk 7.18-35)*

¹ Zadka Zezu fere ri bay beri key na ha leɗ nduobal-eri ká duɔ fale sidí na o munu báyyi ɛ, ka zol ká zaɗe ku a se nun-ɛ ba pola ba ngerewu hawri a fere nzoɓri fe, a ka-káa Bay Kere ha nzoɓri ká bil tusirike.

² Zaa Batis ká i mgba ni naa hul sal na, zadka'a laa soro bay ped ɗaa *Krisi na báyyi ɛ, ka pie leɗ nduobal-ɛ haneri ha ri vaa vbi ni ³ bay mii: «Waa ba bo ze mù ba Krisi, nzoɓ ká Ngerewuru waa bay píe ni ví yaa nzoɓ na mase, buru Zibri buru giyaɗ nzoɓ kɪ báy ɛ?»

⁴ ɛɛ, Zezu yinra báy bay ha ri mii: «Í yí í se bo, í vaa kɪ fal ferí ká í laa báy suku-rì, í ko báy nun-rì ndaw key na ha ni laa. ⁵ Rawri ko-kóm *taɗ kad kad ndaw, nzoɓ kpɛɗeri se siya kiyaw kiyaw ndaw, nzoɓri ká kpiri ɗo sùo-ri kara, kpiri bari na o a pɔɗ sùo-ri duo mgberɛɗ ndaw, mbikiri laa bay ndaw, nzoɓri ká i hu hoy kara, i tuma í kaw báy kumnun ndaw, roo i ka-káa Bay Kere ha nzoɓ kɪkuri ndaw pi. ⁶ Nzoɓ ká ɗaa law-ɛ bo tul-i a pɔɗ ya ɛ, suoriya ba taa be.»

Nasi bay ká se tul Zaa Batis

† 10:38 10.38 Nzoɓ ká mbi puu say hud bay séke fal Zezu na, ba nzoɓ ká ɗo ɗi ya bay kóko seke fe ndaw, bay huka bay tul-e hoy kara ndaw pi.

⁷ Zadka led nduobal Z̄aari na, i zol v̄aw b̄ayji le, Zezu tii saw b̄aa bay se tul Z̄aa ha ruo nzobri mii: «Zadka ì se bil law kor bay l̄aa k̄aa bay Z̄aa k̄a kaa na w̄aa, fe ji ze ì v̄aa ko le? W̄aa, ì se ì v̄aa ko nzob k̄a do tul bay be ya munu k̄a ngasikri k̄a zuu kila ri mgbaya mgbaya le? Munu ya! ⁸ A w̄aa ba fe ji ki roo ì se ì v̄aa ko le? I se ì v̄aa ko nzob k̄a nduo gari nduy ziriri ziriri le? Kúy! Nzobri k̄a ì nduo gari k̄a nduy munu ku na, bil puo mbay luyeri ze ba zad k̄aw bari. ⁹ A ku w̄aa, fe ji ki roo ì se ì v̄aa ko le? I se ì v̄aa ko nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru le? Nda ndad! Roo le, mi baa ha ri: be Z̄aa na, ka ba nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru taa hoyke ya, ¹⁰ bay ji le, be Z̄aa na, Ngerewuru baa bay se tul-e k̄a bil mbede be mii: “Bi na, mi pie led nzaaped bi ha ni vi do pol-a, bay haña ni ka leke faa bo pola ha mu*.”»

¹¹ Zezu baa ha ri mii: «Mi baa ha ri ta-tan ba tusue ki: sakra nzobri k̄a mayri mbon ri k̄a tusiri key na, nzob mbijw mini k̄a kal tul Z̄aa Batis kal na, tiya. Ze munu hoy kara, nzob k̄a ndji k̄a bil sew k̄a Ngerewuru tii saw reke mbay k̄a tul nzobri na, nzobke do bay fe sami mba tul-e taa Z̄aa

Batis na pavbad. ¹² Tii sawke saa sew k̄a Z̄aa Batis ka-kaa kpuru tii vuri key na, nzobri ha reke mbay Ngerewuru na ko seke fe ngji bamba tasiri, a nzob hurusuori dar ri gbaw. ¹³ I ko, kpuru tii sewke taa Z̄aa na, *mbede bol kusol *Moyze bay mbede *nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru riw bele na, i baa bay se tul sew k̄a Ngerewuru a tiika saw reke mbay k̄a tul nzobri. ¹⁴ A zadka ì hii bay yaana bay bi le, Z̄aa na ki ze do munu ba *Eli k̄a nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru baa bay yi be na†. ¹⁵ Nzob k̄a do bay suku le, ka laa.

¹⁶ «Nzob ve ndaw roo, mi mgbaka bay lieke nzobri k̄a timbede key le? I ri ledri k̄a i kaw k̄a i guu fe k̄a sakra ki mii: ¹⁷ “Buru ul tiw ha ri, le, ì nda-nday ya! Buru di sim rew hudri ha ri kara, ì re suo-ri ya ndaw!” ¹⁸ I ko, Z̄aa Batis na vi, a san suo-e a su fe ya ndaw, a nzo him ya ndaw. Lee, nzobri baa mii: “Temndaya ze do tul-e.” ¹⁹ A bi *Vu Nzob k̄a mi vi na laa le, mi su fe ndaw, a mi nzo him ndaw, le, nzobri baa mii, mi ba nzob fe sum luye ndaw, mi ba nzob buo him ndaw, a mi mgba buo zin *nzob yaana larimbuori bay nzobri k̄a soro bay bari mgba ndaya

* **11:10** 11.10 Malasi 3.1. I ki Tji kele 23.20 ndaw. † **11:14** 11.14 Do faa mbijw munu k̄a Eli vi pola ha Elize na, Zifri ker i baa mii, pola roo bay haña Krisi, nzob k̄a Ngerewuru waa bay pie ni vi na vi le, nzob mbijw a vika bay hurusuo munu k̄a Eli bay leke faa be. K̄a zad ni key, Zezu baa mii, ba Z̄aa Batis ze leke faa beri. I ki Malasi 3.23.

ndaw, le ji maale. Roo le, nun nzem taa Ngerewuru na, kie sùo-ε ba fe ká dfo báy zadε báy faa lere ped be ká dfo báy kere.»

Kóko seke fe, a doko tul puori ká i tun Zezu ngeren
(Luk 10.13-15)

²⁰ Báyii le, Zezu tii saw baa bay ngɔ-ngɔɔ zinj nzobri ká bil puori ká'a daa fe sanri ngji bamba ká dfi na, bay ji le, i hii pɔɔ fe daa yaa bari ya. Ka baa mii: ²¹ «Baari nzobri ká Korazin, kóko seke fe ba taa baari! Baari nzobri ká Besayda, kóko seke fe ba taa baari ndaw, bay ji le, fe sanri ká mfi daa báy hurusuo Ngerewuru ká sakra baari na, ba fe ká mfi daa ká bil ngerepuo ká Tir báy Sidon ze munu le, ba dfe lew hoy nzob puokeri ku na, i daa sie a i nuu sje i puu kpaa kpaa i súoke kér bay bari ká tul fe daa yaa bari na. ²² Sawke mini ze, mfi baa ha ri ta-taɔ: nam ká Ngerewuru a kún sal bay na, bay ká'a kún bo tul-ri na a kál taa hay ká'a kún bo tul nzobri ká Tir báy Sidon na pavbaɔ rɔbay. ²³ A baari nzobri ká Kapernayum, waa i ker i baa mii, i fɔa ri kpuru se nulue lew le woo? Munu ya mgban! Ngerewuru a yinjra ri kpuru ha ri se puo nzob

huferi ká zad baw, bay ji le, fe sanri ká mfi daa ká sakra baari ku na, ba fe ká mfi daa ká bil ngerepuo ká Sodom ze munu le, kpuru tii vuri key kara, Sodom na a doko ku rɔbay. ²⁴ Be mini ze, mfi baa ha ri: nam ká Ngerewuru a kún sal bay na, bay ká'a kún bo tul-ri na a kál taa hay ká'a kún bo tul nzobri ká Sodom na pavbaɔ rɔbay.»

I vi luo Zezu i mgba tɔram
(Luk 10.21-22)

²⁵ Sieke ku na, Zezu mbi bay a baa mii: «Baa, bo ká mù ba Ngerembay nulue ndaw, Ngerembay tusiri key ndaw na, mfi pisi mù bay tul fe niri key ká mù muo nzob nun nzemri báy nzob fe kókori, a mú mgbuda nun nzobri ká i ko fe ngji ya na ha ri ko. ²⁶ Ba tusue, taambol Baa, bay ji le, bo na mù hii bay hanja ni ka dfo munu.»

²⁷ Zezu mbi bay a baa ha nzobri mii: «Feri riw bele na Baa pɔɔ zuo nduo-i. Nzob mbjw mini ká tuu mfi ba Vi-e na, tiya, ba Baa huo-ε hoy ze tuu mfi. Rɔbay, nzob mbjw mini ká tuu Baa na tiya ndaw, ba bi ká mfi ba Vi-e huo-i hoy báy nzobri ká mfi hii bay mgbuda nun-ri ha ri tuu ni na ze, i tuu ni.

‡ **11:21** 11.21 Tir báy Sidon na ba puori ká nzobkeri ko Ngerewuru ya; ba puori ká nzob yaaɔa bayri saa nzaa Ngerewuru baa bay i túnke nzobkeri na tun. I kji Ezay 23; Ezekiyel 26–28; Amos 1.9-10; Zuyel 4.4-8; Zakari 9.2-4. **§ 11:23** 11.23 Puo ká Sodom na, Ngerewuru bie kpukdu kpukdu bay tul fe daa yaa nzobri. Ba fe ká bari Zibri riw bele ko-ko. I kji Tiika saw fe 19.23-29.

²⁸ «Baarì riw bele ká soba hii rì ha rì t̄ake kpuy na, ì vi luo-i, le, mì haṅa rì mgba t̄aram. ²⁹ I d̄in tul-rì ká pol-i ì yaa fe boko sol-i, a ì ba lef fe fére bi, bay j̄i le, bi na, mì ba nzoḅ d̄in tul ndaw, a mì se yudufu ndaw pi. I vi luo-i le, ì mgbaka t̄aram s̄o-rì, ³⁰ bay j̄i le, fe boko sol taa bi ká mì haṅa rì na, a húo solri lom ndaw, a soba bi ká mì haṅa rì h̄oy kara, hii ya habri ndaw pi*.»

12

Zezu ba mbay tul nam mgbaka t̄aram Zibri

(Mrk 2.23-28; Luk 6.1-5)

¹ Fale ku ká ba *nam mgbaka t̄aram Zibri na, Zezu báy lef nduoḅal-eri i saka báy bil wáa fe payri. LEE, k̄on i lef nduoḅal-eri ha ri tii saw háw tul fe pay na bay suṅa. ² Zadka *Fariziri k̄o munu na báyji le, i baa ha Zezu mii: «Mu k̄o lef nduoḅal-ari ká i daa fe ká *bol kusol naari haa faa dáake ká sie nam mgbaka t̄aram na!» ³⁻⁴ LEE, Zezu ȳinra báy bay ha ri mii: «Fe dáa *David ká i daa bayke do bil mbede Ngerewuru na waa, ì k̄ii ya h̄oy le? Ká bil sewke ku na, zadka k̄on i ni báy nzoḅ beri na, ka se bil *hul k̄ani Ngerewuru ká i daa báy huḅ, a faa

maapari ká i ha ba fe tunduo ha Ngerewuru na, báy nzoḅ beri ì su na waa, ì k̄o ya le? Báy faa bol kusol naari le, maapakeri ku na, David báy nzoḅ beri do báy faa ká bay suṅa ya, ba nzoḅ fe poyri huḅ-ri h̄oy ze i do báy faa ká bay suṅa*. ⁵ Mase, ì k̄ii bay ká do bil *mbede bol kusol *Moyze ká se tul nam mgbaka t̄aram Zibri na ya le? Bayke baa mii, nzoḅ fe poyri ká i daa ped ká bil *hul k̄ani Ngerewuru báy nam mgbaka t̄aram na, ze i waf tul bol kusol nam mgbaka t̄aram bay tul ped dáa bari h̄oy kara, bayke mgba tul-ri ya†. ⁶ M̄i baa ha rì: ká zad ni key na, nzoḅ ká kal tul hul k̄ani Ngerewuru pavbad na, do d̄i. ⁷ Mbede Ngerewuru baa mii: “Kóko nun sie nzoḅ ze rii law-i bo, ba *fe poy ká ì puo ha mì ze rii law-i ya‡.” Ba fe ka ì k̄o saw bayke ta-taṅ zu le, ì ti dáa bay bo tul nzoḅri ká bay mgba tul-ri ya na ya, ⁸ bay j̄i le, bi *Vu Nzoḅ na mì ba mbay tul nam mgbaka t̄aram.»

Zezu vaa nzoḅ ká nduo-e mb̄iw hu w̄uḅ

(Mrk 3.1-6; Luk 6.6-11)

⁹ Zezu uru ká zadε ku, a se bil *hul mb̄u k̄i bari Zibri mb̄iw munu. ¹⁰ LEE, w̄ara nzoḅ mb̄iw munu ká nduo-e mb̄iw hu w̄uḅ na kaw d̄i.

* **11:30** 11.30 Fe boko sol na, ba faa ká bay haṅa daa ped ka se ya. Zibri na, fe boko sol na ba bol kusol bari, roo le, Fariziri daa bol kusol Moyze báy zad sanmakeri ha ni vi ba bawda soba ká hii bamba. Be ze Zezu d̄ike ri bay haṅa ri vi luo-ε ha ni ka soḅ zin ri. * **12:3-4** 12.3-4 I k̄ii 1 Samiyel 21.1-6. † **12:5** 12.5 Ruḅ bari 28.9-10. ‡ **12:7** 12.7 Oze 6.6.

Báyji ɛ, Farizi haɲeri ká i ɔo zaɔɛ na, i vbi Zezu bay mii: «Waa, *bol kusol naari na ha faa ká bay vaa nzob ká síe nam mgbaka taram ɛ?» I baa munu, bay ji ɛ, i nzaa faa bay ɔ́aa bay bo tul-e.

¹¹ Lɛɛ, Zezu yiɲra báy bay ha ri mii: «Ká sakra baari key na waa, nzob ve ze baɔu be ká mbjw hoy lie bo luɔ ká síe nam mgbaka taram, ɛ, ka'a séke bay vaa kúo ni tji kele ya ɛ? ¹² A ku waa, nzob na kal tul baɔu pavbaɔ ya le woo! Be mini ze, faa ɔo hoy bay ɔ́aa fe kere ká síe nam mgbaka taram na.» ¹³ Báyji ɛ, ka fere a baa ha ledban na mii: «Ndáɔa nduo-ɔ.» Lɛɛ, ka ndáɔa nduo-ɛ na, ɛ, nduo-ɛ na vaa báy kere a ɔo munu ká taa mbini. ¹⁴ Be nu ku báyji ɛ, *Fariziri na tji i vaa mbu kji i nzaa faa bay ika Zezu.

Zezu ba led ped Ngerewuru

¹⁵ Zadka Zezu ko ká *Fariziri hii bay ika ni na báyji ɛ, ka naa sùo-ɛ ká zaɔɛ ku, ɛ, ruɔ nzobri ngji bamba se fal-ɛ. Ka vaa nzob semri riw bele, ¹⁶ roo ɛ, ka baka ri ngɔ-ngɔɲ bay haɲa ri baa bay be ha nzobri tuu ni ya. ¹⁷ Be ze ha bay ká Ngerewuru baa báy faa Ezay nzob yaɲa bay saa nzaa Ngerewuru na, ɔo munu báy zaɔɛ. ¹⁸ Bayke baa mii: «Be key na, ka ba led ped bi ká mǐ naa ni.

Mi ko ni ba nzob nun-i, a sùo-i rii mǐ bamba ká tul-e.

Mi haɲa Tem bi ɔo tul-e ha ni káake káa faa ká mǐ yaɲake nzobri na ha saw nzobri riw bele.

¹⁹ Be na, ka ti ɔ́aa roɔi ya; kusol-e ti mgbaka belen ya ndaw, nzob mbjw kara ti láa kusol-e ká faa buori ya ndaw pi.

²⁰ Nzob ká taa ndoli ndoli munu ká ngasikri ká fu-fumra na, ka ti háw ni ya.

A nzob ká hurusuo-ɛ ngji ya munu ká huu ndele ká ɔo mbuu na kara, ka ti ruma ni ya ndaw.

Ká'a ɔ́aa munu kpuru bay haɲa fe ká mǐ ɔ́aa bay yaɲake nzobri na ka ɔo riw bele, a haw yum ká tusiri key.

²¹ Lɛɛ, saw nzobri riw bele i ɔ́aa law-ri te tul-e nzokɔoŃ.»

Zezu báy Belzebul

(Mrk 3.22-30; Luk 11.14-23)

²² Báyji ɛ, i sùu ledban mbjw munu ká temndaya ɔo tul-e, a raɲ nun-ɛ gbiɓli, a mbii kusol-e gbaɲ ndaw na i víke ni ha Zezu. Lɛɛ, ka vaa ni ha ni baa bay a ko-kóm. ²³ Báyji ɛ, tuku ruɔ nzobri riw bele ká i ɔo zaɔɛ na ha ri baa mii: «Waa, be key na ka ba *vu bulu David, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni vi na ya ɛ?» ²⁴ Roo ɛ, *Fariziri ká i laa bayke

na i ɓaa mii: «Ledban key na, nii temndayari, bay ʒi ɓe, ɓa *Belzebul ká ɓa mbay tul temndayari ze ha ni hurusuo nii temndayakeri na ku.»

²⁵ Munu ká Zezu ko kér bay ɓari ko ro na, ka ɓaa ha ri mii: «Puoruo taa ha ha ká nzobkeri te bil ki na, a ɓie. A puo ha ha mase nzob ini taa ha ha ɓari roo, i te bil ki kara, a ɓie kad kad. ²⁶ Do faa mbijw munu ndaw, zadka *Satan nii temndayari ká i ɓa nzob ɓe, a ruu zinj sùo-ε sùo-ε na waa, puoruo ɓe na a doko ɓáy kere ɓanguo mina ɓe? A ndáka siri ruk ruk! ²⁷ A zadka i ɓaa mii, mi nii temndayari ɓáy faa hurusuo Belzebul na waa, hurusuo ve ze nzob ɓaari na, i nuike temndayari na ku ɓe? Fe daa nzob ɓaari ki kie mii, bay ɓaa ɓaari Fariziri na do ɓáy zadε ya. ²⁸ A ze ɓo, ɓa hurusuo Tem Ngerewuru roo mi nuike temndayari ɓe, kie mii: sie ká Ngerewuru tii saw réke mbay ká tul nzobri na, tii sakra ɓaari doo ro zu.

²⁹ «A ku waa, nzob a daa mina a maa rii hul nzob hurusuo bay faa fe beri ɓe? Ndad bay sin ni pola ndaw roo, a faa feri ká bil hul ɓe na ɓáy. ³⁰ Nzob ká zuo zinj mi ya ɓe, ɓa nzob ká tuj mi ngeren zu. A nzob ká so mi bay faa nzobri ha ri se fal-i ya ɓe, ka ɓa nzob ká daa ha ha nzobri zekre kad kad. ³¹ Sawke mini ze, mi ɓaa ha ri: feyaa ʒi ʒi ká nzobri daa,

mase kiri tii taa ʒi ʒi ká nzobri tii Ngerewuru kara, ka'a maa ndaka bumake zinj ri. Roo ɓe, nzob ká tii Tem Law Pie na, ka ti ndaka bumake zinj ni ya. ³² Nzob ká ɓaa bay a tujke bi *Vu Nzob na, Ngerewuru a ndaka bumake zinj ni. Roo ɓe, nzob ká ɓaa bay a tujke Tem Law Pie na, ka ti ndaka bumake zinj ni ká sew ni ya ndaw, sew ká'a vi vuku ya ndaw pi.»

*Koko puu bay lereke
(Luk 6.43-45)*

³³ «Zadka puu do bay kere ɓe, lereke kara do bay kere, a zadka puu ndaya ɓe, lereke hoy kara ndaya ndaw, bay ʒi ɓe, i ko puu bay lereke. ³⁴ Baari mii ri ndaya key waa, i maa ɓaa bay bay kere mina ɓe woo! Fe ká mbaa bil law nzob gbay gbay na ndaw roo, tii ká nzi-ε bay. ³⁵ Nzob kere na, fe ká uru saa bil law-ε na do bay kere. A nzob ndaya laa ɓe, fe ká uru saa bil law-ε na, do ndaya laa. ³⁶ Mi ɓaa ha ri ta-tan: nam kun sal bay na, nzob ha ha ɓe, a kiija fal bay ɓaa beri ká gor gor hoy na riw bele, ³⁷ bay ʒi ɓe, bay faa bay ɓori ká tii ká nzaa-a na, Ngerewuru a naake bay ká tul-a, a bay faa bay ɓori ká tii ká nzaa-a na ndaw ze, ka'a daake bay ɓo tul-a.»

*Fariziri hii bay koko fe san
(Mrk 8.11-12; Luk 11.29-32)*

38 Báyyi ɛ, nzob fére nzobri *bol kusol h̄aneri báy Farizi h̄aneri, i baa h̄a Zezu mii: «Mbay, buru hii bay haŋa mù daa fe saŋ mbjw h̄a buru kɔ.» 39 Lɛɛ, Zezu yijra báy bay ha ri mii: «Nzobri ká timbede ká i ba nzob law ndayari ká i do tul Bay Ngerewuru ya na, i vbi fe saŋ ze bay kóko. Roo ɛ, fe saŋ k̄i bod ká bay daa nde tul-e taa hay ká Ngerewuru daa ká tul *Zonas, nzob yaŋa bay saa nzaa Ngerewuru na, tiya. 40 Munu ká Zonas naa bil bawda s̄ii bisie say, suŋ say na, bi *Vu Nzob na, m̄i naŋa bil luɔ huf bisie say, suŋ say faa mbjw munu na ndaw*. 41 Nam ká Ngerewuru a ví kún sal bay zuɔ tul nzobri na, nzobri ká bil ngerɛpuo ká *Ninive na, i úru zinj nzobri ká timbede key í daa bay zuɔ tul-ri, bay ji ɛ, nzobri ká Ninive na, zadka i laa káa bay Zonas na báyyi ɛ, i suo kér bay bari ká tul fe daa yaa bari. M̄i baa ha r̄i: nzob ká do pol-r̄i key na, ka kal tul Zonas pavbad rɔbay.» 42 Rɔbay, sew ká Salomɔn re mbay ká tul led Izarayelri na, máy mbjw munu ká ba mbay ká tul nzobri ká fi hodɔ na, uru faa d̄i d̄i ká gb̄u zad a ví bay láa bay nun nzem Mbay Salomɔn na. Sawke mini ze, nam ká Ngerewuru a ví kún sal bay zuɔ tul nzobri na,

máy na a úru zinj nzobri ká timbede key a daa bay zuɔ tul-ri, bay ji ɛ, nzob ká do pol-r̄i ká i kɔ ni báy nun-r̄i key na, ka kal tul Salomɔn pavbad rɔbay†.

Ȳi temndaya faa bal ba sidike

(Luk 11.24-26)

43 «Zadka temndaya mbjw t̄ji saa tul nzob na báyyi ɛ, ka zol a v̄a haari bil law kor ba lie ba lew a nzaara zad bay daa puo ká d̄i. Munu ká'a nzaara kpuy a zinj ya na báyyi ɛ, 44 ka baa ká bil law-ɛ mii: “M̄i ȳi bay séke bol nduɔbal-i ká hul nam bi ká m̄i t̄ji saa d̄i pola na.” Zadka'a ȳi saa lew a ví d̄i na báyyi ɛ, ka kɔ bil hul na do hoy ká i faa kereŋ kereŋ, a í leke feri zuɔ d̄i ngay ngay. 45 Ro, a ȳi nzek a v̄a faa temndaya k̄iri tul-ri tɔnɔ say ká law-ri ndaya kal tul-e taa be ku rɔbay, a víke ri zuɔ bil hulke na, a í daa puo ká d̄i. Be nu ku laa ɛ, ledbanke na kaw báy kere ya nḡi bamba tasiri kal taa pola ku rɔbay. Bari nzob ndayari ká timbede key na, feke a doko faa mbjw munu zinj ri ndaw.»

Nzob ini Zezu taa tusuɛkeri

(Mrk 3.31-35; Luk 8.19-20)

46 Zadka Zezu do báa bay h̄a ruɔ nzobri kob rɔbay na, mi-ɛ báy yu-eri i ví do kele í nzaa faa bay báa bay zinj ni. 47 [Lɛɛ, ledban mbjw

* 12:40 12.40 I k̄i Zonas 1.17. † 12:42 12.42 1 Mbayri 10.1-13; 2 Soro fe saw bulu bari 9.1-12.

munu ɓaa ha ni mii: «Mu laa key, máa-ŋa báy yu-ori i do kelu í hii bay ɓaa bay zin mù.»] ⁴⁸ Báyii le, Zezu yinra báy bay ha leɗban na mii: «Nzob ve ze ɓa máa, mase nzob veri ze i ɓa yu-iri le?» ⁴⁹ Fale ku le, ka tuu nduo-ε ɓa luɔ leɗ nduɔbal-eri a ɓaa mii: «Í kɔ, máa báy yu-i taa tusuɓkeri na ze i kaw key, ⁵⁰ bay yi le, nzob ká ɗaa law hiiya Baa ká nulue na ze ɓa yu-i, mase tinãa, mase máa.»

13

Law bay ká se tul nzob mii para fe pay

(Mrk 4.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Ká bil namke ku na, Zezu tji saa hula a vaa kaw nzaa maambii bay fére nzobri fe ká ɗi. ² Leε, ruɔ nzobri ngji bamba mbu ki mer mer í kiri ni, a ɗaa ha ni hil bil tuo a kaw ɗi, le, nzobri riw bele ɗo siya tor ká nzaa maambii na. ³ Ka ɓaa bayri ngji bamba ha ri báy faa law bayri mii: «Nzob pay mbjw munu tji a se waa be bay mii para fe pay. ⁴ Zadka'a ɗo mii para fe pay na báyii le, pare haneri toɗ kporon kporon zuɔ lafaa. Leε, nduyri vi í re. ⁵ A pare haneri laa le, gay zuɔ tul tisaw ká siri laa tul-e ndji munu hoy. Leε, fe paykeri na uru vbububu, bay yi le, siri laa tul tisawke na laa hoy. ⁶ A zadka sie zaŋ báyii le, ví nzun vay fe paykeri na ha ni huɔ wuɔ, bay yi le, saw-ε bar siri ngji ya. ⁷ A pare haneri gay zuɔ bil

ngatukruri ha ngatukruri na uru a kpan tul fe paykeri na. ⁸ Roo le, pare haneri gay zuɔ tusiri kere a ɗaa para báy kere. Haneri ɗaa para ɓa isod, hawri ɗaa para ɓa siŋ yie, a bil-eri laa le, ɗaa para ɓa siŋ say.» ⁹ Leε, Zezu ɓaa na robay mii: «Nzob ká ɗo báy suku le, ka laa.»

Bay yi ze Zezu mbi law bay a baake bay le?

(Mrk 4.10-12; Luk 8.9-10)

¹⁰ Báyii le, leɗ nduɔbal-eri soro ɓa lakun-ε í vbi ni bay mii: «Bay yi ndaw roɔ, mù ɓaa bay ha nzobri báy faa law bayri le?» ¹¹ Leε, ka yinra báy bay ha ri mii: «Baari na, Ngerewuru mgbuɗa nun-ri ha ri kóke feri ká ɗo zad muni ká se tul faa ká'a réke mbay ká tul nzobri. Roo le, ɓari na, ka ha nun-ri mgbuɗa ká ɗi ya. ¹² Tusuke le, nzob ká ɗo báy fe na, Ngerewuru a haŋa ni ki nde tul-e ha ni kaw bil-e badak. Roo le, nzob ká ɗóke ya na, hay ká ndji ká'a ɗóke na kara, ka'a náa ɗoɗ a pon ni.

¹³ «Sawke mini ze, mi mbi law bayri mi baake bay, bay yi le, i kɔ fe báy nun-ri ki, roo le, i kɔ ɗe ke hoy. I laa bay báy suku-ri ki, roo le, i kɔ sawke ya. ¹⁴ Be ze, ha bay ká Ezay yaa saa nzaa Ngerewuru se tul-ri na ɗo munu báy zadε. Bayke ɓaa mii:

“Nzob niri key na, i láa bay báy suku-ri ki, roo le, i ti kóko sawke ya.

I kóko ferí báy nun-ri kí,
 roo ɛ, i kóko ba baɗi
 munu hoy!"

¹⁵ Ngerewuru baa bay se tul-ri mii:

"Law nzoɓ niri key na ví do tidi.

I mbii suku-ri diɓ diɓ báy vay,

í um nun-ri sji sji do di,
 bay haɗa bo nun-ri ka ko fe ya,

suku-ri ka laa bay ya ndaw,

a law-ri kara ka vuo ya ndaw,

bo í suo kér bay bari í vi luo-i ha mi vaa ri ya *."»

¹⁶ «A baari laa ɛ, suoriya ba taa baari, bay ji ɛ, nun-ri ko fe, suku-ri kara laa bay ndaw. ¹⁷ Mi baa ha ri ta-taɗ ba tusuɛ kí: *nzoɓ yaɗa bayri saa nzaa Ngerewuru, báy nzoɓri ká i daa fe báy zaɗe ká nun Ngerewuru ká pola lew ngji bamba, i daa kon bay kóko fe ká i ko key, roo ɛ, i ko feke na báy nun-ri ya. I daa kon laa bayri ká i laa key, roo ɛ, i laa bayke na ya.»

Mára law bay ká se tul para fe pay miike

(Mrk 4.13-20; Luk 8.11-15)

¹⁸ Zezu mbi bay a baa mii:

«I te suku-ri í láake saw mára law bay ká se tul nzoɓ mii para fe pay na. ¹⁹ Zadka nzoɓ laa bay ká se tul faa ká Ngerewuru réke mbay ká tul nzoɓri, roo a ko sawke ya ɛ, ngeretemndaya ví naa

bayke ká i ru do bil law-ɛ na hon ba fal. Nzoɓke ku na do munu ba para fe pay ká gay zuo lafaa. ²⁰ A nzoɓ hanɛ laa ɛ, do munu ba para fe pay ká gay zuo tul tisaw ká siri laa tul-e ndji munu hoy. Ka laa Bay Ngerewuru, a ya bayke kod hoy báy suoriya, ²¹ roo ɛ, ka ha bayke na bar saw ká bil law-ɛ ya. Ba nzoɓ ká do tul Bayke na bole di ndji hoy. A ze bo, zadka fe seke, mase fe daa nun tuo sie tji tul-e bay tul Bay Ngerewuru na ɛ, ka pon mbika law-ɛ na yak. ²² Nzoɓ hanɛ roɓay, do munu ba para fe pay ká gay zuo bil ngatukruri. Ka laa Bay Ngerewuru kí, roo ɛ, kér bay ferí ká tusiri key báy kon feziɗari ká ula ni na kraɗ bayke na ha pare mbijw tiya. ²³ A nzoɓ hanɛ laa ɛ, do munu ba para fe pay ká gay zuo tusiri kere. Ka laa Bay Ngerewuru, a ko sawke ndaw. Nzoɓke ku na, lere be do di, tul-e mbijw ɛ, daa para ba isod, hanɛ daa para ba sin yie, a bil-eri laa ɛ, daa para ba sin say.»

Law bay ká se tul naɗ daw

²⁴ Roɓay, Zezu mbi law bay kí boɗ a baake bay ha ri mii: «Réke mbay Ngerewuru ká tusiri key na, do munu ba nzoɓ wáa ká ru mjiri naɗ kere do bil wáa be. ²⁵ Zadka nzoɓri ri nam yim riw bele bayji ɛ, nzoɓ tul ngani be vaa ru para naɗ daw do bil wáa naɗ na a uru a zol.

* 13:15 13.15 Ezay 6.9-10.

²⁶ Zadka fe pay na uru a daa tul báyyi le, nan daw kara uru zinj ni mbijw hoy ndaw.

²⁷ «Báyyi le, lef káwri na i vbi zinj nzoɓ wáa na i vbi ni mii: “Mbay, fe ká mù ru do wáa ɓo na waa, ɓa nan kere ze mù ru ya le woo? Waa, nan dawri na uru saa haa roo, i do saw nanri na ku le?” ²⁸ Lεε, ka yinjra báyy bay ha ri mii: “Ba nzoɓ tul ngani ze daa fe ku.”

«Báyyi le, i vbi ni mii: “Waa, mù hii bay hanja buru se búru vaa mún nan daw na ka zúo ɓisuy le?” ²⁹ Lεε, nzoɓ wáa na yinjra báyy bay ha ri mii: “Ū-uu munu ya báyy. Zadka i mun le, i mg-baka i mun báyy nan kere na mbijw hoy. ³⁰ Pónj ha ri ngon mbijw zinj nan na, kpuru maa báyy nam vbie nan na, le, mi baa ha nzoɓ ped vbie nanri mii: ‘I téd nan dawri na pola i sinj báyy tul-e tul-e, i daa zúo tul kɪ bay nzúj báyy huu, a fale ro le, i mbu para nan kere na ka zúo ɓil pul ɓi báyy.’ ”»

Law bay ká se tul para tuj
(Mrk 4.30-32; Luk 13.18-19)

³¹ Zezu mbi law bay kɪ mbijw roɓay a ɓaake bay ha ri mii: «Réke mbay Ngerewuru ká tul nzoɓri ká tusiri key na, do munu ɓa para tuj† mbijw ká nzoɓ mii do wáa ɓe. ³² Ká sakra mijiriri riw bele na, para tuj

na ngon ya kakalke, roo le, zadka'a tji na, ka ngon mba fe pay hawri riw bele, a vi ɓa puu ha nduyri vi daa kpan bari do nzaa toykeri.»

Law bay ká se tul fe hew fe

(Luk 13.20-21)

³³ Zezu mbi law bay kɪ na roɓay a ɓaa mii: «Réke mbay Ngerewuru ká tul nzoɓri ká tusiri key na, do munu ɓa fe hew fe ká máyy nzoɓ wal ndji, a zukri báyy súm ɓa kantoy say, roo ha ni hew kpuru a mbaa fe fedede.»

Zezu tina saw fe ká do zad muni báyy faa law bay

(Mrk 4.33-34)

³⁴ Bay niri riw bele key na, Zezu ɓaa ha ruo nzoɓri báyy faa law bayri. Bay ká'a ɓaa ha ri tanj mbika law bay ya na, tiya. ³⁵ Be ze, bay ká Ngerewuru ɓaa pola lew báyy faa nzoɓ yaana bay saa nzi-ε na, do munu báyy zadε. Ka ɓaa mii: «Mi mgbúda nzaa-i bay baa bay báyy faa law bay. Feri ká do zad muni ɓa piɛdke lew hoy báyy daa tusiri na, Mi tina saw bayke kad kad ɓa kele‡.»

Zezu tina saw mára law bay ká se tul nan daw

³⁶ Báyyi le, Zezu pon ruo nzoɓri a zol a se puo. Lεε, lef nduoɓal-eri soro ɓa lakun-ε i ɓaa ha ni mii: «Mu tina saw mára law bay ká se

† 13:31 13.31 Báyy nzaa gerek le, ɓa para tuj ya, roo le, Zezu ɓaa bay se tul para mutarde ká ngon maa para tuj. ‡ 13:35 13.35 Simri 78.2.

tul nan daw ka do saw nan kere ka bil waa na ha buru laa.» ³⁷ Ro, Zezu yiinra bay bay mii: «Nzob ruka miiri nan kere na, ba bi *Vu Nzob. ³⁸ A waa laa le, ba tusiri key. Miiri nan kere na, ba bari ka Ngerewuru re mbay ka tul-ri. Nan daw laa le, ba bari ka ngeretemndayari re mbay ka tul-ri. ³⁹ Nzob tul ngani ka ru nan daw do saw nan kere na, ba ngeretemndaya; nam vbie nan na ba sie oro bie nam ka tusiri key. A nzob vbie nanri laa le, ba led nzaaped Ngerewururi ka nulue.

⁴⁰ «Do faa mbijw munu ka i ted nan daw bay nzun bay huu na, oro bie nam ka tusiri key na kara a doko munu ndaw. ⁴¹ Bi Vu Nzob na, mi pie led nzaaped biri ka nulue, bay nan nzobri riw bele ka i daa ha nzobri daa feyaa, bay bari ka i daa kaaya na ka bil puoruo be ngid bele ba fal. ⁴² I vbuku ri zuo bil huu ka se kalu kalu. Ba zad ka i reke rew bay mbii nuri mgobo mgobo ka di, a i su sere-ri ngēr ngēr ka di ndaw. ⁴³ Roo le, sieke ku na, nzob fe daa bay zadēri na, i nduy ka bil puoruo Baa bari Ngerewuru faa mbijw munu ka sie nduy. Nzob ka do bay suku bay laake le, ka laa.»

Law bay ka se tul feziya ka do waa

⁴⁴ Zezu baa na robay mii: «Réke mbay Ngerewuru ka tul nzobri na, do munu ba bawda feziya ka do zad

muni ka bil waa, ka nzob tji di a mbi a daa muu ba zad ki ka bil waaake na ku. Leε, suo-ε rii ni ngji bamba tasiri, a ha ni vaa hie fe beri kpakla kpakla a pon larike a yi a vi hieke waaake na.»

Law bay ka se tul zaw ka ndad bamba tasiri

⁴⁵ «Robay, réke mbay Ngerewuru ka tul nzobri na, do munu ba nzob dab fe hie ka nzaa zaw kere ka ndad bamba tasiri bay hie. ⁴⁶ Zadka'a zin zawke mbijw ka larike ngon bamba tasiri na bayji le, ka se a vaa faa fe beri riw bele, a hie ba fal kpakla kpakla, a pon larike a hieke zawke na ba taa be.»

Law bay ka se tul basan

⁴⁷ «Réke mbay Ngerewuru ka tusiri key na, do faa mbijw munu ba nzob suo mbii ka vbu basan bo maambii, le, mgba kiri sjiri ngji bamba bod bod riw bele bay rin-ε rin-ε. ⁴⁸ Zadka sjiri tab di tusuru bayji le, nzob suo mbiiri na, i ku basan na zuo nzaa kporo ka kele mgbarak. Fale le, i kaw siri i kele sji kere kere i daa zuo zede, a hayri ka ndaya ndaya laa le, i vbuku zuo maambii. ⁴⁹ Oro bie nam ka tusiri key kara a doko munu ndaw. Led nzaapedri ka nulue na i vi wal sakra nzob law mgborori bay nzobri ka i daa fe bay zadε ka nun Ngerewuru na do bod bod. ⁵⁰ I faa nzob law mgborori bay vbuku ri zuo bil huu ka se kalu kalu. Ba zad ka

i réke rew báy mbii nun-ri mgbofo mgbofo ká dí, a í sù sere-ri ng̃ēr ng̃ēr ká dí nd̃aw.»

Bay ká Zezu baa a s̃njeke tul fe fere be

⁵¹ Zezu vbi led̃ nduobal-eri mii: «L̃εε, í laa bay niri key laa riw bele kí zu le woo?» L̃εε, i hii do dí h̃a ni mii: «Buru la-laa.» ⁵² Báyii le, ka ỹinjra báy bay ha ri mii: «Nzob fere nzobri *bol kusol h̃a h̃a ká vi ba nzob ká Ngerewuru re mbay ká tul-e na, ka do munu ba b̃a puo ká tina feziṅa fie nd̃aw, taa táwke nd̃aw saa bil guma kóro fe beš.»

Nzob saw puo Zezuri hii bay be ya

(Mrk 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Zadka Zezu kí law bayri key na o báyii le, ka uru ká zadε ku, ⁵⁴ a se puo ká'a ng̃oṅ ká dí, a tii saw fere nzobri fe ká bil *hul mbú kí bari Zifri. Fe ká'a fere na tuku nzobri ká i do zadε na ha ri kaw yer a í vbi bay ká sakra kí mii: «Nun nzem key na w̃a, ka ũruke saa h̃a le? Hurusuo ve kí roo, ka dáake fe sanri key na mini le? ⁵⁵ W̃a, ka ba vu nzob sáka puu ya le woo? Mase, mi-ε ba Mari ya le? Zak báy Zezeβ, roo Sim̃on báy Zud nd̃aw na w̃a, i ba ỹ-eri ya le? ⁵⁶ Mase, tini-eri riw bele na i do sakra naari ká zad̃ ni key ya le? A ku

w̃a, ka z̃iṅ hurusuo niri key na riw bele saa zad̃ h̃a le?»

⁵⁷ Be ze, fe niri key na, do ba ngud̃ puu téke bal-ri ha ri daa law-ri bo tul-e ya. Báyii le, Zezu mbi bay a b̃aa ha ri mii: «Nzob ỹaṅa bay saa nzaa Ngerewuru na, i h̃e ni báy zadri riw bele, roo le, ba nzob puo mboñ niri báy nzob ini beri huo-ri hoy ze, i h̃e ni ya.» ⁵⁸ Be ze, Zezu dáake fe sanri ng̃i bamba ká puo bari ya, bay jí le, i hii dáa law-ri bo tul-e ya.

14

Bay hud̃ Z̃a Batis

(Mrk 6.14-29; Luk 9.7-9)

¹ Ká bil sewke ku na, Mbay *Erod̃ ká ba nzob réke tul puori ká kuđu zad̃ ká Galele na laa soro bay Zezu, ² a baa h̃a nzob ped̃ beri mii: «Led̃ban key na ba Z̃a Batis ká t̃i saa luo hud̃! Sawke mini ze, ka do báy hurusuo ká bay dáa fe sanri.»

³⁻⁴ Tusueke le, zadka Z̃a Batis kaw báy kumnun báy na, Mbay Erod̃ mbi nzi-ε ha ri mgba ni í s̃iṅ ni báy sal lari í daa ni bo hul sal, bay jí le, Mbay Erod̃ ká ỹa Erodiade ká ba máy ỹ-ε Filib̃ na, Z̃a baa h̃a ni bañguo mii, ka do báy faa ká bay kóro Erodiade na ba máy be ya. ⁵ Mbay Erod̃ na hii bay ika Z̃a, roo le, ka h̃e nun ruo nzobri, bay jí le, nzobri riw

§ 13:52 13.52 Feziṅa táwke na ba feri ká nzobri fere se tul Ngerewuru báy faa bol kusol Moyze. A feziṅa fie laa le, ba feri ká nzobri fere se tul Ngerewuru báy faa fe fere ká Zezu fere ri.

bele kɔ Zaa ba nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru.

⁶ Báyji le, nam ká i do daa suoriya bay tul nam mbona Mbay Erof na, vu Erofiade ká ba led máy tikdi na ndanday ká nun ruo nzobri ká i di ri ha ri ví kaw zad suoriyake ku na. LEE, nday be na rii law Erof bamba tasiri ⁷ ha ni waa fe a háake huf mii: «Fe ji ji hoy mù vbi mĩ kara, mĩ haña mù.»

⁸ Báyji le, led máy tikdi na, báy faa nzaa boko mi-ε ká'a yaa na, ka baake ha Erof mii: «Mu daa tul Zaa Batis ka bo bil patinza, a mú ha mĩ ká zad ni key!»

⁹ Zadka Mbay Erof laa bayke na munu báyji le, sùo-ε rii ni ya. Roo le, bay tul huf ká'a haa ka nun ruo nzobri ká'a di ri na, ka mbi nzi-ε ha ri víke báy tul Zaa Batis ha led máy tikdi na.

¹⁰ Ka pie nzob mbjw se a vaa kunj tul Zaa ká bil hul sal na a daa ¹¹ bo bil patinza, a víke ha led máy tikdi na yaa a séke ha mi-ε na. ¹² Zadka led nduobal Zaaari laa soro bay huf be na báyji le, i ví mbi huf be na í vaa voro. Fale ku roo, i se í vaa lo soro feri ká kal na ha Zezu laa.

Zezu hol nzobri isof sof duo zad ndebe

(Mrk 6.30-44; Luk 9.10-17; Zaa 6.1-14)

¹³ Zadka Zezu laa soro bay huf Zaa na báyji le, ka hil a kaw bil tuo a zol huο-ε ká zadε ku bay séke ba zad ká do kolok. LEE, ruo nzobri ká ngji bamba ká i kɔ ni tji na,

i uru ká bil puori báy bal-ri í dii fal-ε wuu wuu ká nzaa kporombii. ¹⁴ Zadka Zezu tji saa bil tuo a kɔ ruo nzobri na báyji le, ka kɔ nun sie bari a vaa nzob sem bari.

¹⁵ Zadka zad ba lów pira pira na báyji le, led nduobal Zezuri soro ba lakun-ε í baa ha ni mii: «Sie ti mbáa, zad ni key kara ba bil law kor ze do key. Munu zu le, mu ala ruo nzobri key na ha ri zol, í se bil puori í vaa hie fe sumri í su.» ¹⁶ LEE, Zezu yinjra báy bay ha ri mii: «Í se sie séke di ya. Baari ki ze, í ha ri fe sum ha ri su.»

¹⁷ LEE, i yinjra báy bay ha ni mii: «Buru do báy maapa ba ndebe báy sjiri ba sidí hoy ze do key.» ¹⁸ Báyji le, Zezu baa ha ri mii: «Í víke ba key ha mĩ.» ¹⁹ Zadka Zezu mbi nzi-ε ha ruo nzobri riw bele kaw tul suy barak barak báyji le, ka yaa maapa ká ndebe báy sjiri ká sidí na, a ura nun-ε ba siya a daa taambol ha Ngerewuru, roo a haw maapa na a ha led nduobal-eri ha ri leke ruo nzobri na ha ri su. ²⁰ Bari riw bele na, i su mbaa bil-ri maa báy zad kon bari, a bieri ká tɔŋ ká i faa na mbaa budu dororo dororo ba duo fale sidí! ²¹ Bari ká i su na, warari maa isof sof duo zad ndebe (5.000) tan kijnja máyri báy ledri.

Zezu se-sed ká tul mbii
(Mrk 6.45-52; Zaa 6.15-21)

²² Fale ku ndji hoy le, Zezu ha led nduobal-eri hil í kaw bil tuo í zol pola ha ni bay

séke ɓa nzaa kporombii ká fi kelu. Zadfka i zol na, Zezu tɔŋ fal kɔɓ ɓay ɓaa ha ruo nzofri zol faa puo. ²³ Fale ká'a ha ri zol na báyii le, ka vaa hil tul kuo ɓay ɗaa nzaa ɓay kere ká ɗi. Zadfka zadf guba kɔ na, ka kaw zadɛ ku huo-ε hoy. ²⁴ A tuo ká leɗ nduobal-eri kaw ɗi i zol na ɗo law mbii ro. Zuu kuu a suo nun-ri ha mbii nda tuo paw paw ha ni laŋ beɓna beɓna.

²⁵ Nzaa faa nzaaruo na báyii le, Zezu uru a se tul mbii takam takam ɓa luo leɗ nduobal-eri na ro vaw. ²⁶ Zadfka i kɔ ni, ká'a se tul mbii na munu báyii le, hɛ ɗaa ri zikiki ha ri ɓaa mii: «Ba wuru ze se vuku!» Ro, i guu fe báy hɛ gŭrum gŭrum. ²⁷ Roo le, ká zadɛ ku hoy, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ba ɓi kɔ zu, ñ siŋ law-rɔ, ñ ha hɛ ka ɗaa rɔ ya!»

²⁸ Ro, Piyer mbi ɓay a ɓaa ha ni mii: «Mbay, zadfka ɓa ɓo kɔ zu le, mu mbi nzaa-a ha mi se tul mbii na mi se luo-ɔ.» ²⁹ Lεε, Zezu yiŋra báy ɓay ha ni mii: «Mu vi na maa!» Báyii le, Piyer tɔi saa ɓil tuo na, a se tul mbii ɓa luo Zezu. ³⁰ Roo le, zadfka'a kɔ zuu ká kuu ɓa hɛ ɓamba na báyii le, hɛ ví ɗaa ni ha ni tii saŋ riŋ mbii, le, ka guu fe beler mii: «Mbay, mu yaa mi!» ³¹ Zadɛ ku hoy le, Zezu zuda nduo-ε a mgba ni a ɓaa ha ni mii: «Bo ká mbika law-a ndii hoy na; ɓay yi ndaw roɔ mù may ɓay ká tul-i ri i fe ká mi maa ɓay kóro mù

ká tul mbii na ya le?»

³² Zadfka i hil tul-ri sidi bele i kaw ɓil tuo na báyii le, nzaa zuu na ví kuŋ nzed. ³³ Lεε, nzofri ká i kaw ɓil tuo na, i ví huku pol Zezu i ɓaa ha ni mii: «Ba tusue kɔ, ɓo na, mù ɓa Vu Ngerewuru.»

Zezu vaa nzofri ká Zenezareɗ
(Mrk 6.53-56)

³⁴ Zadfka i tuo maambii na báyii le, i tɔi fi kelu ká zadf ká kiri Zenezareɗ kɔr. ³⁵ Nzofri ká tusirike ká i kɔ ɓa Zezu na, i ɗaa ɓayke nda zadf kpol kpol riw bele ha ri vi báy nzof semri riw bele ha ni. ³⁶ I kof ni ɓay haŋa ni ka pɔŋ faa ha ri zaa nzaa gari ɓe fi siri hoy ɓo i vaa. Bari riw bele ká i zaa na, i vaa báy kere.

15

Bay fe saŋ puo ká Fariziri gedɛ tul-e

(Mrk 7.1-13)

¹ Báyii le, Farizi haŋeri báy nzof fére nzofri *bol kusol haŋeri ká i uru saa Zuruzalem na, i vi luo Zezu i vbi ni ɓay mii: ² «Bay yi ndaw roɔ, leɗ nduobal-ari ɗaa vu mbom ɓo tul fe saŋ puo ká bulu naari kie na ya le? Bari na, i siŋ nduo-ri báy zadɛ munu ká ɓa fe saŋ puo na ya hoy, i su fe.»

³ Lεε, Zezu yiŋra báy ɓay ha ri mii: «A ɓaari na waa, ɓay yi ndaw roɔ, ñ wad bol kusol Ngerewuru ɓay ɗaa fe saŋ puo ɓaari ká ñ fere na le woo? ⁴ I kɔ, Ngerewuru

baa mii: "Mu daa vu mbom ka bo tul baa-ka bay maa-
 ɲa*." Robay, ka baa mii:
 "Nzob ka fad' mi-ε bay bi-ε
 le, do nun ika ni†." 5-6 Roo
 le, baari na i kie fe saw
 puo baari mii, zadka nzob
 do bay fe bay sokoke bi-ε
 bay mi-ε, roo a baa mii, beri
 ti haɲa ri ya, bay ɲi le, ba
 fe ka beri korɔ do bod' bay
 haɲa Ngerewuru le, nzobke
 ku na se sie daa vu mbom
 bo tul nzob mbonj niri ya.
 Bay faa daa fe saw puo baari
 ka mini key na, i ponke
 Bay Ngerewuru do fi mɔiw.
 7 Baari nzob nzaa ruo bayri!
 Bay ka Ezay ya saa nzaa
 Ngerewuru se tul-ri na do
 bay zadε kɪ. Bayke baa mii:

8 "Nzobri key na, i daa mbay
 bo tul-i bay nzaa-ri
 hoy,
 roo le, bil law-ri do di di
 zɪɲ mi.

9 Ruo ka nzobri key ruo mi
 na do ba fe ka gor hoy,
 bay ɲi le, feri ka i fere
 nzobri na
 ba fe saw puo nzobri kɪ
 hoy bo,
 ba Bay bi ya‡."»

*Fe ka daa ha nzob siike
 ndiɲ ndiɲ*

(Mrk 7.14-23)

10 Fale ku bayɲi le, Zezu di
 ruo nzobri a baa ha ri mii:
 «I te suku-ri i laake bay key
 na bay kere i tuu sawke ta-
 taɲ: 11 Fe ka nzob su bay
 nzi-ε se bil-e na ti daa ha
 ni siike ndiɲ ndiɲ ka nun

Ngerewuru ya. Roo le, fe ka
 ɲi saa nzaa nzob, ze daa ha
 ni siike ka nun Ngerewuru.»

12 Bayɲi le, led nduobal
 Zezuri soro ba lakun-ε i vbi
 ni bay mii: «Bay bo ka mu
 baa key na bie law *Fariziri
 kpukdu kpukdu. Waa mu
 ko munu ya le?» 13 Lee,
 ka yɲiɲra bay bay ha ri
 mii: «Puuri riw bele ka Baa
 Ngerewuru ka nulue maa ya
 na, i mun ri nzar nzar zuo
 bisuy. Farizikeri ku na, i do
 munu ba puukeri na. 14 I
 ponj ri, ba bari rawri ze i daa
 puu nduo nduo ku-i bari. A
 zadka raw daa puu nduo
 nduo raw ku-ε le, i lie sidi
 bele wuruk zuo lu.»

15 Bayɲi le, Piyer mbi bay a
 baa ha Zezu mii: «Mu tina
 saw maa law bay ka mu
 baa ha Fariziri na ha buru
 laa!» 16 Lee, ka baa mii:
 «Baari robay! Baari ka i ba
 led nduobal-iri kɪ hoy kara,
 i ta laa bay key na kpuy le
 woo? 17 Fe ka se bil nzaa
 nzob na, kal a se bil-e a ɲi
 ba mɔiri zuo bisuy. 18 Roo
 le, fe ka ɲi saa nzaa nzob na
 uru saa bil waa law-ε, be
 ze ha nzob siike ndiɲ ndiɲ
 ka nun Ngerewuru. Waa,
 i ko munu ya le? 19 Ker
 bay kaayari ndaw, ika nzob
 ndaw, daa nun pie ndaw,
 taka mgbay bapibi ndaw,
 riiba ndaw, kud bay gbad
 gbad zuo nzaa nzob ndaw,
 roo raɲa kɪ ndaw na, ba
 feri ka uru saa bil waa law
 nzob. 20 Be ze, ba feri ka daa

* 15:4 15.4 ɲi kele 20.12. † 15:4 15.4 ɲi kele 21.17. ‡ 15:9 15.9 Ezay 29.13.

hạ nzoḅ sũike ndiḅ ndiḅ ká nun Ngerewuru, ɓo sũḅa fe taḅ sũe nduo ɓáy zadε munu ká ɓa fe s̄aw puo ɓari na, ɓe ze ɗaa hạ nzoḅ sũike ndiḅ ndiḅ ká nun-ε ya.»

Máy tul puo ká ɗaa law-ε ɓo tul Zezu
(Mrk 7.24-30)

²¹ Fale ku le, Zezu uru saa zadε na ku, a se tusiri ká ɗo ɗi ya ɓáy ngerɛpuo Tir ɓáy Sidon. ²² ɓáyji le, máy mbijw munu ká s̄aw ɓe ɗo tusiri *Kanaa se luo Zezu a ɗaa fe ɓeleḅ mii: «Mbay! Vu bulu *David, kóɗ nguɔ hɔy, mu kɔ nun s̄ie ɓi! Vu-i ká ɓa leɗ máy tikɗi na, temndaya ɗo tul-e a ɗaa nun-ε tuɔ s̄ie ɓamba tasiri.» ²³ Roo le, Zezu fere nzaa máy na mgbuɗ ya. Ro, leɗ nduobal-eri soro ɓa lakun-ε í vbi ni mii: «Zezu, mu nii ni hạ ni zól ɓa lew, ɓay ji le, ka guu fe a séke fal naari ɓanguɔ.»

²⁴ Lεε, Zezu yijira ɓáy ɓay mii: «Ngerewuru píe m̄i ɓa luo baɗuri ká i ze-zee ká í ɓa leɗ Izarayelri na huori k̄i hɔy, a máy key na s̄aw ɓe ɓoɗ.» ²⁵ Be nu ku hɔy kara, máy na ví huku pol Zezu gburuk a ɓaa mii: «Mbay, mu sɔ m̄i!» ²⁶ Zezu yijira ɓáy ɓay hạ ni mii: «Do ndaɗ ɓamba ɓay mbika fe s̄um ká ɗo ɓay tul leɗri a vbu hạ vu váyri ya.» ²⁷ Lεε, máy na yijira ɓáy ɓay hạ ni mii: «Zadε k̄i na zu, Mbay. Be nu ku hɔy kara vu váyri na, bum fe s̄um ɓaa káw ɓari ká gay saa tutakra zuɔ siri na í dam í s̄u.» ²⁸ ɓáyji le,

Zezu yijira ɓáy ɓay hạ ni mii: «Áa, máy, mbika law ɓo na nḡji ɓamba. Ndaɗ ɓay haḅa feke ka ɗaa munu ká mù hii.» Lεε, ká zadε ku na hɔy, s̄uo vi-e na nduo kiyaw kiyaw.

Zezu vaa nzoḅ suosereḅri

²⁹ Zezu zól ká zadε ku a se nzaa maambii ká Galele. Fale ku le, ka vaa hil tul mboro mbijw munu a kaw ɗi. ³⁰ ɓáyji le, ruɔ nzoḅri nḡji ɓamba vi luo-ε. I faa nzoḅ kpeɗeri ndaw, nzoḅ rawri ndaw, nzoḅri ká s̄uo-ri hu wũɔ ndaw, nzoḅri ká kusol-ri mbii gb̄aḅ ndaw, roɔ ɓáy sem haḅri nḡji ɓamba ndaw na, i víke ri zuɔ pol Zezu, le, ka vaa ri. ³¹ Zaka ruɔ nzoḅri kɔ nzoḅri ká kusol-ri mbii gb̄aḅ ká í ɓaa ɓay ndaw, nzoḅri ká s̄uo-ri hu wũɔ ká i vaa ndaw, nzoḅ kpeɗeri ká i se-seɗ ɓáy kere ndaw, roɔ rawri ká i kɔ-kóm ndaw na ɓáyji le, tuku ri ha ri písi Ngerewuru leɗ Izarayelri.

Zezu hól warari isɔɗ sɔɗ duɔ zad niḅ
(Mrk 8.1-10)

³² Zezu ɗi leɗ nduobal-eri a ɓaa ha ri mii: «M̄i kɔ nun s̄ie nzoḅri key, ɓay ji le, ɓa nam say ro i ɗo ziḅ m̄i a í ti ɓáy fe s̄um ya. M̄i hii ɓay haḅa ri zól taḅ sũḅa fe ya, ká ȳi ɓari le, i líe kɔn ká faa.» ³³ Lεε, leɗ nduobal-eri vbi ni mii: «Zad ni key na ɓa bil law k̄or ɗar hɔy. Waa, zad haḅ ndaw roɔ buru séke ɗi ɓay nzaa fe s̄um hạ ruɔ nzoḅri ká mini key na, i s̄u

mbaa bil-ri le?» ³⁴ LEE, Zezu vbi ri mii: «Maapa ba mina ze ì dõke le?» I yijira bay bay ha ni mii: «Ba tonõ say bay vu sji haneri.» ³⁵ Bayji le, Zezu mbi nzi-ε ha ruo nzobri kaw siri. ³⁶ Fale ku ndaw roo, a yaa maapa ka tonõ say bay sijiri na a daa taambol ha Ngerewuru, roo a haw a ha led nduobal-eri leke ruo nzobri na. ³⁷ Nzobri riw bele su mbaa bil-ri sib sib maa bay zad kon bari. A bie maapakeri bay sijiri ka sad na, led nduobal-eri faa mbaa budu dororo dororo tonõ say. ³⁸ Warari ka i su maapa na, tul-ri ba isod sod duo zad nin (4.000), tañ kijna mayri bay ledri. ³⁹ Zadka Zezu ha ruo nzobri zol na, ka hil a kaw bil tuo a se ba tusiri Magadan.

16

Fariziri bay Sodusiri vbi Zezu bay koko fe san
(Mrk 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ Bayji le, *Fariziri bay *Sodusiri vi luo Zezu bay nzaa nzi-ε, ze i vbi ni bay hanja ni ka daa fe san mbijw ha bari ko mii, hurusuo-ε na uru saa luo Ngerewuru. ² [LEE, Zezu yijira bay bay ha ri mii: «Baari na, law le ì baa mii, “Ruo na zad a doko ndad bamba, bay ji le, tumbam ba sje.” ³ A tibie pied laa le, ì baa mii, “Vuri key na mbam a toko, bay ji

le, tumbam sji do wuo a do guu.” Baari na, ì ko faa nday saw bay ka se tul feri ka do tumbam, roo le, saw bay ka se tul feri ka do bil sewri key na, ì maa bay nday sawke ya.] ⁴ Nzobri ka timbede ka i ba nzob law ndayari ka i do tul Bay Ngerewuru ya na, i vbi fe san ze bay koko! Roo le, fe san ki bod ka bay daa nde tul-e taa hay ka Ngerewuru daa ka tul *Zonas na, tiya*.» Fale ku le, ka pon ri a zol.

Zezu baka led nduobal-eri bay tul fe fere Fariziri
(Mrk 8.14-21)

⁵ Led nduobal Zezuri tuo mbii i se fi kelu. Zadka i do seke ba nzaa kporo ka fi kelu na bayji le, i ko i baa mii, bari yijira faa maapa na sel. ⁶ Bayji le, Zezu baka ri mii: «Ì nze bay suo-ri! I koro suo-ri ka tul fe hew fe *Fariziri bay *Sodusiri.» ⁷ LEE, led nduobal-eri tii saw baa bay ka sakra ki mii: «Ka baa bay munu bay tul maapa ka naa yijirari faake.» ⁸ Ro, Zezu ko ker bay bari na a vbi ri mii: «Baari nzobri ka mbika law baari ndii hoy! Bay ji ndaw roo ì may bay ka sakra ki se tul maapa ka ì yijira faake na le? ⁹ Waa, ì ko ya bay le woo? I ker se tul maapa ka ndebe ka mi haw mi ha warari ba isod sod duo zad ndebe na ya le woo? Mase bie ka ton na waa, i faa mbaa

* 16:4 16.4 Fe san ka Zezu do daake banquo na, kie mii ka ba Krisi, nzob ka Ngerewuru waa bay pie ni vi. Zadka Fariziri bay Sodusiri i vbi fe san na, kie ker bay bari ka ndaya bay law-ri ka i daa bo tul Zezu ya.

budfu ba mina le? ¹⁰ Rɔɔbay, maapa ká tɔnɔ say ká m̃ haw, mí h̃a w̃arari ba isɔf sɔf duɔ zad̃ ñiŋ ká bie tòn ká i f̃aa mbaa budfu wuruk wuruk na w̃aa, ì ker se d̃i ya h̃oy le? ¹¹ W̃aa daa mina nd̃aw rɔɔ, ì ker í baa mii, bay tul maapa ze m̃i báake bay ziŋ r̃i le? M̃i baa mii: “Í nze báy s̃uò-r̃i bay tul fe hew fe Fariziri báy Sadusiri.” ¹² Be nu ku rɔɔ, led̃ nduoɔbal-eri laa bay be na taŋ báy. Ka baa ha ri bay haŋa ri nze báy s̃uò-r̃i bay tul fe fére Fariziri báy Sadusiri ká d̃o munu ba fe hew fe.

Zezu ba Krisi Vu Ngerewuru

(Mrk 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Zezu t̃ii tusiri ká d̃o lakun n̄gerɛpuo ká riŋ-ɛ ba Sezare-Filib. Báyi le, ka vbi led̃ nduoɔbal-eri mii: «W̃aa, nzobri baa bay mina ze se tul-i bi *Vu Nzob le?» ¹⁴ LEE, i yiŋra báy bay mii: «Nzob haŋeri baa mii, mù ba Z̃aa B̃atis; nzob k̃iri bod̃ baa mii, mù ba *Eli, a nzob k̃iri rɔɔbay baa mii, mù ba Zeremi, mase ba nzob k̃i ká ỹaa bay saa nzaa Ngerewuru.»

¹⁵ Báyi le, ka ỹi a vbi ri mii: «A baari k̃i na w̃aa, ì baa mii, m̃i ba nzob ve le?»

¹⁶ LEE, Simɔn Piyer yiŋra báy bay h̃a ni mii: «Mù ba *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni vi; mù ba Vu Ngerewuru, Nzob Káw Báy Kumnun.» ¹⁷ Báyi le, Zezu

m̃bi bay a baa h̃a ni mii: «Simɔn, vu *Zonas†, suoriya ba taa bo. Ba nzob ze h̃a nun-a taŋ ká tul tusue bay na key ya, roo le, ba B̃aa ká kaw nulue ze mgbud̃a nun-a ká d̃i. ¹⁸ M̃i baa h̃a mù ta-taŋ: bo na mù ba Piyer, m̃ara riŋke ba tisaw. Báy faa h̃urusuo-i na, mù d̃aa h̃a nzobri ng̃ji bamba í d̃aaake law-ri bo tul-i. Nzob mbika lawkeri ká i mb̃u tul k̃i riw bele na, d̃o ba hul bi ká m̃i mbuo d̃o tul tisawke na. Ze ba na hud̃ h̃oy kara, ti d̃oko báy h̃urusuo háw ỹum ká tul-e ya. ¹⁹ Nzobri ká m̃i re mbay ká tul-ri na, m̃i h̃a mù h̃urusuo ndáka faa pol-ri munu ba nzob ká k̃oɔ lakerere mbay d̃o nduo-ɛ. Fe ká mù haa faake ká tusiri key na, a bá fe ká Ngerewuru haa faake ká nulue ro, a fe ká mù p̃oŋ faake ká tusiri key laa le, a bá fe ká Ngerewuru p̃oŋ faake ká nulue nd̃aw pi.» ²⁰ Báyi le, Zezu baka led̃ nduoɔbal-eri ng̃o-ng̃oŋ bay haŋa ri baa h̃a nzob mb̃iw mii, beri ba Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni vi na ya.

Zezu baa bay hud̃ be báy t̃ii be saa luɔ hud̃

(Mrk 8.31-9.1; Luk 9.22-27)

²¹ Úru saa sieke ku na, Zezu t̃ii s̃aw báa bay ta-taŋ h̃a led̃ nduoɔbal-eri mii: «Do nun haŋa m̃i se Zuruzalem, a mí k̃o seke fe ng̃ji bamba ká nduo n̄gere Zibri

† 16:17 16.17 Nzob ndáy bay haŋeri baa mii: Simɔn, vu Z̃aa.

ndaw, *ngerezoḅ fe poyri báy *nzob fére nzobri bol kusolri ndaw pi. I ika m̄, a ndeke dī nam sayke le, m̄ t̄ji saa luḅ huḅ mí kaw báy kumnun.»

²² Báyii le, Piyer mgba ni a t̄jike ngereḅ ba nzaa zad, a t̄ji saw báa bay z̄iḅ ni mii: «Mbay, fe key na ka t̄ji tul-a ya! Ngerewuru ka kóro mù!» ²³ Roo le, Zezu fere kóm ba luḅ-ε a baa h̄a ni mii: «Satan, mu zól ká lakun-i dī dī ba lew! Bo na, mù daa puu bo faa h̄a m̄, bay j̄i le, kér bay bo na do ba kér bay nzobri hoy bo, do ba kér bay taa Ngerewuru ya.»

²⁴ Báyii le, Zezu baa h̄a led nduobal-eri mii: «Nzob ká hii bay séke fal-i le, ka p̄ḅ s̄uḅ-ε yaklak h̄a m̄ a mbi puu say huḅ be a soḅ a séke fal-i. ²⁵ Tusueke le, nzob ká hii kóro kumnun be k̄i s̄uḅ-ε na, kumnun taa tusueke na, ka ti z̄iḅ ya. A roo le, nzob ká p̄ḅ s̄uḅ-ε yod bay tul-i le, a z̄iḅ kumnun taa tusueke na. ²⁶ A zadka nzob z̄iḅ fer̄i ká tusiri key riw bele, roḅ a z̄iḅ kumnun taa tusueke ya na w̄a, ba feziḅa j̄i k̄i zu le woo! Mase fe j̄i do dī ku ká nzob a máa bay haḅa Ngerewuru a súoke kumnun taa tusueke na le? ²⁷ Tusueke le, bi *Vu Nzob na, m̄ vika báy riḅ d̄ika B̄aa báy led nzaaped̄ beri ká nulue mb̄iw hoy. Nzob h̄a h̄a le, m̄ p̄úo ni maa báy ped̄ daa beri. ²⁸ M̄i baa ha r̄i ta-taḅ ba tusue k̄i: nzob haḅeri ká

sakra bari ká i do zad ni key na, i ti huka ya kpuru bay kókḅ m̄ bi Vu Nzob ká m̄ ví réke mbay na báy nun-ri ndaw roḅ í hu báy.»

17

S̄uḅ Zezu fere do bod ká tul kuo

(Mrk 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Falé ká daa nam yie na, Zezu h̄a Piyer, Zak báy Z̄aa ká i ba ȳu k̄i na se z̄iḅ ni tul kuo ká gaḅ zenleḅ ká do nzaa zad, a í kaw dī huori. ² Báyii le, ká zadε ku na, s̄uḅ Zezu fere gb̄y ká nun-ri: nun-ε nduy munu ká síe, a gari beri laa le, puu kaḅara munu ba zad taḅa. ³ Ká zadε ku hoy, led nduobal-eri ká say na, i ko *Moyze báy *Eli ká i t̄ji í do loko soro z̄iḅ Zezu.

⁴ Báyii le, Piyer mbi bay a baa h̄a Zezu mii: «Mbay, do ndad̄ bamba bay haḅa náa káwri zad ni key. Zadka mù hii le, m̄ daa hul pud̄i ba say do zad ni key. Mb̄iw ba taa bo, mb̄iw ba taa Moyze, a mb̄iwke laa le, ba taa Eli.»

⁵ Zadka'a do báa bay munu koḅ roḅbay báyii le, síi mbam ká taḅ a do gberēḅ vi puma a guḅa tul-ri gbukru, le, ká bil síi mbamke ku na kusol mgba beleḅ ká dī mii: «Be key na, ka ba Vu-i; m̄ ko ni ba nzob nun-i. Ba be na ze s̄uḅ-i rii m̄ bamba ká tul-e. I laa bay be.» ⁶ Zadka led nduobal-eri laa kusol ká mgba munu na báyii le, h̄ie daa ri zikiki ha ri lie rad̄ zuḅ siri í daa nzaa pol-ri tuḅ siri.

⁷ Roo le, Zezu soro ba lakun-ri a zaa ri a baa mii: «Ì úru siya, ì dāa h̄je ya.» ⁸ Zadka i ura nun-ri báyyi le, i kò nzob mbjw ya, ba Zezu huo-ε h̄oy ze dō.

⁹ Zadka i dō dīra saa tul kuo na, Zezu mbi nzi-ε h̄a lef nduobal-eri ká say na mii: «Fe ká t̄ji nun-r̄i ká ì kò key na, ì h̄a bayke ka t̄ji ká nzāa-r̄i h̄a nzob mbjw ka laa ya kpuru maa báy nam ká bi *Vu Nzob m̄i t̄jike saa luò huf na.»

¹⁰ Fale ku le, lef nduobal-eri vbi ni bay mii: «Bay j̄i ndaw r̄o, *nzob fére nzobri bol kusolri baa mii: “Do nun haṅa Eli ka vi pola ndaw r̄o, *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni vi na ka vi báy” le?» ¹¹ Lεε, ka yj̄nra báy bay ha ri mii: «Ba tusue k̄j, dō nun haṅa Eli na ka vi a leke feri riw bele h̄a ni dō báy zadε zeb zeb. ¹² A roo le, m̄i baa ha r̄i ta-taṅ: nzob yaṅa bay saa nzaa Ngerewuru mbjw munu ká Eli na vi d̄od̄ ro, le, nzobri tuu ni ba be ya, í dāra ni munu ká law-ri hii. Be ze dō faa mbjw munu ndaw, bi Vu Nzob na i dāra m̄i kò seke fe.» ¹³ Be nu ku báyyi le, lef nduobal-eri kò í baa mii, bayke key na ka baa se tul Zaa Batis.

Zezu vaa nzob kuku
(Mrk 9.14-29; Luk 9.37-43a)

¹⁴ Zadka Zezu báy lef nduobal ká say na i dī saa

tul kuo í dō dī ya deb báy ruo nzobri na báyyi le, w̄ara nzob mbjw soro ba luò Zezu a huku pol-e a baa mii: ¹⁵ «Mbay, kóf h̄oy, mu kò nun síe vu-i ká ba lef w̄ara nzob ká kò seke fe nḡji bamba key. Suoserem kuku dāra ni baṅguo, a mbi ni bo huu ndaw, bo mbii ndaw pi. ¹⁶ Ze m̄i mgba ni mí séke luò lef nduobal-ari, roo le, faa vaa ni mba ri.»

¹⁷ Báyyi le, Zezu yj̄nra báy bay h̄a nzobri mii: «Baari nzob law nḡo-nḡori ká law-r̄i ndaya! W̄a, nam t̄oṅ ba mina báy r̄o, bay haṅa m̄i kaw zin̄ r̄i r̄obay le? Nam t̄oṅ ba mina báy r̄o, m̄i iki law-i ká tul-r̄i le? I mgba lef na í víke ba key h̄a m̄i.» ¹⁸ Báyyi le, Zezu yj̄w temndaya na, le, ká zadε ku h̄oy temndaya na t̄ji ká tul lef kuku na a p̄oṅ ni vaa kiyaw kiyaw.

¹⁹ Lεε, lef nduobal-eri k̄j laa ro i soro í vi lakun-ε ì mgba ni dō fi mbjw í vbi ni bay mii: «Bay j̄i ndaw r̄o buru maa bay níi temndaya ni key na ya le?» ²⁰ Lεε, Zezu yj̄nra báy bay ha ri mii: «Do munu bay tul mbika law baari ká nd̄ji h̄oy. M̄i baa ha r̄i ta-taṅ ba tusue k̄j: zadka mbika law baari nḡoḅ ya maa para t̄uṅ ká nd̄ji h̄oy le*, ì baa h̄a kuo key na mii: “Mu sóro ká zad̄ ni key, a mú se mú v̄aa dō lew,” le, a sóro na k̄j. Fe mbjw ká’a mbaka ri mba na, tiya. ²¹ [Roo le, k̄jri

* **17:20** 17.20 Báy nzaa gerek le, ba para t̄uṅ ya, roo le, Zezu baa bay se tul para mutarde ká nḡoḅ maa para t̄uṅ.

temndaya ká mini key na, báy faa dáa nzaa bay kere báy sán sùo hoy ze, nzob a máa bay níike ni há ni tji saa tul nzob.»]

Zezu baa bay hudf be báy tji be saa luó hudf
(Mrk 9.30-32; Luk 9.43b-45)

²² Nam mbjw munu ká Zezu báy led nduobal-eri i zinj kị riw bele ká kudfu zad ká Galele na báyyi le, Zezu mbi bay a baa ha ri mii: «Bi *Vu Nzob na, nzob tul ngani biri i pónj mǐ bo nduo nzobri ha ri í mǐ, ²³ a ndeke dí nam sayke le, mǐ tji saa luó hudf mí kaw báy kumnun.» Bayke ku na dáa há led nduobal-eri dáake síe ngji bamba tasiri.

Bay ká se tul púo larimbuo

²⁴ Zezu báy led nduobal-eri i tji ká Kapernayum. Báyyi le, *nzob yaaña larimbuori ká bay tul *hul kani Ngerewuru soro í vǎa zinj Piyer í vbi ni bay mii: «Wǎa, larimbuo ká bay tul hul kani Ngerewuru na, ngeré tul-rǐ puo ya le?» ²⁵ LEE, ka yjira báy bay mii: «Ka pu-puo puo.»

Zadka Piyer do ndúo ba hula báyyi le, Zezu mbi bay a baa pola se tul larimbuo na a baa há ni mii: «Simon, wǎa, mù ker mina ro ká bil law-a le? Wǎa, mbayri ká tusiri key na, i yaa larimbuo saa nduo nzob veri, mase i puo tul fe bari há nzob veri le? I yaa saa nduo vu bari

mase, nzob tul puori le?» LEE, Piyer yjira báy bay mii: «I yaa saa nduo nzob tul puori.» ²⁶ Báyyi le, Zezu yji a baa há ni mii: «Munu zu báyyi le, vu mbayri ze puo larimbuo ya. ²⁷ Ze munu hoy kara, bay haña náa do ba ngudf puu bay tul nzob mbú larimbuori key ya le, mu se maambii mú vǎa bo-boy, le, titire sji ká mù mgbaka dekre ku na, mu mgbúda nzi-ε, le, mù zinj lari ká dí ká maa naa. LEE, mù púoke tul-a ndaw, tul-i ndaw sífi bele.»

18

Nzob ve ze ba ngerenzob le?

(Mrk 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Ká bil saw sieke ku na led nduobal Zezuri soro ba lakun-ε í vbi ni bay mii: «Ká sakra nzobri ká Ngerewuru re mbay ká tul-ri na wǎa, nzob ve ze ba ngerenzob le?» ² Báyyi le, Zezu dí led mbjw ká ndji munu há ni ví do sikda bari ³ a baa mii: «Mǐ baa ha rǐ ta-tan ba tusue kị: zadka ì suo kér bay baarǐ a í dǐn tul-rǐ bay doko munu ká ledri ká ndji key na ya le, ì ti doko sakra nzobri ká Ngerewuru re mbay ká tul-ri na ya. ⁴ Nzob ká dǐn tul-e munu ká led ká ndji key na le, nzobke na ku ze, i kóko ni ba nzob ká mba tul kų-eri ká *puoruo Ngerewuru. ⁵ A nzob ká mgba led mbjw, munu ká led key na ba sùo-ε bay tul-i le, ka mgba mǐ bi kị sùo-i zu.»

Haŋa nzob daa feyaa ba fe ka ndaya

(Mrk 9.42-48; Luk 17.1-2)

⁶ Roo le, nzob ka ula lef mbijw ka ndji mini ka sakra lefri ka do key ka i daa law-ri bo tul-i na ha ni daa feyaa le, sin bawda tisaw do sol nzobke a vbu ni ha ni rin a bo tigba maambii na, ndad mba haŋa ni kaw bay kumnun a ula lef na. ⁷ Koko seke fe minake ze do bay tusiri key, bay tul feri ka do di a daa ha nzobri daa feyaa na le! Ba tusue, fekeri na a doko banɔ. Roo le, koko seke fe ba taa nzob ka do ba ngud puu ka daa ha nzobri daake feyaa.

⁸ Zadka ba nduo-ɔ mase bal-a ze daa ha mu daa feyaa le, mu kuŋ ni gbad mu vbu bin bo bisuy. Seke bay nduo-ɔ mbijw, mase bay bal-a mbijw se zad kumnun taa tusueke na, ndad mba seke bay nduo sidi bele, mase bal-a sidi bele ha ri vbu mu bo bil huu ka ru-ruma ya banɔ. ⁹ A ze bo, ba nuna ze daa ha mu daa feyaa laa le, mu ngokdo ni mu naa ni a mu vbu ni bin bo bisuy. Seke bay nun-a mbijw daru se zad kumnun taa tusueke na, ndad mba seke bay nun-ari sidi bele ha ri vbu mu bo zad koko seke fe ka bil huu ka ru-ruma ya.

Law bay ka se tul badu ka zee

(Luk 15.3-7)

¹⁰ I nze bay suo-ri ndaw ro! I im lef mbijw mini ka

sakra ku-eri key na ya, bay ji le, mi baa ha ri ta-taŋ: lef nzaapedri ka nulue ka i ko-kom ba tul-ri na, i do pol Baa ka nulue bay namri riw bele bay tul-ri.

¹¹ [Bi *Vu Nzob na, mi vi tusiri key bay yaŋa nzobri ka i ze-zee.] ¹² Wa, i ker mina ka bil law-ri le? Zadka nzob mbijw do bay badu ba isod mbijw, roo mbijw vi zee ka sakra ku-eri le, ka ti pon hayri ka sin tono mbijw pare tono mbijw ku do tul kuo, bay va nzaa taa hay ka zee na ku ya le woo? ¹³ Mi baa ha ri ba tusue: zadka'a zin badu be ka zee mbijw na le, ba fe suoriya be ngii bamba tasiri mba tul nzob hawri ka sin tono mbijw pare tono mbijw ka i zee ya na. ¹⁴ Do faa mbijw munu ndaw, Baa baari ka kaw nulue na, ka hii bay haŋa lef mbijw ka ndji ka sakra ku-eri key na ka zee ya.

Faa leke bay ka sakra nzob mbika lawri

¹⁵ «Zadka yu-ɔ daa kaaya zin mu le, mu se mu va zin ni, bo bay ki sidi ki hoy, le, mu kie ni kaaya ka'a daa zin mu na. A ze bo, zadka yu-ɔ na laa bay bo le, mu ya ni ba yu-ɔ ro zu. ¹⁶ Ze bo, zadka'a hii bay laa bay bo na ya le, mu yi mu va nzaa nzob ki mbijw mase sidi munu ha ri se zin mu, bay haŋa bo, bayri riw bele ka i leke na, i leke ka nun nzob bay nasikeri sidi mase

* 18:16 18.16 Kijina bol kusol ba sidike 19.15.

sayri munu*. ¹⁷ Zadka'a hii bay láa bay bari ya le, mu vaa baa bayke ka zad mbú kị nzoɓ mbika lawri. A ze bo, zadka'a hii bay láa bay bari na ya roɓay laa le, mù ko ni ba nzoɓ ka tuu Ngerewuru ya, mase ba nzoɓ ndaya munu ka nzoɓ yaana larimbuo.

¹⁸ «Mì baa ha ri ta-taɗ ba tusue kị: ferri riw bele ka ì haa faake ka tusiri key na, a bá fe ka Ngerewuru a háa faake ka nulue ndaw, a ferri riw bele ka i poɗ faake ka tusiri key laa le, a bá fe ka Ngerewuru poɗ faake ka nulue ndaw pi. ¹⁹ Mì baa ha ri ta-taɗ na roɓay mii: zadka nzoɓri sidí ka sakra baari zuo zinj kị bay tul fe jì jì ka tusiri key bay dáake nzaa bay kere le, Baa ka kaw nulue na, a haɗa ri feke. ²⁰ Tusueke le, zad ka nzoɓri sidí, mase say i zuo zinj kị ka dī báy riɗ-i le, bi na mī do zinj ri mbjw hoy.»

Faa ndaka buma ka sakra kị

²¹ Báyyi le, Piyer soro ba lakun Zezu a vbi ni bay mii: «Mbay, waa, zadka yu-i daa kaaya zinj mī le, mī ndaka buma zinj ni faa bal ba mina le? Waa, a séke kpuru faa bal ba tonɔ say le?» ²² LEE, Zezu yinjra báy bay ha ni mii: «Ū-uu munu ya. Mì baa ha mu: Kpuru faa bal ba tonɔ say hoy ya, roo le,

kpuru faa bal ba sɗɗ tonɔ say ba tonɔ say.

²³ «Sìe ka Ngerewuru re mbay ka tul nzoɓri na, ka'a daa fe munu ba mbay ka hii kija bol ferri ka nzoɓ ped ferri kpa. ²⁴ Zadka'a tii saw kija bol ferri na báyyi le, i mɓa nzoɓ ped be mbjw munu ka mbol be do tul-e ba sak isod sod duo zad duo ka mba kija†. ²⁵ Munu ka'a maa puo mbol be na ya báyyi le, mbay tul-e na mbi nzi-e bay haɗa ri mɓa ni í hie ni, máy be ndaw, vi-eri ndaw, feziɗa ferri riw bele ndaw, roo bay poɗ larike í puoke mbol na báy. ²⁶ Báyyi le, nzoɓ ped na ví huku pol-e gburuk a kod ni mii: “Mu ha law-a ka huo mù lom ka tul-i, le, mbol bori ka do tul-i na, mī puo mù ngid ngid bele báy.” ²⁷ LEE, mbay tul-e na ko nun sìe be a naa mbol ka tul-e a poɗ ni se zad sed be.

²⁸ «Fale ka nzoɓ ped na tji ka zadɛ na ku báyyi le, ka vaa dar baw ped be mbjw munu gbukru ka mbol be do tul-e ba nun lari ka ndji hoy‡. LEE, ka ví mɓa sol-e a fuu vede a baa ha ni mii: “Mu puo mī mbol bi ka do tul-a na!” ²⁹ Báyyi le, baw ped be na huku siri gburuk ka pol-e a kod ni mii: “Mu ha law-a ka huo mù lom ka tul-i, le, mī puo mù mbol bo na báy.”

³⁰ LEE, ka hii puu bayke ya, a mɓa ni bo hul sal kpuru

† 18:24 18.24 Lari ka nzoɓ ped a puo mbay tul-e na, ba lari ped mbiimbam duo fale ndeɓe. ‡ 18:28 18.28 Lari ka nzoɓ ped a puo ku-e na, ba lari ped nam mbjw.

maa báy haṅa ni puo mból ká dfo tul-e na.

³¹ «Zadka bǎw ped be hawri kɔ fe ká kal na báyii le, i dfaa síe ṅgji bamba tasiri ha ri se í vǎa kji fal ferri riw bele ká kal na ha mbay tul-ri. ³² Báyii le, mbay tul-ri na dǐ nzob ped be na ha ni vi a baa ha ni mii: “Bó nzob ped ká mù mgbor bamba! Bi na, mǐ naa bay mból bi na ká tul-a riw bele ba fal, bay ji le, mù kof mǐ bay haṅa mǐ dfaa munu zinj mù. ³³ A bo na wǎa, mù maa bay kókɔ nun síe bǎw ped bo na munu ká mǐ dfaa zinj mù na ku ya le woo?” ³⁴ Lɛɛ, law mbay tul-e na faa ni gbururu gbururu ha ri mgba ni í vbu ni bo hul sal ká nduo nzob píri nzobri kpuru maa báy haṅa ni puo mból ká tul-e na ṅgid bele ndaw rɔ!

³⁵ «Be ze, baarǐ hoy kara, nzob haṅa haṅa ká sakra baarǐ ká nda buma báy bil wǎa law-ε riw bele zinj yu-ε ya le, Bǎa ká kaw nulue na, a dǎa faa mbjw munu ká mbay dfaa zinj nzob ped be na ndaw pi.»

19

Bay ká se tul níi máy nzob (Mrk 10.1-12)

¹ Zadka Zezu fere nzobri bay berri key na ɔ munu báyii le, ka zól ká kuđu zad ká Galele a se zad ká dfo nzaa mbii Zurdɛ ká fi kelu ká bil kuđu zad ká Zude. ² Lɛɛ, ruo

nzobri ṅgji bamba i se fal-ε, le, ka vaa sem bari.

³ Báyii le, Farizi haneri soro ba lakun-ε bay nzáa nzi-ε ze í vbi ni bay mii: «Ká bil *bol kusol naari na wǎa, wǎa nzob dfo báy faa ká bay níi máy be bay tul bay ji ji hoy kara mgbum le?» ⁴ Lɛɛ, Zezu yjinra báy bay ha ri mii: «Wǎa, bay ká i dfaa dfo bil mbede Ngerewuru na í kji í kɔ ya hoy le woo? Báy tiikake lew hoy na, Nzob Dǎa Ferri Riw Bele na dfaa wǎa nzob báy máy nzob zeb*.” ⁵ Sawke mini ze, “wǎa nzob a pón bi-ε báy mi-ε, bay káw zinj máy be; le, bari sidǐ bele reḅ na, i ví ba nzob ká mbjw†.” ⁶ Be mini ze, i ba nzob ká sidǐ mbǎa, roo le, i ba nzob ká mbjw. Munu zu le, nzobri ká Ngerewuru sin ri zuo kǐ na, ndad bay haṅa nzob ka wál sakra bari ya.»

⁷ Lɛɛ, *Fariziri vbi ni bay mii: «A munu ku wǎa bay ji ndaw rɔɔ, *Moyze mbi nzi-ε ha wǎa nzob dfaa mbede níi máy be na ha ni ndaw rɔɔ, a nii ni zól le‡?» ⁸ Lɛɛ, Zezu yjinra báy bay mii: «Bay tul law ṅoṅɔ baarǐ ze, Moyze ha faa ha rǐ níike máy baarǐ. Roo le, báy tiikake na dfo munu ya. ⁹ Mǐ baa ha rǐ: zadka nzob dfo báy máy ká máyke nzaa wǎa kǐ ya, rɔɔ wǎa na nii ni a yǎa máy kǐ le, wǎake ku na dfaa nun pie.» ¹⁰ Báyii le, led nduobal-eri baa ha ni mii: «Zadka

* 19:4 19.4 Tiika saw fe 1.27. † 19:5 19.5 Tiika saw fe 2.24. ‡ 19:7 19.7 Kjiṅa bol kusol ba sidfike 24.1-3.

simsed w̄ara nzoḅ ḁo munu bay tul m̄ay be le, yāaṇa m̄ay ya na ndad mba ḁi.» ¹¹ Lεε, ka ȳiṇra báy bay ha ri mii: «W̄arari riw bele na i maa bay yāaṇa k̄er bay ni key ya, roo le, ɓa ɓari ká Ngerewuru ha ri h̄urusuoke h̄oy z̄e, i máa yāaṇa bayke. ¹² Nzoḅ h̄aneri yāa m̄ay ya, bay ji le, ndiw ri hu-hu báy máa ɓari ká mbonke ri h̄oy; a nzoḅ h̄awri le, i yāa m̄ay ya, bay ji le, i ɓa nzoḅri ká i lo gum-ri lo; a nzoḅ k̄iri laa le, i yāa m̄ay ya, bay ji le, i k̄oro s̄o-ri i ḁaa ped h̄a réke mbay Ngerewuru ká tul nzoḅri na se ɓa pola. Nzoḅ ká maa bay yāaṇa bay key le, ka yāa.»

Zezu sam fe zuo tul ledri
(Mrk 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Báyyi le, nzoḅri vi báy ledri h̄a Zezu bay haṇa ni ka ḁaa nduo-ε ɓo tul-ri a ḁáake nzaa bay kere. Roo le, led nduoḅal-eri haa ri. ¹⁴ Lεε, Zezu ɓaa ha ri mii: «I ála ledri ha ri vi luo-i ɓo, i haa ri ya, bay ji le, Ngerewuru re mbay ká tul ɓari ká i ḁo munu ká ledri key.» ¹⁵ Fale ká'a ḁaa nduo-ε ɓo tul-ri na, ka pon ri a zol ká zadε ku.

Baka bay ká se tul feziṇa
(Mrk 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Báyyi le, led kuban mbjw munu soro ɓa lakun Zezu a vbi ni bay mii: «Mbay, fe kere ji k̄i ndaw

roo, m̄i ḁáa bay z̄inke kum-nun ká ḁo ɓanɓuo na le?» ¹⁷ Lεε, ka ȳiṇra báy bay h̄a ni mii: «Bay ji roo, mù vbi m̄i bay ká se tul fe kere le?» Nzoḅ mbjw kekkek h̄oy ze ɓa nzoḅ kere. Zadka mù hii bay z̄iṇ kumnun ká ḁo ɓanɓuo na le, mu ḁaa vu mbom ka ɓo tul *bol kusol ká *Moyze ha ri na ndaw ro! Lεε, led kuban na ȳi a vbi ni mii: «W̄aa, bol kusol taa h̄akeri le?» ¹⁸ Lεε, Zezu ȳiṇra báy bay mii: «Mù ti ika nzoḅ ya, mù ti ḁáa nun pie ya, mù ti ri-riiɓa ya, mù ti kúḁ bay zuo nzaa nzoḅ ya, ¹⁹ mù ḁáa vu mbom ɓo tul ɓaa-ka báy máa-ṇaḂ, roo mú hii k̄u-ɔ munu ká s̄o-ɔ ɓo k̄i* .»

²⁰ Báyyi le, led kuban na ɓaa h̄a ni mii: «Bol kusolkeri ku riw bele na, m̄i ḁo tul-e báy zadε. W̄aa, h̄a ji roḅay ze puo m̄i báy le?» ²¹ Lεε, Zezu ɓaa h̄a ni mii: «Zadka mù hii bay ví ɓa nzoḅ kere munu ká Ngerewuru ɓa nzoḅ kere na le, mu se mú v̄aa hie fe ɓori riw bele ká mù ḁ̄oke na, a mú p̄on larike h̄a nzoḅ k̄ukuri, le, mù ḁoko báy feziṇa taa tusuakeri ká nulue. Fale ro le, mu ȳi mú se fal-i báy.» ²² Zadka led kuban na laa bayri na munu báyyi le, ka zol mgbirin, bay ji le, ka ḁo báy feziṇari ṇgji bamba.

²³ Lεε, Zezu ɓaa h̄a led nduoḅal-eri mii: «M̄i ɓaa ha

§ 19:19 19.19 T̄ji kele 20.12-16; K̄iṇa bol kusol ba siḁike 5.16-20. * 19:19 19.19 Soro ped ḁáa Leviri 19.18.

rì ta-taŋ ba tusue k̄i: bay haŋa nzob feziŋa d̄iŋ tul-e haŋa Ngerewuru re mbay ká tul-e na, zadε ngon bamba. ²⁴ Mi baa ha rì na robay: bay haŋa zambal ka nduo luo zoy a t̄ii ká nune na, do ngon bamba tasiri. Roo le, haŋa nzob feziŋa d̄iŋ tul-e haŋa Ngerewuru re mbay ká tul-e na, do ngon bamba tasiri kal d̄i robay†.»

²⁵ Zadka led nduobal-eri laa bayke na munu báyii le, tuku ri ha ri baa mii: «A munu ku waa, nzob ve ze a máa bay zinj pam na báy le?» ²⁶ Báyii le, Zezu gede kóm ba luo-ri a baa ha ri mii: «Fe key na, nzobri ze faake mba ri, roo le, Ngerewuru na fe ká mba ni mba na mbjw tiya.»

²⁷ Lee, Piyer mbi bay a baa haŋa ni mii: «Mu ko, buru na buru pon feri riw bele, a buru se fal-a. A key waa, fe ji ze a doko bay tul buru na le?» ²⁸ Báyii le, Zezu baa ha ri mii: «Mi baa ha rì ta-taŋ ba tusue k̄i: zadka bi *Vu Nzob mi káw tul karingaw rin dika bay sew ká feri riw bele a ví ba fie na, baari ká tul-rì duo fal-ε sid̄i ká i ton fal-i na, i káw tul karingaw mbayri ndaw bay réke tul saw kani led Izarayelri ká duo fale sid̄i na. ²⁹ Nzob haŋa haŋa ká pon hul beri, mase yu-eri báyi tini-eri, mase bi-ε báyi mi-ε, mase vi-eri mase waa beri bay tul-

i le, Ngerewuru a haŋa ni k̄iri faa bal ba isod sod, a do báy kumnun ká do banquo. ³⁰ Roo le, nzobri ngji bamba ká i do pola timbedε key na, i doko fal. A nzobri ngji bamba ká i do fal timbedε key na, i doko pola.»

20

Law bay ká se tul nzob waa

¹ Síe ká Ngerewuru re mbay ká tul nzobri ká tusiri key na, do munu ba nzob waa mbjw munu ká t̄ii tibie pied a f̄aa nzobri ha ri vaa daa ped ká waa be. ² Báyii le, ka sin tul bay zinj nzob pedri na, bay haŋa ped nam mbjw le, ka puo ri larike maa d̄i. Fale ku roo, a pon ri ha ri se waa na báy.

³ Zadka síe so ndji báyii le, ka t̄ii a vaa zinj nzob k̄iri ká i kaw kaa taŋ daa ped.

⁴ Ka baa ha ri mii: «I se waa bi na, bo i vaa daa ped ká d̄i, le, mi puo rì lari ped baari na báy zadε.» ⁵ Lee, nzobkeri na i zol i se waa na. Zadka síe ví do law tul báyii le, nzob waa na t̄ii a daa munu na robay, roo síe ká fere suò-ε na kara, ka daa munu ndaw. ⁶ A zadka síe daa nduo-ε bo tul vay puu der báyii le, ka t̄ii na robay a vaa zinj nzob k̄iri ká i do kaa gor a baa ha ri mii: «Daa mina roo i do zad ni

† 19:24 19.24 Fe ká Zezu baa bayke ká zad ni key na, tuku led nduobal-eri, bay ji le, Zibri ker mii, nzob ká do báy feziŋa ngi-ngji na, feziŋa be na kie mii, ka ba nzob ká'a rii law Ngerewuru, roo puoruo Ngerewuru kara ba taa be ndaw pi. Roo le, Zezu kie ri mii, k̄er bay bari do báy faake ya.

key banɔɔ hɔ sɔw sɛ kal ri ɔɔr hɔy taɲ dɔ́a ped ɛ?»

⁷ I yɛɛra báy bay ha ni mii: «Buru kaw taɲ dɔ́a ped, bay ɛ ɛ, nzob mbɔw ha buru ped ya.» Ka yɛi a baa ha ri mii: «Munu zu ɛ, i se wáa bi i vaa dɔ́a ped ká dɛ.»

⁸ Zadka, zad ba lɔw na báyii ɛ, nzob wáa na baa ha nzob kɔɔ fe bɛri mii: «Mu dɛi nzob pedri na mú puo ri lari bari. Mu tii sawke saa tul bari ká i dɔ́a ped ká fal key, ɔɔ, mú tɛike tul nzob hayri ká i dɔ́a ped ká pola na báy.» ⁹ Lɛɛ, bari ká i tii ped báy sɛ ká dɔ́a nduo-ɛ bo tul vay puu dɛr na i vi. Báyii ɛ, nzob haa haa ɛ, zɛɲ lari ped nam mbɔw. ¹⁰ Falɛ ku ɛ, nzobri ká i dɔ́a ped báy titire dɛkre na laa ro i vi. Lɛɛ, i ker ká bil law-ri i baa mii, bari zɛɲ lari ŋɔi-ŋɔi wuruk wuruk kal tul-e taa ku-i bari na ku. Roo ɛ, nzob haa haa ɛ, ka ha ni lari ped nam mbɔw na ndaw.

¹¹ Zadka i zɛɲ lari na báyii ɛ, i ŋɔri sùo-ri i baa bay zɛɲ nzob wáa na ¹² i baa mii: «Bari ká i dɔ́a ped ká fal buru key sɔw sɛ mbɔw hɔy maa, mù puo ri maa kɛ báy buru ká buru dɔ́a ped báy tibie piɛd hɔy, búru tɔ́a ká dɛi pɔdɔ pɔdɔ ká bisie biribiɲ ɛ?» ¹³ Báyii ɛ, nzob wáa na yɛɛra báy bay ha nzob mbɔw ká sakra bari ku mii: «Nzob buo-i, mɛ dɔ́a ba bukru ze zɛɲ mù ya. Waa, náa sɛɲ tul bay ká bay hana mɛ púo mù lari ped nam

mbɔw ya ɛ woo? ¹⁴ Munu zu ɛ, mu yaa lari ped bo, mú se zad sed bo. Be ká'a dɔ́a ped ká fal key mɔbaɔ na, mɛ hii bay púo ni maa kɛ báy taa bo ku. ¹⁵ Waa, mɛ dɔ́o báy faa ká bay dɔ́a fe ká law-i hii báy lari bi na ya ɛ woo? Mase, mù dɔ́a kpere bay bá ká mɛ ba nzob law kere na ɛ?»

¹⁶ Falɛ ɛ, Zezu sɛɲ tul law bay na a baa mii: «Nzobri ká i kɔ ri ba nzob ká i dɔ fal na, sieke ɛ, i dɔko pola, a nzobri ká i kɔ ri ba nzobri ká i dɔ pola laa ɛ, i yɛi i dɔ fal.»

Zezu baa bay se tul hudɛ be
(Mrk 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Zezu báy led nduobal-eri ká duo falɛ sidɛi na i se faa i tɛi zad ká hil ba Zuruzalem. Báyii ɛ, sed bari ká faa ku na, ka faa ri dɔ fi mbɔw a baa bay zɛɲ ri mii: ¹⁸ «I laa key, náa séri ba Zuruzalem na ro vɔy. Ba zad ká i pɔɲ mɛ bi *Vu Nzob bo nduo *ŋgerenzob fe poyri báy *nzob fére nzobri bol kusolri ká dɛi. Bari na, i dɔ́a bay hudɛ bo tul-i, ¹⁹ a i pɔɲ mɛ bo nduo nzobri ká i tuu Ngerewuru ya ha ri sɛ mɛ, i ndaka mɛ báy ndoy dɔɲ, a i bɛr mɛ dɔ tul puu say hudɛ. Ndeke dɛi nam sayke ɛ, mɛ tɛi saa luɔ hudɛ.»

Vbiw máy Zebede bay tul vi-eri
(Mrk 10.35-45)

²⁰ Báyii ɛ, máa vu Zebed-eri na soro báy vi-eri ba lakun Zezu, a dɛɲ tul-e ká

saw bal-ε bay vbika ni fe. ²¹ Lεε, Zezu vbi ni bay mii: «Fe ʒi ze mù hii le?» Lεε, máy na yìṅra báý bay ha ni mii: «Vu-iri ká tul-ri sídì ká mù kò ri key na, síeke ká mù réke mbay na, mu ha nzob mbijw ka káw tunduo hofo bo, a nzob mbini ka káw tunduo gel bo laa.» ²² Lεε, Zezu yìṅra báý bay ha vi-eri na mii: «Fe ká ʒi vbi key na, ʒi kò ya hoy. Séke fe ká do bil kobo ká Ngerewuru a haṅa mǐ nzo na waa, ʒi maa ká bay nzoko ndaw le?» Lεε, i yìṅra báý bay ha ni mii: «Uu! Buru ma-maa.» ²³ Zezu yìṅra báý bay ha ri mii: «Ba tusue, séke fe bi ká do bil kobo na ʒi kóko na kɪ. Roo le, káw tunduo hofo bi, báý káw tunduo gel bi na, ba bay bi ya. Zadkeri ku na do bay tul nzobri ká Baa Ngerewuru leke bay tul-ri.» ²⁴ Zadka bie led nduobal-eri ká tòn duo na, i laa bayke na munu báýji le, law-ri se ri bay tul yu kɪri ká tul-ri sídì na. ²⁵ Báýji le, Zezu dǐ ri riw bele a baa ha ri mii: «I kò ndaw mii, mbayri ká i re mbay ká tul nzobri ká tusiri key na, i re tul puori ngo-ngoṅ ha nzobri hɛ bol nzaa-ri. A bari ká i ba nzob rewpuori na kara, i ha nzobri daa fe báý hurusuo. ²⁶ Roo le, fe ká mini key na do nun haṅa ni ka do sakra baari ya. Zadka nzob hii bay vika ba bawda nzob ká sakra baari le, ka daa sùo-ε ba nzob daa ped ha ri. ²⁷ Mase zadka nzob mbijw hii bay

do ko pola dekɛ ká sakra baari le, ndad bay haṅa ni ka vi ba koy baari. ²⁸ Be ze, bi *Vu Nzob na mǐ víke tusiri key bay haṅa nzobri daa ped ha mǐ ya. Roo le, mǐ vi bay daa ped ha nzobri a mí mbi sùo-i ha hud bay puoke tul nzobri ngji bamba.»

Zezu mgbuda nun rawri ba sídì
(Mrk 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Zadka Zezu báý led nduobal-eri i zol saa Zeriko na báýji le, ruo nzobri se fal-ε ngji bamba tasiri. ³⁰ Lεε, rawri tul-ri sídì kaw lafaa. Zadka i laa mii, Zezu ze kal vay na báýji le, i tii saw guu fe beley beley mii: «Mbay, *vu bulu David, kódo ngo hoy mu kò nun síe buru!» ³¹ Báýji le, ruo nzobri baa bay ngo-ngoṅ zin ri bay gbɔ nzaa-ri. Roo le, i guu fe mgba mgba ba pola pola robay mii: «Mbay, vu bulu David, kódo ngo hoy mu kò nun síe buru!» ³² Lεε, Zezu sɪi bal-ε zik a do a dǐ ri ha ri vi luo-ε a vbi ri bay mii: «Fe ʒi ze ʒi hii bay haṅa mǐ daa ha ri le?» ³³ Lεε, i yìṅra báý bay ha ni mii: «Mbay, mu daa ha nun buru kò-kóm.» ³⁴ Báýji le, Zezu kò nun síe bari, a zaa nun-ri, le, ká zadɛ ku hoy nun-ri na mgbuda gberere ha ri kò-kóm a i se fal-ε.

Ze zu rii ngerɛpuo ká Zuruzalem

(Mrk 11.1-11; Luk 19.28-40; Zaa 12.12-19)

¹ Zadka Ze zu bá y le d nduobal-eri i tòn dī ya deb bá y ngerɛpuo ká Zuruzalem, a í tji dī ya bá y Befaze, ba puo ká do lakun kuo Oliviye bá yji le, ka pie le d nduobal-eri sidi ha ri se pola ² a baa ha ri mii: «Ì se puo ká do pol-rĩ ku. Zadka ì tji dī le, zadɛ ku hoy ì kóko maasoba mbjw ba máake ká i taa ni do, ká vi-e do lakun-ɛ, le, ì hina ni í víke ri ha mĩ. ³ Zadka nzo b vbi rĩ bay le, ì baa ha ni mii: “Ngerembay ze se síeke,” le, ká zadɛ ku hoy, nzo bke na a pón ha rĩ zólke í víke ri ha mĩ.»

⁴ Feke ku na tji mini ha bay ká Ngerewuru baa ká piédke lew bá y faa nzo b ya aña bay saa nzi-ɛ na, do munu bá y zadɛ. Bayke na ze do key: ⁵ «Ì baa ha nzo bri ká *Sign* na mii:

“I ko, mbay baarĩ na vi ba luo-rĩ vuku. Ka ba nzo b siika sùo ya, a kaw tul maasoba, ba vu maasoba ze ka kaw tul-e†.”»

⁶ Bá yji le, le d nduobal-eri zol í vaa daa munu ká a baa ha ri na. ⁷ I faa máa maasoba bá y vi-e ná í víke ri. I laba maagari bari zuo tul-ri, le, Ze zu hil a kaw dī. ⁸ Ruo nzo bri laba maagari

bari zuo faa ká pol-e bay haña ni ka se tul-e a kál, a nzo b ha wri laa le, i kud nzaa toy vay puuri í laba zuo faa ri b ri b bay dáake mbay bo tul-e.

⁹ Bá yji le, ruo nzo bri ká i se pol Ze zu, bá y bari ká i se fal-ɛ na, i guu fe gürum gürum bá y nzaa-ri ba siya mii:

«Hozana! Naa písiri vu bulu David!

Nda d bay haña Ngerewuru ka sám fe zuo tul nzo b ká vi bá y ri n Ngerembay!

Hozana! Naa písiri Ngerewuru ká kaw nulue!»

¹⁰ Zadka Ze zu tji Zuruzalem na bá yji le, nzo bri riw bele ká bil puo na, i se tul kji hali hali í baa mii: «Ledban key na waa, ka ba nzo b ve le?» ¹¹ Lee, ruo nzo bri yinra bá y bay mii: «Ba Ze zu, nzo b ya aña bay saa nzaa Ngerewuru ká uru saa Nazared, puo ká kudu zad ká Galele.»

Ze zu nii nzo b fe hieri ká bil hul kani Ngerewuru

(Mrk 11.15-19; Luk 19.45-48; Zaa 2.13-22)

¹² Bá yji le, Ze zu se bil mgbaj ká *hul kani Ngerewuru do dī a nii nzo b dá b fe hieri bá y bari ká i se dī bay hie fe na riw bele. Ka kira tutakra bari nzo b kju kji lariri, bá y karingaw nzo b

* 21:5 21.5 Sign na ba ngerɛpuo ká Zuruzalem. † 21:5 21.5 Zakari 9.9.

‡ 21:12 21.12 Lari ká i dáake ped ká bil hul kani Ngerewuru na, ba lari ka do bo d. Be ze, nzo b kju kji lariri na, ped bari ba kju lari ká nzo bri dáake ped nam bá y nam, bá y taa hay ká i dáake ped ká bil hul kani Ngerewuru.

hie kay beḏeri zuo nzari nzari¹³. Fale le, ka baa ha ri mii: «Ngerewuru baa ta-tan ka bil mbede fe mii: “Hul bi na i dika ba hul daa nzaa bay kereṢ.” Roo le, baari na, i do fere ni ba puy nzob riibari!»

¹⁴ Lee, rawri bay nzob kpederi, i soro ba lakun-ε ka bil mgbaj hul kani Ngerewuru na, le, ka vaa ri. ¹⁵ Roo le, zadka *ngerenzob fe poyri bay nzob fere nzobri *bol kusol Zibri ko fe kere ka'a daa, roo bay ledri ka i daa fe bay nzaa-ri gürum gürum ka bil mgbaj hul kani Ngerewuru mii: «Hozana! Naa pisiri vu bulu David» na le, law-ri faa ri bamba, ¹⁶ ha ri vbi Zezu mii: «Bayri ka ledri baa ku na waa, mu la-laa ki zu le?» Lee, Zezu yinjra bay bay ha ri mii: «Mi la-laa na ki. Bay ka do bil mbede Ngerewuru na waa, i kji ya robay le woo? Bayke baa mii: “Feri ka mu daa na ha ledri bay led nzaa wanri hoy kara, i mgbuda nzaa-ri i pisi mu*.”»

¹⁷ Fale ku bayji le, Zezu pon ri a tji ka bil ngerepuo na, a se Betani a vaa naa di.

Zezu fad' puu nzum
(Mrk 11.12-14,20-24)

¹⁸ Zezu tji tibie a yji a se ba ngerepuo ka Zuruzalem. Zadka'a se faa kob robay na, kon se ni. ¹⁹ Lee, ka mbi nun-ε a ko puu nzum mbiw munu ka do lakun faa a to a se saw-ε. Roo le, ka ko ba

vayke hoy. Bayji le, ka baa ha puu nzum na mii: «Bo na mu ti lie mbaa wum.» Ka zadε ku hoy le, puu nzum na huw wuw riw bele.

²⁰ Zadka led nduobal-eri ko munu na bayji le, tuku ri ha ri kaw yer i vbi ni mii: «Daa mina ndaw roo, puu nzum key na huw wuw saa zadε hoy key le?» ²¹ Lee, Zezu yinjra bay bay ha ri mii: «Mi baa ha ri ta-tan ba tusue ki: zadka i do bay mbika law, roo i may bay ka di ya le, i maa daa fe munu ka mi daa zinj puu nzum key hoy ya, roo le, i maa bay baa ha kuo ka do key na mii: “Mu mu bay saw-a ka zad ni key a mu zo bo maambii,” le, feke na a doko munu na ki. ²² Zadka i daa law-ri bo tul Ngerewuru le, feri riw bele ka i vbi ka bil nzaa bay kere na, ka'a daa ha ri.»

Nzob ve ze mbi nzaa ha Zezu daa fe le?

(Mrk 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Zezu se bil mgbaj ka *hul kani Ngerewuru do di, a fere nzobri fe ka di. Zadka'a do fere nzobri fe na bayji le, *ngerenzob fe poyri bay ngerε Zibri i soro i vi lakun-ε i vbi ni bay mii: «A ve ze mbi nzaa ha mu ndaw roo mu daake fe niri key le? Mase, nzob ve ze ha mu faake le?» ²⁴ Lee, Zezu yinjra bay bay ha ri mii: «Bi kara, mi vbika ri bay mbiw hoy bay koko ndaw. Zadka i yinjra bay bayke ha mi le,

bi kara m̀i ḱiε r̀i nzoɓ ká mbi nzaa ha m̀i d́aake fe niri key na. ²⁵ D́aa tul nzoɓri nduo mbii ká Zaa daa na waa, uru saa luo Ngerewuru mase, uru saa luo nzoɓri hoy le?»

Lεε, i tii saw máy bay ká sakra k̀i mii: «Ńaa báari mina ro le? Zadka náa ỳiɗrari báy bay ha ni mii, uru saa luo Ngerewuru le, a ỳi a vbi naari mii, bay j̀i ndaw roɔ, náa d́ari law naari ɓo tul bay ká Zaa baa na ya le? ²⁶ A zadka náa baari mii, uru saa luo nzoɓri le, ruɔ nzoɓri úru í daa so tul naari, bay j̀i le, nzoɓri riw bele ko Zaa na ba nzoɓ yaaɗa bay saa nzaa Ngerewuru.»

²⁷ Báyji le, i ỳiɗra báy bay ha Zezu mii: «Buru ko ya.» Lεε, ka ỳiɗra báy bay ha ri mii: «Munu zu le, nda-ndad! Bi hoy kara, m̀i ti ḱiε r̀i nzoɓ ká mbi nzaa ha m̀i d́aake fe niri key na ya ndaw.»

Law bay ká se tul ledri ká sidfi

²⁸ Zezu mbi bay roɓay a baa mii: «Ì ker mina ze ká bil law-r̀i le? Nzoɓ mbjw do báy led wari ba sidfi. Báyji le, ka baa ha ngerε led na mii: “Vu-i, vuri key na mu se waa bi, ɓo mú vaa daa ped ká d́i.” ²⁹ Lεε, led na ỳiɗra báy bay ha ni mii: “M̀i hii ya.” Fale le, law-ε nzaa ni ha ni suo kér bay be, a se waa na a vaa daa ped ká d́i.

³⁰ «Báyji le, baa ledri na vaa vbi nzoɓ vbiele na faa mbjw munu ndaw. Lεε, led

na baa ha bi-ε mii: “Mbay bi, m̀i hi-hii, m̀i séke,” roo le, ka se ya wum. ³¹ Waa, sakra ledri ká sidfi key na, nzoɓ haa ze daa law hiiya bi-ε na le?» Lεε, *ngerenzob fe poyri báy ngerε Zibri na, i ỳiɗra báy bay ha ni mii: «Ba ngerε led.» Báyji le, Zezu baa ha ri mii: «M̀i baa ha r̀i ta-taɗ ba tusue k̀i: Ngerewuru tii saw réke mbay ká tul *nzoɓ yaaɗa larimbuori báy máy d́aa nun pieri na pola ha r̀i. ³² Zaa Batis na vi luo-r̀i, a fere r̀i d́aa fe ká do báy zadε ká nun Ngerewuru. Roo le, ì daa law-r̀i ɓo tul bay be na ya. Ba nzoɓ yaaɗa larimbuori báy máy d́aa nun pieri na ze i daa law-ri ɓo tul bay be. A fale ká ì ko fe d́aa nzoɓkeri na ku hoy kara, ì fere bil law-r̀i bay d́aa law-r̀i ɓo tul bay be na ya.»

Law bay ká se tul nzoɓ pedri ká law-ri ndaya

(Mrk 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ «Ì te suku-r̀i í láake law bay k̀i ro. Ngerenzob waa mbjw munu mgba waa a maa para puuri do d́i, a te kpaɗ gbi gbi kiri d́i gbuk, a tie luo mbjw do d́i bay dúoke lere puu na, roɔ a mbuo fe ga-gaɗ do bil waa

hą nzoɓ kórɔkeri kaw dī†. Fale ɛ, ka pɔŋ pedke zuo nduo nzoɓ pedkeri ká'a faa ri na, bay haŋa ɓo few hóro lere puu na vi ɛ, i wál taa ɓeri a í pɔŋ taa ɓari. Fale ku roɔ, a zol a se varu.

³⁴ «Zadka few hóro lereke na vi báyyi ɛ, nzoɓ wáa na pie leɗ káw ɓeri ɓa luo nzoɓ pedkeri na bay yaŋa lereke ká ɗo bay tul-e na. ³⁵ Roo ɛ, nzoɓ pedkeri na i mgbam leɗ káw ɓeri í ndaka nzoɓ mbjw wɔɓ wɔɓ, í mgba nzoɓ mbje í i ni, a í vbuku nzoɓ ndeke dī sayke báy tisawri í i ni.

³⁶ «Báyyi ɛ, nzoɓ wáa na pie leɗ káw ɓe taa k̄iri kal nzoɓ polari ku roɓay. Lɛɛ, nzoɓ pedkeri na ɗaa zinj ri ndaya faa mbjw munu ká i ɗaa zinj nzoɓ polari na ku. ³⁷ Laa ɛ, nzoɓ wáa na pie vi-e k̄i ro ɓa luo-ri; a ker ká ɓil law-ɛ mii, i hje vu ɓeri na. ³⁸ Roo ɛ, zadka nzoɓ pedkeri na mbi nun-ri í ko vu nzoɓ wáa ká se vuku na báyyi ɛ, i ɓaa bay ká sakra k̄i mii: “Í ko, nzoɓ ká'a mgbaka fe pile na zu! Náa séri náa vaa iri ni, a ɓo náa pɔŋri fe pile na ɓa taa naari.” ³⁹ Ro, í vaa mgba ni í vbu ni ɓo fal wáa na a í i ni.

⁴⁰ «A munu ku waa, zadka nzoɓ wáa na vi ɛ, fe ji ndaw roɔ a ɗaa zinj nzoɓ pedkeri

na ɛ?» ⁴¹ Lɛɛ, i yjira báy bay ha ni mii: «Ka'a ika nzoɓ ndayakeri na taŋ kóko nun síe ɓari. Roɓay a yaŋa wáa na a ɗaa nduo ndúo nzoɓ k̄iri, bay haŋa few hóro lereke na vi ɛ, i séke báy taa ɓe na ha ni.»

⁴² Báyyi ɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Bay ká ɗo ɓil mbede Ngerewuru na waa, ì k̄i ya hoy ɛ?»

“Tisaw ká nzoɓ mbúo hulri vbu ɓo ɓisuy na, yji a vi ɓa tisaw kere ká kal tul tisaw hawri pavbaɗ, a ɓa tisaw tigbaa hul taa tusueke.

Feke ku na ɓa ped ɗaa Ngerembay, a ɓa fe ká ndaɗ ɓamba bay kóko‡.”

⁴³ «Sawke mini ze, m̄i ɓaa ha ri ta-taŋ: fe kereri riw bele ká ì ɗoke í ɓa nzoɓ taa Ngerewuru na, Ngerewuru a yaŋa saa nduo-ri a ha saw nzoɓ k̄iri ká i ɗaa fe ká ɗo báy zaɗɛ a rii law-ɛ. ⁴⁴ [Nzoɓ ká lie ɓo tul tisaw key na ɛ, a gur sùo-ɛ ruk ruk. A zadka tisaw na ze toɗo ɓo tul nzoɓ laa ɛ, a reŋ ni reŋene.ɛ.]

⁴⁵ Zadka *ngerenzob fe poyri báy *Fariziri laa law bayri key ká Zezu ɓaa na ku báyyi ɛ, i ko í ɓaa mii, ka ɓaa bay se tul ɓari zu. ⁴⁶ Ro ze, i nzaa faa bay mgbaka ni,

† **21:33** 21.33 Ká zaɗ ni key na, fe ká nzoɓ wáa maa na, Kuori ko feke ya. Leɗ Izarayelri ze dī ɓa vije. Ba vay fe ká uo a lie goriyo goriyo a ɗo zuba ká i dī ɓa rezin. Ba fe pay ɓari ká i s̄u lereke, a í ɗáake him ndaw. Ká ɓil Mbede Ngerewuru na, zadka i ɓaa bay se tul vije ɛ, haŋe ɓa fe ká i maa ɗo ɓil wáa, a haŋe laa ɛ, ɓa leɗ Izarayelri k̄i sùo-ri ká Ngerewuru ko-kóm ɓa tul-ri a hii bay haŋa lere ɓari ɗo dī. ‡ **21:42** 21.42 Simri 118.22.

roo ɛ, i h̄je ruo nzobri, bay ji ɛ, ruo nzobri na i ko Zezu ba nzob yaɲa bay saa nzaa Ngerewuru.

22

Law bay ka se tul nam suoriya yaɲa ki
(Luk 14.15-24)

¹ Zezu mbi law bay ki na robay, a baake bay ha nzobri ka i do laa bay be na mii: ² «Sie ka Ngerewuru re mbay ka tul nzobri ka tusiri key na do munu ba mbay ka daa bawda fe sum suoriya yaɲa may ha vi-e, ³ a di nzobri ka bay haɲa ri vi zadɛ. Zadka namke na vi bayji ɛ, ka pie led kaw beri va di nzobri ka'a di ri pola na bay haɲa ri vi su fe sum suoriya na. Roo ɛ, nzobkeri na i hii vika ya. ⁴ Lɛɛ, mbay na pie led kaw be kiri robay a baa mii: "I va baa ha nzobri ka mi di ri pola na mii: "Timbede key na, mi leke fe sum suoriya bi na zuo zeb zeb ro. Nday biri bay vuy biri ka ngob ndab ndab na, mi i ri ro. A feri riw bele na, mi leke zuo zeb zeb ro. I vi bo, i su fe sum suoriya yaɲa ki na." ⁵ Bayji ɛ, nzobri ka'a di ri na, i ker se tul diw be na mbijw ya. Nzob ha ha ɛ, mbi faa a se zad sed be. Nzob ni zol a se wa be, a nzob nu zol a se zad fere nun lari be laa. ⁶ A nzob hawri laa ɛ, i mba led kaw beri na, i fara ri mbolon mbolon a i i ri. ⁷ Zadka mbay na laa bayke munu bayji ɛ, law-ɛ

faa ni puu-u ha ni mbi nzi-ɛ, a pie nzob yum beri ha ri va i ri, a i nzud puo bari bay huu kpoy kpoy. ⁸ Fale ku bayji ɛ, mbay na baa ha led kaw be kiri mii: "Fe sum suoriya yaɲa ki na, mi leke zuo zeb zeb ro. Roo ɛ, bari ka mi di ri na, fe daa bari maa bay haɲa ri vi ya. ⁹ Munu zu ɛ, i se bay wad faari a i di nzobri riw bele ka i zin ri na ha ri vi su fe sum bawda suoriya na." ¹⁰ Bayji ɛ, led kawri na i se bay wad faari, i mbu nzobri riw bele ka i zin ri na: nzob law ndayari ndaw, nzob law kereri ndaw pi. Be ze, ha bil hul fe sum suoriya na mbaa ba nzobri mer mer.

¹¹ «Bayji ɛ, mbay na nduo a se hula, a ko nzobri ka i kaw nzaa tutakra fe sum na. Lɛɛ, ka ko wara nzob mbijw ka nduo gari seke zad suoriya yaɲa ki na ya hoy, kal a kaw di ndaw. ¹² Lɛɛ, mbay na va vbi ni mii: "Nzob buo-i, daa mina ndaw roo, mu nduo mu vi zad suoriya yaɲa ki na key, tan nduo gari yaɲa ki na ɛ?" Lɛɛ, zad bay zee ledban na sel. ¹³ Be nu ku ro, mbay na baa ha led kaw beri mii: "I mba ni i sin bal-eri bay nduo-eri, i vbu ni bo zad ka sii ndu ka kele. Ba zad ka nzobri reke rew bay mbii nun-ri mgobo mgobo, a i su sere-ri ngɛr ngɛr ka di." ¹⁴ Bayji ɛ, Zezu sin tul law bay na a baa mii: «Igerewuru di nzobri ngji

bamba, roo le, nzobri ká'a nan ri na, i ngji ya nzekre hoy.»

Vbiw Fariziri ká se tul larimbuo

(Mrk 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Báyji le, *Fariziri vaa mbu kji i nzaara faa bay nzaa nzaa Zezu báy faa vbiwri. ¹⁶ Fale ku báyji le, i pie nzob haneri ká i ba led nduo-bal-ri, báy Zib haneri ká i zuo fal Mbay *Erod na ha ri vaa baa ha Zezu mii: «Mbay, buru ko ndaw, bo na mu baa suo bay, a mu fere nzobri tusue bay ká se tul fe d'aa ká rii law Ngerewuru. Mu yaa ker bay nzob mu d'ake fe ya, bay ji le, bo na mu baa bay zinj nzob tan náa nun nzob. ¹⁷ Munu zu le, mu tina ker bay bo ha buru laa. Waa, *bol kusol naari ha faa bay hanja nzob puo larimbuo ha Mbay Sezar mase, ha faa ya le?»

¹⁸ Báyji le, Zezu ko ker bay bari ká ndaya na a baa ha ri mii: «Baari nzob nzaa ruo bayri! Waa, bay ji ndaw roo, i nzaa nzaa-i bay mgbaka mi báy bay le? ¹⁹ Lari ká i puoke larimbuo na, i kie mi ha mi ko.» LeE, i tina lari na mbjw i kie ni. ²⁰ Báyji le, Zezu yji a vbi ri mii: «Tul nzob, báy rinj nzob ká i vbie do lari key na waa, ba nzob ve zu le?»

²¹ LeE, i yjinra báy bay ha ni mii: «Ba Mbay Sezar.» Báyji le, Zezu mbi bay a baa ha ri mii: «Munu zu le, feri ká

do bay tul Mbay Sezar le, i ha Sezar, a feri ká do bay tul Ngerewuru laa le, i ha Ngerewuru.»

²² Zadka Fariziri laa bay ká Zezu baa ha ri munu na báyji le, tuku ri ha ri kaw yer a i pon ni i zol yoron yoron.

Vbiw Sodusiri ká se tul tji saa luo hud'

(Mrk 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³ Báyji le, báy bil namke ku na *Sodusiri soro i vi luo Zezu. Ba bari Sodusiri na ze i ker i baa mii, nzob hu le, ti tji saa luo hud' ya. ²⁴ Ro, i vi vbi Zezu mii: «Mbay, *Moyze baa mii, zadka nzob hu tan mbonj nzob le, ndaf bay hanja yu-ε ka yaa may pile be na a mbonke nzob, a koroke mjiri yu-ε ká hu na*.²⁵ Báyji le, nzob báy yu-eri tul-ri tonɔ say i do sakra buru. Ngere led ká yaa may na hu tan mbonke nzob, a ponj may pile na ha tonɔ fal-ε. ²⁶ Nzob ndeke di sidike na vi hu a ponj may pile na ha nzob ndeke di sayke. Nzob ndeke di sayke na kara feke do zinj ni munu na ndaw, ha bari ká tul-ri tonɔ say na, i yaa mayke na a i hu tan mbonke nzob báy zad bari riw bele. ²⁷ Ká fal hud' bari ku riw bele na, may na kara vi hu ndaw. ²⁸ A munu ku waa, sieke ká nzobri tji saa luo hud' na, nzob ve ká sakra bari ká tul-ri tonɔ say ku na, may na a ba taa be le, bay ji le, bari ká tul-ri tonɔ say

* 22:24 22.24 Kjinra bol kusol ba sidike 25.5-6.

riw bele na, i yaa ni yaa bay zad bari.»²⁹ Lεε, Zezu yijira bay bay ha ri mii: «Baari na i wuru faa, bay ji le, bay ka do bil mbede Ngerewuru na, i laa ya ndaw, a i ko hurusuo Ngerewuru ya ndaw pi.³⁰ Tusueke le, sie ka nzobri tji saa luɔ hud na, warari bay mayri i ti yaana ki ya, roo le, i doko munu ba led nzaaped Ngerewururi ka nulue.³¹ A bay ka se tul tji nzobri saa luɔ hud na waa, i kii bayke ka Ngerewuru baa do bil mbede be ha ri na ya hoy le woo? Fal hud *Abaraham ndaw, Izak ndaw, roo bay *Zakob ndaw na, bole di di ndaw roo Ngerewuru baa mii:³² «Mi ba Ngerewuru Abaraham, Ngerewuru Izak, a mi ba Ngerewuru Zakob ndaw†.» Munu zu le, Ngerewuru na ba Ngerewuru nzob kaw bay kumnunri bo, ka ba Ngerewuru nzob huderi ya.»³³ Ruɔ nzobri ka i laa bay fe fere Zezu na tuku ri ha ri kaw yer riw bele.

Bol kusol ka kal taa hawri riw bele
(Mrk 12.28-34; Luk 10.25-28)

³⁴ Zadka *Fariziri laa mii, Zezu mgba nzaa *Sadusiri na bayji le, i mbu tul ki,³⁵ le, nzob mbjw ka sakra bari ka ba nzob fere nzobri *bol kusol Zibri na soro ba lakun Zezu bay nzaa nzi-ε bay bay, ze a vbi ni mii:³⁶ «Mbay, ka bil *mbede bol kusol naari

na waa, bol kusol taa haa ze kal taa hawri riw bele le?»³⁷ Lεε, Zezu yijira bay bay ha ni mii: «“Ngerembay Ngerewuru bo na, mu hii ni bay bil law-ari riw bele ndaw, bay para nun suo-ori riw bele ndaw, roo bay ker bay bori riw bele ndaw pi.”³⁸ Be key ze ba titire bol kusol ka kal taa hawri riw bele.³⁹ A bol kusol ndeke di sidike ka ndad bamba tasiri a ri bol kusol taa titireke ndaw na ze do key: “Mu hii ku-ɔ munu ka suo-ɔ bo ki§.”⁴⁰ Bol kusol niri ka sidi key na, mbu fe fere mbede bol kusol *Moyze bay taa *nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru riw bele.»

Bay ka se tul Kresi, vu bulu Mbay David

(Mrk 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ Nam mbjw munu *Fariziri mbu ki. Zadka Zezu ko ri na bayji le, ka vbi ri bay mii:⁴² «I ker bay mina ze ka bil law-ri le? *Kresi, nzob ka Ngerewuru waa bay pie ni vi yaa nzobri na waa, ka ba vu bulu ve le?» Lεε, i yijira bay bay ha ni mii: «Ka ba vu bulu Mbay *David.»

⁴³ Bayji le, Zezu yi a vbi ri bay mii: «A munu ku waa, daa mina ndaw roo, Mbay David ka baa bay bay faa Tem Ngerewuru na di ni ba Ngerembay le? Mbay David na baa mii:

† 22:32 22.32 Tji kele 3.6. ‡ 22:37 22.37 Kijina bol kusol ba sidike 6.5. § 22:39 22.39 Soro ped daa Leviri 19.18.

44 “Ngerewuru Ngerembay
baa ha Ngerembay bi
mii:

‘Mu vi kaw tundo hodo bi,
kpuru maa bay hana mi
haw yum ka tul zob
tul ngani bori
ha ri do ba fe daa bal-a
zuɔ di*, ”

45 «A zadka Mbay David di
Krisike na ba Ngerembay na
waa, daa mina roɔ a yi a ba
vu bulu Mbay David ndaw
le woo?» 46 Leɛ, zob mbijw
ka’a yinra bay bay ha ni na
tiya. Uru saa namke ku na
zob mbijw ka’a zin faa bay
vbika ni bay na ti mbaa.

23

*Bay ka se tul zob
fere zobri bol kusolri bay
Fariziri*

(Mrk 12.38-39; Luk
11.43,46; 20.45-46)

1 Fale ka Zezu baa bay zin
*Fariziri na, ka baa bay ha
ruɔ zobri bay led nduobal-
eri mii: 2 «Zob fere zobri
bol kusolri bay Fariziri na,
ba ped bari ka bay tina saw
bay *bol kusol Ngerewuru
munu ka *Moyze daa ka
pola lew na. 3 Munu zu le,
feri riw bele ka i baa bayke
ha ri na, i daa vu mbom ka
bo di. Roo le, fe daa bari na
i mboro ya, bay yi le, feri ka i
fere na, i daa feke ya. 4 Bari

na i sin soba ka hii bamba
tasiri i daa bo tul kpaa nduo
nzobri, roo le, vu nduo-ri
ngedɛn mini hoy kara, i hii
zaake ya*. 5 Feri riw bele ka
i daa na, i daa bay kieke su-
ori ka nun zobri hoy. Be ze,
vu bol huɔ ka i sin do nzaa
pol-ri bay puu nduo-ri na,
taa bari ngob kal taa zob
hawri, i nduo gari ka i tun
nzi-ɛ bay sal ha ni pie yul na,
kal taa zob hawri ndaw†. 6 I
hii kaw zad kaw rin dika ka
zad fe sum suoriya luyeri, i
hii zad kaw rin dika ka do
pola ka bil *hul mbu ki bari
ndaw. 7 I hii hana zobri hii
soko korma korma ha ri ka
zad ruɔ ka nun zobri, a i hii
hana zobri di ri ba “mbay,
mbay” ndaw pi.

8 «Roo le, baari na i ha
zobri di ri ba “mbay” ya,
bay yi le, mbay baari mbijw
hoy kekkek, a baari riw bele
na i ba yu ki. 9 I di zob
mbijw mini ka tusiri key ba
“baa” ya, bay yi le, Baa baari
mbijw hoy kaw nulue. 10 I
ha zobri di ri ba “gan bi”
ya ndaw, bay yi le, gan tul-
ri mbijw hoy ba *Krisi, zob
ka Ngerewuru waa bay pie
ni vi na. 11 Zob ka ba
ngerenzob ka tul-ri ka sakra
baari na, a daa su-ɛ ba
zob ped baari, bay yi le,
12 zob haa haa ka ura tul-

* 22:44 22.44 Simri 110.1. * 23:4 23.4 Bol kusol Ngerewuru kie zobri faa daa fe ka rii law Ngerewuru. Roo le, Fariziri daa zad sanmakeri boɔ boɔ nde tul-e, a daa ha daa vu mbom bo tul fekeri riw bele na, vi ba bawda soba ka tul Zibri. † 23:5 23.5 Ka bil vu bol huori ka Zibri sin do nzaa pol-ri bay puu nduo-ri na, i daa vay mbede ka Bay Ngerewuru haneri do di i daa nduo di. Sal ka Zibri tunke gari bari pie yul na, i daa i kieke mii, bari nduo kiyaw kiyaw a bari rii law Ngerewuru.

e ba siya le, Ngerewuru a mgbaka din siri, a nzob haa haa ka din tul-e ba siri laa le, Ngerewuru a ura ba siya.»

Zezu daa bay bo tul nzob nzaa ruo bayri

(Mrk 12.40; Luk 11.39-52; 20.45-47)

¹³ «Koko seke fe ba taa baari *nzob fere nzobri bol kusolri bay *Fariziri ka i ba nzob nzaa ruo bayri! Nzobri ka i hii bay hana Ngerewuru re mbay ka tul-ri na, i gbakra faake ha ri. Baari ki suori hoy kara, i hii bay hana Ngerewuru re mbay ka tul-ri ya, a nzobri ka i hii bayke hoy kara i haa ri faake.»

¹⁴ [«Baari nzob fere nzobri bol kusolri bay Fariziri: koko seke fe ba taa baari! Baari nzob nzaa ruo bayri! I ko nun sie may pileri ya, i duku miji feziha bari rududu bele, be nu ku hoy kara i daa nzaa bay kere pi-pie ka nun nzobri bay kieke suori ba nzob kereri. Sawke mini ze, bay ka Ngerewuru a kun bo tul-ri na, a ngon bamba tasiri kal taa nzob hawri robay.】

¹⁵ «Baari nzob fere nzobri bol kusolri bay Fariziri: koko seke fe ba taa baari! Baari nzob nzaa ruo bayri! I hari bay zadri riw bele, bay faa bil mbiiri, bay tusiri buo di di i nzaa nzobri ka i ba Zib ya ha ri vi ba nzob kod Ngerewuru. A zadka i zih nzob mbjw le, i daa ha ni vi ba nzob ka ndaya ka maa bay koko seke fe, mba ri faa

bal ba sidi robay ka bil huu ka ru-ruma ya na!»

¹⁶ «Baari rawri ka i nda faa pol nzobri na: koko seke fe ba taa baari! I baa mii: “Zadka nzob haa hud bay rin *hul kani Ngerewuru le, ba fe ya bay. A zadka'a haa hud bay rin lari ka nduy ziri ziri ka do bil hul kani Ngerewuru na ro le, be ndaw roo, i baa mii ndad bay daa bay, bay ji le, nzobke mbi suo-e a haake hud ba tusue.” ¹⁷ Baari ka i ba koko, i ba raw! Ba lari ka nduy ziri ziri na mase, hul kani Ngerewuru ka daa ha lari na vi ba fe ka do bod ba taa Ngerewuru na ze ndad mba mbini na ya le woo? ¹⁸ I baa na robay mii: “Zadka nzob haa hud bay rin *tutakra fe poy Ngerewuru le, ba fe ya robay. A zadka'a haa hud bay rin fe hana hoy ka bo tul tutakra fe poy na ku ro le, be ndaw roo, i baa mii ndad bay daa bay, bay ji le, nzobke mbi suo-e a haake hud ba tusue.” ¹⁹ Baari rawri! Fe hana hoy mase, tutakra fe poy Ngerewuru ka daa ha fe hana hoy na vi ba fe ka do bod ba taa Ngerewuru na ze ndad mba mbini na ya le woo? ²⁰ Be ze, nzob ka haa hud bay rin tutakra fe poy na, ka haa hud bay rin tutakra fe poy bay fe hana hoyri riw bele ka zuo di zu. ²¹ Nzob ka haa hud bay rin hul kani Ngerewuru na, ka haa hud bay rin hul kani Ngerewuru

báy riŋ Ngerewuru ká kaw bil-e zu. ²² A nzob ká haa huɗ báy riŋ nulue laa le, ka haa huɗ báy riŋ karingaw káw Ngerewuru, roo báy riŋ Ngerewuru nzob káw dī na.»

²³ «Baari nzob fére nzobri bol kusolri báy Fariziri: kóko seke fe ba taa baari! Baari nzob nzaa rúo bayri! Vay feri ká bare fu bý bý ká riŋ-ε ba *mante*, mase *anete*, mase *kumε* na, duo le, ì naa mbijw ha Ngerewuru báy zaɗe zaɗe. Roo le, fe ká do bil bol kusol ká do nun dáa, munu ká ba dáa fe ká do báy zaɗe ká nun Ngerewuru ndaw, kóko nun sie nzobri ndaw, roo foko tul Bay Ngerewuru ndaw na, ì yijra dáake. Be ze, ba feri ká ndaɗ bay dáa nun-rì bo dī taŋ yijra bie fe hawri. ²⁴ Baari rawri ká ì nda faa pol nzobri! Mbii baari ká fe hoy ká ndii do dī na ì du-duo roo í nzo, roo le, ì tuu zambal báy kukre malak ba bil-rì taŋ kókoke!»

²⁵ «Baari nzob fére nzobri bol kusolri báy Fariziri: kóko seke fe ba taa baari! Baari nzob nzaa rúo bayri! Fal tunquo toŋ báy tunquo ngaw ze ì waa ha ni *taŋ kad kad, roo le, fe ká mbaa bil-e ká ì su í nzo na, ì ziŋ báy faa riiba báy kóko nun fe. ²⁶ Bo Farizi, nzob nun raw! Mu waa bil tunquo toŋ báy tunquo ngaw pola ha ni ka taŋ kad kad ro le, fal-e kara a taŋ kad kad báy.»

²⁷ «Baari nzob fére nzobri

bol kusolri báy Fariziri: kóko seke fe ba taa baari! Baari nzob nzaa rúo bayri! I ri tupalri ká i roŋ báy por ha ni puu kpaa kpaa a ndaɗ ká fal-ε keke key hoy, roo le, bil-e ká nziya na ba huɗ huɗ nzobri báy fe púnkeri ká kiri bod bod. ²⁸ Baari hoy kara ì do faa mbijw munu ndaw. Ká nun nzobri ká keke na, i ko rì ba nzobri ká i daa fe báy zaɗe ká nun Ngerewuru, roo le, ká bil law-rì nziya na, nzaa rúo bayri báy fe daa kaayari ze mbaa dī nzii nzii.»

Bay ká'a mgbaka tul nzob fére nzobri bol kusolri báy Fariziri

(Luk 11.47-51)

²⁹ «Baari *nzob fére nzobri bol kusolri báy *Fariziri, baari nzob nzaa rúo bayri, kóko seke fe ba taa baari. Baari na ì mbuo tupal *nzob yaŋa bayri saa nzaa Ngerewuru báy kere, a í daa tupal nzobri ká i daa fe báy zaɗe ká nun Ngerewuru na vur vur ³⁰ a í baa mii: “Ba fe ká buru do ziŋ bulu buru ká piedke lew na le, buru ti zúo ziŋ ri bay dáa sim nzob yaŋa bayri saa nzaa Ngerewuru na zuo siri ya.” ³¹ Be ze, báy bay baa baari kɔ ì kóke sùo-rì mii, ì ba vu bulu nzobri ká i i nzob yaŋa bayri saa nzaa Ngerewuru. ³² Munu zu le, ì se nun-rì ba pola í óro bie ped ká bulu baari tii saw dáake na! ³³ Baari soŋri! Miiri kuotolri! I daa

mina í tji dful ká bil kóko seke fe ká bil huu ká ruma ya ká'a tji tul-ri na le woo? ³⁴ I laa key: mĩ píe báy nzob yaaŋa bayri saa nzaa Ngerewuru ndaw, nzob nun nzemri ndaw, rɔɔ báy nzobri ká i fére ri *bol kusol Ngerewuru ndaw pi. I ika nzob haneri, a í ber nzob haneri ha ri hu ká tul puu say hud. I ndáka nzob haneri báy ndoy dɔŋ ká bil *hul mbú kɪ baari, rɔɔ í nii ri puo báy puo munu ká bulu baari daa na, ³⁵ bay haŋa bay sim nzobri riw bele ká baari Zibri í i ri gɔr hɔy taŋ kaaya ká i daa ziŋ nzob na, ka mgbá tul-ri, tii sawke saa tul sim *Abel ká ba nzob fe daa báy zadɛ, kpuru tɪike tul-e taa Zakari, vu Baraki ká í i ni ká sikda *hul kani Ngerewuru báy zad ká *tutakra fe poy bo di na. ³⁶ Mĩ baa ha ri ta-taŋ ba tusue kɪ: bay sim nzob niri key riw bele na, a mgbaka tul saw nzobri ká timbede key.»

Zezu re sùo-ε bay tul nzobri ká Zuruzalem
(Luk 13.34-35)

³⁷ «Zuruzalem, Zuruzalem! Baari nzobri ká Zuruzalem ká í i *nzob yaaŋa bayri saa nzaa Ngerewuru, a í vbuku nzobri ká Ngerewuru pie ri ha ri na báy tisawri í i ri. Waa, faa bal ba mina ze, mĩ hii bay mbú nzob baari na do saw bal-i, munu ká

máa kay mbúke vi-eri do saw bal-ε a guba tul-ri báy taŋ bar-ε na le! Roo le, baari na í hii puu bayke ya. ³⁸ I ko, Ngerewuru a pɔŋ hul kani baari na bavbaw ha ri. ³⁹ Mĩ baa ha ri ta-taŋ: úru saa vuri key na, í ti kóko mĩ mbáa kpuru maa báy sieke ká í báa mii: «Ndad bay haŋa Ngerewuru ka sám fe zúɔ tul nzob ká vi báy riŋ Ngerembay!»»

24

Zezu baa bay hul kani Ngerewuru ká'a bie
(Mrk 13.1-2; Luk 21.5-6)

¹ Zezu tji saa *hul kani Ngerewuru. Zadka'a do zól báyji le, led nduobal-eri soro ba lakun-ε í kie ni hulri ká i mbuo ba gama ká do bil mgbáŋ hul kani Ngerewuru na bay haŋa ni ka ko. ² Báyji le, Zezu mbi bay a baa ha ri mii: «Fe niri riw bele key na waa, í ko-ko kɪ zu le? Mĩ baa ha ri ta-taŋ ba tusue kɪ: tisaw ká i mbúoke hulri key na, ti tɔŋ mbɔw kay tul kɪ ká zad ni key ya. Nzobri gay ri riw bele zuo siri.»

Fe sekeri ká'a tji
(Mrk 13.3-13; Luk 21.7-19)

³ Zezu se a kaw tul kuo ká riŋ-ε ba Oliviyé. Zadka'a kaw di na báyji le, led nduobal-eri kɪ ro i soro ba lakun-ε í do fi mbɔw í vbi ni mii: «Mu baa ha buru laa, sie haŋa ndaw rɔɔ, fe niri key na a vika le? Rɔɔbay, fe ji ndaw rɔɔ a kál a kie buru

nam ká mù yji, mase síe óró bie nam ká tusiri key na le?»
 4 Leε, Zezu yjinra báý bay ha ri mii: «Ì nze báý sùo-rĩ bay haña nzob mbjw mini kara ka úla rĩ ya, 5 bay ji le, nzobri ví ngji bamba báý riñ-i í baa mii: “Ba bi ze mì ba *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni ví yaa nzobri na.” I úla nzobri ngji bamba. 6 I láa bay soro ruyri ká nzobri ruu kji ká lakun-rĩ, a í laa soro ruyri ká nzobri ruu kji dī dī ndaw. Roo le, ì hã sùo-rĩ ka tɔ ya, bay ji le, ndaf bay haña fe niri key na ka tji pola ndaw rɔ! Roo le, ba síe óró bie nam ká tusiri key na ya rɔbay. 7 Nzobri ká saw puo bari mbjw, i úru bay rúu zinj nzobri ká saw puo kiri bod. Nzobri ká bil puoruo mbjw, ì úru bay rúu zinj nzob puoruo kiri. Kɔn luye a líe báý zad zad ndaw, tusiri a lánj yik yik báý zadri ndaw pi. 8 Fe nuri riw bele ku na, a ðoko munu ba tiika nduo ká se máy nzob bay haña ni ka mboj. 9 I mgbaka rĩ í ðaa nun-rĩ tuɔ síe a í i rĩ. Saw nzobri riw bele ká tusiri key na i fuy rĩ bay tul-i. 10 Sieke ku na, nzobri ngji bamba i pɔnj mbika law bari; i mbika tul kji a í fuy kji. 11 Nzobri ká i dī sùo-rĩ ba *nzob yaaña bayri saa nzaa Ngerewuru na i ngji bamba, i tji í ula nzobri ngji bamba. 12 Kaaya nzobri ká i ðaa ká yaa zad ba pola

pola na, a ðaa hã fal ini nzobri ngji bamba a húoke ðej ðej. 13 Roo le, nzob ká mgba ngɔ-ngɔj kpuru tji síe óró bie nam na, Ngerewuru a yaaña ni. 14 Bay Kere ni ká se tul Ngerewuru ká re mbay ká tul nzobri na, i ka-káake báý zadri riw bele ká tusiri key bay haña saw nzobri riw bele i laa bayke. Fale ku ndaw rɔɔ, óró bie nam na a ví báý.»

Bawda bie ká'a tji tul nzobri
 (Mrk 13.14-23; Luk 21.20-24)

15 «Baari na ì kóko nzob ká i dī ba “Fe Im ká maa báa ya” ká Daniyel, nzob yaaña bay saa nzaa Ngerewuru baa bayke piɛdke lew na. Fe Imke ku na a ðoko siya ká *zad ká tan kadanj ká bil *hul kani Ngerewuru. (Nzob ká kji mbede key na le, ka laa sawke ta-tanj!) 16 Zadka i kɔ munu na báyyi le, bari ká i kaw kuɖu zad ká Zude na, ndaf bay haña ri ðúu ba tul kuori. 17 Nzob ká'a mgbaka taram ká tul hul siya na*, ka ti dī bay vaa faa fe beri ká hula ya ndaw, 18 a nzob ká'a ðoko waa na ti yji se puo bay mbika maagari be ya ndaw pi. 19 Namkeri ku na, máyri ká i ðoko bil, báý máyri ká ledri áw wan bari na, i kóko seke fe ngji bamba. 20 I kóɖ Ngerewuru bay haña ðul baari na, ka ðo báý few lew ted ya ndaw, mase báý

* 24:17 24.17 Zibri na, zadka i ðaa hul le, i ðaa tul-e aa rad rad ðo dī ba zad mgbaka taram bari.

nam mgbaka taram naari Zibri ya ndaw pi! ²¹ Ká bil namke ku na, kóko seke fe ká'a t̄ji tul nzobri na, a kál tul zad pavbad: úru saa nam ká Ngerewuru d'áake tusiri kpuru t̄ji vuri key na, k̄iri kóko seke fe ká mini na nzob ko ya robay, roo bil namri ká'a vi vuku hoy kara, nzob ti kóko k̄iri seke fe ká mini mbáa mgbaj. ²² Zadka Ngerewuru mbi nzi-ε bay ȳinjra namkeri ku na ba fal ya le, nzob mb̄iw mini kara, ti káw báy kunnun ya. Roo le, namkeri ku na ka ȳinjra ba fal bay tul nzob beri ká'a nan ri zuo bod. ²³ Zadka nzob baa ha ri mii: "I ko-kóm í ko *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni ví yaa nzobri na, ka do zad ni key," mase, "ka do lew," le, ì daa law-r̄i ka bo di ya. ²⁴ I ko, nzobri ká i di sù-ri ba Krisi, báy nzobri ká i di sù-ri ba *nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru na, i t̄ji í daa bawda fe sanri báy ferí ká mba kóko bay úlake nzobri. Ze faa do di le, nzobri ká Ngerewuru nan ri zuo bod ba taa be na hoy kara, i úla ri ndaw. ²⁵ I laa key, m̄i baa bayke ha ri ro.»

Vu Nzob a ȳji a vi

²⁶ «Munu zu le, zadka nzobri baa ha ri mii: "I ko, *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni vi na, do bil law kor," le, ì se di ya. Mase, i baa ha ri mii: "Krisi m̄u sù-ε do key," le, ì daa law-r̄i ka bo tul bay bari na ku ya,

²⁷ bay j̄i le, munu ká mbam sie yela ha nzobri ko haran saa fi t̄ji sie kpuru t̄ji fi rin sie na, sieke ká bi *Vu Nzob m̄i ví na, a doko faa mb̄iw munu ndaw. ²⁸ Nzobri riw bele i kóko ni, bay j̄i le, zad ká hud fe bo di na, zadε na ku ze tamiri mb̄u k̄i ká di.»

Sie ȳji Vu Nzob

(Mrk 13.24-27; Luk 21.25-28)

²⁹ «Ba vaa hoy ká fal kóko seke fe ká bil namkeri ku na, sie a doko guu ndaw, few ti hie mbáa ndaw, mbaymawri gáy saa tumbam ndaw, roo h̄urusuori ká tumbam kara i lan̄ yik yik ndaw pi. ³⁰ Be nu ku báyji le, fe ká'a kie vika bi *Vu Nzob na a t̄ji ká tumbam. Ká sieke ku na, saw nzobri riw bele ká tusiri key na i réke sù-ri, le, í kóko m̄i bi Vu Nzob ká m̄i ví saa nulue ká bil s̄ii mbam báy bawda h̄urusuo, báy rin dika. ³¹ Báyji le, bawda t̄iw a mgbaka báy zad ḡurum ḡurum, le, m̄i píe led nzaaped b̄iri ká nulue ha ri se báy t̄iw zadri ká niñ ká tusiri key, bay haña ri mb̄u nzob b̄iri ka m̄i nan ri zuo bod ba taa bi na, saa fi mb̄ie m̄ga gb̄u zad ká fi mbini.»

Fe fére ká se tul puu nzum

(Mrk 13.28-31; Luk 21.29-33)

³² «Ì laa m̄ara bay ká se tul puu nzum na, a í fére fe ká di! Zadka ì ko roo nzaa t̄ykeri luo vay a do rék rek le, ì ko ta-tañ mii, nzaa bura mbam do di ya ro zu.

³³ Do faa mbjw munu ndaw, zadka i ko fe niri key na riw bele tji le, i ko ndaw mii, bi *Vu Nzob na mi do di ya deb bay vi; mi do faa hul ro. ³⁴ Mi baa ha ri ta-tan ba tusue ki: nzobri ka timbede key na, i ti huka riw bele ya hoy ze fe niri riw bele key na a tji. ³⁵ Tumbam bay tusiri na a kal hon bele. A roo le, bay biri na ti kal ya mgbaj.»

Ngerewuru huo-ε hoy ko sieke

(Mrk 13.32-37; Luk 17.26-30,34-36)

³⁶ «Bay ka se tul namke mase saw sieke ka bi *Vu Nzob mi yi bay vi na, nzob mbjw mini kara ko ya. Led nzaaped Ngerewururi ka nulue ya ndaw, bi Vu Nzob kara ya ndaw; ba Baa huo-ε hoy ze ko. ³⁷ Fe ka kal bay sewke taa *Noe na, sieke ka bi Vu Nzob mi vika na, a doko faa mbjw munu ndaw. ³⁸ I ko, bay bil sewke taa Noe ka pola lew ka mbii yaa zad ya robay na, nzobri su fe i nzo fe, mayri bay warari i yaa ki, mase i ha vu bariri kara yaa ki kpuru maa bay nam ka Noe nduoke bil hul tumbii na. ³⁹ Nzobri may bay ka tul suo-ri kpuru maa bay mbii ka vi yaa zad mgbari, a faa ri riw bele. Nam ka bi Vu Nzob mi yi mi vi na kara, a doko faa mbjw munu ndaw. ⁴⁰ Be mini ze, warari sidi ka i doko waa na, i mbika nzob mbini, a i pon nzob mbje mgbami. ⁴¹ A mayri sidi ka i do nan fe na,

i mbika nzob mbini, a i pon nzob mbje mgbami. ⁴² Munu zu le, i kaw bay nzaa bal-ri kekeke, bay ji le, nam ka Ngerembay baari a vike na i ko ya. ⁴³ I ko bay kere ndaw ro! Zadka nzob puo ko saw sie ka nzob riiba a vike bil hul be ba sun na le, a kaw bay nzaa bal-ε kekeke bo, ka ti pon faa ha nzob riiba haw faa hul be a faa fe beri ya. ⁴⁴ Sawke mini ze, baari hoy kara i kaw bay nzaa bal-ri kekeke, bay ji le, saw sie ka i ker ya na ndaw roo, bi Vu Nzob na mi vike bay.»

Led kaw ka do tul ped be, bay be ka do tul ped be ya
(Luk 12.41-48)

⁴⁵ «Munu ku waa, led kaw haa ze do bay nun nzem, a do tul ped be bay zafe le? Be key na, baa kaw be pon ped zuo nduo-ε a ha ni ko-kom ba tul led kaw hawri, bay hana ni ka leke ri fe sum bari bay zafe zafe bay nam nam. ⁴⁶ Suoriya a ba taa ledke ka baa kaw be yi a vi zin ni ka zad daa ped ka mini key. ⁴⁷ Mi baa ha ri ta-tan ba tusue ki: be na, baa kaw be a pon ped koro fe beri riw bele zuo nduo-ε. ⁴⁸ Roo le, zadka'a ba led kaw ka ndaya le, a ker bay ka bil law-ε mii: «Baa kaw bi mgbaroy ka bay vika.» ⁴⁹ Ro, a tii saw bodi baw ped beri na a su a nzo zin koy himri ndaw. ⁵⁰ Bayji le, bay nam ka'a ker ya na, baa kaw be na a vi tji tul-e mbuda bay saw

sie ká'a kɔ ya. ⁵¹ LEE, ka'a mgbaka ni a dara ni kɔ seke fe ngji bamba, a daa ni kaw zad kóko seke fe zinj nzoɓ haɓwri ká i ba nzoɓ nzaa rúo bayri. Ba zad ká nzoɓri réke reɓw báy mbii nun-ri mgbobo mgbobo, a í sɔ sere-ri ngɛr ngɛr ká di.»

25

Law bay ká se tul máy tikd̄iri ká tul-ri duɔ

¹ Zezu baa mii: «Sieke ká Ngerewuru a réke mbay ká tul nzoɓri ká tusiri key na, a doko munu ba máy tikd̄iri ká tul-ri duɔ, ká i faa huu ndele bari a í t̄iike bay vaa suɔ nun nzoɓ máy fie. ² Nzoɓ ndeberi ká sakra bari ku na i ba kòkòri, a nzoɓ ndebekeri laa le, i ba nzoɓ nun nzemri. ³ Bari ká i ba kòkòri na, i faa huu ndele bari munu hoy taɓ mgbaka num k̄i do nduo-ri. ⁴ A bari nzoɓ nun nzemri na laa le, i faa huu ndele bari do nduo-ri báy num k̄i kek. ⁵ Munu ká nzoɓ máy fie na vi vaa ya na báyji le, bari riw bele ká tul-ri duɔ na, i duku nam gbaru gbaru, a í zuo nam rád bele.

⁶ «Maa báy nzaa zad buo báyji le, i baa bay belej mii: “Nzoɓ máy fie na se vuku ro, ì t̄i i suɔ nun-ε!” ⁷ Báyji le, bari máy tikd̄iri riw bele na i tuma saa tul nam a í t̄i sɔw léke huu ndele bari. ⁸ LEE, bari kòkòri na i gon máy nun nzemri na mii: “Í haɓuru num baari na ndji

haɓuru daa zúo bil huo huu ndele buru ká do ruma key wool!” ⁹ Báyji le, máy nun nzemri na yinjra báy bay ha ri mii: “Uwaa, num buru na ngji maa haɓa náa donri k̄i ya. I se luɔ nzoɓ dáɓkeri na í vaa hie.” ¹⁰ Zadka kòkò máy tikd̄iri na i zol bay vaa hie num na báyji le, nzoɓ máy fie na ví t̄i ká fal-ri. LEE, bari máy nun nzemri ká i giyan ni kekeke na, i nduo zinj ni mbjw hoy í se hul suoriya yaana k̄i na, le, i dar faa gbak bo tul-ri.

¹¹ «Fale ku ndji ndaw roɔ, bari kòkòri ká ndebe na i vi í d̄i nzoɓ máy fie na mii: “Mbay, Mbay, mgbúda faa haɓuru!” ¹² LEE, ka'a yinjra báy bay ha ri mii: “M̄i baa ha r̄i ta-taɓ ba tusue k̄i: m̄i kɔ r̄i ya.”

¹³ «Munu zu le, ì káw báy nzaa bal-r̄i kekeke, bay ji le, namke báy sɔw sieke na i kɔ ya.»

Law bay ká se tul leɗ káwri ká tul-ri say

(Luk 19.11-27)

¹⁴ Zezu baa na roɓay mii: «Sie ȳi bi *Vu Nzoɓ na, a doko munu ba nzoɓ mbjw ká do séke ba varu, le, ka d̄i leɗ káw beri a pon feziɓa beri zuo nduo-ri. ¹⁵ Leɗ káw be ká mbjw na, ka faa lari ká nduy z̄iriri z̄iriri ngi-ngji zuo bawda ɓol ba ndebe ha ni. Nzoɓ ndeke d̄i sidfike le, ka faa zuo ɓol ba sidf̄i ha ni, a nzoɓ ndeke d̄i sayke laa le,

* 25:15 25.15 Bil ɓol mbjw na, lari ká d̄i maa lari peɗ mbiimbam duɔ fale ndebe.

ka faa zuo bol ba mbijw ha ni*. Nzob haa haa le, ka ha ni lari maa bay tul hurusuo-e. Fale ku ndaw roo, a uru a zol faa varu be na. ¹⁶ Uru saa namke ku hoy le, led kaw be hay ka yaa bol lari ba ndebe na, se a vaa fere nun lari na, a zinj ki bol ndebe zuo tul-e. ¹⁷ Nzob hay ka yaa bol lari ba sidi na kara daa faa mbijw munu na ndaw, a zinj mbiike ba bol sidi a daa zuo tul-e ndaw. ¹⁸ Roo le, nzob taa hay ka yaa bol lari ba mbijw na, se a vaa tie luo a mbede lari baa gan be na dib dib do di.

¹⁹ «Zadka bole di maa fe na bayji le, baa gan bari na yji a vi a tii saw kija fal fe beri na zinj ri. ²⁰ Nzob hay ka yaa lari bol ndebe na soro ba lakun baa gan be bay bol lari ki ba ndebe zuo tul-e a baa ha ni mii: “Mbay, mu ko, mu ha mi bol lari ba ndebe, le, mi zinj ki ba ndebe zuo tul-e.” ²¹ Lee, baa gan be na baa ha ni mii: “Ndad bamba, mu ba led kaw kere, mu do tul fe ka mi daa zuo nduo-o na bay zad. Munu ka fe ka ndji ka mi daa zuo nduo-o ka mu daa ha ni tii suku na, timbede key mi pon feri ngi-ngi ro zuo nduo-o. Mu vi kaw bil suoriya zinj mi.” ²² Bayji le, be ka’a yaa bol lari ba sidi na soro a vi lakun baa gan be na ndaw a baa ha ni mii: “Mbay, mu ko, mu ha mi bol lari ba sidi, le, mi zinj mbiike bol sidi zuo tul-e.” ²³ Lee, baa gan be na baa ha ni mii: “Ndad bamba, mu ba led kaw kere, mu do tul

fe ka mi daa zuo nduo-o na bay zad. Fe ka ndji ka mi daa zuo nduo-o ka mu daa ha ni tii suku na, timbede key na mi pon feri ngi-ngi ro zuo nduo-o. Mu vi kaw bil suoriya zinj mi.” ²⁴ Bayji le, be ka’a yaa bol lari ba mbijw na soro a vi lakun baa gan be a baa ha ni mii: “Mbay, mi ko ndaw, bo na mu ba nzob ka mu yinj bamba tasiri. Bo na mu hii bay zinj fe ka bil ped ku-ori: fe ka mu ru ya na, mu vbie; a fe ka mu mii pare ya kara, mu mbu zuo tul ki. ²⁵ Mi daa hje ngi bamba, ze mi vaa tie luo mi mbede lari bo na do di. Mu ko, be ze do key. Mu yaa fe bo na.” ²⁶ Bayji le, gan tul-e na baa ha ni mii: “Bo led kaw ka mu ndaya, a mu ba lay! Munu ka mu ko mi ba nzob ka mi ru fe ya, a le, mi vbie feke, a mi mii para fe ya, a le, mi mbu feke zuo tul ki, waa, ²⁷ daa mina mu ha lari bi na ha nzob ki kpaa a daake ped, ze sie yji bi le, mi zinj mbiike zuo tul-e ya le?” ²⁸ Bayji le, baa gan be na baa ha nzob ped beri na mii: “I naa bol lari na ka nduo-e i ha nzob taa hay ka doke bay bol duo na ka nde tul-e taa be, ²⁹ bay ji le, nzob haa haa ka do bay fe na, i ha ja ni ki nde tul-e, le, ka kaw bil ndadi. Roo le, nzob ka ti bay fe ya na, hay ka ndji hoy ka’a doke na kara, i naa doo bay pon ni.” ³⁰ A be led kaw ka ba nzob ka gor na, i mbi ni i vbu ni bo zad ka sii nduj ka kele. Ba zad ka nzobri reke

rew báy mbii nun-ri mgbobo mgbobo, a í sụ sere-ri ng̃ēr ng̃ēr ká dī.»

Vu Nzob a ví kúnj sal bay

³¹ «Zadka bi *Vu Nzob m̃ yji báy riñ d̃ika mbay báy led̃ nzaapedri riw bele ká nulue na báyyi le, m̃ káw tul karingaw riñ d̃ika bi. ³² S̃aw nzobri riw bele i mbú k̃i ká pol-i, le, m̃ k̃éle ri ha ri d̃o bod̃ bod̃, munu ká nzob k̃óro fe h̃ol k̃éleke sakra bad̃uri báy vuyri d̃o bod̃ bod̃. ³³ M̃i d̃áa bad̃uri d̃o tunduo hod̃o bi, a vuyri laa le, d̃o tunduo gel bi. ³⁴ Báyyi le, bi ká m̃i ba mbay na m̃i báa h̃a nzobri ká i d̃o tunduo hod̃o bi na mii: “Baari ká Baa s̃am fe zuo tul-ri na, i ví yaa fe kere puoruo ká’a leke bay tul-ri báy titire d̃áa tusiri ká piéd lew h̃oy na ba taa baari, ³⁵ bay ji le, zadka k̃on se m̃i na, i h̃a m̃i fe s̃um m̃i s̃u, k̃on mbii h̃oy se m̃i kara, i h̃a m̃i mbii m̃i nzo ndaw. M̃i ba varu nzob na, i mgba m̃i ba s̃uò-ri, ³⁶ m̃i se tigb̃aa-i h̃oy kara, i h̃a m̃i gari m̃i nduo ndaw, s̃uò-i ká se m̃i na, i k̃o-kóm ba tul-i ndaw, r̃oo, hul sal ká m̃i naa d̃i kara, i ṽaa k̃o m̃i ndaw pi.” ³⁷ Báyyi le, bari nzob fe d̃áa báy zad̃eri na, i ỹinjra báy bay mii: “Mbay, síe h̃a ndaw r̃oo buru k̃o mù ká k̃on se mù, r̃oo buru h̃a mù fe s̃um mù s̃u; mase síe h̃a ndaw r̃oo k̃on mbii se mù, r̃oo buru h̃a mù mbii mù nzo le? ³⁸ Mase síe h̃a ndaw r̃oo, buru k̃o mù ba varu

nzob, r̃oo buru mgba mù ba s̃uò buru; mase síe h̃a ndaw r̃oo, mù se tigb̃aa-a h̃oy, r̃oo buru h̃a mù gari mù nduo le? ³⁹ Síe h̃a ndaw r̃oo, buru k̃o mù báy sem, mase mù naa hul sal ndaw r̃oo, buru ṽaa k̃o mù le?” ⁴⁰ Báyyi le, bi ká m̃i ba mbay na m̃i ỹinjra báy bay ha ri mii: “M̃i baa ha ri ta-tañ ba tusue k̃i: síe h̃a h̃a ká i d̃aa fe niri key na zinj nzob mb̃iw ká ba led̃ ká nd̃ji h̃oy ká sakra ỹu-iri le, ba bi ze i d̃aa feke key na zinj m̃i ndaw ku.”

⁴¹ «Fale le, bi ká m̃i ba mbay na m̃i báa h̃a nzobri ká i kaw tunduo gel bi na mii: “I zól ká nzaa-i d̃i d̃i ba lew, baari ká fadi Ngerewuru mgba ri! I zól i se bil huu ká ru-ruma ya b̃anguo ká i leke d̃o bay tul ngeretemndaya báy led̃ nzaaped̃ beri, ⁴² bay ji le, zadka k̃on se m̃i na, i h̃a m̃i fe s̃um m̃i s̃u ya; k̃on mbii se m̃i kara, i h̃a m̃i mbii m̃i nzo ya ndaw. ⁴³ M̃i ba varu nzob, le, i mgba m̃i ba s̃uò-ri ya; m̃i se tigb̃aa-i h̃oy kara, i h̃a m̃i gari m̃i nduo ya ndaw; s̃uò-i se m̃i, mase m̃i naa hul sal kara, i ṽaa k̃o m̃i ya ndaw pi.” ⁴⁴ Lele, i ỹinjra báy bay mii: “Mbay, síe h̃a ndaw r̃oo, buru k̃o k̃on ká se mù, mase k̃on mbii ká se mù, mase mù ba varu nzob, mase tigb̃aa-a ká d̃o h̃oy, mase s̃uò-o ká se mù, mase hul sal ká mù naa d̃i na r̃oo, buru ṽaa s̃o mù ya le?” ⁴⁵ Báyyi le, bi ká m̃i

ba mbay na, mĩ yĩĩra báy bay ha ri mii: “Mĩ baa ha ri ta-tañ ba tusue kị: zadka ì daa fe niri key na zinj nzoḅ mbjw ká ba leḑ ká ndjii hōy ká sakra yu-iri ya le, ba bi ze ì daa feke key na zinj mĩ ya ndaw ku.” ⁴⁶ Bari nzoḅkeri key na, Ngerewuru a haṅa ri kō seke fe ká ḑo baṅguo kpaḑara na. Roo le, nzoḅ fe ḑáa báy zadferi na, i káw báy kumnun baṅguo.»

26

Zudas báy mbay Zibri leke bay bay mgbaka Zezu

(Mrk 14.1-2; Luk 22.1-2; Zaa 11.45-53)

¹ Zadka Zezu fere nzoḅri bay beri key na o riw bele báyii le, ka baa ha leḑ nduoḅal-eri mii: ² «Ì kō ndaw, tōṅ nam sidĩ hōy ro bay ḑáa *nam suoriya tji saa bil koy na, le, bi *Vu Nzoḅ na i pōṅ mĩ ḑo nduo nzoḅri ha ri ber mĩ ḑo tul puu say hud.» ³ Báyii le, *ngerenzob fe poyri báy ngerē Zibri mbu kị ká bil boro mbay ngerenzob fe poy luye ká ba Kayif, ⁴ ro, í nzaa faa ba law bay mgbaka Zezu bay ika ni. ⁵ Roo le, i baa mii: «Ndaḑ bay mgbaka ni ká síe nam fe sũm suoriya ya, ká ruo nzoḅri úru í daa so tul naari.»

Máy mbjw ḑaa num zuo tul Zezu

(Mrk 14.3-9; Zaa 12.1-8)

⁶ Zezu na ḑo Betani luo nzoḅ ká i ḑi ni ba Simōn nzoḅ kpri. ⁷ Báyii le, máy

mbjw munu soro a vi lakun-ε. Ka mgba guma ká i daa báy tisaw ká riṅ-ε ba *alabastre* ká num mbaa ḑi. Numke ku na b̄are fũ b̄uy b̄uy ká larike kara ṅḑoṅ bamba. Zadka Zezu kaw nzaa fe sũm na, máy na vaa kuna num na tololo zuo tul-e. ⁸ Zadka leḑ nduoḅal-eri kō feke na munu báyii le, law-ri se ri ha ri baa mii: «Bay jii ndaw roo, ka biε num na mini key zuo bisuy ḑor hōy le? ⁹ Ba fe ká nzoḅ hie ba pola zu le, a zinj larike ṅjii bamba a pōṅ larike ha nzoḅ kukuri!» ¹⁰ Zadka Zezu kō kēr bay bari na munu báyii le, ka baa ha ri mii: «Mina ze ì yoklo máy key na mini le? Fe ká'a daa zinj mĩ key na, ba fe kere ká ndaḑ bamba tasiri. ¹¹ I kō, nzoḅ kukuri na i ḑoko zinj ri baṅguo kpaḑara, roo le, bi na, mĩ ti ḑoko zinj ri baṅguo ya. ¹² Máy na kuna num ká b̄are fũ b̄uy b̄uy na zuo tuli, roo bay haṅa ri vōroke mĩ báy. ¹³ Mĩ baa ha ri ta-tañ ba tusue kị: zadri riw bele ká tusiri key ká i ka-káa Bay Kere key ká ḑi na, i loko soro fe ká máy key ḑaa na, bay haṅa nzoḅri kērke bay se tul-e.»

Zudas hii pōṅ Zezu ḑo nduo ngerenzob fe poyri

(Mrk 14.10-11; Luk 22.3-6)

¹⁴ Báyii le, nzoḅ mbjw ká sakra leḑ nduoḅal Zezuri ká ḑuo fale sidĩ, ká riṅ-ε ba Zudas Iskariyod na, se luo *ngerenzob fe poyri ¹⁵ a baa ha ri mii: «Zadka mĩ pōṅ

Ze zu ɓo nduo-ri le, fe ji ze i haɗa mi le?» LEE, i faa lari rom ba sin say i ha ni. ¹⁶ Uru saa sieke ku na bayji le, Zudas tii saw nzaa faa bay koka saw sie ka'a maa bay pon Ze zu ɓo nduo-ri.

Ze zu su fe sum suoriya tii saa bil koy zin led nduobal-eri

(Mrk 14.12-21; Luk 22.7-14,21-23; Zaa 13.21-30)

¹⁷ Titire nam ka i daake suoriya maapa ka tan fe hew fe na bayji le, led nduobal Zezuri soro ba lakun-ε i vbi ni bay mii: «Zad ha ze mu hii bay haɗa buru se di buru va leke fe sum suoriya tii saa bil koy na ka di le?»

¹⁸ LEE, ka yinra bay bay ha ri mii: «I se ngerepuo ka Zuruzalem ka luo zob mbijw munu i baa ha ni mii: "Mbay baa mii: "Bi na, saw sie bi ton di ya deb hoy ro, le, ka bil hul ɓo key ze mi daa fe sum suoriya nam tii saa bil koy na bay led nduobal-iri ka di." » ¹⁹ Bayji le, led nduobal Zezuri daa munu ka'a mbi nzi-ε ha ri, ro i leke fe sum suoriya tii saa bil koy na.

²⁰ Zadka sie rin bele na, Ze zu kaw nzaa fe sum bay led nduobal-eri ka duo fale sidi na. ²¹ Zadka i do suna fe bayji le, ka mbi bay a baa mii: «Mi baa ha ri ta-tan ba tusue ki: zob mbijw ka sakra baari na, a mbika tul-i.» ²² LEE, bayke ku na daa ha led nduobal-eri daake sie ngii bamba tasiri, i tii saw vbika ni bay mbijw mbijw

bay zad bari riw bele mii: «Mbay, ba bi ya na maa?» ²³ Bayji le, Ze zu yinra bay bay mii: «Nzob ka mbu nduo fe sum zin mi na, ba be ze a mbika tul-i. ²⁴ Bi *Vu Nzob na, mi huka munu ka i baa bayke do bil mbede Ngerewuru se tul-i. Roo le, koka seke fe taa minake ze a doko bay tul zob ka mbi tul bi Vu Nzob na le! Nzobke ku na, mbon ni ya ndad mba mbon ni.» ²⁵ Bayji le, Zudas be ka'a pon ni ɓo nduo zobri na vbi ni mii: «Mbay, ba bi ya na maa!» LEE, Ze zu yinra bay bay ha ni mii: «Ba ɓo ya mina le?»

Ze zu bay led nduobal-eri kaw nzaa fe sum law mbijw

(Mrk 14.22-26; Luk 22.14-20; 1Ko 11.23-25)

²⁶ Zadka i do suna fe na bayji le, Ze zu mbi maapa a daa taambol ha Ngerewuru ndaw roo, a haw a ha led nduobal-eri a baa ha ri mii: «I yaa i su; be ni key na ba naysuo-i zu.» ²⁷ Fale ku le, ka yi a mbi kobo a daa taambol ha Ngerewuru, roo a ha ri a baa mii: «I yaa i nzo bay zad baari riw bele. ²⁸ Be ni key na ba sim suo-i zu. Ba sim bi ka'a uo zuo siri bay sinke *saka kuni ka Ngerewuru saa zin zobri ngii bamba bay haɗa ni ndake buma feyaa zobri. ²⁹ Mi baa ha ri ta-tan: tii sawke saa vuri key na, mi ti nzoko mbii lere puu key na zin ri mbaa kpuru maa bay nam ka mi nzokoke taa

fie zinj rĩ báy nam ká Bǎa a réke mbay ká tul nzobri na.» ³⁰ Falɛ ká i dī sim nam suoriya í písike Ngerɛwuru na báyyi ɛ, i zol í vǎa kaw tul kuo ká riŋ-ɛ ɓa Oliviyɛ.

Zezu ɓaa bay ká tul máy bay Piyer

(Mrk 14.27-31; Luk 22.31-34; Zaa 13.36-38)

³¹ Báyyi ɛ, Zezu ɓaa ha leɗ nduobal-eri mii: «Bil suŋ key na, ferɛ ká'a tji tul-i na, a haŋa rĩ ɗuu riw bele í pɔŋ mĩ, bay yi ɛ, Ngerɛwuru ɓaa ɗo bil mbede be mii: "Mĩ ika nzob kóro baɗu, ɛ, kuɗu baɗuri na, i zékre kji kperke kperke báy zad zad riw bele*." ³² Roo ɛ, zadka mĩ tji saa luo huɗ na, mĩ vǎa giyaŋ rĩ ká kuɗu zad ká Galele.» ³³ Lɛɛ, Piyer mbi bay a ɓaa ha ni mii: «Ze nzob haŋri riw bele pɔŋ mù hoy kara, bi na, mĩ ti pɔŋ mù ya mgbaŋ.» ³⁴ Báyyi ɛ, Zezu yiŋra báy bay ha ni mii: «Mĩ ɓaa ha mù ta-taŋ ɓa tusue kji: ká bil suŋ ká ɗo key na, pola roo bay haŋa tuo ká káa ɛ, mù máy bay ká tul-i faa ɓal ba say mii, mù ko mĩ ya.» ³⁵ Lɛɛ, Piyer yiŋra báy bay ha ni mii: «Ze bay haŋa mĩ hu na zinj mù hoy kara, mĩ ti máy bay ká tul-a ya.» Lɛɛ, leɗ nduobal-ɛ haŋri riw bele na i ɓaa faa mbijw munu ndaw.

Zezu ɗaa nzaa bay kere ká Gesemane

(Mrk 14.32-42; Luk 22.39-46)

³⁶ Falɛ ku báyyi ɛ, Zezu faa leɗ nduobal-eri a tji ke zad mbijw munu ká i dī ɓa Gesemane. Ká zadɛ ku na, ka ɓaa ha ri mii: «I káw zad ni key, ká mĩ náa sùo-i ndii bay vǎa ɗáa nzaa bay kere.» ³⁷ Báyyi ɛ, ka naa Piyer báy vu Zebederi ká tul-ri sidí na ha ri se zinj ni. A ɛ, ka tii saw kóko sie, a law-ɛ se ni rii fe ká se bay mĩ-miira mini, ³⁸ ro a ɓaa ha ri mii: «Mĩ ko seke fe ká bil law-i maa huɗ. I káw zad ni key zinj mĩ báy nzaa ɓal-iri kekeke.»

³⁹ Falɛ ká'a ala ri a se dī ndii munu ɓa pola na báyyi ɛ, ka guɓa siri mbuka a kod Ngerɛwuru mii: «Bǎa, zadka faa ɗo dī ɛ, fe seke ká'a ɗáa mĩ key na, mu ha ni ka ɗo dī dī zinj mĩ, roo ɛ, mu ɗaa fe munu ká law-a ze hii ɓo, munu ká law-i ze hii ya.» ⁴⁰ Falɛ ku ɛ, ka yi a se luo leɗ nduobal-eri ká say na, ɛ, ka zinj ri ká tul nam. Ro, a tuma ri a ɓaa ha Piyer mii: «I maa káw siya zinj mĩ saw sie mbijw ya hoy ɛ woo? ⁴¹ I káw báy nzaa ɓal-iri kekeke í ɗaa nzaa bay kere, ká bay líe ɓo bil nzaa úla. Ká bil law nzob na, law hiiya ɗáa kere ze mbaa dī gbay gbay, roo ɛ, hurusuo-ɛ maa ya.» ⁴² Ka naa sùo-ɛ na robay faa ɓal ba sidike, a vǎa kod Ngerɛwuru mii: «Bǎa, zadka fe seke ká'a ɗáa mĩ key na, faa náake ká bay haŋa mĩ ko na tiya ɛ, mu ɗaa fe ká law-a ze hii.» ⁴³ Báyyi ɛ, ka yi a

* 26:31 26.31 Zakari 13.7.

ví zinj leđ nduoɓal-eri na roɓay ká tul nam, ɓay ʒi le, nam hii nun-ri dik dik ɓáy. 44 Ka naa sùo-ε ɓa kɪ na roɓay, a vǎa kođ Ngerewuru ndeke dī faa ɓal ba sayke, a ɗaa nzaa ɓay kere faa mbɔw munu ká'a ɗaa ká polari na. 45 Fale ku le, ka yǐi a ví zinj leđ nduoɓal-eri a ɓaa ha ri mii: «Ì na-nam roɓay í mgba ɗaram sùo-rǐ keke? Saw síe ká i pónke ɓi *Vu Nzob ɓo nduo nzob feyaari na vi ro. 46 I úru siya náa séri! I kó-kóm í kó nzob ká'a mbika tul-i na ɗo key.»

Ngere Zibri mgba Zezu

(Mrk 14.43-50; Luk 22.47-53; Zaa 18.3-12)

47 Zadka Zezu ɗo ɓáa ɓay koɓ ɓáy na ɓáyji le, Zudas ká ɓa nzob mbɔw ká sakra leđ nduoɓal-eri ká ɗuo fale sidi tji ɓáy ruo nzobri buđ buđ. I vi ɓáy maami-iri ɓáy puuri gbiri gbiri ɗo nduo-ri. Nzobkeri ku na, ɓa *ngerenzob fe poyri ɓáy ngere Zibri ze pie ri. 48 Zudas, nzob mbika tul Zezu na, ka leke ɓay zinj ruo nzobri a ɓaa mii, fe ká ɓeri ɗáa ɓay haɗa ri kóke ni na ze ɗo key: «Nzob ká mǐ mgba ni girik mí ɗw nzi-ε le, ɓa ɓe ká ì hii na zu. I mgba ni.» 49 Ví Zudas ká munu na ɓáyji le, ka soro kođ hoy ɓa lakun-ε a ɓaa ha ni mii: «Soko woo Mbay,» le, ka mgba ni girik a ɗw nzi-ε. 50 ɓáyji le, Zezu yinjra

ɓáy ɓay mii: «Nzob buo-i, fe ká mù vi ɓay ɗáake na, mu ɗaa.» Ro, nzob haɗri ɗaa so tul Zezu kuruk í mgba ni.

51 Leε, nzob mbɔw ká sakra ɓari ká i ɗo zinj Zezu na, naa maamii ɓe hiyaw saa ngole, a téke suku leđ káw ngerenzob fe poy luye na mbeked ɓo ɓisuy. 52 ɓáyji le, Zezu ɓaa ha ni mii: «Mu yinjra maamii ɓo na ka nduo ngole, ɓay ʒi le, nzobri riw bele ká i ru-ruy ɓáy maamii na, i huka huđ maamii ndaw. 53 Mù ker mii, zadka mǐ kođ ɓaa ɓay haɗa ni ka pie ɓáy leđ nzaapedri ká nulue ha ri ví so mǐ le, ká zadε ku hoy na, ka ti pie ɓáy kuđu ɓari ngji hɔhɔ hɔhɔ zad ɗuo fal-ε sidi ha mǐ ya kɪ le woo? 54 A zadka'a ɗaa munu ku na waa, a ɗáa mina ha ɓay ká se tul fe ká'a tji ká ɗo ɓil mbede ɓe na, a ɗoko munu ɓáy zadε le?» 55 Fale ku le, Zezu ɓaa ha ruo nzobri na mii: «Ì tji ɓáy maamiiri ɓáy puuri gbiri gbiri ɓay mgbaka mǐ rii fe ká mǐ ɓa ɗombirim nzob le woo! Namri riw bele na, mǐ kaw ɓil *hul kani Ngerewuru ɓay fére rǐ fe, le, ì mgba mǐ ya. 56 Roo le, fe niri riw bele key na tji mini ha ɓay ká *nzob yaɗa ɓayri saa nzaa Ngerewuru ɗaa ɗo ɓil mbede pola na, ɗo munu ɓáy zadε.» Be nu ku ɓáyji le, leđ nduoɓal-eri riw bele pɔɗ ni, a í zuo ɗul hađ bele.

† 26:53 26.53 Ká Róm na, kuđu nzob yumri mbɔw le, tul nzobri ká dī ɓa isod sod ɗuo zad yie.

Zezu do pol nzob kún sal bay luyeri

(Mrk 14.53-65; Luk 22.54-55,63-71; Zaa 18.13-14,19-24)

⁵⁷ Nzobri ká i mgba Zezu na, i séke ni luo Kayif ká ba *ngerenzob fe poy luye. Ká zadε ku na, *nzob fére nzobri bol kusolri, báy ngerε Zibri mbu k̄i ká d̄i. ⁵⁸ Lεε, Piyer na d̄i fal Zezu d̄i báy salke a se d̄aka d̄aka kpuru a t̄ji nzaa mgbaj ngerenzob fe poy luye na. Ka r̄i a kaw bil mgbaj zin nzob kóro zadri bay kóko, waa, fekeri ku na a kál mina le? ⁵⁹ Báyji le, ngerenzob fe poyri báy kud̄u nzob kún sal bay luye ká luo Zibri na, i nzaa faa bay kúdf bay zuo nzaa Zezu, bo bay dáake bay hud̄ bo tul-e, a í i ni. ⁶⁰ Báyji le, nzob kúdf bayri vi nḡji bamba í kud̄ bay zuo nzi-ε, roo le, i zin bay mb̄iw mini ká mgba tul-e ya. Laa le, warari sid̄i t̄ji ⁶¹ i baa mii: «Ledban key na baa mii: beri maa bíε *hul k̄ani Ngerewuru key na wukluk wukluk, a nam say le, beri mbúo do zadε.» ⁶² Báyji le, ngerenzob fe poy luye na, uru siya a baa ha Zezu mii: «Bay niri ká nzob niri mbi bo tul-a key na waa, mù ti ȳinjra báy bay mb̄iw ya hoy le?» ⁶³ Roo le, Zezu mgba nzi-ε do d̄i. Báyji le, ngerenzob fe poy luye na mbi bay a baa ha ni mii: «Báy rin̄ Ngerewuru Nzob Káw Báy Kumnun na, mu haa hud̄ mú ȳinjrake báy

vbiw ká m̄i vbi mù key na ha buru laa. Waa, mù ba *Krisi, Vu Ngerewuru, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni ví yaa nzobri na le?» ⁶⁴ Zezu ȳinjra báy bay ha ni mii: «Be k̄i ze mù baa ku. Roo le, m̄i baa ha r̄i ta-tan̄: úru saa vuri key na, bi *Vu Nzob na ì kóko m̄i kaw tun-duo hodo Ngerewuru Nzob Hurusuo. Róbay, ì kóko m̄i ká m̄i ví saa nulue ká bil s̄ii mbam.» ⁶⁵ Báyji le, ngerenzob fe poy luye na go gari be k̄i s̄uo-ε t̄ir a baa ha *nzob kún sal bay luyeri na mii: «Ì ko í ko mb̄aa, ka t̄jiri Ngerewuru! Náa vbikari nzob nasi bay k̄iri bay dáake mina báy le? Ngerewuru ká'a t̄jiri ni na, ì laa s̄uo-r̄i k̄i riw bele ro! ⁶⁶ Waa, ì ker mina le?» Lεε, i ȳinjra báy bay mii: «Bay mgba tul-e, a d̄aa fe ká maa hud̄.» ⁶⁷ Fale ku báyji le, i sa-sami zuo nun-ε, a í bof̄ ni; nzob han̄eri nda hala nun-ε í vb̄ike nzi-ε mii: ⁶⁸ «Bo ká mù d̄i s̄uo-o ba Krisi na, nzob ve ze nda mù key le? Baa ha buru laa!»

Piyer may bay ká tul Zezu
(Mrk 14.66-72; Luk 22.56-62; Zaa 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Piyer kaw mgbaj ká kele, le, led̄ máy mb̄iw munu ká ba led̄ káw soro ba lakun-ε a baa ha ni mii: «Bo kara mù se zin̄ Zezu, led̄ban ká kud̄u zad̄ ká Galele na ndaw.» ⁷⁰ Lεε, Piyer may bayke ká nun nzobri riw bele a baa mii: «Bay bo ká

mù baa key na, mǐ t̃aa láa kpuy.» ⁷¹ Fale ku ɛ, ka se nun-ε ba nzaa kòkò munu, ɛ, led máy k̃i ká ba led káw kò ni a baa ha nzobri ká i d̃o zad̃e na mii: «Ledban key na, ka se-sef̃ z̃iη Zezu ká Nazaref̃ na mb̃iw̃ hoy!» ⁷² Lεε, Piyer ỹi a máy bay ba k̃i na r̃obay, a haa hud̃ mii: «Ledban key na, mǐ kò ni ba mb̃iw̃ ya mgban!» ⁷³ Fale ku nd̃i hoy ɛ, nzobri ká i d̃o zad̃e ku na, i soro ba lakun-ε í baa ha ni mii: «Ba tusue, mù ba nzob̃ mb̃iw̃ ká sakra b̃ari ku, baỹ j̃i ɛ, kusol baỹ bo na r̃ii taa b̃ari nd̃aw.» ⁷⁴ Báyyi ɛ, Piyer t̃i saw̃ háa hud̃ zuo tul-e mii: «M̃i hu mak mak! Ledban key na, ká nun Ngerewuru ɛ, mǐ kò ni ya!» Lεε ká zad̃e ku hoy, tuo ka-káa k̃oηr̃oη. ⁷⁵ Zad̃ka'a laa káa tuo na báyyi ɛ, ka ker se tul baỹ ká Zezu baa ha ni pola mii: «Pola r̃oɔ baỹ haηa tuo ka-káa ɛ, mù máy baỹ ká tul-i faa bal ba say mii, mù kò mǐ ya na.» Báyyi ɛ, ka t̃i báỹ mbii m̃iiri mgbobo mgbobo.

27

I m̃gba Zezu se pol Pilaf̃
(Mrk 15.1; Luk 23.1-2; Zaa 18.28-32)

¹ Báyyi tibie piēf̃ na, *ngerenzob̃ fe poyri báyyi ngerε Zifri riw̃ bele na i mbi nzaa-ri í daa baỹ hud̃ bo tul Zezu. ² Báyyi ɛ, i ha ri mgba ni í siη ni í séke ni ha Pilaf̃ nzob̃ réke tul puo ká kuđu zad̃ ká Zude.

Zudas i s̃uo-ε
(Ped̃ 1.18-19)

³ Lεε, Zudas ká mbi tul Zezu na laa soro baỹ hud̃ ká i daa bo tul Zezu na báyyi ɛ, k̃er baỹ i ni ba hud̃ ha ni faa lari r̃om ká siη say ká i ha ni pola baỹ mb̃ike tul Zezu na, a ỹike a ṽaa z̃iηke *ngerenzob̃ fe poyri báyyi ngerε Zifri ⁴ a baa ha ri mii: «Bi na, mǐ daa feyaa, baỹ j̃i ɛ, mǐ mbi tul nzob̃ ká baỹ mb̃iw̃ mgba tul-e ya ha ri daa baỹ hud̃ bo tul-e.»

Lεε, i ỹiηra báyyi baỹ ha ni mii: «Baỹ buru ti d̃i ya! Ba ped̃ bo zu.» ⁵ Báyyi ɛ, Zudas mii lari na z̃aỹ zuo bil *hul k̃ani Ngerewuru na, a zol a ṽaa daa sal taa sol-e a hu taa puu teñ reη.

⁶ Lεε, ngerenzob̃ fe poyri faa lari na ñim d̃o nduori í baa mii: «Lari key na, *bol kusol naari haa faa ká baỹ daa zuo bil guma lari ká bo bil hul k̃ani Ngerewuru key, baỹ j̃i ɛ, ba lari s̃im.»

⁷ Fale ku ɛ, i siη tul baỹ i faa larike na, í ṽaa híeke wáa nzob̃ mbúo paỹ, í fere wáake na ba zad̃ ṽoro hud̃ nzob̃ tul puori. ⁸ Saw̃ke mini ze, kpuru t̃i vuri key hoy kara, i d̃i wáake na ba wáa s̃im. ⁹ Be ze ha baỹ ká Zeremi nzob̃ yaηa baỹ saa nzaa Ngerewuru baa ká piēf̃ke lew na d̃o munu báyyi zad̃e. Ka baa mii: «I yaa lari r̃om ká siη say ká led̃ Izarayelri ker mii, a máa híe nzob̃ke na, ¹⁰ í faa í ha baỹ híeke wáa nzob̃ mbúo paỹ na, munu ká

Ngerembay mbi nzi-ε हा म्
ना*.»

Zezu do pol Pilad

(Mrk 15.2-5; Luk 23.3-5;
Zaa 18.33-38)

¹¹ Báyji le, Zezu do pol Pilad nzoḅ réke tul puo ká kudfu zad ká Zude. LEE, ka vbi ni mii: «Bo kị ze, mù ba mbay Zibri kélé?» LEE, Zezu yinra báy bay हा ni mii: «Be kị ze mù baa ku.» ¹² Zadka *ngerenzob fe poyri báy ngerε Zibri i daa bay bo tul-e na, ka fεε nzaari mgbud ya. ¹³ Báyji le, Pilad baa हा ni mii: «Bayri riw bele ká i daa bo tul-a key na waa, mù la-laa kị zu le?» ¹⁴ Roo le, Zezu fεε bay mbijw mini kara हा ni ya, a हा bayke ku na tuku nzoḅ réke tul puo na हा ni kaw yer.

I kuḅ bay hud bo tul Zezu

(Mrk 15.6-15; Luk 23.13-25; Zaa 18.39-19.16)

¹⁵ Ká bil mbiimbamri mbijw mbijw riw bele na, zadka *nam suoriya tji saa bil koy vi báyji le, nzoḅ réke tul puo tina nzoḅ mbijw ká naa hul sal ká nzoḅri hii bay be na banḡuḡ munu munu ha ri. ¹⁶ LEE, bil namke ku na nzoḅ mbijw munu, ká bay fe daa ndaya be yaa zad kpol kpol na, naa hul sal; riḅ-ε ba Zezu-Barabas. ¹⁷ Báyji le, Pilad vbi ruo nzoḅri ká i mbu tul kị ká di na mii: «Nzoḅ हा ze i hii bay हा म् tina ni ha ri le? Zezu-Barabas mase, Zezu

ká i di ni ba *Krisi, nzoḅ ká Ngerewuru waa bay pie ni ví yaa nzoḅri na le?» ¹⁸ Ka vbi ri munu, bay ji le, ka ko ndaw, ba fe daa sere ze i pḅnke Zezu nduo nduo-ε. ¹⁹ Báy namri ká Pilad kaw tul karingaw kún sal bay na, máy be pie nzaa ped हा ni mii: «Koko ká mù daa suo-ḡ nduo bil bay ledban ni key ká bay mbijw kara mgba tul-e ya na, bay ji le, surε na, m̄ ko seke fe ngji bamba báy lom bay tul-e.» ²⁰ Ro, *ngerenzob fe poyri báy ngerε Zibri i daa bay nduo law ruo nzoḅri ba pola pola bay हा ri vbi nzoḅ réke tul puo na हा ni ka tina Barabas ze ha ri, a i i Zezu. ²¹ Báyji le, nzoḅ réke tul puo na mbi bay a vbi ri roḅay mii: «Sakra nzoḅri ká sidī key na waa, nzoḅ ve ze i hii bay हा म् tina ni ha ri le?» LEE, i yinra báy bay gbaw mii: «Barabas!» ²² Báyji le, Pilad vbi ri mii: «A ku waa, Zezu ká i di ni ba Krisi na, हा ji ze m̄ daa zin ni le?» LEE, i yinra báy bay हा ni báy zad bari riw bele mii: «Ber ni do tul puu say hud!» ²³ LEE, Pilad yji a vbi ri mii: «Kaaya ji roḅ ka daa le?» LEE, i guu fe báy nzaa-ri ḡrum mgba mgba ba siya mii: «Ber ni do tul puu say hud!» ²⁴ Zadka Pilad ko ká kér bay bari kal tul-e pavbad, a fe guu bari kara se ba pola pola báyji le, ka yaa mbii a s̄εke nduo-

* 27:10 27.10 I kji Zeremi 32.6-15; 18.2; 19.1; Zakari 11.12-13.

ε κά nun ruo nzobri na a baa ha ri mii: «Bay hud ledban key na ka mgba tul-i ya, mi naa nduo-i ka di. Ba bay baari ki ro zu.»²⁵ Λεε, ruo nzobri riw bele baa mii: «Ndad bay haɲa bay sim be na, ka bo tul buru bay vu bururi.»²⁶ Bayji le, Pilad tina Barabas na ha ri; ka ha ri nda Zezu bay ndoy don rad rad ndaw roo, a pon ni ha ri va ber ni do tul puu say hud bay.

Nzob yumri sie Zezu

(Mrk 15.16-20; Zaa 19.2-3)

²⁷ Bayji le, nzob yum Piladri suu Zezu i seke ni bil boro mbay nzob reke tul puo, le, kudu nzob yumri riw bele na mby ki i kiri ni.²⁸ I mgba ni i nan gari beri a i nduo ni maagari mbay ka sji ngaw ngaw.²⁹ Fale ku le, i kan ngatukru ba taguba mbay ndaw roo, i mbi guba tul-e. I daa ngasikri nduo nduo hodo be, a i huku siri ka pol-e i sie ni mii: «Soko woo, mbay Zibri!»³⁰ I sa-sami tob tob zuo nun-e, a i ya ngasikri na saa nduo-e, i zodke tul-e rad rad.³¹ Zadka i sie ni kpuru maa ri na bayji le, i naa maagari mbay ka i nduo ni na, i yi i nduo ni gari beri ndaw roo, i seke ni bay ber ni do tul puu say hud.

I ber Zezu do tul puu say hud

(Mrk 15.21-32; Luk 23.26-43; Zaa 19.17-27)

³² Zadka i tji ka bil ngerepuo na bayji le, i dar

nzob mbiw munu gbukru ka riɲ-e ba Simon, nzob ka Siren. Λεε, nzob yumri i mgba ni i haa ni ya puu say hud Zezu na a sob.³³ Λεε, i tji zad ka riɲ-e ba Golgota, marake le baa mii, zad tunguo tul.³⁴ Ka zafe ku ze, i ha Zezu him ka i zukri bay zodi bay haɲa ni ka nzo. Roo le, zadka Zezu puu horob a lie a ko le, ka hii bay nzoko ya a pon.³⁵ Fale ka i ber ni do tul puu say hud na bayji le, i faa gari beri i daa dji dji roo i leke ki.³⁶ Λεε, i kaw siri ka zafe ku a i koron kek.³⁷ Robay, ka bay kieke bay hud ka i daa bo tul-e na, i daa mbede i ber do tul puu say hud ka siya mii: «Be key na, ka ba Zezu, mbay Zibri.»³⁸ Bayji le, i ber dombirimri sidi do lakun-e. Nzob mbini do tul puu say hud ki ka tunduo hodo be, a nzob mbe lae le, do tul puu say hud ki ka tunduo gel be.³⁹ Nzobri ka i kal ka zafe ku na, i rad ni i teke tul-ri boko boko⁴⁰ i baa mii: «Bo ka mu hii gbur *hul kani Ngerewuru, a nam say hoy le, mu mbuo ki do zafe na, zadka mu ba Vu Ngerewuru ki le, mu ya suo-o bo ki, a mu di saa tul puu say hud na ku ha buru ko!»⁴¹ Ngerenzob fe poyri bay *nzob fere nzobri bol kusolri, bay ngere Zibri kara, i sie ni faa mbiw munu ndaw mii:⁴² «Ka ya nzob hawri, roo le, ka maa bay yaɲa suo-e be ki

ya! Zadka'a ba mbay leɗ Izarayelri kɛ, ka dɛ saa tul puu say hudɗ na timbedɛ key haɗ buru ko! Be ro le, buru dɛa law buru bo tul-e bay! ⁴³ Be na ka dɛa law-ε bo tul Ngerewuru. Munu zu le, nda-ndad! Ngerewuru hii ni le, ka yaa ni ka tul puu say hudɗ na haɗ buru ko! Waa, ka baa mii, beri ba Vu Ngerewuru na ya le woo?» ⁴⁴ Bayji le, dombirimri ka i ber ri do lakun-ε na kara, i rad ni faa mbɔw munu ndaw pi.

Hudɗ Zezu

(Mrk 15.33-41; Luk 23.44-49; Zaa 19.28-30)

⁴⁵ Bay sie ka do law tul na, fe guba nun sie haɗ zad do gbukru kpuru maa bay sie ka fere sùo-ε. ⁴⁶ Maa bay sie ka fere sùo-ε na bayji le, Zezu baa bay bay bawda kusol-e beley mii: «Eli, Eli, Lema Sabatani,» bay nzaa bay naari le, baa mii: «Ngerewuru bi! Ngerewuru bi! Bay ji ndaw roo mù pɔɔ mɛ le?» ⁴⁷ Nzob haneri ka i do zadɛ ka i laa kusol-e ka mgba beley na i baa mii: «I ko ni ka'a dɛ *Eli ku!» ⁴⁸ Ka zadɛ ku hoy le, nzob mbɔw ka sakra bari ku na duu a vaa mbi vay gari ka nzo mbii nzo, a don mbii

fe sũuke zuo dɛ, a siɲ do nzaa ngasikri, roo a zuɗa haɗ Zezu bay haɲa ni ka nzo. ⁴⁹ Roo le, nzob hawri baa mii: «Giyaɲ naa kɔri! Eli na a vi yaɲa ni le, naa kɔkɔri bay!» ⁵⁰ Bayji le, Zezu dɛa fe beley ba kɛ, le, law-ε vi tuo. ⁵¹ Be nu ku bayji le, gari ka kuɲ bil *hul kaɲi Ngerewuru na saka tar saa siya kpuru mgba siri gbaa‡. Tusiri laɲ yik yik ndaw, tisawri kara saka heɲɲeɲ heɲɲeɲ ndaw, ⁵² tupalri kara mgbuɗa do hoy nduo nduo haɗ ruo nzobri ka i ba taa Ngerewuru, roo i hu na, i tɛi saa luɔ hudɗ. ⁵³ I zol saa tupal bari na, a fal tɛi Zezu saa luɔ hudɗ na, i se Zuruzalem, ngerepuo ka do bod ba taa Ngerewuru na haɗ nzobri ngɛ-ngɛi ko ri. ⁵⁴ Zadka ngerenzob yum bay nzob yum hawri ka i koro Zezu na, i ko tusiri ka laɲ bay feri riw bele ka tɛi munu na bayji le, hɛe dɛa ri ngɛi bamba tasiri i baa mii: «Ledban key na, ka ba Vu Ngerewuru ba tusue!» ⁵⁵ Mɔy haneri ka i dii fal Zezu saa kuɗu zad ka Galele lew ka i dɛa ped haɲ ni na, i do dɛi dɛi i ko feri ka kal na deke. ⁵⁶ Ka sakra bari ku na, Mari ka puo be do Madala

† 27:49 27.49 I kɛi 2 Mbayri 2.1-12. Eli, nzob yaɲa bay saa nzaa Ngerewuru ka piedke lew na, ka ba nzob ka hu ya, roo le, Ngerewuru mbi ni. Zibri na i ker i ko mii, zadka nzob taa Ngerewuru do bil bawda kɔko seke fe roo a dɛi Eli le, Eli na a vi soko ni. ‡ 27:51 27.51 Gari ka kuɲ zad ka taɲ kaɗaɲ bay zad ka taɲ kaɗaɲ bamba tasiri ka bil hul kaɲi Ngerewuru na, zadka Zezu hu ka tul puu say hudɗ, a naa bay feyaa ka tul nzobri na bayji le, garike na saka tar saa siya kpuru mgba siri gbaa, kie mii faa do hoy ka timbedɛ bay haɲa nzobri soro ba lakun Ngerewuru taɲ hɛe.

do di ndaw, Mari máa Zak báy Zezeb ndaw, rɔɔ báy máa vu Zebederi ndaw pi.

I daa Zezu bo luɔ hud'
(Mrk 15.42-47; Luk 23.50-56; Zaa 19.38-42)

⁵⁷ Zadka zad ba lów na báyii le, nzob feziŋa mbjw munu riŋ-ε ba Zezeb ká puo be do Arimate vi. Be kara ka ba led nduobal Zezu ndaw. ⁵⁸ Be na, ka uru a se luɔ Pilad a vbi ni hud' Zezu na. Leε, Pilad mbi nzi-ε ha ri mbi hud' Zezu na í ha ni. ⁵⁹ Báyii le, Zezeb mbi hud' na a kaa báy gari fie ká ndad bamba a *taŋ kad kad, ⁶⁰ a vaa daa ni bo huo tisaw fie ká'a kperε ba taa be Zezeb kɪ sùo-ε do ba táw na. Fale ku rɔɔ, a ha ri giri bawda maa tisaw, a mbiike diβ do di a zol. ⁶¹ Báyii le, Mari ká puo be do Madala báy Mari taa mbjwke na, i kaw siri ká nzaa tupal na í kɔ-kóm ba badi.

Nzob kóro tupalri

⁶² Tji nzaaruo *nam mgbaka taram Zibri na báyii le, *ngerenzob fe poyri, báy *Fariziri i se mbjw hoy luɔ Pilad ⁶³ í baa mii: «Mbay, buru ker se tul bay ká nzob úla nzobri key baa báy káw báy kumnun be kɔb rɔbay mii: beri hu, ze bo daa nam say le, beri tji saa luɔ hud' bay kaw báy kumnun. ⁶⁴ Munu zu báyii le, mu mbi nzaa-a ha nzob yumri kóro tupal na kekeke kpuru mgba nam ndeke di sayke bay haŋa led nduobal-eri, i

vi í rii hud' be na í vaa baa ha nzobri mii: “Ka tji saa luɔ hud'” na ya. Kúd bay ká mini key na, a kál taa pola ká mii, beri ba nzob ká Ngerewuru waa bay pie ni vi na pavbad rɔbay.» ⁶⁵ Báyii le, Pilad yjira báy bay ha ri mii: «Í kɔ, nzob kóro zadri na ze i kaw ku. I ha ri se í vaa kóro tupal na munu ká law-rí hii.» ⁶⁶ Báyii le, i se í vaa rji nzaa huo tisaw na gbereken do di, í daa nzob kóro zadri na kaw nzi-ε kekeke.

28

Zezu tji saa luɔ hud'
(Mrk 16.1-10; Luk 24.1-12; Zaa 20.1-10)

¹ Báy tiika nam dimasi ká fal *nam mgbaka taram Zibri na báyii le, Mari ká puo be do Madala báy Mari taa kɪ na, i se í vaa piyeŋ tupal na. ² Báyii le, ká zadε ku na tusiri laŋ yik yik, le, led nzaaped' Ngerembay vi saa nulue a giri bawda maa tisaw ká i riike nzaa huo na bo fi mbjw a kaw tul-e. ³ Ka nduy ndaw ndaw munu ba mbam ká sie, a gari beri puu zedeεe munu ká sari ha ⁴ nzob yumri ká i kóro tupal ká í kɔ ni na, hie daa ri í to kpak kpak, í zuo siri rad' munu ba nzob hud'eri. ⁵ Báyii le, led nzaaped' Ngerewuru ká nulue na mbi bay a baa ha máyri na mii: «Í daa hie ya, bay ji le, mɪ kɔ ndaw, Zezu ká i ber ni do tul puu say hud' na, be ze ñ nzaa ni key. ⁶ Ka ti zad

ni ya; ka t̄ji saa luɔ huɗ a kaw báy kumnun munu ká'a baa bayke ha r̄i pola na. I vi í kɔ zad̄ ká i ɗaa ni ɓo d̄i na. ⁷ I se ba vaa í v̄aa baa ha leɗ nduoɓal-eri mii: "Zezu na t̄ji saa luɔ huɗ. Ka se bay v̄aa giyaŋ r̄i ká kuɗu zad̄ ká Galele. Be ze ba zad̄ ká í kóko ni ká d̄i." Be ze ba bay ká m̄i hii bay b̄aa ha r̄i zu.»

⁸ Báyyi le, máyri na i zol saa tupal ku na kof hoy báy nun h̄je ndaw, báy bawda suoriya ndaw pi. I ɗuu í v̄aa baa bayke ha leɗ nduoɓal Zezuri na. ⁹ Leɛ, zad̄e ku hoy Zezu suɔ nun-ri a baa mii: «Soko baar̄i woo!» Leɛ, i soro ba lakun-ε í huku siri í m̄gba ɓal-ε í ruo ni. ¹⁰ Báyyi le, Zezu baa ha ri mii: «Í ɗaa h̄je ya! I se í v̄aa baa ha yu-iri ha ri se kuɗu zad̄ ká Galele. Zad̄e ku ze í kóko m̄i ká d̄i.»

Nzob yumri lo soro fer̄i ká kal

¹¹ Zadka máyri na i se faa kɔɓ rɔɓay na, nzob yum haneri ká sakra nzob kɔɔɔ tupalri na i se ɓil n̄gerɛpuo í v̄aa k̄ji fal fer̄i ká kal na riw bele ha *n̄gerenzob fe poyri. ¹² Zadka n̄gerenzob fe poyri laa munu na báyyi le, i mbu k̄j báy n̄gere Zibri, a i leke bay zuo ɓil k̄j riw bele, ro i faa lari wuruk wuruk ha nzob yumri na í baa ha r̄i mii: ¹³ «Í baa ha nzobri mii: "Sun̄ε ká ɓuru na-nam báy ze, leɗ nduoɓal Zezuri ví rii huɗ ɓe na serere í z̄lke!" ¹⁴ A zadka nzob réke tul puo

laa bayke le, ɓuru k̄j ɓuru léke law-ε, bay náake bay ká tul-r̄i báy.» ¹⁵ Zadka nzob yumri na yaa lari na báyyi le, i ɗaa faa mb̄iw munu ká i k̄s̄ke ri. Be ze ha bayke na ȳake zad̄ kpol kpol ká sakra Zibri kpuru t̄ji vuri.

Zezu tina s̄uo-ε ha leɗ nduoɓal-eri

(Mrk 16.14-18; Luk 24.36-49; Z̄a 20.19-23; Ped̄ 1.6-8)

¹⁶ Báyyi le, leɗ nduoɓal-eri ká duɔ fale mb̄iw na, i zol í se kuɗu zad̄ ká Galele ká tul mb̄oɔ ká Zezu baa bayke pola ha ri. ¹⁷ Zadka i kɔ ni na báyyi le, i huku pol-e í ruo ni. Roo le, nzob haneri may bay ká tul-e rɔɓay. ¹⁸ Báyyi le, Zezu soro ba lakun-ri a baa ha ri mii: «B̄aa N̄gerɛwuru ha m̄i h̄urusuo ká tul fer̄i riw bele, ká nulue ndaw, ká tusiri key ndaw pi. ¹⁹ Munu zu le, í se báy saw puo nzobri ɓoɗ ɓoɗ riw bele, a í ɗaa ha ri vi ba leɗ nduoɓal-iri, ɓo í ɗaa tul-ri nduo mb̄ii báy riŋ B̄aa ndaw, riŋ Leɗ ndaw, rɔɔ riŋ Tem Law Pie ndaw, ²⁰ a í fére ri ɗáa vu mbom ɓo tul fer̄i riw bele ká m̄i fere r̄i na. A le, ɓi na, m̄i sáɗ z̄iŋ r̄i báy namri riw bele kpuru maa báy ɔɔɔ ɓie nam ká tusiri key.»

Marki Bay kere Ngerewuru ká Marki daa mbedeke

*Bay ká se tul ferì ká do bil
mbede ni key*

Tiika kew bay ká bil mbede key na hii báa mii, bayri ká do bil mbede ni na, ba Bay Kere ká se tul Zezu Krisi Vu Ngerewuru. Nzob daa mbede key na baa bay se tul fe sanri ká Zezu daa na mba bay báa beri, bay haṅa nzobri ko mii, Zezu na do báy hurusuo ká uru saa luo Ngerewuru. Ka vbie soro bayri bod bod a kiike fal ferì ká kal báy tɔnɔke tɔnɔke ya, roo le, ka kele ped haneri ká Zezu daa ká kuḍu zad ká Galele, varu be ká'a se ngerewu Zuruzalem ndaw, roo kóko seke fe be, hud be, báy tji be saa luo hud ká Zuruzalem ndaw pi.

Ndji báy ndji le, nzobri ká i kija mbede key na, i kóko Zezu ba Vu Nzob ká ko seke fe a poṅ sùo-ε ha hud bay yaṅake nzobri ngji bamba. Zadka i ber Zezu do tul puu say hud, ká ngerenzob yum ká Rom ká korɔ ni baa mii: «Ledban key na ba Vu Ngerewuru ba tusue ki» na, be ze ba zad kér bay ká bamba na zu. Be ze, tji Zezu saa luo hud na, daa ha nzobri ko ta-tan mii,

bay ká ngerenzob yum baa na do báy zadε.

Máa bayri ká do bil-e

Tiika Bay Kere ká se tul Zezu Krisi: 1.1-13
Pedri ká Zezu daa ká kuḍu zad ká Galele: 1.14-9.50
Varu ká i se kuḍu zad ká Galele kpuru tji Zuruzalem: 10
Jro bie namri ká Zezu daa ká Zuruzalem: 11-15
Tji Zezu saa luo hud: 16.1-8
Tji Zezu ká nun nzobri báy zóli be ba nulue: 16.9-20

*Káa bay Zaa Batis
(Mat 3.1-12; Luk 3.1-18;
Zaa 1.19-28)*

¹ Tiika Bay Kere ká se tul Zezu *Krisi, Vu Ngerewuru na ze do key: ² Ká piedke lew ká bil mbede Ezay nzob yaṅa bay saa nzaa Ngerewuru na, Ngerewuru baa ha Zezu Krisi mii:

«Mu ko key! Bi na, mi pie led nzaaped bi ha ni se pol-a bay léke faa bo.

³ I láa kusol nzob mgba belen ká bil law kor mii:

I léke faa Ngerembay báy kere!

I léke ha ni ka do sikda kparak kparak*!»

⁴ Báyi le, Zaa se bil law kor a daa tul nzobri nduo mbii, a ka-káa ha nzobri mii: «I suo kér bay baari, bo i daa tul-ri nduo mbii, le, Ngerewuru a ndaka buma ká tul feyaa baari zin ri.»

* 1:3 1.3 Malasi 3.1; Ezay 40.3.

⁵ Nzobri ká ngerɛpuo ká Zuzalem báy nzoɓ vu puo haɓwri ká kuɗu zaɗ ká Zude riw bele na, i se luo-ε. Zaɗka i se í vaa naa nzaa-ri ká tul feyaa ɓari na báyyi le, ka ɗaa tul-ri nduo mbii Zurdɛ.

⁶ Zaa na nduo gari ká i kan báy suy zambal, a sinj bil-e báy sal bil huɔ. Tazala báy num zoro ká ɓisuy ze ba fe sum be. ⁷ Ka ka-káa ha ruɔ nzobri a ɓaa mii: «Nzob ká'a ví fal-i vuku na hɓrusuo-ε kal tul-i pavbaɗ. Mí maa húku siri ɓay hina sal dikɔn be ya. ⁸ Bi na, mbii ze mí ɗaa tul-rĩ nduo ɗi, roo le, be na a ɗaa ri nduo bil Tem Law Pie.»

Zaa ɗaa tul Zezu nduo mbii

(Mat 3.13-4.11; Luk 3.21-22; 4.1-13)

⁹ Bil sewke ku na, Zezu uru saa puo ká Nazareɗ, kuɗu zaɗ ká Galele. Leɛ, Zaa ɗaa tul-e nduo mbii Zurdɛ. ¹⁰ Zaɗka Zezu tji saa mbii na báyyi le, ká zaɗɛ ku hoy ka kɔ nulue mgbuɗa gberere ɗo hoy, le, Tem Law Pie ɗi zaa munu ká beɗɛ pie ɗi a ví kaw tul-e kɔkɔ. ¹¹ Leɛ, ka laa kusol nzob mgba beley ká nulue mii: «Mù ɓa vu-i; mí kɔ mù ɓa nzob nun-i. Ba ɓo na ze sùo-i rii mí ɓamba ká tul-a.»

¹² Báyyi le, ká zaɗɛ ku hoy Tem Law Pie ha Zezu se ɓil law kɔr ¹³ a kaw ɗi nam sinj ninj, le, *Satan vaa lie law-ε ká ɗi. Ka kaw sakra nay ɓisuyri, le, leɗ nzaaped Ngerewururi ví tina fe sum ha ni su.

Zezu ɗi leɗ nduobal-eri ninj

(Mat 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ Ká bil sewke ku na i mgba Zaa ɓo hul sal. Fale na ku báyyi le, Zezu se kuɗu zaɗ ká Galele a ka-káa Bay Kere Ngerewuru ká ɗi ¹⁵ a ɓaa mii: «Nam ká Ngerewuru tuu na vi ro. Saɓ síe ká'a ví réke mbay ká tul nzobri na tɔn ɗi mbaa ro! I suo kɛr ɓay ɓaari í ɗaa law-rĩ ɓo tul Bay Kere Ngerewuru.»

¹⁶ Báyyi le, ka se nzaa kporo maambii ká Galele. Leɛ, ka kɔ Simɔn báy yu-ε Andere ká i ɓa nzob súo mbii, i ɗo vbuka basan ɓari ɓo mbii ɓay súo. ¹⁷ Leɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ì se fal-i, le, mí haɓa ri ví ɓa nzob nzáa nzobri laa ro.» ¹⁸ Zaɗɛ ku hoy le, i pɔn basan ɓari na, a í se fal Zezu.

¹⁹ Zaɗka Zezu se ndji ɓa pola na báyyi le, ka kɔ Zak vu Zebede, báy yu-ε Zaa ká i kaw bil tuo ɓari í ɗo léke nun basan ɓari. ²⁰ Ká zaɗɛ ku hoy le, ka ɗi ri. Leɛ, i pɔn ɓaa ɓari Zebede báy nzob ped ɓariri kaw bil tuo na a í se fal Zezu.

Zezu nii temndaya
(Luk 4.31-37)

²¹ Báyyi le, Zezu báy leɗ nduobal-eri i uru í se ngerɛpuo ká Kapernayum. Ká bil *nam mgbaka taram Zibri na, Zezu se a nduo bil *hul mbú kɔ Zibri, a tii saɓ fére nzobri fe. ²² Leɛ, nzobri ká i laa ɓay be na, tuku ri ha ri kaw silili ɓay tul gosi fe

fére be, bay ji le, ka fere ri fe báy hurusuo ká uru saa luu Ngerewuru bo, ka fere ri fe munu ká *nzob fére nzobri bol kusolri na ku ya.

²³ Ká zadε ku ká Zezu do fére fe na báyii le, nzob mbjw munu ká temndaya do tul-e tji tul-ri ká bil hul mbú kji bari na a baa bay belej mii: ²⁴ «Bo Zezu ká Nazaref, bay ji kji gbad rɔɔ, mù nzáake fal buru mini key le? Waa, mù vi bay bíe buru le woo? Mù ba ve le na, mĩ kɔ ta-taŋ: mù ba nzob ká mù taŋ kaŋ ká Ngerewuru pie mù vi!» ²⁵ Lεε, Zezu yjw temndaya na a baa ha ni mii: «Mu mgba nzaa-a do di; mú tji ká tul ledban na key!» ²⁶ Ká zadε ku hoy le, temndaya mgba nzob na, a laŋ ni yik yik, a guu fe belej, rɔɔ a tji ká tul-e. ²⁷ Báyii le, nzobri riw bele ká i do zadε ku na, zad bay zee ri sel ha ri vbi bay ká sakra kji mii: «Haa ji zu le? Ba fé fére fie báy hurusuo kéle? Ledban key na, ka mbi nzi-ε ha temndayari hoy kara, i hje ni mgbum ya!» ²⁸ Feke ku na daa ha riŋ Zezu mgba yaa zad kpol kpol ká kuɖu zad ká Galele riw bele.

Zezu vaa nzob suoseremri (Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)

²⁹ Zadka Zezu báy led nduobal-eri tji saa *hul mbú kji Zibri na báyii le, i se bil hul Simon báy Andere. Lεε, Zak báy Zaa su ri. ³⁰ Zadka i rii hula na, nzobri baa bay máa fay Simon ha ni,

bay ji le, sùo-ε zaŋ bid bid ha ni naa siri. ³¹ Báyii le, Zezu soro ba lakun máy na, a mgba nduo-ε a ura ni ha ni kaw siya. Ká zadε ku hoy le, sùo zaŋa be na poŋ ni, le, máy na ha fe sum ha Zezu báy led nduobal-eri. ³² Zadka síe riŋ ha zad do pira pira báyii le, nzobri faa nzob suoseremri riw bele báy bari ká temndayari do tul-ri na, a í séke ri ha Zezu. ³³ Nzobri ká ngerεpuoke riw bele mbú kji ba faa hul bari na. ³⁴ Lεε, Zezu vaa nzobri ngji bamba ká kiji sem bari bod bod na. Ka nii temndayari ngji bamba ndaw, a haa ri faa baa bay, bay ji le, temndayari na kɔ ni kɔ.

Zezu ka-káa ká kuɖu zad ká Galele (Luk 4.42-44)

³⁵ Tibie pied, ká nzaaruo sil o ya báy hoy le, Zezu uru a tji saa hula a se ba zad ká do bisuy kolok a daa nzaa bay kere ká di. ³⁶ Lεε, Simon báy nzob buo-eri i vaa nzaara ni kpuru kpuru. ³⁷ Zadka i ziŋ ni báyii le, i baa ha ni mii: «Nzobri riw bele i nzaara mù.» ³⁸ Báyii le, Zezu yjinra báy bay ha ri mii: «Náa séri zad kji ba vu puori ká do lakun naari. Do nun haŋa mĩ vaa ka-káa Bay Kere ká di; saŋke mini ze mĩ víke.» ³⁹ Be ze, ka se puo báy puo ká kuɖu zad ká Galele riw bele, a ka-káa bay ká bil *hul mbú kji Zibri ká di, a nii temndayari ndaw.

*Zezu vaa nzob kp̄iri
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)*

⁴⁰ Nzob mb̄iw munu ká kp̄iri d̄o s̄uò-ε vi luò Zezu a huku siri a kod̄ ni mii: «Zad̄ka mù hii l̄e, mù maa bay haña s̄uò-i key na ka duo mgber̄eñ.» ⁴¹ Báyyi l̄e, Zezu k̄o nun síe be a ndaḍa nduo-ε a zaa ni a baa h̄a ni mii: «Mì hi-hii! S̄uò-ɔ na, ka duo mgber̄eñ h̄a mù.» ⁴² Ká zad̄e ku h̄oy l̄e, kp̄iri na ɔ h̄a s̄uò-ε d̄o báy kere. ⁴³ L̄eε, pola r̄oo bay haña ni z̄ol na, Zezu baa bay η̄ḡo-η̄ḡoñ z̄iñ ni mii: ⁴⁴ «K̄ok̄o ká mu baa bayke h̄a nzob! Roo l̄e, mu se mú v̄aa kíe s̄uò-ɔ h̄a *nzob fe poy N̄ger̄ew̄uru ka k̄o. Fale ku ro l̄e, *fe poy ká *bol kusol *Moyze mbi nzi-ε ká d̄i h̄a nzobri ká kp̄iri d̄o s̄uò-ri ká i vaa l̄e i puo na, mu puo. Be nd̄aw r̄oo, a kíe nzobri riw bele ha ri k̄o mii, s̄uò-ɔ na vaa báy kere kad̄ kad̄ báy.»

⁴⁵ Roo l̄e, led̄ban na z̄ol a v̄aa k̄ji bay feri ká kal na h̄a nzobri riw bele h̄a bayke ȳaa zad̄ kpol kpol. S̄awke mini ze, Zezu z̄iñ faa ká bay séke η̄ger̄epuori na mb̄aa; ro a kaw nzaa zad̄ η̄ger̄eñ. Be nu ku h̄oy kara, nzobri t̄ji báy zad̄ri bod̄ bod̄ í vi luò-ε.

2

*Zezu nda buma tul feȳaa
nzob ká s̄uò-ε hu w̄ũɔ
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)*

¹ Namri kal ká fale ku nd̄ji r̄oo, Zezu ȳji a se Kap̄ernayum na báy. L̄eε, zad̄ka nzobri laa mii ka d̄o

puo na báyyi l̄e, ² ruo nzobri mb̄u k̄i η̄ḡji bamba tasiri ká luò-ε h̄a zad̄ t̄ok̄o bal ká faa hul ká k̄eε kara tiya. L̄eε, Zezu ka-káa Bay Kere ha ri. ³ Báyyi l̄e, nzob hañeri i víke báy nzob mb̄iw ká s̄uò-ε hu w̄ũɔ luò Zezu; w̄arari ba nin ze i sob ni. ⁴ Zad̄ka i t̄ji luò-ε na báyyi l̄e, i z̄iñ faa ká bay séke báy nzob suos̄er̄em na h̄a ni ya bay tul ruo nzobri. Ze í hil tul hul ká siya í vuo maa báy zad̄ káw Zezu. Báy faa ká i vuo na, i d̄irake nzob ká s̄uò-ε hu w̄ũɔ na báy h̄ii be z̄aa bo pol Zezu. ⁵ Zad̄ka Zezu k̄o law-ri ká i d̄aa bo tul-e na munu báyyi l̄e, ka baa h̄a nzob ká s̄uò-ε hu w̄ũɔ na mii: «Vu-i, feȳaa bori na m̄i nda bumake z̄iñ mù ro.» ⁶ Nzob fére nzobri *bol kusol hañeri ká i kaw zad̄e nd̄aw na, zad̄ka i laa bay ká Zezu baa na báyyi l̄e, i ker bay ká bil law-ri mii: ⁷ «Bay j̄i nd̄aw r̄oo, led̄ban key na baa bay munu a t̄jirike riñ N̄ger̄ew̄uru l̄e woo? Nzob ve ze maa bay nd̄aka buma tul feȳaa nzobri l̄e? Ba N̄ger̄ew̄uru huò-ε h̄oy ya l̄e woo!» ⁸ Zad̄ka i d̄o k̄er bayke munu h̄oy l̄e, ká zad̄e ku na Zezu k̄o k̄er bay bari a baa ha ri mii: «Bay j̄i nd̄aw r̄oo k̄er bay ká mini key na d̄o bil law-ri l̄e?» ⁹ Bay h̄a ze báake se ya bay baa h̄a nzob ká s̄uò-ε hu w̄ũɔ na l̄e? “Mì nda buma feȳaa bori na z̄iñ mù,” mase, “Úru siya mú mbi h̄ii bo mú se-seḍ” l̄e? ¹⁰ Roo l̄e, m̄i h̄ii bay haña

rì kò, bí *Vu Nzob na, mĩ do báy hùrusuo ká tusiri key bay ndáka buma ká tul feyaa nzobri!»¹¹ Báyii lé, ka baa ha nzob ká sùo-ε hu wũo na mii: «Mì baa ha mù, úru siya mú mbi hii bo a mú se puo!»

¹² Ká zadε ku hoy lé, ledban na uru siya, a mbi hii be, a zol ká nun ruo nzobri. Zóli be na tuku nzobri riw bele ha ri pisi Ngerewuru í baa mii: «Fe ká do mini key na, buru kò ba mbijw ya mgban!»

Zezu dí Levi

(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Falε ku lé, Zezu yji ba kji a se nzaa kporombii ká Galele. Lεε, ruo nzobri vi luo-ε, a lé, ka fere ri fe. ¹⁴ Kali be na báyii lé, ka kò Levi ká ba vu Alfe kaw hul yaana larimbuo*. Lεε, ka baa ha ni mii: «Mu se fal-i!» Báyii lé, Levi na uru siya a se fal-ε.

¹⁵ Falε ku lé, Zezu se hul Levi a kaw nzaa fe sum zinj ni. Lεε, *nzob yaana larimbuori báy nzobri ká soro bay bari mgba ndaya ká *Fariziri di ri ba nzob feyari na, i ngji bamba kaw nzaa fe sum zinj Zezu báy led nduobal-eri, bay ji lé, nzobri ká i se fal Zezu ngji bamba na, ruokeri ba kiji nzobri ká mini key.

¹⁶ Zadka *nzob fére nzobri bol kusolri ká i ba Fariziri na, i kò Zezu kaw nzaa fe sum zinj nzob yaana larimbuori báy nzobri ká Fariziri di ri ba nzob feyari na báyii lé, i vbi led nduobal-eri mii:

«Bay ji ndaw roo, ka su fe zinj nzob yaana larimbuori báy nzobri ká soro bay bari mgba ndaya mini key lé?»

¹⁷ Báyii lé, Zezu laa bay bari na a baa ha ri mii: «Nzobri ká sùo-ri do báy kere báy na, i se síe nzob haña sawpuu váa nzob ya. Roo lé, nzob suoseremri ze se síe nzob haña sawpuu. Mì vi bay dika nzobri ká i ker mii, bari ba nzob daa fe báy zadferi na ya, roo lé, mĩ vi bay tul nzobri ká i kò sùo-ri ba nzob feyari.»

Vbiw ká se tul sanj sùo

(Mat 9.14-17; Luk 5.33-39)

¹⁸ Ká sewke ku na, led nduobal Zaa Batisri báy led nduobal *Fariziri i sanj sùo-ri í su fe ya. Báyii lé, nzobri ví vbi Zezu bay mii: «Waa, bay ji ndaw roo, led nduobal Zaari báy led nduobal Fariziri sanj sùo-ri, a pon led nduobal-ari maa i daa munu ya lé?» ¹⁹ Lεε, Zezu yjinra báy bay ha ri mii: «Nam ká nzob yaa may fie na, zadka nzob may fie na do zinj ri kob báy lé, nzobri ká'a di ri vi zad suoriya yaana kji na, i sanj sùo-ri í su fe ya mina lé? Munu ya mgban! Zadka nzob may fie do zinj ri kob robay na, i ti sanj sùo-ri ya. ²⁰ Roo lé, namri ká'a ví vuku na, i naa nzob may fie ká sakra bari; namke na ku ndaw roo, i sanj sùo-ri báy.

²¹ «Nzob mbijw ti kúnj gari fie a saa do tul taw gari ya.

* 2:14 2.14 Matiyé Levi ba nzob ká mbijw hoy.

Zadka nzob d'aa munu le, nzaa gari fieke na, a haɲa t'aw gari na goɔɔ tir tir ha goɔɔ garike ku na mba taa pola ku roɔbay. ²² Roɔbay nzob mbijw ti aɲ him fie zuo t'aw boɔ huɔri ya. Zadka nzob d'aa munu le, him na a loɲ a fuo boɔ huɔri na, ha him ndaw, boɔ ndaw na ba fe ka bie sidi bele. Munu zu le, ndad bay aɲ him fie zuo boɔ huɔ fieri.»

Zezu baa bay ka se tul nam mgbaka taram Zibri
(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)

²³ Nam mbijw munu ka ba *nam mgbaka taram Zibri na, Zezu bay led nduoɔbal-eri i saka bay bil waa fe payri. Leɛ, bay sed bari ku na, led nduoɔbal-eri tii saw haw tul fe pay na bay sunja. ²⁴ Bayji le, *Fariziri ko munu ro i vbi Zezu mii: «Mu ko, bay ji ndaw roo led nduoɔbal-ari d'aa fe ka *bol kusol naari haa faa d'aa ke ka sie nam mgbaka taram na le?» ²⁵⁻²⁶ Leɛ, Zezu yiɲra bay bay ha ri mii: «I kji mbede ka baa bay se tul fe d'aa *David bay nam ka zad ngoɲ zin ni na ya wum kji le woo? Zadka kon i David bay nzob beri na, ka se bil *hul kani Ngerewuru ka i d'aa bay huɔ, a faa maapari ka i ha ba fe tundo ha Ngerewuru ka nzob fe poyri huɔ-ri hoy ze maa bay sunja na a su a ha nzob beri na su zin ni ndaw. Sewke ku na Abiyatar ze ba *ngerenzob fe poy

luye.»[†] ²⁷ Zezu baa ha ri na roɔbay mii: «Ngerewuru d'aa nam mgbaka taram bo bay tul nzobri, bo nzob do bay tul nam mgbaka taram ya. ²⁸ Munu zu le, bi *Vu Nzob na, nam mgbaka taram kara mi ba mbayke.»

3

Zezu vaa nzob ka nduo-ε hu wuɔ
(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)

¹ Fale ku le, Zezu yi a se bil *hul mbu kji Zibri ba kji roɔbay. Leɛ, nzob mbijw ka di ku na nduo-ε hu wuɔ. ² Bayji le, *Fariziri ka i do zadε ku na i ngoa Zezu zii bay koko waa, ka'a vaa ledban na ka sie nam mgbaka taram na le? I ko ni munu, bay ji le, i nzaa faa bay d'aa bay bo tul-e. ³ Bayji le, Zezu baa ha nzob ka nduo-ε hu wuɔ na mii: «Uru siya mu vi ka nun ruo nzobri ku riw bele.» ⁴ Fale ku le, ka vbi bari ka i ko ni na mii: «Bol kusol naari na baa mina le? Ndad bay d'aa fe kere mase ndad bay d'aa ndaya ze ka sie nam mgbaka taram na le? Ndad bay yaana nzob mase ndad bay pon nzob ha ni hu le?» Leɛ, i hii bay fere nzi-ε ya. ⁵ Bayji le, Zezu ko-kom rie fale gbuk bay law faa. Law-ε kara se ni mgbuk mgbuk bay tul law-ri ka ngoɲ na. Ze a baa ha ledban na mii: «Ndada nduo-ɔ!» Leɛ, ledban na ndada nduo-ε na, le, nduo-ε na vaa bay kere. ⁶ Zadka Fariziri ko Zezu ka

[†] 2:25-26 2.25-26 I kji 1 Samiyel 21.1-6.

vaa leɖban na ku báyyi le, i tji saa bil hul mbú kị í vǎa zinj Ziɓ haɗeri ká i zuo fal Mbay *Eroɖ, a í nzaa faa bay ika Zezu.

Ruo nzobri vi pol Zezu

7 Báyyi le, Zezu báyy leɖ nduobal-eri i naa sùo-ri ká zadɛ ku í se ba nzaa kporombii ká Galele. Lɛɛ, ruo nzobri ngji bamba i se fale. I uru saa kuɖu zad ká Galele ndaw, kuɖu zad ká Zude ndaw, 8 ngerepuo ká Zuruzalem ndaw, tusiri Idume ndaw, tusiri ká nzaa mbii Zurdɛ fi kelu ndaw, roo zad ká do maa báyy ngerepuo Tir báyy Sidon ndaw na; i vi luo-ɛ, bay ji le, i laa bay soro feri riw bele ká Zezu daa na. 9 Munu ká nzobri ruo ngji bamba na, Zezu baa ha leɖ nduobal-eri bay haɗa ri mɓa tuo í sin do fi mbjw ha ni, bay haɗa nzobri i toɖ ni ya. 10 Tusueke le, munu ká'a vaa nzob suoseremri ngji bamba na, nzobri riw bele ká sem daa nun-ri tuo sie na, i takra í toɖ fal bal kị mbör mbör ba luo-ɛ bay zaa sùo-ɛ. 11 A zadka temndayari ko ni na báyyi le, i ví naa pol-e gbǎy í daa fe belej belej mii: «Mù ba Vu Ngerewuru!» 12 Roo le, Zezu baka ri ngo-ngoɗ bay haɗa ri baa bay be ha nzobri tuu ni ya.

Zezu nan nzob ndáy nzaapedri duo fale sidi

(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)

13 Fale ku le, Zezu se a hil tul kuo a kaw di, roo a di nzobri ká law-ɛ hii, le, i vi

luo-ɛ. 14 Ka nan ri ba duo fale sidi ká sakra bari ku a di ri ba *nzob ndáy nzaapedri bay haɗa ri do zinj ni ndaw, bay pie ri ha ri ka-káa Bay Kere, 15 a ha ri hurusuo ká bay niike temndayari ndaw pi. 16 Nzobri ká duo fale sidi ká'a nan ri na ze do key: Simon (be ká Zezu di ni ba Piyer), 17 Zak báyy yu-ɛ Zaa ká i ba vu Zebede (ká Zezu tuu rin ha ri ba *Buanze*, sawke baa mii, i do munu ba mbam ká yiw), 18 Andere ndaw, Filiɓ ndaw, Batelemi ndaw, Matiye ndaw, Toma ndaw, Zak vu Alfe ndaw, Tade ndaw, Simon ká hii nzob beri a ru-ruy bay tul-ri ndaw, 19 roo Zudas Iskariyod, be ká'a mbika tul Zezu ndaw pi.

Hurusuo Zezu báyy hurusuo Satan maa kị ya

(Mat 12.22-32; Luk 11.14-23; 12.10)

20 Fale ku le, Zezu báyy leɖ nduobal-eri i di saa tul kuo í se hula. Báyyi le, ruo nzobri mbu kị ngji bamba mer mer ha ri zinj faa suna fe ya. 21 Zadka nzob ini Zezuri laa bayke na báyyi le, i mbi faa í se bay vǎa su Zezu bay zólke, bay ji le, i ker í baa mii: «Tul-e fe-ferɛ.»

22 Lɛɛ, *nzob fére nzobri bol kusolri ká i uru saa Zuruzalem í vi zadɛ na i baa mii: «Belzebul ká ba ngeretemndaya do tul-e! Ba mbay tul temndayari na ze ha ni hurusuo bay haɗa ni niike temndayakeri na ku.»

23 Báyyi le, Zezu di ri a baa

bay báy faa law bay ha ri mii: «Wáa, *Satan a daa mina a nii Satan le? ²⁴ Zadka puoruo mbjw, roo nzobkeri te bil kị le, puoruoke ku na ti séke sed ya. ²⁵ A zadka nzob iniri te bil kị sùo-ri le, i bíe kị. ²⁶ Do faa mbjw munu ndaw, zadka Satan ruu zinj sùo-ε sùo-ε, roo téke bil kị do puoruo be na le, hurusuo-ε ti tiika ya ha puoruo be na gbụ.

²⁷ «Ì kò, nzob mbjw maa bay rii hul nzob hurusuo bay fàa fe beri ya, roo le, ndad bay sin ni pola ndaw roo, a fàa ferì ká bil hul be na báy. ²⁸ Mì baa ha rì ta-tañ ba tusue kị: feyaa nzobri riw bele báy tịiri Ngerewuru riw bele ká nzobri daa na, Ngerewuru a máa ndáka bumake zinj ri. ²⁹ Roo le, nzob ká tịiri Tem Law Pie na, ka ti ndáka bumake zinj ni ya mgban. Bay feyaa be na do tul-e banquo.» ³⁰ Zezu baa bay key mini ha ri, bay ịi le, nzob fére nzobri bol kusolri baa mii: «Temndaya do tul-e.»

Máa Zezu báy yu-eri

(*Mat 12.46-50; Luk 8.19-21*)

³¹ Báyyi le, máa Zezu báy yu-eri i ví do faa hul ká kele, í pie nzob bay hanja ni vaa dí Zezu ká hula ha ri. ³² Lee, ruo nzobri kaw saw bal Zezu í kiri ni gbuk a í baa ha ni mii: «Mu laa key! Máa-ña báy yu-eri i do kelu í vbi bay bo bay kókò mù.» ³³ Báyyi le, Zezu yinjra báy bay ha ri mii: «Nzob ve ze ba máa,

mase nzob veri ze i ba yu-iri le?» ³⁴ Fale ku le, ka kókóm ba tul ruo nzobri ká i kiri ni gbuk na a baa mii: «Ì kò! Máa báy yu-iri na ze do key. ³⁵ Nzob ká daa law hiiya Ngerewuru ze ba yu-i, mase tináa, mase máa.»

4

Law bay ká se tul nzob mii para fe pay

(*Mat 13.1-9; Luk 8.4-8*)

¹ Zezu tii saw fére nzobri fe ba kị robay ká nzaa maambii ká Galele. Ruo nzobri ngji bamba mbu kị mer mer í kiri ni ha ni hil a kaw bil tuo ká tul maambii, a pon ruo nzobkeri riw bele kaw siri ká nzaa maambii na. ² Ka fere ri ferì ngji bamba báy faa law bayri mii: ³ «Te suku-rì í laa key! Nzob pay mbjw munu tịi a se wáa be bay mii para fe pay. ⁴ Zadka'a do mii para fe pay na báyyi le, pare haneri tod kporon kporon zuo lafaa. Lee, nduyri vi í re. ⁵ A pare haneri laa le, gay zuo tul tisaw ká siri laa tul-e ndji munu hoy. Lee, fe paykeri na uru vbububu, bay ịi le, siri laa tul tisawke na laa hoy. ⁶ A zadka síe zan báyyi le, ví nzun vay fe paykeri na ha ni huó wúo, bay ịi le, saw-ε bar siri ngji ya. ⁷ A pare haneri gay zuo bil ngatukruri ndaw, le, ngatukruri na uru a kpan tul fe paykeri na ha ri lie mbjw ya. ⁸ Roo le, pare haneri gay zuo tusiri kere, le,

fe paykeri na t̄ji báy kere a gaŋ a lie báy kere. H̄aŋeri d̄aa p̄ara ba s̄iŋ say, h̄awri d̄aa p̄ara ba s̄iŋ yie, a bil-eri laa ɛ, d̄aa p̄ara ba ike mb̄iw.»⁹ Falɛ ku ɛ, Zezu baa ha ri mii: «Nzob ká d̄o báy suku bay láake ɛ, ka laa.»

Bay ʒi rɔɔ Zezu mbi law bayri a báake bay ɛ?

(Mat 13.10-17; Luk 8.9-10)

¹⁰ Zadka Zezu naa s̄u-o-ɛ báy ruo nzobri na báyi ɛ, nzobri ká i d̄o lakun-ɛ báy leɗ nduoɓal-eri ká duo fale sidi na, i vbi ni bay haŋa ni ka tina saw law bayri na ha ri laa. ¹¹ Lɛɛ, ka yiŋra báy bay ha ri mii: «Baari na, fe ká d̄o zad muni ká se tul faa ká Ngerewuru réke mbay ká tul nzobri na ka ha ri kɔ. Roo ɛ, nzob h̄awri na, i laa bayke báy faa law bayri k̄i h̄oy, ¹² bay haŋa ɓo,

“I kɔ báy nun-ri k̄i, roo ɛ, i kɔ ba baɗi munu h̄oy; I laa bayke báy suku-ri k̄i, roo ɛ, i kɔ sawke ya*.”

Zadka i laa bayke báy kere ɛ, i s̄úo ker bay bari i vi luo Ngerewuru h̄a ni nda buma ká tul feyaa bari na†!”»

Zezu tina saw law bay ká tul p̄ara fe pay m̄iike

(Mat 13.18-23; Luk 8.11-15)

¹³ Falɛ ɛ, Zezu baa ha ri mii: «Ì laa saw law bay na key ya w̄um ɛ woo? A w̄aa, ì d̄aa mina ndaw rɔɔ bay láa saw law bay h̄awri

riw bele ɛ? ¹⁴ Nzob mii p̄ara fe pay na d̄o munu ba nzob káa Bay Ngerewuru. ¹⁵ A nzob h̄aŋeri laa ɛ, i d̄o munu ba lafaa ká p̄ara fe pay ḡay zuo d̄i. Zadka i laa bayke na báyi ɛ, *Satan vi kod h̄oy a naa bay na ká i ru d̄o bil law-ri na h̄on ba fal. ¹⁶ Do faa mb̄iw munu ndaw, nzob h̄aŋeri d̄o munu ba tul tisaw ká p̄ara fe pay ḡay zuo d̄i, ɛ, saw-ɛ bar siri ya. Bari na, zadka i laa Bay Ngerewuru na, i yaa kod h̄oy báy suoriya. ¹⁷ Lɛɛ, i h̄a Bayke na bar saw ká bil law-ri ya; i d̄o tul Bayke na bole d̄i nd̄ii h̄oy. Zadka fe seke, mase fe d̄aa nun tuo síe t̄ji tul-ri bay tul Bay Ngerewuru na ɛ, i p̄on mbika law-ri na yak. ¹⁸ Nzob h̄aŋeri rɔbay, i d̄o munu ba p̄ara fe pay ká ḡay zuo bil ngatukruri. Nzobkeri ku na, i laa Bay Ngerewuru na k̄i, ¹⁹ roo ɛ, ker bay ferri ká tusiri key, mase k̄on feziŋari ká ula ri, mase k̄on ferri ɓof ɓof ká d̄o bil law-ri na, kpan Bayke na h̄a p̄are mb̄iw tiya. ²⁰ A nzob bil-eri laa ɛ, i d̄o munu ba p̄ara fe pay ká ḡay zuo tusiri kere. Ba nzobri ká i laa Bay Ngerewuru i yaa ɓo law-ri, a i lie lereke d̄o d̄i. Lereke h̄aŋeri ba s̄iŋ say, h̄awri ba s̄iŋ yie, a bil-eri laa ɛ, ba ike mb̄iw.»

Law bay ká se tul huu ndele

(Luk 8.16-18)

* 4:12 4.12 Ezay 6.9-12. † 4:12 4.12 Ezay 6.9-10.

21 Fale ɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Waa, nzob a mbika huu ndele a daa sii roo, a daa tunguo guba di, mase a daa sii saw ngon dokro ɛ? Uwaa, munu ya! Waa, ndad bay daa sii tutakra ya ɛ woo? 22 Tusueke ɛ, feri riw bele ka do lanzon na, namke vi ɛ, a tji do zad hie gbay gbay ka nun nzobri. A feri riw bele ka do zad muni kara, feke na a tji do kele gbay gbay ha nzobri ko. 23 Nzob ka do bay suku laa bay ɛ, ka laa.» 24 Ka ɓaa ha ri na robay mii: «Bay ka i laa na, i ko bay kere ndaw ro! Faa mbiw munu ka i lie fe ha nzobri na, be ndaw ze Ngerewuru a lieke fe ha ri; ze fe ki kara a daa nde di ha ri robay. 25 Tusueke ɛ, nzob ka do bay fe na, Ngerewuru a hana ni ki nde tul-e. Roo ɛ, nzob ka doke ya na, hay ka ndii ka'a doke na kara, ka'a naa doɗ a pon ni.»

Réke mbay Ngerewuru do munu ba mjiiri ka tji suo-e

26 Zezu ɓaa ha ri na robay mii: «Réke mbay Ngerewuru ka tul nzobri na do munu ba nzob ka ru mjiiri ka bil waa. 27 Zadka rukake o bayji ɛ, nzobke zol a se puo. Sun bay bisie, ze ka na-nam mase ka kaw siya nzokdo hoy kara, fe pay na tji a ngon ha nzob waa na ko ngonke ya wum. 28 Tusiri na uru fe pay suo-e. Titire ɛ, fe pay na daa vay; fale

ɛ, ka daa tul; roo a huu bay kere. 29 Zadka fe pay na ngon bayji ɛ, nzobke na vi bay mii a vbieke, bay ji ɛ, few vbie fe pay na vi ro.»

Réke mbay Ngerewuru do munu ba para tunj

(Mat 13.31-32,34; Luk 13.18-19)

30 Zezu ɓaa na robay mii: «Fe ji roo naa mgbakari bay lieke réke mbay Ngerewuru ka tul nzobri ka tusiri key na ɛ? Mase bay faa law bay ji ndaw roo, naa daari ha ri laake bay ka se tul-e na ɛ? 31 Réke mbay Ngerewuru na do munu ba para tunj.‡ Ka sakra mjiiri riw bele ka tusiri key na, parake na ngob ya kakalke, 32 roo ɛ, zadka i mii ni na, ka tji a vi ngob mbaa fe pay hawri riw bele. Nzaa toykeri na ngob bamba ha nduyri maa kaw temke i daa kpan bari do di.»

33 Be mini ze, Zezu fere ri Bay Ngerewuru bay faa kiri law bayri ka mini key ngji bamba ha nzobri, maa bay zad hurusuo-ri ka bay hana ri laake baykeri na. 34 Bay ka'a ɓaa ha ri tan mbika law bay ya na, tiya, roo ɛ, zadka bay led nduobal-eri huo-ri hoy i kaw na, ka tina saw baykeri riw bele ha ri laa.

Zezu ha nzaa zuu kun nzed

(Mat 8.23-27; Luk 8.22-25)

‡ 4:31 4.31 Bay nzaa gerek ɛ, ba para tunj ya, roo ɛ, Zezu ɓaa bay se tul para mutarde ka ngob maa para tunj.

³⁵ Namke ku ká ɓa lów na, Zezu ɓaa ha leɗ nduoɓal-eri mii: «Náa séri ɓa nzaa kporombii ká fi kelu.» ³⁶ LEE, i pɔŋ ruɔ nzobri kaw zadɛ ku, í kaw ɓil tuo ká Zezu kaw ɗi a í se zinj ni. Bawda tuo haneri ɗo lakun-ε taa ɓe ndaw. ³⁷ Báyyi le, zuu bura uru bivbid a tii saw kúuka ha mbii nda tuo paw pãw a kal a mbaa ɓil tuo na. ³⁸ Roo le, Zezu ɗaa fe gefe tul-e a na-nam ká tigbaa tuo na. LEE, leɗ nduoɓal-eri tuma ni í guúke fe ha ni mii: «Mbay, huɗ ká'a ika naari key na waa, mù ko ɓa fe ya le woo?» ³⁹ Báyyi le, Zezu uru saa tul nam a ɓaa bay ngɔ-ngɔŋ zinj zuu ɓáy mbii na mii: «Pɔŋ! Mgba nzaa-a!» LEE, nzaa zuu na kuŋ nzed ha zad ɗo ndinj. ⁴⁰ Fale ku le, ka ɓaa ha leɗ nduoɓal-eri mii: «Daa mina roo, ì ɓa toko mini key le? Waa, ì ɗaa law-rì ɓo tul-i ya ɓáy le?» ⁴¹ Hje ɗaa ri ngji bamba ha ri ɓaa bay ká sakra kji mii: «Nzob ni key na waa, ɓa nzob ve ndaw roo, zuu ɓáy mbiiri kara ɗaa vu mbom ɓo tul-e mini key le?»

5

Zezu vaa nzob ká temndaya ɗo tul-e

(Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)

¹ Báyyi le, Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-eri i tji nzaa kporombii ká fi kelu ká tusiri nzob Gerazari. ² Zezu ɗi saa ɓil tuo, le, ká zadɛ ku hoy, nzob mbijw munu tji saa zad ká tupalri ɗo ɗi a suɔ nun-ε.

Ledbanke ku na, temndaya ɗo tul-e ³ ha ni ɗaa puo ká tupalri. Nzob mbijw maa bay mgbaka ni bay sinj ni ya. Sal lari kara maa bay sinjke ni ya. ⁴ Tusueke le, faa ɓal ngji ngji ze i sinj nduo-ε ɓáy ɓal-ε ɓáy sal lari, le, ka mjira sal larikeri na mgbaɗ mgbaɗ riw bele. Nzob mbijw mini ká maa bay mgbaka ni na tiya. ⁵ Banguɔ kpaɗara, sunj ɓáy ɓisie na, ka haari sakra tupalri ɓáy kuori a guu fe ɓeleŋ ɓeleŋ, a yiw sùo-ε ɓáy tisawri ha ni tji nuɔ.

⁶ Zadka ledban na ko Zezu ká se lew vuku na báyyi le, ka ɗuu a se luo-ε a vaa huku pol-e ⁷ a guu fe ɓeleŋ a ɓaa mii: «Zezu, Vu Ngerewuru ká nulue siya, fe ji ze ɗo sakra náa le woo? Mì kod mù ɓáy riŋ Ngerewuru, mu fére tul-i ya!» ⁸ Ledban na ɓaa munu, bay ji le, Zezu mbi nzi-ε bay haŋa temndaya na ka tji ká tul-e. ⁹ Báyyi le, Zezu vbi ledban na a ɓaa mii: «Riŋ-a ɓa ji le?» LEE, ka yinjra ɓáy bay ha ni mii: «Riŋ-i ɓa Ngji-ngji, bay ji le, ɓuru temndayari na ɓuru ngji bamba.» ¹⁰ Robay, ledban na kod ni a naa pol-e mgbáa, bay haŋa ni ka nii temndayari na ha ri zol ɗi ɗi ká zadɛ na ku ya.

¹¹ Ká zadɛ ku na kuɗu mbel puori ngji bamba i ɗo sunja fe ɗi ya ɓáy han kuo. ¹² Báyyi le, temndayari ká i ɗo tul ledban na, i kod Zezu í ɓaa mii: «Nii ɓuru se tul mbelri na ku bay haŋa ɓuru riŋ tul-ri!» ¹³ LEE, ka pɔŋ

faa ha ri, ze temndayari na tji ká tul ledban na í dūu í vǎa rii tul mbelri na. Kudū mbelri ká tul-ri maa isod sɔd duo zad sidí na, i zuo dūl vbububu báy takra í tji nzaa ngeŋ í zod kirim kirim zuo maambii hǎ mbii yǎa ri riw bele.

¹⁴ Nzob kóro mbel puori na, zadka i kɔ munu báyii le, i haw dūl í vǎa daa bayke nda zad ká ngerɛpuo báy vu puori ká do bisuy. Lɛɛ, nzobri se riw bele í kɔ fekeri ká kal na. ¹⁵ Zadka i tji luo Zezu na báyii le, i kɔ ledban ká temndayari ngi-ngii do tul-e pola na kaw dí, gari do sùo-ɛ, a do báy kere. Lɛɛ, hje daa ri. ¹⁶ Báyii le, nzobri ká i kɔ temndayari ká tji ká tul ledban a í rii tul mbel puori na, i kji bayke hǎ nzobri laa. ¹⁷ Zadka i laa bayke munu na báyii le, i tii saw kóɔ Zezu bay haŋa ni ka zól ká tusiri bari.

¹⁸ Fale le, Zezu hil a kaw bil tuo na, le, nzob ká temndayari do tul-e pola ká'a vaa ni na vbi ni bay haŋa ni ka pón faa hǎ beri do zih ni. ¹⁹ Roo le, Zezu hǎ ni faa ya a baa hǎ ni mii: «Yi mú se puo ká luo nzob ini bori, a mú kji fal feri riw bele ká Ngerembay daa zih mù báy faa law kere be na ha ri laa.» ²⁰ Báyii le, ledban na uru a zól kji na laa, a tii saw ká káa bay feri riw bele ká Zezu daa zih ni na hǎ nzobri ká tusiri Dekapol*. Nzobri riw

bele ká i laa bayke na i kaw yer.

Vu Zayrus báy máy ká sim tji ni

(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)

²¹ Zezu yi báy tuo na robay a se nzaa kporombii ká fi kelu. Lɛɛ, ruo nzobri ngii bamba mbu kji í kiri ni gbuk ká nzaa kporombii na ku. ²² Báyii le, mbay tul *hul mbu kji Zibri mbiw munu ká riŋ-ɛ ba Zayrus tji zadɛ na ku. Zadka'a kɔ Zezu na báyii le, ka kii a naa pol-e ²³ a kod ni mii: «Mbay! Vu-i ká ba led máy nzob naa siri ba hud. Kóɔ nguɔ hoy, mu ví daa nduo-o bo tul-e bo hǎ sùo-ɛ ka vaa a káw báy kumnun hǎ mi.»

²⁴ Zadka Zezu laa bay be na munu báyii le, ka uru a se zih ni. Ruo nzobri ngii bamba se fal-ɛ í mbuo ni luo luo. ²⁵ Lɛɛ, ká zadɛ ku na, máy mbiw do dí ku ká sim tji ni daa mbiimbam duo fale sidí ro. ²⁶ Báy faa hǎari be ká luo nzob haŋa sawpuu vaa nzobri bod bod ngii bamba na, ka kóke seke fe ká nduo-ri bamba, a bie lari be riw bele. Roo le, sawpuukeri ku na so ni mbiw ya, hǎ sim na tji ni ba pola pola. ²⁷ Zadka led máy na laa soro bay ká se tul Zezu na báyii le, ka rii sakra ruo nzobri, a u kpuu a tji ká fal-ɛ a zaa gari be, ²⁸ bay yi le, ka baa ká bil law-ɛ mii: «Zadka mi zaa gari beri kji hoy le, sùo-i na a vaa.» ²⁹ Ká zadɛ ku hoy, sim

* 5:20 5.20 Tusiri Dekapol na, ngerɛpuori ba duo do dí.

ká tji ni na nzi-ε kuη nzed ha ni kɔ mii, sùo beri vaa báy kere.

³⁰ Lεε, ba vaa hoy Zezu kɔ mii, hɔrusuo tji saa sùo beri, a ferε nun-ε ká sakra ruo nzofri a vbi ri mii: «A ve ze zaa gari bi le?» ³¹ Báyji le, led nduobal-eri yjiηra báy bay ha ni mii: «Ruo nzofri ká i mbuo mù luo luo key na, mù kɔ ya rɔɔ, mú baa mii, a ve ze zaa sùo-ɔ le, na le woo?» ³² Roo le, Zezu kɔ-kóm rie ni bay kókɔ nzob ká daa fe na ku. ³³ Lεε, led máy na hje daa ni ha ni tɔ dek dek, bay ji le, fe ká daa ha sùo-ε vaa na ka kɔ kɔ. Ka ví huku siri ká pol Zezu, a baa sùo bay ká bil law-ε riw bele ha ni. ³⁴ Báyji le, Zezu yjiηra báy bay ha ni mii: «Vu-i máyke, law-a ká mù daa bo tul-i na, ha sùo-ɔ na vaa mù. Mu se báy kere dekeke; suoserem bo na ti daa mù mbã.»

³⁵ Zadka Zezu do baa bay kɔb rɔbay na báyji le, nzob nzaaped haneri vi saa puo mbay Zayrus í baa ha Zayrus na mii: «Vu-ɔ na hu-hu. Waa, bay ji ndaw rɔɔ mù yɔklo mbay Zezu na báy le?» ³⁶ Zezu laa bay bari ka i baa na, roo le, ka daa law-ε bo di ya; ka baa ha mbay tul hul mbú kji Zibri na mii: «Ha hje ka daa mù ya; mu daa law-a ka bo tul-i!» ³⁷ Zezu pɔη faa ha nzob mbjw su ni ya. Roo le, ba Piyer báy Zak báy yu-ε Zaa huo-ri hoy ze i su ni. ³⁸ Zadka i tji puo mbay tul hul mbú kji Zibri

na báyji le, Zezu kɔ nzofri ká i kaw zad huf ká í do bód sùo-ri í reke rew í nda saa nzaa belen belen. ³⁹ Lεε, ka ri a se hula a baa ha ri mii: «Bay ji ndaw rɔɔ í dara sùo-ri, í re-rew mini key le? Led máy tikdi na hu ya, roo le, ka na-nam.» ⁴⁰ Báyji le, bari na i sie ni sie hoy. Lεε, Zezu ha ri tji kele riw bele, a ha baa led báy máa led, rɔɔ báy led nduobal-eri ká say na ri zih ni í se zad ká led máy tikdi na naa di. ⁴¹ Báyji le, Zezu mgba nduo-ε a baa ha ni mii: «*Talita Kum.*» Bay nzaa bay naari le, baa mii: «Máy tikdi, mĩ baa ha mu, úru siya.» ⁴² Ká zadε ku hoy le, led máy tikdi ká do báy mbiimbam duo fale sidi na uru siya a tii saw se-sed. Zadka i kɔ feke na, zad bay zee ri sel ha ri kaw yer. ⁴³ Lεε, Zezu baa bay ηgo-ηgoη mii: «Ì ha bay key na ka tji ká nzaa-ri ha nzob mbjw ka laa ya.» Fale ku rɔɔ a baa ha ri mii: «Ì ha ni fe sɔm ha ni su!»

6

Nzob Nazaredri daa law-ri bo tul Zezu ya

(Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)

¹ Zezu uru ká zadε na ku a se puo ká'a ηgoη ká di, le, led nduobal-eri su ni. ² Zadka *nam mgbaka taram Zibri vi báyji le, Zezu se *hul mbú kji bari Zibri a tii saw fére nzofri fe. Lεε, nzofri ηgji bamba ká í laa fe fére be na tuku ri ha ri baa mii:

«Hay! Fe fére beri key na, uru saa haɗa le? Nun nzem key na, a ve ze ha ni le? Mase a ve roo ha ni hɗurusuo d́aa ḱiri fe saŋri ḱa mini key le? ³ Waa, ka ba nzob śaka puu, vu Mari na ya le? Ka ba yu Zak báy Zoze báy Zud báy Simon ya le? Tini-eri ti sakra naari key ya le woo?» Feke ku na d́aa ha ri d́aaake law-ri bo tul Zezu ya. ⁴ Leɛ, Zezu baa bay ha ri mii: «Nzob yaɗa bay saa nzaa Ngerewuru na, i h́e ni báy zadri riw bele, roo le, ba nzob puo mboŋ niri báy nzob saw kani beri báy nzob ini beri huo-ri hoy ze i h́e ni ya.» ⁵ Sawke mini ze, Zezu maa d́aa fe saŋ ḱa puo mboŋ ni ya, roo le, ka d́aa nduo-e bo tul nzob suosere m h́aneri a vaa ri. ⁶ Law-ri ḱa i h́ii d́aa bo tul-e ya na tuku ni ha ni kaw yer.

Zezu pie led nduobal-eri sidí sidí bay haɗa ri ka-ḱaa bay be

(Mat 10.5-15; Luk 9.1-6)

Fale ku le, Zezu se puori ḱa ḱiri Nazareɗ kor a fere fe ḱa d́i. ⁷ Ka d́i led nduobal-eri ḱa duo fale sidí, a tii saw pie ri sidí sidí, a ha ri hɗurusuo ḱa tul temndayari. ⁸ Pola roo bay pie ri na, ka baa ha ri mii: «I mgbá fe mbijw do nduo-rí báy seɗ varu baari ya, ḱaw hoy ze i mgbá. I se báy fe sum ya ndaw, boɓ ya ndaw, i d́aa lari ka nduo tul gari baari ya ndaw. ⁹ I

nduo gari ka ḱay tul ḱi ya. I ndaa dikon ze ka do bal-rí.» ¹⁰ Ka baa ha ri na robay mii: «Zadka i se puo mbijw, roo nzob d́i rí bay haɗa rí kaw zin ni ḱa puo be na le, i ḱaw d́i kpuru maa báy zól baari. ¹¹ Zadka i se puo mbijw munu, roo nzob puokeri hii bay mgbaka rí báy kere ya, mase i hii bay láa bay baari ya le, i tii ḱa puoke ku, a i nda kusál puoke ḱa bal-rí kuɓ kuɓ bay bákake ri se tul fe kaaya ḱa i d́aa na.» ¹² Báyii le, led nduobal-eri zol i se ka-ḱaa bay haɗa nzobri suo kér bay bari. ¹³ I nii temndayari ngji bamba ndaw, a i d́aa num zuo tul nzob suosere mri ngji bamba ha ri vaa ndaw pi.

Bay hud Zaa Batis
(Mat 14.1-12; Luk 9.7-9)

¹⁴ Soro bay Zezu mgbá a ya báy zadri riw bele ha bayke toɗo a bo suku Mbay *Eroɗ. Nzob h́aneri baa bay ḱa tul Zezu mii: «Ba Zaa Batis ḱa tii saa luɓ hud! Sawke mini ze, ka do báy hɗurusuo ḱa bay d́aa fe saŋri.» ¹⁵ Nzob h́awri baa mii: «Ba *Eli*.. Nzob ḱiri boɗ robay baa mii: «Ba nzob yaɗa bay saa nzaa Ngerewuru mbijw ḱa do munu ḱa nzob mbijw ḱa ba nzob yaɗa bay saa nzaa Ngerewuru naari ḱa piedke lew.» ¹⁶ Zadka Mbay Eroɗ laa bayke munu na báyii le,

* **6:15** 6.15 Eli na ba nzob yaɗa bay saa nzaa Ngerewuru ḱa bay be do bil Mbede Ngerewuru ḱa piedke.

ka ɓaa mii: «Ba Zaa Batis ká mǐ ha ri kuŋ tul-e na; ɓa ɓe na ze ka tji saa luɔ huɗ ku le!»¹⁷ Tusueke le, zadka Zaa kaw ɓáy kumnun koɓ ɓáy na, Mbay Eroɗ mbi nzi-ε ha ri mgba Zaa í siŋ ni ɓáy sal lari í ɗaa ni ɓo hul sal, ɓay ji le, Mbay Eroɗ ká yaa Eroɗiade ká ɓa máy yu-ε Filiɓ na,¹⁸ Zaa ɓaa ha ni ɓaŋguɔ mii, ka ɗo ɓáy faa ká ɓay kɔɔ máy yu-ε na ɓa taa ɓe ya.¹⁹ Ba fe ká ɗaa ha law Eroɗiade faa ni ká tul Zaa a hii ɓay ika ni, roo le, ka maa ɗáa munu ya ɓay tul Eroɗ²⁰ ká hje ni, a ko ni ɓa nzob fe ɗáa ɓáy zadε ká ɗo ɓoɗ ɓa taa Ngerewuru, ze a kɔɔ ni. Zadka Mbay Eroɗ laa ɓay Zaa na, law-ε nzaa ni. Be nu ku hoy kara, ka hii láa ɓay ɓe na mgbum.

²¹ ɓáyji le, nam mɓiw munu na Eroɗiade zinj faa. Namke ku na ɓa nam mɓoŋa Mbay Eroɗ ká'a ɗáake fe sɓm ha nzobri. Ka ɗi ngerε ɓeri ɓáy ngerenzob yumri ɓáy ngerenzob réke tul puori ká kuɗu zad ká Galele.²² ɓáyji le, vu Eroɗiade ká ɓa leɗ máy tikɗi na rii a se ɓil hul fe sɓm ɓari na a nda-nday. Leε, nday ká'a nda na rii law Mbay Eroɗ ɓáy nzobri ká'a ɗi ri kaw zinj ni na. ɓáyji le, Mbay Eroɗ ɓaa ha ni mii: «Vbi mǐ fe ká law-a hii, le, mǐ haŋa mù.»²³ Ka haa huɗ ká ɗi mii: «Fe ká mù vbika mǐ na, mǐ haŋa mù na kji. Ze ɓa na tafεle puoruo ɓi hoy kara,

mǐ haŋa mù!»²⁴ ɓáyji le, leɗ máy tikɗi na zol ká nzaa Mbay Eroɗ na, a se luɔ mi-ε a vbi ni mii: «Haa ji ze mǐ vbika le woo?» Leε, mi-ε na yinjra ɓáy ɓay ha ni mii: «Mu se mú vbi ni tul Zaa Batis ze ha mǐ.»²⁵ Leε, leɗ máy tikɗi na takra a yji ɓáy tul ɓal-ε nzek, a se luɔ mbay na a ɓaa ha ni mii: «Mǐ hii ɓay haŋa mù ha mǐ tul Zaa Batis ká zad ni key kod hoy ka ɓo ɓil patinza ha mǐ.»²⁶ Zadka Mbay Eroɗ laa ɓayke munu ɓáyji le, sùo-ε rii ni ya. Roo le, ka hii ɓay ɓeɗ leɗ máy tikɗi na ya, ɓay tul huɗ ká'a haa ká nun ruɔ nzobri ká'a ɗi ri kaw zinj ni na.²⁷ Zadε ku hoy, ka mbi nzi-ε a pie nzob yum mɓiw ká kɔɔ zad na ɓay haŋa ni se a vaa kuŋ tul Zaa Batis a víke. Leε, nzob yum na se ɓil hul sal na a kuŋ tul Zaa Batis²⁸ a ɗaa ɓo ɓil patinza a víke ha leɗ máy tikɗi na, le, leɗ máy tikɗi na yaa a séke ha mi-ε na.²⁹ Zadka leɗ nduɔɓal Zari laa ɓayke munu ɓáyji le, i ví mbi huɗ ɓe na í voro.

Zezu hol nzobri ba isɔɗ sɔɗ duɔ zad ndebe

(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Zaa 6.1-14)

³⁰ Nzob ndáy nzaaped Zezuri yji saa zad ka-káa Bay Kere, í se luɔ-ε í kji fal feri riw bele ká i ɗaa ɓáy fe ká i fere nzobri na ha ni.³¹ Nzobri ká i vi luɔ-ε a í zol na i ngji ɓamba tasiri

hà Zezu báý led nduobal-eri i zinj faa ká bay suna fe kara ya. Sawke mini ze, Zezu baa hà led nduobal-eri na mii: «Ì vi zinj m̀, òo náa v̄aa káwri zad ká òo kòlòk í m̀gba taram sùo-rì ká òo ndji.»

³² Báýji le, i tji í zol huori hoy í v̄aa hil bil tuo í se ba zad ká òo kòlòk na. ³³ Roo le, nzobri ngji bamba kò Zezu báý led nduobal-eri ká i kaw bil tuo í zol v̄aw na. Lεε, i tji báý puo puo riw bele, í òuu fal k̄j báý bal-ri í tji zadε na ku pola hà Zezu báý led nduobal-eri na.

³⁴ Zadka Zezu tji saa bil tuo, a kò ruo nzobri ká i mbu k̄j mer mer na ku báýji le, ká kò nun sie bari, bay ji le, nzobkeri rii baduri ká nzob kòro ri tiya. Lεε, Zezu tii saw fére ri fe ngji bamba.

³⁵ Zadka sie tòn ndji bay rinj na báýji le, led nduobal-eri soro ba lakun-ε í baa hà ni mii: «Sie kal ro, a zad ni key na ba bil law kor ze òo key. ³⁶ Hà nzobri key na i se puori báý vu puori ká kiri naari key í v̄aa hie fe sum í su.» ³⁷ Lεε, Zezu yinjra báý bay ha ri mii: «Baari k̄j ze ì ha ri fe sum ha ri su.» Báýji le, led nduobal-eri vbi ni mii: «Úwaa, mù hii bay haña buru v̄aa hie maapa hà nzobri su le? Fe sumke ku na a máa lari ped nam isod sod sidí!» ³⁸ Lεε, Zezu baa ha ri mii: «Ì òo báý maapa ba mina le? I se í v̄aa kò!» Zadka i se í vbi

bay í laa na báýji le, i ȳji í baa hà ni mii: «Buru òo báý maapa ba ndebe báý sjiiri ba sidí.» ³⁹ Falε ku le, Zezu mbi nzi-ε hà led nduobal-eri bay haña ri hà nzobri kaw siri báý kuduke kuduke ká tul suy pame. ⁴⁰ Lεε, nzobri kaw báý kewke kewke. Kewke taa sijn ndebe ndebe ndaw, isod sod ndaw pi. ⁴¹ Báýji le, Zezu yaa maapa ká ndebe báý sji ká sidí na, a ura nun-ε ba siya a òaa taambol hà Ngerewuru, roo a haw maapa na a hà led nduobal-eri bay haña ri leke nzobri na. Ka leke ri sji ká sidí na ndaw ká sakra bari riw bele. ⁴² Bari riw bele na i su mbaa bil-ri maa báý zad kon bari. ⁴³ Lεε, led nduobal-eri na i faa bie maapa báý sji na mbaa budu ba duo fale sidí. ⁴⁴ Bari ká i su maapa na, warari maa isod sod duo zad ndebe (5.000).

Zezu se tul maambii
(Mat 14.22-33; Zaa 6.15-21)

⁴⁵ Falε ku ndji hoy le, Zezu hà led nduobal-eri hil í kaw bil tuo í zol pola hà ni bay séke ba nzaa kporombii ká fi kelu ba ngerεpuo Besayda. Zadka i zol na, Zezu tòn fal kòb bay baa hà ruo nzobri zol faa puo. ⁴⁶ Falε ká'a hà nzobri zol na báýji le, ka se tul kuo bay òaa nzaa bay kere. ⁴⁷ Zad sii báýji le, tuo na òo bil law mbii, le, Zezu huο-ε hoy ze òo siri. ⁴⁸ Nzaa faa nzaaruo na led nduobal Zezuri zinj faa ká bay hila

tuo na mbăa, bay ʒi ɛ, zuu kuu ŋɟi bamba a suo nun-ri. Zafka Zezu ko munu na bayʒi ɛ, ka se tul mbii takam takam ba luo-ri, tɔŋ ndʒi munu hoy bay haŋa ni kál ri. ⁴⁹ Zafka i ko ni ká'a se tul mbii na munu bayʒi ɛ, i ko í baa mii ba wuru, ro í guu fe gürum gürum. ⁵⁰ Tusueke ɛ, i ko ni bay zaf bari riw bele, a í tɔ kpak kpak. Roo ɛ, ká zadɛ ku na Zezu baa ha ri mii: «Ba bi kɪ zu, i siŋ law-ri, i ha hɛ ka d́aa ri ya!» ⁵¹ Fale ku roo a hil a kaw ziŋ ri ká bil tuo na, ɛ, nzaa zuu na ví kuŋ nzɛd. Feke ku na tuku ri ŋɟi bamba tasiri ha ri kaw yer. ⁵² Tusueke ɛ, fe saŋ ká Zezu d́aa bay maapa na, fe kóko bari maa bay kóko sawke ya.

Zezu vaa nzobri ká Zenezareɔ
(Mat 14.34-36)

⁵³ Zezu bay leɔ nduobal-eri tuo maambii i tʒi fi kelu ká zadri ká kiri Zenezareɔ kor, a í siŋ tuo na do nzaa kporombii. ⁵⁴ Zafka i tʒi saa bil tuo na munu hoy ɛ, nzobri ko ba Zezu. ⁵⁵ Zaf ká'a do d́i ká nzobri laa bay be na, i duu bay tul puori riw bele, a í tii saw faa nzob semri bay hiike í séke ha ni. ⁵⁶ Zafri riw bele ká Zezu se d́i, ká ba vu puori ká do bisuy, mase puori, mase ŋgerɛpuori kara, nzobri vi bay nzob sem bari í d́aa zuo zaf áake ká nun ruo, a í kod Zezu bay haŋa ni ka pɔŋ faa ha ri zaa nzaa gari be fi siri hoy. ɛɛ, bari riw bele ká

i zaa nzaa gari be na, i vaa bay kere.

7

Zezu baa bay ká se tul fe saw puo
(Mat 15.1-9)

¹ *Fariziri bay nzob fére nzobri *bol kusol haneri ká i uru saa Zuruzalem na, í ví mɔ kɪ í kiri Zezu. ² Bayʒi ɛ, i ŋɟa leɔ nduobal Zezu haneri ká i su fe taŋ sɛ nduo-ri *taŋ kad kad munu ká Zibri d́aa ba fe saw puo bari na ya. ³ Tusueke ɛ, Fariziri bay Ziɔ hawri riw bele na, i d́aa vu mbom bo tul fe fére bulu bari ká i yaa; i sɛ nduo-ri taŋ kad kad roo í su fe bay. ⁴ Zafka i uru saa zaf fe hie hoy kara, i sɛ nduo-ri taŋ kad kad munu ká bol kusol bari kie na roo, í su fe bay. I d́aa vu mbom bo tul fe saw puo hawri bod bod ŋɟi bamba, munu ká faa wáa kobo bay tasa bay suna.

⁵ Bayʒi ɛ, Fariziri bay *nzob fére nzobri bol kusolri na i vbi Zezu bay mii: «Bay ʒi ndaw roo leɔ nduobal-ari d́aa vu mbom bo tul fe saw puo ká bulu naari d́aa na ya ɛ? I sɛ nduo-ri bay faake munu ká bulu naari fere naari na ya hoy í su fe!» ⁶ ɛɛ, Zezu yɪŋra bay bay ha ri mii: «Bay ká Ezay yaa saa nzaa Ngerewuru se tul-ri na do bay zadɛ. I ba nzob nzaa ruo bayri munu ká'a d́aa do mbede mii:

“Nzobri key na i dāa mbay
 bo tul-i báy nzaa-ri
 hoy,
 roo le, bil law-ri do di di
 zinj mĩ.

7 Rúo ká nzobri key ruo mĩ
 na
 do ba fe ká gor hoy,
 bay ji le, ferì ká i fere
 nzobri na
 ba fe saw puo nzobri kị
 hoy bo,
 ba Bay bi ya*.”

8 «Baarì na, ì pɔŋ bol kusol
 Ngerewuru bo fi mbijw í dāa
 vu mbom bo tul fe saw puo
 nzobri hoy.» 9 Falɛ le, ka baa
 ha ri mii: «Baarì na ì kɔ faa
 tɔŋ bol kusol Ngerewuru na
 ngeren, bay mgbaka fe saw
 puo baarì ká i fere nzobri
 na ngɔ-ngɔŋ! 10 Tusueke le,
 bol kusol ká Ngerewuru ha
 *Moyze na baa mii: “Mu
 dāa vu mbom ka bo tul bāa-
 ka báy máa-ŋa†.” Rɔbay,
 “Nzob ká fad mi-ɛ báy bi-ɛ
 le, do nun ika ni‡.” 11 Roo
 le, baarì na ì fere fe saw
 puo baarì mii, zadka nzob
 do báy fe bay sókoke bi-ɛ
 báy mi-ɛ, rɔɔ a baa mii, beri
 ti haŋa ri ya, bay ji le, ba
 korban, bayke baa mii, ba
 fe ká beri korɔ do bod bay
 haŋa Ngerewuru, le, 12 ì pɔŋ
 faa ha nzobke ku na bay
 haŋa ni ka sɔ nzob mbón
 niri na mbāa. 13 Báy faa fe
 fére saw puo baarì ká ì suo í
 fere kị mini key na, ì pɔŋke
 Bay Ngerewuru do fi mbijw.
 Rɔbay, ì dāa ferì ngjì bamba
 ká rii kịre be niri key ndaw.»

*Fe ká dāa ha nzob siike
 ndin ndin
 (Mat 15.10-20)*

14 Báyji le, Zezu di ruo
 nzobri na rɔbay a baa ha ri
 mii: «Baarì riw bele na, ì te
 suku-rĩ í láake bay bi key na
 báy kere í tuu sawke ta-taŋ!
 15 Fe mbijw ká nzob sɔ se
 bil-e ká dāa ha ni siike ndin
 ndin ká nun Ngerewuru na,
 tiya. Roo le, fe ká tji saa bil
 law nzob ze dāa ha ni siike
 ká nun Ngerewuru. 16 [Nzob
 ká do báy suku bay láake le,
 ka laa.>]]

17 Zadka Zezu pɔŋ ruo
 nzobri a rii hula báyji le,
 led nduobal-eri vbi ni saw
 law bayke ká'a baa ha ri
 na. 18 Leɛ, ka baa ha ri
 mii: «Baarì kara, ì tɔa lāa
 bay key na kpuy le woo?
 Fe sum mbijw mini ká nzob
 sɔ se bil-e na ti dāa ha
 nzob siike ndin ndin ká nun
 Ngerewuru ya, 19 bay ji le,
 fe key na kal a se bil-e bo,
 bo bil wara law-ɛ ya; falɛ
 le, ka níike mjiiri riw bele ba
 keɛ.» Be ze báy faa bayri
 key na, Zezu baa mii, fe
 sumri riw bele na ba fe kere
 ká maa bay sɔŋa. 20 Leɛ,
 ka baa na rɔbay mii: «Ba
 fe ká tji saa bil wara law
 nzob, ze dāa ha nzob siike
 ká nun Ngerewuru, 21 bay
 ji le, ká bil wara law nzob
 ká nziiya ze kér bay kaayari
 ká ha nzob dáake fe kaayari
 na tji saa di: kér bay riiba
 ndaw, ika nzob ndaw, dāa

* 7:7 7.7 Ezay 29.13. † 7:10 7.10 Tji kele 20.12. ‡ 7:10 7.10 Tji kele 20.12.

nun pie ndaw, ²² kóko nun fe ndaw, d́áa law mgboro ndaw, úla nzob ndaw, taka mgbáy bapibi ndaw, d́áa sere ndaw, ranja k̄i ndaw, siika sùo ndaw, rɔɔ fe d́áa kòko ndaw pi. ²³ Feyakeri riw bele key na uru saa bil law nzob, rɔɔ a d́aa h̄a ni siike ndin ndin ká nun Ngerewuru.»

Máy ká ba Zib ya d́aa law-ε bo tul Zezu (Mat 15.21-28)

²⁴ Falε ku ε, Zezu uru ká zadε na ku, a se tusiri ká do d̄i ya báy ngerepuo Tir. Ka t̄i puoke ku a r̄i a se hul mb̄iw munu a h̄i bay hanja nzob mb̄iw kara ka kɔ zad káw be ya, roo ε, faa m̄u sùo-ε tiya. ²⁵ Zadε ku h̄oy, máy mb̄iw munu ká temndaya do tul vi-e ká ba led máy tikd̄i na laa soro bay Zezu, ε, ka vi a naa pol-e. ²⁶ Máyke ku na ka ba Zib ya, i mboŋ ni ká Fenisi ká tusiri Siri. Lεε, ka kod Zezu bay hanja ni ka nii temndayari ká do tul vi-e na. ²⁷ Roo ε, Zezu ȳinra báy bay h̄a ni mii: «Ála ledri ha ri s̄u fe h̄a bil-ri mbaa pola ndaw rɔ, bay ji ε, do ndad bamba bay mbika fe s̄um ká do bay tul ledri a vbu h̄a vu váyri ya.» ²⁸ Báyji ε, máy na ȳinra báy bay h̄a ni mii: «Zadε k̄i na zu, Mbay. Roo ε, vu váyri ká i naa saw tutakra na, i dam bum fe s̄um ká gay saa nzaa ledri siya na í s̄u.» ²⁹ Lεε, Zezu baa h̄a ni mii: «Mu se puo. Báy faa bay

ká mù ȳinra báy kere na, temndaya na t̄i ká tul vu-o na ro.» ³⁰ A zadka máy na ȳi a se puo báyji ε, ka kɔ vi-e na ká temndaya t̄i ká tul-e a pɔŋ ni naa h̄i.

Zezu h̄a mbiki laa bay

³¹ Zezu uru ká tusiri Tir a ȳi báy faa ká t̄i Sidon, a kal báy tusiri Dekapol, rɔɔ a se ba nzaa maambii ká Galele. ³² Lεε, nzobri vi báy mbiki ká t̄a b́aa bay kpuy na h̄a ni, a í kod ni bay hanja ni ka d́aa nduo-ε bo tul mbiki na a vaa ni. ³³ Báyji ε, Zezu mgbani a t̄iike ká sakra ruo nzobri, a d́aa vu nduo-eri nduo suku mbiki na, rɔɔ a sa-sami a d́aa nda rim-ε. ³⁴ Falε ku rɔɔ, a ura nun-ε ba siya, a ȳa omi fɔŋ a baa h̄a ledban na mii: «Efata.» Báy nzaa bay naari ε, baa mii: «Suk-ari ka laa bay.» ³⁵ Ká zadε ku h̄oy suk-eri na vuo ndaw, a rim-ε kara tan báy kere h̄a ni baa bay yororo yororo. ³⁶ Báyji ε, Zezu baka nzobri ká i do zadε na bay hanja ri baa bayke h̄a nzob mb̄iw ya. Roo ε, banɔɔ ká'a baa munu ha ri na h̄oy kara, i d́aa h̄a bayke se ba pola pola. ³⁷ Law nzobri naa wól a tuku ri ha ri kaw yer í baa mii: «Feri riw bele ká'a d́aa na ndad bamba! Ka h̄a mbikiri laa bay ndaw, a nzobri ká i baa bay ya h̄oy kara, i baa bay *tan kad kad ndaw pi.»

8

Zezu h̄al nzobri isod sod

duo zad niŋ

(Mat 15.32-39)

¹ Bil sewke ku na, ruo nzobri ng̃ji bamba mbũ k̃i ba k̃i rɔbay ká luo Zezu, roo le, fe s̃um tiya. Báyii le, Zezu d̃i leɗ nduoɓal-eri a baa ha ri mii: ² «Mì kò nun s̃ie nzobri key, bay ʒi le, ba nam say ro i do zinj m̃i a í ti báy fe s̃um ya. ³ Zadka m̃i ha ri zol taŋ suŋa fe le, i líe kòn ká faa, bay ʒi le, ruokeri ká sakra bari ku na i uru faa d̃i d̃i.» ⁴ LEE, leɗ nduoɓal-eri baa ha ni mii: «Úwaa! Zad ha ndaw roo buru séke d̃i bay zinj fe s̃um haŋe ha nzobri sũ mbaa bil-ri ká bil law k̃or key le?» ⁵ Báyii le, Zezu vbi ri mii: «Maapa ba mina ze ì d̃òke le?» LEE, i ỹiŋra báy bay ha ni mii: «Ba tɔnɔ say.»

⁶ Ro, Zezu mbi nzi-ε ha ruo nzobri kaw siri. Fale le, ka ya maapa ká tɔnɔ say na a daa taambol ha Ngerewuru, roo a haw a ha leɗ nduoɓal-eri bay haŋa ri leke ruo nzobri na. LEE, i ya í leke ri na. ⁷ I do báy vũ ʒi haŋeri ndaw. Báyii le, Zezu daa taambol ha Ngerewuru bay tul ʒikeri na, a baa ha leɗ nduoɓal-eri bay haŋa ri leke nzobri na rɔbay. ⁸ LEE, nzobri riw bele sũ mbaa bil-ri sib sib maa báy zad kòn bari. A bie maapakeri báy ʒiri ká sad na, leɗ nduoɓal-eri faa mbaa budu ba tɔnɔ say. ⁹ Nzobri ká i do zad na, i maa isɔɗ sɔɗ duo zad niŋ (4.000). Fale ku roo Zezu pɔŋ faa ha ri zol, le, ¹⁰ ká zad

ku hoy, báy leɗ nduoɓal-eri na, i hil í kaw bil tuo í se ba tusiri Dalamanuta.

Fariziri vbi Zezu bay haŋa ni daa fe san

(Mat 16.1-4)

¹¹ Farizi haŋeri vi luo Zezu í tii saw máy bay zinj ni bay nzáake nzi-ε. Ze í vbi ni bay haŋa ni ka daa fe san mbij ha bari kò mii, h̃urusuo-ε na uru saa luo Ngerewuru. ¹² Báyii le, Zezu ya bawda ɔmi fɔn a baa mii: «Bay ʒi k̃i roo, nzobri ká timbeɗe key vbi bay kóko fe san le? M̃i baa ha ri ta-taŋ ba tusue k̃i, fe san mbij mini kara m̃i ti haŋa ri kò ya!» ¹³ Fale ku le, ka pɔŋ ri a hil a kaw bil tuo zinj leɗ nduoɓal-eri í ỹi a í se ba nzaa maambii ká fi kelu.

Fe fére kaaya Fariziri báy nzob Erodri

(Mat 16.5-12)

¹⁴ Báyii le, leɗ nduoɓal-eri ỹiŋra faa maapa na sel. I do báy maapa mbij munu hoy ká bil tuo. ¹⁵ LEE, Zezu baka ri a baa mii: «I nze báy s̃uò-r̃i! I kóro s̃uò-ri ká tul fe fére kaaya *Fariziri báy nzob Erodri ká do munu ba fe hew fe na.» ¹⁶ Báyii le, leɗ nduoɓal-eri tii saw máy bay ká sakra k̃i, bay ʒi le, i do báy maapa ya. ¹⁷ Munu ká Zezu kò fe ká i baa bayke na, ka baa ha ri mii: «Bay ʒi ndaw roo ì máy bay ká sakra k̃i mii, ì do báy maapa ya le? W̃aa, ì kò ya báy le woo? I kò tánke ya báy le? Nun-r̃i mgbuda ká d̃i ya báy d̃oro zu le? ¹⁸⁻¹⁹ I do báy nun bay

kókoke fe, le, ì kò ya! I dọ báy suku bay láa bay, le, ì láake ya! Waa, mina le woo? Maapa ká ndebe ká m̀ haw ha nzobri ká isod sod duo zad ndebe (5.000) ha ri su na waa, ì yi-yiṅra le? Waa, ì faa bie mbaa budu mina le?» LEE, i yiṅra báy bay ha ni mii: «Mbaa budu duo fale sidi.» ²⁰ Zezu vbi ri robay mii: «Zadka m̀ haw maapa ba tɔnɔ say bay tul nzobri ká isod sod duo zad niṅ (4.000) na waa, ì faa bie mbaa budu dɔrɔrɔ dɔrɔrɔ ba mina le?» LEE, i yiṅra báy bay ha ni mii: «Ba tɔnɔ say.» ²¹ Báyi le, Zezu vbi ri robay mii: «Waa, ì kò ya báy le woo?»

Zezu mgbudá nun raw

²² Fale ku le, Zezu báy led nduobal-eri i t̄i Besayda. LEE, nzobri sùu nzob raw mbijw munu ká d̄i, i víke ha Zezu i kod ni bay haṅa ni ká zaa ni ɔo a vaa. ²³ Báyi le, ka mgbá nduo raw na a t̄iike ni saa bil puo a séke nzaa zad. Fale le, ka daa mbii s̄ami dọ nun raw na, a daa nduo-eri ɔo tul-e a vbi ni mii: «M̀ kò fe le?» ²⁴ LEE, raw na ura nun-ε ba siya a baa mii: «M̀ kò nzobri, roo le, i rii puuri ká se-sef.» ²⁵ Fale ku robay le, Zezu daa nduo-eri ba k̄i ɔo tul nun nzob raw na. Báyi le, raw na kò-kóm ba sikda, le, nun-ε na tan ha ni kò zad báy kere kad kad. ²⁶ Fale ku ká bay haṅa raw na ka zól na báyi le, Zezu baa ha ni mii: «Mu se bil puo ya.»

Piyer kò Zezu ba Krisi
(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)

²⁷ Fale ku le, Zezu báy led nduobal-eri, i zól ba vu puori ká dọ d̄i ya báy ngerepuo Sezare-Filib. Zadka i se faa báy na báyi le, Zezu vbi ri bay mii: «Waa, nzobri baa bay mina ze se tul-i le?» ²⁸ LEE, i yiṅra báy bay ha ni mii: «Nzob haṅeri baa mii, mù ba Zaa Batis. Nzob k̄iri ɔod baa mii, mù ba *Eli. Nzob haṅwri robay baa mii, mù ba nzob yaṅa bay saa nzaa Ngerewuru mbijw munu.» ²⁹ Báyi le, Zezu vbi ri mii: «A baari k̄i na waa, ì baa mii, m̀ ba nzob ve le?» Piyer yiṅra báy bay ha ni mii: «M̀ ba *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay pie ni vi.» ³⁰ Be nu ku ro, Zezu baka ri ngɔ-ngɔṅ bay haṅa ri baa bayke na ha nzob mbijw ya.

Zezu baa bay hud be báy t̄i be saa luɔ hud

(Mat 16.21-28; Luk 9.22-27)

³¹ Fale ku le, Zezu tii saw fére led nduobal-eri fe mii: «Bi *Vu Nzob na, dọ nun haṅa m̀ kò séke fe nḡi bamba. Ngerε Zibri báy *ngerenzob fe poyri báy *nzob fére nzobri bol kusolri na i t̄iṅ m̀ ngeren a í i m̀, a ndeke d̄i nam sayke le, m̀ t̄i saa luɔ hud.» ³² Zezu baa bayke ta-tan ha ri. LEE, Piyer mgbá ni a t̄iike ngeren ba nzaa zad a tii saw baa bay z̄iṅ ni bay tul bayri ká'a baa

na. ³³ Báyji le, Zezu fere nun-ε a ko led nduobal-eri a yiw Piyer mii: «Satan, mu zól ká lakun-i dí dí ba lew, bay ji le, kér bay bo na do ba kér bay nzobri hoy bo, do ba kér bay taa Ngerewuru ya.»

³⁴ Fale ku le, Zezu dí ruo nzobri báy led nduobal-eri a baa ha ri mii: «Nzob ká hii bay séke fal-i le, ka pónj sùo-ε yaklak ha mĩ, a mbi puu say huf be, a sob a séke fal-i. ³⁵ Tusueke le, nzob ká hii bay kóro kumnun be na, kumnun taa tusueke na, ka ti zinj ya. Roo le, nzob ká'a pónj sùo-ε yod bay tul-i, mase bay tul Bay Kere na, a zinj kumnun taa tusueke. ³⁶ A zadka nzob zinj feri ká tusiri key riw bele, roo a zinj kumnun taa tusueke ya na waa, ba feziņa ji kji zu le woo! ³⁷ Fe ji ndaw roo, nzob a máa bay hanja Ngerewuru a súoke kumnun taa tusueke na le? ³⁸ Tusueke le, nzob ká daa sahoy bay tul-i, báy tul bay biri ká nun nzobri ká timbede key ká i pónj Ngerewuru í daa fe kaa ya na, bi Vu Nzob na, sieke ká mĩ vika báy rinj dika ká Baa ha mĩ báy led nzaaped Ngerewururi ká nulue na, mĩ daa sahoy bay tul nzobke ndaw.»

9

¹ Robay ka baa ha ri mii: «Mĩ baa ha ri ta-tan ba tusue kji: nzob haneri ká sakra bari ká i do zad ni key na, i ti huka ya kpuru bay kóko

nam ká Ngerewuru a ví réke mbay báy hurusuo-ε na báy nun-ri ndaw roo í hu báy.»

Sùo Zezu fere do bod ká tul kuo

(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)

² Fale ká daa nam yie na, Zezu ha Piyer, Zak báy Zaa se zinj ni tul kuo ká gan zenlen ká do nzaa zad a í kaw dí huo-ri. Báyji le, ká zadε ku na, sùo Zezu fere gbáy ká nun-ri. ³ Gari beri nduy ziriri ziriri a puu kpaa kpaa. Nzob mbijw ká tusiri key ká maa bay waa gari ha ni puu do munu na, tiya. ⁴ Báyji le, *Eli báy *Moyze tji ri mbudá í do loko soro zinj Zezu. ⁵ Leε, Piyer mbi bay a baa ha Zezu mii: «Mbay, do ndad bamba bay hanja náa káwri zad ni key. Ha buru daa hul pudí ba say. Mbijw ba taa bo, mbijw ba taa Moyze, a mbijwke laa le, ba taa Eli.» ⁶ Tusueke le, ka ko bay baa ya, bay ji le, hje daa ri zikiki. ⁷ Báyji le, sii mbam ví guba tul-ri gbukru, le, ká bil sii mbamke ku na kusol mgba belen ká dí mii: «Be key na ka ba Vu-i; mĩ ko ni ba nzob nun-i. I laa bay be!» ⁸ Zadε ku hoy le, led nduobal Zezuri ko-kóm rie ri gbuk, roo le, i ko nzob mbijw mbaa, ba Zezu huo-ε hoy ze do zinj ri.

⁹ Zadka i do díra saa tul kuo na, Zezu mbi nzi-ε ha ri mii: «Feri ká i ko key na, i baa bayke ha nzob mbijw ya kpuru maa báy nam ká bi *Vu Nzob mĩ tjiike saa luó

hudf.» ¹⁰ LEE, lef nduobal-eri daa vu mbom bo tul bay ka'a baa ha ri na, roo le, i may bay zinj ki mii: «Tii saa luɔ hudf ka fal hudf be na waa, bayke baa mina zu le?»

¹¹ Fale ku le, lef nduobal-eri vbi ni bay mii: «Bay ii ndaw roo, *nzob fere nzobri bol kusolri baa mii, "Do nun haɲa Eli ka vi pola ndaw roo, *Krisi, nzob ka Ngerewuru waa bay pie ni na, ka vi bay" le?» ¹² LEE, Zezu yinjra bay bay ha ri mii: «Ba tusue ki, do nun haɲa Eli na ka vi pola ndaw roo, bay leke feri riw bele ha ni do bay zadɛ zeb zeb. Roo le, mi vbika ri bay: "Waa, bay ii ndaw roo mbede Ngerewuru baa mii, do nun haɲa Vu Nzob na a koko seke fe ngji bamba, a i tun ni ngeren le?" ¹³ Mi baa ha ri ta-tan: nzob yaɲa bay saa nzaa Ngerewuru mbijw munu ka Eli na vi ro, le, nzobri dara ni munu ka law-ri hii, munu ka mbede Ngerewuru baa bayke pola se tul-e na.»

Zezu nii temndaya ka do tul lef mbijw
(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43a)

¹⁴ Zadka Zezu bay lef nduobal-eri ka say i vi di ya bay lef nduobal-e hawri bayji le, i ko ruo nzobri ngji bamba ka i kiri lef nduobal-e hawri na, bay nzob fere nzobri *bol kusol haneri ka i do may bay zinj ki. ¹⁵ Zadka ruo nzobri ko Zezu na bayji le, tuku ri a i duu ba luo-e bay hii soko ha ni.

¹⁶ Bayji le, Zezu vbi lef nduobal-e hawri na mii: «Fe ii ndaw roo i mayke bay zinj ki munu le?» ¹⁷ LEE, nzob mbijw ka sakra ruo nzobri ku na yinjra bay bay ha ni mii: «Mbay, mi vi bay vu-i ha mu, bay ii le, temndaya do tul-e a yoklo ni ngji bamba ha ni ta baa bay bay kpuu. ¹⁸ Zadri riw bele ka temndaya mbi ni ka di na, ka daa ni nda siri gbay ha mbii nzi-e tii fuka fuka ndaw, a su sere nger nger a bo kpamgan ndaw pi. Ze mi kod lef nduobal-ari bay haɲa ri nii temndayake na, le, faake mba ri.» ¹⁹ Bayji le, Zezu baa ha ruo nzobri mii: «Baari nzob law ngogogori! Waa, nam ton ba mina bay roo bay haɲa mi kaw zinj ri robay le? Nam ton ba mina bay roo mi iki law-i ka tul-ri le? Mgba lef na ba lie ha mi.» ²⁰ LEE, i mgba lef na i seke ha ni. Zadka temndaya mbi nun-e a ko Zezu bayji le, ka mgba lef na a lan ni yik yik, a daa ni bo siri gbirik. Lef na giri siri mgbelej mgbelej, a mbii nzi-e kara tii fuka fuka ndaw pi. ²¹ Bayji le, Zezu vbi baa lef na a baa mii: «Fe ni key na, daa ni nam mina ro le?» LEE, baa lef na baa ha ni mii: «Daa ni bay toy be ki hoy kpuru tii timbede key. ²² Banguo na, temndaya na mbi ni bo huu ndaw, bo mbii ndaw bay ika ni. Roo le, zadka hurusuo-o maa daa fe le, mu ko nun sie buru a mu

so buru.» ²³ Báyyi le, Zezu baa ha ni mii: «Mina roo mu baa mii: “Zadka hurusuo-oo maa daa fe le,” na le? Nzob ka daa law-ε bo tul-i le, fe mbijw ti mbaka ni ya.» ²⁴ Leε, ka zadε ku hoy, baa led na re belen a baa mii: «Mi daa law-i bo tul-a; mu so mi ka tul mbika law-i ka ngji ya!»

²⁵ Zadka Zezu ko nzobri ka i duu i nde tul ruo nzobri ka i kiri ni na báyyi le, ka yiw temndaya na a baa ha ni mii: «Bo temndaya ka mu haa led key ha ni taa baa bay kpuy, a laa bay ya ndaw key na, mi baa ha mu, tji ka tul led na mu yji mu vi mbaa wum.» ²⁶ Leε, temndaya na laj ni yik yik a guu fe belen, a tji saa tul led na, a pon ni naa siri kparak ri nzob ka hu-hu ha nzobri ka i ngji bamba do zadε na i baa mii: «Ka hu-hu!» ²⁷ Ro, Zezu mgba nduo-ε a ura ni ha ni do siya zekre.

²⁸ Zadka Zezu bay led nduobal-eri i ri i se hula i do huo-ri hoy na báyyi le, i vbi ni bay mii: «Daa mina ndaw roo, buru maa bay nii temndaya ni key na ya le?» ²⁹ Leε, Zezu yinjra bay ha ri mii: «Kiri temndaya ka mini key na, bay faa nzaa bay kere ki hoy ze nzob a niike ni.»

Zezu baa bay hud be bay tji be saa lu hud ba ki robay
(Mat 17.22-23; Luk 9.43b-45)

³⁰ Fale ku le, Zezu bay led nduobal-eri tji saa hula na

ku i zol, i kal bay kudu zad ka Galele. Zezu hii bay hana nzobri ko zad kaw be ya, ³¹ bay ji le, ka do fere led nduobal-eri fe. Ka baa ha ri mii: «Bi *Vu Nzob na, i mgbaka mi i pon mi bo nduo nzobri, le, i ika mi. Fale daa nam say le, mi tji saa lu hud.» ³² Báyyi le, led nduobal-eri laa saw bayke na tan ya, a i daa hje ka bay vbika ni.

Nzob ve ze ba ngerenzob le?

(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Zezu bay led nduobal-eri i tji Kapernayum i ri i se hula. Zadka i ri hula na báyyi le, Zezu vbi ri bay mii: «Fe ji ndaw roo i may bayke zin ki ka faa ku le?» ³⁴ Leε, i do silili, bay ji le, ka faa na i may bay ka sakra ki bay koko waa, nzob ve ze ka sakra bari roo, ba ngerenzob le? ³⁵ Báyyi le, Zezu kaw siri a di led nduobal-eri ka duo fale sidi na a baa ha ri mii: «Nzob ka hii bay doko pola le, ndad bay hana ni ka do ba oro fal, a ba nzob daa ped ha nzobri riw bele.» ³⁶ Fale ku le, ka mgba led mbijw ka ndji munu, a daa ni do sakra bari, roo a mbi ni a mbuo ni a baa ha ri mii: ³⁷ «Nzob ka mgba led mbijw munu ka led key na ba suo-ε bay tul-i le, ba bi ki suo-i ze ka mgba mi ba suo-ε ku. A nzob ka mgba mi ba suo-ε le, ba bi hoy ze ka mgba mi ya, roo le, ka mgba nzob ka pie mi vi na ndaw.»

Nzob ká ruu zinj naari ya le, ka ba nzob fal nganj naari (Luk 9.49-50)

³⁸ Zaa mbi bay a baa ha Zezu mii: «Mbay, buru ko nzob mbijw ka nii temndayari bay rin-a, le, buru nzaa faa bay haa ni, bay ji le, ka se-sef zinj naari ya.» ³⁹ Roo le, Zezu baa mii: «I haa ni ya. Nzob ka daa fe san bay rin-i na, ti baa bay kaaya zinj mi ba vaa ya, ⁴⁰ bay ji le, nzob ka ruu zinj naari ya na, ka ba nzob fal nganj naari. ⁴¹ A nzob ka'a kaa mbii tunguo toy mbijw ha ri nzo, bay baa ka i ba nzob *Krisi le, mi baa ha ri ta-tan ba tusue ki: nzobke ku na a zinj fe tunduo be.»

Hanja nzob daa feyaa ba fe ka ndaya

(Mat 18.6-9; Luk 17.1-2)

⁴² «Nzob ka ula led mbijw ka ndii mini ka sakra ledri ka do key ka i daa law-ri bo tul-i na ha ni daa feyaa le, sin bawda tisaw do sol nzobke a vbu ni bo maambii na ndad mba hanja ni kaw bay kumnun a ula led na. ⁴³ Zadka ba nduo-o ze daa ha mu daa feyaa le, mu kuj ni bo bisuy. Seke bay nduo mbijw se zad kumnun taa tusueke na, ndad mba seke bay nduo-o sidi bele se zad koko seke fe ka bil huu ka ru-ruma ya banjwo. ⁴⁴ [Ba zad ka kayri hu ka di ya ndaw, huu kara ruma ka di ya ndaw banjwo.] ⁴⁵ A zadka ba bal-a ze ha mu daa feyaa le, mu kuj ni bo bisuy. Seke

kpede bay bal mbijw se zad kaw kumnun taa tusueke na, ndad mba seke bay bal-a sidi bele ha ri vbu mu bo zad koko seke fe ka bil huu ka ru-ruma ya. ⁴⁶ [Ba zad ka kayri hu ka di ya ndaw, huu kara ruma ka di ya banjwo ndaw.] ⁴⁷ Robay, zadka ba nun-a ze daa ha mu daa feyaa le, mu ngokdo ni mu naa ni. Seke bay nun-a mbijw daru ha Ngerewuru re mbay ka tul-a na, ndad mba seke bay nun-ari sidi bele ha ri vbu mu bo zad koko seke fe ka bil huu ka ru-ruma ya. ⁴⁸ Ba zad ka kayri hu ka di ya ndaw, huu kara ruma ka di ya banjwo ndaw. ⁴⁹ Koko seke fe ka nzobri riw bele ko na ha ri vi ndadke munu ka tom daa ha fe sum ndad. ⁵⁰ Tom na ba fe kere, roo le, zadka raake tji na waa, fe ji ze i daake ha ni yi a raa ba ki bay le? Ndad bay hanja baari ki ze i ba tom raake, a i kaw dekeke ka sakra ki.»

10

Nzob ti kuj sakra nzob yaana kiri ya

(Mat 19.1-12; Luk 16.18)

¹ Zezu uru ka zad ku a se ba kudw zad ka Zude ka nzaa baa Zurdje fi kelu. Ruu nzobri mbu ki ba ki robay ka lu-o-e. Lele, ka tii saw fere ri fe munu ka'a daa banjwo na. ² Bayii le, Farizi haneri soro ba lakun-e bay nzaa nzi-e ze i vbi ni bay mii: «Ka bil *bol kusol naari na waa, wara nzob do bay faa ka bay nii may be le?» ³ Lele,

Ze zu ȳi a vbi ri mii: «Bol kusol j̄i ze *Moyze ha ri l̄e?»
 4 I ȳi n̄ra bá y bay ha ni mii: «Moyze p̄oŋ faa ha nzo b bay ha na ni ka d̄aa mbede nii má y be na nd̄aw r̄o a nii ni zól bá y*.» 5 Bá y j̄i l̄e, Ze zu baa ha ri mii: «Bay tul law ŋoŋo baari ze Moyze mbike bol kusol na ku a d̄aa ke mbede ha ri. 6 Roo l̄e, zadka Ŋgerewuru d̄aa feri riw bele bá y tiikake lew h̄oy na, ka d̄aa w̄ara nzo b bá y má y nzo b zeb. 7 “Sawke mini ze, w̄ara nzo b a p̄oŋ bi-ε bá y mi-ε bay ká w z̄iŋ má y be, 8 l̄e, bari sid̄i bele reb na, i ví ba nzo b ká mb̄jw†.” Be mini ze, i ba nzo b ká sid̄i mb̄aa, roo l̄e, i ba nzo b ká mb̄jw. 9 Munu zu l̄e, nzo bri ká Ŋgerewuru siŋ ri zuo k̄i na, ndad bay ha na nzo b ka wál sakra bari ya.» 10 Fal̄e ká Ze zu bá y led̄ nduo bal-eri i ȳi i se hula na, led̄ nduo bal-eri vbi ni bayri ba k̄i se tul bay ká a baa ha nzo bri na ku. 11 L̄eε, Ze zu baa ha ri mii: «Zadka nzo b nii má y be zol, r̄o a ȳaa má y k̄i l̄e, ka d̄aa kaaya z̄iŋ má y be na a d̄aa nun pie. 12 Do faa mb̄jw munu nd̄aw, má y nzo b ká zol saa hul w̄ara, r̄o a ȳaa w̄ara k̄i l̄e, ka d̄aa nun pie nd̄aw.»

Ze zu sam fe zuo tul led̄ri

(Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)

13 Nzo bri vi bá y led̄ri ha Ze zu bay ha na ni ka d̄aa nduo-ε bo tul-ri, roo l̄e, led̄ nduo bal-eri haa ri. 14 Zadka Ze zu k̄o munu na bá y j̄i l̄e, law-ε se ni a baa ha led̄ nduo bal-eri na mii: «I ala led̄ri ha ri vi luo-i bo, i haa ri ya, bay j̄i l̄e, Ŋgerewuru re mbay ká tul bari ká i d̄o munu ká led̄ri key. 15 Mi baa ha ri ta-taŋ ba tusue k̄i: nzo b ká ȳaa Ŋgerewuru ba law-ε ha ni re mbay ká tul-e munu ká led̄ na ya l̄e, ka ti d̄oko sakra nzo bri ká Ŋgerewuru re mbay ká tul-ri na ya w̄m.» 16 Fal̄e ku l̄e, ka faa led̄ri na a mbuo ri d̄o nduo-ε, r̄o a d̄aa nduo-ε bo tul-ri.

Bay ká se tul nzo b feziŋa

(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)

17 Zadka Ze zu se faa bá y na bá y j̄i l̄e, nzo b mb̄jw munu d̄uu a v̄aa huku pol-e a vbi ni mii: «Mbay kere, ha a j̄i ze m̄i d̄aa r̄o bay z̄iŋke kumnun ká d̄o ban̄guo na l̄e?» 18 L̄eε, Ze zu baa ha ni mii: «Bay j̄i r̄o mù d̄i m̄i ba nzo b kere l̄e? Ŋgerewuru k̄i huο-ε h̄oy ze ba nzo b kere bo, nzo b k̄i mb̄jw mini ká nde ni nde na, tiya. 19 Mu k̄o bol kusolri ká Ŋgerewuru ha nzo bri ká baa mii: “Mù ti ika nzo b ya, mù ti d̄aa nun pie ya, mù ti ri-riiba ya, mù ti kúf bay zuo nzaa nzo b ya, mù ti úla nzo b mú ȳaa fe be

* 10:4 10.4 K̄iŋa bol kusol ba sid̄ike 24.1-3. † 10:8 10.8 Tiika saw fe 2.24.

‡ 10:19 10.19 T̄ji kele 20.12-16; K̄iŋa bol kusol ba sid̄ike 5.16-20.

ya, rɔɔ mù d́áa vu mbom bo tul b́aa-ka b́áy ḿaa-ŋa‡.”»
 20 B́áyji ɛ, nzob na b́aa h́a ni mii: «Mbay, bol kusolkeri ku na, b́áy kuban bi ḱi h́oy m̀i d́o tul-e riw bele t́ji vuri.»
 21 ɛɛ, Zezu j́ri ni a hii ni a b́aa h́a ni mii: «Fe mbjw puo mù. Mu se mú v́aa h́ie fe b́ori riw bele ḱa mù d́oke na, bo mú ṕoŋ larike h́a nzob ḱukuri. Munu nd́aw rɔɔ, mù d́oko b́áy feziŋa taa tusuekeri ḱa nulue. Fale ro ɛ, mu ýji mú se fal-i b́áy.»
 22 Zadka nzob na laa bay ḱa Zezu b́aa munu na b́áyji ɛ, ka siŋ tunun-ε mbid mbid a zol mgbirin, bay ji ɛ, ka d́o b́áy feziŋari ŋjji bamba.

23 B́áyji ɛ, Zezu kɔ-kóm rie fal-ε gbuk a b́aa h́a led nduobal-eri mii: «D́o ŋoŋ bamba bay haŋa nzob feziŋari d́in tul-ri h́a Ŋgerewuru re mbay ḱa tul-ri!» 24 Bayri ḱa a b́aa na yoklo kér bay led nduobal-eri. Roo ɛ, Zezu b́aa na rɔbay mii: «Vu-iri, d́o ŋoŋ bamba bay haŋa nzob ka h́a Ŋgerewuru re mbay ḱa tul-e!» 25 Haŋa zambal nduo luɔ zoy a t́ji ḱa nun-ε na d́o ŋoŋ bamba tasiri. Roo ɛ, haŋa nzob feziŋa d́in tul-e h́a Ŋgerewuru re mbay ḱa tul-e na, d́o ŋoŋ bamba tasiri kal d́i rɔbay.» 26 Bayri ḱa Zezu b́aa na, tuku led nduobal-eri ha ri kaw yer

í vbi ḱi bay mii: «A munu ku waa, nzob ve ze a ḿaa bay zín pam na b́áy ɛŋ?»
 27 Zezu j́ri ri a b́aa ha ri mii: «Ba fe ḱa mba nzobri, roo ɛ, mba Ŋgerewuru ya, bay ji ɛ, Ŋgerewuru na fe ḱa mba ni mba na, mbjw tiya.»

28 B́áyji ɛ, Piyer mbi bay a b́aa h́a ni mii: «Mu kɔ, buru na buru ṕoŋ feri riw bele bay séke fal-a.» 29 ɛɛ, Zezu b́aa h́a ni mii: «M̀i b́aa ha r̀i ta-taŋ ba tusue ḱi. Nzob ḱa ṕoŋ hul be, mase yu-eri b́áy tini-eri, mase bi-ε b́áy mi-ε, mase vi-eri, mase ẃaa be bay tul-i, mase bay tul Bay Kere na ɛ, 30 Ŋgerewuru a haŋa ni ḱiri isod sod kal tul-e taa h́ay ḱa vuri key. A haŋa ni hulri nd́aw, yu-eri nd́aw, tini-eri nd́aw, mi-eri nd́aw, vi-eri nd́aw, ẃari nd́aw, rɔɔ b́áy d́áa nun tuo síeri kara nd́aw ḱa bil sew ḱa náa ḱawri d́i timbede key. Fale ɛ, ḱa bil sew ḱa a ví vuku na, ḱa a haŋa ni kum-nun ḱa d́o banɔ. 31 Roo ɛ, nzobri ŋjji bamba ḱa i d́o pola timbede key na, i d́oko fal. A nzobri ḱa i d́o fal timbede key na, i d́oko pola.»

Zezu b́aa bay huf be b́áy t́ji be saa luɔ huf na rɔbay
 (Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)

32 Zadka Zezu b́áy led nduobal-eri i se faa í t́ji zad

§ 10:26 10.26 Fe ḱa Zezu b́aa bayke ḱa zad ni key na, tuku led nduobal-eri, bay ji ɛ, Zibri ker mii, nzob ḱa d́o b́áy feziŋa ŋj-ŋjji na, feziŋa be na kie mii, ka ba nzob ḱa a rii law Ŋgerewuru, rɔɔ puoruo Ŋgerewuru kara ba taa be nd́aw pi. Roo ɛ, Zezu kie ri mii, kér bay b́ari d́o b́áy faake ya.

ká hil ɓa Zuruzalem na, ka se pol-ri, le, law leɗ nduoɓal-eri to, a nzofri ká i tɔŋ fal-ri na kara hje daa ri ndaw. Báyyi le, ka faa leɗ nduoɓal-eri ká duo fale sidí na a dǒke fi mbjw a ɓaa bay ferri ká'a tji tul-e na ha ri ³³ mii: «Ì laa key, náa séri ɓa Zuruzalem na ro vǎy. Ba zad ká i pɔŋ mǐ bi *Vu Nzof na ɓo nduo *ŋgerenzoɓ fe poyri ɓáy *nzof fére nzofri bol kusolri ká dǐ. Bari na i dáa bay huɗ ɓo tul-i í pɔŋ mǐ ɓo nduo nzofri ká i tuu Ngerewuru ya. ³⁴ Bari key na i síe mǐ, í sa-sami zuo nun-i, í ndaka mǐ ɓáy ndoy dɔŋ a í i mǐ. Fale ká ndeke dǐ nam sayke le, mǐ tji saa luɔ huɗ.»

Vbiw Zak ɓáy Zaa
(Mat 20.20-28)

³⁵ Fale le, vu Zebederi ká ɓa Zak ɓáy Zaa, i soro ɓa lakun Zezu í ɓaa ha ni mii: «Mbay, fe ká ɓuru vbika mù key na, ɓuru hii bay haɓa mù daa feke ha ɓuru.» ³⁶ LEE, Zezu vbi ri mii: «Waa, fe ji ze ì hii bay haɓa mǐ daa ha ri le?» ³⁷ I ɓaa ha ni mii: «Síeke ká mù káw ɓa mbay ɓáy riŋ dika na, mu ha ɓuru káw lakun-a, nzof mbjw ka káw tundo hoɗo ɓo, a nzof mbini ka káw tundo gel ɓo laa.» ³⁸ Báyyi le, Zezu ɓaa ha ri mii: «Fe ká ì vbi key na, ì ko ya hoy. Seke fe ká dǒ bil kobo ká Ngerewuru a haɓa mǐ nzo na waa, ì maa ká bay nzoko ndaw, mase ì maa ká bay nduo bil-e ká i dáa mǐ

nduo dǐ na ndaw le?» ³⁹ LEE, i ɓaa ha ni mii: «Uu! Buru ma-maa.» Báyyi le, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ba tusue ki, ɓaari na, fe seke ká dǒ bil kobo ká mǐ nzoko na ì nzoko ndaw, a í nduo bil kóko seke fe ká i dáa mǐ nduo dǐ na ndaw. ⁴⁰ Roo le, káw tundo hoɗo bi, mase káw tundo gel bi na, ɓa bay bi ya. Zadkeri ku na dǒ bay tul nzofri ká Ngerewuru leke bay tul-ri.»

⁴¹ Zadka bie leɗ nduoɓal-eri ká tɔŋ duo na, i laa bayke na munu báyyi le, law-ri se ri ká tul Zak ɓáy Zaa. ⁴² Báyyi le, Zezu dǐ ri riw bele a ɓaa ha ri mii: «Ì ko ndaw, nzofri ká i ko ri ɓa mbay nzofri ká tusiri key na, i re tul puori ngo-ngoŋ ha nzofri hje bol nzaa-ri. A bari ká i ɓa nzof rewpuori na kara i ha nzofri daa fe ɓáy hurusuo. ⁴³ Roo le, fe ká mini key na ì ha ni dǒ sakra ɓaari ya. Zadka nzof hii bay vika ɓa bawda nzof ká sakra ɓaari le, ka daa sùo-e ɓa nzof dáa ped ha ri. ⁴⁴ Mase zadka nzof mbjw hii bay doko pola dekɛ ká sakra ɓaari le, ndaɗ bay haɓa ni ka vi ɓa koy ɓaari riw bele. ⁴⁵ Tusueke le, bi *Vu Nzof na mǐ vi tusiri key bay haɓa nzofri daa ped ha mǐ ya. Roo le, mǐ vi bay dáa ped ha nzofri a mí mbi sùo-i ha huɗ bay puoke tul nzofri ngji bamba.»

Raw ko-kóm
(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)

46 Zezu báý leđ nduobal-eri t̄ji n̄gerepuo Zeriko. Zadka i d̄o kál Zeriko báý ruo nzobri na báýji le, raw mb̄jw ká ba vu Time ká riŋ-ε ba Batime kaw lafaa a goŋ fe. 47 Zadka'a laa mii, ba Zezu ká Nazaređ ze d̄o kali ku na báýji le, ka t̄ji saw gúu fe belej mii: «Zezu *vu bulu David, kóđ nguó hoy mu kó nun síe bi!» 48 Leε, nzobri nḡji bamba i gb̄u ni bay haŋa ni ka pón̄ nzi-ε. Roo le, ka guu fe mgba mgba ba pola pola robay mii: «Vu bulu *David, mu kó nun síe bi!» 49 Báýji le, Zezu s̄ii bal-ε zik a d̄o a baa mii: «Di ni ha m̄.» Leε, i d̄i Batime nzob raw na í baa ha ni mii: «Siŋ law-a mú úru siya, Zezu d̄i mù!» 50 Báýji le, raw na vbu maagari be gbukra bo siri, a zo zakra zakra a se ba luo Zezu. 51 Leε, Zezu vbi ni mii: «Fe ji ze mù hii bay haŋa m̄i daa ha mù le?» Báýji le, raw na yj̄iŋra báý bay ha ni mii: «Mbay, mu daa ha m̄i kó-kóm ba k̄i robay.» 52 Leε, Zezu baa ha ni mii: «Mu se báý kere, law-a ká mù daa bo tul-i na vaa mù ro.» Ká zadε ku hoy le, ka kó-kóm a mbi faa fal Zezu na.

11

Zezu se Zuruzalem
(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Zaa 12.12-19)

1 Zezu báý leđ nduobal-eri i tòn̄ d̄i ya báý n̄gerepuo ká

Zuruzalem, a í d̄o d̄i ya báý vu puori ká riŋ-ri ba Befaze báý Betani ká d̄o lakun kuo Oliviye. Báýji le, ká zadε ku na Zezu pie leđ nduobal-eri sidi ha ri se pola ² a baa ha ri mii: «Ì se puo ká d̄o pol-r̄i ku. Zadka ì t̄ji d̄i le, zadε ku hoy ì z̄iŋ vu maasoba mb̄jw ká i taa ni d̄o d̄i ká nzob kaw tul-e ba mb̄jw ya robay, le, ì hina ni í víke ha m̄. ³ Zadka nzob vbi r̄i mii: “Bay ji roo ì daa munu le,” le, ì baa ha ni mii: “N̄gerembay ze se sieke; ndji hoy le a pieke ha mù báý.”»

4 Báýji le, leđ nduobal-eri ká sidi na, i zol í v̄aa z̄iŋ vu maasoba ká i siŋ ni d̄o faa hul ká kele ká lakun faa na í hina ni. ⁵ Nzob haneri ká i d̄o d̄i na, i vbi ri bay mii: «Fe ji ze ì daa munu le? Bay ji ndaw roo ì hina vu maasoba na key le?» ⁶ Leε, i yj̄iŋra báý bay ha ri munu ká Zezu baa ha ri pola na. Ro, nzobkeri ku na ala ri ha ri zólke, ⁷ le, i se báý vu maasoba na ha Zezu, í laba maagari bari zuo tul-e, le, Zezu hil a kaw d̄i. ⁸ Báýji le, nzobri nḡji bamba i laba maagari bari zuo faa ká pol-e bay haŋa ni ka se tul-e a kál, a nzob hawri laa le, i laba nzaa toy vay puuri ká i kuđ ká bil waa. ⁹ Bari ká i se pol Zezu báý bari ká i se fal-ε na, i guu fe ḡurum ḡurum báý nzaa-ri ba siya mii:

«Hozana*! Náa písiri

* 11:9 11.9 Báý tiikake na, Hozana na baa mii, «N̄gerewuru, mu vi so buru!» Báý sewke taa Zezu laa le, bayke baa mii, «Naa písiri N̄gerewuru!»

Ngerewuru!

Ndad' bay haɲa Ngerewuru
ka sɔm fe zuo tul nzob
ká vi báy riɲ
Ngerembay!

10 Ndad' bay haɲa
Ngerewuru ka sɔm fe
zuo tul nzob
ká'a pie ni vi re mbay
ká puoruo bulu naari
David' na!

Hozana! Naa písiri
Ngerewuru ká kaw
nulu!

11 Zezu tji Zuruzalem
a kal a ri i bil *hul kani
Ngerewuru. Ka kɔ-kóm rie
fal-ε gbuk a ngaa ferri riw
bele ká kal na. Fale ku le,
ka tji a se ba Betani báy led'
nduobal-eri ká duo fal-ε sidi
na, bay ji le, sie ti mbaa ro.

Zezu fad' nzum
(Mat 21.18-19)

12 Nzaaruo kji ká ba tibie
na, Zezu báy led' nduobal-eri
i tji saa Betani i se faa, le, kɔn
se ni. 13 Lεε, ka mbi nun-ε
a kɔ puu nzum mbjw munu
báy vayke ka do lew. Ka
se saw-ε bay zinj lereke hane
bay sunja. Zadka'a se saw-
ε na báyji le, lereke mbjw
tiya; ba vayke hoy, bay ji le,
ba few lieke ya báy. 14 Báyji
le, Zezu baa ha puu nzum
na mii: «Nzob mbjw ti sunja
lere bo mbaa mgban.» Lεε,
led' nduobal-eri laa bay ká'a
baa na.

*Zezu nii nzob fe hieri ká
bil hul kani Ngerewuru*
(Mat 21.12-17; Luk 19.45-
48; Zaa 2.13-22)

15 Fale ku le, Zezu báy led'
nduobal-eri i tji Zuruzalem,
le, ka ri i a se bil mgban
ká *hul kani Ngerewuru do
di a tii saw nii nzob dáb
fe hieri báy bari ká i se di
bay hie fe na. Ka kira tu-
takra bari nzob kju kji lariri
báy karingaw nzob hie kay
bederi zuo nzari nzari. 16 Ka
ala faa ha nzob mbjw kal
báy soba be ká bil hul kani
Ngerewuru na ya. 17 Fale ku
roo, ka fere nzobri fe a baa
mii: «Ngerewuru baa ta-tan
ká bil mbede be mii: "Hul
bi na i dika ba hul daa nzaa
bay kere nzobri ká saw puo
bari bod' bod' riw bele†," roo
le, baari na i fere ni ba puy
nzob riibari.»

18 Zadka *ngerenzob fe
poyri báy *nzob fére nzobri
bol kusolri laa bayke na
munu báyji le, i nzaa faa bay
ika Zezu. Tusueke le, hie
daa ri, bay ji le, fe ká'a fere
ruo nzobri na tuku ri riw
bele ha ri kaw yer. 19 Zadka
zad' ba lów na báyji le, Zezu
báy led' nduobal-eri i tji saa
ngerepuo na ku i zol.

*Nzum ká Zezu fad' ni na
huo wuɔ*
(Mat 21.20-22)

20 Nzaaruo kji ká Zezu báy
led' nduobal-eri i do kal faa
ba tibie pied' na, i kɔ puu
nzum na huo wuɔ tji saw-
ε. 21 Báyji le, law Piyer ker
se tul bay ká Zezu baa ha
puu nzum pola na a baa ha
Zezu mii: «Mbay, mu kɔ-
kóm mú kɔ! Puu nzum ká
mù fad' ni na huo wuɔ do

† 11:17 11.17 Ezay 56.7; Zeremi 7.11.

ku!»²² Λεε, Zezu mbi bay a baa ha leɗ nduobal-eri mii: «Mì baa ha rĩ ta-taŋ ba tusue ki. I daa law-rĩ ka bo tul Ngerewuru!»²³ Zadka nzob baa ha kuo key na mii: “Mu muu ka zad ni key a mú zo bo maambii,” rɔɔ nzobke may bay ka bil law-ε ya, a daa law-ε bo tul fe ká'a baa bayke na le, Ngerewuru a haŋa ni feke na.²⁴ Sawke mini ze, mĩ baa ha rĩ: feri riw bele ká ì vbi báy nzaa bay kere na, ndad bay dáa law-rĩ bo dī í baa mii, ì zĩ feke na ro, le, Ngerewuru a haŋa rĩ feke na.²⁵ Rɔbay, zadka ì do siya í daa nzaa bay kere, rɔɔ ì kɔ ká ì do báy bay zĩ nzob le, ndad bay haŋa rĩ nda buma ka zĩ ni. Be ndaw rɔɔ, Bãa baarĩ ká kaw nulue na, a ndáka buma ká tul fe kaaya baarĩ na zĩ rĩ ndaw báy.²⁶ [Roo le, zadka ì nda buma zĩ nzobri ká i daa kaaya zĩ rĩ na ya le, Bãa baarĩ ká nulue na ti ndáka buma zĩ rĩ ká tul fe kaaya baarĩ na ya ndaw pi.»]

Báy faa ve ze Zezu dáake fe le?

(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Zezu báy leɗ nduobal-eri i yĩ í se Zuruzalem ba ki rɔbay. Zadka Zezu haari bil mgbaj ká *hul kani Ngerewuru do dī na báyii le, *ngerenzob fe poyri báy *nzob fére nzobri bol kusolri, rɔɔ báy ngerε Zibri ndaw na, i vi luo-ε²⁸ í vbi ni bay mii: «A ve ze mbi nzaa ha mù ndaw rɔɔ mù

dáake fe niri key le? Mase, nzob ve ze ha mù faa dáake le?»²⁹ Λεε, Zezu yĩnra báy bay ha ri mii: «Mì vbika rĩ bay mbijw hoy bay kóko. Zadka ì yĩnra báy bayke ha mĩ le, mĩ kīε rĩ nzob ká mbi nzaa ha mĩ dáake fe niri key na.³⁰ Dáa tul nzobri nduo mbii ká Zaa daa na waa, uru saa luo Ngerewuru mase, uru saa luo nzobri hoy le? I yĩnra báy bayke ha mĩ laa.»³¹ Báyii le, i tii saw may bay ká sakra ki mii: «Náa báari mina ro le? Zadka náa yĩnrari báy bay ha ni mii, uru saa luo Ngerewuru le, a yĩ a vbi naari mii, bay ji ndaw rɔɔ náa dáari law naari bo tul bay ká Zaa baa na ya le?»³² A zadka náa yĩnrari mii, uru saa luo nzobri le, a doko mina le?» Tusueke le, i daa hie ruo nzobri, bay ji le, nzobri riw bele ko Zaa ba nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru tusueke.³³ Báyii le, i yĩnra báy bay ha Zezu mii: «Buru ko ya.» Λεε, ka yĩnra báy bay ha ri mii: «Munu zu le, nda-ndad! Bi hoy kara, mĩ ti kīε rĩ nzob ká mbi nzaa ha mĩ dáake fe niri key na ya ndaw.»

12

Law bay ká se tul nzob pedri ká law-ri ndaya

(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)

¹ Fale ku le, Zezu tii saw baa bay ha ri báy faa law bay a baa mii: «Nzob mbijw

munu mgba wáa a maa para puuri do di, a te kpan gbi gbi kiri di gbuk, a tie luo mbijw do di bay dúoke lere puu na, roo a mbuo fe ga-gan do bil wáa ha nzoɓ kórokeri kaw di*. Fale ɛ, ka pon pedke zuo nduo nzoɓ pedkeri ká'a faa ri na, bay hanja bo few hóro lere puu na vi ɛ, i wál taa beri a í pón taa bari. Fale ku roo a zol a se varu. ² Zadka few hóro lereke na vi báyii ɛ, nzoɓ wáa na pie led káw be mbijw se luo nzoɓ pedkeri na bay yaɗa lereke ká do bay tul beri na. ³ Roo ɛ, nzoɓ pedkeri na i mgba led káw be na, i ndaka ni wɔɔ wɔɔ, i nii ni zol nduo-ε hoy soli tan hanja ni fe. ⁴ Lεε, nzoɓ wáa na pie led káw be kɪ roɓay se luo-ri. Báyii ɛ, be na, i ndaka tul-e wɔɔ wɔɔ ndaw, a í rad ni. ⁵ Nzoɓ wáa na pie led káw be kɪ roɓay. Báyii ɛ, be na, i i ni. Ka yji a pie led káw be kɪri ngji bamba, ɛ, i fara ri faa mbijw munu ndaw: i ndaka nzoɓ haneri, a í i nzoɓ hawri. ⁶ Lεε, nzoɓ wáa na ti báy led káwri mbáa, ba vi-e ká'a ko ni ba nzoɓ nun-ε ro ze tón. Ka pie ni ba óro fal ba luo-ri, a ker ká bil law-ε mii, i hje vu beri na. ⁷ Roo ɛ, zadka nzoɓ pedkeri na mbi nun-ri í ko vu nzoɓ wáa na báyii ɛ, i baa bay ká sakra kɪ

mii: "Í ko, nzoɓ ká'a mgbaka fe pile na zu! Náa séri náa vaa íri ni bo, náa pónri fe pile na ba taa naari." ⁸ Ro, í vaa mgba led na í i ni, a í vbu ni bo fal wáa na.» ⁹ Báyii ɛ, Zezu vbi ri bay mii: «A munu ku waa, nzoɓ wáa na a dáa mina ɛ? Ka'a vaa ika nzoɓ pedkeri na, a ha wáa na ha nzoɓ kɪri. ¹⁰ Bay ká do bil mbede Ngerewuru key na waa, i kɪ ya báy ɛ? Bayke baa mii:

"Tisaw ká nzoɓ mbúo hulri vbu bo bisuy na, yji a vi ba tisaw kere ká kal tul tisaw hawri pavbad, a ba tisaw tigbaa hul taa tusueke.

¹¹ Feke ku na ba ped dáa Ngerembay, a ba fe ká ndad bamba bay kóko†."»

¹² Báyii ɛ, *ngerenzob fe poyri báy nzoɓ fére nzoɓri *bol kusol Zibri, roo báy ngerε Zibri ndaw na, i nzaa faa bay mgbaka Zezu, bay ji ɛ, i ko ndaw, law bay ká'a baa na, ka túnke ri tun. Ro, í pon ni í zol, bay ji ɛ, i hje ruo nzoɓri.

Fe Ngerewuru báy fe Mbay Sezar

(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³ Fale ku ɛ, i pie Farizi haneri báy Zib haneri ká i

* **12:1** 12.1 Ka zad ni key na, fe ká nzoɓ wáa maa na, Kuori ko feke ya. Led Izarayelri ze di ba viye. Ba vay fe ká uo a lie goriyo goriyo a do zuba ká i di ba rezin. Ba fe pay bari ká i su lereke, a í dáake him ndaw. Ká bil Mbede Ngerewuru na, zadka i baa bay se tul viye ɛ, hane ba fe ká i maa do bil wáa, a hane laa ɛ, ba led Izarayelri kɪ sùo-ri ká Ngerewuru ko-kóm ba tul-ri, a hii bay hanja lere bari do di. † **12:11** 12.11 Simri 118.22-23.

zuo fal Mbay *Erođ ha ri kaw lakun Zezu bay nzaa nzi-ε báy faa vbiw. ¹⁴ Ze í vbi ni mii: «Mbay, buru ko ndaw, bo na mù baa sùo bay. Mù yaa kër bay nzob mú dáake fe ya, bay ji le, bo na mù baa bay zinj nzob tan náa nun nzob, a mú fere nzobri tusue bay ká se tul fe dáa ká rii law Ngerewuru. Mu baa ha buru laa. Waa, *bol kusol naari ha faa bay haña nzob puo larimbuo ha Mbay Sezar mase, ha faa ya le? Ndad bay puo larimbuo ha ni mase, ndad bay puo ha ni ya le?»

¹⁵ Lεε, Zezu ko bay huo bari na ndaw a vbi ri mii: «Waa, bay ji ndaw roo, i nzaa nzaa-i bay mgbaka mi báy bay le? I mbi lari na mbijw i vike ha mi ko.» ¹⁶ Báyii le, i mbi lari na i vike ha ni, le, ka vbi ri mii: «Tul nzob, báy rinj nzob ká i vbie do lari key na waa, ba nzob ve zu le?» Lεε, i yinjra báy bay ha ni mii: «Ba Mbay Sezar.» ¹⁷ Báyii le, Zezu mbi bay a baa ha ri mii: «Munu zu le, feri ká do bay tul Mbay Sezar le, i ha Sezar, a feri ká do bay tul Ngerewuru laa le, i ha Ngerewuru.» Lεε, bay ká'a yinjra ha ri na tuku ri ha ri kaw yer.

Vbiw ká bay tul tji nzobri saa luo hud'
(Mat 22.23-33; Luk 20.27-40)

¹⁸ Fale ku le, Sadusi haneri i vi luo Zezu bay vbika ni bay. Ba bari *Sadusiri na

ze i ker í baa mii, nzob hu le, ti tji saa luo hud' ya. Báyii le, i vbi ni bay mii: ¹⁹ «Mbay, *Moyze daa *bol kusol do bil mbede ha naari mii, zadka nzob do báy yu-ε, roo a hu a pon máy be tan mbonke nzob le, ndad bay haña yu-ε na ka yaa máy pile na, a mbonke nzob a koro ke mjiiri yu-ε ká hu na. ²⁰ Be ze, nzob báy yu-eri tul-ri tonoo say, le, ngerε led na yaa máy a hu tan mbonke nzob. ²¹ Tonoo fal-ε nzob ndeke di sidike yaa máy pile be na, a hu tan mbonke nzob na ro bay. Led ndeke di sayke na kara do munu na ndaw. ²² Nzobri ká tul-ri tonoo say na, i yaa máyke na yaa riw bele, í hu tan mbonke nzob. Ká fal hud' bari ku riw bele na, máy na kara ví hu ndaw. ²³ A munu ku waa, sieke ká nzobri tji saa luo hud' na, nzob ve ká sakra bari ku na, máy na a ba taa be le, bay ji le, bari ká tul-ri tonoo say riw bele na, i yaa ni yaa báy zad bari riw bele.» ²⁴ Ro, Zezu baa ha ri mii: «Baari na i wuru faa; a waa i ko feke ko le woo? Bay ji le, bay ká do bil mbede Ngerewuru na, i laa ya ndaw, a i ko hurusuo Ngerewuru ya ndaw pi. ²⁵ Tusueke le, sie ká nzobri tji saa luo hud' na, warari báy máyri i ti yaña ki ya, roo le, i doko munu ba led nzaaped Ngerewururi ká nulue. ²⁶ A bay ká se tul nzobri ká i tji saa luo hud' na waa, i

kji bay ká dō bil mbede ká Moyze dāa na ya lē? Zadzka Moyze baa bay se tul puu ká gbúda ká huu se dī ká bil law kor na, Ngerewuru baa ha ni mii: “Mí ba Ngerewuru *Abaraham, Ngerewuru Izak, a mí ba Ngerewuru *Zakob ndaw.”
 27 Munu zu lē, Ngerewuru na ba Ngerewuru nzob káw báy kumnunri bo, ka ba Ngerewuru nzob huderi ya§. Baari na, ì wuru faa mak mak ba tusue.»

Ngere bol kusol

(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)

28 Nzob mbjw munu ká ba *nzob fére nzobri bol kusolri ká laa máy bay bari a kō Zezu ká yjira báy bay báy zadε hā *Sadusiri na báyji lē, ka soro ba lakun-ε a vbi ni mii: «Bol kusol hāa ze ba ngerεke kal hawri riw bele lē?»
 29 Lεε, Zezu baa hā ni mii: «Mu kō, *bol kusol ká ba ngerεke kal hawri riw bele na ze dō key:

“Izarayelri, ì te suku-rì í laa! Ngerembay Ngerewuru naari na, be huo-ε keklek hōy ze ka ba Ngerembay.

30 Ngerembay Ngerewuru bo na, mù hii ni báy bil law-ari riw bele ndaw, para nun sùo-ori riw bele ndaw,

kér bay bori riw bele ndaw,
 rōo báy hurusuo-ori riw bele ndaw pi*.”

31 Bol kusol ndeke dī sidike ze dō key

“Mù hii kù-ō munu ká sùo-ō bo kji†.”

Bol kusol kji ká kal be niri ká sidi key na tiya.»

32 Báyji lē, nzob fére nzobri bol kusol na baa hā Zezu mii: «Mbay, zadε zu. Bay ká mù baa na ba sùo bay kji! Ngerewuru huo-ε keklek hōy ze ba Ngerewuru bo, wuru kji ká nde ni nde na tiya. 33 Munu zu lē, nzob hāa hāa lē, ka hii Ngerewuru báy bil law-eri riw bele, kér bay beri riw bele ndaw, rōo báy hurusuo-eri riw bele ndaw pi. Ka hii kù-ε munu ká sùo-ε be kji. Dāa fekeri ku na kal haña *fe poy ká i tay báy huu hā Ngerewuru, báy fe poy hawri riw bele na.»

34 Zadzka Zezu laa bay ká'a yjira báy faake na báyji lē, ka baa hā ni mii: «Mù dō dī ya bay haña Ngerewuru ka re mbay ká tul-a.» Fale ku lē, nzob mbjw zin faa bay vbika ni bay na mbāa.

Krisi báy David

(Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)

35 Zezu dō fére nzobri fe ká bil *hul kani Ngerewuru. Báyji lē, ka vbi ri mii: «Daa

‡ 12:26 12.26 Tji kele 3.2-6. § 12:27 12.27 Nzobri ká i ba taa Ngerewuru, munu ká Abaraham ndaw, Izak ndaw, rōo Zakob ndaw na, ze i hu na hu hōy kara, para nun sùo-ri na kaw báy kumnun banquo. Be ze, Ngerewuru na ba Ngerewuru bari banquo. * 12:30 12.30 Kjiya bol kusol ba sidike 6.4-6. † 12:31 12.31 Soro ped dāa Leviri 19.18.

mina rɔɔ *nzob fére nzobri bol kusolri baa mii, *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni ví yaa nzobri na, ka ba vu bulu Mbay *David le woo? ³⁶ I kɔ, Mbay David ká Tem Law Pie nda faa polena baa sùo-ε kɔ mii:

“Ngerewuru Ngerembay baa ha Ngerembay bi mii:

‘Mu ví káw tunduo hodo bi kpuru

maa báy haɲa m̃ haw yum ká tul nzob tul ngani bori

ha ri do ba fe daa bal-a zuo dɪ:”

³⁷ Mbay David kɔ sùo-ε na dɪ Krisike na ba Ngerembay. A munu ku waa, daa mina rɔɔ Krisi na a yɪi a ba vu bulu Mbay David ndaw le woo?» Lεε, ruo nzobri ngɪi bamba laa bay Zezu na báy suoriya.

Fe daa kaaya nzob fére nzobri bol kusolri
(Mat 23.1-36; Luk 20.45-47)

³⁸ Zezu fere nzobri fe a baa mii: «I nze báy sùo-ri bay tul *nzob fére nzobri bol kusolri ká i hii bay nduo maagari ká p̃-pie yul bay háarike ha nzobri hii soko korma korma ha ri ká zad ruo ká nun nzobri, ³⁹ i nzaa zad káw riɲ dɪka ká do pola ká bil hul mbú kɪri báy zad kaw ngereri ká nam fe sum suoriya bay kaw dɪ. ⁴⁰ I yaa fe máy síeri kpakla kpakla riw bele, rɔɔ í yɪi í daa nzaa bay kere p̃-pie bay haɲa nzobri kɔ le, i písike ri.

Nzobkeri ku na, Ngerewuru a daa ri kɔ seke fe ngɪi bamba.»

Máy síe mbɪw ha fe tunduo ha Ngerewuru

(Luk 21.1-4)

⁴¹ Fale ku le, Zezu kaw siri maa báy zad búo lari ká bil *hul kani Ngerewuru, a kɔ nzobri ká i ví bay daa lari zuo bil huo fe ha Ngerewuru. Nzob feɲari ngɪi bamba ví daa lari ngɪ-ngɪi zuo dɪ. ⁴² Lεε, máy síe mbɪw munu ká ba kuku ví daa soli sídɪ hoy ká ba vu lari nzik nzik na zuo dɪ. ⁴³ Báyyi le, Zezu dɪ led nduobal-eri a baa ha ri mii: «I kɔ key! Mí baa ha ri ta-taɲ ba tusue kɪ, máy síe key ká kuku bamba na, ka ha lari kal nzob hawri riw bele ká i ví daa lari bari zuo bil huo fe key, ⁴⁴ bay yi le, nzob hawri riw bele na, i wal feɲa bari ká maa ri mgbak mgbak na í ha. Roo le, máy key ká ferri riw bele puo ni na, ka ha fe ká'a d̃oke bay hólke sùo-ε na loɔ bele ha Ngerewuru.»

13

Zezu baa bay ká se tul bíe hul kani Ngerewuru

(Mat 24.1-2; Luk 21.5-6)

¹ Zadka Zezu tɪi saa bil *hul kani Ngerewuru na, led nduobal-ε mbɪw munu baa ha ni mii: «Mbay, mu kɔ-kóm mú kɔ bawda tisaw kereri ká ndad ku! Mu kɔ hulri ká i ura ndad key ku!»

² Lεε, Zezu baa ha ni mii:

«Mù kɔ bawda tisaw kereri ká i urreke hulri na kɔ zu le? Nam hane le, tisawkeri key na ti tɔŋ mbɔw káy tul kɔ ya. Nzobri gáy ri riw bele zuo siri.»

Feri ká'a kál pola rɔɔ ɔro bie nam ká tusiri a vika
(Mat 24.3-14; Luk 21.7-19)

³ Zezu se a kaw tul kuo ká riŋ-ε ba Oliviyi, ká do maa báy *hul kani Ngerewuru. Báyii le, Piyer, Zak báy Zaa, rɔɔ Andere ndaw na, bari huo-ri ze i kaw ziŋ ni fi mbɔw i vbi ni bay mii: ⁴ «Mu baa ha buru laa, síe haa ndaw rɔɔ fe niri key na a vika le? Rɔbay, fe ji ndaw rɔɔ a kál a kiε buru nam ká fe niri riw bele a vike na le?» ⁵ Báyii le, Zezu tii saw baa bay ha ri mii: «I nze báy sùo-rɔ bay hana nzoɔ mbɔw mini kara ka úla ri ya. ⁶ Nzobri ví ngji bamba báy riŋ-i í baa mii: “Ba bi ze mi ba *Krisi, nzoɔ ká Ngerewuru waa bay píe ni ví yaa nzoɔri na.” I úla nzoɔri ngji bamba. ⁷ Zadka ò láa soro bay ruyri ká nzoɔri ruu kɔ ká lakun-rɔ, a í laa soro ruyri ká nzoɔri ruu kɔ di di ndaw na le, ò hã sùo-rɔ ka tɔ ya, bay ji le, ndaf bay hana fe niri key na ka tji ndaw rɔ! Roo le, ba síe ɔro bie nam ká tusiri key ya rɔbay. ⁸ Nzobri ká saw puo bari mbɔw, i úru bay rúu ziŋ nzoɔri ká saw puo kɔri bod. Nzobri ká bil puoruo mbɔw, ò úru bay rúu ziŋ nzoɔ puoruo kɔri. Tusiri a lan yik yik báy zad zad ndaw, kon luye a líe

báy zadri ndaw pi. Fekeri ku na a doko munu ba tiika nduo ká se máy nzoɔ bay hana ni ka mbon. ⁹ Roo le, baari na, ò kɔ sùo-rɔ báy kere ndaw rɔ! Nzobri mgbaka ri bay pɔŋ ri bo nduo nzoɔ kún sal bayri, i ndaka ri báy ndoy doŋ ká bil *hul mbú kɔ Zibri ndaw. I fãa ri bay dáa ri kaw pol nzoɔ réke tul puori ndaw, pol mbay luyeri ndaw bay tul-i, a le, ká zadε ku na ò baa nasi bay ká se tul-i na ha ri. ¹⁰ Do nun ka-káa Bay Kere ha nzoɔri ká saw puo bari bod bod na riw bele ha ri laa pola ndaw rɔɔ, ɔro bie nam ká tusiri na ka vi báy. ¹¹ A zadka i mgba ri bay dáa ri kaw pol nzoɔ kún sal bayri le, ò hã law-rɔ ka nzaa ri bay tul bayri ká i vaa baa na ku ya. Ká zadε ku hoy, ò baa bay ká Ngerewuru ha ri. Bayke ku na, ti uru saa luorɔ ya, roo le, ba Tem Law Pie ze a dáa baykeri na zuo nzáa-rɔ ha ri baa báy. ¹² Namke ku na, yu kɔri mbika tul kɔ ha ri i ri ndaw, baa ledri dáa munu ziŋ vu bari ndaw, a ledri kara i úru ziŋ nzoɔ mbón ri ri ha ri daa bay hud bo tul-ri ndaw. ¹³ Nzobri riw bele i fúy ri bay tul-i. Roo le, nzoɔ ká mgba ngɔ-ngɔŋ kpuru tji gbuke le, Ngerewuru a yaana ni.»

Fe seke a dáa nzoɔri ká Zude
(Mat 24.15-28; Luk 21.20-24)

¹⁴ «Namke ku na ò kóko nzoɔ ká i di ni ba “Fe Im ká

maa báa ya” kaw zad ká’a maa káw dí ya. (Nzob ká kji mbede key na le, ka laa sawke ta-tañ!) Zadka i ko munu na báyii le, bari ká i kaw kudu zad ká Zude na, ndad bay hana ri dúu ba tul kuori. ¹⁵ Nzob ká’a mgbaka taram ká tul hul siya na*, ka ti dí bay vaa mbika fe ká hula ya ndaw, ¹⁶ a nzob ká’a doko waa na ti yi se puo bay mbika maagari be ya ndaw pi. ¹⁷ Namkeri ku na, mayri ká i doko bil, bay mayri ká ledri aw wan bari na, i kóko seke fe ngji bamba. ¹⁸ I kódf Ngerewuru bay hana ferri key na, ka tji bay few lew ted ya! ¹⁹ Ká bil namkeri ku na, kóko seke fe ká’a tji tul nzobri na, a kál tul zad pavbad. Uru saa nam ká Ngerewuru daake ferri riw bele kpuru tji vuri key na, kiji kóko seke fe ká mini na nzob ko ya robay, roo bil namri ká’a vi vuku hoy kara, nzob ti kóko kiji seke fe ká mini mbaa mgbaj. ²⁰ A zadka Ngerembay mbi nzi-e bay yijira namkeri ku na ba fal ya le, nzob mbijw mini kara ti káw bay kumnun ya. Roo le, namkeri ku na ka yijira ba fal bay tul nzob beri ká’a nan ri zuo bod ba taa be. ²¹ Zadka nzob baa ha ri mii: “I ko-kóm i ko *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay pie ni vi yaa nzobri na, ka do zad ni key” mase “ka do lew,” le, i daa law-

ri ka bo di ya, ²² bay ji le, nzobri ká i di sùo-ri ba Krisi, bay nzobri ká i di sùo-ri ba *nzob yajaja bayri saa nzaa Ngerewuru na, i tji i daa fe sanri bay ferri ká mba kóko bay ulake nzobri. Ze faa do di le, nzobri ká Ngerewuru nan ri zuo bod ba taa be na hoy kara, i ula ri ndaw. ²³ Munu zu le, baari na, i nze bay sùo-ri! Mi baa bayke riw bele ha ri ro.»

Sie yi Vu Nzob

(*Mat 24.29-31; Luk 21.25-28*)

²⁴ «Ká bil namkeri ku, ká fal kóko seke feke ku na, sie a doko guu ndaw, few ti hie mbaa ndaw, ²⁵ mbaymawri tiika saw gay saa tumbam ndaw, roo hurusuori ká i do tumbam kara i lan yik yik ndaw pi. ²⁶ Bayji le, nzobri kóko mi bi *Vu Nzob ká mi vi saa nulue ká bil sii mbam bay bawda hurusuo, bay rin dika. ²⁷ Bi na, mi pie led nzaaped biri ha ri se bay tjiw zadri ká nij ká tusiri key bay mbijw nzobri ká mi nan ri zuo bod ba taa bi na, saa fi mbije mgbaj gbuj zad ká fi mbini.»

Fe fere ká se tul puu nzum

(*Mat 24.32-35; Luk 21.29-33*)

²⁸ «I laa máa bay ká se tul puu nzum na, a i fere fe ká di! Zadka i ko roo nzaa toykeri luo vay a do rek rek le, i ko ta-tañ mii, nzaa bura mbam do di ya ro zu. ²⁹ Do faa mbijw munu ndaw,

* **13:15** 13.15 Zibri na, zadka i daa hul le, i daa tul-e aa rad rad do di ba zad mgbaka taram bari.

zadka ì kò fe niri key na t̃ji
 ɛ, ì kò ndaw mii, bi *Vu
 Nzob na, m̃ do d̃i ya deb bay
 ví; m̃ do faa hul ro. ³⁰ M̃i
 baa ha r̃i ta-taŋ ba tusue k̃i:
 nzobri ká timbede key na, i
 ti huka riw bele ya hoy ze
 fe niri riw bele key na a t̃ji.
³¹ Tumbam báy tusiri na a
 kál h̃on bele. A roo ɛ, bay
 biri na ti kál ya mgban.»

Ngerewuru huο-ε hoy kò sieke
 (Mat 24.36-44)

³² «Bay ká se tul namke
 mase saw sieke ká bi *Vu
 Nzob m̃i ỹi bay ví na,
 nzob mb̃iw mini kara kò ya.
 Led nzaaped Ngerewururi
 ká nulue ya ndaw, bi Vu
 Nzob kara ya ndaw; ba B̃aa
 huο-ε hoy ze kò. ³³ Munu zu
 ɛ, ì kò s̃uò-r̃i báy kere ndaw
 ro! Ì káw báy nzaa bal-r̃i
 kekeke, bay j̃i ɛ, namke ká'a
 vika na ì kò ya. ³⁴ Do munu
 ba nzob ká do séke ba varu
 ká'a p̃on fe beri zuo nduo
 led káw beri. Nzob h̃aa h̃aa
 ɛ, ka h̃a ni ped ká maa bay
 haŋa ni ka daa. Ka baka
 nzob kóro faa hul bay haŋa
 ni ka káw báy nzaa bal-ε.
³⁵ Munu zu ɛ, ì káw báy
 nzaa bal-r̃i kekeke, bay j̃i ɛ,
 nam ká ngerenzob puo a ỹi
 a vi na, ì kò ya. Kò ya ɛ,
 ka'a vika báy nzaa l̃aw, mase
 báy nzaa zad buo, mase báy
 tuo ká ka-káa, mase báy
 tibie kara, ì kò ya ndaw.
³⁶ Zadka'a t̃ji tul-r̃i mbuda ɛ,
 kòkò ká'a z̃in r̃i ká tul nam!
³⁷ Bay ká m̃i baa ha r̃i key na,

m̃i baa h̃a nzobri riw bele: ì
 káw báy nzaa bal-r̃i kekeke!»

14

*Mbayri nzaa faa bay mg-
 baka Zezu*
 (Mat 25.1-5; Luk 22.1-2;
 Zaa 11.45-53)

¹ Nam t̃on sidi hoy ro bay
 haŋa ri daa *nam suoriya t̃ji
 saa bil koy báy *nam suoriya
 maapa ká i daa taŋ fe hew
 fe na báyji ɛ, *ngerenzob fe
 poyri báy nzob fére nzobri
 *bol kusol Zibri i nzaa faa
 ba law bay mgbaka Zezu bay
 ika ni. ² Lεε, i baa h̃a k̃i mii:
 «Ndad bay mgbaka ni ká síe
 nam fe s̃um suoriya ya, ká
 ruo nzobri mgbaka í uru z̃in
 naari.»

*Máy ká daa num zuo tul
 Zezu*
 (Mat 26.6-13; Zaa 12.1-8)

³ Zezu na do Betani luo
 nzob ká i d̃i ni ba Sim̃on
 nzob kp̃iri. Zadka'a kaw
 nzaa fe s̃um na báyji ɛ, máy
 mb̃iw r̃i tul-ri ká hula báy
 guma ká i daa báy tisaw ká
 riŋ-ε ba *alabastre* ká num
 mbaa d̃i. Numke ku na riŋ-
 ε ba *nar* ká b̃are f̃u b̃y
 b̃y, a taŋ karara ká larike
 ng̃on bamba. Ro, a haw
 nzaa guma numke na a kuna
 tololo zuo tul Zezu. ⁴ Lεε,
 nzob haneri ká i kaw d̃i na,
 law-ri se ri ha ri baa bay ká
 sakra k̃i mii: «Úwaa! Bay
 j̃i ndaw roo máy key na bie
 num na munu ɛ? ⁵ Ba fe
 ká nzob hie ba pola zu ɛ, a
 z̃in larike maa lari ped mbi-
 imbam mb̃iw bay haŋa nzob

kukuri.» Ze, í baa bay zinj máy na ɲɔ-ɲɔɲ. ⁶ Báyyi le, Zezu baa ha ri mii: «Í pón ni dekeke! Bay yi ndaw roo ì yoklo ni mini key le? Fe ká'a daa zinj mǐ key na, ba fe kere ká ndad bamba tasiri. ⁷ I ko, nzob kukuri na, i doko zinj ri banɲo kpadara. Ze bo ì hii daa kere zinj ri le, faa do hoy ì daa. A roo le, bi na, mǐ ti doko zinj ri banɲo ya. ⁸ Máy na, fe ká maa daa ni ze ka daa. Ka kuna num ká bare fu bǔy bǔy na zuo tul-i pola ndaw roo bay haɲa ri vǔroke mǐ báy. ⁹ Mǐ baa ha ri ta-taɲ ba tusue kǐ: zadri riw bele ká tusiri key ká i ka-káa Bay Kere ká dǐ na, i loko soro fe ká máy key daa na, bay haɲa nzobri kǎrke bay se tul-e.»

Zudas hii bay mbika tul Zezu

(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)

¹⁰ Báyyi le, Zudas Iskariyod, be ká'a ba nzob mbɔw ká sakra lef nduobal-eri ká duo fale sidǐ na se luo *ɲgerenzob fe poyri bay léke faa bay pónj Zezu bo nduori. ¹¹ Zadka i laa bayke na munu báyyi le, i daa suoriya í waa zinj ni bay haɲa ni lari. Ro, Zudas tii saw nzáa faa bay kókó saw síe ká'a máa bay pónjke Zezu bo nduori na.

Zezu su fe sum nam suoriya tǐi saa bil koy zinj lef nduobal-eri

(Mat 26.17-25; Luk 22.7-14,21-23; Zaa 13.21-30)

¹² Titire nam ká i daake suoriya maapa ká taɲ fe hew

fe na, ba nam ká i ike baduri í puoke fe ha ɲgerembay í daake fe sum suoriya tǐi saa bil koy. Le, lef nduobal Zezuri vbi ni bay mii: «Zad ha ze mù hii haɲa buru se dǐ búru vaa leke fe sum suoriya tǐi saa bil koy na ha mù le?» ¹³ Báyyi le, Zezu pie lef nduobal-eri sidǐ a baa ha ri mii: «Í se ɲgerɛpuo ká Zuzalem. Ká zadɛ ku na ì zinj waa nzob mbɔw sob tinay mbii, le, ì se fal-ɛ. ¹⁴ Hul ká'a rii dǐ na, ì baa ha nzob hulke na mii, "Mbay baa mii, waa, bil hul ká beri káw dǐ báy lef nduobal beriri bay suɲa fe sum suoriya tǐi saa bil koy na do ha le?" ¹⁵ Le, ka'a kie ri hul káw tul kǐ mbɔw ká bil-e aa rad rad ká i leke ferri riw bele zeb zeb zuo dǐ báy zadɛ ro na. Zadɛ ku na ze, ì léke fe sumri na ká dǐ bay haɲa náa súri.» ¹⁶ Báyyi le, lef nduobal-eri na i zol í tǐi ɲgerɛpuo í vaa zinj ferri riw bele báy zadɛ munu ká Zezu baa ha ri na. Ze i leke fe sum suoriya na ká dǐ.

¹⁷ Zadka síe riɲ bele na, Zezu báy lef nduobal-eri ká duo fale sidǐ na i se í tǐi bil hulke na. ¹⁸ A zadka i kaw nzaa tutakra fe sum, í do suɲa fe na báyyi le, Zezu baa ha ri mii: «Mǐ baa ha ri ta-taɲ ba tusue kǐ: nzob mbɔw ká sakra baari ká su fe zinj mǐ key na, a mbika tul-i.» ¹⁹ Báyyi le, lef nduobal-eri daa síe riw bele í tǐi saw vbika ni bay mbɔw mbɔw báy zad bari riw bele mii: «Ba bi ya na maa?»

²⁰ Lεε, Zezu yj̄nra báy bay ha ri mii: «Ba nzoɓ mbj̄w ká sakra baar̄i ká duɔ fale sid̄i key ká mb̄u nduo fe s̄um z̄iɗ m̄i. ²¹ Ba tusue, bi *Vu Nzob na, m̄i huka munu ká i baa bayke do bil mbede Ngerewuru se tul-i. Roo le, kóko s̄eke fe taa minake ze a doko bay tul nzoɓ ká mbi tul bi Vu Nzob na le! Nzobke ku na, mbón̄ ni ya ndad mba mbón̄ ni.»

Zezu báy leɗ nduobal-eri kaw nzaa fe s̄um law mbj̄w
(Mat 26.26-30; Luk 22.14-20; 1Kɔ 11.23-25)

²² Zadka i do s̄uɗa fe na báȳi le, Zezu mbi maapa a daa taambol ha Ngerewuru ndaw roo, a haw a ha leɗ nduobal-eri a baa ha ri mii: «I yaa; be ni key na, ba naysuo-i zu.» ²³ Fale ku le, ka ȳi a mbi kobo, a daa taambol ha Ngerewuru, roo a ha ri nzo báy zad̄ bari riw bele. ²⁴ Ka baa ha ri mii: «Be ni key na ba s̄im s̄uo-i zu. Ba s̄im bi ká'a úo zuo siri bay s̄inke *sáka kuni ká Ngerewuru saa z̄iɗ nzobri nḡji bamba. ²⁵ M̄i baa ha ri ta-taɗ ba tusue k̄i: m̄i ti nzoko mbii lere puu na mbáa, kpuru maa báy nam ká m̄i nzokoke taa fie z̄iɗ ri báy nam ká Ngerewuru a réke mbay ká tul nzobri na.» ²⁶ Fale ká i d̄i sim nam suoriya í písike Ngerewuru na báȳi le, i zol í vaa kaw tul kuo ká riɗ-ε ba Oliviye.

Zezu baa bay ká tul máy bay Piyer

(Mat 26.31-35; Luk 22.31-34; Zaa 13.36-38)

²⁷ Báȳi le, Zezu baa ha leɗ nduobal-eri mii: «Baar̄i na i pón̄ m̄i riw bele munu ká i daa bayke do bil mbede Ngerewuru mii: “M̄i ika nzoɓ kóro badu, le, baduri na i zékre k̄i kperke kperke báy zad̄ zad̄ riw bele*.” ²⁸ Roo le, zadka m̄i t̄i saa luɔ hud̄ na, m̄i vaa giyaɗ ri ká kuɗu zad̄ ká Galele.» ²⁹ Báȳi le, Piyer baa ha ni mii: «Ze nzoɓ hawri riw bele pón̄ mù hoy kara, bi na m̄i ti pón̄ mù ya.» ³⁰ Lεε, Zezu yj̄nra báy bay ha ni mii: «M̄i baa ha mù ta-taɗ ba tusue k̄i: vuri, ká bil suɗ key na, pola roo bay haɗa tuo ka-káa ba sid̄i le, bo na mù máy bay ká tul-i faa bal ba say m̄i, mù ko m̄i ya.» ³¹ Roo le, Piyer ged̄e bayke báy h̄urusuo mii: «Ze bay haɗa m̄i hu na z̄iɗ mù hoy kara, m̄i ti máy bay ká tul-a ya!» A le, leɗ nduobal-ε hawri riw bele na i baa faa mbj̄w munu ndaw.

Zezu daa nzaa bay kere ká Gesemane

(Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)

³² Fale ku le, Zezu báy leɗ nduobal-eri i t̄i zad̄ mbj̄w munu ká riɗ-ε ba Gesemane. Báȳi le, Zezu baa ha ri mii: «I káw zad̄ ni key, a bi le, m̄i séke bay vaa daa nzaa bay kere.» ³³ Zezu ha Piyer báy Zak báy Zaa i se z̄iɗ ni. Lεε,

* 14:27 14.27 Zakari 13.7.

law-ε tii saw seke ni rii fe ka se bay mi-miira mini key, a hje daa ni zikiki. ³⁴ Ka baa ha ri mii: «Mi ko seke fe ka bil law-i maa hud. I kaw zad ni key bay nzaa bal-ri kekeke.» ³⁵ Ka se ndji munu ba pola a kii rad a naa siri a kod Ngerewuru bay haɲa bo, zadka faa do di le, seke fe ka'a doko bay tul-e na ka daa ni ya. ³⁶ Ka baa mii: «Baa, fe ka mba mu mba na tiya. Fe seke ka'a daa mi key na, mu ha ni ka do di di zin mi, roo le, mu daa fe ka law-a ze hii bo, fe ka law-i ze hii ya.»

³⁷ Fale ku le, ka yi a se luo led nduobal-eri ka say na, le, ka zin ri ka tul nam. Ro, a tuma ri a baa ha Simon Piyer mii: «Simon, mu na-nam le woo? Mu maa kaw siya saw sie mbijw ya hoy le woo? ³⁸ I kaw bay nzaa bal-ri kekeke i daa nzaa bay kere, ka bay lie bo bil nzaa ula. Ka bil law nzob na law hiya daa kere ze mbaa di gbay gbay, roo le, hurusuo-ε maa ya.»

³⁹ Ka naa suo-ε na robay a va kod Ngerewuru munu ka'a daa pola na bay. ⁴⁰ Bayji le, ka yi a vi zin led nduobal-eri na robay ka tul nam, bay ji le, nam hii nun-ri dik dik bay. Lee, i ko bay ka bay yinjra ha ni ya. ⁴¹ Zadka'a yi saa zad daa nzaa bay kere faa bal ba sayke na bayji le, ka baa ha ri mii: «I na-nam robay i mba taram suo-ri kele? Maa ro; saw sie ka i ponke

bi *Vu Nzob bo nduo nzob feyari na vi ro. ⁴² I uru siya naa seri! I ko-kom i ko nzob ka'a mbika tul-i na do key.»

I mgba Zezu

(Mat 26.47-56; Luk 22.47-53; Zaa 18.3-12)

⁴³ Zadka Zezu do baa bay kob bay na bayji le, Zudas ka ba nzob mbijw ka sakra led nduobal-eri ka duo fale-ε sidi na, tji bay ruo nzobri ka i vi bay maamiiri bay puuri gbiri gbiri do nduori. Ba *ngerenzob fe poyri bay *nzob fere nzobri bol kusolri bay ngerε Zibri ze pie ri se. ⁴⁴ Zudas, nzob mbika tul Zezu na, ka leke bay zin ruo nzobri a baa mii, fe ka beri daa bay haɲa ri koke ni na ze do key: «Nzob ka mi mgba ni girik mi aw nzi-ε le, ba be ka i hii na zu. I mgba ni i korɔ ni ha ni se zin ri.» ⁴⁵ Vi Zudas ka munu hoy le, ka soro ba lakun-ε a baa ha ni mii: «Mbay!» Lee, ka mgba ni girik a aw nzi-ε. ⁴⁶ Ro, nzob hawri daa so tul Zezu kuruk i mgba ni. ⁴⁷ Lee, nzob mbijw ka sakra bari ka do zadε na, naa maamii har a teke suku led kaw ngerenzob fe poy luye na mbeked bo bisuy. ⁴⁸ Bayji le, Zezu mbi bay a baa ha ri mii: «I tji bay maamiiri bay puuri gbiri gbiri bay mgbaka mi rii fe ka mi ba dombirim nzob le woo! ⁴⁹ Namri riw bele na mi do zin ri mi fere ri fe ka bil *hul kani Ngerewuru, le, i mgba mi ya. Roo le, fekeri tji munu bay haɲa bay ka do bil mbede Ngerewuru na, ka

do munu báy zadε.» ⁵⁰ Be nu ku báyii ε, leɔ nduo-bal-eri riw bele pɔŋ ni, a í zuo ɔful had' bele. ⁵¹ Lεε, leɔ kuban mbijw munu rie gari nam hoy do sùo-ε a séke fal Zezu. Báyii ε, i lie mgbaka ni. ⁵² Roo ε, ka pɔŋ gari nam be na ba nduo-ri a ɔuu sùo-ε hoy nduoɔɔi.

Ngere Zibri kun bay bo tul Zezu

(Mat 26.57-68; Luk 22.54-55,63-71; Zaa 18.13-14,19-24)

⁵³ I se báy Zezu ká luo *ngerenzob fe poy luye, ε, i mbu ngerenzob fe poyri riw bele, ngere Zibri báy *nzob fére nzobri bol kusolri ndaw ká ɔi. ⁵⁴ Lεε, Piyer na dii fal Zezu ɔi báy salke ɔfaka ɔfaka kpuru a tji bil mgban ngerenzob fe poy luye na. Ká zadε ku na, ka kaw a nuu huu zinj nzob kóro zadri.

⁵⁵ Báyii ε, ngerenzob fe poyri báy kudɔ nzob kún sal bay luye ká luo Zibri na riw bele, i nzaa faa bay ɔáa bay bo tul Zezu bay ika ni. Roo ε, i zinj bay mbijw ká bay ɔáa bo tul-e ya. ⁵⁶ Tusueke ε, nzobri ngji bamba i kud' bay zuo nzaa Zezu, ε, bay bari na zuo kji ya. ⁵⁷ Báyii ε, nzob haneri uru í kud' bay zuo nzi-ε mii: ⁵⁸ «Buru laa bay ká nzi-ε mii, beri bie *hul kani Ngerewuru ká nzob mbuo báy nduo-ε. A nam say hoy ε, beri ɔáa kji ká nduo nzob ɔaa ya.» ⁵⁹ Roo ε, ká tul bay na ku hoy kara, bay bari zuo kji ya wum. ⁶⁰ Báyii ε, ngerenzob

fe poy luye na uru siya ká sakra nzobri a vbi Zezu mii: «Bay niri ká nzob niri mbi bo tul-a key na waa, mù ti yijra báy bay mbijw ya hoy lé?» ⁶¹ Lεε, Zezu mgba nzi-ε do ɔi a baa bay mbijw ya. Báyii ε, ngerenzob fe poy luye na vbi ni bay ba kji robay mii: «Waa, mù ba *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay pie ni ví yaa nzobri na lé? Ngerewuru ká nzobri pisi ni na waa, mù ba vi-e lé woo?» ⁶² Lεε, Zezu yijra báy bay ha ni mii: «Zadε zu; mi ba be na kji, ε, bi *Vu Nzob na baari riw bele na, i kóko mi kaw tunduo hodo Ngerewuru Nzob Hurusuo. Robay, i kóko mi ká mi ví saa nulue ká bil sii mbam.» ⁶³ Báyii ε, ngerenzob fe poy luye na go gari be kji sùo-ε tir a baa mii: «Káy! Náa vbikari nzob nasi bay kji bay ɔáake mina báy lé?» ⁶⁴ Bay niri ká'a baa a tirike Ngerewuru na, i la-laa. Waa, i ker mina lé?» Lεε, nzobri riw bele na ɔaa bay bo tul-e í baa mii: «Bay mgba tul-e, a ɔaa fe ká maa hud.» ⁶⁵ Be nu ku ro, nzob haneri tii saw sa-sami zuo nun-ε, í sin nun-ε báy vay gari, í nda ni guk guk í baa ha ni mii: «Baa ha buru laa; kie buru nzob ká nda mù key!» Ro, nzob kóro zadri na, i nda hala nun-ε kpáy kpáy.

Máy bay Piyer ká tul Zezu
(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Zaa 18.15-18,25-27)

⁶⁶ Piyer kaw bil mgban kɔb hoy ɛ, led máy mbiw munu ká sakra led káw *ngerenzob fe poy luye na t̃i bil mgban na. ⁶⁷ Zadka'a kɔ Piyer do n̄u huu báyi ɛ, ka ngaa ni zii a baa ha ni mii: «Bo kara mù se ziŋ Zezu, ledban ká Nazaređ na ndaw.» ⁶⁸ Lɛɛ, Piyer máy a baa mii: «Mi kɔ ya. Bay ká mù baa key na, m̄ t̄a láa kpuy.» Fale ku ɛ, ka uru a t̃i saa nzaa mgban na ndii munu, [ɛ, tuo ka-káa.] ⁶⁹ Roo ɛ, led máy na kɔ ni a t̃i saw baa bay na robay ha nzobri ká i do zadɛ na mii: «Ledban key na, ka ba nzob mbiw ká sakra bari ku.» ⁷⁰ Lɛɛ, Piyer yi a máy bay ba k̄ robay. Fale ku ndii hoy ɛ, nzobri ká i do zadɛ na, i baa ha ni mii: «Ba tusue, mù ba nzob mbiw ká sakra bari ku, bay yi ɛ, mù ba nzob ká kudu zad ká Galele.» ⁷¹ Báyi ɛ, Piyer t̃i saw háa hud' mii: «Mi hu mak mak! Ledban ká i baa bay be ha m̄ key na, ká nun Ngerewuru ɛ, m̄ kɔ ni ya!» ⁷² Lɛɛ, ká zadɛ ku hoy, tuo ka-káa faa bal ba sidike. Lɛɛ, Piyer ker se tul bay ká Zezu baa ha ni pola mii: «Pola roo bay haŋa tuo ka-káa ba sidi ɛ, mù máy bay ká tul-i faa bal ba say mii, mù kɔ m̄ ya na.» Báyi ɛ, ka t̃i báy rew bɔɔɔk bɔɔɔk.

15

Zezu kaw pol Pilad'
(Mat 27.1-2,11-14; Luk

23.1-5; Zaa 18.28-38)

¹ Báy tibie piɛđ hoy, *ngerenzob fe poyri báy ngerɛ Zibri báy *nzob fére nzobri bol kusolri, roo báy kudu nzob kún sal bay luye ká luo Zibri bele na, i m̄b̄ k̄ bay mbika nzaa-ri bay dáa fe ziŋ Zezu. Báyi ɛ, i ha ri mgbani i siŋ ni i séke ni ha Pilad'. ² Ro, Pilad' vbi Zezu mii: «Bo k̄ ze, mù ba mbay Zibri kéle?» Lɛɛ, Zezu yiŋra báy bay ha ni mii: «Be k̄ ze mù baa ku.» ³ Fale ɛ, ngerenzob fe poyri daa bayri nḡi bamba zuo tul-e. ⁴ Báyi ɛ, Pilad' yi a vbi ni bay robay mii: «Mù ti yiŋra báy bay ya ɛ? Bayri riw bele ká i daa bo tul-a key na waa, mù la-laa k̄ zu ɛ?» ⁵ Lɛɛ, ka yiŋra báy bay mbiw ha ni ya, ha bayke ku na tuku Pilad' ha ni kaw yer.

I kuŋ bay hud' bo tul Zezu
(Mat 27.15-26; Luk 23.13-25; Zaa 18.39-19.16)

⁶ Ká bil mbiimbamri mbiw mbiw riw bele na, zadka *nam suoriya t̃i saa bil koy vi báyi ɛ, ruo nzobri vaa vbi Pilad' ha ni tina nzob mbiw ká hul sal ha ri. ⁷ A ɛ, sewke ku na, nzob mbiw riŋ-ɛ ba Barabas naa hul sal báy nzobri ká i t̃i ká tul nzob rewpuori, a i i nzob mbiw. ⁸ Báyi ɛ, ruo nzobri se luo Pilad', a i t̃i saw vbika ni feri ká'a daa banquo ha ri na. ⁹ Lɛɛ, Pilad' yiŋra báy bay ha ri mii: «Waa, i hii bay haŋa m̄ tina Zezu, mbay baari Zibri na ha ri ɛ?» ¹⁰ Ka

vbi ri munu, bay ji le, ka ko ndaw, ba fe daa sere ze *ngerenzob fe poyri pŋke Zezu nduo nduo-ε. ¹¹ Bayji le, ngerenzob fe poyri na, i suru tigba ruo nzobri bay haŋa ri kod Pilad ha ni ka tina Barabas ze ka ha bari. ¹² Leε, Pilad mbi bay a vbi ruo nzobri ba ki mii: «Waa, haŋa ji ze i hii bay haŋa mi daa ziŋ nzob ka i di ni ba mbay Zibri na le?» ¹³ Bayji le, i daa fe bay nzaa-ri ba ki goŋ i baa mii: «Ber ni do tul puu say hud!» ¹⁴ Leε, Pilad vbi ri mii: «A ku waa, kaaya ji roo ka daa le?» Bayji le, i guu fe bay nzaa-ri gurum mba mba ba siya mii: «Ber ni do tul puu say hud!» ¹⁵ Munu ka Pilad hii bay daa fe ha suo ruo nzobri rii ri na, ka tina Barabas ha ri, a ha nzob yum beri nda Zezu bay ndoy don rad rad. Fale ku ndaw roo, a poŋ ni ha ri vaa ber ni do tul puu say hud bay.

Nzob yumri sie Zezu

(Mat 27.27-31; Zaa 19.2-3)

¹⁶ Nzob yumri na i seke bay Zezu ka bil boro mbay nzob reke tul puo na, a i di kudu nzob yumri riw bele na mbu ki ziŋ ri ka di. ¹⁷ I nduo ni maagari mbay ka sji hola hola. I kan ngatukru ba taguba mbay roo i mbi guba tul-e. ¹⁸ Fale ku roo i tii saw hii soko ha ni mii: «Soko woo, mbay Zibri!» ¹⁹ Ro i zof tul-e bay ngasikri rad rad, i sa-sami tob tob zuo nun-ε; i huku siri ka pol-e, i

diŋ tul-ri munu ka i kawke pol mbay. ²⁰ Zadka i sie ni kpuru maa ri na bayji le, i naa maagari mbay ka sji hola hola na, i yi i nduo ni gari beri ndaw roo, i tiŋke ni ba nzaa zad bay ber ni do tul puu say hud.

I ber Zezu do tul puu say hud

(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Zaa 19.17-27)

²¹ Nzob mbijw, puo be do Siren, riŋ-ε ba Simon, ka ba ba Alezandere bay Rufusi, uru saa puo bisuy a do kali bay faa na ku. Bayji le, nzob yumri mba ni i haa ni yaa puu say hud Zezu na a sob. ²² Leε, i seke ni ba zad ka riŋ-ε ba Golgota, marake le baa mii, zad tunguo tul. ²³ Ka zadε ku na, i hii bay haŋa ni him ka i zukri bay fe zonke ka i di ba mir na ha ni zo. Roo le, ka zo ya. ²⁴ Fale ku le, i ber ni do tul puu say hud, a i leke ki gari beri i daa di di bay koko fe ka nzob haŋa haŋa a ziŋ.

²⁵ Saw sie ka i berke ni do tul puu say hud na, maa bay sie ka uru ndji ba siya. ²⁶ Mbede hud ka i ber do tulle na, kie nzobri bay hud ka i daa bo tul-e. Mbedeke ku na baa mii: «Mbay Zibri.» ²⁷ I ber dombirimri sidi do tul puu say hudri ndaw ka lakun Zezu. Nzob mbini do tul puu say hud ki ka tunduo hodfo be, a nzob mbije laa le, do tul puu say hud ki ka tunduo gel be. ²⁸ [Be munu roo, bay ka do bil

mbede Ngerewuru na, ka do munu bay zadε. Bayke baa mii: «Nzobri kij ni do sakra do mbirimri.»] ²⁹ Nzobri ka i kal ka zadε ku na, i rad ni i teke tul-ri boko boko i baa mii: «Hεε! Bo ka mu hii gbūr *hul kani Ngerewuru, a nam say hoy le, mu mbuo ki do zadε na, ³⁰ mu yaa suo-o bo ki, a mu di saa tul puu say hud na ku ha buru ko!» ³¹ Ngerenzob fe poyri bay *nzob fere nzobri bol kusolri, i sie ni faa mbijw munu na ndaw ka sakra ki mii: «Ka yaa nzob hawri, roo le, ka maa bay yaana suo-ε be ki ya! ³² Ndad bay haña be *Krisi, mbay *Izarayel na, ka di saa tul puu say hud na timbedε key ha buru ko! Zadka buru ko ro le, be roo buru daa law buru bo tul-e bay!» A nzobri ka i ber ri do tul puu say hud ka lakun Zezu na, i rad ni ndaw.

Hud Zezu

(*Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Zaa 19.28-30*)

³³ Bay sie ka do law tul na, fe guba nun sie ha zad do gbukru kpuru maa bay sie ka fere suo-ε. ³⁴ Sie ka fere suo-ε na bayji le, Zezu baa bay bay bawda kusol-e belen mii: «Eloy, Eloy, lama sabatani!» Bay nzaa bay naari le, baa mii: «Ngerewuru bi! Ngerewuru bi! Bay ji ndaw roo mu pon mi le?» ³⁵ Nzob haneri ka i do zadε ka i laa kusol-e ka mba belen na i baa mii: «I

laa! Ka di *Eli!» ³⁶ Bayji le, nzob mbijw ka sakra bari ku duu a vaa don mbii fe suuke zuo vay gari ka nzo mbii nzo, a sin do nzaa ngasikri, roo a zuda ha Zezu bay haña ni ka nzo a baa mii: «I giyan naa kori! Waa, Eli na a vi dira ni saa tul puu say hud na le?» ³⁷ Bayji le, Zezu daa fe belen, le, law-ε vi tuo.

³⁸ Be nu ku le, gari ka kun bil *hul kani Ngerewuru na saka tar saa siya kpuru mba siri gbaa. ³⁹ Zadka ngerenzob yum ka do pol Zezu ka'a koru ni na ko kiri hud ka Zezu hu na bayji le, ka baa mii: «Ledban key na ba Vu Ngerewuru ba tusue ki!»

⁴⁰ May haneri i do zadε ku ndaw, i do di di i ko feri ka kal na deke. Ka sakra bari ku na, Mari ka puo be do Madala ndaw, Mari ma Zoze bay Zak ka ba led kuban ndaw, roo Salome ndaw pi. ⁴¹ Bari na ze i se fal Zezu i daa ped ha ni bay namri ka'a doke kudu zad ka Galele na. May kiri ngi-ngi ka i uru saa Galele i se zin Zezu kpuru se ngerepuo Zuruzalem na, i do zadε ku ndaw.

I daa Zezu bo lud hud

(*Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Zaa 19.38-42*)

⁴² Nam ka Zezu hu na ba nam ka do pol *nam mgbaka taran Zibri, ka i lekeke fe sum bay tul namke na. Munu ka zad ba law ro na bayji le, ⁴³ Zezeb ka puo be do Arimate na vi. Be na ka

ba n̄gɛɛ Zibri ká bil kuɖu nzob kún sal bay luye, ká i h̄ɛ ni bamba. Be kara ka giyaŋ nam ká N̄gɛɛwuru a ví réke mbay ká tusiri key na nzokɔ. Báyii ɛ, ka m̄gba s̄uò-ɛ n̄gɔ-n̄gɔŋ ba w̄ara nzob, a se luò Pilad a vbi ni huɖ Zezu bay vóro. ⁴⁴ Zadka Pilad laa mii, Zezu hu-hu na báyii ɛ, tuku ni, ze a ɖi n̄gɛɛnzob ȳum a vbi ni mii: «Zezu na hu bole ɖi ɖi ro ɛ?» ⁴⁵ Zadka'a laa bay ká nzaa n̄gɛɛnzob ȳum ká baa h̄a ni mii, Zezu hu ro na báyii ɛ, ka p̄ŋ faa h̄a Zezeb mbi huɖ na. ⁴⁶ Báyii ɛ, Zezeb se a v̄aa hie gari pie ká ndaɖ bamba a víke a ɖira huɖ Zezu saa tul puu say huɖ a k̄arike ni. Fale ku ɛ, ka mbi a v̄aa ɖaa bo huò tisaw ká i k̄ɛɛɛ ba luò huɖ ba táw, r̄o a ha ri giri bawda maa tisaw, a m̄biike ɖib ɖo ɖi. ⁴⁷ ɛɛɛ, Mari ká puo be ɖo Madala báy Mari máa Zoze na, i k̄o zad ká i ɖaa huɖ Zezu na bo ɖi.

16

Zezu t̄ji saa luò huɖ
(Mat 28.1-8; Luk 24.1-12;
Zaa 20.1-10)

¹ Zadka *nam m̄gbaka t̄ram Zibri kal na báyii ɛ, Mari ká puo be ɖo Madala, báy Mari máa Zak, r̄o báy Salome ndaw na, i se í v̄aa hie numri ká b̄ɛɛ f̄u b̄y b̄y bay séke bay ɖaa zuo tul huɖ Zezu. ² Tibie ká síe ɖimasi ká síe t̄ji mbuu na báyii ɛ, máyri na i se ba

tupal, ³ ɛ, i baa bay ká sakra k̄i mii: «A w̄aa, a ve ze a giri maa tisaw ká mbii nzaa huò na ba zad k̄i a p̄ŋ faa h̄a naari ɛ?» ⁴ Zadka i mbi nun-ri í k̄o-kóm ba ɖaɖi na báyii ɛ, i k̄o bawda maa tisaw na giri bo fi m̄b̄jw ro. ⁵ Báyii ɛ, i se í r̄ii luò huɖ na, ɛ, i k̄o leɖ kuban m̄b̄jw ká nduo maagari ba pie kaw fi hoɖo. ɛɛɛ, h̄ɛ ɖaa ri n̄ḡi bamba. ⁶ Báyii ɛ, leɖ kuban na baa ha ri mii: «Ì h̄ɛ ya! I nzaa Zezu ká Nazareɖ, be ká i ber ni ɖo tul puu say huɖ. Ka t̄ji saa luò huɖ a kaw báy kumnun; ka ti zad ni ya. I k̄o-kóm í k̄o zad ká i ɖaa ni bo ɖi na ze ɖo key. ⁷ I se bo í v̄aa baa h̄a Piyer báy leɖ nduobal Zezu h̄awri mii, ka se bay v̄aa giyaŋ r̄i ká kuɖu zad ká Galele. Be ze ba zad ká i k̄ók̄o ni ká ɖi munu ká'a baa ha ri pola na!»

⁸ Báyii ɛ, máyri na i t̄ji saa luò huɖ na, í ɖuu ɖi ɖi báy tupal na, bay j̄i ɛ, h̄ɛ ɖaa ri n̄ḡi bamba a í t̄o ɖek ɖek. H̄ɛ ká ɖaa ri na ha ri baa bayke h̄a nzob m̄b̄jw ya.

Zezu z̄iŋ Mari ká Madala
(Mat 28.9-10; Zaa 20.11-18)

⁹ [Fale ká Zezu t̄ji saa luò huɖ ba tibie pieɖ ká síe ɖimasi na báyii ɛ, ka t̄ji tul Mari ká Madala pola, be ká'a nii temndayari t̄oŋ say ká tul-e. ¹⁰ Mari na se a k̄i bayke na h̄a bari ká i ɖo z̄iŋ ni ká í ɖaa síe í kaw báy rew. ¹¹ ɛɛɛ, zadka i laa bayke ká'a baa mii, Zezu

kaw báy kumnun ká ñeri kò ni báy nun ñeri na báyii lé, i ðaa law-ri ño tul bay ñe na ya.

Zezu zinj leđ nduobal-eri ká tul-ri sídĩ
(Luk 24.13-35)

¹² Fale ku lé, Zezu kie sùo-ε báy faa kị ñođ, a tịi tul leđ nduobal-eri ká tul-ri sídĩ ká i ðo séke ña vu puo ká ñisuy. ¹³ Bari na, i yịi í kịi ñayke ha leđ nduobal-ε ha wri. Lεε, i ðaa law-ri ño tul bay ñari na ya ndaw.

Zezu zinj leđ nduobal-eri ká tul-ri duo fale mbijw
(Mat 28.16-20; Luk 24.36-49; Zaa 20.19-23; Ped 1.6-8)

¹⁴ Fale ku báyii lé, Zezu tịi tul leđ nduobal-eri ká duo fale mbijw ká i kaw nzaa tutakra bay sụña fe. Ka uru zinj ri bay law-ri ká i ðaa ño tul-e ya ndaw, bay law-ri ká ñoñ ká i ðo tul bay ñaa ñari ká mii, ñari kò ni báy kumnun ro na ya ndaw pi. ¹⁵ Báyii lé, ka ñaa ha ri mii: «Í se báy zadri riw bele ká tusiri key, í ka-káa Bay Kere ha nzoñri riw bele. ¹⁶ Nzoñ ká ðaa law-ε ño tul-i, a ðaa tul-e nduo mbii lé, Ngerewuru a yaña ni. A nzoñ ká ðaa law-ε ño tul-i ya laa lé, Ngerewuru a ðaa bay ño tul-e. ¹⁷ Lεε, ñari ká i ðaa law-ri ño tul-i na, fe sañri ká i ðaa ha nzoñri kò na ze ðo key: i nii temndayari báy riñ-i ndaw; i ñaa nzaa fieri ndaw. ¹⁸ Zadka i mgba soy báy nduo-ri, mase i nzo sawpuu huf kara, feke ti ðaa ri séke

mbijw ya; i ðaa nduo-ri ño tul nzoñ suosereñri, lé, i vaa báy kere kiyaw kiyaw ndaw.»

Zezu se ba nulue
(Luk 24.50-53; Ped 1.9-11)

¹⁹ Fale ká Ngerembay Zezu ñaa bay munu ha ri na báyii lé, Ngerewuru naa ni se nulue a ha ni kaw tundo hođo ñe. ²⁰ Lεε, leđ nduobal-eri se í ka-káa Bay Kere báy zadri riw bele. Ngerembay sad zinj ri báy pedri ká i ðaa. Báy faa fe ðaa sañri na, nzoñri kò mii, bay ñari na ña tusue kị.]

Luku Bay kere Ngerewuru ká Luku daa mbedeke

Bay ká se tul ferí ká do bil mbede ni key

Mbede key na ba hã hã nzobri mii, Zezu ba Nzob Yããna Nzobri ká Ngerewuru waa bay píe ni hã ni yã led Izarayelri. Ba led Izarayelri huo-ri hoy ya, roo ɛ, ka ba nzob yããna saw nzobri riw bele. Soro bay ferí ká Luku daa do bil mbede key na, ruokeri do maa kɔ́ báy bay ká do bil mbede Matiye báy mbede Marki. Roo ɛ, báy faa nzáara sawke ɛ, nzob daa mbede key na, daa bay kɔ́ri ngi-ngi zuo di, munu ká soro bay mbona Zezu ká'a tina báy nzi-ε lem lem, kuban ká hu ká Zezu hã ni yɔ́ a kaw báy kumnun ndaw, soro bay ká se tul Zase ndaw, roo soro bay nzobri ká Zezu zɔ́ ri ká faa Emayus ndaw pi. Roobay, ka daa law bay kɔ́ri zuo di ndaw, munu ká law bay ká se tul nzob law kere ká Samari, báy law bay ká se tul led ká tɔ́i, roo a yɔ́ a ví zuo zɔ́ bi-ε.

Zezu na ko nun síe nzobri. Ka daa law kere zɔ́ nzob semri, zɔ́ nzobri ká i do bil kóko seke fe ndaw, nzobri ká i daa nun-ri tuo síe ndaw, roo nzob kukuri ndaw pi. Ká bil mbede key riw bele na, nzob maa bay zɔ́ suoriya

ká tul ví Zezu Nzob Yããna Nzobri ndaw, ká tul yum ká'a haw ká tul hurusuo ngeretemndaya ndaw pi.

Máa bayri ká do bil-e

Mbona Zaa Batis báy taa Zezu: 1-2

Peɔ́ daa Zaa Batis: 3

Peɔ́ daa Zezu, báy káa bay be ká kuɔ́ zad ká Galele: 4.1-9.50

Uru saa kuɔ́ zad ká Galele kpuru mgba Zuruzalem: 9.51-19.27

Bay Zezu ká ba zɔ́ nzob tɔ́ni ni ngerenri ká Zuruzalem: 19.28-20.47

Bíe ká'a boko tul Zuruzalem, báy síe yɔ́ Vu Nzob: 21

Kóko seke fe Zezu, tɔ́i be saa luɔ́ huɔ́, báy zol be ba nulue: 22-24

Luku hii soko hã Tiyofil

¹ Soko bo Tiyofil ká mù ba nzob luye. Nzobri ngi bamba i nzaa faa í daa mbede í kɔ́ike ferí ká kal ká sakra buru na báy zadɛ.

² Nzobri ká i ko fekeri báy nun-ri titire ɔ́ɛkre ká í vi ba nzob ka-káa Bay Kere na, i kɔ́i fal fekeri báy nzi-ε riw bele hã buru laa.

³ Be mini ze, bi kara mɔ́ ko ba fe ká ndaɔ́ bamba bay daa mbede kɔ́ bay kɔ́ike ferí ká kal báy nzi-ε lem lem na hã mù bo Tiyofil nzob luye, bay ɔ́i ɛ, mɔ́ vbi saw fekeri ká kal báy titire ɔ́ɛkre na riw bele, mí ko báy zadɛ ta-taɔ́ ngid bele.

⁴ Mɔ́ daa mini key bay hãna mù yã bay ká i fere mù pola na ka ba sùo bay.

Led nzaaped ká nulue baa bay mbona Zaa Batis

⁵ Sew ká *Erod re mbay ká tusiri Zibri ká kuđu zad ká Zude na báyii le, nzob mbjw munu ba *nzob fe poy, riŋ-ε ba Zakari. Ká sakra nzob fe poyri na, ka kaw zin kuđu nzob taa Abiyari. Riŋ máy be ba Elizabeth, vu bulu *Aron, ngerenzob *fe poy ká piɛdke lew. ⁶ Bari sidí bele na, i ba nzobri ká i daa fe báy zadε ká nun Ngerewuru, í daa vu mbom bo tul *bol kusol Ngerembay í hie bol nzi-ε báy zadε riw bele. ⁷ Lεε, i mbon led ya, bay ji le, Elizabeth na se suo. Bari sidí bele na i dī táw bamba ro.

⁸ Nam mbjw munu kuđu nzob Zakariri i do daa ped bari ká pol Ngerewuru, le, Zakari kara do daa ped be ká pol-e ndaw. ⁹ Munu ká ba fe saw bari nzob fe poyri na, i daa dji dji í náake ni do bod bay haŋa saw síe daa nzaa bay kere na vi le, ka nduo a se bil hul kani Ngerembay, a uu fe ha bare fu bý bý ha Ngerewuru. ¹⁰ Zadka saw síe ká'a do úuke fe ká bil hula na vi báyii le, ruo nzobri riw bele mbu tul kī í kaw kele í daa nzaa bay kere. ¹¹ Báyii le, led nzaaped Ngerembay mbjw ká nulue tji tul Zakari a do pol-e ká fi hodo *tutakra uu fe na. ¹² Zadka Zakari ko ni na báyii le, ha hie daa ni a to gbalá gbalá. ¹³ Báyii le, led nzaaped ká nulue na baa

ha ni mii: «Zakari, mu hie ya, bay ji le, fe ká mù kod Ngerewuru bayke na todo bo suk-e. Elizabeth ká ba máy bo na, a mbon led wara nzob, le, mù túu riŋ-ε ba Zaa. ¹⁴ Ka'a bá fe bawda suoriya bo, a nzobri ngji bamba i daa suoriya bay tul mbona be ndaw, ¹⁵ bay ji le, a bá bawda nzob ká nun Ngerewuru. Ka ti nzoko him yinke ya ndaw, him hay ká yin ya kara ka ti nzoko ya ndaw. Tem Law Pie ze a mbáa bil law-ε gbay gbay báy dol be ká'a doke bil mi-ε kob hoy na. ¹⁶ Be na, a haŋa led Izarayelri ngji bamba tasiri yji í se fal Ngerembay Ngerewuru bari na. ¹⁷ Ka'a séke pol Ngerembay bay léke faa be. Fe daa beri báy kér bay beri, a doko báy hurusuo munu ká taa *Eli, nzob yaŋa bay saa nzaa Ngerewuru. Ka'a léke law baa ledri báy vu bari bay haŋa ri zuo zin kī mbjw hoy ndaw, a leke law nzob mbaka nzaari, a ha ri ya nun nzem nzob fe daa báy zadεri ká nun Ngerewuru ndaw pi. Ka'a daa munu a lékeke law nzobri ha ri doke dī ya báy vika Ngerembay.»

¹⁸ Báyii le, Zakari yji a vbi led nzaaped ká nulue na mii: «Waa, mī daa mina roo mí ko bay ká mù baa ha mī key na ba sùo bay le? Bay ji le, bi na, mī dī táw ro, a máy bi kara ba ngeremay ndaw pi.» ¹⁹ Lεε, led nzaaped ká nulue yinjra báy bay ha ni

mii: «Bi na, mĩ ɓa Gabiriyel, nzob ɗoko pol Ngerewuru bay ɗaa ped ha ni. Ze ka pie mĩ bay haɗa mĩ ví ɓaa Bay Kere key na ha mù. ²⁰ Ze mu laa: timbeɗe key na kusol-a a mbii gban, mù ti máa ɓaa bay ya kpuru maa ɓáy nam ká fekeri a ví na ndaw roo, mù ɓaa bay na ɓáy, bay ji le, mù ɗaa law-a ɓo tul bay ká mĩ ɓaa ha mù na ya. Roo le, ferri ká mĩ ɓaa bayke ha mù na, sewke vi le, a ɗoko munu.»

²¹ Báyyi le, síeke ku na, ruo nzobri ká i kaw keke na, i giyan Zakari na kuru a ha law-ri nzaa-ri bay tul káw ká'a kaw bil *hul kani Ngerewuru ha bole ɗi ɓamba na. ²² Zadka'a tji saa ɗi na báyyi le, ka ziji faa ká bay ɓaa bay ziji ri ya, a ɗaa ɓa nduo-ε hoy ze ha ri a kaw ɓa mbiki. Lee, nzobri ko i ɓaa mii: «Fe tina nun ha Zakari ká bil hul kani Ngerewuru.»

²³ Zadka nam ped Zakari o na báyyi le, ka yji a se puo. ²⁴ Fal namkeri ku na báyyi le, máy be Elizabeth na yaa bil, a muu bilke ku na ɓa few ndebe a ɓaa mii: ²⁵ «I ko fe ká Ngerembay ɗaa ziji mĩ na ze ɗo key: timbeɗe key na ka ɗaa nun-ε ɓo tul-i, a naa fe ká ɗaa sahoi ɓo nun-i ká sakra nzobri.»

Leɗ nzaaped ká nulue ɓaa bay mbona Zezu

²⁶ Bil ká'a ɗo ndeke ɗi few yieke na báyyi le, Ngerewuru pie leɗ nzaaped ká nulue ká riŋ-ε ɓa Gabiriyel se puo ká

Nazareɗ kuɗu zad ká Galele, ²⁷ luo máy tikɗi mbijw ká riŋ-ε ɓa Mari. Ka ɓa máy mbana nzob mbijw munu ká riŋ-ε ɓa Zezeb ká ɓa vu bulu Mbay *David. ²⁸ Leɗ nzaaped ká nulue na nduo a se zad ká Mari kaw ɗi a ɓaa ha ni mii: «Soko woo, ɓo ká Ngerewuru ɗaa law kere ziji mù! Bo na, Ngerembay sad ziji mù.» ²⁹ Zadka Mari laa bayke na ku báyyi le, bil law-ε nzaa ni ha ni ɓaa ká bil law-ε mii: «Kiri soko jji ze mini key le?» ³⁰ Báyyi le, leɗ nzaaped ká nulue na ɓaa ha ni mii: «Mari, mu hje ya, bay ji le, Ngerewuru ɗaa law kere ziji mù. ³¹ Mu ko, mù yaaɗa bil bay mbon leɗ wara nzob, le, mù túu riŋ-ε ɓa Zezu. ³² Ka'a ɓa bawda nzob, i ɗika ni ɓa Vu Ngerewuru ká nulue siya. Ngerembay Ngerewuru na, a ɗaa ni kaw tul karingaw mbay ká saw kani bul-e David. ³³ Ka'a réke mbay ká tul leɗ Izarayelri ɓanguo kpadara wum. Puoruo be na, gbuke ti tiika ya.»

³⁴ Báyyi le, Mari vbi leɗ nzaaped ká nulue na mii: «Fe key na waa, a ɗoko mina zu le? Bay ji le, mĩ naa ziji wara nzob ya ɓáy.» ³⁵ Lee, leɗ nzaaped ká nulue na yijira ɓáy bay ha ni mii: «Tem Law Pie a ví káw tul-a, a hurusuo Ngerewuru ká nulue siya na a guba tul-a ɓáy tem be ridiɗi. Sawke mini ze, leɗ ká ɗo ɓoɗ ɓa taa Ngerewuru ká mù

mbón ni ná, i díka ni ba Vu Ngerewuru. ³⁶ Rɔbay, mu kɔ, Elizabeth ká ba nzob ini bo ká'a dí táw, ká i dí ni ba máa suo na, ka do bil ba few yie ro. Bilke ku na a mbón ba lef wara nzob, ³⁷ bay yi le, Ngerewuru na, fe mbiw mini kara mba ni ya.» ³⁸ Báyji le, Mari baa ha ni mii: «Mì ba lef káw Ngerembay. Ndad bay ha ni ka daa zin mĩ munu ká mù baa ká nzaa-a ku.» Falɛ ku báyji le, lef nzaaped ká nulue na pon ni a zol.

Mari se luo Elizabeth

³⁹ Bil namke ku hoy na, Mari uru vad a se ba puo ká do lakun kuori ká tusiri Zuda, ⁴⁰ a nduo a se bil hul Zakari a vaa hii soko ha Elizabeth. ⁴¹ Zadka Elizabeth laa kusol Mari ká hii soko ha ni na báyji le, lef ká naa bil-e na uru ndururu ndururu, le, Elizabeth na kara Tem Law Pie mbaa bil law-ε gbay gbay, ⁴² a ha ni baa bay báy bawda kusol-e belej mii: «Bo na, fe sami Ngerewuru do tul-a ká sakra may ku-ori. Lef ká do bil-a hoy kara, fe sami do tul-e ndaw! ⁴³ Maa Ngerembay bi ká vi bay kóko mĩ key na waa, law kereke uru saa ha rɔɔ, a vi tul-i mini key le, ⁴⁴ bay yi le, zadka kusol soko bo tɔɔ bo suk-i na, lef ká do bil-i na uru ndururu ndururu báy bawda suoriya. ⁴⁵ Suoriya ba taa bo ká mù daa law-a bo tul bay ká Ngerembay baa ha mù na, bay yi le, fekeri na a doko báy zadɛ.»

Sim ká Mari dí

- ⁴⁶ Báyji le, Mari baa mii:
«Mì sii gay Ngerembay!
⁴⁷ Bil law-i daa suoriya ngji bamba bay tul Ngerewuru, Nzob Yaana mĩ.
⁴⁸ Bi ká mĩ ba lef káw be taa mayke hoy ká mí din tul-i na, ka daa nun-ε bo tul-i. Sawke mini ze, tii sawke vuri key kpuru vaw na, nzobri riw bele i baa mii, bawda suoriya ba taa bi,
⁴⁹ bay yi le, Ngerewuru Nzob Hurusuo na daa feri ká ndad bamba tasiri zin mĩ.
Rin-ε tan kadaŋ,
⁵⁰ a ko nun sie nzobri ká i hie ni na mbiimbam báy mbiimbam banɔɔ.
⁵¹ Hurusuo nduo-ε na daa feri ká ngon bamba tasiri.
Ka nii nzob siika sùori na ha ri duu kperke kperke.
⁵² Ka nii mbayri ká tul karingaw mbay bari, a yi a ura tul nzobri ká i din tul-ri.
⁵³ Ka ha nzob konri fe kereri ngji bamba ha bil-ri vbidfa kpad kpad, a ha nzob fezinari zol nduo-ri hoy soli.
⁵⁴⁻⁵⁵ Ka vi so nzob ped beri ká i ba lef Izarayelri na.
Ka ker se tul Abaraham báy vu bul-eri,

a mgba ini zinj ri banquo
kpadara munu ka'a
waa na,

bo ka yinjra ri ya.»

⁵⁶ Λεε, Mari na kaw zinj
Elizabeth maa few say ndaw
roo, a yji a se puo bay.

Mbonja Zaa Batis

⁵⁷ Zadka nam maa bay
hana Elizabeth mbon na
bayji le, ka mbon ba led
wara nzob. ⁵⁸ Zadka nzob
tul kpan beri bay nzob ini
beri ko bawda law kere ka
Ngerembay daa zinj ni na
bayji le, i daa suoriya zinj ni
mbiw hoy.

⁵⁹ Zadka led na daa nam
ndeke di tongo sidike na bayji
le, i vi bay *kunj ngori be,
i hii bay tuu rinj bi-ε Zakari
ze bo tul-e. ⁶⁰ Roo le, mi-
ε mbi bay a baa ha ri mii:
«U-uu, munu ya. I tuu rinj-
ε ba Zaa.» ⁶¹ Bari riw bele
ka i do zadε na, i yinjra bay
bay ha ni mii: «Uwaa, bo na,
nzob ini bo ha roo, i tuu
rinj-ε mini key le?» ⁶² I yji
i fere kom bom ba luo bi-ε
bay koko waa, rinj ji ze ka
hii bay tuu ha ni le? ⁶³ Bayji
le, Zakari yji a vbi ri tutakra
daa mbede. Λεε, ka vbie fe
do di mii: «Zaa ze ba rinj-ε.»
Zadka i ko munu na bayji le,
bari riw bele na, zad bay zee
ri sel. ⁶⁴ Zadε ku hoy, kusol
Zakari na vuo bolon ha ni
baa bay ba ki, a tii saw pisi
Ngerewuru.

⁶⁵ Bayji le, nzob tul kpan
bari riw bele ka i do zadε
na, hje daa ri zikiki. A
nzobri riw bele ka i daa

puo ka lakun kuori ka kudu
zadke ka Zude na, i lo soro
feri ka kal na. ⁶⁶ Bari riw
bele ka i laa bayke na, i
koro do bil law-ri i baa mii:
«Led key na waa, a doko
mina le?» Tusueke le, nduo
Ngerembay do tul led na.

Sim ka Zakari di

⁶⁷ Zakari, baa led tupen
na, Tem Law Pie mbaa
bil law-ε gbay gbay ha ni
tinake bay ka'a yaa saa nzaa
Ngerewuru na mii:

⁶⁸ «Mi pisi Ngerembay
Ngerewuru naari led
Izarayelri,

bay ji le, ka ko-kom ba
tul nzob taa beri, a vi
yaa naari.

⁶⁹ Ka ha naari Nzob Yaana
Nzob ka ba Nzob
Hurusuo

ka tji saa saw bulu naari,
Mbay David ka ba
nzob ped be,

⁷⁰ munu ka'a baa bayke
ped lew hoy

bay faa nzob yaana bay
saa nzi-eri ka'a nan ri
do bod na.

⁷¹ Nzob Yaana Nzob ka'a pie
ni ha naari na,

a yaana naari saa nduo
nzob tul ngani naari,
bay bari riw bele ka i hii
daa seke zinj naari.

⁷² Sawke mini ze, ka kike
bawda law ini be ha
bulu naari,

a kerke banquo se tul
saka kuni ka tan
kadan ka'a saake zinj
ri pola na.

⁷³ Ba bay ka'a waa zinj bulu
naari *Abaraham,

- 74 bay ʒi ɛ, ka hii bay
yaaŋa naari saa nduo
nzob tul ŋɔŋi naari
bay pɔŋ faa do hoy bo,
naa daari ped ha ni
taŋ hɛ,
75 bay law ka *taŋ kad
kad bo,
naa dori bay zadɛ
nzɛdɛm ka nun-ɛ
bay namri riw bele ka
naa kawri bay kum-
nun na.
- 76 Bo ka mu ba led tupɛŋ na,
i dika mu ba nzob
yaaŋa bay saa nzaa
Ngerɛwuru ka nulue
siya,
bay ʒi ɛ, mu seke pol
Ngerɛmbay bay leke
faa be,
77 bay haŋa nzob taa
beri ko i baa mii,
a ndaka buma ka tul
feyaa bari a yaaŋe
bari.
- 78 Be ze ba fe bawda law
kere be ka'a hanjake
sie tii,
a so bil law naari nzar.
- 79 Zad tanjake na,
a tanj ka bil law nzobri
ka i do bil sunj ka tem
hud do tul-ri,
a kie naari faa ka bay
haŋa naa seri bay law
δεκεκε.»
- 80 Bayii ɛ, led na ŋoŋ ba
pola pola, a nze kpay kpay
bay ker bay. Ka kaw bil law
kor kpuru maa bay nam ka'a
tinake suo-ɛ ka zad hie ka
nun led Izarayɛlri.

2

*Bay mbona Zezu
(Mat 1.18-25)*

1 Ka bil sewke ku na, Mbay
Sezar Ogus ka Rom mbi nzi-
ε ha nzobri riw bele ka
bil puo beri bod bod bay
haŋa ri daa riŋ-ri do bil
mbede kija nzobri. 2 Daa
riŋ nzobri do bil mbede
ku na ba titireke robay ka
Kirinis baŋe nzob reke tul
nzobri ka tusiri Siri. 3 Be ze
nzobri riw bele i seke puu
puo bari bari bay daa riŋ-
ri do bil mbede kija nzobri
na. 4 Zezeb hoy kara uru saa
puo ka Nazared ka kuɔu zad
ka Galele bay seke ba kuɔu
zad ka Zude. Ka se puo ka
riŋ-ε ba Betelehem, ba puo
ka i mbon Mbay *David ka
di, bay ʒi ɛ, ka ba *vu bulu
David. 5 Ka se bay Mari ka
ba may mbana be ka do bil
na bay vaa daa riŋ-ri ndaw.
6 Zadka i kaw Betelehem kob
robay na, nam mbona be na
maa 7 ha ni mbon led pol
be ba led wara nzob. Ka
kaa ni bay gari a daa ni bo
bil gbokro fe sum ndayri ka
zadɛ na ku, bay ʒi ɛ, hul
nam varuri na, zad nam ti di
ya.

*Led nzaaped ka nulue tii
tul nzob korɔ baduri*

8 Di ya bay Betelehem na,
nzob korɔ baduri naa waa
i korɔ badu bari ba sunj
ka di. 9 Lee, led nzaaped
Ngerɛmbay ka nulue tii tul-
ri mbuda ha zad hie ri
gberere, a kiri ri gbuk do
sikda. Bayii ɛ, hie daa
ri ngii bamba tasiri ha ri
to kpak kpak. 10 Lee, led
nzaaped ka nulue na baa

ha ri mii: «Ì h̄je ya, bay j̄i le, m̄i vi báy bawda bay suoriya ká ba Bay Kere fie ha ri. Bayke ku na, a d̄oko bay tul nzobri riw bele. ¹¹ Bil suŋ ká vuri key na, i mboŋ Nzob Yaana Nzobri ká bil puo *David ha ri. Be na ka ba Ngerembay a ba *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni ví yaa nzobri na. ¹² Fe ká bay haŋa ri kóke ba s̄uo bay na ze d̄o key: led tupenke ku na, i kaa ni báy gari, í d̄aa ni bo bil gbokro fe s̄um ndayri. Be ze ba zad ká ì z̄in ni ká d̄i.» ¹³ Zade ku h̄oy ruo led nzaapedri ká nulue t̄ji gikiki, í zuo tul led nzaaped taa mbjwke na, i pisi Ngerewuru í baa mii:

¹⁴ «Rin d̄ika ba taa Ngerewuru ká kaw nulue siya!

Dekeke taa be d̄o tusiri key bay tul nzobri ká'a hii ri.»

Nzob kóro baduri se bay kóko Zezu

¹⁵ Zadka led nzaapedri ká nulue p̄oŋ nzob kóro baduri kaw zade, í ȳji báy tul balri nzek ba nulue na báyji le, nzob kóro baduri na, i baa bay ká sakra k̄i mii: «Munu zu le, náa séri kpuru ba Betelehem, bo náa v̄aa kóri fe ká kal ká d̄i, fe ká Ngerembay h̄a náa láari bayke na.» ¹⁶ Báyji le, i takra í zol fal k̄i ba váake, le, i v̄aa z̄in Mari ndaw, Zezeb ndaw, a í z̄in led tupen ká

naa bil gbokro fe s̄um ndayri na ndaw pi. ¹⁷ Zadka i ko led tupen na báyji le, i baa bay feri ká led nzaaped ká nulue baa se tul led key na h̄a nzobri laa. ¹⁸ Bari riw bele ká i laa bay ká nzob kóro baduri baa na, tuku ri ha ri kaw yer bay tul bayri na ku. ¹⁹ Be Mari laa le, koro bay feri na ku d̄o bil law-ε kob, a ker bay ká d̄i nḡji bamba. ²⁰ Zadka nzob kóro baduri d̄o ȳji ba zad káw bari na báyji le, i d̄aa rin d̄ika bo tul Ngerewuru, í pisi ni bay tul feri riw bele ká i laa bayke a í ko báy nuri na d̄o maa báy zade munu ká led nzaaped ká nulue baa bayke pola ha ri laa na.

²¹ Zadka nam t̄ono sidi maa báyji le, i kuŋ ngori led tupen na ndaw roo, í tuu rin-ε ba Zezu. Ba rin ká led nzaaped ká nulue tuu pola d̄od ndaw roo, mi-ε d̄o bil be báy.

I kie led tupen ká bil hul k̄ani Ngerewuru

²² Zadka nam maa bay haŋa máa led na ka t̄ji kele na báyji le, Zezeb báy Mari i mbi faa bay séke ngerepuo Zuruzalem bay d̄aa *fe poy se tul-e bay tul mbona be munu ká *bol kusol *Moyze baa. I mbi led tupen na í séke bay kie ni h̄a Ngerembay ²³ faa mbjw munu ká i d̄aa bayke d̄o bil *mbede bol kusol Ngerembay mii: «Led polri

* 2:23 2.23 T̄ji kele 13.2, 12, 15.

riw bele ká i ba leđ wārari na, i d́aa ri zuo bod ba taa Ngerembay*,»²⁴ bay púo fe ha Ngerembay munu ká i baa bayke do bil mbede bol kusol Ngerembay mii: «I mgbaka bede pieri ba sidi, mase i f́aa vu kay bederi ba sidi ndaw roo, bay haŋa Ngerewuru bay.»

²⁵ Bayji le, nzob mbjw munu kaw Zuruzalem, riŋ-ε ba Simeon. Nzobke ku na ba nzob fe d́aa bay zadε, a h́ε Ngerewuru. Ka giyan nzob ká Ngerewuru waa bay pie ni ví huo law leđ Izarayelri. Be na, Tem Law Pie sad zij ni²⁶ a baa ha ni pola hoy mii: «Mù ti huka ya kpuru bay kóko *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay pie ni ví ya nzobri na bay nun-a ndaw ro.»²⁷ Lεε, Tem Law Pie suru ni ha ni se bil *hul kani Ngerewuru. Zadka Zezeb bay Mari i mbi Zezu í séke ni bil hul kani Ngerewuru bay d́aa fe ká bol kusol baa na bayji le,²⁸ Simeon na ya ni a mbuo ni do nduo-ε a písike Ngerewuru mii:

²⁹ «Mbay, fe ká mù waa na mù d́aa ro.

Timbede key na, bi ká m̃ ba nzob ped bo na,
mu ala m̃ ha m̃ se bay law huoke dekeke,

³⁰ bay ji le, m̃ ko Nzob Yaana Nzobri

ká mù pie ni na bay nun-i.

³¹ Nzob Yaana Nzobri key na,

mù leke faake ká pol saw nzobri riw bele.

³² Be na, a bá zad taŋa bay haŋa saw nzobri bod bod ká tusiri key tuu mù,
a d́aa riŋ d́ika bo tul nzob bori ká i ba leđ Izarayelri.»

³³ Bay ká Simeon baa se tul leđ na ha zad bay zee baa leđ bay máa leđ na sel.

³⁴ Bayji le, Simeon sam fe zuo tul-ri, roo a baa ha mi-ε Mari na mii: «Ngerewuru naa leđ ni key na ha ni do ba fe ledi nzobri ká i tun bay be ngeren, a ba fe úru siya nzobri ngji bamba ká *Izarayel ká i ya bay be. Be na a yi a ba fe kie law hiiya Ngerewuru, roo le, nzobri tun ni ngeren.³⁵ Be munu ndaw roo, a vbidake ker bay nzobri ngji bamba ká do zad muni na ba zad tanke. A bo ká mù ba mi-ε na, kóko seke fe bo a doko munu ba mii ká i mbi í vbieke wara law-a.»

³⁶ Lεε, nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru mbjw munu ba may nzob do di, riŋ-ε ba Anna. Ka ba vu Fanuyel, a ba saw kani Azer. Ka ba may ká mbiimbam be ngji bamba ro. Bay may tikdi be hoy na, ka ya wara, a d́aa mbiimbam tonɔ say zij ni.³⁷ Fale ku roo wara na hu, a poŋ ni kaw ba may síe. Ka kaw ba may síe k̃ kpuru a ngónke, a d́aa mbiimbam sín tonɔ sidi pare niŋ. Ka se-sed di ya bay hul kani Ngerewuru banquo, a mbi

bal-ε τὸ zad̄ k̄i ya. Ka d̄aa ped̄ h̄a N̄gerewuru sun̄ b̄áy bisie, a san̄ s̄uò-ε a d̄áake nzaa bay kereri. ³⁸ L̄εε, be na kara, ka ví z̄iñ ri ká saw sieke na ku nd̄aw, a t̄ii saw p̄isi N̄gerewuru. Ka baa bay ká se tul led̄ piyeñ na h̄a nzobri riw bele ká i giyañ mii, N̄gerewuru a yaaña nzobri ká Zuruzalem na.

³⁹ Zadka Mari b̄áy Zezeb d̄aa fekeri na b̄áy zad̄ε riw bele faa mb̄iw munu ká bol kusol N̄gerembay baa na b̄áyji le, i ȳji í se kudu zad̄ ká Galele, puo b̄ari ká Nazaređ. ⁴⁰ Led̄ na η̄ḡoñ ba pola pola a nze kp̄ay kp̄ay b̄áy k̄er bay. Nun n̄zem mbaa law-ε, le, N̄gerewuru d̄aa law kere z̄iñ ni.

Varu ká Zezu se b̄áy led̄ be ká mbiimbam be ba duo fale sid̄i

⁴¹ Nzob mbón̄ Zezuri na, i se Zuruzalem b̄áy mbiimbam mb̄iw mb̄iw riw bele bay d̄áa suoriya t̄ji saa bil koy. ⁴² Zadka Zezu na d̄aa mbiimbam duo fale sid̄i na b̄áyji le, i s̄uu ni se Zuruzalem zad̄ suoriya munu ká ba fe saw puo b̄ari ká i d̄aa ban̄guo na. ⁴³ Zadka nam suoriya na ɔ b̄áyji le, i ȳji faa puo, le, vu b̄ari Zezu na kaw Zuruzalem k̄ob. L̄εε, nzob mbón̄ niri na i k̄o ya. ⁴⁴ Bari na i ker í baa mii, ka se z̄iñ nzobri ká i ba b̄aw sed̄ varu b̄ari. L̄εε, i se-sed̄ nam mb̄iw, a fale le, i t̄ii saw nzáara ni ká sakra nzob ini b̄ariri nd̄aw, nzob buo b̄ari

nd̄aw pi. ⁴⁵ Zadka i nzaara ni kp̄uy, í z̄iñ ni ya na b̄áyji le, i ȳji í se Zuruzalem na r̄obay bay nzáara ni ká d̄i. ⁴⁶ Ndeke d̄i nam sayke na b̄áyji le, i z̄iñ ni ká bil *hul k̄ani N̄gerewuru. Ka kaw sakra nzob fére nzobri fe, a te suk-e kie a láake bay b̄ari. L̄εε, ka ȳji a vbi ri bay ká tul bay b̄ari na. ⁴⁷ Bari riw bele ká i laa bay be na, tuku ri ha ri kaw yer bay tul bay nun n̄zem be ká t̄ji saa nzi-ε nd̄aw, b̄áy bay ká'a ȳiñra b̄áy kere d̄o d̄i ha ri nd̄aw pi. ⁴⁸ Zadka mi-ε b̄áy bi-ε i mbi nun-ri í k̄o ni na b̄áyji le, zad̄ bay zee ri sel. L̄εε, mi-ε baa h̄a ni mii: «Vu-i, bay ji nd̄aw r̄oo, mù d̄aa fe mini key z̄iñ buru le? Mu k̄o, búru b̄aa-ka buru nzaara mù b̄áy rew yeñ yeñ.» ⁴⁹ L̄εε, Zezu ȳiñra b̄áy bay ha ri mii: «Bay ji r̄oo, ì nzaara m̄i le? Ped̄ ká B̄aa p̄oñ zuo nduo-i na ndad̄ bay haña m̄i m̄gba sawke. W̄aa, ì k̄o ya hoy le woo!» ⁵⁰ L̄εε, bay be ká'a baa ha ri na, vuo law-ri ya.

⁵¹ B̄áyji le, ka ȳji z̄iñ ri a se Nazaređ a d̄aa vu mbom bo tul-ri. L̄εε, mi-ε na k̄oro fekeri na ku riw bele d̄o bil law-ε. ⁵² Zezu na η̄ḡoñ ba pola pola, num n̄zem be kara se ba pola pola nd̄aw, a vi ba nzob law kere ká nun N̄gerewuru nd̄aw, nun nzobri nd̄aw pi.

3

Káa bay Z̄aa Batis
(Mat 3.1-12; Mrk 1.1-8;
Z̄aa 1.19-28)

¹ Fekeri ku na do báy mbi-imbam duo fale ndebeke ká Mbay Tiber Sezar réke mbay ká tusiri Rom kób róbay. Sewke ku na, Pqs Pilad báke nzob réke tul puori ká kudú zad ká Zude. *Erod re tul puori ká kudú zad ká Galele. Yü-ε Filiβ re tul puori ká tusiri Iture báy Tarakonik. A Lizanias laa le, re mbay ká tusiri Abilen. ² Ká sakra Zibri laa le, Anasi báy Kayif i ba *ngerenzob fe poyri. Sewke ku na Ngerewuru ha bay tɔɔ bo suku Zaa ká ba vu Zakari ká do bil law kor. ³ Lεε, Zaa tii saw séke báy puori riw bele ká kiri mbii Zurdε a ka-káa ha nzobri mii: «Ì suo kér bay baarì bo, í daa tul-rì nduo mbii, le, Ngerewuru a ndáka buma ká tul feyaa baarì zin rì.»

⁴ Be mini ze, ha bay ká Ezay nzob yaaya bay saa nzaa Ngerewuru baa pola do bil mbede be na, do munu báy zadε. Bayke baa mii:

«Ì láa kusol nzob mgba belen ká bil law kor mii:
I léke faa Ngerembay báy kere;

I léke ha ni ka do sikda kparak kparak!

⁵ Kporori riw bele na i léke maa kɪ gbay gbay;

Kuori báy mborori riw bele i gáy ri gbururu zuo siri,

Faa ráakeri na i ndadfa ri do sikda kparak kparak,

Faari ká ba kporo kara i léke ha ni maa kɪ ruy ruy ndaw.

⁶ Lεε, nzobri riw bele i kóko faa ká Ngerewuru leke

a yaake nzobri na.»

⁷ Báyii le, ruo nzobri vi luo Zaa bay haɲa ni ka daa tul-ri nduo mbii, le, ka baa ha ri mii: «Baarì m̄iri kuotolri! A ve ze fere rì dúu here Ngerewuru ká'a t̄i báy nam kún sal bay na le? ⁸ I daa ped ká do báy zadε ká kie súo kér bay baarì na ndaw rɔ! I baa sùo-rì hoy mii: “Buru ba vu bulu Abaraham” na munu ya, bay ji le, m̄i baa ha rì: tisawri ká do key hoy kara, Ngerewuru maa bay fére ri ha ri vi ba vu bulu Abarahamri! ⁹ Timbedε key hoy kara, tikal do saw puuri ro. Puu haa haa ká lie ndaya le, Ngerewuru a kún ni báy sawke nzed a vbu ni bo huu.»

¹⁰ Báyii le, ruo nzobri vbi ni bay mii: «A munu ku waa, buru daa mina báy sùo buru le woo?» ¹¹ Lεε, ka ȳinjra báy bay ha ri mii: «Nzob ká do báy gari ndúo do sùo-ε ba sidí le, ka wál mb̄iw a ha yu-ε hay ká tike ya. A nzob ká do báy fe sum na, ndad bay haɲa ni ka daa faa mb̄iw munu na ndaw.»

¹² Báyii le, nzob yaaya larimbuo haneri laa ro, i vi luo Zaa bay haɲa ni ka daa tul-ri nduo mbii, ze í vbi ni mii: «Mbay, a buru na waa, buru daa mina báy sùo buru le woo?» ¹³ Lεε, ka ȳinjra báy bay ha ri mii: «Ì yaa fe

kj ka kal tul fe ká *bol kusol fere ri na ya.»

14 Báyyi le, nzob yumri laa ro i ví vbi ni bay mii: «A buru na waa, buru d'aa mina bay s'uo buru le woo?» LEE, ka yjira bay ha ri mii: «Baari na, i yaa fe nzob bay h'urusuo ya ndaw, i d'aa bay g'ob ka bo tul nzob ya ndaw. Fe ká i puoke ri ká ba fe tunduo baari na, i d'aa law-ri ka bo di bo, i nzaa kj ka nde tul-e ya.»

15 LEE, nzobri riw bele ká i do zad'e ku na, i d'aa law-ri nzok'fo te tul Zaa i ker i baa mii, ko ya le, Zaa ze ba *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay pie ni ví yaa nzobri na. 16 Báyyi le, Zaa mbi bay a baa ha ri riw bele mii: «Bi na, mbii ze mi d'aa tul-ri nduo di, roo le, nzob ká'a ví fal-i vuku na, h'urusuo-e kal tul-i pavbad. Mi maa bay hina sal dik'on ká bal-e ya. Be na, a d'aa ri nduo bil Tem Law Pie bay huu. 17 Fe vek'e nan do nduo-e kek, ká'a vek'eke nan be na nan pedede, a faa pare a d'aa zuo bil pul be. Roo le, mbuyke na, ká'a nzun bay huu ká se a ru-ruma ya ban'guo.»

18 Be mini ze, Zaa baa bay bay nzaa boko kiri bod bod ngji bamba, a káake káa Bay Kere ha nzobri. 19 Báyyi le, Zaa yiw Erof' nzob réke tul puori ká kud'u zad' ká Galele, bay ji le, ka yaa Erofiade ká ba may yu-e, a d'aa fe kaayari ngji bamba bod bod

ndaw. 20 LEE, Erof' daa fe kaaya kj mbiw robay nde tul-e taa hawri, a ha ri mgba Zaa bo hul sal.

I d'aa tul Zezu nduo mbii (Mat 3.13-17; Mrk 1.9-11)

21 Fale ká Zaa d'aa tul nzobri nduo mbii riw bele na, Zezu kara ha ni d'aa tul-e nduo mbii ndaw. Zadka Zezu do bil mbii kob a do d'aa nzaa bay kere na bayji le, nulue mgbud'a bolon 22 ha Tem Law Pie di zaa munu ká bed'e pie a ví mgba tul-e kokro a kaw di. Báyyi le, kusol nzob mgba beley ká nulue mii: «Mù ba vu-i; mi ko mù ba nzob nun-i. Ba bo na ze suo-i rii mi bamba ká tul-a.»

Saw bulu Zezu Krisi (Mat 1.1-17)

23 Zadka Zezu tii saw d'aa ped' na, ka d'aa mbiimbam maa sin sayri munu. Ká bil k'er bay nzobri le, i baa mii, ka ba vu Zezeb. Zezeb ba vu Heli, 24 Heli ba vu Matad, Matad ba vu Levi, Levi ba vu Melsi, Melsi ba vu Zanay, Zanay ba vu Zezeb, 25 Zezeb ba vu Matatiyas, Matatiyas ba vu Amos, Amos ba vu Nayum, Nayum ba vu Esli, Esli ba vu Nagay, Nagay ba vu 26 Mat, Mat ba vu Matatiyas, Matatiyas ba vu Semey, Semey ba vu Zosek, Zosek ba vu Zoda, 27 Zoda ba vu Yohana, Yohana ba vu Reza, Reza ba vu Zorobabel, Zorobabel ba vu Salasiyel, Salasiyel ba vu Neri, Neri ba vu 28 Melsi, Melsi ba vu Adi, Adi ba vu Kosam,

Kosam ba vu Elmadam, Elmadam ba vu Er, Er ba vu ²⁹ Zezu, Zezu ba vu Eliyezer, Eliyezer ba vu Zorim, Zorim ba vu Matad, Matad ba vu Levi, Levi ba vu ³⁰ Simeon, Simeon ba vu Zuda, Zuda ba vu Zezeb, Zezeb ba vu Zonam, Zonam ba vu Eliyakim, Eliyakim ba vu ³¹ Meleya, Meleya ba vu Mena, Mena ba vu Matata, Matata ba vu Natan, Natan ba vu *David, David ba vu ³² Zese, Zese ba vu Obed, Obed ba vu Boaz, Boaz ba vu Salmon, Salmon ba vu Naason, Naason ba vu ³³ Aminadaß, Aminadaß ba vu Admın, Admın ba vu Arni, Arni ba vu Esrom, Esrom ba vu Fares, Fares ba vu Zuda, Zuda ba vu ³⁴ *Zakob, Zakob ba vu Izak, Izak ba vu *Abaraham, Abaraham ba vu Tara, Tara ba vu Nakor, Nakor ba vu ³⁵ Seruk, Seruk ba vu Rago, Rago ba vu Falek, Falek ba vu Eber, Eber ba vu Sala, Sala ba vu ³⁶ Kaynam, Kaynam ba vu Arfazad, Arfazad ba vu Sem, Sem ba vu *Noe, Noe ba vu Lamek, Lamek ba vu ³⁷ Matusala, Matusala ba vu Enok, Enok ba vu Zared, Zared ba vu Maleleyel, Maleleyel ba vu Kaynan, Kaynan ba vu ³⁸ Enos, Enos ba vu Sed, Sed ba vu *Adam, Adam ba vu Ngerewuru.

4

Ngeretemndaya lie law Zezu
(Mat 4.1-11; Mrk 1.12-13)

¹ Yji Zezu saa mbii Zurde na bayji le, Tem Law Pie mbaa bil law-ε gbay gbay, a nda faa pol-e ha ni se bil law kor. ² Lee, ka bil namri ka sin nin na, ngeretemndaya lie law-ε ka di. Bil namkeri ku na, munu ka mbii fe sum todo bo bil-e ya wum, kpuru maa bay oro bie nam na bayji le, kon piri law-ε. ³ Bayji le, ngeretemndaya na baa ha ni mii: «Zadka mu ba Vu Ngerewuru le, mu mbi nzaa-a ha tisaw key na, ka fere vi ba maapa ha mu su naa ko.» ⁴ Lee, Zezu yinjra bay ha ni mii: «I daa do bil mbede Ngerewuru mii: “Fe sum ki mbijw hoy ze, nzob a kawke bay kumnun ya, roo le, bayri riw bele ka tji saa nzaa Ngerewuru na ze, nzob a kawke bay kumnun taa tusueke*.”»

⁵ Fale ku bayji le, ngeretemndaya na suu ni a seke tul kuo ka siya. Ka zafe ku hoy, ka kie ni puoruori riw bele ka tusiri key ha ni ko ⁶⁻⁷ a baa ha ni mii: «Hurusuo bay fezinakeri riw bele ku na, i daa zuo nduo-i. Ze, nzob ha ha ka mi hii le, mi haña ni munu ka law-i hii. Ze bo, zadka mu huku pol-i le, fe niri riw bele ka mu ko key na, mi haña mu ba taa bo.» ⁸ Bayji le, Zezu yinjra bay bay ha ni mii: «I daa do bil mbede Ngerewuru mii: “Ngerembay Ngerewuru bo na, be huo-ε ki hoy ze mu

* 4:4 4.4 Kjiña bol kusol ba sidike 8.3.

húku pol-e mú ruo ni, a mú mbi sùo-ɔ hà ni†.»⁹ Rɔɔbay, ɲɛrɛtemndaya na sùu ni se Zuruzalem a hà ni dɔ tul *hul kani ɲɛrɛwuru ká siya zenlen ndaw rɔɔ, a baa hà ni mii: «Zadka mù ba Vu ɲɛrɛwuru lɛ, mu zo bo siri náa kɔ, ¹⁰ bay ji lɛ, mbede ɲɛrɛwuru baa mii: “ɲɛrɛwuru a mbika nzi-ε hà led nzaaped beri ká nulue ha ri kɔrɔ mù.”¹¹ Rɔɔbay, i daa dɔ bil mbede ɲɛrɛwuru mii: “I yaana mù báy nduo-ri zan bay haɲa tisaw mbjw kara ka nda bal-a ya‡.”»¹² Lɛɛ, Zezu yjɛra báy bay hà ni mii: «I daa dɔ bil mbede ɲɛrɛwuru mii, “ɲɛrɛmbay ɲɛrɛwuru bo na, mù ti líe law-ε ya§.”»¹³ Fale ká ɲɛrɛtemndaya nzaara faari kɛrɛ boɔ boɔ riw bele ká bay líe law Zezu na báyji lɛ, ka pɔɲ ni a zol a baa mii: «Nam kɛ dɔ ku, náa kóko zɛɲ kɛ báy.»

Zezu tii saw daa ped be

(Mat 4.12-17; Mrk 1.14-15)

¹⁴ Báyji lɛ, Zezu yji a se kudú zad ká Galele, lɛ, hurusuo Tem Law Pie mbaa bil law-ε gbay gbay. Lɛɛ, nzobri lo soro bay be ká kudú zadke na ku riw bele.¹⁵ Ka fere nzobri fe ká bil *hul mbú kɛ Zibri boɔ boɔ ká'a se dí, lɛ, nzobri riw bele pisi ni.

I tun Zezu ɲɛrɛn ká Nazareɔ

(Mat 13.53-58; Mrk 6.1-6)

¹⁶ Zezu yji a se Nazareɔ, ba puo ká i hol ni ká dí. Ká bil *nam mgbaka tarɛm Zibri na, ka nduo a se bil *hul mbú kɛ bari munu ká'a daa banɲuɔ kpadara na. Ka uru siya bay kɛɲa Bay ɲɛrɛwuru, ¹⁷ lɛ, i mbi mbede Ezay nzob yaana bay saa nzaa ɲɛrɛwuru hà ni. Ka hina bil mbedeke na ku yɛrɛrɛ, a nzaara zad kɛɲake a zɛɲ. Báyji lɛ, bay ká'a kɛ na ze dɔ key:

¹⁸ «Tem ɲɛrɛmbay dɔ tul-i; Ka náa mì dɔ boɔ bay haɲa mì ka-káa Bay Kere hà nzob kɛkuri.

Ka píe mì bay haɲa mì ka-káa tɛi saa bil seke fe hà nzobri ká i naa hul salri,

Hà rawri kɔ-kóm ndaw,

Rɔɔ, nzobri ká i mgba nzaa-ri na, mì tina ri ká dí hà law-ri huɔ.

¹⁹ Ka píe mì bay haɲa mì ka-káa mbiimbam ká ɲɛrɛmbay dáake law kere zɛɲ nzobri*.»

²⁰ Zadka Zezu kɛ bay na ɔ báyji lɛ, ka kaa mbede na ɲim dɔ dí, a zuda hà nzob kɔrɔ hul mbú kɛ na, a yji a kaw siri bay fére nzobri fe. Lɛɛ, nzobri riw bele ká i kaw bil hul mbú kɛ ku na, i mby kóm yim ba luɔ-ɛ.²¹ Fale ku báyji lɛ, ka

† 4:8 4.8 Kɛɲa bol kusol ba sífike 6.13.

‡ 4:11 4.11 Simri 91.11-12. § 4:12

4.12 Kɛɲa bol kusol ba sífike 6.16.

* 4:19 4.19 Ezay 61.1-2.

tii saw b́aa bay ha ri mii: «Vuri key na, bay ḱa i d́aa d́o bil mbede Ngerewuru key na, feke tji a d́o b́ay zadε ro. Feke d́o munu maa b́ay bay ḱa i laa b́ay kjiηake ku.»
²² Bari riw bele ḱa i d́o d́i a i laa bay be na, i b́aa bay be b́ay kere. Bay kere ḱa tji saa nzi-ε na tuku ri riw bele ha ri b́aa mii: «Ẃaa be key na, ka ba vu Zezeb ya ε woo?»
²³ Lεε, Zezu mbi bay a b́aa ha ri mii: «Ḿayke tiya, baarí na, i séke kpuru i b́aa sim bay b́aa nzobri na ha m̄ mii: “Bo nzob haηa sawpuu v́aa nzob na, mu vaa s̀̀o-ɔ s̀̀o-ɔ ha buru kɔ!” I b́aa ha m̄ rɔbay mii: “Fe sanri riw bele ḱa mù d́aa ḱa Kapernayum ḱa i b́aa bayke ha buru laa na, be ze mù d́aa ḱa saw puo bo ndaw key!”»
²⁴ B́ayji ε, Zezu yji a b́aa na rɔbay mii: «M̄i b́aa ha r̄i ta-taη ba tusuε kji: nzob yaηa bay saa nzaa Ngerewuru ḱa i yaa bay be b́ay kere ḱa saw puo be na, mbijw tiya.
²⁵ M̄i b́aa ha r̄i: sew ḱa *Eli b́ake nzob yaηa bay saa nzaa Ngerewuru rɔbay, ḱa mbam tɔ ya ba mbiimbam say b́ay few yie ha kɔn luye lie gbif̄ bo puoruori riw bele na, ḿay sieri ηgji bamba d́o tusiri *Izarayel.
²⁶ Ze munu hɔy kara Ngerewuru pie Eli se luu ḿaykeri na ya, roo ε, ka pie ni se luu ḿay síe mbijw munu ḱa kaw vu puo ḱa riη-ε ba Sereβta ḱa tusiri Sidon.
²⁷ Rɔbay, sewke ḱa Elize ba nzob yaηa bay saa

nzaa Ngerewuru na, nzob kp̄iriri ηgji bamba d́o tusiri Izarayel. Lεε, kp̄iri na duo ḱa s̀̀o nzob mbijw mini ḱa sakra bari nzob kp̄iriri na ku ya. Roo ε, ba Naaman ḱa ba nzob ḱa tusiri Siri hu-ε hɔy ze, kp̄iri na duo ḱa s̀̀o-ε.»

²⁸ Lεε, bari riw bele ḱa i kaw hul mb̄j kji na, zadka i laa bayke na munu b́ayji ε, law-ri f́aa ri puu-u,
²⁹ i uru gbaw i d́aa so tul-e, a i nii ni tji saa bil puo bari na, a i se ziη ni kpuru se tul kuo ḱa puo bari d́o d́i na bay s̄uru ni saa suku ba siri ha ni lie.
³⁰ Roo ε, Zezu kal ḱa sakra bari ku hiyaw a zol.

Zezu nii temndaya saa tul nzob ḱa Kapernayum (Mrk 1.21-28)

³¹ Falε ku b́ayji ε, Zezu se Kapernayum, puo ḱa kuđu zad ḱa Galele. Ḱa bil *nam mgbaka taram Zibri na, ka fere nzobri fe ḱa d́i.
³² Fe ḱa'a fere ri na tuku ri ha ri kaw silili, bay ji ε, bay be na d́o b́ay h̄urusuo ḱa uru saa luu Ngerewuru.
³³ Ḱa bil *hul mb̄j kji na, nzob mbijw munu temndaya d́o tul-e. Ka tii saw d́aa fe ba siya b̄okoko b̄okoko mii: ³⁴ «Óy! Bo Zezu ḱa Nazaređ, bay ji kji gbaf̄ rɔɔ mù nzáake fal buru ε? Ẃaa, mù vi bay b́ie buru ε woo? Mù ba ve ε na, m̄ kɔ ta-taη: mù ba nzob ḱa mù taη kadaη ḱa Ngerewuru pie mù vi!»
³⁵ B́ayji ε, Zezu yjw temndaya na a b́aa ha ni mii: «Mu mgb a nzaa-a d́o d́i; mú tji ḱa tul ledban na key!»

Báyji le, temndaya na mbi ni nda siri ghirik ká nun ruo nzobri riw bele, roo a tji ká tul-e taŋ d'áa seke mbjw zinj ni, ³⁶ a ha nzobri riw bele ká i kaw zadε na, feke tuku ri, ha ri ba bay ká sakra kji ba lie ba lew mii: «Kjiri bay ni key na waa, do mina zu le? Zezu na mbi nzi-ε bay waa, bay hurusuo ha temndayari, le, i tji i duu!» ³⁷ Báyji le, soro bay be yaa zadri riw bele ká kudu zadke ku.

Zezu vaa nzob suoseremri ngji bamba
(Mat 8.14-17; Mrk 1.29-34)

³⁸ Tji Zezu saa *hul mbuj kj Zifri na ku báyji le, ka se bil hul Simon. Leε, máa fay Simon na, suoserem sùo zaŋa se ni, a ha sùo-ε mbi huu bid bid naa di. Leε, i vbi Zezu bay haŋa ni vaa ni. ³⁹ Ro, ka soro sùo-ε ba lakun máy na a diŋ ba tul-e, a mbi nzi-ε a yiw suoserem sùo zaŋa na. Báyji le, suoseremke huon ni, a poŋ ni kaw bay kere. Zadε ku hoy le, máa fay Simon na uru siya a daa fe sum ha ri su.

⁴⁰ Zadka síe riŋ sjiw na báyji le, nzobri riw bele ká i do bay nzob suoseremri ká kjre bod bod na, i faa ri i séke luo Zezu. Leε, ka daa nduo-ε bo tul-ri mbjw mbjw a vaa ri. ⁴¹ Temndayari kara tji saa tul nzob semri ngji bamba ndaw i guu fe belej belej i baa mii: «Bo na mù ba Vu Ngerewuru!» Roo le, Zezu yiw ri a haa ri

faa baa bay, bay ji le, bari temndayari na i ko ndaw, be na, ka ba *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay pie ni vi yaa nzobri na.

Zezu ka-káa ká kudu zad ká Zude
(Mrk 1.35-39)

⁴² Zadka nzaaruon sil na báyji le, Zezu tji saa bil puo, a se ba zad ká do bisuy kolok. Leε, ruo nzobri tii saw nzaara ni. Zadka i zinj ni na báyji le, i hii bay kún ni kaw zinj ri ká'a mgbaka a zol ká lakun-ri. ⁴³ Roo le, Zezu baa ha ri mii: «Do nun haŋa mi se tul puo kjiri ndaw, bay ka-káa Bay Kere ká se tul Ngerewuru ká re mbay ká tul nzobri na. Sawke mini ze, Ngerewuru pie mi bayke.» ⁴⁴ Fale ku báyji le, ka se a ka-káa bay ká bil *hul mbuj kj Zifri bod bod ká kudu zad ká Zude.

5

Simon Piyer bay baw ped beri, i se fal Zezu
(Mat 4.18-22; Mrk 1.16-20)

¹ Nam mbjw munu, zadka Zezu do nzaa bawda maambii ká riŋ-ε ba Zenezared na, ruo nzobri nzuu kj nzid nzid, i kiri ni gbuk do sikda bay láa Bay Ngerewuru. ² Zadka'a mbi nun-ε a kókm na báyji le, ka ko tuori ba sidi do nzaakon, le, nzob súo mbiiri di saa bil tuori na, i do waa basan bari. ³ Ze, Zezu hil a kaw bil tuo taa mbjwke ká ba taa Simon, a vbi ni bay haŋa ni ka sùru

nzaa mụu tuo na ndji ká nzaakon ɓa zad kị ha ɓeri. Báyii le, ka mgba zad káw a kaw dī ká ɓil tuo na, rɔɔ a fere ruo nzobri fe.

⁴ Zadka'a ɓaa ɓayri na ɔ báyii le, ka yji a ɓaa ha Simon mii: «Mu sūru nzaa mụu tuo na mak ɓa zad dīke, a ɓo ɓáy nzoɓ buo-ori í vbuku basan ɓaari zúo mbii í súoke mbii, a í kuo ɓáy sjiiri vi kele.» ⁵ Leɛ, Simon yjira ɓáy ɓay ha ni mii: «Úwaa! Mbay, ɓuru na ɓuru suo mbii ɓa sunɛ kị hoy kpuru ha nzaaru sil tul ɓuru koy koy, le, ɓuru mbi fe mbjw vben ya mgban! Roo le, munu ká mù mbi nzaa-a ɓay haɗa mī daa na, mī vbuku basanri na zúo mbii ɓa kị mí kɔ.»

⁶ Fale ká i se í vbuku basan ɓari na ku báyii le, sjiiri tab dī tusuru, a í tii saw gódo basankeri na. ⁷ Leɛ, í kaa nduo-ri í dīke ɓaw kini ɓari ká i kaw ɓil tuo kị na ɓay haɗa ri vi ɓo, í so ɓari. Báyii le, ɓari ku na, i vi í mgba sjiiri na ziɗ ri mbaa ɓil tuo ɓari na gbay gbay sidī bele, a ha mbii mgba gar tuori na fedede ri fe ká se ɓay ririɗ mini key. ⁸ Zadka Simon Piyer na kɔ munu báyii le, ka huku pol Zezu gburuk a ɓaa mii: «Mbay, mu sóro sùo-ɔ ká lakun-i ɓa fal, ɓay ji le, mī ɓa nzoɓ feyaa.»

⁹ Simon na, hie daa ni zikiki, ɓaw kini ɓe hawri ká i do ziɗ ni na hoy kara, hie daa ri munu ndaw ɓay tul

sjiiri ká i mgba ngji ɓamba tasiri na. ¹⁰ Zak ɓáy Zaa ká i ɓa vu Zebederi, ká i ɓa ɓaw kini Simonri na hoy kara, hie daa ri ndaw pi. Leɛ, Zezu ɓaa ha Simon mii: «Mu daa hie ya. Tii sawke vuri key na, mù ɓá nzoɓ séke kini nzoɓri laa ro!» ¹¹ Leɛ, i yji saa ɓil maambii na ɓáy tuo ɓari í ví daa daa nzaakon í tji kele, í poɗ fe ɓariri riw bele ɓa fal a í se fal Zezu.

Zezu vaa nzoɓ mbjw ká kpiri do sùo-ɛ

(Mat 8.1-4; Mrk 1.40-45)

¹² Nam mbjw munu ká Zezu kaw ngerepuo mbjw munu na, nzoɓ mbjw ká kpiri zuo sùo-ɛ kpurukud do puoke na ku. Zadka'a mbi nun-ɛ a kɔ Zezu na báyii le, ka ví huku pol-e mgbuu a diɗ tul-e ká saw ɓal-ɛ a kod ni mii: «Mbay, zadka mù hii le, mù maa ɓay haɗa sùo-i key na ka duo mgberen.» ¹³ Báyii le, Zezu ndaɗa nduo-ɛ a zaa ni a ɓaa ha ni mii: «Mī hi-hii! Sùo-ɔ na ka duo ha mù!» Leɛ, ká zadɛ ku hoy kpiri na ɔ ká sùo-ɛ. ¹⁴ Fale ku le, Zezu mbi nzi-ɛ a ɓaa ha ni mii: «Kɔkɔ ká mu ɓaa ɓayke ha nzoɓ! Roo le, mu se mú vaa kie sùo-ɔ ha *nzoɓ fe poy Ngerewuru. Fale ku ro le, *fe poy ká *bol kusol *Moyze mbi nzi-ɛ ká dī ha nzoɓri ká kpiri do sùo-ri ká i vaa le i puo na, mu puo. Be ndaw rɔɔ, a kie nzoɓri riw bele ha ri kɔ mii, sùo-ɔ na vaa ɓáy kere kad kad ɓáy.»

¹⁵ Fale be nu ku na báyii le, soro bay fe d'aa Zezu na yaa zad mbiki mbiki, a ha ruo nzobri mbuo ni luo luo bay laa bay be ndaw, bay haɲa ni ka vaa ri ka tul sem bari ndaw pi. ¹⁶ Lee, Zezu na, naa s'uo-ε ba zadri ka do kolok a daa nzaa bay kere.

Zezu vaa nzob ka s'uo-ε hu w'ɔ
(Mat 9.1-8; Mrk 2.1-12)

¹⁷ Nam mbijw munu, Zezu do fere nzobri fe. Lee, *Fariziri bay *nzob fere nzobri bol kusolri ka i vi bay puo puo saa kudu zad ka Galele ndaw, kudu zad ka Zude ndaw, roo ngerepuo ka Zuruzalem kara ndaw na, i kaw zadε ku. Hurusuo Ngerembay do tul Zezu bay haɲa ni vaa ke nzob semri. ¹⁸ Báyii le, nzob haneri sob nzob mbijw munu ka s'uo-ε hu w'ɔ bay hii be i vike, a i nzaa faa bay mbika ni i riike se hula, bo i vaa daa ni ka naa pol Zezu. ¹⁹ Roo le, i zinj faa ka bay kálke ya bay tul ruo nzobri. Báyii le, i mbi ni i hilke tul hul ka siya, i nzuo faa ka tul-e siya, a i dira ni bay hii be zaa ka sakra ruo nzobri na, i daa ni bo pol Zezu. ²⁰ Zadka Zezu ko law-ri ka i daa bo tul-e na báyii le, ka baa ha nzob ka s'uo-ε hu w'ɔ na mii: «Nzob buo-i, feyaa bori na, mi nda bumake zinj mu ro.»

²¹ Zadka nzob fere nzobri bol kusolri bay Fariziri, i laa bayke na báyii le, i tii saw ker bay ka bil law-ri i baa mii: «Ledban key na ka ba

nzob ve ki ndaw roo, a baa bay a t'irike rin Ngerewuru mini key le? Nzob ve ze maa bay ndaka buma tul feyaa nzobri le? Ba Ngerewuru huo-ε hoy ya le woo!» ²² Lee, munu ka Zezu ko ker bay bari ko na, ka yinjra bay bay ha ri mii: «Bay ji ndaw roo ker bay ka mini key na do bil law-ri le? ²³ Bay haɲa ze baake se ya le? «Mi nda buma feyaa bori na zinj mu,» mase, «uru siya mu se-sed» le? ²⁴ Munu zu le, nda-ndad! Mi hii bay haɲa ri ko mii, bi *Vu Nzob na, mi do bay hurusuo ka tusiri key bay ndaka buma ka tul feyaa nzobri!» Báyii le, ka baa ha nzob ka s'uo-ε hu w'ɔ na mii: «Mi baa ha mu, uru siya mu mbi hii bo a mu se puo!» ²⁵ Zadε ku hoy le, ledban na uru siya vad ka nun ruo nzobri riw bele, a mbi fe nam be a seke puo. Zol be ku na, ka pisi Ngerewuru. ²⁶ Nzobri ka i do zadε na, feke tuku ri riw bele ha ri pisi Ngerewuru na ndaw. Hje daa ri ha ri baake bay mii: «Vuri key na, fe ka ba hje zikiki ka ndad koko laa ro, buru ko!»

Zezu di Levi

(Mat 9.9-13; Mrk 2.13-17)

²⁷ Fale ku báyii le, Zezu tji kele, le, ka ko nzob yaɲa larimbuo mbijw ka rin-ε ba Levi kaw hul yaɲa larimbuo. Lee, Zezu baa ha ni mii: «Mu se fal-i.» ²⁸ Báyii le, Levi na uru siya, a pon fe beri riw bele yaa a se fal-ε.

29 Fale ku le, Levi daa fe sum ngji bamba tasiri ka bil puo be bay tul Zezu. Lee, *nzob yaana larimbuori bay nzob hawri ruo ngji bamba i vi kaw nzaa fe sum zinj ri ndaw. 30 Lee, *Fariziri bay nzob fere nzobri *bol kusol bariri na, law-ri se ri ha ri baa bay zinj led nduobal Zezuri i vbi ri mii: «Mina roo, i su i nzo zinj nzob yaana larimbuori bay nzobri ka soro bay bari mgba ndaya mini key le?» 31 Bayji le, Zezu mbi bay a baa ha ri mii: «Nzobri ka suo-ri do bay kere bay na, i se sie nzob haŋa sawpuu vaa nzob ya. Roo le, nzob suoseremri ze se sie nzob haŋa sawpuu. 32 Mi vi bay dika nzobri ka i ker mii, bari ba nzob daa fe bay zadferi na ya, roo le, mi vi bay tul nzobri ka i ko suo-ri ba nzob feyaari, ze bay haŋa ri suo ker bay bari.»

Vbiw ka se tul sanj suo
(Mat 9.14-17; Mrk 2.18-22)

33 Bayji le, nzob haneri vbi Zezu mii: «Banguo na led nduobal Zaa Batisri i sanj suo-ri i su fe ya i daake nzaa bay kere. Led nduobal *Fariziri kara i daa munu na ndaw. Waa, daa mina ndaw roo led nduobal-ari na i su i nzo mgbum le?» 34 Lee, Zezu yinjra bay bay ha ri mii: «Waa, nam ka nzob may fie ya may be na, i maa bay haŋa nzobri ka'a di ri vi zad suoriya yaana ki na, ha ri sanj suo-ri i su fe ya ka

nzob may fie na do zinj ri kob robay na le woo? Munu ya mgbanj! 35 Roo le, namri ka'a vi vuku na, i naa nzob may fie ka sakra bari. Be ro le, i sanj suo-ri bay.»

36 Lee, Zezu mbi law bay mbijw a baake bay ha ri mii: «Nzob mbijw ti goko nzaa gari fie, a boke nun kan gari ya. Zadka nzob daa munu le, gari fie ka i go na, a doko bay kere mbaa ndaw, a nzaa gari fie ka i buoke nun kan gari na kara ti mgbaka ki bay taw gari na bay kere ya ndaw pi. 37 Robay, nzob mbijw ti anj him fie zuo taw bol huori ya. Zadka nzob daa munu le, him fie na a lonj a fuo bol huori na, ha him na kii zuo bisuy, a bol huori kara, a bie ndaw. 38 Roo le, ndad bay anj him fie zuo bol huori fieri. 39 Ndaw robay, nzob ka nzo taw him nzo ro na, ti hii bay nzoko him fie ya, bay ji le, nzobri baa mii, "Taw him na ze ndad."»

6

Zezu ba mbay tul nam mgbaka taram

(Mat 12.1-8; Mrk 2.23-28)

1 Nam mbijw munu ka ba *nam mgbaka taram Zibri na, Zezu bay led nduobal-eri i saka bay bil waa fe payri. Lee, led nduobal-eri haw tul fe pay haneri, i uuri bay nduo-ri a i su. 2 Bayji le, Farizi haneri ka i do i ko ri na i vbi bay mii: «Bay ji ndaw roo i daa fe ka *bol kusol naari haa faa daake ka

síe nam mgbaka t̄aram na le?»

³⁻⁴ Báyyi le, Zezu mbi bay a baa ha ri mii: «W̄aa, ì k̄ji mbede ká baa bay se tul fe d̄aa *David na ya le? David na, zadka k̄on i ni báy nzoḅ beri na, ka se bil *hul k̄ani Ngerewuru ká i d̄aa báy huḅ, a f̄aa maapari ká i h̄a ba fe tunduo h̄a Ngerewuru na a su, r̄oḅ a h̄a nzoḅ beri su ndaw. Báy faa bol kusol naari le, maapakeri ku na, ba nzoḅ fe poyri huḅ-ri h̄oy ze i d̄o báy faa ká bay sun̄a.»^{*} ⁵ R̄obay, Zezu baa h̄a ri mii: «Bi *Vu Nzoḅ na mi ba mbay tul nam mgbaka t̄aram.»

Zezu vaa nzoḅ ká nduo-ε hu w̄uḅ
(Mat 12.9-14; Mrk 3.1-6)

⁶ Nam mgbaka t̄aram k̄i mb̄iw munu na, Zezu r̄ii a se bil *hul mb̄ú k̄i Zibri mb̄iw, a tii saw fére nzoḅri fe ká d̄i. Lεε, w̄ara nzoḅ mb̄iw ká nduo hod̄o be hu w̄uḅ d̄o d̄i. ⁷ Lεε, *nzoḅ fére nzoḅri bol kusolri báy *Fariziri ká i d̄o zadε ku na, i nḡaa Zezu zii bay k̄ók̄o w̄aa, ka' a vaa nzoḅ ká síe nam mgbaka t̄aram na le? I d̄aa munu, bay ÿi le, i nzaa faa bay z̄in bay h̄ane ká bay d̄áake bay bo tul-e. ⁸ Roo le, Zezu k̄o k̄er bay ká d̄o bil law-ri, a baa h̄a nzoḅ ká nduo-ε hu w̄uḅ na mii: «Úru siya mú d̄o báy zad gan̄a bo ká nun ruḅ nzoḅri riw bele.» Lεε, led̄ban na uru siya a d̄o báy zad gan̄a be na. ⁹ Fale

ku báyyi le, Zezu fére nun-ε ba luo-ri a baa ha ri mii: «M̄i vbi r̄i: w̄aa, *bol kusol naari na baa mina le? Ndad bay d̄aa fe kere mase ndad bay d̄aa ndaya ze ká síe nam mgbaka t̄aram na le? Ndad bay yaan̄a nzoḅ mase ndad bay bíε ni le?» ¹⁰ Fale ku le, Zezu k̄o-k̄óm ba nun-ri mb̄iw mb̄iw riw bele, r̄oḅ a mbi bay a baa h̄a led̄ban na mii: «Ndáda nduo-ḅ!» Lεε, ka ndad̄a nduo-ε, le, nduo-ε na vaa báy kere. ¹¹ Roo le, nzoḅ fére nzoḅri bol kusolri báy Fariziri na, law-ri f̄aa ri gbururu gbururu, a í tii saw máy bay ká sakra k̄i bay k̄ók̄o fe ká i máa bay d̄aa z̄in Zezu.

Zezu nan nzoḅ ndáy nza-aped̄ri duḅ fal-ε sid̄i
(Mat 10.1-4; Mrk 3.13-19)

¹² Báyyi le, ká bil namkeri ku na, Zezu se a hil tul kuo bay d̄aa nzaa bay kere ká pol Ngerewuru. Ka d̄aa nzaa bay kere kp̄uru h̄a nzaaruo sil ni koy koy. ¹³ Zadka nzaaruo sil na báyyi le, ka d̄i nzoḅri riw bele ká i se fal-ε na, a nan ri ba duḅ fale sid̄i ká sakra b̄ari ku a d̄i ri ba nzoḅ ndáy nza-aped̄ri: ¹⁴ Sim̄on ká Zezu d̄i ni ba Piyer báy yu-ε Andere, Zak báy Z̄aa ndaw, Filib báy Batelemi ndaw, ¹⁵ Matiye báy Toma ndaw, Zak vu Alfe báy Sim̄on be ká hii nzoḅ beri a ru-ruy bay tul-ri ndaw, ¹⁶ Zud vu Zak ndaw, r̄oḅ Zudas Iskariyod̄, be ká' a fére s̄uo-ε a vi ba

* 6:3-4 6.3-4 I k̄i 1 Samiyel 21.1-6.

nzob mbika tul Zezu ndaw pi na.

Zezu fere ruo nzobri fe, a vaa nzob suoseremri (Mat 4.23-25)

¹⁷ Zezu bay lef nduobal-eri i di saa tul kuo, a i taa i do zad ka do ray munu. Zade ku na, i zin lef nduobal-eri ngji bamba ka di, a ruo nzobri kara ngji bamba tasiri uru saa kudu zad ka Zude riw bele ndaw, ngerepuo Zuruzalem ndaw, bay puori ka do nzaa maambii ka Tir bay Sidon ndaw pi. ¹⁸ Bari na, i vi bay laa bay ka nzi-ε ndaw, bay haɲa suo-ri ka se ri na kara ka vaa ha ri ndaw. Bari ka temndayari daa nun-ri tuo sie na kara, i vaa kiyaw kiyaw ndaw pi. ¹⁹ Ruo nzobri riw bele ka i do zafe ku na, i nzaa faa zaa ni, bay ji le, hurusuo tji saa luo-ε a vaa nzobri riw bele.

Suoriya bay koko seke fe (Mat 5.1-12)

²⁰ Fale na ku bayji le, Zezu fere nun-ε ba luo lef nduobal-eri a baa mii:

«Suoriya ba taa baari nzob kukuri

ka i ko mii, i se sie Ngerewuru;

baari na, puoruo Ngerewuru ba taa baari†.

²¹ Suoriya ba taa baari ka kon Ngerewuru daa ri timbede key;

baari na, Ngerewuru a haɲa konke maa ri sib sib bay.

Suoriya ba taa baari ka i kaw bay rew timbede key;

baari na, Ngerewuru a haɲa ri zay suo-ri bay.

²² Zafka nzobri fuy ri, mase i tin ri ngeren, mase i rad ri, mase i baa bay baari ndaya bay tul-i ka mi ba *Vu Nzob na le, suoriya ba taa baari.

²³ Zafka fekeri ku tji tul-ri na, i zay suo-ri i zo zakra zakra, bay ji le, fe tunduo baari ngji bamba do nulue giyan ri. Be munu ndaw ze, bulu bari daake seke zin *nzob yaɲa bayri saa nzaa Ngerewuru pola. ²⁴ Roo le,

Koko seke fe ba taa baari nzob feɲari

ka i se sie Ngerewuru ya;

baari na, i zin fe taa baari na doɔ ro.

²⁵ Koko seke fe ba taa baari ka i kaw bil ndadi badak

ka kon Ngerewuru ti bil law-ri ya;

baari na, kon a ika ri bay.

Koko seke fe ba taa baari ka i kaw bay nzaa

sere sem nzoke timbede key;

baari na, i doko bil sie, a i re-rew bay.

²⁶ Koko seke fe ba taa baari ka nzobri riw bele baa bay baari bay kere.

† 6:20 6.20 Zafka i baa mii: «Puoruo Ngerewuru ba taa nzob» na, bayke baa mii, nzobke ku na do bay fe samiri ngi-ngji ka vi bay faa ka Ngerembay reke mbay ka tul-e. Ba fe ka nzobke doke do ro bo, ba fe ka'a gi-giyan bay zin ka luo Ngerewuru lew ya.

Be munu ndaw ze, bulu bari daake zinj nzobri ka i di suo-ri ba nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru pola na.»

I hii nzob tul ngani baari (Mat 5.38-48; 7.12a)

²⁷ «Roo le, baari ka i laa mi key na, mi baa ha ri: I hii nzob tul ngani baari, i daa kere zinj nzobri ka i fuy ri. ²⁸ I sam fe ka zuo tul nzobri ka i fad ri, i daa nzaa bay kere bay tul nzobri ka i daa fe seke zinj ri. ²⁹ Zadka nzob nda hala nun-a fi mbijw le, mu fele fi mbini ha ni ka nda ndaw. Zadka nzob mbi maagari bo le, mu haa ni faa bay haana ni ka mbi vu gari fi siya bo ya ndaw. ³⁰ Nzob haa haa ka vbi mu fe le, mu ha ni. A zadka nzob mbi fe ka ba fe bo le, mu yi mu vbi ni bayke ya. ³¹ Fe ka i hii bay haana nzobri daa ha ri na, i daa faa mbijw munu ka zinj ri.

³² «Zadka i hii nzobri ka i hii ri hoy na waa, bay yi ndaw roo i giyan bay haana nzobri pisi ri ka di le? Yiji! Nzob feyari hoy kara, i hii nzobri ka i hii ri! ³³ Zadka i daa kere zinj nzobri ka i daa kere zinj ri hoy na waa, bay yi ndaw roo i giyan bay haana nzobri pisi ri ka di le? Nzob feyari na hoy kara, i daa faa mbijw munu na ndaw. ³⁴ A zadka i ha nzob kpaa fe baari ka i daa law-ri bo di, i ker i baa mi, hurusuo-e maa bay yinjra feke ha ri na waa, bay yi ndaw roo i

giyan bay haana nzobri pisi ri ka di le? Nzob feyari hoy kara, i kpaa fe munu ka sakra ki, roo i ker bay yinjra ha ki faa mbijw munu ka i kpaa feke na ka sakra ki. ³⁵ I daa munu ya, roo le, i hii nzob tul ngani baari, i daa kere zinj ri, a i kpaa ri fe i giyan ha ri yinjra bay feke ha ri ya. Zadka i daa munu le, fe tundo baari a nginja bamba tasiri, a i ba vu Ngerewuru ka nulue siya, bay yi le, ka daa kere zinj nzob may nunri ndaw bay nzob mborori. ³⁶ I ha law kere ka mbaa bil law-ri faa mbijw munu ka law kere mbaa bil law Baa baari Ngerewuru na.»

I kunj bay ka zuo tul ku-i baari ya

(Mat 7.1-5)

³⁷ «I kunj bay ka zuo tul ku-i baari ya, le, Ngerewuru a kunj bay zuo tul-ri ya. I daa bay bo tul ku-i baari ya, le, Ngerewuru a daa bay bo tul-ri ya. I nda buma ka zinj ku-i baari, le, Ngerewuru a ndaka buma zinj ri. ³⁸ I ha fe ha ku-i baari, le, Ngerewuru a haana ri fe. Ka'a kuna fe mbaa bil bol baari tan lieke a iki do di a lan yik yik ha ni mbaa di gbay gbay. Faa mbijw munu ka i lie fe ha nzobri na, be ki ndaw ze Ngerewuru a lieke fe kere beri ha ri.»

³⁹ Robay, Zezu mbi law bay mbijw munu a baa ha ri mi: «Raw a daa puu nduo nduo raw ku-e, a i seke sed le?

A ku waa, i ti lie sidĩ bele wuruk zuo luo ya le? ⁴⁰ Nzob ká fere fe na, ka ti kál tul gan be ká fere ni fe na ya, roo le, nzob fére fe haa haa ká daa ped beri báy kere hã ni o riw bele na, a doko munu ba gan be.

⁴¹ «Waa, bay ji ndaw roo, mù gedẽ kóm ba bum suy ká bo nun yu-o, a mú kɔ kparaŋ ká bo nun-a ku ya wũm hoy le? ⁴² A ku waa, mù dǎa mina roo, mú baa hã yu-o mii: “Yu-i, giyaŋ hã mi mbi bum suy ká bo nun-a ku hã mù,” a mú kɔ kparaŋ ká bo nun-a ku na ya hoy le? Bo nzob nzaa rúo bay! Kparaŋ ká bo nun-a na, mu mbi pola a mú kɔ zad ka ta-taŋ ndaw roo, mú kɔ faa mbika bum suy ká bo nun yu-o na ku báy.»

*Kóko puu báy lereke
(Mat 7.16-20; 12.33-35)*

⁴³ «Puu kere na ti lie lereke ndaya ya. A puu ká ndaya na ti lie báy kere ya ndaw. ⁴⁴ Puu haa haa kara, i kɔ ni báy lere be, lere be. Nzob ti hóro lere nzum saa puu ngatukru ya. Mase, nzob ti hóro tavoko saa kurikuŋ ya. ⁴⁵ Nzob kere na, fe kere ká uru saa bil law-ε na, tji keɛ. A nzob ndaya na laa le, fe ndaya ká do bil law-ε na, tji keɛ ndaw. Nzob haa haa le, fe ká mbaa bil law-ε gbay gbay na ndaw roo, tji ká nzi-ε báy.»

*Bay ká se tul hulri ká sidĩ
(Mat 7.24-27)*

⁴⁶ Zezu baa hã nzobri na robay mii: «Bay ji ndaw roo, ì dī mī mī “Mbay, Mbay,” a ì daa fe ká mī baa ha rī na ya le woo? ⁴⁷ Mī kīe rī, nzob ká rīi nzob ká vi luo-i a laa bay bi a dáake ped. ⁴⁸ Nzobke ku na do munu ba nzob ká tii saw mbúo hul be. Ka tie luo dī dī kpokro a zīŋ tisaw, roo a leke tigbaa hul na do dī bay mbúo. Zadka mbam to a hã mbii yaa zad remleŋ remleŋ a nda hul na paw pãw hoy kara, hul na laŋ sùo-ε ndji ya, bay ji le, nzob dǎa hul key na leke tigbaa hulke báy kere. ⁴⁹ Roo le, nzob ká laa bay bi a dáake ped ya na, ka rīi nzob ká daa hul be do tusiri bina taŋ léke tigbaa hulke. Zadka mbam to ká mbii yaa zad remleŋ remleŋ a nda haŋ hul na paw pãw na báyji le, zadε ku hoy hulke ku na haw wuruk zuo siri a biε ruk ruk bele.»

7

*Zezu vaa led káw
ngerenzob yum ká Rom
(Mat 8.5-13)*

¹ Falε ká Zezu baa bay be o riw bele hã ruo nzobri ká zadε ku na báyji le, ka zol ká dī, a se Kapernayum. ² Lee, ngerenzob yum mbijw munu ká Rom do báy led káw ká'a hii ni bamba naa sem ká dī. Semke na daa ni hã huɔ be tòn ndji mini. ³ Zadka ngerenzob yum na laa soro bay Zezu na báyji le, ka dī ngerε Ziɔ haŋeri, a pie ri se luo Zezu bay haŋa ni ka vi

bo, a vaa lef káw beri na ha beri. ⁴ LEE, bari na i se luozu í kod ni kpuru kpuru í baa mii: «Ngereenzob yum key na, ndad bay haɲa mù so ni, ⁵ bay ɲi le, ka hii saw naari Zibri bamba. Ba be ze ka daa *hul mbũ kɪ naari key.»

⁶ Báɲi le, Zezu uru siya a se zɪɲ ri. Zadka i se í tòn dɪ ya deb báy puo be na báɲi le, ngereenzob yum na pie nzoɓ buo-eri ha ri baa ha Zezu mii: «Mbay, mu yoklo sùo-ɔ gor hoy ya, bay ɲi le, bi hoy mĩ maa bay haɲa mù daa tul-a nduo bil hul bi ya. ⁷ Sawke mini ze, mĩ kɔ sùo-i maa bay séke luo-ɔ sùo-i ya. Roo le, mu baa bay mbɪw bo, ha sùo lef káw bi na ka vaa. ⁸ Mĩ baa munu, bay ɲi le, bi hoy kara mĩ do báy gan tul-iri ká mĩ daa bol nzaa-ri, a mí do báy nzoɓ yum biri ká i daa bol nzaa-i ndaw. Zadka mĩ baa ha nzoɓ mbɪw mii: “Mu se,” le, ka se na kɪ. A mí baa ha nzoɓ kɪ mii: “Mu vi,” le, ka vi. A mí ɲi mí baa ha lef káw bi mii: “Daa fe key,” le, ka daa feke.» ⁹ Zadka Zezu laa baykeri na munu báɲi le, tuku ni ha ni fere kóm ba luozu nzoɓri ká i se fal-ε na a baa ha ri mii: «Mĩ baa ha ri ta-taɲ: ká tusiri *Izarayel riw bele na, kɪri daa law bo tul-i mini key na, mĩ zɪɲ ká dɪ ya mgan!»

¹⁰ Zadka nzoɓri ká ngereenzob yum pie ri na, i ɲi í tɪ puo na báɲi le, i kɔ lef káw ká sùo-ε se ni na

vaa báy kere.

Zezu tuma vu máy síe ká hu na ha ni kaw báy kumnun

¹¹ Fale ku báɲi le, Zezu zol a se ba puo mbɪw munu ká riɲ-ε ba Naɲi. LEE, lef nduobal-eri báy ruo nzoɓri ngɪ bamba, i se faa zɪɲ ni mbɪw hoy. ¹² Zadka i se dɪ ya deb báy nzaa puo na báɲi le, nzoɓri mbi hud báy hiike dukuku, í tɪike saa bil puo ba zad vóro hud. Ka ba lef wara nzoɓ keklek a ba vu máy síe. LEE, nzoɓri ká puoke ku na ngɪ bamba tasiri, i mgba ni í se zɪɲ ni ba zad vóro hud na. ¹³ Zadka Ngerembay mbi nun-ε a kɔ máy síe na munu báɲi le, ka kɔ nun síe be a baa ha ni mii: «Mu re-rew ya!» ¹⁴ Báɲi le, ka soro ba lakun hud na a zaa danɲi hud na, le, nzoɓ sób hudri na i sɪi bal-ri zik í do. LEE, Zezu mbi bay a baa ha hud na mii: «Kuban, mĩ mbi nzaa-i ha mù. Úru siya!» ¹⁵ LEE, hud na kaw siri a tii saw baa bay. Fale ku le, Zezu mgba ni a daa nduo ndúo mi-ε. ¹⁶ Feke ku na mbi hɛ ha nzoɓri riw bele ká i do zadε ku, ha ri písi Ngerewuru í baa mii: «Bawda nzoɓ yaɲa bay saa nzaa Ngerewuru mbɪw kɪ laa ro tɪi sakra naari ká vuri key!» Robay, «Ngereewuru vi bay sóko nzoɓ beri.» ¹⁷ Bayke ku na yaa zad kpol kpol ká kuɗu ká Zude riw bele ndaw, báy puori riw bele ká i kiri Zude ndaw pi.

Zezu baa bay se tul Zaa Batis
(Mat 11.2-19)

18 Led nduobal Z̄ari v̄a lo soro feri ká kal na riw bele h̄a ni laa. Báyii l̄e, ka dī nzobri sidī ká sakra bari ku, 19 a pie ri ba luo Ngerembay bay haṅa ri vbi ni mii: «W̄aa, ba bo ze mù ba *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay pie ni ví yaa nzobri na mase, buru Zibri na buru giyaṅ nzob k̄i báý l̄e?» 20 Zadka nzobkeri t̄ji luo Zezu na báyii l̄e, i b̄aa h̄a ni mii: «Z̄aa Batis pie buru ba luo-ɔ bay vbika mù bay kóko, w̄aa, ba bo ze mù ba Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay pie ni ví yaa nzobri na mase, buru Zibri buru giyaṅ nzob k̄i báý l̄e?»

21 Báyii l̄e, ká bil saw síeke ku na, Zezu vaa nzobri ṅḡji bamba ká suosorem bari bod bod. Ka vaa nzobri ká tul feri ká se ri ndaw, a nii temndayari ká tul nzobri ndaw, r̄oo a mgbuda nun rawri ṅḡji bamba ha ri k̄o zad ndaw pi. 22 L̄ee, Zezu ȳinra báý bay h̄a led nduobal Z̄ari na mii: «Ì ȳji í se bo, í v̄aa k̄ji fal feri ká ì k̄o báý nun-r̄i, í laa báý suku-r̄i ndaw key na h̄a Z̄aa laa. Rawri k̄o-kóm *taṅ kad kad ndaw, nzob kpederi se siya kiyaw kiyaw ndaw, nzobri ká kp̄iri do s̄o-ri kara, kp̄iri bari na ɔ a p̄oṅ s̄o-ri duo mgberēṅ ndaw, mbikiri laa bay ndaw, nzobri ká i hu h̄oy kara, i tuma í kaw báý

kumnun ndaw, r̄oo i ka-káa Bay Kere h̄a nzob k̄ukuri ndaw pi. 23 Nzob ká d̄aa law-ε bo tul-i a p̄oṅ mbika law-ε ya l̄e, suoriya ba taa be.»

24 Zadka led nzaaped Z̄ari zol báyii l̄e, Zezu tii saw b̄aa bay se tul Z̄aa h̄a ruo nzobri mii: «Zadka ì se bil law kor bay láa káa bay Z̄aa ká kaa na w̄aa, fe ji ze ì v̄aa k̄o l̄e? W̄aa, ì se í v̄aa k̄o nzob ká do tul bay be ya munu ká ṅgasikri ká zuu kila ri mgbaya mgbaya l̄e? Munu ya! 25 A w̄aa ba fe ji k̄i r̄oo ì se í v̄aa k̄o l̄e? I se í v̄aa k̄o nzob ká nduo gari nduy z̄iriri z̄iriri l̄e? Kúy! Nzobri ká i nduo gari ká nduy mgbilik mgbilik a í kaw bil ndad̄i na, bil puo mbay luyeri ze ba zad káw bari. 26 A ku w̄aa, fe ji k̄i r̄oo ì se í v̄aa k̄o l̄e? I se í v̄aa k̄o nzob yaṅa bay saa nzaa Ngerewuru l̄e? Nda ndad! Roo l̄e, m̄i baa ha r̄i: be Z̄aa na, ka ba nzob yaṅa bay saa nzaa Ngerewuru taa h̄oyke ya, 27 bay ji l̄e, be Z̄aa na, Ngerewuru baa bay se tul-e ká bil mbede be mii: “Bi na, m̄i pie led nzaaped bi h̄a ni ví do pol-a bay haṅa ni ka léke faa bo pola h̄a mù*.”

28 «M̄i baa ha r̄i ta-taṅ: sakra nzobri ká máyri mbon ri ká tusiri key na, nzob mb̄jw mini ká kal tul Z̄aa kal na tiya. Ze munu h̄oy kara, nzob ká nd̄ji ká bil sew ká Ngerewuru tii saw

réke mbay ká tul nzobri na, nzobke dō báy fe sámi mba tul-e taa Zaa Batis na pavbaɗ.»

²⁹ Tusueke ɛ, nzobri riw bele báy *nzob yaaŋa larimbuori ká i laa bay Zaa na i kɔ mii, Ngerewuru ba nzob ká daa fe báy zaɗɛ. Ro, í ha Zaa daa tul-ri nduo mbii. ³⁰ Roo ɛ, *Fariziri báy *nzob fére nzobri bol kusolri na, i tuŋ fe ká Ngerewuru hii bay haŋa ri daa na ngeren í ha Zaa daa tul-ri nduo mbii ya. ³¹ Zezu baa robay mii: «Nzob ve ndaw roo, mi mgbaka bay lieke nzobri ká timbeɗɛ key ɛ? Waa i ri nzob veri ɛ? ³² I ri ledfri ká i kaw káa í guu fe ká sakra kɔ mii:

“Buru ul tiw ha ri, ɛ, ñ nda-nday ya!

Buru di sim rew hudfri ha ri kara, i re-rew ya ndaw!”

³³ I kɔ, Zaa Batis na vi, a san sùo-ɛ a sù maapa ya ndaw, a nzo him ya ndaw. ɛɛ, baari na ñ baa mii: “Temndaya ze dō tul-e.” ³⁴ A bi *Vu Nzob ká mi vi na laa ɛ, mi sù fe ndaw, a mí nzo him ndaw, ɛ, baari na ñ baa mii, mi ba nzob fe sùm luye ndaw, mí ba nzob buo him ndaw, a mí mgbabuozin nzob yaaŋa larimbuori báy nzobri ká soro bay bari mgbabuozin ndaw, ɛ ñ maale. ³⁵ Roo ɛ, nun nɛm taa Ngerewuru na, nzobri kɔ ba fe ká dō báy zaɗɛ báy faa vi-eri riw bele ká i yaa bayke.»

Zezu nda buma zin máy feyaa

³⁶ Nam mbijw munu Farizi mbijw munu di Zezu bay haŋa ni sù fe zin ni. ɛɛ, ka se bil puo be na a kaw nzaa fe sùm zin ni mbijw hoy. ³⁷ ɛɛ, máy mbijw munu ká soro bay be mgbabuozin na dō bil puoke na ku. Zaɗka’a laa mii, Zezu kaw nzaa fe sùm ká bil puo Farizike na báyi ɛ, ka mbi guma num ká i daa báy tisaw ká riŋ-ɛ ba *alabastre* ká num ká bare fu bý bý mbaa di, ³⁸ a ví dōke fal Zezu ká saw bal-ɛ. Ka re-rew ha mbii nun-ɛ zuu zuo bal Zezu, a nzun báy sùy tul-e, roo a aw bal-eri a daa num ká bare fu bý bý na zuo di. ³⁹ ɛɛ, Farizi ká di Zezu na kɔ munu báyi ɛ, ka ker bay ká bil law-ɛ a baa mii: «Zaɗka ledban key na ba nzob yaaŋa bay saa nzaa Ngerewuru taa tusueke ɛ, a kóko kiri máy ká zaa ni na key, a kóko ni ba máy nzob fe daa yaa.»

⁴⁰ Báyi ɛ, Zezu mbi bay a baa ha Farizi na mii: «Simon, mi baa bay mbijw ha mù laa.» ɛɛ, Simon yiŋra báy bay ha ni mii: «Mbay, baa ha mi laa.» ⁴¹ ɛɛ, Zezu baa mii: «Nzobri sidi kpaa lari, ɛ, i yiŋra ha nzobke ya báy. Nzob mbijwke na, mbol ká dō tul-e ká bay haŋa ni puo na maa lari ped mbiimbam sidi. A nzob sidike na laa ɛ, maa lari ped few sidi. ⁴² Munu ká i dō báy fe mbijw

ká bay púoke mból bari ya na, ka há mból bari na sídì bele dō tul-e. A ku waa, nzob taa háa rōo, a kóko ni ba nzob nun-ε mba nzob háw le?»

⁴³ Λεε, Simōn yjira báy bay há ni mii: «Mì kō le, nzob ká yaa mból dō tul-e ba bawdake ηγῖ-ηγῖi ká'a púo riw bele.» Zezu baa há ni mii: «Mù yjira báy zadε.»

⁴⁴ Falε ku báyi le, ka fere nun-ε ba luo máy na a baa há Simōn mii: «Mù kō máy key na kō le? Bi na, mǐ ví bíl puo bo, le, mù há mǐ mbii wáa bal-i ya. Roo le, be na, ka wáa bal-i báy mbii nun-ε, rōo a nzun báy sūy tul-e. ⁴⁵ Bo na, mù mgba mǐ girik ya. Roo le, máy key na, báy ví bí ká bíl hule key na, ka aw bal-iri banḡuo a pōη nzi-ε ya rōbay. ⁴⁶ Bo na, mù kuna num zuo tul-i ya. Roo le, be na, ka dāa num ká bare fū bǔy bǔy zuo bal-iri. ⁴⁷ Sawke mini ze, mǐ baa há mù: feyaa beri ká ηγῖi bamba na, Ngerewuru nda bumake zinj ni ro. Bay tul buma ká'a nda zinj ni na ku ze, máy na kie hii ká'a hii ni ηγῖi bamba. Roo le, nzob ká feyaa be ndji ká Ngerewuru nda bumake zinj ni na, nzobke a hii ni ndji na laa.» ⁴⁸ Λεε, Zezu yi a baa há máy na rōbay a baa mii: «Feyaa bori na o ká tul-a ro.»

⁴⁹ Báyi le, bari ká i kaw nzaa fe sum zinj Zezu na, i tii saw kér bay ká bíl law-ri, i baa mii: «Nzob ni key

waa, ka ba nzob ve rōo, nzob feyaa ri hōy kara ka nda buma zinj ri mgbum key le?» ⁵⁰ Falε ku le, Zezu baa há máy na mii: «Law-a ká mù dāa bo tul-i na yaa mù ro. Mu se báy kere dεkeke.»

8

Máyri ká i su Zezu

¹ Falε ku báyi le, Zezu se báy ηgerepuori báy vu puori, a ka-káa Bay Kere ká se tul réke mbay Ngerewuru ká tusiri key na ha ri. ² Led nduobal-eri ká dūo falε sídì na, i se zinj ni báy máy haneri ká Zezu nii temndayari saa tul-ri, a vaa sem bari na. Máykeri na ze riη-ri dō key: Mari ká i dī ni ba Mari ká puo be dō Madala, ká Zezu nii temndayari ba tōno say saa tul-e ndaw, ³ Zanì ká ba máy Suza, be ká'a ba nzob kóro feri ká bíl puo mbay *Erod ndaw, rōo Suzan báy máy háwri ndaw pi. Máykeri key na, i se zinj Zezu báy led nduobal-eri, a i so ri báy fe kere bari.

Law bay ká se tul para fe pay miike

(Mat 13.1-9; Mrk 4.1-9)

⁴ Nzobri ká ηgerepuori mbjw mbjw na i ví mbu kῖ mer mer ká luo Zezu. Báyi le, ka mbi law bay key na a baa há ri mii: ⁵ «Nzob pay mbjw munu tji a se wáa bay mí para fe pay be. Zadka'a dō mí para fe pay na báyi le, pape haneri tod kporon kporon zuo lafaa.

LEE, nzobri se tul-e ndaw, a nduyri kara ví re ndaw. ⁶ A p̄are h̄aneri laa ɛ, gay zuo tul nzekre. Zadka fe paykeri na t̄ji báyyi ɛ, huɔ wuɔ, bay ji ɛ, saw-ε huɔ ya. ⁷ A p̄are h̄aneri gay zuo sakra ngatukruri ha ri uru maa k̄i vbububu, h̄a ngatukruri kpaŋ tul fe paykeri na. ⁸ Roo ɛ, p̄are h̄aneri gay zuo tusiri kere, ɛ, fe paykeri na uru báy kere a daa p̄ara báy kere. Sawke mb̄iw ɛ, daa p̄ara ba isodri munu kal tul-e taa hayri ká'a mii na.» LEE, Zezu baa na roɔbay mii: «Nzob ká do báy suku bay láake ɛ, ka laa.»

Bay ji Zezu mbi law bay, a baa ɛ?
(Mat 13.10-17; Mrk 4.10-12)

⁹ Fale ku báyyi ɛ, lef nduobal Zezuri vbi ni bay haŋa ni tina saw mára law bay ká'a baa na ku. ¹⁰ LEE, ka yj̄nra báy bay ha ri mii: «Baari na, Ngerewuru mgbuda nun-ri ha ri k̄oke ferri ká do zad muni ká se tul faa ká'a réke mbay ká tul nzobri. Roo ɛ, nzob h̄awri na, m̄i baa bay ha ri báy faa law bayri bay haŋa bo
“i ko báy nun-ri, roo ɛ, i ko sawke ya;
i laa báy suku-ri, roo ɛ, i laa ba láake k̄i hoy*.”»

Zezu tina saw máa law bay ká se tul m̄i p̄ara fe pay
(Mat 13.18-23; Mrk 4.13-20)

¹¹ Zezu baa mii: «Ì ko saw mára law bay key na ze do key: P̄ara fe pay na do munu ba Bay Ngerewuru. ¹² Nzob h̄aneri do munu ba lafaa ká p̄ara fe payri gay zuo d̄i. Bari na, i laa Bay Ngerewuru na, roo ɛ, ngeretemndaya ví naa bayke ká i laa bo law-ri na h̄on ba fal bay haŋa bo, i daa law-ri bo tul bayke na ku h̄a Ngerewuru ȳake ri ya. ¹³ Nzob h̄aneri do munu ba p̄ara fe pay ká gay zuo tul nzekre. I laa Bay Ngerewuru, a i yaa báy suoriya, roo ɛ, i h̄a bayke na bar saw ká bil law-ri ya. I daa law-ri bo tul Bayke na ku bole d̄i ndji hoy. Zadka fe líe law t̄ji tul-ri ɛ, i p̄on mbika law bari na yak. ¹⁴ A p̄ara fe pay h̄aneri ká gay zuo sakra ngatukruri na, do munu ba bari ká i laa Bay Ngerewuru, roo ɛ, i p̄on faa h̄a k̄er bay ferri bod bod, mase feziŋa, mase kon ferri ká tusiri key na kpaŋ faake h̄a lereke ngon ya. ¹⁵ P̄ara fe pay h̄aneri ká gay zuo tusiri kere na do munu ba nzobri ká law-ri puu kpaŋ kpaŋ a do hoy bay yaana bay. Bari na i laa Bay Ngerewuru í k̄oro do bil law-ri í do tul-e banɔ; ze í lie lerekeri do d̄i.»

Law bay ká se tul huu ndele
(Mrk 4.21-25)

¹⁶ «Ì ko, nzob mb̄iw ti daa huu taa huu ndele, roo a mbi suna a ḡubake, mase a

* 8:10 8.10 Ezay 6.9-10.

ɗaa sii saw ngɔɔn ɗokro ya. Roo le, i ɗaa huu ndele na sii siya bay haɗa bo, nzobri ká rii hula na, i kóke zad. ¹⁷Tusueke le, feru riw bele ká ɗo lanzɔn na, namke vi le, a tii ɗo zad hie gbay gbay ká nun nzobri. A feru riw bele ká ɗo zad muni kara feke na a tii ɗo kele gbay gbay ha nzobri ko. ¹⁸I nze báy sù-ri báy faa láa bay baari ká i laa na! Tusueke le, nzob ká ɗo báy fe na, Ngerewuru a haɗa ni ki nde tul-e. Roo le, nzob ká ɗóke ya na, hay ká ndii ká'a ker se tul-e bay zin na kara, ka'a náa ɗɔɗ a pɔn ni.»

Nzob ini Zezu taa tusuakeri

(Mat 12.46-50; Mrk 3.31-35)

¹⁹Máa Zezu báy yu-eri i vi bay kóko ni. Roo le, i zin faa ká bay séke kpuru se luo-ε ya, bay ji le, ruo nzobri ngji bamba, i mbuo ni luo. ²⁰Lee, i baa ha Zezu na mii: «Máa-ɗa báy yu-ori i ɗo kelu i hii bay kóko mù.» ²¹Lee, Zezu yjira báy bay ha nzobri riw bele mii: «Máa báy yu-iri na, ba bari ká i laa Bay Ngerewuru a i ɗáake ped.»

Zezu ha nzaa zuu bura kuj nzed

(Mat 8.23-27; Mrk 4.35-41)

²²Nam mbiw munu, Zezu báy led nduobal-eri, i hil i kaw bil tuo. Lee, Zezu baa ha ri mii: «Náa séri ba nzaa kporombii ká fi kelu.» Lee, i zol na ki. ²³Zadka tuo se tul mbii kɔb rɔbay na, Zezu

na-nam. Báyii le, ká zadε ku hoy zuu bura uru bivbid a tii saw kúuka ká tul maambii na ha mbii ɗaa bay mbaa bil tuo na. Lee, tuo na tɔn ndii bay fére ri te mbii ha ri zin bíε. ²⁴Báyii le, led nduobal-eri soro ba lakun-ε i tuma ni i guuke fe mii: «Mbay! Mbay! Náa húkari!» Lee, Zezu na tuma a uru siya, a baa bay ngɔ-ngɔn zin zuu báy mbiiri ká nda tuo paw paw na ha ri mgba nzaa-ri. Lee, zad ɗo ndin; zuu na kuu ya ndaw, mbii na kara nda tuo mbáa ndaw pi. ²⁵Fale ku le, Zezu baa ha led nduobal-eri mii: «Mbika law baari na ɗo ha le?» Báyii le, hie ɗaa ri zikiki, a tuku ri ha ri kaw yer i vbi bay ká sakra ki mii: «Ledban key na wa, ka ba nzob ve rɔɔ, a mgba nzaa zuu báy mbiiri kara kek kek ha ri ɗaa vu mbom bo tul-e mini key le?»

Zezu vaa ledban ká temndaya ɗo tul-e

(Mat 8.28-34; Mrk 5.1-20)

²⁶Zezu báy led nduobal-eri na i tii fi kelu ká tusiri nzob Gerazari ká ɗo maa báy kudfu zad ká Galele. ²⁷Zadka Zezu ɗi a ɗo siri na báyii le, ledban mbiw munu ká ngerɛpuoke ku, ká temndayari ngi-ngji ɗo tul-e na suo nun-ε. Ba ɗje lew hoy na, ka nduo gari ya ndaw, a naa hula ya ndaw, roo le, zad nam be ba tupalri. ²⁸Zadka'a mbi nun-ε a ko Zezu na báyii le, ka huku pol-e gburuk a guuke fe belɛn belɛn báy bawda

kusol-e mii: «Zezu, Vu Ngerewuru ká nulue siya, fe ʒi ze do sakra náa ʒe woo? Mí kod mù, mu fére tul-ya!»²⁹ Ka ʒaa munu, ʒay ʒi ʒe, Zezu mbi nzi-ε ʒay haɲa temndaya ka ʒii ká tul-e. Tusueke ʒe, ledʒban key na temndayakeri na i mɠba ni faa ʒal ɲɠi-ɲɠii. Ze i siɲ nduo-eri ʒáy ʒal-eri ʒáy sal lari ʒay kóroke ni kek hoy kara, ka mɠira salri na mɠbaɗ mɠbaɗ ha temndaya na kuɔ ni a séke ʒil law korri.³⁰ ʒáyii ʒe, Zezu ʒii a vbi ni mii: «Riɲ-a ʒa ʒi ʒe?» Ka ʒiiɲra ʒáy ʒay ha ni mii: «I dí mǐ ʒa ɲɠi-ɲɠii.» Ka ʒaa munu, ʒay ʒi ʒe, temndayari ɲɠi-ɲɠii do tul-e.³¹ ʒeε, ʒari temndayakeri na, i kod Zezu ʒay haɲa ni ka mbi nzi-ε a nii ʒari zuɔ *luɔ zaɗ ʒaw ká ɠbuke tiya na ya.³² Zaɗe ku na kuɗu mbel puɔri ɲɠii ʒamba do suɲa fe ká haɲ kuo. ʒáyii ʒe, temndayari na, i kod Zezu ʒay haɲa ni ka pón faa ha ʒari se ʒari riɲ tul mbel puɔri na ku. ʒeε, Zezu na pón faa ha ri.³³ ʒáyii ʒe, temndayari na ʒii ká tul ledʒban na, í ɗuu í vǎa riɲ tul mbelri na. Kuɗu mbelri riw bele ku na, i zuɔ ɗul vbubuɗu ʒáy takra, í ʒii nzaa ɲeɲ í zoɗ kirim kirim zuɔ maambii ha mbii ʒaa ri riw bele.³⁴ Zaɗka nzoɓ kóro mbel puɔri ko feri ká kal na munu ʒáyii ʒe, i haw ɗul í vǎa ɗaa ʒayke nda zaɗ ká ɲeɲepuo ʒáy vu puori ká do ʒisuy.³⁵ ʒáyii ʒe, nzoɓri ʒii fal kǐ buɗ buɗ, í se ʒay vǎa

kóko fe ká kal na. Zaɗka i ʒii luɔ Zezu na ʒáyii ʒe, i ʒiɲ ledʒban ká temndayari do tul-e pola ká í ʒii saa ɗi na. Gari do sùo-ε a kaw saw ʒal Zezu a do ʒáy kere. ʒeε, ʒiε ɗaa ri.³⁶ ʒari, nzoɓri ká i ko feke ká kal na, i lo soro fe ká Zezu ɗaa a vǎake ledʒban ha temndayari ʒii saa tul-e na ha ri laa.³⁷ ʒáyii ʒe, nzoɓri riw bele ká tusiri Geraza na, i kod Zezu ʒay haɲa ni ka zól ká zaɗ ʒari, ʒay ʒi ʒe, ʒiε ɗaa ri ɲɠii ʒamba tasiri. ʒeε, Zezu hil a kaw ʒil tuo ʒay zól.³⁸ ʒáyii ʒe, ledʒban ká temndayari ʒii saa tul-e na kod Zezu ʒay haɲa ni ka pón faa ha ʒari do ʒiɲ ni. Roo ʒe, Zezu ʒaa ha ni ʒay haɲa ni zól a ʒaa mii:³⁹ «Mu ʒii mú se puɔ, ʒo mú lo soro feri riw bele ká Ngerewuru ɗaa ʒiɲ mù na ha ri laa.» ʒeε, ledʒban na uru a vǎa haɲari ʒil ɲeɲepuo na bele, a vǎa káa ʒay feri riw bele ká Zezu ɗaa ʒiɲ ni na ha ri laa.

Vu Zayrus ʒáy máy ká zaa nzaa gari Zezu

(Mat 9.18-26; Mrk 5.21-43)

⁴⁰ Zaɗka Zezu ʒii saa nzaa kporombii ká fi kelu na ʒáyii ʒe, ruɔ nzoɓri ʒaa ni ʒáy kere, ʒay ʒi ʒe, ʒari riw bele na i giyaɲ ni.⁴¹ ʒáyii ʒe, nzoɓ mbɲw munu ʒa mbay tul *hul mbú kǐ Zibri, riɲ-ε ʒa Zayrus vi a huku saw ʒal Zezu ɠburuk, a kod ni ʒay haɲa ni ka se puɔ ʒe,⁴² ʒay ʒi ʒe, ka do ʒáy ledʒ mbɲw keklek, ʒa led máy tikɗi ká

mbiimbam be maa duo fale sidĩ do dĩ ya bay huka.

Zadka Zezu uru a se ba badĩ na báyyi le, nzobri mbuo ni luo luo. ⁴³ LEE, máy mbjw do dĩ ku, ká sím tji ni daa mbiimbam duo fale sidĩ ro. Be na ka biε fe beri riw bele ká luo nzob haņa sawpuu vaa nzobri, roo le, nzob mbjw ká'a máa bay vaa ni na tiya. ⁴⁴ Báyyi le, ka soro a se báy fal Zezu, a zaa nzaa gari be ká fi siri. Zade ku hoy le, sím ká tji ni na, nzi-ε kunj nzed. ⁴⁵ LEE, Zezu vbi nzobri a baa mii: «A ve zaa mĩ key le?» Ruo nzobri riw bele ká i do zade na, i máy tul-ri. LEE, Piyer baa ha ni mii: «Mbay, ruo nzobri ká i kiri mù í mbúo mù luo luo key na, mù kó ya le woo?» ⁴⁶ Roo le, Zezu gede bayke a baa ha ni mii: «Nzob zaa mĩ, bay ji le, mĩ kó hurusuo tji saa sùo-i.» ⁴⁷ Zadka ledf máy na kó ba be kji sùo-ε báyyi le, ka vi báy hje a tó dek dek, a huku saw bal Zezu gburuk, a kji bay feri na ká nun ruo nzobri riw bele. Ka kji bay fe ká daa ha ni zaa ke Zezu, báy faa ká daa ha sùo-ε vaa ke ká zade ku na ndaw. ⁴⁸ LEE, Zezu baa ha ni mii: «Vu-i máyke, law-a ká mù daa bo tul-i na, ha sùo-ɔ na vaa mù. Mu se báy kere dekεεε ro.»

⁴⁹ Zadka Zezu do baa bay kób rɔbay na báyyi le, nzob nzaapedf mbjw uru saa puo mbay Zayrus, a ví zinj ni a baa ha ni mii: «Vu-ɔ na hu-hu! Mu yóklo Mbay Zezu na

gɔr mbăa.» ⁵⁰ Zadka Zezu laa bayke munu na báyyi le, ka mbi nzi-ε ha Zayrus mii: «Ha hje ka daa mù ya! Mu daa law-a ka bo tul-i, le, vu-ɔ na a vaa báy kere.» ⁵¹ Zadka i tji puo Zayrus na báyyi le, Zezu ha faa bay haņa nzob mbjw kara, ka ri ri zinj ni se hula ya. Roo le, ba Piyer báy Zaa báy Zak, rɔo baa ledf báy máa ledf ze i se zinj ni. ⁵² LEE, nzobri riw bele, i rε-rεw, i rε sùo-ri bay tul hudf ledf na. Báyyi le, Zezu baa ha ri mii: «Ì rε-rεw ya. Ka hu ya, roo le, ka na-nam.» ⁵³ LEE, bari na, i sie ni sie hoy, bay ji le, i kó ba hudf na kji. ⁵⁴ Báyyi le, Zezu mgba nduo ledf na, a baa bay báy bawda kusole mii: «Máy tikdĩ, úru siya!» ⁵⁵ Fale ku le, tem sùo ledf na yji a vi dĩ ha ni tuma, a uru siya ká zade ku hoy. LEE, Zezu mbi nzi-ε bay haņa ri ha ni fe su. ⁵⁶ Báyyi le, bi-ε báy mi-ε na zadf bay zee ri sel ha ri kaw yer. Roo le, Zezu baa ha ri bay haņa ri baa bay fe ká kal na ha nzob mbjw ya.

9

Zezu pie ledf nduobal-eri ká duo fale sidĩ

(Mat 10.5-15; Mrk 6.7-13)

¹ Zezu mbjw ledf nduobal-eri ká duo fale sidĩ na, a ha ri hurusuo níi temndayari riw bele, a í vaa nzob semri ndaw. ² Fale ku le, ka pie ri bay haņa ri vaa ká káa bay ká se tul réke mbay Ngerewuru ká tul nzobri, a í

vaa nzob semri. ³ Ka baa ha ri mii: «Ì mgba fe mbijw do nduo-rĩ báy sef varu baarĩ ya. I mgba káw ya ndaw, bɔl ya ndaw, fe sum ya ndaw, lari ya ndaw, nzob mbijw ka do báy gari ba sidi ya ndaw pi. ⁴ Ze bo, puo haa haa ká ì se di, rɔɔ nzob mgba rĩ naa luo-ε báy kere le, ì káw di kpuru maa báy zól baarĩ. ⁵ A puo haa haa ká ì se di rɔɔ, nzobkeri hii bay mgbaka rĩ báy kere ya le, ì tji ká puoke ku na í nda kusal puoke ká bal-rĩ kuɔ kuɔ bay bákake ri se tul fe kaaya ká i daa na.»

⁶ Lεε, bari led nduobal-eri na i zol í se báy tul puori riw bele, í ka-káa Bay Kere ha nzobri, a í vaa nzob semri báy zadri riw bele.

Kér bay zukri Erof

(Mat 14.1-12; Mrk 6.14-29)

⁷ Soro bay feri riw bele ká kal na tɔɔ bo suku *Erof ká ba nzob réke tul puori ká kuɔ zad ká Galele na. Lεε, ka kɔ bay ká bay kér mbáa, bay ji le, nzob haneri baa mii, Zaa Batis tji saa luo hud. ⁸ Nzob kiri baa mii: «Ba *Eli ze tji.» Nzob hawri bod rɔbay baa mii: «Nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru mbijw munu ká piedke lew ze tji a kaw báy kumnun.» ⁹ Roo le, Erof na baa mii: «Zaa na, mi ha ri kuj tul-e. Waa, ledbanke ku na ka ba nzob ve rɔɔ, mi laa soro bay fe daa beri riw bele mini key le?» Ze ka nzaa faa bay kóko Zezu.

Zezu hol nzobri ba isod sod duo zad ndebe

(Mat 14.13-21; Mrk 6.30-44; Zaa 6.1-14)

¹⁰ Lεε, *nzob ndáy nza-apedri na, i yji í vi kji fal feri riw bele ká i daa na ha Zezu laa. Ka faa ri zuo fal-ε, a zólke ba zad kji bod ká do di ya báy ngerewuru ká rin-ε ba Besayda. ¹¹ Zadka ruo nzobri laa mii, ka do di ya báy Besayda na bayji le, i se fal-ε wuu wuu. Zadka i tji luo-ε na, ka mgba ri báy kere, a baa bay ká se tul réke mbay Ngerewuru ká tul nzobri na ha ri, a vaa bari ká i se sie hana sem bari vaa.

¹² Zadka zad ba lów bayji le, led nduobal-eri ká duo fale sidi na, i soro í vi lakun-ε í baa ha ni mii: «Ála ruo nzobri key na ha ri zól í se bil puori báy vu puori, bo í zinj fe sum í sɔ, a í zinj zad nam kara i naa di, bay ji le, zad ká náa káwri di timbede key na ba bil law kor ze do key.» ¹³ Roo le, Zezu yinjra báy bay ha ri mii: «Baarĩ kji ze, ì ha ri fe sum ha ri sɔ.» Lεε, i yinjra báy bay ha ni mii: «Maapa ba ndebe báy sjiri ba sidi hoy ze do key. Waa, mù hii bay hana buru se, búru vaa hie fe sumri bay tul ruo nzobri na key riw bele le?» ¹⁴ I baa munu, bay ji le, warari hoy tul-ri maa isod sod duo zad ndebe ká zadε ku (5.000). Lεε, Zezu baa ha led nduobal-eri na mii: «Ì mgba kuɔ nzobri maa sin ndebe ndebe ha ri káw tul

kj zukum zukum.»¹⁵ Lεε, i laa nzi-ε í hã nzobri riw bele kaw siri.¹⁶ Báyyi lε, Zezu yaa maapa ká ndeβe báy sji ká sidí na, a ura nun-ε ba siya a daa taambol hã Ngerewuru bay tul fe sumri na, roo a haw a hã led nduobal-eri leke ruo nzobri na.¹⁷ Bari riw bele na, i su hã bil-ri mbaa maa báy zad kon bari, a bieri ká tɔŋ ká i faa na mbaa buđu ba duo fale sidí.

Zezu ba Krisi
(Mat 16.13-19; Mrk 8.27-29)

¹⁸ Nam mbjw munu, Zezu daa nzaa bay kere ká nzaa zad, lε, led nduobal-eri do zih ni. Lεε, ka vbi ri bay mii: «Waa, ruo nzobri baa bay mina ze se tul-i lε?»¹⁹ I yinjra báy bay hã ni mii: «Nzob haneri baa mii, mù ba Zaa Batis, nzob kiri bod baa mii, mù ba *Eli. Nzob hawri robay baa mii, mù ba nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru mbjw munu ká pola lew ká tji saa luɔ hud a kaw báy kumnun.»²⁰ Báyyi lε, ka yji a vbi ri mii: «A baari kj na waa, i baa mii mi ba nzob ve lε?» Piyer yinjra báy bay hã ni mii: «Mù ba *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay pie ni ví yaa nzobri na.»

Zezu baa bay hud be báy tji be saa luɔ hud

(Mat 16.20-28; Mrk 8.30-9.1)

²¹ Báyyi lε, Zezu baka ri ngo-ngoŋ bay hanja ri baa bayke na hã nzob mbjw ya.

²² Ka baa ha ri na robay

mii: «Bi *Vu Nzob na, do nun hanja mi ko seke fe ngji bamba. Ngerε Zibri báy *ngerenzob fe poyri báy *nzob fere nzobri bol kusolri na, i tuj mi ngeren a i i mi, a ndeke di nam sayke lε, mi tji saa luɔ hud mi kaw báy kumnun.»

²³ Fale ku lε, ka baa hã nzobri riw bele mii: «Nzob ká hii bay seke fal-i lε, ka pɔŋ sùo-ε yaklak hã mi, a mbi puu say hud be a sob nam báy nam a seke fal-i.²⁴ Tusueke lε, nzob ká hii bay koro kumnun be na, kumnun taa tusueke na, ka ti zih ya. Roo lε, nzob ká pɔŋ sùo-ε yod bay tul-i na, a zih kumnun taa tusueke.

²⁵ A zadka nzob zih feri ká tusiri key riw bele, roo a daa sùo-ε bo bisuy, mase a bie ká di na waa, ba feziŋa ji kj zu lε woo!²⁶ Tusueke lε, nzob ká daa sahoj bay tul-i báy tul bay biri na, bi Vu Nzob na, sieke ká mi vika báy riŋ dika bi ndaw, riŋ dika taa Baa ndaw, roo riŋ dika taa led nzaaped Ngerewururi ká nulue ndaw na, mi daa sahoj bay tul nzobke ndaw.²⁷ Mi baa ha ri ta-taŋ ba tusue kj: nzob haneri ká sakra bari ká i do zad ni key na, i ti huka ya kpuru bay koko nam ká Ngerewuru a ví reke mbay na báy nun-ri ndaw roo i hu báy.»

Led nduobal Zezuri ko riŋ dika be ká tul kuɔ

(Mat 17.1-8; Mrk 9.2-8)

28 Fale ku maa nam tɔnɔ sidiri munu ká fal bay beri na ku báyii le, Zezu na ha Piyer, Zaa báy Zak se zinj ni í hil tul kuo mbijw munu bay daa nzaa bay kere ká dí.

29 Zadka'a do daa nzaa bay kere koɓ roɓay na, nun-ε fere do boɗ, a gari beri kara fere a puu rak rak ndaw.

30 Lεε, ká zadε ku hoy nzobri sidi tji í do loko soro zinj Zezu. Ba *Moyze báy *Eli

31 ká i tji í do sikda rin dika. I lo soro zinj Zezu se tul hud be ká'a huka ká ngerepuo Zuruzalem, a ɔroke ped be ká Ngerewuru ha ni.

32 Lεε, Piyer báy baw sed beri na, i zuo nam rád. Roo le, zadka i tuma na báyii le, i ko rin dika Zezu báy nzobri ká sidi ká i do zinj ni na. 33 Zadka nzobkeri do zól bay pón Zezu na báyii le, Piyer baa ha ni mii: «Mbay, do ndad bamba bay haɗa náa káwri zad ni key. Ha buru daa hul pudí ba say. Mbijw ba taa bo, mbijw ba taa Moyze, a mbijwke laa le, ba taa Eli.» Tusueke le, bay ká'a baa na do ni nduɗ munu hoy.

34 Zadka Piyer do baa bay fekeri na munu koɓ roɓay na, sii mbam ví guba tul-ri gbukru. Zadka Piyer báy baw sed beri, i ko sii mbam ká ví guba tul-ri gbukru na báyii le, hje daa ri. 35 Ká bil sii mbamke ku na, kusol mgba belen ká dí mii: «Be key na, ka ba Vu-i ká m̃ naa ni do boɗ. I laa bay be.» 36 Fale ká kusol baa bay ha ri na báyii le, i ko

Zezu huo-ε hoy ze do. Bil namkeri ká Zezu do zinj ri roɓay na, i muu fekeri rik rik, í lo soro fe ká i ko báy nun-ri na ha nzoɓ mbijw ya.

Zezu vaa led ká temndaya do tul-e

(Mat 17.14-18; Mrk 9.14-27)

37 Nzaaruoke taa ruo na báyii le, Zezu báy led nduobal-eri ká say na, i dí saa tul kuo, le, ruo nzobri vi fal k̃ yaw yaw í suo nun-ε. 38 Báyii le, ká bil ruo nzobkeri ku na, w̃ara nzoɓ mbijw tii saw daa fe belen mii: «Mbay! M̃i kod m̃u, mu daa nun-a ka bo tul vu-i ká ba led w̃ara nzoɓ mbijw keklek hoy key na ha m̃i, 39 bay ji le, temndaya mbijw mgba ni ha ni guu fe ba vaa munu hoy, a lan ni ngo-ngoñ yik yik a ha mbii nzi-ε tji fuka fuka. Temndayake ku na dara ni ko seke fe ng̃ji bamba, a zólí be ká tul-e kara ngoñ bamba tasiri. 40 Lεε, m̃i kod led nduobal-ari bay haɗa ri nii temndayake na, roo le, faake mba ri.»

41 Báyii le, Zezu yjinra báy bay a baa mii: «Baari nzoɓ law ngoñ-ngori ká law-r̃i ndaya! W̃aa, nam t̃oñ ba mina báy roo bay haɗa m̃i kaw zinj r̃i roɓay le? Nam t̃oñ ba mina báy roo m̃i iki law-i ká tul-r̃i le? Mgba vu-o na ba líe ha m̃i.» 42 Zadka led na soro dí ya deb ba lakun Zezu munu báyii le, temndaya na mbi ni a daa ni

nda siri gbirik, a laɲ ni ɲɔ-
 ɲɔɲ yik yik. Báɲji ɛ, Zezu
 yiw temndaya na ha ni tii,
 a ha leɗ na kaw báɲ kere,
 a ɗaa ni nduo ndúo bi-ε.
⁴³ Lεε, ɓari riw bele ká i ɗo
 zadε na, feke tuku ri ɓay tul
 bawda hurusuo Ngerewuru.

*Zezu baa bay huf be báɲ
 tii be saa luɔ huf ba kɪ rɔɓay*
(Mat 17.22-23; Mrk 9.30-
32)

Zadka nzobri kaw yer ɓay
 tul feri riw bele ká Zezu
 ɗaa rɔɓay na báɲji ɛ, ka
 baa ha leɗ nduobal-eri mii:
⁴⁴ «Baari na, ɓayri ká mĩ baa
 ha ri timbeɗε key na, i mɓa
 ɓayke báɲ kere ndaw rɔ! Bi
 *Vu Nzob na, i pɔɲ mĩ ɓo
 nduo nzobri.» ⁴⁵ Lεε, i laa
 ɓayke na taɲ ya. Saw ɓayke
 na muu ri muu bay haɲa ɓo
 i laa taɲ ya, roo ɛ, i ɗaa hje
 bay vbika Zezu ɓayke na.

*Nzob ve ze ba ngerenzob
 ɛ?*

(Mat 18.1-5; Mrk 9.33-37)

⁴⁶ Báɲji ɛ, leɗ nduobal
 Zezuri tii saw may bay ká
 sakra kɪ bay kóko waa, nzob
 ve ze ká sakra ɓari rɔɔ ɓa
 ngerenzob ɛ? ⁴⁷ Lεε, Zezu
 ko kɛr bay ɓari ká bil law-
 ri na, ro, a mɓa leɗ mbɪw
 a ɗaa ni ɗo lakun-ε ⁴⁸ a ɓaa
 ha ri mii: «Nzob ká mɓa
 leɗ key na ɓa sùo-ε bay tul-
 i ɛ, ɓa bi kɪ sùo-i ze ka
 mɓa mĩ ɓa sùo-ε ku. A nzob
 ká mɓa mĩ ɓa sùo-ε ɛ, ka
 mɓa nzob ká pie mĩ vi ze
 ɓa sùo-ε ndaw. Tusueke ɛ,
 nzob ká ɓa leɗ ndji ká sakra

baari riw bele na, ɓa ɓe ze,
 ka ɓa ngerenzob.»

*Nzob ká ruu ziɲ Zezu ya
 na, ɓa nzob fal nɲaɲ be*
(Mrk 9.38-40)

⁴⁹ Báɲji ɛ, Zaa mbi bay a
 baa mii: «Mbay, buru ko
 waa nzob mbɪw ká nii tem-
 ndayari báɲ riɲ-a, ɛ, buru
 nzaa faa bay háa ni, bay ji
 ɛ, ka se fal-a ziɲ buru ya.»
⁵⁰ Roo ɛ, Zezu yɲiɲra báɲ bay
 ha ni mii: «I haa ni ya, bay
 ji ɛ, nzob ká ruu ziɲ ri ya ɛ,
 ɓa nzob fal nɲaɲ baari zu.»

*Puo mbɪw ká Samari hii
 bay yaɲa Zezu ɓa sùo-ε ya*

⁵¹ Zadka namri tɔɲ ɗi ya
 bay haɲa Zezu zol a se ɓa
 nulue na báɲji ɛ, law-ε te
 bay séke Zuzuzalem. ⁵² Báɲji
 ɛ, ka pie nzob nzaapedri se
 pol ha ni ndaw rɔɔ, a se fal-
 ri báɲ. Bari nzob nzaapedri
 na, i tii puo mbɪw munu ká
 ɗo kuɗu zad ká Samari bay
 léke zad nam feri riw bele
 ha ni. ⁵³ Roo ɛ, nzob puokeri
 ku na, i hii bay yaɲa ni báɲ
 kere ya, bay ji ɛ, ka mbi
 nun-ε ndoy ɓa Zuzuzalem.
⁵⁴ Zadka leɗ nduobal-eri ká
 ɓa Zak báɲ Zaa ko feke na
 munu báɲji ɛ, i vbi ni mii:
 «Mbay, waa, mù hii bay
 haɲa buru mbi nzaa buru ha
 huu ka úru saa nulue a duku
 ri ɛ?» ⁵⁵ Báɲji ɛ, Zezu fere
 nun-ε ɓa luo-ri a uru ziɲ ri.
⁵⁶ Fale ku ɛ, i zol i se puo kɪ.

*Séke fal Zezu na ɓa fe
 vɓem ya*

(Mat 8.19-22)

⁵⁷ Zadka i se faa kɔb rɔbay na, wɔra nzob mbijw munu baa ha Zezu mii: «Zadri riw bele ká mù séke dī na, mī séke fal-a n̄im n̄im.» ⁵⁸ LEE, Zezu baa ha ni mii: «Mínri na, luɔ nam bari do dī, a nduyri hoy kara kpan nam bari do dī ndaw. Roo le, bi *Vu Nzob na, zad ká bay haɔa mī daa tul-i nduo dī bay mgbaka taram sùo-i ká dī na tiya.»

⁵⁹ Zezu baa ha wɔra nzob kɔ bod mii: «Se fal-i.» LEE, nzob na baa ha ni mii: «Mbay, mu pón faa ha mī se mí vaa vóro baa ndaw rɔɔ, mí ȳi mí se fal-a báy.» ⁶⁰ LEE, Zezu ȳiɔra báy bay ha ni mii: «Pón ha bari ká í do munu ba nzob huderi na i vóro hud kɔ, roo le, bo na, mu se mú vaa ka-káa bay ká se tul réke mbay Ngerewuru ká tusiri key na.»

⁶¹ Wɔra nzob kɔ bod rɔbay ȳi a baa ha ni mii: «Mbay, bi na mī séke fal-a kɔ. Roo le, mu pón faa ha mī se mí vaa daa soko ha nzob ini biri ndaw rɔɔ, mí ȳi mí se fal-a báy.» ⁶² LEE, Zezu mbi law bay a baa ha ni mii: «Nzob haɔa haɔa ká mbi kpaa nday a do pa-pay, rɔɔ a fere nun-ε ba fal-ε le, ka maa daa ped ha réke mbay Ngerewuru se ba pola ká tusiri key ya.»

10

Zezu pie led nduobal-eri s̄iɔ tɔnɔ say

¹ Fal fekeri ku báyji le, Ngerembay nan led

nduobal-ε k̄iri bod bod ba s̄iɔ tɔnɔ say, a mgba ri sidi sidi a pie ri ha ri se pol ha ni ká bil ngerɛpuori báy zadri riw bele ká be kɔ sùo-ε a séke dī. ² Ka baa ha ri mii: «Fe payri na nḡi bamba, a nḡoɔ maa vbie, roo le, nzob pedkeri nḡi ya. Munu zu le, ì kóɔ Ngerembay ká ba ngerenzob wáa na, ha ni ka pie báy nzob pedkeri ka nḡi maa fe ha ri zúɔ tul nzob hawri rɔbay. ³ I se! Mī pie r̄i munu ba vu baduri ká i do sakra váy koyri. ⁴ I mgba vu bol lari, mase bol séke varu ka do nduo-r̄i ya ndaw, a í faa dikɔn bal-r̄i ya ndaw pi. I taɔ í do faa í daa soko ha nzob mbijw ya. ⁵ Zadka ì t̄i puo, rɔɔ í se bil puo nzob mbijw munu le, ì sám fe zúɔ dī pola í baa mii: “Dekeke ka do bil puo key.” ⁶ Zadka nzob law lom naa bil puo key na le, law dekeke taa baar̄i na a doko tul-e. A zadka nzob law lom ti dī ya le, fe sám baar̄i na a ȳi a ví do tul-r̄i kɔ hoy. ⁷ LEE, ì káw bil puoke na ku. Feri ká i ha r̄i na ì s̄u ndaw, a í nzo zin ri ndaw, bay ji le, nzob ped na do báy faa ká bay zin fe tunduo ped be. I h̄ari báy faa hulri lem lem ya.

⁸ «Rɔbay, puo haɔa haɔa ká ì t̄i dī, rɔɔ nzobri mgba r̄i báy kere le, feri ká i ha r̄i na ì s̄u. ⁹ I vaa nzob semri ká bil puoke ku a í baa ha nzob puokeri mii: “Saw sie ká Ngerewuru a ví réke mbay ká tul nzobri na, tòn dī mbáa

ká lakun-rì ro.”¹⁰ Roo ɛ, zadka ì tji puo mbjw munu, rɔɔ nzob puokeri mgba rì báy kere ya ɛ, ì tji í se faa buo í baa mii: ¹¹ “Kusal puo baarì ká mbuɔɔ bal buru na hoy kara, buru nda kuɔ kuɔ zuɔ tul-rì. Roo ɛ, do nun haɲa rì ko ndaw rɔ: saw sie ká Ngerewuru a ví réke mbay ká tul nzobri na, tònɔ dī mbāa ro.” ¹² Mi baa ha rì ta-taɲ: nam kún sal bay na, bay ká í kún bo tul nzob puokeri ku na, a ngón kal taa hay ká í daa bo tul nzob ndayari ká Sodom na pavbad rɔbay.»

Puori ká tun bay Zezu ngeren

(Mat 11.20-24)

¹³ «Baarì, nzobri ká Koraizin, kókɔ seke fe ba taa baarì! Baarì, nzobri ká Besayda, kókɔ seke fe ba taa baarì ndaw, bay ji ɛ, fe sanri ká mī daa báy hurusuo Ngerewuru ká sakra baarì na, ba fe ká mī daa ká bil ngerepuo ká Tir báy Sidon ze munu ɛ, ba dje lew hoy nzob puokeri ku na, í daa sie a í kaw bil sje, í súoke kér bay bari ká tul fe daa yaa bari na. ¹⁴ Sawke mini ze, nam ká Ngerewuru a kún sal bay na, bay ká'a kún bo tul-rì na a kál taa hay ká'a kún bo tul nzobri ká Tir báy Sidon na pavbad rɔbay. ¹⁵ A baarì nzobri ká Kapernayum, waa ì ker í baa mii, í fáa rì kpuru se nulue lew ɛ woo? Munu ya mgban! Ngerewuru a yinjra rì kpuru ha rì se puo nzob

huderì ká zad baw.» ¹⁶ LEE, ka baa ha led nduobal-eri rɔbay mii: «Nzob ká laa bay baarì ɛ, ka laa bay bi ndaw zu. A nzob ká tun rì ngeren ɛ, ka tun mī ngeren ndaw. A nzob ká tun mī ngeren na, tun nzob ká píe mī vi na ngeren ndaw.»

Led nduobal Zezu ká sijn tɔnɔ say na í yji í vi

¹⁷ Báyyi ɛ, bari ká Zezu píe ri sijn tɔnɔ say na í yji í ví zinj ni báy bawda suoriya í baa mii: «Mbay, taambol riɲ-a ze buru mbike nzaa buru ha temndayari kara, í daa vu mbom bo tul buru.» ¹⁸ Báyyi ɛ, Zezu yinjra báy bay ha ri mii: «Mì ko *Satan lie saa nulue gbay ba sùke munu ká mbam sie yela. ¹⁹ Í laa bay bi key: mī ha rì hurusuo bay haɲa rì tɔdke tul soyri báy ndayari ndaw, a í kálke tul hurusuo nzob tul ngani naari riw bele. Fe mbjw mini kara ti daa rì seke ya. ²⁰ Í daa suoriya bay tul temndayari ká í daa vu mbom bo tul-rì ku hoy ya, roo ɛ, ì daa suoriya bay tul riɲ-rì ká Ngerewuru daa do bil mbede pam be ká nulue.»

Zezu zay sùo-ɛ

(Mat 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Ká zadɛ ku hoy, Tem Law Pie ha suoriya mbaa bil law Zezu gbay gbay ha ni baaake bay mii: «Baa, bo ká mù ba Ngerembay nulue ndaw, Ngerembay tusiri key ndaw na, mī písi mù bay tul fe niri key ká mù muu

nzob nun nzemri báy nzob fe kókori, a mú mgbudfa nun nzobri ká i kó fe ngji ya na ha ri kó. Ba tusue, taamból Bãa, bay ji le, bo na mù hii bay haŋa ni ka dfo munu.»

²² Falé le, Zezu baa mii: «Feri riw bele na, Bãa pɔŋ zuo nduo-i. Nzob mbijw mini ká tuu mĩ mii, a ve ze ba Vi-e le na, tiya. Ba Bãa huo-ε hoy ze tuu mĩ. Rɔbay, nzob mbijw mini ká tuu Bãa na tiya ndaw; ba bi ká mĩ ba Vi-e huo-i hoy báy nzobri ká mĩ hii bay mgbúdfa nun-ri ha ri tuu ni na ze, i tuu ni.»

²³ A falé ku le, Zezu fere nun-ε ba luó led' nduobal-eri a baa ha ri huo-ri hoy mii: «Suoriya ba taa nzobri ká i kó fe ká i kó báy nun-rĩ na. ²⁴ Ba tusue kji, mĩ baa ha ri: *nzob yaŋa bayri saa nzaa Ngerewuru báy mbayri ká pola lew ngji bamba i dfaa kɔn bay kóko fe ká i kó key, roo le, i kó feke na báy nun-ri ya. I dfaa kɔn bay láa bayri ká i laa key, roo le, i laa bayke na ya.»

Law bay ká se tul nzob law kere ká Samari

²⁵ Nzob mbijw munu ká ba *nzob fére nzobri bol kusolri na uru siya a vbi Zezu bay, bay nzaake nzi-ε a baa mii: «Mbay, fe ji ze mĩ dfaa ndaw rɔɔ bay káwke báy kumnun baŋguo le?» ²⁶ Lεε, Zezu yijra báy bay ha ni mii: «Bay ji ze i dfaa dfo bil *mbede bol kusol naari na le? Waa, mù

kji mú laa bayke mina le?» ²⁷ Lεε, ledban na yijra báy bay ha ni mii: «Igerembay Ngerewuru bo na, mù hii ni báy bil law-ari riw bele ndaw, báy para nun sùo-ori riw bele ndaw, báy hurusuo-ori riw bele ndaw, rɔɔ báy kér bay bori riw bele ndaw pi. Rɔbay, mù hii ku-ɔ munu ká sùo-ɔ bo kji*.»

²⁸ Báyii le, Zezu yijra báy bay ha ni mii: «Nda ndad! Mù yijra bay na ha mĩ báy kere. Fe niri key na, mù dfaa munu baŋguo le, mù káw báy kumnun baŋguo.» ²⁹ Roo le, nzob ká fere nzobri bol kusolri na hii nzaa nasi bay be. Ro, a vbi Zezu mii: «Nzob ve ze ba baw ku-i le?»

³⁰ Báyii le, Zezu yji a mbi bay a baa ha ni mii: «Nzob mbijw munu uru saa Zuzalem a se ba Zeriko. Báyii le, ka tji sakra nzob riibari. Lεε, i mgba ni í ndaka ni wɔb wɔb í nan gari beri, báy fe hawri í pɔŋ ni bo gbelen ba hud a í zol. ³¹ Lεε, faake ku na, *nzob fe poy Ngerewuru mbijw munu se di ndaw. Zadka'a ví dar ledban na gbukru na báyii le, ka mbi nun-ε mari bo zad kji, a to faa kuŋ pola a kal. ³² Rɔbay, nzob ped' Ngerewuru mbijw munu ba nzob ká saw kani Levi kji hoy kara dfaa faa mbijw munu na ndaw. Zadka'a ví di ya deb báy zad nam ledban na báyii le, ka mbi nun-ε

* 10:27 10.27 Kijna bol kusol ba sidike 6.5; Soro ped' dfaa Leviri 19.18.

mari ɓo zadƙ kɪ, a to faa kuŋ faa pola a kál na rɔɓay. ³³ Roo ɓe, nzob mbɔw munu ká kuɗu zadƙ ká Sámari se varu báy faa na ku ndaw. Ba nzobri ká Zibri kɔ ri ɓa fe ya. Zadƙa'a ví dar ledƙban na ku gbukru a mbi nun-ε a kɔ ni na báyyi ɓe, ka kɔ nun síe ɓe, ³⁴ a soro ɓa lakun-ε a mgba ni a wàa nuɔ-eri na báy mbii ferɪ kadƙ kadƙ, a kuna num zuɔ dī, rɔɔ a kuo báy vay gariri. Falε ku ɓe, ka mbi ni ɓo tul maasoɓa ɓe kɪ sùo-ε, a séke hul nam varuri a ɗaa ni varu báy kere. ³⁵ Nzaaruoke ku báyyi ɓe, ka nduo ɓil ɓɔl ɓe a faa lari vay ɓa sidī, a ha nzob kóro faa hul varuri na a ɓaa ha ni mii: "Mu yaa lari na key ɓo, mú ɗáake ledƙban key na báy kere ha mī. Ze ɓo mù ɓie lari kɪ ɓay tul-e hoy kara, yɪi ɓi ɓe, ɓi kɪ sùo-i mī púo mù mbɔl fe hayri ká mù ɓie ɓay tul-e ká fal-i na báy."»

³⁶ Lεε, Zezu vbi ni ɓay mii: «Ká sakra nzobri ká say key na waa, nzob ve ze ɓa ɓaw nzob ká tɪi saa sakra nzob riibari na ɓe woo?» ³⁷ Nzob ká fere nzobri bol kusolri na yɪiŋra báy ɓay mii: «Ba nzob ká kɔ nun síe ledƙban na.» Báyyi ɓe, Zezu ɓaa ha ni mii: «Mu se mú ɗaa faa mbɔw munu ká ɓe na ndaw.»

Zezu se luɔ Marte báy Mari

³⁸ Zadƙa Zezu báy ledƙ nduobal-eri i se faa kɔɓ rɔɓay na, i tɪi púo mbɔw munu. Lεε, máy mbɔw ká riŋ-ε ɓa Marte mgba ni ɓa

ɓil hul ɓe a ɗaa ni varu. ³⁹ Lεε, yu-ε ká riŋ-ε ɓa Mari na ɗo dī ndaw, a kaw siri ká saw ɓal Ngerembay Zezu a laa ɓay ɓe. ⁴⁰ Roo ɓe, Marte na yɔklo sùo-ε báy pedƙ fe karari ngɪi ɓamba tasiri. Ndɪi munu hoy ɓe, ka ví ziŋ Zezu a vbi ni mii: «Mbay, yu-i na pɔŋ pedƙ fe karari ɗaa mī faw huo-i hoy na waa, mù kɔ ɓa fe kere zu ɓe? Mu ɓaa ha ni ɓo, ka ví a sɔ mī.» ⁴¹ Lεε, Ngerembay yɪiŋra báy ɓay ha ni mii: «Marte, ɓo na, mù ha law-a nzáa mù ɓa lie ɓa lew, mú yɔklo sùo-ɔ ɓay tul ferɪ ngɪi ɓamba tasiri. ⁴² Roo ɓe, fe mbɔw hoy ze ndadƙ ɓamba tasiri. Fe ká Mari kɔ ɓa fe kere a naa a ɗaa nun-ε ɓo dī na, nzob ti yaana saa nduo-ε ya.»

11

Zezu fere ledƙ nduobal-eri faa ɗaa nzaa ɓay kere (Mat 6.9-13; 7.7-11)

1 Nam mbɔw munu Zezu ɗo ɗaa nzaa ɓay kere ká zadƙ hane munu. Zadƙa'a ɗaa nzaa ɓay kere ɔ na báyyi ɓe, ledƙ nduobal-ε mbɔw ká sakra nzob hawri vbi ni mii: «Mbay, mu fére buru ɗaa nzaa ɓay kere munu ká Zaa fere ledƙ nduobal-eri na.»

² Lεε, Zezu ɓaa ha ri mii: «Zadƙa ì ɗaa nzaa ɓay kere na, ì ɓaa mii:

“Baa buru,
Ndadƙ ɓay haŋa nzobri riw
bele i tuu mù
ɓo huo-ɔ kɪ hoy mù ɓa
Ngerewuru.

Ndad̄ bay haṅa mu ví re mbay ká tusiri key.

³ Mu haṅa buru ṅgaw, bo buru re maa buru nam báy nam

⁴ Mu nda buma tul fe d́aa yaa buru, bay ji ɛ, buru kara buru nda buma zinj nzoḅri riw bele ká i d́aa kaaya zinj buru na.

Mu haṅa buru se bil nzaa úla ya.”»

⁵ Ka baa ha ri na roḅay mii: «Munu ká nzoḅ mbjw ká sakra baari key se luo nzoḅ buo-ε mbjw munu ba nzaa zad̄ buo a baa haṅa ni mii: “Nzoḅ buo-i, mu kpaam̄ maapa ba say ⁶ haṅa mi séke haṅa nzoḅ buo-i haṅe ká uru saa varu a tji tul-i ká m̄i do báy fe mbjw ká nduo-i bay d́aa haṅa ni ya.” ⁷ Lɛɛ, nzoḅ buo-ε na naa hula genṅen, a yjinra báy bay haṅa ni mii: “Mu yoklo m̄i ya. Haṅa mi naa dekeke mí úo. Faa hul bi kara dar gbukru do d̄i ro, a búru vu-iri kara buru naa hii doḅ ndaw. M̄i maa bay úru siya bay fáa maapari na haṅa mù ya.” ⁸ Ku waa, nzoḅ a d́aa fe munu ndaw ɛ? M̄i baa ha ri ta-tan: ze ka’a úru siya bay haṅa ni fe bay bá ká’a ba nzoḅ buo-ε na ya hoy kara, ka’a úru a haṅa ni feri riw bele ká’a se síeke na mgbum bay náake sahoj ká’a doko tul-e.

⁹ «Bi na, m̄i baa ha ri: ì vbi Ngerewuru fe, ɛ, a haṅa ri. I nzaa fe, ɛ, ka’a mbika bo pol-ri ha ri báy. I nda faa hul, ɛ, ka’a mgbúda ha ri,

¹⁰ bay ji ɛ, nzoḅ haṅa haṅa ká vbi ni fe ɛ, a haṅa ni; a nzoḅ ká nzaa fe ɛ, a mbika bo pol-e haṅa ni. Ze, nzoḅ ká nda faa hul ɛ, a mgbúda haṅa ni.

¹¹ «Waa, baa led̄ haṅa ká sakra baari key ká vi-e vbi ni s̄ji ɛ, ka’a mbika kuotol ze bo nduo-ε haṅa ni ɛ? ¹² Mase, ka vbi ni para kay ɛ, ka’a mbika ndáy ze bo nduo-ε haṅa ni ɛ? ¹³ Baari ká ì ba nzoḅ law ndayari ɛ, ì ko faa haṅa fe kereri haṅa vu baari ku ya roo, maa bay Baa baari ká kaw nulue ze, ti haṅa Tem Law Pie haṅa nzoḅri ká i vbi ni na ya ɛ woo!»

Zezu báy Belzebul

(Mat 12.22-30; Mrk 3.22-27)

¹⁴ Nam mbjw munu Zezu do níi temndaya ká tul led̄ban ká temndaya mbii kusol-e gban haṅa ni baa bay ya. Zadka temndaya na tji saa tul-e na, poṅ ni haṅa ni tii saw b́aa bay haṅa ruo nzoḅri ká i do zad̄e ku na tuku ri ha ri kaw yer. ¹⁵ Roo ɛ, nzoḅ haṅeri ká d̄i ku baa mii: «Ba *Belzebul ká ba mbay tul temndayari na ze haṅa ni hurusuo bay haṅa ni níike temndayakeri na ku!» ¹⁶ Nzoḅ haṅwri ká d̄i ku roḅay, i hii bay nzáa nzi-ε. Ze, i vbi ni bay haṅa ni ka d́aa fe sanj mbjw ha ri kóke hurusuo-ε na uru saa luo Ngerewuru ɛ, bari ko.

¹⁷ Munu ká Zezu ko k̄er bay bari ko ro na, ka baa ha ri mii: «Puoruo taa haṅa haṅa ká nzoḅkeri te bil k̄i

na, a bíe, a hulri ká dí kara a háw wukluk wukluk.¹⁸ A munu ku waa, zadka *Satan ruu zinj sùo-ε sùo-ε na waa, puoruo be a doko báy kere banɔo mina le? Mí baa munu, bay jì le, ì baa mii, Belzebul ze hã mĩ hũrusuo hã mĩ níike temndayari.¹⁹ A zadka mĩ nii temndayari báy faa hũrusuo Belzebul na waa, hũrusuo ve ze nzob baarĩ na, ì níike temndayari na ku le? Fe d́aa nzob baarĩ kị kie mii, bay b́aa baarĩ *Fariziri na d́o báy zadε ya.²⁰ A ze bo, ba hũrusuo Ngerewuru ze, mĩ níike temndayari le, be nu ku na kie mii, síe ká Ngerewuru tii saw réke mbay ká tul nzobri na, t̄j̄i sakra baarĩ ro.

²¹ «Zadka nzob hũrusuo f̄aa fe ruy beri zuo sùo-ε roo a k̄oroke faa hul be le, feziɔa beri riw bele na d́o kununu.²² Roo le, zadka nzob ká hũrusuo-ε kal taa be na t̄j̄i tul-e le, a mgbaka ni veb a nan fe ruy beri ká'a d́aa law-ε bo dí na, a leke feziɔa beri riw bele ká'a f̄aa na yaa yaa hã nzobri.

²³ «Nzob ká zuo zinj mĩ ya le, ba nzob ká t̄un̄ mĩ ngeren̄ zu. A nzob ká so mĩ bay f̄aa nzobri ha ri se fal-i ya le, ka ba nzob ká d́aa hã nzobri zekre kị kad kad.»

Ȳj̄i temndaya faa bal ba sid̄ike
(Mat 12.43-45)

²⁴ «Zadka temndaya mb̄j̄w t̄j̄i saa tul nzob na báȳj̄i le, ka

zol a h̄ari bil law kor ba lie ba lew, a nzaara zad bay d́aa puo ká dí. Zadka'a nzaara kp̄uy a zinj ya na báȳj̄i le, ka b̄aa ká bil law-ε mii: «Mí ȳj̄i bay séke bol nduoɔal-i ká hul nam bi ká mĩ t̄j̄i saa dí pola na.»²⁵ Zadka'a ȳj̄i saa lew, a vi dí na báȳj̄i le, ka ko bil hul na ká i f̄aa keren̄ keren̄, a í leke fer̄i zuo dí nḡay nḡay.²⁶ Ro, a ȳj̄i nzek a vaa f̄aa temndaya k̄iri tul-ri t̄on̄o say ká law-ri ndaya kal tul-e taa be ku robay, a víke ri zuo bil hulke na, a í d́aa puo ká dí. Be nu ku laa le, ledbanke na kaw báy kere ya nḡj̄i bamba tasiri kal taa pola ku robay.»

²⁷ Zadka Zezu d́o b́aa bay fekeri munu hoy le, máy mb̄j̄w munu ká d́o sakra ruo nzobri na, baa bay báy bawda kusol-e belej̄ mii: «Suoriya ba taa máy ká mbón̄ mù, a aw mù w̄an.»²⁸ Báȳj̄i le, Zezu ȳj̄inra báy bay hã ni mii: «Munu na kị. Roo le, nzobri ká i laa Bay Ngerewuru, a í d́aa vu mbom bo dí na máa, suoriya ba taa bari.»

Zezu h̄i d́aa fe san̄ ha nzobri ká timbedε key ya
(Mat 12.38-42)

²⁹ Zadka ruo nzobri mb̄u kị mer mer ká luo Zezu na báȳj̄i le, ka mbi bay a baa mii: «Nzobri ká timbedε key na, i ba nzob law ndayari, ze í vbi fe san̄ ze bay kóko. Roo le, fe san̄ kị bod̄ ká bay d́aa nde tul-e taa hay ká Ngerewuru d́aa ká tul

*Zonas na, tiya. ³⁰ Do faa mbjw munu ká Zonas do ba fe kίe fe h̄a nzobri ká ηgerepuo ká *Ninive k̄o na, b̄i *Vu Nzob na h̄oy kara, m̄i doko ba fe kίe fe h̄a nzobri ká timbede key. ³¹ Sew ká Salom̄on re mbay ká tul led Izarayelri na, m̄ay mbjw munu ká ba mbay ká tul nzobri ká fi hodo na, uru faa d̄i d̄i ká gb̄u zad, a vi bay láa bay nun n̄em Mbay Salom̄on. Sawke mini ze, nam ká N̄gerewuru a ví kún sal bay zuo tul nzobri na, m̄ay na a úru z̄in nzobri ká timbede key, a daa bay zuo tul-ri, bay j̄i le, nzob ká do pol-r̄i ká ì k̄o ni b̄ay nun-r̄i key na, ka kal tul Salom̄on pavbad̄ r̄obay. ³² R̄obay, nam ká N̄gerewuru a ví kún sal bay zuo tul nzobri na, nzobri ká bil ηgerepuo ká Ninive na, i úru z̄in nzobri ká timbede key í daa bay zuo tul-ri, bay j̄i le, nzobri ká Ninive na, zadka i laa káa bay Zonas na báȳji le, i suo k̄er bay bari ká tul fe dáa yaa bari. M̄i baa ha r̄i: nzob ká do pol-r̄i key na, ka kal tul Zonas pavbad̄ r̄obay.»

Nun nzob do munu ba huu ndele be

(Mat 5.15; 6.22-23)

³³ «Nzob mbjw ti dáa huu taa huu ndele, r̄o a mbi s̄ii lanz̄on, mase a mbi tun̄guo guba d̄i ya. Roo le, huu ndele na, i daa huu taa d̄i, r̄o í daa s̄ii siya bay haña bo, nzobri ká i r̄ii hula na, i kóke zad. ³⁴ Nun-ari na do

munu ba huu ndele ká s̄u-o. Zadka nun-ari do báy kere le, s̄u-o-ri riw bele a tán kad kad. Roo le, zadka nun-ari ba sem le, s̄u-o-ri riw bele, a doko bil sun̄ tilo. ³⁵ Munu zu le, ì nze báy s̄u-o-r̄i bay haña zad taña ká hie ká bil law-ri na, ka fére a ba sun̄ tilo ya. ³⁶ Zadka bil law-ari riw bele do bil zad taña, r̄o fe ká bay s̄ii d̄i s̄ii nd̄ij tiya le, s̄u-o-ri riw bele na, a tán kad kad, a hie gb̄ie munu ká huu ndele h̄a mù kóke zad báy kere.»

Zezu daa bay bo tul Fariziri báy nzob fére nzobri bol kusolri

(Mat 23.1-36; Mrk 12.38-40)

³⁷ Zadka Zezu do báa bay k̄ob báy na báȳji le, Farizi mbjw munu d̄i ni bay haña ni se puo be a s̄u fe. Lee, Zezu se z̄in ni a v̄aa kaw nzaa fe s̄um na. ³⁸ Báȳji le, Farizi na ηḡaa fe dáa be, le, tuku ni, bay j̄i le, ka s̄je nduo-ε *tañ kad kad munu ká *bol kusol bari kίe na ya h̄oy, a kal a kaw nzaa fe s̄um. ³⁹ Lee, N̄gerembay baa h̄a ni mii: «Áa! Baar̄i *Fariziri, ì do munu ba tun̄guo t̄oy báy tun̄guo ηgaw ká ì w̄aa fal-ε k̄j̄ h̄oy h̄a ni tañ kad kad. Roo le, bil law-r̄i ká nz̄iyya na, law riiba báy law mgb̄oro ze mbaa d̄i dororo. ⁴⁰ Baar̄i k̄ok̄ori! N̄gerewuru ká daa fal fe ká kele na, ka daa bil-e ká nz̄iyya nd̄aw ya le woo? ⁴¹ Munu zu le, fe ká do bil tun̄guo t̄oy báy tun̄guo ηgaw baar̄i na, ì h̄a

nzob kükuri. Be ndaw roo, feri riw bele a tan kad kad bay tul-ri báy.

⁴² «Baari Fariziri, kóko seke fe ba taa baari, bay ji le, vay feri ka bare fu buy buy ka riŋ-ε ba *mante*, mase *ruu*, mase *kiri* vay náy ji ji hoy kara, duo le, i naa mbjw ha Ngerewuru báy zadε zadε, roo le, daa fe ka do báy zadε ka nun Ngerewuru báy mgbaka ini zinj ni na, i poŋ fal-ε tan daake. Be ze, ba feri ka ndad bay daa nun-ri bo di tan yinjra bie fe hawri.

⁴³ «Baari Fariziri, kóko seke fe ba taa baari, bay ji le, i hii bay kaw zad kaw riŋ dika ka do pola ka bil hul mbu kiri, a i hii bay haŋa nzobri hii soko korma korma ha ri ka nun nzobri riw bele ka zad ruo.

⁴⁴ «Kóko seke fe ba taa baari, bay ji le, baari na i do munu ba tupalri ka gol maa ki ruy ruy ka nzob ko zadε ya, ka nzobri ka i se tul-e kara, i ko ba tupalri ya.»

⁴⁵ Báyji le, nzob fére nzobri bol kusol mbjw munu ka sakra nzob hawri ka i do zadε ku na vbi ni bay mii: «Mbay, bay ka mu baa mini ku na, mu rad buru key ndaw zu waa, mu ko ya lo!»

⁴⁶ Lee, Zezu yinjra báy bay mii: «Baari *nzob fére nzobri bol kusolri na kara ndaw: kóko seke fe ba taa baari, bay ji le, i daa soba ka hii bamba tasiri bo tul nzobri bay haŋa ri sob. A baari ki suo-ri na, vu nduo-ri ngedεŋ mini hoy kara i hii

zaake ya. ⁴⁷ Kóko seke fe ba taa baari! Baari na i mbuo tupal *nzob yaŋa bayri saa nzaa Ngerewuru ka bulu baari i ri na vur vur. ⁴⁸ Be ze i kieke suo-ri ba nzobri ka i hii bay fe daa bulu baari zinj ri, bay ji le, bari na, i i nzob yaŋa bayri saa nzaa Ngerewuru, a baari laa ro ze, i ba nzob léke tupalke ri na vur vur. ⁴⁹ Sawke mini ze, Ngerewuru fére nzobri fe báy faa nun nzem be ta-tan mii: «Mi pie nzob yaŋa bayri saa nzaa-i, báy *nzob nday nzaapedri ha ri se luo nzob niri na key. Lee, bari nzobkeri na, i ika nzob haneri a i daa nun nzob haneri tuo sie ngji bamba.» ⁵⁰ Ze, bay sim nzob yaŋa bayri saa nzaa Ngerewuru riw bele ka i i ri ka piedke báy sew ka Ngerewuru daake tusiri kpuru tji vuri na kara, ka'a daa bayke zuo tul nzobri ka timbedε key: ⁵¹ tii sawke saa tul sim *Abel kpuru tjiike tul-e taa Zakari ka i i ni ka sikda zad ka *tutakra fe poy bo di báy *hul kani Ngerewuru na. Mi baa ha ri ta-tan: bay sim nzob niri key riw bele na, a doko tul saw nzobri ka timbedε key.

⁵² «Kóko seke fe ba taa baari nzob fére nzobri bol kusolri, bay ji le, baari na, i mbi lakerere mgbuda faa hul nun nzem ka bay tul pam na do nduo-ri. Lee, baari ki suo-ri kara, i nduo di ya, a nzobri ka i hii bay nduo di hoy kara, i haa ri

faake.»

⁵³ Fal bay ku báyii le, Zezu uru ká zadε ku a zol. Lεε, nzob fére nzobri bol kusolri báy Fariziri na, law-ri f̄aa ri ha ri tii saw úru z̄iη ni báy bay gal gal bay tul bayri na ku, ro í vbi ni bayri k̄iηε bod bod ηḡji bamba ⁵⁴ í nzáake nzi-ε bay láa bay k̄i bod ká'a t̄ji saa nzi-ε.

12

Zezu bo led nduobal-eri bay tul nzob nzaa rúo bayri (Mat 10.26-27)

¹ Ká bil namkeri ku na, ruo nzobri mb̄u k̄i mer mer ká luo Zezu a í tod fal bal k̄i mb̄ör mb̄ör. Lεε, Zezu tii saw b̄aa bay z̄iη led nduobal-eri pola mii: «Ì kór̄o s̄uò-r̄i ká tul fe hew fe *Fariziri ká ba nzaa rúo bay bari na. ² Feri riw bele ká do lanz̄oη na, a t̄ji do zad hie gbay gbay; a feri riw bele ká do zad muni kara, nzobri kók̄o riw bele. ³ Sawke mini ze, feri riw bele ká í baa bayke ká zad muni na, nzobri láa bayke ká bisie biribin̄. Bayri riw bele ká ì ηḡu-ηḡurike ká sakra k̄i ká bil hul nam baar̄i na h̄oy kara, i doko sikda puo ndaw r̄o, i ka-káake ba siya ha nzobri laa báy.»

Ngerewuru huo-ε h̄oy ze ba nzob ká ndad h̄ie ni (Mat 10.28-31)

⁴ «Baar̄i nzob buo-iri, m̄i baa ha r̄i: nzobri ká i i naysuo nzob, a fale le, i maa bay dáa fe mb̄iw z̄iη ni mb̄aa na, ndad bay h̄ie ri ya. ⁵ M̄i

k̄ie r̄i nzob ká ndad h̄ie ni: ì h̄ie Ngerewuru ká maa bay ika naysuo nzob, a fale le, ka do báy h̄urusuo bay vbuka ni bo bil zad kók̄o seke fe ká bil huu ká ru-ruma ya ban̄guo na. Ba tusue m̄i baa ha r̄i: be na ze ka ba nzob ká ndad h̄ie ni.

⁶ «T̄it̄iri na w̄aa, i f̄aa ri ba ndebe ndaw r̄o, i hie báy vu lari sid̄i h̄oy ya le? Be nu ku h̄oy kara, Ngerewuru ȳinra fal-ri mb̄iw ya. ⁷ A s̄uy tul-r̄i kara, Ngerewuru k̄i báy nzi-ε lem lem riw bele. Munu zu le, ì daa h̄ie ya, bay ìi le, ká nun Ngerewuru na, ì kal tul t̄it̄iri wuruk wuruk kal r̄obay!»

K̄ie s̄uò ba nzob taa Krisi ká nun nzobri (Mat 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ «M̄i baa ha r̄i ta-tan̄: nzob h̄aa h̄aa ká baa ta-tan̄ ká nun nzobri mii, beri ba taa bi le, bi *Vu Nzob kara m̄i b̄aa ta-tan̄ ká pol led nzaaped Ngerewururi ká nulue ndaw mii, ka ba taa bi. ⁹ Roo le, nzob ká baa ta-tan̄ ká nun nzobri mii, beri k̄o m̄i ya le, bi Vu Nzob na kara m̄i b̄aa ta-tan̄ ká nun led nzaaped Ngerewururi ndaw mii, m̄i k̄o ni ya. ¹⁰ A nzob h̄aa h̄aa ká'a b̄aa bay, a t̄unke bi Vu Nzob na, Ngerewuru a ndáka bumake z̄iη ni. Roo le, nzob ká t̄jiri Tem Law Pie na, ka ti ndáka bumake z̄iη ni ya.

¹¹ «Zadka i mgba r̄i í séke bay dáa bay bo tul-r̄i ká bil *hul mb̄ú k̄i Zibri, mase pol

mbayri báy nzoḅ réke tul puori kara, ì ha law-rì ka nzáa rì ká dī bay tul bayri ká ì báa bay yaanake sùo-rì, mase bayri ká ì báa ká zadε na ku ya, ¹² bay ji ε, ká zadε ku hoy ze Tem Law Pie a fére rì bayri ká bay haṅa rì baa na.»

Law bay ká se tul nzoḅ feziṅa ká ba kòkò

¹³ Ká bil ruo nzobri ku na, nzoḅ mbjw munu mbi bay a baa ha Zezu mii: «Mbay, mu baa ha yu-i, bo búru k̄i búru leke k̄i fe pile ká báa buru p̄oṅ na saa sikda.»

¹⁴ Báyii ε, Zezu yj̄iṅra báy bay ha ni mii: «Bo ledban ni key! Nzob ve ze dáa m̄i kaw ba nzoḅ dáa bay, mase nzoḅ wál fe baar̄i ha rì lε?»

¹⁵ Falε ku báyii ε, ka ȳji a baa ha nzoḅri riw bele ká i do zadε na mii: «Ì nze báy sùo-rì! Kòkò nun fe taa ji ji hoy kara, ì kóro sùo-rì ká dī, bay ji ε, báy faa z̄iṅ feri na ì tí z̄iṅ káw báy kumnun taa tusueke ká dī ya. Ze feziṅakeri ṅj̄i na bamba hoy kara, be ze ba faake ya.»

¹⁶ Rōbay, Zezu baa bay báy faa law bay ha ri a baa mii: «Nzoḅ feziṅa mbjw munu, fe payri do wáa be ṅj̄i bamba. ¹⁷ Lεε, ka ker bay ká bil law-ε a baa mii: “M̄i dáa mina k̄i ro zey ε, bay ji ε, zad ká bay haṅa m̄i daa fe pay biri riw bele zuo dī na tiya.” ¹⁸ Rōbay, ka ȳji a baa mii: “M̄i kò ro! Fe ká m̄i dáa na ze do key:

m̄i gódo pul biri riw bele zuo bisuy, mí kan k̄iri ba bawdake bawdake kal tul-ε taa polari na ku rōbay, a mí faa para fe pay biri báy fe kere biri riw bele zuo dī. ¹⁹ Falε ku ε, m̄i báa ha sùo-i mii: ‘Mu naa dεkεε ro! M̄u do báy feziṅari ṅj̄i bamba tasiri ká bay haṅa m̄u káwke báy mbiimbam mbiimbam maa fe ro. Munu zu ε, mu mgba taram sùo-o, mú s̄u mú nzo, a mú dáake suoriya.’” ²⁰ Ro, Ngerewuru baa ha ni mii: “Bo kòkò nzoḅ! Bil sun ká vuri key k̄i na, m̄i mgbaka m̄u bay náa para nun sùo-o na. Ku w̄a, feri ká m̄u leke zuo báy zadε zeb zeb na, a bá taa ve ro lε?” ²¹ M̄i baa ha rì: a doko faa mbjw munu ndaw bay tul nzoḅ ká mbu feziṅari ṅj̄i-ṅj̄i ba taa be ká tusiri key, roo ε, ká luo Ngerewuru ká nulue na, ka do báy feziṅa mbjw ká dī ya.»

*Ha law-rì ka nzáa rì ya
(Mat 6.25-34)*

²² Falε ku ε, Zezu baa ha led nduoḅal-eri mii: «Sawke mini ze, m̄i baa ha rì: ì ha law-rì ka nzáa rì bay tul fe sum ká ì se síeke bay káwke báy kumnun na ya, mase bay tul gari ká ì ndúo na kara ya ndaw, ²³ bay ji ε, káw báy kumnun baar̄i na kal tul fe sumri ndaw, a sùo-rì kara kal tul gari ká ì nduo na ndaw pi. ²⁴ I mbi nun-r̄i í kò gambereri ká i haari tumbam siya ku. Bari na, i ru fe ya ndaw, í vbie fe

pay ya ndaw, a í do báy pul mase dura kóro fe kere bari mbjw ya ndaw pi. Roo le, Ngerewuru hol ri! A baari na, Ngerewuru ko-kóm ba tul-ri, bay ji le, i kal tul bari nduyri na ku robay.

²⁵ «Ká sakra baari key na waa, nzoB ve ze báy faa law-ε ká nzaa ni na, a máa bay d'áa nam kji nde tul nam káw báy kumnun be na le woo?

²⁶ Munu ká i maa bay d'áa vu fe ndji mini key ya waa, bay ji roo, i ker bay se lie se lew bay tul fe hawri ká ton na le? ²⁷ I békle fukri ferí ká do mbuyu ká bil wáari ku i ko. I daa ped ya ndaw, i kan gari ya ndaw, roo le, mi baa ha ri ta-tan: Mbay Salomon kji ká ba nzoB rin dika ká'a kaw bil feziya badak na hoy kara, ka nduo gari nduy mba fukri fe niri key na ya. ²⁸ Feri ká fuu do mbuyu ká bil wáari ká do vuri key, ká ruo le, i fáa ri zuo huu hoy le, Ngerewuru ko-kóm ba tul-ri a ha ri fuu mbuyu ba gama ku ya roo, maa bay baari ze, ka ti haña ri gari ká i se sieke na ya le woo? Aa, baari ká mbika law baari ndji na!

²⁹ «Munu zu le, i yoklo sùo-ri banjuo bay tul ferí ká i suna ya ndaw, bay tul ferí ká i nzoko ya ndaw, ³⁰ bay ji le, nzoBri ká tusiri key ká i tuu Ngerewuru ya ze i nzaa ferí ká mini key banjuo. Roo le, baari na, i do báy Baa ká ko ferí ká i se sieke na. ³¹ I nzaa faa ha Ngerewuru ze ka re mbay ká tul-ri, roo a haña ri

fe niri ká i se sieke na nde di báy.»

Fe fere ká se tul feziya
(Mat 6.19-21)

³² «Baari vu badu biri na, i hie ya, bay ji le, Baa baari ká kaw nulue na do báy suoriya bay haña ri kaw bil puoruo be. ³³ I hie ferí ká i doke a i pon laríke ha nzoB kukuri. I nzaa bol lari ká go-godo ya i daa feziya baari ka zuo di, a i koro ka do nulue. Be ze ba zad ká nzoB koro feziya be do di le, bie ya banjuo kpadara. Ba zad ká riibari maa bay sóro i vi lakun-ε ya ndaw, ndereri kara nde fe ká di ya ndaw pi. ³⁴ Tusueke le, zad ká feziya baari do di na, zadε na ku ndaw ze law-ri kara te di nzokdo.»

Káw báy nzaa bal kekeke

³⁵ «Baari na, ndad bay haña ri sin tul gari ped baari báy sal hu, i ha huu ndele baari hie, roo i giyanke nam vi Ngerembay na. ³⁶ I do munu ba led káwri ká i kaw i giyan baa káw bari ká se ba zad yaña kji. Zadka'a yji saa di a vi a nda bufaa hul na bayji le, i do di ya bay mgbúda faa ha ni i mgba ni báy kere. ³⁷ Suoriya a ba taa led káwri ká baa káw bari vi zin ri ká i kaw báy nzaa bal-ri kekeke! Mi baa ha ri ta-tan ba tusue kji: ba baa káw bari na kji sùo-ε ze, a nduo gari ped be a sin báy sal hu, a ha ri kaw nzaa tutakra fe sum, roo a vi sùo-ε bay léke ri báy nzi-ε nzi-ε báy. ³⁸ Zadka baa káw bari na vi báy nzaa

zad buo, mase báy zad ká dō dīn hōy a ví zīn ri ká i kaw báy nzaa bal-ri kekeke na ɛ, suoriya a bá taa bari. ³⁹ I kō báy kere ndaw rō! Zadka nzob puo kō saw síe ká nzob riiba a víke bil hul be na ɛ, ka ti pōn faa hā nzob riiba haw faa hul be, a faa fe beri ya. ⁴⁰ Munu zu ɛ, baari hōy kara, ì káw báy nzaa bal-ri kekeke, bay ji ɛ, saw síe ká ì ker ya na ndaw rō, bi *Vu Nzob na mī víke báy.»

Led káw ká dō tul ped be, báy be ká dō tul ped be ya (Mat 24.45-51)

⁴¹ Piyer vbi Zezu mii: «Mbay, law bay ká mù baa key na, mù baa hā buru huo buru hōy mase, mù baa hā nzobri riw bele ɛ?»

⁴² Lɛɛ, Ngerembay yinjra báy bay hā ni mii: «Led káw hā ze dō báy nun nzem, a dō tul ped be báy zadɛ ɛ? Be key na, bāa káw be a pōn ped ká bil hul beri zuo nduo-ɛ hā ni kō-kóm ba tul-e, a hā led káw hawri fe sum bari báy zadɛ zadɛ báy nam nam. ⁴³ Suoriya a bá taa ledke ká bāa káw be yji a ví zīn ni ká zad dāa ped ká mini key. ⁴⁴ Mī baa ha ri ta-tan ba tusue ki: be na, bāa káw be a pōn ped kóro fe beri riw bele zuo nduo-ɛ.

⁴⁵ Roo ɛ, zadka led káwke na ker ká bil law-ɛ mii, bāa káw beri na mgba roy ká bay vika na, ka tii saw bód led káw hawri ká i ba máyri báy wārari, rō a gibla fe sum, a dekde him kpuru hā ni

daa ni se tiika tiika. ⁴⁶ Báyji ɛ, báy nam ká'a ker ya na, bāa káw be na a ví tii tul-e mbudfa báy saw síe ká'a kō ya. Lɛɛ, ká'a mgbaka ni a dāra ni kō seke fe ngji bamba, a dāa ni kaw zad kóko seke fe zīn nzob hawri ká i dō tul ped bari báy zadɛ ya na. ⁴⁷ I kō, led káw ká kō law hiiya bāa káw be kō, rō a leke sùo-ɛ ya, a dāa law hiiya be ya ndaw na, i ndáka ni ngji bamba tasiri. ⁴⁸ Roo ɛ, led káw ká kō law hiiya bāa káw be ya, rō a dāa fe kḡaya ká'a máa bay haḡa ri nda ni na, i ndáka ni na kḡ, roo ɛ, i ndáka ni ndii munu hōy. Nzob ká Ngerewuru hā ni fe ngji bamba na, a vbika ni fale ngji bamba. A nzob ká'a pōn feri ngji-ngji zuo nduo-ɛ na, a vbika fe kḡiri ngji-ngji zuo tul-e taa hawri.»

Téke bil ki ká bay tul Zezu (Mat 10.34-36)

⁴⁹ Zezu baa na rōbay mii: «Mī vi tusiri key bay dāa huu bo dī. Mī kaw báy kér bay ngji bamba kpuru hā mī tii saw haḡa huu ɛ. ⁵⁰ Do nun haḡa ri dāa mī nduo bil kóko seke fe. Law-i kara mbi huu bid bid kpuru maa báy pedke ká'a ókoke báy zadɛ. ⁵¹ Wāa, ì ker í baa mii, mī vi bay haḡa dekeke ka dō tusiri key ɛ? Munu ya. Mī baa ha ri: bi na mī vi bay haḡa téke bil ki ka dō. ⁵² I kō, tii sawke vuri key na, nzob iniri ká tul-ri ndebe na, i téke bil ki. Nzob saykeri, i téke bil

kị zị́n nzoḅ sị́dikeri; a nzoḅ sị́dikeri laa Ƽ, i t́eke ƒil kị zị́n nzoḅ saykeri. ⁵³ B́aa led, a ƒíe zị́n vi-e ḱa ƒa led ẃara nzoḅ; a vi-e na kara, a ƒíe zị́n bi-ε nd́aw. Ḿaa led, a ƒíe zị́n vi-e ḱa ƒa led máy tikd́i; a vi-e na kara, a ƒíe zị́n mi-ε nd́aw. Ḿaa fay, a ƒíe zị́n máy vi-e; a máy vi-e na kara, a ƒíe zị́n ḿaa fay ƒe nd́aw pi.»

Kóko faa ndáy saw feri ká do timbede key

(Mat 16.2-3)

⁵⁴ Zezu ƒaa rḅay ha ruo nzoḅri mii: «Zadka ị́ kḅ sii mbam uru, a ƒo fi zad riḅ sie Ƽ, ḱa zadε ku hḳy ị́ ƒaa mii, mbam na tḅ vuku. Ƽεε, mbam na ví tḅ munu ḱa ị́ ƒaa na. ⁵⁵ A zadka ị́ kḅ zuu ḱa kuu a uru saa fi hoḁo na ị́ ƒaa mii, zad a zán. Ƽεε, zad zan na kị. ⁵⁶ Úwaa, ƒaari nzoḅ nzaa rúo ƒayri! ƒaari na, ị́ kḅ faa ndáy saw fe ḱa kie fe ḱa tumbam ƒáy tusiri key na tie nun-ri ƒamba. Ẃaa, ƒaa mina rḅḅ, ị́ maa ndáy saw fe ḱa kie feri ḱa ƒo timbede key ya Ƽ?»

I léke ƒay ḱa sakra kị

(Mat 5.25-26)

⁵⁷ «Ẃaa, ƒay ị́ nd́aw rḅḅ, ị́ mbi nzaa-rị́ sùo-rị́ ƒay tul fe hayri ḱa ƒo ƒáy zadε ƒay ƒaa na ya Ƽ?» ⁵⁸ Zadka nzoḅ ƒaa ƒay zị́n mù, rḅḅ ƒo ƒáy kị ị́ se mbijw hḳy ƒa zad fón ƒay Ƽ, mu ƒaa hurusuo-ḅ riw bele ka tun kị ha ƒo ƒáy kị ị́ léke ƒayke ḱa sakra kị ḱa faa ku hḳy, ƒo ha ni ka pón mù. Munu ya Ƽ, ka'a ƒaa

kpuru ha mù se nzaa nzoḅ kún sal ƒay. A nzoḅ kún sal ƒay na, a ƒaa mù nduo ndúo ƒomay mgbaka nzoḅri ha ni suru mù yḅḁ ƒo hul sal. ⁵⁹ Mí ƒaa ha mù ta-tan: mù ti tị́ ḱa zadε ku ya kpuru maa ƒáy haḅa mù puo mbḅl ƒori na ku ḅgid bele nd́aw rḅ!»

13

I suo kér ƒay ƒaari

¹ Ḱa sewke ku na, nzoḅ haneri ví lo soro feri ḱa Pilad ƒaa zị́n nzoḅ haneri ḱa i uru saa kudfu zad ḱa Galele ha Zezu laa. Nzoḅkeri ku na, zadka i ƒo púo *fe poy ƒari ḱa *hul kani Ngerewuru na, Pilad ha nzoḅ yum ƒeri i ri, ha simke zukri kị ƒáy fe poy ƒari na mbijw hḳy. ² Ƽεε, Zezu yijira ƒáy ƒay ha ri mii: «Kḅ ya Ƽ, ị́ ker ị́ ƒaa mii, nzoḅkeri ku na i ƒaa feyaa kal tul nzoḅ Galele hawri riw bele, ze i ḱoke seke fe ḅgị́ ƒamba tasiri munu ku. ³ Úwaa, munu ya! Mí ƒaa ha ri: zadka ị́ suo kér ƒay ƒaari ḱa tul fe kaaya ya Ƽ, ƒaari hḳy kara ị́ zị́n ƒíe riw bele munu ḱa ƒari na nd́aw. ⁴ Mase, ị́ kér se tul nzoḅri ḱa tul-ri duḅ fale tḅḅ sidi ḱa i kaw saw hul ḱa gan pḅrere ḱa Silowe, rḅḅ hulke haw a rḅḅ ri rḅene na. Kḅ ya Ƽ, ị́ ker ị́ ƒaa mii, nzoḅkeri ku na ƒay mgbá tul-ri kal tul nzoḅ hawri riw bele ḱa Zuruzalem na ku. ⁵ Úwaa, munu ya. Mí ƒaa ha ri: zadka ị́ suo kér ƒay ƒaari ḱa tul fe kaaya ya Ƽ, ƒaari hḳy kara ị́ zị́n ƒíe

riw bele munu ká bari na ndaw.»

⁶ Falé lé, Zezu mbi law bay key ndaw a baa ha ri mii: «Nzob mbijw munu maa nzum do waa be. Falé ká bole di maa fe ká'a vi bay hóro lereke báyii lé, ka zij mbijw ya. ⁷ LEE, ka baa ha nzob kóro waa na mii: "Mu ko, ba mbiimbam say ro, mi vi bay hóro lere puu na key, lé, mi zij lereke mbijw ya. Mu kunj ni nzed ba fal! Bay ji ndaw roo ka do a bie zad gor hoy lé?" ⁸ Roo lé, nzob kóro waa na yijra bay bay ha ni mii: "Mbay, póni ni ha ni do munu ká sew ni ha mi ko, bo ha mi tie saw-ε, a mí daa miiri feri ka zúo di mí ko ndaw ro! ⁹ Zadka káy roo, ka lie lé, nda-ndad, mu póni ni. A bo munu ya lé, mu ha ri kunj ni mgbum."»

Zezu vaa máy mbijw ká síe nam mgbaka taram

¹⁰ Nam mbijw munu ká ba *nam mgbaka taram Zibri na, Zezu fere nzobri fe ká bil *hul mbú kị mbijw munu. ¹¹ LEE, máy mbijw munu do di ku, ká temndaya do tul-e a raa ni te kongon ha ni zij faa ká bay ndada sùo-ε kparak ya. Suoseremke ku na daa ni ba mbiimbam duo fale tóno sidi ro. ¹² Zadka Zezu mbi nun-ε a ko ni na báyii lé, ka di ni ha ni vi luo-ε a baa ha ni mii: «Tinãa, suoserem bo na o ká tula ro.» ¹³ Falé ku roo a daa nduo-ε bo tul-e. LEE, zadε ku hoy, máy na ndada

sùo-ε kparak a tii saw písi Ngerewuru.

¹⁴ Báyii lé, mbay tul hul mbú kị na law-ε faa ni puu-u, bay ji lé, Zezu vaa nzob ká síe nam mgbaka taram. Ka mbi bay a baa ha ruo nzobri mii: «Bil namri ká yie na ba nam ká nzob a daake ped. Ze bil namkeri na ku ze, ba nam ká i víke bay sem ká do sùo-rí na ha ni vaa bo, ba nam mgbaka taram roo i vi ha ni daa ped ká di ya.» ¹⁵ LEE, Ngerembay yijra bay bay ha ni mii: «Baari nzob nzaa ruo bayri! Sakra baari key na waa, nzob haa haa hina nday be, mase maasoba be ká diki a ku ni ha ni vaa nzo mbii ká síe nam mgbaka taram na ya lé? ¹⁶ I ko, máy key ká ba saw kani bulu naari *Abaraham ká *Satan mgba ni a sij ni mbiimbam duo fale tóno sidi ro timbedε key na waa, ndad bay hina salker na ká bil nam mgbaka taram na ya lé?»

¹⁷ Zadka Zezu baa bayri na mini key báyii lé, sahoi se nzob tul ngani beri riw bele. Roo lé, ruo nzobri riw bele daa bawda suoriya bay tul feri ká ndad bamba tasiri ká Zezu daa na.

Law bay ká se tul para tuj ká ngob ya

(Mat 13.31-32; Mrk 4.30-32)

¹⁸ Zezu baa mii: «Réke mbay Ngerewuru ká tul nzobri ká tusiri key na waa, rií ji lé? Waa, fe ji roo mi mgbaka bay líeke lé? ¹⁹ Réke

mbay Ngerewuru na do munu ba para tuj* mbijw ka nzoɓ mii do bil waa be. LEE parake tji a ngɔɓ a vi ba puu ha nduyri vi daa kpan bari do nzaa toykeri.»

Law bay ka se tul fe hew fe

(Mat 13.33)

²⁰ Zezu baa na roɓay mii: «Haa ji roɓ mi mgbaka bay lieke reke mbay Ngerewuru ka tul nzoɓri ka tusiri key na le? ²¹ Reke mbay Ngerewuru na do munu ba fe hew fe ka may nzoɓ wal ndji, a zukri bay sum ba kantoy say, roɓ ha ni hew kpuru a mbaa fe fedede.»

Law bay ka se tul faa hul ka aa ya hiyaw

(Mat 7.13-14,21-23)

²² Zadka Zezu se nun-ε ba Zuruzalem na bayji le, ka ta ka ngerapuori bay vu puori a fere nzoɓri fe. ²³ LEE, nzoɓ mbijw vbi ni bay mii: «Mbay, nzoɓri ka i zinj pam na waa, i ngji ya hoy le?» Bayji le, Zezu yinjra bay bay ha nzoɓri riw bele mii: ²⁴ «I daa hurusuo-ri tun kji bay nduo bay faa hul ka aa ya hiyaw, bay ji le, mi baa ha ri ta-tan: nam hane le, nzoɓri ngjinja bamba, i nzara faa bay nduo di, le, i ti maa ya. ²⁵ Sieke ku na, zadka ngerenzob puo a uru siya a dar faa hul gbak do di na bayji le, baari ka i doko kele na, i tiika saw ndaka faa hul i

baake bay ha ni mii: “Mbay, mgbuda faa ha buru!” LEE, ka’a yinjra bay bay ha ri mii: “Mi ko zad ka i uru saa di ya.” ²⁶ Zadka i laa bayke na munu bayji le, i tiika baa ha ni mii: “Buru na, buru su fe, a buru nzo fe zinj mu. LEE, bo na mu fere buru fe ka faa buori ka bil puo buru.”

²⁷ Bayji le, ngerenzob puo na a baa ha ri ba kji mii: “Mi ko zad ka i uru saa di ya. I zol ka nzaa-i ba lew, baari nzoɓ fe daa kayari!”

²⁸ Zadka i koko bulu baari *Abaraham bay Izak bay *Zakoɓ roɓ bay *nzoɓ yanja bayri saa nzaa Ngerewuru riw bele ka i kaw bil *puoruo Ngerewuru, laa ka Ngerewuru vbuku ri zuo kele na, ka zafe ku na i reke rew bay mbii nun-ri mgbobo mgbobo, a i su sere-ri ngɛ ngɛ! ²⁹ Nzoɓri uru saa fi gel bay fi hodo, roɓ fi tji sie bay fi rin sie i mgba zad kaw ka nzaa fe sum ka puoruo Ngerewuru. ³⁰ I ko, ka sakra nzoɓ haneri ka i laa Bay Ngerewuru ka fal nzoɓ hawri na, sieke le, i doko pola. A nzoɓri ka i laa bayke pola ha nzoɓ hawri na, sieke le, nzoɓ haneri ka sakra bari ku na i yji i do fal.»

Zezu se nun-ε ba Zuruzalem

(Mat 23.37-39)

³¹ Ka sieke ku na, Farizi haneri soro i vi luo Zezu i baa ha ni mii: «Mu zol ka zad ni key na ba puo kji,

* **13:19** 13.19 Bay nzaa gerek le, ba para tuj ya, roo le, Zezu baa bay se tul para mutarde ka ngɔɓ maa para tuj.

bay ʒi le, Mbay *Erođ nzaa faa bay ika mù.»³² LEE, Zezu ʒiṅra báý bay ha ri mii: «Í se í vǎa ɓaa ha mbay huo na mii: “Vuri báý ruo na, mǐ nii temndayari ká tul nzobri, mí vaa nzob suoseremri, a ndeke dǐ nam sayke na, mǐ dǎa ped bi na ɔ báý zadε bele.”³³ Ndad bay haṅa mǐ se nun-i ɓa pola vuri ndaw, ruo ndaw, ruo haṅw kara ndaw, bay ʒi le, ká Zuruzalem hoy ɓa zad ká nzob ʒaṅa bay saa nzaa Ngerewuru, maa huká ká dǐ ɓo, ká zad kǐ ya!

³⁴ «Zuruzalem, Zuruzalem! Baari nzobri ká Zuruzalem ká ǐ i *nzob ʒaṅa bayri saa nzaa Ngerewuru, a í vbuku nzobri ká Ngerewuru pie ri ha rǐ na báý tisawri í i ri. Waa, faa ɓal ba mina ze, mǐ hii bay mbú nzob ɓaari na do saw ɓal-i munu ká máa kay mbúke vi-eri do saw ɓal-ε a guba tul-ri báý tay bar-ε na le! Roo le, ɓaari na ǐ hii puu bayke ya.³⁵ Nda ndad! Ngerewuru a pón hul kaṅi ɓaari na ha rǐ. Mǐ ɓaa ha rǐ ta-taṅ: ǐ ti kóko mǐ mbáa kpuru maa báý sieke ká ǐ ɓaa mii: “Ndad bay haṅa Ngerewuru ka sám fe zúo tul nzob ká vi báý riṅ Ngerembay!”»

14

Zezu vaa nzob báý nam mgbaka taram Zibri

† 13:35 13.35 Simri 118.26.

¹ Nam mbijw ká ɓa *nam mgbaka taram Zibri na, Zezu se luo mbay *Fariziri mbijw munu ká'a dǐ ni bay haṅa ni su fe. LEE, ɓari ká i kaw zadε na i ngaa Zezu zii bay kóko.² Báýji le, nzob mbijw munu ká fe nduo ni na tǐi a do pol Zezu.³ LEE, Zezu mbi bay a vbi *nzob fére nzobri bol kusolri báý Fariziri mii: «Báý faa *bol kusol naari na, vaa nzob suoserem ká ɓil nam mgbaka taram na, ndad bay dǎa mase ndad bay dǎa ya le?»⁴ Báýji le, i do tul kǐ silili. LEE, Zezu mgba nzob suoserem na a vaa ni, roo a pón faa ha ni zol.⁵ Fale ku le, ka ɓaa ha ri mii: «Ká sakra ɓaari key na waa, nzob ve ze, vi-e mase nday be lie ɓo luo mbii ká sie nam mgbaka taram le, ka'a séke ɓa vaa bay vǎa kúo ni tǐi kele ya le?»⁶ LEE, i ko faa ʒiṅra báý bay do tul bay key na ha ni ya.

Law bay ká se tul dǐṅ tul báý siika sùo

⁷ Zezu ko faa ká nzobri ká i dǐ ri dǐw fe sum na, i nzáarake zad káw kereri bay káw dǐ ká pol nzob haṅwri. Báýji le, ka mbi law bay key na a ɓaa ha ri mii:⁸ «Zadka i dǐ mù bay haṅa mù se mú vǎa su fe ká zad ʒaṅa kǐ na le, mú mgba zad káw kere ká do pola mú káw dǐ ya robay, bay ʒi le, ko ya le, sakra nzobri ká i dǐ ri bay haṅa ri su fe na, nzob haṅe ká dǐ ku a kál tul-a do dǐ.⁹ Zadka mù mgba zad káw

kere mú kaw dī pola, rɔɔ nzob ká dī rī dīw sɔm na ví báa h̄a mù mii: “Mu pón zad káw key na h̄a nzob ni,” le, mù úru báy sahoý deŋ deŋ, mú v̄aa kaw ɔrɔ fal ká mgbaɗa. ¹⁰ Ze, ndaɗ bay ɗáa munu ya. Zaka i dī mù bay haŋa mù v̄aa sɔ fe, rɔɔ mù se dī le, mu v̄aa mgba zad káw ká ɔrɔke mgbaɗa ká fal, mú káw dī, bay haŋa bo zaka nzob ɗika mù na vi le, ka baa h̄a mù mii: “Mb̄aa, mu sóro ba pola ba zad káw kere key.” Be munu ndaw rɔɔ, a bá fe riŋ ɗika bo ká nun nzobri riw bele ká i kaw nzaa fe sɔm ziŋ mù na báy. ¹¹ Tusueke le, nzob haŋa haŋa ká ura tul-e ba siya na, Ngerewuru a mgbaka ɗiŋ ba siri. A nzob ká ɗiŋ tul-e ba siri laa le, ka’a úru ɗo siya.»

¹² Fale ku le, Zezu baa h̄a nzob ká’a dī ni dīw sɔm na a baa mii: «Zaka mù leke fe sɔm, mú dī nzob ba bisie mase tilaw le, mu dī nzob buɔ-ɔri ya ndaw, yu-ɔri ya ndaw, nzob ini bori ya ndaw, mase nzobri ká i ba nzob feziŋa ká tul kpaŋ bo ya ndaw, ká kɔ ya le, i ɗika mù dīw suo bole taa bo ká i sɔ na. ¹³ Roo le, zaka mù leke fe sɔm ruo na, ndaɗ bay haŋa mù dī nzob kɔkuri ndaw, nzobri ká sùo-ri hu w̄uɔ ndaw, nzob kpɛɗeri ndaw, rɔɔ nzob rawri ndaw pi. ¹⁴ Zaka mù ɗaa munu le, mù ɗoko báy suoriya. Ze i maa bay púo mù feri na suo bole taa bo na ku ya hoý kara, sieke ká nzob

fe ɗáa báy zaɗeri ká nun Ngerewuru i t̄i saa luɔ huɗ na, Ngerewuru a púo mù mbolke báy.»

Law bay ká se tul fe sɔm ruo
(Mat 22.1-10)

¹⁵ Zaka i kaw nzaa fe sɔm ruo na, nzob mb̄iw munu ká sakra bari ká laa bay ká Zezu baa na báyi le, ka baa h̄a ni mii: «Suoriya a bá taa nzob ká’a káw nzaa fe sɔm ká bil *puoruo Ngerewuru.» ¹⁶ Ro, Zezu mbi law bay mb̄iw a baa h̄a ni mii: «Nzob mb̄iw munu dī nzobri nḡi bamba tasiri, a leke fe sɔm nḡi-nḡi bay haŋa ri. ¹⁷ Zaka saŋ síe saŋa fe na maa báyi le, ka pié leɗ káw be h̄a ni v̄aa baa h̄a nzobri ká’a dī ri na mii, “Í vi ro, bay yi le, fe sɔm na i leke ɔ bele ro.” ¹⁸ Báyi le, bari riw bele ku na, i baa bay toŋ fal k̄i fal k̄i í t̄i saŋ báa bay bay náake sùo-ri. Nzob mb̄iwke na baa h̄a leɗ káw na mii: “M̄i hie wáa mb̄iw, ze ndaɗ bay haŋa m̄i se mí v̄aa kɔ. M̄i koɗ mù, mu se mú baa h̄a b̄aa káw bo na, ka h̄a law-ε ka huɔ lom ká tul-i.” ¹⁹ Nzob k̄i ȳi a baa h̄a ni rɔbay mii: “M̄i hie ndayri ba duɔ, ze m̄i séke bay v̄aa líe ri bay kóko. M̄i koɗ mù, mu se mú baa h̄a b̄aa káw bo na, ka h̄a law-ε ka huɔ lom ká tul-i.” ²⁰ Nzob k̄i rɔbay ȳi a baa h̄a ni mii: “M̄i yaa máy timbeɗe key rɔbay. Saŋke ze m̄i maa bay séke ya.” ²¹ Báyi le, leɗ káw na ȳi a v̄aa baa baykeri h̄a b̄aa káw

be. LEE, law-ε f̄aa ni puu-u a baa h̄a leđ káw be na mii: “Mu se b̄a vaa b̄a faa buori ku b̄áy faa h̄ayri ká woro zad ká b̄il puo na key bo, mú f̄aa nzob̄ k̄ukuri nd̄aw, nzob̄ri ká s̄uò-ri hu w̄ũ nd̄aw, nzob̄ r̄awri nd̄aw, r̄oo nzob̄ kp̄eđeri nd̄aw bo, mú ha ri vi z̄iη mù mb̄iw h̄oy.”
 22 Fal̄e ku nd̄ii le, leđ káw na ví baa b̄ayke h̄a ni mii: “Mbay, feri ká mù mbi nzaa-a ká đ̄i h̄a m̄i na, m̄i đ̄aa ro, roo le, zad t̄on̄ k̄ob̄ r̄ob̄ay.”
 23 B̄áyji le, b̄aa káw be na baa h̄a ni mii: “Mu t̄ji mú se b̄áy bufaari ká b̄ođ b̄ođ b̄áy bufaa w̄aari ku bo, mú haa nzob̄ri riw bele ká mù z̄iη ri na ha ri vi í nduo b̄il hule key bo, h̄a b̄il hul b̄i ka mbaa b̄a nzob̄ri mer mer. 24 M̄i baa ha ri ta-taη: nzob̄ri riw bele ká m̄i đ̄i ri đ̄iw s̄um pola na, nzob̄ mb̄iw mini ká sakra b̄ari na ti mbika s̄umke na nda nzi-ε kp̄ay ya.”»

Fe ká đ̄o nun đ̄aa bay b̄ake leđ nduobal Zezu (Mat 10.37-38)

25 Ruo nzob̄ri η̄ḡji b̄amba tasiri, i se faa z̄iη Zezu mb̄iw h̄oy. LEE, ka fer̄e kóm̄ b̄a luori a baa ha ri mii: 26 «Nzob̄ ká vi luo-i r̄oo, a p̄oη fal bi-ε ya nd̄aw, mi-ε ya nd̄aw, m̄ay be ya nd̄aw, vi-eri ya nd̄aw, yu-ε w̄arakeri b̄áy m̄aykeri ya nd̄aw, r̄oo s̄uò-ε be k̄i s̄uò-ε kara ya nd̄aw na le, ka maa b̄á leđ nduobal-i ya. 27 Nzob̄ ká sob̄ puu say huf̄ be a séke fal-i ya le, ka maa b̄á leđ nduobal-i ya.

28 «W̄aa, ká sakra b̄aari key na, zadka nzob̄ hii bay mbúo hul ga-gaη le, ka káw siri pola a k̄i suy larike riw bele a k̄o ká'a máa b̄áy đ̄aa ped̄ke h̄a ni o bele r̄oo, a tii s̄aw đ̄aa ped̄ke na b̄áy ya le woo! 29 Munu ya r̄oo, ka tii s̄aw đ̄aa ped̄ hulke na le, larike a óko b̄a tigb̄aa hul na ku h̄oy riw bele, a h̄a ni z̄iη faa đ̄aa s̄uò hulke na ya. LEE, nzob̄ri riw bele ká i kók̄o tuk̄iri ped̄ be na, i tiika s̄aw síe ni 30 í baa mii, “Led̄ban ni key na tii s̄aw úra hul be, le h̄urusuo-ε maa đ̄aa ped̄ke na o ya!”

31 «Mase, zadka mbay mb̄iw hii bay séke bay v̄aa ru-ruy z̄iη mbay k̄i le, ka káw siri a b̄ékle pola a k̄o w̄aa, nzob̄ b̄eri ká is̄ođ duo zad duo (10.000) ku na, i ruu z̄iη nzob̄ tul η̄ḡani b̄eri ká is̄ođ duo zad s̄iη sid̄i (20.000) ká i vi vuku bay r̄úu z̄iη b̄eri na k̄i zu le? 32 Zadka'a k̄o r̄oo, ka maa bay r̄úu z̄iη nzob̄ tul η̄ḡani b̄eri na ya le, ka pie nzaaped̄ b̄a v̄aa h̄a mbay k̄u-ε ká đ̄o đ̄i đ̄i k̄ob̄ r̄ob̄ay ku na, bay vbika ni bay feri ká bay đ̄aa bay haηa đ̄ekeke ka đ̄ōke sakra b̄ari na. 33 Be mini ze, nzob̄ h̄aa h̄aa ká sakra b̄aari key ká p̄oη fe b̄eri riw bele ya le, ka maa b̄á leđ nduobal-i ya.»

Tom ká ráake t̄ji (Mat 5.13; Mrk 9.50)

34 «Tom na b̄a fe kere, roo le, zadka ráake t̄ji na w̄aa, fe j̄i nd̄aw r̄oo bay đ̄aake h̄a ni ȳi a raa b̄a k̄i b̄áy le? Fe ká

bay dáake h̄a ni ndǎdke na tiya. ³⁵ Ka ti dáa fe bay sóke tusiri ya, a ba m̄jiri fe ká ndad̄ tusiri ya ndāw. Ba fe ká bay kúna zuo bisuy munu h̄oy. Nzob ká do báy suku bay láake le, ka laa!»

15

Law bay ká se tul badu ká zee
(Mat 18.12-14)

¹ Nzob yaana larimbuori báy nzob k̄iri ká soro bay bari m̄gba ndaya i soro ba lakun Zezu riw bele bay láa bay be ká'a do báake. ² Lεε, *Fariziri báy *nzob fére nzobri bol kusolri, i nḡuri bay ká sakra k̄i í baa mii: «Ledban ni key na, ka yaa nzobri ká soro bay bari m̄gba ndaya, a s̄u fe zinj ri!»

³ Báyji le, Zezu mbi law bay key a baa ha ri mii:

⁴ «Nzob ve ká sakra baari key ká do báy badu ba isod̄ mb̄jw, r̄oo zee mb̄jw ká sakrake le, ka ti pón̄ hayri ká s̄inj t̄on̄o mb̄jw p̄are t̄on̄o mb̄jw na do zad̄ dol̄ bari ká bisuy, bay v̄aa nzáa taa hay ká zee na ku kpuru, a zinj ni ya le woo? ⁵ A zadka'a zinj hay ká mb̄jw ká zee na le, ka mbi ni a daa ni bo tul kpāa nduo-ε báy suoriya a t̄iike puo. ⁶ Zadka'a t̄ji puo na báyji le, ka d̄i nzob buo-eri báy nzob tul kpāa beri a baa ha ri mii: "Í daa suoriya ka zinj m̄i, bay ji le, badu bi ká zee na m̄i zinj ni ro." ⁷ Do faa mb̄jw munu ndāw, m̄i baa ha ri:

suoriya ká'a doko nulue bay tul nzob feyaa mb̄jw ká suo k̄er bay be ká tul feyaa be na, a mbaka tul suoriya bay tul nzobri ká s̄inj t̄on̄o mb̄jw p̄are t̄on̄o mb̄jw ká i ko s̄uori ba nzobri ká i daa fe báy zadε, a í se síe s̄uo k̄er bay bari ya na.»

Law bay ká se tul máy ká lari be zee

⁸ «Mase, máy h̄a ze do báy lari ba sak duo r̄oo t̄od̄o sak mb̄jw a zee le, ka ti dáa huu taa huu ndele, a fáake bil hul be d̄aka d̄aka a nzaarake kpuru a zinj ya le woo? ⁹ Zadka'a nzaara kpuru a zinj na báyji le, ka d̄i nzob buo-eri báy nzob tul kpāa beri a baa ha ri mii: "Í daa suoriya ka zinj m̄i, bay ji le, lari bi ká zee na m̄i zinj ro." ¹⁰ Munu zu le, m̄i baa ha ri: do faa mb̄jw munu ba máy ká zinj lari be ká mb̄jw ká'a daa suoriya na, led̄ nzaaped̄ Ngerewururi ká nulue na i daa suoriya bay tul nzob feyaa mb̄jw ká suo k̄er bay be ká tul feyaa be.»

Law bay ká se tul led̄ ká t̄ji

¹¹ Zezu baa na r̄obay mii: «Nzob mb̄jw munu do báy led̄ w̄arari ba sidi. ¹² Lεε, nzob vbiele na baa h̄a bi-ε mii: "B̄aa, fezīna b̄ori ká'a doko bay tul-i na mu wál taa bi h̄a m̄i timbedε key." Báyji le, bi-ε na wal fezīna beri na h̄a ni báy yu-ε sidi bele. ¹³ Falε ku daa nam nd̄ji h̄oy le, nzob vbiele na mb̄jw

fe beri na ngid bele a hie a zol se tusiri kɪ ká dī dī, a vǎa biε larikeri na vεb vεb riw bele bay tul feri ká law-ε hii. ¹⁴ Fale ká'a biε lari beri na ɔ riw bele báyii ε, kɔn luye lie gbiβ bo tusirike na ku riw bele ha fe sum tii saw puo nduo-ε. ¹⁵ Báyii ε, ka se a vǎa ziη nzob mbjw munu ká tusirike ku a nduo tulle. Lεε, nzobke na pie ni se wáa beri ha ni vǎa kɔrɔ mbel puori ká dī. ¹⁶ Ká zadε ku na, para puuri ká mbelri su na hoy kara, ka re sùo-ε bay suna mbaa bil-e, roo ε, nzob mbjw mini kara ha ni su ya. ¹⁷ Báyii ε, ka tii saw kér bay ká bil law-ε a baa mii: "Nzob ped bǎari ba mina ze i kaw bil ndadi badak í su fe, rɔɔ mǐ huka hud kɔn ká zad nǐ key mgbum ε?" ¹⁸ Bi na mǐ yǐi bay séke luo bǎa, a mí vǎa baa ha ni mii: 'Bǎa, mǐ daa feyaa ziη Ngerewuru ndaw, a mí daa feyaa ziη mù ndaw. ¹⁹ Mǐ maa bay haηa mù dǐ mǐ ba vu-ɔ mbǎa ro. Ze munu hoy kara, mu daa ziη mǐ munu ká mù dáake ziη nzob ped bori na.' " ²⁰ Ro, a uru siya a se ba luo bi-ε na.

«Zadka'a tǐi lew hoy ká bi-ε mbi nun a kɔ ni na báyii ε, law-ε naa ni pǎy bay tul vi-e na ha ni duu a suɔ nun-ε a vǎa mgba ni girik a aw nzi-ε. ²¹ Lεε, vi-e na baa ha ni mii: "Bǎa, mǐ daa feyaa ziη Ngerewuru, a mí daa feyaa ziη mù ndaw. Mǐ maa bay haηa mù dǐ mǐ ba vu-ɔ mbǎa ro." ²² Ro, bi-ε na baa ha led káw beri mii: "I se ba vaa

bo, í vǎa mbi maagari kere ká pie yururu í vǎa nduo ni, í daa ngama ka nduo nduo-ε, a í daa dikɔn ka zúo bal-ε. ²³ I se í vǎa mgba vu nday ká ngɔb ndab ndab í ví i ha ni. A bo, náa súri náa dáakeri suoriya, ²⁴ bay jǐ ε, vu-i key ká do ba sondori nzob huđe na, ka yǐi a ví ha mǐ ziη ni báy kumnun rɔbay. Be na, ka ze-zee, rɔɔ a yǐi ha mǐ ziη ni ba kǐ rɔbay." Báyii ε, i tii saw záy sùo-ri.

²⁵ «Lεε, ngerε led na tòn ba wáa kɔb rɔbay. Zadka'a uru saa wáa a tòn dǐ ya deb báy puo na báyii ε, ka laa gire fe hanri ndaw, gire nday ká nzobri nda rǐηma rǐηma ndaw pi. ²⁶ Ro, a dǐ led káw mbjw munu ká sakra nzob hawri a vbi ni saw feke. ²⁷ Lεε, be na ka yǐiηra báy bay ha ni mii: "Yǐ-ɔ na ze yǐi a ví ze, bǎa-ka í vu nday ká ngɔb ndab ndab, bay jǐ ε, ka ziη vi-e ká zee na báy kere." ²⁸ Zadka ngerε be na laa bayke na munu báyii ε, ka daa here a hii bay ndúo se bil puo bi-ε na ya. Ro ze bi-ε na tǐi a ví kod ni bay haηa ni ka se puo. ²⁹ Lεε, ka yǐiηra báy bay ha bi-ε na mii: "Mu kɔ, mbiimbam ba mina mǐ kaw ziη mù key mí daa pedri ngǐi bamba ha mù, a mí mba nzaa-a ba mbjw ya mgban. Lεε, bi na mǎa mù ha mǐ vu vuy mbjw mini kara, bay haηa mǐ i bo búru nzob buo-iri, búru dáake suoriya ya. ³⁰ Roo ε, vu-ɔ ká do key ká'a faa

feziṅa bori a vǎa biε vεb vεb bay tul máy nun pieri, a ȳji a vi le, be na máa mù i vu nday ká ṅɔɔb ndab ndab ha ni le!”³¹ Lεε, bi-ε na ȳjṅra báy bay ha ni mii: “Vu-i, bo na mù kaw zinj m̄i baṅguo t̄ji vuri key. Ze feri riw bele ká m̄i d̄oḱe na ba fe bo zu.”³² Roo le, do nun haṅa náa dáari suoriya, a náa záyri sùo naari, bay ji le, yu-ɔ ká do ba s̄ondori nzob huḱe na, ka ȳji a vi báy kumnun rɔbay. Be ká’a ze-zee na, ka ȳji ha m̄i zinj ni ba k̄i rɔbay.”»

16

Law bay ká se tul nzob kóro fe ká ba nzob fe dáa law

¹ Zezu baa ha led nduo-bal-eri mii: «Nzob mbjw munu ba nzob feziṅa, le, ka do báy nzob kóro fe. Báyyi le, i ví baa ha ni mii, nzob kóro fe be na biε feziṅa beri bamba.»² Lεε, nzob feziṅa na di ni a baa ha ni mii: “Bay ji ze, m̄i laa se tul-a yaa yaa mini key le? Mu k̄ji fal fe b̄iri ká m̄i pɔṅ zuo nduo-ɔ na ha m̄i kɔ, bay ji le, bo na, mù máa bay kóro fe b̄iri na mbáa ro.”

³ «Báyyi le, nzob kóro fe na ȳji a ker bay ká bil law-ε a baa mii: “Gaṅ tul-i a náa m̄i ká bil peḱ bi key na waa, m̄i dáa mina báy sùo-i ro zey le? Peḱ pay na m̄i kɔ faake ya, ze gón fe kara a bá sahoi bi bamba tasiri ndaw.”⁴ Ka ker kpuru a daa “O-oo! M̄i kɔ fe ká m̄i dáa ro! Zafka m̄i ti bil peḱ bi na mbáa le, fe dáa kere b̄iri ká m̄i dáa

zinj nzobri na ndaw roo, i mgbáke m̄i ba sùo-ri báy.”

⁵ «Báyyi le, ka di nzobri riw bele ká mbol gaṅ be do tul-ri na ha ri vi fal k̄i fal k̄i a baa bay zinj ri. Ka vbi nzob ká vi titire d̄εkre na mii: “Bo na, mbol ká do tul-a bay haṅa mù puo gaṅ bi na waa, ba mina le?”⁶ Ka ȳjṅra báy bay ha ni mii: “M̄i púo ni guma num ba isod̄ s̄od̄ duo zad̄ niṅ (4.000).” Báyyi le, nzob kóro fe na ȳji a baa ha ni mii: “Mbede mbol bo na ze do key. Káw siri ba vaa mú bumra, a mú daa ba isod̄ s̄od̄ duo zad̄ sid̄i (2.000) ka do di.”

⁷ «Fale ku le, ka vbi nzob ndeke di sid̄ike na mii: “Bo na, mbol bo ba mina ze bay haṅa mù puo le?” Lεε, ka baa ha ni mii: “M̄i púo ni bol naṅ isod̄ sid̄i báy s̄iṅ ndebe (250).” Lεε, nzob kóro fe na baa ha ni mii: “Mbede mbol bo na ze do key. Mu daa ba isod̄ sid̄i (200) ka do di.”

⁸ «Nzob kóro fe ká fe dáa be r̄od̄ r̄od̄ na, zad̄ka gaṅ tul-e k̄o n̄zem ká’a n̄ze munu na báyyi le, be k̄i sùo-ε ka p̄isi ni. Tusueke le, nzob tusiriri key na i n̄ze ká tul fe b̄ari ká tusiri key na mba led zad̄ taṅari ká i ker bay ká se tul puoruo b̄ari ká nulue.»

⁹ Báyyi le, Zezu baa ha ri mii: «Bi hoy kara, m̄i baa ha ri ta-taṅ: feziṅa hayri ká tusiri key ká do báy zad̄e ya na, i faa í mgbáke buo bay haṅa bo, zad̄ka fekeri ti nduo-r̄i mbáa le, i mgbaka ri ha ri kaw zad̄ káw kere ká

do banquo kpadara na bay. ¹⁰ Nzoɔ ka daa vu mbom bo tul feri ka ndji na, a daa vu mbom bo tul bawda feri ndaw pi. A nzoɔ ka daa vu mbom bo tul fe taa ndji ndji ya na, ka ti daa vu mbom bo tul bawda feri ya ndaw pi. ¹¹ Ku waa, zadka i daa vu mbom bo tul feziɔa ka tusiri key ka do nduo-ri ku ya waa, nzoɔ ve roo a haɔa ri feziɔa taa tusue na ha ri korɔ le? ¹² A zadka i daa vu mbom bo tul feziɔa nzoɔ ki ka do nduo-ri ku ya waa, nzoɔ ve ki roo a haɔa ri fe taa hay ka do bay tul-ri ki suo-ri le? ¹³ Led kaw mbiw maa bay daa ped ha baa gan beri sidi ya, bay ji le, a im nzoɔ mbiwke, a hii nzoɔ sidike, mase a zuo ziɔ nzoɔ ni, a tun bay nzoɔ nu. I maa bay seke fal Ngerewuru ndaw, roo fal feziɔari ka tusiri key ndaw buruk sidi bele ya.»

Bayri bod bod ka Zezu baa

(Mat 11.12-13; 5.31-32; Mrk 10.11-12)

¹⁴ *Fariziri ka i do zadɛ ka i laa bayri ka Zezu baa riw bele na, i sie ni sie hoy, bay ji le, i ba nzoɔ taka kon lariri. ¹⁵ Leɛ, Zezu baa ha ri mii: «Baari na, i hii bay daa suo-ri ba nzoɔ fe daa bay zadɛri ka nun nzoɔbri, roo le, Ngerewuru na ko fe ka bil law-ri. Feri ka nzoɔbri ko ba bawda fe na, Ngerewuru ko ba fe im ka nun-ɛ.

¹⁶ «Sew ka nzoɔbri hje *bol kusol ka *Moyze daa bay mbederi ka *nzoɔ yaɔa

bayri saa nzaa Ngerewuru daa ndaw na, do kpuru mgba sewke taa Zaa Batis. Tii sawke bay sewke taa Zaa Batis na, i ka-kaa Bay Kere ka se tul reke mbay Ngerewuru ka tul nzoɔbri. Nzoɔbri riw bele i nzaa faa kpuru i nduo i se di. ¹⁷ Bay haɔa tumbam bay tusiri kal na ngon bamba na ki, roo le, bay haɔa vu fe ka ndji ka i vbie do bil bol kusolke ka kal na ngon kal tul-e robay.

¹⁸ «Wara nzoɔ haɔa haɔa ka nii may be a yaɔa may ki na, warake ku na daa nun pie. A nzoɔ ka yaɔa may ka wara nii ni na, ka daa nun pie ndaw.»

Law bay ka se tul nzoɔ feziɔa bay Lazar

¹⁹ «Nzoɔ mbiw munu ba nzoɔ feziɔa, a nduo gari lari ka nduy mgbilik mgbilik a ndad bamba do suo-ɛ, a kaw bil ndadi bay nam nam. ²⁰ Leɛ, nzoɔ mbiw munu ka ba nzoɔ kuku, riɔ-ɛ ba Lazar suo-ɛ te nuo gbɔr gbɔr riw bele na, ka naa faa hul nzoɔ feziɔa na. ²¹ Ka re suo-ɛ bay dam bum ngaw ka gay saa tutakra nzoɔ feziɔa siya zuo siri na bay reke ha bil-e ka mbaa. A le, vayri kara i vi sel nukeri ka do suo-ɛ na.

²² «Bayji le, nzoɔ kuku na vi hu. Leɛ, led nzaaped Ngerewururi ka nulue i vi suu para nun suo-ɛ na, i va ha ni kaw zad kaw kere ka lakun *Abaraham ka nulue. Fale le, nzoɔ feziɔa na vi hu ndaw, ha nzoɔbri mbi ni i va voro ni. ²³ Bayji le,

nzob feziŋa na kaw zad kóko seke fe ká zad baw a ura nun-ε ba siya a ko-kóm dī dī mak, ε, ka ko Abaraham báy Lazar ká i kaw lakun k̄j. 24 Ro, a re belej a baa mii: “Băa Abaraham, kód nguó h̄oy, mu ko nun síe bi! Mu pie Lazar h̄a ni ka daa vu nduo-ε nduo mbii, a tódɔ bo kusol-i ká huó kurum kurum key h̄a ni ka huo lom h̄a m̄i, bay j̄i le, m̄i ko seke fe nḡji bamba tasiri ká bil huu na key.”

25 «Báyji le, Abaraham ȳiŋra báy bay h̄a ni mii: “Vu-i! Mu kér se tul káw bo ká bil ndadī báy káw báy kumnun bo ká tusiri kob robay na mú ko. A Lazar na laa le, kaw bil seke ferri nḡji bamba. Timbede key na, law-ε huo ni ká zad ni key, a p̄oŋ mù bo laa ro ze, mù kaw bil seke fe ku. 26 Robay, mu ko bawda luó ká gb̄uke tiya do sakra naari. Ze, nzobri ká i hii bay úru saa luo buru key, í se luo-r̄i lew na, faa tiya. Bari ká i hii bay úru saa luo-r̄i lew, a í vi luo buru líe key na kara faa tiya ndaw.” 27 Be nu ku ro, nzob feziŋa na ȳiŋra báy bay h̄a ni mii: “Băa Abaraham, munu zu le, kód nguó h̄oy, m̄i daa síe ká pol-a bay haŋa mù pie Lazar h̄a ni ka se bil puo băa, 28 bay j̄i le, yu-iri, tul-ri ndebe i kaw dī ku. Ka se bo a v̄aa baa taŋa saw ferri ká t̄ji tul-i key na bay haŋa bari na kara i vi zad kóko seke fe key na ya.”

29 «Lεε, Abaraham ȳiŋra báy bay h̄a ni mii: “Yu-ori

na, mbede ká *Moyze daa báy taa *nzob yaŋa bayri saa nzaa Ngerewuru kara do nduo-ri dī ku. Ndad bay haŋa ri laa bay bari.” 30 Báyji le, nzob feziŋa na baa mii: “Úwaa, băa Abaraham, i ti yaŋa bayke ya. Roo le, zadka nzob t̄ji saa sakra nzob huferi a se luori le, i súo kér bay bari ká tul fe daa bari!” 31 Lεε, Abaraham baa h̄a ni mii: “Zadka i laa bay Moyze báy taa nzob yaŋa bayri saa nzaa Ngerewuru ká i daa do mbede na ku ya le, nzob t̄ji saa sakra nzob huferi h̄oy a v̄aa baa ha ri kara, i ti yaŋa bayke ya.”»

17

Bay ká se tul feyaa báy ndáka buma z̄iŋ k̄j
(Mat 18.6-7,21-22; Mrk 9.42)

1 Zezu baa h̄a led nduobal-eri mii: «Fe ká'a daa h̄a nzob daa feyaa na, ti lad ya. A roo le, kóko seke fe a doko tul nzob ká daa h̄a ku-ε daa feyaa na! 2 Síŋ bawda tisaw do sol nzobke a vbu ni bo maambii na ndad mba haŋa ni kaw báy kumnun a ula led mb̄iw ká nd̄ji ká sakra ledri ká do key na h̄a ni daa feyaa. 3 Munu zu le, ì nze báy s̄uo-r̄i!

«Zadka yu-o daa feyaa le, mu v̄aa baa bayke z̄iŋ ni. Ze bo, ka suo kér bay be ká tul feyaa be na le, mu nda bumake z̄iŋ ni. 4 Ze, ka daa feyaa z̄iŋ mù faa bal ba t̄no say ká bil nam mb̄iwke na ku

hoy, rɔɔ a suo kɛr bay be, a vɪ vbi mù law huoke munu banɔɔ ɛ, mu nda bumake ka zɪŋ ni.»

⁵ Báyyi ɛ, *nzob ndáy nza-apedri baa ha Ngerembay mii: «Mu ha mbika law buru ka ngji ba pola pola.»
⁶ Lɛɛ, ka yijra báyy bay mii: «Zadka mbika law baari ngɔɔ ya maa para tɪŋ ká ndji hoy ɛ*, ì máa báa ha puu ká do ku bay haŋa ni ka mu bay saw-ɛ a zo bo maambii a bá saw ká di, ɛ, a daa vu mbom bo tul-ri.»

Peɔ daa leɔ káw Ngerewuru

⁷ «Munu ká nzob mbjw ká sakra baari do báyy leɔ káw mbjw ka'a pɔŋ peɔ payri, mase peɔ kɔɔ ndayri zuo nduo-ɛ, rɔɔ leɔ káw na uru saa wáa a vi ɛ, ka'a báa ha ni mii: “Vi ba vaa mú káw nzaa fe sum key” ɛ? ⁸ Uwaa, ka ti báa munu ya, roo ɛ, a báa ha ni mii: “Suo gari bori, mú léke sùo-ori dem dem, a mú kára fe sumri na ha mɪ su a mí nzo fe zuo di ndaw rɔɔ, mu su taa bori a mú nzo zuo di báyy.” ⁹ Leɔ káw ká daa fe báyy zadɛ maa báyy nzaa ká gan tul-e mbi ha ni na waa, ba fe ka'a daa taambol ha ni rɔɔbay ɛ woo? U-u, munu ya! ¹⁰ Baari hoy kara do faa mbjw munu ndaw, zadka ì daa feri riw bele ká mɪ mbi nzaa-i ká di ha ri na, ndaɔ bay haŋa ri baa mii: “Buru ba leɔ káwri

hoy, ze búru daa peɔ ká do nun haŋa buru daa.”»

Zezu vaa nzobri ká kp̄iri zuo sùo-ri

¹¹ Zezu se ba Zuruzalem, a kal báyy faa ká bo sakra kudɔ zad ká Samari báyy Galele. ¹² Zadka'a tji puo mbjw munu báyyi ɛ, nzobri duo ká kp̄iri zuo sùo-ri na, i suo nun-ɛ í taa a í do di ngereŋ, ¹³ í daa bawda kusol-ri bo siri mii: «Zezu, Mbay buru, kóɔ ngɔɔ hoy, mu ko nun sie buru key!»

¹⁴ Lɛɛ, zadka'a mbi nun-ɛ, a ko ri na báyyi ɛ, ka baa ha ri mii: «Ì se bo í vaa kíe sùo-ri ha nzob fe poyri ha ri ko.» Zadka i zol í se faa na báyyi ɛ, kp̄iri bari na o ha sùo-ri duo mgeren. ¹⁵ Nzob mbjw ká sakra bari na, zadka'a ko kp̄iri ká o ká sùo-ɛ na báyyi ɛ, ka yji báyy tul bal-ɛ nzek, a pisi Ngerewuru báyy bawda kusol-e beleŋ ba siya, ¹⁶ a huku siri gburuk ká saw bal Zezu a hake ni taambol. Nzobke ku na, ka ba nzob ká Samari ká Zibri ko ri ba fe ya. ¹⁷ Báyyi ɛ, Zezu mbi bay a baa mii: «Bari na waa, kp̄iri o ká sùo-ri báyy zad bari duo riw bele ya ɛ? Waa, nzob tɔnɔ mbjwkeri na, i do zad ha ɛ? ¹⁸ Rɔɔ, í pɔŋ ba nzob tul puo key hoy yji a ví daa taambol ha Ngerewuru key ɛ?» ¹⁹ Falɛ ku báyyi ɛ, Zezu baa ha ni mii: «Úru siya a mú se zad seɔ bo.

* 17:6 17.6 Báyy nzaa gerek ɛ, ba para tɪŋ ya, roo ɛ, Zezu baa bay se tul para mutarde ka ngɔɔ maa para tɪŋ.

Law-a ká mù dfaa bo tul-i na yaa mù ro.»

Sie haa Ngerewuru a ví réke mbay le?

(Mat 24.23-28,37-41)

²⁰ Nam mbijw munu, *Fariziri vbi Zezu bay mii: «Sie haa ndaw roo, Ngerewuru a ví réke mbay ká tusiri key le?» Leε, Zezu yijra bay bay ha ri mii: «Réke mbay Ngerewuru na a vika bay faa kóko bay nun gbak gbak ya. ²¹ Robay, nzob ti báa mii: “Ka do key!” mase, “Ka do lew!” ya, bay ji le, i ko, réke mbay Ngerewuru na do sakra baari timbede key ro.»

Sie haa roo, Vu Nzob a ví tusiri key le?

²² Fale ku bayji le, Zezu baa ha led nduo-bal-eri mii: «Bil namri ká'a vika na, i dfaa kon kóko bi *Vu Nzob nam mbijw munu hoy ká sakra nam beri na ku, roo le, i ti kóko ni bay nun-ri ya bay. ²³ Nzobri báa ha ri mii: “Vu Nzob na do key,” mase “ka do lew.” Leε, i se di ya, i dúu fal-ri ya. ²⁴ I ko, munu ká mbam sie yela a tan zad gberere saa fi hodo kpuru mgba fi gel na, sieke ká bi Vu Nzob mi ví na, a doko faa mbijw munu ndaw. ²⁵ Roo le, pola roo bay hana mi vi na, do nun hana bi Vu Nzob mi ko seke fe ngji bamba tasiri, a nzobri ká timbede key kara i túj mi ngerej.

²⁶ «Nam ká bi Vu Nzob mi vika na, a doko faa mbijw munu bay feri ká kal bay sewke taa *Noe na. ²⁷ Sewke ku na, nzobri su fe i nzo fe, máyri bay warari i yaa ki kpuru maa bay nam ká Noe ndúoke bil hul tumbii na. Fale ku le, mbii vi yaa zad remlen remlen, a bie nzobri mburuk mburuk riw bele. ²⁸ Sie vi bi Vu Nzob na, a doko faa mbijw munu bay fe ká kal bay sewke taa *Lod na. Nzobri su fe i nzo, i hie fe zinj ki ba lie ba lew, i paa wáari a i dfaa hulri. ²⁹ Roo le, nam ká Lod tije saa puo ká Sodom na, Ngerewuru pie bay huu bay tisawri ká mbi huu gay saa nulue zuo siri, a se bilam bilam a bie ri riw bele. ³⁰ Namke ká bi Vu Nzob mi yi mi tji ká nun nzobri na, a doko faa mbijw munu ndaw.

³¹ «Namke ku na, nzob ká mgba taram ká tul hul siya na†, ze fe beri do bil hula kara, ka ti di a se di bay vaa faa ya. A nzob ká do waa kara, ti yi a se puo ya ndaw. ³² I ker se tul may Lod ká fere kom wöri, a zinj hud na i ko. ³³ Nzob ká'a nzaa faa koro kumnun be na, a doko bay kumnun taa tusueke ya. Roo le, nzob ká'a pon sùo-ε yod na, a koro kumnun taa tusueke. ³⁴ Mi baa ha ri ta-tan: ká bil sunke ká bi Vu Nzob mi ví na, nzobri sidi i naanja hii zinj ki mbijw. Leε, i mbika nzob mbini, a i pon nzob mbije mgbami.

† 17:31 17.31 Zifri na, zadka i dfaa hul le, i dfaa tul-e aa rad rad do di ba zad mgbaka taram bari.

35 A máyri sidí ká i doko dúú fe ká nzaa san mbjw na, i mbika nzob mbini, a í pón nzob mbje mgbami. 36 [Wàrari sidí ká i doko wáa na, i mbika nzob mbini, a í pón nzob mbje mgbami.»] 37 Báyyi le, led nduobal-eri vbi ni mii: «Mbay, zad haa roo, fe niri key na a kál ká dí le?» Leε, ka yinjra báy bay ha ri mii: «Zad ká hud fe bo dí na, zadε na ku ze tamiri mbu kị ká dí.»

18

Law bay ká se tul máy síe báy nzob kún sal bay

1 Fale ku le, Zezu mbi law bay key a baa ha ri bay kike ri dáa nzaa bay kere banquo, í hã sùo-rì taa ká dí ya. 2 Ka baa ha ri mii: «Puo mbjw munu na, nzob kún sal bay do dí, le, ka hje Ngerewuru ya ndaw, a ko nzob ba fe ya ndaw pi. 3 Leε, ká puoke ku na, máy síe mbjw munu do dí ku ndaw, a se luo-ε banquo kpadara bay haña ni ka daa bay be báy zadε hã ni a baa mii: “Mu ndáda faa bay búru nzob tul ngani bi na hã mĩ.” 4 Leε, nzob kún sal bay na hii bay kún sal bay be na hã ni ya munu munu banquo kpadara. Ro, a ker ká bil law-ε mii: “Ba tusε kị, mĩ hje Ngerewuru ya ndaw, mí ko nzob ba fe ya ndaw, 5 roo le, munu ká máy ni key na yoklo mĩ bamba na, mĩ ndáda faa bay be na hã ni. Munu ya le, ka’a ví

luo-i banquo kpadara hã tul-i wura wob wob gor hoy.”»

6 Fale ku báyyi le, Ngerembay baa hã nzobri ká zadε ku mii: «Ì laa bay ká nzob kún sal bay ká ndaya baa key na ta-tañ! 7 Waa, Ngerewuru a dáa mina a ndada faa bay nzob taa beri ká i re hã ni sun bay bisie na ya le woo? Waa, a pón hã fale dí le? 8 Mĩ baa ha ri ta-tañ: ka’a ndáda faa bay bari na ba vaa hoy ha ri. Ku waa, zadka bi *Vu Nzob mĩ yji mí vi tusiri key na waa, mĩ zin nzobri ká i kaw tul mbika law bari na kị zu le?»

Law bay ká se tul Farizi báy nzob mbú larimbuo

9 Robay, Zezu mbi law bay key a baa bay tul nzobri ká i ko sùo-ri ba nzob fe dáa báy zadεri, a í kóke kụ-i bari ba fe ya na. 10 Ka baa mii: «Nzobri sidí, i se bil *hul kani Ngerewuru bay dáa nzaa bay kere. Nzob mbini ba Farizi, a nzob mbje laa le, ba nzob yaanja larimbuo. 11 Báyyi le, Farizi na naa sùo-ε ngeren a do siya a daa nzaa bay kere ká bil law-ε, a kike fe dáa beri mii: “Ngerewuru bi, mĩ hã mù taambol, bay ji le, mĩ do munu ba bie nzob hawri ku ká i ba nzob riibari ya ndaw, nzob dáa ndayari ya ndaw, nzob dáa nun pieri ya ndaw, mase mĩ do munu ba nzob yaanja larimbuo ká do key na ya ndaw pi. 12 Bi na, bil dimasi mbjw mbjw riw bele na, mĩ san sùo-i mí sụ fe ya

faa bal ba sidí sidí, a ferí riw bele ká mǐ zín na, duo é, mǐ naa mbíw há mù.”¹³ Báyyi é, nzob yaaŋa larimbuo na laa ro naa sùo-ε a do dí dí huó-ε, a hii bay úra nun-ε ba siya ba luo Ngerewuru ya, roo é, ka nda law-ε zad zad a baaake bay há Ngerewuru mii: “Ngerewuru bi, mu há law-a ka huó lom ká tuli, bi ká mǐ ba nzob feyaa na.”¹⁴ Lεε, Zezu baa mii: «Mì baa ha rǐ ta-taŋ: nzob mbú larimbuo key na, Ngerewuru naa bay ká tul-e há ni yyi a se puo báy law huoke. Roo é, nzob taa háw ká ba Farizi na, bay do tul-e báy, bay yi é, nzob haa haa ká ura tul-e ba siya é, Ngerewuru a mgbaka tun siri, a nzob ká díŋ tul-e laa é, ka'a úra do siya.»

Zezu sam fe zuo tul ledri
(Mat 19.13-15; Mrk 10.13-16)

¹⁵ Lεε, nzobri faa led tupenri hoy kara í vieke luo Zezu bay haŋa ni ka daa nduo-ε bo tul-ri. Zadzka led nduobal-eri ko munu na bayyi é, i haa ri.¹⁶ Roo é, Zezu ha ri soro báy led tupenri na ba lakun-ε a baa mii: «Ì ala ledri ha ri vi luo-i bo, i haa ri ya, bay yi é, Ngerewuru re mbay ká tul bari ká i do munu ká ledri key.¹⁷ Mì baa ha rǐ ta-taŋ ba tusue kǐ: nzob ká yaa Ngerewuru ba law-ε há ni re mbay ká tul-e munu ká led na ya é,

ka ti doko sakra nzobri ká Ngerewuru re mbay ká tul-ri na ya wum.»

Soro bay ká se tul feziŋa
(Mat 19.16-30; Mrk 10.17-31)

¹⁸ Báyyi é, mbay Zib mbíw munu vbi Zezu mii: «Mbay kere, fe yi ze mǐ daa ndaw roo bay zinke kumnun ká do banɔo na le?»¹⁹ Lεε, Zezu yyi a baa há ni mii: «Bay yi roo, mù dí mǐ ba nzob kere le? Ngerewuru kǐ huó-ε hoy ze ba nzob kere bo, nzob kǐ mbíw mini ká nde ni nde na, tiya.²⁰ Mu ko, bol kusolri ká Ngerewuru há nzobri na baa mii: “Mù ti daa nun pie ya, mù ti ika nzob ya, mù ti ri-riiba ya, mù ti kúf bay zuo nzaa nzob ya, roo mù daa vu mbom bo tul baa-ka báy máa-ŋa*.”²¹ Báyyi é, ledban na yinra báy bay há ni mii: «Bol kusolkeri ku na, báy kuban bi kǐ hoy mǐ do tul-e riw bele tǐi vuri.»²² Falé ká Zezu laa bay be na munu báyyi é, ka yinra báy bay há ni mii: «Fe mbíw puo mù robay. Fe fori riw bele ká mù doke na, mu se mú vaa faa mú hie, a mú pón larike mú léke nzob kukuri. Munu ndaw roo, mù doko báy feziŋa taa tusuekeri ká nulue báy. Falé ro é, mu yyi mú se fal-i báy.»²³ Zadzka ledban na laa bayke na munu báyyi é, ka siŋ tunun-ε mbid mbid, bay yi é, ka do báy feziŋari ŋgǐ bamba

* 18:20 18.20 Tji kele 20.12-16; Kijina bol kusol ba sidike 5.16-20.

tasiri. ²⁴ A zadka Zezu ko ni ká'a sinj tunun-ε mbid mbid na báyyi le, ka baa mii: «Do ηγοη bamba bay haɲa nzob feziɲari diɲ tul-ri ha Ngerewuru re mbay ká tul-ri! ²⁵ Bay haɲa zambal ka nduo luɔ zoy a tji ká nun-ε na do ηγοη bamba tasiri. Roo le, haɲa nzob feziɲa diɲ tul-e ha Ngerewuru re mbay ká tul-e na, do ηγοη bamba tasiri kal di robay.» ²⁶ Báyyi le, bari ká i do zadε ká í laa bayke na i baa mii: «A munu ku waa, nzob ve ze a máa bay zín pam na báyyi le?» ²⁷ Lεε, Zezu yiɲra báyyi bay mii: «Fe ká nzobri maa dáa ya na, Ngerewuru maa dáa.»

²⁸ Báyyi le, Piyer baa ha Zezu mii: «Mu ko, buru na buru pɔɲ fe bururi riw bele ká buru dōke na bay séke fal-a.» ²⁹ Lεε, Zezu baa ha ri mii: «Mì baa ha ri ta-taɲ ba tusue kji: nzob ká pɔɲ hul be, mase máyy be, mase yu-eri, mase nzob mbón niri, mase vi-eri bay tul réke mbay Ngerewuru na le, ³⁰ Ngerewuru a haɲa ni fe kji ηgji bamba ká bil sew ká náa káwri di timbedε key, roɔ ká bil sew ká'a ví vuku na, ká'a haɲa ni kumnun ká do baɲguɔ na.»

Zezu baa bay kóko séke fe ká'a tji tul-e
(Mat 20.17-19; Mrk 10.32-

34)

³¹ Falε ku báyyi le, Zezu faa lef nduobal-eri ká duo falε sidí na ha ri do fi mbjw bod, a baa bay ha ri mii: «Í laa key, náa séri ba Zuruzalem na ro vǎy. Ká zadε ku na, bayri riw bele ká *nzob yaɲa bayri saa nzaa Ngerewuru daa do bil mbede ká se tul-i bi *Vu Nzob na, a doko báyyi zadε. ³² I pón mì bo nduo nzobri ká i tuu Ngerewuru ya. Bari na i síe mì í rad' mì, a í sa-sami zuo nun-i. ³³ I ndáka mì báyyi ndoy doɲ a í i mì. Ndeke di nam sayke le, mì tji saa luɔ hud.» ³⁴ Roo le, bay ká Zezu baa na, lef nduobal-eri laa taɲ ya mgbaɲ. Saɲ bayke ku na muu ri muu ha ri ko fe ká'a baa bayke na ya.

Zezu mgbudá nun raw ha ni ko zad'

(Mat 20.29-34; Mrk 10.46-52)

³⁵ Zadka Zezu se a do di ya deb báyyi puo ká Zeriko na báyyi le, raw mbjw munu kaw lafaa a goɲ fe. ³⁶ Zadka'a laa gire bal nzobri ká mgba rib rib ká i kal faa na báyyi le, ka vbi bay mii: «Saɲ sed' baarí key na waa, ba ji kji zu maale?» ³⁷ Lεε, i baa ha ri mii: «Zezu ká Nazared na ze kal faa key vǎy.» ³⁸ Zadka'a laa bayke na munu báyyi le, ka guu fe belen mii: «Zezu, *vu bulu

† 18:26 18.26 Fe ká Zezu baa bayke ká zad ni key na, tuku lef nduobal-eri, bay ji le, Zibri ker mii, nzob ká do báyyi feziɲa ηgi-ηgji na, feziɲa be na kie mii, ka ba nzob ká'a rii law Ngerewuru, roɔ puoruo Ngerewuru kara ba taa be nday pi. Roo le, Zezu kie ri mii, kér bay bari do báyyi faake ya.

David, kódf ɲɔɔ hɔy mu kɔ nun síe bi!» ³⁹ LEE, nzobri ká i se pola na, i uru zin ni bay haɲa ni ka pón nzi-ε. Roo le, ka guu fe mgba mgba ba pola pola rɔbay mii: «Vu bulu *David, kódf ɲɔɔ hɔy mu kɔ nun síe bi!» ⁴⁰ Báyyi le, Zezu s̄ii bal-ε zik a dɔ a mbi nzi-ε bay haɲa ri mgba ni í vieke h̄a ni. Zadka r̄aw na soro a ví lakun Zezu na báyyi le, Zezu vbi ni mii: ⁴¹ «Fe ji ze mù hii bay haɲa m̄i daa h̄a mù le?» LEE, r̄aw na ȳiɲra báyy bay h̄a ni mii: «Mbay, mu daa h̄a m̄i kɔ-kóm ba k̄i rɔbay.» ⁴² LEE, Zezu ȳi a baa h̄a ni mii: «Mu kɔ-kóm ba k̄i. Law-a ká mù daa ɓo tul-i na vaa mù ro.» ⁴³ Báyyi le, ká zadε ku h̄oy ka kɔ-kóm a se fal Zezu na a pisi Ngerewuru. Ruɔ nzobri riw bele ká i kɔ feke na, i pisi Ngerewuru nd̄aw.

19

Zezu báyy Zase

¹ Zadka Zezu t̄ji Zeriko na, ka saka báyy faa bil puɔ. ² LEE, nzob mb̄iw ká ba nzob feziɲa ká riɲ-ε ba Zase ká ba ɲgere tul *nzob yaɲa larimbuori na dɔ d̄i. ³ Be na, ka nzaa faa bay kókɔ, w̄a Zezu na ba nzob ve k̄i gbaf le? Roo le, munu ká'a ba goy nzob bamba tasiri na, ka zin faa ká bay kókɔ ni ya bay tul ruɔ nzobri. ⁴ Ro, a d̄uu pola a v̄a hil tul puu ká ba *sikomɔr* a kaw d̄i bay kókɔ Zezu ká'a kál báyy faa ká ɓo saw puu na ku. ⁵ Zadka Zezu

ví t̄ji saw puu na ku báyyi le, ka ura nun-ε ba siya a baa h̄a ni mii: «Zase, mu d̄i ba vaa, bay ji le, vuri key na, ndaf bay haɲa m̄i naa bil puo ɓo.» ⁶ LEE, Zase na takra a d̄i saa tul puu na, a mgba ni báyy suoriya. ⁷ Báyyi le, nzobri riw bele ká i dɔ zadε í kɔ feke na i ɲɔy-ɲɔyri í baa mii: «Daa mína rɔɔ, ledban key se a v̄a naa luo nzob feȳa ká mini key le?» ⁸ LEE, Zase soro a ví dɔ pol Ngerembay a baa h̄a ni mii: «Mbay, mu kɔ, fe biri na, m̄i wál saa sikda bay haɲa nzob k̄ukuri. Ze, zadka m̄i ȳa fe nzob ba bukru laa le, m̄i haɲa ni k̄i niɲ nde tul-e taa mb̄iwke na ku.» ⁹ Báyyi le, Zezu baa h̄a ni mii: «Vuri key na, pam d̄o bil puo key ro, bay ji le, ledban ni key na ka ba vu bulu *Abaraham nd̄aw. ¹⁰ Tusuke le, bi *Vu Nzob na, m̄i vi bay nzáa nzobri ká i ze-zee na bay yaɲa ri.»

Law bay ká se tul mbay báyy nzob ped beri
(Mat 25.14-30)

¹¹ Zezu mbi law bay mb̄iw rɔbay a baa h̄a nzobri ká i ví laa bay beri na. Munu ká'a t̄on d̄i ya deb báyy Zuruzalem na, nzobri ker mii, réke mbay Ngerewuru na a t̄ji tul-r̄i kod munu h̄oy. ¹² LEE, ka baa mii: «Nzob mb̄iw munu ká saw be ba mbay se ba varu faa d̄ike bay haɲa ri mbi ni ba mbay nd̄aw rɔɔ, a ȳi a ví saw puo be na báyy. ¹³ Pola rɔɔ bay

zól na, ka dí nzob ped beri ká duo. Nzob ha ha le, ka ha ni lari maa báy lari ped few say a baa ha ri mii: “Lari ká mǐ ha rǐ key na, ì dǎake fe hieri kpuru maa báy yǐ bi.” ¹⁴ Roo le, nzob puo beri na, i tun ni ngeren a í pie nzob nzaa pedri se fale bay baa ha ngeredomayri mii: “Ledbanke ku na buru hii bay haña ni ka ba mbay buru ya.”

¹⁵ «Zadka ngeredomayri daa ni kaw ba mbay, ká'a yǐ a vi saw puo be na báyǐ le, ka ha ri dí nzob ped beri ká'a ha ri lari pola na bay kókó waa, nzob mbjw le, zinj mbiike ba mina mina le? ¹⁶ Báyǐ le, nzob titire dekre na vi a baa mii: “Mbay, lari ká mù ha mǐ na, mǐ zinj kǐ ba duo zuo tul-e ro bay.” ¹⁷ Lee, mbay na baa ha ni mii: “Ndad bamba, led ped kere! Munu ká mù daa vu mbom bo tul vu ferì ká ndji mini na, mǐ haña mù re tul ngerepuori ba duo ro.” ¹⁸ Báyǐ le, nzob ndeke dí sidike vi a baa ha ni mii: “Mbay, lari ká mù ha mǐ na, mǐ zinj kǐ ba ndebe zuo tul-e.” ¹⁹ Lee, mbay na baa ha ni mii: “Bo na kara mǐ haña mù re tul ngerepuori ba ndebe.” ²⁰ Lee, nzob ped kǐ yǐ a vi a baa ha ni mii: “Mbay, mu kó, lari ká mù ha mǐ na ze do key; mǐ kuo báy vay gari luk luk mí daa muu. ²¹ Mǐ daa hje, bay ji le, bo na, mù ba nzob ká mù yinj bamba tasiri, a mú daa

ped ndaw roo mú zinj fe ya ndaw, mù ru fe ndaw roo mú mbu zuo tul kǐ ya ndaw pi.” ²² Báyǐ le, mbay na baa ha ni mii: “Bo led káw ká mù ndaya! Báy bay bo ká mù baa ká nzaa-a ku na, mǐ dǎake bay bo tul-a. Mù kó mǐ ba nzob ká mǐ ngon bamba tasiri, ká mí daa ped ndaw roo, mí zinj fe ká dí ya ndaw, mí ru fe ndaw roo, mí zinj lereke ká dí ya ndaw pi. ²³ A munu ku waa, daa mina mù ha lari bi na ha nzob kǐ kpaa a dǎake ped, ze síe yǐ bi le, mǐ zinj mbiike zuo tul-e ya le?” ²⁴ Fale ku báyǐ le, ka baa ha nzobri ká i do zafe ku na mii: “Lari ká do nduo-e na, ì naa í ha nzob taa hay ká doke ba duo na.” ²⁵ [Lee, i baa ha ni mii: “Mbay, be na ka do báy lari ba duo ro!”] ²⁶ Báyǐ le, ka baa ha ri mii: “Mǐ baa ha rǐ: nzob ká do báy fe na, Ngerewuru a haña ni kǐ nde tul-e. Roo le, nzob ká doke ya na, hay ká ndji ká'a doke na kara, ká'a náa do d a pon ni. ²⁷ A bay ká se tul nzob tul ngani biri ká i hii bay haña mǐ re mbay ká tul-ri ya na, ì mgba ri i vieke ha mǐ, a í vberè ri ká nun-i key ha mi kó.”»

Zezu tji Zuzuzalem

(Mat 21.1-11; Mrk 11.1-11; Zaa 12.12-19)

²⁸ Fale ká Zezu baa bay mini báyǐ le, ka nda faa pol ha nzobri bay séke Zuzuzalem. ²⁹ Zadka'a tòn dí ya deb bay tji puo Befaze bay Betani ká do dí ya báy

kuo ká riŋ-ε ɓa Oliviye na, ka pie leɗ nduobal-eri sidi ha ri se pola a ɓaa ha ri mii: ³⁰ «Ì se puo ká ɗo pol-rì ku. Zadka ì tji dī na, ì zinj vu maasoba mbjw ká i taa ni ɗo dī, ká nzob kaw tul-e ba mbjw ya rɔbay. I hina ni í vike ha mī. ³¹ A zadka nzob vbi rī mii: “Bay ji rɔɔ, ì hina ni ɛ,” ɛ, ì ɓaa ha ni mii: “Ngerembay ze se sieke.”»

³² ɛɛ, ɓari ká'a pie ri se na, i zinj feri riw bele munu ká'a mbi nzi-ε ká dī ha ri na. ³³ Zadka i ɗo hina vu maasoba na munu báyii ɛ, ɓaa ganƙeri na vbi ri bay mii: «Bay ji ndaw rɔɔ, ì hina vu maasoba na key ɛ?» ³⁴ ɛɛ, i yinjra báy bay mii: «Ŋgerembay ze se sieke.» ³⁵ Fale ku ɛ, i se báy vu maasoba na ha Zezu. Ro, í daa maagari ɓari zuo tul-e í ha Zezu hil a kaw dī. ³⁶ Zóli ɓari na báyii ɛ, nzobri laba maagari ɓari zuo faa ká pol-e bay haɗa ni ka se tul-e a kál. ³⁷ Munu ká'a ɗo dī ya deɓ báy Zuruzalem báy faa ká uru saa tul kuo Oliviye na báyii ɛ, ruo leɗ nduobal-eri riw bele ɗaa bawda suoriya, a í tii saw písi Ngerewuru báy bawda kusolri bay tul fe sanri riw bele ká i ko báy nun-ri na ³⁸ í ɓaa mii:

«Ndaɗ bay haɗa Ngerewuru
ka sám fe zuo tul
mbay
ká vi báy riŋ
Ngerembay!

Law lom báy riŋ ɗika ɓa taa
Ngerewuru ká kaw

nulue!»

³⁹ Báyii ɛ, Farizi haneri ká i ɗo sakra ruo nzobri na i ɓaa ha Zezu mii: «Mbay, mu úru zinj leɗ nduobal-ari na ha ri mgba nzaa-ri.» ⁴⁰ ɛɛ, Zezu yinjra báy bay ha ri mii: «Mì ɓaa ha rī ta-taŋ, zadka ɓari key na i mgba nzaa-ri ɛ, tisawri ká ɗo key kara, i guú fe belen belen!»

*Zezu re rew bay tul
nzobri ká Zuruzalem*

⁴¹ Zadka Zezu tɔŋ dī ya deɓ báy Zuruzalem ká'a mbi nun-ε a ko puoke na báyii ɛ, ka re-rew bay tul nzobkeri ⁴² a ɓaa mii: «Áa! Baari nzobri ká Zuruzalem, mī re-rew bay tul-rī! Ba fe ká ì laa saw bay fe ká'a máa haɗa rī káwke ɗeƙeƙe timbeɗe key na zu! Roo ɛ, timbeɗe key na feƙeri ku na fymra nun-ri gbiɓli. ⁴³ Tusueke ɛ, namri ká'a ví vuku na, nzob tul ngani baari tji tul-rī bay kiri puo baari gbuk ɗo sikɗa, a í nduo zad yaa yaa ⁴⁴ í biε puo baari na kpukɗu kpukɗu, hulri ndaw, baari nzob puori ndaw pi. I ti pón tisaw hulri mbjw kara kay tul kī ha rī ya, bay ji ɛ, sew ká Ngerewuru vi bay yaɗa rī na, vuo law-ri ya.»

*Zezu kaw hul ƙani
Ngerewuru*

(Mat 21.12-17; Mrk 11.15-19; Zaa 2.13-22)

⁴⁵ Báyii ɛ, Zezu se bil mg-baŋ ká *hul ƙani Ngerewuru ɗo dī a tii saw níi nzob ɗáb fe híeri ká dī ⁴⁶ a ɓaa ha ri mii: «Ŋgerewuru ɓaa ká bil

mbede be mii: “Hul bi na a bá hul d’áa nzaa bay kere*!” Roo le, baari na i fere ni ba puy nzob riibari.»

⁴⁷ Zezu fere fe bay namri riw bele ka bil hul kani Ngerewuru. Ngerenzob fe poyri bay *nzob fere nzobri bol kusolri, roo bay ngerere Zibri ndaw na, i nzaa faa bay ika ni. ⁴⁸ Roo le, i ko faa ka bay zinke ni ya, bay ji le, ruo nzobri riw bele te suku-ri kie bay laake bay be.

20

Ngerere tul Zibri vbi bay k’oko saw hurusuo Zezu

(Mat 21.23-27; Mrk 11.27-33)

¹ Nam mbijw munu ka Zezu do fere nzobri fe a kaka Bay Kere ka bil mgbaj ka *hul kani Ngerewuru do di na, *ngerenzob fe poyri bay *nzob fere nzobri bol kusolri, roo bay ngerere Zibri ndaw na, i vi ² vbi ni bay mii: «Mu baa ha buru laa, waa, a ve ze mbi nzaa ha mu ndaw roo mu daake fe niri key le? Mase, nzob ve ze ha mu faa daake le?» ³ Lee, Zezu yinjra bay bay ha ri mii: «Bi kara, mi vbika ri bay mbijw bay k’oko. I baa ha mi laa: ⁴ daa tul nzobri nduo mbii ka Zaa daa na waa, uru saa luo Ngerewuru mase, uru saa luo nzobri hoy

le?» ⁵ Ro, i tii saw may bay ka sakra ki mii: «Naa baari mina ro le? Zafka naa yinjra bay bay ha ni mii, “uru saa luo Ngerewuru” le, a yi a vbi naari mii, bay ji ndaw roo naa daari law naari bo tul bay ka Zaa baa na ya le? ⁶ A zafka naa baari mii, “uru saa luo nzobri” le, ruo nzobri riw bele na, i vbuku naari bay tisaw bay ika naari, bay ji le, bari na, i ko Zaa ba nzob yajaja bay saa nzaa Ngerewuru.» ⁷ Bayji le, i yinjra bay bay ha Zezu mii: «Daa tul nduo mbii taa Zaa na, buru ko zaf ka uru saa di ya.» ⁸ Lee, Zezu yinjra bay bay ha ri mii: «Munu zu le, nda-ndad! Bi hoy kara mi ti kie ri nzob ka mbi nzaa ha mi daake fe niri key na ya ndaw.»

Law bay ka se tul nzob pedri ka law-ri ndaya

(Mat 21.33-46; Mrk 12.1-12)

⁹ Fale ku le, Zezu mbi law bay key a tii saw baake bay ha nzobri mii: «Nzob mbijw munu mgba waa a maa para puuri do di*. Fale le, ka pon pedke zuo nduo nzob pedkeri ka’ a faa ri na, bay hana bo few horo lere puu na vi le, i wal taa beri, a i pon taa bari. Fale ku roo, a zol a se varu bay daa nam

* **19:46** 19.46 Ezay 56.7. * **20:9** 20.9 Ka zaf ni key na, fe ka nzob waa maa na, Kuori ko feke ya. Led Izarayelri ze di ba vije. Ba vay fe ka uo a lie goriyo goriyo a do zuba ka i di ba rezin. Ba fe pay bari ka i su lereke, a i daake him ndaw. Ka bil Mbede Ngerewuru na, zafka i baa bay se tul vije le, hane ba fe ka i maa do bil waa, a hane laa le, ba led Izarayelri ki suo-ri ka Ngerewuru ko-kom ba tul-ri a hii bay hana lere bari do di.

ngji-ngji. ¹⁰ Zadka few hóro lereke na vi báyyi le, nzob wáa na pie led káw be mbjw se luozob pedkeri na bay haŋa ni ka vaa yaa lereke haŋeri ká do bay tul beri na a vike ha beri. Roo le, nzob pedkeri na i ndaka led káw be na wob wob, a í nii ni zol nduo-ε hoy soli tan haŋa ni fe. ¹¹ Lεε, nzob wáa na pie led káw be ki na robay. Lεε, be na kara, i mgbani í ndaka ni wob wob ndaw, í rad ni a í nii ni zol nduo-ε hoy soli. ¹² Báyyi le, nzob wáa na yi a pie led káw be ki ndeke di sayke. Lεε, be na, i ha ni nuo mgbarmi mgbarmi, a í nii ni ti kele. ¹³ Báyyi le, nzob wáa na ker ká bil law-ε a baa mii: “Key waa, mi daa mina ro zey le? Vu-i ká mi ko ni ba nzob nun-i na, mi pie ni se luozob. Ko ya le, i hie ni.” ¹⁴ Roo le, zadka nzob pedkeri na i mbi nun-ri í ko vu nzob wáa na báyyi le, i baa bay ká sakra ki mii: “I ko, nzob ká’a mgbaka fe pile na zu! Náa íri ni, a bo náa pónri fe pile na ba taa naari.” ¹⁵ Ro í vaa mbi ni í vbu ni mgbirinj bo fal wáa na a í i ni.

«A munu ku waa, fe yi ze nzob wáa na a daa zinj ri le? ¹⁶ Ka’a vaa ika nzob pedri na, a ha wáa na ha nzob kiri.»

Zadka nzobri laa baykeri na munu báyyi le, i baa mii: «Feke ti doko munu ya mgbanj!» ¹⁷ Roo le, Zezu ko ri zii

a baa ha ri mii: «A munu ku waa, bay ni ká do bil mbede Ngerewuru na, marake baa mina le?»

“Tisaw ká nzob mbúo hulri vbu bo bisuy na, yi a vi ba tisaw kere ká kal tul tisaw hawri pavbad, a ba tisaw tigbaa hul taa tusuke†.”

¹⁸ Nzob ha ha ká lie bo tul tisaw key na le, a gur sùo-ε ruk ruk. A zadka tisaw na ze tado bo tul nzob laa le, a renj ni renene.»

Ngereri ngakla Zezu bay tul puo larimbuo
(Mat 22.15-22; Mrk 12.13-17)

¹⁹ Ká saw sieke ku hoy *ngerenzob fe poyri báyyi nzob fére nzobri *bol kusol Zibri na, i nzaa faa bay mgbaka Zezu, bay yi le, i ko ndaw, law bay ká’a baa na ka tunkte ri tunj. Roo le, i hie ruo nzobri. ²⁰ Ro ze, í tii saw nganja Zezu a í pie nzobri ká i daa sùo-ri ba nzob kereri ha ri se luozob bay vbika ni bay, bo zadka i zinj bay hane bod ká nzi-ε le, i pónj ni bo nduo nzob réke tul puo bari ká do báyyi hurusuo bay daake bay bo tul-e. ²¹ Ro, í vbi ni bay mii: «Mbay, buru ko ndaw, bay bori ká mù baa, báyyi fe fére bori ká mù fere nzobri na do báyyi zadε. Mù naa nun nzob mbjw ya, roo le, mù fere nzobri tusue bay ká se tul fe daa ká rii law Ngerewuru. ²² Mu baa ha buru laa. Waa, bol kusol

† 20:17 20.17 Simri 118.22.

naari ha faa bay haɲa nzob puo larimbuo ha Mbay Sezar mase, ha faa ya le?»

²³ LEE, Zezu ko ker bay bari ka i hii nzaake nzi-ε na a baa ha ri mii: ²⁴ «I mbi lari na mbiw i kie mi ha mi ko.» Bayii le, ka baa mii: «Tul nzob, bay rin nzob ka i vbie do lari key na waa, ba nzob ve zu le?» LEE, i yijira bay bay ha ni mii: «Ba Mbay Sezar!» ²⁵ Bayii le, ka baa ha ri mii: «Munu zu le, nda-ndad! Feri ka do bay tul Mbay Sezar le, i ha Sezar, a feri ka do bay tul Ngerewuru laa le, i ha Ngerewuru!» ²⁶ Bay ka'a baa ka nun ruo nzobri na, i zin kaaya mbiw ka di ka bay mgbake nzi-ε ya. Roo le, bay ka'a yijira na tuku ri riw bele ha ri kaw silili.

Sadusiri nzaa nzaa Zezu bay tul tii nzobri saa luo huf
(Mat 22.23-33; Mrk 12.18-27)

²⁷ Sadusi haneri soro i vi luo Zezu. Ba bari *Sadusiri na ze i baa mii, nzob hu le, ti tii saa luo huf ya. Ro, i vbi Zezu bay ²⁸ mii: «Mbay, *Moyze daa *bol kusol do bil mbede ha naari mii, nzob ka yaa may ka'a do bay yu-ε, roo a hu tan mbonke nzob le, ndad bay haɲa yu-ε na ka yaa may pile na a mbonke nzob, a koroke mjiiri yu-ε ka hu na. ²⁹ Be ze, nzob bay yu-eri tul-ri tonɔ say, le, ngerε lef na yaa may a hu tan mbonke nzob. ³⁰ LEE, tonɔ fal-ε nzob ndeke di sidfike yaa may pile na a

hu tan mbonke nzob. ³¹ A nzob ndeke di sayke na kara, yaa may na ndaw a hu tan mbonke nzob. Bari ka tul-ri tonɔ say na, i yaa mayke na bay zad bari riw bele, i hu tan mbonke nzob. ³² A fale ku le, may na kara vi hu ndaw. ³³ A munu ku waa, sieke ka nzobri tii saa luo huf na, nzob ve ka sakra bari ka tul-ri tonɔ say ku na, may key na a ba taa be le, bay ii le, bari ka tul-ri tonɔ say na, i yaa ni yaa bay zad bari riw bele.»

³⁴ Bayii le, Zezu yijira bay bay ha ri mii: «Nzobri ka timbede key na, mayri bay warari i yaa ki. ³⁵ Roo le, sew ka'a vi vuku na, nzobri ka Ngerewuru ko ri maa bay haɲa ri tii saa luo huf i kaw bay kumnun na, yaaɲa ki ti tiika mbaa. ³⁶ Bari na, i ti huka mbaa; i maa ki gbay bay lef nzaaped Ngerewururi ka nulue. I ba vu Ngerewururi, bay ii le, ka tina ri saa bil huf ha ri kaw bay kumnun. ³⁷ A bay ka se tul tii saa luo huf na, Moyze kii fal bayke ka bil mbede be ta-tan bay dol ka'a do pol puu ka gbuda ka huu se di ka bil law kor na, a di Ngerembay mii, "Mi ba Ngerewuru *Abaraham, Ngerewuru Izak, a mi ba Ngerewuru *Zakob ndaw." ³⁸ Munu zu le, Ngerewuru na ba Ngerewuru nzob kaw bay kumnunri bo, ka ba Ngerewuru nzob hufuri ya, bay ii le, nzob taa beri riw

bele ká i hu na, ka kɔ ri ɓa nzobri ká i kaw ɓáy kumnun bay tul-e.»

³⁹ Fale ku báyii le, nzob fere nzobri bol kusol haneri mbi bay í ɓaa ha ni mii: «Mbay, mu ɓaa bay ndaɗ ɓamba.» ⁴⁰ I ɓaa munu, bay ji le, i ziŋ faa ká bay vbika ni bay kiri mbáa.

Krisi ɓáy David

(Mat 22.41-46; Mrk 12.35-37)

⁴¹ LEE, Zezu vbi ri a ɓaa mii: «Daa mina roo i ɓaa mii, *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay pie ni ví yaa nzobri na, ka ɓa vu bulu Mbay *David le woo?

⁴² Mbay David ki sùo-ε ɓaa ta-taŋ ká bil Mbede Simri mii:

“Ngerewuru Ngerembay ɓaa ha Ngerembay bi mii:

‘Mu ví káw tunduo hoɗo bi ⁴³ kpuru maa ɓáy haŋa m̄ haw yum

ká tul nzob tul ngani ɓori ha ri ɗo ɓa fe ɗáa ɓal-a zuo ɗi.’”

⁴⁴ A zadka Mbay David ɗi Krisike na ɓa Ngerembay na waa, ɗaa mina Krisi na a yi a ɓa vu bulu Mbay David ndaw le woo?»

Fe ɗáa ngereri ká ɗo ɓáy zadε ya

(Mat 23.1-36; Mrk 12.38-40)

⁴⁵ Zadka ruo nzobri riw bele i ɗo í laa bay ká Zezu fere ri na báyii le, Zezu ɓaa ha leɗ nduobal-eri mii:

⁴⁶ «Ì nze ɓáy sùo-r̄i bay tul *nzob fere nzobri bol kusolri

ká i hii bay ndúo maagari ká p̄-pie yul bay háarike ha nzobri hii soko korma korma ha ri ká zad ruo ká nun nzobri, í nzaa zad káw riŋ ɗika ká ɗo pola ká bil hul mb̄u kiri ɓáy zad kaw ngereri ká nam fe sum suoriya bay kaw ɗi. ⁴⁷ Bari na, i kɔ nun sie máy sieri ya, a í s̄u fe bari ká i ɗóke na vεb vεb bele, roo í yi í ɗaa nzaa bay kere p̄-pie, í ɗáɓke sùo-ri ká nun ruo nzobri. Bari na, seke fe ká ɗo bay tul-ri na, a ngón ɓamba tasiri kal tul nzob hawri.»

21

Máy sie ká mbi fe ha Ngerewuru

(Mrk 12.41-44)

¹ Zezu kaw bil *hul kani Ngerewuru, a kɔ-kóm rie fal-ε gbuk, le, ka kɔ nzob feziŋari ká i ví ɗaa fe haŋa hoy bari zuo bil huo fe.

² Báyii le, ka kɔ máy sie mb̄w munu ndaw ká kuku ɓamba ví ɗaa soli sid̄i hoy zuo bil huo fe na.

³ LEE, ka ɓaa mii: «M̄i ɓaa ha r̄i ta-taŋ ɓa tusue ki: máy sie key ká kuku ɓamba na, ka ha lari kal nzob hawri riw bele,

⁴ bay ji le, ɓari ku riw bele na, i wal feziŋa ɓari ká maa ri mgbak mgbak na í ha. Roo le, máy key ká feri riw bele puo ni na, ka ha fe ká'a se sieke bay hólke sùo-ε na loɗ bele ha Ngerewuru.»

Bíe ká'a bóko tul hul kani Ngerewuru

(Mat 24.1-2; Mrk 13.1-2)

⁵ Nzob h̄aneri d̄o báa bay se tul *hul k̄ani Ngerewuru ká tisawkeri ndad̄ bamba tasiri, báy ferí ká ndad̄ bamba ká i f̄aa í h̄a Ngerewuru bay lékeke hul k̄anike na. Roo le, Zezu baa ha ri mii: ⁶ «Feri ká ì k̄o key na, bil namri ká'a ví vuku na, tisaw mb̄iw mini kara ti t̄on̄ kay tul k̄i ya. Nzobri ḡay ri riw bele zuo siri.»

Kók̄o seke fe báy bié ká'a t̄i tul nzobri
(Mat 24.3-14; Mrk 13.3-13)

⁷ Báyi le, i vbi ni bay mii: «Mbay, fe niri key na w̄aa, síe h̄aa ndaw̄ r̄oo a t̄i le? Mase, fe j̄i ndaw̄ r̄oo a kál a kie buru nam ká fe niri key na a t̄i le?»

⁸ Leε, Zezu ȳinra báy bay a baa mii: «Ì nze báy s̄o-r̄i h̄a nzob ka úla r̄i ya, bay j̄i le, nzobri ví nḡji bamba báy riñ-i í baa mii: “Ba bi ze, m̄i ba *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni ví ȳaa nzobri na.” Mase, ì báa mii: “Ba sewke na ro zey.” Roo le, ì se fal-ri ya. ⁹ Zadka ì laa soro ruyri ká nzobri ruu k̄i, báy úru ká nzobri uru z̄in̄ k̄i na le, ì h̄a s̄o-r̄i ka t̄o ya, bay j̄i le, ndad̄ bay haña fe niri key na ka t̄i ndaw̄ r̄o. Roo le, ba síe ór̄o bié nam ká báy váake ká tusiri key ya r̄obay.»

¹⁰ Fale ku le, ka ȳi a baa ha ri mii: «Nzobri ká saw puo bari mb̄iw, i úru bay r̄úu z̄in̄ nzobri ká saw puo k̄iri bod̄. Nzobri ká bil puoruo

mb̄iw, ì úru bay r̄úu z̄in̄ nzob puoruo k̄iri. ¹¹ Tusiri a lán s̄o-ε bamba tasiri yik yik ndaw̄, k̄on luye a líe bo puori bod̄ bod̄ ndaw̄, hud̄ duku mburuk kara a ika nzobri báy zad̄ zad̄ ndaw̄. Feri ká ba fe h̄je nḡji bamba tasiri báy fe san̄ri kara i t̄i ká tumbam ndaw̄ pi.

¹² «Roo le, pola r̄oo bay haña fe niri key na ka t̄i le, nzobri i mgbaka r̄i, a í d̄aa nun-r̄i tuo síe. I f̄aa r̄i bay v̄aa kún̄ bay bo tul-r̄i ká bil *hul mb̄ú k̄i Zibri bay v̄aa d̄aa r̄i zuo hul sal, i f̄aa r̄i bay d̄aa r̄i kaw pol nzob réke tul puori ndaw̄, pol mbay luyeri ndaw̄ bay tul-i. ¹³ Be ze ba faa ká bay haña r̄i báake nasi bay bi na ha ri. ¹⁴ Roo le, bay ká ì báa bay yaanake s̄o-r̄i na, ì k̄er bayke ká bil law-r̄i pola a í h̄a law-r̄i ka nzaa r̄i ká d̄i ya, ¹⁵ bay j̄i le, bi k̄i ze m̄i haña r̄i bayri ká'a t̄i saa nzaa-r̄i, báy k̄iri nun n̄zem bay haña nzob tul nḡani baar̄i mb̄iw mini kara ti z̄in̄ faa ká bay ȳinra báy bay ha r̄i ya ndaw̄, i ti z̄in̄ faa ká bay t̄un̄ baykeri nḡeren̄ ya ndaw̄ pi. ¹⁶ Báa baar̄i báy máa baar̄i ndaw̄, ȳu baar̄i báy nzob ini baar̄i h̄awri ndaw̄, r̄oo nzob buo baar̄i ndaw̄ na, i mgbaka r̄i í p̄on̄ r̄i zuo nduo nzob tul nḡani baar̄i ha ri i ruo nzobri ká sakra baar̄i ku. ¹⁷ Nzobri riw bele na, i f̄uy r̄i bay tul-i. ¹⁸ Roo le, suy tul-r̄i mb̄iw mini kara ti m̄u a zee ya. ¹⁹ I mgba nḡo-nḡon̄,

be ndaw roo Ngerewuru a yaanake ri bay.»

Bie ka'a boko tul ngerewuru ka Zuruzalem

(Mat 24.15-21; Mrk 13.14-19)

²⁰ «Zadka i ko nzoɓ yumri kiri Zuruzalem gbuk le, be ndaw roo, i koko mii, bie Zuruzalem na ton ndii hoy ro. ²¹ A le, bari ka i kaw kuɗu zad ka Zude na, ndad bay haɗa ri duu ba tul kuori, a bari ka i kaw bil puo ka Zuruzalem na, ndad bay haɗa ri naa suo-ri ngeren di di, a bari ka i kaw vu puori hoy kara, ndad bay haɗa ri yi i se Zuruzalem na ya, ²² bay ji le, ba namri ka Ngerewuru a haɗa nzoɓri ko seke fe a dalake suo-ε, bay haɗa bayri riw bele ka i daa do bil mbede Ngerewuru na ka do munu bay zafe. ²³ Namkeri ku na, mayri ka i doko bil, bay mayri ka ledri aw wan bari na, i koko seke fe ngji bamba, bay ji le, bawda koko seke fe a tji tul nzoɓri ka kuɗu zad key ha here Ngerewuru do tul nzoɓkeri ku. ²⁴ I ika nzoɓri ngji bamba bay maamii ndaw, i mgbaka ri mgbam bay daa ri zuo tul puori bod bod riw bele, roo nzoɓri ka i tuu Ngerewuru ya na, i toɗ bil puo ka Zuruzalem na duɗa duɗa kpuru maa bay nam ka Ngerewuru tuu na ka maa.»

Sie yi Vu Nzoɓ

(Mat 24.29-31; Mrk 13.24-27)

²⁵ «Feri ka'a kie ri ha ri koke na ze do key: Sie a fere do bod ndaw, few bay mbaymawri kara i fere i do bod ndaw. Saw puo nzoɓri bod bod ka tusiri key na, i reke suo-ri huri huri, a i nguri suo-ri bay tul maambiiri ka gire mgba gbuksu. ²⁶ Nzoɓri lie zuo siri rad bay hje bay tul ferika'a tji ka tusiri key, bay ji le, hurusuori ka tumbam na, i lan yik yik. ²⁷ Fal fekeri ku bayji le, i koko mi bi *Vu Nzoɓ ka mi vi ka bil sii mbam bay bawda hurusuo bay rin dika. ²⁸ Zadka fekeri na tii saw tji na bayji le, i sin law-ri, i ura tul-ri bad ba siya, bay ji le, nam ka Ngerewuru a naake sal koy feyaa saa sol-ri na, ton di mbaa ro.»

Fe fere ka se tul puu nzum

(Mat 24.32-35; Mrk 13.28-31)

²⁹ Fale ku le, Zezu mbi law bay key a baa ha ri mii: «I ko-kom i ko puu nzum bay puu hawri riw bele ka do ku. ³⁰ Zadka i ko nzaa toykeri tii saw luovay le, i ko mii, nzaa bura mbam do di ya ro zu. ³¹ Do faa mbjw munu ndaw, zadka i ko fe niri key na tji le, i ko ndaw mii, sieke ka Ngerewuru a reke mbay ka tusiri key na do di ya deb bay vi ro zu. ³² Mi baa ha ri ta-tan ba tusue ki: nzoɓri ka timbede key na, i ti huka riw bele ya hoy ze fe niri riw bele key na a tji. ³³ Tumbam bay tusiri na a kal hon bele.

A roo ɛ, bay biri na ti kál ya mgbaj̄.»

I káw báy nzaa bal-r̄i kekeke

³⁴ «Ì nze báy sùo-r̄i ndaw ro! Munu ya ɛ, kér bay baar̄i a h̄ii dik dik bay tul fe s̄um luye, mase bay tul fe nzoko luye, mase bay tul kér bay feri ká tusiri key. Munu ɛ, nam kún̄ sal bay na, a t̄ii tul-r̄i mb̄oŋ ba vaa munu h̄oy. ³⁵ Tusueke ɛ, munu ká gbana mgbá fe na, namke ku na a mgbaka nzobri ká tusiri key riw bele r̄em faa mb̄iw munu ndaw. ³⁶ I káw báy nzaa bal-r̄i kekeke, a í daa nzaa bay kere ban̄guo bay haŋa bo, zadka namke vi ɛ, ì z̄iŋ h̄urusuo bay kálke tul fe sekeri riw bele ká'a t̄ii, bay doko zékre ká pol bi *Vu Nzob na.»

³⁷ Bisie ɛ, Zezu fere nzobri fe ká bil *hul kaŋi Ngerewuru ban̄guo kpadara. A tilaw laa ɛ, ka se a vaa naa tul kuo ká riŋ-ε ba Oliviyé. ³⁸ Ruo nzobri riw bele vi luo-ε ká bil hul kaŋi Ngerewuru ba tibie piɛd bay láa bay be.

22

Zibri leke bay ká sakra k̄i bay mgbaka Zezu

(*Mat 26.1-5; Mrk 14.1-2; Zaa 11.43-53*)

¹ Nam suoriya maapa ká i daa taŋ fe hew fe ká i d̄i ba *nam suoriya t̄ii saa bil koy na, t̄oŋ d̄i mb̄aa ro. ² Ngerenzob fe poyri báy nzob fére nzobri *bol kusol

Zibri i nzaa faa bay ika Zezu, roo ɛ, i daa h̄je nzobri ká i úru z̄iŋ ri.

Zudas hii bay mbika tul Zezu

(*Mat 26.14-16; Mrk 14.10-11*)

³ Báyii ɛ, *Satan nduo bil law Zudas ká i d̄i ni ba Iskariyod ká ba nzob mb̄iw ká sakra led̄ nduobal-eri ká duo faɛ sidi na. ⁴ Ro, a se a vaa leke bay z̄iŋ *ngerenzob fe poyri báy ngerɛ tul nzobri ká i koro *hul kaŋi Ngerewuru na, bay z̄iŋ faa bay p̄oŋ Zezu bo nduo-ri. ⁵ Báyii ɛ, i daa suoriya a í waa z̄iŋ ni bay haŋa ni lari. ⁶ Lɛɛ, ka hii bayke z̄iŋ ri; ro a tii saŋ nzáa faa bay kóko saŋ síe ká'a máa bay p̄oŋ Zezu bo nduo-ri taŋ haŋa ruo nzobri ko bayke.

Zezu ha led̄ nduobal-eri leke fe s̄um suoriya t̄ii saa bil koy

(*Mat 26.17-25; Mrk 14.12-21; Zaa 13.21-30*)

⁷ Nam mb̄iw ká sakra namri ká i dáake fe s̄um suoriya maapa ká taŋ fe hew fe ká i ike baduri bay dáake fe s̄um suoriya t̄ii saa bil koy na vi báyii ɛ, ⁸ Zezu pie Piyer báy Zaa a baa ha ri mii: «Ì se í vaa léke fe s̄um suoriya t̄ii saa bil koy na, bo náa súri.» ⁹ Báyii ɛ, i ȳi í vbi ni bay mii: «Zad̄ ha ze mù h̄ii bay haŋa buru se búru vaa léke fe s̄umri na ká d̄i ha mù ɛ?» ¹⁰ Lɛɛ, ka baa ha ri mii: «Ì ko, zadka ì nduo

ngerepuo na le, zaɛ ku hoy i zinj wara nzob mbijw ka sob tinay mbii, le, i se fal-ε i nduo bil puo ka'a se ba baɗi na, ¹¹ a i baa ha nzob hulke na mii: "Mbay hii kɔko, waa, bil hul ka beri kaw di bay led nduobal beriri bay suna fe sum suoriya tji saa bil koy na do haa le?" ¹² Leε, ka'a kie ri hul kɔy tul ki mbijw ka bil-e aa rad rad ka i leke feri riw bele zeb zeb zuo di. Zaɛ ku na ze, i leke fe sumri na ka di.» ¹³ Bayji le, i se i vaa zinj feri riw bele bay zaɛ munu ka Zezu baa ha ri na, ro i leke fe sum suoriyake na ka di.

Zezu bay led nduobal-eri kaw nzaa fe sum law mbijw (Mat 26.26-30; Mrk 14.22-26; 1Kɔ 11.23-25)

¹⁴ Zaɗka saw sieke na vi bayji le, Zezu bay *nzob nday nzaapedri i vi a i kaw nzaa fe sum zinj ki mbijw hoy. ¹⁵ Leε, ka baa ha ri mii: «Bi na, mi re su-o-i ngi-ngji bay suna fe sum suoriya tji saa bil koy na key zinj ri pola ndaw roo, bay kɔko seke fe bay. ¹⁶ Mi baa ha ri ta-taɗ: mi ti suna fe sum key na zinj ri mbaa kpuru maa bay nam ka Ngerewuru a reke mbay ka tul nzobri ha ri ko saw fe ka'a daa na *taɗ kad kad ndaw ro.»

¹⁷ Falε ku le, ka mbi kobo mbijw munu, a daa taambol ha Ngerewuru bayke, roo a baa ha ri mii: «I yaa kobo na key i daa tud nzaa ki. ¹⁸ Mi baa ha ri ta-taɗ: tii sawke saa vuri key na, mi

ti nzoko mbii lere puu na mbaa, kpuru maa bay nam ka Ngerewuru a reke mbay ka tul nzobri na vi ndaw ro.» ¹⁹ Falε ku le, ka yji a mbi maapa, a daa taambol ha Ngerewuru ndaw roo, a haw a ha ri a baa mii: «Be ni key na ba naysuo-i [ka mi pon bay tul-ri. I daa mini key banuo bo, i kerke bay se tul-i.» ²⁰ Falε ka i su maapa riw bele na bayji le, ka mbi kobo a daa faa mbijw munu ndaw, a baa mii: «Kobo key na ba *saka kuni fie ka Ngerewuru sin zinj ri bay faa sim bi ka'a uo zuo siri bay tul-ri.] ²¹ I ko, nzob ka'a mbika tul-i na kaw nzaa fe sum key zinj mi. ²² Ba tusue, bi *Vu Nzob na mi huka munu ka Ngerewuru leke faake pola. Roo le, kɔko seke fe taa minake ze a doko bay tul nzob ka mbi tul-e le!»

²³ Bayji le, led nduobal-eri tii saw vbika bay ka sakra ki ba lie ba lew mii: «A ve ndaw roo, a ba nzob daa fe mini key ka sakra naari key le?»

Peɗ daa ngerenzob

²⁴ Led nduobal-eri tii saw may bay ngo-ngon bay kɔko waa, nzob ve ze ka sakra bari roo, i kɔko ni ba ngerenzob le? ²⁵ Leε, Zezu baa ha ri mii: «Mbayri ka saw nzobri ka tusiri key na, i re tul nzobri ngo-ngon. A nzob reke tul puori na, i daa ha nzobri di ri ba nzob daa kere zinj nzobri. ²⁶ Roo le, kiri fe daa bari ka mini key

na ti doko sakra baari ya. Nzob ká'a bá ngerenzob ká sakra baari na, ka daa sùo-ε ba led ká ndii. A nzob ká'a réke tul-rì na, do nun haña ni ka daa sùo-ε ba nzob dáa ped ha rì. ²⁷ Ku waa, a ve ze ba ngerenzob le? Nzob ká kaw nzaa fe sum, mase nzob ká daa ped ha ku-eri le? Waa, ba nzob ká kaw nzaa fe sum ya le? Roo le, bi na, mi do sakra baari key ba nzob dáa ped ha rì. ²⁸ Baari na, i ba nzobri ká i mgba law-rì ngo-ngon zinj mi bay tul feri bod bod ká tji tul-i a lie mi. ²⁹ Sawke mini ze, mi ha hurusuo réke mbay ha ri faa mbijw munu ká Baa ha mi, ³⁰ bay haña bo, i káw nzaa tutakra fe sum bi ká bil puoruo bi i su a i nzo. Robay, i káw tul karingaw mbayri bay réke tul saw kani led Izarayelri ká duo fale sidi na.»

Zezu baa bay zinj Piyer ká'a máy bay ká tul-e

(Mat 26.31-35; Mrk 14.27-31; Zaa 13.36-38)

³¹ Báyji le, Zezu baa mii: «Simon, Simon, mu laa key! *Satan vbi bay baari bay mbaka ri munu ká i mbakake para fe pay bay faa mbuyke zuo bisuy. ³² Roo le, bi na, mi daa nzaa bay kere bay tul-a, bay haña fal mbika law bo na ka huoy ya. Ze bo zadka mu yi mu vi leke faa bo le, mu haña hurusuo ha yu-ori.» ³³ Lee, Piyer baa ha ni mii: «Mbay,

mi do di ya bay séke hul sal zinj mu ndaw, bay huka zinj mu ndaw pi.» ³⁴ Báyji le, Zezu yinjra bay bay ha ni mii: «Piyer, mi baa ha mu ta-tan, vuri key na, tuo ti kaka ya kob hoy le, bo na mu máy bay ká tul-i faa bal ba say mii, mu ko mi ya.»

Zezu baa bay ha led nduobal-eri bay tul fe seke

³⁵ Fale ku le, Zezu baa ha ri mii: «Zadka mi pie ri tan bol lari ká nduo-ri ndaw, bol varu ndaw, roo tan dikon ndaw na waa, fe ji ze puo nduo-ri le?» Lee, i yinjra bay bay ha ni mii: «Fe puo buru mbijw ya.» ³⁶ Báyji le, Zezu baa ha ri mii: «Timbede key na, fe ká bay haña ri daa na ze do key: nzob ká do bay bol lari le, ndad bay haña ni ka mbi do nduo-ε. Do faa mbijw munu ndaw, nzob ká do bay bol varu na, ka mbi do nduo-ε. A nzob ká ti bay maamii ya laa le, ndad bay haña ni ka mbi maagari be, a hie bo a pon larike a vaa hieke. ³⁷ Mi baa ha ri ta-tan: bay ni ká do bil mbede Ngerewuru na, do nun haña mi daa ha ni o bay zadε ngid bele. Bayke baa mii: “Be na, i daa ni boko zinj dombirimri mbijw hoy*.” Tusueke le, bayri ká i daa do bil mbede Ngerewuru se tul-i na, a oko bay zadε riw bele.» ³⁸ Báyji le, led nduobal-eri baa ha ni mii: «Mbay, mu ko, maami-iri sidi do key!» Lee, ka

* 22:37 22.37 Ezay 53.12.

yijira báy bay mii: «Be nu ku na, maa ro.»

Zezu kod Ngerewuru ka tul kuo Oliviye

(Mat 26.36-46; Mrk 14.32-42)

³⁹ Zezu tji saa hula a se ba tul kuo ka rin-ε ba Oliviye, munu ka'a se banɔo kpadara. Lεε, led nduobal-eri se fal-ε. ⁴⁰ Zadka'a tji zadε ku báyji ε, ka baa ha ri mii: «Ì daa nzaa bay kere, be ropie ì líe bo bil nzaa úla ya báy.» ⁴¹ Fale ku ε, ka soro ka lakun ri ndji, di munu ka tisaw ka nzoɔ mbi a vbu mari bo zad kji, roo a huku siri a tii saw kód Ngerewuru ⁴² a baa mii: «Baa, zadka law-a hii ε, mu naa fe seke ka'a daa m̃ key. Roo ε, mu daa fe ka law-a ze hii bo, law-i hoy ze hii ya.»

⁴³ [Báyji ε, led nzaaped Ngerewuru mbjw uru saa nulue a vi ha ni hurusuo. ⁴⁴ Munu ka'a ko sùo-ε maa hud na báyji ε, ka naa saw bal Bi-ε mgbáa a kod ni, ha torom ka tji saa sùo-ε zuo siri na, do munu ba goro sim.]

⁴⁵ Fale ka'a kod Ngerewuru ku na, ka uru siya a se luo led nduobal-eri na robay. Lεε, ka zin ri ka tul nam, bay ji ε, ker bay i ri ba hud. ⁴⁶ Báyji ε, ka ví tuma ri a baa ha ri mii: «Kúy! Nam ji ze munu ε? Uru siya a í daa nzaa bay kere, be ropie ì líe bo bil nzaa úla ya báy.»

Ngere Zibri mgba Zezu

(Mat 26.47-56; Mrk 14.43-50; Zaa 18.3-11)

⁴⁷ Zadka Zezu do baa bay koɔ hoy na báyji ε, ruo nzofri tji terere. Zudas ka ba nzoɔ mbjw ka sakra led nduobal-eri ka duo fal-ε sidi na nda faa pol-ri. Ka soro ba lakun Zezu bay mgbaka ni girik. ⁴⁸ Lεε, Zezu baa ha ni mii: «Zudas, báy faa mgbaka m̃ girik munu ze mù hii mbike tul-i, bi ka m̃ ba *Vu Nzoɔ na bay pón m̃ bo nduo nzofri na key ε?»

⁴⁹ Zadka led nduobal-eri ko fe ka ví zin Zezu na munu báyji ε, i vbi ni bay mii: «Mbay, buru nda ri báy maamii buru key ε?» ⁵⁰ Lεε, nzoɔ mbjw ka sakra bari ku na mbi maamii, a teke suku led káw *ngerenzob fe poy luye na fi hodo mbeked bo bisuy. ⁵¹ Báyji ε, Zezu mbi bay a baa ha ri mii: «Ála! Maa ro!» Fale ku ε, ka zaa suku led káwke na munu ε, rji do zadε.

⁵² Ro, a mbi bay a baa ha ngerenzob fe poyri báy mbay nzoɔ koro *hul kani Ngerewuru, báy ngere Zibri ka i vi bay mgbaka ni na, a baa ha ri mii: «Ì tji báy maamiiri, báy puuri gbiri gbiri bay mgbaka m̃, rii fe ka m̃ ba dombirim nzoɔ ε woo! ⁵³ Namri riw bele ka m̃ do zin ri ka bil hul kani Ngerewuru na, ì nzaa faa mgbaka m̃ ya, roo ε, nam ka vuri na ba nam ka ì zin hurusuo taa sun ro bay mgbaka m̃ key.»

Máy bay Piyer ka tul Zezu
(Mat 26.57-58,69-75; Mrk

14.53-54,66-72; Zaa 18.12-18,25-27)

⁵⁴ Zadka i mgba Zezu na, í sùu ni í séke ni luo *ngerenzob fe poy luye. LEE, Piyer na dii fal-ε báy salke daka daka di di. ⁵⁵ Báyii le, nzobri mberε huu do mgban í kaw di. LEE, Piyer kaw sakra bari ndaw. ⁵⁶ Zadka Piyer kaw fi huu na báyii le, led máy mbjw munu ká ba led káw kó ni, a ngaa ni zii a baa mii: «Ledban key na h̄ari zin Zezu ndaw.» ⁵⁷ LEE, Piyer máy a baa h̄a led máy na mii: «Mì kó ni ya.»

⁵⁸ Falε ku ndji hoy le, nzob k̄i kó ni a baa mii: «Bo na, mù ba nzob mbjw ká sakra bari ku.» LEE, Piyer yj̄nra báy bay h̄a ni mii: «Hay! Ba bi ya!» ⁵⁹ Saw sie kal maa mbjw munu le, nzob k̄i gedε bayke a baa mii: «Ba tusuε! Ledban key na h̄ari zin Zezu, bay ji le, ka ba nzob ká kuđu zad ká Galele.» ⁶⁰ LEE, Piyer ȳi a baa mii: «Bay bo ká mù baa key na, m̄i t̄aa láa kpuy!» A le, ká zadε ku hoy ká Piyer do baa bay kob hoy le, tuo ka-káa k̄n̄r̄n̄. ⁶¹ Báyii le, Ngerembay Zezu fere nun-ε a kó ni mbji. Zadka nun Piyer báy Zezu zuo k̄i munu báyii le, ka ker se tul bay ká Zezu baa h̄a ni pola mii: «Vuri key na, mù máy bay ká tul-i faa bal ba say, r̄o tuo a ka-káa báy na.» ⁶² Zadε ku hoy le, Piyer t̄i báy mbii mjiri mgbobo mgbobo.

I rad Zezu

(Mat 26.67-68; Mrk 14.65)

⁶³⁻⁶⁴ Báyii le, nzobri ká i mgba Zezu ká í k̄o ni na, i sie ni í sin nun-ε báy vay gari í nda ni, r̄o í vbi ni bay mii: «Nzob ve ze nda mù key le? Baa h̄a buru laa!» ⁶⁵ Ro, í rad ni sim nzaari ngji bamba bod bod r̄obay.

Zezu kaw zad f̄on bay Zibri

(Mat 26.59-66; Mrk 14.55-64; Zaa 18.19-24)

⁶⁶ Nzaaruo sil báyii le, ngerε Zibri báy *ngerenzob fe poyri, báy *nzob fére nzobri bol kusolri, i mbj̄ k̄i í h̄a Zezu se zin ri pol kuđu nzob kún sal bay luye bari Zibri. ⁶⁷ LEE, i vbi Zezu bay mii: «Mù ba *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay pie ni ví yaa nzobri na le? Mu baa h̄a buru laa.» LEE, ka yj̄nra báy bay ha ri mii: «Zadka m̄i baa ha r̄i kara, ì ti yaana bayke ya. ⁶⁸ Ze, m̄i vbi r̄i bay hoy kara, ì ti yj̄nra h̄a m̄i ya ndaw. ⁶⁹ Roo le, úru saa vuri key na, bi *Vu Nzob na m̄i káw tun-duo hodo Ngerewuru Nzob Hurusuo.» ⁷⁰ Báyii le, bari riw bele ká i do zadε ku na, i baa mii: «Munu le, bo na, mù ba Vu Ngerewuru k̄i waa?» LEE, Zezu yj̄nra báy bay ha ri mii: «Be k̄i ze ì baa ku. M̄i ba be na k̄i.» ⁷¹ Báyii le, i baa mii: «Káy! Náa vbikari nzob nasi bay k̄iri bay dáake mina báy le, bay ji le, naari sùo naari k̄i

náa láari bay beri na ká nzi-ε!»

23

Zezu kaw pol Mbay Pilad
(*Mat 27.1-2,11-14; Mrk 15.1-5; Zaa 18.28-38*)

¹ Báyji le, bari kuđu *nzob kúnj sal bay luyeri riw bele ká i mbụ tul kị na, i uru í sùu Zezu í séke ni pol Pilad ká ba nzob réke tul puo. ² Ká zadε ku na i tii saw gúo ni í baa mii: «Ledban key na, buru zinj ni ká zad úla nzob bururi, a daa ha tul nzobri ngon a haa ri bay haṅa ri puo larimbuo ha Mbay Sezar ya. Ka baa mii, beri kị ze beri ba *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe beri ví yaa nzobri na, ba mbay buru Zibri.»

³ Báyji le, Pilad vbi Zezu mii: «Bo kị ze, mù ba mbay Zibri kéle?» Lεε, Zezu yinjra báy bay ha ni mii: «Be kị ze mù baa ku.» ⁴ Báyji le, Pilad baa ha *ngerenzob fe poyri, báy ruo nzobri mii: «Mì kó bay mbjw ká bay daa bo tul ledban key na ya.» ⁵ Be nu ku báyji le, nzobri gedε bayke ngo-ngon kpuru kpuru í baa mii: «Fe fére be na daa ha nzobri tji bay bíε tusiri buru riw bele, tii sawke saa kuđu zad ká Galele, a tji ke kuđu zad ká Zude riw bele, kpuru mini key roo a víke zad ni key.»

⁶ Báyji le, ka vbi ri bay mii: «Ledban key na, ka ba nzob ká Galele kị kéle?»

Zezu kaw pol Erođ

⁷ Zadka Pilad laa mii, Zezu vi saa kuđu zad ká Galele, ba tusiri ká *Erođ re mbay ká di na báyji le, ka pie ni se luo-ε, bay ji le, sieke ku na, Erođ do Zuruzalem. ⁸ Zadka Erođ kó Zezu ku na báyji le, sùo-ε ri ni ngji bamba, bay ji le, ba piεd ká lew hoy ka laa soro bay be, a hii bay kóko ni, a daa law-ε te tul haṅa ni ka daa fe san mbjw munu ha ni kó. ⁹ Báyji le, Erođ na vbi ni bayri ngji bamba. Lεε, Zezu fére nzi-ε mgbud ya. ¹⁰ Ngerenzob fe poyri báy *nzob fére nzobri bol kusolri ká i do zadε na, i daa bayri ká ndaya ndaya zuo tul-e. ¹¹ Falε le, Erođ báy nzob yum beri na, i sie ni í luo mbúo ká tul-e, í nduo ni maagari mbay ká nduy mgbilik mgbilik, roo í pieke ni ha Pilad ba kị robay. ¹² Ká bil namke ku hoy, Pilad báy Erođ i pon tul ngani bari ká pola na, a í vi ba nzob buo kị.

I kun bay hud bo tul Zezu
(*Mat 27.15-26; Mrk 15.6-15; Zaa 18.39-19.16*)

¹³ Pilad mbụ *ngerenzob fe poyri, báy ngerε Zibri báy ruo nzobri ¹⁴ a baa ha ri mii: «Í víke báy ledban key na ha m̀i í baa mii, ka ula nzobri a daa ha tul-ri ngon. Nda ndad! Roo le, zadka m̀i vbi ni baykeri ká pol-ri le, m̀i zinj kaaya mbjw ká i daake bay bo tul-e na ya. ¹⁵ *Erođ kara zinj kaaya be ya ndaw. Sawke mini ze, ka pieke ni ha m̀i robay. Ledban key na,

ka d̄aa k̄aaya mb̄iw ká maa bay haṅa ni z̄iṅke hud̄ ya! ¹⁶ Munu kara, m̄i haṅa ri z̄oḉ ni b̄áy ndoy d̄oṅ. Fale le, m̄i p̄oṅ ni.» ¹⁷ [Baṅguo, ká bil nam fe s̄um *nam suoriya t̄ji saa bil koy na, Pilad̄ tina nzob̄ mb̄iw saa hul sal ha ruo Zib̄ri, baȳ ji le, ba fe saw̄ puo b̄ari.] ¹⁸ B̄áyji le, ruo nzob̄ri d̄aa fe b̄áy nzaa-ri ḡom̄ riw bele mii: «I led̄ban na key, a í tina Barabas ha buru!» ¹⁹ Be Barabas na, ka ba nzob̄ ká i mgba ni bo hul sal, baȳ ji le, ka suru tigb̄aa nzob̄ri ha ri t̄ji ká bil ṅger̄epuo ká Zuruzalem, a i nzob̄ mb̄iw ká d̄i.

²⁰ Munu ká Pilad̄ hii bay p̄oṅ Zezu na, ka baa bay ba k̄i r̄obay ha ruo nzob̄ri. ²¹ Roo le, i d̄aa fe b̄áy nzaa-ri ḡurum̄ kpuru mii: «Ber ni! Ber ni ber maa! Ber ni d̄o tul puu say hud̄!»

²² Leε, Pilad̄ mbi bay faa bal ba sayke a baa mii: «A ku w̄aa, k̄aaya ji r̄oḉ ka d̄aa le? M̄i z̄iṅ fe mb̄iw ká bay haṅa ni z̄iṅke hud̄ ya. Munu kara, m̄i haṅa ri nda ni b̄áy ndoy d̄oṅ. Fale le, m̄i p̄oṅ ni.» ²³ Be nu ku b̄áyji le, i ged̄e bayke í gúuke fe ba pola pola bay haṅa ni ber Zezu d̄o tul puu say hud̄. Leε, fe gúu b̄ari na kal tul Pilad̄, ²⁴ ro ha ni mbi nzi-ε ká d̄i, a p̄oṅ faa ha ri bay haṅa ri d̄aa fe ká law-ri hii. ²⁵ Be ze, nzob̄ ká t̄j-t̄ji a i nzob̄ ká i mgba ni bo hul sal na, Pilad̄ tina ni munu ká law-ri hii, a p̄oṅ Zezu na m̄aa nduo ndúo

nzob̄ ȳumri, bay haṅa ri d̄aa fe z̄iṅ ni munu ká law ruo nzob̄keri hii.

I ber Zezu d̄o tul puu say hud̄

(Mat 27.32-44; Mrk 15.21-32; Z̄aa 19.17-27)

²⁶ Zadka i séke Zezu ba zad̄ ika ni na, i dar̄ nzob̄ mb̄iw ká Sir̄en ká uru saa puo bisuy, riṅ-ε ba Sim̄on. Leε, nzob̄ ȳumri mgba ni í haa ni ȳaa puu say hud̄ Zezu a sob̄ a séke fal-ε.

²⁷ B̄áyji le, ruo nzob̄ri se fal-ε ṅḡii b̄amba. M̄áyri kara se fal-ε í re-r̄ew b̄áy mb̄ii nun-ri mgbob̄o mgbob̄o, a í nda law-ri zad̄ zad̄ bay tul-e. ²⁸ Leε, Zezu fer̄e nun-ε ba luo-ri a b̄aa ha ri mii: «M̄áy Zuruzalemri! I re-r̄ew bay tul-i ya! Roo le, ì re bay tul-ri b̄áy tul vu baar̄i maa, ²⁹ baȳ ji le, namri ká'a ví vuku na, nzob̄ri b̄aa mii, suoriya ba taa máa suori ká i mbon̄ nzob̄ ba mb̄iw ya, ká led̄ aṅ w̄an̄ b̄ari ya. ³⁰ Namke ku na, nzob̄ri tiika saw̄ réke s̄uò-ri bay haṅa kuo ka t̄oḉo a r̄eṅ ri, mase mb̄oḉo ka gub̄a tul-ri gbukru a p̄úd ri. ³¹ I ko, zadka i d̄aa fe mini key z̄iṅ pam puu na w̄aa, fe j̄iri ze i d̄aa z̄iṅ puu huoke na ro le?»

³² Ro, í vi b̄áy d̄ombirimri sid̄i z̄iṅ Zezu bay ika ri z̄iṅ ni. ³³ Zadka i t̄jike ri zad̄ ká riṅ-ε ba Tun̄guo Tul na b̄áyji le, nzob̄ ȳumri ber Zezu d̄o tul puu say hud̄ ká d̄i. D̄ombirimri na, i ber ri sid̄i bele nd̄aw. Nzob̄ mb̄ini d̄o tul puu say hud̄ k̄i ká tunduo

hodo be, a nzob mbije laa le, do tul puu say hud ki ka tundo gel be. ³⁴ LEE, Zezu baa mii: «Baa! Mu nda buma zinj ri, bay ji le, fe ka i daa ku na, i ko ya.» Ro, nzob yumri faa gari beri i daa dji dji roo i leke ki. ³⁵ Nzobri do zadε na ku, a i ko feru ka kal na. A bari ngere Zibri laa le, i sie Zezu i baa mii: «Zadka'a ba *Krisi, nzob ka Ngerewuru naa ni bay pie ni vi yaa nzobri na le, ka yaa suo-ε be ki suo-ε munu ka'a yaa nzob hawri na ha buru ko!» ³⁶ Nzob yumri kara i sie ni ndaw, i soro ba lakun-ε, a i ha ni mbii fe sūuke ³⁷ i baa mii: «Zadka mu ba mbay Zibri le, mu yaa suo-o suo-o ha buru ko!» ³⁸ Mbede hud ka Pilad ha ri ber do tul-e na baa mii: «Be key na, ka ba mbay Zibri.» ³⁹ LEE, sakra dombirimri ka sidu ka i ber ri do tul puu say hud na, nzob mbini lod Zezu a baa mii: «Mu ba Krisi, nzob ka Ngerewuru waa bay pie ni vi yaa nzobri na ya le woo! Mu yaa suo-o suo-o ki, a mu yaa buru ndaw!» ⁴⁰ Bayji le, nzob taa haw uru zinj ku-ε na a baa ha ni mii: «Mu hie Ngerewuru ya le woo! Bay ka i kun bo tul-a na do munu ka taa be ndaw. ⁴¹ Taa naa le, do bay zadε, bay ji le, naa zinj fe kaaya naa ka maa bay ped daa naa. Roo le, be na, ka daa fe kaaya mbijw ya.» ⁴² Ro, a fere nun-ε ba luo Zezu a baa ha ni mii: «Zezu, zadka mu vi reke mbay na le, mu ker se tul-i.» ⁴³ LEE,

Zezu baa ha ni mii: «Mi baa ha mu ta-tan ba tusue ki: vuri key na, mu kaw zinj mi ka zad kaw ndadi ka luo Ngerewuru.»

Hud Zezu

(*Mat 27.45-56; Mrk 15.33-41; Zaa 19.28-30*)

⁴⁴⁻⁴⁵ Maa bay sie ka do law tul na bayji le, fe guba nun sie ha zadri riw bele do gbukru kpuru maa bay sie ka fere suo-ε. LEE, gari kun bil *hul kani Ngerewuru na saka saa sikda tar. ⁴⁶ Bayji le, Zezu daa fe belej a baa mii: «Baa! Mi pon omi bi bo bil nduo-o!» Fal bay na ku bayji le, law-ε vi tuo. ⁴⁷ Zadka ngerenzob yum ko feru ka kal na munu bayji le, ka pisi Ngerewuru a baa mii: «Ba tusue, ledban key na, ka ba nzob ka bay ti tul-e ya.»

⁴⁸ Ruoo nzobri ka i vi do zadε bay koko feru ku na, zadka i ko feru ka kal na munu bayji le, i daa sie i nda law-ri zad zad, a i yiike faa puo. ⁴⁹ Nzobri riw bele ka i ba nzob buo Zezu, bay mayri ka i su Zezu saa kudu zad ka Galele na, i do di di i ko feru ka kal na deke.

I daa Zezu bo luo hud

(*Mat 27.57-61; Mrk 15.42-47; Zaa 19.38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Nzob mbijw munu rin-ε ba Zezeb ka puo be do Ari-mate ka ba puo Zibri. Ka ba nzob ka law-ε ndad bamba, a ba nzob fe daa bay zadε a giyan nam ka Ngerewuru a vi reke mbay ka tusiri key na nzokdo. Be na, ka ba nzob mbijw ka sakra kudu nzob

kúnj sal bay luye ká luo Zibri, roo ɛ, bay ká i kunj bo tul Zezu, báy fe ká i ɗaa zinj ni na, ka hii zinj ri ya. ⁵² Báyyi ɛ, ka uru a se luo Pilad a vbi ni hud Zezu na bay voro. ⁵³ Zadka Pilad hii zinj ni na báyyi ɛ, ka se a vaa mbi hud Zezu na a kaari báy gari pie ká ndad bamba, a ɗaa bo huo tisaw ká i kperɛ ba luo hud ba táw ká i ɗaa hud bo di ba mbjw ya báy. ⁵⁴ Ba nam ped ndebe ká saw síe tɔŋ ndji hoy bay haŋa *nam mgbaka taram Zibri ka tji na. ⁵⁵ Máyri ká i su Zezu saa kudɔ zad ká Galele na, i se fal Zezeb ba zad luo hud bay kóko tupal ndaw, bay kóko fe ká i ɗaa báy hud Zezu ndaw pi. ⁵⁶ Zadka i ko zadɛ na báyyi ɛ, i yji í se puo, í leke numri báy vay ferí ká bare fu bŷy bŷy bay ɗaa zuo tul hud Zezu na. Fale ku ɛ, i mgba taram sùo-ri ká nam mgbaka taram na, munu ká *bol kusol bari Zibri baa na.

24

Zezu tji saa luo hud

(Mat 28.1-10; Mrk 16.1-8; Zaa 20.1-10)

¹ Tibie pied ká nzaaruo síe dimasi do di ya bay sil na, máyri na tji í se ba tupal báy numri ká i zuu ká bare fu bŷy bŷy na. ² Zadka i tji tupal na báyyi ɛ, i ko maa tisaw ká i mbiike nzaa luo hud na giri bo fi mbjw. ³ Lɛɛ, i rii í se di, ɛ, i ko hud Ngerembay Zezu na ya. ⁴ Zadka i ko bay baa

mbaa na, nzobri sidí, gari bari nduy ziriri ziriri tji ri, ⁵ ha hje ɗaa ri ngji bamba ha ri diŋ tul-ri ba siri. Báyyi ɛ, nzobkeri baa ha ri mii: «Bay ji roo ì nzaa nzob ká kaw báy kumnun ká sakra nzob huɗeri ɛ? ⁶ Zezu ti zad ni ya; ka tji saa luo hud a kaw báy kumnun. I kɛr se tul bay ká'a baa ha ri báy dol be ká'a doke kudɔ zad ká Galele na. ⁷ Ka baa mii: beri *Vu Nzob na, do nun haŋa ri poŋ beri ha nzob feyaari mgba beri, í ber beri do tul puu say hud. Ndeke di nam sayke ɛ, beri tji saa luo hud.»

⁸ Báyyi ɛ, máyri na i ker se tul bay ká Zezu baa ha ri pola na. ⁹ Zadka i yji saa tupal na ku báyyi ɛ, i baa bayke ha led nduobal-eri ká duo fale mbjw báy nzob hawri ká i do zinj ri na riw bele. ¹⁰ Máyri ká i baa bayke ha *nzob ndáy nzaapedri na, ba Mari ká puo be do Madala, Zani ndaw, Mari máa Zak ndaw, roo báy máy hawri ká i do zadɛ zinj ri ku ndaw pi. ¹¹ Roo ɛ, bari nzob ndáy nzaapedri na, i laa bay baa máyri na ba lom hoy, ze í ɗaa law-ri bo tul bay bari na ya. ¹² Báyyi ɛ, Piyer uru siya a duu a se tupal na, a duu kóm ba bil luo hud na, ɛ, ka ko gari ká i káaríke Zezu hoy zuo di. Fale ku ɛ, ka yji a se puo, ɛ, law-ɛ nzaa ni bay tul fe ká kal na.

Zezu kie sùo-ɛ ha led

nduobal-eri ká faa Emayus
(Mrk 16.12-13)

¹³ Namke ku hoy, lef nduobal-eri sidí se ba puo ká riŋ-ε ba Emayus. Puoke ku na dī báy Zuruzalem maa sal faa duo fale sidí. ¹⁴ I do loko soro ferí riw bele ká kal na. ¹⁵ Zadka i do baa bayri na ku, í máyke kị báyyi le, Zezu kị sùo-ε soro ba lakun ri a se zinj ri. ¹⁶ I kò ni kị, roo le, fe guba nun-ri ghiblí ha ri kò ni ba Zezu ya. ¹⁷ Báyyi le, Zezu vbi ri bay a baa mii: «Soro jì rọpíe tódó law-ri rọ, i lo í séke faa mini key le?» Zadka i laa vbiw be na báyyi le, i sii bal-ri zik í ẹa, í do báy kér bay. ¹⁸ Lεε, nzob mbjw ká sakra bari ká riŋ-ε ba Kiliopas baa ha ni mii: «Nzobri riw bele ká ngerεpuo ká Zuruzalem key laa bay key, waa bo mù do ha rọ, mú laa bay ferí ká kal ká bil namri ká síe ni key ya le?» ¹⁹ Lεε, Zezu vbi ri mii: «Bay jiri le?» Lεε, i baa ha ni mii: «Bay ferí ká kal ká tul Zezu ká Nazaref ká'a ba nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru, ká do báy hurusuo dáa fe ndaw, baa bay ká nun Ngerewuru báy nun nzobri riw bele ndaw na. ²⁰ Ngerenzob fe poyri báy ngerε naari Zibri pọj ni ha ri daa bay hudf bo tul-e í ber ni do tul puu say hudf. ²¹ Be ze buru daa law buru te dī nzokdo mii, ká'a tina lef Izarayelri saa nduo nzob tul ngani bururi. Fekeri kal ba nam say ro vuri. ²²⁻²³ Máyri ká sakra

buru lef nduobal-eri key i tji piéd í se tupal, le, i zinj hudf Zezu ya. Ze í yji í ví baa mii, lef nzaapedri ká nulue ví tji tul-ri í baa ha bari mii, Zezu kaw báy kumnun. Bayke ku na ha buru kaw yer. ²⁴ Nzob haneri ká sakra buru key na i se tupal na, le, i zinj ferí riw bele munu ká máyri baa na, roo le, be Zezu na i kò ni báy nun-ri ya.»

²⁵ Báyyi le, Zezu baa ha ri mii: «Nzob law tiyari! Daa mina í daa law-ri bo tul bayri riw bele ká *nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru baa na vaa ya le woo! ²⁶ Do nun haŋa *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni ví yaa nzobri na, ka kò séke fe mini key ndaw rọ, a zinj riŋ dika ká luo Ngerewuru na. Waa, í kò ya le woo!» ²⁷ Fale ku le, Zezu mbi bay a baa ha ri laa bay ferí riw bele ká do bil mbede Ngerewuru ká se tul-e na, tii sawke saa bil mbede *Moyze a séke kpuru tji bil mbede nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru riw bele.

²⁸ Zadka i se dī ya báy puo ká i se ba badí na báyyi le, Zezu mbi nun-ε tim rii nzob ká'a séke ba zad kị. ²⁹ Lεε, i kuŋ ni bay haŋa ni kaw zinj ri, bay jì le, ba tilaw ká síe tí mbáa. Zadka'a rii a kaw zinj ri ká hula, ³⁰ a kaw nzaa fe süm zinj ri na báyyi le, ka mbi maapa a daa taambol ha Ngerewuru, rọ a haw ha ri. ³¹ Be nu ku rọ, nun-ri ví tan ha ri kò ni ba Zezu na kị, roo

le, ka zee ká sakra bari ku rik.

³² Báyyi le, i baa bay ká sakra k̄i mii: «Zadka'a ví baa bay h̄a buru laa, a tina bay ferí ká d̄o bil mbede Ngerewuru ká law buru mbi ba huu ká d̄i h̄a buru ká faa na, law buru ví huo mgbalak ká d̄i. Waa d̄o munu ya le woo?» ³³ I uru kod h̄oy í ȳi í se Zuruzalem í v̄aa zinj lef nduo-bal-eri ká duo fale mbjw báy bari h̄awri ká i mbu k̄i na. ³⁴ LEE, bari ká i mbu k̄i na i baa ha ri mii: «Ngerembay t̄ji saa luo huf k̄i ba tusue! Simon ko ni báy nun-ε!» ³⁵ Báyyi le, bari ká tul-ri sidí na kara, i k̄ji fal ferí ká Zezu d̄aa zinj ri ká faa, báy faa ká'a h̄awke maapa na, be roo í kóke ni ba Zezu báy.

Zezu t̄ji sakra lef nduo-bal-eri
(Mat 28.16-20; Mrk 16.14-18; Zaa 20.19-23; Ped 1.6-8)

³⁶ Zadka i d̄o báa bay koḅ báy na báyyi le, Zezu k̄i s̄o-ε t̄ji sakra bari mbuda a baa ha ri mii: «Dekeke ka sácf zinj r̄i.» ³⁷ Báyyi le, h̄je d̄aa ri ha ri to dek dek í ker í baa mii, ko ya le bari ko wuru. ³⁸ LEE, Zezu vbi ri a baa mii: «Mina roo law-ri nzaa ri munu le? Mina roo ì may bay ká bil law-ri munu le? ³⁹ I ko nduo-iri báy bal-iri key í ko, ba bi k̄i ze m̄i kaw key! Zaa s̄o-í í ko. Wuru ti báy naysuo báy h̄uru munu ká ì ko m̄i key ya.» ⁴⁰ Zadka'a baa bay

na munu ha ri báyyi le, ka kie ri bol kol nuḅ ká d̄o nduo-eri báy bal-eri na ha ri ko. ⁴¹ LEE, suoriya mbaa bil law-ri a d̄aa ha ri ȳake bay be na ya a í kaw yer. LEE, Zezu vbi ri bay mii: «Ì d̄o báy fe sum le?» ⁴² LEE, i víke báy s̄ji túoke mbjw ha ni. ⁴³ Ze, ka yaa a s̄u ká nun-ri ku.

⁴⁴ Fale ku le, ka baa ha ri mii: «Bay ferí ká m̄i baa ha r̄i báy dol bi ká m̄i d̄o zinj ri koḅ roḅbay na ze d̄o key: Do nun haḅa bayri riw bele ká i baa se tul-i ká d̄o bil mbede Ngerewuru ká *Moyze d̄aa, báy taa nzob yaḅa bay saa nzaa Ngerewuru ndaw, roo báy Mbede Simri ndaw na, o báy zadε.» ⁴⁵ Ze a h̄a nun-ri ví taḅ bay haḅa ri láake bay ká d̄o bil mbede Ngerewuru, ⁴⁶ a baa ha ri mii: «Bay ká mbede Ngerewuru baa na ze d̄o key: *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni ví yaa nzobri na, d̄o nun haḅa ni ka ko seke fe a hu, a ndeke d̄i nam sayke le, a t̄ji saa luo huf a kaw báy kumnun. ⁴⁷ Ndad bay haḅa ri ka-káa Bay Kereke báy zadri riw bele báy riḅ-ε: tii sawke saa ngerepuo Zuruzalem key, a se báy saw puo nzobri bod bod riw bele, bay haḅa ri suo k̄er bay bari ká tul feyaa bari bo, h̄a Ngerewuru ka nda buma ka zinj ri. ⁴⁸ Baari na, ì ba nzob bay nasi bay fe niri na key. ⁴⁹ A le, fe ini ká Baa waa zinj r̄i pola na, bi

* 24:49 24.49 Fe ini ká Zezu a píeke na, ba Tem Law Pie.

kj sùo-i mĩ píeke ha rĩ báy* .
 Ze ì káw ηγερεπο na key
 kpuru bo, í zín hurusuo ká'a
 úru saa nulue na ndaw rɔ.»

Zezu se ba nulue

(Mrk 16.19-20; Ped 1.9-11)

⁵⁰ Fale ku le, Zezu tji saa
 Zuruzalem a se zin ri di ya
 báy Betani. Ká zadε ku na,
 ka ura nduo-ε a sam fe zuo
 tul-ri. ⁵¹ Zadka'a do sam fe
 ha ri munu na, Ngerewuru
 naa ni ká sakra bari a ha
 ni se luo-ε ká nulue. ⁵² A
 bari laa le, i ruo ni. Fale
 le, í yi í se Zuruzalem báy
 bawda suoriya. ⁵³ Nam báy
 nam na i kaw bil *hul kani
 Ngerewuru a í pisi ni.

Zaa Bay kere Ngerewuru ka Zaa daa mbedeke

*Bay ka se tul ferri ka do bil
mbede ni key*

Mbede key na kie Zezu ba Bay Ngerewuru ka do banɔɔ, be ka'a «vi yaa sùo zinj nzoɔ, a daa puo zinj naari» (1.14). Báy fe dáa sanri ka ba fe ka kie fe, báy ferri ka'a fere nzoɔri báy nzi-ε lem lem se tul fe sanjeri ndaw na, nzoɔ dáa mbede key na, ha náa kóri mii, hurusuo Zezu báy bawda riŋ mgbaka na uru saa luo Ngerewuru. Ka kii fal óro bie soro ka Zezu lo zinj led nduoɔal-eri ka bil suŋ ka i mgbáke ni, roo a baa bay se tul mgbaka ka i mgba Zezu, vbiwri ka i vbi ni, huɔ be ka tul puu say huɔ, báy tji be saa luo huɔ.

Mbede key na do boɔf báy taa Matiye, Marki, báy Luku. Zaa na kii fal pedri ka Zezu daa, kakalke ε, ba hayri ka kuɔu zaɔf ka Zude báy Galele. Mbii, mase maapa, mase nzoɔ kóro baɔuri, ka ba ferri ka Ziɔri ko ba vaa na, Zezu mbi a kieke nzoɔri tusue bay ka se tul-e kɔ sùo-ε a baa mii: «Nzoɔ ka kon mbii se ni ε, ka vi luo-i a nzo mbii» (7.37). Roɔbay, ka baa

mii: «Bi na, mi ba nzoɔ kóro baɔu taa tusueke» (10.11).

Nzoɔ dáa mbede key na, kii fal ferri key na riw bele bay haŋa ri ko mii, Zezu ba Krisi, Vu Ngerewuru, nzoɔ ka Ngerewuru waa bay pie ni vi yaa nzoɔri na. Zaɔka i daa law-ri bo tul-e ε, i káw báy kumnun báy faa be.

Maa bayri ka do bil-e

Zezu ba Bay Ngerewuru:
1.1-18

Zaa Batis báy titire led
nduoɔal Zezuri: 1.19-51
Pedri ka Zezu daa ka zaɔ
ruo: 2-12

Bayri ka Zezu baa ha led
nduoɔal-eri pola roo bay
huka: 13-17

Kóko seke fe báy huɔ
Zezu: 18-19

Tji Zezu saa luo huɔ báy
nzoɔri ka'a tji tul-ri: 20-
21

Zezu Krisi ba Bay

¹ Pola ndaw roo bay haŋa ferri riw do na, be ka i di ni ba Bay na do doɔf ro. Ka do zinj Ngerewuru, a ba Ngerewuru. ² Bay na do zinj Ngerewuru báy tiika saw ferri hoy. ³ Báy faa be na, Ngerewuru dáake ferri riw bele; fe ka'a daa báy faa be ya na, mbiw tiya. ⁴ Be na, saw káw báy kumnun uru saa luo-ε. A káw báy kumnunke ku na ba zaɔf taŋa ka daa ha nun nzoɔri mgbuɔa ka di. ⁵ Zaɔf taŋake ku na hie banɔɔ ka bil suŋ tilo, ε,

* 1:5 1.5 Ndáy bay haneri baa mii: «suŋ tilo na mba tul bay zaɔf taŋa na ya.»

† 1:6 1.6 Ba Zaa Batis.

sunj tilo na yaa bay zad tana na ya*.

⁶ Ngerewuru pie led nza-aped be ka riŋ-ε ba Zaa†. ⁷ Lεε, be na, ka vi ba nzob bay nasi zad tana na, bay haŋa nzobri riw bele i laa bayke bo, í dáake law-ri bo tul bay zad tanake na. ⁸ Be Zaa k̄i sùo-ε na, ka ba zad tana ya, roo le, ka vi bay báa bay nasi zad tana na. ⁹ Zad tanake ku na, ba zad tana taa tusueke. Ka'a ví tusiri key a hie kad kad ká bil law nzobri riw bele.

¹⁰ Be ká i dī ni ba Bay na, ka do tusiri key. Ze Ngerewuru daa tusirike na báy faa be hoy kara, nzobri ká tusiri key na i tuu ni ya. ¹¹ Ka vi saw puo be, le, nzobri yaa ni ba sùo-ri ya. ¹² Roo le, bari riw bele ká i yaa ni í daa law-ri bo tul-e na, ka ha ri faa bay haŋa ri vi ba vu Ngerewururi. ¹³ I vika ba vu Ngerewuru munu ká i mbonke nzob ya: báy faa sím ya ndaw, faa law hiiya nzob ya ndaw, roo le, ba Ngerewuru k̄i ze ha mbona fieke na.

¹⁴ Be ká i dī ni ba Bay na, ka ví yaa sùo zin nzob a daa puo zin naari. Law kere báy tusue bay mbaa bil law-ε gbay gbay. Buru na, buru ko riŋ dika be. Ba riŋ dika led mb̄iw hoy kekkek ká uru saa luu Ngerewuru. ¹⁵ Zaa baa nasi bay ká se tul-e mii: «Í ko, ba nzob key ze

m̄i baa bay be mii: “Nzob ká'a ví fal-i vuku na, ka mba m̄i pavbad, bay j̄i le, ka do pola doŋ ndaw roo, i mbón m̄i báy.”»

¹⁶ Naari riw bele na, Ngerewuru ha naari law kere be, ba fe sami ká kay tul k̄i tul k̄i ba pola pola. ¹⁷ Pola lew na, ka ha naari *bol kusol báy faa *Moyze. Roo le, timbede key na, ka ha naari law kere báy tusue bay báy faa Zezu *Krisi. ¹⁸ Nzob mb̄iw mini ko Ngerewuru báy nun-ε ya. Roo le, be ká'a ba led mb̄iw hoy kekkek, a ba Ngerewuru k̄i sùo-ε, a kaw lakun Bi-ε na ze daa ha náa tũkeri ni.

Zaa Batis baa nasi bay Zezu
(Mat 3.1-12; Mrk 1.1-8; Luk 3.1-18)

¹⁹ Nam mb̄iw munu, ngeredomay Zibri ká Zuzalem pie nzob fe poyri báy *Leviri ha ri se luu Zaa bay vbika ni bay, bay kóko waa, be na ka ba ve le? ²⁰ Zadka i se luu-ε na báyji le, ka gbir ya a ȳiŋra báy bay ta-tan ha ri mii: «Bi na, m̄i ba *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay pie ni ví yaa nzobri na ya‡.»

²¹ Lεε, i vbi ni na robay mii «M̄u ba nzob ve k̄i le? Waa, m̄u ba *Eli leŋ?» Zaa ȳiŋra báy bay mii: «U-uu, m̄i ba be ya.» I ȳi í vbi ni na robay mii: «A waa, m̄u

‡ 1:20 1.20 Báy nzaa gerek le, nzob key na ba Krisi, a báy nzaa eboro laa le, ba Mesí. § 1:21 1.21 I k̄i Malasi 4.5-6; 3.23-24; Mat 11.14; 17.10-16.

ba nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru ka Ngerewuru waa bayke na le*?» Ka yijira bay bay ha ri mii: «Ba bi ya.»

²² Ro, i vbi ni bay mii: «A key waa, mu ba nzob ve ki gbad le woo? Mu yijira bay bayke ha buru vaa baa ha nzobri ka i pie buru na. A bo ki suo-o na waa, mu baa bay mina ki ze se tul-a na le?» ²³ Lee, Zaa yijira bay bay ka Ezay nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru baa pola lew na mii: «Bi na, mi ba be ka baa bay belej ka bil law kor mii: "I leke faa Ngerembay ha ni ka do sikda kparak kparak na!"»

²⁴ Ka sakra nzob nzaapedri ka i pie ri ba luo Zaa na, Farizi haneri ka i do di na, ²⁵ i vbi ni bay key mii: «Munu ka mu ba Krisi ya ndaw, mu ba Eli ya ndaw, a mu ba nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru ka buru giyan ni ya ndaw na waa, bay ji ki ndaw roo, mu daa tul nzobri nduo mbii le?» ²⁶ Lee, Zaa yijira bay bay ha ri mii: «Bi na, mbii ze mi daa tul-ri nduo di, roo le, nzob mbiw do sakra baari ku ka i ko ni ya. ²⁷ Be ka'a vi fal-i vuku na, ka kal tul-i pavbad. Sal dikon ka bal-e hoy kara, mi maa bay hina ya.»

²⁸ Fe niri riw bele key na kal ka Betani ka nzaa kporombii Zurdę ka fi kelu.

Zadę ku ze, Zaa daa tul nzobri nduo mbii ka di.

Zezu ba Vu Badu Ngerewuru

²⁹ Nzaaru ko ni na bayji le, Zaa ko Zezu ka se vuku ba luo-e na ro a baa mii: «I ko, be key na ka ba *Vu Badu Ngerewuru ka'a naa feyaa nzobri ka tusiri key na zu. ³⁰ Ba be na key ze, mi baa bay be pola mii, "nzob ka'a vi fal-i vuku na, ka kal tul-i pavbad, bay ji le, ka do pola do ndaw roo i mbon mi bay." ³¹ Kpuru ti timbede key na, ka ba nzob ve kara, bi na mi ko ya. Roo le, mi vi daa tul nzobri nduo mbii bay hana led Izarayelri tuuke ni ba be ka Ngerewuru waa bay be na.»

³² Zaa baa nasi bay ka se tul-e mii: «Mi ko Tem Ngerewuru di saa nulue munu ka bede pie a kaw tul-e kokro. ³³ Ka ba nzob ve kara, mi ko ya bay, roo le, Ngerewuru ka pie mi ha mi daa tul nzobri nduo mbii na baa ha mi mii: "Mu koko Tem Ngerewuru di a kaw tul nzob mbiw. Ba be ze a daa nzobri nduo bil Tem Law Pie." ³⁴ Bi na, mi ko fekeri na bay nun-i, a mi baa nasi bayke ha ri mii: be na, ka ba Vu Ngerewuru.»

Titire led nduobal Zezuri

³⁵ Nzaaru ko ni na, Zaa bay led nduobal-eri ka tul-ri sidi na, i do zad dol be ka pola na ku ro bay. ³⁶ Zadka'a

* 1:21 1.21 I kji Kijira bol kusol ba sidike 18.15. † 1:23 1.23 Ezay 40.3. ‡ 1:29 1.29 I kji Tji kele 12.1-28.

mbi nun-ε a kɔ Zezu ká dɔ kali na báyyi le, ka baa mii: «Ì kɔ, be na ka ba *Vu Badu Ngerewuru!»³⁷ Led nduobal Z̄ari ká sídì na, i laa munu báyyi le, i uru í tɔŋ fal Zezu na.

³⁸ Zadka Zezu fere kóm a kɔ ri na báyyi le, ka vbi ri bay mii: «H̄aa jì ze ì nzaa le?» Lεε, i ȳi í vbi ni bay mii: «*Rabi*,» (m̄arake baa mii gan tul-i), «Mù naa zad h̄aa le?»³⁹ Lεε, Zezu ȳinra báyy bay ha ri mii: «Ì vi le, ì kókɔ báyy.» Báyyi le, i se zinj ni í kɔ zad nam be, a í kaw zinj ni kpuru maa báyy huu mgban ká taa korok.

⁴⁰ Led nduobal Z̄ari ká i laa bay Zezu a í tɔŋ fal-ε na, nzob mbjwke ba Andere, yu Simɔn Piyer.⁴¹ Fale ku le, Andere v̄aa zinj yu-ε na a baa h̄a ni mii: «Buru zinj *Mesi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni ví ȳa nzobri na!» (M̄ara saw rinke le, ba Krisi).⁴² Lεε, ka su Simɔn na a séke ni luo Zezu. Zadka Zezu mbi nun-ε a kɔ ni na, ka baa mii: «Bo na, mù ba Simɔn vu Z̄aa, i d̄ika mù ba Sefas̄.» (M̄ara saw rinke le, ba Piyer.)

⁴³ Nzaaruo k̄i na báyyi le, Zezu hii bay séke ba kudú zad ká Galele, ze a v̄aa zinj Filiḅ a baa h̄a ni mii: «Mu se fal-i.»⁴⁴ (Filiḅ na ba nzob ká Besayda, puo be báyy Andere báyy Simɔn Piyerri mbjw hoy.)⁴⁵ Lεε,

Filiḅ na v̄aa zinj Nataniyel a baa h̄a ni mii: «Nzob ká *Moyze baa bay se tul-e dɔ bil *mbede bol kusol ká *nzob ȳaŋa bayri saa nzaa Ngerewuru kara baa bay se tul-e ndaw na, buru zinj ni ro! Ba Zezu, vu Zezeb ká puo ká Nazareḁ.»⁴⁶ Báyyi le, Nataniyel baa h̄a ni mii: «W̄aa, fe kere a úru saa Nazareḁ na ku ndaw zu le?» Lεε, Filiḅ ȳinra báyy bay h̄a ni mii «Mu vi le, mù kókɔ báyy.»

⁴⁷ Zadka Zezu mbi nun-ε a kɔ Nataniyel ká vi ba luo-ε na báyyi le, ka baa bay se tul-e mii: «Ì kɔ key, be na, ka ba led *Izarayel taa tusueke, ká fe úla nun nzob mbjw kara ti s̄uò-ε ya.»⁴⁸ Nataniyel na kaw yer a ȳi a vbi ni mii: «Daa mina ndaw rɔɔ mù tuu m̄i taŋ mini key le?» Lεε, Zezu ȳinra báyy bay h̄a ni mii: «Mì kɔ mù d̄ɔḁ báyy káw bo ká saw puu nzum ku hoy rɔɔ, Filiḅ d̄i mù báyy.»⁴⁹ Báyyi le, Nataniyel baa h̄a ni mii: «Mbay, bo na mù ba Vu Ngerewuru a mú ba mbay led Izarayelri!»⁵⁰ Zezu ȳinra báyy bay h̄a ni mii: «Mù d̄aa law-a bo tul-i bay kókɔ ká m̄i kɔ mù ká saw puu nzum ku na le? Mù kókɔ fe kereri nḡi bamba tasiri kal taa be ni key na báyy.»⁵¹ Lεε, ka baa na rɔbay mii: «Mì baa ha r̄i ta-taŋ ba tusue k̄i: ì kókɔ nulue mgbud̄a bolon h̄a led

§ 1:42 1.42 Báyy nzaa aramri le, ba Sefas, a báyy nzaa gerek laa le, ba Piyer. Zadka Zezu h̄a rin fie key na h̄a Simɔn na, ka h̄a ni ped k̄i boḁ ro ze bay d̄aa.

nzaaped Ngerewururi h̄ilke
ba luo-ε, í d̄irake vi luo-i bi
Vu Nzob na.»

2

*Zezu se zad̄ yānja k̄i ká
Kana*

¹ Fale ká ndeke d̄i nam
sayke na, nam suoriya yānja
k̄i d̄o bil n̄gerεpuo ká Kana
ká kuđu zad̄ ká Galele. Maa
Zezu d̄o zad̄ε ku ndaw, ² le,
i d̄i Zezu báy lef̄ nduobal-
eri ba zad̄ yānja k̄ike na ku
ndaw pi. ³ Báyyi le, him puo
nzobri*, le, maa Zezu ví baa
h̄a ni mii: «Him na ti mb̄aa
ro.» ⁴ Roo le, ka ȳinjra báy
bay h̄a ni mii: «Maa, w̄a ba
bo ndaw r̄o, mù kíε m̄i fe
ká m̄i d̄aa le woo? Nam h̄i
na t̄on̄ r̄obay.» ⁵ Báyyi le, mi-
ε na ȳi a baa h̄a nzob d̄aa
pedri mii: «Fe ká'a baa ha
ri na, ì d̄aa.»

⁶ Zad̄ε ku na durari ká i
d̄aa báy tisaw ba yie zuo d̄i;
ba durari ká Zibri d̄aa mbii
zuo d̄i bay wáake s̄u-ri *tāj
kad̄ kad̄ munu ká ba fe saw
puo bari. Bil durake mb̄jw
le, maa t̄oy mbii sid̄i ya le,
sayri munu. ⁷ Ro, Zezu baa
h̄a nzob d̄aa pedri na mii:
«Ì d̄án̄ mbii mbaa durari na
key.» Ze, i d̄an̄ mbii na h̄a
ni mbaa d̄i d̄or̄or̄o d̄or̄or̄o.
⁸⁻⁹ Fale ku le, Zezu ȳi a baa
ha ri mii: «Ì ví kaa mbii key
na í séke h̄a nzob mbika tul
ped̄ nam suoriya na.» Lεε,
i kaa mbii ká fere s̄u-ε ba
him na í séke h̄a ni. «Be na,
ka k̄o zad̄ ká uru saa d̄i ya,

roo le, nzob d̄aa pedri ká
i kaa mbiike na m̄aa, i k̄o.
Zad̄ka nzob mbika tul ped̄
nam suoriya na lie mbii ká
fere s̄u-ε na báyyi le, ka kaw
yer, a d̄i w̄a ra nzob máy na
¹⁰ a baa h̄a ni mii: «M̄ara
sawke ká ba tusuε le, i hāja
him ká ndad̄ bamba na h̄a
nzobri nzo maa ri gulay gu-
lay pola ndaw r̄o, í ha ri
hay ká raa ya na báy. Roo
le, him ká ndad̄ bamba tasiri
na, bo mù k̄or̄o d̄o kpuru t̄i
timbed̄ε key!»

¹¹ Be ze ba fe sāj ká Zezu
d̄aa titire d̄εkre ká Kana ká
kuđu zad̄ ká Galele. Ka kíε
ri ha ri k̄o rin̄ d̄ika be, ze
lef̄ nduobal-eri d̄áake law-
ri bo tul-e. ¹² Fale ku le, ka
se n̄gerεpuo ká Kapernayum
báy mi-ε, ȳu-eri ndaw, r̄o
lef̄ nduobal-eri ndaw a í
kaw d̄i nam han̄eri munu.

*Zezu nii nzob d̄áb fe híeri
ká hul k̄ani Ngerewuru*

(Mat 21.12-13; Mrk 11.15-
17; Luk 19.45-46)

¹³ Munu ká *nam suoriya
Zibri ká ba *nam suoriya t̄i
saa bil koy t̄on̄ d̄i ya deb
na, Zezu uru a se n̄gerεpuo
Zuruzalem. ¹⁴ Zad̄ka'a rii a
se bil mgban̄ ká *hul k̄ani
Ngerewuru d̄o d̄i na, ka zin̄
nzobri ká i d̄o báy ndayri
ká bay hí-hie ndaw, bad̄uri
ndaw, r̄o bed̄eri ndaw. Ka
zin̄ nzobri ká i ba nzob k̄u
k̄i vu lariri ká nzaa tutakra
bari na kara ndaw pi.

* 1:51 1.51 I k̄i Tiika saw fe 28.10-22.
nzo ká nzaa fe s̄um ban̄guo.

* 2:3 2.3 Ba him ká ȳin̄ ya ká Zibri

15 Báyyi le, Zezu daa ndoy doŋ báy sal, a níike ri báy badu bari báy ndayri na riw bele zuo fal hul kaŋi Ngerewuru. Ka mii vu lari nzob kyi lariri na, a kira tutakra bari na zuo siri. 16 Ka yi a baa ha zoob dab beferi na mii: «I faa fe baari na i tiike tji ka zad ni key ba kele! I daa hul Baa na ba hul fe hie ya!» 17 Zadka led nduobal-eri ko munu na báyyi le, i ker se tul bay ka i daa do bil mbede Ngerewuru ka baa mii, «Kon hul bo na daa mi lok lok†.»

18 Báyyi le, ngerere Zibri vbi ni bay mii: «Fe san ji ndaw roo, mu daa bay kieke buru mii, Ngerewuru ha mu faa bay daa fe mini key na le?» 19 Lee, Zezu yinjra bay bay ha ri mii: «Zadka i nduku hul kaŋi ni key le, nam say le, mi ura ba ki.» 20 Lee, ngerere Zibri yinjra bay bay ha ni mii: «Uwaa, hul ka buru daa mbiimbam sin nin pare yie ndaw roo, o key le, bo mu baa mii, nam say hoy le, mu ura ba ki kele?» 21 Tusueke le, hul kaŋi ka Zezu baa bayke na, ka baa se tul suo-ε ka'a huka a daa nam say le, a tji saa lu hud. 22 Fale ka Zezu tji saa lu hud a kaw bay kumnun na, led nduobal-eri ker se tul baykeri ka'a baa ha ri na, a i daa law-ri bo tul bay ka do bil mbede Ngerewuru, bay bay ka tji saa nzaa Zezu na

ndaw.

Zezu ko bil law nzobri riw bele

23 Zadka Zezu do Zuzalem bay daa *nam suoriya tji saa bil koy na báyyi le, bil namkeri ku na, nzobri ngji bamba daa law-ri bo tul-e bay tul fe sanri ka'a daa. 24 Roo le, Zezu daa law-ε bo tul-ri ya, bay ji le, ka ko ker bay bari riw bele. 25 Ka se sie nzob ka bay haŋa ni ka tina saw feriká tul nzobri ha ni ya. Be ki suo-ε na, ka ko fe ka do bil law nzobri ka nziya na ngid bele.

3

Zezu bay Nikodem

1 Nzob mbiw munu ka sakra *Fariziri rin-ε ba Nikodem a ba ngeredomay Zibri. 2 Ka vi luo Zezu ba san a baa ha ni mii: «Mbay, buru ko le, ba Ngerewuru ki ze pie mu bay haŋa mu ba nzob fere buru fe, bay ji le, fe sanri ka mu daa na, nzob ka Ngerewuru sad zin ni ya le, ka ti maa bay daa ya.» 3 Lee, Zezu yinjra bay bay ha ni mii: «Mi baa ha mu ta-tan ba tusue ki: zadka i mbon nzob ba ki ya le*, nzobke ku na ti maa bay doko sakra nzobri ka Ngerewuru re mbay ka tul-ri na ya.»

4 Báyyi le, Nikodem na yi a vbi ni bay mii: «Waa, nzob

† 2:17 2.17 Simri 69.10. * 3:3 3.3 «Mbona ka bay faa Tem.» Bay nzaa gerek le, maa bay ba sidí ze do di: mbón nzob ba ki, mase, mbona taa hay ka uru saa nulue.

dí táw dɔd ro key ɛ, a d́aa mina ndaw roo a yji ha ri mbon ni ba kji ɛ? Waa, nzob a máa bay yji a rii bil mi-ε ha ri mbon ni ba sidí ro bay ɛ?» ⁵ Lεε, Zezu yjinra báy bay ha ni mii: «Mí baa ha mù ta-taŋ ba tusue kji: zadka, i mbon nzob báy faa mbii báy Tem Ngerewuru ya ɛ†, nzobke ku na ti máa bay doko sakra nzobri ká Ngerewuru re mbay ká tul-ri na ya. ⁶ Nzob ká i mbon ni báy faa naysuo ɛ, ka dɔ ba naysuo, a nzob ká i mbon ni báy faa Tem laa ɛ, ba Tem Ngerewuru kji ze ha ni kaw báy kumnun. ⁷ Bay ká mí baa ha mù mii, dɔ nun haŋa ri mbon ri ba kji na, ndad bay haŋa mu káw yer ká dí ya. ⁸ I ko, zuu kuu munu ká law-ε hii, ɛ, mù laa gire, roo ɛ, mù ko zad ká uru saa dí ya ndaw, zad ká se ba badí ya ndaw pi. Ze mbona taa Tem Ngerewuru ká mbon nzob na kara, dɔ faa mbijw munu ndaw.»

⁹ Báyii ɛ, Nikodem baa ha ni mii: «Feke ku na a doko mina zu ɛ?» ¹⁰ Lεε, Zezu yjinra báy bay ha ni mii: «Bo ká mù ba nzob fére fe ká riŋ-a mgba bamba ká tusiri *Izarayel na waa, mù ko saw ferri na key ya ɛ? ¹¹ Mí baa ha mù ta-taŋ ba tusue kji: buru baa bay ferri ká buru ko ta-taŋ na ha ri, a búru baa nasi bay fe ká buru ko báy nun buru, roo ɛ, i hii

bay yaŋa nasi bay buru na ya. ¹² Zadka i d́aa law-ri bo tul ferri ká dɔ tusiri key ká mí baa bayke ha ri na ya waa, i d́aa mina ndaw roo bay d́aa law-ri bo tul ferri ká nulue ká mí baa bayke ha ri na ɛ? ¹³ Nzob mbijw mini kara uru ká tusiri key a se nulue a ko saw ferri ká dí ya báy. Ba bi *Vu Nzob huo-i ká mí uru saa nulue mí vi tusiri key, a mí maa bay tina saw ferri ha ri laa. ¹⁴ Pola lew na *Moyze zuu fe ba soy a siŋ mgbaŋra puu a ura ni dɔ siya ká bil law kor‡. Do faa mbijw munu ndaw, bi Vu Nzob na i siŋ mí i ura mí dɔ siya ¹⁵ bay haŋa nzob haŋa haŋa ká d́aa law-ε bo tul-i ɛ, ka káw báy kumnun ká dɔ baŋguo. ¹⁶ I ko, Ngerewuru hii nzobri ká tusiri key ngji bamba, a ha Vi-e ká ba led mbijw hoy keklek, bay haŋa bo nzob haŋa haŋa ká d́aa law-ε bo tul-e ɛ, ka ti bíe ya, roo ɛ, a káw báy kumnun ká dɔ baŋguo na. ¹⁷ Tusueke ɛ, Ngerewuru pie Vi-e vi tusiri key bay d́aa bay bo tul nzobri ya, roo ɛ, bay haŋa nzobri ya sùo-ri báy faa be. ¹⁸ Nzob ká d́aa law-ε bo tul-e ɛ, bay ti tul-e mbáa. A nzob ká d́aa law-ε bo tul-e ya laa ɛ, bay dɔ tul-e baŋguo, bay ji ɛ, ka d́aa law-ε bo tul Vu Ngerewuru ká ba led mbijw keklek na ya. ¹⁹ Faa d́aa bayke na ze dɔ key: zad taŋa vi tusiri key, roo ɛ, nzobri

† 3:5 3.5 I kji Ezekiyel 36.25-27. ‡ 3:14 3.14 I kji Ruo Bari 2.4-9.

hii sunj tilo a í tunj zad taŋa na ngeren, bay ʒi le, ped ɗaa bari ndaya. ²⁰ Nzob ha ha ka ka ɗaa fe ka ndaya na, ka ʒm zad taŋa na ʒm a ɗuu ni ɗuu, bay ʒi le, ka ɗaa hɛ bay ped ɗaa ndaya beri na a tji a ɗo zad hie gbari gbari. ²¹ Roo le, nzob ka ɗaa fe bay faa tusue bay na, ka vi zad taŋa bay haŋa nzobri ko ta-taŋ mii, ped ɗaa beri na, ba fe ka'a zuoke zin Ngerewuru.»

Zaa Batis baa nasi bay

²² Fale ku le, Zezu bay led nduobal-eri uru í se ba zad ki ka kudu zad ka Zude a kaw di zin ri nam maa fe, a ɗaa tul nzobri nduo mbii. ²³ Zaa kara ɗo ɗaa tul nzobri nduo mbii ka Enon; zadɛ ku na ɗo di ya bay Salim, ba zad ka mbiiri ngji bamba ɗo di. Ruo nzobri vi luo-ε, le, ka ɗaa tul-ri nduo mbii. ²⁴ Ka bil sewke ku na, i mgba Zaa naa hul sal ya bay.

²⁵ Bayji le, led nduobal Zaa haneri tii saw may bay zin Zib mbjw munu se tul waa suo ka ba fe saw puo bari na. ²⁶ Ro, í se luo Zaa a í baa ha ni mii: «Mbay, nzob ka ɗo zin mu ka nzaa kporombii Zurde ka fi kelu ka mu baa nasi bay be ha buru na, timbede key na, ka ɗaa tul nzobri nduo mbii ha nzobri riw bele se ba luo-ε.» ²⁷ Bayji le, Zaa yji a baa ha ri mii: «Zadka Ngerewuru ha fe ha nzob ya le, nzob mbjw mini kara maa bay zin ya. ²⁸ Bi na, mi ba *Krisi ya, roo le, mi ba nzob ka Ngerewuru

pie mi vi pola ha ni. Baari ki suo-ri na, i maa bay baa nasi bay ka mi baa na. ²⁹ I ko, wara nzob may na, may be ɗo bay tul-e. Roo le, nzob buo nzob may na, ɗo di ya ka lakun-ε bay laa ni ndaw, a ɗo bay bawda suoriya bay laa kusol nzob may na. Bi na, mi ɗo munu ba nzob buo nzob may na. Zadka ruo nzobri se fal Zezu na, suoriya mbaa bil law-i gbay gbay. ³⁰ Ndad bay haŋa riŋ-ε ka mgba ba pola pola, a bi laa le, mi yji ba fal. ³¹ Be ka uru saa nulue na ka kaw tul feri riw bele. Nzob ka uru saa tusiri key na, ka ba taa tusiri a baa bay feri ka'a ko ka tusiri key. A nzob ka uru saa nulue a vi laa le, [ka kaw tul feri riw bele,] ³² a baa nasi bay fe ka'a ko bay nun-ε ndaw, a laa bay suk-e ndaw pi. Roo le, nzobri riw bele yaa nasi bay be na ya. ³³ A roo le, nzob ka yaa nasi bay be na, ka hii bayke ɗo di mii, Ngerewuru baa tusue bay na ki. ³⁴ Tusueke le, nzob ka Ngerewuru pie ni na, ka nday bol nzaa Ngerewuru, bay ʒi le, Ngerewuru ha Tem be mbaa bil law-ε gbay gbay. ³⁵ Baa naari na, hii Vi-e a poŋ faa ɗaa feri riw bele zuo nduo-ε. ³⁶ Nzob ka ɗaa law-ε bo tul Vi-eke na le, ka kaw bay kumnun ka ɗo banquo. A nzob ka ɗaa vu mbom bo tul-e ya le, ka ti kaw bay kumnunke na ya, roo le, here Ngerewuru ɗo tul-e banquo.»

4

Zezu báý máý ká Samari

¹⁻³ *Fariziri laa mii, Zezu daa ha nzobri vi ba led nduobal-eri, a daa nzobri nduo mbii mba Zaa. (Tusueke le, Zezu ki sùo-ε daa tul nzobri nduo mbii ya, roo le, led nduobal-eri ze daa tul nzobri nduo mbii.) Zadka Zezu laa mii, soro feri ká'a daa na tɔɔ bo suku Fariziri na báýji le, ka uru ká kufu zad ká Zude a zol, a ýi ba kufu zad ká Galele.

⁴ Roo le, ká bay haɲa ni se kufu zad ká Galele na, a kál báý faa ká bo kufu zad ká Samari. ⁵ Báýji le, ka tji puo mbijw ká riɲ-ε ba Sikar ká do di ya deb báý wáa ká bulu bari *Zakoɓ ha vi-e Zezeb ká pola lew na*. ⁶⁻⁸ Ká zadε ku na, luɔ mbii ká Zakoɓ tie pola lew na do di. Munu ká Zezu haari a taɲa bamba na báýji le, ka taɲa a kaw nzaa luɔ mbii na. A led nduobal-eri laa le, i se ba bil puɔ bay hie fe sum. Be nu ku le, maa báý sie ká do law tul ro zu.

Báýji le, máý mbijw munu ká kufu zad ká Samari na vi bay daɲ mbii. Leε, Zezu baa ha ni mii: «Máý, ha mi mbii mi nzo.» ⁹ Báýji le, máý na do yer a yijra báý bay ha ni mii: «Daa mina roɔ bo ká mù ba Zif le, mù gón mi mbii bay nzoko, bi ká mi ba máý ká Samari na le woo!» (Ka baa munu, bay ji le, Zifri báý *nzobri ká Samari na zuo ki bari tiya.)

¹⁰ Leε, Zezu yijra báý bay ha ni mii: «Zadka mù ko fe law kere ká Ngerewuru mgba zin nzobri, a mú tuu nzoɓ ká gón mù mbii nzoko na le, bo ki sùo-ɔ ze mù gón ni mbii na pola, le, a haɲa mù mbii ká uo yaw yaw ká bay haɲa mù kawke báý kumnun ká do banɲo na.»

¹¹ Báýji le, máý na ýi a vbi ni mii: «Mbay, luɔ mbii le di bamba, a bo le, mù ti báý fe daɲ mbii ya; waa, mù daa mina ndaw roɔ bay zin mbii ni key ká uo yaw yaw na bay nzoko le? ¹² Luɔ mbii key na bulu furu Zakoɓ ze ha furu. Ba luɔ mbii ká be ki ka nzo, báý vi-eri báý fe hol beri kara ndaw pi. Waa, bo na mù mba tul bulu furu Zakoɓ na le woo?»

¹³ Báýji le, Zezu yijra báý bay ha ni mii: «Nzoɓ haɲa haɲa ká nzo mbii ká luɔ mbii key na le, kon mbii ki a seke ni báý. ¹⁴ Roo le, nzoɓ ká nzo mbii ká mi haɲa ni na le, kon mbii ki ti seke ni mbaa mban, bay ji le, mbii ká mi haɲa ni na, a doko munu ba mbii ká uo suɔ suɔ ká bil law-ε bay haɲa ni kawke báý kumnun ká'a doko banɲo na.»

¹⁵ Leε, máý na baa ha Zezu mii: «Mbay, ze bo munu zu le, mu ha mi mbiike na bay haɲa kon mbii ki ka se mi mbaa ndaw, a mi se sie ýi vi zad ni key bay daɲ mbii ki na mbaa ndaw pi.»

* 4:5 4.5 I ki Tiika saw fe 33.19.

16 Zezu yïi a baa ha ni mii: «Mu se mú vaa di wara bo, a bo báy kị, í yïi í vi.»

17 LEE, máy na yijra báy bay ha ni mii: «Mì ti báy wara ya.» LEE, Zezu baa ha ni mii: «Bay bo do báy zadε. Wara bo tiya munu ká mù baa, 18 roo le, mù yaa wara zad ndebe, a hay ká mù kawke timbedε key kara, ba wara bo ya ndaw. Bo na, mù baa sùo bay kị ze ha mì.»

19 Báyyi le, máy na yijra báy bay ha ni mii: «Mbay, mì kò le, mù ba nzoɓ yaaɲa bay saa nzaa Ngerewuru.

20 Bulu bururi na, i rùo Ngerewuru ká tul kuo ká kuɗu zad ká Samari key†, roo le, baarĩ Zibri kị i gedε mii, zad ká bay rúo Ngerewuru ká dī na ba Zuruzalem.» 21 Báyyi le, Zezu yijra báy bay ha ni mii: «Máy, mu ɗaa law-a ka bo tul bay ká mì baa ha mù key. Nam ká'a ví vuku na, zad rúo Baa Ngerewuru a ɗoko ba kị-kii; nzoɓ ti séke síe séke tul kuo key ya ndaw, ká Zuruzalem ya ndaw pi.

22 Baarĩ nzoɓri ká kuɗu zad ká Samari na, nzoɓ ká i ruo ni na i kò sawke taɲ ya‡. A buru Zibri laa le, nzoɓ ká buru ruo ni na, buru kò sawke ta-taɲ, bay yi le, pam na vi báy faa Zibri. 23 A le, nam a ví vuku, ze namke na

vi ro, ká nzoɓ rúo Baa taa tusuekeri na, i rúo ni báy faa Tem ndaw, báy faa tusue bay ndaw pi. Nzoɓri ká i ruo ni mini key na ze ka hii. 24 Ngerewuru na ba Tem, a le, nzoɓri ká i ruo ni na, ka hii bay haɲa ri rúo ni báy faa Tem ndaw, báy faa tusue bay ndaw pi.»

25 Báyyi le, máy na baa ha ni mii: «Mì kò le, nzoɓ ká Ngerewuru waa bay píe ni ví yaa nzoɓri, be ká i dī ni ba *Krisi na a vika. Zadka'a vi le, ka'a tina saw feri *taɲ kad' kad' riw bele ha naari.» 26 LEE, Zezu yijra báy bay ha ni mii: «Ba bi kị ze mì do baa bay zinj mù key.»

27 Ká zadε ku na, led nduobal-eri ví zinj ni, le, tuku ri ha ri kaw yer bay tul máy ká Samari ká'a do baa bay zinj ni na ku. Be nu ku hoy kara, nzoɓ mbijw ká sakra bari ká'a maa bay vbika ni bay mii, fe yi ze beri vbi, mase bay yi kị roo beri baa zinj máy na ku kara, tiya ndaw. 28 Báyyi le, máy na poɲ tinay mbii be na bo nzaa luɔ mbii, a yïi a se bil puɔ a vaa baa ha nzoɓri mii: 29 «I vi í kò ledban ká kji fal fe ɗaa biri riw bele ká mì ɗaa ká pola lew key na zinj mì. Waa, a bá Krisi, nzoɓ ká Ngerewuru waa bay píe ni ví yaa nzoɓri na zu le woo?»

† 4:20 4.20 Nzoɓri ká tusiri Samari na, i ɗaa hul do tul kuo ká riɲ-ε ba Garizim na, do kor zad ká tusiri Samari, bay yi le, Zibri nii ri ká sakra bari. ‡ 4:22 4.22 Nzoɓri ká tusiri Samari na, mbederi riw bele ká i ɗaa ká fal Moyze na, i tun bayke ngeren. Be mini ze, faa ká bay haɲa ri tũuke Ngerewuru ba pola munu ká Zibri na, tiya.

³⁰ LEE, nzobri tji ká bil puo yir a í se ba luu Zezu na.

³¹ Saw sieke ku na lef nduobal-eri kod ni mii: «Mbay, mu su fe!» ³² Roo le, ka yijra bay bay ha ri mii: «Fe sum bi do di ku ká bay haña mĩ su, roo le, baari na ì ko fe sumke ya.» ³³ Bayji le, lef nduobal-eri vbi kị bay ba lie ba lew mii: «A ku waa, nzob hane vi bay fe sum ha ni su le woo?» ³⁴ LEE, Zezu ba ha ri mii: «Fe sum bi na ba daa law hiiya nzob ká pie mĩ, a mí daa ped ká'a pon zuo nduo-i na ha ni o bay zadε. ³⁵ Baari na ì baa mii: “Few nin ndaw roo, a bá few vbie fe pay bay.” A bi le, mĩ baa ha ri: ì mbi nun-rĩ ì ko wáari ká do ku. Para fe paykeri ngon riw bele, a do di ya bay vbie ro! Do faa mbijw munu ba nzobri ká i do di ya bay daa law-rĩ bo tul-i. ³⁶ Nzob ká vbie fe pay na, ka zin fe tundo-e ro; ka mbu fe paykeri ká ba nzobri na, bay haña ri káw bay kumnun ká do banquo na. Be mini ze, nzob ká ru fe, bay nzob ká vbie fe pay na, i daa suoriya zin kị mbijw hoy, ³⁷ bay ji le, sim bay baa nzobri ká baa mii, “nzob mbijw ru fe, a nzob kị laa le, vbi-vbieke” na ba tusε bay na kị. ³⁸ Mĩ pie ri ha ri vbie fe pay ká zad ká ì ru fe ká di ya. Nzob kịri ze i ru fe, roo baari na ì vbie fe pay bari na bay.»

³⁹ Nzobri ngji bamba ká bil kuđu zad ká Samari na,

i daa law-ri bo tul Zezu bay tul bay ká máy na baa ha ri mii: «Ka kị fal fe daa biri ká pola lew riw bele ha mĩ na.» ⁴⁰ Sawke mini ze, zadka nzobkeri ku vi luu Zezu na, i kod ni bay haña ni ka káw zin ri. Ze, Zezu kaw zin ri nam sidi. ⁴¹ Nzobri ngji bamba tasiri i daa law-ri bo tul-e bay tul bay ká'a baa ha ri na. ⁴² I baa ha máy na mii: «Timbedε key na, buru daa law buru bo tul Zezu bay tul bayri ká mù kị ha buru hoy ya, roo le, ba fe ká buru laa bay suku buru kị, a búru ko ta-tan mii, ba be na kị ze ka ba Nzob Yaana Nzobri ká tusiri key.»

⁴³ Zadka Zezu daa nam sidi zin ri ká zadε ku na, ka uru a se ba puo be ká kuđu zad ká Galele. ⁴⁴ Tusεke le, Zezu baa ta-tan sùo-ε kị mii, nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru na, i daa mbay bo tul-e ká tusiri be ya. ⁴⁵ Roo le, zadka'a tji kuđu zad ká Galele na, nzobkeri yaa ni bay kere, bay ji le, bari kara i se zad *nam suoriya tji saa bil koy ká Zuzalem na ndaw, a ì ko fe sanri riw bele ká Zezu daa ká di na.

Zezu vaa vu ngeredomay

⁴⁶ Zezu bay lef nduobal-eri i yji ba kị ì se Kana ká do kuđu zad ká Galele ká'a fere mbii ha ni vi ba him ká di na. Ká zadε ku na, ngeredomay mbijw do di ká sùo vi-e se ni naa puo ká Kapernayum. ⁴⁷ Zadka'a laa mii Zezu vi saa kuđu zad

ká Zude a ɔ̄o kuɔ̄u zaɔ̄ ká Galele na báyii ɛ, ka se lu-ε a koɔ̄ ni bay haɲa ni ka se a vaa vaa vi-e ká ɔ̄o ɔ̄i ya bay huka na. ⁴⁸ ɛε, Zezu baa haɲa ni mii: «Zaɔ̄ka ɪ̄ ko fe saɲri báy feri ká ndaɔ̄ kóko ya ɛ, ɪ̄ ti ɔ̄aa law-rì ɔ̄o tul-i ya.» ⁴⁹ Báyii ɛ, ɲgeredomay na yɪ̄ɲra báy bay haɲa ni mii: «Mbay, kóɔ̄ ɲguo hoy mu se puo bi ba vaa ká vu-i na a huka.» ⁵⁰ ɛε, Zezu baa haɲa ni mii: «Mu zól mú se puo; vu-o na vaa ro.» ɲgeredomay na ɔ̄aa law-ε ɔ̄o tul bay ká Zezu baa haɲa ni na a zól faa puo.

⁵¹ Zaɔ̄ka'a se faa koɔ̄ roɔ̄bay na báyii ɛ, nzoɔ̄ peɔ̄ ɔ̄eri i suo nun-ε i baa haɲa ni mii: «Vu-o na vaa báy kere!» ⁵² Báyii ɛ, ɲgeredomay na vbi ri bay mii: «Maa báy saw síe mina ndaw roo leɔ̄ na vaa ku ɛ?» ɛε, i yɪ̄ɲra báy bay ha ni mii: «Liε ku na, maa báy síe ká fere sùo-ε, ze sùo zaɲa be na ɔ̄ke.» ⁵³ ɛε, bi-ε ko ro, ba saw sieke ká Zezu baa haɲa ni mii, vu-o na vaa ro na zu. Báyii ɛ, be báy nzoɔ̄ ini ɔ̄eri riw bele na, i ɔ̄aa law-ri ɔ̄o tul Zezu. ⁵⁴ Be ze ba fe saɲ ndeke ɔ̄i ba siɔ̄ike ká Zezu ɔ̄aa ká fal yɪ̄i be saa kuɔ̄u zaɔ̄ ká Zude, a vi kuɔ̄u zaɔ̄ ká Galele na.

5

Zezu vaa nzoɔ̄ ká sùo-ε hu wũo

¹ Fal feri ku na, Zibri ɔ̄aa nam suoriya ɔ̄ari, ɛ, Zezu

uru a se ba ɲgerεpuo Zuzalem na roɔ̄bay. ² Ká Zuzalem na, faa kòko mbɪw ba faa kál baɔ̄uri ɔ̄o ɔ̄i. ɔ̄i ya báy faake ku na, ɔ̄aɲa ɔ̄o ɔ̄i ká i mbuo fe i puɔ̄ ba tem zaɔ̄ ndebe ɔ̄o ɔ̄i. Riɲ zaɔ̄ke ku na i ɔ̄i báy nzaa eboro ba *Betesda**. ³ Temri ká i puɔ̄ ɔ̄o lakun mbiike ku na, nzoɔ̄ semri ɲgɪi bamba tasiri i naa ɔ̄i raɔ̄ raɔ̄; nzoɔ̄ raɔ̄wri ndaw, nzoɔ̄ kpeɔ̄eri ndaw, roo nzoɔ̄ri ká sùo-ri hu wũo ndaw pi. [Bari na, i naa i giyaɲ mbii ká'a lán, ⁴ bay ɪ̄i ɛ, bil nam haɲeri ku na, leɔ̄ nzaapeɔ̄ taa ɲgerembay ɔ̄i a ví ɔ̄o bil mbii na a laɲ. ɛε, nzoɔ̄ sem ká ɔ̄i titire ɔ̄ekre, a ɔ̄o bil mbii ká laɲ ku na ɛ, semke na ɔ̄o mina mina hoy kara, suo nzoɔ̄ke na a vaa báy kere.]

⁵ Nzoɔ̄ mbɪw ká ɔ̄i ku na, sùo-ε se ni naa ɔ̄i ɔ̄aa mbi-imbam siɲ say paɔ̄e tɔ̄no siɔ̄i ro. ⁶ Zaɔ̄ka Zezu mbi nun-ε ká'a ko ni naa sem bole ɔ̄i bamba na báyii ɛ, ka vbi ni mii: «Waa, mù hii bay haɲa sùo-o vaa ɛ?» ⁷ Nzoɔ̄ sem na yɪ̄ɲra báy bay haɲa ni mii: «Mbay, zaɔ̄ka mbii na laɲ ɛ, nzoɔ̄ mbɪw ká bay mbika m̄i a ɔ̄aa m̄i nduo ɔ̄i na tiya. Zaɔ̄ka m̄i nzaa faa bay séke ɔ̄i ɛ, nzoɔ̄ kɪ ví kuɲ pol-i gbaɔ̄ a ɔ̄o ɔ̄i pola ɔ̄oɔ̄ ha m̄i.» ⁸ Báyii ɛ, Zezu baa haɲa ni mii: «Úru siya mú mbi hii ɔ̄o a mú se-sed!» ⁹ Ká zaɔ̄e ku hoy ɛ, sùo leɔ̄ban na vaa ni kiyaw kiyaw, a mbi hii be

* 5:2 5.2 *Betesda*: ká bil táw mbede haɲeri ká piɔ̄eke na, i ɔ̄aa ba *Bezada*.

a se-seɗ.

Feke ku na kal ká síe nam mgbaka ɬaram Zibri. ¹⁰ Báyyi ɛ, ɲgerɛɗomay Zibri baa ha nzob ká sùo-ε vaa ni na mii: «Vuri key na ba nam mgbaka ɬaram ká nzob daa ped ya. Boi kusol buru na ha faa ká bay haɲa nzob sob hii ká bil nam key na ya.» ¹¹ Lεε, ka yjiɲra báyy bay ha ri mii: «Nzob ká vaa mi key na baa ha mi mii: “Mbi hii bo mú se-seɗ.”» ¹² Báyyi ɛ, i vbi ni mii: «A waa nzob ve ki ze baa ha mú ɛ?» ¹³ Roo ɛ, nzob ká ha sùo-ε vaa ni na, ba nzob ve kara ka ko ya, bay ji ɛ, Zezu zee rik ká sakra ruo nzobri ká i do zadε na.

¹⁴ Fale ku báyyi ɛ, Zezu yji a ziji nzob ká sùo-ε vaa ni na ká bil *hul kani ɲgerɛwuru a baa ha ni mii: «Mu laa, timbeɗe key na mú vaa kiyaw kiyaw ro. Roo ɛ, mu daa feyaa na mbãa. Munu ya ɛ, fe ká ndaya kal tul-e taa hay key na a daa mú báyy.»

¹⁵ Báyyi ɛ, ledban na zol a vaa baa ha bari ká i ba ɲgerɛɗomay Zibri na mii, ba Zezu ze vaa beri. ¹⁶ Sawke mini ze, ɲgerɛɗomay Zibri daa nun-ri bo tul Zezu ɛr ɛr, bay ji ɛ, ka daa fe niri key na ká síe nam mgbaka ɬaram bari. ¹⁷ Ro, Zezu yjiɲra báyy bay ha ri mii: «Bãa ɲgerɛwuru daa ped ba pola pola kpuru tji timbeɗe key robay, a bi kara mi do daa ped.» ¹⁸ Bay tul bayke na ku ze ɲgerɛɗomay Zibri

nzãarake ni mba taa pola na ku robay bay ika ni. I hii bay ika ni bay tul *bol kusol *nam mgbaka ɬaram Zibri ká'a tuɲ na ku hoy ya, roo ɛ, ka yji a baa mii, ɲgerɛwuru ba Bãa beri, be ze a mgbã sùo-ε a lieke ni.

Vu ɲgerɛwuru daa fe ká Bi-ε hii

¹⁹ Báyyi ɛ, Zezu mbi bay a baa ha ri mii: «Mi baa ha ri ta-taɲ ba tusue ki: led na maa daa fe mbiw báyy tul-e be ki sùo-ε ya. Fe ká Bi-ε daa na ndaw roo, ka daa báyy. Feri riw bele ká Bi-ε daa na, be na kara daa faa mbiw munu ndaw. ²⁰ I ko, Bãa led na ko Vi-e ba nzob nun-ε, a kie ni ferri riw bele ká'a daa sùo-ε ki. Ka'a kie ni pedri ká bay daa robay mba hay ká i ko key na, ɛ, i káw yer. ²¹ Munu ká Bãa tina nzobri saa luɔ huɗ a ha ri kaw báyy kumnun na, Vi-e kara ha kumnun ha nzobri ká'a hii faa mbiw munu ndaw. ²² Robay, Bãa ɲgerɛwuru na kuɲ bay bo tul nzob mbiw ya, roo ɛ, ka poɲ pedke zuo nduo Vi-e bay haɲa ni ka kúnke bay ka bo tul nzob, ²³ bay haɲa nzobri riw bele i daa mbay ka bo tul Vi-e na munu ká i daake mbay bo tul Bi-ε na. Nzob ká daa mbay bo tul Vi-e na ya ɛ, ka daa mbay bo tul Bi-ε ká pie ni na ya ndaw.

²⁴ «Mi baa ha ri ta-taɲ ba tusue ki: nzob ká laa bay bi, a daa law-ε bo tul nzob ká pie mi ɛ, ka do báyy kumnun ká do banɲuɔ na. Nzobke ku

na i ti d́aa bay bo tul-e ya, roo ɛ, ka kal nzaa hud na ro a kaw b́ay kumnun.

²⁵ «M̀i baa ha r̀i ta-taŋ ba tusue k̀i: nam a v́i vuku, ze namke na vi ro, ḱa hudri ĺaa kusol Vu Ngerewuru, a nzobri ḱa i laa kusol-e na laa ɛ, i ḱaw b́ay kumnun. ²⁶ Munu ḱa B́aa led d́o b́ay h́urusuo k̀i s̀uò-ɛ ḱa bay haŋa nzob kaw b́ay kumnun na, ka h́a h́urusuoke h́a Led na bay haŋa ni ka h́a nzobri kaw b́ay kumnun faa mb̀iw munu na ndaw. ²⁷ R̀obay, ka h́a faa h́a Led na bay haŋa ni ka kuŋ sal bay ka zúo tul nzobri, bay ̀ji ɛ, ka ba *Vu Nzob. ²⁸ I h́a bay key na ka tuku r̀i ya, bay ̀ji ɛ, nam a vika, ḱa hudri riw bele ḱa i naa bil luo hud na, i ĺaa kusol Vu Ngerewuru ²⁹ a i t̀ji saa d́i. Bari nzob hayri ḱa i ba nzob d́aa ped kereri na, a haŋa ri t̀ji i kaw b́ay kumnun. Roo ɛ, bari nzob hayri ḱa ped d́aa bari ndaya banɔo na, i t̀ji saa luo hud bay haŋa ri d́aa bay hud bo tul-ri. ³⁰ Bi na, m̀i maa bay d́aa fe mb̀iw b́ay tul gan s̀uò-i ya. M̀i kuŋ sal bay zuo tul nzobri, roo ɛ, ḱuŋ sal bay bi na d́o b́ay zadɛ ndaw, bay ̀ji ɛ, m̀i nzaa faa bay fe ḱa law-i ze hii ya, roo ɛ, bay d́aa fe ḱa law Ngerewuru ḱa píe m̀i ze hii.»

Nasi bayri ḱa kie Zezu ba Vu Ngerewuru

³¹ Zezu b́aa mii: «Zadka ba bi ze m̀i baa nasi bay bi

s̀uò-i ɛ, nasi bayke na d́aa fe ya. ³² Roo ɛ, ba nzob k̀i bod ze baa nasi bay bi na. Ze, m̀i ko ndaw, nasi bay ḱa'a baa se tul-i na ba tusue bay. ³³ Baari na i pie nzaaped ba luo Zaa†, ɛ, nasi bay be na d́o ba tusue k̀i. ³⁴ I ko, bi na, nasi bay nzob ze m̀i se síeke ya, roo ɛ, m̀i baa mini bay haŋa r̀i d́aake law-r̀i bo tul-i i zínke pam. ³⁵ Zaa na d́o munu ba huu ndele ḱa i d́aa huu taa d́i ḱa'a hie kad kad, a ɛ, baari na i d́aa suoriya ḱa bil zad taŋa be na bole d́i ndji munu h́oy. ³⁶ A roo ɛ, bi na, nzob nasi bay bi ḱa kal tul-e taa Zaa na d́o ku: ba pedri ḱa B́aa pɔŋ zuo nduo-i bay haŋa m̀i d́aa o. Pedri ḱa m̀i d́aa na baa nasi bay se tul-i mii, ba B́aa ze píe m̀i. ³⁷ A B́aa Ngerewuru k̀i s̀uò-ɛ ḱa píe m̀i na, baa nasi bay bi. Baari na, i laa kusol-e ba mb̀iw ya ndaw, i ko nzaa pol-e ba mb̀iw ya ndaw, ³⁸ a bay be d́aa puo ḱa bil law-r̀i ya ndaw, bay ̀ji ɛ, i d́aa law-r̀i bo tul nzob ḱa'a pie ni na ya.

³⁹ «I b́ekle bil mbede Ngerewuru banɔo, bay ̀ji ɛ, i ker i baa mii, i zín ḱaw b́ay kumnun ḱa d́o banɔo na ḱa d́i. Ba mbedeke na ku ze baa nasi bay biri na ḱa d́i. ⁴⁰ Ze munu h́oy kara i hii bay vika luo-i bay zín ḱaw b́ay kumnun na ya.

⁴¹ «M̀i nzaa riŋ d́ika ḱa luo nzob ya, ⁴² roo ɛ, m̀i tuu r̀i ta-taŋ a mí ko law ini Ngerewuru ti bil law-r̀i ya.

† 5:33 5.33 Ba Zaa Batis. I k̀i Zaa 1.19-27.

⁴³ Bi na, mĩ vi báy riŋ Bǎa, ɛ, ì hii bay mgbaka mĩ ba sùò-rĩ ya. A roo ɛ, zadka nzob kị ká vi báy riŋ-ε be kị, ɛ, be ze ì mgbaka ni ba sùò-rĩ. ⁴⁴ Baarì na, ì hii zĩŋ riŋ dika ká luo nzob kị ba lie ba lew, a í hii nzáa riŋ dika ká uru saa luo Ngerewuru huo-ε ya. Waa, ì doko zad haa ndaw roo, í dāa law-rĩ bo tul-i ɛ?

⁴⁵ «Baarì na, kòkò ká ì kér í baa mii, bi ze mĩ dāa bay bo tul-rĩ ká pol Bǎa. Ba *Moyze ká ì dāa law-rĩ te tul-e nzokdò na ze, a dāa bay bo tul-rĩ. ⁴⁶ Zadka ì dāa law-rĩ bo tul bay ká Moyze dāa dō bil mbede be ɛ, ì dāa law-rĩ bo tul-i, bay jì ɛ, mbede ká'a dāa na, ka bǎake bay se tul-i zu. ⁴⁷ Roo ɛ, munu ká ì dāa law-rĩ bo tul fe ká'a dāa dō bil mbede na ya waa, ì dāa mina ndaw roo, ì dāa law-rĩ bo tul bay biri na ɛ woo?»

6

Zezu ha fe sũm ha ruo nzobri

(Mat 14.13-21; Mrk 6.30-44; Luk 9.10-17)

¹ Fale ku na báyii ɛ, Zezu tuo maambii ká Galele ká í dī ba maambii ká Tiberiyad ndaw na a se fi kelu. ² Ruo nzobri ngjii bamba tasiri toŋ fale, bay jì ɛ, i kò fe sanri ká'a dāa a vǎake nzob semri. ³ Lεε, Zezu báy led nduobal-eri i hil tul mboro í kaw dī. ⁴ Nam suoriya Zibri ká ba *nam suoriya tji saa bil koy na tòn dī mbǎa ro.

* **6:9** 6.9 Maapa key na ba maapa ká i dāa báy sũm *orge*. *Orge* na, ba para fe pay ká nzob kukuri dāake maapa í sũ.

⁵ Zezu kò-kóm a kò ruo nzobri ngjii bamba tasiri ká i vi ba luo-ε, ze a baa ha Filib mii: «Zad haa ndaw roo, náa hieri fe sũm ká dī bay haŋa nzobri key na i sũ ɛ?» ⁶ Ka vbi bay munu bay kókò waa, Filib a yĩŋra báy bay mina ze ha ni ɛ, bay jì ɛ, ka kò fe ká be kị a vǎa dāa na ro. ⁷ Lεε, Filib yĩŋra báy bay ha ni mii: «Í! Ze lari ped nam isod sod sidĩ hoy kara, buru ti hie fe sũm ká'a máa bay haŋa ruo nzobri key na i zĩŋ ndjii ndjii í sũ ya hoy!» ⁸ Lεε, led nduobal-ε kị ká riŋ-ε ba Andere, yu Simon Piyer na baa ha ni mii: ⁹ «Led kuban mbjw munu ze dō báy maapa ba ndebe*, a sjiiri ba sidĩ. A ku na waa, a máa ruo nzobri na key ɛ?» ¹⁰ Báyii ɛ, Zezu baa mii: «Ì ha nzobri riw bele káw siri daw.» Zadε ku na, suyri luo budum ká dī bamba; ze i kaw tul suy na. Wārari ká i dō zadε ku na, tul-ri maa isod sod duo zad ndebe (5.000).

¹¹ Báyii ɛ, Zezu yaa maapa na a dāa taambol ha Ngerewuru, roo a ha led nduobal-eri leke nzobri ká i kaw siri na. Ka yji a dāa faa mbjw munu báy sjiiri na ndaw, a ha ri sũ maa ri sib sib munu ká law-ri hii. ¹² Zadka i sũ maa zad kon bari riw bele na báyii ɛ, Zezu baa ha led nduobal-eri mii: «Ì mbj bieri ká tòn na

ká'a mgbaka a bie gor hoy.»
 13 LEE, maapa ká ndebe ká i
 su ká bie tòn na, i fãa mbaa
 budu ba duo fal-ε sidí.

14 Zadka nzobri kò fe san
 ká Zezu daa na báyii le, i
 tii saw baa mii: «Ba tusue
 kji, ledban key na, ka ba
 nzob yaana bay saa nzaa
 Ngerewuru ká'a vika tusiri
 key†.» 15 Munu ká Zezu kò
 ká i hii bay mgbaka ni báy
 hurusuo bay haña ni ka ba
 mbay bari na, ka naa sùo-
 ε ba kji robay a vaa kaw tul
 mboro huo-ε.

Zezu se-sed ká tul mbii
 (Mat 14.22-33; Mrk 6.45-
 52)

16 Zadka zad do pira pira
 na báyii le, led nduobal-eri
 se nzaa maambii 17 i hil bil
 tuo i kaw di, a i tii saw tuo
 mbii ba Kapernayum ká do
 nzaa kporombii ká fi kelu.
 Be nu ku le, zad sii do do
 ro zu, roo le, Zezu vaa zin
 ri ya robay. 18 LEE, bawda
 zuu kuu bivbid bivbid, a lan
 mbii na kpuksu kpuksu.

19 Zadka led nduobal-eri
 hila tuo i se maa sal faa
 ndebe mase yieri munu
 báyii le, i mbi nun-ri i kò
 Zezu ká se-sed ká tul mbii a
 vi ba lu-ri vuku. LEE, hie
 daa ri zikiki. 20 Roo le, Zezu
 baa ha ri mii: «Ba bi kji zu,
 i ha hie ka daa ri ya!» 21 Ro
 ze, i hii bay mbika ni kaw
 bil tuo bari na, le, zadε ku
 hoy tuo na tji nzaakon ká i
 hii seke ba badí na kpedere.

22 Nzaaru kji báyii le, ruo
 nzobri ká i tòn ká nzaa

kporombii ká fi kelu na i
 nzaa Zezu. I kò ndaw ká tuo
 mbijw hoy ze do nzaa mbii
 na ku ba taw. Ze tuoke ku
 na Zezu hil a kaw di zin led
 nduobal-eri ya, roo le, bari
 huo-ri hoy ze i kaw di a i
 zolke. 23 LEE, tuo kji uru saa
 ngerewu ká Tiberiyad, i vi
 di ya ká lakun zad ká Zezu
 daa taambol ha Ngerewuru,
 roo a ha fe sum ha nzobri
 ká di na. 24 A zadka ruo
 nzobri kò Zezu ya ndaw,
 led nduobal-eri ya ndaw na
 báyii le, i uru i hil i kaw
 bil tuori ku na, a i se ba
 Kapernayum bay nzaara ni.

Zezu ba ngaw ká ha nzob
kawke bay kumnun

25 Zadka i tji fi kelu i zin
 Zezu na báyii le, i vbi ni mii:
 «Mbay, sie ha ze mu vi zad
 ni key le?» 26 Zezu yijra bay
 bay ha ri mii: «Mi baa ha ri
 ta-tan ba tusue kji: baari na
 i nzaara mi bay maapa ká i
 su maa ri sib sib hoy bo, i
 nzaara mi bay koko saw fe
 san ká mi daa na ya. 27 Ndad
 bay daa ped ngon bamba
 bay tul fe sum ká'a bie gor
 hoy ya, roo le, bay tul fe
 sum ká'a haña nzobri kawke
 bay kumnun ká do banuo
 na. Fe sumke ku na, bi *Vu
 Nzob ze mi haña ri. Ba bi
 kji ze Ngerewuru Baa ha mi
 hurusuo daa fe ká kieke mii,
 ka hii bayke zin mi.»

28 A báyii le, i vbi ni bay
 mii: «Pedri ká Ngerewuru
 hii bayke na wa, buru daa

† 6:14 6.14 I kji Kijina bol kusol ba sidike 18.15-18; Mat 11.3.

mina ndaw roo, bay d'aa le?»²⁹ Lee, Zezu yinjra bay bay ha ri mii: «Pef ka Ngerewuru giyan bay k'oko ka luo-ri na, ba d'aa law-ri bo tul-i bi ka'a pie mi vi na.»

³⁰ Bayji le, i yi i vbi ni na roobay mii: «Fe san ji ndaw roo mu d'aa ha buru ko, a buru koke bay bo na ba suo bay le? Waa, fe ji ndaw roo mu d'aa le?»³¹ Bulu bururi ka pola lew na, i su fe ka i di ba manne ka bil law kor munu ka mbede Ngerewuru baa mii: «Ka ha ri su fe sum ka uru saa nulue.»³² Roo le, Zezu baa ha ri mii: «Mi baa ha ri ta-tan ba tusue ki: ba *Moyze ze ha ri fe sum ka uru saa nulue na ya, roo le, ba Baa ze ha ri ngaw taa tusueke ka uru saa nulue na.»³³ Tusueke le, ngaw ka Ngerewuru ha na, ba be ka uru saa nulue a vi tusiri key, a ha nzobri kaw bay kumnun ka do banquo na.»

³⁴ Bayji le, i baa ha ni mii: «Mbay, mu ha buru ngaw key na banquo kpadara.»³⁵ Lee, Zezu baa ha ri mii: «Bi ze mi ba ngaw kaw bay kumnun ka do banquo na. Nzob ka vi luo-i le, kon ti seke ni mbaa, a nzob ka d'aa law-e bo tul-i le, kon mbii kara ti seke ni mbaa ndaw.»³⁶ Roo le, bi na mi baa ha ri ro: I ko mi bay nun-ri, le, i d'aa law-ri bo tul-i ya.³⁷ Nzobri riw bele ka Baa ha mi na, i vika luo-i. A nzob ka vi luo-i le, mi ti nii ni do kele ya,³⁸ bay ji le, mi vi

saa nulue bay d'aa law hiiya bi ya, roo le, bay d'aa law hiiya nzob ka pie mi vi na.³⁹ Law hiiya nzob ka pie mi na ze do key: nzobri ka'a ha mi na, ka hii bay ha na mi pon nzob mbijw mini kara ka bie ya, roo le, sie oro bie nam na, mi tina ri saa luo hud.⁴⁰ Tusueke le, law hiiya Baa na ba ha na nzobri riw bele tuu mi ba Vi-e, a i d'aa law-ri bo tul-i bo i kaw bay kumnun ka do banquo na. Sie oro bie nam na, mi tina ri saa luo hud.»

⁴¹ Zadka Zezu baa mii, «mi ba ngaw ka uru saa nulue» na, Zibri nguri bay ka sakra ki⁴² i baa mii: «Be key na, ka ba Zezu, vu Zezeb na ya lo? Buru tuu bi-e bay mi-e ta-tan. Waa, d'aa mina ndaw roo, ka baa mii, beri uru saa nulue le?»⁴³ Lee, Zezu yinjra bay bay ha ri mii: «I pon nzaa nduo nguri suo ka sakra ki.»⁴⁴ Zadka Baa ka pie mi na di nzob ya le, nzob mbijw mini kara ti vika luo-i a d'aa law-e bo tul-i ya. A nzob ka vi luo-i le, sie oro bie nam na, mi tina ni saa luo hud.⁴⁵ Pola lew na, *nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru d'aa do bil mbede Ngerewuru mii: «Bari riw bele na, Ngerewuru ze a fere ri feS.» Ze nzob ha ha ka laa bay Baa, a yaa fe fere be na le, a vika luo-i.⁴⁶ Nzob mbijw mini kara ko Baa na bay nun-e ya, roo le, bi huo-i ka

‡ 6:31 6.31 Simri 78.24; Tji kele 16.15.

§ 6:45 6.45 Ezay 54.13.

mĩ uru saa luo-ε ze, mĩ kɔ ni. ⁴⁷ Mĩ ɓaa ha ri ta-taŋ ɓa tusue kɪ: nzob ká ɗaa law-ε ɓo tul-i na, ka ɗo ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na. ⁴⁸ Bi na, mĩ ɓa ŋgaw káw ɓáy kumnun. ⁴⁹ Bulu ɓaari ká i sɔ fe ká i ɗi ɓa *manne* ká bil law kor na, i hu riw bele. ⁵⁰ Roo ɛ, nzobri ká i re ŋgaw ni key ká uru saa nulue na, i ti huka ya mɓaŋ. ⁵¹ Bi na, mĩ ɓa ŋgaw ká ɗo ɓáy kumnun ká uru saa nulue. Zadka nzob re ŋgaw ni key na ɛ, a káw ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na. Ŋgaw ká mĩ haŋa na, ɓa naysuo-i. Mĩ ha munu ɓay haŋa nzobri ká tusiri key na, i káwke ɓáy kumnun.»

⁵² Zadka Zibri laa munu na ɓáyji ɛ, i uru ɓáy roɗi gododo ká sakra kɪ mii: «Úwaa! Ledban key na waa, naysuo-ε taa minake ze a haŋa ɓuru sɔ ɛ woo?» ⁵³ Lεε, Zezu yiŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Mĩ ɓaa ha ri ta-taŋ ɓa tusue kɪ: zadka i yaa naysuo-i bi Vu Nzob i sɔ ya ndaw, a i nzo sim sùo-i na ya ndaw ɛ, i ti ɗoko ɓáy kumnun ya. ⁵⁴ Nzob ká sɔ naysuo-i, a nzo sim sùo-i na ɛ, ka ɗo ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na. Sie ɔro ɓie nam na, mĩ tina ni saa luo hud. ⁵⁵ Tusueke ɛ, naysuo-i na ɓa fe sɔm taa tusueke, a sim sùo-i na ɓa mbii nzoko taa tusueke. ⁵⁶ Nzob ká sɔ naysuo-i, a nzo sim sùo-i ndaw na, nzobke ku na zuo ziŋ mĩ, a ɓi hoy kara mĩ zuo ziŋ ni ndaw. ⁵⁷ Baa

ká pie mĩ na, ka kaw ɓáy kumnun. Ba ɓe ze, ka ha mĩ kaw ɓáy kumnun. Do faa mbɔw munu ndaw, nzob ká sɔ naysuo-i, a nzo sim sùo-i na ɛ, mĩ haŋa ni kaw ɓáy kumnun na ndaw. ⁵⁸ Ŋgaw ni key na, ɓa ŋgaw ká uru saa nulue. Ŋgawke ku na ɗo ɓof ɓáy fe sɔm ká bulu ɓaari sɔ ká bil law kor na. Ze ɓari ká i sɔ na hoy kara i hu riw bele. Roo ɛ, nzob ká re ŋgaw ni key na, a káw ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ.» ⁵⁹ Be ze ɓa ɓay ká Zezu fere nzobri ká *hul mbú kɪ ká Kapernayum.

Nzobri ŋgii ɓamba pɔŋ fal Zezu

⁶⁰ Zadka ruo nzobri ká i se fal Zezu na, i laa ɓay ɓe munu ɓáyji ɛ, i ɗaa «Íi!» a i ɓaa mii: «Bay ká ŋgoŋ key na waa, nzob ve ze a máa láake ɛ?» ⁶¹ Lεε, Zezu kɔ ndaw ká led nduobal-eri ɗo ŋguri sùo-ri se tul ɓayke na, ze ka ɓa ha ri mii: «Bay ká mĩ ɓaa na tuo law-ri tuo ɛ woo? ⁶² A ku na, zadka ɓi *Vu Nzob mĩ úru saa tusiri key, mí yi ɓa zad ká mĩ uru saa ɗi pola na waa, i kér ɓay mina ká ɗi ɛ? ⁶³ Tem Ŋgerewuru ze ha nzob kaw ɓáy kumnun. Hurusuo nzob ti ɗaa fe mbɔw ya. Bayri ká mĩ ɓaa na, ɓa kumnun taa tusueke ká uru saa luo Tem Ŋgerewuru, ⁶⁴ roo ɛ, nzob haneri ká sakra ɓaari ɗaa law-ri ɓo tul-i ya.» (Ká ɓa tusue ɛ, titire hoy Zezu kɔ nzobri ká i ɗaa law-ri ɓo tul-e ya na ndaw, a kɔ nzob

ká'a mbika tul-e na ndaw pi.)⁶⁵ Ka baa rɔbay mii: «Be ze m̄ baa ha r̄i pola mii: zadka Baa ha faa ha nzob ya le, nzob mbjw mini kara ti vika luo-i, a daa law-ε bo tul-i ya.»⁶⁶ Zafε ku hoy le, nzobri ηḡi-ηḡii ká i se fal-ε na, i naa s̄o-ri ȳorɔη ȳorɔη a í se fal-ε mbãa.⁶⁷ Ro, Zezu vbi led̄ nduobal-eri ká duo fale s̄idi na mii: «Baari hoy kara í hii bay náa s̄o-ri ndaw le woo?»⁶⁸ Báyji le, Simɔn Piyer ȳinjra báy bay ha ni mii: «Mbay, buru na buru séke luo nzob ve báy le woo? Bay bo na daa ha nzob káwke báy kum-nun ká do banɔo.»⁶⁹ A buru laa le, búru dáa law buru bo tul-a, a búru tuu mù ba Nzob ká Tan Kadfan ká Ngerewuru pie mù vi.»⁷⁰ Lεε, Zezu ȳinjra báy bay ha ri mii: «Baari ká tul-r̄i duo fale s̄idi na, ba bi ze m̄ nan r̄i ya le woo? Roo le, nzob mbjw ká sakra baari na ba vu ηgeretemndaya.»⁷¹ Ka baa bay munu se tul Zudas Iskariyod, vu Simɔn. Ze, ka ba na led̄ nduobal-ε kara, be k̄i ze namke vi le, a mbika tul-e.

7

Nam ká Zezu a t̄ina s̄o-ε na vi ya báy

¹ Fale ku le, Zezu haari báy puori bod̄ bod̄ ká kuɖu zad̄ ká Galele. Ka hii bay séke kuɖu zad̄ ká Zude ya, bay j̄i le, ηgeredom̄ay Zibri ká d̄i i

nzaa faa bay ika ni.² Lεε, *nam suoriya hul pud̄i Zibri na t̄oη d̄i mbãa*.³ Ro, yu Zezuri baa ha ni mii: «Mu zól ká zad̄ ni key mú se kuɖu zad̄ ká Zude bay haηa bo, nzobri ká i se fal-a na i k̄o fe san̄ri ká mù daa na.»⁴ Zadka nzob hii bay haηa riη-ε mgba le, ka ti m̄ȳu s̄o-ε ya, a séke ba zad̄ hie a daa fe san̄ri ha nzobri riw bele k̄o. A munu ká mù daa k̄iri fe san̄ri mini key na, mu daa bo ha nzobri riw bele k̄o.»⁵ (Tusueke le, yu Zezuri kara, i daa law-ri bo tul-e ya.)

⁶ Báyji le, Zezu baa ha ri mii: «Nam bi na vi ya báy. A baari le, namri riw bele na, í se munu ká law-r̄i hii.»⁷ Baari na, nzob tukeleri key ti f̄uy r̄i ya. A bi le, i f̄uy m̄i, bay j̄i le, fe dáa bari ká ndaya na, m̄i baa bayke ba kele ta-tan̄ ha ri.⁸ Ze, baari na í zól í se zad̄ suoriya na. A bi le, m̄i ti séke d̄i ya báy, bay j̄i le, nam bi na vi ya báy.»⁹ Fal bay ká'a baa munu ha ri na báyji le, ka t̄aa a kaw kuɖu zad̄ ká Galele.

Zezu se zad̄ suoriya ká Zuruzalem

¹⁰ Fal zól yu-eri ká i zól í se ba zad̄ suoriya ká Zuruzalem na báyji le, ka uru a zól ba bad̄i ndaw, roo le, ka se ba bad̄i ba muni.¹¹ Báyji le, ηgeredom̄ay Zibri ká i do zad̄ suoriyake ku na, i nzaara ni í vbi bay be mii: «Waa, led̄ban na do zad̄

* 7:2 7.2 I k̄i Soro ped̄ dáa Leviri 23.34; Nehemi 8.14-18; K̄in̄ja bol kusol ba s̄id̄ike 16.13-15.

h̄aa zey l̄e?» ¹² Ruo nzobri h̄oy kara soro bay Zezu do nzaa-ri yaa yaa, i máyke bay zinj k̄i ba lie ba lew. Nzob h̄aneri baa mii: «Ledban na ba nzob law kere.» A nzob k̄iri laa l̄e, baa mii: «U-uu, mb̄iw ya! Ka ula nzobri!» ¹³ A l̄e, nzob mb̄iw mini kara maa bay áa nzi-ε bay b̄aa k̄er bay be ba kele h̄a nzobri laa ya, bay j̄i l̄e, i d̄aa h̄je bay n̄geredom̄ay Zibri.

¹⁴ Zadka nam suoriyake na kal m̄gba sik̄da báyii l̄e†, Zezu se bil m̄gban̄ ká hul k̄ani N̄gerew̄uru do d̄i, a tii saw f̄ere nzobri fe ká d̄i. ¹⁵ Zadka n̄geredom̄ay Zibri laa fe f̄ere be munu na báyii l̄e, zad̄ bay zee ri sel ha ri baa mii: «Ledban key na fere mbede N̄gerew̄uru ya w̄aa, d̄aa mina nd̄aw roo, ka tuu faa f̄ere nzobri fe mini l̄e?» ¹⁶ L̄ee, Zezu ȳinjra báy bay ha ri mii: «Feri ká m̄i fere nzobri na uru saa luo-i ya, roo l̄e, uru saa luo N̄gerew̄uru ká pie m̄i. ¹⁷ Nzob ká mbi s̄uo-ε bay d̄aa law h̄iia N̄gerew̄uru ba tusue na, zadka fe f̄ere bi na uru saa luo N̄gerew̄uru l̄e, ká'a kóko; ze uru saa luo-i h̄oy kara a kóko nd̄aw. ¹⁸ Nzob ká baa bay ká uru saa luo-ε be k̄i s̄uo-ε na, ka nzaa rin̄ d̄ika be s̄uo-ε h̄oy zu. Roo l̄e, nzob ká nzaa rin̄ d̄ika nzob ká pie ni na laa l̄e, ka baa s̄uo bay, fe úla nun nzob mb̄iw kara ti s̄uo-ε ya. ¹⁹ Baari na, *Moyze ha

r̄i *bol kusol k̄i, roo l̄e, nzob mb̄iw mini ká sakra baari kara d̄aa vu mbom bo d̄i ya. W̄aa bay j̄i nd̄aw roo, i nzaa faa bay ika m̄i l̄e?»

²⁰ Báyii l̄e, ruo nzobri uru báy rodi zinj ni i baa mii: «Bo key na w̄aa, mù ba nzob bala l̄e woo! A ve ze nzaa faa bay ika mù ká zad̄ ni key l̄e?» ²¹ L̄ee, Zezu ȳinjra báy bay ha ri mii: «Bi na, m̄i d̄aa fe san̄ mb̄iw munu h̄oy báy nam m̄gbaka t̄aram‡. Ze, baari riw bele ká i ko na, zad̄ bay zee r̄i sel. ²² I k̄er i ko. Moyze mbi nzi-ε bay h̄aja vu baari ká i mbon̄ ri na, i d̄aa nam t̄ono sidi l̄e i kun̄ ri n̄gori. (Tusueke l̄e, ba Moyze ze mbi nzi-ε ya, roo l̄e, ba bulu naari.) Ze, ba nam m̄gbaka t̄aram h̄oy kara, i kun̄ ledri n̄gori m̄gbum. ²³ Baari na, i kun̄ ledri n̄gori báy nam m̄gbaka t̄aram bay h̄aja bol kusol Moyze ka d̄oke báy zad̄e. A w̄aa, bay j̄i nd̄aw roo, bi m̄aa, m̄i vaa nzob h̄a s̄uo-ε nduo kiyaw kiyaw báy nam m̄gbaka t̄aram l̄e, law-r̄i f̄aa r̄i ká tul-i l̄e? ²⁴ I b̄ekle fe d̄aa nzob báy faake nd̄aw roo, i kun̄ bay ka bo tul-e báy, bo i ko fe ká do nun-r̄i ká kele key h̄oy i mbike bay ka bo tul nzob ya.»

Nzobri máy k̄i bay ká tul Zezu

²⁵ Zadka nzob h̄aneri ká Zuruzalem ko Zezu na báyii l̄e, i kaw yer i baa mii:

† 7:14 7.14 Nam suoriyake na, d̄aa nam t̄ono sidi. ‡ 7:21 7.21 I k̄i Zaa 5.1-15.

26 «Ledban ni key ze, i nzaa faa bay ika ni ya le woo? I ko ká'a do baa bay ka nun ruo nzobri, laa ka ngeredomay Zibri daa fe mbjw zinj ni ya ku na! Bari na, i ko ni ba *Krisi, nzob ka Ngerewuru waa bay pie ni vi yaa nzobri na ba tusue ro zu le woo? 27 Ze, Krisi na, zadka'a vika na, nzob mbjw ti kóko zad ká'a uru saa di ya. Roo le, ledban ni key na, buru ko zad ká'a uru saa di na ta-taj.»

28 Báyji le, Zezu ka do fére nzobri fe ka bil mgbaj ka *hul kani Ngerewuru do di na, baa bay ba siya belej mii: «Baari na i ko mi ko ndaw, i ko zad ka mi uru saa di ndaw kele? Bi na, mi vi bay tul gan suo-i hoy ya. Roo le, nzob ka pie mi na, ba nzob ka maa bay daa law bo tul-e. Baari na i tuu ni ya, 29 roo le, mi tuu ni tuu, bay ji le, mi uru saa luo-e. Ba be ki ze ka pie mi vi.»

30 Zadka ngeredomay Zibri laa bay ka Zezu baa na báyji le, i nzaa faa bay mgbaka ni. Roo le, nzob mbjw daa nduo-e zaa ni ya, bay ji le, nam be na vi ya bay. 31 Ka sakra ruo nzobri na, nzobri ngji bamba daa law-ri bo tul-e i baa mii: «Zadka Krisi a vika na, a daa fe sanri kal taa ledban ni key na le woo?»

32 Bayri ka ruo nzobri baa se tul Zezu na tuo bo suku *Fariziri. Ro, *ngerenzob fe poyri bay Fariziri, i pie nzob koro hul kani Ngerewururi

bay hana ri vaa mgba Zezu. 33 Báyji le, Zezu baa mii: «Bi na, mi kaw zinj ri ndji munu hoy, roo mi yi ba luo nzob ka pie mi na. 34 I nzaara mi, roo le, i ti zinj mi ya, bay ji le, zad ka mi doko di na, i maa bay seke di ya.»

35 Báyji le, ngeredomay Zibri vbi bay ka sakra ki mii: «Ka'a seke ba zad haa ndaw roo a baa mii, naa ti zinjri beri mbaa ku le? Ka'a seke luo nzob naari ka i kaw sakra Gerekri bay fére ri fe le? 36 Ka baa mii, naa nzaarari beri, roo le, naa ti zinjri beri ya ndaw, zad ka beri doko di kara, naa maari bay seke di ya ndaw pi. Waa, bay be ku na, bil-e do mina zu le?»

37 Oro bie nam suoriyake ka ba nam ka kal taa hawri riw bele na, Zezu uru a do siya ka sakra ruo nzobri a baa bay belej ba siya mii: «Nzob ka kon mbii se ni le, ka vi luo-i a nzo. 38 Munu ka i daa do bil mbede Ngerewuru na, nzob ka daa law-e bo tul-i na le, mbii kaw bay kumnun na, a tji a uo suo suo ba ngjinake saa bil law-e.» 39 (Zezu baa bay key na se tul Tem Law Pie ka Ngerewuru a hana nzobri ka i daa law-ri bo tul-e. Ka bil sewke ku na, Ngerewuru ha nzobri Tem Law Pie ya bay, bay ji le, Zezu na hu a tji saa luo hud a kaw bay rinj dika Bi-e ya bay.)

40 Zadka ruo nzobri laa bay ka Zezu baa na báyji

le, nzob hãneri baa mii: «Ledban key na ka ba tusue nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru ka buru giyan ni na.» ⁴¹ Nzob hãwri baa mii: «Ka ba Krisi, nzob ka Ngerewuru waa bay pie ni vi yaa nzobri na.» Roo le, nzob kiri may bay zinj ri mii: «Lεε, Krisi a uru saa kudu zad ka Galele ndaw pi zu le woo!» ⁴² Mbede Ngerewuru baa mii, nzob ka Ngerewuru waa bay pie ni vi yaa nzobri na, a ba nzob ka saw bulu Mbay *David, ka'a uru saa Betelehem, puo ka David kaw di pola lew naS.» ⁴³ Ro, ruo nzobri rof ki ba lie ba lew, i teke bil ki bay tul Zezu. ⁴⁴ Nzob hãneri ka sakra bari ku na hii bay mgbaka ni, roo le, nzob mbjw daa nduo-ε zaa ni ya.

⁴⁵ Bayji le, nzob koro hul kani Ngerewururi ka ngerenzob fe poyri bay Fariziri pie ri bay mgbaka Zezu na, i yi i vi zinj ri. Lεε, ngereri na vbi ri mii: «Bay ji ndaw roo, i mgbaka ni i vike ya le?» ⁴⁶ Lεε, nzob koro hul kani Ngerewururi na yinjra bay bay ha ri mii: «Buru ko nzob baa bay munu ka ledban nu ku ba mbjw ya mgbaj!» ⁴⁷ Bayji le, Fariziri uru zinj ri mii: «Uu! Baari hoy kara, i yaa nzaa ula be ndaw kele?» ⁴⁸ Waa ka sakra buru Fariziri bay ngereri Zibri na, nzob mbjw ka daa law-ε

bo tul-e na, do di ku le woo? ⁴⁹ A ruo nzobri key ka i daa law-ri bo tul-e na, i tuu *bol kusol *Moyze na ya. I ba nzobri ka bebi Ngerewuru mgbaka tul-ri.»

⁵⁰ Bayji le, Nikodem ka ba Farizi mbjw munu, be ka'a se luo Zezu pola ba sun na baa ha ri mii: ⁵¹ «Lεε, bol kusol naari na ha naari faa bay daa bay bo tul nzob tan laa bay ka nzi-ε ya ndaw, tan koko fe ndaya ka'a daa na ya mgbum le woo?» ⁵² Ro, Farizi hãwri bay ngereri Zibri na, i yinjra bay bay ha ni mii: «Aa! Bo kara, mu ba nzob ka kudu zad ka Galele ndaw le woo? Mu bekle bil mbede Ngerewuru bay kere le, mu ti zinj nzob mbjw ka ba nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru ka uru saa Galele na ya!»

⁵³ [Fale ku le, nzob hã hã le, uru a zol faa puo.]

8

¹ Ro, Zezu uru a se ba tul kuo ka rin-ε ba Oliviyee.]

Máy ka daa nun pie

² [Nzaaru kji ka tibie pied na, Zezu yi a se bil mgbaj ka *hul kani Ngerewuru do di, le, ruo nzobri riw bele soro ba lakun-ε. Ka kaw siri a tii saw fere ri fe. ³ Bayji le, nzob fere nzobri *bol kusol Zibri bay *Fariziri, i dar may daa nun pie mbjw munu ka wara nzob do naana zinj ni na gbukru i mgbaka ni i vike lu-ε, i daa ni do pol nzobri

riw bele, ⁴ í baa ha Zezu mii: «Mbay, máy key na, buru dar ni gbukru ká'a do d'aa nun pie, ze búru mgba ni. ⁵ Ká bil bol kusol *Moyze le, k'iri máyri ká mini key na, ndad' bay haŋa buru vbúku ri báy tisaw a búru i ri. A waa, bo na, mù baa taa bo mina ze ká d'í le?» ⁶ I baa munu i nzáake nzi-ε, bo bay z'ij faa le, í d'áake bay ka bo tul-e. Roo le, Zezu sol siri a d'ij tul-e a tii saw vbíe fe báy vu nduo-ε do siri.

⁷ Munu ká ngeredomay Zibri gede ni kpaŋ báy vbiw baŋguo ba pola pola na báyji le, Zezu ura tul-e a ndada s'uo-ε a baa ha ri mii: «Nzob ká sakra baari ku ká d'aa feyaa ba mbijw ya le, ka mbi tisaw a vbúke ni pola bo náa k'ori!» ⁸ Fale ku le, ka sol siri a d'ij tul-e ba k'í a tii saw vbíe fe do siri na robay.

⁹ Zadka i laa bay na munu báyji le, k'er bay bari d'aa bay bo tul-ri s'uo-ri, ha ri náake s'uo-ri í zol y'oron y'oron báy zad bari. Úru saa ngereri kpuru mgba tul ledri na, i pon Zezu huo-ε hoy báy máy na do. ¹⁰ Báyji le, Zezu uru siya a ndada s'uo-ε a vbi ni mii: «Máý, nzobri ká i d'aa bay bo tul-a na, i do zad ha le? Waa, nzob mbijw d'aa bay bo tul-a ya wum k'í le?» ¹¹ Leε, máy na y'ijra báy bay ha ni mii: «Mbay, m'í ko nzob mbijw ya.» Ro, Zezu baa ha ni mii: «Bi kara m'í d'aa bay bo tul-a ya ndaw.

Mu se zad sed' bo, a roo le, mu d'aa feyaa mbáa.»]

Zezu ba zad taja

¹² Zezu mbi bay a baa ba k'í ha ruo nzobri mii: «Bi na, m'í ba zad taja nzobri ká tusiri key. Nzob ká se fal-i le, a d'oko báý zad taja bay káwke báý kumnun, bo ka ti séke sed' ká bil suŋ na mbáa mgbaŋ.»

¹³ Báýji le, *Fariziri y'ijra báý bay ha ni mii: «Bo k'í mù baa nasi bay bo s'uo-o. Bay bo na d'aa fe mbijw ya.»

¹⁴ Zezu y'ijra báý bay ha ri mii: «Ze m'í baa nasi bay bi s'uo-i hoy kara, bay ká m'í baa na ba s'uo bay. I ko, bi na, m'í ko zad ká m'í vi saa d'í ndaw, a m'í ko zad ká m'í séke ba bad'í ndaw pi. Roo le, baari na, i ko zad ká m'í uru saa d'í ya, a i ko zad ká m'í séke ba bad'í ya ndaw.

¹⁵ Baari na, i kuŋ bay bo tul nzob munu ká nzobri d'aa z'ij k'í. Bi na, m'í d'aa bay bo tul nzob mbijw ya. ¹⁶ Ze bo, ba bi ze m'í kuŋ sal bay laa le, kún sal bay bi na, do báý zadε, bayji le, m'í do huo-i ze m'í kuŋ sal bay na ya, roo le, Baa ká pie m'í na do z'ij m'í.

¹⁷ I d'aa do bil *mbede bol kusol baari k'í mii: "Zadka nzobri sid'í roo nasi bay bari maa k'í le, nasi bayke na d'aa ped*." ¹⁸ Bi na, m'í baa nasi bay bi s'uo-i k'í, a Baa ká pie m'í na kara baa nasi bay bi na ndaw.»

* 8:17 8.17 K'ijna bol kusol ba sid'ike 19.15.

19 Báyji le, Fariziri vbi ni bay mii: «Waa, baa-ka do zad ha le?» LEE, Zezu yjinra báy bay ha ri mii: «Baari na, i tuu mi ya, a i tuu Baa ya ndaw. Zadka i tuu mi le, i tuuka Baa na ndaw.»
20 Be ze ba bayri ka Zezu fere nzobri ka bil *hul kani Ngerewuru ka zad buo lari. Roo le, nzob mbiw mba ni ya, bay ji le, nam be na vi ya báy.

Zezu baka ngeredomay Zibri

21 Zezu baa ha ngeredomay Zibri na robay mii: «Mi zol, le, i nzaara mi kpuy a i hu ka bil feyaa baari. Zad ka mi seke ba badi na, baari na, i maa bay seke di ya.» 22 Báyji le, ngeredomay Zibri vbi bay ka sakra ki mii: «Munu ka'a baa mii, buru maa bay seke zad ka beri seke di ya na ku waa, ka'a ika suo-e suo-e le woo?»

23 LEE, Zezu yjinra báy bay ha ri mii: «Baari na, i ba nzobri ka tusiri key, roo le, bi na, mi uru saa nulue. Baari na, i ba nzob taa tusiriri key, roo le, bi na, mi ba nzob taa tusiri key ya. 24 Be mini ze, mi baa ha ri mii, i huka ka bil feyaa baari. Zadka i daa law-ri bo tul-i mii, mi ba nzob ka mi do banquo na ya le, i huka ka bil feyaa baari.»

25 Báyji le, i yji i vbi ni bay mii: «Waa, bo na mu ba ve le?» LEE, Zezu yjinra báy bay ha ri mii: «Mi baa bayke banquo báy tiikake hoy ha

ri. 26 Mi do báy bayri ngji bamba bay baa ndaw, bay daa bo tul-ri ndaw pi. Roo le, nzob ka pie mi na baa suo bay, a bayri ka mi laa ka luo-e na, mi baa ha nzobri ka tusiri key.»

27 Bay ka Zezu baa se tul Bi-e na, i laa ya. 28 LEE, ka baa ha ri mii: «Zadka i sin mi bi *Vu Nzob i ura mi do siya le, i koko mi ba nzob ka do banquo ndaw, a i ko mi ba nzob ka mi daa fe mbiw báy tul gan suo-i ya ndaw pi. Bay ka Baa fere mi hoy ze mi baa. 29 Nzob ka pie mi na ka do zin mi, bo ka pon mi do huo-i ya, bay ji le, banquo na, mi daa fe ka ri law-e.» 30 Zadka Zezu do baa bay munu na báyji le, nzobri ngji bamba daa law-ri bo tul-e.

Bay ka se tul vu Abaraham taa tusuekeri

31 Zezu baa bay ha Zibri ka i daa law-ri bo tul-e na mii: «Zadka i do tul bay bi ka mi fere ri na báy zadε banquo le, i ba led nduobal-i taa tusuekeri. 32 I tuukake tusue bay na, le báy faa tusue bayke na, i tiike saa bil koy feyaa.»

33 Báyji le, ngeredomay Zibri yjinra báy bay ha ni mii: «Buru na, buru ba vu bulu *Abaraham, buru ba koy nzob ba mbiw ya mban. Waa, daa mina ndaw roo mu baa mii, buru ti saa bil koy feyaa na le woo?»
34 LEE, Zezu yjinra báy bay ha ri mii: «Mi baa ha ri ta-tan ba tusue ki: nzob ha

h̄aa ká daa feȳaa na, ka ba koy feȳaa. ³⁵ Koy nzoɓ na ti daa puo a kaw dī ban̄guo kpadara ya, roo ɛ, nzoɓ ká ba led̄ bil puo na, a káw dī w̄m̄ ban̄guo. ³⁶ Zadka Vu N̄gerew̄uru tina r̄i saa bil koy feȳaa na ɛ, ì káw báy tul-r̄i ba tusue k̄i. ³⁷ M̄i ko nd̄aw, baar̄i na, ì ba vu bulu Abaraham. Be nu ku h̄oy kara, ì nzaara m̄i bay ika m̄i, bay ʒi ɛ, bay bi na r̄ii bil law-r̄i ya. ³⁸ Bi na, m̄i baa bay fe ká B̄aa kie m̄i, a baar̄i laa ɛ, ì daa fe ká b̄aa baar̄i baa ha r̄i.»

³⁹ Báyyi ɛ, i ȳiɲra báy bay h̄a ni mii: «B̄aa buru na ze ba Abaraham.» L̄ɛɛ, Zezu ȳiɲra báy bay ha ri mii: «Úwaa, zadka ì ba vu Abaraham taa tusuekeri ɛ, ì daa feri munu ká'a daa. ⁴⁰ I ko, fe ká m̄i daa na, m̄i baa tusue bay ká uru saa luo N̄gerew̄uru ha r̄i, be nu ku h̄oy kara, ì nzaara faa bay ika m̄i. Fe daa ká munu na, Abaraham daa ba mb̄iw ya! ⁴¹ Baar̄i na, fe daa baar̄i r̄ii fe daa b̄aa baar̄i.»

Báyyi ɛ, i ȳiɲra báy bay h̄a ni mii: «Buru na, buru ba led̄ mbanari ya. B̄aa buru mb̄iw k̄i h̄oy ba N̄gerew̄uru.» ⁴² L̄ɛɛ, Zezu ȳiɲra báy bay ha ri mii: «Úwaa, zadka N̄gerew̄uru ba b̄aa baar̄i ba tusue ɛ, ì kóko m̄i ba nzoɓ nun-r̄i, bay ʒi ɛ, m̄i uru saa luo-ɛ ze mí vi. Bi na, m̄i vi báy tul gan̄ s̄uò-i ya, roo ɛ, ba be ze ka píe m̄i. ⁴³ Bay ʒi nd̄aw r̄oo, bay ká m̄i baa key ɛ, ì ɲaa

l̄aa kpuy ɛ woo? Bay ʒi ɛ, ì maa bay l̄aa bay bi key na ya. ⁴⁴ Baar̄i na, b̄aa baar̄i ba n̄geretemndaya, ze ì hii daa fe ká law b̄aa baar̄i hii. Be na, ka ba nzoɓ ika nzoɓ báy tiikake lew h̄oy. Ka ba nzoɓ ká'a baa s̄uò bay ya, bay ʒi ɛ, s̄uò bay mb̄iw mini kara ti luo-ɛ ya. Zadka'a baa bay kud̄ bay beri na, ba fe ká do bil naysuo-ɛ ká tii ni tii ro, bay ʒi ɛ, ka ba nzoɓ kúf bay, a ba b̄aa nzoɓ bay bayluri. ⁴⁵ Bi na, m̄i baa tusue bay. Be ze, ì hii bay daake law-r̄i bo tul-i na ya! ⁴⁶ Nzoɓ ve ká sakra baar̄i key r̄oo, a máa bay z̄iɲ faa bay daa bay feȳaa bo tul-i ɛ? A w̄aa, daa mina nd̄aw r̄oo, m̄i baa tusue bay ha r̄i ɛ, ì daa law-r̄i bo tul-i ya ɛ? ⁴⁷ Nzoɓ ká ba taa N̄gerew̄uru na, ka laa bay be, roo ɛ, baar̄i na, ì laa bay be ya, bay ʒi ɛ, ì ba taa be ya.»

⁴⁸ Báyyi ɛ, Zibri ȳiɲra báy bay h̄a ni mii: «Ȳi! Bay buru do báy zad̄ɛ. M̄u ba nzoɓ ká Samari ya lo? Bo na, temndaya do tul-a!» ⁴⁹ L̄ɛɛ, Zezu ȳiɲra báy bay ha ri mii: «Úwaa, temndaya do tul-i ya, roo ɛ, m̄i daa mbay bo tul B̄aa. A baar̄i laa ɛ, ì ɲiri m̄i. ⁵⁰ Bi na, m̄i nzaa riɲ d̄ika bi s̄uò-i ya, ɛ, nzoɓ mb̄iw do d̄i ku ze nzaa faa bay daa riɲ d̄ika bo tul-i. Ba be ze, a kún̄ sal bay báy zad̄ɛ. ⁵¹ M̄i baa ha r̄i ta-taɲ ba tusue k̄i: nzoɓ ká daa vu mbom bo tul bay bi ɛ, ka ti huka ya mgban̄.»

⁵² Báyyi le, Zibri yj̄nra báyy bay ha ni mii: «Timbede key na, buru ko ta-taŋ ro! Bo na, temndaya do tul-a! Abaraham na hu, a *nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru kara, i hu ndaw. Waa, daa mina ndaw roo, bo na, mu baa mii: “Nzob ka daa vu mbom bo tul bay bo le, ka ti huka ya mgban” le? ⁵³ Bulu buru Abaraham na hu ro, waa, bo na, mu mba tul-e mba le woo? Nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru kara, i hu ndaw! Waa, mu mgba suo-o ba ji zu le?»

⁵⁴ Lee, Zezu yj̄nra báyy bay mii: «Zadka mi daa rin dika bo tul-i ki suo-i le, rin dika bi na do ba fe ka gor hoy. Nzob ka daa rin dika bo tul-i na, be ze ba Baa. Be ki ze i di ni ba Ngerewuru baari. ⁵⁵ Be nu ku hoy kara, i tuu ni ya, a bi le, mi tuu ni tuu. Zadka mi baa mii: “Mi tuu ni ya” le, mi ba nzob kud bay munu ka baari ndaw. Roo le, mi tuu ni a mi daa vu mbom bo tul bay beri. ⁵⁶ Bulu baari Abaraham na, zadka'a ker bay se tul nam vika bi na le, ka daa suoriya. Zadka'a ko munu na, suoriya mbaa bil law-e gbay gbay.»

⁵⁷ Báyyi le, Zibri yj̄nra báyy bay ha ni mii: «Uwaa, bo laa ka mu daa mbiimbam sin ndebe ya bay key na le, mu ko Abaraham keren ro key le woo!» ⁵⁸ Lee, Zezu yj̄nra báyy bay ha ri mii: «Mi baa ha ri ta-taŋ ba tusue ki: pola roo bay haŋa ri mbon Abara-

ham na, mi do dof ro zu.» ⁵⁹ Zadka ngeredomay Zibri laa munu na báyyi le, i uru i faa tisawri bay vbukuke ni. Roo le, Zezu mu suo-e ka sakra ruo nzobri, a tji saa zad *hul kani Ngerewuru na.

9

Zezu vaa nzob raw mbiw munu

¹ Zadka Zezu se faa na báyyi le, ka ko nzob mbiw ka ba nzob raw ka'a tji ke saa wuru. ² Báyyi le, led nduobal-eri vbi ni bay mii: «Mbay, bay ji ndaw roo ledban ni key na, i mbon ni ba raw le? Waa, bay tul feyaa ka be ki suo-e ka daa, mase bay tul feyaa nzob mbon niri le?»

³ Lee, Zezu yj̄nra báyy bay mii: «Do bay tul feyaa be ya ndaw, bay tul feyaa nzob mbon niri ya ndaw, roo le, ka ba raw munu bay haŋa ped daa Ngerewuru ka tina ke suo-e ba ke le. ⁴ Munu ka ba bisie bay na, ndad bay haŋa naa daari ped ka nzob pie mi daa zuo nduo-i na ha ni o bay zad. Sun do di mbaa ro ka nzob ti maa bay daa ped ya. ⁵ Zadka mi do tusiri key kob robay na, mi ba zad taŋa nzobri ka tusiri key ha nun-ri mgbudu.»

⁶ Fale ka Zezu baa bayri na munu báyyi le, ka sa-sami bo siri, a zukri bay vu nduo-e ha ni ba boco, roo a daa nuu tul nun nzob raw na ⁷ a baa ha ni mii: «Mu se mu vaa waa nun-a bay mbii daŋa

Silowe.» (Mára saw rinke baa mii, «ka pie mi.») Báyyi le, nzoɓ raw na se a waa nun-ε munu ka Zezu baa ha ni na. Yji be saa di na báyyi le, ka ko zad *taɗ kad kad.

⁸ Zadka'a tji puo na, nzoɓ tul kpaɗ beri báy nzoɓri ka i ko ni ba nzoɓ goɗma pola na i daa: «Wúy! Waa, ba ledban ni key ka kaw siri a goɗ fe na ya le woo?» ⁹ Nzoɓ haneri baa mii: «Ba be ki.» A nzoɓ hawri laa le, baa mii: «U-uu, ba be ya, roo le, ba rii ki hoy zu.» A le, nzoɓ raw na baa suo-ε ki mii: «Ba bi na ki zu.» ¹⁰ Báyyi le, i yji i vbi ni bay mii: «Daa mina ndaw roo nun-a mgbuɗa ha mu ko-kom le?» ¹¹ Lεε, ka yjinra báy bay ha ri mii: «Ledban ka i di ni ba Zezu na ze daa boɗo ndji a daa nuu tul nun-i ha mi a baa mii: "Mu se daɗa Silowe mu vaa waa nun-a." Ze, mi se di mi vaa waa nun-i na, le, mi ko zad taɗ kad kad.» ¹² Báyyi le, i vbi ni bay mii: «Waa ledbanke do zad ha le?» Lεε, ka yjinra báy bay ha ri mii: «Mi ko ya.»

Fariziri vbi ledban ka nun-ε ko zad

¹³ Báyyi le, i suu ledban ka ba raw pola na i vike ni ha *Fariziri. ¹⁴ Lεε, nam ka Zezu daa boɗo a mgbuɗake nun nzoɓ raw ku na, ba *nam mgbaka taram Zibri. ¹⁵ Be mini ze, Fariziri kara vbi ledban na bay koka waa, fe ji ze daa ndaw roo ha ni ko zad key le? Lεε, ka baa

ha ri mii: «Ka daa boɗo ndji nuu tul nun-i, ze mi se mi vaa waa, le, timbeɗe key na mi ko zad.»

¹⁶ Báyyi le, Farizi haneri baa mii: «Nzoɓ ka daa fe mini key na, ka ba taa Ngerewuru ya, bay ji le, ka daa vu mbom bo tul nam mgbaka taram na ya.» Roo le, nzoɓ hawri baa mii: «Uwaa, zadka nzoɓ ba nzoɓ feyaa na waa, a daa mina ndaw roo a maa bay daa kiri fe sanri ka mini key le?» Ro, i teke bil ki. ¹⁷ Báyyi le, Fariziri na i yji i vbi raw ka ko zad ba ki báy mii: «A bo ki waa, mu baa bay mina ze se tul nzoɓ ka mgbuɗa nun-a na le?» Lεε, ka yjinra báy bay mii: «Ka ba nzoɓ yaaɗa bay saa nzaa Ngerewuru.»

¹⁸ Ngeredomay Zibri hii bay yaaɗa bay ka mii, ledban key na pola ka ba raw, a timbeɗe key ka ko zad ro na ya. Be nu ku báyyi le, i di nzoɓ mbon niri na ¹⁹ i vbi ri bay mii: «Waa, ba vu baari ba tusu ki le? Baari ki suu-ri ze i baa mii, i mbon ni ba raw le? Waa, daa mina ki ndaw roo, ka ko zad ka timbeɗe key le?»

²⁰ Lεε, nzoɓ mbon niri na yjinra báy bay ha ri mii: «Ba fe ka buru ko ta-taɗ, ka ba vu buru ka buru mbon ni ba raw saa wuru ki. ²¹ Roo le, fe ka daa roo ka koke zad timbeɗe key na buru ko ya, a nzoɓ ka daa roo ha nun-ε ko zad na kara, buru ko ni ya ndaw pi. I vbi ni be ki

í laa, ka ba leɗ mbáa; ka'a máa yjɪnra báy bayke ha ri laa.» ²² I baa munu, bay ji le, i daa hje ngeredomay Zibri. Ká ba tusue le, ngeredomay Zibri leke bay zuo bil kɪ pola bay haɲa bo, nzob haa haa ká dɪ Zezu ba *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni ví yaa nzobri na le, i nii ni tji ká *hul mbú kɪ bari Zibri na. ²³ Be mini ze, nzob mbón niri na báake bay mii: «Ì vbi ni í laa; ka maa bay yjɪnra báy bayke ha ri laa.»

²⁴ Báyyi le, Fariziri na i yji a í dɪ nzob raw ká ko zad na faa bal ba sidike í vbi ni bay mii: «Mu haa huf ba tusue ká nun Ngerewuru. Buru ko ndaw, nzob ká vaa mù key na ka ba nzob feyaa.» ²⁵ LEE, ka yjɪnra báy bay mii: «Ka ba nzob feyaa, mase, ka ba nzob feyaa ya hoy kara, mɪ ko ya. Roo le, mɪ ko fe mbjw ta-taɲ: pola na mɪ ba nzob raw, a timbede key le, mɪ ko zad.»

²⁶ Báyyi le, i yji í vbi ni bay na robay mii: «Fe ji kɪ ka daa ha mù le? Ka daa mina ndaw roo, a mgbũɗake nun-a na ha mù le?» ²⁷ LEE, ka yjɪnra báy bay ha ri mii: «Úwaa, bay ni key na, mɪ baa ha ri ro, ze ì hii bay yaana bay bi na ya. Waa, bay ji ndaw roo, ì hii bay haɲa mɪ fɔɲ fal bay key na ba sidɪ ha ri robay le? A waa, ì hii bay vika ba leɗ nduobal-eri ndaw pi le woo?» ²⁸ Báyyi le, i rad ni í baa ha ni mii: «Bo kɪ

ze mù ba leɗ nduobal-ε, a buru le, buru ba leɗ nduobal *Moyze! ²⁹ Buru na, buru ko le, Ngerewuru baa bay ha Moyze, roo le, nzob ni key na, zad ká'a vi saa dɪ hoy kara, buru ko ya!»

³⁰ LEE, nzob raw ká ko zad na yjɪnra báy bay ha ri mii: «Be kɪ zu woo! Be kɪ ze tuku nzobri ku: nzob ká mgbuɗa nun-i na waa, ì ko zad ká'a uru saa dɪ ya wɔm le woo! ³¹ Buru ko le, Ngerewuru laa nzaa báy kere nzob feyari ya, roo le, ka laa nzaa bay kere nzobri ká i hje ni a í daa law hiiya be. ³² Ba dje lew hoy kpuru ti vuri key na nzob laa mii, nzob mgbuɗa nun nzob raw ká tji ke saa wuru na ba mbjw ya mbaɲ. ³³ Zadka nzob ni key na uru saa luo Ngerewuru ya le, ka'a máa bay daa fe mbjw ya.» ³⁴ Báyyi le, i yjɪnra báy bay ha ni mii: «Bo ká i mbón mù ká bil feyaa kɪ key le, mù hii bay fére buru fe le woo?» Ro, í nii ni tji saa hul mbú kɪ bari na.

Raw ká báy faa tem

³⁵ Zadka Zezu laa mii, i nii nzob raw ká vaa na báyyi le, ka se a vaa zɪɲ ni a baa ha ni mii: «Waa, mù daa law-a bo tul *Vu Nzob na le?» ³⁶ LEE, nzob raw na yjɪnra báy bay ha ni mii: «Mbay, ka ba ve le? Mu baa ha mɪ bo, mi daa law-i ka bo tul-e na maa!» ³⁷ Báyyi le, Zezu yjɪnra báy bay ha ni mii: «Nzob ká mù ko ni báy nun-a, a mù do baa bay zɪɲ ni key ku na, ba be

kị zu.» ³⁸ LEE, nzob ɾaw na yji a huku pol-e a baa ha ni mii: «Mbay, mĩ dfaa law-i bo tul-a!»

³⁹ Báyji le, Zezu baa ha ni mii: «Bi na, mĩ vi tusiri key bay haɲa kéle fe ka do: bay haɲa nzob ɾawri ko zad, a nzobri ká i dī sùo-ri ba nzob nun-rì na, i vi ba nzob ɾaw.» ⁴⁰ Farizi haneri ká i do lakun-ε ká í laa baykeri na, i vbi bay mii: «Úwaa, waa, buru kara buru ba nzob ɾawri ndaw le woo?» ⁴¹ LEE, Zezu yijra báy bay ha ri mii: «Zadka ì ba nzob ɾaw, a í ko fal feyaa baarì ká ì dfaa na ya le, nzob ti dfaa bay bo tul-rì ya. Roo le, munu ká ì baa sùo-rì mii, ì ko zad ta-taɲ na, bay feyaa baarì na mgbatul-rì banɲo.»

10

Zezu ba nzob koro badu taa tusueke

¹ Zezu baa mii: «Mì baa ha ri ta-taɲ ba tusue kị: nzob ká rii báy faa kpaɲ baduri na ya, roo a hil tul kpaɲ ká zad kị le, nzobke ku na ba nzob riiba ndaw, a ba dombirim nzob ndaw pi. ² Roo le, nzob ká rii báy faa kpaɲke na le, ka ba nzob koro baduri na. ³ Nzob ká koro faa kpaɲ na, mgbudfa faake ha nzob koro badu na. Zadka nzob koro badu na dī baduri le, baduri na i laa kusol-e. Badu hayri ká i ba taa beri na, ka dī ri báy riɲ-ri riɲ-ri, a tjiike ziɲ ri kele. ⁴ Zadka'a ha ri tji kele riw bele na báyji le, ka nda faa pol-ri, le, baduri na,

i mbi fal-ε, bay ji le, i laa kusol-e laa. ⁵ A nzob ká uru ká zad kị bod ba varu nzob na, i ti mbika fal-ε ya, roo le, i dūu ni dī dī, bay ji le, i laa ba kusol-e na ya. ⁶ Zezu baa law bay key na ha ri, roo le, saw fe ká'a baaake bay key ha ri na, i ko ya.»

⁷ Báyji le, Zezu baa ha ri na roobay mii: «Mì baa ha ri ta-taɲ ba tusue kị: bi na, mĩ ba faa kpaɲ rii baduri na. ⁸ Nzobri riw bele ká i vi pola ha mĩ na, i ba nzob riibari ndaw, a í ba dombirim nzob ndaw pi. A le, baduri na i laa kusol-ri ya. ⁹ Ba bi kị ze mĩ ba faa hul. Nzob ká rii báy faa hul ká mĩ do dī na le, Ngerewuru a yaɲa ni. Ka'a máa bay rii dī a tji saa dī munu ká law-ε hii, a ziɲ fe sumri ká bay hólke sùo-e. ¹⁰ Nzob riiba na ka vi bay rii ri ndaw, bay ika ri ndaw, roo bay bíe ri ndaw pi. A roo le, bi na, mĩ vi bay haɲa baduri kaw báy kumnun ndaw, a í kaw bil ndadī hodok hodok ndaw pi.

¹¹ «Bi na, mĩ ba nzob koro badu taa tusueke. Nzob koro badu tusueke na, ka poɲ sùo-ε yak ha hud bay tul badu beri. ¹² Nzob ká koro baduri bay ziɲke lari hoy na, zadka váy koy ví ziɲ ri le, ka haw dūl a poɲ baduri na ha váy koy ví ziɲ ri, a ruu haneri a mgbam ri a bere ri kperke kperke, bay ji le, i ba taa be ya. ¹³ Nzobke ku na haw dūl a dūu, bay ji le, ka ba nzob ped lari hoy bo, bay baduri na mgbalaw-ε ya.

14-15 «Bi na, mĩ ba nzob kóro badu taa tusueke. Munu ka Baa tuu mĩ, a bi kara mĩ tuu Baa ndaw na, do faa mbijw munu ndaw, mĩ tuu badu biri, a bari kara i tuu mĩ ndaw. LEE, mĩ pɔŋ sùo-i yak ha hud bay tul-ri. 16 Mĩ do báy badu kiri bod do ku ka i do bil kpan key ya. Bari na hoy kara, Ngerewuru hii bay haŋa mĩ víke ri a mí nda faa pol-ri. I láa diw bi í mbú kị kudfuke mbijw, a nzob kóro ri hoy kara, a bá mbijw hoy ndaw. 17 Baa ko mĩ ba nzob nun-ε, bay ji le, mĩ pɔŋ sùo-i yak ha hud bay haŋa bo, mi yji mí káw báy kumnun ba kị. 18 Nzob mbijw ti náa kumnun bi na ya, roo le, mĩ ha báy law hiiya bi kị. Mĩ do báy hurusuo ka bay haŋa, a mí do báy hurusuo ka bay yaŋa ba kị. Be ze, ba fe ka Baa mbi nzi-ε bay haŋa mĩ daa.»

19 Bay tul bayri ka'a baa munu na, Zibri teke bil kị ba kị robay. 20 Ruɔ nzobri ka bil-e ku i baa mii: «Be na, temndaya do tul-e a daa ni ba bala! Waa, bay ji ndaw roɔ i laa bay be na le woo?» 21 Nzob hawri baa mii: «Nzob ka temndaya do tul-e na ti baa bay mini key ya. Waa, nzob ka temndaya do tul-e na, a máa bay mgbúda nun nzob rawri ndaw pi le woo*?»

Ngeredomay Zibri tun Zezu ngeren

22 Ka bil ngerepuo ka Zuruzalem na, i daa nam suoriya ka bay tul hul Ngerewuru. Ba few lew ted. 23 Zezu haari bil mgbaj ka *hul kani Ngerewuru do di ka zad ka i di ba boro Mbay Salomon. 24 Báyji le, Zibri kiri ni í vbi ni bay mii: «Sie ha ndaw roɔ, mù haŋa law buru nda siri key le? Mu baa ha buru laa mgbum, waa, mù ba *Krisi, nzob ka Ngerewuru waa bay pie ni ví ya nzobri na le?»

25 LEE, Zezu yjira báy bay ha ri mii: «Bay key na, mĩ baa ha ri pola ro, ze i daa law-ri bo di ya. Fe sanri ka mĩ daa báy hurusuo Baa na, baa nasi bay ka se tul-i. 26 Roo le, i daa law-ri bo tul-i ya, bay ji le, i ba badu taa biri ya. 27 Badu biri na i laa kusol-i, a bi laa le, mĩ tuu ri, le, i mbi fal-i. 28 Mĩ ha ri kumnun ka do banquo. I ti huka ya mgbaj, a nzob mbijw mini kara ti náa ri saa nduo-i ya. 29 I ko, Baa ka daa baduri zuo nduo-i na, ka do báy hurusuo kal feri riw bele. Nzob mbijw mini kara maa bay náa ri ka nduo-ε ya. 30 Buru Baa na buru ba nzob ka mbijw.»

31 Be nu ku báyji le, ngeredomay Zibri faa ti-sawri ba kị bay ikake ni. 32 Báyji le, Zezu baa ha ri mii: «Mĩ daa fe kereri ngji bamba tasiri báy hurusuo Baa ha ri ko báy nun-ri gbak gbak. Waa, bay fe taa ha

* 10:21 10.21 I kị Tji kele 4.11; Zaa 9.32-33.

ká sakrake key ndaw ɔɔ, ɪ hii bay vbuka m̃ báy tisaw bay ika m̃ bayke báy ɛ?»
 33 ɛɛ, Zibri na yinra báy bay ha ni mii: «Buru hii bay ika mù bay tul fe kere bori ká mù daa ya, roo ɛ, bay tul Ngerewuru ká mù tjiiri ni. Bo ká mù ba nzob hoy ɛ, mù hii dáa sùo-ɔ ba Ngerewuru ɛ wool!»

34 Báyi ɛ, Zezu yinra báy bay mii: «I daa do bil *mbede bol kusol† baari ki mii: “Ngerewuru baa mii, ɪ do munu ba ngerewururi.”‡
 35 Buru ko ndaw, fe ká mbede Ngerewuru hii bayke na, nzob ti máa bay bumra ya. Zadka bari nzobri ká Ngerewuru ha ri bay be na, ka di ri ba ngerewururi ɛ,
 36 bi ká'a náa m̃ do bod a pie m̃ vi tusiri key na, daa mina ndaw ɔɔ, ɪ baa mii, m̃ tjiiri Ngerewuru, bay dika ká m̃ di sùo-i ba Vu Ngerewuru ɛ? 37 Zadka m̃ daa fe kereri ká Baa pon zuo nduo-i na ya ɛ, do nun hana ri daa law-ri bo tul-i ya. 38 Roo ɛ, zadka m̃ daa fekeri, ze ɪ daa law-ri bo tul-i ya hoy kara, ndad bay dáa law-ri bo tul fe sanri ká m̃ daa na. Be ndaw ɔɔ, ɪ kókoke ta-tan mii, bi na m̃ do bil law Baa, a Baa kara do bil law-i.»

39 Be nu ku báyi ɛ, ngeredomay Zibri nzaa faa robay bay mgbaka ni, roo ɛ, ka tji saa nduo-ri yoron, 40 a se ba nzaa kporombii Zurde

ká fi kelu ba ki, a kaw zad ká Zaa na daa tul nzobri nduo mbii ká di pola. 41 Nzobri ngji bamba tasiri vi luo-ɛ ɪ baa mii: «Zaa daa fe san mbiw ya, roo ɛ, bayri riw bele ká'a baa se tul ledban ni key na do ba tusue ki.»
 42 Be mini ze, ká zadɛ ku na nzobri ngji bamba daa law-ri bo tul Zezu.

11

Hud Lazar

1 Nzob mbiw ká Betani rin-ɛ ba Lazar naa sem. Puoke ku na tini-ɛ Mari báy Marte i kaw di ndaw. 2 (Ba be Mari ká daa num ká bare fu by by buo bal Zezu, ɔɔ a nzun báy suy tul-e na. Ba yu-ɛ Lazar ze naa báy sem,) 3 ze tini-eri ká sidí na, i pie nzob mbiw se luo Zezu a baa ha ni mii: «Mbay, nzob buo ká mù hii ni bamba na ka naa báy sem.»

4 Zadka Zezu laa bayke na munu báyi ɛ, ka baa mii: «Semke ku na ti mbika hud ha ni ya, roo ɛ, a bá fe rin dika Ngerewuru, a ba faa ká bay tinake rin dika Vu Ngerewuru ba kele ndaw.»

5 Zezu ko Marte báy Mari, ɔɔ tinam bari Lazar ndaw na ba nzob nun-ɛ. 6 Ze munu hoy kara, zadka'a laa mii, Lazar naa sem na, ka kaw zadɛ ku a daa nam sidí ká di robay. 7 Falɛ ku ɔɔ a baa ha led nduobal-eri mii: «Náa yiiri bo náa séri kudu zad ká Zude.» 8 ɛɛ, led nduobal-eri

† 10:34 10.34 Zadka Zezu baa mii «mbede bol kusol baari» na, bayke baa mii, *Mbede saka kuni ká piedke.* ‡ 10:34 10.34 Simri 82.6.

yijra báy bay ha ni mii: «Íi! Mbay, bo ká Zibri nzaara mù timbede key bay vbúku mù báy tisaw bay ika mù key le, daa mina ndaw roo, mù hii bay yi bay séke di robay le woo?»

⁹ Báyii le, Zezu baa ha ri mii: «Ka bil nam mbjw na waa, saw sie ba duo fale sidi ya le? Nzoɔ ká se-sed ká bisie na, ka ti téke ngud puu ya, bay yi le, ka ko zad *taŋ kad kad. ¹⁰ Roo le, nzoɔ ká se-sed ká bil suŋ tilo na, a téke ngud puu, bay yi le, ka do bil zad taŋa ya.»

¹¹ Fal bayri ku báyii le, Zezu baa ha ri mii: «Nzoɔ buo naari Lazar na, ka na-nam, le, mi séke bay vaa túma ni.» ¹² LEE, lef nduobal-eri yijra báy bay ha ni mii: «Mbay, zadka'a na-nam zu le, sùo-ε a vaa ni báy.» ¹³ Tusueke le, Zezu hii bay baa mii, Lazar na hu-hu, roo le, lef nduobal-eri ker i baa mii, Zezu baa bay se tul nam taa hoyke ká nzoɔri naa. ¹⁴ Báyii le, Zezu baa ta-taŋ ha ri mii: «Lazar na fe daa ni.» ¹⁵ Munu ká mi do zadε ká di lew ya na, mi do báy suoriya ká tul-ri, bay yi le, be mini ndaw roo, i ngonke ká bil mbika law baari na báy. A roo le, náa séri ba lakun-ε ki ndaw roo!

¹⁶ Báyii le, Toma ká i di ni ba lef ndonjo na, baa ha lef nduobal hawri mii: «Naari hoy kara, náa séri bo náa vaa húri zinj gan tul naari na mbjw.»

Zezu ba nzoɔ túma nzoɔ ha ni kaw báy kumnun

¹⁷ Zadka Zezu do di ya def báy puo na báyii le, ka laa mii, i daa huf Lazar na bo huɔ tisaw daa nam niŋ ro. ¹⁸⁻¹⁹ Zibri ngji bamba se luɔ Marte báy Mari ká Betani bay haŋa ri nzaa boko bay tul huf tinam bari na, bay yi le, Betani na do di ndii maa sal faa sayri munu hoy báy Zuruzalem.

²⁰ Zadka Marte laa mii, Zezu do di ya def báy puo na, ka suɔ nun-ε, roo le, Mari na kaw puo. ²¹ LEE, Marte baa ha Zezu mii: «Mbay, ba fe ká mù do zad ni key zu le, yu-i na ti huka ya. ²² Roo le, mi ko ndaw, ze timbede key kara, feri riw bele ká mù vbika Ngerewuru na ka'a haŋa mù.» ²³ Báyii le, Zezu baa ha ni mii: «Tinãa, yu-ɔ na a túma a kaw báy kumnun ha mù.» ²⁴ LEE, Marte yijra báy bay ha ni mii: «Mi ko le, sie ɔro bie nam ká nzoɔri tji saa luɔ huf na, a túma a kaw báy kumnun báy.» ²⁵ Báyii le, Zezu baa ha ni mii: «Bi na, mi ba nzoɔ túma nzoɔ huɔeri ha ri kaw báy kumnun ká do banɔuɔ. Nzoɔ ká daa law-ε bo tul-i na, ze ka hu na hu hoy kara a káw báy kumnun ká do banɔuɔ. ²⁶ A nzoɔ ká kaw báy kumnun, roo a daa law-ε bo tul-i le, ka ti huka ya mgban. Waa, mù daa law-a bo tul bayke na ki zu le?» ²⁷ LEE, Marte na yijra báy bay ha ni mii: «Zadε zu, Mbay, mi daa law-i bo tul-

a. Mĩ kɔ ɛ, mù ɓa *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa ɓay píe ni ví yaa nzobri na; mù ɓa Vu Ngerewuru, ɓe ká'a ví tusiri key na.»

²⁸ Falɛ ká Marte ɓaa ɓay na munu báyyi ɛ, ka ỵi a v̄a ziŋ yu-ε Mari a ɗakla ɓay ziŋ ni mii: «Gaŋ tul-i ɗo kew a hii ɓay haŋa mù se.»

²⁹ Zadka Mari laa munu báyyi ɛ, ka uru ɓa vaa a se luɔ Zezu na. ³⁰ Lɛɛ, Zezu rịi ɓil puɔ ya kɔɓ ɓáy, roo ɛ, ka ɗo zad ká Marte ziŋ ni ká ɗi pola na. ³¹ Zadka ruɔ Zibri ká i kaw ziŋ Mari ɓay haŋa ni nzaa ɓoko na, i kɔ ka'a uru ɓa vaa a t̄ji na báyyi ɛ, i uru í dii fal-ε. I ker í ɓaa mii, kɔ ya ɛ, ka se ɓa tupal ɓay v̄a réke huɗ na.

³² Zadka Mari t̄ji zad ká Zezu ɗo ɗi na, a mbi nun-ε a kɔ ni báyyi ɛ, ka v̄a vbu s̄uɔ-ε gbirik ɓo pol-e a ɓaa h̄a ni mii: «Mbay, ɓa fe ká mù ɗo zad ni key zu ɛ, yu-i na ti huka ya.»

³³ Zadka Zezu kɔ ni ka'a r̄e-r̄ew mgboɓo mgboɓo, r̄ɔɔ a kɔ Zibri ká i su ni í r̄e-r̄ew munu ndaw na báyyi ɛ, law-ε fuu ni mgbuk mgbuk h̄a ni ziŋ faa káw ɓáy kere ya.

³⁴ Ro, a vbi ri mii: «W̄aa, ì ɗaa ni ɓo huɔ tisaw ká zad h̄a ɛ?» Lɛɛ, i ỵiŋra ɓáy ɓay h̄a ni mii: «Mbay, mù vi ɛ, mù kóko ɓáy.» ³⁵ Mbii nun Zezu gay ɓoɗɔk ɓoɗɔk.

³⁶ Báyyi ɛ, Zibri ɓaa mii: «Ì kɔ ka'a hii ni ku ya!» ³⁷ Roo ɛ, nzob haneri ká sakra ɓari ku na ɓaa mii: «Be ká'a mgbuda nun nzob raw na

w̄aa, ka maa ɓay ɗáa h̄a Lazar na hu ya na ya ɛ woo?»

Zezu h̄a Lazar ỵi a kaw báy kumnun

³⁸ Law Zezu fuu ni mgbuk mgbuk ɓa k̄i a se ɓa tupal. Luɔ huɗke ku na ɓa huɔ tisaw ká i mbii faake ɓáy tisaw k̄i. ³⁹ Báyyi ɛ, Zezu ɓaa mii: «Ì s̄uru tisaw na ɓa fal.» Roo ɛ, Marte ká ɓa tinam nzob huɗ na ɓaa h̄a ni mii: «Mbay, huɗ na a f̄uŋa ndaya, ɓay j̄i ɛ, ka ɗaa nam niŋ ká ɓil huɔ tisaw key ro.» ⁴⁰ Báyyi ɛ, Zezu ỵiŋra ɓáy ɓay mii: «W̄aa, m̄i ɓaa h̄a mù mii, zadka mù ɗaa law-a ɓo tul ɓay ɓi ɛ, mù kóko rin ɗika Ngerewuru na ya ɛ?»

⁴¹ Zadka i suru tisaw na, Zezu ura nun-ε ɓa siya a ɗaa nzaa ɓay kere mii: «B̄aa, m̄i h̄a mù taambol ɓay tul nzaa ɓay kere ɓi ká mù laa na. ⁴² Mĩ kɔ na, mù láa m̄i ɓanɗuɔ, roo ɛ, m̄i ɓaa munu ɓay tul ruɔ nzobri ká i kiri m̄i key na i kɔ ɓo, í ɗáake law-ri ɓo ɗi mii, ɓa ɓo k̄i ze mù pie m̄i.»

⁴³ Fal ɓayri na ku báyyi ɛ, ka ɗaa fe ɓeleŋ ɓa siya mii: «Lazar, mu t̄ji ke!» ⁴⁴ Zaɗɛ ku hoy ɛ, huɗ na t̄ji ɓáy zad ɓal-eri ɓáy nduo-eri ká i kari ɓáy gari na, r̄ɔɔ nun-ε kara, i kari ɓáy vay gari ndaw. Lɛɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ì hina gariri ká s̄uɔ-ε na, í p̄oŋ ni h̄a ni se.»

Ngeredomay Zibri nzaa faa bay ika Zezu

(*Mat 26.1-5; Mrk 14.1-2; Luk 22.1-2*)

⁴⁵ Ruo Zibri ká sakra bari ká i vi luo Mari na, zadka i ko fe ká Zezu daa na munu bayji le, i daa law-ri bo tul-e. ⁴⁶ Roo le, nzob haneri ká sakra bari ku na, i se luo *Fariziri a i kji fal ferri ká Zezu daa na ha ri. ⁴⁷ Bayji le, Fariziri bay *ngerenzob fe poyri di-diw ha *nzob kún sal bay luyeri mbu ki i baa ha ri mii: «Waa, náa daari mina ro zey le? Ledban ni key na, ka daa fe sanri ngji bamba! ⁴⁸ Zadka náa pónri ni, roo ka daa fe munu banquo le, nzobri riw bele i daa law-ri bo tul-e. A le, ngeredomayri ká Rom na i vika i bie hul kani naari, a i bie saw puo naari!»

⁴⁹ Bayji le, nzob mbjw ká sakra bari ká riñ-ε ba Kayif, be ká'a ba ngerenzob fe poy luye ká bil sewke ku na, mbi bay a baa ha ri mii: «Baari na, i ko fe mbjw ya!» ⁵⁰ I kér i ko bay kere! Do ndaf bamba bay tul naari, bay hanja nzob mbjw hoy ka hu bay tul ruo nzobri, bo ha saw Zibri riw bele na i bie ya. ⁵¹ (Tusueke le, ka baa bay key na bay tul gan sùo-ε ya, roo le, munu ká'a ba ngerenzob fe poy luye ká bil sewke ku na, ka baa bay fe ká'a ví vuku, bayke se tul Zezu ká'a huka bay tul saw puo Zibri. ⁵² Ká'a huka bay tul saw puo Zibri hoy ya, roo

le, bay mbu vu Ngerewururi riw bele ká i berε ki na, ka do tul ki mbjw hoy.)

⁵³ Uru saa bil namke ku na ngeredomay Zibri mbi nzaari bay ika Zezu. ⁵⁴ Sawke ze, Zezu pon nzaa kie sùo-ε ká sakra ruo Zibri, a naa sùo-ε ká zadε ku a se puo mbjw munu ká riñ-ε ba Efrayim ká do di ya bay law kor, a kaw di bay led nduobal-eri.

⁵⁵ Nam suoriya Zibri ká ba *nam suoriya tji saa bil koy do di ya na bayji le, ruo nzobri uru bay tjiw zadri bod bod i se ba Zuruzalem pola bay waa sùo-ri munu ká ba fe saw puo bari ká i daa banquo na. Be ndaw roo bay giyanke nam suoriya na bay. ⁵⁶ Bayji le, bari na i nzaara Zezu, a i vbi bay ká sakra ki ba lie ba lew ká bil mgban ká *hul kani Ngerewuru do di na mii: «A waa, i ker mina le? I ko ku na waa, le, ka'a vika zad suoriya na key zu le?» ⁵⁷ I baa munu, bay ji le, ngerenzob fe poyri bay Fariziri, i mbi nzaari ká tul Zezu pola hoy mii, zadka nzob ko zad ká'a do di le, ndaf bay hanja ni ka baa ha buru bo, ha ri vaa mgba ni.

12

Mari daa num zuo bal Zezu

(*Mat 26.6-13; Mrk 14.3-9*)

¹ Tòn nam yie ba pola roo, bay hanja *nam suoriya tji saa bil koy na ka maa bayji le, Zezu se ba Betani ká luo

Lazar be ká'a hu ká Zezu tuma ni ha ni kaw báy kumnun na. ² Ká zadε ku na, i daa fe sum bay dóyke ni, a le, Martε leke sumke ha ri su. Lazar le, kaw ziη nzobri ká i kaw ziη Zezu ká nzaa tutakra fe sum na. ³ A Mari laa le, mbi num ká riη-ε ba nar ká bare fu búy búy, a taη kad kad ká larike ηgoη bamba na ba tasa náy mbijw munu a daa zuo bal Zezu. Fale le, ka nzun báy suy tul-e ha bara numke ku na yaa zad ká bil hula kpol kpol riw bele.

⁴ Ro, Zudas Iskariyod, be ká'a ba nzoβ mbijw munu ká sakra led nduobal-εri ká'a mbika tul-e na mbi bay a baa mii: ⁵ «Úwaa, bay ji ndaw roo, i bie fe munu le? Num key na larike ηgji bamba wuruk wuruk! Ba fe ká i hie ba pola zu le, larike a máa lari ped mbiimbam mbijw bay sókoke nzob kukuri!» ⁶ Ka baa munu, bay ji le, ba bay ze ka ker se tul nzob kukuri ya, roo le, ka ba nzoβ riiba. Munu ká'a ba nzoβ kóro lari bari ká i mbu zuo tul kji na, ka mbi hiyaw hiyaw munu banquo.

⁷ Báyji le, Zezu baa mii: «Pon máy na dekeke ha ni daa fe be. Be ze ba fe ká ndad bamba bay haηa ni ka daa. Bay tul nam hud bi ze, ka kóroke num na do kpuru tji vuri key. ⁸ Baari na, nzob kukuri i doko ziη ri banquo kpadara, roo le, bi na, mi ti

doko ziη ri banquo ya.»

⁹ Zadka ruo Zibri laa mii, Zezu do Betani báyji le, i tji vbububu bay tul Zezu kji huo-ε hoy ya, roo le, bay tul Lazar ká'a tuma ni saa luo hud ha ni kaw báy kumnun na. ¹⁰ A ro ze, *ηgerenzob fe poyri mbi nzaa-ri bay ika Lazar na ndaw, ¹¹ bay ji le, bay tul-e na ze, Zibri ηgji bamba i náake sò-ri, a i daa law-ri bo tul Zezu.

Nzobri daa mbay bo tul Zezu

(Mat 21.1-11; Mrk 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Nzaaruo kji na báyji le, ruo nzobri ká i do zad *nam suoriya tji saa bil koy ká Zuruzalem na, i laa mii, Zezu se vuku. ¹³ Ze, i fed nzaa toy vay mgbal kandawri roo i sòke nun-ε, i guu fe i baa ke bay mii:

«Hozana! Naa písiri
Ngerewuru!

Ndad bay haηa Ngerewuru
ka sam fe zuo tul nzob
ká vi báy riη
Ngerembay!

Ndad bay haηa Ngerewuru
ka sam fe zuo tul
Mbay led Izarayelri!»

¹⁴ Lee, Zezu ziη vu maasoβa, a kaw tul-e munu ká mbede Ngerewuru baa bayke pola mii:

¹⁵ «Baari nzobri ká *Siη
na*,

I daa hie ya.

I ko, mbay baari na se vuku.
Ka kaw tul vu maasoβa†.»

* 12:15 12.15 Siη na ba Zuruzalem.

† 12:15 12.15 Zakari 9.9.

16 Ká síeke ku na, leđ nduobal-eri laa saw fekeri na ku riw bele ya báy. Roo le, fal huf be báy tji be saa luó huf na, zadka leđ nduobal-eri ker se tul fe ká kal ká tul-e na báyji le, i kó mii, fekeri na kal munu ká mbede Ngerewuru baa bayke pola na.

17 Bari riw bele ká i do zinj Zezu báy nam ká'a díke Lazar ha ni tji saa luó huf a kaw báy kumnun na, i lo soro fekeri na banquo. 18 Sawke mini ze, ruo nzobri suo nun-ε, bay ji le, i laa mii, ba be ki ze ka daa fe san na key. 19 Báyji le, *Fariziri baa bay ká sakra ki ba lie ba lew mii: «I kó, náa maa dáari fe mbijw mbáa! Nzobri riw bele dii fal-ε!»

Gerekri nzaa faa bay kóko Zezu

20 Ká sakra nzobri ká i vi Zuruzalem bay ruo Ngerewuru ká bil nam suoriyake ku na, nzob haneri ká i ba Gerekri do di ndaw pi. 21 Bari na, i soro i vaa zinj Filib ká ba nzob ká Besayda kudfu zad ká Galele i kod ni mii: «Igerε, buru hii bay kóko Zezu.» 22 Leε, Filib na se a vaa baa bayke ha Andere. Fale le, bari sidi bele i vaa baa bayke na ha Zezu.

23 Báyji le, Zezu baa ha ri mii: «Nam ká Ngerewuru a hanja rinj dika bi *Vu Nzob kie sùo-ε ba kelε na vi ro. 24 Mi baa ha ri ta-tar ba

tusue ki: zadka para nanj ká nzob ru na hu ya le, a doko ba be ki mbijw hoy. Roo le, zadka'a hu a tji ro le, parake na a hju do ngedede báy. 25 Nzob ká hii kumnun be na, a doko báy kumnun taa tusueke ya. A nzob ká ngor tul fe ká tusiri key ya le, a koro kumnun taa tusueke ká'a doko banquo. 26 Zadka nzob hii bay daa ped ha mi le, ka se fal-i. Zad ká mi doko di na, ka'a doko di zinj mi ndaw. A zadka nzob daa ped ha mi le, Baa a daa mbay bo tul-e.»

Zezu baa bay ká se tul huf be

27 Zezu baa mii: «Timbede key na, law-i nzaa mi. A key waa, mi baa mina ro zey le? Mi baa mii: Baa, mu náa mi ká bil fe seke ká'a tji tul-i key na le woo? Munu ya mgban, bay ji le, bay tul fe sekeke na key ze, mi vike tusiri key. 28 Mi baa mii: Baa, mu kie rinj dika bo na ha nzobri kó!»

Báyji le, kusol mgba saa nulue belen mii: «Mi kie rinj dika bi na ro, le, mi kie ba ki ro bay.» 29 Leε, ruo nzobri ká i do zadε i laa kusol ká mgba na i baa mii: «Ba mbam ze yiw ku.» A nzob hawri laa le, i baa mii: «Ba leđ nzaaped ká nulue ze vi baa bay ha ni!»

30 Báyji le, Zezu baa ha ri mii: «Kusol ká mgba na, bay tul-i ya, roo le, bay tul-ri zu. 31 Timbede key na, ba saw síe ká Ngerewuru a daa

‡ 12:24 12.24 Báy nzaa gerek le, ba ble ká ba para fe pay ká do tusiri Izarayel.

bay bo tul nzob tukeleri key. Timbede key na Ngerewuru a nii ngeretemndaya ka ba nzob reke mbay ka tusiri key na do kele. ³² Bi na, zadka i sin mi i ura mi do siya le, mi faa nzobri riw bele zuo fal-i.» ³³ (Zezu baa bayri na munu, a kieke kiri hud taa jike ze ka'a huka.)

³⁴ Leε, ruo nzobri yinjra bay bay ha ni mii: «Mbede *hol kusol kie buru mii, *Krisi, nzob ka Ngerewuru waa bay pie ni vi yaa nzobri na a kaw bay kumnun banquo. A waa, daa mina ndaw roo, mu baa mii, i sin *Vu Nzob i ura ni do siya le woo? Waa, Vu Nzobke na ba ve le woo?» ³⁵ Bayji le, Zezu baa ha ri mii: «Zad tana na do sakra baari key bole, a di ndji munu hoy. Be ze zadka zad tana do robay na, i se bil-e bay hana sun tilo ka guba tul-ri ya. I ko, nzob ka se-sef ka bil sun tilo na, ka ko zad ka'a se ba badi ya. ³⁶ Zadka zad tana do robay na, i daa law-ri ka bo tul-e. Be ndaw roo, i vike ba led zad tanari na bay.»

Law ngonjo Zibri

Fale ka Zezu baa bayri munu bayji le, ka naa suo-ε, a muu di di bay zad kaw bari. ³⁷ Ze ka daa fe sanri ngji bamba ha ri ko bay nun-ri hoy kara, i daa law-ri bo tul-e ya. ³⁸ Be mini ze, bay ka Ezay nzob yana bay saa

nzaa Ngerewuru baa na, do munu bay zadε. Bayke baa mii:

«Aa! Mbay, waa, nzob ve ze daa law-ε bo tul bay ka buru ka-kaake na le?»

Waa, nzob ve ndaw roo mu kie ni hurusuo-o na ba kele ha ni ko le?»

³⁹ Bari na, i maa bay daa law-ri bo di ya. I ko, Ezay nzob yana bay saa nzaa Ngerewuru baa pola lew se tul-ri mii:

⁴⁰ «[Ngerewuru ha nun-ri fumra gibli, a mbii gosi fe koko bari, bay hana bo nun-ri ka ko fe ya, a law-ri kara ka vuo ya ndaw, bo i suo ker bay bari i vi luo-ε bay hana ni ka vaa ri ya*.]»

⁴¹ Ezay na baa munu, bay ji le, ka ko rin dika Zezu, a baa bay se tul-e. ⁴² Ze ka sakra ngeredomay Zibri hoy kara, nzobri ngji bamba i daa law-ri bo tul-e. Roo le, bay tul *Fariziri na, i hii bay baa bayke ba kele ya, bay ji le, i hii bay hana ri nii ri tji ka *hul mbu ki bari Zibri na ya. ⁴³ I hii bay ndad ka nun nzobri mba ndad ka nun Ngerewuru.

Zezu baa bay ka se tul kun sal bay

⁴⁴ Bayji le, Zezu baa ta-tan ba siya belen mii: «Nzob ka daa law-ε bo tul-i na, ka daa law-ε bo tul-i hoy ya, roo le,

ka daa law-ε bo tul nzob ka pie mi vi na ndaw. ⁴⁵ Nzob ka tuu mi na, tuu nzob ka pie mi na ndaw. ⁴⁶ Bi na, mi vi tusiri key munu ba zad taɲa, bay haɲa nzobri riw bele ka i daa law-ri bo tul-i na, i do bil sun tilo na mbaa.

⁴⁷ «Zadka nzob laa bay bi, roo a daa vu mbom bo di ya le, ba bi ze mi daa bay bo tul-e ya. Tusueke le, mi vi bay yaɲa nzobri ka tusiri key bo, mi vi bay daa bay bo tul nzobri ya. ⁴⁸ Nzob ka tun mi ngeren a yaa bay bi ya laa le, bayke ka mi fere nzobri na ku ze, a daa bay bo tul-e ka sie ɔro bie nam na. ⁴⁹ I ko, bay ka mi baa na, mi baa bay hurusuo-i huoi ya, roo le, Baa ka pie mi na mbi nzi-ε sɔ-ε ki ha mi, bay tul feri ka mi baa, bay feri ka mi fere nzobri na. ⁵⁰ Ze mi ko le, bayke ku na ha nzobri kaw bay kumnun ka do banɲo. Be mini ze, feri ka mi baa bayke na, mi baa munu ka Baa baa ha mi.»

13

Zezu waa bal led nduobal-eri

¹ Toɲ nam mbijw hoy bay haɲa *nam suoriya ti saa bil koy na ka maa bayji le, Zezu ko ndaw, nam ka bay alake tusiri key bay seke luo Bi-ε na vi ro. Ka hii nzob taa beri ka tusiri key banɲo. Ka hii ri kpuru maa bay hud be.

² Zezu bay led nduobal-eri i do reke ngaw. Bayji le, ngeretemndaya daa bay

zuɔ bil law Zudas vu Simon Iskariyod ha ni mbi tul-e. ³ Zezu na ko ka Ngerewuru daa feri riw bele zuɔ nduo-ε, a vi saa luo-ε na, ka'a yji ba luo-ε na ndaw pi. ⁴ Bayji le, ka uru siya ka nzaa fe sun na a naa maagari be, a daa bo fi mbijw a mbi vay gari a sinke puu si-ε. ⁵ Fale ku le, ka kaa mbii zuɔ bil tunguo, a ti saw waa ke bal led nduobal-eri, a nzun bay vay gari ka'a sinke puu si-ε na.

⁶ Zadka'a ti tul Simon Piyer na bayji le, Simon Piyer baa ha ni mii: «Mbay, uwaa, le, mu waa bal-i ndaw le woo!» ⁷ Leε, Zezu yjinra bay bay ha ni mii: «Bo na, fe ka mi daa key na mu ko sawke taɲ ya bay, roo le, bil nam hane le, mu koko bay.»

⁸ Bayji le, Piyer baa ha ni mii: «U-uu, mu ti waa bal-i na ya mgban!» Leε, Zezu yjinra bay bay ha ni mii: «Zadka mi waa bal-a na ya le, naa ti zuɔ zinj ki mbaa mgban.»

⁹ Bayji le, Simon Piyer baa ha ni mii: «Mbay, munu zu le, mu waa bal-i hoy ya, roo le, mu waa nduo-i ndaw, tul-i ndaw pi.» ¹⁰ Leε, Zezu baa ha ni mii: «Nzob ka sɔ mbii na sɔ-ε *taɲ kad kad ro bo, ka se sie sɔ mbii mbaa, a waa ba bal-ε hoy. Baari na, sɔ-ri taɲ kad kad ro, roo le, ba baari riw bele ya.»

¹¹ (Zezu baa munu, bay ji le, ka ko nzob ka'a mbika tul-e na ro. Sawke mini ze, ka baa mii: «Baari na, sɔ-ri taɲ kad kad riw bele ya.»)

¹² Fale ká'a wàa bal-rì a mbi gari be a nduo na báyii le, ka yïi a kaw nzaa fe sum zinj ri a baa ha ri mii: «Fe ká mĩ dfaa zinj rì key na waa, ì ko sawke ko kị zu le? ¹³ Ì ko, baarì na, ì dī mĩ ba Gaŋ tul-rì báy Mbay baarì. Ì dī mĩ báy zadε kị, bay ji le, mĩ ba be na kị. ¹⁴ Ze, munu ká ì dī mĩ ba Mbay báy Gaŋ tul-rì ká mĩ wàa bal-rì na, baarì kara, ndad bay haŋa rì wàa bal kị na ndaw. ¹⁵ Mĩ dfaa ba fe kīε kị ha rì bay haŋa baarì kara, ì dfaa faa mbjw munu ka zinj kị ndaw. ¹⁶ Mĩ baa ha rì ta-taŋ ba tusuε kị: led káw ká mba tul baa káw be na tiya. Ze led nzaaped ká mba tul nzoɓ ká pie ni na kara tiya ndaw pi. ¹⁷ Zadka ì laa bay fekeri key na a í dfaake ped báy zadε le, ì doko báy suoriya.

¹⁸ «Mì baa bay key na bay tul-rì riw bele ya. Nzobri ká mĩ nan ri na, mĩ tuu ri tuu. Roo le, ndad bay haŋa bay ká i dfaa do bil mbede Ngerewuru na, ka do munu báy zadε. Bayke baa mii: “Nzoɓ ká buru kị búru sụ fe mbjw na, fere a ba nzoɓ tul ngani bi*.” ¹⁹ Mĩ baa ha rì timbedε key pola ndaw roo, bay haŋa feke ka tji báy. Be ndaw roo, zadka feke na tji le, ì dfaa law-rì bo tul-i mii: Bi na, mĩ do banquo. ²⁰ Mĩ baa ha rì ta-taŋ ba tusuε kị: nzoɓ ká yaa nzoɓ ká mĩ pie na, ka yaa mĩ ndaw zu. A nzoɓ ká yaa mĩ na, ka yaa

nzoɓ ká pie mĩ vi na ndaw.»

Zezu baa bay se tul Zudas ká'a mbika tul-e
(Mat 26.20-25; Mrk 14.17-21; Luk 22.21-23)

²¹ Fale ká Zezu baa bayri munu na báyii le, law-ε fuu ni mgbuk mgbuk, a baa ha led nduobal-eri mii: «Mì baa ha rì ta-taŋ ba tusuε kị: nzoɓ mbjw ká sakra baarì na a mbika tul-i.»

²² Báyii le, i ko-kóm ba nun kị ba lie ba lew í vbi bay mii, waa, ba nzoɓ ve kị ze ka baa bay se tul-e ku le? ²³ Lεε, nzoɓ mbjw ká sakra led nduobal-eri ká Zezu hii ni bamba na kaw lakun-ε. ²⁴ Ro, Simon Piyer te tay nun-ε zima ha ni bay haŋa ni ka vbi Zezu, waa, ba ve ze ka baa bay se tul-e le? ²⁵ Led nduobalke ku na, fere nzi-ε ba luu Zezu a vbi ni mii: «Mbay, waa, ba ve kị zu le?» ²⁶ Lεε, Zezu yinjra báy bay ha ni mii: «Mì dfaa ngud maapa nduo vay náy. Ze, nzoɓ ká mĩ ha ni le, ba be na kị zu.» Ro, Zezu mbi ngud maapa na a dfaa nduo dī a ha Zudas vu Simon Iskariyod. ²⁷ Zadε ká Zudas yaa ngud maapa na ku báyii le, *Satan nduo bil law-ε. Báyii le, Zezu baa ha ni mii: «Fe ká mù hii bay dfaa le, mu dfaa kod kị hoy.» ²⁸ (Bari ká i kaw nzaa fe sum zinj ni na, nzoɓ mbjw mini kara ko saw fe ká'a baa bay ha ni na ya. ²⁹ Munu ká Zudas ba nzoɓ kóro lari bari na, nzoɓ haneri ker mii,

* 13:18 13.18 Simri 41.9.

Ze zu pie ni bay haɲa ni ka vaa hie fe haɲe bay tul nam suoriyake, mase, bay haɲa ni ka ha fe haɲeri ha nzob kukuri.)³⁰ Ka zadɛ ka'a yaa ngud maapa na ku hoy le, ka tii a zol. Lee, zad sii ro zu.

Ze zu ha bol kusol fie ha led nduobal-eri

³¹ Zadka Zudas mbi faa a zol na bayii le, Ze zu mbi bay a baa mii: «Timbede key na, riɲ di ka ka bo tul bi *Vu Nzob na, tina su-o-ε do kele ro, a Ngerewuru kara ziɲ riɲ di ka bay faa bi na.³² [Munu ka Ngerewuru ziɲ riɲ di ka bay faa bi na,] waka ya hoy le, ka'a daa riɲ di ka bo tul-e ndaw.³³ Baari vu-iri ka mi ko ri ba nzob nun-i na, mi kaw ziɲ ri ndii robay. Munu ka mi baa ha Zibri pola na, mi baa ha ri timbede key ndaw: i nzaara mi, roo le, i maa bay seke zad ka mi seke di ya.³⁴ Timbede key na mi ha ri *bol kusol fie: i hii ki ba lie ba lew. Munu ka mi hii ri na, i hii ki ba lie ba lew.³⁵ Zadka i hii ki ba lie ba lew le, be ndaw roo nzobri riw bele i koka mii, i ba led nduobal-iri na bay.»

Ze zu baa bay ka tul may bay Piyer

(*Mat 26.31-35; Mrk 14.27-31; Luk 22.31-34*)

³⁶ Bayii le, Simon Piyer vbi ni bay mii: «Mbay, waa, mu seke ba zad ha le?» Lee, Ze zu yijira bay bay ha ni mii: «Zad ka mi seke di timbede key na, mu maa bay seke di ya bay. Roo le, nam

haɲe le, mu seke di bay.»

³⁷ Bayii le, Piyer vbi ni mii: «Mbay, bay ii ndaw roo, mi maa bay seke fal-a timbede key ya le? Mi do di ya bay pon suo-i ha hud bay tul-a!»

³⁸ Lee, Ze zu yijira bay bay ha ni mii: «Waa, mu do di ya ba tusue bay pon suo-o ha hud bay tul-i ki le? Mi baa ha mu ta-taɲ ba tusue ki: pola roo bay haɲa tuo kaka le, mu may bay faa bal ba say mii, mu ko mi ya.»

14

Ze zu ba faa seke ba luo Bi-ε

¹ Ze zu baa ha led nduobal-eri mii: «I ha law-ri ka nzaa-ri ya. I daa law-ri bo tul Ngerewuru, a i daa law-ri ka bo tul-i.² Ka bil puo Baa na, zad kawri do di mgbirik mgbirik. Zadka do munu ya le, mi ti baa bayke ha ri ya. Tusueke le, mi seke bay leke zad bay tul-ri.³ Zadka mi se roo, mi leke zad na le, mi yi bay vi faa ri bay haɲa baari hoy kara, i vaa kaw di ziɲ mi mbiw hoy ndaw pi.⁴ Zad ka mi seke ba badi na, i ko faake ko.»

⁵ Bayii le, Toma vbi ni bay mii: «Mbay, zad ka mu seke ba badi na, buru ko ya. Waa, buru daa mina ndaw roo, buru ko faake le?»⁶ Lee, Ze zu yijira bay bay ha ni mii: «Bi na, mi ba faa ndaw, mi ba tusue bay ndaw, a mi ba kaw bay kumnun ndaw pi. Bay faa bi na roo, nzob a seke luo Baa bo, faa ki bod

ká nzob a kálke a se luo Baa na tiya. ⁷ Zadka i tuu mi tuu le, i tuuka Baa ndaw. Uru saa timbede kpuru vaw na, i tuu ni ndaw, a i ko ni ndaw pi.»

⁸ Bayji le, Filib baa ha ni mii: «Mbay, mu kie buru Baa na ha law buru ka nda siri.» ⁹ Lee, Zezu yinjra bay ha ni mii: «Filib, waa, daa mina ndaw roo, mi kaw zinj ri bole di key le, mu tuu mi ya kob bay key le woo? Nzob ka tuu mi le, ka tuu Baa ndaw zu. Waa, daa mina ndaw roo, mu baa mii: “Kie buru Baa” na le woo? ¹⁰ Waa, mu ker mu baa mii, mi do bil law Baa, a Baa kara do bil law-i na ya le? Bayri ka mi baa ha ri na, uru saa bil law-i ya. Ba Baa ka do bil law-i na ze daa ha ped beri na o bay zadε bay faa bi. ¹¹ Zadka mi baa mii, mi do bil law Baa, a Baa kara do bil law-i ndaw na, i daa law-ri ka bo di. Ze, i daa law-ri bo tul bay biri ka mi baa na ya nguo kara, i daa law-ri ka bo tul-i bay tul fe sanri ka Baa daa bay faa bi na. ¹² Mi baa ha ri ta-tan ba tusue ki: nzob ka daa law-ε bo tul-i na, a daa feri ka mi do daake na ndaw. Ka’a daa bawda fe kal fekeri key na kara ndaw, bay ji le, mi se ba luo Baa, ¹³ a fe ji ji ka i vbi bay rin-i na, mi daa feke na ha ri bay ha ja rin di ka Baa ka tina suo-ε ba keke bay faa bi ka mi ba Vi-e na. ¹⁴ Mi baa ha ri na robay, zadka i vbi mi fe bay rin-i le, mi daa

feke na ha ri.»

Zezu waa bay pie bay Tem Law Pie

¹⁵ Zezu baa ha led nduofal-eri mii: «Zadka i hii mi le, i daa vu mbom ka bo tul bol kusol-iri. ¹⁶ Lee, mi vbika Baa bay ha ja ni ka pie bay nzob ki ka ba Nzob Soko ri ha ni ka kaw zinj ri ban guo kpadara. ¹⁷ Ba Tem daa tusue bay ka nzob tukeleri key maa bay ya ja ni ya, bay ji le, i maa bay koko ni ya ndaw, a i maa bay tuuka ni ya ndaw pi. Roo le, baari na, i tuu ni tuu, bay ji le, ka sad zinj ri a do bil law-ri.

¹⁸ «Mi ti pon ri ba led selri ya, mi yi bay vi zinj ri bay. ¹⁹ Ndji munu hoy le, nzobri ka tusiri key na ti koko mi mbaa. Roo le, baari na, i koko mi ba ki bay, bay ji le, mi kaw bay kumnun, a baari hoy kara i kaw bay kumnun na ndaw. ²⁰ Zadka namke vi le, i koko mii, mi do bil law Baa, a baari laa le, i do bil law-i, ze bi kara mi do bil law-ri.

²¹ «Nzob ka koro bol kusol-iri, a daa vu mbom bo di le, nzobke ku na hii mi zu. Baa na a hii nzob ka hii mi, a bi kara mi hii nzobke a mi kie suo-i ha ni ndaw.»

²² Bayji le, Zud, (be ka i di ni ba Zudas Iskariyod ya) na vbi ni bay mii: «Mbay, waa, daa mina ndaw roo, mu kie suo-o ha buru hoy, a mu kie suo-o ha nzob tukeleri key ya le?» ²³ Lee, Zezu yinjra bay bay ha ni mii: «Zadka nzob

hii mĩ ɛ, a d́aa vu mbom bo tul bay bi. B́aa a h́ii ni, a buru sidí bele na, buru séke bay v́aa d́aa puo zín ni. ²⁴ Roo ɛ, nzoɓ ká hii mĩ ya na, ka d́aa vu mbom bo tul bay biri ya zu. Bayri ká ì laa ká nzaa-i na, uru saa bil law-i ya, roo ɛ, uru saa luo B́aa ká pie mĩ na. ²⁵ Bay fe niri key na, mĩ baa ha rĩ báy nam ká mĩ d́oƙe zín rĩ ku hoy. ²⁶ Roo ɛ, Nzoɓ Sokɔ Nzoɓ ká ba Tem Law Pie ká B́aa a pie báy riŋ-i na, a fére rĩ ferri riw bele, a tuma law-rĩ ká tul ferri riw bele ká mĩ baa ha rĩ na.

²⁷ «Dekeke ka sád zín rĩ. Ba dekeke taa bi ze mĩ ha rĩ. Mĩ ha rĩ munu ká nzoɓ tukeleri key ha rĩ ya. I ha law-rĩ ka nzáa-rĩ ya, a í ha h́e ka d́aa rĩ ya ndaw. ²⁸ Ì laa bay ká mĩ baa ha rĩ ro mii: “Mĩ zól, roo ɛ, mĩ ýi bay ví zín rĩ báy” na. Zadka ì hii mĩ ɛ, ì d́aa suoriya bay tul zól bi ká ba luo B́aa, bay jĩ ɛ, B́aa na mba tul-i. ²⁹ Mĩ baa bay fe niri key na ha rĩ pola roo fekeri na ka t̃ji báy, bay haŋa bo, zadka fekeri na t̃ji ɛ, ì d́aake law-rĩ bo tul bay biri na. ³⁰ Mĩ ti b́aa bayri ng̃ji bamba zín rĩ mb́aa, bay jĩ ɛ, ngeretemndaya, nzoɓ réke mbay ká tusiri key na se vuku. Ka maa d́aa fe mb̃jw bay zín mĩ ya, ³¹ roo ɛ, ndad bay haŋa nzoɓri ká tusiri key na,

i ko mii, mĩ hii B́aa, a mí d́aa fe munu ká'a mbi nzi-ɛ ha mĩ. I úru siya bo, náa zólri ká zad ni key.»

15

Zezu ba sùo puu taa tusueke

¹ Zezu baa ha led nduobal-eri roɓay mii: «Bi na, mĩ ba sùo puu taa tusueke, a B́aa laa ɛ, ba nzoɓ kóroke* . ² Nzaa t̃yke ha ha ká mgb̃nra mĩ, roo lereke tiya ɛ, ka kud ba fal. A nzaa t̃yke ha ha ká lie lereke do d̃i laa ɛ, ka fed bay haŋa ni ka lie lereke zúba zúba do d̃i. ³ Baari na, law-rĩ *tan kad kad báy faa bay bi ká mĩ fere rĩ na. ⁴ I mbúlo mĩ, munu ká bi kara mĩ mbuɔlo rĩ na. Munu ká nzaa t̃y sùo puu do bod báy tul-e a lie ya na, baari hoy kara, zadka ì mgb̃nra mĩ ya ɛ, ì ti lie báy tul gaŋ sùo-rĩ ya. ⁵ Bi na, mĩ ba sùo puu, a baari laa ɛ, ì ba nzaa t̃ykeri. Nzoɓ ha ha ká mgb̃nra mĩ, ká bi kara mĩ mgb̃nra ni ɛ, ka'a lie lereke zúba. Tusueke ɛ, zadka mĩ tiya ɛ, ì ti máa bay d́aa fe mb̃jw ya. ⁶ Nzoɓ ká mbuɔlo mĩ ya ɛ, i vbuka ni ba fal, munu ká nzaa t̃y puu ká i kud, ɛ, huɔ kurum kurum a í faa í d́aa huu taa d̃i ha ni se. ⁷ Zadka ì mbuɔlo mĩ, roo bay bi d́aa puo ká bil

* **15:1** 15.1 Ká zad ni key na, Zezu mbi fe ká Zibri d̃i ba ṽye na a b́aake bay se tul-e k̃j sùo-ɛ báy nzoɓri ká i ba taa be. Ṽye na, ba vay fe ká uo a lie goriyo goriyo a do zúba ká i d̃i ba rez̃in. Ba m̃jiri fe pay led Izarayelri ká i s̃y lereke ndaw, í d́aake him ndaw pi. Munu ká Kuori ko feke key ya na, nzoɓ ndáy bayri vbie puu í súoke bol ṽye.

law-rì ɛ, ì vbi fe ká law-rì hii, ɛ, ì zìj feke na. ⁸ Zadka ì lie lereke zuɓa, roo nzobri ko í baa mii, ì ba leɗ nduobal-iri taa tusuekeri ɛ, riŋ ðika Baa na a tína sùo-ε ká nun nzobri riw bele.

⁹ «Munu ká Baa hii m̀ na, bi kara m̀ hii r̀ ndaw. Ndad bay haɗa r̀ ðo bil law ini bi na banɗuɔ. ¹⁰ Zadka ì ðaa vu mbom ɓo tul bol kusol-i báy zadɛ ɛ, ì ðoko bil law ini bi faa mbijw munu ká m̀ ðaa vu mbom ɓo tul *bol kusol Baa, a mí ðo bil law ini be na. ¹¹ M̀ baa bay ferì key na ha r̀ bay haɗa suoriya bi na ka mbaa bil law-r̀. Be ndaw roo, suoriya baar̀ na a ðoko báy zadɛ nzedɛm báy. ¹² Bol kusol-i na ze ðo key: I hii k̀ faa mbijw munu ká bi kara m̀ hii r̀ na. ¹³ Nzob ká mbi sùo-ε ha huɗ bay tul nzob buɔ-eri na, ka hii ri ba tusue k̀. Ze, law ini hay ká mini ká kal be ni key na, tiya. ¹⁴ Zadka ì ðaa bol kusol-i ɛ, ì ba nzob buɔ-iri.

¹⁵ «M̀ t̀ ðika r̀ ba leɗ káwri mbáa, bay j̀ ɛ, leɗ káw na ko kér bay baa káw be ya. Roo ɛ, m̀ dí r̀ ba nzob buɔ-iri, bay j̀ ɛ, m̀ ha r̀ ko ferì riw bele ká Baa fere m̀ na. ¹⁶ Baar̀ ze ì naa m̀ ya, roo ɛ, bi ze m̀ nan r̀, a mí píe r̀ ha r̀ se bay haɗa ɓo ì lie lereke. Ba lereke ká'a ðoko banɗuɔ kpadara. Be ze ferì riw bele ká ì vbi Baa báy riŋ-i na, ka'a haɗa r̀. ¹⁷ Munu zu ɛ, fe ká m̀ mbi nzaa-i ká ði bay haɗa r̀ ðaa na ze ðo key: I hii k̀.»

Nzob tukeleri fuy Zezu báy leɗ nduobal-eri

¹⁸ Zezu ỳi a baa ha leɗ nduobal-eri mii: «Zadka nzob tukeleri key fuy r̀ ɛ, ì ko, i fuy m̀ bi ze pola ndaw zu. ¹⁹ Zadka ì ba taa tukele key ɛ, bari ká tukele key na i hii ri, bay j̀ ɛ, ì ba taa be. Roo ɛ, baar̀ na, ì ba taa tukele key na ya, bay j̀ ɛ, bi ze m̀ nan r̀ ká sakra nzob tusiri key. Be mini ze, bari na i fuyke r̀ bayke. ²⁰ I kér se tul bay ká m̀ baa ha r̀ na: leɗ káw ká mba tul baa káw be na tiya. Zadka nzobri ðaa nun-i tuɔ síe ɛ, i ðaa nun-r̀ tuɔ síe ndaw. A zadka i ðaa vu mbom ɓo tul bay ðiri laa ɛ, i ðaa vu mbom ɓo tul bay baar̀ na ndaw. ²¹ I ðaa fe kaayari riw bele zìj r̀ bay tul-i, bay j̀ ɛ, Baa ká pie m̀ na i tuu ni ya. ²² Zadka m̀ vi ya, a mí baa bay pola ha ri ya ndaw ɛ, bay feyaa ti mgbaka tul-ri ya. Roo ɛ, timbedɛ key na, faa yám sùo-ri ká tul feyaa bari na tiya. ²³ Nzob ká fuy m̀ ɛ, fuy Baa na ndaw zu. ²⁴ Ferì ká ba h̀e zikiki ká nzob mbijw maa bay ðaa ya na, zadka m̀ ðaa ká sakra bari ya ɛ, bay feyaa ti mgbaka tul-ri ya. Roo ɛ, timbedɛ key i ko fekeri báy nun-ri hoy kara, i toŋ ba fuy m̀ a í fuy Baa kara ndaw. ²⁵ Ferì key na t̀i mini bay haɗa bay ká i ðaa ðo bil *mbede bol kusol bari mii: “I fuy m̀ gor taŋ bayke” na, ka ðo munu báy zadɛ†.

† 15:25 15.25 Simri 35.19; 69.5.

²⁶ «Nzob Sokɔ Nzob na a vika. Ba Tem baa tusue bay ka uru saa luo Baa. Zadka mi pie ni saa luo Baa ha ni vi le, ka'a baa nasi bay bi na ha ri. ²⁷ A baari kara i baa nasi bay bi, bay ji le, i kaw zinj mi bay tiikake hoy.»

16

¹ Zezu baa ha led nduobal-eri na robay mii: «Mi baa bay ferri key na ha ri, bay haɲa bo, sieke ka fekeri tji le, ka ba ndaw taka ri ha ri ponke mbika law baari na ya. ² I nii ri tji ka *hul mbu ki baari. Sieke ka'a vi ka nzobri ika ri na, i ker i baa mii, bay kiri ped bari ka mini key na, bari daa ped ha Ngerewuru zu. ³ I daa munu, bay ji le, i tuu Baa ya ndaw, i tuu mi ya ndaw pi. ⁴ Mi baa munu ha ri bay haɲa bo, zadka sieke vi bay haɲa ri daa fekeri na le, i kerke se tul bay ka mi baa ha ri pola na.»

Ped ka Tem Law Pie a daa

Zezu baa mii: «Bay key na, mi baa ha ri bay tiikake ya, bay ji le, mi do zinj ri. ⁵ Timbede key na mi seke ba luo nzob ka pie mi vi na. A le, nzob mbijw ka sakra baari ka vbi mi bay mii, "mu se ba zad haɲa le" na, tiya. ⁶ Roo le, bay tul bay niri ka mi baa ha ri na, i daa sie i kaw mbonj. ⁷ Ze munu hoy kara, mi baa tusue bay ha ri: do ndaf bamba bay tul-ri bay haɲa mi zol. Zadka mi zol ya le, Nzob ka'a vi sokɔ ri na ka ti

vika ya. Roo le, zadka mi zol ro le, mi pie ni ha ri bay.

⁸ «Be na, zadka'a vi le, a haw nzob tukeleri rem ka tul feyaa ndaw, ka tul fe ka do bay zafe nzedem ndaw, roo ka tul kun sal bay Ngerewuru ndaw pi. ⁹ Ka'a haɲa nun-ri tan ha ri ko soro-ri ba nzob feyari, bay ji le, i hii bay daa law-ri bo tul-ya. ¹⁰ Ka'a haɲa nun-ri tan ha ri ko zad haɲa ze fe ka do bay zafe na do di le, bay ji le, mi zol ba luo Baa. A le, i ti koko mi mbaa. ¹¹ Ka'a haɲa nun-ri tan se tul kun sal bay Ngerewuru, bay ji le, ngeretemdaya ka ba nzob reke mbay ka tusiri key na, bay mgba tul-e ro.

¹² «Mi do bay bayri ngji bamba bay baa ha ri robay, roo le, fekeri kal tul hurusuo-ri timbede key. ¹³ Ze, zadka be ka'a ba Tem baa tusue bay na vi le, ka'a ndaka faa pol-ri ka bil tusue bayri riw bele. Ka'a baa bay bay tul gan soro-ε ya, roo le, bayri riw bele ka'a laa ka luo Ngerewuru na ka'a baa ha ri. Ka'a baa bay ferri ka'a vi vuku ha ri ndaw. ¹⁴ Be key na, a daa rin dika bo tul-i, bay ji le, ka'a yaɲa fe ka luo-i ndaw roo, a baa bayke ha ri bay. ¹⁵ Ferri riw bele ka ba taa Baa na, ba taa bi ndaw. Be mini ze, mi baa ha ri mii, ka'a yaɲa fe ka luo-i ndaw roo, a baa bayke ha ri bay.»

Daa sie a fere ba suoriya

16 Zezu baa na roɓay mii: «Ndji munu le, i ti kóko mĩ mbáa, a fale ndji laa le, i yji í kó mĩ ba kji roɓay.» 17 Báyyi le, leɗ nduobaɓal-ε haneri vbi bay ká sakra kji mii: «A ku waa, bayke baa mina zu le? Ndji munu le, buru ti kóko beri mbáa, a fale ndji le, buru yji búru kó beri ba kji na roɓay! Roo a yji a baa mii, fekeri a ɗoko munu, bay ji le, beri se ba luo Baa beri. 18 «Ndji munu» ká'a baa na waa, bayke hii báa mina kji zu le? Buru kó sawke taɗ ya!»

19 Zezu kó ká i hii bay vbika ni bay na báyyi le, ka baa ha ri mii: «Ndji munu le, i ti kóko mĩ mbáa, a fale ndji le, i yji í kó mĩ ba kji na roɓay. A waa, bay tul bayri na key ze i vbike vbiw ká sakra kji ku le? 20 Mĩ baa ha ri ta-taɗ ba tusue kji: baari na, i réke rew, a i nguri sùo-rĩ, roo le, nzobri ká tukele key na i záy sùo-ri. Baari na i ɗáa síe, le, ɗáa síe baari na a fére ba suoriya. 21 I kó, zadka nduo se máy nzob bay haɗa ni mbon le, ka ɗaa síe, bay ji le, saw síe kóko seke fe na maa ro. Roo le, zadka leɗ na tji le, ka yjiɗra kóko seke feke na kpoɗ, a kaw báy suoriya, bay ji le, ka mbon nzob vi tusiri key. 22 Baari hoy kara ɗo faa mbijw munu ndaw. Timbeɗe key na i ɗaa síe, roo le, mĩ yji bay kóko ri ba kji báy. Síeke ku na suoriya a mbáa bil law-rĩ gbay gbay, le, nzob mbijw mini kara a

máa bay náa suoriya baari na ya. 23 Zadka namke vi le, i ti vbika mĩ vbiw mbáa ro. Mĩ baa ha ri ta-taɗ ba tusue kji: feri riw bele ká i vbika Baa báy riɗ-i na, ka'a haɗa ri. 24 Kpuru tji timbeɗe key na, i vbi fe báy riɗ-i ya. I vbi fe, le, i zinj feke. Be ndaw roo suoriya baari na a mbáa bil law-rĩ gbay gbay, a ɗo báy zadε nzeɗem báy.

25 «Mĩ baa bayri key na riw bele ha ri báy faa law bay. Saw síeke vi le, mĩ ti mbika law bayri mini key na bay báake bayri zinj ri mbáa. Bay ká se tul Baa na, mĩ báa ta-taɗ ha ri. 26 Síeke ku na, fe ká i hii na, i vbika Baa báy riɗ-i. Mĩ baa ha ri mii, mĩ ɗáa nzaa bay kere ká pol Baa bay tul-rĩ na munu ya. 27 Baa kji sùo-ε na hii ri, bay ji le, baari na, i hii mĩ, a i ɗaa law-rĩ bo ɗi mii, mĩ uru saa luo Ngerewuru. 28 Ba tusue, mĩ uru saa luo Baa mí vi tusiri key. Timbeɗe key na, mĩ zól ká tusiri key bay yji ba luo Baa.»

29 Leɗ nduobaɓal-eri baa ha ni mii: «Ū-húu! Timbeɗe key na, mù baa bay ta-taɗ haɗ buru taɗ law bay. 30 Timbeɗe key buru kó ndaw, bo na, mù kó feri riw bele. Vbiwri ká nzobri hii bay vbika mù kara, mù kó pola ro. Be mini ze, buru ɗáake law buru bo tul-a mii, mù uru saa luo Ngerewuru.» 31 Báyyi le, Zezu yjiɗra báy bay ha ri mii: «Timbeɗe key ndaw roo, i ɗaa law-rĩ bo ɗi

le woo? ³² I ko, nam a vi vuku, ze namke na vi ro, i zekre ki kperke kperke bay zad baari, a i pon mi huoi. Roo le, mi do huoi ya, bay ji le, Baa do zinj mi. ³³ Mi baa bayri key na riw bele ha ri, bay haɲa ri do bay dekede bay faa zuo zinj mi. Baari na, i koko seke fe tuele key. Roo le, i mgba law-ri ngon-gon. Bi na, mi haw yum ka tuele key.»

17

Zezu daa nzaa bay kere bay tul zob beri

¹ Fale ka Zezu baa bayri munu na bayji le, ka ura nun-e ba siya a baa mii:

«Baa, namke na vi ro. Tina rin dika Vu-o ba kele, bay haɲa bo Vu-o na ka tinake rin dika bo na ba kele ndaw. ² Tusueke le, mu ha ni hurusuo ka tul zobri riw bele, bay haɲa ni ka ha kaw bay kumnun ka do banɲu na ha zobri riw bele ka mu pon ri zuo nduo-e na. ³ Kaw bay kumnun ka do banɲu na, ba haɲa ri tuu mu bo huoi hoy mu ba Ngerewuru tusue ndaw, a i tuu zob ka mu pie ni, be ka'a ba Zezu *Krisi. ⁴ Mi ha ri ko rin dika bo ka tusiri key, mi daa ped ka mu pon zuo nduo-i ha ni o bay zadɛ ngid. ⁵ Ze timbede key na Baa, mu ha mi se mi kaw zinj mu, a mu ha mi rin dika ka

mi dɔke lakun-a pola doɔ ndaw roo tusiri do bay na.

⁶ Mi ha zobri ka mu nan ri ka tusiri key, a mu daa ri zuo nduo-i na i tuu mu. I ba zob taa bori ka mu pon ri zuo nduo-i, i daa vu mbom bo tul bay bo. ⁷ Timbede key na i ko mii, feri riw bele ka mu ha mi na, uru saa luoo, ⁸ bay ji le, bayri ka mu baa ha mi na, mi baa ha ri, le, i ya bayke na a i ko mii, mi uru saa luoo ba tusue ki, a i daa lawri bo di mii, ba bo ki ze mu pie mi. ⁹ Mi daa nzaa bay kere ka pol-a bay tul-ri. Mi daa nzaa bay kere bay tul zob tukeleri key ya, roo le, bay tul zobri ka mu pon ri zuo nduo-i na, bay ji le, i ba zob taa bori. ¹⁰ Zobri riw bele ka i ba taa bi na, i ba taa bo, a zobri riw bele ka i ba taa bo na, i ba taa bi ndaw, le, rin dika bi mgba ka sakra bari. ¹¹ Ndji munu le, mi ti doko tusiri key mbaa, bay ji le, mi seke ba luoo. Roo le, bari na i ton ka tusiri key. Baa, bo ka mu do bod mu tan kaɗan na, mu koro ri bay faa hurusuo-o, hurusuo ka mu ha mi na, bay haɲa ri zuo zinj ki ba zob ka mbij hoy munu ka naa. ¹² Zadka mi do zinj ri ka tusiri key robay na, mi koro ri bay faa hurusuo ka mu ha mi na. Mi koro ri ha zob mbij mini kara bie ya, roo le, ba zob mbij munu ze bie bay tul

gan sùo-ε, bay haṅa bay ká dfo bil mbede bo na ka dfo munu báy zadε.

¹³ Timbedε key na mĩ séke ba luo-ɔ, be ze mĩ baa bayri mini key na riw bele báy dfo bi ká tusiri key rɔbay, bay haṅa suoriya taa bi na, ka mbaa bil law-ri gbay gbay a dfo báy zadε nzedεm. ¹⁴ Mĩ ha ri bay bo na. Ze nzob tukeleri na fuy ri, bay yi le, i ba taa bari ya, munu ká bi kara mĩ ba taa bari ya ndaw. ¹⁵ Mĩ daa nzaa bay kere bay haṅa mù naa ri ká tusiri key ya, roo le, mu kóro ri bay tul ngeretemndaya. ¹⁶ I ba nzobri ká tukεle key ya, munu ká bi hoy kara, mĩ ba taa tukεle ya ndaw pi. ¹⁷ Mu daa ri zúo bof ba taa bo báy faa tusue bay. Bay bo na ba tusue bay. ¹⁸ Munu ká mù pie mĩ vi tusiri na, bi kara mĩ pie ri se tusiri na ndaw. ¹⁹ Mĩ mbi sùo-i mí daa bo bof ha mù bay tul-ri, bay haṅa bo bari kara, i mbi sùo-ri í daa bo bof ba tusue ha mù ndaw.

²⁰ Bay tul bari key hoy ze mĩ dáake nzaa bay kere ká pol-a ya. Roo le, bay tul nzobri riw bele ká i daa law-ri bo tul-i báy faa káa bay bari. ²¹ Mĩ daa nzaa bay kere bay haṅa ri zuo zinj kɪ mbɪw munu ká bo Baa, mù dfo bil law-i, a bi kara mĩ dfo bil law-a ndaw na. Be ndaw roo bari kara, i zúo zinj naa mbɪw

hoy bay haṅa nzobri ká tusiri key kɔ í baa mii, ba bo kɪ ze mù pie mĩ. ²² Rinj dika ká mù ha mĩ na, mĩ suo mí ha ri bay haṅa ri vi ba nzob ká mbɪw munu ká naa. ²³ Mĩ dfo bil law-ri munu ká bo mù dfo bil law-i. Be ndaw roo, i vika ba nzob ká mbɪw kɪ hoy ha nzobri ká tusiri key na, i kɔ le, i baa mii, ba bo kɪ ze mù pie mĩ, a mú hii ri munu ká mù hii mĩ na.

²⁴ Baa, nzobri ká mù ha mĩ na, mĩ hii bay haṅa zad ká mĩ káw dɪ na, i káw dɪ zinj mĩ ndaw, bo í kɔ rinj dika bi ká mù ha mĩ na, bay yi le, mù hii mĩ pola dfof ndaw roo tusiri dfo báy. ²⁵ Baa, bo ká mù daa fe dfo báy zadε nzedεm na, nzobri ká tukεle key na i tuu mù ya, roo le, bi na mĩ tuu mù tuu, a nzob bori na i kɔ ta-taṅ mii, ba bo kɪ ze mù pie mĩ. ²⁶ Mĩ daa ha ri tuu mù, le, mĩ daa ha ri tuu mù ba pola pola na rɔbay, bay haṅa bo law ini ká mù dfoke bay tul-i na, ka dfo bil law-ri, a bi kara mi dfo bil law-ri ndaw.»

18

I mgba Zezu

(*Mat 26.47-56; Mrk 14.43-50; Luk 22.47-53*)

¹ Fale ká Zezu baa bayri na ku riw bele báyji le, ka faa lef nduoɔbal-eri zuo fale a tũoke nduo mbii ká rinε ba Sedoro a í tji fi kelu. Leε, zadε ku na wáa dfo dɪ, ze Zezu báy lef nduoɔbal-eri

í se dí. ² Zudas nzob ká ba nzob mbika tul-e na, kó zad na ku ta-tañ ndaw, bay jii le, ba zad ká Zezu báý lef nduobal-eri i mbụ kị ká dí banquo kpafara.

³ Báýjii le, be Zudas na, ka se wáa na ku báý kudu nzob yumri báý nzob kóro zadri ká *ngerenzob fe poyri báý *Fariziri há ni na. Bari na i faa fe yumri zuo sùo-ri; i se báý huu ndeleri ndaw, huu mbonri ndaw roo í tji ke tul-ri báý.

⁴ LEE, ferí ká'a tji tul Zezu na, ka kó riw belé ro. Ze a soro ba luo-ri a vbi ri bay mii: «Waa, a ve ze ì nzaa ni le?» ⁵ I yinjra báý bay há ni mii: «Buru nzaa Zezu ká Nazaref.» LEE, Zezu baa ha ri mii: «Ba bí kị ze mĩ do key.» LEE, Zudas ká ba nzob mbika tul-e na, do zinj nzobri na ku ndaw. ⁶ Zadka Zezu baa ha ri mii: «Ba bí na kị ze mĩ do key» na báýjii le, i yji i naa tigbaya ri tud tud ba fal, í lie rad zuo siri.

⁷ LEE, Zezu yji a vbi ri bay ba kị na robay mii: «Waa, a ve ze ì nzaa ni le?» I yinjra báý bay há ni mii: «Buru nzaa Zezu ká Nazaref.» ⁸ LEE, Zezu yinjra báý bay mii: «Mì baa ha ri ro, ba bí na kị zu. Ze ba bí kị ze ì nzáa mĩ laa le, ì pónj faa há nzobri key na i se zad sed bari.» ⁹ Zezu baa munu bay haña bay ká'a baa zinj Bi-e pola mii: «Nzobri ká mù há mĩ na, nzob mbijw mini kara

zee ya» na*, bayke do munu báý zadé.

¹⁰ Báýjii le, Simon Piyer ká do báý maamii na, ka naa hãr a téke suku lef káw ngerenzob fe poy luye na fi hodó mbeked bo bisuy. Rin lef káwke ku na ba Malkus. ¹¹ Ro, Zezu baa há Piyer mii: «Mu yinjra maamii bo na ka nduo ngole. Kóko seke fe ká Baa leke bay haña ni ka tji tul-i na waa, mĩ maa bay kóko ya maale?»

I sùu Zezu í séke ni pol Anasi

¹² Ro, kudu nzob yumri báý ngeré tul-ri, báý nzob kóro zadri ká i ba Zibri na, i lie Zezu rud í mgba ni í sinj ni ndaw roo, ¹³ í sùu ni titire í séke luo Anasi, be ká'a ba fay Kayif. Kayif na ba *ngerenzob fe poy luye ká bil sewke na ku. ¹⁴ Ba be na ze ka há nzaa boko há ngeredomay Zibri mii: «Do ndad bamba bay haña nzob mbijw hoy ka hu bay tul ruo nzobri†.»

Piyer may bay ká tul Zezu (Mat 26.69-70; Mrk 14.66-68; Luk 22.55-57)

¹⁵ Báýjii le, Simon Piyer báý lef nduobal Zezu kị munu dii fal-e. Be lef nduobalke ku na, *ngerenzob fe poy luye kó ni ta-tañ. Be mini ze, ka riike bil mgban ngerenzob fe poy luye na zinj Zezu mbijw hoy. ¹⁶ Roo le, Piyer na kaw faa kóko ká kele. LEE, lef nduobal Zezu ká ngerenzob fe poy luye kó

* 18:9 18.9 Zaa 17.12. † 18:14 18.14 Zaa 11.49-50.

ni ta-taŋ na t̄ji a v̄aa ɓaa ɓay ziŋ leɗ máy ká kɔrɔ faa kòkò ká keɛ na, a ha Piyer na riŋ ziŋ ni.

¹⁷ Báyyi le, leɗ máy ká kɔrɔ faa kòkò ká keɛ na ɓaa ha Piyer mii: «Bo na w̄aa, mù ɓa leɗ nduobal leɗban na key ndaw ya le woo?» LEE, ka yjiŋra ɓáy ɓay ha ni mii: «Hay! Ba ɓi ya.»

¹⁸ Munu ká tef hu-huo na báyyi le, leɗ káwri ɓáy nzob kóro zadri, i kiri síe huu ká i faa na í do núuke. LEE, Piyer kara kaw ziŋ ri a do núu huu na ndaw pi.

Ngerenzob fe poy vbi Zezu bay

(Mat 26.59-66; Mrk 14.55-64; Luk 22.66-71)

¹⁹ Báyyi le, *ngerenzob fe poy luye na tii saw vbika Zezu bay ká se tul leɗ nduobal-eri, ɓáy fe fére ká'a fere nzobri na.

²⁰ LEE, Zezu yjiŋra ɓáy bay ha ni mii: «Mi ɓaa bay ká nun ruo nzobri riw bele ta-taŋ. Mi fere nzobri fe ɓaŋguo ká ɓil hul mbú k̄iri mase, ká ɓil *hul kaŋi Ngerewuru ká ɓa zadri ká Zibri mbu k̄i ká d̄i ɓaŋguo, ɓo m̄i ɓaa bay ká zad muni ya. ²¹ W̄aa, bay ji ndaw roo, mù vbi m̄i bay mini le? Mu vbi nzobri ká i laa bayke na. Bari na, fe ká m̄i fere nzobri na i laa ta-taŋ.»

²² Zadka Zezu ɓaa bay munu le, nzob kóro zad mb̄iw munu ká do lakun-ε na nda hala nun-ε kpaɗ a ɓaa ha ni mii: «W̄aa, i

yjiŋra ɓáy bay munu munu ze ha ngerenzob fe poy luye le woo?» ²³ LEE, Zezu yjiŋra ɓáy bay ha ni mii: «Zadka m̄i ɓaa bay na ɓáy zadε ya le, mu ɓaa. A ze ɓo, zadka bay ká m̄i ɓaa na do ɓáy zadε le, bay ji ndaw roo, mù nda m̄i munu le?»

²⁴ Báyyi le, Anasi ha ri sùu ni ɓáy sal ká do sùo-ε koɓ, í séke ni ha Kayif ká ɓa ngerenzob fe poy luye na.

Piyer may bay ká tul Zezu na roɓay

(Mat 26.71-75; Mrk 14.69-72; Luk 22.58-62)

²⁵ Báyyi le, saw síeke ku na, Simon Piyer kaw núu huu ká zadε na ku koɓ. LEE, i vbi ni mii: «Bo na w̄aa, mù ɓa leɗ nduobal leɗban na key ndaw ya le woo?» Roo le, Piyer may bay a ɓaa mii: «Hay! Ba ɓi ya.»

²⁶ Roɓay, nzob mb̄iw munu ká sakra leɗ káw *ngerenzob fe poy luye na ɓa nzob ini nzob ká Piyer kuŋ basuk-e na vbi ni bay mii: «W̄aa, ɓa ɓo ze m̄i ko mù ɓáy Zezu ká ɓil w̄aa na ku ya le?» ²⁷ Báyyi le, Piyer may bay na ɓa k̄i roɓay mii, ɓa ɓeri ya. LEE, ká zadε ku hoy, tuo ka-káa koŋroŋ.

I mgba Zezu se pol Pilad
(Mat 27.1-2,11-14; Mrk 15.1-5; Luk 23.1-5)

²⁸ Tibie piɛɗ na, ngeredomay Zibri sùu Zezu saa luo Kayif í séke ni boro mbay nzob réke tul puo. Roo le, bari Zibri na i riŋ d̄i ya, bay haŋa ɓo, i zaa fe ká *bol

kusol bari di ba fe ɔm na ya, bo i maa sɔna fe sum suoriya tɔi saa bil koy na. ²⁹ Sɔwke mini ze, Pilad ká ba nzoɓ réke tul puo na tɔi a vaa ziŋ ri ká keɛ a vbi ri bay mii: «Bay ɔi ze i daa bo tul ledban na key le?»

³⁰ Báyii le, i yɔiŋra báy bay ha ni mii: «Zadka'a ba dombirim nzoɓ ya le, buru ti mgbaka ni bay daa ni nduo nduo-o ya.» ³¹ Leɛ, Pilad yɔiŋra báy bay ha ri mii: «Munu zu le, baari ki ze i yaa ni i vaa kuŋ bay bo tul-e sùo-rɔ báy faa bol kusol-rɔ na.»

Báyii le, Zibri yɔiŋra báy bay ha ni mii: «I pɔŋ faa ha buru bay haŋa buru i nzoɓ ya.» ³² Be mini ze, feri key kal mini bay haŋa bay ká Zezu baa se tul kiri hud ká'a huka na, ka do munu báy zadɛ‡.

³³ Báyii le, Pilad ri i a se bil hul be a di Zezu a vbi ni bay mii: «Bo ki ze mù ba mbay Zibri kéle?» ³⁴ Leɛ, Zezu yi a vbi ni bay mii: «Bay ká mù baa key na waa, uru saa bil law-a ki mase, mù laa ká nzaa nzoɓ kiri le?» ³⁵ Báyii le, Pilad yɔiŋra báy bay ha ni mii: «Waa, bi na mi ba Zib maale? Sɔw bori báy *ŋgerenzoɓ fe poyri ze i pɔŋ mù nduo nduo-i. Waa, fe ɔi ze mù daa le?»

³⁶ Leɛ, Zezu yɔiŋra báy bay mii: «Hurusuo nzoɓ ká tusiri key ze daa mi kaw mbay ya. Zadka mi re mbay

ká tusiri key le, nzoɓ biri máa bay ru-ruy ká tul-i ha mi tuo bo bil nduo Zibri key ya. Roo le, hurusuo-i na uru saa luo nzoɓ ká tusiri key ya.»

³⁷ Báyii le, Pilad baa ha ni mii: «Waa, mù ba mbay le woo?» Leɛ, Zezu yɔiŋra báy bay mii: «Be ki ze mù baa ku, mi ba mbay. Bi na, i mbon mi a mi vi tusiri key bay baa nasi bay ká se tul tusue bay. Nzoɓ ha ha ká hii tusue bay na, ka te suk-e a láake bay bi key.» ³⁸ Báyii le, Pilad vbi ni mii: «Tusue bay ze ba ɔi le?»

I kuŋ bay hud bo tul Zezu (Mat 27.15-31; Mrk 15.6-20; Luk 23.13-25)

Fal bayri na ku báyii le, Pilad tɔi ba ki a se a vaa ziŋ Zibri a baa ha ri mii: «Mi ziŋ kaaya mbɔw ká bay daake bay hud bo tul ledban key na ya. ³⁹ Roo le, munu ká ba fe sɔw puo baari ká mi tina nzoɓ mbɔw saa hul sal ha ri banɔo báy *nam suoriya tɔi saa bil koy na, i hii bay haŋa mi tina Zezu, mbay baari Zibri na ha ri le?»

⁴⁰ Be nu ku báyii le, i baa bay báy nzaa-ri gɔrum mii: «U-uu, be ya! Barabas ze buru hii!» Be Barabaske ku na ka ba dombirim nzoɓ.

19

Pilad daa bay hud bo tul Zezu

¹ Be nu ku báyii le, Pilad ha ri mba Zezu i nda ni

báy ndoy dɔŋ rad rad. ² Ro, nzob yúmri kaŋ ngatukru ba taguɓa mbay, roo í mbi guba tul-e a í nduo ni maagari mbay ká s̄ji hola hola. ³ I soro ba lakun-ε í baa mii: «Soko woo, mbay Zibri!» Ro, í nda hala nun-ε kpad kpad.

⁴ Báyyi le, Pilad t̄ji ba k̄i a baa ha Zibri mii: «Ì láa m̄i key! M̄i mgbaka Zezu na bay víke keke key bo, bay haŋa ri kɔ mii, m̄i ziŋ fe kaaya mbjw ká bay haŋa m̄i dáake bay huɗ bo tul ledban na ku ya.» ⁵ Báyyi le, Zezu t̄ji báy taguɓa ngatukru, báy maagari mbay ká s̄ji hola hola na. Leε, Pilad baa ha ri mii: «Ì kɔ nzob na ká do ku.»

⁶ Zadka *ngerenzob fe poyri báy nzob kóro zadri mbi nun-ri í kɔ ni munu báyyi le, i daa fe báy nzaari ḡrum í baa mii: «Ber ni! Ber ni ber máa ka do tul puu say huɗ!» Báyyi le, Pilad baa ha ri mii: «Ì yaa ni s̄o-r̄i bo, í ber ni do tul puu say huɗ na, bay ji le, m̄i kɔ fe mbjw ká bay dáake bay huɗ bo tul-e ya.»

⁷ Báyyi le, Zibri ȳiŋra báy bay ha ni mii: «Buru na, buru do báy *bol kusol mbjw. Báy faa bol kusolke ku na, do nun haŋa ni ka ziŋ huɗ, bay ji le, ka d̄i s̄o-ε ba Vu Ngerewuru.»

⁸ Zadka Pilad laa bayke na munu báyyi le, h̄je daa ni zikiki ba pola pola. ⁹ Leε, ka ȳji a se hula na robay, a vbi Zezu mii: «Mù uru saa ha

le?» Roo le, Zezu ȳiŋra báy bay mbjw ha ni ya.

¹⁰ Báyyi le, Pilad baa ha ni mii: «Waa, bi k̄i m̄i baa bay ze mù fere nzaa-i ya ku le? Mù kɔ mú baa mii, m̄i do báy h̄rusuo ká bay tina mù saa hul sal ndaw, bay haŋa ri ber mù do tul puu say huɗ ndaw na waa, mù kɔ munu ya le?»

¹¹ Leε, Zezu ȳiŋra báy bay a baa ha ni mii: «Ba Ngerewuru ze ha mù h̄rusuo. Zadka Ngerewuru ha mù h̄rusuo key na ya le, mù ti mbaka tul-i báy h̄rusuo mbjw ya. Sawke mini ze, nzob ká poŋ m̄i nduo nduo-ɔ na, bay mgbatule kal mù robay.»

¹² Uru saa zadε ku na, Pilad nzaa faa bay poŋ Zezu. Roo le, Zibri baa bay báy nzaa-ri ḡrum mii: «Zadka mù tina ledban na ku le, mù ti bá nzob taa Mbay Sezar ya. Nzob ha ha ká d̄i s̄o-ε ba mbay na, ka ba nzob tul ngani Mbay Sezar.»

¹³ Zadka Pilad laa baykeri na munu báyyi le, ka mgbatule Zezu na a t̄jike ni keke, a vaa kaw tul karingaw mbay ká zad fón bay. (Riŋ zadke ku na, ba zad bódɔ tisaw, báy nzaa eboro le, i d̄i ba *Gabata*.) ¹⁴ Namke ku na ba nam léke fe s̄um suoriya t̄ji saa bil koy ká maa báy saw síe ká do law tul. Báyyi le, Pilad baa ha Zibri mii: «Ì kɔ mbay baar̄i na ká do ku.»

¹⁵ Roo le, i tii saw baa bay báy nzaa-ri ḡrum ḡrum

mii: «I ni! I ni bo í ber ni do tul puu say hud!» LEE, Pilad baa ha ri mii: «Waa, mbay baari na ki ze, i hii bay haɲa mi ber ni do tul puu say hud ku le?» Bayji le, ngerenzob fe poyri yinjra bay bay ha ni mii: «Buru do bay mbay ki bod ka nde Sezar ya.»¹⁶ Bayji le, Pilad poɲ Zezu nduo nduo-ri bay haɲa ri ber ni do tul puu say hud na.

I ber Zezu do tul puu say hud

(Mat 27.32-44; Mrk 15.21-32; Luk 23.26-43)

Ro, i uru i lie Zezu na rud i mgba ni¹⁷ i ha ni sob puu say hud be suo-ε, a tiike saa ngerepuo bay seke ba zad ka riɲ-ε ba Tunɲuo Tul. (Bay nzaa eboro le, i di ba *Golgota*.)¹⁸ Ka zafe ku na ze, nzoɓ yumri ber Zezu do tul puu say hud ka di, a i ber nzoɓ kiri sidu do lakun-ε ndaw. I ber nzoɓ mbijw do tul puu say hud ka fi hodo be, a i ber nzoɓ ndeke di sidike do tul puu say hud ka fi gel, a i ha Zezu do sikda.

¹⁹ Bayji le, Pilad mbi nzi-ε ha ri daa mbede do gbokro i ber do fi tul-e ka tul puu say hud na. Bay ka i vbie do gbokroke na baa mii: «Zezu ka Nazared, mbay Zibri.»

²⁰ Munu ka zad ber Zezu na do di ya bay ngerepuo na bayji le, Zibri ngii bamba kii fe na, bay ji le, fe ka i kii na, i daa bay nzaa eboro ndaw,

nzaa late ndaw, roo bay nzaa gerek ndaw pi.

²¹ Zadka ngerenzob *fe poy Zibri ka i do di i kii fe na ku munu bayji le, i pie ha Pilad mii: «Mu ti daa ba "Mbay Zibri" ya. Roo le, mu daa mii, "Be ki ze ka di suo-ε ba Mbay Zibri."»
²² LEE, Pilad yinjra bay bay mii: «Fe ka mi daa na, a doko bay zafe munu.»

²³ Fale ka nzoɓ yumri ber Zezu do tul puu say na bayji le, i faa gari be i leke ki bay zad bari nin bele. Roo le, i mbi maagari be ka taɲ saake a do wuu na i daa bo²⁴ i baa bay ka sakra ki mii: «Naa godori maagari na key ya, roo le, naa daa ri dji dji bay koko waa, nzoɓ ve ze a ba taa be le.» Feri key na kal mini bay haɲa bay ka do bil mbede Ngerewuru na, ka o bay zafe ngid bele. Bayke na baa mii:

«I leke gari biri ka sakra ki, a i mbi maagari bi i daake dji dji*.»

Be ze, ba fe ka nzoɓ yumri na i daa.

²⁵ Di ya bay puu say hud Zezu na, mi-ε do di, yu mi-ε ndaw, Mari ka ba may Kolopas ndaw, roo bay Mari ka puo be do Madala ndaw pi.
²⁶ Bayji le, Zezu mbi nun-ε a ko mi-ε na, a di ya bay lakun mi-ε ku na, led nduobal-ε ka'a hii ni bamba na do di ndaw pi. Zezu na baa ha mi-ε mii: «Mgba ni ka ba vu-o.»
²⁷ Fale ku le, ka

* 19:24 19.24 Simri 22.18.

baa ha lef nduobal-ε na ku mii: «A bo laa le, mu ko ni ba maa-ηa.» Uru saa zadε na ku bayji le, lef nduobal-ε na, suu maa Zezu na a zolke faa puo, a koroko ni bay kere.

Hud Zezu

(Mat 27.45-56; Mrk 15.33-41; Luk 23.44-49)

²⁸ Fale ku bayji le, Zezu ko ndaw mii, ped ka Ngerewuru pon zuo nduo-ε bay haηa ni ka daa na, ka daa o bay zadε ngid bele ro. Ze a baa mii: «Kon mbii i mi!» Ka baa munu bay haηa bay ka do bil mbede Ngerewuru na, ka do munu bay zadε. ²⁹ Ka zadε ku na, i daa mbii fe sūuke do suna sii di. Bayji le, nzob yumri mbi vay gari ka nzo mbii nzo, i daa nduo mbii fe sūuke na, a i daa tun nzaa puu ka i di ba izob, roo i ndada ba nzaa Zezu bay. ³⁰ Zadka Zezu aw mbii fe sūuke na bayji le, ka baa mii: «Feri riw bele na o ngid bele ro!» Fale ku le, ka din tul-e mgbura, le, law-ε vi tuo.

Nzob yum tun gar Zezu

³¹ Namke ku na ba nam ped ndebe ka i lekeke fe sum bay tul nam mgbaka taram bari Zibri. Nam mgbaka taramke ku na do bod, a ba bawda nam suoriya. Sawke mini ze, ngeredomay Zibri hii bay haηa hud nzob ka do siya ka tul puu say hud ka bil namke na ku ya. Be ze, i vbi Pilad bay haηa ni ka gur bal-ri ha ri hu ba vaa bo, i dira

ri saa tul puu say hud na. ³² Bayji le, nzob yumri na i se ba zad ka puu say hud do di na. Lee, i gur bal nzob titireke, roo i gur bal nzob ndeke di sidike ka i ber ni do lakun Zezu na. ³³ Zadka i tji tul Zezu na bayji le, i ko ni ba hud ro. Sawke mini ze i gurke bal-ε na ya. ³⁴ Roo le, nzob yum mbijw munu ka sakra nzob hawri vaa tun gar-ε wub bay nzaw be. Lee, ka zadε ku hoy sim bay mbii tji a zuu zuo siri. ³⁵ Nzob ka ko fekeri bay nun-ε na, ba nzobke na ze baa nasi bay fekeri; a nasi bay be ka'a baa na ba suo bay. Bay ka'a baa na, ka ko ba suo bay, bay haηa bo baari hoy kara i daa law-ri ka bo di ndaw. ³⁶ Feri key na tji mini bay haηa bay ka do bil mbede Ngerewuru na, ka o bay zadε nzedem. Bayke baa mii: «Hurusuo-ε mbijw mini kara ti haw ya†.» ³⁷ Robay, i daa do bil mbede Ngerewuru ka zad ki bod mii: «Nzobri fere kom ba luo nzob ka i tun gar-ε bay nzaw na‡.»

I daa Zezu bo luo hud

(Mat 27.57-61; Mrk 15.42-47; Luk 23.50-56)

³⁸ Fal ferri na ku bayji le, Zezeb ka puo be do Ari-mate na, vaa vbi Pilad faa bay mbika hud Zezu. (Be na, ka ba lef nduobal Zezu ba muni, bay ji le, ka daa hje ngeredomay Zibri.) Lee, Pilad pon faa ha ni. Ro, a se a vaa mbi hud Zezu na.

† 19:36 19.36 Tji kele 12.46; Ruo bari 9.12. ‡ 19:37 19.37 Zakari 12.10.

³⁹ Nikoɗem, be ká'a nduo tul Zezu ba sun pola na ka vi ndaw. Ka vi bay sum vay fe ká bare fu buy buy ká i di ba mir; a hay ká i di ba aluwe kara ndaw. Hiike laa le, maa danɗay tom mbjw. ⁴⁰ Bayji le, bari sidí bele na, i mbi huf Zezu, í kaari bay vay gari a í daa vay feri ká bare fu buy buy na tii di tul tul munu ká Zibri daa banɗu bay huf nzob roo í voro na. ⁴¹ Di ya bay zad ká i ber Zezu do tul puu say huf na, wáa mbjw do di. Ká bil wáake ku na, huo tisaw ká i kperε ba luɔ huf fie ká i daa huf bo di ba mbjw ya robay na, do diŋ. ⁴² Ká zadε ku ze, i daa huf Zezu bo di, bay ji le, saw sie tɔn ndji hoy bay haɗa *nam mgbaka taram Zibri na ka tji. Robay, zadε do di ya bay zad puu say huf na.

20

Zezu tji saa luɔ huf

(Mat 28.1-8; Mrk 16.1-8; Luk 24.1-12)

¹ Tibie pied ká sie dimasi ká zad do dilo dilo robay na bayji le, Mari ká puo be do Madala tji a se ba tupal na. Zadka'a tji di na bayji le, ka ko maa tisaw ká i mbiike nzaa luɔ huf na giri bo fi mbjw. ² Bayji le, ka duu a vaa ziɗ Simɔn Piyer bay led nduobal kji, be ká Zezu hii ni bamba na a baa ha ri mii: «I mbi huf Ngerembay na saa

luɔ huf, le, buru ko zad ká i daa ni bo di ya.»

³ Ro, Piyer bay led nduobal Zezu haw na, i uru vad í duu ba tupal na. ⁴ Bari sidí bele na, i duu maa kji reb reb, roo le, led nduobal-ε haw na duu a kal Piyer likid, a tji tupal na kpedere pola. ⁵ Zadka'a duu kom bay kóko bil luɔ huf na bayji le, ka ko gari ká i kaarike Zezu na zuo, roo le, ka rii a se di ya. ⁶ Lεε, Simɔn Piyer ká uru saa fal a vi na maa, rii a se bil luɔ huf na a ko gari ká zuo, ⁷ roo gari ká i kaarike tul Zezu na zuo bay gari haw na mbjw ya. Roo le, garike ku na gim zuo zad kji bod. ⁸ Bayji le, led nduobal Zezu ká tji tupal titire dekre na, rii a se bil luɔ huf na ndaw. Lεε, ka ko feke na, a daa law-ε bo tul tji Zezu na. ⁹ Tusuke le, bay ká do bil mbede Ngerewuru ká baa mii: «Zezu a tji saa luɔ huf a kaw bay kumnun» na, led nduobal Zezuri laa ya bay dorɔ zu. ¹⁰ Fale ku bayji le, led nduobal-eri ká tul-ri sidí na, i yji faa puo.

Zezu baa bay ziɗ Mari ká puo be do Madala

(Mat 28.9-10; Mrk 16.9-11)

¹¹ Bayji le, Mari na yji a ví do nzaa luɔ huf na bay rew mgbofo mgbofo. Bay rew ká'a re bay mbii nun-ε mgbofo mgbofo ku na, ka diɗke tul-e bay kóko bil

§ 19:41 19.41 Ká bil korke ku na, zad ba tisawri riw bele. Ze, i kperε tisawri kperε ndaw roo, í daa huf nzob bo di bay. Bil sewke ku na, bari Zibri voro huf do tusiri buo ya.

luo huf na. ¹² LEE, ka ko lef nzaapedri ka nulue tul-ri sidi, nduo gari ka ba pie kpaa kpaa, a i kaw bil luo huf ka Zezu bo di na. Nzob mbijw kaw fi tul-e, a nzob mbini laa le, kaw fi bal-e.

¹³ Bayji le, i vbi Mari bay mii: «Tinam buru, mina roo mu re-rew maale?» LEE, ka yijira bay bay ha ri mii: «I mbi huf Ngerembay bi na i zolke dof ha mi ko zad ka i daa ni bo di ya.» ¹⁴ Fal bayri ka'a baa na ku bayji le, ka fere nun-e ba fal, le, ka ko Zezu ka do yol ku, roo le, ka ko ni ba Zezu na ya. ¹⁵ Ro, Zezu vbi ni bay mii: «Tina, mina roo mu re-rew maale? Waa, a ve ze mu nzaa ni le?»

Mari na ker ka bil law-e a mgba mii, ko ya le, ba nzob ka koru waa na ku, ze a baa ha ni mii: «Zadka ba bo ze mu mbi huf Zezu na le, mu kie mi zad ka mu daa ni bo di na ha mi vaa mbi ni.» ¹⁶ Bayji le, Zezu baa ha ni mii: «Mari!» LEE, ka fere kom ba luo-e a baa ha ni bay nzaa eboro mii: *Raboni!* (Marake baa mii: «Gaŋ bi!») ¹⁷ LEE, Zezu baa ha ni mii: «Mgba mi ya, bay ji le, mi se luo Baa ka nulue ya robay. Roo le, mu se mu vaa baa ha yu-iri mii, mi se ba luo Baa ka ba Baa baari ndaw, roo luo Ngerewuru bi ka ba Ngerewuru baari ndaw.» ¹⁸ Ro, Mari ka puo be do Madala na se a vaa baa bayke ha lef nduobal-eri mii: «Mi ko Ngerembay!» Fale le, ka kji fal bayri ka'a

baa ha ni na ha ri laa.

Zezu tji tul lef nduobal-eri
(*Mat 28.16-20; Mrk 16.14-18; Luk 24.36-49*)

¹⁹ Ba tilaw ka sie dimasike ku na, lef nduobal Zezuri mbu ki i kaw hula i dar faakeri gbak gbak do di, bay ji le, i daa hie bay ngeredomay Zibri. Bayji le, Zezu tji sakra bari mbuda a baa ha ri mii: «Dekeke ka sad zij ri!»

²⁰ Fal bayri ka'a baa na ku bayji le, ka kie ri bol kol nuo ka do nduo-eri bay gar-e. Zadka lef nduobal-eri ko Ngerembay bari na bayji le, suoriya mbaa bil law-ri gbay gbay. ²¹ LEE, Zezu baa ha ri ba ki na robay mii: «Dekeke ka sad zij ri! Munu ka Baa pie mi na, bi kara mi pie ri ndaw.»

²² Fal bayri na ku bayji le, ka nda omi pud zuo tul-ri a baa mii: «I yaa Tem Law Pie na ba bil law-ri.» ²³ Nzobri ka i naa bay feyaa bari ka tul-ri na, bayke mgba tul-ri mbaa. A bari ka i naa bay feyaa ka tul-ri ya laa le, bayke mgba tul-ri banquo kpadara.»

Toma ko Zezu ba Ngerembay be

²⁴ Bayji le, Toma ka ba nzob mbijw ka sakra lef nduobal-eri ka duo fale sidi ka i di ni ba lef ndoŋo na, ka do sakra bari bay nam ka Zezu tji tul-ri na ku ya. ²⁵ LEE, lef nduobal Zezu hawri baa ha ni mii: «Buru ko Ngerembay bay nun buru!» Roo le, Toma

na yjira báy bay ha ri mii: «Zadka mĩ kɔ bol kol nɔɔ ká do nduo-eri na ya, mí daa vu nduo-i nduo bol kol nɔɔke na ku ya ndaw, a mí daa nduo-i nduo bol kol nɔɔ ká gar-ε ku na ya ndaw le, mĩ ti daa law-i bo di ya mgban.»

²⁶ Daa nam tɔnɔ sidĩ ká fale na ku báyii le, led nduobal Zezuri mbu kị í kaw hula ba kị. Haw ku báyii le, Toma na kaw zin ri ndaw ro. Faa hulri ká i dar gbak gbak do di na hoy kara, Zezu tji sakra bari na mbuda a baa ha ri mii: «Dekeke ka sáf zin ri!»

²⁷ Fale ku le, ka fere nun-ε ba luo Toma a baa ha ni mii: «Mu zuda vu nduo-ɔ ba key mú kɔ nduo-iri key, a mú zuda nduo-ɔ mú daa nduo bol kol nɔɔ ká gar-i key! Pón nzaa may bay bo, a mú daa law-a bo tul-i.»

²⁸ Leε, Toma yjira báy bay ha ni mii: «Mbay bi! Ngerewuru bi!»

²⁹ Zezu baa ha ni mii: «Bay kóko ká mù kɔ mĩ key ndaw roɔ, mú daa law-a bo tul-i le? Suoriya ba taa nzobri ká i kɔ mĩ ya hoy a í daa law-ri bo tul-i.»

Mara bay mbede key

³⁰ Zezu daa kiri fe sanri bod bod ngji bamba ká nun led nduobal-eri ká i daa bayke do bil mbede ni key ya. ³¹ Roo le, feri ká i daa do bil mbede ni key na, bay hanja ri daake law-ri bo tul Zezu, a í kɔ ni ba *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay pie ni ví yaa nzobri na ka ba Vu

Ngerewuru. A zadka í daa law-ri bo tul-e le, í káw báy kumnun báy faa be.

21

Zezu tji tul led nduobal-eri ká nzaa maambii

¹ Fal feri na ku báyii le, Zezu kie sùo-ε ba kị ha led nduobal-eri ká nzaa maambii ká Tiberiyad. Faa ká'a kike sùo-ε na ze do key: ² Simon Piyer ndaw, Toma ká i di ni ba led ndɔnɔ ndaw, Nataniyel ká puo be do Kana ká kudu zad ká Galele ndaw, vu Zebederi ndaw, roɔ báy led nduobal Zezu kiri ká tul-ri sidĩ na, i do zin ri mbjw hoy. ³ Ro, Simon Piyer baa ha ri mii: «Mĩ séke bay saa basan.» Leε, i baa ha ni mii: «Buru hoy kara buru séke zin mù ndaw.» Ro ze, í zol í vaa kaw bil tuo, le, bil sunke ku na i suo mbii kpuy í mgba sji mbjw vben ya.

⁴ Nzaa faa ruo ká zad faa hie na báyii le, Zezu tji nzaa kporombii, roo le, led nduobal-eri kɔ ni ba be ya. ⁵ Leε, ka baa ha ri mii: «Nzob buɔ-iri, le, í mgba sji mgba kị zu le woo?» Leε, i yjira báy bay ha ni mii: «Kúy! Buru zin fe mbjw ya!»

⁶ Báyii le, Zezu baa ha ri mii: «Munu le, í mbi basan baari na í vbu ba laa bil tuo ká fi hodo ku í kɔ, í mgbaka fe.» Leε, i vbu basan bari na. Ro ze, sjiiri tab di tusuru ha ri taɔ kúɔ saa bil mbii ba kele na kpuy. ⁷ Báyii le, led nduobal ká Zezu hii ni

bamba na baa ha Piyer mii:
«Ba Ngerembay!»

Zadka Simon Piyer laa mii,
«Ba Ngerembay» na bayji le,
munu ka'a do suo-e hoy na,
ka mbi gari be a nduo a
siŋ tul-e ha, a zo bo mbii.

⁸ Bie lef nduobal Zezuri ka
i kaw bil tuo na, i kuɔ basan
bay sjiiri ka taɔ di tusuru
na i seke ba nzaa kporom-
bii. Zade do di ya, di maa
ika nduo isofri munu hoy.

⁹ Zadka i tji saa bil tuo na
bayji le, i ko sie huu do ka i
daa sji bo tul-e, bay maapa.

¹⁰ Lee, Zezu baa ha ri mii:
«Sjiiri ka i mgba na i wal
haneri i vike ha mi.»

¹¹ Bayji le, Simon Piyer na
hil a kaw bil tuo, a vaa kuɔ
basan ka bawda sjiiri mbaa
di tusuru na a tjiike kele.
Sjikeri riw bele na ba isof
bay siŋ ndebe pare say. Ze
munu hoy kara basan na
godɔ ya. ¹² Lee, Zezu baa ha
ri mii: «I vi bo i su fe key.»
Ka sakra lef nduobal-eri ku
na, nzoɔ mbijw mini ka maa
bay vbika bay mii, «Mu ba
ve le» na tiya, bay ji le, bari
na i ko ndaw mii, be na ka
ba Ngerembay.

¹³ Bayji le, Zezu soro ba
lakun-ri a mbi maapa na, a
leke ri a yi a mbi sji na a leke
ri faa mbijw munu na ndaw.

¹⁴ Uru saa nam ka Zezu tjiike
saa luɔ hud na, be ni key na
ba kie suo faa bal ba sayke
ro, ka tjiike tul lef nduobal-
eri key.

¹⁵ Fale ka i su feri na ku
bayji le, Zezu fere nun-e ba
luo Simon Piyer a vbi ni
bay mii: «Simon vu Zaa,
waa, mu ko mi ba nzoɔ nun-
a mba nzoɔ niri key le?»
Lee, ka yinjra bay bay ha ni
mii: «Uu, Ngerembay, mu ko
ndaw, mi hii mu.» Lee, Zezu
baa ha ni mii: «Munu zu le,
hol badu biri ha mi.»

¹⁶ Fale ku le, Zezu vbi ni
bay faa bal ba sidike mii:
«Simon vu Zaa, waa, mu
ko mi ba nzoɔ nun-a le?»
Lee, ka yinjra bay bay ha ni
mii: «Uu, Ngerembay, mu ko
ndaw, mi hii mu.» Lee, Zezu
baa ha ni mii: «Munu zu le,
nda faa pol badu biri ha mi.»

¹⁷ Bayji le, Zezu yi a vbi
ni bay ndeke di faa bal ba
sayke mii: «Simon vu Zaa,
waa, mu ko mi ba nzoɔ nun-
a le?» Vbiw ndeke di faa bal
ba sayke ka Zezu vbi Piyer
mii, «Mu ko mi ba nzoɔ nun-
a le» na bayji le, law Piyer
kuŋ mbii gbad ro a ha ni
yinjra bay bay ha Zezu mii:
«Mbay, bo na mu ko feri riw
bele. Mu ko ndaw, mi hii
mu.» Lee, Zezu baa ha ni
mii: «Munu zu le, hol badu
biri ha mi. ¹⁸ Mi baa ha mu
ta-taŋ ba tusue ki: zadka mu
ba kuban robay na, mu siŋ
tul gari bo bay sal bil suo-
o ki, a mu seke zad ka law-
a hii. Roo le, zadka mu di
taw na, mu ndada nduo-o
kparak bay hana nzoɔ ki ro
ka siŋ sal bil bo na ha mu, a
kuɔ mu a seke zad ka law-a
hii ya.» ¹⁹ (Bay faa bayri key
na, Zezu kieke faa ka Piyer

a húkake bay d'áake riŋ dika bo tul Ngerewuru.) Fale ku le, ka baa ha Piyer mii: «Mu se fal-i.»

²⁰ Báyji le, Piyer fere kóm ba fal-ri, le, ka kó led nduobal ká Zezu hii ni bamba na dii fal-ri. Ba fe ká'a d'aa nzi-ε hula basuku Zezu ká nzaa fe sum a dakla bay mii: «Mbay, waa, a ve kji ze a mbika tul-a le» na.

²¹ Zadka Piyer kó Zaa na munu báyji le, ka baa ha Zezu mii: «Mbay, a fe na waa, fe ji kji ze a tji tul-e le?»

²² Zezu yinjra báy bay ha ni mii: «Ze mi hii bay haŋa ni kaw báy kumnun kpuru maa báy nam yji bi hoy kara, bay bo ti di ya. Bo na, mu se fal-i.» ²³ Be nu ku báyji le, soro bayke nda nzaa nzofri haraŋ haraŋ ká sakra nzof mbika lawri mii, led nduobal-εke ku na ti hu-huf mbaa. Tusueke le, Zezu baa munu ya, roo le, ka baa mii: «Ze mi hii bay haŋa ni kaw báy kumnun kpuru maa báy nam yji bi hoy kara, bay bo ti di ya.»

²⁴ Ba led nduobal-ε taa mbjwke ká baa bay nasi fekeri na ze, ka d'aa bay fekeri key na do mbede. A bay nasi beri ká'a baa na, buru kó ba sùo bay.

Sin tul bay

²⁵ Zezu d'aa kjiri feru bod bod ngji bamba tasiri. Zadka náa vbieri fekeri báy nzi-ε lem lem riw bele do bi mbede le, mi ker mi kó le, ká bil tusiri key riw bele na,

zad ká bay d'aa mbedekeri zuo di na, a tiika ya mbanj.

Ped nzoɓ ndáy nzaapedri

Bay ká se tul ferí ká ɗo bil mbede ni key

Mbede key na Luku ɗaa a kjiike fal ferí ká Ngerembay ɗaa ká fal zól be ba nulue, bay haɗa leɗ nduobal-eri zɪŋke hɸrusuo í maa káake káa Báy Kere ha saw nzoɓri ɓoɗ ɓoɗ ká tusiri key báy faa Tem Law Pie ká'a pieke ha ri.

Bari leɗ nduobal Zezuri ká í ba nzoɓ ndáy nzaapedri na, i baa nasi bay tji Zezu saa luɔ huɗ na ha nzoɓri ká Zuruzalem. Roo le, zadka nzoɓ kún sal bay luyeri ká ɗi i ɗaa nun-ri tuɔ síe bay tul káa Bay Kere na báyji le, nzoɓ mbika lawri tji ɗul saa Zuruzalem na í vaa kaw zad kji ká kuɗu zad ká Zude ndaw, kuɗu zad ká Samari ndaw, kpuru tji ngerɛpuo Antiyos. Zadkeri riw bele ku na, i ka-káa Bay Kere ká se tul Zezu Krisi ká ɗi.

Ká bil ferí ká kal ku na, baa bay se tul Piyer, Zak, Zaa, Zak yu Zezu, roɔ kakalke le, baa bay se tul Pol ze ngji. Nzoɓ ɗaa mbede key na kji fal varuri ká Pol se, ká'a ɗaa ha mbu tul kji nzoɓ mbika lawri ɗo kuɗu zad ká Azi ndaw, Maseduwan báy Akayi ndaw, roɔ ká zad kji ndaw pi na. Mbede key na, ɔɔ ɓie soro bay Pol ká naa hul sal ká Rom. Be nu ku hoy kara Bay Ngerewuru,

báy ped ɗaa Tem Law Pie na, nzoɓ ti mgbaka naa hul sal ya.

Maa bayri ká ɗo bil-e

Uru saa nam zól Zezu ba nulue kpuru tji nam pantekod: 1-2

Baa nasi bay Zezu, báy ɗaa nun nzoɓ mbika lawri tuɔ síe: 3-8

Pol suo kér bay be: 9

Titire nzoɓ mbika lawri ká i ba Zib ya: 10-12

Titire varu ká Pol se: 13-14

Mbu kji nzoɓ ndáy nzaapedri ká Zuruzalem: 15

Varu ndeke ɗi ba sidike ká Pol se: 16-18

Varu ndeke ɗi ba sayke ká Pol se: 19-21

Pol naa hul sal ká Zuruzalem, roɔ í soro ni se Rom: 22-28

Luku baa bay se tul mbede key

¹ Nzoɓ buɔ-i Tiyofil, mbede key na ndeke ɗi sidike ro zey. Mbede ká mɪ ɗaa ha mù ká pola na, mɪ kjiike fal ferí riw bele ká Zezu tii saw ɗaa, báy fe féreeri ká'a fere nzoɓri, ² báy tiikake kpuru tji nam ká Ngerewuru mbi ni se nulue. Pola roɔ bay haɗa ni se nulue na, báy faa hɸrusuo Tem Law Pie na ka kjeke nzoɓri ká'a nan ri ba *nzoɓ ndáy nzaapedri na fe ká bay ɗaa. ³ Fal huɗ be na, ka yi a ví tji tul-ri báy kumnun, a kie sɔo-ε faa bal ngi-ngji ha ri ko ta-tan mii, ba be na kji. Ká bil namri ká sín niŋ na, ka tji

tul-ri a baa bay ká se tul réke mbay Ngerewuru ká tul nzobri na ha ri. ⁴ Nam mbijw munu ká'a mbu kị zinj ri na, ka baa ha ri mii: «Í zól ká Zuruzalem ya, roo le, ì giyan fe ká Băa waa zinj ri na. Be ze ba fe ká mĩ baa bayke pola ha ri. ⁵ Tusueke le, Zaa na daa tul nzobri nduo mbii. Roo le, baari na, nam tòn ngij ya hoy ro bay haña mĩ daa ri nduo bil Tem Law Pie.»

Zezu se ba nulue

⁶ Báyji le, *nzob ndáy nzaapedri mbu kị ká luo Zezu í vbi ni bay mii: «Mbay, waa ká bil sew ni key ze mù léke puoruo *Izarayel na le?» ⁷ LEE, ka yijra báy bay ha ri mii: «Bay ká se tul namke báy sewke na, Băa Ngerewuru hu-ε kị hoy ze tuu namke bo, ba bay baari ya. ⁸ Roo le, zadka Tem Law Pie a dī a kaw tul-ri na, ì zinj hurusuo, le, ì bá nzob nasi bay bi ká ngerepuo Zuruzalem key, báy kufu zad ká Zude báy Samari riw bele kpuru tji gbụ tusiri.» ⁹ Fale ká'a baa baykeri na munu báyji le, ká zadε ku hoy Ngerewuru naa ni ká nuri ká sakra bari ku ba nulue. LEE, i kó-kóm wuam ba fal-ε kpuru ha sii mbam ví guba tul-e gbukru ha ri kó ni mbăa.

¹⁰ Zadka i do í kó-kóm wuam ba fal-ε ká'a se ba nulue vaw na báyji le, nzobri sidī nduo gari ba pie kpaa kpaa tji tul-ri mbuda, ¹¹ í vbi

ri bay mii: «Baari Galeleri, bay ji ndaw roo, ì do í kó-kóm wuam ba nulue le? Be Zezu ká Ngerewuru naa ni ká sakra baari ha ni zol ba nulue vaw na, ká'a yji faa mbijw munu ká ì kó ni báy zólí be ba nulue vaw na.»

Nzob mbika lawri giyan Tem Law Pie

¹² Nzob ndáy nzaapedri dī saa tul kuo ká riñ-ε ba Oliyiye, a í yji í se Zuruzalem. Kuoke ku na do dī ya báy Zuruzalem. Sal faake dī do munu ba hāari bil puo ká nzobri se ká síe *nam mgbaka tarām Zifri na. ¹³ Zadka i tji puo na báyji le, i hil í se bil hul káy tul kị ká do siya ká ba zad mbu kị bari banquo na. Riñ nzobkeri na ze do key: Piyer ndaw, Zaa ndaw, Zak ndaw, Andere ndaw, Filiβ ndaw, Toma ndaw, Batelemi ndaw, Matiye ndaw, Zak vu Alfe ndaw, Simon be ká'a hii nzob beri a ru-ruy bay tul-ri ndaw, roo Zud vu Zak ndaw pi. ¹⁴ Bari riw bele báy máyri, báy Mari máa Zezu ndaw, roo báy yu Zezuri ndaw na, i zuo zinj kị mbijw í mbu kị banquo kpadara í daa nzaa bay kere.

Matias suo bol Zudas

¹⁵ Nam mbijw munu ká nzob mbika lawri riw bele mbu kị maa isod báy sin sidī na, Piyer uru siya ká sakra yu-eri a baa ha ri mii: ¹⁶ «Yu-iri, do nun haña bay ká Tem Law Pie ha *David baa ká bil mbede Ngerewuru na, ka

do munu báy zadε. David na baa bayke pola hoy se tul Zudas, be ká'a nda faa pol nzobri ha ri mgba Zezu na. ¹⁷ Be na, pola na i kji ni zinj buru *nzob ndáy nzaapedri, a kaw zinj buru mbjw a daa ped zinj buru. ¹⁸ Roo ε, ledbanke ku na faa lari ká i ha ni bay tul fe kaaya be na a hieke waa. Ká bil wáake na, ka lie kparafal bo siri, ε, bil-e saka a ha kara bil-e tji zuo siri gberem. ¹⁹ Bayke ku na, nzobri ká Zuruzalem riw bele laa ha ri túuke rin wáake báy nzaa bay bari mii, *Hakeledama*. Báy nzaa bay naari ε, baa mii, "waa sim."» Lεε, Piyer baa ha ri na robay mii: ²⁰ «Ka bil Mbede Simri na David baa mii:

"Ndad bay pón puo be ha ni do ba pile kivbiw.

Ndad bay haña nzob mbjw kara ka daa puo ká di ya*."

Robay, ka baa mii:

"Ndad bay haña nzob kji bod, ze ka suo bol ped be†."»

²¹⁻²² «Munu zu ε, náa náari nzob mbjw ká sakra naari key na, ha ni ka suo bol-e a zúo zinj buru nzob ndáy nzaapedri bo, a baa nasi bay tji Ngerembay Zezu saa luó hud na. Nzobke ku na, do nun haña ni ka ba nzob ká do zinj buru báy namri riw bele ká Ngerembay Zezu dóke sakra naari, tii sawke báy namri

ká Zaa dáake tul nzobri nduo mbii kpuru tji sieke ká Ngerewuru mbi Zezu ká sakra naari ha ni se nulue.»

²³ Báyji ε, i nan nzobri sidi i daa ri do pol-ri: nzob mbjwke rin-ε ba Zezeb Barsabas, be ká i di ni ba Zustus. A nzob sidike laa ε, rin-ε ba Matiyas. ²⁴ Falε ε, bari riw bele na, i daa nzaa bay kere i baa mii: «Mbay, bo ká mù ko bil law nzobri riw bele na, mu kie buru nzobri ká sidi key, waa, nzob ha ze mù náa ni ²⁵ ha ni ba nzob ndáy nzaaped, a suo bol ped Zudas ká'a pón pedke a se ba zad taa hay ká ba taa be na ε?» ²⁶ Báyji ε, i daa dji dji bay náa nzob mbjw ká sakra bari. Lεε, dji dji na todo bo tul Matiyas ha ni nde tul nzob ndáy nzaaped hawri ká tòn duo fale mbjw ná.

2

Tem Law Pie vi tul nzob mbika lawri

¹ Zadka *nam suoriya pan-tekod vi báyji ε, nzob mbika lawri riw bele mbu kji ká zad mbjw. ² Lεε, zadε ku hoy, giri fe mgba saa nulue vbububu rii zuu bura, a yaa bil hul ká i kaw di na kpol kpol. ³ Báyji ε, i ko rim feri tji rii rim huu, wal a do tul-ri mbjw mbjw riw bele. ⁴ Lεε, Tem Law Pie yaa bil law-ri kpol kpol bele, ha ri tii saw baa nzaa kiji bod bod,

* 1:20 1.20 Simri 69.25. † 1:20 1.20 Simri 109.8.

munu ká Tem Law Pie ha ri baa na.

⁵ Bil puo ká Zuruzalem na, Zibri ká i h̄e Ngerewuru ká i uru saa saw puori ká tusiri key bod bod riw bele na i do di. ⁶ Zadka i laa giri fe ká mgba na báyii le, i duu giriri i vi di báyu ruo, le, zad bay zee ri sel, bay yi le, nzob h̄a h̄a h̄oy kara laa bay ká i baa na báyu nzaa mbón ni mbón ni. ⁷ Báyii le, i kaw yer, i dakla bay ká sakra ki mii: «Waa, nzob niri ká i baa bay key na, i ba Galeleri riw bele ya le? ⁸ Uwaa, daa mina ndaw roo, náa láari bayri ká i baa báyu nzaa mbón naari mb̄iw mb̄iw riw bele mini key le? ⁹ Sakra naari key na, nzob haneri uru saa Parte ndaw, Medes ndaw, Elam ndaw, Mesopotami ndaw, Zude ndaw, Kapados ndaw, Pon ndaw, Azi ndaw, ¹⁰ Firizi ndaw, Pamfili ndaw, Ezibte ndaw, tusiri Libi ká do lakun Sirén ndaw, roo bari ká i vi saa ngerewuru ká Rom, ¹¹ Zibri báyu nzobri ká i fere sùo-ri i vi ba nzob kóf Ngerewuru ndaw, Keredri ndaw, Arabiri ndaw na, i baa mii, daa mina roo náa láari bay fe daa Ngerewuru ká ndaf bamba tasiri báyu nzaa mbon naari bod bod mini key le woo?» ¹² Bari riw bele na, i kaw yer h̄a k̄er bay i ri ba hud, ha ri baa bay ká sakra ki mii: «Sawke mina maa le?» ¹³ Báyii le, nzob haneri sie ri i baa mii: «Him ze daa ri,»

Kaa bay Piyer

¹⁴ Báyii le, Piyer báyu nzob ndáy nzaaped h̄awri ká duo fale mb̄iw na, i uru i do siya. Lele, Piyer mbi bay a baa báyu bawda kusol-e h̄a nzobri mii: «Baari Zibri, báyu baari riw bele ká i kaw Zuruzalem na, i te suku-ri i láake bay biri ká mi baa ha ri key na ta-tan. ¹⁵ Nzobri ká i ko ri key na, ba him ze daa ri munu ká i ker ká bil law-ri ku ya, bay yi le, sie ká do key na, ba saw sie t̄ono mb̄iw tibie h̄oy robay. ¹⁶ Roo le, fe ká daa ri key na, ba fe ká Zuyel nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru baa bayke pola. ¹⁷ Ngerewuru baa h̄a ni mii:

“Sie oro bie namri ká tusiri key na,

m̄i h̄ana Tem Law Pie bi ya bil law nzobri riw bele.

Vu baari taa warakeri báyu máykeri na,

i yaana bay saa nzaa-i i baa h̄a nzobri.

Led kuban baari na, m̄i h̄ana fe tina nun ha ri,

a ngereri h̄oy kara i kóko fe báyu lom.

¹⁸ Ba tusue ki, sieke ku na,

m̄i h̄ana Tem Law Pie bi ya bil law nzob ped biri

taa warakeri báyu máykeri, a i baake bay ká i ya saa nzaa-i na.

¹⁹ Mi daa feri ká mba kóko ká tumbam suku,

báyu fe sanri ká kie fe ká tusiri key.

I kóko sím ndaw, huu ndaw,
zuu huu ndaw.

20 Síe a fére sùo-ε dō guu,
few hoy kara a fére sùo-
ε ba síe munu ká sím
pola rōo bay haṅa nam
Ngerewbay
ká ba bawda nam
suoriya na ka vi báy.

21 Báyii lé, nzob haṅa haṅa ká
kof Ngerewbay lé,
Ngerewuru a yaṅa
ni*.”

22 «Baari Izarayelri, ì laa
bay niri key na báy kere!
Zezu ká Nazaref na, ka ba
nzob ká Ngerewuru kie ni
ba nzob pef be báy faa fe
sanri, báy ferì ká mba kóko,
rōo báy ferì ká ba fe kíe fe
ká Ngerewuru daa báy faa
be ká sakra baari, munu ká
ì kō báy sùo-rì ta-taṅ ndaw
ro na. 23 Nzob key na, ì
pōṅ ni bo nduo ngeredomay
baari. Ze baari nzob feyaari
kì ì mgbani í ber ni dō tul
puu say hud, í i ni munu ká
Ngerewuru mbi nzi-ε ká dī
pola a leke bay haṅa ni ka dō
munu. 24 Roo lé, Ngerewuru
tina ni saa luō hud haṅa ni kaw
báy kumnun, a mjira sal hud
be, bay jì lé, hud maa bay
mgbaka ni naa bil luō ya,
25 munu ká *David baa bay
se tul-e mii:

“Mì kō Ngerembay dō zìṅ mǐ
baṅguo kpadara;
ka kaw lakun-i bay haṅa
sùo-i ka tō ya.

26 Saṅke mini ze, bil law-i dō
báy suoriya,

bay biri ká mǐ baa na,
mǐ záyke sùo-i,
a naysuo-i kara a doko
báy kere;

mǐ daa law-i te tul-a
nzokdō, Ngerembay,

27 bay jì lé, mù ti pōṅ mǐ
dō zad baw ya.

Bi ká mǐ dō bod ba taa bo
na,

mù ti pōṅ faa haṅ
naysuo-i puṅ mbuduk
mbuduk ya.

28 Mu daa haṅ mǐ kō faa
hayri ká haṅ mǐ káw
báy kumnun.

Munu ká mù dō zìṅ mǐ na,
suoriya mbaa bil law-
i gbay gbay†.”

29 «Baari yu-iri, mǐ kíe rǐ
bay ká se tul David ká ba
bulu kadok naari na ha rǐ
laa ta-taṅ. Bay ká David baa
key na, ka baa se tul-e be
kì sùo-ε ya, bay jì lé, David
na hu ha ri voro ni, a luō
hud be hoy kara dō sakra
naari key tji vuri báy. 30 Roo
lé, zadka'a kaw báy kumnun
báy na, ka ba nzob yaṅa
bay saa nzaa Ngerewuru.
Ka kō ndaw mii, Ngerewuru
waa bay, a háake hud mii,
nzob mbjw ká saṅ kani beri
a káw tul karingaw mbay
beri a suo bol beri. 31 Be
ze, munu ká David kō fe
ká'a tji na, zadka'a baa
mii: “Ngerembay ti pōṅ beri
dō zad baw ya, a naysuo
beri kara ti puṅ mbuduk
mbuduk ya ndaw” na, ba
bay ká'a baa se tul tji *Krisi
saa luō hud. 32 Ba be Zezu

* 2:21 2.21 Zuyel 2.28-32. † 2:28 2.28 Simri 16.8-11.

na key ze Ngerewuru tina ni saa luɔ hud, ze buru riw bele buru ba nzob nasi bayke.

³³ Bãa Ngerewuru na mbi ni kaw tunduo hodo be ká nulue, a ha ni Tem Law Pie ká'a waa bayke na. Be ze, Zezu ha Tem Law Pie na yaa bil law buru kpol kpol munu ká i ko a í laa báy suku-rĩ ndaw key ku. ³⁴ Tusueke le, ba David ze Ngerewuru mbi ni se nulue ya, roo le, David na baa mii:

"Ngerewuru Ngerembay
baa ha Ngerembay bi
mii:

'Mu ví káw tunduo hodo bi,
³⁵ kpuru

maa báy haña mĩ haw yum
ká tul nzob tul ngani bori
ha ri vi ba fe daa bal-a zuo
di.' "

³⁶ «Be mini ze, ndaf bay haña baarĩ led Izarayelri riw bele i ko ta-tan mii, be Zezu key ká i ber ni do tul puu say hud na, ba be na ki ze Ngerewuru waa a pie ni ví yaa nzobri, a daa ni kaw ba Ngerembay.»

³⁷ Zadka nzobri laa bay Piyer na báyi le, law-ri kuñ mbii gbad ha ri vbi Piyer báy nzob ndáy nzaaped hawri mii: «Yu bururi, waa, buru daa mina le?» ³⁸ Lee, Piyer yiinra báy bay ha ri mii, «I suo kér bay baarĩ bo, ha ri daa tul-rĩ nduo mbii báy riñ Zezu Krisi. Be ndaw roo, Ngerewuru a ndáka buma ká tul feyaa baarĩ zinj ri báy. Be roo, i zinke fe ini Tem Law Pie ká Ngerewuru waa bay haña ri na báy.

³⁹ Tusueke le, fe inike ká Ngerewuru waa na, do bay tul-rĩ ndaw, vu baarĩ ndaw, roo bay tul bari riw bele ká i do di di mak mak, bari ká Ngerembay Ngerewuru naari a dika ri bay haña ri vi luo-ε na.»

⁴⁰ Báyi le, Piyer baa bay kiri ngii bamba a bakake ri ndaw, a bo ri ndaw mii: «I tji ká sakra nzob ndayari key bo, í ha Ngerewuru ka yaa ri.» ⁴¹ Nzobri ngii bamba ká sakra bari na, i yaa bay be na ha ri daa tul-rĩ nduo mbii. Namke ku na, nzobri maa isof sof duo zad say (3.000) nde tul nzob mbika law hawri.

Zad káw nzob law mbiwri

⁴² Nzob mbika lawri na i mgba suo-ri ngo-ngon banquo kpadara: i mbu tul ki bay láa fe fére ká *nzob ndáy nzaapedri fere ri ndaw, í zuo zinj ki mbiw hoy ndaw, í su fe zinj ki mbiw hoy ndaw, a í daa nzaa bay kere zinj ki mbiw hoy riw bele ndaw pi. ⁴³ Hie mgba nzobri riw bele, bay yi le, nzob ndáy nzaapedri na, i daa fe ká mba kóko ngii bamba báy fe sanri. ⁴⁴ Bari riw bele ká i vi ba nzob mbika lawri na, i mbu tul ki ká zad mbiw banquo, í daa law mbiw zinj ki ká tul fe bari riw bele. ⁴⁵ I hie zad bari báy fe kereri ká i doke na, í wal larike ha ki riw bele maa báy zad fe ká nzob haa haa le, se sieke na. ⁴⁶ Báy namri riw bele na, i mbu ki banquo

kpaɗara ká bil mgbaj ká *hul kaɓi Ngerewuru ɗo ɗi. I su fe zinj ki mbijw hoy ká faa hul ki. Fe sum ká i su zinj ki mbijw na, i su báy suoriya ndaw báy law ká *taɗ kad kad ndaw pi. ⁴⁷ I pisi Ngerewuru, i ndaɗ ká nun nzoɓri riw bele. Báyii le, báy namri riw bele na, nzoɓri ká Ngerewuru yaa ri na, ka ɗaa ri nde tul nzoɓ mbika law haɓwri.

3

Gõm ká uru a se-seɗ

¹ Nam mbijw munu ká sie fere sùo-ε maa saw sie say ká ba saw sie ɗaa nzaa bay kere Zifri na báyii le, Piyer báy Zaa se ba *hul kaɓi Ngerewuru bay ɗaa nzaa bay kere. ² Lee, wara nzoɓ mbijw munu ká i mboɗ ni ba gõm saa wuru na, i sob ni ha ni kaw faa rii ba hul kaɓi Ngerewuru ká i ɗi ba Faa Kere na, bay haɓa ni goɗ fe ká luɔ nzoɓri ká i ɗo rii ba baɗi. ³ Zaɗka ledban na ko Piyer báy Zaa ká i ɗo rii ba baɗi na báyii le, ka goɗ ri lari. ⁴ Lee, Piyer báy Zaa sidi bele i ko-kóm ba nun-ε, ro Piyer baa ha ni mii: «Mu ko buru key.» ⁵ Báyii le, ledban na ko-kóm kaa ba luɔ-ri a giyaɗ bay zinj fe ká nduo-ri. ⁶ Lee, Piyer baa ha ni mii, «Mi ɗo báy lari ká nduo-i key bay haɓa mù ya. Roo le, fe ká mi ɗõke na, mi haɓa mù: Uru siya mú se-seɗ báy riɗ Zezu *Krisi ká Nazareɗ!» ⁷ Ro, a mgbá nduo hoɗo be

a ura ni ɗo siya. Zaɗe ku hoy, bal-eri báy para nun bal-eri ngoɗ kpaɗ ɗo ɗi ha ni. ⁸ Lee, ka uru vad a ɗo siya a tii saw se-seɗ, a rii bil hul kaɓi Ngerewuru zinj *nzoɓ ndáy nzaapedri na a se-seɗ báy kere, a zo zakra zakra báy suoriya a pisi Ngerewuru. ⁹ Ruɔ nzoɓri riw bele ká i ko ni se-seɗ na, i pisi Ngerewuru ndaw. ¹⁰ Zaɗka i ko ni ba be ká'a kaw faa hul kaɓi Ngerewuru ká i ɗi ba Faa Kere a goɗ fe na báyii le, zaɗ bay zee ri sel ha ri kaw yer bay tul fe ká kal ká tul-e na.

Piyer tina saw fe ɗaa bari

¹¹ Ledban na poɗ fal Piyer báy Zaa ya; nzoɓri riw bele ká zaɗ bay zee ri na, i uru i ɗuu giriri ba luɔ-ri i vaa kiri ri ká bil pãl ká i ɗi ba pãl Salomon. ¹² Zaɗka Piyer ko munu báyii le, ka baa ha ruɔ nzoɓri mii: «Baari Izarayelri! Bay ji roɔ, fe key na tuku ri mini key le? Bay ji roɔ, i ko-kóm ɗe ke ba tul buru rii fe ká hurusuo buru, mase law buru ká buru ɗaa bo tul Ngerewuru na ze ha ledban na séke seɗ key le? ¹³ Ngerewuru *Abaraham, Ngerewuru Izak báy *Zakoɓ, Ngerewuru bulu naari na, ka ɗaa riɗ ɗika bo tul nzoɓ ped be ká ba Zezu, ká baari ki sùo-ri i poɗ ni bo nduo ngeredomayri i tuɗ ni ngereɗ ká pol Pilad; ze ba fe ká'a mbi nzi-ε ká ɗi a hii bay poɗ ni. ¹⁴ Be ká'a ba Nzoɓ ká Taɗ Kadɗaɗ, a ba Nzoɓ Fe

Dáa Báy Zafɛ na, baarĩ kɪ ze ì tunj ni ngeren a í vbi Pilaf bay haɗa ni ka tina nzoɓ mbɪw ká ba dɔmbirim nzoɓ ku ze ka ha rì. ¹⁵ Be mini ze, baarĩ na ì daa ha ri i mbay nzoɓ haɗa nzoɓri kaw báy kumnun, roo ɛ, Ngerewuru tina ni saa luɔ hud hɔ ni kaw báy kumnun. Buru na, buru ba nzoɓ bay nasike. ¹⁶ Ledban ká ì kɔ ni key í tuu ni ndaw na, ka se-seɗ báy faa hɔrusuo riɗ Zezu ká hɔ ni hɔrusuo, báy faa dáa law bo tul-e. Be ze, ba faa dáa law bo tul Zezu ká daa hɔ sùo ledban key na vaa ni kiyaw kiyaw, munu ka ì kɔ báy nun-rì riw bele key ku.

¹⁷ «Yu-iri, fe kaayari ká ì daa zɪj Zezu na, ba fe ká ì kɔ sawke ya, ngeredɔmaj baarĩ hɔy kara kɔ sawke ya ndaw. ¹⁸ Roo ɛ, be ze daa hɔ bay ká Ngerewuru baa báy faa nzoɓ yaɗa bayri saa nzi-ɛ riw bele pola lew mii, *Krisi a kóko seke fe na, bayke do munu báy zadɛ. ¹⁹ Munu zu ɛ, ì suo kɛr bay baarĩ, a í fɛre sùo-rì ba luɔ Ngerewuru bay haɗa ni ka bumra feyaa baarĩ na ba fal. ²⁰ Be ndaw roo, Ngerembay a pɔɗ saw síe ha rì hɔ bil law-rì huɔ lom, a píe Zezu, nzoɓ ká'a naa ni ví ya nzoɓri na ha rì. ²¹ Timbedɛ key na, do nun haɗa Zezu Krisi ka káw nulue, kpuru maa báy nam ká Ngerewuru a lékeke bal

feri riw bele ba fie, munu ká'a baa bayke piɛd lew hɔy báy faa nzoɓ yaɗa bayri saa nzi-ɛ ká i do bod ba taa be na. ²² Tusuke ɛ, *Moyze nzoɓ yaɗa bay saa nzaa Ngerewuru na baa mii: “Ngerembay, Ngerewuru baarĩ na, a píe nzoɓ yaɗa bay saa nzi-ɛ mbɪw munu ká bi ká sakra baarĩ na ha rì. Bay feri riw bele ká'a báa ha rì na, ì laa í daa feke. ²³ Nzoɓ hɔa hɔa ká laa bay nzoɓ yaɗa bay saa nzaa Ngerewuru key na ya ɛ, i náa ni ká sakra nzoɓ Ngerewururi í i ni*.” ²⁴ Tii sawke saa tul Samiyel na, *nzoɓ yaɗa bayri saa nzaa Ngerewuru riw bele baa bay feri ká tɪj ká bil namri ká náa dori dɪ vuri key na suo bol kɪ bol kɪ. ²⁵ Fe ká Ngerewuru waa báy faa nzoɓ yaɗa bayri saa nzi-ɛ na do bay tul-rì. Kuni ká'a saa zɪj bulu baarĩ na, ì do bil-e ndaw. Ka baa hɔ Abaraham mii: “Mí sám fe zuɔ tul saw nzoɓri riw bele ká tusiri key báy faa saw bo.”† ²⁶ Be mini ze, Ngerewuru pie Zezu ká ba nzoɓ ped be na se luɔ baarĩ Zibri titire dɛkre bay sám fe zuɔ tul-rì hɔ nzoɓ hɔa hɔa ká sakra baarĩ na ka suo kɛr bay be ká tul fe dáa kaaya beri.»

4

Piyer báy Zaa kaw pol nzoɓ kún sal bay luyeri

* 3:23 3.23 Kɪɪɗa bol kusol ba sidike 18.15,18-19. † 3:25 3.25 Tiika saw fe 22.18.

¹ Zadka Piyer báy Zaa i do báa bay ha nzobri kɔb báy na báyii le, nzob fe poyri báy mbay tul nzobri ká i kóro *hul kani Ngerewuru báy *Sadusiri ví zinj ri ká di. ² Sùo-ri rii ri ya bay tul bay ká i fere nzobri mii, Zezu tji saa luo hud, bayke baa mii, nzobri ká i hu na i máa tji saa luo hud munu ndaw. ³ Báyii le, i mgba ri í vbuku ri zuo hul sal kpuru tji tibie, bay ji le, síe ti mbáa. ⁴ Ze munu hoy kara, nzobri ngji bamba ká i laa bay ká i ka-káake ha ri na, i daa law-ri bo tul Zezu. Namke ku na, warari ká i mbi law-ri na i nde tul nzob mbika law hawri ká pola, ha ri maa isod sod duo zad ndebe (5.000).

⁵ Tibieke na báyii le, ngeredomay Zibri báy ngereri, roo báy *nzob fére nzobri bol kusolri ndaw na, i mbu ki ká bil ngerepuo ká Zuruzalem. ⁶ Anasi ká ba *ngerenzob fe poy luye, Kayif ká ba fay be ndaw, Zaa báy Alezandere ndaw, roo báy nzob ini be hawri na riw bele i kaw zad bay na ku ndaw. ⁷ Báyii le, i ha Piyer báy Zaa ví do pol-ri í vbi ri bay mii, «Baari na, báy faa hirusuo ve, mase báy rinj nzob ve ze ì vake nzob na ku le?» ⁸ Lee, Tem Law Pie ká mbaa bil law Piyer na ha ni báake bay ha ri mii: «Baari mbay buru Zibri báy ngereri ká *Izarayel, ⁹ vuri key na ì vbi buru bay tul fe

kere ká buru daa zinj góm mbijw ká uru siya a se-sed, a í hii bay kókɔ, waa, sùo-ε na vaa ni mina le? ¹⁰ Munu báyii le, baari riw bele báy led Izarayelri riw bele na, ndad bay haña ri kɔ ta-tan ndaw ro! Sùo ledban ká vaa na, vaa báy faa rinj Zezu *Krisi ká Nazared ká baari ki ì ber ni do tul puu say hud, ká Ngerewuru tina ni saa sakra nzob hudferi. ¹¹ Ba be Zezu ká mbede Ngerewuru baa bay se tul-e mii:

“Tisaw ká baari nzob mbúo hulri ì vbu bo bisuy na,
yii a vi ba tisaw kere ká kal tul tisaw hawri pavbad
a ba tisaw tigbaa hul taa tusueke*!”

¹² Nzob ki bod ká pam a úru saa luo-ε na, tiya. Ká ba tusue le, rinj nzob ki bod ká sakra nzobri riw bele ká tusiri key ká Ngerewuru ha naari bay haña náa zinjkeri pam na, tiya.»

¹³ Zadka ngeredomayri laa bay ká Piyer báy Zaa baa báy nun wara nzob na ku báyii le, tuku ri ha ri kaw yer, bay ji le, i kɔ Piyer báy Zaa na ba nzobri ká i se zad fe fére ya, i ba nzob hoykeri munu hoy, roo le, i kɔ ndaw, bari na i ba baw sed Zezu. ¹⁴ Robay, munu ká i kɔ ledban ká sùo-ε vaa ni ká do zinj ri ká zadε ku na báyii le, i kɔ faa ká bay yinjra báy bay do tul bay bari na ya. ¹⁵ Ro, í mbi nzaa-ri bay haña ri tji saa

luo nzob kún sal bay luye bari na, í tii saw may kị bay ká sakra kị mii: ¹⁶ «Fe ịi ze náa d́aari zịn nzob niri key na េ, bay ịi េ, fe san ká i d́aa na do zad hie h́a nzobri ká Zuruzalem kó riw bele! Náa maari bay máyri bayke ya. ¹⁷ Munu báyyi េ, bay haņa bayke ka ýa zad ba pola pola ká sakra nzobri ya េ, náa háari ri a náa baari ha ri mii, zadka i ýi i baa bay báyyi riņ Zezu na róbay h́a nzobri ba kị េ, buru d́aa zịn ri se SE.»

¹⁸ Báyyi េ, i d́i ri í haa ri bay haņa ri baa bay, mase i fére nzobri fe báyyi riņ Zezu na mbáa. ¹⁹ Zadka Piyer báyyi Zaa laa bayke na ku báyyi េ, i ýiņra báyyi bay ha ri mii: «Baari kị ì kér sùo-rì í kó, h́ie *bol kusol Ngerewuru, báyyi h́ie bol kusol-rì laa na ẃa, h́aa ze ndad mba h́aw ká nun Ngerewuru េ? ²⁰ Buru na, buru maa bay mgbaka sùo buru bay báa bay fe ká buru kó báyyi nun buru, báyyi fe ká buru laa báyyi suku buru na ya.» ²¹ Báyyi េ, nzob kún sal bay luye Zibri haa ri ba kị ndaw róo, í pọņ ri ha ri zól báyyi. I kó faa ká bay d́aa fe zịn ri ya, bay ịi េ, nzobri riw bele pisi Ngerewuru bay tul fe san ká kal na. ²² Nzob ká sùo-ε vaa ni key na, mbiimbam mboņa be kal sịn niņ.

Nzaa bay kere nzob mbika lawri

²³ Zadka i pọņ Piyer báyyi Zaa ha ri zól na báyyi េ, i se luo nzob bariri, í baa bay feri ká *ngerenzob fe poyri báyyi ngereri baa zịn ri na. ²⁴ Zadka i laa bayke báyyi េ, i mbụ nzaa-ri mbịw h́oy riw bele, í d́aa nzaa bay kere h́a Ngerewuru mii: «Mbay tul feri riw bele, bo kị ze mù d́aa tumbam, mú d́aa tusiri báyyi mbiiri báyyi feri riw bele ká do d́i. ²⁵ Ba bo Ngerewuru kị ze, mù baa bay báyyi faa Tem Law Pie bo h́a bulu buru *David pief lēw, be ká'a ba nzob pef bo na mii:

“Bay ịi róo, saw puo nzobri bod bod law-ri se ri búbubu búbubu, ha ri uru báyyi siika sùo-ri mini េ?”

Bay ịi róo, nzobri leke sùo-ri í uru buduru buduru gor h́oy េ?”

²⁶ Mbayri ká tusiri key i mbụ kị,

a ngeredomayri kara i uru bay rúu zịn Ngerembay báyyi Krisi, be ká'a naa ni do bod ba nzob pef be†.”

²⁷ «Ba tusue, Ngerewuru buru, ká bil puo ni key na, *Erod báyyi Pọs Pilad i mbụ kị zịn saw nzobri ká i kó mù ya báyyi led Izarayelri na, í leke bay ká sakra kị bay d́aa fe zịn Zezu, nzob ká tan kadanj ká mù naa ni do bod ba nzob pef bo na. ²⁸ Be ze, fe ká mù leke pola báyyi faa h́urusuo-ó báyyi law hiiya bo na, i d́aa ó báyyi zadε.

29 Timbede key na, fe seke ká i hii bay d́aa ziŋ buru na, mu ko. Mu ha buru nzoɓ ped bori na h́urusuo ha buru káake káa bay bo na báy nun wára nzoɓ. 30 Mu daa nduo-ɔ ka bo tul buru ha buru v́aake nzoɓ suosereMRI, búru d́aake fe sanri báy feri ká mba kóko báy riŋ Zezu, nzoɓ ká taŋ kadaŋ ká mù naa ni do bod ba nzoɓ ped bo na.»

31 Zadka i daa nzaa bay kere ɔ na báyji le, zad ká i mbu kji ká d́i na laŋ yik yik, Tem Law Pie ví mbaa bil law-ri riw bele, a í kaka Bay Ngerewuru báy nun wára nzoɓ.

Nzoɓ mbika lawri mgba ini ziŋ kji

32 Ruɔ nzoɓri riw bele ká i mbi law-ri na, i daa lawri báy kér bay bari maa kji, í do ba nzoɓ ká mbijw hoy. Nzoɓ mbijw ká sakra bari ker mii, fe beri na ba taa beri huɔ beri hoy ya, roo le, bari riw bele na i ko fe bari ba fe kji riw bele. 33 Nzoɓ ndáy nzaapedri na baa nasi bay tji Ngerembay Zezu saa luɔ hud na báy bawda h́urusuo, le, Ngerewuru sam fe zuɔ tul nzoɓ mbika lawri riw bele. 34 Nzoɓ mbijw ká sakra bari ká fe puo nduo-ε puo na, tiya. Tusueke le, bari ká i do báy wári, mase hulri na, i hie í poŋ larike í faa, 35 í víke ha *nzoɓ ndáy nzaapedri, roɔ í leke ká sakra bari nzoɓ mbika lawri na, maa báy tul fe ká nzoɓ ha

ha le, se sieke na. 36 Nzoɓ mbijw ká riŋ-ε ba Zezeɓ, ká nzoɓ ndáy nzaapedri d́i ni ba Barnabas (saŋ riŋke le, ba nzoɓ d́aa wára bo bil law nzoɓ), saŋ kaŋi be ba Levi, ká i mboŋ ni ká Sipir na, 37 ka hie wáa be mbijw a poŋ larike a faa a vieke ha nzoɓ ndáy nzaapedri.

5

Ananias báy máy be Safira

1 Nzoɓ mbijw riŋ-ε ba Ananias báy máy be Safira, i hie wáa bari mbijw. 2 Báyji le, Ananias wal nzaa larike ndji. Máy be kara zuɔ ziŋ ni ká d́i ndaw. Ro, a séke báy bie larike na a ha *nzoɓ ndáy nzaapedri a baa mii: «Bele zey.» 3 Leε, Piyer vhi ni mii: «Ananias, saŋwe mina roɔ, mù ha *Satan mbaa bil law-a ha mù baa bay baylu ha Tem Law Pie, a mú koɔo lari wáa bo na, mú víke mini key hoy le? 4 Pola roɔ bay haŋa mù hie wáa bo na waa, ba taa bo ya le? Ze, mù hie hoy kara, ba bay bo zu, mù d́aake fe munu ká law-a hii na ya le? Waa, daa mina roɔ, mù mbi nzaa-a sùo-ɔ, roɔ mú daa fe mini key le? Ba nzoɓ ze mù baa bay baylu ha ni ya, roo le, ba Ngerewuru!» 5 Zadka bayke todo bo suku Ananias na báyji le, ka lie gbáy ba hud. Nzoɓri riw bele ká i laa bayke na, hie daa ri zikiki. 6 Ro, led kubanri uru í mbi

ni í kaa ni báyy gari í vǎa voro ni.

⁷ Bole dī ya waka ká dǎa saw síe say na báyyi le, máyy be ví rii hul ká Piyer dō dī na taŋ kókō fe ká kal na. ⁸ LEE, Piyer vbi ni mii: «Baa ha mi laa! Lari wáa ká ì hie na wǎa, bele hoy zey le?» LEE, máyy na yjiŋra báyy bay mii: «Bele larike kǐ zu.» ⁹ Báyyi le, Piyer baa ha ni mii: «Sawke mina roo, ì ha law-rǐ maa kǐ bay lie Tem Ngerembay le? Mu kō, nzoɓri ká i voro waa-ka na, i dō faa hul ku. I mbika mù munu na ndaw.» ¹⁰ Zadε ku hoy le, ka lie gbǎy ba huf ká pol Piyer. Ro ze, led kubanri na i yji í vǎa dǎa tul-ri tuŋ huf Safira na, i mbi ni í vǎa voro ni dō lakun wǎra. ¹¹ Nzoɓ mbika lawri riw bele ká i mbu tul kǐ, báyy nzoɓ hawri ká i laa bayke na, hje dǎa ri zikiki.

Nzoɓ ndáy nzaapedri dǎa fe saŋri

¹² Nzoɓ ndáy nzaapedri na dǎa fe saŋri báyy feri ká mba kókō ngǐ-ngǐi ká sakra nzoɓri. Nzoɓ mbika lawri mbu kǐ riw bele banɗu ká bil boro Mbay Salomon. ¹³ Ze nzoɓri baa bay bari báyy kere í písike ri bamba hoy kara, nzoɓ mbijw ká'a ndeke tul-ri nde na, tiya, bay ji le, hje dǎa ri. ¹⁴ Be nu ku hoy kara, ruo nzoɓri ngǐi bamba, máyyri báyy wǎrari i mbi law-ri ha Ngerembay a í nde tul kǐ ba pola pola. ¹⁵ Feke ku na dǎa ha nzoɓri fǎa nzoɓ suosereɓri saa hula báyy fe

nam bari, í dǎa ri zuo bufaa buo ledede bay haŋa bo, zadka Piyer dō kál faa na báyyi le, tem be ka guɓa tul nzoɓ haŋeri. ¹⁶ Ruo nzoɓri ngǐi bamba tasiri, i uru báyy puo báyy puo ká dō lakun Zuruzalem ndaw í víke báyy nzoɓ suosereɓri báyy nzoɓ hayri ká temndayari dō tul-ri, le, i vaa riw bele.

I fǎa nzoɓ ndáy nzaapedri zuo hul sal

¹⁷ Báyyi le, *ngerenzob fe poy luye báyy bari riw bele ká i kaw ziŋ ri ká i ba *Sadusiri na, i dǎa sere ziŋ *nzoɓ ndáy nzaapedri. ¹⁸ Ro, í fǎa ri í dǎa ri zuo hul sal ká puoke na. ¹⁹ Báyyi le, led nzaaped taa Ngerembay uru saa nulle ba suŋ, a ví mgbuɗa faa hul sal na ha ri tji kele a baa ha ri mii: ²⁰ «Ì se í káw *hul kaŋi Ngerewuru, í ka-káa bay feri riw bele ká se tul káw báyy kumnun key na ha nzoɓri laa.» ²¹ Zadka nzoɓ ndáy nzaapedri laa bay key na báyyi le, i zol í se hul kaŋi Ngerewuru ba tibie pied hoy, a í tii saw fére nzoɓri fe.

Báyyi le, ngerenzob fe poy luye báyy nzoɓri ká i kaw ziŋ ni na, i dī ngere Zibri riw bele ká i ba nzoɓ kún sal bay luyeri ha ri vi bay fón bay, roo í pie nzaaped ha nzoɓri ká i koro hul kaŋi Ngerewuru vǎa dī nzoɓ ndáy nzaapedri ká bil hul sal. ²² Zadka i se hul sal na báyyi le, i ziŋ ri ya. LEE, i yji báyy fal-ri nzek í baa

hà *nzob kúnj sal bay luyeri na mii: ²³ «Zadka buru tji nzaa hul sal na, faa hul mgba do di gbukru, a nzob koro faa hul salri na kara i do di kek. Roo le, zadka i mgbuda faa hul hà buru se hula na le, buru ko sùo nzob mbjw ya.» ²⁴ Zadka mbay nzobri ká i koro hul kani Ngerewuru báy ngerenzob fe poyri laa bayke na báyii le, i ker bay ká dī kpuy. Fe ká tji tul nzob ndáy nzaapedri báy fe ká'a kali na i ko ya kị wǔm. ²⁵ Lεε, nzob mbjw munu tji tul-ri a baa ha ri mii, «Ì laa key! Nzobri ká ì fàa ri zuo hul sal na, i do bil hul kani Ngerewuru a í do fére nzobri fe.» ²⁶ Báyii le, nzobri ká i koro hul kani Ngerewuru báy mbay bari na, i se í zinj nzob ndáy nzaapedri na, í fàa ri í víke ha ri. I mgba ri báy hurusuo ya, bay ji le, i daa hje sùo-ri bay nzobri ká ì vbuku ri báy tisawri.

²⁷ Falε ká i fàa ri í víke ri do pol nzob kúnj sal bay luyeri na báyii le, ngerenzob fe poy luye na tii saw vbika ri bay mii: ²⁸ «Pola na waa, buru haa ri bay haña ri fere nzobri fe báy rinj nzob na key ya le woo! A ze ì ko fe fére baari na bayke yaa Zuruzalem kpol kpol riw bele, í hii bay haña bay hudf nzob key na ka bo tul buru zul!»

²⁹ Báyii le, Piyer báy nzob ndáy nzaapedf hawri na, i yinjra báy bay ha ri mii: «Dáa vu mbom bo tul

Ngerewuru ndad mba dáa bo tul nzob! ³⁰ Baari na, ì ber Zezu do tul puu say hudf í i ni, roo le, Ngerewuru ká bulu naari kodf ni na ze tina ni saa luo hudf. ³¹ Ba be na kị ze Ngerewuru mbi ni hà ni kaw tunduo hodo be ká ba zadf káw luye, a dáa ni kaw ba mbay tul nzobri, a ba Nzob Yaana Nzobri, bay mgbúda faa hà Izarayelri suo kér bay bari ká tul feyaa bari hà Ngerewuru ka nda buma zinj ri. ³² Buru ndaw, Tem Law Pie ká Ngerewuru hà ni mbaa bil law nzobri ká i dáa vu mbom bo tul-e ndaw na, buru ba nzob bay nasike.»

³³ Zadka nzob kunj sal bay luyeri laa bayke na báyii le, law-ri fàa ri puu-u, í hii bay ika nzob ndáy nzaapedri na. ³⁴ Báyii le, nzob mbjw ká sakra bari ku ba Farizi, rinj-ε ba *Gamaliyel, a ba nzob fére nzobri *bol kusol ká nzobri riw bele hii bay be bamba na do di. Ka uru siya ká sakra nzob kúnj sal bay luyeri na, a vbi ri bay haña ri tina nzob ndáy nzaapedri na tji kele ndji ndaw ro! ³⁵ Fal tji bari na, ka baa hà nzob kúnj sal bay luyeri na mii: «Baari Izarayelri! I nze báy sùo-ri bay tul ferri ká i hii bay dáa zinj nzobri key na! ³⁶ I kér í ko! Bole dī bamba ya ro bay ze Tedas tji a baa mii, beri ba nzob luye laa ro! Ze a fàa nzobri maa isodf nin zuo fale. Lεε, nzobri i ni a hà nzobri riw bele ká i se fal-ε na, i bere kị kadf kadf hà fe

ká'a hii bay d'áa na do ba fe ká gor hoy. ³⁷ Ká fal be Tedas ká bil sewke ká i dáake riŋ nzoɓri do bil mbede na báyii le, Zudas, nzoɓ ká kuɗu zad ká Galele tji. Be hoy kara ka faa nzoɓri ngji maa fe zuo fal-ε a séke. Leε, nzoɓri i ni na ndaw, a ha nzoɓri riw bele ká i se fal-ε na, i bere ki kad kad. ³⁸ Munu zu le, timbede key na mi baa ha ri: i yoklo suo-ri ká tul nzoɓri key na mbaa! Ala ri ha ri zol! Zadka fe d'áa bari na uru saa luo nzoɓ hoy le, a bie bay, ³⁹ a ze bo, zadka uru saa luo Ngerewuru le, i ti máa bie ya. Koko ká i ru-ruy zin Ngerewuru!»

Báyii le, bari nzoɓ kún sal bay luyeri na, i yaa ker bay Gamaliyel ⁴⁰ i di nzoɓ ndáy nzaapedri ha ri nda ri bay ndoy, a i haa ri baa bay bay riŋ Zezu. Fale ku roo i ala ri ha ri zol bay. ⁴¹ Leε, nzoɓ ndáy nzaapedri zol ká zad fon bay na ku bay suoriya, bay yi le, Ngerewuru ko ri ba nzoɓri ká i maa kóko seke fe bay tul riŋ Zezu. ⁴² Nam bay nam ká bil hul kani Ngerewuru bay bil hul nzoɓri na, i fere ri fe banɗo i ka-káa Bay Kere mii, Zezu ba *Krisi, nzoɓ ká Ngerewuru waa a pie ni vi yaa nzoɓri na.

6

I nan nzoɓ sokɔ nzoɓri ba tonɔ say

¹ Bil sewkeri ku na, munu ká ruo nzoɓ mbika lawri

ngji ba pola pola na, nzoɓ mbika lawri ká i uru saa puo ki ká i baa nzaa gerek na, i nguri suo-ri bay tul Zibri ká i baa nzaa eboro, bay yi le, nam bay nam na, zadka i do wál fe sum na le, i ker se tul máy sieri ká i baa nzaa gerek na ya. ² Báyii le, *nzoɓ ndáy nzaapedri ká duo fale sidí na, i di nzoɓ mbika lawri riw bele ha ri mbu ki i baa ha ri mii: «Bay hanɗa buru pon ka-káa Bay Ngerewuru, roo búru yi búru ba nzoɓ léke fe sumri na, ba fe ká do bay faake ya. ³ Sawke mini ze, yu bururi, i nan warari ba tonɔ say ká sakra baari ká nzoɓri ko simsed bari do bay kere, ká Tem Law Pie mbaa bil law-ri, a i do bay nun nzem ndaw na, bo ha buru pon pedkeri key na ka zuo nduo-ri ha ri d'aa. ⁴ A buru na le, ped d'aa buru a ba d'aa nzaa bay kere bay ka-káa Bay Ngerewuru ha nzoɓri laa.»

⁵ Báyii le, bay ká i baa na, nzoɓ mbika lawri hii do di riw bele. Ze i naa Etien ká mbika law be ngji bamba, ká Tem Law Pie mbaa bil law-ε na. I naa Filib ndaw, Prokor ndaw, Nikanor ndaw, Timon ndaw, Parmenas ndaw, roo Nikola ká uru saa puo ká Antiyos, be ká'a fere suo-ε a vi ba nzoɓ kóɗ Ngerewuru na. ⁶ Fale ku báyii le, i faa ri i kie ri ha nzoɓ ndáy nzaapedri ha ri d'aa nduo bo tul-ri, i d'aa nzaa bay kere bay tul-ri. ⁷ Be nu ku laa le, Bay Ngerewuru yaa

zad ɓa pola pola. Ká ɓil ɲgerɛpuo ká Zuruzalem na, ruo nzob mbika lawri ɲgɲi ɓa pola pola, a nzob fe poyri kara ɲgɲi ɓamba i ɗaa law-ri ɓo tul Zezu.

I mɓa Etjen

⁸ Etjen na fe samɪ ɲgerɛwuru ɗo tul-e ha ni ɗo ɓáy hurusuo ɗaa feri ká mba kóko, ɓáy fe sanri ɲgɲi ɓamba ká sakra nzobri. ⁹ Roo ɛ, Zib haneri ká i ɗi *hul mbú kɪ ɓari ɓa «koyri ká i pɔŋ,» ká i uru saa puo ká Sirɛn ɓáy Alezandere, ruo ɓáy kuɗu zad ká Silisi ɓáy Azi ndaw na, i tii saw may bay ziŋ Etjen. ¹⁰ Roo ɛ, i maa bay mgbaka ni ɓáy bay ya, bay ɲi ɛ, Tem Law Pie ze ha ni nun nzem ɓaa bay. ¹¹ ɓáyɲi ɛ, i puo nzob haneri puo ndaw ruo, ha ri kuɗ bay zuo nzi-ɛ mii: «Bay kaaya ká'a ɓaa a ɗaake bay ɓo tul *Moyze ɓáy ɲgerɛwuru na, buru laa ká nzi-ɛ.» ¹² Be ze, i suru tigbaa nzobri ɓáy ɲgerɛ Zibri, ruo ɓáy *nzob fére nzobri bol kusolri ndaw na, ha law-ri faa ri ha ri ɗaa so tul Etjen i mɓa ni i séke ni luo *nzob kún sal bay luyeri. ¹³ I vi ɓáy nzobri ká i kuɗ bay zuo nzi-ɛ mii: «Ledban key na ɓaa bay kaaya ɓanguo se tul hul kani key ká ɗo ɓod ɓa taa ɲgerɛwuru ndaw, se tul *bol kusol Moyze ndaw pi. ¹⁴ Buru laa bay ká nzi-ɛ mii, Zezu ni ká Nazareɗ na, a ɓíɛ

zad ni key wukluk wukluk ndaw, a fere fe nduo puo ká Moyze ha naari na ha ni ɗo ɓod ndaw pi.» ¹⁵ ɓáyɲi ɛ, nzobri riw bele ká i kaw zad kún sal bay luye na, i mbu kóm yim ɓa tul Etjen, ɛ, i ko nun-ɛ riɲi nun led nzaaped ɲgerɛwuru ká nulue.

7

Etjen tina saw bay ká pol nzob kún sal bay luyeri

¹ ɓáyɲi ɛ, *ɲgerenzob fe poy luye vbi Etjen mii, «Bay ni ká i ɗaa ɓo tul-a key na waa, ɓa tusue kɪ ɛ?» ² Lee, Etjen yiŋra ɓáy bay mii: «Baari yu-iri ɓáy baari, i laa bay ɓi key na ɓáy kere! ɲgerɛwuru Nzob Riŋ Dika na tii tul ɓaa naari *Abaraham, ɓáy sewke ká'a ɗo ke tusiri ká Mesopotami ko ɓ ká'a zol a vaa ɗaa puo ká Saran ya ɓáy na, ³ ɲgerɛwuru ɓaa ha ni mii: “Mu zól ká tusiri ɓo, mú pón nzob ini ɓori mú se tusiri ká mɪ kɛ mù*.” ⁴ ɓáyɲi ɛ, Abaraham na zol a pɔŋ nzob Kalderi a vaa ɗaa puo ká Saran na. Zadka bi-ɛ hu ká Saran na ɓáyɲi ɛ, ɲgerɛwuru ha ni se tusiri ni ká i kaw ɗi timbeɗe key. ⁵ Ka kaw tusiri nzobri, ɛ, zad ruka fe ɓe tiya. Zad taa ndi ke mini kara tiya, roo ɛ, ɲgerɛwuru waa ziŋ ni mii, ɓeri hanja ni tusirike na ɓa taa ɓe, ɓáy vu bul-eri. Ze Abaraham ti ɓáy led ká ɓil sewke ku na ya hoy kara,

* 7:3 7.3 Tiika saw fe 12.1.

⁶ Bay ká Ngerewuru ɓaa ha ni na ze dɔ key: "Saw ɓori káw tusiri nzobri. I d́aa ha ri vi ba koy í d́aa nun-ri tuo síe mbiimbam isɔɔf niŋ. ⁷ Roo le, nzob puokeri ká i ha ri kaw ɓa koy na, ɓi kɪ ze m̃ d́aa bay ɓo tul-ri. Falɛ le, i t̃ji í ví kaw tusiri ni key na, a í ruo m̃ ká d̃í†." ⁸ Be nu ku na báyii le, Ngerewuru siŋ tul bay ká'a waa ziŋ Abaraham na, a ha ni kuŋ ŋgori bay kieke *sáka kuni ká'a saa ziŋ ni na. Be ze, zadka Abaraham mboŋ Izak d́aa nam tɔnɔ sidí na, ka kuŋ ŋgori be. Izak mboŋ *Zakoɓ a kuŋ ŋgori be. Zakoɓ hoy kara, zadka'a mboŋ ledri duo fale sidí na, ka kuŋ ŋgori ɓari ndaw. Ba ɓari na ku ze, i ɓa saw bulu naari.

⁹ «Vu Zakoɓri ká i ɓa saw bulu naari na, i d́aa sere ziŋ tɔnɔ fal-ri ká ɓa Zezeb, í mgba ni í hie ni ha ni ɓa koy ká tusiri Eziɓte. Roo le, Ngerewuru sad ziŋ ni, ¹⁰ a tina ni saa ɓil kóko seke fe ɓeri riw bele. Ka ha ni nun nzem ha fe d́aa ɓe kara rii law *Farawon ká ɓa mbay ká Eziɓte na. Be ze, ka háke Zezeb kaw ɓa nzob réke ɓil puo ɓe, báy tusiri Eziɓte riw bele.

¹¹ «Báyji le, kon luye lie ɓo tusiri Eziɓte na riw bele báy tusiri bulu naari ká *Kanaa ndaw. Konke na d́aa ha nzobri ko seke fe ŋgii ɓamba tasiri, ha bulu naari ziŋ fe sum ndji mini ká bay sókoke sùo-ri ya. ¹² Zadka Zakoɓ laa

bay soro fe pay ká dɔ tusiri Eziɓte na báyii le, ka pie vi-eri ká ɓa bulu naari na se d̃i faa ɓal ba mbjw. ¹³ Ndeke d̃i faa ɓal ba sidike ká i se na báyii le, Zezeb kie sùo-ε ha yu-eri ko ni. Be nu ku ndaw roo, Farawon kóke saw nzob ini Zezebri na báy. ¹⁴ Báyii le, Zezeb pie nzaa ped bay haŋa ri vaa d̃i bi-ε Zakoɓ báy nzob ini ɓe hawri ká tul-ri siŋ tɔnɔ say pare ndebe na ha ri ví kaw tusiri Eziɓte. ¹⁵ Be ze, Zakoɓ na ví kaw Eziɓte kpuru ndaw roo, a hu ká d̃i báy. Bulu naari taa hawri kara, i hu ká d̃i ká fal huɔ ɓe na ndaw. ¹⁶ Huɔ ɓari na nzobri i séke Sikam ká Kanaa, i vaa voro dɔ luɔ huɔ ká Abaraham hie pola lew ziŋ vu Emori na.

¹⁷ «Bay ká Ngerewuru waa ziŋ Abaraham pola lew na, zadka namke tɔŋ d̃i ya deb bay ví báyii le, saw naari mboŋ kɪ í síe ɓa pola pola ká tusiri Eziɓte. ¹⁸ Falɛ ku le, mbay kɪ ká ɓa fie ká laa soro bay Zezeb ya na tii saw réke puo ká d̃i. ¹⁹ Mbayke ku na ko bulu naari báy nun s̃je, a ula ri a d́aa nun-ri tuo síe a haa ri bay haŋa ri poŋ vu ɓari ká ɓa led' tupenri ha ri hu. ²⁰ Sewke ku na, i mboŋ *Moyze ká ndad led' ɓamba ká nun Ngerewuru. I hol ni ká ɓil hul bi-ε few say. ²¹ Zadka i ziŋ faa koro ni mbaa í poŋ ni na báyii le, vu Farawon ká ɓa led' máy tikd̃i na vaa ziŋ ni a mbi ni, a hol ni ɓa vu ɓil-e. ²² Ze

† 7:7 7.7 Tiika saw fe 15.13-14.

Moyze na, i fere ni nun nzem nzob Ezibteri riw bele ha ni ko. Ka ngon bay bay ndaw, bay fe daa beri ndaw pi.

²³ «Zadka Moyze daa mbiimbam sin nin na bayji le, ka mbi nzi-ε bay seke bay vaa koko yu-eri ka i ba lef Izarayelri na. ²⁴ Zadka'a se na bayji le, ka ko lef Ezibte mbijw munu ka do daa bay zij lef *Izarayel na. Ze a yaa tul lef Izarayel ka ku-ε nda ni na, a nda ni a i ni a vbifake gbaa ndaake. ²⁵ Ka ker ka bil law-ε mii, yu beriri i koko beri ba nzob ka Ngerewuru a tinake ri saa bil koy. Roo le, i ko munu ya. ²⁶ Nzaaruoke na bayji le, ka yji a se luo-ri na robay, le, ka zij lef Izarayelri sidfi ka i do ndaka ki. Ka vi do mgbaka ri here bay kusol bay huoke bay huoke law-ri a baa mii: "Yu-iri, baari ka i ba nzob ini na, daa mina i nda ki munu le?" ²⁷ Bayji le, nzob hay ka nda yu-ε ngji bamba na tun Moyze ngeren a baa mii: "Nzob ve ze naa mu ba mbay, mase nzob kun sal bay tul buru le? ²⁸ Waa, mu hii bay ika mi munu ka mu ike nzob ka Ezibte ka lie na ndaw le woo!" ²⁹ Zadka Moyze laa bayke na bayji le, ka naa su-ε a tji dul a vaa kaw tusiri Madian. Ka kaw di kpuru, a mbon lef warari ba sidfi ka di.

³⁰ «Zadka mbiimbam kal sin nin na bayji le, Moyze do bil law kor ka lakun kuo

ka Sinay. Lεε, lef nzaaped ka nulue mbijw tji tul-e ka bil rim huu ka do puu ka gbuda. ³¹ Zadka Moyze mbi nun-ε a ko fe ka tji na, tuku ni ha ni kaw yer, ze a soro ba pola bay koko feke na. Bayji le, ka laa kusol Ngerembay ka baa ha ni mii: ³² "Mi ba Ngerewuru bul-ari. Mi ba Ngerewuru Abaraham, Ngerewuru Izak, a mi ba Ngerewuru Zako ndaw." Bayji le, hie daa Moyze ha ni to kpak kpak, a hii bay ko-kom ba huu na mbaa. ³³ Lεε, Ngerembay baa ha ni mii: "Mu nan dikon ka bal-a, bay ji le, zad ka mu do di key na ba zad ka do hod ba taa bi. ³⁴ Nzob biri ka i kaw tusiri Ezibte na, mi ko seke fe bari ko. Reke su bari na, mi la-laa, ze mi di mi vi bay yaana ri. Timbede key na, mu vi ha mi pie mu se Ezibte*."

³⁵ «Moyze taa mbijwke ka lef Izarayelri tun ni ngeren i baa mii, nzob ve ze naa ni ba mbay, mase nzob kun sal bay tul bari le na, ba be na ki ze Ngerewuru pie ni ba mbay ndaw, nzob tina ri saa bil koy ndaw, bay faa lef nzaaped ka nulue ka tji tul-e ka bil rim huu ka do puu ka gbuda ka'a so ni na. ³⁶ Ba be Moyze na ze, ka tina lef Izarayelri saa bil koy ka tusiri Ezibte bay faa fe sanri, bay feri ka mba koko ka tusiri Ezibte ndaw,

‡ 7:28 7.28 Tji kele 2.14.

§ 7:32 7.32 Tji kele 3.6.

* 7:34 7.34 Tji kele

3.5,7-8,10.

ká lakun Maambii S̄je ndaw, ká bil law k̄or mbiimbam s̄inj niŋ ndaw pi. ³⁷ Ba be na key r̄obay ze ka baa h̄a lef Izarayelri mii: “Ngerewuru a pie nzob yaana bay saa nzi-ε mbiw munu ká bi, ká sakra baari na ha ri.” ³⁸ Zadka lef Izarayelri mbu k̄i ká bil law k̄or na, be Moyze key na r̄obay ze ka do zinj ri. Ka do sikda bulu naari báy lef nzaaped Ngerewuru ká baa bay zinj ni ká tul kuo Sinay. Be Moyze na ze yaa bay ká luo Ngerewuru ká ba bay káw báy kumnun na h̄a bulu naari, le, i suo í baa h̄a naari. ³⁹ Roo le, bulu naari hii bay dáa vu mbom bo tul bay be na ya, í tunj ni ngereŋ í daa law-ri bo tul yi ba tusiri Ezibte, ⁴⁰ í baa h̄a *Aron mii: “Daa wururi h̄a buru ha ri nda faa pol naari, bay ji le, Moyzeke ká tina naari saa tusiri Ezibte na, náa k̄ori zad ka’a se ba bad̄i ya.” ⁴¹ Ká bil namke ku na, i zuu lari í daa ni rii vu nday do í puo ba wuru bari, a í daa suoriya bay tul fe ká i daa báy nduo-ri do na. ⁴² Báyji le, fe dáa bari na daa h̄a law Ngerewuru fere bir ká tul-ri, a poŋ ri ha ri ruo mbaymawri ká tumbam, munu ká’a baa bayke ká bil mbede nzob yaana bayri saa nzi-ε mii:

“Baari Izarayelri, w̄aa, ba bi ze ñ vbie fe h̄ol í puoke

fe h̄a m̄i
báy mbiimbam ká náa
dáari s̄inj niŋ ká bil
law k̄or na le?

U-uu, ba bi ya.

⁴³ Zadri riw bele ká ñ se d̄i na,

ñ sob fe ká i pud̄ ba
hul wuru baari ká ba
Molok,

báy wuru mbaymaw Re-
fan ká ñ daa báy nduo-
ri na.

Wurukeri key na ñ daa í puo
fe ha ri.

Sawke mini ze, m̄i vbúku ri
mí h̄a nzobri ví fáa ri
í zólke d̄i d̄i mak mak
báy Babilon̄S.”

⁴⁴ «Zadka bulu naari do
bil law k̄or báy na, *hul k̄ani
Ngerewuru ká i daa báy hu
na do sakra bari a kie ri
mii, Ngerewuru do zinj ri.
Hulke ku na, i daa munu
ká Ngerewuru mbi nzi-ε a
kie Moyze faa dáake h̄a ni
daa munu ká’a ko báy nun-ε.

⁴⁵ Hulke ku na, vu bulu naari
poŋ h̄a vu bari. A bari na laa
le, i sob í séke fal *Zozuye ká
nda faa pol-ri kpuru í t̄iike
tusiri ká Ngerewuru nii saw
nzobri ká i kaw d̄i na pol-
ri. Hulke ku na do kpuru
t̄i sewke ká *David̄ réke
mbay. ⁴⁶ Be David̄ na ka
rii nun Ngerewuru, a vbi ni
faa bay dáa hul h̄a be ká’a
ba Ngerewuru Zakob na, ka
daa puo ká d̄i. ⁴⁷ Roo le,
ba vi-e Salomon̄ ze daa hul
h̄a ni. ⁴⁸ Be nu ku hoy
kara, Ngerewuru ká nulue

siya ká'a ba Ngerε Tul Feri Riw Bele na, kaw bil hul ká nzob daa báy nduo-ε na ya, munu ká Ngerembay baa ha nzob yaana bay saa nzi-ε mii:

49 "Nulue siya ba zad réke mbay bi,
a tusiri key ba zad toko bal-i.

Waa, kiri hul ji robay, i daa bay haana mi le?

Waa, zad ha ze i daa ba zad mgbaka taram bi le?

50 Fe niri key na waa, ba bi ze, mi daa riw bele ya le*?"

51 «Baari nzob tul ngonori ká law-ri mbii dib dib, ká suku-ri tji suy i laa bay ya ndaw na! I tun Tem Law Pie ngerej banquo! Baari na i do munu ká bulu baari na uo! 52 Nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru na, nzob taa ha ze bulu baari na lad daa nun-ε tuo sie le? Bari na, i i nzobri ká i vi pola i ka-káa bay se tul vika Nzob Fe Daa Báy Zafε na. Ba be na ze, timbedε i mbi tul-e i i ni. 53 Baari ká i yaa *bol kusol Ngerewuru báy faa led nzaapedri ká nulue na, i daa vu mbom bo tul bol kusol key na ya!»

I i Etjen

54 Zadka *nzob kún sal bay luyeri laa bayke na munu báyii le, law-ri faa ri puu-u, i su sere-ri ngër ngër ká tul Etjen. 55 Roo le, Etjen ká Tem Law Pie mbaa bil law-ε na ko-kóm ba nulue,

le, ka ko rin dika Ngerewuru báy Zezu ká do siya ká tunduo hodo Ngerewuru 56 a baa mii: «I laa key! Mi ko nulue mgbuda do hoy, mi ko *Vu Nzob do siya ká tunduo hodo Ngerewuru!» 57 Zadka i laa bayke munu báyii le, i guu ni góm i daa nduo-ri mbii basuku-ri i takra i duu vbububu ba tul-e, 58 i mgba ni i tji ke ni saa bil ngerepuo na ngerej ba nzaa zad ndaw roo, i tii saw vbuku ni báy tisaw bay ika ni báy. Nzob nasi bay hud beri na, i nan gari bari i ha led kuban mbjw munu ká rin-ε ba Sol ha ni koroo. 59 Zadka i do vbuku ni kob robay na, Etjen daa nzaa bay kere a baa mii: «Ngerembay Zezu! Mu yaa omi bi ba luo-o!» 60 Fale ku báyii le, ka huku siri mgbu a daa nzaa bay kere robay báy bawda kusol-e mii: «Mbay, mu daa bay feya key na ka bo tul-ri ya!» Fal bay na ku báyii le, omi be tji ha ni haw sadak. **8**

1 Bay ká se tul hud be na, Sol na hii zin ri ndaw.

Sol daa nun nzob mbika lawri tuo sie

Namke ku na, bawda fe daa nun tuo sie tji tul nzob mbika lawri ká Zuzalem ha ri duu i zekre ki kperke kperke, i se bil puori ká kudu zad ká Zude báy Samari, le, bele ba nzob

* 7:50 7.50 Ezay 66.1-2.

ndáy nzaapedri huori hoy ze i tòn ká dí. ² Nzob haneri ká i ba nzob híe Ngerewuru na i mbi huf Etjen na í vaa voro, í re huf be na bamba báy mbii nunri mgobo mgobo. ³ Sol laa le, nzaa faa báy hurusuo bay bíe nzob mbika lawri, a se báy hula ngebre ngebre a faa máyri báy wari ká i ba nzob mbika lawri na ngid bele, a daa ri zuo hul sal.

Filib ka-káa Bay Kere ká Samari

⁴ Báyii le, bari ká i zekre kji na í se báy zad zad, í ka-káa Bay Kere ha nzobri laa. ⁵ Filib na se ngerewuru mbijw munu ká kuđu zad ká Samari, a ka-káa bay *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa a pie ni ví yaa nzobri na ha nzobri laa. ⁶ Zadka ruo nzobri riw bele laa bay Filib, a í ko fe sanri ká'a daa na báyii le, i te suku-ri kie ba luo-ε. ⁷ Ka ha temndayari tji saa tul nzob bala haneri ngji bamba. Tji bari na, i guu fe belen belen. Ka ha nzobri ká sùo-ri hu wũo báy nzob kpederi ngji bamba vaa kebre kebre, ⁸ ha nzobri zay sùo-ri bamba tasiri ká bil ngerewuoke na ku.

⁹ Nzob mbijw ká riñ-ε ba Simon kaw bil puoke ku, a ba nzob fe daa mgbi, ha *nzobri ká Samari na i kaw yer. Ka ko sùo-ε ba nzob luye ¹⁰ ha bari riw bele, tii saa tul ledri kpuru tji tul ngereri na, i te suku-ri kie bay láa bay be na í baa mii:

«Be ni key na ba hurusuo taa Ngerewuru ká i dí ni ba “Hurusuo Ngjike”.» ¹¹ I te suku-ri riw bele bay láa bay be, bay ji le, ba pied lew hoy, ka daa fe ha ri kaw yer bay tul fe daa mgbi beri na.

¹² Roo le, zadka i daa lawri bo tul Bay Kere ká Filib ka-káake se tul Zezu Krisi, báy réke mbay Ngerewuru ká tul nzobri na báyii le, máyri báy wari na ha ri daa tul-ri nduo mbii. ¹³ Be Simon kji sùo-ε kara daa law-ε bo tul bay na ku, a ha ri daa tul-e nduo mbii na. Fale ku le, ka zol mbaa a rji tul Filib banjuo. Fe sanri báy feri ká mba kóko ká Filib daa ká'a ko na tuku ni ha ni kaw yer.

¹⁴ Báyii le, *nzob ndáy nzaapedri ká i kaw Zuzalem na i laa mii, nzobri ká kuđu zad ká Samari na, i yaa Bay Ngerewuru. Ro, í pie Piyer báy Zaa ha ri se luo-ri. ¹⁵ Zadka i tji Samari na báyii le, i vaa mbu nzob mbika law fieri na, í daa nzaa bay kere ká tul-ri bay hanja Tem Law Pie ka ví yaa bil lawri, ¹⁶ bay ji le, Tem Law Pie ví yaa bil law nzob mbijw ká sakra bari ku na ya robay; i daa tul-ri nduo mbii báy riñ Ngerembay Zezu hoy. ¹⁷ Báyii le, Piyer báy Zaa daa nduo-ri bo tul-ri ha Tem Law Pie ví yaa bil law-ri. ¹⁸ Zadka Simon ko mii, Tem Law Pie yaa bil law nzob báy faa daa nduo bo tul nzob ká nzob ndáy nzaapedri daa na báyii le, ka wal lari a ha Piyer báy

Zaa ¹⁹ a baa ha ri mii, «Ha mi hurusuo na key ndaw bo, nzob haa haa ka mi daa nduo-i bo tul-e le, Tem Law Pie ka yaa bil law-ε munu na ndaw.»

²⁰ Lee, Piyer baa ha ni mii: «Mu bie bay lari bo na kpukdu kpukdu, bay ji le, mu ker ka bil law-a mi, fe ini Ngerewuru na, mu maa hie bay lari. ²¹ Pef ka buru daa na, bay bo ti bil-e ya, bay ji le, bo na, mu do sikda ka nun Ngerewuru ya. ²² Mu suo ker bay bo ka tul fe daa kaaya bo, mu kod Ngerewuru bay hanja bo, faa do ku le, ka nda buma zija mu ka tul kiri ker bay bo ka mini key na, ²³ bay ji le, mi ko mu le, law-a zon bak bak bamba, a feyaa kara sin mu kodok ndaw.»

²⁴ Zadka Simon laa bayke na munu bayji le, ka baa ha Piyer bay Zaa mii: «Baari kara, i daa nzaa bay kere ha Ngerembay bay tul-i, bay hanja bay ka i baa zija mi key na, ka tji tul-i munu na ya.»

²⁵ Fale ka Piyer bay Zaa baa nasi bay Zezu Kisi i ka-kaa Bay Ngerembay ha ri ka zadε ku na bayji le, i mbi faa bay yji ba Zuruzalem. Sed bari ka faa na, i ka-kaa Bay Kere ha zobri ka bil puo hawri ngji bamba ka kudu zad ka Samari.

Filib zija domay mbiw ka uru saa Etiyopi

²⁶ Led nzaaped Ngerembay mbiw munu tji tul Filib a

baa ha ni mii: «Uru siya mu se nun-a mak ba fi hodo, mu mbi faa ka zobri se di bamba ya ka uru saa Zuruzalem a se ba Gaza na mu ko». ²⁷ Ka zadε ku hoy Filib uru a se faa na, le, ka ko ledban mbiw munu ka tusiri Etiyopi. Ba zob ka i lo gum-ε lo a ba led kaw mbay ka ba may zob ka rin-ε ba Kandas, a ba zob koro fezija mbay na riw bele. Ledbanke ku na, ka se Zuruzalem bay kod Ngerewuru ka di. ²⁸ Yji be ba puo na ka kaw bil puupusu be, a do kija mbede ka Ezay zob yaanja bay saa nzaa Ngerewuru daa. ²⁹ Lee, Tem Law Pie baa ha Filib mii: «Mu se nun-a ba pola ba lakun puupusu ku.» ³⁰ Bayji le, Filib duu nun-ε ba pola a tji zad na, le, ka laa kusol zob ka Etiyopi ka do kija mbede Ezay zob yaanja bay saa nzaa Ngerewuru na. Ro, a vbi ni mii: «Fe ka mu kji key na waa, mu ko sawke ko kji le?» ³¹ Lee, ka yijira bay bay ha ni mii: «Zadka zob kie mi ya na waa, mi daa mina mi ko sawke le?» Bayji le, ka baa ha Filib hil a kaw zija ni. ³² Bay ka'a kji ka bil mbede na ze do key:

«I mgba ni i kuo ni, munu ka i mgba badu i kuo ni i seke ba zad ika ni.

Munu ba vu badu ka i mgba ni bay mun suyke ka'a aa nzi-ε a re-rew ya na;

be na kara, ka mgbuɗa nzi-e a baa bay mbɔw ya.

³³ I ɗaa sahoɔ bo tul-e, a í ɗaa bay be báɔ zaɗe ya.

Ku waa, vu bul-eri ɗo haɗa báɔ roo, nzob a baa bay se tul-ri le,

bay ɔi le, i kuɗ nam be gak ká tusiri key*!»

³⁴ LEE, nzob ká Etiyopi na vbi Filib mii: «Mì koɗ mù, mu baa ha mǐ laa. Nzob yaɗa bay saa nzaa Ngerewuru ni key na baa bay se tul ve le? Se tul be kǐ sùo-ε mase, se tul nzob kǐ le?» ³⁵ Báɔɔi le, Filib mbi bay ká'a kǐi ká bil mbede na, a tii saɔ baa bay Bay Kere ká se tul Zezu na ha ni. ³⁶ Munu ká i se nun-ri ba pola báɔ na, i tii zaɗ mbɔw ká mbii ɗo ɗi. Báɔɔi le, nzob ká Etiyopi na vbi Filib mii: «Mu ko, mbii ze ɗo key! Waa, fe ɔi ze haa faa bay haɗa mù ɗaa tul-i nduo mbii na le?» ³⁷ [LEE, Filib ɔiɗra báɔ bay ha ni mii: «Zaɗka mù ɗaa law-a bo tul Zezu kǐ le, náa ɗaa.» Nzob ká Etiyopi na ɔiɗra báɔ bay ha ni mii: «Mì ɗaa law-i bo tul-e ba tusue kǐ. Mǐ ko Zezu *Krisi na ba Vu Ngerewuru.»] ³⁸ Nzob ká Etiyopi na taɗa báɔ puupusu na. Fale ku le, be báɔ Filib na i ɗi saa ɗi siɗi bele í vaa ɗo bil mbii ha Filib ɗaa tul-e nduo mbii. ³⁹ Zaɗka i tii saa mbii na ku báɔɔi le, Tem Ngerembay mbi Filib na a zeeke serere ha nzob ká Etiyopi na ko sùo-ε mbaa.

Ze munu hoɔ kara, ka mbi bufaa be báɔ bawda suoriya ká bil law-e. ⁴⁰ A Filib na le, tii ká Azot lew kpedere. Fale le, ka se puo báɔ puo a ka-káa Bay Kere ha nzobri kpuru a tiike ngerepuo ká Sezare.

9

Sol suo kér bay be

¹ Sewke ku na Sol ɗaa nun nzobri ká i se fal Ngerembay na tuo sie banɔo, law-ε nze mgbuk mgbuk a hii bay ika ri. Ka se luo *ngerenzob fe poy luye ² a vbi ni mbede bay seke *hul mbú kǐ Zifri ká ɗo ngerepuo Damas bay haɗa ri kóke ni. Mbedeke ku na baa mii, zaɗka beri zin wara nzob, mase máɔ nzob ká mbi Faa Ngerembay le, beri mgbá ri beri seke ri Zuruzalem. ³ Zaɗka'a zol a se ɗi ya deb bay tii Damas na báɔɔi le, zaɗe ku hoɔ zaɗ hie gberere saa nulue a kiri ni gbuk. ⁴ LEE, ka lie raɗ bo siri, a laa kusol nzob ká ɗi ni mii: «Sol! Sol woo! Saɔwke mina roo, mù ɗaa nun-i tuo sie munu le?» ⁵ Báɔɔi le, ka ɔiɗra báɔ bay ha ni mii: «Mbay, waa, mù ba ve le?» LEE, Ngerembay ɔiɗra báɔ bay ha ni mii: «Mì ba Zezu ká mù ɗaa nun-i tuo sie na. ⁶ Uru siya mú se bil ngerepuo na ku, le, i kie mù fe ká ɗo nun haɗa mù ɗaa na.» ⁷ LEE, warari ká i se zin Sol na, i taɗa í ɗo tul kǐ silili í laa kusol nzob ká mgbá na, roo le, i ko nzob

* 8:33 8.33 Ezay 53.7-8.

mbiw ya. ⁸ Sol na uru saa siri, le, ka ko zad mbiw ya ha ri mgbá nduo-ε mgbá í kuo ni í séke Damas. ⁹ Nam ká say na, ka ko zad ya, a sụ fe ya ndaw, a nzo mbii ya ndaw pi.

¹⁰ Lεε, nzob mbiw munu ká mbi fal Ngerembay, riη-ε ba Ananias kaw Damas. Báyji le, Ngerembay tina nun ha ni a di ni mii: «Ananias!» Lεε, ka hii nzi-ε mii: «Mbay, mĩ do key bay láa bay bo.» ¹¹ Lεε, Ngerembay baa ha ni mii: «Uru siya mú se faa ká bo bil puo ká i di ba Faa Ká Do Kparak, mú nzaa nzob mbiw ká riη-ε ba Sol ká uru saa Tars, a kaw bil puo ká Zudas ku, a do daa nzaa bay kere. ¹² Zadka'a do daa nzaa bay kere na, fe tina nun ha ni. Ba bo Ananias ze mù rii tul-e bay daa nduo-ε bo tul-e, bo ha ni ko zad ba ki robay.» ¹³ Báyji le, Ananias yinra báy bay ha ni mii: «Mbay, mĩ laa bayri ngi-ngii ká nzobri baa se tul ledban na ká daa ndaya zin nzob taa bori ká Zuruzalem na. ¹⁴ Ka vi zad ni key báy mbede ká uru saa luo ngerenzob fe poyri bay mgbakake nzobri ká i di riη-a.» ¹⁵ Lεε, Ngerembay baa ha ni mii: «Mu se, bay ji le, bi ki ze mĩ naa ledban na key bay haña ni ka daa riη-i nda zad ká saw nzobri bod bod ndaw, pol mbayri ndaw, roo sakra led Izarayelri ndaw pi. ¹⁶ Bi ki ze, mĩ kie ni kóko

séke feri riw bele ká'a kóko bay tul-i na báy.»

¹⁷ Zadka Ananias zol a tji puo na báyji le, ka rii a se tul Sol ká hula a daa nduo-ε bo tul-e a baa ha ni mii: «Yu-i Sol, Ngerembay Zezu ká tji tul-a ká faa báy ví bo ká Damas na, be ki ze ka pie mĩ bay haña mù ko zad ba ki ndaw, bay haña Tem Law Pie ká mbaa bil law-a ndaw pi.» ¹⁸ Báyji le, ká zadε ku hoy, feri gay kpebre kpebre saa nun Sol munu ká hoy feri a zuo siri ha ni ko-kóm ba ki robay. Lεε, ka uru siya a ha ri daa tul-e nduo mbii. ¹⁹ Falε ku le, ka sụ-sum ha hurusuo-ε yji a vi di ba ki.

Sol ka-káa bay ká se tul Zezu ká Damas

Sol na daa nam haneri zin nzob mbika lawri ká Damas. ²⁰ Ba vaa hoy le, ka tii saw ka-káa ká bil *hul mbu ki Zibri mii, Zezu na ba Vu Ngerewuru. ²¹ Nzobri riw bele ká i laa bayke na, tuku ri ha ri kaw yer í vbi ki bay mii, «Waa, ba ledban ni key ká daa nun nzobri ká i di riη Zezu na tuo sie ká Zuruzalem ya le? Ba be ká'a vi bay mgbaka nzobri bay séke ri ha *ngerenzob fe poyri na ya le woo?» ²² Báyji le, Sol zin hurusuo ba pola pola a káake káa bay a kie nzobri fe mii, Zezu ba *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa a pie ni ví yaa nzobri na. Lεε, Zibri ká i kaw Damas na, i ko faa ká bay yinra báy bay ha ni mbáa.

²³ Fale ká'a dāa nam hāneri na báyyi le, Zibri mby k̄i í mbi nzaa-ri bay ika ni. ²⁴ Roo le, bayke tɔɔɔ bo suku Sol. Nzobri ká Damas kɔɔ faari ká t̄ii saa ngerɛpuo na riw bele, sunj báy bisie bay ika ni. ²⁵ Báyyi le, nam mbyw munu ba sunj, nzobri ká i mbi lawri báy faa Sol na, i mbi ni í dāa ni bo bil budu í hilke kɔkɔ dudu, í dírake ni bo fal kɔkɔ na ha ni zol.

Sol ȳi a se Zuruzalem

²⁶ Sol na ȳi a se Zuruzalem a nzaa faa bay zúɔ zinj nzob mbika lawri ká dí. Roo le, bari riw bele na i dāa h̄ie be, bay yi le, i kɔ ni ba nzob mbika law taa tusueke ya. ²⁷ Báyyi le, Barnabas s̄uu ni a séke luo *nzob ndáy nzaapedri, a k̄ii bay fe ká Ngerembay dāa zinj Sol ká faa báy faa ká Ngerembay b̄aake bay zinj ni na. Ka baa ha ri na rɔbay mii, Sol ka-káa bay ká se tul Zezu báy nun w̄ara nzob ká Damas. ²⁸ Uru saa síeke ku na, Sol na zuɔ zinj ri mbyw a h̄ari zinj ri, a ka-káa báy rinj Zezu báy nun w̄ara nzob ká Zuruzalem. ²⁹ Ka baa bay a may bay zinj Zibri ká i baa nzaa gerek ndaw. Báyyi le, bari ku na i nzaa faa bay ika ni. ³⁰ Zadka bayke tɔɔɔ bo suku nzob mbika lawri ká i kɔ Sol ba yu bari na báyyi le, i s̄uu ni í séke Sezare í ha ni kal kpuru a se Tars.

³¹ Be nu ku laa le, nzob mbika lawri riw bele ká i mby tul k̄i ká kudú zad ká

Zude, Galele ndaw, rɔɔ báy Samari ndaw na, i yaa ɔmi fuɔ a í kaw d̄ekeke. Bari na i ha h̄urusuo ha k̄i í h̄ie Ngerembay banɔɔ, a í nḡiike ba pola pola báy faa Tem Law Pie ká sɔ ri na.

Piyer vaa Ene

³² Bil sewke ku na Piyer se báy puori riw bele bay kɔ-kóm. LEE, nam mbyw munu na ka se bay kóko nzob mbika lawri ká i kaw Lida, ³³ le, ka zinj ledban mbyw ká rinj-ε ba Ene naa h̄ii suoserem mbiimbam tɔɔɔ síd̄i ro, bay yi le, bal-ε hu w̄uɔ. ³⁴ Ro, a baa ha ni mii: «Ene, Zezu *Krisi vaa mù ro. Uru siya mú léke fe nam bo.» Zadε ku h̄oy le, ledban na uru siya. ³⁵ Zadka nzobri ká Lida báy nzobri ká Saron riw bele kɔ nzob ká s̄uo-ε vaa ni na báyyi le, i suo k̄er bay bari í dāa law-ri bo tul Ngerembay.

Tabita kaw báy kumnun ba k̄i rɔbay

³⁶ LEE, máy mbyw munu kaw sakra nzob mbika lawri ká Zope, rinj-ε ba Tabita. (Báy nzaa gerek le, ba *Dorkas*, sawke le, ba kidaŋa.) Be na, ka dāa ped kereri nḡii bamba a mgba ini zinj nzob k̄ukuri. ³⁷ Sewke ku na s̄uo-ε se ni ha ni hu. Fale ká i s̄uo ni mbi huf ɔ riw bele báyyi le, i mbi ni i v̄aa dāa ni bo bil hul k̄ay tul k̄i ká d̄o siya. ³⁸ Munu ká Lida d̄o dí ya deb báy Zope na, zadka nzob mbika lawri ká Zope laa mii, Piyer d̄o

Lida na báyii ɛ, i pie w̄arari ba sidí bay haɲa ri v̄aa kóf Piyer ha ni ka vi kod h̄oy ziɲ ri ɓo, ka mgba roy ya. ³⁹ Piyer na uru ba vaa h̄oy a se ziɲ ri. Zadka'a t̄ji d̄i na báyii ɛ, i s̄uu ni í séke bil hul k̄áy tul k̄i ká ɗo siya. M̄áy síeri riw bele i ví kiri ni báy r̄ew í kie ni ɲgamasiri báy gari haɲri ká'a s̄aa ha ri báy káw be báy kumnun r̄obay na. ⁴⁰ Báyii ɛ, Piyer tina nzobri riw bele ká i kaw hula na t̄ji keɛ, a huku siri a ɗaa nzaa bay kere. Fale ku ɛ, ka uru a ko-kóm ba huɗ na a ɓaa ha ni mii: «Tabita, úru siya!» ɛɛ, ka mgbuɗa nun-ɛ a ko Piyer a uru a kaw. ⁴¹ Ro, Piyer na mgba nduo-ɛ a so ni ha ni uru siya. Fale ɛ, ka d̄i nzob mbika lawri báy m̄áy síeri na, a kie ri Tabita ká ȳi a kaw báy kumnun na. ⁴² Bayke ku na, nzob Zoperi riw bele laa ha nzobri ɲḡji bamba ɗaa law-ri ɓo tul ɲgerembay. ⁴³ ɛɛ, Piyer na kaw Zope a ɗaa nam maa fe ká bil puo Simɔn ká ba nzob gbáa huɔ.

10

Piyer se puo Korney ká ba nzob ȳum

¹ Nzob mb̄iw munu riɲ-ɛ ba Korney kaw Sezare. Ka ba ɲgerenzob ȳum ká puoruo Rom ká'a re tul nzob ȳumri ba isɔɗ. Kuɗu nzob ȳumkeri ku na i d̄i ri ba «nzob ȳumri ká Itali.» ² Ledbanke ku na ba nzob ká h̄je ɲgerewuru a kod

ni báy nzob ini ɓeri riw bele. Ka mgba ini ɲḡji bamba ziɲ nzob k̄ukuri ká i ba Zibri, a ɗaa nzaa bay kere ha ɲgerewuru ɓanɲuɔ kpaɗara. ³ Nam mb̄iw munu ká síe fere s̄uo-ɛ na báyii ɛ, fe tina nun ha ni ko led nzaaped ɲgerewuru mb̄iw munu ta-taɲ r̄ii tul-e ká hula a d̄i ni mii: «Korney!» ⁴ ɛɛ, Korney ko led nzaaped na báy h̄je a ɓaa ha ni mii: «Mbay, mina ɛ?» Báyii ɛ, led nzaaped ká nulue na ɓaa ha ni mii: «Nzaa bay kere ɓo ká mù ɗaa na, ɲgerewuru la-laa, a ini ká mù mgba ziɲ nzob k̄ukuri kara ka ko ndaw, ze a k̄erke se tul-a. ⁵ Munu zu ɛ, timbeɗe key na, mu pie w̄arari ha ri se Zope í v̄aa nzaa Simɔn ká i d̄i ni ba Piyer na ha ni vi. ⁶ Ka naa hul Simɔn, be ká'a ba nzob gbáa huɔ na. Hul be ɗo nzaa maambii ɛɛ.» ⁷ Fale ká led nzaaped ká nulue ɓaa bayke ha ni a zol na báyii ɛ, Korney d̄i led káw ɓeri ba sidí, a d̄i nzob ȳum mb̄iw ká h̄je ɲgerewuru ká sakra ɓari ku ká'a kaw tul-ri na, ⁸ a k̄ji fal feri ká kal na riw bele ha ri laa. Fal ɓayri ká'a k̄ji na báyii ɛ, ka pie ri se Zope na.

⁹ Nzaaruoke ká i se faa r̄obay ká i t̄ɔɲ d̄i ya deb báy Zope na báyii ɛ, Piyer hil a ɗo tul hul siya bay ɗaa nzaa bay kere báy síe ká ɗo law tul. ¹⁰ ɛɛ, kon se ni ha ni hii bay s̄uɲa fe. Zadka i ɗo ɗaa fe s̄um bay haɲa ni s̄u na báyii ɛ, ka ko fe

tina nun ha ni. ¹¹ LEE, ka ko nulue mgbuda do hoy gberere, ha ni ko fe ri gari a aa gboron ka i sin sal do tiwke nin bele uru saa di a bo siri. ¹² Ka bil feke ku na, kiri nayri bod bod riw bele do bil-e, nayri ka bal-ri nin nin ndaw, feri ka i koro siri bay bil-ri ndaw, roo bay kiri nduyri bod bod ndaw pi. ¹³ LEE, ka laa kusol nzoɓ baa ha ni mii: «Piyer, uru siya bo mu i mu su!» ¹⁴ Bayji le, Piyer yinjra bay bay ha ni mii: «Uwaa! Mbay, fe ka Zibri haa sunake i ko ba fe ka ndaya, mase ba fe im ka mini key na, mi mbi bo nzaa-i ba mbjw ya mgbaj.» ¹⁵ Ndeke di ba sidike na, ka laa kusol nzoɓ baa ha ni mii: «Fe ka Ngerewuru baa tatan mii, ba fe kere na, koko ka mu ko ba fe im.» ¹⁶ Feke ku na vi mini faa bal ba say, le, ka zadε ku hoy i kuɔ feke na i yiike ba nulue ba ki.

¹⁷ Zadka Piyer kaw a ker se tul saw fe ka tina nun ha ni na kpuy bayji le, nzoɓri ka Korney pie ri na, i vbi faa ka se ba hul Simon na kpuru, i vaa tji di i do faa hul, ¹⁸ i di diw i vbi bay mii: «Zad ni key ze Simon ka i di ni ba Piyer na naa di le?» ¹⁹ LEE, Piyer na do ker bay saw fe ka tina nun ha ni na banɗuɔ. Bayji le, Tem Law Pie baa ha ni mii: «Ay, mu ko, nzoɓri ba say i do key i vbi bay bo. ²⁰ Mu uru siya mu di mu vaa zin ri bo, mu se zin ri tan may bay, bay ji le, ba bi ki ze

mi pie ri.» ²¹ Bayji le, Piyer di a zin ri a baa ha ri mii: «Nzoɓ ka i nzaa ni na, ba bi zu. Waa, sawke mina roo i vi key le?» ²² LEE, i yinjra bay bay ha ni mii: «Korney ka ba ngerenzon yun na ze pie buru vi luo-ɔ key. Be na, ka ba nzoɓ fe daa bay zadε ka'a ruo Ngerewuru, ka Zibri riw bele baa bay be bay kere na. Ngerewuru pie led nzaaped be mbjw saa nulue se luo-ε a baa bay zin ni. Ze a pie buru bay hanja mu se luo-ε bo, bay ka mu doke na, mu baa ha ni laa.»

²³ Bayji le, Piyer ha ri vi naa zin ni. Nzaaruoke na, ka uru a se zin ri. Yu-ε haneri ka i ba nzoɓ mbika law ka i kaw Zope na, i su ni i se zin ni ndaw. ²⁴ Ndeke di nam sidike na, i tji Sezare. Pola roo bay hanja ri tji Sezare na, Korney di nzoɓ ini beri bay nzoɓ buo-ε hayri ka i ba baw soro be na ha ri kaw i giyan ri. ²⁵ Zadka Piyer do rii ba hula na bayji le, Korney suo nun-ε a huku siri mgbuu a din tul-e ka pol-e. ²⁶ Roo le, Piyer ura ni do siya a baa ha ni mii: «Mu do bay zad ganja bo, bay ji le, bi kara mi ba nzoɓ munu ka bo na ndaw.» ²⁷ LEE, sed bari ba hula na, ka lo soro zin ni, roo i tjiike tul nzoɓ ruori ka i mbu ki na. ²⁸ Bayji le, ka baa ha ri mii: «Baari na i ko ndaw, Zib haa haa kara, i haa ni bay hanja ni se luo nzoɓ hayri ka i ba Zib ya, mase bay rii bil hul bari ya ndaw. Roo

le, Ngerewuru kie mĩ hã mĩ kɔ mii, do nun haɲa mĩ kɔ nzob mbɔw mini ba nzob ká ndaya, mase ba nzob ɔm ya. ²⁹ Sawke mini ze, zadka i pie hã mĩ na, mĩ vi taɲ máy bay. Timbede key na, mĩ hii bay kóko, waa, bay ɔi ndaw roo i pie hã mĩ vi le?»

³⁰ Leε, Korney yinra báy bay hã ni mii: «Nam niɲ ro vuri, ká síe fere sùo-ε a do mini ká timbede key ká mĩ do daa nzaa bay kere ká bil hul bi na, nzob mbɔw munu nduo gari nduy ziriiri ziriiri ɲi tul-i mbuda a baa hã mĩ mii: ³¹ «Korney, nzaa bay kere bo ká mù daa na, Ngerewuru la-laa, a ini ká mù mɔba zɔɲ nzob kukuri kara, ka kɔ ndaw, ze a kërke se tul-a. ³² Mu pie nzobri ha ri se Zope i vaa nzaa Simon ká i di ni ba Piyer na hã ni vi. Ka naa hul Simon, be ká'a ba nzob gbáa huɔ ká hul be do nzaa maambii ler na.» ³³ Zade ku hoy mĩ pie nzobri vaa nzáa mù, le, mù daa báy kere mú vi na kɔ. Timbede key na, buru riw bele buru do pol Ngerewuru bay láa bayri riw bele ká Ngerembay hii bay haɲa mù baa hã buru laa na.»

Piyer ka-káa bay ká bil puo Korney

³⁴ Báyii le, Piyer mbi bay a baa mii: «Ba tusue, timbede key na mĩ kɔ le, Ngerewuru naa nun nzob ya, ³⁵ roo le, saw nzob haa haa ká hie ni a daa fe báy zade na, ka yaa ni báy kere. ³⁶ Be

na, ka hã nzobri vaa ka-káa bay be hã led Izarayelri. Ba Bay Kere ká se tul dekeke ká do sakra be báy nzobri báy faa Zezu *Krisi ká ba Ngerembay tul nzobri riw bele. ³⁷ Fal namri ká Zaa ka-káa Bay Ngerewuru a daa tul nzobri nduo mbii na, fe ká ɲi ká kuɖu zad ká Galele báy Zude riw bele na, ba fe ká baari hoy kara i kɔ ndaw. ³⁸ Ngerewuru naa Zezu ká Nazared do boɖ a hã Tem Law Pie mbaa bil law-ε a hã ni hurusuo. Ka se báy zad zad a daa fe kereri ndaw, a vaa nzob hayri ká i do bil koy ngeretemndaya riw bele ndaw, bay ɔi le, Ngerewuru do zɔɲ ni. ³⁹ Buru na, buru ba nzob nasi bay feri riw bele ká'a daa ká puo Zibri báy ngerepuo ká Zuruzalem. Be na, i ber ni do tul puu say hud i i ni. ⁴⁰ Roo le, ndeke di nam sayke na, Ngerewuru tina ni saa luɔ hud hã ni kaw báy kumnun. Ka kie sùo-ε ⁴¹ hã nzobri riw bele ya, roo le, ka ɲi tul buru ká Ngerewuru naa buru pola ba nzob nasi bay fekeri na. Fale ká Ngerewuru tina ni saa luɔ hud hã ni kaw báy kumnun na, buru sɔ fe zɔɲ ni ndaw, a búru nzo zɔɲ ni ndaw pi. ⁴² Be kɔ ze, ka mbi nzi-ε hã buru bay haɲa buru ka-káa bay hã nzobri mii, ba beri kɔ ze, Ngerewuru naa beri a daa beri kaw ba nzob kún sal bay ká tul nzob káw kumnunri báy nzob huderi. ⁴³ Nzob yaaɲa bayri saa nzaa

Ngerewuru riw bele i baa nasi bay be mii, nzob haa haa ka daa law-ε bo tul-e le, bay faa riη-ε na ndaw roo, Ngerewuru a ndakake buma ka tul feyaa be zinj ni bay.»

Tem Law Pie yaa bil law nzobri ka i ba Zib ya

⁴⁴ Zadka Piyer do baa bay munu koβ hoy le, Tem Law Pie vi yaa bil law nzobri riw bele ka i laa bay be na.

⁴⁵ Feke ku na daa ha nzob mbika lawri ka i ba saw Zib ka i se zinj Piyer na, tuku ri bay tul Tem Law Pie ka Ngerewuru ha ni yaa bil law nzobri ka i ba Zib ya na, ⁴⁶ bay yi le, i laa bayri ka i baa bay nzaa bayri bof bof i pisike Ngerewuru. Bayji le, Piyer mbi bay a baa ha ri mii: ⁴⁷ «Baari ka i zinj Tem Law Pie munu ka buru Zibri key na waa, nzob ve ze a haa ri faa ka bay haηa ri daa tul-ri nduo mbii na bay le?» ⁴⁸ Bayji le, ka mbi nzi-ε ha ri bay haηa ri daa tul-ri nduo mbii bay riη Zezu *Krisi. Fale le, i kod ni bay haηa ni ka kaw zinj ri nam maa fe ndji ro.

11

Piyer kji fal ped daa beri

¹ Lεε, *nzob ndáy nzaapedri bay nzob mbika lawri ka i kaw kuđu zad ka Zude na i laa mii, nzobri ka i ba Zib ya na, i yaa Bay Ngerewuru ndaw. ² Zadka Piyer yi a vi Zuzalem na bayji le, bari ka i ba saw

Zibri na, i mbi bay i baa zinj ni mii: ³ «Bo na, mu se luo nzobri ka ba Zib ya mu su fe zinj ri!» ⁴ Lεε, Piyer ti saw kija fal feri ka kal na bay nzi-ε lem lem a baa ha ri mii:

⁵ «Bi na, mi do puo ka Zope. A zadka mi do daa nzaa bay kere na bayji le, fe tina nun ha mi ko fe ri gari a aa gboron ka i sin sal do tiwke nin bele, uru saa nulue a vi bo siri ka poli. ⁶ Lεε, nun-i hu di si si a mi do bekle, le, mi ko fe holri ka bal-ri nin nin ka tusiri key, nay bisuyri ndaw, feri ka i koro siri bay bil-ri ndaw, roo nduyri ka i se siya ndaw pi. ⁷ Robay, mi laa kusol nzob baa ha mi mii, «Piyer, uru siya bo mu i mu su!» ⁸ Lεε, mi yinjra bay bay mii, «Uwaa! Mbay! Fe ka Zibri haa sunake i ko ba fe ka ndaya, mase ba fe im ka mini key na, mi mbi bo nzaa-i ba mbij ya mban!» ⁹ Ndeke di ba sidike na, mi laa kusol nzob ka uru saa nulue mii, «Fe ka Ngerewuru baa ta-tan mii, ba fe kere na, koko ka mu ko ba fe im.» ¹⁰ Feke ku na vi mini faa bal ba say, le, i yinjrake riw bele ba nulue. ¹¹ Zade ku hoy le, warari ka say ka i pie ri saa Sezare na i vi do faa hul ka mi naa di na. ¹² Lεε, Tem Law Pie baa ha mi bay haηa mi se zinj ri tan may bay. Bayji le, yu-iri ka tul-ri yie ka i ko ri key na, i su mi i se zinj mi mbij hoy se Sezare na, a buru kiji

búru se bil hul Korney ká pie hã mĩ na. ¹³ Ledban key na tina saw bay feri ká'a kó ká bil hul be hã buru laa. Led nzaaped ká nulue na tji tul-e a baa hã ni mii, "Mu pie nzob hã ni se Zope, a vaa nzaa Simõn ká i dĩ ni ba Piyer na hã ni vi. ¹⁴ Be na, a kie mù bayri ká bay haña mù zĩnke pam, bo báy nzob ñori riw bele." ¹⁵ Zadka mĩ tii saw baa bay ha ri munu na báyji le, Tem Law Pie dĩ a ví yaa bil law-ri riw bele, munu ká'a dĩ a ví yaa bil law naari ká titire na. ¹⁶ LEE, mĩ ker se tul bay ká Ngerembay baa pola mii, "Zaa na daa tul nzobri nduo mbii, roo le, baari na, mĩ daa ri nduo bil Tem Law Pie." ¹⁷ Munu ká Ngerewuru ha ri fe ini be ká ba Tem Law Pie munu ká'a hã naari ká naa daari law naari bo tul Ngerembay Zezu *Krisi na waa, mĩ ba ve ndaw roo, mĩ tuj fe daa Ngerewuru na ngeren le?»

¹⁸ Fal bay ká Piyer baa ha ri na báyji le, law-ri nda siri fuo a í pisi Ngerewuru mii: «Ba tusue kji, bari ká i ba Zib ya na hoy kara, Ngerewuru ha ri faa ha ri suo kér bay ká tul feyaa bari, bo í do báy kumnun taa tusueke na.»

Nzobri ká Antiyos yaa Bay Ngerewuru

¹⁹ Sewke ká i ike Etjen a í tii saw daa nun nzob mbika lawri tuo sie ha ri duu saa Zuruzalem na, nzob mbika lawri na zekre kji kperke kperke í duu kpuru i tji

Fenisi ndaw, tukudu mbii Sipir ndaw, Antiyos ndaw, í ka-kaa Bay Kere ká se tul Zezu hã Zibri huo-ri kji hoy. ²⁰ Roo le, ká sakra nzob mbika lawri na, nzob haneri ká puo bari do Sipir báy Siren na, i vi Antiyos í tii saw baa bay Bay Kere ká se tul Ngerembay Zezu hã nzobri ká i ba Zib ya na ndaw. ²¹ Ngerembay sam fe zuo dĩ hã nzobri ngji bamba suo kér bay bari í daa law-ri bo tul-e. ²² LEE, soro bay fe ká kal na, tofo bo suku nzob mbika lawri ká i mbu tul kji ká Zuruzalem ha ri naa Barnabas, í pie ni kpuru se Antiyos. ²³ Zadka'a tji dĩ a kó law kere ká Ngerewuru daa zinj ri na báyji le, ka daa suoriya a bo ri riw bele bay haña ri kaw tul mbika law bari ká tul Ngerembay na ngon ngon banquo. ²⁴ Barnabas na ba nzob law kere ká Tem Law Pie yaa bil law-e kpol kpol, a ba nzob ká daa law-e nzokdo te tul Zezu. Be ze daa hã nzobri ngji bamba zuo zinj Ngerembay í nde tul nzob hawri ká pola.

²⁵ Fale ku le, Barnabas na zol a se Tars bay nzaa Sol ká dĩ. ²⁶ Zadka'a zinj ni na báyji le, ka yji zinj ni se Antiyos a í kaw dĩ. Maa mbiimbam mbijw na, bari sidi bele i mbu kji zinj nzob mbika lawri ká zad mbu kji bari. I fere nzobri fe ngji bamba ká dĩ. Ká bil puo ká Antiyos na ze i tii saw tuu rin hã nzob mbika lawri ba

«nzoɓ Krisiri.»

Nzoɓ mbika lawri mgba ini zinj yu bari ka Zude

²⁷ Sewke ku na nzoɓ yaana bay saa nzaa Ngerewuru haneri uru saa Zuruzalem i vi Antiyos. ²⁸ Nzoɓ mbiw ka sakra bari ku ka rin-ε ba Agabus uru siya a baa bay bay faa Tem Law Pie ha ri mii, kon luye a lie bo zadri riw bele. [Tusueke le, konke ku na, lie bo zad bay sew ka Kolod reke mbay.] ²⁹ Zadka nzoɓ mbika lawri laa bayke ku bayji le, i sin tul bay mbiw hoy bay hana nzoɓ ha ha le, ka ha fe ka maa tul hurusuo-ε bay pieke bo i soke yu bari ka i kaw kudu zad ka Zude na. ³⁰ Be ze ba fe ka i mbu, i daa zuo nduo Barnabas bay Sol ha ri vaa daa zuo nduo *ngere tul pedri ka Zuruzalem.

12

Led nzaaped ka nulue tina Piyer saa hul sal

¹ Ka bil sewke ku na, mbay *Erod tii saw daa nun nzoɓ mbika law haneri tuo sie. ² Ka ha ri i Zak yu Zaa bay maamii. ³ Zadka'a ko fe daa be na rii law Zibri bamba bayji le, ka ha ri mgba Piyer ndaw. (Ba *nam suoriya maapa ka i daa tan fe hew fe na.) ⁴ Fale ka'a mgba Piyer na bayji le, ka vaa daa ni bo hul sal, a ha nzoɓ yumri ba nin nin korɔ ni i suo ki bay namri riw bele. Ka ker bay tina ni ka nun nzoɓri ka fal *nam suoriya tji saa bil koy

bay kun bay bo tul-e. ⁵ Be ze i korɔ Piyer na ka bil hul sal, roo le, nzoɓ mbika lawri ka i mbu tul ki na i daa nzaa bay kere ngo-ngon banquo bay tul-e.

⁶ Nam ka Erod ker bay tina ni ka nun nzoɓri na, ka bil sunke ku na Piyer ka i sin ni bay sal lari na, nanam ka sakra nzoɓ korɔ niri ka sidi na. Nzoɓ yumri do faa hul ka kele i korɔ ni ndaw. ⁷ Bayji le, zadε ku hoy led nzaaped Ngerembay ka nulue tji kpedere a ha zad hie kad kad ka bil hul sal na. Leε, led nzaaped ka nulue na lan ni a tuma ni a baa ha ni mii: «Uru siya ba vaa!» Bayji le, sal lariri ka i sinke nduo-eri na nzuma yoron zuo siri. ⁸ Leε, led nzaaped ka nulue na baa ha ni mii: «Mu sin sal huɔ bila, a mu nda dikon bo do bal-a.» Leε, Piyer na daa munu. Led nzaaped ka nulue baa ha ni na robay mii: «Mu nduo maagari bo ka yururu na a mu vi fal-i.» ⁹ Bayji le, Piyer tji saa hul sal a se fal-ε. Fe ka led nzaaped ka nulue daa zinj ni na, nun-ε mgbudɔ ka di ya bay, a ko ba fe ka tina nun ha ni hoy. ¹⁰ I kal nzoɓ yum ka do titire dekɛ, robay i kal nzoɓ ndeke di sidike i tji faa koko dudu ka i daa bay lari na, le, faa na mgbudɔ suo-ε hoy bolon ka pol-ri ha ri tji. Zadka i tji i se faa ka se ba bil puɔ na bayji le, zadε ku hoy, led nzaaped ka nulue na pon ni ka di a

zól. ¹¹ Zadka nun Piyer taŋ ká tul fe ká kal na, ka baa mii: «Timbede key na mĩ kó ro: ba Ngerembay kị ze pie led nzaaped be ha ni ví tina mĩ saa nduo Erođ, báy fe kaayari riw bele ká Zibri giyaŋ bay d́aa ziŋ mĩ na.»

¹² Zadka nun Piyer taŋ ká tul sùo-ε na, ka zól a se ba puo Mari máa Zaa ká i dī ni ba Marki. Ba zad ká nzobri mbụ kị ruo bamba í dō d́aa nzaa bay kere ká dī. ¹³ Ka nda faa hul ká keke, le, led káw mbịw ká ba máy nzob ká riŋ-ε ba Rod soro a se bay kóko. ¹⁴ Lεε, ka laa kusol Piyer ha sùo-ε rii ni ngị bamba tasiri, a pōŋ mgbúda faa na, a dūu a v́aa baa ha nzobri mii: «Piyer dō faa hul ká keke dī ku!» ¹⁵ Báyji le, i baa ha ni mii: «Bala ze d́aa mù le woo?» Lεε, ka gedē a baa ha ri mii: «Ba sùo be kị.» I yiŋra báy bay ha ni mii: «Munu le, ba wụru be zu.» ¹⁶ Báyji le, Piyer nda faa hul na baŋguo. Zadka i ví mgbuda faa hul í kó ba be na báyji le, tuku ri riw bele. ¹⁷ Ro, Piyer ura nduo-ε a laŋ bay haŋa ri pōŋ rođ nzaa, roo a kị fal fe ká Ngerembay d́aa a t́inake ni saa hul sal na ha ri laa. A yi a baa ha ri mii: «Ì v́aa baa bayke ha Zak báy yu naari ha ri laa.» Fale ku le, ka tị a se zad kị.

¹⁸ Nzaaru sil na báyji le, nzob yumri se tul kị halí halí bay kóko zad ká Piyer na tị ba badí. ¹⁹ Erođ h́oy kara ha ri nzaara ni kpuy í ziŋ ni ya.

Fale ká'a vbi nzob yumri ká i kóro Piyer na báyji le, ka mbi nzi-ε ha nzob yum beri i bari nzob kóro faa hul sal na. Ro, a zól saa kuđu zad ká Zude a se ngerepuo Sezare bay káw dī ndji.

Hud Mbay Erođ

²⁰ Báyji le, law *Erođ na zoŋ ká tul nzobri ká Tir báy Sidon. Lεε, i tuđ tul kị í mbụ nzaa-ri mbịw h́oy bay ziŋ ni. Fale ká i v́aa ziŋ Balatus ká ba nzob kóro bil puo Mbay Erođ í leke bay ziŋ ni na báyji le, í v́aa vbi Erođ bay haŋa d́ekeke ka dō sakra bari, bay ji le, báy faa puoruo be roo, i ziŋke fe sũm í sũ báy. ²¹ Nam ká Erođ tuu ha ri na vi báyji le, ka nduo gari mbay be a kaw tul karingaw mbay a baka ri bay. ²² Lεε, ruo nzobri sii gay be báy nzaa-ri gǒm í baa mii: «Ba nzob ze baa bay ku ya, roo le, ba wụru!» ²³ Ká zadē ku h́oy led nzaaped Ngerembay ká nulue nda ni riđ bo siri, bay ji le, mbay ká dō bay d́aa bo tul Ngerewuru na, ka d́aa bo tul-e be kị sùo-ε. Ze kayri sũ bil-e ha ni hu. ²⁴ Be nu ku ro, Bay Ngerewuru na yaa zad ba pola pola, ha nzob mbika lawri ngị ba pola pola. ²⁵ A Barnabas báy Sol na le, zadka ped bari ká i pie ri bay haŋa ri v́aa d́aa ká Zuzalem na o báyji le, i yi í se Antiyos, a í d́aa Zaa ká i dī ni ba Marki na bo fal-ri ha ni se ziŋ ri mbịw h́oy.

13

Tem Law Pie ha ri naa Barnabas báy Sol do bod'

¹ Ká sakra nzoɓ mbika lawri ká i mbu tul kɪ ká Antiyos na, *nzoɓ yaana bayri saa nzaa Ngerewuru báy nzoɓ fére nzoɓri fe i kaw di. Riŋ nzoɓkeri na ze do key: Barnabas ndaw, Simeon, be ká i di ni ba Nizer ndaw, Lusiyus, be ká'a ba nzoɓ ká Sirɛn ndaw, Manahen, be ká i hol ni báy Mbay *Erod mbijw hoy ndaw, roo Sol ndaw pi. ² Nam mbijw munu ká i mbu tul kɪ bay rúo Ngerembay, a i san sùo-ri i sù fe ya na báyii le, Tem Law Pie baa ha ri mii: «Ì naa Barnabas báy Sol í daa ri do bod ha m̀ bay tul ped ká m̀ di ri bayke.» ³ Fale ká i san sùo-ri i sù fe ya, a í daa nzaa bay kere na báyii le, i daa nduo-ri bo tul Barnabas báy Sol na roo, i poŋ ri zol báy.

Barnabas báy Sol i se ba Sipir

⁴ Barnabas báy Sol ká Tem Law Pie pie ri mini na, i mbi faa i se ba Selusi ká do nzaa maambii. Ká zadɛ ku ze, i hila ri ká di ha ri se tukudu mbii ká Sipir. ⁵ Zadka i tji tukudu mbii ká Sipir na, i di i se puo ká Salamin i tii saw ka-káa Bay Ngerewuru ká bil *hul mbu kɪ Zibri. Zaa-Marki do zin ri mbijw a so ri.

⁶ I haari tukudu mbii na riw bele, kpuru i tji ke puo ká Pafos. Báyii le, ká zadɛ ku na i zin nzoɓ fe daa mgbji

mbijw munu, riŋ-ε ba Bar-Zezu. Ka ba Zib, a daa sùo-ε ba nzoɓ yaana bay saa nzaa Ngerewuru. ⁷ Ka kaw lakun Serziyus Polus, be ká'a ba nzoɓ réke tul puo ká tukudu mbii, a ba nzoɓ fe kóko ndaw. Báyii le, be Serziyus Polus na, ka di Barnabas báy Sol, bay ji le, kon láa Bay Ngerewuru se ni ngji bamba. ⁸ Leε, nzoɓ fe daa mgbji ká ba Bar-Zezu (ká riŋ-ε báy nzaa gerek ba *Elimas*) na, ka gede bay zin ri kpaŋ bay haa faa ha nzoɓ réke tul puo na, ka mbi law-ε ya. ⁹ Báyii le, Sol (ká i di ni ba Pol) ká Tem Law Pie yaa bil law-ε kpol kpol na ko ni ba siya ba tiya a baa ha ni mii: ¹⁰ «Bo vu ngeretemndaya! Bo nzoɓ law ndaya ká mù ba nzoɓ úla nzoɓ, ká mú ba nzoɓ tul ngani fe kereri riw bele. Faa Ngerembay ká do sikda ká mù mgba mú raa do fi mbijw na waa, sie haa roo mù poŋ nzaa nduo fe daa bo na le? ¹¹ Timbede key na, mu laa key! Nduo Ngerembay a mgbaka mù ha mù raa, le, mù ti kóko zad mbaa bole a di maa fe.» Zadɛ ku hoy le, nun Elimas sii nduŋ ha ni ko zad ya. Ka far zad far roo, a nzaara nzoɓ bay haŋa ni kuɔ ni báy. ¹² Zadka nzoɓ réke tul puo na ko fe ká tji tul Elimas na báyii le, ka daa law-ε bo tul Zezu, bay ji le, fe ká Pol báy Barnabas fere ni se tul Ngerembay na, tuku ni ha ni kaw yer.

Pol báy Barnabas i se Antiyos ká tusiri Pisidi

¹³ Báyyi ɛ, Pol báy bǎw seɗ beri i se í vǎa kaw bil bawda tuo ká Pafos, í se ba Perze ká tusiri Pamfili. ɛɛ, Zǎa-Marki pɔŋ ri ká zadɛ na ku a yyi ba Zuruzalem. ¹⁴ Pol báy Barnabas na laa ɛ, i uru ká Perze na í se nun-ri ba Antiyos ká tusiri Pisidi. Zadka i tji dī na báyyi ɛ, i se bil *hul mbú kǐ Zifri ká bil nam mgbaka tǎram í kaw dī. ¹⁵ Falɛ ká i kǐi bay haŋeri ká ɗo bil *mbede bol kusol báy taa *nzob yǎaŋa bayri saa nzaa Ngerewuru ɔ riw bele na, mbay hul mbú kǐri baa ha ri mii: «Baari yu bururi, timbede key na, zadka ì ɗo báy bay ká bay bókoke nzobri ɛ, ì baa.»

¹⁶ Báyyi ɛ, Pol uru siya a ura nduo-ε ha zad ɗo ndiŋ roo a baa mii: «Baari leɗ Izarayelri, báy baari ká ì ba Zib ya ká í hje Ngerewuru na, ì laa bay bi key na báy kere! ¹⁷ Ngerewuru leɗ Izarayelri key na nan bulu naari ba nzob taa beri. Báy ɗol bari ká i ɗoƙe tusiri Ezibte na, ka ɗaa ha ri ngji ba pola pola, robay, báy nduo hodo be na, ka tɔnake ri báy hurusuo-ε saa dī. ¹⁸ Maa mbiimbam sɔŋ niŋ na, ka iki law-ε ká tul-ri a kǔroƙe ri ká bil law kǔr. ¹⁹ Falɛ ku roo, a ha leɗ Izarayelri i saw nzobri ká ba tɔnɔ say ká i kaw tusiri *Kanaa na, a pɔŋ zadɛ ku na ha ri ba tusiri bari. ²⁰ Fekeri riw bele ku na, bole

dī maa mbiimbam isɔɗ niŋ báy sɔŋ ndebe munu. Falɛ ku ɛ, ka ha nzob ɗaa bayri kaw tul-ri kpuru tji bil sewke ká Samiyel báke nzob yǎaŋa bay saa nzaa Ngerewuru.

²¹ «Báyyi ɛ, leɗ Izarayelri na i vbi mbay bay haŋa ni ka káw tul-ri. ɛɛ, Ngerewuru ha ri Sawul ká ba vu Kis ká saw kaŋi be ba Bezame ha ni re tul-ri maa mbiimbam sɔŋ niŋ. ²² Robay, falɛ ká'a tun Sawul ngereŋ na báyyi ɛ, ka yyi a naa *David ba mbay a baa nasi bay be mii: “Mí ko David, vu Zese ba wǎra law-i. Be ze, a ɗaa feri riw bele ká mǐ hii na ha ni ɔ báy zadɛ.” ²³ Nzob mbjw ká saw David na ze Ngerewuru ɗaa ni kaw ba Nzob Yǎaŋa Nzob bay tul leɗ Izarayelri munu ká'a waa na. Be ze ba Zezu. ²⁴ Pola roo bay haŋa Zezu vi na, Zǎa Batis ka-káa bay haŋa leɗ Izarayelri riw bele i suo kér bay bari bo, í ha ri ɗaa tul-ri nduo mbji. ²⁵ Zadka Zǎa ɗo dī ya báy ɔro bie nam be na báyyi ɛ, ka baa mii: “Baari na wǎa ì baa mii, mǐ ba ve ɛ? Mǐ ba nzob ká ì giyaŋ ni na ya. Roo ɛ, ì láa mǐ key: nzob ká'a ví fal-i vuku na, sal dikɔn ká bal-ε hoy kara mǐ maa bay hina ya.”

²⁶ «Yu-iri, baari ká ì ba vu bulu *Abaraham, báy baari ká ì ba Zib ya ká í kod Ngerewuru na, ba naari kǐ ze Ngerewuru pie báy bay pam key na ha naari. ²⁷ Tusueke ɛ, nzobri ká Zu-

ruzalem báy mbay bari na, Zezu ba ve le na i ko ya. Bay ká i kji se tul-e ká bil mbede nzoɓ yaɗa bayri saa nzaa Ngerewuru báy bil nam mg-baka tarāmri riw bele na kara, i laa saw bayke taɗ ya. Roo le, báy faa bay hud ká i daa bo tul Zezu na ha bay ká nzoɓ yaɗa bayri saa nzaa Ngerewuru baa se tul-e na, do munu báy zadɛ.

²⁸ Ze i zinj kaaya mbijw ká bay daake bay hud bo tul-e ya na hoy kara, i vbi Pilad bay haɗa ni poɗ faa ha ri i ni.

²⁹ Falɛ ká Zezu daa feri riw bele o, munu ká i daa bayke do bil mbede Ngerewuru se tul-e na, i dira ni saa tul puu say hud í vaa daa ni bo bil luɔ hud. ³⁰ Roo le, Ngerewuru tina ni saa luɔ hud ha ni kaw báy kumnun.

³¹ Leɛ, bil namri ká ngji maa fe ká fal tji be saa luɔ hud na, Zezu tji tul bari ká i su ni saa kudɔ zad ká Galele kpuru tji Zuruzalem na. Bari na, i ba nzoɓ nasi bay be bay baá bay ká se tul-e na ha led Izarayelri.

³² «Buru kara, buru vi ka-káa Bay Kere key na ha ri ko mii: fe ká Ngerewuru waa zinj bulu naari pola lew hoy bay daa na, ³³ ka daa timbedɛ bay tul naari ká náa bári vu bari, a tinake Zezu saa luɔ hud ha ni kaw bay kumnun munu ká'a baa do bil sim ndeke di sidike ká bil Mbede Simri na mii:

“Bo na mù ba Vu-i;

úru saa vuri key na mi ba Baa-ka*.”

³⁴ «Rɔbay, Ngerewuru baa bayke pola lew hoy mii, beri tina ni saa luɔ hud ha naysuo-ε ka puɗ mbuduk mbuduk ya. Ka baa mii:

“Ba tusue kji!

Mi sám fe sami kere bi ká taɗ kad kad

ká'a doko wum na zuo tul ri,

munu ká mi waa zinj David na†.”

³⁵ Sawke mini ze, Ngerewuru ha David baa bayke do zad kji rɔbay mii:

“Mù ti poɗ faa ha naysuo nzoɓ ká do bod ba taa bo na,

puɗ mbuduk mbuduk ya‡.”

³⁶ Be David na, zadka'a kaw báy kumnun báy na, ka daa ped ká law Ngerewuru hii na ha ni o báy zadɛ; falɛ ku le, ka ví hu ha ri mbi ni í voro ni do lakun bul-eri ha naysuo-ε puɗ mbuduk mbuduk. ³⁷ Roo le, nzoɓ ká Ngerewuru tina ni saa luɔ hud na, naysuo-ε puɗ mbuduk ya.

³⁸⁻³⁹ «Yu-iri, i ko báy kere ndaw ro! Taambol Zezu na ze buru ka-káa bay ká se tul Ngerewuru ká'a ndaka buma ká tul feyaa baari zinj ri. Taambol Zezu na, nzoɓ ha ha ká daa law-ε bo tul-e le, feyaa beri riw bele na Ngerewuru a náa ká tul-e ba fal. Feke ku na, *bol ku-sol *Moyze maa bay daa ya.

* 13:33 13.33 Simri 2.7. † 13:34 13.34 Ezay 55.3. ‡ 13:35 13.35 Simri 16.10.

40 Munu zu ɛ, ì nze báy sùò-rì bay haɲa fe ká nzob yaaɲa bayri saa nzaa Ngerewuru baa bayke na, ka t̄ji tul-rì ya. I baa mii: 41 “Baarì nzob síe Ngerewururi na, ì káw yer a í b́ie, bay j̄i ɛ, fe ká m̄i ɔ́a ká bil sewke ká ì kaw báy kumnun na, ì ti ɔ́a law-rì bo d̄i ya. Ze i ha ri kó saw bayke na hoy kara, ì ti yaaɲa yaŝ.”»

Zibri ká Antiyos yaa Bay Kere Kresi ya

42 Zadka Pol báy Barnabas t̄ji saa zad mbú k̄i Zibri na báyii ɛ, nzobri kod̄ ri bay haɲa ri ȳi í vi báy nam mgbaka t̄ram taa fal na bay b́aa bay se tul bay taa mb̄jwke na ku báy ha ri laa. 43 Fal mbú k̄i ká nzobri zekre k̄i na báyii ɛ, Zibri báy nzobri ká i ba Zib ya ká í fere sùò-ri í ruo Ngerewuru na, i nḡji bamba se fal Pol báy Barnabas. Lɛɛ, Pol báy Barnabas na bo ri bay haɲa ri ɔ́a law-ri bo tul law kere ká Ngerewuru ɔ́a z̄iɲ ri na, í r̄ji tul-e baɲguo kpaɔ́ara.

44 Ká bil nam mgbaka t̄ram taa k̄i na, ruo nzobri ká bil ngerɛpuo riw bele, i ví mb̄u k̄i bay láa Bay Ngerembay. 45 Zadka Zibri kó ruo nzobri na báyii ɛ, i ɔ́a sere z̄iɲ Pol í tun bay be ngeren̄ í rad̄ ni, a í mgba nasi zuo tul-e. 46 Báyii ɛ, Pol báy Barnabas i baa bay báy nun w̄ara nzob ha ri mii: «Ba baarì k̄i ze Ngerewuru

hii bay haɲa r̄i laa bay be pola. Roo ɛ, ì tun bayke ngeren̄, a í kó sùò-rì mii, ì maa bay z̄iɲ kumnun ká ɔ́o baɲguo na ya. Munu zu ɛ, nda-ndad! Timbede key na, buru fére sùò buru ba luo nzobri ká i ba Zib ya ro. 47 Tusueke ɛ, fe ká Ngerembay mbi nzi-ɛ ká d̄i h̄a buru na ze ɔ́o key:

“M̄i ɔ́a mù kaw ba zad taɲa ká saw nzobri riw bele, bay haɲa bo mu se mú ka-káa bay pam na kpuru mú t̄jike gb̄u tusiri na h̄a nzobri laa*.”»

48 Zadka nzob hayri ká i ba Zib ya na, i laa bayke munu báyii ɛ, i ɔ́a suoriya a í pisi Ngerewuru bay tul bay be. Bari riw bele ká Ngerewuru nan ri pola ɔ́o bay z̄iɲ kumnun ká ɔ́o baɲguo na, i vi ba nzob mbika lawri.

49 Be ku roo, Bay Ngerembay ȳake zad kpol kpol ká bil tusiri bari riw bele. 50 Roo ɛ, Zibri na, i ɔ́a bay zuo bil law máy feziɲari ká i ruo Ngerewuru báy ngerɛ puori ha ri suru tigbaa nzobri ha ri ɔ́a nun Pol báy Barnabas tuo síe, bo i niike ri ká tusiri bari na. 51 Be ze, Pol báy Barnabas na, i nda s̄um siri ká bal-ri kub kub zuo tul-ri, í zol a í se ba Ikoniyum. 52 Roo ɛ, bari nzob mbika lawri ká i t̄on na, suoriya báy Tem Law Pie mbaa bil law-ri.

14

Pol báy Barnabas se Ikoniyum

¹ Zafka Pol báy Barnabas i tji Ikoniyum na báyii le, i kal i se *hul mbú kị Zifri munu ká i daa banɗuɔ. Bay bari ká i baa na yin bamba tasiri ha Zifri báy nzoɓri ká i ba Zif ya ká i ngji bamba tasiri na, i vi ba nzoɓ mbika lawri. ² Roo le, Zifri ká i hii bay daa law-ri bo tul Zezu ya na, i suru tigbaa nzoɓ hawri ká i ba Zif ya ha ri ker bay ndaya se tul Pol báy Barnabas. ³ Be nu ku hoy kara, Pol báy Barnabas kaw Ikoniyum bole di di. Bari na, bay law-ri ká i daa bo tul Ngerembay ngɔ-ngɔn na, i káake káa Bay Kere Ngerembay báy nun wara nzoɓ. Ngerembay kị sùo-ε do fal-ri a so ri, ha nzoɓri ko bay ká i ka-káake se tul law kere be ká'a mɓa zin ri na ba tusue bay, a ha ri hirusuo daa fe sanri báy ferri ká mba kóko na. ⁴ Báyii le, nzoɓri ká bil ngerɛpuoke ku na i te bil kị. Nzoɓ haneri i ba nzoɓ taa Zifri, a nzoɓ hawri laa le, i ba nzoɓ taa *nzoɓ ndáy nzaapedri. ⁵ Ro, Zifri báy nzoɓri ká i ba Zif ya, báy mbay bari mbu nzaa-ri mbijw hoy bay daa seke zin Pol báy Barnabas i hii bay vbúku ri báy tisawri. ⁶ Lεε, zadka Pol báy Barnabas laa bayke na báyii le, i duu ba puo ká Listere ndaw, Derbe ndaw bay vu

puo hawri ká kiri ri ká tusiri Likayoni ndaw pi. ⁷ Ká bil puokeri ku na, i ka-káa Bay Kere ká di ha nzoɓri laa.

Pol báy Barnabas do Listere

⁸ Bil puo ká Listere na, ledban mbijw munu ká bal-ε hu wúo ká i mbonke ni saa wuru ha ni se-sed ya na kaw di. ⁹ Lεε, ka laa bay ká Pol do baa. Báyii le, Pol ko-kóm ba nun-ε deke, le, ka ko law-ε ká'a daa bo tul Ngerembay na maa haɗa sùo-ε ka vaa. ¹⁰ Ro, a baa bay ha ni báy bawda kusol-e mii: «Úru siya mú do sikda!» Lεε, ledban na uru siya vad a se-sed. ¹¹ Ruɔ nzoɓri ká i do zadε i ko fe ká Pol daa na báyii le, i baa bay belen báy nzaa Likayoni mii: «Be ni key na, ba wururi ro ze i fere sùo-ri ba nzoɓri i di i vi luo naari key!» ¹² Be ze, i tuuke rin-ri ba rin wuru bari. I di Barnabas ba Zus, a Pol laa le, i di ni ba Ermes, bay ji le, ka ba nzoɓ mbika tul bay. ¹³ Báyii le, ngerenzob *fe poy wuru bari Zus, ká hul be do di ya báy nzaa ngerɛpuo deb na, se a vaa faa bawda baa ndayri ká i dew ri báy fukri puuri do sol-ri, roɔ a vikeri zad dol Pol báy Barnabas, bay ji le, be báy ruɔ nzoɓri na, i hii bay ika ndayri bay puoke fe ha Pol báy Barnabas ba wuru bari.

¹⁴ Zadka Barnabas báy Pol ká i ba *nzoɓ ndáy nzaapedri na, i ko munu báyii

le, kér bay i ri ba huf ha ri goɗo gari bari tir tir, í takra í rii sakra ruo nzoɓri ¹⁵ í baa bay belen ha ri mii: «Baari nzoɓri woo! Bay yi roo, ñ daa fe mini key le? Buru na, buru ba nzoɓ munu ka bari na ndaw. Bay Kere ka buru ví ka-káake ha ri na, buru bóke ri bay haɗa ri ala wuru bari key ka ñ puo gor hoy na, í fere sùo-ri ba luu Ngerewuru Nzoɓ Káw Báy Kumnun ka daa tumbam ndaw, tusiri ndaw, maambi-iri ndaw, roo bay feru riw bele ka do bil-e na. ¹⁶ Pola lew na, ka pon faa ha saw puo nzoɓri bod bod daa fe munu ka law-ri hii. ¹⁷ Be nu ku hoy kara, Ngerewuru kie fe kereri banɗuɗo kpaɗara ha nzoɓri ko mii, feru do key. Ka ha mbam to ha ri ndaw, a ha ri zinj fe pay bay fewke fewke riw bele ndaw, a ha fe sum maa ri sib sib ndaw, a ha suoriya mbaa bil law-ri gbay gbay ndaw pi.»

¹⁸ Ze nzoɓ ndáy nzaapedri baa munu hoy kara, ngon zinj ri bamba bay haɗa nzoɓri pon daa fe poy ha ri. ¹⁹ Báyii le, zadɛ ku hoy Zibri ka í uru saa Antiyos ka tusiri Pisidi bay Ikoniyum na, i tji>Listere í daa bay zuo bil law ruo nzoɓ puokeri ku na ha ri se fal-ri í vbuku Pol bay tisawri bay ika ni. Fale ku roo, í kuɗo ni saa bil ngerɛpuo na í daa ni bo nzaa zad í ker mii ka hu-hu. ²⁰ Roo le, zadka nzoɓ mbika lawri kiri tul-e gbuku na, ka uru siya a se bil ngerɛpuo na ba

ki. Nzaaruoke na báyii le, be bay Barnabas na i zol mbijw hoy i se puo ka Derbe.

Pol bay Barnabas yji í se Antiyos ka Siri

²¹ Pol bay Barnabas na i ka-káa Bay Kere ka bil puo ka Derbe, le, nzoɓri ngji bamba yaa bayke na, í vi ba led nduobal Zezu. Fale ku le, *nzoɓ ndáy nzaapedri na, i yji í se>Listere ndaw, Ikoniyum ndaw, roo í se Antiyos ka tusiri Pisidi ndaw. ²² Nzoɓ mbika lawri ka puokeri ku na, Pol bay Barnabas daa wara bo bil law-ri, í bo ri bay haɗa ri kaw tul mbika law bari ngon-ngon, í baa ha ri mii: «Naa kókori seke feru bod bod pola ndaw roo, naa séri bil *puoruo Ngerewuru na bay.» ²³ Zad mbu kiji mbijw mbijw riw bele ka nzoɓ mbika lawri mbu tul ki ka di na, Pol bay Barnabas nan nzoɓri bay haɗa ri ba *ngere tul pedri. Fale ka í san sùo-ri í su fe ya í daa nzaa bay kere bay tul-ri na, i pon ri zuo bil nduo Ngerembay, nzoɓ ka í daa law-ri zuo tul-e na.

²⁴ Fale ku roo, i kal bay tusiri Pisidi í tji kudu zad ka Pamfili. ²⁵ Ka bil kudu zadke ku na, i ka-káa Bay Kere ka Perze, roo í se Atali ka do nzaa maambii na bay. ²⁶ Ka zadɛ ku na, i rii í kaw bil bawda tuo bay yji ba Antiyos ka Siri. Ba ngerɛpuo ka nzoɓ mbika lawri pie ri saa di í pon ri zuo bil law kere

Ngerewuru bay tul pedf ká i vaa daa ha ni o timbede key na. ²⁷ Zafka i tji Antiyos na bayji le, i di nzoɓ mbika lawri ha ri vi mbu ki, i kji fal feri riw bele ká Ngerewuru daa bay faa bari na ha ri laa. Kakalike le, faa ká Ngerewuru mgbuda ha nzoɓri ká i ba Zib ya, ká i daa law-ri bo tul Zezu ndaw na, i kji fale ha ri laa. ²⁸ Pol bay Barnabas kaw zinj nzoɓ mbika lawri na bole di maa fe.

15

Mbu ki ka Zuruzalem

¹ Bayji le, nzoɓ haneri ká i uru saa Zude i vi Antiyos na, i tii saw fere yu bari fe i baa ha ri mii: «Zafka i kuɗ ngori baari munu ká *bol kusol *Moyze fere nzoɓri na ya le, i ti zinj pam na ya.» ² Bay bari ká i baa na, Pol bay Barnabas may zinj ri kpuru i ndorke ki ba pola ha nzoɓ mbika lawri mbu nzaa-ri bay haɗa Pol bay Barnabas bay nzoɓ haneri ká sakra bari na, i uru i se Zuruzalem luo *nzoɓ ndáy nzaapedri bay *ngere tul pedri bo, i leke bayke.

³ Fale ká nzoɓ mbika lawri su ri do faa i wada ri na bayji le, bari na i se nun-ri ba pola i kál bay Fenisi, Samari ndaw, i kjiike fal feri ká Ngerewuru daa ha nzoɓri ká i ba Zib ya na fereke su-ri ba luo Ngerewuru. Bayke ku na mbi bawda suoriya ha yu

bari riw bele. ⁴ Zafka i tji Zuruzalem na bayji le, nzoɓ mbika lawri ká i mbu tul ki ndaw, nzoɓ ndáy nzaapedri ndaw, roo ngere tul pedri ndaw na, i mgba ri ba su-ri bay kere. Le, Pol bay Barnabas kji fal feri riw bele ká Ngerewuru daa bay faa bari na ha ri laa. ⁵ Roo le, nzoɓ haneri ká i ba *Fariziri ká i vi ba nzoɓ mbika lawri na, i uru siya i baa ha ri mii, do nun haɗa nzoɓri ká i ba Zib ya na, i kuɗ ngori bari ndaw, a i daa vu mbom bo tul bol kusol Moyze ndaw pi.

⁶ Bayji le, nzoɓ ndáy nzaapedri bay ngere tul pedri mbu tul ki bay bekle saw bayke na bay kóko. ⁷ Fal bay ká i may bole di bamba ká sakra ki na bayji le, Piyer uru siya a baa ha ri mii: «Baari yu-iri, i ko ndaw mii, bole di bamba ro, Ngerewuru náa mi ká sakra baari bay haɗa mi ka-kaa Bay Kere ha nzoɓri ká i ba Zib ya na, i laa i daake law-ri bo tul Zezu. ⁸ Robay, Ngerewuru ká ba nzoɓ kóko bil law nzoɓ na, ha Tem Law Pie mbaa bil law nzoɓri ká i ba Zib ya na, faa mbiw munu ká'a ha ni mbaa bil law naari key na ndaw. ⁹ Be ze, Ngerewuru na, ká sakra bari bay naari na, náa nun ki tiya. Ka waa feyaa bari ha law-ri *tan kad kad, bay tul law-ri ká i daa bo tul Zezu. ¹⁰ Munu ku waa, daa mina roo timbede key na i lie Ngerewuru i hii

bay d́aa soba ká hii ɓamba mini key ɓo tul nzoɓ mbika lawri ká i ɓa Zib ya na le? Ba soba ká mba tul bulu naari ndaw, tul naari ndaw pi. ¹¹ Naa kóri ta-taŋ, ɓa law kere Ngerembay Zezu ká ha ze náa zinjkeri pam, faa mbijw munu ká ɓari na ndaw.»

¹² Nzoɓri riw bele ká i mby kji na i kaw ndiŋ. Leɛ, i te suku-ri bay láa bay ká Pol báy Barnabas ɓaa ha ri se tul fe saŋri báy feri ká mba kóko ká Ngerewuru daa báy faa ɓari ká sakra nzoɓri ká i ɓa Zib ya na. ¹³ Zadka i ɓaa bay na o riw bele báyii le, Zak mbi bay a ɓaa mii: «Yu-iri, i te suku-ri i laa bay ɓi key ro! ¹⁴ Simon Piyer na kji fal faa ká Ngerewuru kóke kóm ɓa tul saw nzoɓri ká i ɓa Zib ya báy tiikake na, bay nán nzoɓ haneri ká bil-e bay haŋa ri ɓa nzoɓ taa ɓeri. ¹⁵ Leɛ, bay ká Simon Piyer ɓaa na, do faa mbijw munu ká Ngerembay ɓaa báy faa nzoɓ yaŋa bayri saa nzi-e pola lew mii:

¹⁶ “Fale ku le, mi yji bay d́aa hul *David ká haw zuo siri na do zadɛ ɓa kji.

Zad ɓeri ká ɓie na mi léke do siya.

Mi léke ni do sikda báy zadɛ,

¹⁷ bay haŋa nzoɓri riw bele ká i toŋ fal na, i nzáake fal-i;

bay haŋa saw nzoɓri riw bele ká mi di ri ɓa nzoɓ taa ɓi na,

i nzáa mi, ɓi ká mi ɓa Ngerembay.

¹⁸ Be ze ɓa bay ká Ngerembay, ɓe ká'a ha nzoɓri ko fe niri key ɓa d́ɛ lew hoy na ɓaa*.”»

¹⁹ «Sawke mini ze, mi ker mi, nzoɓri ká i ɓa Zib ya ká i fere sùo-ri ɓa luo Ngerewuru na, nzoɓ ka yoklo ri faake ya. ²⁰ Roo le, ndad bay haŋa náa dáari mbede ɓo, náa vbikeri ri bay haŋa ri mgba sùo-ri ká tul náyri ká nzoɓri púoke fe ha wuru ɓari ndaw, ká tul d́aa nun pie ndaw, ká tul suŋa nayri ká i piri sol-ri ká sim ndiŋ ɓa ɓadi na ndaw pi. ²¹ Tusueke le, ɓa d́ɛ lew báy saw bulu nzoɓri kpuru tji vuri key na, i ka-káa bol kusol Moyze báy ngerepuo mbijw mbijw riw bele. A nam mgbaka taramri riw bele na, Zibri kji bol kusolke ku na ká *hul mbú kji ɓari.»

I daa mbede ha yu ɓari ká Antiyos

²² Báyii le, *nzoɓ ndáy nzaapedri, báy *ngere tul pedri, roo báy ɓari nzoɓ mbika law hawri riw bele na, i mbi nzaa-ri mbijw hoy bay nan nzoɓri ká sakra ɓari ha ri se ziŋ Pol báy Barnabas se Antiyos. Leɛ, i naa Zud (ká i di ni ɓa Barsabas) báy Silas ɓari siɗi bele ká nzoɓ mbika lawri hje ri i daa vu mbom ɓo tul-ri na. ²³ I daa mbede nduo nduo-ri bay haŋa ri séke. Bay ká do bil mbede fe na ze do key:

* 15:18 15.18 Amos 9.11-12.

«Buru nzoɓ ndáy nzaapedri báƳ ngerɛ tul pedri ká buru ba Ƴu baari na, buru ɗaa mbede ni key na ha ri, baari Ƴu bururi ká i ba saw Ziɓ ya ká i kaw Antiyos ndaw, Siri ndaw, roo Silisi ndaw na, buru hii soko ha ri.

²⁴ Buru laa mii, Ƴu buru haneri ká i uru saa luɓ buru key, ká buru mbi nzaa buru munu ha ri ya na, i se luɓ-ri i vaa fere ker bay baari báƳ faa bay bari, i yóklóke ri. ²⁵ Sawke mini ze, buru mbi nzaa buru mbijw hoy, búru nan nzoɓri ká sakra buru key bay haɗa ri se zinj nzoɓ taa bururi ká ba Barnabas báƳ Pol na ha ri se luɓ-ri. ²⁶ Pol báƳ Barnabas na, i ba nzoɓri ká i poɗ sùo-ri ha hud bay tul rin Ngerembay naari Zezu *Krisi. ²⁷ Be ze, buru pie Zud báƳ Silas se luɓ-ri. Bari na, i baa bayke báƳ nzaa-ri munu ká ɗo bil mbede ni key na ha ri laa ndaw. ²⁸ Tusueke le, Tem Law Pie ndaw, buru ndaw na, buru mbi nzaa buru bay haɗa ri soba ká hii bamba na ya. Roo le, feri ká ɗo nun haɗa ri ɗaa na ze ɗo key: ²⁹ i mgba sùo-ri ká tul náƳri ká i puoke fe ha wuru bari ndaw, ká tul ɗaa nun pie ndaw, ká tul suɗa nayri ká i piri sol-ri ká sim ndin ba baɗi na ndaw pi. Zadka i mgba sùo-ri bay tul fe niri

key na le, i káƳw báƳ kere. Buru poɗ ri zuo bil nduo Ngerewuru ro.»

Pol báƳ Barnabas báƳ nzoɓ ndáy nzaapedri se Antiyos

³⁰ BáƳji le, nzoɓ mbika lawri ká Zuruzalem na, i poɗ faa ha Pol báƳ Barnabas báƳ nzoɓ nzaapedri ká i nan ri na ha ri se ba Antiyos. Zadka i tji ɗi na báƳji le, i mbu nzoɓ mbika lawri riw bele i ha ri mbede ká i pieke ri na. ³¹ Zadka i kji mbedeke a i laa bayke na báƳji le, i ɗaa suoriya bay tul wara ká'a ɗaa bo bil lawri. ³² Leɛ, Zud báƳ Silas ká i ba *nzoɓ Ƴaɗa bayri saa nzaa Ngerewuru sùo-ri na, i bo Ƴu bari ngji bamba, i gol ri ha ri ngoɗ ká bil mbika law bari. ³³ Fale ká i kaw zinj ri bole ɗi maa fe na báƳji le, Ƴu bari ká Antiyos na poɗ ri ha ri Ƴi i se Zuruzalem báƳ ɗeɗeɗe, i vaa zinj nzoɓri ká i pie ri na. ³⁴ [Roo le, Silas kuɗ sùo-ɛ a kaw fal ká Antiyos koɓ.] ³⁵ Be nu ku le, Pol báƳ Barnabas kaw Antiyos. Bari báƳ nzoɓ haɗri ngji bamba i fere nzoɓri fe i ka-káa Bay Ngerembay ha ri.

Pol báƳ Barnabas wal ki

³⁶ Bole ɗi maa fe na báƳji le, Pol baa ha Barnabas mii: «Naa se náa vaa ko Ƴu naari ká tul puo tul puo ká náa káari káa Bay Kere Ngerembay ká ɗi pola na náa ko waa, i kaw mina zu le?» ³⁷ Leɛ, Barnabas hii ɗo

dí, a hii ɓay haɗa Zaa ká i dí ni ɓa Marki na se ziɗ ri. ³⁸ Roo le, Pol ko rii ni ya, a hii ɓay haɗa ni se ziɗ ri ya, ɓay ji le, varu ɓari ká i se pola na ka pɔɗ ri ká Pamfli, a zol taɗ ɔro ɓie ped na ziɗ ri. ³⁹ Báyyi le, i ndor kɛ ɓáy ɓayke na ku kpuru í wálke kɛ ha nzoɓ haɗa haɗa le, mbi faa seɗ ɓe a se. Barnabas mɓa Marki uu gar-ε í hil bawda tuo í se ɓa tukudu mbii Sipir. ⁴⁰ A Pol laa le, mɓa Silas uu gar-ε. Fale ká nzoɓ mbika lawri pɔɗ ri zuo ɓil law kere Ngerembay na báyyi le, i zol ⁴¹ í se ɓáy zad zad ká tusiri Siri ndaw, Silisi ndaw, í gɔl nzoɓ mbika lawri ká i mbu tul kɛ ɓáy zadri ɓoɗ ɓoɗ na ha ri nɔɗɔ ká tul mbika law ɓari.

16

Pol ɓáy Silas mɓa Timote ha ni se ziɗ ri

¹ Fale ku le, Pol uru a se Derbe, roo a kal a se Listere ɓáy. Nzoɓ mbika law mbɔw munu riɗ-ε ɓa Timote kaw dí. Mi-ε ɓa Zib ká ɗaa law-ε ɓo tul Zezu, a bi-ε laa le, ɓa Gerek. ² Yu-eri ká ɓil *Krisi ká i kaw Listere ɓáy Ikoniyum na, i ɓaa ɓay ɓe ɓáy kere. ³ Pol hii ɓay haɗa ni ka se varu na ziɗ ni. Be ze, a sùu ni ha ri vaa kuɗ ngori ɓe, ɓa fe saw ɓari Zibri, ɓay ji le, Zibri ká tusirike ku na, i ko riw bele mii, bi-ε ɓa Gerek. ⁴ Báyyi le, i se nun-ri ɓa pola. Bil puori ká i kal dí na, i mbu nzoɓ

mbika lawri í ɓaa ɓay feri ká *nzoɓ ndáy nzaapedri ɓáy *ngere tul pedri mbi nzaari ká dí ká Zuruzalem na ha ri laa, a í ɓo ri ɓay haɗa ri do tul ɓay ká i mbi nzaari ká dí na. ⁵ Be nu ku ro ha nzoɓ mbika lawri ká i mbu tul kɛ ɓáy zadri ɓoɗ ɓoɗ na, i nɔɗɔ ká ɓil mbika law ɓari, a í ngɔike nam ɓáy nam ɓa pola pola.

Tem Law Pie kɛ Pol zad bay haɗa ni se dí

⁶ Pol ɓáy Silas i kal ɓáy tusiri Firizi ká kuɗu zad ká Galasi munu hoy, ɓay ji le, Tem Law Pie ha faa ká ɓay haɗa ri se ka-káa Bay Kere Ngerewuru ká kuɗu zad ká Azi ya. ⁷ Zadka i vi dí ya deɓ ɓáy tusiri Misi na báyyi le, i nzaa faa ɓay séke tusiri Bitini, roo le, Tem taa Zezu pɔɗ faa ha ri ya na roɓay. ⁸ Ze í saka ɓáy tusiri Misi í kal i se Toras ká ɓa puo ká do nzaa maambii. ⁹ Ká ɓil puoke ku na, fe tina nun ha Pol ɓa suɗ. Ka ko nzoɓ ká kuɗu zad ká Maseduwan do pol-e a kod ni mii: «Mu tuo mbii mú vi Maseduwan key ɓo, mú so buru!» ¹⁰ Fal fe ká tina nun ha Pol na, zadε ku hoy le, buru nzaa faa ɓay úru búru se kuɗu zad ká Maseduwan na, ɓay ji le, buru ko ta-taɗ mii, Ngerewuru ze dí buru bay haɗa buru vaa ka-káa Bay Kere na ha nzoɓri ká dí.

Pol ɓáy Silas se ɓa Filib

¹¹ Uru buru saa Toras na, buru kaw ɓil bawda tuo, búru se ndoy maa

tukuđu mbii ká Somotaras. Nzaaruoke na, buru ƚii Neyapoli. ¹² Úru saa zad nu ku ƚe, buru se Filiḡ ká ƚa puo ká ɔo titire zad ká ƚil kuđu zad ká Maseduwan. Puoke ku na, nzobri ká ngerɛpuo Rɔm ze i leke í kaw ɔi. Buru ɔaa nam maa fe ndji ká ɔi. ¹³ Zadka *nam mgbaka ƚaram Zibri na vi báyii ƚe, buru ƚii saa puoke na, búru se nzaa nduo mbii, búru ker búru ƚaa mii, kɔ ya ƚe, buru zinj zad ɔaa nzaa ƚay kere Zibri ká ɔi. Zadka buru ƚii ɔi na, buru kaw siri zinj máyri ká i mbu kɔ ká ɔi a búru ƚaa ƚay ha ri. ¹⁴ Lɛɛ, máy mbjw ká sakra ƚari ku riŋ-ɛ ƚa Lidi; ƚa máy ká ɔaḡ gari kere ká ƚa sje hola hola, a uru saa ngerɛpuo ká Tiyatir, a ƚa máy ká ruo Ngerɛwuru. Be na, ka laa ƚay buru, ƚe, Ngerɛmbay mgbuɔa ƚil law-ɛ ha ni te suk-e kie a yaa ƚay ká Pol ƚaa na. ¹⁵ Báyii ƚe, ka ha buru ɔaa tul-e nduo mbii báy nzob ƚil puo ƚeri riw bele. Fale ku ƚe, ka ɔi buru a ƚaa mii: «Zadka ƚi kɔ mɔ ƚa nzob ká mɔ zuo zinj Ngerɛmbay ƚa tusue ƚe, ƚi vi puo ƚi í káw ɔi.» Ro, a kod buru kpuru, ha buru hii ɔo ɔi ha ni.

I mgba Pol báy Silas zuo hul sal

¹⁶ Nam mbjw munu ká buru se ƚa zad ɔaa nzaa ƚay kere na, led máy tikɔi mbjw, ƚa led káw ká wuru mbuma ɔo tul-e, dar buru gbukru ká faa. Be na, ka ƚa nzob kóko

fe ha nzobri. Báy faa fe kóko ƚe na, ƚaa kaw ƚeri zinke lari wuruk wuruk. ¹⁷ Ze, a tii saw séke fal buru Polri, a guu fe ƚelen ƚelen a ƚaa mii: «Nzobri key na, i ƚa led pef Ngerɛwuru ká nulue siya! I ka-káa í kjeke ri faa ká ƚay haŋa ri zinke pam!» ¹⁸ Ka ɔaa munu munu namri maa fe, kpuru ha fe guu ƚe na kal law Pol gberen ha ni fere nun-ɛ ƚa luo led máy tikɔi na, a ƚaa ƚay zinj wuru mbuma na mii: «Báy riŋ Zezu *Krisi, mɔ mbi nzaa-i ha mu: ƚii ká tul-e!» Lɛɛ, zadɛ ku hoy, wuru mbuma na ƚii ká tul led máy tikɔi na. ¹⁹ Zadka ƚaa káw ƚeri kɔ ká ƚari ti zinj lari báy faa ƚe na mbáa báyii ƚe, i mgba Pol báy Silas, a í kuɔ ri ká nun ruo nzobri, í séke ri pol ɔomay kún sal ƚayri. ²⁰ Í séke ri pol nzob réke tul puori í ƚaa ha ri mii: «Nzob niri key na, i zukri kér ƚay nzobri ká puo naari key ɔo maŋ! Bari na i ƚa Zibri ²¹ a í fere nzobri fe saw puo kɔ ká naari Rɔmri náa ɔori báy faa ká ƚay yaŋa ya ndaw, ƚay ɔaa ya ndaw pi.» ²² Ro, ruo nzobri ká í ɔo ɔi na, i uru báy ƚay giŋgiŋ ƚay ɔaa fe zinj ri. Lɛɛ, nzob réke tul puori na mgba ri, í goɔo gari ƚari ká sùo-ri tir tir a í mbi nzaa-ri ƚay haŋa ri ndaka ri báy ndoy. ²³ Fal ndam ká i nda ri kpuru maa huɔ na báyii ƚe, i vaa ɔaa ri zuo hul sal a í mbi nzaa ha nzob kóko faa hul sal na koro ri kekeke.

²⁴ Zadka nzob kóro faa hul sal na ko ká i mbi nzaa ha ni na báyii le, ka ha ri ri i se bil hul sal ká nziya a vaa daa fod zuo bal-ri.

²⁵ Nzaa zad buo din na báyii le, Pol báy Silas i daa nzaa bay kere a i di sim i písike Ngerewuru, le, baw nam hul sal bari na laa kusol-ri ká mgba na. ²⁶ Zade ku hoy, tusiri lan yik yik tii tigbaa hul sal na, ha faa hulri riw bele mgbuda do hoy banan banan. Salri ká i sinke nzob naana hul salri na kara hina riw bele basak zuo siri. ²⁷ Zadka nzob kóro faa hul sal na tuma saa nam a ko faa hul salri ká do hoy banan banan na báyii le, ka naa maamii be saa ngole bay ikake suo-ε, bay ii le, ka ker mii, nzob naana hul salri na, i tii i zekre ki kad kad riw bele ro. ²⁸ Ro, Pol di ni báy bawda kusol-e a baa ha ni mii: «Mu bie suo-o ya! Buru do key riw bele báy!»

²⁹ Báyii le, nzob kóro faa hul sal na vbi huu a takra a séke bil hul sal na, le, suo-ε to dek dek riw bele a vaa hukuke pol Pol báy Silas. ³⁰ Fale le, ka tina ri a vbi ri bay mii: «Mbay biri woo! Fe ii ndaw roo mi daa bay haña Ngerewuru yake mi le?» ³¹ Leε, Pol báy Silas yinra báy bay ha ni mii: «Mu daa law-a bo tul Ngerembay Zezu, le, Ngerewuru a yana mu, bo báy nzob ini bori riw bele.» ³² Fale ku le, i baa Bay Ngerembay ha ni, báy nzobri riw bele ká i kaw bil puo be na. ³³ Ká sunke ku

hoy na, nzob kóro hul sal na faa ri a vaa waa nuo bari na ha ri. Ká zade ku hoy ndaw ze, ka ha ri daa tul-e nduo mbii, báy nzob bil puo beri riw bele. ³⁴ Fale le, ka yinra ri vi bil puo be, a nzaa fe sum ha ri su. Be báy nzob ini beri riw bele na, i daa bawda suoriya bay tul law-ri ká i daa bo tul Ngerewuru.

³⁵ Zadka nzaaruo sil na báyii le, nzob réke tul puori pie domay mgbaka mgbamri na ha ri vaa baa ha nzob kóro faa hul sal na mii, «Mu pon nzob niri key na ha ri zol.» ³⁶ Leε, nzob kóro faa hul sal na, vaa baa ha Pol mii: «Nzob réke tul puori pie nzaaped ha mi bay haña mi pon ri zol. Munu zu le, faa do hoy, i tii i se zad sed baari báy dekeke ro!» ³⁷ Roo le, Pol baa ha nzob mgbaka mgbamri na mii: «Hay! Buru na, buru ba led bil puo ká Rom. Be nu ku hoy kara i mgba buru, i ndaka buru ká nun ruo nzobri tan fon bay hoy, a i daa buru zuo hul sal. Leε, timbede key roo, i hii bay tina buru ba muni hoy le? Munu ya mban! Ndad bay haña bari nzob réke tul puori ki i vi suo-ri ndaw roo, i tina buru báy!» ³⁸ Báyii le, nzob mgbaka mgbamri na, i yi i vaa zin nzob réke tul puori na i baa bayke ha ri. Zadka i laa mii, Pol báy Silas i ba led bil puo ká Rom na báyii le, hie daa ri ha ri to yer yer bay tul fe ká i daa zin

ri na. ³⁹ Ro, í vi sùo-ri kị í vbi Pol báy Silas law huoke í tina ri, rɔɔ í kod ri bay haɲa ri tịi saa puo bari na í zól. ⁴⁰ Tịi saa hul sal na, Pol báy Silas se puo Lidi, í kɔ yu bari í ɗaa wɔra bo bil law nzob mbika lawri riw bele na ndaw rɔɔ, í pɔɲ ri í zól báy.

17

Pol báy Silas se Tesalonik

¹ Pol báy Silas i kal báy faa ká tịi Amfipoli báy Apoloni, a í tịi Tesalonik ká Zibri ɗo báy *hul mbú kị ká ɗi. ² Lɛɛ, Pol kal a se hul mbú kị Zibri na munu ká'a ɗaa tịi ni tịi banɲuɔ na. Ká bil nam mgbaka taramri ká say na, ka may bay ká se tul bay ká ɗo bil mbede Ngerewuru zinj nzobri ká i ɗo zadɛ na ku. ³ Ka tina saw Bay Ngerewuru, a kịeke ri ha ri kɔ ta-taɲ mii: *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni ví yaa nzobri na, ɗo nun haɲa ni kɔ seke fe a hu, rɔɔ a tịi saa luɔ hud. Ka baa mii: «Be Zezu ni key ká mĩ baa bay be ha ri na, be kị ze ka ba Krisi.» ⁴ Báyji lɛ, Zib haɲeri ká i laa bay be na, bayke haw ri rɛm a í zuɔ zinj Pol báy Silas. Rɔɔ, nzob haɲeri ká i ngịi bamba ká í ba Gerekri í ruo Ngerewuru, báy ruo máyri ká nun-ri nze-nze na i zuɔ zinj ri ndaw.

⁵ Roo lɛ, Zib hawri na i ɗaa sere zinj ri. Ro, í se faa buo í vaa mbú nzob haɲeri ká gɔr munu ha ri tịi hiyaw

hiyaw í fere kér bay nzobri ká bil ngerɛpuo na. I se vbububu í rịi bil puo Zason, í nzaara Pol báy Silas bay mgbaka ri í séke pol ruɔ nzobri. ⁶ Lɛɛ, i zinj ri ya. Ze í mgba Zason báy nzob mbika law haɲeri í kuɔ ri, í séke luɔ nzob réke tul puo ká bil ngerɛpuo na ku, í guu fe ká tul-ri godɔɗo godɔɗo í baa ke bay mii: «Nzob niri key na i yɔklo kér bay nzobri riw bele ká tusiri key, ze timbede key ndaw rɔɔ i vi zad ni key, ⁷ lɛ, be Zason na ka mgba ri báy kere ba luɔ-ɛ! Bari riw bele key na, i ɗaa fe í tɔɲke *bol kusol Mbay Sezar, bay ji lɛ, i baa mii, mbay kị bod ɗo ku, riɲ-ɛ ba Zezu.» ⁸ Báyji lɛ, bay bari ká i baa na, fere kér bay ruɔ nzobri, báy nzob réke tul puori na. ⁹ Ze í ha Zason báy nzob mbika law hawri na, i puo mbol bay ká nzob réke tul puori ɗaa bo tul-ri na ndaw rɔɔ, i pɔɲ ri ha ri zól báy.

Pol báy Silas se Bere

¹⁰ Zad sii báyji lɛ, Pol báy Silas na yu bariri ha ri se ba Bere. Zadka i tịi ɗi na, i kal í se *hul mbú kị Zibri. ¹¹ Zadɛ ku na, i zinj nzobri ká i nze kal Zibri ká Tesalonik, bari na i yaa Bay Ngerewuru báy kere. Nam báy nam na, i bekle mbede Ngerewuru bay kóko, waa, bay ká Pol baa na ɗo báy zadɛ kị zu lɛ? ¹² Nzob haɲeri ká sakra bari ku ngịi bamba i ɗaa

law-ri ɓo tul Zezu. Ká sakra Gerekri na, máy feziñari, báy wārari ngji ɓamba ɗaa law-ri ɓo tul Zezu ndaw.

¹³ Roo le, zadka Zibri ká Tesalonik laa mii, Pol ɗo kakaá Bay Ngerewuru ká Bere na báyii le, i vi í yoklo ruo nzobri ha kér bay bari fere.

¹⁴ Báyii le, yu Polri mgba roy ya, í uru kod hoy í su Pol ɓa nzaa maambii bay haña ni ka mbi tuo a zól. Lee, Silas báy Timote ze i tòn fal.

¹⁵ Bari nzobri ká i su Pol na, i se ziñ ni kpuru í tije Aten. Yji bari ɓa puo na báyii le, Pol pie ri bay haña ri vaa ɓaa ha Silas báy Timote, ɓo, zadka faa ɗo ɗi le, i vaa ziñ beri ká lew ɓa vaa.

Pol kaw Aten

¹⁶ Zadka Pol kaw Aten, a giyañ vika Silas báy Timote na báyii le, ka ko wuru ɓariri ká i ɗaa ya bil puoke ku kpol kpol. Be ze ɗaa ha law-ε mbike huu bay tul wururi ká i kod na.

¹⁷ Báyii le, ká bil *hul mbuj ki Zibri na ka may bay ziñ Zibri báy nzobri ká i ɓa Zib ya ká í ruo Ngerewuru na. Nam báy nam na, ka se kaa a ɓaa bay ziñ nzobri ká'a ziñ ri ká ɗi.

¹⁸ Nzob fére nzobri nun nzem haneri ká i ɓa nzob fal ngan Epikuri báy Esitokiri ɓaa bay ziñ ni ndaw. Nzob haneri ɓaa mii: «Bay ji na ro ze, nzob rodi nu na ɓaa ku le?» Nzob hawri laa le, ɓaa mii: «Rii fe ká'a ka-káa bay ká se tul wuru puo kiri.»

I ɓaa munu, bay ji le, Pol kakaá bay ká se tul Zezu báy tji

nzobri saa luo huf. ¹⁹ Ro, í sùu ni ɓo pol-ri, í séke ni zad fón bay ká tul kuo Aropaze, roo í vbi ni bay mii: «Bay fe fére fie ká mù fere nzobri na, buru máa bay láa sawke ká nzaa-a ya le, ²⁰ bay ji le, bay ɓori ká mù ɓaa ká toɗo ɓo suku buru na ɓa bay fie, ze buru hii bay láa saw bayke.»

²¹ Tusuke le, nzob Atenri riw bele, báy nzob varuri ká i naa ziñ ri na, i mbi saw sie í kaw ɓa láa ɓa bay, a í lo soro bay fie na ku hoy.

²² Báyii le, Pol uru a ɗo siya ká sakra bari ká i ɗo Aropaze na, a ɓaa ha ri mii: «Baari nzobri ká Aten na, mi ko ri le, i ɓa nzobri ká i puo wururi ɓof ɓof ɓamba báy faa feri ɓof ɓof riw bele.

²³ Zadka mi hajari bil puo ɓaari ká mi bekle zadri ɓof ɓof ká i puo wuru ɓaari ká ɗi na, *tutakra fe poy ɓaari kara mi ko mbijw ká ɗi ká i vbie fe ɗo ɗi mii, "Tisaw key na, ɓa taa wuru ká nzob ko sawke ya."

Nda ndad! Munu zu le, timbeɗe key na, fe ká i ko sawke ya a í ruo ni na, mi vi bay tina sawke ha ri laa.

²⁴ Ngerewuru ká ɗaa tusiri báy feri riw bele ká ɗo ɗi na, ka ɓa Mbay nulue ndaw, Mbay tusiri key ndaw pi. Be na ka kaw bil hul ká nduo nzob ɗaa ya.

²⁵ Ka se sie haña nzob ɗaa fe ha ni ya, bay ji le, fe mbijw puo ni ya; ɓe ki ze ka ha nzobri riw bele kumnun ndaw, omi ndaw, a ha ri feri riw bele ndaw pi.

²⁶ Ngerewuru ɗaa nzob

mbjw pola. Bá y faa nzobke na, ka háke saw nzobri tji bod bod riw bele, a daa ri kaw tusiri key, a tuu ri sewke ká i káwke di bá y faa tabelemke tabelemke munu ká'a waa ká bil law-ε pief lew hoy na. ²⁷ Ka daa munu, a hii bay haɲa ri nzaara ni í kaa tɔrɔm, i nzaa faa í mamke zad kpuru, kɔ ya le i zɪŋ ni. Tusueke le, Ngerewuru na do di ya ká sakra naari key, ²⁸ bay ji le, taambol be na ze náa káwkeri bá y kumnun, a náa séri náa dáari fe. Náa dori munu ká nzob mbika tul sim baari haneri baa mii: "Náa bári vi-eri." ²⁹ Munu ká náa bári vi-eri na, kɔkɔ ká náa kéri mii, Ngerewuru do munu ba wuru ká nzobri daa bá y lari ká nduy ziri ziri, mase lari pie, mase tisaw, ká i ker bá y tul-ri ku hoy í fel na ku ya. ³⁰ Sew ká nzobri daa fe dáa mbúo tan kɔkɔ sawke na, Ngerewuru kji fal fe dáa kaayake ku na mbáa. A roo le, timbede key na, ka di nzobri riw bele bá y zad zad riw bele bay haɲa ri suo kér bay bari ká tul fe dáa yaa bari. ³¹ Tusueke le, ka tuu nam ká'a kúnke sal bay zuo tul nzobri riw bele ká tusiri key bá y zadε bá y faa nzob ká'a naa ni na. Ba fe ká'a ha nzobri riw bele kɔ ta-taɲ bá y nam ká'a tina ni saa sakra nzob huféri ha ni kaw bá y kumnun.»

³² Zadka i laa bay tji nzob saa luɔ hud ká Pol baa bayke na bá yji le, nzob haneri sie

ni. A nzob hawri laa le, i baa ha ni mii: «Nam kji kara, buru láa bay bo na bá y!» ³³ Be mini ze Pol zólke ká sakra bari na. ³⁴ Be nu ku hoy kara, nzob haneri zuo zɪŋ ni í daa law-ri bo tul Zezu. Sakra bari ku na, Deni ká ba nzob mbjw ká sakra *nzob kún sal bay luyeri ká tul kuo Aropaze ndaw, má y mbjw ká riŋ-ε ba Damaris ndaw, roo bá y nzob hawri na, i do di ndaw pi.

18

Pol ka-káa Bay Kere ká Korɛte

¹ Falɛ ku bá yji le, Pol uru ká Aten a se ba Korɛte. ² Zadka'a tji di na bá yji le, ka zɪŋ Zib mbjw munu riŋ-ε ba Akilas. Puo ká i mboŋ ni ká di na do kuɖu zad ká Pɔn. Ka vi saa tusiri Itali timbede robay bá y má y be Prisil, bay ji le, Mbay Sezar ká riŋ-ε ba Kolod na mbi nzi-ε ha Zibri riw bele ha ri tji saa bil ngerepuo ká Rɔm. Pol na se a vaa kɔ ri. ³ Munu ká ped dáa bari maa kji mbjw hoy ba ped sáa huɔri í daa ba hul pudí na, ka daa puo zɪŋ ri, a í daa ped zɪŋ kji mbjw hoy. ⁴ Bá y bil nam mgbaka taramri mbjw mbjw riw bele na, Pol se *hul mbú kji Zibri, a fere nzobri bay ká se tul Zezu *Krisi, a nzaa faa ha Zibri ndaw, Gerekri kara ndaw yaa bayke.

⁵ Leε, zadka Silas bá y Timote uru saa kuɖu zad ká Maseduwan í vi Korɛte na bá yji le, ka daa sùo-ε nduo

bil Bay Ngerewuru kɪ hoy riw bele, a ka-káa a ðáake nasi bay ha Zibri mii, Zezu ba Kriſi, nzoɓ ká Ngerewuru waa bay píe ni ví yaa nzoɓri na. ⁶ Roo ɛ, Zibri na tun bay be na ngeren i rad ni. Munu ká i daa ngon zin ni na, ka uru a taa nduo-ε ká tul-ri a kpuo kusal ká gari be, a baa ha ri mii: «Zadka i wuru faa ɛ, ba bay baari ro zu. A bi ɛ, bayke ti tul-i ya. Tii sawke vuri key na, mi seke ba lu nzoɓri ká i ba Zib ya laa ro.»

⁷ Tii saa hul mbu kɪ na ku bayji ɛ, ka se puo ledban mbijw ká rin-ε ba Titiyus Zustus. Be na, ka ba nzoɓ ká ruo Ngerewuru ká hul be bay hul mbu kɪ Zibri huu kɪ nik na. ⁸ Lεε, Krispus ká ba mbay tul hul mbu kɪ bay nzoɓ ini beri riw bele na, i daa law-ri bo tul Ngerembay. Lεε, nzoɓri ngji bamba ká Korɛte ká i laa bay ká Pol baa na, i daa law-ri bo tul Zezu ndaw, ha ri daa tul-ri nduo mbii.

⁹ Bayji ɛ, nam mbijw munu fe tina nun ha Pol ba sun, ɛ, Ngerembay baa ha ni mii: «Mu daa hje ya! Roo ɛ, mu baa ha nzoɓri banɗu ha nzaa-a ka hu mu ká di ya, ¹⁰ bay ji ɛ, mi sad zin mu. Nzoɓ mbijw mini kara ti daa nduo zaa suo-o bay daa fe seke zin mu ya, bay ji ɛ, bil ngerepuo key na, nzoɓri ká i ba taa biri na, i ngji bamba do di ku.» ¹¹ Be ze ha Pol kawke Korɛte na mbiimbam mbijw bay few yie, a fere

nzoɓri Bay Ngerewuru.

¹² Bay sew ká Galion kaw ba nzoɓ reke kudu zad ká Akayi na, Zibri uru i mbu nzaa-ri i daa so tul Pol i mgba ni, i seke ni zad fon bay ¹³ i baa ha Galion mii: «Ledban key na ka nzaa faa bay hanja nzoɓri ruo Ngerewuru ha ni se maa bay *bol kusol *Moyze ya.» ¹⁴ Zadka Pol aa nzi-ε bay yinjra bay bay na bayji ɛ, Galion baa ha Zibri mii: «Baari Zibri, i laa bay bi key! Ba fe hud, mase ba fe kayaya roo, nzoɓke daa ɛ, mi iki law-i mi laa bay baari na. ¹⁵ Roo ɛ, munu ká ba may bay ká se tul bayri, mase rinri, mase bol kusol baari kɪ hoy na, ba ped baari ro zu! Kiri bayri ká mini key na, mi ti kun sal bayke ya.» ¹⁶ Fale ku ɛ, Galion na nii ri saa zad fon bay na. ¹⁷ Ro, bari riw bele na i daa so tul Sosten ká ba mbay tul hul mbu kɪ Zibri na i mgba ni, i tii saw ndaka ni ká nzaa faa zad fon bay na. Roo ɛ, fe nuri riw bele ku na, Galion daa fe mbijw ká di ya.

Pol yi a se Antiyos ká tusiri Siri

¹⁸ Pol na kaw Korɛte bole di maa fe. Fale ku ɛ, ka wada yu-eri, roo be bay Prisil bay Akilasri i hil i kaw bil bawda tuo bay seke tusiri Siri. Pola roo bay kaw bil tuo na, ka suu tul-e ká Sankere, bay ji ɛ, ka hii oro bie bay ká'a mbi nzi-ε ká di ha Ngerewuru na. ¹⁹ Zadka

i tji Efɛz na, Pol pɔŋ bǎw seɗ beri ká dī, a kal a se *hul mbú kị Zibri, a maɣ bay zinj ri ká dī. ²⁰ I kod ni bay haɗa ni ka sóro nam be ndji, a káw zinj bari nam maa fe rɔɔ a zól báy. Roo le, ka hii zinj ri ya. ²¹ Zadka'a pɔŋ ri bay zól na báyji le, ka wada ri mii: «Zadka Ngerewuru hii le, mǐ yji bay ví káw zinj rǐ báy.» Lɛɛ, ka kaw bil bawda tuo saa Efɛz a se ba Sezare. ²² Zadka i tji Sezare na báyji le, ka dī saa bil bawda tuo na, rɔɔ a kal a se Zuruzalem bay hii soko ha nzoɓ mbika lawri ká i mbu tul kị ká dī. Fale ku rɔɔ a zól a se Antiyos ká tusiri Siri. ²³ Zadka'a kaw Antiyos bole dī maa fe ndji na báyji le, ka yji a se kuɗu zad ká Galasi, báy Firizi a ha hurusuo ha nzoɓ mbika lawri riw bele ká dī.

Apolos kaw Efɛz báy Korɛte

²⁴ Zib mbijw munu riŋ-e ba Apolos, saw puo be ba Alezandere vi Efɛz. Ka ba nzoɓ rij bay, a ko bay ka do bil mbede Ngerewuru taɗ bamba tasiri. ²⁵ Ka ba nzoɓ ká i fere ni Faa Ngerembay Zezu, rɔɔ be na ka suo a kakaá bay a fere nzoɓri bay ká se tul Zezu báy zadɛ. Bay be kara zaɗ suo ndaw, roo le, daa tul nduo mbii ká Zaa daa hoy ze ka ko. ²⁶ Ka tii saw baá bay báy nun wara nzoɓ ká bil *hul mbú kị Zibri. Zadka Prisil báy Akilas laa bay be na báyji le, i mgbá ni do fi mbijw i

tina saw bay ká se tul Faa Ngerewuru ká'a ko taɗ ya bay na kad kad ha ni laa.

²⁷ Munu ká'a waa bay seke kuɗu zad ká Akayi na, yu-eri ká i ba nzoɓ mbika lawri na ha ni hurusuo i daa mbede ha ni seke ha nzoɓ mbika lawri ká dī, ha ri mgbáke ni ba suo-ri báy kere. Zadka'a tji dī na báyji le, nzoɓri ká i vi ba nzoɓ mbika lawri báy faa law kere Ngerewuru na, ka so ri ngji bamba, ²⁸ bay ji le, ka maɣ bay zinj Zibri ká zad ruo, a mba tul-ri, a kie ri fe báy faa bay ká do bil mbede Ngerewuru na ha ri ko mii, Zezu ba *Krisi, nzoɓ ká Ngerewuru waa bay pie ni vi yaa nzoɓri na.

19

Pol kaw Efɛz

¹ Zadka Apolos kaw Korɛte rɔɓay na, Pol se báy zad zad ká bil kuɗu zad ká Azi kpuru a tji ke Efɛz. Lɛɛ, ka zinj nzoɓ mbika law haneri ká dī, ² a vbi ri bay mii: «Zadka i daa law-rǐ bo tul Zezu na waa, i zinj Tem Law Pie zinj zu le?» Lɛɛ, i yinjra báy bay ha ni mii: «Bay ká se tul Tem Law Pie na, toɗo bo suku buru ya báy.» ³ Báyji le, Pol vbi ri mii: «Waa, daa tul nduo mbii taa ha ze, i daa rǐ nduo dī le?» Lɛɛ, i yinjra báy bay ha ni mii: «Daa tul nduo mbii taa Zaa ze, i daa tul buru nduo dī.» ⁴ Báyji le, ka baa ha ri rɔɓay mii: «Daa tul nduo mbii ká Zaa daa nzoɓri nduo dī na, bay tul nzoɓri ká i suo

kér bay bari ká tul fe d́aa yaa bari, roo le, Zaa na baa ha ri bay haṅa ri d́aa law-ri bo tul nzob ká'a ví fal-ε vuku. Be ze ba Zezu.»⁵ Zadka i laa bayke na munu báyii le, i ha ri d́aa tul-ri nduo mbii báy riṅ Ngerembay Zezu.⁶ Lεε, zadka Pol daa nduo bo tul-ri na, Tem Law Pie ví tul-ri, ha ri tii saw b́aa nzaa bay k̄iri bod bod, i baa bay ká i yaa saa nzaa Ngerewuru na ha nzobri.⁷ Nzobkeri ku riw bele na, tul-ri maa duo fale sidi.

⁸ Báy káw Pol ká Efεz na, ka se *hul mb̄ȳ k̄i Zibri banṅuo. Ká bil few ká say na, ka baa bay báy nun w̄ara nzob, a ka-káa bay ká se tul réke mbay Ngerewuru, a nzaa faa bay haṅa nzobri yaa bayke na ba s̄uo bay.⁹ Roo le, nzob haṅeri ká d̄i ba nzob law ṅoṅori, i mbii suku-ri i d́aa law-ri bo tul bay ká'a baa na ya, a i baa bay kaaya se tul Faa Ngerembay ká nun ruo nzobri ká i mb̄ȳ tul k̄i na. Be ze Pol náake s̄uo-ε a p̄oṅ ri, a faa nzob mbika lawri a fere ri fe nam báy nam ká bil hul fe fére ká Tiranus fere nzobri fe ká d̄i.¹⁰ Pol d́aa pef key na munu ba mbiimbam sidi ha nzobri ká kuḍu zad ká Azi riw bele, Zibri báy Gerékri kara laa Bay Ngerembay na.

Vu Sevari nzaa faa bay nii temndayari

¹¹ Ngerewuru daa fe sanri ká ṅoṅ bamba báy faa Pol.¹² Be mini ze, nzobri v́aa faa

vay gari be báy gari ndúo do s̄uo-ε kara ndaw, i séke bay v́aa d́aa taa s̄uo nzob suoseremri bo ha s̄uo-ri ka vaa; a nzob hayri ká temndayari do tul-ri na kara, temndayakeri na t̄i ndaw pi.

¹³ Báyii le, Zib haṅeri ká i se báy zad zad bay nii temndayari na, i nzaa faa bay nii temndayari saa tul nzobri báy riṅ Ngerembay Zezu na ndaw. I baa ha temndayari mii: «Báy riṅ Zezu ká Pol káake káa na, buru baa ha ri, i t̄i ká tul-ri!»¹⁴ Nzobri ká i d́aa fe key na, tul-ri t̄oṅ say, i ba vu Sevari ká ba ṅgerenzoḅ *fe poy ká luo Zibri.¹⁵ Báyii le, temndaya ȳiṅra báy bay ha ri mii: «Zezu na, m̄i tuu ni tuu; a Pol kara, ba ve le na, m̄i ko-ko. W̄aa, baari na i ba nzob veri le?»¹⁶ Ro, nzob ká temndaya do tul-e na zo kuruk bo tul-ri a mba ri báy h̄urusuo riw bele. Ka d́ara ri mbolon mbolon ha ri t̄i d̄ul saa hula nduod̄i nduod̄i báy n̄o mb̄isi mb̄isi.¹⁷ Zibri báy Gerékri riw bele ká i naa Efεz ká i laa bayke na, h̄iε d́aa ri riw bele ha ri d́aa riṅ d̄ika bo tul riṅ Ngerembay Zezu.¹⁸ Báyii le, nzobri ká i d́aa law-ri bo tul Zezu na, i ví ṅḡi bamba tasiri i naa nzaari, i k̄i bay fe d́aa kaaya bari riw bele ba kele.¹⁹ Lεε, nzob haṅeri ṅḡi bamba ká bil-ri ku ká i d́aa fe d́aa mgb̄i na, i faa mbede mgb̄i bari i víke ha ri tay báy huu kp̄olok kp̄olok ká nun ruo nzobri

riw bele. Zafka i ɗaa suy larike riw bele na, maa lari ped nam isof soɗ duɗ zad siŋ ndebe. ²⁰ Be mini ze, báy faa hɗurusuo Ngerembay na, bay be yãake zad báy hɗurusuo ba pola pola.

²¹ Fal fekeri na ku báyyi le, Pol waa ká bil law-ε bay séke ba kuɗu zad ká Maseduwan báy Akayi, roo bay kál bay séke Zuruzalem báy. Ka baa mii: «Zafka mi se Zuruzalem na le, do nun haɗa mi se ti mbijw mi ko Rom.» ²² Báyyi le, ka pie Timote báy Erasi, ká i ba nzoɓ soko ni na ha ri se kuɗu zad ká Maseduwan na. Roo le, be na, ka kaw kuɗu zad ká Azi nam maa fe roɓay.

Bawda bay bo bil puo ká Efez

²³ Ká bil sewke ku na, bawda bay uru bay tul Faa Ngerembay. ²⁴ Nzoɓ mbijw munu ba nzoɓ túo fe suku riŋ-ε ba Demeterus ɗaa vu hulri ri bawda hul wuru bari ká i ɗi ba Artemis. Demeterus báy nzoɓ ped beri na, i ziŋ fe ká ɗi bamba. ²⁵ Báyyi le, nam mbijw munu, ka mbu nzoɓ ped beri báy nzoɓ fe túo ku-eri riw bele do tul kɔ mbijw hoy, a baa ha ri mii: «Baari yu-iri, i ko ndaw, taambol ped na key ze, náa tiikeri suku. ²⁶ Roo le, baari na, fe ká ledban ni ká ba Pol ɗaa na, i ko ndaw, i laa bayke báy suku-ri ndaw. Ka baa mii, wuru ká nzoɓri ɗaa báy nduo-ri na ba Ngerewuru

taa tusuke ya. Be mini ze, ka ziŋ faa a gur hɗurusuo ruo nzoɓri ha ri hie fekeri na mbaa. Ba zad ni ká Efez key huɗ-ε hoy ya, roo le, toŋ ndii hoy bay haɗa ni yaa kuɗu zad ká Azi riw bele. ²⁷ Do munu le, ba ped naari hoy ze a biε ya, roo le, bawda riŋ ɗika hul wuru Artemis na hoy kara, nzoɓri kóko ba fe ya ndaw, a riŋ ɗika be Artemis ká nzoɓri kod ni ká kuɗu zad ká Azi báy zadri riw bele ká tusiri key na hoy kara, a yi ba fal ndaw pi.»

²⁸ Zafka i laa bayke na munu báyyi le, law-ri faa ri puu-u, i tii saw ɗaa fe belen belen mii: «Artemis, wuru Efezri na ngoɓ mba wuru hawri riw bele!» ²⁹ Bay tul fe guu bari na, law nzoɓri ká bil ngerɗepuo riw bele nzaa ri ha ri se tama tama. I mgba Gayus báy Arisitak ká i ba baw sed Pol ká i ba nzoɓ ká kuɗu zad ká Maseduwan na, i takra i se fal kɔ bud bud riw bele i vaa mbu tul kɔ ká zad mbu kɔ luye. ³⁰ Pol na hii bay ɗoko sakra ruo nzoɓri suɗ-ε, roo le, nzoɓ mbika lawri haa ni. ³¹ Nzoɓ haneri ká i ba nzoɓ réke tul kuɗu zad ká Azi ká i ba nzoɓ buɗ Pol kara, i pie nzoɓ ba luɗ-ε bay kod ni ha ni ka mbi bal-ε nda zad mbu kɔ luye na ya. ³² Ká zad mbu kɔ ruo na, feri nduo kɔ do maŋ. Nzoɓ haneri guu fe kɔre bod, nzoɓ hawri guu fe kɔre bod ndaw, a ruokeri laa le, i ko saw fe ká i mbuke kɔ na ya. ³³ Báyyi le, nzoɓ haneri ká sakra ruo nzoɓri

na baa saw bayke ha nzob mbjw ka riŋ-ε ba Alezandere ka Zibri suru ni do pola na. Λεε, ka ura nduo-ε a laŋ ka pol ruo nzobri bay haŋa ri taŋa bo, a baa bay ha ri laa. ³⁴ Roo ε, zadka i ko ni ba Zib na bayji ε, i daa fe bay nzaari riw bele gōm maa saw sie sidi i baa mii: «Artemis, wuru Efezri na, ngoɔ mba wuru hawri riw bele!»

³⁵ Fale ku bayji ε, nzob daa mbede ka bil ngerɛpuo na ziŋ faa a ha ruo nzobri do dekeke a baa ha ri mii: «Baari nzobri ka Efez! Nzobri riw bele ko ngerɛpuo naari ka Efez na ba puo ka koɔ hul wuru Artemis ka ba wuru luye! I ko Efez ba puo ka puu wuruke todo saa tumbam a do di na ya le woo! ³⁶ Feke ku na, faa ka bay haŋa nzob mayke bayke na tiya. Munu zu le, do nun haŋa ri kaw dekeke, i daa fe bay takra pod pod ya. ³⁷ Nzob niri ka i faa ri i vike ri key na, i faa feri ka bil hul wururi ya ndaw, i tjiri wuru naari ya ndaw pi. ³⁸ Zadka Demeterus bay nzob ped beri hii bay daa bay bo tul nzob ε, nam fon bay, bay nzob fon bayri do di ku ka i daa bayke na. Be ze ba zad ka i seke di i daa bay bo tul nzob. ³⁹ Zadka i hii bay daa bay ki bod ε, i leke bayke bay faake bay faa *bol kusol puo ka zad mbu ki ruo na. ⁴⁰ Feri ka kal ka vuri key na, nzobri ka Rom i mgbaka i daa bay bo tul

naari, bay ji le, buru maa bay baa saw bay mbu kike na ta-taŋ ha ri ya bayke ya.»

⁴¹ Fal bay nzob daa mbede na ku bayji ε, ka ha ruo nzobri zol faa puo.

20

Pol se a ko nzob mbika lawri ka Maseduwan

¹ Zadka law nzob puori bay ker bay bari nda siri na bayji ε, Pol mbu nzob mbika lawri a huo law-ri. Fale ku roo, a wada ri a zol ba kuɗu zad ka Maseduwan na bay. ² Ka se bay zad ka bil kuɗu zad na key, a bo nzob mbika lawri bay bayri ngii bamba, roo a kal a se tusiri Gres ³ a daa few say ka di. Zadka'a do di ya bay mbika tuo bay seke ba tusiri Siri na, ka laa bay Zibri ka i kuma ni bay daa fe ziŋ ni. Be ze ha ni mbi nzi-ε bay yji bay faa kuɗu zad ka Maseduwan na. ⁴ Nzobri ka i se ziŋ ni na ze riŋ ri do key: Sopater, nzob ka Bere vu Pirus ndaw, Arisitak bay Sekundus ka i ba nzobri ka Tesalonik ndaw, Gayus ka Derbe ndaw, Timote ndaw, roo Tisik bay Torofim ka i ba nzobri ka kuɗu zad ka Azi na ndaw pi. ⁵ Bari na i se pol i vaa giyan buru ka nzaa maambii ka Toras. ⁶ Buru na, buru kaw Filiβ, buru daa *nam suoriya maapa ka i daa taŋ fe hew fe na ndaw roo, buru hil buru kaw bil bawda tuo buru zol bay. Fale ka daa nam ndebe na bayji ε, buru ziŋ ki ka Toras. Zade

ku ze, buru ḁaa nam tɔno say ká ḁí.

Pol vaa leḁ kuban ká lie ḁa huḁ ká Toras

⁷ Fal nam mgbaka taram na, buru mbu kɔ zɔn nzoḅ mbika lawri bay ḁaa law mbɔw zɔn kɔ. Lɛɛ, Pol ḁaa bay ha ri. Munu ká'a zól ruo na, ka ḁaa bay ngi-ngɔi zɔn ri kpuru nzaa zad buo. ⁸ Bil hul káy tul kɔ ká buru mbu kɔ ká ḁí na, i ḁaa huu ndeleri zuo ḁí gbaa. ⁹ Báyii le, leḁ kuban mbɔw munu riŋ-ε ḁa Utik kaw fonetere. Zadka Pol ḁo báa bay bole ḁí ḁí kɔḅ rɔbay na, ka duku nam a kal nam saw, a lie saa tul hul káy tul kɔ ndeke ḁí sayke na gbáy nda siri. I se bay vaa úra ni, le, i mgbani ḁa huḁ yek. ¹⁰ Báyii le, Pol ḁí a ḁiŋ a mbi ni mgbolka ḁo nduo-ε a ḁaa ha nzoḅri mii: «Ì ha law-rɔ ká nzáa rɔ ya, bay ɔi le, ɔmi be tɔn ḁo ḁí rɔbay.» ¹¹ Fale ku le, ka hil a se siya ḁa kɔ, a haw maapa a su zɔn ri. Ka lo soro zɔn ri kɔ kpuru, ha nzaa faa nzaaru ndaw rɔɔ, a uru a zól báy. ¹² Lɛɛ, i sùu leḁ kuban na báy kumnun ḁa puo. Káv kumnun be na, ḁaa ha law nzoḅri riw bele nda siri ha ri kaw báy bawda suoriya.

Uru Pol saa Toras ḁa Mile

¹³ Fal fekeri na ku báyii le, buru uru búru vaa kaw bil bawda tuo, búru se pola búru se Asos. Ba zad ká Pol waa bay zɔn buru ká ḁí, ze a hil a kaw bil bawda tuo na zɔn buru. Ka mbi nzi-ε ká ḁí

munu, bay ɔi le, ka hii bay séke báy faa kele. ¹⁴ Zadka buru zɔn kɔ ká Asos na báyii le, ka hil a kaw bil bawda tuo zɔn buru, a búru kɔri búru se ḁa puo ká Mitilen. ¹⁵ Uru saa zad nu ku na, buru se báy bil maambii kpuru tɔi nzaaruoke búru tɔi ḁí ya báy tukufu mbii Kiyó. Nzaaru kɔ na, buru tɔi tukufu mbii Samos, a nzaaruoke taa kɔ na báyii le, buru tɔi puo ká Mile ká ḁo nzaa maambii. ¹⁶ Tusueke le, Pol mbi nzi-ε pola hoy bay taa ká Efez na ya, bay ɔi le, ka hii bay mgbaka roy ká kufu zad ká Azi ya, ze a nzaa faa a takra a hii bay tɔi Zuruzalem pola ndaw rɔɔ, *nam suoriya pantekod na vi báy.

Pol wada ngerε tul pedri ká i vi saa Efez

¹⁷ Zadka buru kaw Mile rɔbay na, Pol pie nzaaped ha ri vaa ḁí *ngerε tul pedri ká tul nzoḅ mbika lawri ká i mbu tul kɔ ká Efez na bay haŋa ri vi. ¹⁸ Zadka i tɔi luo-ε na báyii le, ka ḁaa ha ri mii: «Baari na, ì kɔ simsed bi báy ḁol bi ká mɔ ḁóke sakra baari, báy titire nam ká mɔ víke kufu zad Azi key na ndaw. ¹⁹ Mɔ ḁiŋ tul-i mí ḁaa ped ha Ngerembay báy mbii nun, a mí kɔ seke fe ngi-ngɔi bay tul Zibri ká i leke bay bay ḁaa fe zɔn mɔ. ²⁰ I kɔ ndaw, bayri ká'a bá kere baari na, mɔ muu rɔ mbɔw ya. Mɔ ka-káake riw bele ha rɔ, a mí fere rɔ fe ká zad ruo ndaw, ká bil hul baari

ndaw pi. ²¹ Banɔɔ na, mĩ dī Zibri báy bari ká i ba Zib ya ndaw na, bay haɔa ri suo kér bay bari ká tul fe d́aa kaaya bari, í fere sùo-ri ba luo Ngerewuru, a í daa lawri bo tul Ngerembay naari Zezu.»

²² «Timbede key na, mĩ seke ba Zuruzalem ro munu ká Tem Law Pie ha mĩ daa, taɔ kóko fe ká'a t̄ji tul-i ká dī. ²³ Roo le, mĩ ko le, báy puo puo na, Tem Law Pie baka mĩ mii, d́aa mĩ bo hul sal, báy kóko seke fe na, do giyan mĩ. ²⁴ Bi na, káw kumnun, mase hud hɔy kara daa fe mbjw ya. Roo le, fe ká mɔba law-i ngɔ-ngɔɔ bay d́aa na, ba ɔro bie ped ká Ngerembay Zezu pɔɔ zuo nduo-i bay haɔa mĩ daa. Pedke na ba ka-káa Bay Kere ká se tul law kere Ngerewuru.»

²⁵ «Zadka mĩ do sakra baari na, mĩ fere ri bay ká se tul réke mbay Ngerewuru. Roo le, timbede key na, mĩ ko le, ká sakra baari na, nzob ti kóko mĩ mbáa w̄m. ²⁶ Be ze, mĩ baa ha ri vuri key ta-taɔ: zadka nzob mbjw ká sakra baari key wuru faa le, bayke ti tul-i ya, ²⁷ bay ji le, feri riw bele ká Ngerewuru leke bay d́aa na, mĩ ka-káake ha ri mí m̄u ri mbjw ya. ²⁸ I nze báy sùo-ri, kakalke le, bay tul nzob mbika lawri riw bele ká Tem Law Pie pɔɔ ri zuo nduo-ri, bay haɔa ri nda faa pol-ri munu ká nzobri kóroke fe hól bari. I ko-kóm ba

tul nzob mbika lawri ká i mbu tul k̄i ká i vi ba taa Ngerewuru báy faa sím Vi-e ká uo ká tul puu say hud na. ²⁹ Mĩ ko le, zadka mĩ zól mí pɔɔ ri na, nzob law mgbórori ká i do munu ba váy koyri na, i ví sakra baari í ndor fal-ri kpuru bay d́aa seke zij ri. ³⁰ Nzob haɔeri ká sakra baari k̄i hɔy kara, i úru bay kúf bay gbad gbad bay úlake nzob mbika lawri bay fáa ri zuo fal-ri. ³¹ Munu zu le, i káw báy nzaa bal-ri kekeke. I ha law-ri ka kér se tul dol bi ká sakra baari ká mĩ daa mbiimbam say báy bay ká mĩ fere ri mbjw mbjw riw bele suɔ báy bisie banɔɔ báy mbii nun-i na.

³² «Timbede key le, mĩ ala ri zuo bil nduo Ngerewuru bay haɔa ni ka kóro ri báy law kere be. Ka do báy hurusuo ká bay haɔa ri ngɔɔ ba pola pola ndaw, bay haɔa fe kereri ká'a koro bay haɔa nzob taa beri riw bele na, i zij ndaw. ³³ Kon lari baari, mase feziɔa baari, mase gari baari na, d́aa mĩ mbjw ya. ³⁴ Baari hɔy kara i ko ndaw, nduo-i k̄i ze mĩ d́aake ped bay tul fe ká puo mĩ ndaw, bay tul nzobri ká i do zij mĩ ndaw pi. ³⁵ Bi na, feri riw bele ká mĩ daa na, mĩ k̄ieke ri bay haɔa ri daa mini key ndaw, í sóke nzobri ká hurusuo-ri tiya, í kérke bay se tul bayri ká Ngerembay Zezu k̄i sùo-ε baa mii: “Mbika fe bay haɔa nzob na ba suoriya bamba,

mba yaanake.”»

³⁶ Zadka Pol baa bayri na munu ɔ riw bele báyii le, ka huku siri gburuk zinj ri riw bele, a daa nzaa bay kere.

³⁷ Báyii le, bari riw bele na i haw rew sadak, í mgbáke nduo-ε zudufu í ul suk-e.

³⁸ I daa sie ngji bamba bay tul bay ká'a baa mii, i ti kóko nun beri mbáa wum na. Fale ku le, i su ni kpuru í séke nzaa bawda tuo ndaw roo, í pɔɔ ni ha ni zol bay.

21

Pol yji a se Zuruzalem

¹ Zadka buru pɔɔ ki bay mbii nun, búru kaw bil bawda tuo na báyii le, buru se ndoy maa tukufu mbii Kos. Nzaaruoke ku na buru uru búru se tukufu mbii Rode. Uru saa zad nu ku na, buru se puo ká Patara.

² Lee, buru zinj bawda tuo ká di ká se nun-ε ba Fenisi, búru hil búru kaw di a búru zol. ³ Zadka buru do sikda maambii na, buru ko tukufu mbii Sipir do ba nduo gel, a búru se nun buru mak ba tusiri ká Siri, búru tji puo ká Tir. Buru dira ká di, bay ji le, ba zad ká i faa sobari saa bil bawda tuo ká di. ⁴ Ká Tir na buru zinj nzoɓ mbika lawri ká di, a búru kaw zinj ri nam tɔno say. Lee, Tem Law Pie suru ri ha ri baa ha Pol bay haɔa ni ka se Zuruzalem ya.

⁵ Roo le, zadka buru daa nam ba tɔno say na báyii le, buru uru búru mbi faa, le, bari riw bele bay may bariri bay vu bariri na, i su buru

kpuru ha buru tji saa bil ngerɛpuo na. Zadka búru kiri búru tji nzaa maambii na báyii le, buru huku siri ká nzaa kporo, búru daa nzaa bay kere ká di. ⁶ Fale ká buru wada ki mbijw mbijw riw bele na ndaw roo, búru pɔɔ ki búru hil búru kaw bil bawda tuo na. A bari na laa le, i yji faa puo bari.

⁷ Buru uru ká Tir na, búru se bay bawda tuo ba pola kpuru tji Tolemay. Zadka buru tji di na, buru hii soko ha yu bururi a búru kaw zinj ri nam mbijw. ⁸ Nzaaruoke na, buru uru ká zad nu ku búru se kpuru, búru tji ngerɛpuo ká Sezare. Buru se luo Filif ká ba nzoɓ káa Bay Kere, búru naa luo-ε. Ba be ká sakra nzoɓri ká tɔno say ká i nan ri ká Zuruzalem na. ⁹ Be na, ka do bay led may tikdiri ba nin ká i yaa bay saa nzaa Ngerewuru í baa ha nzoɓri. ¹⁰ Buru kaw di kpuru nam buru maa fe báyii le, nzoɓ yaana bay saa nzaa Ngerewuru mbijw, riɔ-ε ba Agabus uru saa kufu zad ká Zude a ví zinj buru ká di. ¹¹ Lee, ka mbi sal bil huɔ Pol a sinke bal-eri bay nduo-eri ki sùo-ε a baa mii: «Í ko, bay ká Tem Law Pie tina máake na ze do key: nzoɓ sal bil huɔ key na Zibri ká Zuruzalem i sin ni faa mbijw munu ká mi sin bal-iri bay nduo-iri key, í ala ni bo nduo nzoɓri ká i tuu Ngerewuru ya.» ¹² Zadka buru laa bayke munu na báyii le, búru kiri

ká buru ɗo zadɛ na, buru kod Pol bay haɗa ni ka se Zuruzalem ya. ¹³ Roo le, Pol yiinra báy bay ha buru mii: «Bay ji ndaw roo, i re-rew i ɗaa ha law-i kuɗ mbii gbaɗ mini key le? Bay tul riɗ Ngerembay Zezu na, mi ɗo ɗi ya bay haɗa ri siɗ mi siɗ hoy ya, roo le, hud hoy kara mi ɗo ɗi ya bay huka ká Zuruzalem.» ¹⁴ Munu ká buru ziɗ faa ká bay mbaka tul-e ya na, buru pɔɗ nzaa kóɗ ni búru baa mii: «Nɗaɗ bay haɗa Ngerembay ka ɗaa munu ká law-ε hii.»

¹⁵ Fal namri ká kal na ku báyii le, buru leke fe bururi a búru uru búru zol ba Zuruzalem. ¹⁶ Nzoɓ mbika law haneri ká Sezare su buru se puo Manason ká ba nzoɓ ká Sipir, a ba nzoɓ mbika law ká piɗ lew hoy, a ha buru naa luo-ε.

¹⁷ Zadka buru tji Zuruzalem na, yu bururi ká ɗi i mgba buru báy suoriya. ¹⁸ Nzaaruoke na báyii le, Pol se ziɗ buru se puo Zak, ká *ngerɛ tul pedri riw bele ɗo mbú ki ká ɗi. ¹⁹ Pol ɗaa soko ha ri, a kji fal ferri riw bele ká Ngerewuru ɗaa ká sakra nzoɓri ká i ba Ziɓ ya báy nzi-ε lem lem báy faa ped be na ha ri laa. ²⁰ Zadka i laa bayke na báyii le, i pisi Ngerewuru i baa mii: «Yu buru, mu ko nzoɓri ba mina mina ká sakra Ziɓri key ze i ɗaa law-ri bo tul Zezu le! Roo le, bari riw bele na, i ba nzoɓri ká i nduo ká tul *bol kusol *Moyze. ²¹ Bari na, i laa bay ká se tul-a mii,

mu fere Ziɓri riw bele ká i kaw sakra nzoɓri ká i ba Ziɓ ya na, ha ri pɔɗ bol kusol Moyze, a mú baa ha ri bay haɗa ri kuɗ ngori vu bariri mbáa ndaw, bay haɗa ri ɗaa fe saw puo naari mbáa ndaw pi. ²² Náa ɗári mina ro le, bay ji le, vika bo key na, i laa bayke ba tusue! ²³ Munu zu le, mu ɗaa fe ká buru baa ha mu. Ká sakra buru key na, nzoɓri ká i mbi nzaari ha Ngerewuru na, i ba niɗ. ²⁴ Bo na, mu se ziɗ ri mú sáɗ sùo-o ziɗ ri, roo mú puo ferri riw bele ká bay haɗa ri súuke tul-ri. Be mini ndaw roo, nzoɓri riw bele na, i kóko mu ba nzoɓ ká mu ɗo tul fe saw bulu naari mú ɗaa vu mbom bo tul bol kusol Moyze banɗo. Be roo i kóko bay baa nzoɓri ká i baa se tul-a na ba kúɗ bay hoy báy. ²⁵ A bay ká se tul nzoɓri ká i ba Ziɓ ya ká i ɗaa law-ri bo tul Zezu na, buru mbi nzaa buru pola, búru pie báy mbede ha ri bay haɗa ri mgba sùo-ri ká tul náyri ká nzoɓri puoke fe ha wuru bari ndaw, ká tul sim ndaw, ká tul nayri ká i piri sol-ri ká simke ndiɗ ba baɗi ndaw, roo bay tul ɗaa nun pie ndaw na.»

²⁶ Báyii le, nzaaruoke na, Pol se ziɗ nzoɓri ká niɗ ku na, i tii saw ɗaa fe saw puo Ziɓri. Fale le, ka se bil *hul kani Ngerewuru bay haɗa nzoɓ fe poyri ko nam ká i óroke ɗaa fe saw puo na. Ba nam ká bari nzoɓ fe poyri puoke fe bay tul-ri

mbjw mbjw riw bele.

*I mgba Pol ká bil hul kani
Ngerewuru*

²⁷ Zadka nam ká tɔnɔ say na tòn deb bay haɲa óro bie nam sán sùo-ri maa báyii le, Zibri ká i uru saa kudfu zad ká Azi na, i kɔ Pol do bil *hul kani Ngerewuru. Lee, bari na i suru tigbaa ruo nzobri riw bele í mgba ni ²⁸ í dáake fe belen belen mii: «Nzobri ká *Izarayel, ì ví sɔ buru! I kɔ ledban ni key, ka se báy zadri riw bele a ka-káa bay a ùlake nzobri riw bele se tul led Izarayelri ndaw, se tul *bol kusol *Moyze ndaw, se tul hul kani ni key ndaw pi. Ka daa kpuru ha nzobri ká i ba Zib ya hoy kara, i vi bil hul kani Ngerewuru, í b̄ieke zad ká do bod ba taa be na.»

²⁹ (I baa munu, bay ji le, ká pola na i kɔ Torofim ká ba nzob ká Efez na do zin Pol mbjw hoy ká bil ngerɛpuo na ku. I ker í baa mii, Pol ha ni ri a se bil hul kani Ngerewuru na.) ³⁰ Báyii le, nzobri ká bil ngerɛpuo ku na riw bele uru gbaw, a í duu báy zadri riw bele nzal nzal ba tul-e. I mby so tul Pol na í mgba ni í kuɔ ni í t̄jike ni saa hul kani Ngerewuru na ba zad k̄i ngeren, a í dar faa hulri ba vaa hoy gbukru gbukru do d̄i. ³¹ Zadka i do nzáa faa bay ika ni na báyii le, bay tɔdɔ bo suku ngerenzob yum ká Rɔm ká do Zuruzalem mii: «Nzobri riw bele ká bil puo ká Zuruzalem na, i se tul k̄i hali

hali.» ³² Zadɛ ku hoy le, ka nan nzob yumri báy ngerɛ tul nzob yumri zuo tul-e a d̄ũuke ba luo ruo nzobri na. Zadka ruo nzobri kɔ ngerɛ tul nzob yumri báy nzob yumri na báyii le, i pon nzaa bod Pol na. ³³ Báyii le, ngerɛ tul nzob yumri soro ba lakun-ε a mgba ni, a mbi nzi-ε ha ri sin ni báy sal lari ba sid̄i. Falɛ le, ka vbi ri mii: «Ka ba ve le? Mase fe ji ze ka daa le?» ³⁴ Nzob ha ha kara daa fe báy nzi-ε belen belen í láake k̄i ya, le, ngerɛ tul nzob yumri mbi nzaa ha ri mgba Pol na í t̄jike ni ká sakra ruo nzobri ba zad káw nzob yumri ká siya, bay ji le, ka zin faa ká bay láa saw bayke ba tusue ya bay tul nzobri ká i se tul k̄i hali hali na. ³⁵ Zadka i t̄j̄i báy Pol na kpedere ká saw sólo ká bay hil ba siya na báyii le, nzob yumri mbi ni zúruru, bay ji le, ruo nzobri nzuu k̄i nzid̄ nzid̄. ³⁶ Ruo nzobri ká tɔn bol-ri na, i daa fe belen belen í baa mii: «I ni i k̄i ha buru!»

*Pol baa bay ká bay
yaanake sùo-ε*

³⁷ Tòn ndji mini key ká bay haɲa Pol se bil hul ká siya na báyii le, Pol vbi ngerɛ tul nzob yumri na mii: «Lee, mù ti pón faa ha m̄i baa bay bi key ndji ha mù laa ya le?» Lee, ngerɛ tul nzob yumri na ȳinra báy bay ha ni mii: «Yee, mù kɔ nzaa gerek ndaw zey kéle?» ³⁸ Munu le, mù ba nzob ká

tusiri Ezibte ká uru zinj nzoɓ réke tul puori ká timbede key ká'a ha nzoɓ ika nzoɓri se bil law kor ba isof duɔ zad niŋ na ya (4.000).»³⁹ Pol yijira báy bay ha ni mii: «Mì ba Zib ká i mboŋ mì ká Tars ká tusiri Silisi. Mì ba lef bil puɔ ká bil ngerɛpuo ká Tars na key kɪ. Mì kod mù, mu pón faa ha mì baa bay ha ruɔ nzoɓri key na i laa.»⁴⁰ Ngerɛ tul nzoɓ yumri ha Pol do tul sólo ká siya zelen, a laŋ nduo-ε ba luo ruɔ nzoɓri ha ri taɗ sɛm riw bele. Zadka nzaa roɗi kuŋ na báyii le, Pol mbi bay báy nzaa eboro mii:

22

¹ «Baari yu-iri báy bǎari, ì laa bay bi ká mì bǎa ha ri timbede key bay yaanake sùo-i na.»² Zadka ruɔ nzoɓri laa mii, ka baa bay báy nzaa eboro na báyii le, zad do kununu. Ro, Pol mbi bay a baa ha ri mii:³ «Bi na, mì ba Zib ká i mbón mì ká Tars ká tusiri Silisi. Roo le, i hól mì ká Zuruzalem key, a mí kaw saw bal *Gamaliyel ha ni fere mì *bol kusol bulu naari na báy zadɛ ngid bele. Mì pɔŋ sùo-i báy kér bay bi riw bele ha Ngerɛwuru munu ká baari riw bele ká vuri key ndaw.»⁴ Mì daa nun nzoɓri ká i mbi Faa Ngerembay Zezu tuo síe ha ri hu, mí mgba warari báy máyri, mí sin ri mí daa ri zuo hul sal.⁵ Ngerenzob *fe poy luye báy *nzoɓ kún sal bay luyeri riw bele kara, i naa

hodo bay bi mii, mì baa sùo bay. Mì yaa mbede ká nduori bay séke ha yu baari Zibri ká Damas, a mí se di bay mgbaka nzoɓ mbika lawri bay sin ri báy sal lari, bay faa ri bay vike ri Zuruzalem bay daa ri se-se.

⁶ «Munu ká mì se faa koɓ roɓay, a mí do di ya deb báy Damas, báy síe ká do law tul na báyii le, zadɛ ku hoy zad hie gberere saa nulue a kiri mì gbuk.»⁷ Mì lie rad bo siri, le, mì laa kusol nzoɓ ká di mì mii: “Sol! Sol woo! Bay ji ndaw roɔ, mù daa nun-i tuo síe munu le?”⁸ Leɛ, mì yijira báy bay ha ni mii: “Mbay, waa, mù ba ve le?” Báyii le, ka yijira báy bay ha mì mii: “Mì ba Zezu ká Nazaref ká mù daa nun-i tuo síe na zu.”⁹ Nzoɓri ká i do zinj mì na, i ko zad ká hie, roo le, kusol nzoɓ ká baa bay zinj mì na i laa ya.¹⁰ Báyii le, mì vhi ni mii: “Mbay, waa, mì daa mina ro zey le?” Leɛ, ka yijira báy bay ha mì mii: “Uru siya mú se Damas, le, i kíe mù ferri riw bele ká mì leke bay haŋa mù vaa daa na báy.”¹¹ Munu ká mì ko zad ya bay tul zad ká hie gberen ká nun-i na, bǎw sef biri mgba nduo-i mgba roɔ í kuɔ mì í séke Damas na báy.

¹² «Leɛ, nzoɓ mbjw do Damas ku riŋ-ε ba Ananiyas, ka ba nzoɓ hije Ngerɛwuru, a daa vu mbom bo tul bol kusol naari báy zadɛ ngid bele, ha Zibri riw bele ká Damas baa bay be báy kere.»¹³ Ka

ví zinj mĩ a ɓaa ha mĩ mii: “Yu-i Sol, mu mgbúɗa nun-a mú kɔ-kóm.” Zafɛ ku hoy mĩ ura nun-i mí mgbuɗa, le, mĩ kɔ zad a mí kɔ ni. ¹⁴ Báyyi le, ka ɓaa ha mĩ mii: “Ngerewuru bulu naari na náa mù piɛɗ lew hoy ɗo ɓod, bay haɗa mù kɔ law hiiya ɓe, ɓo mú kɔ Zezu, ká ɓe huo-ε hoy ɓa nzoɓ fe ɗáa ɓáy zadɛ nzɛɗem na, bay haɗa mù laa bay ká nzi-ε. ¹⁵ Tusueke le, mù ɓá nzoɓ nasi bay ɓe bay ka-káa bay feri ká mù kɔ ɓáy nun-a, a mú laa ɓáy suk-a na ká nun nzoɓri riw bele. ¹⁶ A timbeɗɛ key na waa, ha yi roɔ mù giyaɗ ɓáy le? Mu úru siya mu ɗi riɗ Ngerembay ha ri ɗaa tul-a nduo mbii ha Ngerembay ka waa feyaa ɓori riw bele ká bil law-a ha mù.”

¹⁷ «Fale ká bole ɗi maa fe na báyyi le, mĩ yi mí se Zuruzalem. Zadka mĩ se bil *hul kaɗi Ngerewuru, a mí ɗo ɗáa nzaa bay kere na, fe tina nun ha mĩ. ¹⁸ Mĩ kɔ Ngerembay, le, ka ɓaa ha mĩ mii: “Mu úru ɓa vaa mú tii saa bil ngerepuo ká Zuruzalem key, bay yi le, bay ká mù ɓaa se tul-i na, nzoɓkeri ti yaɗa ya.” ¹⁹ Lee, mĩ yijira ɓáy bay ha ni mii: “Mbay, ɓari na i kɔ ta-taɗ, ɓa ɓi kɗi ze mĩ se bil *hul mbú kɗi ɓariri, mí mgba nzoɓri ká i ɗaa law-ri ɓo tul-a, mí ɗaa ri zuɔ hul sal, a mí nda ri ndaw. ²⁰ Zadka i mgba Etjen ká ɓa nzoɓ nasi bay ɓo, i i ni na kara mĩ ɗo zadɛ, mí

hii bayke zinj ri, a mí koro gari ɓari nzoɓ ika niri na.” ²¹ Báyyi le, Ngerembay ɓaa ha mĩ mii: “Úru siya mú se, bay yi le, ɓa ɓi kɗi ze, mĩ pie mù ɗi ɗi se luo nzoɓri ká i ɓa Zib ya.”»

Pol ɓáy ngerɛ tul nzoɓ yumri

²² Ruɔ nzoɓri te suku-ri kpuru, i laa bay ká tii ká nzi-ε ká'a ɓaa mii, Ngerewuru pie ɓeri ɓa luo nzoɓri ká i ɓa Zib ya. Be nu ku ro, i tii saw ɓaa bay ɓáy nzaa-ri riw bele gbaw mii: «Nzoɓ ká mini na, ndaɗ bay haɗa ni ka ti tusiri key ya! Mgba ni i i ni, ka maa bay káw kumnun ya!» ²³ Ro, i yiw fe i nan gari ɓari i vbuku ɓa siya, roɔ i faa siri i mii ɓa tul-ri ndaw. ²⁴ Be ze ha ngerɛ tul nzoɓ yumri na mbi nzi-ε bay haɗa ri mgba Pol i séke ni bil hul káw nzoɓ yumri ká ɗo siya káwbaw ndaw roɔ, bay vbika ni bay ɓáy ndoy bay kóko saw fe ká ruɔ nzoɓri gúuke fe mini ká tul-e na. ²⁵ Roo le, zadka i mgba Pol i siɗ ni bay ndáka ni na báyyi le, ka vbi ngerɛ tul nzoɓ yumri ká ɗo pol-e na mii: «Nzoɓ ká nzoɓ réke tul puo ká Rom kɔ ni ɓa led bil puo na waa, ɓaari ɗo ɓáy faa bay ndáka ni taɗ bay ká i ɗaa ɓo tul-e hoy le?» ²⁶ Zadka ngerɛ tul nzoɓ yumri laa bay ká Pol ɓaa munu na báyyi le, ka ɗuu a se luo ngerɛ tul-e a baka ni mii: «Mu ɗáa mina ɓáy sùo-ɔ key le? Ledban na, i kɔ ni ɓa led bil puo ká

Ròm!» ²⁷ LEE, zadε ku hɔy ngerε tul nzobke na uru a vi luo Pol, a vbi ni bay mii: «Mu baa ha mi laa! Waa, mù ba led bil puo ká Ròm kị lε?» Pol yinra báy bay ha ni mii: «U-uu, be kị zu.» ²⁸ Báyyi lε, ngerε tul nzob yumri na mbi bay a baa ha ni mii: «Bi na, mĩ faa lari ngi-ngi mí puo ndaw rɔɔ, ha ri kɔ mĩ ba led bil puo ká Ròm báy.» LEE, Pol yinra báy bay ha ni mii: «Bi lε, báy mbona bi hɔy, i kɔ mĩ ba led bil puo ká Ròm.» ²⁹ Zadε ku hɔy nzobri ká i hii bay vbika ni bay báy ndoy na, i naa sùo-ri ká lakun-ε. A ngerε tul nzob yumri na, zadka'a kɔ Pol ba led bil puo ká Ròm na báyyi lε, hje daa ni ngi bamba, bay yi lε, ka ha ri mgba ni i sin ni báy sal lari.

Pol kaw pol nzob kún sal bay luyeri ká luo Zibri

³⁰ Ngerε tul nzob yumri na hii bay kókɔ, bay yi kị rɔɔ Zibri dáake bay bo tul Pol lε! Sawke mini ze, nzaaruoke na báyyi lε, ka ha ri hina sal lari ká i sinke ni, a mbi nzi-ε ha *ngerenzob fe poyri báy *nzob kún sal bay luyeri riw bele ha ri mbu kị. Fale ku rɔɔ, a sùu Pol a víke ni a daa ni do pol-ri.

23

¹ Pol na kɔ-kóm ba luo nzob kún sal bay luyeri a baa ha ri mii: «Yu-iri, báy kér bay ká *taŋ kad kad ze, mĩ séke simsed ká saw bal

Ngerewuru kpuru tji vuri key.» ² LEE, ngerenzob fe poy luye ká ba Ananias mbi nzi-ε ha nzobri ká i kaw lakun Pol na nda tinzi-ε wɔb do di. ³ Báyyi lε, Pol baa ha ni mii: «Bo ká mù do munu ba tɔy kere ká bo tupal hɔy na, Ngerewuru a ndáka tinzaa-a báy. Mù kaw bay kún sal bay bo tul-i munu báy faa *bol kusol naari na, roo lε, mù wad tul bol kusolke na mú ha ri nda mi.» ⁴ LEE, nzobri ká i kaw di ya báy lakun-ε deb na i baa ha ni mii: «[N]gerenzob *fe poy luye taa Ngerewuru zu waa, mù rad ni lε woo!» ⁵ Báyyi lε, Pol yinra báy bay ha ri mii: «Yu-iri, mĩ kɔ ni ba ngerenzob fe poy luye lε, mĩ ti baa munu ya, bay yi lε, mĩ kɔ ndaw, i daa do bil mbede Ngerewuru mii: “Mbay tul nzob bori na, mù ti baa bay kaaya se tul-e munu ya*.”»

⁶ Pol na kɔ ndaw, nzobri ká i ba nzob kún sal bay luyeri na, nzob haneri ba *Sadusiri, a nzob hawri ba *Fariziri. Sawke mini ze, ka baa bay belej ba siya ha ri mii: «Yu-iri, bi na mĩ ba Farizi, a mí ba vu bil Fariziri! Bay tul daa law nzokdo te tul tji nzobri saa luo hud na ze, i dáake bay bo tul-i ká vuri ká pol-ri key!»

⁷ Zadka'a baa bay key na munu báyyi lε, Fariziri báy Sadusiri na, i may kị bayke ká zad mbu kị ha nzobri téke bil kị. ⁸ (I may kị

* 23:5 23.5 Tji kele 22.28.

bay, bay ji le, Sadusiri ko í baa mii, nzoɓ hufɛri ti tji saa luo hufɛ kpaya ya mgbaj. Led nzaapedri ká nulue báy temri kara tiya ndaw. Roo le, Fariziri na i daa law-ri bo tul fe niri na key riw bele).⁹ Máj bayke ku na ngon bamba tasiri ha zad do ginjin. Nzoɓ fére nzoɓri bol kusol haneri ká i ba Fariziri na, i uru siya í baa bay báy ngonke ha nzoɓri mii: «Ledban key na buru zin kaaya be mbij ya! Ko ya le, tem, mase led nzaaped ká nulue ze baa bay ha ni.»¹⁰ Máj bay bari na ngon bamba tasiri ha ngere tul nzoɓ yumri na daa hje a baa mii, ko ya le, i mgbaka Pol na í god ni mbedke mbedke. Sawke ze, ka ha kudu nzoɓ yumri se í vaa mgbaka Pol ká sakra bari na, a í se zin ni bil hul káw nzoɓ yumri ká do siya na robay.

¹¹ Sunke ku na báyii le, Ngerembay tji tul Pol a baa ha ni mii: «Sin law-a, bay ji le, nasi bay bi ká mù baa ha nzoɓri ká Zuruzalem key na, do nun haɗa mù daa munu ká Rom ndaw.»

I leke bay mgbaka Pol bay ika ni

¹² Zadka nzaaru sil ha sie tji na báyii le, Zibri mbu ki í su mjiiri zuo nduo ki í baa mii: «Náa súri fe ya ndaw, náa nzóri mbii ya ndaw, kpuru maa báy ika Pol ndaw ro.»¹³ Nzoɓri ká i leke bay ika ni na i kal sin nin.¹⁴ Ro, í vaa zin *ngerenzob

fe poyri báy ngere Zibri í baa ha ri mii: «Buru na, buru mbi nzaa buru búru su mjiiri zuo nduo ki bay suna fe ya kpuru bo, búru i Pol na ndaw ro.¹⁵ Munu zu le, baari báy *nzoɓ kún sal bay luyeri na, ì pie nzaaped timbede key ha ngere tul nzoɓ yumri ha ni ka tina Pol a víke ni pol-ri key munu ri fe ká ì hii bay békle fe daa beri lem lem báy zadε. A buru le, pola roo bay haɗa ni ka vi le, buru do di ya bay ika ni.»

¹⁶ Zadka vu tinam Pol laa bay ká i leke bay ika ni-ε na munu báyii le, ka zol a vaa ri bil hul káw nzoɓ yumri na, a baa bayke ha ni.¹⁷ Báyii le, Pol di ngerenzob yum mbij munu a baa ha ni mii: «Mu sùu led kuban key na mú séke ni luo ngere tul nzoɓ yumri, bay ji le, ka do báy bay hanε bay baá ha ni.»¹⁸ Leε, ka sùu led kuban na bo pol-e a séke ni luo ngere tul-e a baa ha ni mii: «Pol, nzoɓ ká naa hul sal na di mi, a kod mi bay haɗa mi sùu led kuban key na, mí víke luo-o ha ni baa bay ha mù laa.»¹⁹ Báyii le, ngere tul nzoɓ yumri mgbaka led kuban na báy nduo-ε, a tjiike ni ba nzaa zad ndii, a vbi ni bay mii: «Bay ji roo, mù vi bay baá ha mi le?»²⁰ Leε, led kuban na yinjra báy bay ha ni mii: «Zibri sin tul bay bay kof mù bo, ruo báyii le, mu tina Pol ha ni se zad kún sal bay luye munu ká i hii bay békle fal bay be

lem lem ha ni do bay zaɗe na. ²¹ Roo le, bo na, mu hii puu bay bari na ya, bay ji le, nzofri kal sin nin ka sakra bari ku i muu suo-ri bay daa fe seke zin ni. Bari na, i su miji zuo nduo ki bay suna fe ya ndaw, bay nzoko mbii ya ndaw kpuru bay ika Pol na ndaw ro! Timbede key na, i giyan kekeke bay laa nzaa-a ki hoy.»

²² Ngerɛ tul nzof yumri na baka led kuban na ngo-ngon bay haɗa ni ka baa bay key na ha nzof mbjw ka laa ya. Fale ku le, ka pon ni ha ni zol.

I soro Pol se Sezare

²³ Fale ku le, ngerɛ tul nzof yumri na di ngerenzof yumri sidi a baa ha ri mii: «I leke suo-ri i mbu nzof yumri ba isod sidi, nzof piriri ba sin tonɔ say ndaw, roo nzof nzawri ba isod sidi ndaw, a i do di ya bay seke ba Sezare sun key bay huu mgban ka'a ta korok. ²⁴ I leke piriri ha Pol ka seke bay kere dekeke ha fe mbjw kara ka zaa suo-ɛ ya, a se lu Felis ka ba nzof reke tul puo.» ²⁵ Ka daa mbede bay pie ha Felis. Bay ka'a daa do bil mbede na ze do key:

²⁶ «Bi Kolod Liziyas, mi daa mbede key ha mu bo Felis, nzof reke tul puo ka mu ba nzof luye na, mi hiike soko ngi-ngji ha mu.

²⁷ Ledban ka mi pie ni ha mu na, Zibri mgbani i hii ika ni. Zadka mi laa mii, ka ba led bil puo ka

Rom na bayji le, mi faa nzof yum biri mi seke mi yake tul-e, a mi naa ni saa nduo-ri. ²⁸ Munu ka mi hii bay koko saw fe ka Zibri daake bay bo tul-e na, mi mgbani mi seke ni lu nzof kun sal bay bari na.

²⁹ Lee, bay ka i daa bo tul-e na do bay tul *bol kusol bari ki hoy bo, ba bay ka maa daake bay huf bo tul-e ya ndaw, bay haɗa ni ka naake hul sal ya ndaw pi. ³⁰ Zadka mi laa mii, Zibri sin tul bay bay ika ni na, mi pie ni ba vaa munu hoy ha mu, a mi baa ha bari ka i daa bay bo tul-e na mii, i se luo-ɔ ki ndaw roo, i vaa baa bay bari na ha mu laa bay. Soko ro zu.»

³¹ Bayji le, nzof yumri na i daa fe ka'a baa ha ri na. I suu Pol ka sunke ku hoy i seke ni kpuru i tiike puo ka Antipatis. ³² Nzaaruoke na, bari nzof yumri ka i se bay bal-ri na i yi faa puo, a i pon nzof piriri se zin Pol nun-ri ba pola. ³³ Zadka bari nzof piriri na i ti Sezare bayji le, i vaa zu da mbede na nduo nduo nzof reke tul puo a i daa Pol nduo nduo-ɛ. ³⁴ Zadka'a kji mbede na o riw bele na bayji le, ka vbi Pol bay mii: «Mu ba nzof ka kudu zad ka ha le?» Zadka'a laa mii, ka ba nzof ka tusiri Silisi na bayji le, ³⁵ ka baa ha ni mii: «Zadka nzof daa bay bo tul-ari na, i vi roo mi daa bay bo na bay.» Lee, ka mbi nzi-ɛ bay haɗa ri

kɔɔ Pol ɔo bil boro mbay ká bil pile mbay *Eroɔf.

24

Zibri ɔaa bay bo tul Pol

¹ Fale ká ɔaa nam ndebe na báyii le, Ananias ká ba *ngerezoɔ fe poy luye na se Sezare. Ngere Zib haneri báy nzoɔ mbjw ká riŋ-ε ba Tertulus ká kɔ *bol kusol Romri báy zaɔe a ba nzoɔ yaaŋa tul nzoɔ na, i se ziŋ ni í vaa kie sùo-ri ká pol Felis nzoɔ réke tul puo na bay ɔaa bay bo tul Pol. ² Zadka'a ɔi Pol vi na báyii le, Tertulus tii saw ɔaa bay bo tul-e a baa mii: «Bo Felis ká mù ba Mbay luye, taambɔl bo ze ɔekeke ɔɔke tusiri buru key ha buru kaw báy law pie kpala kpala. Taambɔl nun nzem bo kɔ ze, mù lɛkeke feri ká tusiri buru na ha ni ɔo ba fie. ³ Bay tul feri riw bele ká buru ziŋ báy namri riw ndaw, báy zadri riw bele ndaw na, buru ɔaaake law buru bo tul-a. ⁴ Roo le, buru hii bay kún bay mù kaw bole ɔi bamba ya. Bay buru ndji ɔo ku, buru hii bay haŋa mù laa ziŋ buru. Mbay nzoɔ law kere, mu íki law-a bo mú laa hay ká ndji key ziŋ buru.

⁵ «Buru na, buru ziŋ ledban key na ba nzoɔ ɔoko law nzoɔ, a wal nzoɔri kperke kperke ká sakra Zibri riw bele ká tusiri key. Be na, ka ba nzoɔ ndaka faa pol ha Zibri fere kér bay bari í se fal nzoɔ ká Nazareɔ na. ⁶ Ka nzaa faa kpuru, bay ɔaa bie bo tul *hul kani Ngerewuru

buru ká taŋ kaɔaŋ na, le, buru mgba ni ká ɔi. [Buru hii bay kún bay bo tul-e munu ká bol kusol buru kie, ⁷ roo le, Liziyas ngere tul nzoɔ yumri na, tii tul buru hiyaw a ví naa ni báy wara har saa nduo buru, a yaa tul-e. ⁸ Fale ku le, ka mbi nzi-ε ha buru nzoɔ ɔaa bay bo tul-eri na, ha buru vi pol-a kɔ ndaw ro.] Bo kɔ mù vbi ni bay le, mù kóko feri riw bele ká buru ɔaaake bay bo tul-e na ba sùo bay.» ⁹ Zibri riw bele na, i mbu nzaa-ri zuo tul bay na í baa mii, ba tusue, zaɔe kɔ zu.

Pol foŋ bay be ká pol Felis bay yaaŋake sùo-ε

¹⁰ Báyii le, nzoɔ réke tul puo na kaa nduo-ε ha Pol bay haŋa ni baa bay be na, le, Pol baa ha ni mii: «Mì kɔ mù ba nzoɔ kún sal bay ká tusiri key mbiimbam ngi bamba ro. Sawke mini ze, mì ɔaa law-i bo tul-a báy law kere mì ɔɔke pol-a key bay baake saw bay bi ká bay yaaŋake tul-i na ha mù laa ziŋ mì.

¹¹ «Kal nam duo fale siɔi ya robay ze mì se Zuruzalem bay rúo Ngerewuru ká ɔi. Bo kɔ mù maa bay békle saw bayke mú kɔ. ¹² Bi na, i ziŋ mì ba mbjw mini ká bil *hul kani Ngerewuru, mase bil *hul mbu kɔ Zibri, mase ká bil ngerepuo, ká mì ɔo máy bay ziŋ nzoɔ, mase mì mbu nzoɔri ha ri uru báy bay ya ndaw pi. ¹³ Bari key

na, i maa bay zín fe ká i dáake bay bo tul-i timbede key na ya. ¹⁴ Roo le, mĩ kɔ fe dáa biri key na ká pol-a: 'Bi na, mĩ daa ped ha Ngerewuru bulu buru mí séke Faa Ngerembay ká bari na i baa mii, ba faa bíe kér bay nzobri. Mĩ daa law-i bo tul bayri riw bele ká i daa do bil *mbede bol kusol ndaw, báy taa *nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru ndaw pi. ¹⁵ Mĩ daa law-i nzokdo te tul Ngerewuru munu ká bari na ku, a mí kɔ mii, be na a haɗa nzob fe dáa báy zadɛri báy nzob fe dáa kaayari na riw bele tji saa luɔ hud. ¹⁶ Sawke mini ze, mĩ daa hurusuo-i tun kji, bay káw báy kér bay ká tan kad ká pol Ngerewuru ndaw, pol nzobri ndaw pi.

¹⁷ «Fale ká daa mbiimbam ngji maa fe ká mĩ ti Zuruzalem ya na, mĩ yji saa di mí se bay haɗa fe ká nzob mbika lawri mbu na ha nzobri ká i ba saw biri ndaw, bay puo ferri ha Ngerewuru ndaw pi. ¹⁸ Sawke mini ze, mĩ doke bil hul kani Ngerewuru mí do dáa pedkeri, ze i ví zinj mĩ ká di. Roo le, mĩ saɗ sùo-i mí puo fe, a mí daa fe saw puo Zibri na pola ndaw roo mí rii di báy. Ruɔ nzobri do zinj mĩ ya ndaw, fe ndúo kji kara ti di ya ndaw pi. ¹⁹ Roo le, Zib haneri ká kudu zad ká Azi na i do zadɛ. Zadka i do báy fe hanɛ ká bay dáa zinj mĩ le, ba bari kji ze, do

nun haɗa ri do pol-a bay dáa bay bo tul-i. ²⁰ Mase, báy nam ká mĩ kawke pol nzob kún sal bay luye Zibri na, bari ká i do zad ni key na, ndad bay haɗa ri baa bay fe kaaya ká mĩ daa na ha mu laa. ²¹ Fe mbijw hoy ká mĩ daa ká namke ku na, ba bay ká mĩ baa báy bawda kusol-i gbarara gbarara ká sakra bari mii: "Bay tul dáa law nzokdo te tul tji nzobri saa luɔ hud na ze, i dáake bay bo tul-i ká pol-ri ká vuri key!"»

²² Báyji le, Felis, nzob réke tul puo ká kɔ Faa Ngerembay maa fe na, ka foɗ bay Pol na ya, a ha nzobri zol a baa ha ri mii: «Zadka Liziyas, ngerɛ tul nzob yumri na vi ndaw roo, mĩ mbika nzaa-i bay tul bay baari na báy.» ²³ Fale ku báyji le, ka mbi nzi-ɛ ha ngerenzob yum bay haɗa ni ka koro Pol ha ni ka naa bil hul sal ká nziya ya, a haa faa ha nzob buɔ-eri ká i hii bay víke báy ferri ha ni na ya ndaw pi.

Pol baa bay bay yaanake sùo-ɛ ká pol Felis

²⁴ Nam kal maa fe ndaw roo, Felis vi báy máy be Dursil ká ba Zib. Ka pie nzaaped ha ri vaa di Pol, a laa bay beri ká se tul dáa law bo tul Zezu *Krisi. ²⁵ Roo le, zadka Pol tii saw baa bayri ká se tul simsed ká do báy zadɛ ndaw, mgbaka sùo ká tul fe dáa ndaya ndaw báy nam kún sal bay Ngerewuru

ká'a ví ndaw na, Felis daa h̄je a baa h̄a ni mii: «Mu se mgbum ro. Ze, zadka m̄i zinj faa le, m̄i píe ha ri v̄aa d̄i mù ba k̄i báy.»

²⁶ Rɔbay, ka daa law-ε nzokdo te tul Pol a ker mii, ko ya le, a haɗa beri lari. Sawke mini ze, ka pie nzaaped h̄a Pol vi luo-ε banɗuo bay sorori zinj ni.

²⁷ Fale ká mbiimbam kal sid̄i mini na báyii le, i tina Felis í h̄a Porsiyus Fetus suo bol-e ba nzoɓ réke tul puo. Felis ká hii bay daa fe ká rii law Zibri na, ka pɔɗ Pol naa hul sal na rɔbay.

25

Pol hii bay séke luo Mbay Sezar h̄a ni daa bay be

¹ Zadka Fetus t̄ji zad ká'a réke mbay ká d̄i, a daa nam say ká fale na ku báyii le, ka uru ká Sezare a se ba Zuruzalem. ² Zadka'a t̄ji d̄i na báyii le, *ngerenzob fe poyri báy ngerɛ Zibri mbi rinj Pol í séke nzaa Fetus ³ í kod̄ ni bay haɗa ni ka daa fe ká law-ri hii bo, a ȳinjra Pol vi Zuruzalem ba k̄i, bay j̄i le, bari na i leke bay zinj k̄i pola bay haɗa nzobri muu faa í i ni. ⁴ Roo le, Fetus ȳinjra báy bay ha ri mii: «Pol na i korɔ ni do Sezare ká lew. A bi kara m̄i ȳi bay séke d̄i ká timbede key. ⁵ Ndad bay haɗa ngereri ká sakra baari key i se zinj m̄i mb̄iw hoy. Ze zadka ledban na daa fe ká kaaya le, i daa bay bo tul-e.»

⁶ Fetus na daa nam tonɔ sid̄i, mase duori munu ká sakra bari roo a ȳi a se Sezare na báy. Nzaaruoke báyii le, ka t̄ji a v̄aa kaw zad fón bay a mbi nzi-ε bay haɗa ri v̄aa mgbá Pol í víke ni h̄a ni ka káw pol-e. ⁷ Zadka i mgbá Pol í víke ni na báyii le, Zibri ká i uru saa Zuruzalem na, i uru vbububu í ví kiri ni í t̄ji saw daa bawda bayri nḡji bamba bod̄ bod̄ zuo nzi-ε, roo le, i maa bay kóko fe ká i daake bay bo tul-e na ya. ⁸ Báyii le, Pol mbi bay ká bay yaanake tul-e na a baa mii: «M̄i daa fe mb̄iw ká bay haɗa bay ka mgbake tul-i ya. M̄i daa fe mí wádke *bol kusol Zibri ya ndaw, m̄i daa fe mí b̄iɛke *hul k̄ani Ngerewuru ya ndaw, a mí tuɗ Mbay Sezar ngeren ya ndaw pi.»

⁹ Báyii le, Fetus ká hii bay daa fe ká rii law Zibri na ka vbi Pol bay mii: «W̄aa, mù do báy law hiiya ká bay séke Zuruzalem bay haɗa m̄i v̄aa daa bay bori ká zad fón bay na ku ti mb̄iw h̄a mù le?» ¹⁰ Lεε, Pol ȳinjra báy bay h̄a ni mii: «M̄i do zad fón bay Mbay Sezar key. Zad ni key ze, ba zad ká do nun haɗa ri daa bay bi na ká d̄i. M̄i daa kaaya nd̄ji mini kara zinj Zibri ya, bo s̄uo-ɔ kara mù ko ta-tan ndaw. ¹¹ Zadka m̄i daa fe kaaya ká maa bay haɗa m̄i zinj hud̄ le, m̄i ti máy bay hud̄ bi na ya. Roo le, zadka bay fer̄i ká i daa bo tul-i na ba kúf bay hoy

le, nzoɓ mbjw mini kara do bay faa ka bay mgbaka mi bay daa mi bo nduo-ri na ya. Munu le, mi seke bay bay bi key na ba zad' aake ha Mbay Sezar ka Rom ze ka daa.»

¹² Bayji le, Fetus mbu ki zinj nzoɓ haɗa nzaa boko beri ka zad' fon bay na. Fale ka i baa bay zinj ki na bayji le, ka yinjra bay bay ha Pol mii: «Zadka mu hii bay haɗa Mbay Sezar ze ka daa bay bo le, mu seke pol-e ka lew.»

Pol kaw pol Mbay Agiripa

¹³ Fale ka nam kal maa fe na bayji le, Mbay *Agiripa bay Berenis i se Sezare bay hii soko ha Fetus. ¹⁴ Munu ka i daa namri ka di ngji maa fe na bayji le, Fetus tina fe daa Pol na ha Mbay Agiripa a baa ha ni mii: «Mi do bay nzoɓ mbjw munu ka zad' ni key ka Felis pon ni naa hul sal. ¹⁵ Zadka mi se Zuruzalem na bayji le, *ngerenzob fe poyri bay ngere Zibri mbi rin-ε i seke nzaa-i, i vbi mi bay haɗa mi daa bay hud' bo tul-e. ¹⁶ Lee, mi yinjra bay bay ha ri mii: «Saw buru Romri na buru daa fe munu ya. Nzoɓ ka i mbi rin-ε i seke nzaa nzoɓ daa bayri le, buru ha ni do zad' fon bay ka nun nzoɓri ka i daa bay bo tul-e na bay haɗa ni ka tina saw feri ka i daake bay bo tul-e na, ha nzoɓ daa bayri na i laa. Bo munu ya le, buru ti pon ni bo bil nduo nzoɓri gor hoy ya.» ¹⁷ Bari na i vi zinj mi ka zad' ni key, le, mi mgbaka roy ya. Nzaaruoke ku

hoy le, mi se zad' fon bay na, a mi mbi nzaa-i bay haɗa ri mgbaka ledban na i vike ni. ¹⁸ A le, nzoɓri ka i daa bay bo tul-e na i vi. Lee, mi ker mi baa mii, i daa bawda bay bo tul-e. ¹⁹ Roo le, i may bay zinj ni se tul fe saw puo bari ka ba faa kod' Ngerewuru bari, a i may bay zinj ni se tul nzoɓ mbjw munu ka rin-ε ba Zezu ka hu ka Pol baa mii, ka kaw bay kumnun timbede key na. ²⁰ Bi na, mi ko faa bekle kiri bayri ka mini key na ya. Sawke mini ze, mi vbi Pol mii, zadka'a do bay law hiiya le, ka se Zuruzalem bo ha mi daa bay be na ka di. ²¹ Roo le, Pol hii bay seke bay bay be na ka zad' aake, a hii bay haɗa mi korɔ ni do hul sal ha Mbay Sezar ka Rom ze ka daa bay be. Bayji le, mi mbi nzaa-i bay haɗa ri korɔ ni kpuru maa nam ka mi pieke ni bay haɗa ni ka se luo Mbay Sezar na.»

²² Bayji le, Agiripa yinjra bay bay ha Fetus mii: «Bi hoy kara, mi hii bay laa bay ledban na ku ndaw.» Lee, Fetus yinjra bay bay ha ni mii: «Ruo le, mu laa bay be na bay.»

²³ Nzaaruoke na bayji le, Agiripa bay Berenis i tji bay nzoɓri tururu ka nun nzoɓri, i rii bil bawda *hul mbu ki, bay ngerenzob yumri ndaw, bay ngereri ka bil ngerepuo ndaw pi. Lee, Fetus mbi nzi-ε ha ri tina Pol i mgbaka ni i vieke ni pol-ri. ²⁴ Bayji le, Fetus mbi bay a

baa mii: «Bo Mbay Agiripa, báy baarĩ riw bele ká ì kaw zad ni key zinj buru na, ì kɔ ledban ni key. Ruɔ Zibri riw bele ká Zuruzalem báy zad ni key na, i ví ε bay be ká luo-i mii, do nun haɗa ni ka káw báy kumnun mbáa.

²⁵ Bi na, mĩ zinj fe mbijw mini ká bay dáake bay hudf bo tul-e ya. Munu ká be kị sùo-ε hii bay haɗa Mbay Sezar ká Rɔm ze ka dáa bay be na, mĩ mbi nzaa-i bay píeke ni se luo-ε. ²⁶ Roo le, mĩ kɔ bay mbijw ká bay dáake mbede se tul-e bay píeke ni ha Mbay Sezar ká Rɔm ya. Sawke mini ze, mĩ dī ni ha ni do pol-rĩ key, kakalke le, ká pol bo Mbay Agiripa, bay haɗa bo, fal békle bay be na le, mĩ kóko faa dáa mbedeke na báy. ²⁷ Tusueke le, bay haɗa mĩ pie báy nzoɓ ká naa hul sal taɗ dáa mbede ká kie saw fe dáa beri ha Mbay Sezar ká Rɔm na, mĩ kɔ ba fe dáa mbúo hoy.»

26

Pol fɔɗ bay ká bay yaɗaɗake sùo-ε ká pol Mbay Agiripa

¹ Báyyi le, Mbay *Agiripa baa ha Pol mii: «Mì pɔɗ faa ha mù bay haɗa mù baa bay bori na ha buru laa.» Lεε, Pol ura nduo-ε a tii saw báa bay bay yaɗaɗake sùo-ε a baa mii: ² «Mbay Agiripa, sùo-i rii mĩ bamba vuri key bay haɗa mĩ do pol-a mí baa bay ferri riw bele ká Zibri dáake bay bo tul-i na ha mù laa.

Sùo-i rii mĩ bamba bay haɗa mĩ baa bay yaɗaɗa sùo-i ká pol-a, ³ bay ji le, mù kɔ fe saw puo Zibri na báy zadε riw bele, a mú kɔ máy bay bari na kara ndaw. Be ze, mĩ kodf mù bay haɗa mù iki law-a mú láake bay bi key.»

⁴ «Bi na, báy kuban bi hoy na, Zibri riw bele kɔ simsed biri. I kɔ dol bi ká ba d̄ɛ ká sakra nzoɓ biri ká puo bi ndaw, ká Zuruzalem ndaw pi. ⁵ I kɔ mĩ ba d̄ɛ ká lew hoy ká mĩ zuo zinj *Fariziri, ká búru kiri búru yinj ká tul fe saw bulu naari ká bay mg-baka mba nzoɓ haɗwri. Bari na, i kɔ ndaw, zadka i hii le, i máa báa bayke na ha mù.

⁶ Timbede key na, i ha mĩ vi zad fɔɗ bay ni key, bay ji le, mĩ dáa law-i nzokdo te tul bay ká Ngerewuru waa zinj bulu naari. ⁷ Bayke ku na, saw kani naari ká duo fale sidī bele na, i dáa law-ri bo dī í giyaɗ bay kóko feke í dáake ped ha Ngerewuru suɗ báy bisie baɗguɔ. Agiripa Mbay luye, bay law-i ká mĩ daa nzokdo te tul bay ká Ngerewuru waa na ze, Zibri dáake bay bo tul-i. ⁸ Kúy! Bay haɗa Ngerewuru tina nzoɓ hudeɗi saa luɔ hudf na waa, dáa mina ndaw rɔɔ, baarĩ Zibri na ì kɔ ba fe ká bay dáa law bo dī ya le woo!»

⁹ «Bi na hoy kara, pola lew na mĩ nzaa faari bodf bodf mí daa hurusuo-i tunj kị bay haɗa rinj Zezu ká Nazaredf na ka gbũ. ¹⁰ Be ze ba fe

ɗáa bi ká Zuruzalem. Zafka *ngerenzoɓ fe poyri ha mi faa na, mi mgba nzoɓ mbika lawri ngji bamba zuɔ hul sal. A zafka i kuɗ bay huɗ fo tul-ri kara, mi hii bayke ziɗ ri ndaw. ¹¹ Mi haari bay bil hul mbú kiri riw bele mi ɗaa ri ko seke fe, a mi nzaa faa bay haɗa ri may bay ká tul mbika law bari. Law fáa bi na nda siri ká tul-ri ya báy, ha mi ɗaa nun-ri tuɔ síe kpuru mi tiike bil ngerɛpuori ká zaf ki.»

Pol baa bay ká se tul súo kɛr bay be ká pol Mbay Agiripa

¹² «Be mini ze, mi yaa mbede ká nduo *ngerenzoɓ fe poyri, mi seke Damas báy bol kusol-ri ká i ha mi. ¹³ *Agiripa Mbay luye, zafka mi se faa roɓay, ká síe do law tul na báyi le, mi ko zaf taɗa uru saa nulue a hie mba síe a kiri mi báy baw seɗ biri gbuk riw bele. ¹⁴ Báyi le, buru riw bele na, buru lie raf zuɔ siri, le, mi laa kusol nzoɓ ká di mi báy nzaa eboro mii: “Sol! Sol woo! Sawke mina roɔ, mù ɗaa nun-i tuɔ síe munu le? Do ngɔɗ bamba bay haɗa mù ruu ziɗ mi munu ká nday ruu baa gaɗ be.” ¹⁵ Leɛ, mi yiɗra báy bay ha ni mii: “Mbay, waa, mù ba ve le?” Báyi le, Ngerembay na yiɗra báy bay ha mi mii: “Mi ba Zezu ká mù ɗaa nun-i tuɔ síe na. ¹⁶ Mu úru siya mú do sikɗa, bay ji le, mi tii tul-a mini bay náa mù ha mù vi

ba nzoɓ ped bi. Mù bá nzoɓ nasi bay bi, mú baa bay feri ká mù ko ká timbede key, roɔ báy fe kiri ká mi kie mù ha mù ko ndaw na. ¹⁷ Mi koro mù ká sakra Zibri báy saw nzoɓ haɗri ká mi pie mù se luu-ri na. ¹⁸ Mi pie mù bay haɗa mù se luu-ri mú vaa mgbúɗa nun-ri, mú tina ri saa bil suɗ ha ri vi zaf taɗa, a mú tina ri saa nduo *Satan ká re mbay ká tul-ri ha ri vi luu Ngerewuru, bay haɗa fo, bari na kara báy faa law-ri ká i ɗaa fo tul-i na, mi ndake buma ká tul feyaa bari ha ri vi ba nzoɓ taa biri a í do sakra nzoɓ haɗri ká Ngerewuru nan ri a ɗaa ri zuɔ bod na.”»

Pol baa bay ped ɗáa beri ká pol Mbay Agiripa

¹⁹ «Be ze, Mbay *Agiripa, fe ká uru saa nulue ká'a tii tul-i na, mi tuɗ ngeren ya. ²⁰ Roo le, titire na mi ka-káa Bay Kere ká Damas báy Zuruzalem, roɔ báy puori riw bele ká kuɗu zaf ká Zude ndaw, a mi se luu saw nzoɓri ká i tuu Ngerewuru ya na ndaw pi. Mi ka-káake ha ri bay haɗa ri suo kɛr bay bari ká tul fe ɗáa ya bari, í fére sùo-ri ba luu Ngerewuru, a í ɗaa ha fe ɗáa bari na ka kie nzoɓri mii, i suo kɛr bay bari ká tul fe ɗáa ya bari na. ²¹ Sawke mini ze, Zibri mgbáke mi ká bil *hul kani Ngerewuru, a í nzaa faa bay ika mi. ²² Roo le, Ngerewuru so mi a koro mi ha mi kaw kpuru tii vuri, a mi baa

nasi bay be ha nzobri riw bele, nzob luyeri ndaw, nzob hoykeri ndaw pi. Bay ka mi baa na, do munu bay taa hay ka *Moyze bay *nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru baa na. I baa bay feri ka'a vi fal-ri na ²³ mii, do nun ha ja nzob ka Ngerewuru waa bay pie ni vi yaa nzobri na a koko seke fe. Be ki ze a ba titire nzob ka'a ti saa lu hud, a ka-kaa bay zad taja ka ha pam ha naari Zibri bay saw nzobri ka i ba Zib ya.»

I zij kaaya Pol mbijw ya

²⁴ Munu ka Pol baa bay munu bay yaanake suo-ε na bayji le, Fetus ku nzaa bay be a baa bay bele mii: «Pol, ba bala ro ze daa mu key ya! Fe koko bo ka mu ko bamba na mbi mu ba bala ro!»

²⁵ Bayji le, Pol yijra bay bay ha ni mii: «Fetus, bo ka mu ba mbay luye na, mu ko, ba bala ze daa mi ya. Bayri ka mi baa na ba tusue bay, a ba bay ka do bay faake.

²⁶ Mbay *Agiripa na ko saw fekeri key na ta-ta. Be ze ha mi maa baa baykeri key na bay nun wara nzob ka pol-e. Mi ko ku na, ka ko fe niri key na riw bele, bay ji le, ba feri ka kal ka zad hie bo, ka zad muni ya. ²⁷ Mbay Agiripa, bay ka *nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru baa na, mu daa law-a bo di ki le? Mi ko ku na, mu daa law-a bo di na ki.»

²⁸ Bayji le, Mbay Agiripa na yijra bay bay ha Pol mii:

«Vu bay bo ka ndji key hoy, mu hii bay ha ja mi fe se suo-i mi vi ba nzob *Krisi le?»

²⁹ Leε, Pol yijra bay bay ha ni mii: «Bole di ya hoy, mase bole a di ndji hoy kara, mi kod Ngerewuru bay ha ja ni fe se mu, bo bay nzobri riw bele ka i laa bay bi vuri key na ha ri do munu ka bi key, roo le, sal lari ka i sinke mi na, ka sin ri ya.»

³⁰ Bayji le, Mbay Agiripa na uru siya, roo nzob reke tul puo ndaw, Berenis ndaw, bay nzobri ka i kaw zij ri na, i uru siya gbaw. ³¹ Zadka i naa suo-ri na, i baa bay ka sakra ki mii: «Ledban ni key na daa fe mbijw ka maa hud ya ndaw, maa naana hul sal ya ndaw pi.» ³² Leε, Mbay Agiripa baa ha Fetus mii: «Ledban ni key na, ba fe ka'a mbi nzi-ε bay ha ja Mbay Sezar ka Rom ze ka daa bay be ya le, a ndaf bay tina ni ka bil hul sal na.»

27

Pol ka naa hul sal na i soro ni ba Rom

¹ Zadka Fetus mbi nzi-ε bay ha ja buru kaw bil bawda tuo buru se tusiri Itali na bayji le, i pon Pol bay nzob haneri ka i naa hul sal na zuo bil nduo ngerenzob yum ka rin-ε ba Zuliyus. Be na, ka re tul nzob yumri ba isod ka tul kudu nzob yumri ka i di ri ba nzob yumri ka puoruo Mbay Sezar. ² Bayji le, buru hil buru kaw bil bawda tuo ka uru saa Adaramiti a se ba

puori ká dfo nzaa kporombii ká kuđu zad ká Azi búru zol. Arisitak, ká ba nzob ká Tesalonik ká kuđu zad ká Maseduwan na se zinj buru mbjw hoy. ³ Nzaaruoke na, buru taa ká Sidon. Lεε, Zuliyus daa law kere zinj Pol a pɔɔ faa ha ni bay haɔa ni ka se bil puo ká luo nzob buo-eri ha ri so ni ká tul feri ká'a se sieke. ⁴ Úru saa zad nu ku báyii le, buru hil búru kaw bil bawda tuo búru kal báy lakun tukufu mbii ká Sipir búru laba báy nzaakon ká zuu kuu di ngji ya, bay ji le, zuu kuu ngji bamba ká bil mbii a suo nun buru. ⁵ Falε ku le, buru tuo maambii ká dfo di ya báy kuđu zad ká Silisi báy Pamfili, búru tji Mira ká dfo kuđu zad ká Lisi.

⁶ Zad nu ku báyii le, ngerenzob yum na zinj bawda tuo kji ká uru saa Alezandere, a dfo di ya bay séke ba tusiri Itali, ze a ha buru hil zinj ni mbjw hoy búru zol. ⁷ Buru daa nam ngji maa fe, búru se báy bil mbii na daka daka búru taa ká di pɔɔɔ pɔɔɔ kpuru ndaw roo, búru tji búru ko tul puo ká Sinide ká dfo pol buru dil. Munu ká zuu kuu a suo nun buru ká buru nzaa faa kpuy, búru zinj faa séke ba pola ya na báyii le, buru yji búru raa búru se nun buru ba tukufu mbii Kεεε búru tji tji zad ká di ká riɔ-ε ba Salmone. Falε le, buru kal búru raa báy bawda tuo na, búru se báy nzaakon ká fi mbje. ⁸ Buru kaa tɔɔm ká nzaakon na ku kpuru ndaw

roo, búru tji ke zad mbjw munu ká riɔ-ε ba Zad Dol Tuori búru taa ká di. Zade ku na dfo di ya báy ngerepuo ká Laze.

⁹ Munu ká namri kal ngji bamba na, se-sed ba pola báy bawda tuo na ba hudf, bay ji le, few varu kere na kal báy nam ká Zibri sanke suo-ri i su fe ya na. Sawke mini ze, Pol baka nzob pef tuori a baa ha ri mii: ¹⁰ «Yu-iri woo! Mi ko ku na, zadka náa zolri timbedε key báy faa mbii le, a ba bie naari. Tuo báy sobari ká zuo bil-e na a bie riw bele, a naari nzobri ká náa káwri bil-e kara, a ba hudf naari ndaw.» ¹¹ Roo le, ngerenzob yum ká koɔ Pol na, daa law-ε bo tul nzob mgbaka ngɔɔ bawda tuo báy ngerε tul nzob bawda tuo hoy, a hii bay daa law-ε bo tul bay ká Pol baka ri na ya. ¹² Munu ká Zad Dol Tuori ká bil fewri key, ba zad kere ká bay káw di ya na báyii le, ruo nzob haneri ká sakra buru mbi nzaa-ri bay haɔa buru nzaara faa bo, zadka buru zinj faa le, buru se nun buru ba pola búru tji Finez. Puoke ku na ba zad dol kere ká tukufu mbii Kεεε ká nzobri dfo di i ko-kom ba zad riɔ sie ká labil-e fi gel ndaw, ká labil-e fi hodo ndaw pi. Be ze, i hii bay haɔa buru kji búru káw di báy fewri ká zuu kúuke ndaw, mbam toke ndaw pi.

Zuu bura kuu a laɔ bawda tuo ká bil maambii

13 Nam mbijw munu ká zuu uru saa fi hodo a tii saw kúuka perere na báyii le, nzoɓ bawda tuori na ker í baa mii, fe ká bari mbi nzaa bari ká dī na, fe ká'a hiyaŋ faake hiyaŋ na tiya. Ro, nzoɓ pef bawda tuori na kuɔ fe ká mgba bawda tuo do zad mbijw na í daa bo bil-e, í ha buru se nun buru ba pola maa báy nzaakon ká tukudu mbii ká Kered na. 14 Waka ya hoy le, zuu bura uru giŋgiŋ saa fi zad tii síe labil-e fi gel. Ba zuu ká uru saa tul kuori ká tukudu mbii ká Kered ká í dī ba zuu ká uru saa fi zad tii síe labil-e fi gel. Zuke kuu giŋgiŋ, 15 a mbi nzaa bawda tuo na mari ba zad kī ha bawda tuo na uma sed kpuy. Báyii le, buru kaw munu hoy ro ha zuu kuɔ buru a séke munu ká law-ε hii. 16 Zuu na kuɔ buru ha buru kal ká labil vu tukudu mbii fi mbije ká zuu kuu dī ngji ya ká riŋ-ε ba Koda, ha buru yaa ɔmi ndji ká dī. Buru kaa tɔrom ndaw roɔ, búru ziŋ faa búru mbi vu tuo ká í siŋ do fal bawdake na, búru daa bo bil-e. 17 Zadka í mbi vu tuo na bo siya báyii le, í kaari bawda tuo na báy sal lari kpidiŋ kpidiŋ ha ni ngon kpaŋ kpaŋ. Roɓay, í leke tuo báy fe pedkeri riw bele, í daa do bay haŋa zuu ka kúo ri ngji ya, bay ji le, í hje í baa mii, bawda tuo na a daa dikudi ká do dī ya báy Libi. Be munu ndaw roɔ, zuu na kuɔ buru a séke munu ká law-ε hii báy.

18 Munu ká bawda zuu kuu bivbidf bivbidf ha mbii laŋ bawda tuo beŋna beŋna na báyii le, nzaaruoke ku na í tii saw fáa sobari í vbuku zuo maambii. 19 Ndeke dī nam sayke na, í nan fe pef bawda tuo haneri báy nduori kī í vbuku zuo maambii. 20 Leε, ká bil namri ká kal maa fe na, buru ko nun síe ya ndaw, mbaymawri ya ndaw pi. Bawda zuu na kuu baŋguo a ha law buru kuŋ mbii gbadf, búru baa mii, buru hu-huka ro bo, buru ti tii suku mbáa.

21 Munu ká í su fe ya nam maa fe na báyii le, Pol uru siya ká sakra bari a baa ha ri mii: «Yu-iri! Ba fe ká í laa bay bi ká mī baa ha rī pola, a í uru saa tukudu mbii Kered ya na le, a doko báy kere hoy bo, náa ti dokori bil kóko seke ferri mini key ya ndaw, náa ti bíeri ya ndaw pi. 22 Timbede key na, mī kod rī bay haŋa rī siŋ law-rī, bay ji le, nzoɓ mbijw ká sakra baari key na ti huka ya. Roo le, bawda tuo hoy ze a bíe. 23 Mī baa ha rī munu, bay ji le, Ngerewuru ká mī ba nzoɓ taa be mí daa pef ha ni na, pie ledf nzaapedf ká nulue tii tul-i suŋe 24 a baa ha mī mii: “Pol, mu hje ya! Do nun haŋa mù baa bay mú yaake sùo-o ká pol Mbay Sezar. Mu ko, nzoɓri riw bele ká í kaw bil bawda tuo ziŋ mù key na, Ngerewuru daa kere ziŋ ri báy faa bo, bay haŋa ri kaw báy kum-

nun.” ²⁵ Sɔwke mini ze, yu-iri, ndaɗ ɓay haɗa ri siɗ law-ri, ɓay ji le, mi ɗaa law-i bo tul Ngerewuru. Bay ká'a ɓaa haɗ mi na, fekeri a ɗoko munu na ki. ²⁶ Roo le, ɗo nun haɗa bawda tuo na ka daa dikudfi ká ɗo lakun tukudu mbii ká zad haɗe munu.»

Nzobri tji saa bil bawda tuo ká bie

²⁷ Ndeke ɗi nam duɗ fale niɗke ká ɓa suɗ na báyii le, bawda zuu na kuɗ ɓuru ɓa lie ɓa lew ɓanɗo ká law sikɗa Maambii Mediterane. Maa ɓáy nzaa zad buo báyii le, nzoɓ pef bawda tuori na tul-ri loɗ ri wuy ha ri ker mii, ɓari tɔɗ ɗi ya báy tusiri. ²⁸ Báyii le, i mbi sal i siɗ fe hiike haɗe ɗo ɗi i vbu bo mbii i kuɗ vi keɗe i lie i ko le, ɓa tunduo gbarak gbarak siɗ sidfi. Roɓay, zadka i se ndji ɓa pola na, i lie na roɓay. Lieke taa ɓe nu ku báyii le, tunduo gbarak gbarak ɓa duɗ fale ndebe hoy ro. ²⁹ Lee, i ɗaa hije ɓay bawda tuo ká'a ɗar tisawri, ze i faa fe hiikeri ká ɓa niɗ ká mgba bawda tuo ɗo zad mbijw ká zuɗ bil bawda tuo na, i siɗ sal ɗo ɗi, roɗ i vbuku zuɗ tigbaa mbii, bo zadka faa ɗo ɗi le, fekeri na ka mgba bawda tuo na ka ɗo zad mbijw haɗ ɓari giyanke nzaaruɗ ká'a sil.

³⁰ Lee, nzoɓ pef bawda tuori na i nzaa faa ɓay ɗú, ze i mbi vu tuo ká ɗo bil bawda tuo na, i ɗaa bo mbii ri fe ká i hii ɓay siɗ fe hiikeri

ɗo nzaa muu tuo ngoɓke i vbuku zuɗ mbii. ³¹ Zadka Pol ko munu báyii le, ka ɓaa haɗ ngerenzob yum ɓáy nzoɓ yumri mii: «Nzoɓ niri key na, i kaw bil bawda tuo naari key ya le, i ti zin faa ká ɓay yaɗa suo-ri ya.» ³² Báyii le, nzoɓ yumri na kud sal ká i siɗke vu tuo na, i poɗ haɗ ni tɗɗo bo mbii a kal. ³³ Ndji munu ká ɓay haɗa nzaaruɗ sil na báyii le, Pol bo nzoɓri riw bele ɓay haɗa ri su fe. Ka ɓaa ha ri mii: «Vuri key na, ɓa nam duɗ fale niɗke ro, ze mbii fe sum tɗɗo bo bil-ri ya, a i giyan kekeke munu taɗ suɗa fe. ³⁴ Sɔwke mini ze, mi kod ri ɓay haɗa ri su fe. Be ze ɓa fe ká'a haɗa ri hurusuo a i káwke ɓáy kuora. I ko, suɗ tul nzoɓ mbijw mini ká sakra ɓaari key hoy kara ti zeeke gor ya.» ³⁵ Fal ɓay ká Pol ɓaa haɗ ɓuru munu na ku báyii le, ka mbi maapa a ɗaa taambol haɗ Ngerewuru ká nun nzobri riw bele, roɗ a haw a tii saw suɗa. ³⁶ Be nu ku báyii le, ɓari riw bele na, i siɗ law-ri ngo-ngoɗ i su fe. ³⁷ Buru riw bele ká buru kaw bil bawda tuo na, tul buru maa isod sidfi báy siɗ tɔɗo say pax yie. ³⁸ Zadka i su fe maa ri sib sib na báyii le, i faa ɓol para fe payri ká zuɗ bil bawda tuo na, i vbuku zuɗ mbii bay poɗ bawda tuo na ka hii ya.

³⁹ Zadka nzaaruɗ sil na báyii le, tusiri ká buru ɗo ɗi na zee nzoɓ pef bawda

tuori na sel. Roo le, zadka i bekle zad le, i ko dikudí do zad r̄a mbii ká gulma munu. Be ze, ba zad ká i hii í baa mii, zadka faa do ku le, bari v̄a daa tuo na ka daa dí. ⁴⁰ Ro ze, í kud sal fe híike ká m̄gba bawda tuo do zad mbjw na í p̄oŋ zuo mbii, í hina salri ká í s̄iŋke ngóŋke na h̄a ni do zadε. Fale ku le, i mbi bawda gari í daa bo siya ká nzaa m̄u bawda tuo bay haŋa zuu ka súru buru kpuru, h̄a buru v̄a daa dikudí ká nzaakon. ⁴¹ Zadka buru do séke ba pola robay na, bawda tuo ví daa dikudí ká tigbaa mbii ndoko a ɽa a do dí h̄a nzaa m̄u-ε nduo dikudí malak h̄a faa zad laŋ s̄u-ε tiya. A saw tigb̄i-ε na laa le, zuu faa mbii ndaka dí suku suku h̄a ni nan nzari nzari zuo mbii.

⁴² Báyii le, nzob yumri na hii bay ika nzob naaŋa hul salri na bay haŋa nzob mbjw mini ká sakra bari ka uo mbii a t̄i dul ya. ⁴³ Roo le, ngere tul nzob yumri ká hii bay haŋa Pol t̄i saa bil maambii báy kumnun na, haa faa bay tul feri ká i hii bay dáa na. Ka mbi nzi-ε h̄a nzobri ká i uo mbii uo na, í zód zuo mbii pola í uo í t̄i kele. ⁴⁴ Ka ȳi a mbi nzi-ε h̄a nzob hayri ká i t̄oŋ na, bay haŋa ri faa puuri báy fe bawda tuo haŋeri ká nan zuo tul mbii temleŋ, r̄o í m̄gba í t̄iike kele. Faake mini ze, nzobri riw bele ká kaw bil bawda tuo na, i t̄i yoron

báy kere h̄a fe mbjw kara daa ri ya.

28

Pol daa fe báy h̄urusuo Ngerewuru ká Malte

¹ Zadka buru t̄i yoron saa bil hud, a búru do tukudu mbii na báyii le, i baa h̄a buru mii, buru do tukudu mbii ká riŋ-ε ba Malte. ² Nzob puokeri ku na i yaa buru báy bawda law kere. Munu ká mbam t̄o ká ted huo ndik ndik na, i mberε huu h̄a búru k̄iri búru kaw nzi-ε na riw bele bay n̄u. ³ Báyii le, Pol v̄a faa nzaa w̄wri a ví daa zuo huu, le, kuotol naa dí a t̄i bay r̄am huu na, a te nduo-ε maŋ do dí. ⁴ Zadka nzob puori ko soy ká te nduo-ε a do dí maŋ na báyii le, i baa bay ká sakra k̄i mii: «Ba tusuε k̄i, ledban key na ba nzob ika nzob! Ze ka t̄i na saa bil hud ká bil maambii hoy kara, nasi yaa ni ya robay.»

⁵ Pol veke soy na h̄a ni gay zarak bo huu, le, bole se ni nd̄i ya. ⁶ Bari key na, i giyan waka munu í baa mii, nduo-ε na a mbáa, mase a líe gb̄y ba hud ká zadε ku hoy. Lεε, i giyan kurum kpuy, h̄a s̄u-ri yaa ri, le, i ko fe mbjw mini kara kal ká s̄u-ε ya. Báyii le, i ȳi í suo nzaa-ri í baa mii: «Be ni key na ba wuru ro ze do key ya!»

⁷ Zadε ku na do dí ya báy wáa mbay tukudu mbiike ká riŋ-ε ba Pubiliyus. Be na,

ka yaa buru báy kere, a ha buru naa luo-ε nam say báy suoriya. ⁸ Λεε, baa Pubiliyus na naa báy sem bay tul sùo-ε ká mbi huu bid' bid' ndaw, a zò-zóbi sim ndaw. Λεε, Pol rii a se tul-e a daa nzaa bay kere, rɔɔ a dáake nduo-ε bo tul-e a vaa ni. ⁹ Falε ku le, nzob suoserem hawri riw bele ká i naa tukudú mbiike na i vi luo-ε í vaa ndaw. ¹⁰ Báyyi le, i daa ferí kire bod' bod' í dáake rinj díka bo tul buru. Rɔbay, zadka buru do pón ri bay zól na báyyi le, i ha buru ferí bod' bod' ká'a sóko buru báy faa varu buru.

Pol báy baw sef beri tji Róm

¹¹ Falε ká buru kaw tukudú mbiike few say na báyyi le, buru hil bawda tuo mbjw ká i daa rinj bo tul-e ba «Wuru Ndɔɔri», ká uru saa Alezandere a do tukudú mbiike na báy few lew tedri. ¹² Báyyi le, buru se búru tji ngerεpuo ká Sirakus, búru kaw dí nam say. ¹³ Úru saa zad' nu ku báyyi le, buru se báy nzaakonj kpuru búru tji Reziyo. Nzaaruoke ku na, zuu kuu saa fi hodó, a suru buru ha buru daa nam síd'í hɔy búru tji Puzole. ¹⁴ Ká puoke ku na, buru zinj yu buru nzob mbika law haneri ká i kod' buru bay haɔa buru kaw zinj ri nam tɔnɔ say. Be ze, ba saw soro bay varu buru ká buru tjiike Róm na.

¹⁵ Munu ká yu bururi ká Róm laa mii, buru do dí ya báy puo na báyyi le, i uru í suo nun buru. Nzob

haneri suo nun buru kpuru, í zinj buru ká zad' fe hie ká Apiyus. A nzob hawri laa le, i zinj buru ká zad' ká i dí ba Zad' Káw Varuri Ba Say. Zadka Pol mbi nun-ε a ko ri munu na báyyi le, ka daa taambol ha Ngerewuru, a zinj hurusuo. ¹⁶ Zadka buru tji Róm na, i mbi nzaa-ri ha Pol bay haɔa ni ka mbi hul mbjw a naa dí, be báy nzob yum ká kɔrɔ ni na.

Pol tina saw bay vi be ha Zibri ká Róm

¹⁷ Ndeke dí nam sayke ká Pol kaw Róm na, ka dí ngerε Zibri. Zadka'a dí ri ví mbu tul kɔ na báyyi le, ka baa ha ri mii: «Yu-iri! Bi na, Zibri ká Zuruzalem, i mgba m̃ í daa m̃ bo bil nduo nzobri ká Róm tanj fe ká m̃ daa zinj saw naari led' Izarayelri ndaw, mí daa fe mí b̃eke fe saw bulu naari ya ndaw pi. ¹⁸ Falε ká nzobri ká Róm vbi m̃ saw fe daa biri na, i hii bay pónj m̃ tji saa hul sal na, bay ji le, i zinj fe mbjw ká luo-i ká bay haɔa m̃ zinjke hud' ya. ¹⁹ Λεε, Zibri na tunj bayke ngerenj. Sawke mini ze, m̃ zinj faa bay daa fe kɔ bod' mbaa, a mí ker mba bay séke báy bay bi na ba zad' áake bay haɔa Mbay Sezar ze ka daa. Roo le, m̃ do báy bay ká bay daa bo tul saw nzob biri ya. ²⁰ Bay tul saw fe niri key ze, m̃ díke r̃i bay haɔa r̃i ko, a mí baa bayke ha r̃i laa. I sínj m̃ báy sal lari, bay ji le, m̃ daa law-i bo tul nzob ká Ngerewuru waa bay

pie ni ví yaa nzobri na. A leɗ Izarayelri riw bele kara ɗaa law-ri nzokɗo te tul-e í giiyan ni bay kóko ni báy nun-ri.»

²¹ Báyyi le, Zibri yjijra báy bay ha ni mii: «Buru na, buru zinj mbede mbijw ká uru saa Zude ká baa bay se tul-a na ya. Robay, yu bururi ká i uru saa lew í vi na, i ví kji fal fe ɗaa bori ká kaaya na ya, mase i baa bay ndaya se tul-a ha buru laa ya ndaw.

²² Roo le, buru na buru hii bay kóko kér bay bori, bay ji le, buru ko ndaw, báy zadri riw bele na nzobri baa bay kaaya se tul kuɗu nzobri ká i se fal Zezu.»

Pol kie saw bay Zezu ha Zibri ká Rom

²³ Báyyi le, i leke bay zinj kji í tuu nam mbijw munu bay ví zinj Pol ká hul nam be. Leɛ, namke ku na i vi ngji bamba í zinj ni ká ɗi. Uru saa tibie kpuru mgba law na, Pol tina saw bay ká se tul réke mbay Ngerewuru na ha ri laa. Báy faa kjiija *mbede bol kusol *Moyze báy taa *nzob yaaña bayri saa nzaa Ngerewuru na, ka tinake saw bayri ká se tul Zezu ha ri, a nzaa faa bay haña ri ko bay ká'a baa na ba sùo bay. ²⁴ Leɛ, Zib haneri yaa bay be ká'a baa ha ri na báy kere, a nzob hawri laa le, i hii puu bayke ya. ²⁵ Zól bari na, i te bil kji í zuo zinj kji ya banquo. Ro, Pol mbi bay a baa ha ri mii: «Bay ká Tem Law Pie baa ha bulu naari

báy faa Ezay nzob yaaña bay saa nzaa Ngerewuru na ɗo báy zadɛ. Ka baa mii:

²⁶ “Uru siya mú se luo leɗ Izarayelri key na mú baa ha ri mii, ‘Baari na, ì láa báy suku-ri kji, roo le, ì ti kóko sawke ya.

I kóko báy nun-ri kji, roo le, ì kóko ba baɗi munu hoy!’

²⁷ Tusueke le, law nzob niri key na ví ɗo tidi:

i mbii suku-ri diɓ diɓ báy vay,

í um nun-ri sji sji ɗo ɗi, bay haña bo nun-ri ka ko fe ya,

suku-ri ka laa bay ya ndaw,

a law-ri kara ka vuo ya ndaw,

bo í suo ker bay bari í vi luo-i ha mi vaa ri ya*.”

²⁸ Pol baa ha ri na robay mii: «Mi hii bay haña ri ko báy kere ndaw ro! Nzobri ká i ba Ziɓ ya na, Ngerewuru pie báy bay ká se tul pam na ha ri. Bari na, i láa bayke í yaa.» ²⁹ [Zadka Pol baa bayke munu ha ri na báyyi le, Zibri may bay ngi-ngi ká sakra kji í zólke.]

³⁰ Fal fekeri ku na, Pol kaw mbiimbam siɗi robay ká bil hul few ká'a mgba ká Rom na. Bari riw bele ká i vi bay kóko ni na, ka mgba ri báy kere ba sùo-e. ³¹ Ka káa bay ká se tul réke mbay Ngerewuru, a fere ri bay

* 28:27 28.27 Ezay 6.9-10.

ká se tul Ngerembay Zezu
*Krisi báy nun w̄ara nzoḅ.
Nzoḅ mbj̄w mini kara haa ni
faake ya.

Ròmri Mbede ká Pol daa há nzoɓ mbika lawri ká Ròm

Bay ká se tul feri ká do bil mbede ni key

Pol daa mbede key na há nzoɓ mbika lawri ká bil ngerɛpuo luye ká Ròm. Ka daa ha ri bay haɗa ri láake Bay Kere ká'a ka-káake báy kòm ká'a waa bay vaa kóko ri.

Titire dekre le, Pol baa bay ká di mii, nzoɓri ká i ba Zib, báy bari ká i ba Zib ya na, i ba nzoɓ feyɗari riw bele. Rɔɓay, faa ká bay haɗa Ngerewuru náake bay ká tul-ri báy faa daa bol kusol na tiya. Roo le, Ngerewuru na daa law kere, a naa bay ká tul nzoɓri ká i daa lawri ɓo tul Zezu. Feke ku na daa há nzoɓri vi ba nzoɓ fieri. Báy faa Tem Law Pie ká i dõke na daa há nzoɓri káwke dekeke ndaw, i báke nzoɓ háw yum ká tul feyɗa ndaw pi. A bari Zibri ká i tun Krisi ngeren na hoy kara, i maa ví ba nzoɓ fieri ndaw, roo le, do nun haɗa ri suo kér bay bari, i daa lawri ɓo tul Zezu na ndaw ro!

Ndeke di sidike na, Pol fere ri fe ká maa báy simsed nzoɓ mbika lawri: simsed ká sakra ki ndaw, ká pol nzoɓ rewpuori ndaw, roo zinj nzoɓri riw bele ndaw pi. Bay ká sinj tul bayri ká zad ni key na ba hii Ngerewuru

ndaw, baw ky-ori ndaw pi. Jro bie bay ká bil mbede key na ba soko ká Pol ki sùo-ε hii há nzoɓ mbika law haneri ká Ròm; rɔɓay, ka daa rinj dika ɓo tul Ngerewuru.

Maa bayri ká do bil-e

Nzoɓri riw bele se sie zin pam: 1.1-3.20

Daa law ɓo tul Zezu Krisi ba faa zin pam: 3.21-4.25

Vi ba nzoɓ fieri ká bil Krisi: 5-8

Fe ká Ngerewuru leke bay tul led Izarayelri: 9-11

Nzaa ɓoko ká se tul simsed nzoɓ mbika lawri: 12-15

Waa bay varu Pol báy soko beri: 16

Soko ká Pol hii ha ri

¹ Bi Pol ká mi ba koy ped Zezu *Krisi, mi daa mbede key na ha ri. Bi na, Ngerewuru di mi há mi ba nzoɓ nday nzaaped be, a naa mi do bod bay haɗa mi ka-kaa Bay Kere be. ² Ba Bay Kereke ká'a waa pied lew hoy do bil mbede be báy faa nzoɓ yaɗa bayri saa nzi-ε. ³ Bayke ku na ka baa se tul Vi-e, Ngerembay naari Zezu Krisi. Munu ká Vi-e ví ya sùo zin nzoɓ na, i mboɗ ni ká saw kan Mbay *David. ⁴ Roo le, báy faa Tem Law Pie ká taɗ kaɗaɗ na, Ngerewuru daa ni kaw ba Vi-e báy hurusuo luye, báy nam ká'a tinake ni saa sakra nzoɓ huferi. ⁵ Báy faa be Zezu na, Ngerewuru daake law kere zin mi há

mì báke nzob ndáy nzaaped, mí ka-káa Bay Kere h̄a saw nzobri bod bod riw bele bay haña ri daa law-ri bo tul Zezu í dáake vu mbom bo tul-e h̄a ni ka do ba fe rin̄ dika be. ⁶ Baari kara ì do sakra nzob niri key ndaw, baari ká Ròm ká Ngerewuru dī rī ha rī ba taa Zezu Krisi na. ⁷ Be ze, baari nzob mbika lawri riw bele ká ì kaw Ròm, ká Ngerewuru kō rī ba nzob nun-ε, a dī rī ha rī do bod ba taa be na, mì daa mbede ni key ha rī. Ndad bay haña law huoke báy dekeke Baa naari Ngerewuru báy Ngerembay Zezu Krisi ka sáf zin̄ rī.

Pol daa kōn kókō nzob mbika lawri ká Ròm

⁸ Pola dekre le, mì daa taambol h̄a Ngerewuru bi báy faa Zezu *Krisi bay tul-rī riw bele, bay j̄i le, zadri riw bele ká tusiri key na, i lo soro bay mbika law baari ká dī. ⁹ Bi na, mì daa nzaa bay kere ban̄guo kpadara bay tul-rī. Ngerewuru ká mì daa ped h̄a ni báy bil law-i riw bele, a mí ka-káa Bay Kere Vi-e na, ka ba nzob bay nasi bi. ¹⁰ Ká bil nzaa bay kere biri ban̄guo na, mì kod̄ ni bay haña bo, zadka do báy faa law hiiya be le, ka pón̄ faa h̄a mì bo, be ni key na mi se mí vaa kō rī ro. ¹¹ Tusueke le, kōn kókō rī daa mì nḡji bamba, bay haña mì ha rī fe ini ká Tem Law Pie h̄a mì na, ha rī ngón̄ke ká bil mbika law. ¹² Ba be nu ku hoy ya,

roo le, bay haña naari riw bele na, náa sóri k̄i: bi na, mì zin̄ hurusuo báy faa mbika law baari, a baari kara ì zin̄ hurusuo báy faa mbika law bi.

¹³ Yu-iri, mì hii bay haña rī kō, mì waa faa bal nḡji bamba bay séke luo-rī, roo le, kpuru t̄ji timbede key kara, fe kaka mì báy. Ped káa Bay Kere ká mì kaa na, mì hii bay haña lereke ka do dī ká sakra baari munu ká saw nzob h̄awri dōke. ¹⁴ I kō, ba ped ká do bay tul-i bay haña mì se luo nzobri riw bele: nzob fe kókōri báy nzobri ká i kō fe ya ndaw, nzob fe kókō luyeri báy nzobri ká i kō fe ya tuk tuk ndaw pi. ¹⁵ Sawke mini ze, kōn séke luo-rī bay vaa ka-káa Bay Kere ha rī ká Ròm na kara daa mì lok lok. ¹⁶ Tusueke le, káa Bay Kere ká mì kaa na, sahoj nd̄ji mini kara se mì ká dī ya, bay j̄i le, ba hurusuo Ngerewuru ká bay yaan̄ake nzobri riw bele ká i daa law-ri bo tul Zezu. Pola dekre le, do bay tul Zibri, roo bay tul nzobri ká i ba Zib ya na báy. ¹⁷ Bay Kere key na kie faa ká Ngerewuru naa bay ká tul nzob h̄a ni do báy zad̄e nzedem ká nun-ε. Ba fe ká do báy faa daa law bo tul Zezu Krisi k̄i hoy, munu ká i daa bayke do bil mbede Ngerewuru mii: «Nzob ká do báy zad̄e nzedem ká nun Ngerewuru báy faa law-ε ká'a daa bo tul-e na, a káw

* 1:17 1.17 Abakuk 2.4.

báy kumnun*.»

Bay ká mgba tul nzobri

¹⁸ Tusueke le, Ngerewuru kie here be ká uru saa nulu a do tul feyari báy fe kaayari riw bele ká nzobri daa na, bay ji le, bay fe daa kaaya bari ku na ze i hiyenke faa tuuka tusue bay na. ¹⁹ Here Ngerewuru do tul-ri, bay ji le, faa ká maa haŋa ri tũuke ni na do ta-taŋ. Ngerewuru ki sũo-ε kie ri faake. ²⁰ Ba d̄ɛ lew ká'a daa tusiri na, ze nzob ko ni báy nun ya hoy kara, feri ká'a daa na kie ni ta-taŋ: kie hũrusuo-ε ká do baŋguo, roo a kie ba be ki huο-ε hoy ze ka ba Ngerewuru. Be ze, nzobri ká i ko feri ká'a daa na ko roo, i tuu ni ya le, faa yám sũo-ri tiya. ²¹ Ze i tuu na Ngerewuru tuu hoy kara, i daa mbay bo tul-e ya ndaw, a taambol ká ba fe daa ha ni na hoy kara, i daa ya ndaw. Mbii bay báa bari na vi ba fe ká gor hoy, a nun nzem ká tiya na, daa ha law-ri do tidi. ²² I d̄i sũo-ri ba nzob nun nzemri, a roo le, i ba kòkòri. ²³ Riŋ d̄ika ká ndad bay daa bo tul Ngerewuru Nzob Hu-Hud Ya na, i poŋ a í daa bo tul feri ká i daa ri feri ká ti doko baŋguo ya: nduyri, mase nayri ká bal-ri niŋ niŋ, mase feri ká i koro siri báy nzaa law-ri kara ndaw pi. ²⁴ Saŋke mini ze, Ngerewuru náake nduo-ε ká tul-ri ha ri daa fe imri munu ká kòŋke do bil law-ri, i daake fe daa saho y ká

sakra ki. ²⁵ Tusue bay ká se tul Ngerewuru na, i poŋ i suo báy bay baylu. I kod feri ká Ngerewuru daa í daa ped ha ri, a í poŋ Nzob Dáa Feri Ri w Bele, be ká ndad bay písi ni baŋguo na. Amem! ²⁶ Saŋke mini ze, Ngerewuru náake nduo-ε ká tul-ri ha ri daa fe daa saho yri ká kòŋke daa ri na: máy bari daa fe ká do nun daa ya. I poŋ naaŋa ziŋ waa bari, a í fere í naa ziŋ ki. ²⁷ Waŋari kara i daa faa mbjw munu ndaw. Kòŋ naaŋa ziŋ ki ze mgba law-ri ngirivbil ha ri poŋ naaŋa ziŋ máy bari. Bari na, i daa fe daa saho y ká sakra ki, a í ziŋke fe tundo ká maa báy fe daa kaaya bari na. ²⁸ Faa tuuka Ngerewuru ká i ko ba fe ya na, daa ha Ngerewuru naa nduo-ε ká tul-ri ha ri daa fe daa bala, a í daa fe ká maa bay daa ya. ²⁹ Fe kaayari báy fe daa gaŋri bod bod riw bele na mbaa law-ri: taka kòŋ fe ndaw, law mgboro ndaw, kòkò nun fe ndaw, ika hud ndaw, daa rodi ndaw, daa law ndaw, taka mgbáy bapibi ndaw, roo raŋa ki ndaw. ³⁰ I ba nzob báa bay kaaya se tul nzob ndaw, nzob tul ngani Ngerewuru ndaw, nzob ngákla bayri ndaw, nzob siika sũo-ri ndaw, nzob ndáka giriri ndaw, nzob nzaa bayri ndaw, roo, i ba nzob tji fe ká tul nzob mbonri ri kara ndaw pi. ³¹ I ba nzobri ká i do taŋ nun nzem ndaw, nzob bay mgba

mbii yari ndaw, rɔɔ í ba nzob law ngɔɔri báy nzob kóko nun síe nzob yari ndaw pi. ³² Nzobkeri ku na, i ko faa ká Ngerewuru a kúnke sal bay ká tul fe niri key na ta-taɲ: nzobri ká i daa fe mini na, i maa bay zín hud. Ze munu hoy kara, i daa nun-ri ba pola pola. Rɔbay, zadka i ko nzob kiri do daa fe niri na key le, i hii bayke zinj ri ndaw.

2

Kún sal bay Ngerewuru do báy zadε

¹ Bo ká mù daa bay bo tul kɔ-ri na waa, mù ba ve le? Zadka mù daa bay bo tul kɔ-ri, rɔɔ mú daa feke faa mbijw munu ká bari na ndaw le, bo kɔ sùo-o ze mù daa bay bo tul-a zu. Ká pol Ngerewuru na faa yám sùo-o tiya. ² Náa kóri ndaw mii, Ngerewuru ká daa bay bo tul nzob fe daa munuri ku na, ka daa báy zadε. ³ Bo ká mù daa bay bo tul nzob fe daa munuri, rɔɔ mú yji mú daa faa mbijw munu ká bari ndaw na waa, mù ko ku le, bay Ngerewuru ti mgbaka tul-a ya zu le? ⁴ Mase mù ker mú baa mii, fe daa bo key na Ngerewuru a ndáke buma zinj mù kɔ hoy bay tul law kere be na le woo? Bawda law kere be, báy íki law be, báy law-ε ká faja ni ba vaa ya na waa, mù ko ba fe ká nun-a ya kɔ hoy le? Law kere Ngerewuru ká'a daa ha mù yji mú suo kér bay bo na

waa, mù ko munu ya hoy le woo? ⁵ Báy faa law ngɔɔ bo ká mù hii bay súoke kér bay bo ya na, be ze mù mbúke bawda here Ngerewuru do tul-a, báy nam ká'a kíeke here be, báy kún sal bay be ká do báy zadε na. ⁶ Bil namke ku na, nzob haa haa le, Ngerewuru a púo ni fe ká maa báy ped daa beri: ⁷ bari ká i gede tul fe daa kereri banɔo, í nzáake faa bay haɲa Ngerewuru ka daa riɲ dika bo tul-ri ndaw, ka daa mbay bo tul-ri ndaw, rɔɔ a ha ri ba nzob hu-hud yari ndaw na ze, ká'a haɲa ri káw báy kumnun ká do banɔo na. ⁸ Roo le, bari ká i tji ká tul Ngerewuru, í tuɲ tusue bay, a í se fal fe daa kaayari banɔo na, Ngerewuru a kíe ri law faja be báy here be ká tul-ri mbiki mbiki. ⁹ Namke ku na, kóko síe báy doko bil hud a doko tul nzobri riw bele ká i ba nzob fe daa ganri. Do bay tul Zibri pola dekɛ, rɔɔ bay tul nzobri ká i ba Zib ya na báy. ¹⁰ A roo le, nzobri riw bele ká i ba nzob fe daa kereri na, Ngerewuru a haɲa ri riɲ dika ndaw, a daa mbay bo tul-ri ndaw, rɔɔ a ha ri dekεke ndaw pi. Ka'a daa zinj bari Zibri pola dekɛ, rɔɔ bay tul bari ká i ba Zib ya na báy, ¹¹ bay ji le, Ngerewuru naa nun nzob mbijw ya.

¹² Nzobri riw bele ká i daa feyaa taɲ kóko *bol kusol *Moyze na, i zinj bíe báy faa

bol kusol na ya. A nzobri riw bele ká i kò bol kusol na kò, rɔɔ í d́aa feyaa na, Ngerewuru a d́aa bay bo tul-ri báy faa bol kusol na ku. ¹³ I kò, ba nzobri ká i laa bol kusol na ba láake hoy ze, Ngerewuru naa bay ká tul-ri a kò ri ba nzobri ká i d́o báy zadε nzedεm ká nun-ε ya, roo le, ba bari huo-ri ká i d́aa fe ká bol kusol hii na ze, ka kò ri ba nzobri ká i d́o báy zadε nzedεm ká nun-ε. ¹⁴ Nzobri ká i ba Zib ya, ká i kò bol kusol Moyze ya na, zadka bari kị i d́aa fe ká bol kusolke hii báy law-ri le, fe d́aa bari kie mii, fe ká bol kusol hii bayke na i kò báy tul-ri. ¹⁵ Zadka i d́aa munu le, fe d́aa bari kie mii, fe ká bol kusol hii na, Ngerewuru d́aa d́o bil law-ri ro. Ká bil wara law-ri na kie bay nasike ndaw, a kér bay bari kara, hanε le kie ri mii, fe d́aa bari d́o báy zadε, a hanε laa le kie ri mii, fe d́aa bari d́o báy zadε ya. ¹⁶ Be ze ba fe ká'a t̄ji báy nam ká Ngerewuru a kún sal bay báy faa Zezu *Krisi zuɔ tul feri riw bele ká muɔ bil law nzobri. Ba bay ká d́o bil káa Bay Kere ká m̄i kaa na.

Zibri kara bay m̄gba tul-ri

¹⁷ Bo ká mù ba Zib, ká mú d́aa law-a bo tul *bol kusol *Moyze, a mú nda giri sùo-ɔ bay tul Ngerewuru bo; ¹⁸ bo ká mù ba nzob kóko law hiiya Ngerewuru, a bol kusol na kara kie mù fe kere ká

bay haɲa mù kele; ¹⁹ bo ká mù kò sùo-ɔ ba nzob ndáka faa pol rawri, a mú kò sùo-ɔ ba zad taɲa bay tul nzobri ká i d́o bil suɲ tilo; ²⁰ bo na nzobri ká i kò fe ya tuk tuk na, mù kò sùo-ɔ ba nzob fére ri fe, a nzobri ká i d́o munu ba ledri báy na, mù kò sùo-ɔ ba nzob fére ri fe, bay j̄i le, báy faa bol kusol Ngerewuru na, mù baa mii mù kò feri riw bele báy zadε ndaw, a mú kò tusue bay ndaw pi: ²¹ Nda-ndad! Roo le, bo ká mù fere nzob hawri fe na, d́aa mina ndaw rɔɔ mù fere sùo-ɔ fe ya le? Bo ká mù baa mii, nzob ka ri-riiba ya na waa, d́aa mina ndaw rɔɔ mù ȳji mú ri-riiba na le? ²² Bo ká mù baa mii, nzob d́aa nun pie ya na waa, d́aa mina ndaw rɔɔ mù ȳji mú d́aa nun pie na báy le? Bo ká mù ɲm wuru feri na waa, d́aa mina ndaw rɔɔ, mù rii bil hul kaɲi bari, a mú faa fekeri ká d̄i rɔbay le woo? ²³ Mù nda giri sùo-ɔ bay tul bol kusol Ngerewuru ká mù d́o ke, roo le, mù bie riɲ-ε bay j̄i le, mù d́aa vu mbom bo d̄i ya, ²⁴ munu ká i d́aa d́o bil mbede be mii: «Bay tul fe d́aa kaaya baar̄i Zibri na ze, nzobri ká i ba Zib ya na i t̄jirike Ngerewuru*.»

²⁵ Bo ká mù ba Zib, ká mù kuɲ ngori bay kieke sùo-ɔ ba taa Ngerewuru na, zadka mù d́aa vu mbom bo tul bol kusol Moyze na le, ngori bo na ba fe tusue kị. Roo le,

* 2:24 2.24 Ezay 52.5; Ezekiyel 36.22.

zadka mù daa vu mbom bo dī ya ɛ, do munu ba fe ká ká mù kuŋ ŋgori ya báy. ²⁶ A zadka nzob kuŋ ŋgori ya, roo a daa fe ká bol kusol hii bayke na ɛ, Ngerewuru a kóko ni ba nzob ká kuŋ ŋgori na ndaw zu ya ɛ woo? ²⁷ Nzob ká daa fe ká bol kusol hii bayke báy zadɛ taŋ *kún ŋgori na, fe dāa kere nzobke ku na ze a dāa bay bo tul-a, bo ká mù do báy bol kusol ndaw, mú kuŋ ŋgori ndaw, roo ɛ, mù daa vu mbom bo dī ya na. ²⁸ I ko, Ziɓ taa tusueke na, bay tul naysuo-ɛ ká keɛ key hoy ya, a ŋgori taa tusueke kara, ba hay ká do naysuo ká keɛ key ya ndaw. ²⁹ Roo ɛ, Ziɓ taa tusueke na, ba be ká Ngerewuru fere bil law-ɛ, a ŋgori taa tusueke na ba taa hay ká Tem Ngerewuru daa do bil law nzob, bo ba hay ká i daa do naysuo ká keɛ munu ká bol kusol baa bayke na ya. Kiri Ziɓ ká mini key na, Ngerewuru ze pisi ni bo, ba nzob ya.

3

¹ Zadka do munu na waa, ká bay bá Ziɓ na ndaɓike ba ji kɪ zu ɛ? Kún ŋgori na waa, kereke ba ji kɪ ɛ? ² Ndadikeri na do ŋɔ-ŋɔji, bay ji ɛ, pola dekɛ ɛ, ba bari Zibri na ze Ngerewuru poŋ bay be zuo nduo-ri. ³ Ziɓ haneri do tul bay bari báy zadɛ ya ba tusue kɪ. A ku na waa, bay tul fe dāa bari ká munu ku na ze,

Ngerewuru a doke tul bay be na mbāa ro ɛ? ⁴ U-uu, munu ya! Ze nzobri riw bele i ba nzob kúɗ bay hoy kara, Ngerewuru daa fe maa báy tusue bay, munu ká i daa do bil mbede be mii:

«Bo Ngerewuru, ndad bay hanə nzobri ko mù ba nzob ká bay bāa bo do báy zadɛ.

Ze nzob daa bay bo tul-a hoy kara, mù tji bil-e yoron*.»

⁵ Zadka fe dāa kaaya naari na daa ha nzobri ko mii, Ngerewuru daa fe báy zadɛ na waa, náa baari mina ro ɛ? Ngerewuru ká ha náa kóri seke fe bay tul fe kaaya naari na waa, ka daa fe báy zadɛ ya zu ɛ? (Be ni key na, mi baa sim bay bāa nzobri ro.) ⁶ Fe dāa be do báy zadɛ. Zadka Ngerewuru ba nzob ká fe dāa be do báy zadɛ ya ɛ, ka'a máa bay kún sal bay zuo tul nzobri ká tusiri key ya. ⁷ Ko ya ɛ, nzob haneri bāa ha mi mii: «Zadka kúɗ bay buru ze daa ha nzobri kóke sùo bay Ngerewuru na *taŋ kad kad, a kɛke riŋ dika be ndaw na waa, bay ji ndaw roo, bay mɔba tul buru munu ká nzob feyaari báy ɛ woo?» ⁸ A waa, bay ji ndaw roo náa baari mii, náa dáari fe ndaya bo ha fe kere na ka tji a se ba pola pola ya ɛ, munu ká nzob haneri kúɗke bay zuo nzaa-i mii, ba bi ze mi ka-kāa bayri

* 3:4 3.4 Simri 51.6.

na munu ku! Bay ká mgba tul nzoḅkeri ku na ḁo báy zadε.

Nzobri riw bele i ba nzob fe d'áa yaa

9 A munu ku waa, náa báari mina ro le? Naari Zibri na waa, náa mbári tul nzob hawri na mba ro le woo? U-uu munu ya! Mi baa ha ri ro mii: Zibri, báy saw nzob kiri hoy kara, bari riw bele na i ḁo bil feyaa, 10 munu ká i ḁaa ḁo bil mbede Ngerewuru mii:

«Nzob ká ḁo báy zadε ká nun Ngerewuru na, tiya;

mbiw kara tiya.

11 Nzob nun nzem, tiya ndaw.

Nzob ká nzaa Ngerewuru nzaa kara, mbiw tiya ndaw.

12 Nzobri riw bele fere fal-ri ha Ngerewuru, i wuru faa i zekre ki kperke kperke.

Nzob ká ḁaa fe kere na, tiya; mbiw kara tiya†.

13 Kusol bay baa bari tji ndud ndud munu ká luḁ tupal ká ḁo hoy nduo.

Nzaa rim-ri ḁo ba nzaa rim ula nzob‡;

bay ká tji ká nzaa-ri na kara

ḁo munu ba pom soy§.

14 I ba nzobri ká nzaa-ri zoḅ bak bak ba nzaa fadi.*

15 I nduo kiyaw kiyaw bay ḁaa sim nzob zuḁ siri.

16 Zadri riw bele ká i kal di na, i bie feri i ḁaa ha nzobri ko seke fe.

17 Kaw báy kere dekeke na, i ko faake ya†.

18 Hje Ngerewuru ndji kara ti bil law-ri ya‡.»

19 Náa kóri mii, feri riw bele ká *bol kusol baa bayke na, baa ha bari Zibri ká i ḁo bil bol kusolke na, bay haḅa nzob mbiw ká'a máa áa nzi-ε a baa bay bay yámke sù-ε yam na tiya, a nzobri riw bele ká tusiri key na i ko sù-ri ba nzobri ká bay mgba tul-ri ká pol Ngerewuru. 20 Tusueke le, nzob ká'a máa haḅa Ngerewuru naa bay ká tul-e a ko ni ba nzob ká ḁo báy zadε nzedem ká nun-ε báy faa ḁaa bol kusol na, mbiw tiya, bay ji le, ped ḁaa bol kusol na kie nzob ha ni ko mii, ka ḁaa feyaa.

21 A roo le, timbede key na, Ngerewuru kie naari faa ká'a náake bay ká tul nzob ha ni ḁo báy zadε nzedem ká nun-ε. Ka ḁaa feke na báy faa ḁaa bol kusol ya; ba fe ká *mbede bol kusol báy mbede nzob yaḅa bayri saa nzi-ε baa nasi bayke pola.

22 Ngerewuru naa bay ká tul nzobri ha ri ḁo báy zadε nzedem ká nun-ε bay law-ri ká i ḁaa bo tul Zezu *Krisi. Ka ḁaa feke ku na ḁo bay tul nzobri riw bele ká i ḁaa law-ri bo tul-e. Ze i ba na Zib, mase Zib ya

† 3:12 3.12 Simri 14.1-3; 53.2-4; Ezekiel 7.20. ‡ 3:13 3.13 Simri 5.10. § 3:13 3.13 Simri 140.4. * 3:14 3.14 Simri 10.7. † 3:17 3.17 Ezay 59.7-8. ‡ 3:18 3.18 Simri 3.2.

hoy kara, náa nun kị tiya, bay ịi ɛ, ²³ nzobri riw bele daa feyaa a í rókoke riη dika Ngerewuru. ²⁴ Roo ɛ, Ngerewuru daa law kere zih ri a naa bay ká tul-ri hoy hoy ha ri do báy zadε nzedεm ká nun-ε báy faa Zezu Krisi ká tina ri saa bil koy feyaa. ²⁵⁻²⁶ Ba be na kị ze, Ngerewuru ha ni do ba vuy *fe poy, ha sim be puo mbol feyaa nzobri, bay haηa bo báy faa hud be na, ka ndáke buma zih nzobri ká i daa law-ri bo tul Zezu Krisi. Be mini ze, Ngerewuru kikeke sùo-ε ba nzob ká do báy zadε nzedεm. Pola na, ka iki law-ε ká tul nzobri ká i daa feyaa. Roo ɛ, timbedε key ká báy faa hud Krisi na, ka naa bay feyaa ká tul nzobri ha ri do báy zadε nzedεm ká nun-ε. Be ze, ka kikeke sùo-ε ba nzob ká do báy zadε nzedεm ndaw, a ba nzob náa bay ká tul nzobri ká i daa law-ri bo tul Zezu Krisi ndaw.

²⁷ A ku na waa, faa ndáka giri sùo nzobri na do haηa báy ɛ woo? Faake mbijw tiya, bay ịi ɛ, haηa bay naa ká tul nzob ha Ngerewuru ko ni ba nzob ká do báy zadε nzedεm ká nun-ε na, do báy faa mbika law bo, báy faa daa vu mbom bo tul bol kusol ya. ²⁸ I ko, naari na, náa kóri ta-taη mii: Ngerewuru naa bay ká tul nzob ha ni bo báy zadε

nzedεm ká nun-ε bay law-ε ká'a daa bo tul Zezu Krisi bo, bay vu mbom ká'a daa bo tul bol kusol na ya. ²⁹ I ker í ko ku na waa, Ngerewuru na ba Ngerewuru Zibri kị huor-ri hoy ɛ woo? Waa, ka ba Ngerewuru saw nzob kịri ndaw ya ɛ? Ba tusue kị, ka ba Ngerewuru saw nzob kịri ndaw, ³⁰ bay ịi ɛ, Ngerewuru na mbijw hoy. Ba be kị ze ka naa bay ká tul Zibri ha ri do báy zadε nzedεm ká nun-ε báy faa mbika law bari; ba be na ndaw ze ka naa bay ká tul saw nzob kịri ha ri do báy zadε nzedεm ká nun-ε báy faa mbika law bari. ³¹ Waa, náa búmrari ndadi bol kusol na báy faa daa law bo tul Zezu Krisi ro na ɛ? U-uu munu ya! Roo ɛ, naari na, náa kieri tusue ndadi bol kusol na.

4

Mbika law Abaraham

¹ I ker se tul bulu naari *Abaraham na í ko. Waa, fe ịi ze Ngerewuru daa bay tul-e ɛ? ² Zadka ped daa kere Abaraham na daa ha Ngerewuru kóke ni ba nzob ká do báy zadε nzedεm ká nun-ε na ɛ, ka'a máa ndáka giri sùo-ε ká di. Roo ɛ, ka maa daa munu ká pol Ngerewuru ya, bay ịi ɛ, ³ mbede Ngerewuru baa ta-taη mii: «Abaraham na daa law-ε bo tul Ngerewuru, be ze Ngerewuru kike fal mbika law be, a kóke ni

* 4:3 4.3 Tiika saw fe 15.6.

ba nzob ká do báy zadε nzedεm ká nun-ε*.»⁴ I kɔ, nzob ká daa ped na, a yaɲa lari ped be. Larike ku na do ba fe haɲa ká hoy hoy ya; ba fe ká do bay tul nzob pedke.

⁵ Roo ε, nzob ká daa law-ε bo tul ped daa be ya, rɔɔ a daa law-ε bo tul Ngerewuru ká nda buma zɪɲ nzob feyaa ε, Ngerewuru kɪi fal mbika law be, a naa bay ká tul-e a kóke ni ba nzob ká do báy zadε nzedεm ká nun-ε.

⁶ Be mini ze, Mbay *David baa bay suoriya nzob ká Ngerewuru kɔ ni ba nzob ká do báy zadε nzedεm ká nun-ε tan kɪiɲa fal ped daa beri. Ka daa do bil mbede mii:

⁷ «Nzobri ká Ngerewuru nda buma zɪɲ ri ká tul fe daa kaaya bari, a bumra feyaa bari na, suoriya ba taa bari.

⁸ Nzob ká Ngerewuru kɪi fal feyaa be ya na, suoriya ba taa be†.»

⁹ Suoriyake ku na waa, do bay tul Zibri ká i ba nzob *kún ɲori huo-ri hoy mase, bay tul saw nzobri ká i kuɲ ɲori ya ndaw le? I kér í kɔ, náa baari timbedε key mii: «Ngerewuru kɪi fal mbika law Abaraham, a kóke ni ba nzob ká do báy zadε nzedεm ká nun-ε.»¹⁰ Waa, feke ku na kal báy sew ɲi zu le? Pola doɔd ndaw rɔɔ Abaraham kuɲ ɲori báy mase, ká fal le? Pola doɔd hoy bo, ká fal ya!¹¹ Kún ɲori Abaraham na ba fe ká'a daa

ká fal law-ε ká'a daa bo tul Ngerewuru bay kieke mii, Ngerewuru kɔ ni ba nzob ká do báy zadε nzedεm ká nun-ε báy faa mbika law. Be mini ze, ha Abaraham na vike ba baa bari riw bele ká i daa law-ri bo tul Zezu *Krisi, ká Ngerewuru kɔ ri ba nzobri ká i do báy zadε nzedεm ká nun-ε tan haɲa ri kuɲ ri ɲori.¹² Ka ba baa nzobri ká i kuɲ ɲori ndaw pi. Ba bari ká i kuɲ ɲori ká naysuo kele key hoy ya, roo ε, ba bari ká mbika law bari do munu ká baa naari Abaraham doke pola ndaw rɔɔ, i kuɲ ni ɲori báy na.

Ngerewuru waa fe bay tul nzobri ká i daa law-ri bo tul-e

¹³ Tusueke ε, Ngerewuru waa zɪɲ *Abaraham báy vu bul-eri bay haɲa ri tusiri na ba taa bari. Bay vu mbom ká Abaraham daa bo tul *bol kusol ze Ngerewuru wáake bay zɪɲ ni ya, roo ε, munu ká Abaraham daa law-ε bo tul-e na, be ze ha Ngerewuru wáake bay zɪɲ ni a kóke ni ba nzob ká do báy zadε nzedεm ká nun-ε.¹⁴ Zadka fe kereri ká Ngerewuru waa na do bay tul nzobri ká i daa vu mbom bo tul bol kusol na le, daa law bo tul-e na do ba fe ká gɔr hoy; waa bay be na kara, daa fe mbɪw ya ndaw pi.¹⁵ Tusueke ε, bol kusol ká nzobri wad na ngakla here Ngerewuru. Roo ε, zad ká bol kusol ti dɪ ya na, wad tul

† 4:8 4.8 Simri 32.1-2.

bol kusol hɔy kara ti dī ya ndaw.

¹⁶ Be mini ze, fe ká Ngerewuru waa na, dɔ bay tul nzobri ká i daa law-ri bo tul-e, bay haɲa bo ka ha ri feke na báy law kere be. Fe ká'a waa na dɔ bay tul vu bulu Abarahamri riw bele. Do bay tul nzobri ká Ngerewuru ha ri bol kusol na huo-ri hɔy ya, roo le, bay tul bari ká i daa law-ri bo tul-e munu ká Abaraham na. Be na ka ba baa naari riw bele, ¹⁷ munu ká Ngerewuru baa dɔ bil mbede be mii: «Mì hɔ mù dɔ ba baa saw puo nzobri bod bod ngji bamba tasiri[‡].» Abaraham na ba baa naari ká pol Ngerewuru, bay ji le, ka daa law-ε bo tul-e, be ká'a tuma nzob hufferi ha ri kaw báy kumnun ndaw, a fe ká tiya na hɔy kara, ka daa hɔ ni dɔ ndaw na. ¹⁸ Bay ká Ngerewuru waa ká nzobri maa bay kér se dī mbáa na, Abaraham daa law-ε te dī nzokdɔ. Be ze, ka vi ba baa saw puo nzobri bod bod ngji bamba tasiri munu ká Ngerewuru waa zih ni mii: «Vu bul-ari i rúo bamba» na§. ¹⁹ Be na, ka daa mbiimba maa isɔdri munu, a kɔ sùo-ε ba nzob ká fumra úy úy; máy be *Saara hɔy kara dī táw a maa bay mbón nzob mbáa ndaw. Be nu ku hɔy kara, Abaraham na dɔ tul mbika law be na banɲuɔ. ²⁰ Bay ká Ngerewuru waa zih ni na,

ka máy bay ká dī ya ndaw, a mbika law be hɔy kara huo ya, roo le, mbika law be na hɔ ni hurusuo ba pola pola hɔ ni písike Ngerewuru. ²¹ Ka kɔ ká bil law-ε ba tusue k̄ mii, Ngerewuru dɔ báy hurusuo, a maa bay daa fe ká'a waa na. ²² Sawke mini ze, báy faa law-ε ká'a daa bo tul Ngerewuru na, Ngerewuru kóke ni ba nzob ká dɔ báy zafe nzedem ká nun-ε. ²³ Robay, bay ká i daa dɔ bil mbede mii: «Ngerewuru k̄i fal mbika law be, a kóke ni ba nzob ká dɔ báy zafe nzedem ká nun-ε» na* dɔ bay tul-e hu-ε hɔy ya. ²⁴ Bayke ku na, dɔ bay tul naari ndaw, naari ká Ngerewuru a náa bay ká tul naari hɔ náa dori báy zafe nzedem ká nun-ε. Ba naari ká náa dáari law naari bo tul be ká'a tina Ngerembay naari Zezu saa sakra nzob hufferi na. ²⁵ Ka pɔɲ ni hɔ huf bay tul feyaa naari, a tina ni saa sakra nzob hufferi hɔ ni kaw báy kumnun, bay haɲa bo náa bári nzobri ká bay ti tul naari ya, a náa dori báy zafe nzedem ká nun-ε.

5

Náa zúori zih Ngerewuru báy faa Zezu Krisi

¹ Be ze, munu ká Ngerewuru naa bay ká tul naari hɔ náa dori báy zafe nzedem ká nun-ε báy faa mbika law na, dekeke dɔ

‡ 4:17 4.17 Tiika saw fe 17.5. § 4:18 4.18 Tiika saw fe 15.5. * 4:23 4.23 Tiika saw fe 15.6.

sakra naari báy Ngerewuru bay tul fe ká Ngerembay naari Zezu *Krisi d́aa na. ² Báy faa be ká náa d́aari law naari bo tul-e na, náa d́ori báy faa káw bil bawda law kere Ngerewuru na badak timbede key. Fe ká h́a naari suoriya na, ba d́aa law nzokdo bo tul rin d́ika ká Ngerewuru a haña naari. ³ Ba be nu ku hoy ya, naari na, ká bil kóko seke fe hoy kara, náa d́aari suoriya, bay ji le, náa kóri ndaw, kóko seke fe na d́aa h́a náa ikikeri law naari ba pola pola. ⁴ Iki lawke ku na, d́aa h́a náa sũukeri law naari ká tul fe ká tji tul naari, a sũu law ká tul fe ká tji tul naari na, so naari ká tul fe ká náa d́aari law naari te d́i nzokdo na. ⁵ Fe ká náa d́aari law naari te d́i nzokdo na, law naari ti sáa ká d́i ya, bay ji le, báy faa Tem Law Pie ká Ngerewuru h́a naari na, ka d́aa h́a bawda law ini be mbaa law naari gbay gbay.

⁶ Ba tusue, zadka h́urusuo naari tiya d́ek d́ek na, Krisi ví hu bay tul nzob fe d́aa yaari báy nam ká Ngerewuru kji tuu. ⁷ I ko, do ngon bamba tasiri bay haña nzob yaa hudf ká tul nzob fe d́aa báy zadé a hu. Ko ya le, nzob h́ane a yaña hudf ká tul nzob law kere a hu. ⁸ Roo le, fe ká kie naari bawda law ini Ngerewuru na ze do key: zadka náa b́ari nzob feyaa kob róbay na, Krisi ví hu bay tul naari. ⁹ Báy faa hudf be na, bay naa ká tul naari

ká pol Ngerewuru timbede key, waa, bod báy roo maa bay here Ngerewuru ze ka ti yaña naari ká d́i ya le woo? ¹⁰ Pola lew ká náa b́ari nzob tul ngani Ngerewuru báy na, ka d́aa h́a náa zuori zin ni báy faa hudf Vi-e. A munu ku na waa, bod báy roo, timbede ká náa zuori zin ni ro key le, ka ti yaña naari báy faa Vi-e ká kaw báy kumnun na ya le woo? ¹¹ Na róbay, naari na, náa ndákari giri sùo naari ká bil Ngerewuru báy faa Ngerembay naari Zezu Krisi ká d́aa h́a náa zuori zin ni timbede key na.

Krisi kal tul Adam pavbad

¹² Báy faa nzob mbjw ká ba *Adam na, feyaa ví yáake zad kpol kpol ká tusiri key, a h́a feyaaake ku na ví d́aa hudf bo tul nzobri riw bele, bay ji le, nzobri riw bele d́aa feyaa. ¹³ Pola roo bay haña Ngerewuru h́a *bol kusol h́a *Moyze na, feyaa do tusiri key ro. Roo le, munu ká bol kusol tiya róbay na, Ngerewuru kji fal fe d́aa yaa nzobri ya. ¹⁴ Ze munu kara, báy bil sewke taa Adam kpuru tji taa Moyze na, hudf re mbay ká tul nzobri banquo kpadara. Ze nzobri d́aa kaaya munu ká Adam ya hoy kara, hudf re mbay ká tul-ri.

Adam na mgba a lieke be Krisi ká'a vika

¹⁵ Roo le, fe d́aa kaaya *Adam báy fe kere ká

Ngerewuru ha hoy hoy bay law kere be na, do bod bod. Ba tusue, fe daa kaaya nzoɓ mbijw ka ba Adam na daa ha nzoɓri ngji bamba zinke huf. Roo le, law kere Ngerewuru bay fe haɗa be ka'a ha nzoɓri ngji bamba hoy hoy bay faa nzoɓ mbijw ka ba Zezu *Krisi na, kal fe daa Adam na ku pavbad. ¹⁶ A fe haɗa hoy ka Ngerewuru ha bay faa law kere be na, ɔro bie pedke do bod bay ɔro bie ped feyaa Adam. Kun sal bay bo tul feyaa nzoɓ ka mbijw ka ba Adam na, daa ha bay mgba tul nzoɓri. A ze fe daa kaaya nzoɓri ngji na bamba hoy kara, fe haɗa hoy ka Ngerewuru ha bay law kere be na, daa ha bay naa ka tul nzoɓri ha ri do bay zadɛ nzedem ka nun-ε. ¹⁷ Ba tusue, bay faa fe daa kaaya nzoɓ ka mbijw ka ba Adam na, huf reke mbay ka tul nzoɓri. Roo le, bay faa nzoɓ mbijw ka ba Zezu Krisi na, naa zinkeri fe kere ka mba kjiɗa fale: nzoɓri riw bele ka i do bil bawda law kere Ngerewuru bay fe haɗa hoy ka naa bay ka tul nzoɓ na, i kaw bay kumnun i re mbay ka tul feyaa bay huf bay faa Zezu Krisi.

¹⁸ Be mini ze, fe daa kaaya nzoɓ mbijw na, daa ha bay mgba tul nzoɓri riw bele. Ze do faa mbijw munu ndaw, fe daa nzedem nzoɓ ka mbijw na daa ha bay naa ka tul nzoɓri riw bele ha ri kaw

bay kumnun. ¹⁹ Faa mbijw munu ka wad tul *bol kusol nzoɓ mbijw na daa ha nzoɓri ngji bamba vike ba nzoɓ feyaa na, daa vu mbom nzoɓ ka mbijw na, a daa ha bay naa ka tul nzoɓri ngji bamba ha ri do bay zadɛ nzedem ka nun Ngerewuru.

²⁰ Bol kusol ka Ngerewuru ha *Moyze na, vi daa ha fe daa kaaya nzoɓri seke ba pola pola. Roo le, zad ka feyaa nzoɓri ngji ka di ba pola pola na, law kere Ngerewuru hoy kara yi a ngji bamba tasiri ka di robay. ²¹ Be ze, do faa mbijw munu ka feyaa re mbay ka tul nzoɓri ha ri zin huf na, law kere Ngerewuru ka naa bay ka tul nzoɓri ha ri do bay zadɛ nzedem ka nun-ε na, re mbay ka tul naari ha naa kawri bay kumnun ka do banɗuɓ bay faa Zezu Krisi, Ngereɓbay naari.

6

Zuo zin Krisi bay faa huf be

¹ A munu ku waa, naa baari mina ro le? Naa dokori bil feyaa na banɗuɓ ndaw roo, bay haɗa Ngerewuru ka daake law kere zin naari ba pola pola mgbum le woo? ² U-uu, munu ya. Bay ka se tul feyaa na, naa bari nzoɓ hufɗeri ka di, bay yi le, hurusuo-ε re mbay ka tul naari mbaa. Waa, naa daari mina ndaw roo, bay yi bay vi doko bil feyaa na bay le? ³ Naari

riw bele na, i dfaa tul naari nduo mbii ha náa zúkeri zih Zezu *Krisi mbijw hoy ká bil hud' be. Waa, i ko munu ya le? ⁴ Munu zu le, tul naari ká i dfaa nduo mbii na kie mii, náa huri zih Zezu Krisi ndaw, a i voro naari zih ni ndaw, bay haña bo munu ká Baa Ngerewuru tina ni saa sakra nzob hud'eri bay bawda rinj dika be a ha ni kaw bay kumnun na, do faa mbijw munu ndaw, naari hoy kara náa víri ba nzob fie bay séke simef fie ndaw pi.

⁵ Munu ká náa zuori zih Krisi ká bil hud' be na, náa kóri ba tusue, náa zúori zih ni mbijw hoy bay faa tii be saa luó hud' ndaw. ⁶ Náa kóri bay kere ndaw ro! Sim dol naari ká piedke ká náa dókeri bil feyaa koó bay na, i ber ni bay Krisi mbijw hoy do tul puu say hud', bay haña Ngerewuru ka bieke hurusuo feyaa ká do bil law naari, bo ha náa bári koy feyaa na mbáa, ⁷ bay ji le, nzob ká hu ro na, feyaa do bay hurusuo ká tul-e mbáa. ⁸ Be mini ze, zadka náa huri zih Krisi na, náa kóri ndaw, náa káwri bay kumnun zih ni. ⁹ Náa kóri ta-tañ, Krisi ká tii saa sakra nzob hud'eri na, hud' ti ika ni mbáa ndaw, a ti bay hurusuo ká tul-e mbáa ndaw pi. ¹⁰ Hud' be na, ka hu bay feyaa na faa bal ba mbijw hoy ba gbuke, a bieke hurusuo feyaa. A le, káw bay kumnun be ká timbede key na, ka kaw bay dfaa

rinj dika bo tul Ngerewuru. ¹¹ Baari hoy kara do faa mbijw munu ndaw: bay ká se tul feyaa na, i ko sùo-rì ba nzob hud'eri ká di, bay ji le, feyaa re mbay ká tul-rì mbáa. A bay ká se tul káw bay kumnun na laa le, i ko sùo-rì ba nzobri ká i kaw bay kumnun bay dfaa rinj dika bo tul Ngerewuru bay faa zúo zih Zezu Krisi.

¹² Be mini ze, i pón sùo-rì ha feyaa re mbay ká tul-rì bay haña ri dáake kon fe kaaya ká do bil law-rì na mbáa. ¹³ I pón faa ha nzaa vaw sùo-rì ka ba fe ped' kaaya bay dáake feyaa mbáa. Roo le, i mbi sùo-rì ha Ngerewuru munu ká nzobri ká i tii saa luó hud' a i kaw bay kumnun. I mbi sùo-rì bay yore ha ni munu ba fe ped' kere ká bay dáake fe ká do bay zadε nzedem a rii law-ε. ¹⁴ Tusueke le, feyaa na ti réke mbay ká tul-rì mbáa, bay ji le, timbede key na, ba sew ká law kere Ngerewuru ro re mbay ká tul-rì, bo ba sew *bol kusol *Moyze na mbáa.

Tii saa bil feyaa bay ví ba nzob ped' Ngerewuru

¹⁵ A ku na waa, náa dáari mina ro le? Náa dáari fe dfaa yaa na ba pola pola, bay ji le, timbede key na, náa dori bil sew law kere Ngerewuru ro bo, náa dori bil sewke taa *bol kusol na mbáa ro le? U-uu, munu ya. ¹⁶ Baari hoy kara i ko ta-tañ ndaw mii, zadka i mbi sùo-rì

í dáake ped hạ nzoḅ bay d́aa vu mbom ɓo tul-e ɛ, ì t̄ji koy nzoḅ ká ì d́aa vu mbom ɓo tul-e na. D́aa vu mbom ɓo tul feyaa ká kuɔ r̄i ha r̄i se ɓa zad huɗ ze ndaɗ mase, d́aa vu mbom ɓo tul Ngerewuru ká ha r̄i se ɓa zad fe d́aa ká báy zadɛ a rii law-ɛ na ze ndaɗ ɛ? ¹⁷ Taambɔl hạ Ngerewuru! Pola na, ì ɓa koy feyaa. Roo ɛ, timbedɛ key na ì yaa tusue bay ká i fere r̄i na, a í d́aa vu mbom ɓo d̄i báy bil w̄ara law-r̄i riw bele. ¹⁸ Ngerewuru tina r̄i saa bil koy feyaa, a ha r̄i vi ɓa koy ped be bay d́aa fe ká d̄o báy zadɛ nzedem ká rii law-ɛ.

¹⁹ M̄i ɓaa sim bay ɓaa nzoḅri mini bay haɲa r̄i láake bay bi key na báy kere, bay ʒi ɛ, haɲa r̄i laa bay se ɓamba. Pola na, ì mbi s̄uò-r̄i báy yore d̄ed í ɓáke koy fe d́aa ʒm báy fe ndúo k̄iri bay d́aaake fe kaayari. Ze, d̄o faa mb̄iw munu ndaw, timbedɛ key kara, ì mbi s̄uò-r̄i na báy yore d̄ed ɓa koy fe d́aa ká d̄o báy zadɛ nzedem bay séke simsed ká *taɲ kad kad a rii law Ngerewuru.

²⁰ Pola ká ì ɓa koy feyaa báy na, fe ká bay haɲa r̄i d́aa d̄o báy zadɛ nzedem na bay ɓaari mb̄iw ti bil-e ya. ²¹ A ku waa, fe ʒi ze ì z̄iɲ ɓa lere ped ká d̄i ká mbi sahoy ha r̄i timbedɛ key ɛ? Tusueke ɛ, pedkeri ku na mbi huɗ hoy ze ha r̄i. ²² Roo ɛ, timbedɛ key na Ngerewuru tina r̄i saa bil

koy feyaa, a ha r̄i vi ɓa koy ped be ro. A ɛ, lere ped ká ì z̄iɲ ká d̄i na, ɓa simsed ká taɲ kad kad a rii law-ɛ, ɓo í káwke báy kumnun ká d̄o ɓanɲuɔ. ²³ Tusueke ɛ, lere feyaa na ɓa huɗ, roo ɛ, fe haɲa hoy ká Ngerewuru hạ báy faa zúo z̄iɲ Ngerembay naari Zezu *Krisi na, be ze ɓa káw báy kumnun ká d̄o ɓanɲuɔ kpadara.

7

T̄ji saa bil bol kusol

¹ Ȳu-iri, m̄i ɓaa bay z̄iɲ r̄i munu ɓa nzoḅri ká i ko *bol kusol ko báy kere ro. Zadka nzoḅ kaw báy kumnun báy ɛ, bol kusol d̄o báy h̄urusuo ká tul-e roɓay. Ba fe ká ì ko ta-taɲ. ² M̄ay nzoḅ ká yaa w̄ara na, zadka w̄ara kaw báy kumnun báy ɛ, bol kusol na siɲ ri koɓ roɓay. A ze ɓo, zadka w̄ara na hu ro ɛ, faa d̄o hoy hạ ni báy. ³ Be mini ze, zadka w̄ara kaw báy kumnun koɓ báy, roɔ ka t̄ji a yaa w̄ara k̄i ɛ, be na, i d̄ika ni ɓa m̄ay nun pie. A ze ɓo, zadka w̄ara na hu ro ɛ, bol kusol ká siɲ ri na naa ká tul-e. Ze ka yaa na w̄ara k̄i hoy kara, ka ɓa m̄ay d́aa nun pie ya.

⁴ Ȳu-iri, d̄o faa mb̄iw munu ndaw, ɓaari na ì zuo z̄iɲ Zezu *Krisi ká bil huɗ be, ze bay ká se tul bol kusol na, ì vi ɓa nzoḅ huɗeri ká d̄i, bay ʒi ɛ, ka d̄o báy h̄urusuo ká tul-r̄i mb̄aa. Timbedɛ key na, ì d̄o bay tul nzoḅ k̄i, be ká Ngerewuru tina ni saa sakra

nzob hudferi, bay haɲa lere ped naari ka do di bay kere ba taa be. ⁵ Pola ka náa dori bil fe daa naysuo koɓ roɓay na, bol kusol ka haa fe mii: «Daa fe key ya» na, daa ha kon daa feyaa ka do bil law naari na, suru naari a daa ped ka suo naari, bay haɲa bo, feyaa na ka mbi hudf ha naari. ⁶ Roo le, bay ka se tul bol kusol ka mgba naari ba koy pola na, náa bári nzob hudferi ka di ro, bay ji le, ka do bay hurusuo ka tul naari mbáa. Munu zu le, timbede key na, náa maari daa ped ha Ngerewuru bay nduo ped fie bay faa hurusuo Tem be ka re mbay ro bo, bay faa táw nduo ped bol kusol ka re mbay ka tul naari na mbáa.

Bol kusol kie feyaa

⁷ A ku waa, *bol kusol na ba feyaa le? U-uu, munu ya. Bol kusol na ze kie mi fe ka ba feyaa. A bo munu ya le, bol kusol ka baa mii: «Mu ti koko nun fe ya» na, mi ti koka ya. ⁸ Bay faa bol kusol key na, feyaa na daa ha mi koke kiri koka nun feri bod bod ka bil law-i. Ba tusue, zadka bol kusol tiya le, feyaa do ba fe hude. ⁹ Pola ka bol kusol tiya bay na, ker bay bi do bay kere. A roo le, zadka bol kusol na vi tji bayji le, feyaa na laa ro ze vi do bay kumnun a ha mi vi ba nzob hude. ¹⁰ Be mini ze, bol kusol ka'a ba faa haɲa mi kawke bay kumnun na, yi a ha mi se ba zad hudf. ¹¹ Bay faa bol kusol na, feyaa

ziɲ faa a ulake mi, a bay faa bol kusolke ku na ndaw ze, mi ziɲke hudf. ¹² Be ze, bol kusol ki suo-e na taɲ kaɗaɲ, a bay ka do bil-e na kara taɲ kaɗaɲ ndaw, a do bay zadε nzedeɛm, roo a ba kere. ¹³ A ku waa, bol kusol ka ba fe kere na, a yi a vi ba fe saw hudf bi roɓay le woo? U-uu, munu ya. Roo le, ba feyaa na ki ze mbi bol kusol ka ba fe kere na ha ni vi ba fe saw hudf bi. Be ze bay faa bol kusolke na, feyaa tinake saw kaaya bay law mgboro beri ka kal tul zad na taɲ gbay gbay ba kele.

Ruy ka bil naysuo

¹⁴ Náa kóri mii, *bol kusol na uru saa luo Ngerewuru, roo le, bi na mi ba nzob naysuo a mi ba koy feyaa. ¹⁵ Tusueke le, fe ka mi daa na mi ko sawke ya, bay ji le, fe ka law-i hii daa na, mi daa ya, roo le, fe ka mi sa-saɲ na, be ki ndaw roo mi yi mi daa bay. ¹⁶ A ze, zadka mi daa fe ka law-i hii ya na le, kie mii mi zuo ziɲ bol kusol na ndaw, a mi ko ni ba fe kere ndaw pi. ¹⁷ Be ze, feri ka mi daa na, ba bi ze mi daa ya, roo le, ba feyaa ka daa puo ka bil law-i ze ha mi daa. ¹⁸ Mi ko mii, fe kere daa puo ka bil law-i ya, mi hii baá mii, ka bil naysuo-i ya. Tusueke le, kon daa fe kere na do bil law-i, roo le, hurusuo daake ze tiya. ¹⁹ Fe kere ka mi hii daa na, mi daa ya, roo le, fe kaaya ka mi hii daa ya na ndaw roo, mi daa.

²⁰ Zadka mĩ d̄aa fe ká law-i hii ya na ɛ, ba bi k̄i ze mĩ d̄aa ya, roo ɛ, ba feyaa ká d̄aa puo ká bil law-i ze ha mĩ d̄aa.

²¹ Fe ká mĩ k̄o banɔo na ze d̄o key: zadka mĩ hii bay d̄aa fe kere na, fe kaaya ze m̄gba law-i. ²² Ká bil w̄ara law-i ɛ, d̄aa bol kusol Ngerewuru ze ha mĩ suoriya. ²³ A roo ɛ, mĩ k̄o fe k̄i boɔ ru-ruy ká bil naysu-iri riw bele z̄iɲ hay ká k̄er bay bi zuo z̄iɲ ni, a d̄aa mĩ ba koy feyaa. ²⁴⁻²⁵ Be mini ze, bi na, ká bil k̄er bay bi ɛ, mĩ d̄aa vu mbom bo tul bol kusol Ngerewuru, roo ɛ, ká bil fe d̄aa naysuo na, mĩ d̄o ba koy feyaa. Aa, kóko síe hay ká mini key na! Nzob ve ndaw roo a tina mĩ ká bil fe d̄aa naysuo ni ká kuo mĩ ba bil huɔ key ɛ? Ngerewuru k̄i mb̄iw hoy ze maa. Taambol ha ni báy faa Zezu *Krisi ká ba Ngerembay naari!

8

Káw báy kumnun báy faa Tem Ngerewuru

¹ Timbeɔe key na báyji ɛ, bay mb̄iw kara m̄gba tul nzobri ká i zuo z̄iɲ Zezu *Krisi na mbáa. ² Hurusuo Tem Ngerewuru ká ha nzob kaw báy kumnun báy faa zúo z̄iɲ Zezu Krisi na, tina mĩ saa bil hurusuo feyaa báy huɔ. ³ Feke ku na *bol kusol *Moyze maa bay d̄aa ya, bay ji ɛ, naysuo na d̄aa ha hurusuo-ɛ tiya. Roo ɛ,

fe ká bol kusol maa bay d̄aa ya na, Ngerewuru k̄i s̄o-ɛ ze d̄aa. Ka pie Vi-e vi tusiri key, a yaa s̄o z̄iɲ nzob fe d̄aa yaa, a hu ba vuy *fe poy bay tul feyaa. Be mini ze, Ngerewuru dáake bay bo tul feyaa ká d̄o bil naysuo nzob, a bieke hurusuo-ɛ. ⁴ Ka d̄aa munu bay haɲa bo, fe ká d̄o báy zadɛ nzedem ká bol kusol hii bay haɲa náa d̄aari na, ka d̄o báy zadɛ nzedem ká s̄o naari, ha náa séri simsed kere báy faa hurusuo Tem Ngerewuru ro bo, báy faa naysuo na mbáa.

⁵ Tusueke ɛ, nzobri ká i se simsed báy faa naysuo na, i d̄aa k̄er bay bari bo tul fe ká k̄on naysuoke hii. A roo ɛ, nzobri ká i se simsed báy faa hurusuo Tem Ngerewuru na, i d̄aa k̄er bay bari bo tul fe ká Tem Ngerewuru hii bayke. ⁶ Dáa k̄er bay bo tul fe ká naysuo hii bayke na, ha nzob se ba zad huɔ. Roo ɛ, d̄aa k̄er bay bo tul fe ká Tem Ngerewuru hii bayke na, ha nzob se ba zad káw báy kumnun báy dekeke. ⁷ Bari nzobri ká i d̄aa k̄er bay bari bo tul fe naysuo na, i ba nzob tul n̄gani Ngerewuru a i d̄aa vu mbom bo tul bol kusol-e ya. Tusueke ɛ, bari na i maa bay d̄aa ya. ⁸ Nzobri ká i d̄o bil fe d̄aa naysuo na, i maa bay rii law Ngerewuru ya.

⁹ A roo ɛ, baar̄i na, i ba nzobri ká i se simsed ká naysuo hii na ya, i d̄aa fe ká Tem Ngerewuru ze hii

bayke, bay ʒi le, be na, ka do bil law-rì. Nzob ká do báy Tem taa Krisi ya le, ka ba taa be ya. ¹⁰ Zadka Krisi do bil law-rì, ze naysuo-rì a ʒiñ hudf bay tul feyaa hoy kara, Tem be ha rì kaw báy kumnun, bay ʒi le, Ngerewuru naa bay ká tul-rì a ha rì do báy zadε nzedεm ká nun-ε. ¹¹ Ngerewuru tina Zezu saa sakra nzob huferi ha ni kaw báy kumnun. A ze, zadka Tem be do bil law-rì le, be ká'a tina Krisi saa sakra nzob huferi ha ni kaw báy kumnun na, a haña naysuo-rì ká do ba fe hudef na, kaw báy kumnun ndaw báy faa hurusuo Temke ká do bil law-rì na ku.

¹² Be mini ze yu-iri, fe ká do nun haña náa dáari na do di. Roo le, fe ká do nun haña náa dáari munu ká naysuo hii na, tiya. ¹³ Zadka ì daa fe ká kón naysuo ze hii le, ì ʒiñ hudf. Roo le, zadka ì ha kón fe naysuo hu mburuk ká bil law-rì báy faa hurusuo Tem Ngerewuru le, ì káw báy kumnun. ¹⁴ Nzofri riw bele ká Tem Ngerewuru nda faa pol-ri na, ba bari kɔ ze i ba vu Ngerewuru. ¹⁵ Tem ká Ngerewuru ha rì na, ti daa rì ba koy ha hɛ se rì ba kɔ ya. Roo le, Temke na ha rì vi ba vu Ngerewuru, a ha faa ha náa díkeri ni mii: «Aba, Baa*.» ¹⁶ Temke sùo-ε baa nasi bayke ká bil law naari nziiya mii, náa bári vu

Ngerewururi. ¹⁷ Munu ká náa bári vi-eri na, fe kereri ká'a koro do bay tul nzob beri na, náa ʒiñri ʒiñ Zezu Krisi mbɔw hoy, bay ʒi le, zadka náa kóri seke fe ʒiñ ni mbɔw na, náa ʒiñri riñ díka kara ʒiñ ni mbɔw ndaw pi.

Riñ díka ká'a foko bangwo

¹⁸ Mì kɔ le, riñ díka ká Ngerewuru a tina do zad hie ha naari na, zadka mɔ ker se di le, seke fe ká náa kóri timbedε key na, ba fe ká maa mgbaka bay lieke ya. ¹⁹ Tusueke le, ferì riw bele ká'a daa ri na, kón kóko nam ká'a tinake vi-eri ba keke daa ri lok lok, ²⁰ bay ʒi le, fekeri ku na, i zuo fal fe púnkeri ká re mbay ká tul-ri ha ri vi ba fe ká gor hoy. Ba fekeri ku na ze, i hii bay foko munu ya, roo le, ba Ngerewuru kɔ ze mbi nzi-ε ká tul-ri. Ba gbuke ya báy, roo le, ka kɔ le, ²¹ nam hañe na, ferì riw bele ká'a daa ri na, a tina ri saa bil hurusuo koy ferì ká ba púnke. Leε, bari báy vu Ngerewururi na, i káw báy tul-ri í ʒiñ riñ díka na mbɔw hoy.

²² Náa kóri ba tusue kɔ, kpuru tɔi timbedε key na, ferì riw bele ká Ngerewuru daa ri na i kɔ seke fe, í nguri ngur ngur munu ká máy nzob ká kɔ seke fe bay mbón. ²³ Ba bari huo-ri hoy ya, roo le, naari ká Tem Ngerewuru do bil law naari

* 8:15 8.15 Báy nzaa aramri le, Aba ba «Baa.»

munu ba titire fe ini ká'a ha na, náa nguriri sùo naari ngur ngur báy bil law naari zih ri bay giyanke nam ká Ngerewuru a óroke ped be ká sùo naari ngid' bele, a daa naari kaw d'ed' ba vi-eri a ha naari sùo fie ká hu-hud' ya na. ²⁴ I kò, naari na, náa zihri pam ro, roo le, fe ká tòn ká di na, náa dáari law naari báy ze te di nzokdo. A waa, nzob ve ze a daa law-ε te tul fe ká'a kò báy nun-ε ro na le? Zadka'a kò feke ro na, ka ti daa law-ε te di mbaa. ²⁵ Ze, munu ká náa kéri nzokdo se tul fe ká náa kóri báy nun naari ya báy na, náa giyanri kekeke báy iki law.

²⁶ Do faa mbjw munu ndaw, munu ká hurusuo naari tiya na, Tem Ngerewuru ví sò naari, bay ji le, náa kóri fe ká bay daake nzaa bay kere báy zadε ya. A le, Tem Ngerewuru kị sùo-ε ze daa nzaa bay kere bay tul naari báy nguri ká nzob maa bay baa báy nzi-ε ya. ²⁷ Leε, Ngerewuru ká ba nzob békle bil law nzob na, ka kò fe ká Tem hii bay gón na, bay ji le, báy faa ká Ngerewuru hii na, ka daake nzaa bay kere bay tul nzobri ká i ba taa be.

²⁸ Náa kóri ba tusue mii, nzobri ká i hii Ngerewuru ká'a di ri bay haña ri daa fe báy faa ká'a leke na, feri riw bele ká tii tul-ri na, a haña fekeri vi ba fe kere ha ri. ²⁹ I kò, nzobri ká Ngerewuru nan ri pola na, ka mbi nzi-ε ha ri bay haña ri do munu

ká Vi-e, bay haña bo, ká bil ruo vi-eri riw bele na, Vi-e na ka ba ngerε led. ³⁰ Bari ká Ngerewuru nan ri pola na, ka di ri ba taa be; a bari ká'a di ri ba taa be na, ka naa bay ká tul-ri ha ri do báy zadε nzedem ká nun-ε, a bari ká'a naa bay ká tul-ri ha ri do báy zadε nzedem ká nun-ε na, ka daa rin dika bo tul-ri.

Fe ká'a máa kún sal ini ká Ngerewuru mgba zih naari na tiya

³¹ A munu ku waa, náa báari mina ro se tul fe niri key na le? Zadka Ngerewuru ba nzob fal ngan naari na waa, nzob ve ze a máa bay kúma naari báy le? ³² I kò, be ká vu bil-e hoy kara ka bed' naari ya, a pón ni ba vuy *fe poy ha naari riw bele na waa, daa mina ndaw roo, ka ti haña naari feri riw bele báy faa Vi-e na ya le woo? ³³ A ku waa, nzob ve ndaw roo a daa bay bo tul nzobri ká Ngerewuru nan ri a daa ri zuo bod' ba taa be na le? Nzob mbjw mini kara tiya. Ba Ngerewuru kị ze naa bay ká tul-ri ha ri do báy zadε nzedem ká nun-ε. ³⁴ A ku waa, a ve kị ndaw roo a máa bay haña bay mgba tul-ri báy le? Mbjw tiya, bay ji le, Zezu *Krisi hu a tii saa luó hud' a kaw tunduo hodó Ngerewuru, a daa nzaa bay kere bay tul naari.

³⁵ Fe ji kị ndaw roo a máa bay kún sal ini ká Krisi mgba zih naari na le? Fe mbjw ká'a máa bay kún salke na

tiya: ɓa kóko sie ya ndaw, doko bil hud ya ndaw, d́aa nun tuo sie ya ndaw, kon luye ya ndaw, séke tigbaa hoy ya ndaw, fe hudri ká i kiri tul naari gbuk ya ndaw, mase hud maamii hoy kara ya ndaw pi. ³⁶ I d́aa d́o bil mbede Ngerewuru mii:

«Ŋgerembay, bay tul-a na ze, namri riw bele ɓuru d́oke ɓa fe hud, í d́ara ɓuru munu ká i kúoke baɗuri í séke ɓa zad ika ri†.»

³⁷ Roo le, ká bil fe niri riw bele ká tji tul naari na, náa ɓari bawda nzob háw yumri ɓáy faa h́urusuo nzob ká ko naari ɓa nzob nun-ε na.

³⁸ Mí ko ɓa tusue: fe ká'a máa bay kún sal ini ká Ngerewuru mgba zinj naari na, mbjw tiya. Ze ɓa na hud, mase káw ɓáy kumnun hoy kara d́aa fe mbjw ya. Led nzaapedri ká nulue, mase temndayari ká re mbay, mase h́urusuo kiri hoy kara, i ti d́aa fe mbjw ya. Feri ká'a tji timbede key, mase feri ká'a vika vuku hoy kara, ti d́aa fe mbjw ya ndaw. ³⁹ Wúruri ká tusiri key, mase wúruri ká zad baw hoy kara, i ti d́aa fe mbjw ya, roo ɓáy ferri riw bele ká Ngerewuru d́aa ri na hoy kara, i ti d́aa fe mbjw ya ndaw pi. Fe mbjw ká'a máa bay kún sal ini ká Ngerewuru tina ɓáy faa Zezu Krisi, Ngerembay naari na, tiya.

9

Pol re sùo-ε bay tul led Izarayelri

¹ Bá y riŋ *Krisi le, bay ká m̀i ɓaa na ɓa sùo bay k̀i ɓo, ɓa kúd bay ya. Kér bay ká bil wára law-i ɓáy faa Tem Law Pie kara, ɓaa nasi bayke mii: ² m̀i d́aa sie ngji ɓamba tasiri, a law-i kara nze mgbuk mgbuk ɓanguo bay tul saw ɓiri ká i ɓa Zibri. ³ Mí re sùo-i bay haɗa ɓi ze, maa le, ɓebi ka mgba tul-i a wálke sakra ɓi ɓáy Krisi bay tul yu-iri ha ri zinj pam, ɓari ká i ɓa saw ɓiri na. ⁴ Bari na, i ɓa led Izarayelri* ká Ngerewuru nan ri, a d́aa ri zuo ɓod ha ri vi ɓa vi-eri. Ka ha ri ko riŋ d́ika ɓe ndaw, a saa kuniri zinj ri ndaw, a ha ri bol kusol ndaw, a kie ri faa rúo ni ndaw, roo a waa ferri ká bay tul-ri ndaw pi. ⁵ I ɓa vu bulu *Abaraham, Izak, ɓáy *Zakoɓ, a Krisi k̀i sùo-ε ká ví yaa sùo zinj nzob na hoy kara, ɓa saw ɓari ndaw. Ngerewuru Nzob Káw Tul Feri Riw Bele na, ndad bay písi ni ɓanguo kpadara! Amem!

⁶ Be ze ɓa fe ɓaa mii, bay ká Ngerewuru waa na, ɓa fe ká gor hoy ya. I ko, vu bulu Izarayelri riw bele ze i ɓa saw *Izarayel taa tusuekeri ya. ⁷ Vu bulu Abarahamri hoy kara, i ɓa vi-e taa tusuekeri riw bele ya ndaw, bay ji le, Ngerewuru ɓaa ha Abaraham mii: «Báy

† 8:36 8.36 Simri 44.2-3. * 9:4 9.4 Led Izarayelri na, i ɓa vu bulu Zakoɓ. Be Zakoɓ na, Ngerewuru ha ni riŋ ɓa Izarayel.

faa vi-e Izak ze vu bul-eri i rúoke bamba munu ká mĩ waa bayke zinj mù na†.» 8 Bay key na kie mii, ba nzobri riw bele ká i mbon ri ká saw Abaraham ze i ba vu Ngerewuru taa tusuakeri ya. Roo le, bari huo-ri ká i mbon ri báy faa bay ká Ngerewuru waa na hoy ze, i ba vu bulu Abaraham taa tusuakeri. 9 Bay ká Ngerewuru waa bay tul-e na ze do key: «Káy k̄i ká báy bil few ká mini key ká mĩ ȳi bay ví na, *Saara a mbón led w̄ara nzob‡.» 10 Ba be nu ku hoy ya, vu Rebikari ká i ba led nd̄on̄ori na, b̄aa bari mb̄iw hoy ba bulu naari Izak. 11-12 Roo le, pola r̄oo bay hāja Rebika mbon ri na, Ngerewuru baa hā ni mii: «N̄ger̄e led na a d̄in̄ tul-e ká saw bal nzob vbieleŒ.» Báy bil sew ká Ngerewuru baa bay ku na le, led nd̄on̄ori na, i mbon ri ya báy, a fe kere mase fe kāyari kara, ledkeri ku na i daa ya báy. Ze Ngerewuru na nan nzobri a d̄i ri báy faa ká'a leke bo, báy faa ped daa nzob ya, 13 munu ká'a baa do bil mbede be mii: «M̄i hii Zakob, a mí p̄on̄ *Esaw*.»

Ngerewuru ba mbay tul feri riw bele, a daa feri báy zadε

14 A ku na waa, náa báari mina ro le? Leε, Ngerewuru

na ba nzob ká daa fe do báy zadε ya zu le? Munu ya! 15 Be na, ka baa hā *Moyze mii:

«M̄i daa law kere zinj nzob ká mĩ hii bay daa kere zinj ni,

a mí k̄o nun síe nzob ká mĩ hii bay k̄ok̄o nun síe be†.»

16 Feke ku na do bay tul law hiiya nzob ya nd̄aw, bay tul h̄urusuo nzob ya nd̄aw, roo le, do bay tul Ngerewuru ká k̄o nun síe nzob munu ká law-ε hii. 17 Be ze Ngerewuru baa hā mbay *Farawon ká bil mbede be mii: «Bo na, mĩ daa mù kaw ba mbay bay t̄inake h̄urusuo-i ba keke báy faa bo, bay hāja rin̄-i ka mgbáke ká tusiri key riw bele‡.» 18 Be ze, Ngerewuru k̄o nun síe nzob munu ká'a hii, a hā law η̄ḡon̄o hā nzob munu ká'a hii.

19 K̄o ya le, nzob hāne a báa hā mĩ mii: «Zadka do munu ku waa, daa mina nd̄aw r̄oo Ngerewuru daa bay bo tul nzob báy le? A w̄aa, ka daa fe ká Ngerewuru k̄i mbi nzi-ε bay hāja ni daa na ya le woo?»

20 A bo nzob ká mù baa bay munu ku na w̄aa, mù ba ve nd̄aw r̄oo, mú máy bay zinj Ngerewuru le? I k̄er i k̄o, suna ká i mbuo na, a báa hā nzob mbúo ni mii: «Bay j̄i nd̄aw r̄oo, mù mbúo mĩ

† 9:7 9.7 Tiika saw fe 21.12. ‡ 9:9 9.9 Tiika saw fe 18.10,14. Led w̄ara nzobke na ba Izak ká yāa Rebika ba máy be. § 9:11-12 9.11-12 Tiika saw fe 18.10,14.

* 9:13 9.13 Malasi 1.2-3. † 9:15 9.15 T̄ji Kele 33.19. ‡ 9:17 9.17 T̄ji kele 9.16; i k̄ji T̄ji kele 7-15.

do mini key na le woo» na ya. ²¹ Nzob mbúo pay na, maa bay dáa fe báy pay na munu ká law-ε hii: pay taa mbijwke ku na, ka maa bay mbúoke tɔy ndaa, a pɔŋ bie a mbúoke suna taa hoykeŋ. Waa, i ko munu ya le?

²² Ze, zadka Ngerewuru hii bay doko munu ká nzob mbúo pay na waa, bay ji bo ze do di le? Ba be ki ze ka hii bay kíe nzobri here be báy hurusuo-ε. Be nu ku hoy kara, ka iki law-ε ngi-ngi ká tul nzobri ká i maa bay zín here be, a í do di ya bay zín bie. ²³ Ba be ki ndaw ze ka hii bay kíe bawda rin dika be bay tul nzobri ká'a ko nun síe bari. Ba bari ká'a leke ri do pola bay haŋa ri zín rin dika be na. ²⁴ Nzobkeri ku na, ba naari ká Ngerewuru di naari ká sakra nzobri ká i ba Zib na ku hoy ya, roo le, ká saw nzob kiri kara ndaw pi. ²⁵ Be ze ba fe ká Ngerewuru baa bayke do bil mbede Oze nzob yaŋa bay saa nzaa Ngerewuru mii:

«Nzobri ká i ba taa bi ya na mi dika ri ba nzob biri;
a saw nzobri ká pola lew mi hii ri ya na,
mi kóko ri ba nzob nun-i.*

²⁶ A zad ká i baa ha ri ká di mii:
“I ba nzob biri ya” na,
ká zadé na ku ki ze,

i dika ri ba vu Ngerewuru, Nzob Káw Báy Kumnun.»†

²⁷ A bay ká se tul led Izarayelri na laa le, Ngerewuru baa báy faa Ezay nzob yaŋa bay saa nzi-ε mii:

«Ze, Izarayelri ruo munu ká dikudi baa hoy kara, nzobri ká mi yaŋa ri na, i máa zadé nzekre hoy,
²⁸ bay ji le, Ngerembay a ví dáa fe ká'a baa bay dáa ká tusiri key ha ni o báy zadé ngid bele ba vaa kod hoy.»‡

²⁹ Do munu ká Ezay baa bayke pola ndaw mii:
«Zadka Ngerewuru, Mbay Tul Feri Riw Bele koro vu bulu led Izarayel haneri ha naari ya le,
náa dúkuri mburuk mburuk munu ká nzobri ká Sodóm báy Gomor.»§

Led Izarayelri daa law-ri bo tul Ngerewuru ya

³⁰ A ku waa náa báari mina ro zey le? Bay ká náa báari na ze do key: nzobri ká i ba Zib ya, ká í nzaa faa bay haŋa Ngerewuru naa bay ká tul-ri ha ri do bay zadé nzedem ká nun-ε ya na ze, ka naa bay ká tul-ri báy faa mbika law. ³¹ A bari Zibri ká i nzaa faa bay haŋa Ngerewuru ka naa bay ká tul-ri ha ri do bay zadé

§ 9:21 9.21 Ezay 29.16; 45.9; Zeremi 18.6. * 9:25 9.25 Oze 2.25. † 9:26 9.26 Oze 2.1. ‡ 9:28 9.28 Ezay 10.22-23. § 9:29 9.29 Ezay 1.9; Tiika saw fe 19.1-29.

nzedem ká nun-ε báy faa d́aa *bol kusol na laa le, i zinj faake ya wum. ³² Bay ji kị zu le? Bay ji le, bari na i nzaa faa bay ndád ká nun Ngerewuru báy faa ped d́aa bari bo, báy faa d́aa law bo tul Zezu *Krisi na ya. Be ze, i téke tisaw i lie munu ká Ngerewuru baa bayke do bil mbede be mii:

³³ «Bi na, m̀i d́aa tisaw bo puo ká *Sign.

Ba tisaw téke bal nzobri, a d́aa ha ri lie.

Roo le, nzob ká d́aa law-ε bo tul-e na,

law-ε ti sáa ya mgban.»*

10

¹ Yu-iri, fe ká law-i mgba d́i báy bil wára law-iri riw bele, ká mí kod Ngerewuru bayke na, bay haṅa Zibri ká i ba saw bi na i zinj pam. ² M̀i ba nzob bay nasi bari, a mí kó mii bari na i nduo kiyaw kiyaw bay tul Ngerewuru, roo le, nun nzemke ze puo ri. ³ Tusueke le, faa ká Ngerewuru náake bay ká tul nzob ha ni do bay zadε nzedem ká nun-ε na, i kó ya a i nzaa faake báy tul gan sùo-ri kị hoy. Be mini ze, i d́aake vu mbom bo tul faa ká Ngerewuru leke na ya. ⁴ M̀i baa mini key, bay ji le, Krisi ká vi na, ka ba ́roo bie fe d́aa bol kusol

na, bay haṅa bo nzobri riw bele ká i d́aa law-ri bo tul-e na, Ngerewuru ka naa bay ká tul-ri ha ri do bay zadε nzedem ká nun-ε.

⁵ I kó, bay ká se tul haṅa bay naa ká tul nzob ha ni do báy zadε nzedem ká nun Ngerewuru báy faa d́aa vu mbom bo tul bol kusol na, *Moyze baa bayke pola hoy mii: «Nzob ká d́aa fe ká bol kusol baa báy zadε riw bele na le, a káw báy kumnun báy faa bol kusolke na*.» ⁶ A bay ká se tul haṅa Ngerewuru naa bay ká tul nzob ha ni do báy zadε nzedem ká nun-ε báy faa d́aa law bo tul Krisi na, ka baa mii: «Mu kér ká bil law-a kị hoy mii, nzob ve ndaw roo a séke nulue le», na ya. (Bayke hii b́aa mii, bay haṅa Krisi d́ira a vi tusiri key.) ⁷ Mu kér mii: «Nzob ve ndaw roo a séke *luo zad baw ká gbuke tiya le», na ya ndaw†. (Bayke hii b́aa mii, bay t́ina Krisi saa sakra nzob huderi.) ⁸ A ku na wára, bayke baa mina ro zu le? Bayke baa mii: «Bay Ngerewuru na do d́i ya deb ká lakun-a key hoy, a do nzaa-a ndaw, roo bil law-a ndaw pi.» Bayke ku na ze ba ḱaa bay d́aa law bo tul Zezu Krisi ká buru ka-káake na. ⁹ Ze, zadka nzaa-a tji ta-

* **9:33** 9.33 Ezay 28.16. «Tisaw» na ba Zezu. Munu ká Zibri hii bay d́aa law-ri bo tul Zezu Krisi ya na, Zezu na vi ba ngud puu ká Zibri te a i lie. I hii bay be ya, bay ji le, bari Zibri na i giyan nzob yaṅa nzob ká'a t́ina ri saa bil nduo domay Rómri bo, ba Nzob Yaṅa Nzob hay ká i ber ni do tul puu say hud na ya. * **10:5** 10.5 Soro ped d́aa Leviri 18.5. † **10:7** 10.7 Kijina bol kusol ba sidike 9.4. ‡ **10:8** 10.8 Kijina bol kusol ba sidike 30.14.

taŋ mii, Zezu ɓa Ngerembay, a mú ɗaa law-a ɓo tul tina ká Ngerewuru tina ni saa sakra nzob huɗeri ha ni kaw ɓáy kumnun na le, Ngerewuru a yaanja mù, ¹⁰ bay ji le, nzob ká ɗaa law-ε ɓo tul Zezu Krisi na, Ngerewuru naa bay ká tul nzobke ha ni ɗo ɓáy zadε nzεɗem ká nun-ε. A zadka nzaa nzobke tii ta-taŋ na ka yaa ni. ¹¹ I ɗaa bayke ɗo ɓil mbede Ngerewuru ndaw mii: «Nzob ha ha ká ɗaa law-ε ɓo tul-e na, law-ε ti sáa ya mban§.» ¹² Be mini ze, nzobri ká i ɓa Ziɓ, mase i ɓa na Ziɓ ya hoy kara, wál sakra ɓari tiya; Ngerembay ká mbijw key ki ze ɗo bay tul-ri riw bele, a ɗaa kere zinj nzobri riw bele ká i kod ni, ¹³ munu ká i ɗaa ɗo ɓil mbede be mii: «Nzob ha ha ká kod Ngerembay le, Ngerewuru a yaanja ni*.»

¹⁴ A ku na waa, nzob ká ɗaa law-ε ɓo tul-e ya ku na, a ɗaa mina ndaw roo a kod ni ha ni yaa ni le? A nzob ká laa soro bay be ya na waa, a ɗaa mina ndaw roo a ɗaa law-ε ɓo tul-e le? Zadka nzob mbijw kara se a ka-káa Bay Kere ká se tul Zezu ha ri ya na waa, nzob a ɗaa mina ndaw roo, a laa bay be na le? ¹⁵ Zadka i pie nzob bay haŋa ni vaa ka-káa bayke ya na waa, nzobke a ɗaa mina ndaw roo, a se a ka-káa bayke na le? I ɗaa ɗo ɓil mbede Ngerewuru

mii: «Kóko ví nzob káa Bay Kere Ngerewururi na ɓa fe suoriya†.»

¹⁶ Roo le, ɓa nzobri riw bele ze i yaa Bay Kere na key ya. Ezay nzob yaanja bay saa nzaa Ngerewuru ki kara re sùo-ε mii: «Áa! Mbay, waa, nzob ve ze ɗaa law-ε ɓo tul bay ká buru ka-káake na le‡?» ¹⁷ Be mini ze, ɗaa law ɓo tul Zezu Krisi na, vi ɓáy faa láa káa bay, a káa bayke ká nzob laa na laa le, ɓa káa Bay Kere ká se tul be Krisi.

¹⁸ Leε, mi vbi bay mii: led Izarayelri key na waa, i laa káa Bay Kere key na ya wum le woo? U-uu, i la-laa na ki, bay ji le, mbede Ngerewuru baa ta-taŋ mii:

«Kusol-ri yaa zad kpol kpol ká tusiri key,
a bay ɓari ká i ɓaa na ku hoy kara,
se kpuru a mgba gbu zad di di ká tusiri key§.»

¹⁹ Mi yi mi vbi bay ɓa ki na robay mii: le, káa bay key na waa, led Izarayelri laa sawke taŋ ya wum ɓa tusue ki le? U-uu, i laa sawke ta-taŋ na ki, roo le, i yaa bayke ya. Ngerewuru baa bayke ha ri pola ndaw ɓáy faa Moyze mii:

«Mi sam fe zuo tul nzobri ká mù ko ri ɓa fe ya na bay haŋa mù ko le, mu ɗáake sere ka zinj ri.

A mí sam fe zuo tul nzobri ká mù ko ri ɓa kòkòri,

§ 10:11 10.11 Ezay 28.16. * 10:13 10.13 Zuyel 3.5. † 10:15 10.15 Ezay 52.7.

‡ 10:16 10.16 Ezay 53.1. § 10:18 10.18 Simri 19.5.

bay haŋa mù kɔ ɛ, law-a
ka fáa mù ká tul-ri*.»

20 Ngerewuru yi a baa bay
báy faa Ezay nzob yaŋa bay
saa nzi-ε mii:

«Nzobri ká i nzáa mǐ ya na,
bari ze i ziŋ mǐ.

A nzobri ká i kod mǐ ya na,
mǐ tina sùo-i ha ri†.»

21 A bay ká se tul led
Izarayelri laa ɛ, Ngerewuru
baa mii:

«Bil namri riw bele na,
mǐ kaa nduo-i báy wára
law-i ha nzobri ká i ba
nzob tjeri,

ká i hii dáa vu mbom bo
tul-i ya na‡.»

11

*Ngerewuru pɔŋ fal led
Izarayelri ya*

1 Munu zu ɛ, mǐ vbi
bay mii: A munu ku waa,
ɛ, Ngerewuru pɔŋ led
Izarayelri ká i ba nzob beri
na pɔŋ kǐ wǔm ro zu ɛ
woo? U-uu, munu ya, bay
ji ɛ, bi kǐ sùo-i kara mǐ
ba led *Izarayel, a mí ba
vu bulu *Abaraham ká saw
kani Bezame. 2 Ngerewuru
na, nzob beri ká'a nan ri
pola do bod ba taa be na
ka pɔŋ ri ya. I kér se tul
bay ká mbede Ngerewuru
baa se tul nzob yaŋa bay
saa nzaa Ngerewuru *Eli
na i kɔ. Be na, ka re
sùo-ε ká pol Ngerewuru
bay tul led Izarayelri mii:

3 «Igerembay, led Izarayelri

na, i i nzob yaŋa bay saa
nzaa-ari a í biε *tutakra fe
poy bori. Ba bi huo-i hoy ro
ze mǐ tòn, ze i nzaa faa bay
ika mǐ*.» 4 A waa, bay ji ze
Ngerewuru yiŋra do di ha
ni ɛ? Ka yiŋra báy bay mii:

«Ba bo huo-ɔ ya, roo ɛ, mǐ
kɔɔ nzobri ba isɔd duo zad
tonɔ say (7.000) ká i huku pol
wuru *Baal ya na ba taa bi†.»

5 Ze timbede key hoy kara,
do faa mbiw munu ndaw.
Ngerewuru nan nzobri ká
sakra led Izarayelri maa
zade nzekre hoy bay yaŋa
ri báy faa law kere be. 6 Be
na, ka nan ri báy faa law
kere be bo, báy faa ped dáa
bari ya, bay ji ɛ, zadka'a
nan ri bay tul ped dáa bari
ɛ, ka dáa bay tul law kereke
na ku mbaa.

7 A ku waa, fe ji kǐ ze
kal ɛ? Fe ká led Izarayelri
nzaa na, i ziŋ ya. Ba bari
huo-ri ká tul-ri nzekre ká
Ngerewuru nan ri na ku kǐ
hoy ze i ziŋ. A nzob hawri
na laa ɛ, law-ri ngɔŋ ha ri
taa láa saw bayke na kpuy‡,
8 munu ká i dáa bayke do bil
mbede Ngerewuru mii:

«Igerewuru daa ha kér bay
bari do tidi,
nun-ri fumra ká di
gbibli ndaw,
a suku-ri hoy kara mbii
diɓ ká di kpuru tji
timbede key§.»

9 Mbay *David kara baa
ndaw mii:

* 10:19 10.19 Kjiŋa bol kusol ba sidike 32.21. † 10:20 10.20 Ezay 65.1.

‡ 10:21 10.21 Ezay 65.2. * 11:3 11.3 1 Mbayri 19.10-14. † 11:4 11.4 1

Mbayri 19.18. ‡ 11:7 11.7 I kǐ Rom 9.31; 10.3. § 11:8 11.8 Ezay 29.10; Kjiŋa
bol kusol ba sidike 29.3.

«Ndad̄ bay haña fe ndad̄i
 bari ká hɔfɔk hɔfɔk
 na
 ka fére a vi ba ndaw
 taka ri,
 a ba gbana mgbaka ri
 ndaw,
 rɔɔ a ba ngud̄ puu téke
 bal-ri ndaw
 ha ri zínke bíe ká maa
 tul-ri.
 10 Ndad̄ bay haña nun-ri ka
 fúmra gbibli
 ha ri kɔ zad̄ mbáa;
 a mú daa ha sobake ka
 hii ri
 ha mbol-ri ka te zúruru
 banɔɔ*.»

Led̄ Izarayelri lie wǔm ya

11 Ze mǐ vbi bay na rɔɔbay
 mii: le, led̄ Izarayelri ká i hii
 dáa law-ri bo tul Zezu ya, ká
 í te bal-ri í lie na waa, i li-lie
 kǐ wǔm kǐ ro zu le woo? U-
 uu, munu ya! Roo le, bay tul
 fe dáa kaaya bari na ku ze,
 nzob̄ hayri ká i ba Zib̄ ya na
 i zínke pam. Feke do munu
 bay haña led̄ Izarayelri kɔ le,
 i dáake sere zinj ri. 12 Zadka
 fe dáa kaaya bari vi ba fe
 sami ha nzob̄ hawri ká tusiri
 key, a led̄i bari vi ba fe sami
 ha nzobri ká i ba Zib̄ ya ku
 na waa, zadka bari Zibri kǐ
 ngid̄ bele i yǐi í zinj pam na
 waa, a ví ba bawda fe sami
 ha nzobri riw bele ya mina
 le woo!

13 Timbede key na, mǐ báa
 bay zinj baarǐ ká ì ba Zib̄ ya
 na ro. Bi na, mǐ ba nzob̄
 ndáy nzaaped̄ bay tul nzobri
 ká i ba Zib̄ ya. Munu ká ba

ped̄ bi na, mǐ zay sùo-i ká dǐ,
 14 a mí hii bay dáa ha nzobri
 ká i ba saw̄ b̄iri na í kɔ le, i
 dáake sere zinj ri bo ha nzob̄
 haneri zínke pam. 15 I kér
 í kɔ: zadka Ngerewuru pɔɔ
 fal Zibri a daa ha nzobri ká
 i ba Zib̄ ya na, i zinj faa í zuo
 zinj ni na waa, bod̄ báy rɔɔ,
 zadka Ngerewuru a yaana ri
 na, a bá bawda fe kere ká ba
 káw báy kumnun nzobri ká
 i hu na ya le woo? 16 Zadka
 nzob̄ mbi tul fe sum a ha
 Ngerewuru le, kie mii, bieri
 riw bele ku na ba taa be. A
 ze zadka puu do rɔɔ sawke
 ba taa Ngerewuru le, nzaa
 tɔykeri hoy kara ba taa be
 ndaw.

17 *Led̄ Izarayelri na i do
 munu ba puu oliviye taa puo
 ká i kud̄ nzaa tɔyke haneri
 ba fal. A baarǐ ká ì ba Zib̄
 ya na, ì do munu ba nzaa
 tɔy puu oliviye taa bisuy ká i
 daa rǐ rǐi puu oliviye taa puo
 ha rǐ nzo mbiike a í so do dǐ.
 18 A munu ká ì nzo mbii puu
 oliviye taa puo na, ì ti siika
 sùo-rǐ ká tul nzaa tɔykeri ká
 i kud̄ ba fal na ku ya. Baarǐ
 na, ì ba nzaa tɔy puu hoy bo,
 ì ba sawke ya.

19 Kɔ ya le ì báa ha mǐ
 mii: «I kud̄ nzaa tɔy puuri
 ku na bay haña buru rǐi do
 bol-ri zu.» 20 Ba tusue kǐ.
 Ngerewuru kud̄ Zibri na ba
 fal bay tul mbika law bari
 ká tiya. A baarǐ laa le, ì so
 do puu oliviyeke a í do dǐ,
 bay ji le, ì daa law-rǐ bo Zezu
 *Krisi. Munu zu le, ì nze báy

sùo-rì í sùo-rì ya, ²¹ bay jì le, zadka'a kud' nzaa tɔy puu oliviye taa puo ká ba lef Izarayelri ku na waa, maa bay baarì ká ì ba nzaa tɔy puu oliviye taa bisuy ká í so do dī na, ka ti kúdf rì ya le?

²² I kɔ faa ká Ngerewuru báke nzoɓ law kere ndaw, a yɪŋ ká tul nzoɓ ndaw na. Ka daa yɪŋ zɪŋ Zibri ká í hii dáa law-ri ɓo tul Zezu ya í lie, a baarì laa le, ka daa kere zɪŋ rì. Roo le, ndad' bay káw bil law kere ɓe na ndaw ro! Munu ya le, a kúdf rì munu ká nzaa tɔy puu na ndaw. ²³ A bari lef Izarayelri na, zadka i pɔŋ law ŋɔŋɔ bari í yìí í vi le, Ngerewuru a dáa ri rji zadɛ ká pola na, bay jì le, ka do báy hɔrusuo ká bay dáa ri rji zadɛ ba kɪ. ²⁴ Tusueke le, baarì ká ì ba lef Izarayelri ya na, ì ba nzaa tɔy puu oliviye taa bisuy ká í daa rii puu oliviye taa puo na. Ba fe ká dáake ŋɔŋ bamba tasiri ká nzoɓ maa dáa ya. Munu ká Ngerewuru daa ped' ká ŋɔŋ bamba ká nzoɓ maa dáa ya na waa, maa bay bari lef Izarayelri ká í ba nzaa tɔy puu oliviye taa puo na, ka ti dáa ri rji zadɛ ba kɪ ya le!

Lef Izarayelri riw bele i zɪŋ pam

²⁵ Yɔ-iri, m̀ hii bay tina saw fe ká do zad' muni pola na, bay haɲa ɓo ì kɔ le, ì díke sùo-rì ba nzoɓ nun

nzemri ya. Feke na ze do key: Lef *Izarayel haneri na i vi ba nzoɓ law ŋɔŋɔri. Law ŋɔŋɔ bari na a doko munu kpuru maa báy nam ká nzoɓri riw bele ká í ba Zib ya, ká Ngerewuru nan ri ba taa ɓe na, i ví zɪŋke pam. ²⁶ Be ze, lef Izarayelri riw bele i zɪŋke pam munu ká Ngerewuru baa do bil mbede ɓe mii:

«Nzoɓ Yaana Nzoɓri na a úru saa Siŋ,
a naa fe kaaya vu bulu Zakobri.

²⁷ Zadka m̀ náa feyaa bari na,
a bá tusue kuni ká m̀ saa zɪŋ ri†.»

²⁸ Zadka náa kéri se tul káa Bay Kere ká Zibri tun ŋgeren na le, i ba nzoɓ tul ŋɔŋi Ngerewuru bay haɲa ɓo, baarì ká ì ba Zib ya na ì zɪŋ kereke ká dī. Roo le, zadka náa kéri se tul faa ká Ngerewuru nanke ri na laa le, i ba nzoɓ nun-ε bay tul bulu bari, ²⁹ bay jì le, Ngerewuru na ha fe le, ka yìí a vbida ya, a nzoɓri ká'a dī ri na kara, ka suo kér bayke ya ndaw. ³⁰ Baari na, pola na ì mba nzaa Ngerewuru, roo le, timbede key na Ngerewuru kɔ nun síe baarì, a daa law kere zɪŋ rì bay tul Zibri ká í mba nzi-ε. ³¹ Zadka mbaka nzaa bari do ba faa ká Ngerewuru kóke nun síe baarì na le, a kóko nun síe bari faa mbɔw munu ká baarì na ndaw, ³² bay jì le, ɓe na ka mgba

nzobri riw bele do bil mbaka
nzaa bay kieke law kere be
ha nzobri riw bele.

³³ Kuu-wuy! Ngerewuru na
ba bawda nzob!
Nun nzem be bay fe koko be
na, gbuke tiya!

Feri ka'a mbi nzi-ε ka di na,
nzob ka'a maa bay koko
sawke ko na, mbijw
tiya!

Feri ka'a leke ka bil law-ε
bay daa na kara,
nzob ka'a maa koko
sawke ko na, mbijw
tiya ndaw!

³⁴ I daa do bil mbede
Ngerewuru mii:

«Nzob ve ze ko ker bay
Ngerembay na le?»

Nzob ve ndaw roo, maa
bay haña ni nzaa boko
le?†»

³⁵ «Waa, nzob ve ndaw roo,
ha ni fe roo
bay haña ni yi a puo ni
mbolke le?‡»

³⁶ Tusueke le, ferri riw bele
uru saa lu-ε;
ferri riw bele do bay faa
hurusuo-ε ndaw,
a ferri riw bele do bay
tul-e ndaw pi!

Rin dika ba taa be banquo
kpadara.

Amem! Ndad bay haña ni ka
do munu na ki!

12

*Séke simsed ka rii law
Ngerewuru*

¹ Yu-iri, munu ka
Ngerewuru daa law kere
zin naari na, mi bo ri bay
haña ri mbi suo-ri bay yore

ded ha ni ba *fe poy ka do
bay kumnun bod ba taa be
a rii law-ε. Be ndaw roo, a
ba tusue ruo Ngerewuru ka
uru saa bil law-ri ka do nun
haña ri daa na. ² I mboro
nduo ped nzob tukeleri ka
tusiri key na ya, roo le, i ha
Ngerewuru ze ka fere ker
bay baari ba fie, a ha ri nun
nzem fie ka bay haña bo, i
maa keleke fe ka law-ε hii: fe
ka ba kere ndaw, a rii law-
ε ndaw, roo a do bay zadε
nzedem ndaw pi.

³ Bay faa law kere ka
Ngerewuru ha mi na, mi
baa ha ri riw bele: nzob
haa haa le, ka ko suo-ε ba
nzob ka bamba ya. Roo
le, ka ko suo-ε maa bay faa
mbika law ka Ngerewuru ha
ni na. ⁴ I ko, suo naa nzob ka
mbijw key na, nzaa vawkeri
ngji bamba, a ped daa nzaa
vawkeri ka mbijw mbijw na
kara do bod bod. ⁵ Do faa
mbijw munu ndaw, ze naa
ruori na bamba hoy kara,
naa dori ba suo ka mbijw
hoy bay faa zuo zin Zezu
*Krisi. Naari riw bele na,
naa zuori zin ki munu ba
nzaa vaw suo-ri ka mbijw.
⁶ Naa dori bay fe iniri bod
bod ka Ngerewuru ha naari
hoy hoy maa bay zad ped
ka'a hii bay haña naa daari.
Be ze, zadka nzob mbijw
ka sakra naari key, do bay
fe ini yaña bay saa nzaa
Ngerewuru a baa ha nzobri
le, do nun haña ni ka daa
maa bay mbika law ka'a

† 11:34 11.34 Ezay 40.13. § 11:35 11.35 Zob 41.3.

dõke na. ⁷ Zadka nzob kị dõ báy fe ini ká bay dáake ped hã nzobri le, dõ nun haña ni ka dfaa pedke na báy zadε ndaw rɔ! A nzob ká dõ báy fe ini fére nzobri fe laa le, ka fére ri fe na. ⁸ Nzob ká dõ báy fe ini dfaa wãra bo bil law nzobri le, ka dfaa munu na kị. Nzob ká ba nzob haña nzobri fe le, ka dfaa báy law kere ká puluk. Be ká'a ba nzob ndáka faa pol nzobri le, ka dfaa báy faake. A nzob ká ba nzob kókɔ nun síe nzobri laa le, ka dfaa báy suoriya.

⁹ Ndad bay haña law ini taa tusuke ze ka dõ sakra baari. I tunj fe kaayari na ngeren ba fal, a í mgba saw fe kere ze í dfaa. ¹⁰ I kɔ kị ba nzob nun kị munu ba yu kịri ká i hii kị, a í dfaa mbay bo tul kị ba lie ba lew. ¹¹ I nduo kiyaw kiyaw a í dfaake ped hã Ngerembay báy bil law-rì riw bele bo, í ba lay ya. ¹² I dfaa suoriya bay tul fe ká Ngerewuru waa zinj rì ká ì dfaa law-rì te dī nzokdõ na. I ìki law-rì ká bil fe sekeri ká tji tul-rì, a í dfaa nzaa bay kere banquo kpadfara. ¹³ Yu baari ká bil Krisi ká i se síe fe na ì so ri ká dī, a í mgba nzobri ká i vi luo-rì na báy kere. ¹⁴ I sám fe zuɔ tul nzobri ká i dfaa nun-rì tuɔ síe. I sám fe ze ka zuɔ tul-ri bo, ì fád ri ya. ¹⁵ I dfaa suoriya zinj nzobri ká i dõ bil suoriya, a í rε-rew zinj nzobri ká i kaw báy rew. ¹⁶ I zúɔ zinj kị báy kere ba lie ba lew. I sii

sùo-rì ya, roo le, ì kɔ nzobri riw bele ba nzob, a í naa nun nzob mbjw ya. I dī sùo-rì ba nzob nun nzemri ya.

¹⁷ Zadka nzob dfaa fe seke zinj rì le, ì yji í dfaa fe sekeke na zinj ni ká fal-ε ya, roo le, fe kere ze ì dfaa ká nun nzobri riw bele. ¹⁸ Zadka bay dõ, rɔɔ faa bayke dõ fi luo-rì le, ì dfaa kpuru í leke bayke, a í káw dekeke ka zinj nzobri riw bele. ¹⁹ Baari nzobri ká m̀ kɔ rì ba nzob nun-i na, fe seke ká nzobri dfaa zinj rì na, ì puo mbolke sùo-rì ya, roo le, ì ála faa hã Ngerewuru ze ka dfaa herε be ka zinj ri munu ká'a baa dõ bil mbede be mii:

«Mbol fe sekeri ká nzobri dfaa zinj rì na,
ì ála hã m̀ bi kị, mi
vbída gbaa ndaake.

Bi kị ze m̀ púo mbolke ká'a máa tul nzobke na báy*.»

²⁰ Rɔbay, ka yji a baa mii:

«Zadka kɔn se nzob tul ngani bo le,
mu hã ni fe sũm hã ni ka su;
a zadka kɔn mbii ze se ni le,
mu hã ni mbii ka nzo.

Zadka mù dfaa munu le, be ndaw rɔɔ
bawda sahoy a mgbaka ni báy†.»

²¹ Mu hã fe kaaya na ka mba tul-a ya, roo le, mu háw yũm ká tul fe kaaya báy faa fe dfaa kere.

* **12:19** 12.19 Kjiña bol kusol ba sidike 32.35. † **12:20** 12.20 Sim bayri 25.21-22.

13

Dáa vu mbom bo tul nzoɓ rewpuori

¹ Nzoɓ ha ha le, ka daa vu mbom bo tul nzoɓ rewpuori, bay ji le, rewpuo ha ha kara uru saa luu Ngerewuru. Bari ka i kaw tul puori na, ba be ki ze ka daa ri kaw tul karingaw mbay. ² Be mini ze, nzoɓ ka tun ri ngeren le, ka nda puu bay feri ka Ngerewuru mbi nzi-ε ka di na zu. A nzoɓri ka i nda puu bayke na, ba bari ki suo-ri ze i an bay bo tul-ri. ³ Tusueke le, nzoɓri ka i daa fe kere na, i ti daa hje nzoɓ rewpuori ya, roo le, bari ka i daa fe kaaya ze i hje ri. Waa, mu hii bay ha ja hje nzoɓ rewpuori mgba mu ya le? Munu zu le, mu daa fe kere, bo ha ri pisi mu ka di, ⁴ bay ji le, Ngerewuru daa pedke zuo nduo-ri bay ha ja ri soke mu ha mu daa fe kere. Ze bo, zadka mu daa fe kaaya laa le, mu ha hje ka mgba mu, bay ji le, hurusuo ka Ngerewuru ha ri na do bay ha ja ri daake fe seke zin nzoɓ fe daa kaaya. I daa pedke na munu bay kieke here Ngerewuru ka tul nzoɓ fe daa kaayari. ⁵ Sawke mini ze, ndad bay daa vu mbom bo tul nzoɓ rewpuori. Mu daa munu bay duuke here Ngerewuru hoy ya, roo le, mu daa bay faa ker bay bo ka bil law-a ki ndaw ro!

⁶ Sawke mini ndaw ze, i puoke larimbuo, bay ji le,

bari ka i ba nzoɓ rewpuori ka i ha ri puo larimbuo na, ba ped ka Ngerewuru ki daa zuo nduo-ri bay ha ja ri daa bay faake. ⁷ Feri riw bele ka do bay ha ja ri puo nzoɓri na, i puo ri: i puo larimbuo ha nzoɓ mbu larimbuori, a i puo tul feri ka i tuu ha ri na kara ndaw pi. Nzoɓ ka do nun hje ni le, i hje ni; a nzoɓ ka do nun daa mbay bo tul-e laa le, i daa mbay bo tul-e.

⁸ I ha mbol nzoɓ mbiw kara ka do tul-ri ya. Roo le, mbol mgbaka ini zin ki ze ka do tul-ri banu. Nzoɓ ka hii yu-eri le, ka daa feri riw bele ka *bol kusol hii bayke na bay zadε. ⁹ Tusueke le, bol kusolri ka mii: mu ti daa nun pie ya, mu ti ika nzoɓ ya, mu ti ri-riiba ya, mu ti koko nun fe ya, roo bay bol kusol hawri riw bele na, mbu tul-e mbiw hoy ka bil bol kusol ka baa mii: «Mu hii ku-o munu ka suo-o bo ki*.» ¹⁰ Nzoɓ ka hii ku-ε na, ka ti daa fe seke zin ni ya. Be ze, hii ku-o na ba daa feri riw bele ka bol kusol hii bayke bay zadε nzedem. ¹¹ Bil namri ka naa kawri di timbedε key na, ndad bay ha ja naa kori bay kere ndaw ro! Ba nam tuma saa tul nam ro, bay ji le, nam ka Ngerewuru a yaanake naari ngid bele na, ton di munu ba nam ka naa mbikeri law naari na ku mbaa ro.

¹² Sun tilo na do di ya bay zεkre, a ha zad ta ja laa ro

* 13:9 13.9 Soro ped daa Leviri 19.18; Luk 10.25-37.

ze dɔ táj. Munu zu ɛ, náa pónri fe d́aa k̄aya ká bil sun tilo na riw bele ba fal, a náa fáari fe remri ka zúo sùo naari, a náa rúkeri ruy ká bil zad taɲa. ¹³ Náa d́aari fe ká dɔ báy zadɛ munu ká nzobri d́aake fe ká bisie. Náa nzéri báy sùo naari ká tul d́aa k̄on fe k̄aya báy koy him, d́aa fe ìmri báy fe d́aa sahoj ndaw, rɔɔ rɔɔ k̄i báy d́aa sere ndaw pi. ¹⁴ I ha Ngerembay Zezu *Krisi ze ka re mbay ká tul-rì, a í pónj faa ha k̄on naysuo kúo rì ha rì d́aa fe ká law-ε hii na mbáa.

14

I mgba k̄i báy kere í d́aa bay bo tul k̄i ya

¹ Nzob ká mbika law ɛe ngon ya na, ì mgba ni báy kere taɲ máy bay zinj ni ká tul kér bay beri. ² Nzob hane ɛ kɔ a baa mii, báy faa mbika law beri na, beri maa bay sunja feri riw bele; a nzob k̄i ká ngon ká bil mbika law ya laa ɛ, ka san náy san a láa ba vaynay k̄i hoy. ³ Nzob ká sɔ feri riw bele na, ndad bay haɲa ni ka ìm nzob sán náy na ku ya, a nzob ká san náy san laa ɛ, ka d́aa bay bo tul nzob ká sɔ feri riw bele na ya, bay ìi ɛ, be na Ngerewuru ya ni báy kere. ⁴ A ku na waa, mù ba ve ndaw rɔɔ bay d́aa bay bo tul nzob ká ba nzob ped bo ya na ɛ? Ze, fe d́aa be dɔ báy zadɛ, mase báy zadɛ ya hoy kara, ba bay gan tul-e zu. A ɛ, fe d́aa be na

a doko báy zadɛ, bay ìi ɛ, Ngerembay ká ba gan tul-e na, dɔ báy hɔrusuo ká bay sóko ni ká d̄i.

⁵ Robay, nzob hane ɛ ker a baa mii, nam haneri ku na dɔ bod ká nun Ngerewuru kal nam hawri; a nzob k̄i laa ɛ ker a baa mii, namri riw bele na maa ba k̄i mbijw hoy. Ndad bay haɲa nzob haɲa haɲa ɛ, ka kɔ kér bay be ká bil law-ε na ka ta-taɲ. ⁶ Nzob ká kɔ nam hane dɔ bod kal nam hawri na, ka d́aa munu a d́aake mbay bo tul Ngerembay. A nzob ká sɔ feri riw bele na, ka d́aa munu a d́aake mbay bo tul Ngerembay ndaw, a d́aake taambol ha ni bay tul fe sumri na. A nzob ká sɔ feri riw bele ya na kara, ka d́aa munu bay d́aake mbay bo tul Ngerembay, a d́aake taambol ha Ngerewuru ndaw pi. ⁷ Tusueke ɛ, nzob mbijw ká sakra naari key ká kaw báy kumnun báy tul gan sùo-ε na, tiya, a nam hud naari hoy kara, Ngerewuru re mbay ká d̄i ndaw. ⁸ I kɔ, zadka náa káwri báy kumnun báy na, náa káwri bay d́aa ped ha Ngerembay. A zadka náa h́uri laa ɛ, náa sékeri bay vaa káw zinj ni. Ze náa h́uri na hu, mase náa káwri báy kumnun hoy kara, náa bári taa Ngerembay, ⁹ bay ìi ɛ, *Krisi na hu a ȳi a kaw báy kumnun bay bá Ngerembay ká tul nzob h́uderi ndaw, nzob káw báy kumnunri

ndaw pi. ¹⁰ A bo na waa, bay jike roo mù daake bay bo tul yu-ɔ na le? Bay ji ki ndaw roo mù j̄mke yu-ɔ na le? I ko, naari riw bele na, naa dokori pol Ngerewuru bay haɲa ni ka kuɲ sal bay bo tul naari. ¹¹ Ka baa do bil mbede be mii:

«Bi Ngerembay Nzob Káw
 Báy Kumnun na,
 m̄ baa ta-taɲ ha ri mii:
 nzobri riw bele ì húku
 pol-ì,
 nzob haɲa haɲa kara a báa
 ta-taɲ báy nzi-ε mii,
 bi na, m̄ ba Ngerembay*.»

¹² Be mini ze, nzob haɲa haɲa ká sakra naari key na, a k̄iɲa fal fe daa beri sùo-ε k̄i ha Ngerewuru.

Mu daa fe ká'a bíe mbika law yu-ɔ ya

¹³ Munu zu le, naa pónri nzaa nduo daa bay bo tul k̄i na ka gb̄y. A roo le, fe ká do nun haɲa ri mbi nzaa-ri ká d̄i na ze do key: ì daa fe mb̄iw ká'a daa ha yu baari te bal-ri ká d̄i, ha ri daa feyaa ya. ¹⁴ Bi le, zúo ziɲ Ngerembay Zezu na daa ha m̄ ko ba tusue mii, fe s̄um ká ba j̄m ká bay sa-saɲ báy tul gaɲ sùo-ε na mb̄iw tiya. A ze bo, zadka nzob k̄i ker a baa mii, fe s̄um key na ba fe saɲke le, feke na vi ba fe saɲke bay tul-e be k̄i zu. ¹⁵ Bo na, zadka mù bíe bil law yu-ɔ báy faa fe s̄um bo ká mù s̄u na le, mù daa fe báy faa law ini mb̄aa ro

zu. Yu-ɔ ká *Krisi hu bay tul-e na, mu daa ha ni ka ziɲ bíe bay tul fe s̄um bo hoy ya! ¹⁶ Fe ká ì ko ba fe kere na, ì daa ha ni ka ba faa haɲa nzobri báake bay ndaya se tul-ri ya, ¹⁷ bay ji le, nzobri ká Ngerewuru re mbay ká tul-ri na, fe ká Tem Law Pie ha ni m̄gba law-ri na ba daa fe báy zadε ndaw, káw dekeke ndaw, roo daa suoriya ndaw, bo ba fe s̄um báy fe nzoko ya. ¹⁸ A nzob ká daa ped ha Krisi báy nduo ped ká mini key na, ka rii law Ngerewuru ndaw, a nzobri hoy kara, hii bayke ziɲ ni ndaw pi.

¹⁹ Munu zu le, naa nzáari faa fe ká'a daa ha dekeke doke sakra naari ndaw, fe ká'a sóko naari ha naa ngónkeri ká bil mbika law ba pola pola ndaw pi. ²⁰ Mu bíe ped Ngerewuru báy faa fe ká mù s̄u hoy ya. Ba tusue k̄i, fe s̄umri riw bele na maa suɲa, roo le, suɲa fe haɲe ká'a daa ha nzob haɲri daake feyaa na do ba fe ká ndaya. ²¹ Pón suɲa náy ndaw, nzoko him ndaw, roo báy feri riw bele na, ndad mba daa ha yu-ɔ lieke bo bil feyaa na. ²² Fe ká mù ko ká bil w̄ara law-a ba fe kere báy faa mbika law na, mu kóro do bil law-a ká sakra bo báy Ngerewuru. Nzob ká daa fe ká law-ε ruu ni ká d̄i ya na, suoriya ba taa be. ²³ A roo le, nzob ká law-ε ruu ni bay tul fe s̄um, roo a mbi feke a

* 14:11 14.11 Ezay 45.23.

sù ɛ, bay do tul-e, bay ji ɛ, ka daa báy faa kér bay kere ká uru saa bil wàra law-ε na ya. Feri riw bele ká nzob daa báy kér bay ká uru saa bil wàra law-ε ká ruu ni ká dī na, ba feyaa.

15

I mgba kị báy kere munu ká Krisi daa zinj rì

¹ Naari ká náa ngónri ká bil mbika law ro na, ba ped naari ká bay sóko nzobri ká i ngon ká bil mbika law bari ya báy na, bo náa nzáari fe ká rii law naari hoy ya. ² Ndad bay haña nzob haña ká sakra naari key na, ka nzaa fe ká'a ndád yu-ε, a so ni ká dī ha ni ngónke ká bil mbika law be ba pola pola. ³ I ko, *Krisi kị sùo-ε kara nzaa faa fe ká rii law-ε hoy ya, roo ɛ, seke fe tji tul-e munu ká nzob mbiw baa bayke do bil mbede Ngerewuru mii: «Tjiri ká nzobri tjiri mù bo Ngerewuru na, yji a zuo tul-i*.» ⁴ Ze ferri riw bele ká i daa bayke do bil mbede Ngerewuru pola na, i daa do bay féreke naari fe, bay haña bo, báy faa iki law ndaw, daa wàra bo bil law ndaw ká náa yaari bayke na, náa dáakeri law naari nzokdo ka te tul fe ká Ngerewuru waa bayke bay tul naari na. ⁵ Ndad bay haña Ngerewuru ká ba nzob

daa wàra bo bil law nzob ndaw, a ha sùu law ha nzob ndaw na, ka daa ha kér bay baari ka maa kị, ha rì káwke báy kere zinj kị ba lie ba lew munu ká Zezu Krisi hij bayke na. ⁶ Be mini ze, baari riw bele na, i pisi be ká'a ba Baa Ngerembay naari Zezu Krisi báy law máa kị ndaw, kusol máa kị ndaw pi.

⁷ Munu zu ɛ, i mgba kị báy kere munu ká Krisi mgba rì báy kere ha ni ba fe rin dika Ngerewuru. ⁸ Mi baa ha rì ba tusue: Krisi na vi ba nzob ped Zibri bay daake fe ká Ngerewuru waa zinj bulu bari na ha ni ka o báy zadε bay kieké mii, Ngerewuru na do tul bay be. ⁹ Robay, ka vi bay haña nzobri ká i ba Zib ya na, i pisi Ngerewuru bay tul law kere be, munu ká i daa bayke do bil mbede Ngerewuru mii:

«Bi na, mi pisi mù ká saw nzobri ká i ba Zib ya, mi dika sim mí gólke rin mbay bo!»

¹⁰ Robay, i baa do bil mbede be mii:

«Baari saw nzobri ká i ba Zib ya na,

i daa suoriya zinj nzobri ká Ngerewuru nan ri do bod ba taa be.»

¹¹ I daa do bil mbede na robay mii:

«Baari saw nzobri riw bele ká i ba Zib ya na, i pisi Ngerembay!

* 15:3 15.3 Simri 69.10. † 15:9 15.9 Simri 18.50. ‡ 15:10 15.10 Kijja bol kusol ba sidike 32.43; Ezay 66.10.

Ndad̄ bay haɲa saŋ nzoɓri
riw bele,
d̄i sim í d̄áake riɲ d̄ika
bo tul-eŋ!»

12 Ezay nzoɓ yaɲa bay saa
nzaa Ngerewuru baa ndaw
mii:

«Vu bulu David* mbjw
munu a vika.

Be na, a réke mbay ká tul
saŋ nzoɓri ká i ba Ziɓ
yá;

le i d̄áa law-ri te tul-e
nzokdo†.»

13 Be ze, ndad̄ bay haɲa
Ngerewuru ká ba nzoɓ haɲa
law nzoɓ te tul-e nzokdo
na, ka ha suoriya ka mbaa
bil law-ri gbay gbay, a ha
dekeke be ka sad̄ zɲ ri ndaw
báy faa mbika law baari,
bay haɲa ri ba nzoɓ d̄áa
law te tul-e nzokdo báy faa
hurusuo Tem Law Pie.

*Pol ɔɔ bie ped̄ be ká Azi,
a waa bay varu k̄i*

14 Yu-iri, bi k̄i s̄uò-i kara
m̄i k̄o mii: baari na law kere
mbaa bil law-ri gbay gbay, í
k̄o saŋ feri riw bele ndaw, a
í maa bay haɲa k̄i nzaa boko
ndaw pi. 15 Ze munu h̄oy
kara, zad̄ h̄ane ká bil mbede
ni ká m̄i d̄aa ha ri key na,
m̄i s̄uɔ law-i mí tokro tem
law-ri ká tul feri ká i k̄o pola
na. M̄i d̄aa munu bay tul law
kere ká Ngerewuru d̄aa zɲ
m̄i, 16 a náa m̄i d̄o bod̄ ba
koy ped̄ Zezu *Krisi bay tul
saŋ nzoɓri ká i ba Ziɓ ya. A
bi le, m̄i mbi s̄uò-i mí d̄áake

ped̄, a mí káake káa Bay
Kere Ngerewuru bay haɲa
bo, nzoɓri ká i ba Ziɓ ya
na, i víke ba nzoɓri ká i
rii law Ngerewuru, munu ba
*fe poy ká rii law-ε, í ba nzoɓ
ká *taɲ kad̄ kad̄ báy faa Tem
Law Pie.

17 Be mini ze, báy faa zúo
zɲ Zezu Krisi na, m̄i maa
ndáka giri s̄uò-i ká tul ped̄
Ngerewuru ká m̄i d̄aa na.

18 Tusueke le, zad̄ka m̄i uru
mí baa bay feri ku na, ba
bi ze m̄i d̄aa báy h̄urusuo-
i ya, roo le, ba Krisi ze d̄aa
fekeri báy faa bi, bay haɲa
nzoɓri ká i ba Ziɓ ya na,
i d̄áake vu mbom bo tul
Ngerewuru. Ka d̄aa báy faa
bay biri ndaw, ped̄ d̄aa biri
ndaw, 19 báy h̄urusuo Tem
Law Pie ká tina s̄uò-ε báy
faa fe d̄aa sanri ndaw, báy
feri ká mba kók̄o ndaw pi.
Be mini ze, m̄i ka-káa Bay
Kere ká se tul Krisi na mí
séke báy zad̄ri riw bele, tii
saŋke saa Zuruzalem kpuru
t̄i kudu zad̄ ká Iliri. 20 Roo
le, m̄i mbi s̄uò-i mí ka-káa
Bay Kere Krisi ká zad̄ri ká
nzoɓri laa ká d̄i ya báy k̄i
h̄oy. M̄i d̄aa munu bay k̄ay
fal ped̄ ká nzoɓ k̄i d̄aa ro
na ya. 21 M̄i hii bay haɲa ni
ka d̄o munu ká i d̄aa d̄o bil
mbede Ngerewuru mii:

«Bari ká nzoɓ ka-káa bay be
ha ri ya báy na, i kók̄o
ni;

a bari ká i laa soro bay

§ 15:11 15.11 Simri 117.1. * 15:12 15.12 Báy nzaa gerek na, i d̄aa ba «vu
bulu Izay,» roo le, Izay (Zese) na ba baa David. † 15:12 15.12 Ezay 11.10. Ká
zad̄ ni key na, Ezay baa bay ká se tul Krisi. ‡ 15:21 15.21 Ezay 52.15.

be ya báy na, ì láa káa bay be#.»

²² Be ze, ba fe ká hiyeŋ faa baŋguo ha mĩ séke luo-rì ya.

²³ Roo le, timbede key na, mĩ ɔɔ bie ped bi ká bil kudu zadri key na ro. Munu ká ba d̄ɛ lew hoy mĩ daa kon séke bay vaa kókɔ rì na, ²⁴ mĩ hii bay séke t̄ii tul-rì báy nam ká mĩ kálke ba Espay. Tusueke le, kál bi ba lew na, mĩ ker bay vaa kókɔ rì ha rì so mĩ báy faa varu bi na. Mĩ naaŋa tul-rì nam maa fe ha sáy kókɔ rì na, ka nda siri nd̄ii ndaw ɔɔ mí kál báy.

²⁵ Timbede key le, mĩ se ba Zuruzalem bay tul ped nzoɔ mbika lawri ká i kaw di na,

²⁶ bay ji le, nzoɔ mbika lawri ká kudu zad ká Maseduwan báy Akayi na, i mbi nzaa-ri bay mbú fe bay sókoke nzoɔ kukuri ká i do sakra nzoɔ mbika lawri ká Zuruzalem na. ²⁷ Bari na, i uru báy law hiiya bari k̄i bay mbú fe; a ze munu hoy kara, ba ped ká do tul-ri bay haŋa ri daa, bay ji le, bari ká i ba Zib ya na, Zibri ká i ba nzoɔ mbika lawri ká Zuruzalem na, i so ri báy faa káa Bay Kere ha ri z̄inke fe s̄ami Ngerewuru z̄inj ri mb̄iw hoy. Munu zu le, bari ká i ba Zib ya na hoy kara, i sókɔ Zibri na báy feziŋa bari. ²⁸ Be ze, zadka mĩ ɔɔ bie ped key, a mí vaa daa fe mbú na zuo nduo nzoɔkeri le, mĩ kál báy faa tul-rì ndaw ɔɔ mí se Espay na báy. ²⁹ Ze, mĩ ko ndaw, zadka mĩ t̄ii tul-rì le, mĩ t̄ii

báy bawda fe s̄ami Kriŋi.

³⁰ Ze yu-iri, fe ká mĩ bo r̄i ká di báy riŋ Ngerembay naari Zezu Kriŋi ndaw, báy law ini ká Tem Law Pie ha naari ndaw na ze do key: ì daa nzaa bay kere bay tul-i ká pol Ngerewuru, ì rúke ruy z̄inj mĩ. ³¹ I daa nzaa bay kere bay haŋa mĩ t̄ii ká bil nduo nzoɔ law ŋɔŋɔri ká Zude na, bay haŋa bo, fe mbúri ká mĩ séke ba Zuruzalem na, nzoɔ mbika lawri ká di i yaa báy suoriya. ³² Be ndaw ɔɔ, zadka Ngerewuru hii le, mĩ t̄ii tul-rì báy bawda suoriya, a mí yaa ɔmi ká sakra baari. ³³ Ndad bay haŋa Ngerewuru nzoɔ haŋa dekeke ha nzoɔ na, ka sád z̄inj r̄i riw bele. Amem! Ndad bay haŋa ni ka do munu na k̄i.

16

Pol hii soko ha nzoɔ mbika lawri ká Róm

¹ Yu-iri, tinam naari Febe ká ba nzoɔ ped Ngerewuru ká sakra nzoɔ mbika lawri ká i mbu tul k̄i ká Sankere na, ka se ba luo-rì vaw.

² Zadka'a se le, mĩ kod r̄i bay haŋa r̄i m̄gba ni báy kere báy riŋ Ngerembay naari Zezu *Kriŋi faa mb̄iw munu ká baari nzoɔ Ngerewururi i dáake z̄inj k̄i na. I so ni ká tul feri riw bele ká'a se sieke ká luo-rì, bay ji le, be k̄i suo-ε na, ka so nzoɔri ŋḡi-ŋḡi ndaw, a bi hoy kara ka so mĩ ndaw pi.

³ I hii soko hã Prisol báy waa be Akilas ká i ba bãw ped bi ká bil ped Zezu Krisi.

⁴ Bari na, i nzũu sım bari do guma ndaw rɔɔ í yãake mĩ. Ba bi huo-i hoy ze mĩ yji báy taambɔl ha ri ya, roo ɛ, ba nzob mbika lawri ká i mbũ tul kị báy zadri bod bod riw bele ká i ba saw Zib ya na kara, i daa munu ndaw. ⁵ I hii soko hã nzob mbika lawri ká i mbũ tul kị ká luo-ri na. I hii soko hã Epayned ká mĩ hii ni bamba na ndaw. Be na, ka ba titire nzob ká'a mbi law-ε hã Krisi ká kuđu zad ká Azi. ⁶ I hii soko hã Mari ká daa ped bamba bay tul-rĩ na. ⁷ Andoronikus báy Zuniyas ká i ba nzob ini bi ká búru kịri buru naa hul sal mbjw na, i hii soko ha ri. Bari na, i ba *nzob ndáy nzaapedri ká nzobri daa mbay bo tul-ri, a í mbi law-ri hã Krisi pola hã mĩ.

⁸ I hii soko hã Ampiliyatus, be ká mĩ kɔ ni ba nzob nun-i báy faa law ini Ngerembay.

⁹ I hii soko hã Urbε, be ká'a ba bãw ped naari ká bil ped Krisi, rɔɔ Estakis ká mĩ hii ni bamba na. ¹⁰ I hii soko hã Apeles; ká bil kóko seke fe hoy kara ka mgba mbika law-ε ηγο-ηγοη ká tul Krisi na. I hii soko hã nzob bil hul Arisitobulri ndaw. ¹¹ I hii soko hã nzob ini bi Erodiɔn. I hii soko hã nzob bil hul Narsiseri ká i daa law-ri bo tul Ngerembay naari. ¹² I hii soko hã Tirifen báy Tirifoz, bari ká i daa sũo-ri taa tom ká bil ped Ngerembay, rɔɔ

tinãa Persid, be ká'a daa ped bamba hã Ngerembay ndaw na. ¹³ I hii soko hã Rufusi ká daa ped ndad bamba hã Krisi, rɔɔ í hii soko hã mi-ε ká do munu ba máa ndaw na. ¹⁴ I hii soko hã Asinkrid ndaw, Felegon ndaw, Ermes ndaw, Patorobas ndaw, Ermes ndaw, rɔɔ báy yũ-iri riw bele ká i do ziη ri na ndaw pi. ¹⁵ I hii soko hã Filolok báy Zuli, Nere báy tini-ε ndaw, rɔɔ í hii soko hã Olimpás báy nzob taa Ngerewururi riw bele ká i do ziη ri na. ¹⁶ I mgba kị girik girik í úl suku kị, í hii soko lik lik hã kị ba lie ba lew. Nzob mbika lawri riw bele ká i mbũ tul kị í kaw zad ni key na, i hii soko ha rĩ.

Jrɔ bie nzaa boko Pol

¹⁷ Yũ-iri, mĩ bo rĩ bay haηa rĩ nze báy sũo-rĩ bay tul nzobri ká i daa hã téke bil kị do na. Nzobkeri ku na i daa hã nzobri wũru faa kere báy faa fe fere bari ká do bod báy Bay Ngerewũru ká i yaa pola na. Bari na, i mgbãηra ri ya, ¹⁸ bay ji ɛ, kịri nzobri ká mini key na, i nzaa bil-ri kị hoy bo, i daa ped hã Ngerembay naari *Krisi ya. Báy faa nzaa ráa bay bari ndaw, báy bay ká tị rɛm rɛm ká nzaa-ri ndaw na, i úlake nzobri ká nun-ri nze ya. ¹⁹ Baari laa ɛ, vu mbom ká i daa bo tul Ngerembay na, nzobri riw bele kɔ-kɔ. Be ze, mĩ daake suoriya bay tul-rĩ, a mí hii bay haηa rĩ ba

nzob nun nzemri ká se tul fe dáa kere, a í do ba nzobri ká *taŋ kad kad se tul fe kaaya. ²⁰ Ngerewuru ká ba nzob haŋa dekeke ha nzob na, waka ya hoy le, ka'a bíe hurusuo *Satan ha ri reŋ ni báy bal-ri. Ndad bay haŋa law huoke Ngerembay naari Zezu Kisi ka sád zinj ri!

²¹ Timote ká ba baw ped bi na, ka hii soko ha ri, roo nzob ini biri ká ba Lusiyus báy Zason roo Sosipater hoy kara, i hii soko ha ri ndaw pi. ²² A bi Tertus ká Pol ha mi vbie mbede key kara, mi hii soko ha ri báy rin Ngerembay ká mbu naari mbiw hoy na. ²³ Gayus ká yaa mi naa hul be na, ka hii soko ha ri ndaw. Ká puo be ze nzob mbika lawri mbu ki ká di. Erasi, be ká'a ba nzob koro lari ká bil ngerepuo key na, ka hii soko ha ri ndaw, yu naari Kartus kara hii soko ha ri ndaw pi. ²⁴ [Ndad bay haŋa law kere Ngerembay naari Zezu Kisi ka sád zinj ri riw bele. Ndad bay haŋa ni ka do munu na ki.]

*Rin dika ba taa
Ngerewuru ki mbiw hoy*

²⁵ Náa dáari rin dika bo tul Ngerewuru! Be na, ka maa bay haŋa hurusuo ha ri doke tul mbika law baari, munu ká bayke do bil kaa Bay Kere ká mi kaa na. Ba kaa Bay

Kere ká se tul Zezu *Kisi, a kie naari fe ká Ngerewuru daa do zad muni ba de lew hoy*.

²⁶ A roo le, timbede ka tina feke do zad hie gbay gbay báy faa bay ká *nzob yaŋa bayri saa nzaa Ngerewuru daa do bil mbede na, maa báy bol nzaa Ngerewuru Nzob Káw Baŋguo, bay haŋa saw nzobri riw bele tuuke ni bo, í dáake law-ri bo tul-e a í dáake vu mbom bo tul-e ndaw.

²⁷ Ngerewuru huo-ε ká ba nzob nun nzem na, rin dika ba taa be mbiimbam báy mbiimbam baŋguo báy faa Zezu Kisi. Amem! Ndad bay haŋa ni ka do munu na ki†.

* **16:25** 16.25 Fe ká Ngerewuru daa do zad muni ba de lew na, ba haŋa Zibri báy nzobri ká i ba Zib ya na i zúo zinj ki í vi ba nzob ká mbiw báy faa dáa law bo tul Zezu Kisi. † **16:27** 16.27 Róm 16.25-27 key na, taw mbede haneri i daa do zadri bod bod: fal 16.24, mase fal 14.23, mase fal 15.33.

1 Koręteri

Titire mbede ká Pol đaa / ha nzoḅ mbika lawri ká Koręte

*Bay ká se tul ferri ká do bil
mbede ni key*

Mbede key na Pol đaa ha nzoḅ mbika lawri ká be kị ka đaa ri do ngerępuo ká Koręte. Bil sewke ku na, Koręte ba ngerępuo luye ká kudfu zad ká Akayi. Ba ngerępuo ká riṅ-ε mgba ḅamba bay tul fe hieri ká đí, bay tul fe saw puo bari Gerękri ndaw, wuru púo bari ndaw, rɔɔ fe đaa nun pie bari riw bele ndaw pi.

Bay tul ped đaa bari ká mini key na ze, bari ká i ba nzoḅ mbika law fieri ká i ngɔṅ ya rɔḅay na, do nun haṅa ri nzaa faa í se simsed kere ká maa báy káa Bay Kere na ndaw rɔ! Sawke mini ze, i đaa mbede í vbike Pol bay haṅa ni ka ha ri nzaa boko ká se tul yaṅa kị ndaw, se tul náy ká i púoke fe ha wururi ndaw, se tul fe ká do nun đaa ká pol nzoḅ mbika law haṅwri ndaw, rɔɔ se tul fe iniri boḁ boḁ ká Tem Law Pie ha nzoḅri ndaw pi. Pol yjṅra báy bay ha ri, rɔɔ a tina bay haṅwri zuo polri: đaa sere ká tul kị ká sakra nzoḅ mbika lawri ndaw, fe đaa nun pie bari ndaw, mgbaka yu-ɔ bay séke ni luo nzoḅ kún sal bayri ndaw,

káw nzaa fe sụm Ngerembay ndaw, rɔɔ tịi saa luo huḁ ndaw pi. Ká bil fe niri key riw bele na, Pol hii bay baa mii, simsed nzoḅ mbika lawri na, ba law ini.

Maa bayri ká do bil-e

Téke bil kị ká do sakra nzoḅ mbika lawri: 1-4

Nzoḅ mbika law haṅeri ká simsed bari ndaya: 5-6

Bay ká se tul yaṅa kị: 7

Káw báy tul nzoḅ mbika law na, faa tabelemke do đí: 8-10

Haṅa ferri do báy zadε zadε ká zad mbụ kị, rɔɔ law ini: 11-14

Bay ká se tul tịi saa luo huḁ: 15

Fe mbụ, faa varu ká Pol leke, rɔɔ báy soko be: 16

Soko ká Pol hii ha ri

¹ Bi Pol ká Ngeręwuru đí mị báy faa law hiiya be ha mị ba nzoḅ ndáy nzaaped Zezu *Krisi na, búru yu búru Sosten búru đaa mbede key na, búru hiike soko ha ri ² baari nzoḅ mbika lawri ká i mbụ tul kị ká ngerępuo ká Koręte. Mị đaa mbede key na ha ri baari ká Ngeręwuru náa ri do boḁ báy faa zúo zij Zezu Krisi, a đí ri bay haṅa ri kaw ba nzoḅ taa beri. Mị đaa mbede na ha bari riw bele ká i kaw zad kịri riw bele ká i ruo Zezu Krisi Ngerembay naari, be ká'a ba Ngerembay bari ndaw, rɔɔ Ngerembay búru ndaw pi na. ³ Ndad bay haṅa law huoke báy đekęke taa Baa naari Ngeręwuru

báy Ngerembay Zezu Kriſi ka sáf zinj rĩ.

Pol daa taambol ha Ngerewuru

⁴ Mĩ daa taambol banquo ha Ngerewuru bay tul law kere ká'a daa zinj rĩ báy faa zúo zinj Zezu *Kriſi. ⁵ I kó, báy faa be na, Ngerewuru ha rĩ fe iniri riw bele: hayri ká ba gosi báa bayri riw bele ndaw, roo fe kókori kara riw bele ndaw pi na. ⁶ Saw bay Kriſi ká buru tina ha rĩ na bar saw ngon kpay kpay ká sakra baari ⁷ ká i kaw i giyan nam Ngerembay naari Zezu Kriſi ká'a yi a vi na, ha fe ini mbijw kara ka puo rĩ ya. ⁸ Ba be na kị ze, a haņa rĩ bar saw ngon kpay kpay kpuru tị óro bie nam na, bay haņa bo, nzob mbijw mini kara maa bay daa bay bo tul-rĩ báy nam ká Ngerembay naari Zezu Kriſi a yi a vi na ya. ⁹ Tusueke le, Ngerewuru ká di rĩ bay haņa rĩ zúo zinj Vi-e Zezu Kriſi Ngerembay naari na, ka do tul bay be ká'a waa na.

Téke bil kị ká do sakra nzob mbika lawri

¹⁰ Yu-iri, mĩ kod rĩ báy rinj Ngerembay naari Zezu Kriſi: i ha law-rĩ ka maa kị mbijw ha téke bil kị ka ti sakra baari ya, i zúo zinj kị báy faa kér bay ká mbijw, i ha nzaa-rĩ ka maa kị. ¹¹ Yu-iri, mĩ baa munu, bay ji le, nzob ini Koloweri vi baa ha mĩ mii, rođ kị do sakra baari. ¹² Bay ká mĩ hii bay báa key

na, nzob hane baa mii: «Bi mĩ ba taa Pol,» nzob kị baa mii: «Bi mĩ ba taa Apolos,» nzob kị bod robay baa mii: «Bi mĩ ba taa Piyer,» a nzob kị robay baa mii: «Bi mĩ ba taa *Kriſi.» ¹³ Waa, le Kriſi na wal sùo-ε bod bod ro le? I baa ha mĩ laa, waa, ba bi Pol ze i ber mĩ do tul puu say huf bay tul-rĩ le? Mase, i daa tul-rĩ nduo mbii báy rinj bi Pol na le? ¹⁴ Mĩ daa taambol ha Ngerewuru, bay ji le, mĩ daa tul nzob mbijw kara nduo mbii ká sakra baari ku ya, ba Krispus báy Gayus huori hoy ze mĩ daa tul-ri nduo mbii. ¹⁵ Be ze, nzob mbijw mini kara ka baa mii, beri daa tul beri nduo mbii báy rinj-i na ya. ¹⁶ Aa, ba tusue kị, nzob ini Estefanasri kara, mĩ daa tul-ri nduo mbii, bieri le, mĩ daa tul nzob kị nduo mbii kara, mĩ kó mbaa. ¹⁷ Bay daa tul nzobri nduo mbii ze Kriſi pie mĩ vi bayke ya. Roo le, ka pie mĩ ha mĩ ka-kaa Bay Kere be. A kaa bayke ku na, mĩ kaa báy nzaa ráa bay, mase báy nun nzem nzob ya, bay haņa bo hurusuo huf Kriſi ká tul puu say huf na, ka do ba fe ká gor hoy ya.

Nun nzem ká tusiri báy nun nzem taa Ngerewuru

¹⁸ Tusueke le, kaa bay huf *Kriſi ká tul puu say huf na, do ba fe kòkò ká nun nzobri ká i se ba faa zad bie. Roo le, naari ká náa dori faa pam ro na, bayke na do ba hurusuo Ngerewuru.

19 I kɔ, Ngerewuru baa do bil mbede be mii: «Nzobri ká i ba nzob nun nzem na, mi bíe nun nzem bari na kpukdu kpukdu, a nzobri ká i ba nzob fe kókori kara, mi haŋa fe kókori bari na do ba fe ká gor hoy*.» 20 Zadka do munu ku waa, nzob nun nzem na a baa mina robay le woo? A waa, nzob ká kɔ *bol kusol ta-taŋ na, a baa mina robay le woo? Waa, nzob máy bayri ká tusiri key na, i baa mina robay le woo? Nun nzem nzob tukeleri key na, Ngerewuru ha ni do ba fe kòkò. 21 I kɔ, báy faa nun nzem Ngerewuru na, nzob tukeleri key i maa bay tuuka ni báy faa nun nzem bari na ya. Sawke mini ze, rii law Ngerewuru bay yaŋa nzobri ká i daa law-ri bo tul-e báy faa kaa bay ká nzobri kɔ ba fe kòkò hoy na†. 22 Zibri na, i vbi fe saŋ ze bay kókò, a Gerekri laa le, i nzaa nun nzem. 23 A naari laa le, naa kaari kaa Krisi ká i ber ni do tul puu say hud. Ba fe ká do ba ngud puu teke bal Zibri, a nzobri ká i ba Zib ya laa le, i kɔ ba fe kòkò ká nun-ri. 24 Roo le, bari ká diw Ngerewuru di ri na, i ba na Zib, mase i ba na Zib ya kara, Krisi na kie hurusuo Ngerewuru ndaw, a kie nun nzem be ndaw pi. 25 Fe daa Ngerewuru ká nzobri kɔ ba fe kòkò na, nze mba nun

nzem nzobri ká tusiri key, a hurusuo Ngerewuru ká i kɔ do dek dek na kara kal tul hurusuo nzobri ká tusiri key ndaw.

26 Yu-iri, i kér se tul dol baari ká pola ká Ngerewuru dike ri na i kɔ. Ká sakra baari na, nzob nun nzemri ngji ya, nzob hurusuori ngji ya ndaw, a nzob luyeri hoy kara, i ngji ya ndaw pi. 27 Roo le, Ngerewuru nan bari ká nzob tusiriri key kɔ ri ba kòkò na bay daake sahoý bo nun nzob nun nzemri; a nan bari ká nzob tusiriri key kɔ ri ba nzobri ká hurusuo-ri tiya dek dek na, bay daake sahoý bo tul nzobri ká i do báy hurusuo; 28 a nan bari ká nzob tusiriri kɔ ri ba fe vbuka bo bisuy, a i kɔ ri ba fe im, rɔɔ i kɔ ri ba fe ya na, bay haŋa bari ká nzobri kɔ ri ba nzob luye na, i vi ba nzobri ká i do gor hoy. 29 Be ndaw rɔɔ, nzob mbijw mini kara maa bay ndaka giri sùo-ε ká pol Ngerewuru ya. 30 Ba be ki ze, ka ha ri zuo zij Zezu Krisi, a ha naa viri ba nzob nun nzemri. Báy faa be na, Ngerewuru naake bay ká tul naari ha naa dori nzedem ká nun-ε, a tina naari saa bil koy feyaa a ha naa dori bod ba taa be. 31 Be ze, munu ká i daa do bil mbede Ngerewuru mii: «Nzob ká hii bay ndaka giri sùo-ε le,

* 1:19 1.19 Ezay 29.14. † 1:21 1.21 Nzobri ká i ber ri do tul puu say hud na, Zibri ker i baa mii, ba nzobri ká bebi Ngerewuru bo tul-ri. I baa mii, daa law bo tul nzob ká munu ku na ba fe im ká ndaya bamba tasiri. Be ze, daa ha hud Krisi na do ba ngud puu bay tul Zibri. ‡ 1:31 1.31 Zeremi 9.23.

ka nda giri bay tul fe ká Ngerembay daa‡.»

2

Káa bay Pol ká Koręte

¹ Yu-iri, zadka mĩ se luo-ri bay ka-káa tusue Bay Ngerewuru ká do zad muni ha ri na, mĩ baa bay báy nzaa ráa bay, mase báy nun fe kóko bi ya, ² bay ji le, mĩ mbi nzaa-i ká di pola hoy báy dol bi ká sakra baari, bay baa bay se tul nzoḅ mbjw hoy ká ba Zezu *Krisi, be ká i ber ni do tul puu say hud. ³ Bi na, zadka mĩ se luo-ri na, hurusuo-i tiya dek dek, hje daa mĩ mí tḅ gbalabala. ⁴ Fe ká mĩ fere nzoḅri báy bay ká mĩ ka-káake na, mĩ baa báy faa gosi bayri báy nun nzem bay kúoke nzoḅri ya, roo le, ba hurusuo Tem Ngerewuru ze daa ha bayke mgba law-ri. ⁵ Be ndaw roḅ, mbika law baari na, a doko tul nun nzem nzoḅ hoy ya, roo le, a doko tul hurusuo Ngerewuru.

Nun nzem taa Ngerewuru

⁶ A buru na hoy kara, buru ka-káa bay nun nzem na ha nzoḅri ká i ngḅḅ ká bil mbika law. Roo le, ba nun nzem ká tusiri key ya ndaw, nun nzem nzoḅ hurusuori ká i re mbay ká tusiri key, ká i do séke ba zad bíe ya ndaw pi. ⁷ Nun nzem ká buru ka-káake na, ba nun nzem Ngerewuru ká do zad muni kpuru tji timbede key báy.

Ba nun nzem ká Ngerewuru mbi nzi-ε ká di pola ndaw roḅ tusiri do báy na, bay haḅa ni ka do ba fe riḅ dika naari. ⁸ Nun nzemke ku na, mbay ká tusiri key ká'a kóko sawke ko na, tiya, bay ji le, ba fe ká i ko sawke ko zu le, i ti ber Ngerembay Nzob Riḅ Dika Luye na do tul puu say hud ya. ⁹ Lee, feke do munu ká i daa bayke do bil mbede Ngerewuru mii:

Fe ká nun nzoḅ ko ya ndaw, fe ká suku nzoḅ laa ya ndaw, fe ká nzoḅ ker bayke ndji mini kara ya ndaw na, feke na ku ze Ngerewuru leke do bay tul nzoḅri ká i hii ni.*

¹⁰ A le, ba naari ze Ngerewuru ha nun naari taḅ ká di báy faa Tem be, bay ji le, Tem na ar saw feri vbad vbad riw bele, ze kér bay Ngerewuru ká do zad muni na hoy kara, ka ko sawke ndaw. ¹¹ A ku na waa, nzoḅ ve ndaw roḅ a kóko kér bay nzoḅ na le? Nzoḅ mbjw ti kóko ya; ba tem ká do bil law nzoḅke na kji hoy ze a kóko. Do faa mbjw munu ndaw, kér bay Ngerewuru na nzoḅ mbjw mini kara maa kóko sawke ya; ba Tem Ngerewuru kji huο-ε hoy ze ko. ¹² Naari na, Tem ká náa dokeri na ba tem nzoḅ tukeleri key ya, roo le, ba Tem ká uru saa luo Ngerewuru, bay haḅa bo náa kokeri saw feri riw bele ká Ngerewuru ha naari

* 2:9 2.9 Ezay 64.3; Zeremi 3.16.

báy law kere ɓe. ¹³ Be ze, zadka ɓuru ɓaa ɓay fe niri key ha nzobri na, ɓuru ɓaa ɓáy nun nɛm nzob ya, roo le, ɓuru ɓaa ɓáy faa feri ká Tem Ngerewuru fere ɓuru. Be mini ze, ɓuru tina saw fe tusue taa Tem Ngerewuru ha nzobri ká i do ɓáy Temke ná.

¹⁴ Nzob ká do ɓáy Tem Ngerewuru ya na, ka maa bay yaana tusue bay ká uru ká luo Temke na ya. Fekeri ku na, nzobke ko ba fe kòko hoy ká nun-ε, a maa bay kóko sawke ya, bay ji le, nzob ká do ɓáy Tem Ngerewuru ndaw roo, maa bay kóko sawke ɓáy. ¹⁵ Nzob ká do ɓáy Tem Ngerewuru na, ka maa bay békle saw feri riw bele, le, nzob maa bay ɓál ni ya. ¹⁶ I daa do bil mbede Ngerewuru mii:

«Nzob ve ze ko kér bay Ngerembay le?

Nzob ve ndaw roo maa bay haɗa ni nzaa boko le†?»

Roo le, naari na, Tem Ngerewuru ha náa kóri kér bay Krisi.

3

Nzob ped Ngerewuru

¹ Yu-iri, tusueke le, mi maa bay ɓaa bay zinj ri munu ká nzobri ká Tem Ngerewuru nda faa pol-ri na ya, roo le, mi ɓaa bay zinj ri munu ɓa nzobri ká i su ɓáy tul-ri, a i ɓa led tupenri ɓáy faa daa law bo tul *Krisi. ² Sawke

mini ze, fe ká mi fere ri na do faa mbijw munu ɓa wan ká i ha ledri aw, bo do munu ɓa ngaw ya, bay ji le, hurusuo-ri maa bay réke ngaw ya ɓáy. Ze timbede key kara i maa ya ɓáy, ³ bay ji le, ɓaari na i do munu ɓa nzobri ká i su ɓáy tul-ri. I ko, zadka daa sere ɓáy roo kɛ do sakra ɓaari na waa, i kie suo-ri ɓa nzobri ká i su ɓáy tul-ri na ya zu le? A ku waa, sirmed ɓaari na do munu ɓa sirmed nzob keleri na ya le? ⁴ Zadka nzob ɓaa mii: «Bi mi ɓa taa Pol» mase «Bi mi ɓa taa Apolos» na waa, i daa fe munu ká fe daa nzob keleri na ndaw ya le woo?

⁵ Waa, Apolos ɓa ve le? Mase Pol ɓa ve le? Buru na ɓuru ɓa nzob ped Ngerewuru kɛ hoy ká daa ha ri daake law-ri bo tul Zezu. Ká sakra ɓuru key na, nzob ha ha le, ka daa ped ká Ngerembay daa zuo nduo-ε bay haɗa ni ka daa na.

⁶ Buru na ɓuru do munu ɓa nzob payri. Ze bi na, mi ru fe zuo siri; Apolos laa le, ɓa nzob daa mbii zuo di, roo le, Ngerewuru ze daa feke na ha ni tji suku. ⁷ Be mini ze, nzob ká ru fe, ɓáy nzob ká daa mbii zuo di na daa fe ya, roo le, ɓa Ngerewuru kɛ hu-ε ze, ɓa nzob daa feke na ha ni tji a ngon. ⁸ Nzob ká ru fe ɓáy nzob ká daa mbii zuo tul fe ruka na, i maa kɛ mbijw hoy. Nzob ha ha le, Ngerewuru a haɗa ni fe tunduo be maa ɓáy

† 2:16 2.16 Ezay 40.13.

ped be ká'a daa. ⁹ I kó, buru na buru ba bǎw ped ká bil ped Ngerewuru, a baari laa le, i do munu ba waa Ngerewuru.

Baari na i do munu ba hul ká Ngerewuru mbuo. ¹⁰ Bay faa law kere ká Ngerewuru daa zin mi na, mi daake ped munu ba nzob mbuo hul ká kó gosike bay kere, a mi daake tigbaa hul na bay zadε. A timbedε key le, nzob ki ro ura hul na do tul-e. Roo le, nzob ha ha kara, ka nze bay sùo-ε bay tul gosi ura hul na ku ndaw ro! ¹¹ A bay ká se tul tigbaa hul na, nzob mbijw mini kara ti daa tigbaa hul ki nde tul-e taa pola na mbaa, bay ji le, Ngerewuru ha Zezu Krisi do ba tigbaa hulke na do do ro. ¹² I kó, nzob haneri mbuo hul do tul tigbaa hulke na ku bay lari pie, mase lari sje, mase bay tisaw ká larike ngon bamba. A nzob haneri laa le, i mbuo hul na bay puu, mase bay bum suy, mase suy. ¹³ Roo le, nam kún sal bay na, kiri ped nzob ha ha kara, a tina sùo-ε do zad hie gbay gbay, bay ji le, sieke ku na Ngerewuru a lie pedke na bay huu. ¹⁴ Zadka nzob mbuo hul do tigbaa hul ká huu su tul-e ya na le, Ngerewuru a haña fe tundo ha nzobke na ku. ¹⁵ A zadka hulke ku na huu su tul-e laa le, nzobke ti zin fe tundo be na ya. Be na, a yaña sùo-ε, roo le, a foko

faa mbijw munu ba nzob ká tji saa bil huu soli.

¹⁶ Baari na i kó ta-tan mii, i ba *hul kani Ngerewuru, ze Tem Ngerewuru do bil law-ri na waa, i kó munu ya le? ¹⁷ A ze bo, zadka nzob bie hul kanike na le, Ngerewuru a bie nzobke, bay ji le, hul kanike na do bod ba taa be. Ba baari na ki ze i ba hul kani be.

¹⁸ Ndad bay haña nzob mbijw mini kara ka ula sùo-ε be ki sùo-ε ya! Zadka nzob mbijw ká sakra baari kó sùo-ε ba nzob nun nzem ká tusiri key le, ka daa sùo-ε ka ba kòkò nzob ndaw ro, a vi ba nzob nun nzem taa tusuke na bay, ¹⁹ bay ji le, nun nzem nzob tusiriri key na, Ngerewuru kó ba kòkò ká nun-ε. I kó, i daa do bil mbede Ngerewuru mii: «Nzob nun nzemri ká tusiri key na, Ngerewuru fere daa law bari na ba ndaw taka ri*» ²⁰ I baa do bil mbede na robay mii: «Ngerembay na kó kér bay nzob nun nzemri na kó; ka kó ba fe ká gor hoy†.» ²¹ Be mini ze, ndad bay haña nzob mbijw mini kara, ka nda giri sùo-ε bay tul nzob hoy ya, bay ji le, feri riw bele na ba taa baari. ²² Ze ba na bi Pol, mase Apolos, mase Piyer, mase tusiri key, mase káw bay kumnun, mase hud, mase feri ká timbedε key, mase feri ká'a ví vuku hoy kara, riw bele na ba taa baari; ²³ a roo le, baari

* 3:19 3.19 Zob 5.13. † 3:20 3.20 Simri 94.11.

na ì ɓa taa Kriſi, a Kriſi na laa ɓe, ɓa taa Ngerewuru.

4

¹ Be mini ze, ndad ɓay haɗa ri ko ɓuru Apolos ɓa nzob ped Kriſi. Buru na Ngerewuru ɗaa tusue ɓay be ka ɗo zad muni na zuo nduo ɓuru, ɓay haɗa ɓuru fere ri. ² Fe ka ndad ɓamba tasiri ɓay haɗa nzob ped Ngerewuru ka ɗaa na, ɓa ɗaa ped ɓay zadε nzedem. ³ A ɓi na ɓe, ze ɓa na ɓaari, mase nzobri ka tusiri key hoy ɗaa ɓay ɓo tul-i kara, mi ko ɓa fe mbijw ya. Bi ki suo-i kara mi ɗaa ɓay ɓo tul-i ya ndaw. ⁴ Ka bil wara law-i na, mi ko fe mbijw ka ɗaa ɓay ɓo tul-i ya, ɓe nu ku hoy kie a ɓaa mii, ɓay ti tul-i ya na munu ya. Nzob ka'a ɗaa ɓay ɓo tul-i na, ɓa Ngerembay. ⁵ Be mini ze, pola ndaw roo, ɓay haɗa nam kun sal ɓay ka vi na, ì ɗaa ɓay mbijw ka ɓo tul nzob ka tul ped ɓe ya. A roo ɓe, ì giyan ha Ngerembay ka vi ndaw ro! Be na, feri ka muu suo-ri ka bil sun tilo na, a tina ri ɗo zad hie gbay gbay, roo ker ɓay ka nzobri muu ɗo bil law-ri na kara, a tina vbad vbad ɗo zad hie ndaw pi. Be ndaw roo, nzob haɗa haɗa kara Ngerewuru a pisi ni ɓay tul fe ɗaa ɓe na bay.

Siika suo nzobri ka Koręte

⁶ Yu-iri, mi mbi fe lie kiri mi ɓaake ɓay se tul ɓuru Apolos ɓay haɗa ri koke mra sim ɓay ɓaa nzobri na

ta-taɗ: «Ì ha fe ɗaa ɓaari ka maa bay zad bay ka i vbie ɗo mbede na ɓo, i ha ni ka kal zadε ya.» Be ze, nzob mbijw mini ka sakra ɓaari ka nda giri suo-ε, a ɗoke fal ngan nzob a siriike nzob haw ya. ⁷ A ɓo na waa, a ve ndaw roo ha mu ko suo-o ɓa nzob ka ɓamba mba nzob hawri ɓe woo? Feri ka mu ɗoke na waa, ɓa Ngerewuru ze ha mu riw bele ku ya ɓe? Zadka ɗo munu na waa, ɗaa mina ndaw roo, mu nda giri suo-o ɓay tul fe ka mu ɗoke na, ri fe ka ɓa fe ini ka uru saa luu Ngerewuru ya ɓe?

⁸ Baari na kara ì ɓaa mii, feri ka ì se sieke ka luu Ngerewuru na, ì zinj maa ri sib sib ro! Baari na, ì di suo-ri ɓa nzob fezinari ka bil Bay Ngerewuru na ro! Baari na, ì ko suo-ri ɓa mbayri ro! A ɓuru maa ɓuru ti bil-e mbaa ro ya lo! Bi na ɓe, mi re suo-i ɓay haɗa ri ɓa mbayri na ki ɓay haɗa ɓuru hoy kara, ɓuru re mbay na ka zinj ri ndaw! ⁹ A roo ɓe, ɓi na, mi ko ɓe, ri fe ka Ngerewuru ɗaa ɓuru *nzob nday nzaapedri na ɗo oro fal. Buru na ɓuru ɗo munu ɓa nzobri ka ì ɗaa ɓay hud ɓo tul-ri ka nun ruo nzobri; ɓuru ɗo ɓa fe kom nzobri riw bele: led nzaapedri ka nulue ndaw, roo bay nzobri ka tusiri key kara ndaw pi. ¹⁰ Buru na i ko ɓuru ɓa mbuo ɓay tul *Kriſi, roo ɓe, ɓaari na ì ko suo-ri ɓa nzob nun nzemri ka bil Kriſi. Buru na i ko ɓuru ɓa nzobri ka hurusuo ɓuru

tiya ɔɛk ɔɛk, a baarɪ laa ɛ, ɪ kɔ sùo-rɪ ɓa nzob hɔrusuori. Buru na i ɓim buru, a baarɪ mǎa, i ɔaa mbay ɓo tul-rɪ! ¹¹ Ze kpuru tji timbede key hoy kara, buru kɔ seke fe kɔn ndaw, kɔn mbii ndaw, roo gari kara puo buru ndaw pi. I ndaka buru ndaw, a búru reke ɓa puolu puolu ndaw pi. ¹² Buru na buru ɔaa ped búru ɔaa ká dɪ pɔɔɔ pɔɔɔ ndaw roo, búru zinke fe ká bay hólke sùo buru ɓáy. Zadka nzobri rad buru ɛ, buru sam fe ze zuo tul-ri; zadka i ɔaa nun buru tuo sie ɛ, buru suu law buru ká dɪ. ¹³ Zadka i ɔaa buru ɛ, buru yinjra ɓáy bay huoke ze ha ri. Kpuru tji timbede key na kara, i kɔ buru ɔo munu ɓa tumjiri kida ndaw, a i kɔ buru ɓa mjiri hoy ndaw pi.

Pol ker bay se tul nzob mbika lawri ká Korɔte

¹⁴ Mi ɔaa mbede key na ha ri bay ɔáake sahoy ɓo nun-rɪ ya, roo ɛ, bay ɓókoke baarɪ ká i ɔo munu ɓa vu-iri ká mi kɔ ri ɓa nzob nun-i. ¹⁵ I kɔ, ze nzobri ká i fere ri fe se tul *Krisi na, i ruo na bamba tasiri hoy kara, ɓaa baarɪ na mbjw hoy. Tusueke ɛ, ɓa bi ze mi ɓa ɓaa baarɪ ɓáy faa káa Bay Kere ká mi kaa ha ri ɔáake law-rɪ ɓo tul Krisi. ¹⁶ Munu zu ɛ, mi kod ri bay haɔa ri mbóro fe ɔáa bi. ¹⁷ Sawke mini ze, mi pieke vu-i Timote ká mi kɔ ni ɓa nzob nun-i, ká fe ɔáa be ɔo ɓáy zadɛ ká bil ped Ngerembay na. Be na, a vǎa

túma law-rɪ ká tul simsed bi ká bil Krisi, munu ká mi fere nzob mbika lawri ɓáy zadri riw bele.

¹⁸ Nzob haneri ká sakra baarɪ ku na, i sii sùo-ri i ker i ɓaa mii, mi ti séke luo-rɪ bay vǎa kóko ri mbǎa. ¹⁹ Roo ɛ, zadka law Ngerewuru hii ɛ, ndji hoy ɛ, mi séke luo-rɪ vǎw. Be ndaw roo, mi kóko ɓari nzob siika sùori na ku ɓáy. Mi kóko ri ɓáy faa bay ɓaa ɓari na ku hoy ya, roo ɛ, ɓáy faa fe ɔáa ɓari ká'a kie hɔrusuo Ngerewuru ká i ɔoke na ndaw roo! ²⁰ I kɔ, nzobri ká Ngerewuru re mbay ká tul-ri na, ɓa nzobri ká simsed ɓari kie hɔrusuo Ngerewuru ɓo, ɓa nzobri ká i ɓaa ɓa bay hoy ya. ²¹ A wǎa, fe ji ze law-rɪ mgba dɪ ɛ? I hii bay haɔa mi se luo-rɪ ɓáy ndoy, mase law ini ɓáy law huoke ɛ?

5

Dáa nun pie ká ɔo sakra nzob mbika lawri

¹ Mi te suk-i ɛ, mi laa bayri ká nzobri ɓaa yaa yaa se tul-rɪ mii, fe ɔáa sahoy ɔo sakra baarɪ. Mi laa mii, nzob mbjw ká sakra baarɪ ku naa zinj máy bi-ɛ a ɔo dɪ diki. Ba fe ɔáa ká nzobri ká i tuu Ngerewuru ya hoy kara, i maa bay ɔáa ya! ² Be nu ku hoy kara, ɪ nda giri sùo-rɪ ká dɪ kele! Ba fe ká i ɔáa sie ká dɪ, a i naa nzob fe ɔáa sahoy ká munu ku na ká sakra baarɪ ɓa fal. Wǎa, ɪ kɔ munu ya wum ɛ woo? ³⁻⁴ A bi ɛ, ze mi ɔo sakra baarɪ ya

hoy kara, báy faa Tem Law Pie na, mĩ daa bay bo tul nzobke na dɔd ro báy riŋ Ngerembay Zezu, ri fe ká mĩ do zinj ri mbjw hoy. I mbu kị báy riŋ Ngerembay naari ha hurusuo-ε ka do zinj ri. Bi hoy kara mĩ zúo zinj ri báy faa Tem Law Pie, ⁵ a bo, í naa nzobke ku na ká sakra nzob mbika lawri, a í pón ni bo nduo *Satan bay haŋa fe kɔn naysuo ká do sùo-ε na ka bíε, a ha tem sùo-ε ka zinj pam báy nam ká Ngerembay a yji a vi. ⁶ A ku waa, fe ndáka giri sùo ba ji báy le woo? I kɔ, sim bay báa nzobri ká mii: «Fe hew fe ká ndji munu hoy i zukrike sùm fe le, daa ha sùm na hew riw bele a do hodoro» na waa, i kɔ munu ya le woo? ⁷ Munu zu le, i naa fe hew fe ká ba nzob fe daa yaa na ká sakra baari ba fal, bay haŋa bo i vi ba nzobri ká i *taŋ kad kad. Be ndaw roo, i doko ba sùm fe fie ká fe hew fe ti di mbáa na báy. Ká ba tusue le, i taŋ kad kad kị ro, bay ji le, *Krisi na i i ni ba vuy *fe poy ká tina naari saa bil koy feyaa. ⁸ Be mini ze, náa daari suoriya tji saa bil koy feyaa na* báy ngaw ká fe hew fe ká ba daa law, báy law mgboro ti di ya na. Roo le, náa daari suoriya báy law ká taŋ kad kad báy tusue bay.

⁹ Ká bil mbede ká mĩ daa ha ri pola na, mĩ baa ha ri

* **5:8** 5.8 Nam suoriya tji saa bil koy na ba nam suoriya ká Ziŋri daa bangwo bay kerke bay se tul tji bari saa bil koy ká tusiri Ezibte. I kji mbede Tji kele 12.23-27.

mii, i mgbá baw ka zinj nzob daa nun pieri ya. ¹⁰ Roo le, mĩ hii bay báa bay se tul nzobri riw bele ká i ba nzob daa nun pieri, mase nzob riibari, mase nzob kóko nun feri, mase nzob púo wururi ká tusiri key ya. Munu zu le, ká bay yám ri na, ndad bay haŋa ri káw tusiri key mbáa. ¹¹ Tusueke le, mĩ hii bay báa ha ri mii: nzob ká di sùo-ε ba nzob mbika law, roo a ba nzob daa nun pie ndaw, mase nzob kóko nun fe ndaw, mase nzob púo wururi ndaw, mase nzob tji ri nzobri ndaw, mase nzob buo him ndaw, mase koŋ riiba na, i mgbá baw ka zinj ni ya. Nzob ká munu ku na, fe sùm hoy kara i sán súnake zinj ni. ¹² Daa bay bo tul nzobri ká i kɔ Zezu ya na waa, ba ped bi le woo? U-u, ba ped bi ya. Waa, ba ped baari nzob mbika lawri ká bay daa bay bo tul nzob taa baari ká i mbu tul kị na ya le woo? ¹³ Baari na kị ze, i naa nzob law mgboro na ká sakra baari ba fal munu ká mbede Ngerewuru baa na. A bari nzobri ká i kɔ Zezu ya na, ba Ngerewuru ze a daa bay bo tul-ri.

6

Faa léke bay nzob mbika lawri

¹ Zadka nzob mbjw ká sakra baari do báy bay zinj yu-ε na waa, daa mina ndaw

rɔɔ ì pɔŋ d́áa bayke ká pol
 nzob Ngerewururi, a í séke
 ni pol nzob kún sal bayri
 ká i kɔ Ngerewuru ya hoy
 ha ri d́aa bayke na le woo?
 2 I kɔ ku na waa, nzob
 Ngerewururi ti kún sal bay
 bo tul nzobri ká tusiri key
 ya le woo? A zadka ì kún
 sal bay bo tul nzob tusiriri
 na waa, d́aa mina ndaw rɔɔ
 ì maa bay kún sal bay ká
 tul vu ferì ká ndj-ndji mini
 ya le? 3 I kɔ ku na waa,
 náa kúnri sal bay bo tul led
 nzaapedri ká nulue ndaw ya
 le woo? A munu ku waa, d́aa
 mina ndaw rɔɔ náa maari
 bay kún sal bay bo tul fe
 niri key ya le? 4 Zadka ì dɔ
 báy bayri ká munu zinj kji na
 waa, d́aa mina ndaw rɔɔ ì se
 báy bay baari na ká pol nzob
 keleri ká nzob mbika lawri
 ká i mbu tul kji kɔ ri ba fe ya
 na, ha ri kun sal bay baari
 na le? 5 Mi baa munu bay
 haŋa sahoj ka se ri. Waa,
 ká sakra baari ku na, nzob
 mbijw mini ká ba nzob nun
 nzem ká maa bay léke bay
 baari key na tiya kji wum le?
 6 Waa, ba fe kere kji bay haŋa
 nzob mbi tul yu-ε, rɔɔ a séke
 ni zad fɔŋ bay ká pol nzobri
 ká i kɔ Ngerewuru ya na ha
 ri d́aa bay bo tul-e le woo?

7 Ba tusue kji, bay ká dɔ
 sakra baari ká d́aa ha ri séke
 kpuru se zad fɔŋ bay na, kie
 ledi baari ro. Bay ji ndaw
 rɔɔ, ì iki law-ri ká tul fe
 kaaya ká i d́aa zinj ri na ya
 le? Waa, bay ji ndaw rɔɔ ì
 iki law-ri ká tul nzob fe d́aa

rɔd rɔdri na ya le? 8 Ba
 baari kji hoy ro ze, ì yji ì
 ba nzob fe d́aa kaayari, ì ba
 nzob fe d́aa rɔd rɔdri na,
 a í d́aa fekeri ku na zinj yu
 baari! 9 I kɔ, nzob fe d́aa
 munuri ku na, ba nzobri ká
 Ngerewuru re mbay ká tul-
 ri ya. Waa, ì kɔ munu ya le
 woo? I ula sùo-ri ya! Nzob
 d́aa nun pieri ndaw, nzob
 púo wururi ndaw, nzob nzaa
 máy kji ndaw, nzob fére
 sùo ba máyri ndaw, warari
 ká i feré í naa zinj kji
 ndaw, 10 nzob riibari ndaw,
 nzob kókɔ nun ferì ndaw,
 nzob buo himri ndaw, nzob
 tjiiri nzobri ndaw, rɔɔ báy
 nzob yaaŋa fe báy hurusuori
 ndaw na, ba nzobri ká
 Ngerewuru re mbay ká tul-
 ri ya. 11 Nzob haŋeri ká
 sakra baari hoy kara, pola
 na i dɔ munu ndaw. Roo le,
 timbede key na Ngerewuru
 waa feyaa baari kad kad, a
 náa ri dɔ bod ba taa be, a
 naa bay ká tul-ri báy faa rin
 Ngerembay Zezu *Krisi, báy
 faa Tem Ngerewuru naari na
 ndaw.

Sùo nzob ba hul káw Tem Ngerewuru

12 Nzob haŋeri ká sakra
 baari baa mii: «Feri riw bele
 na faake dɔ hoy bay haŋa mi
 d́aa.» Ba tusue kji, roo le, ferì
 riw bele na ba fe sókɔ nzob
 ya. Bi hoy kara, mi maa bay
 báa mii: «Feri riw bele na
 faake dɔ hoy bay haŋa mi
 d́aa.» Ba tusue kji, roo le, mi
 ti d́aa sùo-i ba koy bay tul fe
 mbijw ya. 13 I baa ndaw mii:

«Fe süm do bay tul bil, ze bil kara do bay tul fe süm.» Ba tusue kị, roo le, Ngerewuru a b́ie ri sidi bele. Sùo nzob na, Ngerewuru daa bay tul nun pie ya. Sùo nzob na do ba taa Ngerembay, a Ngerembay laa le, do bay tul sùo nzob. ¹⁴ Munu ká Ngerewuru tina Ngerembay saa luo hud h́a ni kaw b́ay kumnun na, a tina naari kara ndaw saa luo hud h́a náa káwri b́ay kumnun b́ay faa h́urusuo-ε.

¹⁵ I kó ndaw, sùo-rì na do ba nzaa v́aw sùo *Krisi. A munu ku ẃa, mì mbika nzaa v́aw sùo Krisi na bay v́aa zúoke zinj máy d́aa nun pie na le woo? Ú-uu, munu ya mgbaj! ¹⁶ Mase, nzob ká zuo zinj máy d́aa nun pie na, b́ay kị í vi ba nzob ká mbijw h́oy na ẃa, ì kó munu ya le? I daa do bil mbede Ngerewuru ndaw mii: «Bari ká sidi bele reb na, i ví ba nzob ká mbijw.»* ¹⁷ Munu zu le, nzob ká zuo zinj Ngerembay na, tem bari zuo kị mbijw h́oy.

¹⁸ Fe ká ba nun pie na ì dúu d́i d́i. Fe d́aa ýa h́awri riw bele ká nzob daa na, do sùo-ε kele key h́oy. Roo le, nzob ká pón sùo-ε a ba nzob d́aa nun pie na, ka daa feyaa a b́ieke naysuo-ε be kị sùo-ε. ¹⁹ Sùo-rì na ba hul káw Tem Law Pie. Temke ku na Ngerewuru h́a ni daa puo ká bil law-rì. Ẃa, ì kó munu ya le? Baari na ì do ba taa Ngerewuru bo, ì do

b́ay tul gan sùo-rì ya, ²⁰ bay ji le, Ngerewuru puo bawda mbol ká ba h́ie zikiki ká tul-rì. Munu zu le, ì mbi sùo-rì í d́aake rin d́ika bo tul Ngerewuru.

7

Yijra bay Pol ká se tul vbiw yaaja kị

¹ Timbede key na, mì b́aa bay se tul vbiw baari ká ì d́aake mbede h́a mì na. Nzob haneri b́aa mii, do ndaf bamba bay yaaja kị ya. ² Zafε kị zu, roo le, bay haaja nun pie ka ýa zad ya le, ndaf bay haaja ẃara nzob h́a h́a le, ka do b́ay máy be, ze máy nzob h́oy kara ka do b́ay ẃara ká do bay tul-ε ndaw. ³ Ẃara nzob na, ndaf bay haaja ni ka pón sùo-ε h́a máy be, ze máy nzob h́oy kara, ndaf bay haaja ni ka pón sùo-ε h́a ẃara munu na ndaw pi. ⁴ Máy nzob na ti d́aa fe ká law-ε hii b́ay tul gan sùo-ε ya: sùo máy nzob na do bay tul ẃara, ze ẃara nzob h́oy kara ti d́aa fe ká law-ε hii b́ay tul gan sùo-ε ya ndaw pi. Sùo ẃara nzob na do ba taa máy be. ⁵ I béd kị sùo-rì ya. Zafka ì hii bay d́aa munu bay sánke sùo-rì bay d́aake nzaa bay kere le, ì h́a law-rì ka maa kị ká d́i pola ndaw ro! Fale roo le, ì ýi, í naa zinj kị na b́ay, bo munu ya le, kón naaja zinj kị ká d́aa rì ká ì mgbá sùo-rì ká d́i ya na, a d́aa ha rì lieke

* 6:16 6.16 Tiika saw fe 2.24.

bo bil ndaw *Satan. ⁶ Bay ni ká mĩ baa ha rĩ key na, ba nzaa-i ze mĩ mbi ha rĩ ya, roo le, ba nzaa boko ze mĩ ha rĩ. ⁷ Tusueke le, mĩ hii bay haņa nzoŋri riw bele i káw huori munu ká bi key, roo le, nzoŋ haņa haņa le, do báy fe ini ká Ngerewuru ha ni. Nzoŋ ni do báy fe ini dáa fe key, a nzoŋ nu laa le, do báy fe ini dáa fe kew laa.

⁸ A bari ká máy bari tiya, báy máy pileri na, mĩ baa ha ri mii, kereke le, ndad bay haņa ri kaw munu huori banġuo munu ká bi key ndaw. ⁹ Roo le, zadka i maa bay mgbaka sùo-ri ya le, i nzaa nzoŋ i yaa. I ko, kereke le, yaaņa kị na ndad mba haņa mgbáy ka se rĩ a kál tul-ri.

¹⁰ A bari nzoŋ yaaņa kiri na laa le, mĩ mbi nzaa-i mini key ha ri. Ba bi huori hoy ze mĩ mbi nzaa-i na ya, roo le, uru saa luo Ngerembay: máy nzoŋ na do nun haņa ni ka tii ká hul wara ya. ¹¹ A ze bo, ka tii ká hul wara na laa le, ka yaa wara kị ya, mase ka yi a zúo zinj waa be na. A wara nzoŋ laa le, ka ti nii máy be ya ndaw.

¹² Bari bieri laa le, bay ká mĩ baa key na, ba bi ze mĩ baa bo, ba Ngerembay ya. Zadka wara nzoŋ ba nzoŋ mbika law, a do báy máy ká mbi law-ε ya, roo máy na hii bay káw zinj ni banġuo le, wara na ti nii ni ya. ¹³ Ze do faa mbiw munu ndaw, zadka máy nzoŋ ba nzoŋ

mbika law, a do báy wara ká mbi law-ε ya, roo wara na hii bay káw zinj ni banġuo le, máy na ti pónj waa be na ya. ¹⁴ Tusueke le, wara nzoŋ ká mbi law-ε ya na, taambol máy be ká mbi law-ε na ze, Ngerewuru dáake ni do bod. A ze, máy nzoŋ ká mbi law-ε ya hoy kara, taambol waa be ká mbi law-ε na ze, Ngerewuru dáake ni do bod. Ze vu bari hoy kara, i do bod ba taa Ngerewuru, i do munu ba vu nzoŋri ka i mbi law-ri ya na ya. ¹⁵ A ze bo, zadka nzoŋ ba nzoŋ mbika law ya, roo a hii bay pónj máy be mase waa be le, pónj faa ha ni ka daa munu. Hay ká munu ku na, nzoŋ mbika law ká ba máy nzoŋ, mase wara nzoŋ hoy daa munu kara, bay ti tul-e ya, bay ji le, Ngerewuru dí rĩ bay haņa rĩ kaw dekeke zinj kị. ¹⁶ A ze, bo máy nzoŋ ká mù ba nzoŋ mbika law na, ko ya le mù dáa ha waa bo suo kér bay be ha Ngerewuru yaa ni le, mù ko-ko le woo? Mase, bo wara nzoŋ ká mù ba nzoŋ mbika law na waa, ko ya le, mù dáa ha máy bo suo kér bay be ha Ngerewuru yaa ni le, mù ko-ko le woo?

Mu do zad ká Ngerewuru dí mù ká di na

¹⁷ Ndad bay haņa nzoŋ haņa haņa hoy kara, ka se simsed munu banġuo báy hurusuo ká Ngerembay ha ni maa báy zad ká Ngerewuru díke ni na. Be ze, ba *bol kusol ká mĩ ha

nzob mbika lawri ká zadri riw bele. ¹⁸ Zadka nzob kuŋ ngori dođ, roo Ngerewuru di ni le, ka ti bumra bol kol nuo ngori na ya. A zadka nzob kuŋ ngori ya, roo Ngerewuru di ni le, ka ti *kún ngori na ya. ¹⁹ Kún ngori, mase kún ngori ya hoy kara, daa fe mbjw ya. Fe ká ndad bamba le, ba hie bol kusol Ngerewuru. ²⁰ Ndad bay haŋa nzob haŋa le, ka káw zad ká'a do di pola roo Ngerewuru di ni báy na. ²¹ Zadka Ngerewuru di mù na waa, mù ba koy le? Mu kér bay ka se di ya, roo le, zadka faa do di bay haŋa mù kaw báy tul-a le, nda-ndad, mu daa. ²² Mi baa munu, bay ji le, koy ká Ngerembay di ni na, ka kaw báy tul-e bay daa fe ká rii law Ngerewuru. Do faa mbjw munu ndaw, nzob ká kaw báy tul-e ká Ngerembay di ni na, ka vi ba koy taa *Krisi. ²³ Baari na, Ngerewuru puo mbol ká ngon bamba tasiri ká tul-ri ha ri vi ba nzob taa be. Munu zu le, i ti daa koy taw ferri ká i daa ká pola na mbaa. ²⁴ Yu-iri, ndad bay haŋa nzob haŋa le, ka káw pol Ngerewuru báy zad ká'a do di pola ndaw roo, ka dike ni na.

Nzobri ká i kaw tan yaŋa kị, báy máy pileri

²⁵ Bay ká se tul led kubanri báy led máy tikdiri na, ba bol nzaa Ngerembay ze mi ha ri ya, roo le, fe ká

mi ker kị hoy ze mi baa ha ri. A munu ká Ngerewuru daa law kere zin mi na, mi ba nzob ká maa bay haŋa ri daa law-ri bo tul-i.

²⁶ Bay kóko sie ká náa dori bil-e timbede key na, do ndad bamba bay haŋa nzob ka káw zad ká'a do di na. ²⁷ Waa, mù yaa máy ro le? Munu zu le, mu naa sùo-o ká di ya. Waa, mù mbi sùo-o bay yaŋa máy ya báy le? Munu zu le, mu nzaa faa yaŋa máy na ya, ²⁸ roo le, zadka mù yaa máy na, mù daa feyaa ya. Ze, led máy tikdi hoy yaa wara kara, ka daa feyaa ya ndaw. A roo le, bari nzob yaŋa kiri na, i kóko seke fe ká tusiri key. Ba fe ká mi hii bay haŋa ni ka ti tul-ri ya.

²⁹ Yu-iri, i ko, fe ká mi hii bay baa ha ri na ze do key: nam ton deb hoy ro. Munu zu le, ti sawke vuri key na, ndad bay haŋa warari ká i do báy máy na, i ha kér bay bari ka do tul máy bari na banquo hoy ya ndaw, ³⁰ a bari nzobri ká i re báy mbii nun-ri mgobo mgobo na, ndad bay haŋa ri re ba rew hoy banquo ya ndaw, bari nzobri ká i kaw báy siem na, ndad bay haŋa ri ha kér bay bari ka do tul káw bil suoriya hoy banquo ya ndaw, a bari nzobri ká i ba nzob hie ferri na, i kér se tul ferri ká i hie, a i doke hoy ya ndaw, ³¹ nzobri ká i dam fe kereri ká tusiri key na, i ha kér bay bari ka do tul fekeri

na ku hoy banɔɔ ya ndaw, bay ʒi le, tusiri ka do key na, a kal hɔn bay fekeri.

³² Mi hii bay haɲa ri kaw bay ker bay ya. Nzob ka ya may ya na, ped Ngerembay ze mgba law-ε, a mbi sùo-ε a nzaa faa bay ndaf ka nun-ε. ³³ Roo le, nzob ka do bay may na, mbi sùo-ε bo bil fe tusiri a nzaa faa bay ndaf ka nun may be, ³⁴ ze law-ε waa sidí. Do faa mbiw munu ndaw, may fal kpaɲ, mase led may tikdi na mbi sùo-ε bo bil ped Ngerembay. Be na, ka nzaa faa a mbi sùo-ε bay zadε ngid bele ha Ngerembay na. May ka do bay wara na ka mbi sùo-ε bo bil fe tusiri, a nzaa faa ndaf ka nun wara. ³⁵ Bay ni ka mi ba key na, mi ba ba ndadi baari bo, mi hula ba ndaw ze ha ri ya. Ze i ya kɪ, mase i kaw buo hoy kara, mi hii bay haɲa ri se simsed ka bay faake, a i mbi sùo-ri bay zadε riw bele ha Ngerembay.

³⁶ Naa baari bay se tul led kuban bay led may tikdi ka i mgba mbana zɪɲ kɪ, roo i yi i mbi nzaa-ri bay poɲ kɪ na. Zadka led kuban ker mii, beri daa fe bay zadε ya zɪɲ may mbana beri, roo kon yaɲa ni daa ni banɔɔ le, i ya kɪ munu ka i ker na; be led kubanke na, ka daa feya ya. ³⁷ Roo le, zadka ba led kubanke na ze, mbi nzi-ε ka bil law-ε bay kaw taɲ may, roo nzob suru ni ka di bay hɔrusuo bay haɲa ni

ka ya may ya na ya le, ka daa bay kere zu. ³⁸ Munu zu le, led kuban ka ya may mbana be na, ka daa ndandaf, a roo le, nzob ka kaw taɲ may na, ka daa fe ndaf bamba tasiri.

³⁹ May ka ya wara ka wara kaw bay kumnun bay na, ka kaw zɪɲ ni banɔɔ, a zadka wara na hu ro le, faa be do hoy bay haɲa ni ka ya wara ka law-ε hii. Roo le, warake ku na ndaf bay haɲa ni ka ba nzob mbika law. ⁴⁰ Be nu ku hoy kara, zadka'a kaw taɲ wara le, a kaw bay suoriya mba kaw bay wara. Be ze ba ker bay bi, a mi ko le, Tem Ngerewuru do zɪɲ mi.

8

Náy ká i púoke fe ha wururi

¹ Timbede key na, náa kókori fal vbiw baari ka i vbi se tul náyri ka i púoke fe ha wururi na. Ba tusue kɪ, naari na, náa bári nzob fe kókori riw bele munu ka i ba na. Roo le, fe kókoke ku na daa ha nzob siike sùo-ε, a law ini na le, daa ha nzob ngónke ka bil mbika law be ba pola pola. ² Nzob ka daa sùo-ε ba nzob fe kóko na, fe ka do bay haɲa ni ka ko na, ka ko ya bay. ³ Roo le, nzob ka hii Ngerewuru na, Ngerewuru kara tuu nzobke ndaw.

⁴ Munu zu le, náa kóri bayri ka se tul vbiw baari ka i vbi na. Waa, náyri ka i púoke fe ha wururi na, maa

bay sɔŋa ɛ? Náa kóri ta-taŋ ndaw, wɔru na ba fe ya ká tusiri key, a Ngerewuru ɛ, mbɔw hoy keklek. ⁵ Ba tusue kɔ, ferɔ ká nzobri dɔ ba wɔru ká i dɔ tumbam, mase tusiri key na i dɔ dɔ ku. Wɔruri ndaw, mbayri ndaw ná, i ngɔi bamba tasiri. ⁶ Be nu ku hoy kara, naari na, náa kóri Ngerewuru na mbɔw hoy keklek, be ká'a ba Baa nzob dɔa ferɔ riw bele a náa dɔri bay tul-e. Do faa mbɔw munu ndaw, Ngerembay na mbɔw hoy, be ká'a ba Ngerembay Zezu *Krisi ká ferɔ riw bele dɔ báy faa be, a náa káwri báy kumnun báy faa be na.

⁷ Roo ɛ, nzobri riw bele ze tuu tusue bay na ku ya. Nzob haneri ká púo wɔru ze tii ri pola na, dɔa hɔ timbede key kara, zadka i sɔ náy ká i púoke fe na ɛ, riɔ fe ká ba taa wɔruri na báy, a hɔ kér bay bari ká ngɔi ya na dɔa hɔ law-ri yɔklo ri ha ri dɔake bay bo tul-ri báy faa fe sɔm na. ⁸ Ba fe sɔm ze a dɔa hɔ nzob soro ba lakun Ngerewuru ya. Ze, zadka náa súri fe hoy kara náa ti zɔŋri fe ká dɔ ya ndaw, mase náa súri fe ya hoy kara, náa ti zɔŋri fe ká dɔ ya ndaw pi. ⁹ Roo ɛ, baarɔ na, ì nze báy sùo-rɔ bay haŋa káw báy tul-rɔ ká se tul fe sɔm báy fe nzokɔ na, ka ba ngudɔ puu téke bal nzobri ká i ngɔŋ ká bil mbika law bari ya na ya. ¹⁰ Tusueke ɛ, zadka nzob ká mbika law-ɛ ngɔŋ ya, ká kɔ

mù bo ká mù ba nzob fe kóko ká mù kaw bay sɔŋa fe ká bil hul wɔru bari na waa, suru ni bay haŋa ni ka sɔ náy ká i púoke fe na ndaw ya ɛ woo? ¹¹ Ze, bay tul fe kóko bo na, yu-ɔ ká Krisi hu bay tul-e na wɔruke faa bay tul-a. ¹² Zadka mù dɔa feyaa munu zɔŋ yu-ɔ ká mbika law be ngɔŋ ya na, hɔ kér bay be yɔklo ni na ɛ, mù dɔa feyaa mú tɔŋke Krisi kɔ sùo-ɛ. ¹³ Be mini ze, bay tul sɔŋa náy bi ze, a haŋa yu-i líeke bo bil feyaa ɛ, mi ti sɔŋa náy na mbaa bay haŋa yu-i ka wɔruke faa ya.

9

Faa ká Pol káake káa Bay Kere

¹ Bi na, ì kɔ, mɔ dɔ báy faa ká bay káw báy tul-i. Bi na mɔ ba nzob ndáy nzaapedɔ, a mí kɔ Zezu Ngerembay naari. Baarɔ na ì ba lere pedɔ bi ká bil pedɔ Ngerembay. ² Ze, nzob hɔwri kɔ mɔ ba nzob ndáy nzaapedɔ ya kara, baarɔ na dɔ nun haŋa rɔ kɔ mɔ ba nzob ndáy nzaapedɔ ba tusue kɔ. Tusueke ɛ, báy faa zúo zɔŋ Ngerembay na, baarɔ na kɔ ze ì ba nzobri ká kie mii, mɔ ba nzob ndáy nzaapedɔ. ³ Bay ká mɔ baa bay yaŋake tul-i se tul nzobri ká i dɔa bay bo tul-i na ze dɔ key.

⁴ Baarɔ na, ì kɔ ndaw, buru na buru dɔ báy faa ká bay yaŋa fe sɔm báy fe nzokɔ ba fe tunduo pedɔ buru. ⁵ Buru dɔ báy faa

ká bay đoko báy mǎy ká ba nzob mbika law na ha ni su buru munu ká Piyer báy nzob ndáy nzaaped hawri, roo yu Ngerembayri ndaw i daa na ya le? ⁶ Mase ba búru Barnabas huo buru hoy ze buru daa ped bay zin fe ká di bay hólke sùo buru le? ⁷ Waa, i laa ba mbijw mii, nzob rúu yum hol sùo-ε sùo-ε ndaw le? Mase, nzob ve ndaw roo paa waa le, ka ti sunja fe ká bil wáake na ya le? Mase, nzob kóro fe hol haa roo, ti nzoko wanke ya le woo?

⁸ I ker i baa mii, bay ká mǐ baa key na, ba mbii bay baá nzobri hoy ya, roo le, *bol kusol *Moyze hoy kara baa bayke faa mbijw munu ndaw. ⁹ Mbede bol kusolke na baa mii: «Nday ká do tod nan bay hanja pare ka tij na, mu sij nzi-ε ya*.» Bay key na waa, Ngerewuru baa se tul ndayri kǐ huo-ri hoy le woo? ¹⁰ Waa, ka baa bay ni key na bay tul naari kǐ ndaw ya le? Tusueke le, i daa bay key na do bil mbede bay tul naari na kǐ. Nzob ká pa-pay na, a daa law-ε nzokdo te tul zin fe payke, a nzob ká nda nan na, ka ker nzokdo se tul zin pare na. ¹¹ Munu ká buru ru mjiri kere ká ba Bay Ngerewuru do bil law-rǐ na, zadka buru zin fe hanε ndji ká nduo-rǐ bay hólke sùo buru ká tusiri key na waa, ba fe ká ndaya zu le woo? ¹² Zadka nzob hawri

do báy faa ká bay zin fe hól sùo-ri ká luo-rǐ na waa, buru na buru do báy faa mba tul nzobkeri na ku ya le woo? Roo le, buru na, fe ká i ha buru ba fe tunduo na, buru yaa saa nduo-ri ya; buru iki law buru ká di bay daa puu bo faa kaa Bay Kere ká se tul *Krisi na ya. ¹³ I ko ta-tan ndaw, nzobri ká i daa ped ká bil *hul kani Ngerewuru na, i zin fe tunduo bari ká di i su, a bari nzob fe poyri ká i daa ped i puo fe ká *tutakra fe poy laa le, i zin fe tunduo bari ká di i su ndaw. ¹⁴ Do faa mbijw munu ndaw, Ngerembay na mbi nzi-ε bay hanja nzob kaa Bay Kereri na, i zin fe i hólke sùo-ri bay tul ped kaa Bay Kere ká i daa na.

¹⁵ Roo le, bi na, báy faa ká mǐ dǒke na, mǐ yake fe mbijw ya ndaw, a mí daa mbede key na, bay yajanake fe ya ndaw pi. Hanja mǐ yaa fe saa nduo-rǐ na, do ndad bamba bay hanja mǐ hu! Ndaka giri ká bay yanja fe saa nduo-rǐ ya na, nzob mbijw mini kara ti naa ya. ¹⁶ Bi na, kaa Bay Kere ká mǐ kaa na, mǐ nda giri sùo-i ká di ya, bay ji le, kaa Bay Kereke ku na, ba ped ká do tul-i bay hanja mǐ daa. Ze zadka mǐ daa munu ya le, bǐε ka ba taa bi! ¹⁷ Ba fe ká bi kǐ sùo-i ze, mǐ naa sùo-i bay daa ped na key le, mǐ gijan bay zin fe tunduo

* 9:9 9.9 Kjiņa bol kusol ba sidike 25.4.

pedke na. Roo ɛ, munu ká ɓa ped ɓi kɪ ká Ngerewuru ɗaa zuo nduo-i ɓay haɗa mĩ ɗaa na, mĩ pɔɗ sùo-i ɓo ɗi ɓay ɗáa. ¹⁸ A waa, fe tunduo jike ze, mĩ zinj ká ɓil pedke na ɛ? Bi ká mĩ ɓa nzob káa Bay Kere na, fe ká rii law-i ngi-ngii na ɓa ka-káa Bay Kere hoy hoy ha nzobri taɗ vbika fe ká ɗo ɓay tul-i ɓay haɗa mĩ vbi. ¹⁹ Bi na mĩ kaw ɓáy tul-i, a mí ɓa koy nzob mbjw ya. Be nu ku hoy kara, mĩ ɗaa sùo-i ɓa koy nzobri riw bele ɓay yaɗake ruo nzobri ngi-ngii ha Krisi. ²⁰ Zadka mĩ ɗo zinj Zibri ɛ, mĩ ɗo munu ɓa Zibri na ndaw ɓay yaɗake ri ha Krisi. Ze mĩ ɗaa vu mbom ɓo tul bol kusol Moyze ya hoy kara, zadka mĩ ɗo zinj Zibri na ɛ, mĩ ɗo munu ɓa nzob ká ɗaa vu mbom ɓo ɗi ɓay yaɗake ri ha Krisi na. ²¹ Do faa mbjw munu ndaw, zadka mĩ ɗo zinj nzobri ká i ko bol kusol Moyze ya na ɛ, mĩ ɗo munu ká ɓari na ndaw, taɗ kér se tul bol kusolke na, ɓay yaɗake ri ha Krisi. Be nu ku na kie a ɓaa mii, mĩ ɗaa vu mbom ɓo tul bol kusol Ngerewuru ya na ya, ɓay ji ɛ, ɓi na, mĩ hje bol kusol Krisi na. ²² A nzobri ká i ngɔɗ ká ɓil mbika law ɓari ya na, mĩ ɗo zinj ri rii fe ká mĩ ngɔɗ ká ɓil mbika law-i ya ndaw, ɓay yaɗake ri ha Krisi. Be mini ze, mĩ nzaa faa mí pɔɗ sùo-i ha nzobri riw bele ɓay yaɗake nzob haɗeri. ²³ Mĩ ɗaa fe niri key na riw bele munu ɓay haɗa

káa Bay Kere na ka se ɓa pola pola ɓay haɗa ɓo, fe sami ká'a ɗoko na, mi ɗo bil-e ndaw.

²⁴ I ko, nzobri ká i faa kɪ ɗul na, i zuo ɗul na riw bele, í ɗuu ɓay zinj fe tunduo ká ɗi, a ɛ, nzob mbjw hoy mba ku-eri a zinj fe tunduo ke na. Waa, i ko munu ya ɛ? Munu zu ɛ, ɓaari na i mgba sùo-ri ngɔ-ngɔɗ, í ɗuu munu na ndaw ɓay zinj fe tunduo ke na ndaw ro!

²⁵ Nzob faa kɪ ɗulri riw bele na, i mgba sùo-ri ngɔ-ngɔɗ ɓanguo. I ɗaa munu ɓay zinjke fe tunduo ká waka ya hoy ɛ, a ndáka siri. A roo ɛ, naari na, náa ɗaari law naari nzokɗo te tul fe tunduo ká'a ɗoko ɓanguo. ²⁶ Sawke mini ze, mĩ ɗuu ndoy mí ɗaa nun-i ndekɗe ɓo tul day na ku ɓay tji ɗi na kɪ. Bi na, mĩ ɗo munu ɓa nzob ká hum nduo-ɛ a sii fe ɛ sii úo ya. ²⁷ Bi na, mĩ ɗaa sùo-i ɓa koy mí mgba sùo-i ngɔ-ngɔɗ ɓay haɗa ɓo, fal káa Bay Kere ká mĩ kaa ha nzob haɗri na, ɓi kɪ sùo-i mí róko fe tunduo ke ya.

10

Fe ɗáa led Izarayelri ká ɓil law kor

¹ Yu-iri, mĩ hii ɓay túma law-ri se tul fe ká tji tul bulu naari ká i se zinj *Moyze na. Bari riw bele na i se ɓil sii mbam, a í tuo maambii ɓáy zad ɓari riw bele. ² Ká ɓil sii mbam ɓáy ɓil maambii na, ɓari riw bele na i ɗaa

tul-ri nduo mbii báy faa zúo zɪŋ Moyze. ³ Bari riw bele na i sɔ fe sɔm taa mbɛ ká uru saa luo Ngerewuru, ⁴ a bari riw bele na, i nzo mbii taa mbɛ ká Ngerewuru ha ni tji saa saw tisaw nzir nzir. Tisawke ku na, su ri ká faa sed bari, a le, tisawke na ze ba *Krisi. ⁵ Be nu ku hoy kara, ruo nzobri ká sakra bari ku na, i ri law Ngerewuru ya, be ze ha hud bari zúoke mgbirik mgbirik ká bil law kor*. ⁶ Fe niri ká tji key na, do ba fe kie ki ha naari bay haŋa náa dori báy kon fe dáa kaayari munu ká bari ká pola lew na ku ya.

⁷ Koko ká i púo wururi munu ká nzob haneri ká sakra bari daa ku ya, munu ká i daa bayke do bil mbede Ngerewuru mii: «Ruo nzobri kaw siri bay suna sɔm ndaw, bay nzoko fe ndaw; fale ku na ndaw roo i uru gbaw i zuo nday i nda ká pol wuru bari na bay†.» ⁸ Náa ti pɔŋri sùo naari bay dáake nun pie munu ká nzob haneri ká sakra bari daa ha nzobri ba isod sod duo zad sin sidí pare say (23.000), i zinke hud ká bil nam mbjw hoy na ya‡. ⁹ Náa ti líeri law Ngerembay munu ká nzob haneri ká sakra bari daa ha soy ted ri ha ri zinke hud ku ya. ¹⁰ Baari na, i ti ngúri sùo-rì munu ká nzob haneri ká sakra bari daa ha led nzaaped Ngerewuru vi

duku ri na ya§. ¹¹ Fe niri ká tji tul-ri ku na, do ba fe kie ki ha naari. I daa bayke ku na do bil mbede Ngerewuru bay bákake naari ká náa dori dī ya báy orɔ bie nam na.

¹² Munu zu le, nzob ká ker a baa mii, beri mba fe na, ka ko tul-e báy kere ndaw ro! ¹³ Fe líe law ji ji ká tji tul-rì na, ba fe ká lie nzobri riw bele munu ndaw, roo le, Ngerewuru ká kaw tul bay beri ká'a waa na, ka ti pɔŋ faa ha fe líe law na ka kál tul hɔrusuo-rì ya. Zadka fe líe law na tji tul-rì le, Ngerewuru a haŋa rì hɔrusuo ha rì sɔuke law-rì, a lèkeke faa ha rì tjiike saa bil-e báy.

Mgbaka sùo ká tul púo wururi

¹⁴ Be mini ze, baari ká mī ko rì ba nzob nun-i na, i naa sùo-rì ká bil púo wururi. ¹⁵ Mī baa bay key na zin rì munu ba nzob nun nzemri. Bay ká mī baa key na i kér sùo-rì ki i ko. ¹⁶ Zadka náa káwri nzaa fe sɔm Ngerembay zin ki mbjw, ká náa nzóri mbii lere puu sɔuke bay dáake taambol ha Ngerewuru na waa, kie a baa mii, náa dori bil feke na mbjw hoy báy faa sim *Krisi ká uo ká tul puu say hud bay tul naari na ya le? A maapa ká náa suri na kie a baa mii, náa dori bil feke ká mbu naari

* **10:5** 10.5 I kji mbede Tji kele na bay láa soro bay led Izarayelri na. † **10:7** 10.7 Tji kele 32.1-6. ‡ **10:8** 10.8 Ruo bari 25.1-9. § **10:10** 10.10 I kji Ruo bari 16-17.

mbiw báy naysuo Krisi na ya le? ¹⁷ Munu ká maapa mbiw hoy na, báy ruo naari bele hoy kara, náa víri ba sùo ká mbiw, bay ʒi le, naari riw bele na náa suri maapa ká mbiw na.

¹⁸ I kér se tul leɔ Izarayelri na í kɔ. Nzobri ká i sʉ fe ká i i í púoke *fe poy ha Ngerewuru na waa, i zuo zinj ni ya zu le? ¹⁹ A waa, mi báa mina ro le? Nay ká i i í púoke wururi, mase wururi kʒi sùo-ri na waa, ba fe tusue kʒi zu le? ²⁰ U-uu, munu ya. Roo le, fe ká nzobri ká i tuu Ngerewuru ya i puo na, i puo ha ngeretemndayari bo, i puo ha Ngerewuru ya. Ze, mi hii bay haɲa ri zuo zinj temndayari ya. ²¹ Baari na, i dáa mina bay nzoko fe taa temndayari ndaw, a i nzo taa Ngerembay ndaw siɔi bele borok le woo? I dáa mina í kaw nzaa fe sum Ngerembay í sʉ ndaw, a í kaw nzaa fe sum temndayari í sʉ ndaw siɔi bele borok le woo? ²² A waa, náa ngaklari here Ngerewuru, mase hurusuo naari mba tul-e le?

Feri riw bele ká i daa na, i dáake riɲ dika bo tul Ngerewuru

²³ Nzob haneri ká sakra baari baa mii: «Feri riw bele na faake do hoy bay haɲa mi daa.» Ba tusue kʒi, roo le, ferri riw bele na ba fe sóko nzob ya. Nzob haneri baa mii: «Feri riw bele na faake do hoy bay haɲa mi daa,» roo le, ferri riw bele na daa ha

nzob ngónke ká bil mbika law ya. ²⁴ Ndad bay nzaa faa fe kere ká bay tul-a hoy ya, roo le, i nzaa fe ká bay tul nzob hawri hoy kara ndaw ro!

²⁵ Náyri riw bele ká i hie ká zad fe hie na, i sʉ-sʉ kʒi hoy tan vbika vbiw se tul-e ha kér bay ka yoklo ri ká di ya, ²⁶ bay ʒi le, mbede Ngerewuru baa mii: «Tusiri báy ferri riw bele ká do bil-e na ba taa Ngerembay.» ²⁷ Nzob ká mbi law-e ya na, zadka'a di ri roo i hii do di í se le, ferri riw bele ká'a ha ri na i sʉ tan vbika vbiw se tul-e ha kér bay ka yoklo ri ká di ya. ²⁸ A roo le, zadka nzob baa ha ri mii, náy key na uru saa zad *fe poy zu, le, i sʉ ya, bay haɲa nzob ká baka mù na ha kér bay be ka yoklo ni ya. ²⁹ Mi baa bay key na bay tul kér bay ká yoklo ri ya, roo le, bay tul kér bay be ká yoklo ni na. Kɔ ya le, nzob hanɛ vbi mi mii, daa mina ndaw roo, fe ká faake do hoy ká mi daa na, nzob kʒi a yoklo kér bay bi ká di le? ³⁰ Zadka mi daa taambol ha Ngerewuru bay tul fe ká mi sʉ na waa, daa mina ndaw roo, nzob a báa zinj mi se tul fe ká mi daa taambol ndaw roo mi sʉ na le? ³¹ Be ze, ba na fe sum ze i sʉ, mase ba fe nzoko ze i nzo, mase fe ʒi ʒi hoy i daa na kara, i daa ferri riw bele bay dáake riɲ dika bo tul Ngerewuru. ³² I se simsed ká bay dáake puu bo faa ha

Zibri ya ndaw, nzobri ká i ba Gerek ya ndaw, rɔɔ nzob mbika lawri ká i mbu tul kɛ ya ndaw pi. ³³I daa munu ká bi. Bi na mĩ daa hurusuo-i tuɲ kɛ bay riw law nzobri riw ká bil feri riw bele; mĩ nzaa fe kere ká bay tul-i kɛ hoy ya, roo le, bay daa fe ká do bay tul nzobri riw bele bay haɲa ri zɛnke pam.

11

¹I mbóro fe daa bi munu ká bi hoy kara, mĩ mboro fe daa *Krisi.

Káw máy nzob báy wára nzob ká pol Ngerewuru

²Mĩ pisi ri, bay ɲi le, ɲi ker se tul-i báy namri riw bele, a i tɔɲ fal fe saw nzob mbika lawri ká mĩ fere ri na banɲuo. ³Roo le, mĩ hii bay haɲa ri laa bay key na báy kere ndaw rɔ! *Krisi na ba mbay ká tul warari riw bele, wára nzob na ba mbay ká tul máy nzob, a Ngerewuru laa le, ba mbay ká tul Krisi. ⁴Wára nzob ká daa fe guba tul-e rɔɔ a daake nzaa bay kere, mase a tinake saw bay ká'a yaa ká luo Ngerewuru na le, ka daa mbay bo tul Krisi ká ba mbay be na ya zu. ⁵A le, máy nzob ká daa nzaa bay kere, mase ka tina saw bay ká'a yaa ká luo Ngerewuru taɲ kuo tul-e le, ka daa mbay bo tul wára ká ba mbay tul-e na ya. Be na, ka do munu ba máy ká sɔu tul-e taɲ kpori kpori. ⁶Zadka máy nzob kuo tul-e ya le,

ka kúf sɔy tul-e na kúf! A roo le, munu ká kúf sɔy tul, mase sɔu tul ba sahoý máy nzob na le, ka kuo tul-e kuo! ⁷Wára nzob na ti kuo tul-e ya, bay ɲi le, be na ka mbi sùo zɲ Ngerewuru a ba fe riɲ dika be. A roo le, máy nzob na ba fe riɲ dika wára nzob. ⁸Tusueke le, wára nzob na i daa ni báy faa máy nzob ya, roo le, máy nzob ze i daa ni báy faa wára nzob*. ⁹A wára nzob na, i daa ni bay tul máy nzob ya, roo le, máy nzob ze i daa ni bay tul wára nzob. ¹⁰Sawke mini ze, máy nzob na ka kuo tul-e bay kieke hurusuo mbay ká bo tul-e, bay haɲa led nzaapedri ká nulue i kóke ni. ¹¹Be nu ku hoy kara ká pol Ngerembay na, máy nzob na do báy tul gaɲ sùo-ε taɲ wára nzob ya ndaw, a wára nzob hoy kara do báy tul gaɲ sùo-ε taɲ máy nzob ya ndaw pi. ¹²Ze, i daa máy nzob báy faa wára nzob hoy kara, wára nzob na máy nzob ze mboɲ ni. A feri riw bele na, sawke uru saa luo Ngerewuru.

¹³I kér sùo-ri kɛ i kɔ, máy nzob ká kuo tul-e ya hoy a daa nzaa bay kere na waa, báy kere kɛ zu le? ¹⁴Ká tusiri key na, ɲi kɔ ndaw, bay haɲa wára nzob pɔɲ sɔy tul-e pie bululu na ba fe sahoý; ¹⁵a máy nzob ká pɔɲ sɔy tul-e pĩ-pie laa le, ba fe pisi ni, bay ɲi le, ba fe ká Ngerewuru

* 11:8 11.8 I kɛi Tiika saw fe 2.18-25.

hã ni bay haŋa ni ka pón munu a púdke tul-e na wãa, ì kò munu ya ɛ? ¹⁶ Zadka nzob hii bay máy bay key na ɛ, ka laa bay key na ta-taŋ: buru na, buru dɔ báy fe saw kɪ ya ndaw, a mbú kɪ nzob mbika lawri hoy kara, i dɔke ya ndaw pi.

Ndad bay suna fe sum Ngerembay báy faake

¹⁷ Bay ká mǐ báa ha rǐ key na, bay pisi rǐ ká dǐ ya, bay ɷi ɛ, ká zad mbú kɪ baarǐ na, fe kaayari ze ì dǎa mba tul fe kereri. ¹⁸ Titire ɛ, nzobri baa hã mǐ mii, zadka ì mbu kɪ í kaw ɛ, téke bil kɪ dɔ sakra baarǐ, a ɛ, mǐ yãa bayke haneri ká dǐ. ¹⁹ Ba tusue kɪ, téke bil kɪ na a dɔko sakra baarǐ na kɪ, be ndaw rɔɔ i kókòke nzobri ká i dɔ tul bal-ri báy zadɛ ká sakra baarǐ na báy. ²⁰ Roo ɛ, baarǐ na, zadka ì mbu kɪ í kaw na, ba fe sum Ngerembay ze ì su ya, ²¹ bay ɷi ɛ, zadka ì kaw nzaa fe sum na, nzob hãa hãa hoy kara takra bay suna taa be taa be, a hã nzob haneri i kaw báy kon, a nzob haneri laa ɛ, fe nzokɔ dǎa ri tud. ²² Wãa, ì dɔ báy hul ká bay suna fe ká dǐ, a í nzo fe ká dǐ ya ɛ? Mase, ì hii ɷm nzob mbika lawri ká i mbu tul kɪ hã sahoi ka se nzobri ká fe bari tiya na ɛ woo? Bay ɷike kɪ báy ze, ì giyan bay haŋa mǐ baa ha rǐ ɛ? Wãa, mi pisi rǐ ká dǐ ɛ woo? Munu ya!

²³ I kò, fe fére ká mǐ zin ká luo Ngerembay a mí suo mí fere rǐ na ze dɔ key: Ká bil sunke ká i mbika tul Ngerembay Zezu bay ika ni na, ka mbi maapa, ²⁴ a fale ká'a dǎa taambol hã Ngerewuru na báyii ɛ, ka haw a baa hã led nduobal-eri mii: «Be ni key na ba naysuo-i ká dɔ bay tul-rǐ. I dǎa mini key banɔɔ bo í kérke bay se tul-i.» ²⁵ Do faa mbɷw munu ndaw, fal fe sum na ku báyii ɛ, ka mbi kobo a baa ha rǐ mii: «Kobo key na ba *sáka kuni fie ká Ngerewuru sin zin rǐ báy faa sim bi. Nam hãa hãa ká ì nzo fe key ɛ, ì dǎa munu í kérke bay se tul-i.» ²⁶ Nam hãa hãa ká ì su maapa key, a í nzo fe key na ɛ, kie a baa mii, ì dɔ ka-káa bay hud Ngerembay ká bay tul naari na kpuru maa báy nam ká'a yǐi a vi.

²⁷ Be mini ze, nzob ká su maapa, mase ka nzo fe taa Ngerembay na báy faake ya ɛ, bay mgba tul nzobke na ku, bay ɷi ɛ, ka ɷm naysuo Ngerembay báy sim be. ²⁸ Munu zu ɛ, nzob hãa hãa ká hii bay suna maapa a nzo fe key na ɛ, ndad bay haŋa ni ka békle bil law-ɛ kɪ sùo-ɛ a kò ndaw rɔ! Ze bo, zadka fe mbɷw tiya ro ɛ, ka su a nzo báy. ²⁹ A nzob ká su a nzo, rɔɔ a kò sùo Ngerembay ká dǐ ya ɛ, ka su a nzo a dáake fe kaaya, a dáake bay bo tul-e be kɪ sùo-ɛ. ³⁰ Sawke mini ze,

ruo nzobri ká sakra baari, i báke nzob semri ndaw, i tãake dek dek ndaw, a ruoke haneri laa le, i zinke huf ndaw pi. ³¹ A roo le, zadka náa bekleri bil law naari ki sùo naari le, bay Ngerewuru ti mgbaka tul naari ya. ³² Ze, zadka Ngerembay daa bay bo tul naari, a ha náa kóri seke fe ká di kara, ka daa bay kieke naari fe bo, bay hanja nam ká'a kúnke bay zuo tul nzobri na, ka daa bay ka zúo tul naari munu ká'a dáake zuo tul nzob tukeleri ya.

³³ Yu-iri, be ze, zadka i mbu ki bay sunja fe sum Ngerembay le, i giyan ki ndaw ro! ³⁴ Ze, zadka kon i nzob le, ka su fe ká puo be roo a vi báy. Be ndaw roo, i háke bay Ngerewuru mgba tul-ri ká zad mbu ki baari na ya báy. A bay ká se tul fe hawri na le, nam ká mi seke luo-ri ndaw roo, mi leke báy.

12

Fe iniri bod bod ká Tem Law Pie ha nzobri

¹ Yu-iri, timbede key na náa kókori fal vbiw baari ká i vbi se tul fe ini Tem Law Pie na. Mi hii bay hanja ri ko tusue bay ká se tul fe inikeri na ta-tan. ² Baari na i ko ndaw, zadka i tuu Ngerewuru ya robay na, i pon sùo-ri ha temndayari ku ri ha ri se fal wururi ká baa bay ya mgbudu hoy. ³ Sawke mini ze, mi baa bay hanja bayke ka mgba law-ri.

Zadka Tem Ngerewuru ze re mbay ká tul nzob le, nzobke ku na ti baa mii: «Fadi ka mgba Zezu» na ya. A roo le, nzob ká baa mii: «Zezu ba Mbay» le, ba hurusuo Tem Law Pie ze ha nzobke baake bay ku.

⁴ Fe ini Tem na kire bod bod, roo le, Tem Law Pie ká ha na mbiw hoy. ⁵ Nduo pedri na kire bod bod, roo le, Ngerembay ká náa daari ped ha ni na mbiw hoy. ⁶ Kiri pedri na bod bod, roo le, ba Ngerewuru ká mbiw na ki ze daa pedri riw bele ká bil law nzobri mbiw mbiw riw bele. ⁷ Nzob ha ha le, ped daa Tem ká do bil law-e na tina sùo-e bay sókoko nzobri riw bele. ⁸ Tem Law Pie ha nzob mbiw bay nun nzem, a nzob ki laa le, Tem ká mbiw ku na ze ha ni baake bay báy gosi fe kóko. ⁹ Tem ká mbiw ku na, ka ha nzob ki daa law-e bo tul Ngerewuru bay daake fe ká mba kóko, a nzob ki laa le, ka ha ni fe ini ká bay váake nzob semri. ¹⁰ Ka ha nzob ki fe ini daa fe sanri, a nzob ki laa le, ka ha ni fe ini tina saw bay ká i yaa saa nzaa Ngerewuru, a nzob ki robay, ka ha ni fe ini ká bay hanja ni walke sakra Tem taa tusue báy taa temndayari. Ka ha nzob ki fe ini ká bay baake nzaa bay kiri ká nzob laa ya, a nzob ki robay le, ka ha ni fe ini nday nzaa baykeri na ku. ¹¹ Fekeri riw bele ku na, ba ped daa Tem taa mbiwke; ka wal fe inike ku na bod bod

hą nzobri mbjw mbjw munu ká law-ε hii.

¹² I kɔ, *Krisi na ɔo munu ba sùo nzob ká mbjw ká nzaa vávkeri ęęi bamba. Ze nzaa vávkeri ká bod bod ęęi na bamba hɔy kara, i vi ba sùo ká mbjw. ¹³ Naari riw bele na, ze náa bári Zibri, mase Zib ya, náa bári koy nzob, mase nzobri ká i kaw báy tul-ri hɔy kara, i ɔaa naari nduo bil Tem Law Pie bay haęa bo náa víri ba sùo ká mbjw, a Tem taa mbjw na key ndaw ze, mbaa bil law naari riw bele. ¹⁴ Be mini ze, nzob na ɔo ba puu sùo-ε ká mbjw hɔy kpuruę ya, roo le, nzaa vávkeri bod bod ɔo ɔi. ¹⁵ Zadka bal ɔaa mii: «Munu ká mi ba nduo ya na, mi ba taa sùo ya» na waa, bal na ti bá nzaa váv sùo ya le? ¹⁶ A zadka suku ɔaa mii: «Munu ká mi ba nun ya na, mi ti bá taa sùo ya» na waa, suku na ti bá nzaa váv sùo ya le? ¹⁷ Zadka sùo nzob riw bele ba nun kę hɔy na waa, ka'a ɔaa mina a laa bay le? A zadka sùo nzob riw bele ba suku kę hɔy na waa, ka'a ɔaa mina a yaa bari fe le? ¹⁸ Tusueke le, Nęerewuru na ɔaa nzaa váv sùo na mbjw mbjw ɔo báy zadę zadę munu ká law-ε hii. ¹⁹ Zadka sùo nzob riw bele ba nzaa váv sùo ká mbjw hɔy na waa, sùo nzob na ɔo haa báy le woo? ²⁰ Be mini ze, nzaa váv sùo-ri riw bele ká bod bod na, i vi ba sùo ká mbjw hɔy.

²¹ Be ze, nun ti báa hą nduo mii: «Mi se síe ɔo ya.»

A tul hɔy kara ti báa hą bal mii: «Mi se síe ɔo ya» na, munu ya. ²² Roo le, nzaa váv sùori ká náa kóri ri ba fe ya ká hurusuo-ri tiya na, i ɔo báy ped ɔaa bari. ²³ A nzaa váv sùo hąyri ká náa kóri ri ba fe pisi ya na hɔy kara, náa kóri báy kere mba hąwri rɔbay. A nzaa váv sùo hąyri ká náa kóri ri ba zad sahoy na hɔy kara, bari na ku ze, náa púdri ri ęęi bamba tasiri. ²⁴ A nzaa váv sùo hąyri ká ba zad sahoy ya na ze, náa pęri ɔo kele. Ba Nęerewuru kę ze ɔaa nzaa váv sùo nzob na zuo kę, a ɔaa mbay ɔo tul nzaa váv sùokeri ká nzobri kɔ ba fe pisi ya na. ²⁵ Be mini ze, nzaa váv sùo-ri riw bele na, i ker bay se tul kę ba lie ba lew hą téke bil kę tiya. ²⁶ Zadka nzaa váv sùo mbjw kɔ seke fe le, nzaa váv sùo hąwri riw bele kɔ seke fe zię ni. A zadka i ɔaa mbay ɔo tul nzaa váv sùo mbjw le, nzaa váv sùo hąwri riw bele ku na, i zay sùo-ri zię ni.

²⁷ Baari na, i ba sùo Krisi; nzob haa haa le, ɔo munu ba nzaa váv sùo-ε ká bod bod na ku. ²⁸ Be mini ze, mbú kę nzob mbika lawri na, Nęerewuru hą nzobri ped ɔaa bari bod bod ɔo ɔi: titire le, ba nzob ndáy nzaapedri; nzob ndeke ɔi sidikeri ba nzob yaaęa bayri saa nzaa Nęerewuru; nzob ndeke ɔi saykeri laa le, ba nzob fére nzobri fe. A fale ku le, ba bari nzob ɔaa fe saęri ndaw, bari

ká i ɔ́ ɓáy fe ini vaa nzob semri ndaw, nzob soko nzobri ndaw, nzob ndaka faa pol nzobri ndaw, roo bari ká i baa nzaa bayri bod bod ká nzob laa ya na ndaw pi. ²⁹ Náa kóri ndaw, bari riw bele na i ba *nzob ndáy nzaapedri ya ndaw, bari riw bele na, i ba *nzob yaɗa bayri saa nzaa Ngerewuru ya ndaw, bari riw bele na i ba nzob fére nzobri fe ya ndaw, bari riw bele na i ɔ́ ɓáy fe ini ɗáa fe sanri ya ndaw. ³⁰ Bari riw bele na i ba nzob vaa semri ya ndaw, bari riw bele na i ɔ́ ɓáy fe ini báa nzaa bay k̄iri ká nzob laa ya na ya ndaw, bari riw bele na i ba nzob ndáy saw bayri ká i baa ɓáy nzaa k̄iri na ya ndaw pi. ³¹ Baari na, ɔ́ ndad bamba bay haɗa ri ɗaa kon fe ini hay ká ndad bamba tasiri. A le, timbede key na, mi k̄ie ri faa fe ká kal tul fe ini hawri riw bele.

13

Law ini

¹ Ze, mi ɔ́ ɓáy fe ini báa nzaa bay nzobri bod bod ɓáy nzaa bay led nzaapedri ká nulue hoy kara, zadka law ini ti law-i ya le, bay báa biri na ɔ́ ba fe ká gor hoy munu ba bagum ká i haɗ wɔb wɔb, mase, tul fe ká i nda kp̄ɔ kp̄ɔ. ² Ze, mi ɔ́ ɓáy fe ini yaɗa bay saa nzaa Ngerewuru, mase, mi ko saw feri riw bele ká Ngerewuru ɗaa ɔ́ zad muni, a mi ba bawda nzob fe

koko, mase mi ɔ́ ɓáy mbika law ká bay sóroke kuo ɔ́ zad k̄i kara, zadka law ini ti law-i ya le, mi ɔ́ ba fe ká gor hoy. ³ Ze, mi faa feziɗa biri riw bele, mi leke ha nzob kukuri, a mi tay sùo-i ɓáy huu hoy kara, zadka law ini ti law-i ya le, fekeri ku na ɗaa fe mbijw ha mi ya. ⁴ Nzob law ini na, iki law-e; nzob law ini na, ba nzob law kere. Ka ba nzob ɗáa law bo tul fe nzob ya ndaw, ka ba nzob ndaka giri ya ndaw, a ba nzob siika sùo ya ndaw pi. ⁵ Nzob law ini na, ɗaa fe ɗáa saho ya ndaw, a ɗaa haɗ ya ndaw, ka ha nun-ε s̄ji ngaw ngaw ká tul nzob ya ndaw, a mgba tul ngani bay ya ndaw pi. ⁶ Nzob law ini na, ɗaa suoriya ká tul fe kaaya ya, roo le, ka záy sùo-ε ká tul tusue bay. ⁷ Nzob law ini na, suu law-ε ká tul feri riw bele, a ɗaa law-ε bo tul Ngerewuru banguo, a kaw nzokɔ bay tul yu-eri, a iki law-ε ká tul feri riw bele.

⁸ Law ini na gbuke tiya. A yaɗa bay saa nzaa Ngerewuru na gbuke ɔ́ ɗi. Báa nzaa bay k̄iri ká nzob laa ya na kara a gbú ndaw, a koko saw feri na hoy kara a gbú ndaw pi. ⁹ Naari na, náa kóri saw feri nd̄ji hoy ndaw, a yaɗa bay saa nzaa Ngerewuru hoy kara, náa yaari nd̄ji hoy ndaw pi. ¹⁰ A roo le, zadka fe ká ɔ́ ɓáy zadε nzedem na t̄ji le, fe ká náa kóri nd̄i-nd̄ji hoy na a zekre.

¹¹ Zadka mĩ tòn led báy na, bay b́aa bi, kér bay bi báy mbii bay b́aa bi na, do munu ba taa led. A roo le, zadka mĩ vi ba ngerenzob ro na báyji le, mĩ pɔŋ fal fe d́aa ledri na riw bele ba fal. ¹² Timbede key na báyji le, fe ká náa kóri na do munu ba tem fe ká nzob ko do nun-ε kputul key hoy. A le, namke na, náa kókori fekeri na báy nun naari gbak gbak. Timbede key le, mĩ ko saw fekeri na ndi-ndji báy. A namke na vi le, mĩ kókori ferri riw bele na *taŋ kad kad munu ká Ngerewuru hoy kara ko mĩ taŋ kad kad.

¹³ Be ze, timbede key na, ferri ba say ze do key: d́aa law bo tul Ngerewuru ndaw, d́aa law nzokdo te tul fe ndaw, roo law ini ndaw pi. Roo le, ká sakra ferri ká say key na, fe ká ndad bamba kal taa hawri na, ba law ini.

14

*Nzaa boko ká se tul fe ini
Tem Law Pie*

¹ Be mini ze, i nzaa faa law ini. Fe iniri ká Tem Law Pie ha na i daa konke, kakalke le, ba yana bay saa nzaa Ngerewuru. ² Tusueke le, nzob ká do báy fe ini b́aa nzaa bay kiri ká nzob laa ya na, ka baa ha nzobri ya, roo le, ka baa ha Ngerewuru. Bayri ká'a baa na nzob mbiw mini kara laa sawke ya. Tusue bay Ngerewuru ká do zad muni na, ka baa báy hurusuo Tem Law Pie. ³ Roo le, nzob ká

baa bay ká'a yaa saa nzaa Ngerewuru na, ka daa ha hurusuo nzobri tuŋ ki bay ngonke ká bil mbika law ndaw, a yiw nzobri ndaw, a ha nzaa boko bay huoke lawri ndaw pi. ⁴ Nzob ká baa nzaa bay kiri ká nzob laa ya na, ka ha hurusuo ha be ki suo-ε, a nzob ká baa bay ká'a yaa saa nzaa Ngerewuru na laa le, ka ha hurusuo ha nzob mbika lawri riw bele ká i mbu ki. ⁵ Bi na, mĩ hii bay hana baari riw bele na, i baa nzaa bay kiri ká nzob laa ya. Roo le, fe ká law-i mgba di bamba na, ba hana ri baa bay ká i yaa saa nzaa Ngerewuru. Tusueke le, nzob ká baa bay ká'a yaa saa nzaa Ngerewuru munu ku na, ped d́aa be mba tul nzob b́aa nzaa bay kiri ká nzob laa ya na ku báy. A zadka nzob baa nzaa bay kiri ká nzob laa ya na le, i ha nzob ki ká maa bay nday saw bayke ká'a baa na ku ka do di ndaw ro, bay hana nzob mbika lawri riw bele i ngonke ká bil mbika law.

⁶ Be ze, yu-iri, i kéri i ko, zadka mĩ se luo-ri, roo mí baa nzaa bay kiri ká nzob laa ya na waa, a sóko ri mina le? Roo le, zadka mĩ se luo-ri, mí tina saw fe ká Ngerewuru kie mĩ, mase mĩ ha ri tuu tusue bay Ngerewuru, mase mĩ se báy bay ká mĩ yaa saa nzaa Ngerewuru, mase mĩ se báy fe fere ha ri na le, be ze a sóko ri. ⁷ Do faa mbiw munu ba tiw báy nana na, zadka

kusol fekeri na mgba báy zadε zadε ya na w̄aa, nzob a d́aa mina ndaw rɔɔ, a laa ba kusol tiw ze mgba, mase kusol nzaŋa na ze mgba le? ⁸ Zadka nzob fe ul yum na ul mgba báy zad kusolke ya na w̄aa, nzob a d́aa mina ndaw rɔɔ, a leke s̄u-o-ε bay séke yum na le? ⁹ Do faa mbiw munu ndaw, zadka ì baa bay ha nzob báy nzaa bay kiri ká nzob laa ya na w̄aa, nzob a d́aa mina ndaw rɔɔ, a laa sawke na ta-taŋ le? Baykeri ku na kal ba zuu hoy. ¹⁰ Ká tusiri key na, kiri nzaari bof bof do di, a bil nzaa baykeri ku na, nzaa ká láa sawke tiya na, tiya. ¹¹ Roo le, zadka nzob baa bay zinj m̄i báy nzaa ká m̄i laa ya na le, nzob ká baa bay zinj m̄i ku na, ka do ba varu bi ndaw, a bi hoy kara, m̄i do ba varu be ndaw pi. ¹² Be ze, munu ká ì daa k̄on fe ini Tem Law Pie na, fe ini ká ha nzob mbika lawri riw bele ηḡoŋke na, ì nzaa faake ηgi-ηgi.

¹³ Be mini ze, nzob ká baa nzaa bay kiri ká nzob laa ya na, do nun haŋa ni ka vbi Ngerewuru ka ha ni fe ini ndáy saw bayke na ku, ¹⁴ bay ji le, zadka m̄i daa nzaa bay kere báy nzaa bay kiri ká nzob laa ya na le, bil law-i daa nzaa bay kere, a roo le, kér bay bi do tidi. ¹⁵ A munu ku w̄aa, m̄i d́aa mina ro le? M̄i d́aa nzaa bay kere báy nzaa bay kiri ká nzob laa ya na ndaw, a mí daa

nzaa bay kere báy kér bay bi kara ndaw pi. M̄i dika sim báy nzaa bay kiri ká nzob laa ya ndaw, a mí di sim báy kér bay bi hoy kara ndaw pi. ¹⁶ Ba tusue ki, zadka m̄i daa taambol ha Ngerewuru báy nzaa bay kiri ká nzob laa ya na w̄aa, nzob ká kaw ba nzob láa bay hoy ká zad mbú ki ká'a laa bay bi ká m̄i baa na ya w̄aa, a d́aa mina a daa «Amem» do tul nzaa bay kere bi na ku le woo? ¹⁷ Ze nzaa bay kere taambol bi ndaf na bamba hoy kara, ha hurusuo ha ku-i ká bil mbika law be ya.

¹⁸ M̄i daa taambol ha Ngerewuru bay tul nzaa bay kiri ká nzob laa ya ká m̄i baa mba ri riw bele. ¹⁹ Roo le, ká zad mbú ki nzob mbika lawri na, baa bayri ba ndebe ha zobri laa ta-taŋ na, ndaf mba baa bayri wuruk wuruk báy nzaa bay kiri ká nzob laa ya na.

²⁰ Yu-iri, ì do munu ba ledri báy faa bay baa baari na mbaa. Fe ká ba fe kaaya na, ì ha law-ri ba law led ká di, roo le, báy faa mbii bay baa baari na, ndaf bay haŋa ri vi ba ηḡoŋo nzob ká di. ²¹ I ko, Ngerembay baa do bil mbede be mii:

«Bay faa zobri ká i baa nzaa rim bayri,

báy faa zobri ká i baa nzaa ká nzob laa ya na,

m̄i baa ha zob biri na.

Ze munu hɔy kara i ti l aa bay
bi ya*.»

²² Be ze, fe ini b aa nzaa bay k iri k a nzo  laa ya na, ba fe k ie k a bay tul nzo ri k a i mbi law-ri na ya, roo le, bay tul nzo ri k a i mbi law-ri ya na. A fe ini ya a bay saa nzaa Ngerewuru na laa le, ba fe f ere k a bay tul nzo ri k a i mbi law-ri ya na ya, roo le, bay tul nzo  mbika lawri. ²³ Zadka nzo  mbika lawri riw bele mbu k i, roo i tii saw b aa nzaa bay k iri k a nzo  laa ya na riw bele b ay zad bari, roo nzo  k a se ba sed be h y, mase nzo  k a mbi law-ε ya h y ri i tul-ri na wa, a b aa ha ri mii, i ba k ok  nzo  ya le woo? ²⁴ Roo le, zadka nzo ri riw bele baa bay k a i ya saa nzaa Ngerewuru, roo nzo  k a vi ba vi be h y, mase nzo  k a mbi law-ε ya h y ri i a se tul-ri na le, b ay faa bayri k a a laa na, bay feya be na mba tul-e ha ni d ake bay bo tul-e be k i s o-ε. ²⁵ A k er bay beri k a do zad muni na kara, a tina do zad hie gbay gbay ha ni lie gburuk, a huku siri k a pol Ngerewuru a kod ni a baa mii: «Ngerewuru na do sakra baari ba tusue k i.»

L eke fe b ay zadε zadε k a

* **14:21** 14.21 Ezay 28.11-12. Ngerewuru na hii bay ha a nzo ri laa bay be ta-ta . Be ze a baa bay ha ri b ay nzaa k a i la-laa. Roo le, zadka led Izarayeli t i k a tul Ngerewuru i hii bay d aa vu mbom bo tul bay be ya na, ka ha nzo ri haw yum k a tul-ri ha ri se di di b ay saw puo bari k a nzo keri baa nzaa bay k i k a i laa ya na. Be ze k a zad ni key na, Pol hii bay b aa mii, fe ini b aa nzaa bay k iri k a nzo  laa ya na, ba fe k ie fe k a bay tul nzo ri k a i d aa law-ri bo tul Zezu ya.

zad mbu k i

²⁶ Yu-iri, wa a n a d ari mina ro le? Zadka i mbu k i le, nzo  mbiw k a sakra baari mbi sim a di; a nzo  k i uru a fere nzo ri fe; a nzo  k i baa bay fe k a Ngerewuru ha ni t i nun-ε; a nzo  k i uru a baa bay b ay nzaa bay k iri k a nzo  laa ya; a nzo  k i laa le, uru a nday saw bayke na. Roo le, ndad bay ha a fekeri riw bele ku na, ka so nzo  mbika lawri ha ri ngonke k a bil mbika law. ²⁷ Ze bo, zadka nzo  baa nzaa bay k iri k a nzo  laa ya na le, nzo ri sidi mase nggi bambake le, ka ba say ze i baa bay na. Robay, i baa bay na b ay tonoke tonoke, le, nzo  k i a nday saw baykeri na ku. ²⁸ A zadka bo, nzo  nday saw baykeri na mbiw tiya le, nzo  k a do b ay fe ini b aa nzaa bay k iri k a nzo  laa ya na, ka mba nzi-ε k a zad mbu k i, a baa bay k a bil law-ε ndaw, a baa ha Ngerewuru ndaw pi.

²⁹ A bari nzo  ya a bay saa nzaa Ngerewuru na laa le, nzo ri sidi, mase say ze i baa bay le, nzo  hawri k a i kaw i laa baykeri na, i b ekle bil baykeri na i ko. ³⁰ Ze nzo  k i k a kaw roo Ngerewuru ha fe t i nun nzo ke le, nzo  k a do b aa

bay ku na, ka pón nzi-ε.
³¹ Be ndaw rɔɔ, baari riw bele na, bayri ká ì yaa saa nzaa Ngerewuru na, ì baa báy tɔɔnɔke tɔɔnɔke bay haɔa bo, baari riw bele na nun-rì ka mgbúda a í zínke hurusuo ká bil mbika law.
³² Nzob yaaɔa bayri saa nzaa Ngerewuru na, ndad bay haɔa ri daa vu mbom bo tul sùo-ri báy faa bay baa bari,
³³ bay ìi le, Ngerewuru na ba Ngerewuru nzob law lom bo, ka ba Ngerewuru nzob daa fe nduo kị wɔr wɔr ya.

Munu ká zad mbú kị nzob mbika lawri riw bele na,
³⁴ ndad bay haɔa máyri mgba nzaa-ri. I pɔɔ faa ha ri bay haɔa ri baa bay ká dī ya, roo le, i ba nzob daa vu mbom munu ká *bol kusol Zibri baa na. ³⁵ Zadka i hii bay láa saw bay fe haneri le, i vbi waa bari ká puɔ. I kɔ, haɔa máy nzob baa bay ká zad mbú kị nzob mbika lawri na, ba fe ká do báy zadε ya†.

³⁶ Waa, Bay Ngerewuru na, sawke uru saa luo-rì kị hoy le? Mase, ba baari huorì kị hoy ze, bayke tji tul-rì le woo? ³⁷ Zadka nzob kɔ sùo-ε ba nzob yaaɔa bay saa nzaa Ngerewuru, mase ka kɔ sùo-ε ba nzob ká do báy fe ini Tem Ngerewuru le, ndad bay haɔa ni ka kɔ mii, bay ká mī daa do bil mbede ha rì key na, ba bol kusol Ngerembay. ³⁸ A ze bo,

zadka nzob tuu bay key ya le, Ngerewuru kara tuu ni ya ndaw.

³⁹ Yu-iri, be ze ì daa kɔn yaaɔa bay saa nzaa Ngerewuru, a í haa nzobri faa baa nzaa bay kiri ká nzob laa ya na ya. ⁴⁰ Roo le, ndad bay daa fekeri riw bele báy faake faake, rɔɔ báy zadε zadε ndaw.

15

Tji Krisi saa luo hud

¹ Yu-iri, timbedε mī hii bay túma law-rì se tul kaa Bay Kere ká mī kaa ha rì ká ì yaa bayke a í do tul-e na.
² Zadka ì mgba bayke ngo-ngoɔ munu ká mī ka-káake ha rì na le, ì yaa sùo-rì. Munu ya le, mbika law baari na do ba fe ká gɔr hoy.

³ Fe ká mī zín na, mī suo mí fere rì. Fe ká ndad bamba tasiri na ze do key: *Krisi na hu bay tul feyaa naari munu ká i baa bayke pola do bil mbede Ngerewuru na. ⁴ I voro ni, a le, ndeke dī nam sayke na ka tji saa luo hud, a yji a kaw báy kumnun munu ká i daa bayke do bil mbede Ngerewuru. ⁵ Fal tji be saa luo hud na, ka tji tul Piyer, rɔɔ a tji tul led nduobal-eri ká duo fal-ε sidī na báy. ⁶ Fal le, ka tji tul yu-eri mbudfa kal isodf ndebe. Ruɔ nzob haneri ká sakra bari ku na, i kaw báy kumnun báy, roo le, nzob haneri ze i hu.

† 14:35 14.35 Ze daa rii fe ká Pol haa máyri haa ká bay haɔa ri baa bay ká zad mbú kị hoy kara, ndad bay haɔa rì kiji Ped 2.18; 21.9; rɔɔ 1Kɔ 11.5 ndaw.

⁷ Fale ku rɔɔbay na, ka t̃ji tul Zak, rɔɔ a t̃ji tul *nzob ndáy nzaapedri riw bele báy. ⁸ A fal ɓari ku riw bele na, ka t̃ji tul-i bi hoy kara ndaw munu ba lef t̃nake.

⁹ Ká ɓa tusueke k̃i le, bi na, ká sakra nzob ndáy nzaapedri na, m̃i t̃ɔŋ fal, a mí maa bay haŋa ri d̃i m̃i ɓa nzob ndáy nzaaped ya, bay ji le, m̃i daa nun nzob mbika lawri tuo síe. ¹⁰ Roo le, báy faa law kere ká Ngerewuru daa ziŋ m̃i na, m̃i do munu ɓa nzob na k̃i. A law kere ká'a daa ziŋ m̃i na, do ɓa fe ká gor hoy ya. Bi na m̃i daa ped mba nzob ndáy nzaaped haŋa riw bele. Ká ɓa tusue k̃i le, ɓa bi hoy ya, roo le, ɓa law kere Ngerewuru ká do ziŋ m̃i. ¹¹ Ze ɓa na bi, mase ɓa na ɓari kara, ɓa káa bay na ku ze ɓuru ka-káake, a ɓa káa bayke na ku ndaw ze, i daa law-ri bo d̃i ku.

T̃ji saa luɔ hud

¹² Zadka náa káari káa mii, *Krisi t̃ji saa luɔ hud ká sakra nzob huderi a kaw báy kumnun na waa, daa mina ndaw rɔɔ, nzob haŋeri ká sakra ɓari ɓaa mii, nzob ká t̃ji saa luɔ hud a kaw báy kumnun na tiya le? ¹³ Zadka ɓa tusue ká t̃ji saa luɔ hud tiya na le, Krisi hoy kara t̃ji saa luɔ hud a kaw báy kumnun ya ndaw. ¹⁴ Zadka be Krisi na ka t̃ji saa luɔ hud a kaw báy kumnun ya le, káa bay ká ɓuru kaa na do ɓa fe ká gor hoy ndaw, daa law bo tul-e na hoy

kara, do ɓa fe ká gor hoy ndaw pi. ¹⁵ Rɔɔbay, zadka ɓa tusue ká nzob huderi ti t̃ji saa luɔ hud ya na le, náa ɓari nzob kúf bay zuo nzaa Ngerewuru, bay ji le, náa ɓari mii, ka ha Krisi t̃ji saa sakra nzob huderi a ha ni kaw báy kumnun, roo le, ka daa munu ya. ¹⁶ Zadka ɓa tusue ká nzob huderi t̃ji saa luɔ hud i kaw báy kumnun ya le, Krisi hoy kara t̃ji saa luɔ hud a kaw báy kumnun ya na ndaw pi. ¹⁷ A zadka Krisi t̃ji saa luɔ hud ya le, mbika law ɓari na do ɓa fe ká gor hoy ndaw, i do bil feyaari baŋguɔ rɔɔbay ndaw, ¹⁸ a ɓari ká i daa law-ri bo tul Krisi rɔɔ i hu na, i ɓie ro. ¹⁹ Zadka náa daari law naari nzokdo te tul Krisi bay káw naari ká tusiri key k̃i hoy le, náa ɓari síe ɓamba tasiri mba nzobri riw bele.

²⁰ Tusueke le, Krisi na t̃ji saa sakra nzob huderi a kaw báy kumnun. Be na, ka ɓa titire nzob huderi ká'a t̃ji saa luɔ hud a kaw báy kumnun. Krisi ká ɓa titire nzob huderi ká t̃ji saa luɔ hud na kie mii, nzobri ká i hu na i t̃ji saa luɔ hud a i kaw báy kumnun ndaw pi. ²¹⁻²² Ba tusue k̃i, munu ká nzobri riw bele hu báy faa zuo ziŋ nzob ká mb̃jw hoy ká ɓa *Adam na, báy faa zuo ziŋ nzob ká mb̃jw ká ɓa Krisi ndaw na ze, nzobri t̃jike saa luɔ hud bay káw báy kumnun faa mb̃jw munu ndaw pi. ²³ Roo le, t̃ji saa luɔ hudke ku na, nzob ha ha le, a doko zad

dol be dol be. Kri si na ba titire nzob ká t̃ji saa luɔ hudf, rɔɔ nam ká'a ỹi a vi na, bari ká i ba taa be na i tón dī báy. ²⁴ Falɛ ku rɔɔ, a báy ɔrɔ bie nam ká mgbada na báy. Kri si na a b́ie h̃urusuo ká kal tul zadf na riw bele ndaw, h̃urusuori riw bele ndaw, rɔɔ báy h̃urusuo temri riw bele ndaw pi. Falɛ lɛ, ka'a pón puoruo h̃ Ngerewuru Baa na. ²⁵ Do nun hanja Kri si ka re mbay kpuru maa báy Ngerewuru ká mba tul nzob tul ngani beri riw bele, ha ni tɔ ri do bal-ɛ kek. ²⁶ Jro bie nzob tul ngani ká'a b́ie ni na ba hudf. ²⁷ Ba tusue k̃i, mbede Ngerewuru baa mii: «Ngerewuru daa feri riw bele zuɔ pol-e*.» Zadka'a baa mii: «Feri riw bele zuɔ pol-e» na Ngerewuru ká daa feri riw bele zuɔ pol Kri si na ti bil-e ya. Be ze ba bay ká do tan kadf kadf. ²⁸ A zadka feri riw bele zuɔ pol Kri si na, be Vu Ngerewuru k̃i s̃uò-ɛ na, a daa s̃uò-ɛ bo pol Ngerewuru ká'a daa feri riw bele zuɔ pol-e na. Be ndaw rɔɔ, Ngerewuru a réke mbay báy zadɛ riw bele ká tul feri riw bele báy.

²⁹ I kér se tul nzobri ká i daa tul-ri nduo mbii bay tul nzob hudferi na i kɔ. Zadka ba tusue ká hudfri t̃ji i kaw báy kumnun ya na w̃aa, bay j̃i ndaw rɔɔ, i ha ri daa tul-ri nduo mbii bay tul-ri báy lɛ? ³⁰ A naari k̃i na w̃aa, bay j̃i ndaw rɔɔ, náa ỹiri s̃uò

naari do kele báy nam nam ha hudf rɔɔbay lɛ woo? ³¹ Yu-iri, báy nam mb̃iw mb̃iw riw bele na m̃i do nzaa hudf! M̃i baa ta-tan munu bay tul ndaka giri s̃uò-i ká bay tul-r̃i, báy zúo z̃in k̃i naari ká bil Zezu Kri si Ngerembay naari na. ³² M̃i ru-ruy na ká Efɛz key z̃in nzobri ká i do munu ba nay bisuyri. Zadka m̃i ker munu ká nzobri ker na w̃aa, ndad̃ike ba j̃i ze m̃i z̃in ká d̃i lɛ? Zadka ba tusue ká hudfri t̃ji i kaw báy kumnun ya na, náa daari munu ká sim bay b́aa nzobri baa mii:

«Náa s̃uri a náa nz̃ori, bay j̃i lɛ, ruo na náa h́ukari.»

³³ I úla s̃uò-r̃i ya! Mgbaka b̃aw z̃in nzob ká simsed be ndaya na b́ie simsed kere. ³⁴ Be mini ze, ndad bay hanja r̃i ỹi i m̃gba tul-r̃i báy kere s̃uò-r̃i k̃i i kɔ, a i pón daa feyaa na. Tusueke lɛ, nzob haneri ká sakra baari ku na tuu Ngerewuru ya. M̃i baa munu bay hanja sahoy ka se r̃i.

S̃uò nzob hudferi ká t̃ji saa luɔ hudf

³⁵ Kɔ ya lɛ, nzob hanɛ a vbika bay a baa mii, w̃aa, hudfri na i t̃ji i kaw báy kumnun mina lɛ? W̃aa, báy s̃uò taa ha ze i t̃jike lɛ? ³⁶ Bo kòkò nzob! M̃jiri ká mù daa zuɔ luɔ na, zadka'a fere s̃uò-ɛ ya lɛ, ti t̃ji ya. ³⁷ Fe ká mù ru ba siri ká ba para nan, mase para fe pay h̃awri na, ba para fe pay k̃i hoy ze mù ru bo, ba s̃uò puu

* 15:27 15.27 Simri 8.7.

ká'a t̃ji ze mù ru ya. ³⁸ Roo ɛ, ba Nɔgerewuru ze ha sùo ha parake na munu ká law-ε hii. M̃jiriri ká báy riŋ-ri mbjw mbjw na, be k̃ji ze ka ha ri sùo ká maa báy tul-ri tul-ri. ³⁹ Naysuori riw bele na sùo-ri maa k̃ji riw bele ya. Naysuo nzoɓ na do bod, taa nayri do bod ndaw, taa nduyri do bod ndaw, roo taa s̃jiri kara do bod ndaw pi. ⁴⁰ Sùo ká nulue do di ndaw, sùo ká tusiri kara do di ndaw pi. Fe ha ha ha ɛ, do báy zad nduy be nduy be ká maa báy zad sùo-ε. ⁴¹ Síe do báy zad nduy be ndaw, few d̃oke báy taa be bod ndaw, mbaymawri hoy kara d̃oke báy taa bari bod ndaw pi. Ze ká sakra mbaymawri na ku kara, nduy bari na maa k̃ji riw bele ya, i do bod bod.

⁴² Zadka Nɔgerewuru a haɲa hudri t̃ji í kaw báy kumnun na kara a doko faa mbjw munu ndaw. Sùo nzoɓ ká bo luɔ na do ba fe huɗe. A zadka'a t̃ji a kaw báy kumnun na laa ɛ, ka ti hu-huɗ mbãa. ⁴³ Sùo nzoɓ ká bo luɔ na, do ba fe vbuka bo bisuy a taɲ d̃ek d̃ek. A zadka'a t̃ji a kaw báy kumnun na laa ɛ, ká'a doko báy riŋ d̃ika báy bawda h̃urusuo. ⁴⁴ Sùo nzoɓ ká bo luɔ na, ba sùo ká tusiri key. A zadka'a t̃ji a kaw báy kumnun laa ɛ, ka do ba sùo nzoɓ ká kaw báy kumnun báy faa Tem Nɔgerewuru. Munu ká sùo nzoɓ ká tusiri key do di na, sùo nzoɓ ká kaw báy kumnun báy faa

Tem Nɔgerewuru na hoy kara a doko di ndaw pi. ⁴⁵ Mbede Nɔgerewuru kara ba ndaw mii, titire nzoɓ ká ba *Adam na, Nɔgerewuru ha ni ɔmi ha ni káwke báy kumnun; a Adam taa fal ká ba *Krisi na, ka ba Tem ká ha nzoɓ káwke báy kumnun ká do banɔɔ na. ⁴⁶ Sùo nzoɓ ká kaw báy kumnun báy faa Tem Nɔgerewuru na do pola ya, roo ɛ, sùo nzoɓ ká tusiri key ze do pola, roo sùo ká kaw báy kumnun báy faa Tem na toŋ di báy. ⁴⁷ Titire nzoɓ ká ba Adam na, Nɔgerewuru daa ni báy s̃um siri, a ba nzoɓ ká tusiri key. A Adam taa fal ká ba Krisi na laa ɛ, ka uru saa nulue. ⁴⁸ Nzoɓri ká i ba taa tusiri key na, i ri nzoɓri ká Nɔgerewuru daa ri báy s̃um siri na. A nzoɓri ká i ba taa Nɔgerewuru ká nulue na laa ɛ, i ri nzoɓ ká vi saa nulue. ⁴⁹ Munu ká náa riiri nzoɓ ká Nɔgerewuru daa ni báy s̃um siri na, do faa mbjw munu ndaw, náa riiri nzoɓ ká vi saa nulue na ndaw pi.

⁵⁰ Yu-iri, bay ká m̃ hii bay haɲa ri laa na ze do key: sùo nzoɓ ká Nɔgerewuru daa báy s̃um siri hoy na, *puoruo Nɔgerewuru ba taa be ya, a fe ká ba fe huɗe kara maa bay káw báy kumnun ká do banɔɔ na ya.

⁵¹ Roo ɛ, m̃ tina fe ká do zad muni na ha ri ko. Náa ti naanari luɔ huɗ riw bele banɔɔ ya, roo ɛ, ɔro bie nam na, sùo naari riw bele a fére. ⁵² Zadka t̃jw mgba ba ɔro bie na, ká zadε ku

hɔy Nɔgerɛwuru a haɲa nzob huderi tji saa luɔ hud. Ká zadɛ ku na, ba tɔy nun ká te zima, le, a fére naari riw bele a ha náa kawri ba nzobri ká i ti hu-hud mbáa. ⁵³ Tusueke le, do nun haɲa fe ká pu-puɲ na, ka fére a vi ba fe ká puɲ mbáa ro; a sùo hude na ka fére a vi ba sùo ká hu mbáa ndaw. ⁵⁴ Zadka fe púnke na a fére a vi ba fe ká puɲ mbáa ndaw, sùo hude na a fére a vi ba sùo ká hu mbáa ndaw na le, bay ká do bil mbede Nɔgerɛwuru na a doko munu báy zadɛ. Bayke baa mii: «Hud na ti mbáa ro. Nɔgerɛwuru haw yum ká tul-e†.»

⁵⁵ «Bo hud, hurusuo háw yum bo na waa, do zad haa ro le woo?

Bo hud, fe rem bori na waa, do zad haa báy le woo‡?»

⁵⁶ Fe rem hud na ba feyaa; a hurusuo feyaa na laa le, uru saa bil *bol kusol. ⁵⁷ Roo le, riɲ dika ba taa Nɔgerɛwuru ká ha náa hawri yum báy faa Nɔgerembay naari Zezu Kri. ⁵⁸ Be mini ze, yu-iri, baari ká mi ko ri ba nzob nun-i na, i mgba sùo-ri ngo-ngoɲ a í laɲ sùo-ri se lie se lew ya. I nduo kiyaw kiyaw banɔuo ká bil ped Nɔgerembay, bay ji le, i ko ndaw, ped ká i daa báy faa zúo ziɲ ni na do ɔɔr hɔy ya.

16

Fe mbú ká bay sókoke nzobri ká Zuruzalem

¹ Timbede key na, mi báa bay ká se tul fe mbú ká bay sókoke nzob mbika lawri ká Zuruzalem. Baari hɔy kara do nun haɲa ri daa báy faake munu ká mi fere nzob mbika lawri ká i mbu tul ki bod bod ká kudu zad ká Galasi na. ² Báy nam dimasi mbiw mbiw riw bele na, nzob haa haa le, lari ká'a ziɲ na, ka bo haneri a koro do fi mbiw bay haɲa nam ká mi tji tul-ri le, nzob ka se sie mbú fe mbáa ro. ³ Ze zadka mi se na le, nzobri ká i nan ri na, mi pie ri báy mbede bay nasi do nduo-ri ha ri seke báy fe ká i mbu na ha nzobri ká Zuruzalem. ⁴ A ze bo, i ko ká maa bay haɲa mi se ndaw le, bari nzobkeri ku na i seke ziɲ mi ndaw.

Feri ká Pol waa bay daa

⁵ Mi ker bay seke kudu zad ká Maseduwɔn. Fal sed bi na ku ndaw roo mi tji tul-ri bay kóko ri báy. ⁶ Bi na, mi káw ziɲ ri nam maa fe, ko ya le, mi káw ziɲ ri báy lew ted riw bele. Zadka mi hii bay seke ba badí na, baari hɔy kara i sóko mi ká di. ⁷ Be ni key na, mi hii bay kóko ri munu hɔy mí kál siya ya. Zadka Nɔgerembay poɲ faa ha mi le, mi káw ziɲ ri nam maa fe ro. ⁸ Roo le, timbede key le, mi káw Efɛz key kpuru maa báy *nam suoriya pantekod, ⁹ bay ji le, faa do hɔy ha mi bay haɲa mi daa ped Nɔgerembay ká di, a ze nzob tul ngani biri

kara, i ɲɔ̃ji bamba ká dī ndaw.

¹⁰ A zadka Timote se luorĩ le, i mɔ̃ba ni báy kere ká sakra baarĩ ha h̃je ka daa ni ya, bay ɲi le, be na ka daa ped Ngerembay munu ká mĩ daa na ndaw. ¹¹ Ha nzoɔ mbɔ̃w ka ndólo ni ya, roo le, i so ni báy faa varu be na ha ni ɲi báy kere dekeke a vi zɔ̃n mĩ, bay ɲi le, bi ndaw, roo yu-iri ndaw na, buru giyan ni ká zad ni key.

¹² A bay ká se tul yu naari Apolos na, mĩ suru tigbi-ε baɲguo bay haɲa ni be báy yu naari haɲwri na i se luorĩ. Roo le, timbede key na, kon séke luorĩ na daa ni ya báy. Be nu ku le, zadka nam do hoy ha ni le, a se kóko rĩ báy.

Ɔro bie nzaa boko báy soko Pol

¹³ I káw báy nzaa bal-rĩ kekeke i káw tul mbika law baarĩ na ɲɔ̃-ɲɔ̃ɔ̃, i mɔ̃ba sùo-rĩ ba wara nzoɔ i do ɲɔ̃-ɲɔ̃ɔ̃. ¹⁴ I daa feru riw bele báy law ini.

¹⁵ Yu-iri, mĩ do báy bay mbɔ̃w bay bókokeri roɔbay. Estefanas báy nzoɔ ini beri na i tuu ri ndaw. Baarĩ na i ko ndaw, bari na i ba titire nzoɔri ká i mbi law-ri ká kuɔu zad ká Akayi, a i mbi sùo-ri bay daa ped bay sókoke nzoɔ Ngerewururi. ¹⁶ Nzoɔri ká munu ku na, i daa vu mbom ka bo tul-ri, báy bari riw bele ká i daa pedke zɔ̃n ri na.

¹⁷ Vika kóm Estefanas báy Fortunatus, roo Akayikus

ndaw na, sùo-i rii mĩ ká dī bamba. Munu ká i do faa dī dī zɔ̃n mĩ na, fe ká puo mĩ na i daa ha mĩ, ¹⁸ a i huo law-i munu ká i hũoke law-rĩ baɲguo na. Nzoɔri ká munu ku na, i ko faa písi ri ndaw ro!

¹⁹ Nzoɔ mbika lawri ká i mbu tul k̃i boɔ boɔ ká kuɔu zad ká Akayi na, i hii soko ha rĩ. Akilas báy Prisil báy nzoɔ mbika lawri ká i mbu k̃i ká bil hul bari na, i hii soko lik lik ha rĩ báy riɲ Ngerembay. ²⁰ Yu buru riw bele ká i do zad ni key na i hii soko ha rĩ. I hii soko ha k̃i ba lie ba lew, i mgbáke k̃i girik girik.

²¹ Ba bi Pol k̃i ze mĩ daa mbede soko key na báy nduo-i ha rĩ ku. ²² Zadka nzoɔ hii Ngerembay ya le, fadi ka mɔ̃ba ni! *Marana tha,* Ngerembay buru, vi!

²³ Ndad bay haɲa law huoke Ngerembay Zezu ka sád zɔ̃n rĩ riw bele. ²⁴ Baarĩ riw bele ká i zuo zɔ̃n Zezu *Krisi na, mĩ hii rĩ.

2 Korɛteri

Mbede ndeke di sidike ká Pol daa / há nzoɓ mbika lawri ká Korɛte

*Bay ká se tul feri ká do bil
mbede ni key*

Mbede ni key ká ba ndeke di sidike ká Pol daa há nzoɓ mbika lawri ká Korɛte na kie mii, sakra nzoɓ mbika lawri báy Pol na, bay do di ngon don don. Nam varu ká Pol suo, báy hurusuo ká'a dõke ba nzoɓ ndáy nzaaped na yoklo nzoɓ mbika lawri há láa kɪ ya do sakra bari. Báy faa léke bayri na, i gbúke nzaa láa kɪ ya ká do há zuo kɪ do sakra nzoɓ mbika lawri báy Pol nzoɓ ndáy nzaaped na. Pol daa mbede ni key a bãake saw fe ká daa ká beri bãake bay ngɔ-ngon zin ri, roo a bãake saw fe ká daa há ni súoke varu ká'a leke faake na. Ka baa bay suoriya be se tul zuo kɪ be báy bari, roo a kod ri bay haɲa ri mbu fe bay sókoke nzoɓ mbika lawri ká i ba kukuri ká i kaw kudu zad ká Zude na. Robay, ka baa saw fe ká se tul hurusuo ká'a dõke ba nzoɓ ndáy nzaaped na. Ka do báy faa ká bay daa fe munu ba nzoɓ ndáy nzaaped, bay ɲi le, ba fe ká Ngerembay kɪ sùo-e há ni bay haɲa ni sóke nzoɓ mbika lawri ha ri ngónke ba pola pola.

Maa bayri ká do bil-e
Zúo kɪ ká do sakra Pol báy
nzoɓ mbika lawri: 1-7
Fe mbu ká bay tul nzoɓ
mbika lawri ká kudu
zad ká Zude: 8-9
Pol baa saw hurusuo ká'a
dõke ba nzoɓ ndáy nza-
aped: 10-13

*Soko ká Pol hii há nzoɓ
mbika lawri ká Korɛte*

¹ Bi Pol, ká Ngerewuru há mɪ ba nzoɓ ndáy nzaaped Zezu *Krisi báy law hiiya be na, búru yu-i Timote buru daa mbede key na ha ri, baari nzoɓ mbika lawri ká i mbu tul kɪ ká Korɛte, báy nzoɓ taa Ngerewururi riw bele ká i kaw kudu zad ká Akayi riw bele. ² Ndad bay haɲa law huoke báy dekeke Bãa naari Ngerewuru, báy Ngerembay Zezu Krisi ka sad zin ri.

*Pol daa taambol há
Ngerewuru*

³ Náa písiri Ngerewuru, Bãa Ngerembay naari Zezu *Krisi, be ká'a ba nzoɓ kóko nun sie nzoɓri, a ba Ngerewuru nzoɓ huoke law nzoɓ ká bil feri riw bele ndaw na. ⁴ Be na, ka huoke law buru ká bil kóko seke feri riw bele ká buru ko. Be mini ze, báy faa law buru ká'a huoke na, buru hoy kara, buru maa bay huoke law nzoɓri ká i do bil kóko seke feri bod bod na. ⁵ Ze munu ká buru ko seke feri ngɲi bamba faa mbɲw munu ká Krisi ko na, Ngerewuru huoke law buru ngɲi bamba faa

mbiw munu ndaw bay faa zuo zinj Krisi. ⁶ Λεε, koko seke fe ka buru ko na, daa ha buru huoke law-ri a i zinke pam. A law buru ka Ngerewuru huo na, daa ha buru hoy kara buru huoke law-ri, bo i ikike law-ri ka tul koko seke fe taa mbe ka i ko na faa mbiw munu ka buru ko ndaw. ⁷ Be mini ze, buru ko ta-tan ka bil law buru mii, baari na i ko na seke fe hoy kara, i doko tul mbika law baari, bay yi le, munu ka i ko seke fe faa mbiw munu ka buru ko na, law buru ka Ngerewuru huo na, ka'a huo law-ri faa mbiw munu ka'a daa zinj buru na ndaw.

⁸ Yu-iri, koko seke fe ka tji tul buru ka kudfu zad ka Azi na, buru hii bay ha ja ri laa ta-tan. Ba ruy ka ngon bamba tasiri ze zinj buru, a kal tul hurusuo buru pavbad. Law buru sa ha buru ker mii, buru maa bay tji ka bil-e bay kaw bay kumnun mbaa. ⁹ Buru na buru mba mii, ba nam hud buru ki ze maa. Λεε, feke ku na do munu bay ha ja buru daake law buru ka te tul hurusuo buru ya, roo le, bay ha ja buru daake law buru bo tul Ngerewuru, zob tina zobri saa luo hud ha ri kaw bay kumnun. ¹⁰ Ba be ki ze, ka yaa buru saa bil hud, ze a yaa buru na robay. Ba tusue ki, buru daa law buru nzokdo te tul-e, buru baa mii ka'a yaa buru munu ba pola na robay. ¹¹ Baari suo-ri hoy kara, munu ka i

daa nzaa bay kere i soke buru ndaw na, Ngerewuru a laa nzaa bay kere baari bay taa ruo zobri ka i daa bay tul buru, a samke fe zuo tul buru, a ha zobri ngji bamba i daake ni taambol bay tul buru na.

Pol tina saw bay varu be ka'a suo

¹² I ko, saw ndaka giri suo buru na ze do key: ker bay buru kie buru ta-tan mii, simef buru ka sakra zobri ka tusiri key, roo kakalke le, ka sakra baari zob mbika lawri ndaw na, ba simef ka buru se bay faake ndaw, roo bay law pie ka uru saa luo Ngerewuru ndaw pi. Simefke ku na, buru se bay faa nun nzem zobri ka tusiri key ya, roo le, bay faa law kere Ngerewuru. ¹³⁻¹⁴ Tusueke le, mbede ka buru daa ha ri na, ker bay ki bod mu di bay hay ka i ki, a i laa ku na ya. Timbede key na, i laa bayke riw ya bay. Mi ko le, i laa bayke *tan kad kad bay, bay ha ja bo nam ka Ngerembay Zezu a yi a vi na, i ndaka giri suo-ri bay tul buru munu ka buru hoy kara, buru ndakake giri suo buru bay tul-ri ndaw na.

¹⁵⁻¹⁶ Bi na, mi daa law-i bo tul-ri, be ze mi waake varu bay seke luo-ri pola ndaw roo, bay kal se kudfu zad ka Maseduwan. Uru saa di ku ndaw roo, mi ker bay yi bay faa tul-ri na robay. Be munu roo, a ba fe sami ka i zinj ndeke di ba sidike. A fale ku

ndaw rɔɔ, mĩ ker bay haņa rĩ sɔ mĩ báy faa varu bi ká mĩ séke ba kudú zad ká Zude na. ¹⁷ A ku waa, varu ká mĩ waa a mí se munu ká mĩ baa ya ku na, mĩ waa ba baylu hoy le? Mase, ferri ká mĩ waa ku na waa, mĩ hii bay dáa fekeri báy faa nun nzem nzobri hoy, a ha sùo bayri ká tji ká nzaa-i na, yji a ba kúf bay ndaw le woo? ¹⁸ Bay ká mĩ baa ha rĩ na, sùo bay báy kúf bay zukri kji ká dji ya. Ngerewuru ká do tul bay be na, ka ba nzob bay nasi bi. ¹⁹ I ko, Zezu *Krisi Vu Ngerewuru ká búru Silas* báy Timote, buru ka-káa bay be ha rĩ na, sùo bay báy kúf bay zukri kji ká bil bay be ya. Roo le, ka ba nzob ká sùo bay kji mbjw hoy ze do nzi-ε banquo. ²⁰ Tusueke le, ferri riw bele ká Ngerewuru waa na, ba Zezu Krisi kji ze daa feke o ngid báy zadε. Be mini ze, zadka náa hi-iri «Amem,» náa dáakeri rinj dika bo tul Ngerewuru le, náa dáari báy faa Zezu Krisi. ²¹ Nzob ká daa ha náa zuori zinj kji ká bil Zezu Krisi na, be ze ba Ngerewuru. Ba be na kji ze ka nan naari zuo bod, ²² a te surum do sùo naari ba nzob taa be ndaw, rɔɔ a ha Tem be yaa bil law naari kpol kpol bay haņa bo, náa kóri ta-tañ mii, ferri riw bele ká'a waa bay tul naari na, náa zinjri zinj na kji.

²³ Bi na, mĩ yji mí se Koręte ya, bay jji le, mĩ hii bay haņa

law-rĩ ka se rĩ ba pola pola ya. Ngerewuru ze ba nzob bay nasi bi; ze bo, mĩ kud ba bay laa le, ka ha mĩ hu mak mak. ²⁴ Buru na, bay ká se tul mbika law baarĩ na, buru hii bay réke mbay ká tul-rĩ ya, bay jji le, i do tul mbika law baarĩ ngo-ngonj. A roo le, buru zuo zinj rĩ mbjw hoy ká tul pedke bay haņa rĩ kaw báy suoriya.

2

¹ Be ze, mĩ mbi nzaa-i bay yji se luo-rĩ ha law-rĩ ka se rĩ ba kji ya. ² I ko, zadka bi kji mĩ daa ha law-rĩ se rĩ na waa, nzob ve ndaw rɔɔ a haņa mĩ suoriya báy le? Waa, ba baarĩ na ká mĩ daa ha law-rĩ se rĩ ku na ya le woo? ³ Sawke mini ze, mĩ dáake mbede na ha rĩ tan séke luo-rĩ, bay haņa bo, zadka mĩ se le, baarĩ ká i dáa ha mĩ zinj suoriya na, i úru i daa ha law-i ka se mĩ ya. Ba tusue kji, fe ká mĩ ko ta-tañ na, zadka mĩ do bil suoriya le, baarĩ kara, i daa suoriya riw bele ndaw. ⁴ I ko, mbede ká mĩ daa ha rĩ ku na, mĩ daa báy law-i ká nze mgbuk mgbuk, báy bawda kér bay ndaw, rɔɔ mí re báy mbii nun-i mgbofo mgbofo ndaw pi. Báy faa mbede ku na, mĩ hii bay haņa rĩ zinke law seke ya, roo le, mĩ hii bay kie rĩ mii, mina ze mĩ hii rĩ le.

Ndaka buma zinj nzob ká daa fe seke zinj nzob

* 1:19 1.19 Silas na, báy nzaa gerek le, i dji ni ba Silvin.

⁵ Ze nzoḅ haņe ḏaa na fe seke ziņ nzoḅ k̄i kara, ɓa ɓi huo-i ze ka ḏaa feke ziņ m̄i ya, roo le, ɓa ɓaar̄i riw bele zu. Bay r̄i ɓa ɓay ya le, ɓa ruo ke haņeri. ⁶ Nzoḅke ku na, ȳiw ká ruo nzoḅri ȳiw ni ká sakra ɓaar̄i na maa ni mgbak mgbak. ⁷ Be mini ze, timbeḏe key na i nda buma ro ka ziņ nzoḅke na a i huo law-ε, ɓay haņa kér ɓay ká i ni ɓamba na, ka saņa law-ε ya. ⁸ Munu zu le, m̄i kod̄ r̄i ɓay haņa r̄i ḏaa kere ro ka ziņ ni, i k̄ieke ni ha ni ko ta-taņ mii, ka ɓa nzoḅ nun-r̄i. ⁹ Tusueke le, m̄i ḏaa mbeḏe ku na ha r̄i ɓay kóko w̄aa, i ḏaa feri riw bele ká m̄i kie r̄i na ɓáy zad̄e zad̄e k̄i zu le? ¹⁰ I ko, zad̄ka i nda buma ziņ nzoḅ ká tul fe ḏaa kaaya ɓe le, ɓi kara m̄i nda buma ziņ nzoḅke na ndaw. A ze m̄i nda na buma ziņ nzoḅ ɓay tul fe ji ji h̄oy kara, ɓa fe ká m̄i ḏaa ká pol *Krisi ɓay tul-r̄i. ¹¹ M̄i ḏaa munu ɓay haņa *Satan ka ziņ h̄urusuo a kálke tul naari ya, ɓay ji le, naari na, náa kóri kér ɓay kaaya ɓe ká'a hula ɓa ndaw ná ta-taņ.

Nguri s̄uo Pol ɓáy háw ȳum ɓe ɓáy faa Krisi

¹² Zad̄ka m̄i se mí t̄ji Toras, ɓay ka-káa Bay Kere ká se tul *Krisi na, Ngerembay ha m̄i faa ɓáy kere ɓay haņa m̄i

ḏáake ped̄. ¹³ A roo le, law-i ḏo k̄iw ɓay tul ȳu naari Tite* ká m̄i ziņ ni ya. Be mini ze, m̄i waḏa nzoḅri ká Torasi na, a mí kal ɓay séke kuḏu zad̄ ká Maseduw̄an.

¹⁴ Taambol ha Ngerewuru ká nda faa pol ɓuru, ha ɓuru haw ȳum ká tul feri riw bele ɓáy faa z̄uo ziņ Krisi! Ka faa ɓuru a ḏáake ped̄ ɓay haņa nzoḅri t̄uuke Krisi ɓáy zad̄ri riw bele faa m̄iw munu ɓa num ká ɓare f̄u ɓáy zad̄ri riw bele. ¹⁵ Tusueke le, ká pol Ngerewuru na ɓara s̄uo ɓuru f̄u ɓara Krisi ká sakra nzoḅri ká'a ȳaa ri, ɓáy ɓari ká i se ɓa zad̄ ɓíe. ¹⁶ Nzoḅri ká i se ɓa zad̄ ɓíe na, i ko ɓuru ɓa fe ká ɓare f̄u k̄piri k̄piri, a se ziņ ri ɓa zad̄ hud̄; a nzoḅri ká Ngerewuru ȳaa ri na laa le, i ko ɓuru ɓa fe ká ɓare f̄u b̄y b̄y, a se ziņ ri ɓa zad̄ káw ɓáy kumnun ká ḏo ɓaņguo. A w̄aa, nzoḅ ve ze maa ɓay ḏaa fe niri key na le woo? Buru na ɓuru maa ɓay ḏaa ped̄ke. ¹⁷ I ko, ɓuru na ɓuru ḏo munu ká ruo nzoḅ haņeri ká i fere Bay Ngerewuru ɓa faa feziņa ɓari h̄oy ku na ya. Roo le, munu ká Ngerewuru k̄i ze pie ɓuru ɓa nzoḅ ka-káa ɓay ɓe na, ɓuru ka-káake ɓáy law pie ká nun-ε munu ɓa nzoḅ ped̄ Krisi.

* **2:13** 2.13 Pol ḏaa mbeḏe a pieke Tite se Koręte ɓay lékeke ɓay ká ngon ḏon ḏon ká ḏo sakra Pol ɓáy nzoḅri ká Koręte. Pol giyan ȳi Tite na nzokḏo ɓáy kér ɓay mii, nzoḅri ká Koręte na, i ȳiņra ɓáy ɓay ɓa kere ze ha ɓeri mase, mina le? ḏaa r̄i fe ká Pol ɓáy Tite, i waa ɓay ziņ k̄i ká Torasi. A le, Pol ziņ Tite ká kuḏu zad̄ ká Maseduw̄an.

3

Nzob ped kuni fie

1 A ku na waa, buru tii saw ndaka giri suo buru ba ki ndaw roo, ha ri koke buru ba tusue *nzob nday nzaapedri na le woo? Mase, ndad bay hanja buru daa munu ka nzob haneri, a buru seke luo-ri bay mbede bay nasi buru, mase buru yaa mbede saa nduo-ri roo, buru seke luo nzob mbika law hawri na le woo? 2 I ko, baari ki ze i ba mbede bay nasi buru ka *Krisi vbie do wara law buru, ha nzobri riw bele i ko, a i kji. 3 Ba fe ka do ta-tan. Baari na, i ba mbede ka Krisi ki suo-e vbie bay faa ped ka'a ha buru daa ka sakra baari. Ka vbie mbedeke bay mbii vbie mbede hoy ya, roo le, ka vbie bay Tem Ngerewuru, Nzob Kaw bay Kumnun. Robay, ka vbie mbedeke na do tji tisaw ya, roo le, ka vbie do bil law nzob.

4 Buru na, buru maa bay daa pedke na ku, bay ji le, buru daa law buru nzokdo bo tul Ngerewuru bay faa Krisi. 5 Ped ka buru daa na, ba ped ka buru maa bay daa bay tul gan suo buru ya, roo le, hurusuo buru uru saa luo Ngerewuru. 6 Ba fe ki ze, ka daa ha hurusuo buru maa, a ha buru vi ba nzob ped kuni fie ka'a saa zinj naari na. Kuni fie key na ba fe ka do tul *bol kusol ka i vbie na hoy ya, roo le, ba fe ka do tul Tem Ngerewuru. I ko,

bol kusol ka i vbie na hoy kara vi bay hud ha nzob, a Tem Ngerewuru laa le, ha nzob kaw bay kumnun. 7 Bol kusol ka Ngerewuru ki suo-e vbie pola lew do tji tisaw ha *Moyze na, vi bay rin dika a nduy ziriri ziriri. Ze rin dikake ti doko banquo ya hoy kara, daa ha nzaa pol Moyze nduy bamba tasiri, a ha led Izarayelri maa bay gede kom kaa ba bad i ya. A bol kusol ka vi bay hud ha nzobri ki le, do bay bawda rin dika ku ya roo, 8 maa bay ped daa Tem ka ha nzobri kaw bay kumnun ze, rin dikake a kal tul-e pavbad ya le woo? 9 Ped daa bol kusol ka daa bay hud bo tul nzobri ki le, do bay rin dika ku ya roo, maa bay ped daa Tem ka ha Ngerewuru ndake buma zinj nzobri ha ri vi ba nzobri ka i do bay zafe nzedem na, rin dikake a kal tul zad pavbad ya le woo? 10 Tusueke le, kuni fie ka Ngerewuru saa zinj nzobri na, rin dikake ba hje zikiki ha kuni ka piedke na yji a ba fe mbaa hoy ro. 11 I ko, bol kusol ka ti doko banquo ya ki le, do bay rin dika ku ya roo, maa bay Tem Ngerewuru ka do banquo ze, rin dikake a nginja bamba ya le woo?

12 Munu ka buru daa law buru nzokdo te tul feri key na, buru baa bayke bay nun wara nzob ba kele ha nzobri. 13 Buru na, buru daa munu ka Moyze pud nun-e pud

báy vay gari bay haņa led Izarayelri kō riņ đika ká nduy ká đo kali ká nzaa pol-e na ku ya. ¹⁴ Kér bay bari đo tidí. Ze kpuru tji timbede key hoy kara, zadka i kji Mbede *sáka kuni ká piedke ká Ngerewuru ha Moyze na le, vay gari na puđ nun-ri ha law-ri vuo ya. Kér bay bari đo tidí kōb, bay ji le, nzob ká zuo ziņ Kriši ndaw rō, Ngerewuru a nzuo vay gari na ha nun-ε mgbuda báy. ¹⁵ Ba tusue, kpuru tji vuri key kara, zadka led Izarayelri kji *mbede bol kusol ká Ngerewuru ha Moyze na le, vay gari na puđ nun-ri banjuo kōb rōbay. ¹⁶ A ze bo, zadka nzob daa law-ε bo tul Ngerembay le, Ngerewuru nzuo vay gari na ká nun-ε a ha nun-ε mgbuda. ¹⁷ I kō, Ngerembay na ze ba Tem, a ze zad ká Tem Ngerembay đo đí na, zadε na ku ze ba zad hina sūo nzobri. ¹⁸ Naari riw bele ká vay gari nzuo ká nun naari ha náa kóri riņ đika Ngerembay na, náa yaari sūo ziņ ni. Ka fere naari a ha náa riiri ni báy riņ đika ká se nun-ε ba pola nam báy nam. Be ze ba ped daa Tem Ngerembay.

4

Feziņa luye ká i kōrō đo bil gbari ká ba fe ká gōr hoy

¹ Ngerewuru daa law kere ziņ buru, a daa ped key na zuo nduo buru. Sawke mini

* 4:6 4.6 Tiika saw fe 1.3.

ze, law buru sǎake ya bayke. ² Buru tuņ fe daa sahoj báy fe daa yaari ká nzobri daa ká zad muni na ba fal. Buru ula nzobri ya ndaw, a buru daa Bay Ngerewuru nduo kji ya ndaw pi. Roo le, tusue bay kji ze buru baa ba kele, a buru baa bay haņa nzobri riw kóke buru ba nzob fe daa báy zadēri. Ngerewuru ze ba nzob bay nasi buru. ³ A ze bo, Bay Kere ká buru ka-káake na taņ ya le, đo bay tul nzobri ká i se ba zad bíe. ⁴ Bari nzobkeri ku na, i daa law-ri bo tul *Kriši ya, bay ji le, ngeretemndaya ká re mbay ká tusiri key na fūmra nun-ri gbifli ha ri maa bay kóko zad taņa ká ba Bay Kere ká se tul riņ đika Zezu Kriši na ya. Ba be ze, ka ya fe daa Ngerewuru. ⁵ I kō, buru na, káa bay ká buru kaa na, buru kaa se tul sūo buru ya, roo le, bay ká buru ka-káake na baa mii, Zezu Kriši na ba ngerε mbay ká tul feri riw. A buru laa le, buru ba koy baari bay tulle. ⁶ I kō, Ngerewuru baa pola mii: «Zad taņa ka tán ká bil suņ tilo*.» Ze timbede key na, ba be Ngerewuru na kji ze ka ha zad taņa be na taņ ká bil law buru kad kad, bay haņa buru kóke riņ đika be ká tina sūo-ε kad kad ká sūo Kriši. Sawke mini ze, buru káake káa Bay Kere ha nzobri.

⁷ Roo le, buru na, buru ba nzob naysuo hoy. Ze buru taņa na đek đek hoy kara, fe

kere ká ndaɗ bamba ká buru ka-káake na, Ngerewuru daa do bil naysuo buru munu ba feziɲa luye ká i kɔɔ do bil gbari ká ba fe ká gor hoy na. Ka daa munu bay haɲa nzobri kóke bawda hɔrusuo ká kal tul zaɗ na ba taa Ngerewuru bo, ba taa buru ya. ⁸ Nzobri gur hɔrusuo buru ruk ruk báy faa kóko seke feri boɗ boɗ, roo le, i ziɲ faa réɲ buru ya; kér bay i buru ba hudɗ, roo le, law buru sɶa ya. ⁹ Nzobri daa nun buru tuɔ síe, roo le, Ngerewuru pɔɲ fal buru ya; nzobri ndaka buru, roo le, i ziɲ faa ika buru ya ngɔy. ¹⁰ Ba tusue ki, báy namri riw bele na, buru kɔ seke fe ha sùo buru maa hudɗ faa mbɔw munu ká Zezu kɔ na, bay haɲa bo, nzobri riw bele ká i kɔ buru na i kɔ mii, Zezu kaw báy kumnun ká sùo buru ndaw. ¹¹ Káw buru ká tusiri key na, buru do bil hudɗ baɲguɔ bay tul Zezu, bay haɲa bo, káw báy kumnun Zezu na ka kíe sùo-ε tán kad kad ká sùo buru ká do ba fe huɗe na. ¹² Be mini ze, zadka buru ka-káa Bay Kere Krisi na, hudɗ daa peɗ ká tul buru, a baari laa le, hɔrusuo káw báy kumnun Zezu ro ze daa peɗ ká tul-ri.

¹³ Roɓay, nzob mbɔw baa ká bil mbede Ngerewuru mii: «Mì ka-káa Bay Ngerewuru, bay yi le, mì daa law-i bo tul-e†.» Do faa mbɔw munu ndaw, buru na, munu ká buru daa law buru

bo tul Zezu na, buru ka-káa bay ká se tul-e. ¹⁴ Buru kɔ ndaw, Ngerewuru ká tina Ngerembay Zezu saa luɔ hudɗ ha ni kaw báy kumnun na, ká'a tina buru saa luɔ hudɗ a ha buru kaw báy kumnun ziɲ Zezu, ha náa dori pol Ngerewuru na mbɔw hoy. ¹⁵ I kɔ, feri riw bele ká tji tul buru na, ba fe kere ká bay tul-ri, bay haɲa law kere Ngerewuru na ka yaa zad kpol kpol, a ha ruɔ nzobri dáake ni taambol, ha ni ka do ba fe riɲ dika be.

Káw báy kumnun báy faa daa law bo tul Ngerewuru

¹⁶ Saɓke mini ze, buru ha law buru sɶa ya. Ze naysuo buru taɶ dek dek hoy kara, Ngerewuru ha para nun sùo buru ziɲ hɔrusuo nam báy nam baɲguɔ kpaɗara. ¹⁷ I kɔ, bawda kóko seke fe ká buru kɔ ká timbeɗe key na a kál. A zadka buru ker se tul bawda riɲ dika ká kal feri riw ká do baɲguɔ ká Ngerewuru a daa do bay tul buru na le, riɲ fe ká kóko seke feke ku na ba fe ya. ¹⁸ Tusueke le, buru daa law buru bo tul fe ká nzob kɔ báy nun-ε na ya, roo le, fe ká nzob kɔ báy nun-ε ya na, be ze buru daa law buru bo di, bay yi le, fe ká nzob kɔ báy nun-ε na, waka ya hoy le, a kali. A roo le, fe ká nzob kɔ báy nun-ε ya na do baɲguɔ kpaɗara.

† 4:13 4.13 Simri 116.10.

5

¹ Sùo ká ñuru kǎwke tusiri key na ðo munu ña hul puđi ka'a bíe. Ze a bíe na hõy kara, ñuru kò ndaw, Ngerewuru a haña ñuru sùo fie ká nulue. Sùo fieke ku na ña hul ká nduo nzoð ze mbuo ya, roo le, ña Ngerewuru kị ze mbuo, a ña fe ká'a ðoko ñanguo. ² A timbeðe key na, ñuru re sùo ñuru ñay haña Ngerewuru ka mbi sùo ká ðo ñanguo ká ña hul káw ñuru ká nulue na, a ðaa nduo sùo ñuru munu ña gari fie. ³ Be munu roo, gari fie na nduo sùo ñuru le, suo ñuru na a ðoko hõy hõy ya. ⁴ Ba tusue, sùo ñuru ká ñuru kǎwke tusiri key na, ñuru re ñay fe sekeri ká ñuru kò ká timbeðe key. Ñuru re ñay haña Ngerewuru ka naa táw sùo ñuru key na ya, roo le, ñuru hii ñay haña ni ka fére ñuru, a ha ñuru sùo fie ká'a ðoko ñanguo. Be mini ze, sùo ñuru ká tusiri key ká ðo ña fe huðe na, ká'a fére ha sùo fie ká'a ðoko ñanguo na ro re mbay ká tul-e. ⁵ Nzoð ká leke faa fe key na, ña Ngerewuru. Ka ha ñuru Tem Law Pie be ñay kieke mii, fe kereri riw bele ká'a waa ñay tul ñuru na, ñuru zinj.

⁶ Be ze, ñuru mgbalaw ñuru ngõ-ngõñ ñanguo. Ñuru kò ndaw, zadka ñuru ðo bil naysuo key le, ñuru ðo ði ði báy zad káw ñuru ká ðo lakun Ngerembay. ⁷ Ze munu hõy kara, ñuru kaw báy faa law ñuru ká

ñuru ðaa ño tul Ngerewuru ño, báy faa feri ká ñuru kò báy nun ñuru ya. ⁸ Ba tusue, ñuru na ñuru mgbalaw ñuru ngõ-ngõñ ñanguo. Tusueke le, ká bil wara law ñuru na, ñuru hii ñay pón naysuo key ñay zól ñay vaa káw lakun Ngerembay. ⁹ Ze ñuru ðo bil naysuo ká tusiri key, mase ñuru se na luo Ngerembay hõy kara, fe ká ndađ bamba tasiri ká law ñuru mgbalaw ði na, ña ðaa fe ká rii law-ε. ¹⁰ I kò, naari riw bele na, náa ðokori pol *Krisi ñay haña ni ka kuñ sal ñay ka zúo tul naari ñay haña nzoð ha ha le, ka zinj fe tundo ká maa báy zad fe ðaa be, ká ña kere mase, ndaya báy nam ká'a ðoke bil naysuo ká tusiri key báy na.

*Peð ðaa ha nzoðri zuo zinj
Ngerewuru báy faa Krisi*

¹¹ Ñuru na, fe ká ña hie Ngerembay na, ñuru kò ñayke ta-tañ. Be mini ze, ñuru nzaa faa ñay haña ñayke ka mgbalaw nzoðri. Ngerewuru sùo-ε na tuu ñuru ta-tañ. Mi ker mí kò le, ká bil wara law-rĩ na ì tuu mĩ ta-tañ ndaw. ¹² Ñuru ti tiika saw ndaka giri sùo ñuru kị sùo ñuru ká luo-rĩ ya. Roo le, ñuru ha rĩ faa ñay haña rĩ nda giri sùo-rĩ ñay tul ñuru. Be ndaw roo, ì zinj mbii ñay ká ñay yinjra ha ñari nzoðri ká i ðaa rin ðika ño tul fe ká kele hõy tan ðaa rin ðika ño tul fe ká ðo bil law nziya na. ¹³ Ze ña tusue (munu ká

nzob haneri baa mii,) buru ba kòkò ɛ, ba bay ká do sakra buru báy Ngerewuru bo, bayke do nzaa-rĩ ya. A ze bo, kér bay buru na do báy zadɛ laa ɛ, ba fe kere ká do bay tul-rĩ. ¹⁴ I kò, law ini *Krisi na re mbay ká tul buru ha buru dáake ped buru na báy faake, bay ji ɛ, buru kò ta-tañ mii, be na ka hu bay tul nzobri riw bele. Be ze, ha nzobri riw bele huke zinj ni. ¹⁵ Krisi na hu bay tul nzobri riw bele bay hanja bo, nzobri ká i kaw báy kumnun na, i daa ferri báy tul-ri mbáa, roo ɛ, i daa ferri bay tul be ká'a hu ndaw roo, a tji saa luò hud' a kaw báy kumnun bay tul-ri na.

¹⁶ Be ze, timbedɛ key na, buru kò nzobri faa mbijw munu ká nzobri ká tusiri key kò na mbáa. Ze, pola lew buru kò na Krisi ba nzob naysuo hoy kara, timbedɛ key buru kò ni munu mbáa. ¹⁷ Be mini ze, nzob ká zuo zinj Krisi na, ka vi ba nzob fie. Taw ferri ká piedke lew na zekre kad, a ha fe fieri laa ro ze vi suo bol-e. ¹⁸ Fekeri riw bele ku na, ba fe dáa Ngerewuru. Ka daa ha náa zuori zinj ni báy faa Krisi. Robay, ka ha ped hanja nzobri zuo zinj ni na zuo nduo buru. ¹⁹ Tusueke ɛ, báy faa be na, Ngerewuru ha nzobri riw bele zuo zinj ni, a ndáke buma zinj ri tanj fón fal fe dáa kaaya bari. Be na kji ze, ka daa ped

hanja nzobri zuo zinj ni na zuo nduo buru ha buru káake.

²⁰ Be mini ze, buru na buru daa ped munu ba nzob súo bol Krisi. Zadka buru kod ri báy rinj Krisi mii, kód nguò hoy, i zuo zinj Ngerewuru na, riñ fe ká Ngerewuru bo ri báy faa buru. ²¹ Krisi na daa feyaa ndji kara ba mbijw ya. Roo ɛ, Ngerewuru ha ni suo bol naari nzob fe dáa yaari, bay hanja bo, báy faa zuo zinj Krisi na, Ngerewuru ka ndáke buma zinj naari a ha náa viri ba nzobri ká i do báy zadɛ nzedem ká nun-ɛ.

6

¹ Munu ká buru daa ped mbijw zinj Ngerewuru na, buru bo ri bay hanja ri ponj law kere ká Ngerewuru daa zinj ri na, ha ni ka do ba fe ká gor hoy ya. ² I kò, Ngerewuru baa mii:

Báy bil sew ká mĩ daa law kere zinj nzobri na, mĩ laa rew bo;

A bil namri ká mĩ yaa nzobri na, mĩ so mù ndaw pi*.

Yü-iri, i laa key: bil sew ká do key na, ba bil sew ká Ngerewuru daa law kere zinj nzobri. A bil nam ká do key na, ba bil nam ká Ngerewuru yáake nzobri.

³ Buru na, ped Ngerewuru ká buru do dáake na, buru hii bay dáa puu bo faa ha nzob mbijw báake bay

* 6:2 6.2 Ezay 49.8.

kaaya se tul ped buru na ya. ⁴ Pedri riw bele na, buru daa bay faake bay hana nzobri koke buru ba nzob ped Ngerewuru. Ze buru ko seke feri bod bod, mase nzobri daa nun buru tuo sie hoy kara, buru iki law buru banquo kpadara. ⁵ Nzobri ndaka buru ndaw, i faa buru zuo hul sal ndaw, i suru tigbaa ruo nzobri ha ri daa bay zinj buru ndaw pi. Buru daa ped buru ta ka di podo podo ndaw, nam hoy kara mgba nun buru ya ndaw, a buru ko seke fe kon ndaw pi. ⁶ Buru kie suo buru ba nzob ped Ngerewururi bay law buru ka *tan kad kad ndaw, bay fe koke ndaw, bay iki law ndaw, bay law kere ndaw, bay hurusuo Tem Law Pie ndaw, bay law ini taa tusueke ndaw pi. ⁷ Buru baa suo bay ha nzobri ndaw, buru daa pedke na bay hurusuo Ngerewuru ndaw. Fe daa ka do bay zafe nzedem na, be ze ba fe rem ka buru mgba buru ruke ruy ndaw, buru yake tul buru ndaw pi. ⁸ Nzobri daa mbay bo tul buru, a nzob haneri laa le, i daa sahoze ze bo nun buru. I baa bay kaaya se tul buru, a nzob haneri laa le, i baa bay kere ze se tul buru. I ko buru ba nzob kuf bayri, a roo le, suo bay ki ze buru baa. ⁹ I daa ri fe ka i ko buru ba mbijw ya, a roo le, nzobri riw bele tuu buru tuu. I ko buru ba nzob huderi, a roo le, buru kaw bay kumnun bay. I daa fe

seke zinj buru, a roo le, i i buru ya nguy. ¹⁰ I daa buru ko sie, roo le, buru daa suoriya banquo kpadara. I ko buru ba nzob kukuri, roo le, feziya ka se tul ka Bay Kere na buru leke nzobri ngji bamba. Nzobri ker mii, buru ti bay feziya mbijw ya, a roo le, tusueke le, buru do bay feri riw bele.

¹¹ Baari yu bururi ka Korɛte, buru baa bay ta-tan ki ze ha ri. Buru mgbuda bil law buru riw bele do hoy ha ri. ¹² Buru le, buru sin law buru ka tul-ri ya, roo le, baari ze i sin law-ri ka tul buru. ¹³ Be ni key na, i ha mi baa bay zinj ri munu ba vu-iri ro: kod nguo, i pon bil law-ri ka do hoy ha buru faa mbijw munu ka buru hoy kara, buru daa zinj ri na!

I zuo zinj nzobri ka i tun Ngerewuru ngereh na ya

¹⁴ Baari na, nzobri ka i ko Ngerewuru ya na, i zuo zinj ri ka tul fe daa yaa bari na ya. I ko, fe ka do bay zafe nzedem na waa, a daa mina a zuo zinj fe kaaya le? Waa, zad tana na a zuo zinj sun tilo ndaw le? ¹⁵ Waa, *Krisi a zuo zinj ngeretemndaya ndaw le woo? Waa, nzob mbika law bay nzob ka mbi law-e ya na i ma bay zuo zinj ki le? ¹⁶ Waa, *hul kani Ngerewuru a daa mina a hii bay zinj wururi le? I ko, naari na naa bari hul kani Ngerewuru Nzob Kaw Bay Kumnun, munu ka be ki ka baa do bil mbede be mii:

Mi ɔ́aa puo ziŋ nzoɔ ɓiri, a
mí se sakra ɓari.

Mi ɓá Ngerewuru ɓari, a
ɓari laa ɛ, i ɓá nzoɔ
ɓiri†.

17 Saŋke mini ze, ì naa sùo-
rĩ ká sakra nzoɓri ká i
yaa ɓay ɓi ya na,
ɓo í mgbajra fe ɔ́aa ɓari
ya.

Fe ká ɓa kaaya na ì zaa ya.
Be ndaw roo, mĩ yaana ri
ɓáy kere ɓáy‡.

18 Mĩ ɓá ɓaa ɓaari,
a ɓaari laa ɛ, ì ɓá
vu-i máykeri ɓáy
warakeri.

Bi Ngerembay Nzoɔ
Hurusuo Luye ze mĩ
ɓaa ɓay ku§.

7

1 Baari yu-iri ká mĩ ko ri
ɓa nzoɔ nun-i na, ɓay nuri
riw bele ká Ngerewuru waa
na ɔ́o ɓay tul naari. Munu
zu ɛ, náa wáari ɓil law
naari ha ni ka tán kad kad,
ɓo ha em ndji kara ka zaa
sùo naari ya ndaw, tem sùo
naari ya ndaw pi. Náa
mgbári sùo naari ngo-ngon,
a ɓo náa séri simsed ká ɓáy
faake, a náa káwkeri ɓil hie
Ngerewuru.

Pol ɔ́aa suoriya

2 Baari na, ì pón ɓil law-
rĩ ka ɔ́o hoy ha buru! Buru
na, buru ɔ́aa kaaya ziŋ nzoɔ
mbiw ya ndaw, buru ha
nzoɔ mbiw raw faa ɓe ya
ndaw, a búru ɔ́aa fe ɔ́aa
riiba ya ndaw pi. 3 Bay

key na, mĩ ɓaa ɓay ɔ́aake
ɓay ɓo tul-rĩ ya. Tusueke ɛ,
munu ká mĩ ɓaa ha ri pola
na, ɓuru ko ri ɓa nzoɔ nun
ɓuru ɓa tusue. Ze ɓa na
hud, mase káw ɓáy kunnun
hoy kara, fe ká'a wál sakra
naari na tiya. 4 Bi na, mĩ
ɔ́aa law-i te tul-rĩ nzokɔo, a
mĩ ndáke giri sùo-i ɓamba
tasiri ɓay tul-rĩ. Ká ɓil kóko
seke fe ɓururi riw bele na,
mĩ mgba law-i ngo-ngon, a
suoriya kara mbaa ɓil law-i
gbay gbay ndaw pi.

5 Ba tusue, zadka buru
tji kuɔu zad ká Maseduwan
na, buru ziŋ faa ká ɓay mg-
baka taram sùo buru ndji
ya. Kóko seke feri ɓod ɓod
ziŋ buru ká ɔ́i: nzoɓri ruu
ziŋ buru ndaw, roo buru
hoy kara, hie ɔ́o ɓil law
buru ndaw pi. 6 A roo ɛ,
Ngerewuru ká ɓa Nzoɔ Huo
Law Nzoɔ na, ka huo law
buru ɓáy vika Tite ká yi a ví
ziŋ buru. 7 Ba vika ɓe ku hoy
ya, roo ɛ, ɓay law-ε ká ì huo
ká'a ví lo soroke ha buru
laa. Ka ɓaa mii, kon kóko
mĩ ɓa kji na ɔ́aa ri lok lok
ndaw, í ɔ́aa síe ɓamba ɓay
tul kaaya ɓaari ndaw, roo í
mbi sùo-rĩ ɓa nzoɔ fal ngan
ɓi ɓay yaana tul-i ndaw pi.
Saŋke mini ze, timbede key
na mĩ ɔ́oke ɓil suoriya mba
taa pola ku roɓay.

8 I ko, ze mbede ká mĩ
ɔ́aa pola ha ri na, ɔ́aa
ha ri ɔ́aake síe hoy kara,
timbede key na, mĩ ker

† 6:16 6.16 Soro ped ɔ́aa Leviri 26.11-12; Ezekiyel 37.27. ‡ 6:17 6.17 Ezay

52.11; Ezekiyel 20.34, 41. § 6:18 6.18 2 Samiyel 7.14; Zeremi 31.9.

bayke mbăa. Titire ká mĩ laa mii, mbede ke daa ha rĩ daa síe na, yókłó kér bay bi bamba, ⁹ roo le, timbede key na mĩ daa suoriya. Síe ká ĩ daa bay tul mbede bi na ku ze ha mĩ dáake suoriya na, munu ya, roo le, bay síe ká ĩ daa na, daa ha rĩ suo kér bay baarĩ a í súoke nduo ped baarĩ. Be ze, ba fe suoriya bi. Ba dáa síe ká Ngerewuru hii bayke a kie mii, báy faa mbede ká buru píeke ha rĩ na, buru daa fe seke ndji kara zinj rĩ ya. ¹⁰ ĩ kó, dáa síe ká Ngerewuru mbi a dáake ped na, daa ha nzo b súoke kér bay be a zinke pam, bo ba fe ká ti mbika kér bay ha nzo b ya. Roo le, dáa síe munu ká nzo b tukeleri key daa na, mboŋ hud mboŋ. ¹¹ Dáa síe ká Ngerewuru mbi a dáake ped na, ĩ kó lereke na í kó mbăa: mina ze timbede key ĩ mbi sùo-rĩ bay léke faa bay key bay haŋa bay ka naa ka tul-rĩ le! Mina ze ĩ tuŋ fe kaaya na ngeren le! Mina ze ĩ daa hje bay tul lere fe kaayake na le! Mina ze ĩ daa kón kókó mĩ ba kị na le! Mina ze ĩ mbi sùo-rĩ bay dáa law hiiya Ngerewuru na le! Mina ze ĩ uru kod hoy í daa bay bo tul nzo b fe dáa kaaya na le! Báy faa fe niri riw bele ká ĩ daa na kie mii, ĩ daa sùo-rĩ nduo bil fe kaayake na ku mbăa. ¹² Be ze, zadka mĩ daa mbede ha rĩ na, mĩ daa bay tul nzo b tud bay na ku ya ndaw, bay tul nzo b ká

i tud nun-ε báy bay na ku ya ndaw, roo le, mĩ daa bay haŋa rĩ kó sùo-rĩ sùo-rĩ ká pol Ngerewuru mii, mina ze ĩ mbi sùo-rĩ í do fal buru le! ¹³ Be ze, báy faa fe dáa kere baarĩ na, ĩ hũoke law buru bamba tasiri.

Ba law buru ká ĩ daa ha ni huo hoy ya, roo le, zadka buru kó Tite ká do bil suoriya bay tul law-ε ká ĩ huo na, sùo buru kara yji a rii buru bamba tasiri ro bay. ¹⁴ Be mini ze, písi ká mĩ písi rĩ ká nun Tite pola na, baarĩ hoy kara ĩ daa sa hoy bo nun-i ya. A munu ká buru baa sùo bay ha rĩ ban guo na, law kere ká ĩ daa zinj Tite na kie mii, mĩ písi rĩ báy faake! ¹⁵ Zadka Tite na ker se tul mgbaka ká ĩ mgba ni ba sùo-rĩ báy hje ndaw, sùo toko ndaw, roo báy vu mbom ká ĩ daa bo tul-e na, ka yji a hii bay baarĩ bamba ro bay. ¹⁶ Bi na, suoriya mbaa bil law-i bay law-i ká mĩ daa bo tul-rĩ ká tul feri riw bele na.

8

Bay ká se tul fe haŋa ini

¹ Yu-iri, buru hii bay haŋa rĩ kó law kere ká Ngerewuru daa zinj nzo b mbika lawri ká i mby tul kị báy zadri bod bod ká kuđu zad ká Maseduwan na. ² Fe líe lawri bod bod tji tul-ri ha ri do bil kókó seke fe, roo le, suoriya bari kal tul zad. Ze i ba kuku nzo b hoy kara, i mgba ini í kieke law-ri ká do puluk. ³ Mĩ baa ha rĩ, i uru báy law hiiya bari kị í ha fe maa báy

zad fe ká do nduo-ri, a í yji í ha kal tul hurusuo-ri robay. Bi sùo-i na, mĩ ba nzob bay nasike. ⁴ I kod buru ngji bamba tasiri bay haņa buru ha ri faa bo, ha ri mbu fe na ndaw, bay pieke ha nzob mbika lawri ká Zuruzalem na. ⁵ Bari na, i daa feke í kálke zadε ká buru ker na pavbad, bay ji le, i mbi sùo-ri pola ha Ngerembay, fale roo, i mbi sùo-ri ha buru báy faa law hiiya Ngerewuru báy.

⁶ Be mini ze, buru kod Tite bay haņa ni ka se luo-rĩ, a mbu fe ká'a tii pedke pola na a óroke bie ped law kere na. ⁷ Baari na, i daa feru ngi-ngji báy kere. I ngon ká bil mbika law ndaw, i do báy mbii bay ndaw, fe kóko ndaw, ndúo kiyaw kiyaw ká bil ped Ngerewuru ndaw, roo law ini ká i dóke bay tul buru ndaw pi. Ze munu hoy kara, buru hii bay haņa ri kie sùo-rĩ ba nzob law kereri ká puluk na ndaw.

⁸ Ba nzaa-i ze mĩ mbi ha ri ya, roo le, mĩ lo soro fe daa kere nzob hawri ze ha ri, bay haņa baari kara i kieke tusue law ini ká do bil law-ri na. ⁹ Baari na, i ko law kere Ngerembay naari Zezu *Krisi na ko: be ká'a kaw bil ndadi badak na, ka daa sùo-ε ba nzob kuku bay tul-rĩ, bay haņa bo báy faa kuku be na i zinke fe kereri.

¹⁰ Timbede key na, mĩ haņa ri kér bay bi: ped fe mbu ká i tii sawke kie ro na, do ndad bamba bay haņa ri

séke nun-rĩ ba pola, bay ji le, baari na i ba titire nzobri ká i daa pedke, a í ba titire nzobri ká i mbi sùo-ri báy zadε í daake. ¹¹ Munu zu le, i daa ped fe mbu key na ba pola a í óroke bie. I mbi sùo-rĩ báy zadε munu ká i mbi nzaa-rĩ ká di í daake ped bay fe ká do nduo-rĩ ha ni ka wuo nzaa sure báy kere. ¹² I ko, zadka nzob uru báy law hiiya be, roo a mbi fe ha Ngerewuru le, Ngerewuru ya feke na báy kere, a kóke fe ká nzobke dóke na bo, ka sod ni bay tul fe ká ti nduo-ε ya na ya.

¹³ Ba fe ká i ti faa fe baari í ha nzob kukuri, a í pon sùo-rĩ kaw ba sie ya, roo le, buru baa munu bay haņa nzob mbika lawri so ki ba lie ba lew, a bo ha law-ri ka maa ki. ¹⁴ Timbede key na, i kaw bil ndadi a í maa bay sóko nzobri ká i se sie fe. Be ndaw roo, nam ká fe ti nduo-rĩ ya, roo bari ze i kaw bil ndadi le, i máa bay sóko ri báy. Be munu roo, law-rĩ a máa ki báy, ¹⁵ munu ká i daa do bil mbede Ngerewuru mii:

Sakra nzobri ká i vaa faa fe sum na,
nzobri ká i faa ngji bamba na, fe sumke kal tul-ri ya,
a bari ká i faa ngji ya na, fe sumke na puo ri ya*.

Tite mbi sùo-ε bay sóko ped fe mbu ká Koręte

* 8:15 8.15 Tji kele 16.18.

16 Taambol hã Ngerewuru kã dãa hã kër bay ndúo kiyaw kiyaw dõ bil law Tite bay tul-rĩ, munu kã buru ndaw. 17 Zadka buru vbi ni bay haña ni se luo-rĩ na, ka yãa bayke. Ba be nu ku hoy ya, roo le, ka uru báy law hiiya be k̄i a mbi nzi-ε bay séke luo-rĩ. 18 Buru pie yu buru mb̄iw hã ni se zih ni ndaw. Yu buruke ku na nzoɓ mbika lawri kã i mb̄u tul k̄i báy zadri bod bod riw bele na, i pisi ni bay tul ped kãa Bay Kere kã'a dãa. 19 Rɔbay, nzoɓ mbika lawri na, i naa ni bay haña ni su buru báy faa varu buru na, bay ɔrɔke ped law kere kã puluk na hã ni ka ba fe riñ dika Ngerembay ndaw, bay k̄ieke nzoɓri kã Zuruzalem law hiiya buru kã bay sókoke nzoɓ hawri ndaw pi. 20 Buru dãa munu bay haña nzoɓ mb̄iw kara, ka baa bay k̄aya se tul buru bay tul bawda lari kã i mb̄u i pɔñ zuo nduo buru na ya. 21 Buru nzaa faa kã bay dãa pedke báy zadε kã nun Ngerembay ndaw, kã nun nzoɓri hoy kara ndaw pi.

22 Buru pie nzoɓ k̄i mb̄iw kã ba yu buru na rɔbay hã ni se zih bari kã sidĩ ku ndaw. Ba nzoɓ kã buru bekle ni faa bal nḡi-nḡi kã bil pedri bod bod, le, ka nduo kã d̄i kiyaw kiyaw banquo. Timbedε kara ka nduo kal taa pola ku rɔbay bay tul law-ε kã'a dãa bo tul-rĩ bamba tasiri na. 23 A bay kã se tul Tite laa

le, ka ba baw sed bi a dãa ped zih m̄i bay tul-rĩ. A yu buru hawri kã i su ni na ku laa le, i ba led nzaaped nzoɓ mbika lawri kã i mb̄u tul k̄i báy zadri bod bod kã ped dãa bari dãa riñ dika bo tul *Krisi. 24 Munu zu le, zadka i t̄i tul-rĩ le, i k̄ie ri m̄i, i k̄o ri ba nzoɓ nun-rĩ ba tusue, bay haña bo nzoɓ mbika lawri kã i mb̄u tul k̄i bod bod kã luo-rĩ na, i k̄o ta-tañ ndaw mii, ndãka giri buru kã bay tul-rĩ na ka dõ ba bay baylu ya.

9

Fe mb̄u kã bay tul nzoɓ kuḱuri kã Zuruzalem

1 A bay kã se tul lari kã bay sókoke nzoɓ mbika lawri kã kuḱu zad kã Zude na, ba fe kã m̄i ti dãa mbedε k̄i ha r̄i mbãa. 2 Tusueke le, m̄i k̄o law hiiya baarĩ ndaw, a mí nda giri s̄u-o-i bay tul-rĩ kã luo nzoɓri kã kuḱu zad kã Maseduwãñ ndaw mii: «Ba k̄ie hoy nzoɓ mbika lawri kã kuḱu zad kã Akayi na, i mb̄u lari a i dõ d̄i ya bay sókoke yu bari kã kuḱu zad kã Zude.» S̄u-o-rĩ kã nduo kiyaw kiyaw kã tul fe haña ini ku na, dãa wãra bo bil law ruo nzoɓri kã sakra bari ku na bamba tasiri. 3 Be ze, m̄i pieke yu-iri se luo-rĩ, a mí hii bay haña r̄i mgba saw larike na, ka dõ dõ munu kã m̄i baa hã nzoɓri kã kuḱu zad kã Maseduwãñ pola na, bay haña ndãka giri bi kã bay tul-rĩ na ka ba bay baylu ya. 4 A ze bo, munu ya r̄o,

zadka nzoḅ mbika lawri ká kudu zad ká Maseduwan na i se zinj mĩ ká luo-rĩ, ɾoo i vaa zinj fe mbú na maa kị ya kḅ le, a bá sahoy buru bamba tasiri, a taa baari le, ba fe báa bayke mbaa ro!
⁵ Be ze, mĩ ker mí baa mii, do ndad bamba bay haṅa mĩ pie yu-iri na se luo-rĩ pola, bay haṅa ri leke faa fe mbú na, munu ká ì waa bayke. Mĩ hii bay haṅa rĩ mgba saw fe mbú na doḅ ndaw ɾoo mi se báy, a bo ha ni ka do ta-tan ba fe haṅa ini ká uru saa bil wara lawri kị bo, nzoḅ ka soḅ rĩ soḅ ká dī ya.

⁶ I kér í kḅ! Nzoḅ ká ru fe ndjii le, a zinj parake ndjii; a nzoḅ ká ru fe ngi-ngji laa le, a zinj ngi-ngji laa. ⁷ Munu zu le, ndad bay haṅa nzoḅ haṅa haṅa le, ka ha munu ká law-ε hii. Ka'a haṅa báy kér bay ya ndaw, nzoḅ ti soḅ ni soḅ ya ndaw, bay jii le, Ngerewuru hii nzoḅ ká mbi fe a ha báy suoriya. ⁸ I kḅ, Ngerewuru na do báy hurusuo ká bay haṅa rĩ fe kereri bod bod bedek bedek bay haṅa bo, ì do báy ferri riw bele ká ì se sieke banquo na ndaw, ɾoo bie ferri ká wuruk wuruk ká bay mbika bay daake ped kereri riw bele na ndaw, ⁹ munu ká mbede Ngerewuru baa mii:

Nzoḅ ká law-ε tan puluk na,
 ka ha fe puy puy ha
 nzoḅ kukuri.

Law kere be na do banquo
 kpadara*.

¹⁰ Tusueke le, Ngerewuru ká ba nzoḅ haṅa mjiiri ha nzoḅ pay, ɾoo fe sum ká bay haṅa ni ka hólke sùo-ε ndaw na, a haṅa rĩ mjiiri ferri riw bele ká ì se sieke na, ɾoo a daa ha fe payke ngon ba pola pola bay haṅa bo báy faa fe haṅa law kere baari ká puluk na, lereke ka do dī ukpak ukpak. ¹¹ I doko báy ferri bedek bedek riw bele bay haṅa bo, báy faa fe haṅa baari na ì kieke law kere baari ká puluk na ha nzoḅri kḅ, a ha ruo nzoḅri ká i zinj fe báy faa buru na, í daake taambol ha Ngerewuru.

¹² I kḅ, ped fe mbú ká ì daa na, ba fe ká bay sókoke nzoḅ mbika lawri ká i kaw bil sie ká Zuruzalem hoy ya, roo le, ka'a daa ha nzoḅri ngji bamba daake taambol ha Ngerewuru. ¹³ Báy faa ped fe mbú baari na, ì kieke tusue mbika sùo-rĩ, ha bari nzoḅ mbika lawri na i pisi Ngerewuru bay tul vu mbom ká ì daa bo tul Bay Kere *Krisi, a í pisi rĩ bay tul law-rĩ ká do puluk ha rĩ lékeke feziṅa baari ha ri, báy nzoḅ hawri riw bele. ¹⁴ Roḅay, i kóko rĩ ba nzoḅ nun-ri, a í daa nzaa bay kere bamba bay tul-rĩ, bay tul bawda law kere ká Ngerewuru daa zinj rĩ. ¹⁵ Taambol ha Ngerewuru bay tul bawda fe haṅa ini be ká mba kija fal-ε!

10

* 9:9 9.9 Simri 112.9.

Nzobri ká i dí sùo-ri ba nzob ndáy nzaapedri

¹ Nzob haneri baa mii, zadka mĩ do sakra baarĩ na, mĩ se yududu, a zadka mĩ do zad kị roo mí pie báy mbede ha rĩ ro le, mĩ baa bay ngon bamba ká dí báy. Roo le, ba bi Pol kị sùo-i ze mĩ kod rĩ báy riŋ Zezu *Krisi be ká'a se yududu na, ² ì daa í sùru tigbąa-i bay haŋa mi yiw rĩ báy nam ká mĩ séke luo-rĩ bay kóko rĩ na ya. Nzob haneri daa bay gər hոy bo tul-i mii, bi na mĩ daa ped Ngerembay faa mbjw munu ká nzobri ká tusiri key. ³ Tusueke le, buru ba nzobri ká tusiri key, roo le, buru ru-ruy munu ká nzobri ká tusiri key ya. ⁴ Fe remri ká buru rúke ruy na, uru saa tusiri key ya, roo le, uru saa luo Ngerewuru. Ba fe remri ká hurusuo-ri maa bay bieke hurusuo nzob tul ngani Ngerewururi. Buru daa nzaa kúđ bay baylu nzobri na gbu, ⁵ buru bie hurusuo ferri riw bele ká i nda giri sùo-ri í híyenke faa tuuka Ngerewuru ndaw, roo buru baa bayri ká suo kər bay nzobri ha ri daa vu mbom bo tul Krisi ndaw pi. ⁶ Zadka daa vu mbom baarĩ na do báy zadε nzedem le, buru do dí ya bay daa bay bo tul wád bol kusolri riw bele.

⁷ Baarĩ na ì ko fal ferri ká kele hոy! Zadka nzob ker ká bil law-ε a kị mii, beri ba taa Krisi le, ka ko báy kere ndaw ro! Buru na buru ba taa

Krisi ndaw. ⁸ Ze mĩ nda na giri sùo-i maa fe ndji bay tul hurusuo ká Ngerembay ha mĩ na kara sahojke se mĩ ya, bay ji le, hurusooke ku na do bay haŋa rĩ ngonke ká bil mbika law ba pola pola bo, bay bieke rĩ bie ya. ⁹ Mĩ hii bay haŋa rĩ ko mĩ ba nzob daa mbede bay daake hje bo bil law-rĩ ya. ¹⁰ Ba tusue kị, nzob haneri tjiri mĩ í baa mii: «Pol na, zadka'a daa mbede a pieke ha buru le, ka baa bay ngonke ngonke ze do dí ha buru, a ze bo, zadka'a ví do sakra buru le, ka ba fe ya ndaw, a bay baa be kara huo den den ndaw pi.» ¹¹ Nzob ká baa bay munu ku na, ka ko báy kere ndaw ro! Ferri ká mĩ baa bayke do bil mbede ha rĩ ku na, zadka mĩ se luo-rĩ le, mĩ daa feke báy zadε munu ká mĩ baa ku na!

¹² Ba tusue, bari nzob haneri ká i dí sùo-ri ba nzob luyeri na, buru ti úru bay daa kpere zinj ri ya ndaw, buru ti mgbaka sùo buru bay lieke taa bari ya ndaw pi. Bari sùo-ri kị hոy ze, i ko sùo-ri ba nzob luye, a í mgba sùo-ri í lieke sùo-ri sùo-ri kị hոy. Bari na, i ba kóko nzob! ¹³ Buru le, buru ti ndaka giri sùo buru ha ni kal tul hurusuo buru munu ká nzob haneri ya. Buru nda giri sùo buru kị hոy ká bil ped ká Ngerewuru daa zuo nduo buru. Be ze, ha buru séke kpuru tji luo-rĩ. ¹⁴ A ze sed ká buru se luo-

rĩ na ku kara, ƒa wad faa tabelem zad ped ƒuru na ya, bay ʒi ɛ, ƒuru kʒi ze ƒuru ƒa titire nzobri ká ƒuru se luorĩ ƒúru ka-káa Bay Kere ká se tul Kriſi na ha rĩ. ¹⁵ Munu zu ɛ, ƒuru nda giri sùo ƒuru se tul pedri ká nzob kʒiri ƒaa na ya. Roo ɛ, ƒuru ƒaa law ƒuru te nzokdo ƒúru hii bay haŋa mbika law ƒaarĩ na, ka ngon ƒa pola pola ndaw, ped ká ƒuru ƒaa ká sakra ƒaarĩ na ka se ƒa pola pola ndaw, a ƒúru wadke tul faa tabelem ká Ngerewuru tuu ha ƒuru na ya. ¹⁶ Be ndaw roo, ƒuru zinj faa ká bay vaa ka-káa Bay Kere ha nzobri ká i kaw tusiriri ká do di di zinj rĩ na, tan ndáka giri sùo ƒuru ká tul ped ká nzob kʒiri ƒaa ká zad ped ƒari na ya.

¹⁷ I ƒaa do bil mbede Ngerewuru mii:

«Nzob ká hii bay ndáka giri sùo-ɛ ɛ,
ka nda giri bay tul fe ká Ngerembay ƒaa*.»

¹⁸ Tusueke ɛ, nzob ká Ngerewuru ko ni ƒa nzob kere na, ƒa ƒe ká di sùo-ɛ ƒa nzob luye ya, roo ɛ, ƒa ƒe ká Ngerembay ƒaa nasi bay ƒe ƒáy kere.

11

Pol ƒa tusue nzob ndáy nzaaped Kriſi

¹ Mi vbi rĩ bay haŋa rĩ iki law-rĩ í laa bay mbúo ƒi ká mi ƒaa ndʒi key. Kódo nguoo, ì iki law-rĩ ká tul-i í laa. ² Baarĩ na, mi ko rĩ ƒa nzob

nun-i, mi ƒaa sere ƒamba tasiri bay tul-rĩ; ƒa ƒaa sere ká uru saa luo Ngerewuru, bay ʒi ɛ, mi hii bay haŋa rĩ do ƒáy zadɛ nzedem bay tul *Kriſi, munu ƒa máy tikdi ká koo sùo-ɛ, a do ƒáy zadɛ nzedem bay tul nzob mbana ƒe kʒi huoo-ɛ. ³ A roo ɛ, mi ƒaa hʒe bay nzob haŋeri ká i ví búmra kér bay ƒaarĩ, ha law-rĩ ká *tan kad kad ká ì ƒaa ƒo tul Kriſi ƒa tusue na, ì pón faa mbʒw munu ká *Ev pónke sùo-ɛ ha soy ula ni ha ni raw faa Ngerewuru na*. ⁴ Mi ƒaa hʒe, bay ʒi ɛ, ƒaarĩ na, zadka nzob haŋe ví kie rĩ bay ká se tul Zezu ká do ƒod ƒáy hay ká ƒuru kie rĩ na ɛ, ì ya bayke munu mgbum hoy! Robay, zadka nzob haŋe ví ƒaa bay ká se tul tem ká do ƒod ƒáy Tem Ngerewuru, mase nzobke ví ka-káa bay kʒi ká do ƒod ƒáy káa Bay Kere ká ƒuru kaa ha rĩ na ɛ, ì ya bayke munu mgbum hoy ndaw!

⁵ Fe ká mi ngaa mi ko laa ɛ, ƒari nzobri ká i di sùori ƒa nzob ndáy nzaaped luyeri ku na, fe mbʒw ká i ko mba mi mba na tiya. ⁶ Ze mi ƒa na nzob nzaa ráa bay ya hoy kara, fe ká mi ƒaa bayke na, mi ko sawke ko! Ba fe ká ƒuru kie rĩ ta-tan faa ƒal ngi-ngi ƒáy zadri riw bele.

⁷ Zadka mi do ka-káa Bay Kere Ngerewuru ha rĩ na, mi ƒaa pedke na hoy hoy tan yaŋa fe saa nduo-rĩ. Mi

* 10:17 10.17 Zeremi 9.23; 1 Ko 1.31.

* 11:3 11.3 Tiika saw fe 3.1-13.

đaa munu mí đinje tul-i bay haņa ri vike ba nzob taa Ngerewuru. A waa, fe ká mĩ đaa ku na ba fe đaa kaaya zu le woo? ⁸ Ped ká mĩ đaa na, nzob mbika lawri ká puo kiri ze i puo mĩ fe tunduoke ha mĩ đaaake ped hoy hoy bay tul-ri. Mi đaa ha ri vi ba nzob kukuri bay haņa mĩ so ri. ⁹ Zadka mĩ do luor-ri na mĩ se sie feri, roo le, mĩ ba soba nzob mbijw ya, bay ji le, yu bururi ká i uru ká kudu zad ká Maseduwan í vi na, i vi báy feri ká mĩ se sieke. Ká bil feri riw bele na, mĩ mgba sùo-i ngg-ngg bay doko ba soba baari ya. Ze mĩ đaa munu ba pola robay. ¹⁰ Báy faa tusue bay Krisi ká do bil law-i na, mĩ baa ta-tan mii: nzob mbijw ti haa mĩ faa ndáka giri sùo-i bay tul ped káa Bay Kere ká mĩ đaa hoy hoy ká kudu zad ká Akayi riw bele na ya. ¹¹ Waa, bay iike ze mĩ baaake munu le? Mase, bay baa mii, mĩ hii bay baari ya na le? Ngerewuru le ko ta-tan, mĩ ko ri ba nzob nun-i.

¹² Fe ká mĩ đaa na, mĩ đaa munu ba pola robay, bay haņa bari ká i baa mii, ped đaa búru kiri maa kị ku na, i ti zin mbii bay ndji ká bay ndáke giri sùo-ri ya. ¹³ Bari nzobkeri ku na, i ba nzob ndáy nzaaped taa tusuekeri ya, í ula nzobri í fere sùo-ri ba nzob ndáy nzaaped Krisi. ¹⁴ Fe đaa bari ku na tuku nzob mbijw ya, bay ji le, *Satan sùo-ε hoy kara fere sùo-ε ba led nzaaped ká nulue

ba zad taņa. ¹⁵ Be mini ze, nzob ped ngeretemndayari ká i fere sùo-ri ba tusue nzob ped Ngerewuru na kara, tuku nzob mbijw mbaa ndaw. Jroke le, i zin fe ká'a máa báy zad fe đaa bari na báy.

Pol ko seke feri bod bod bay tul Krisi

¹⁶ Mi kay mí baa na robay: ndad bay haņa nzob mbijw kara ka ko mĩ ba kòko nzob ya. Mase zadka í ko mĩ ba kòko nzob laa le, í mgba mĩ ba sùo-ri bay haņa bo, bi hoy kara, mi nda giri sùo-i ndji ndaw. ¹⁷ Ba tusue, bay ká mĩ baa timbede key na, ba bay ká rii law Ngerembay ya, roo le, ká bil fe niri ká mĩ nda giri sùo-i ká di key na, mĩ baa bay munu rii fe ká mĩ ba kòko nzob. ¹⁸ Munu ká nzobri ngji bamba nda giri sùo-ri bay tul feri ká ba taa tusiri key na, bi kara mĩ ndáka giri sùo-i ndaw. ¹⁹ Baari ká í di sùo-ri ba nzob nun nzemri na, í iki law-ri ká tul kòko nzobri mgbum le woo! ²⁰ Bari ká i đara ri ba koy, mase i su ri báy sere, mase i bukru ri, mase i ko ri nzekru a í nda hala nun-ri hoy kara, be nu ku ndaw roo, í iki law-ri ká di báy! ²¹ Buru na le, feri key na hurusuo buru maa bay đaa munu ya. Sahoy baaake se mĩ bamba!

A le, fe ká nzobri nda giri sùo-ri ká di ku na, bi hoy kara mĩ maa bay ndáka giri sùo-i ká di munu ndaw. Be

ni key na, mĩ baa rii fe ká mĩ tji kòkò nzob laa ro! ²² Waa, i ba *Eborori le? Bi kara mĩ ba Eboro ndaw. Waa, i ba lef Izarayelri le? Bi kara mĩ ba lef *Izarayel ndaw. Waa, i ba vu bulu *Abaraham le? Bi kara mĩ ba vu bulu Abaraham ndaw. ²³ Waa, i ba nzob ped *Krisi le? (Nda-ndad! Timbede key na, mĩ baa bay rii nzob ká tul-e fe-fele ki ro!) Bi na, mĩ mba ri pavbad robay. Mĩ daa ped mba ri a mí taa ká dī pɔɔɔ pɔɔɔ, nzobri mgba mĩ bo hul sal kal ri ndaw, i ndaka mĩ faa bal ngji bamba kal ri ndaw, roo mí do bil hud faa bal ngji-ngji ndaw pi. ²⁴ Saw biri ká i ba Zibri na, i mgba mĩ faa bal ba ndebe, a i ndaka mĩ nduo siŋ say pare tonɔ mbijw mbijw faa bal ba ndebe. ²⁵ Domayri ká Rom i zɔɔf mĩ báy habla faa bal ba say, nzobri vbuku mĩ báy tisaw faa bal ba mbijw bay ika mĩ, hul tumbii riŋ mĩ faa bal ba say ndaw, roo, mí naa bil maambii nam mbijw suŋ mbijw ndaw pi. ²⁶ Báy faa varu biri ká mĩ se banɔɔ na, mĩ tji ká bil hud ká bil mbiiri ká yaa zad ndaw, mĩ tji saa nduo dombirimri ndaw, saa nduo saw biri ká i ba Zibri ndaw, ká nduo nzobri ká i ba Zib ya ndaw pi. Mĩ kɔ seke fe ká bil ngerɛpuori ndaw, ká bil law korri ndaw, ká bil maambiiri ndaw, roo, mí tji saa nduo nzobri ká i dī sùo-ri ba yu-

iri ndaw pi. ²⁷ Mĩ daa sùo-i taa tom mí daa pedri ká ngɔɔ bamba tasiri, a mí taa ká dī pɔɔɔ pɔɔɔ, faa bal ngji-ngji nam mgba nun-i ya ndaw, kɔn báy kɔn mbii kara i mĩ ndaw, faa bal ngji-ngji fe sɔm maa law-i ya ndaw, a mí kɔ seke fe ted, roo gari kara puo mĩ ndaw pi. ²⁸ Bie feri ká tòn na mba kiija hoy ro! Roo le, fe ká law-i mgba dī hā mĩ na-nam ya nam báy nam na, bay tul nzob mbika lawri riw bele ká mĩ re sùo-i bay tul-ri. ²⁹ Zadka hɔrusuo nzob yji fal le, bi hoy kara mĩ do rii fe ká hɔrusuo-i yji fal ndaw, a zadka nzob lie bo bil feyaa le, law-i nze mgbuk mgbuk bay tul-e.

³⁰ Ze bo, ba fe ká bay ndaka giri sùo-i le, mĩ ndaka giri sùo-i bay tul hɔrusuo-i ká tiya na. ³¹ Ngerɛwuru ká ba Baa Ngerembay Zezu na, ka kɔ ndaw, mĩ kud bay ya. Ndad bay pisi ni banɔɔ kpadara! ³² Zadka mĩ do Damas kɔb báy na, nzob réke tul puo ká daa ped hā Mbay Aretas na, hā nzob yumri kɔɔ faari bay mgbaka mĩ. ³³ Roo le, yu-iri ká ngerɛpuoke na daa mĩ kaw bil budu, roo i hā mĩ tji báy nun kòkò dudu, a i dirake mĩ báy sal bo fal-ε†. Be mini ze, mĩ tjiike saa nduo-ri ha ri mgba mĩ ya ngɔy.

12

Nɔgerewuru ha Pol ko feri ka nulue

¹ Bi na, ze ndaka giri ndad na ya hoy kara, do nun hanja mi nda giri suo-i. Timbede key na mi loko soro feri ka Ngerembay ha mi ko bay lom, roo bay feri ka do zad muni ka'a mgbuda nun-i ka di ha mi ko na, bo ha ri laa. ² Maa mbiimbam duo fale niŋ ro, mi ko nzob mbijw munu ka se fal Zezu *Krisi ka Ngerewuru mbi ni ha ni se nulue lew. Ka mbi ni bay kumnun, mase bay lom kara mi ko mbaa; Ngerewuru huo-ε hoy ze ko. ³ Ba tusue, mi ko le, nzobke ku na Ngerewuru mbi ni ha ni se zad kaw ndadi ka luo-ε. Roo le, ka ha ni se bay lom, mase bay kumnun kara mi ko ya; Ngerewuru huo-ε hoy ze ko. ⁴ Ka zadε ku na, Ngerewuru ha nzobke laa bayri ka nzob maa bay nday ya, nzob mbijw kara do bay faa ka bay baa bayke ya ndaw. ⁵ Nzobke ku na, mi ndaka giri suo-i bay tul-e, a bay bi hoy le, mi ti ndaka giri suo-i ya, mase munu ya le, mi ndaka giri suo-i bay tul hurusuo-i ka tiya. ⁶ A ze mi hii na bay ndaka giri suo-i hoy kara, mi ti ba koko nzob ya, bay ji le, bi na, bay ka mi baa na ba suo bay. Ze munu hoy kara, mi ti ndaka giri suo-i ka di ya, bay ji le, mi hii bay hanja nzobri ko mi

ba hie zikiki bay tul feri ka mi ndake giri suo-i na ya, roo le, i hie mi bay tul fe daa bi ndaw, bay tusue bayri ka mi baa ndaw pi.

⁷ A feri ka nulue ka mi ko na, Ngerewuru hii bay hanja mi sii suo-i ka di ya. Be ze, ka daa sem bo suo-i*, munu ba nzob nzaaped Satan bay hanja ni ka daa nun-i tuo sie, a bo ha mi zin faa siika suo-i ya. ⁸ Mi kod Ngerewuru faa bal ba say, bay hanja ni ka naa sem ka do suo-i na ba fal, ⁹ roo le, ka yinra bay bay ha mi mii: «Law kere bi na maa bay soko mu, bay ji le, zadka hurusuo-o tiya na ndaw roo, hurusuo-i tina suo-ε kad kad ka di bay.» Be ze, mi hii bay ndaka giri suo-i bay tul hurusuo-i ka tiya na, bay hanja hurusuo Krisi ka pud mi. ¹⁰ Be mini ze, mi daa suoriya bay tul hurusuo-i ka tiya, mase tjiri ka nzobri tjiri mi, mase bil hud ka mi do di, mase nzobri ka i daa nun-i tuo sie, mase koko seke feri bod bod ka tji tul-i bay tul Krisi na. Tusueke le, zadka hurusuo-i tiya na, be ndaw roo, mi zin hurusuo ba tusue bay.

Pol re suo-ε bay tul nzob mbika lawri ka Korɛte

¹¹ Mi baa bay ri fe ka mi tji koko nzob. Baari ze i suru mi ha mi daa munu ku. Tusueke le, ba baari ze i ba nzob yajana tul-i! Ze mi

* **12:7** 12.7 Bay nzaa gerek le, ba ngatukru ka do bil naysuo Pol a yoklo ni banquo. Roo nzob haneri ker i baa mii, ba sem ka do bil naysuo-ε, roo le, nzob mbijw kara ko tanke ya.

ba na fe ya hoy kara, bari ká i dí sùo-ri ba nzob ndáy nzaaped luyeri na, fe mbjw ká i kó mba mĩ ká dí mba na tiya. ¹² Feri ká kie mii, mĩ ba nzob ndáy nzaaped na, do kele gbay gbay báy dol bi ká sakra baarĩ. Mĩ sụu law-i ká tul ped, mí daa ferĩ ká mba kókó, báy fe sanri bod bod ndaw. ¹³ Waa, fe ji ze ba fe kere ká mĩ daa ha nzob mbika law hawri, rɔɔ mí daa ha rĩ ya le woo? Fe mbjw ká mĩ kó le, mĩ vi ba soba baarĩ ya. Ze bo munu zu le, i nda buma zinj mĩ bay tul fe daa bi na ku!

¹⁴ I kó, timbede key na, faa bal ba sayke ro mĩ do dí ya bay séke luo-rĩ key, le, mĩ ti bá soba baarĩ mbjw ya. Bi na, káw báy kumnun baarĩ ze mĩ nzaa faake bo, mĩ se síe lari baarĩ ya. Ká ba tusueke le, ngereri ze i koro lari bay daake fe ha vu bari, bo ba ledri ze i koro lari bay daake fe ha ngereri ya. ¹⁵ A bi le, mĩ doko báy suoriya bay faa ferĩ riw bele ká mĩ doke, bay daa sùo-i taa tom bay tul-rĩ bay sóke rĩ. Waa, bay kókó ká mĩ kó rĩ ba nzob nun-i na ro ze, i yĩ í hii bay bi ya le?

¹⁶ Baarĩ na i kó ndaw, báy dol bi ká sakra baarĩ na, mĩ ba soba baarĩ ya. Roo le, nzob haneri ker í baa mii, bi na mĩ mba báy law, ze mí do úla rĩ ku. ¹⁷ Waa, yu-iri ká mĩ pie ri se luo-rĩ na, i yaa fe saa nduo-rĩ le? ¹⁸ Mĩ kod Tite bay hanja ni ka se luo-

rĩ, rɔbay mĩ pie yu buru ká i kó ni kó na se zinj ni. A ku na waa, i baa mii, Tite na ula rĩ a yaa fe saa nduo-rĩ le? Waa, nzaa nduo ped búru Tite, báy simsed búru kị na, maa kị ya le?

¹⁹ Kó ya le, ba dje hoy i ker ká bil law-rĩ mii, buru nzaa faa náa bay ká tul buru hoy. U-uu munu ya. Yu-iri ká mĩ kó rĩ ba nzob nun-i, ká pol Ngerewuru na, buru baa bayri key na munu ká *Krisi hii, buru baa baykeri riw bele ku na ha rĩ bay hanja rĩ ngónke ká tul mbika law baarĩ. ²⁰ Mĩ daa hje mí baa mii, kó ya le, zadka mĩ tji luo-rĩ le, mĩ ti zinj rĩ munu ká law-i hii na ya. Zadka do munu zu le, baarĩ hoy kara, i kókó mĩ báy suoriya ya! Mĩ daa hje bay rɔdi, mase daa sere, mase law faa, mase kókó nun fe, mase tjiiri kị, mase rad kị, mase siika sùo, mase daa fe nduo kị ká do sakra baarĩ ndaw pi. ²¹ Mĩ daa hje bay yji bi fal ká mĩ séke luo-rĩ na, Ngerewuru ka daa sahoi bo nun-i bay tul-rĩ ha mĩ re-rew bay tul ruokeri ká i rji tul feyaa bari banquo, ká í hii bay pón fal fe daa imri ya ndaw, daa nun pieri ya ndaw, rɔɔ fe daa gɔb gɔbkeri ya ndaw na.

13

Jro bie baka bay Pol báy soko be

¹ Ba faa bal ba sayke ro ze mĩ séke luo-rĩ vaw. Munu ká i daa do bil mbede

Ɗgerewuru mii, bayri riw bele ká i léke na, i léke ká nun nzob bay nasikeri sidi mase sayri munu*! ² Zadka mi se luo-rĩ faa bal ba sidike na, nzobri ká i daa feyaa na mi yiw ri ká di. A timbede ká mi kaw zad kji ká mi daa mbede ha ri key hoy kara, nzob fe daa kaayari ká pola, bay nzob hawri riw bele ku na, mi kay mi baa ha ri na robay: faala kji ká mi tii luo-rĩ le, mi ti vbe-vbem zinj nzob mbijw ya. ³ Baari na, i gede bay kóko fe ká kie mii, ba *Krisi ze baa bay bay faa bi na, i kóko feke na kji! Krisi na ba nzob ká taa dek dek ká bil ped ká'a daa ká sakra baari na ya, roo le, ka tina hurusuo-e kad kad ba kele. ⁴ Ba tusue kji, i ber ni do tul puu say hud bay hurusuo-e ká tiya na, a roo le, ka kaw bay kumnun bay faa hurusuo Ɗgerewuru. Bay faa zúo zinj ni na, buru hoy kara hurusuo buru tiya ndaw, a roo le, bay faa ped ká buru daa ká sakra baari na, buru kieke ri káw bay kumnun buru ká buru kaw zinj ni bay faa hurusuo Ɗgerewuru na.

⁵ I békle bil law-rĩ kji sùo-rĩ i ko, waa, i daa law-rĩ bo tul Zezu Krisi ba tusue kji zu le? I ko ndaw, waa, Zezu Krisi do bil law-rĩ ya le woo? Bo munu ya le, i rokó faake ro! ⁶ Roo le, bi na, mi ko Zezu ta-tan a mi ker mi ko le, baari na, i

kóko mi ba tusue nzob ndáy nzaaped Krisi. ⁷ Buru kod Ɗgerewuru bay haña ri daa fe kaaya mbijw ya. Buru na, buru daa mini bay kieke sùo buru ba tusue nzob ped na, munu ya. Ze i ko hurusuo buru maa na ya hoy kara, buru hii bay kóko ri ká zad fe daa kere, bay ji le, ⁸ buru na, buru maa bay daa fe mbijw ká bay tijnke tusue bay Ɗgerewuru na ya, roo le, buru daa fe ká bay tul tusue bay na. ⁹ Zadka hurusuo buru ngji ya, a ze bo, baari ze hurusuo-rĩ do di ngi-ngji laa le, ba fe suoriya buru bamba tasiri. Be ze, buru kod Ɗgerewuru bay haña ri vi ba nzobri ká i do bay zadε nzedem. ¹⁰ Ze, mi do di di zinj ri hoy kara, mi daa mbede key na mi pieke pola ha ri, bay haña bo, zadka mi se luo-rĩ le, mi yiw ri ngo-ngon bay faa hurusuo ká Ɗgerembay ha mi na mbaa. Hurusoke ku na, do bay haña ri ngónke ká bil mbika law ba pola pola bo, do bay bieke ri bie ya.

¹¹ Yu-iri! Timbede key na bay bi o ro. I do bay suoriya, i mgba sùo-rĩ ngo-ngon, a i se nun-rĩ ba pola. I daa wara bo bil law kji, i ha kér bay baari maa kji i káwke dekeke zinj kji, le, Ɗgerewuru nzob law ini bay dekeke na a sad zinj ri.

¹² I hii soko lik lik ha kji ba lie ba lew i mgbake kji girik

* 13:1 13.1 I kji Kijja bol kusol ba sidike 19.15.

girik. Nzoŋ mbika lawri
riw bele na i hii soko ha ři.
¹³ Ndad ɓay haŋa law huoke
Ngerembay Zezu Krisi, ɓáy
law ini Ngerewuru ɓáy
hurusuo Tem Law Pie ká ha
náa zúkeri kǐ na, ka sád ziŋ
ři riw bele!

Galasiri **Mbede ká Pol daa /** **há nzoɓ mbika** **lawri ká Galasi**

Bay ká se tul feri ká do bil mbede ni key

Mbede key na, Pol daa bay bákake nzoɓ mbika lawri ká i mbyu tul kɔ́ báy zadri bod bod ká kuɗu zad ká Galasi, bay tul fe daa nzoɓ haneri ká i vi saa zad kɔ́ a í rii sakra nzoɓ mbika lawri í fere nzoɓri fe ká do bod báy taa háy ká Pol fere ri na. Nzoɓkeri ku na, i tuɗ hɔrusuo ká'a dõke ba nzoɓ ndáy nzaaped na í baa mii, nzoɓri ká i ba Ziɓ ya na Ngerewuru a náa bay ká tul-ri, roo le, zadka i daa vu mbom bo tul bol kusol Moyze na ndaw ro! Pol yinjra báy bay ba vaa a baa mii, beri vi ba nzoɓ ndáy nzaaped báy faa diw ká Krisi kɔ́ sùo-ε di beri bayke. Ka baa ndaw mii, Ngerewuru yaa nzoɓ a naa bay ká tul-e báy fe ká Zezu Krisi daa bo, báy faa daa bol kusol Moyze ya. Krisi na tina nzoɓ mbika lawri saa bil koy bol kusol, a timbede key na, do nun haɗa nzoɓri ko fe daa kere Tem Law Pie na ká bil sirmsed bari.

Bay ká do bil mbede ni key na, rii kɔ́ báy bay haneri ká Pol daa há nzoɓ mbika lawri ká Rom.

Máa bayri ká do bil-e

Pol baa saw fe ká se tul hɔrusuo ká'a dõke ba nzoɓ ndáy nzaaped: 1-2

Ngerewuru naa bay ká tul nzoɓri ká i daa law-ri bo tul Krisi: 3-4

Tji saa bil koy bol kusol, báy ped daa nzoɓ mbika lawri: 5-6

Soko ká Pol hii há yu-eri

¹⁻³ Baari yu-iri ká i ba nzoɓ mbika lawri ká i mbyu tul kɔ́ bod bod ká kuɗu zad ká Galasi na, búru yu-iri riw bele ká i do ziɗ mɔ́ key na, buru hii soko ha ri. Mbede key na, bi Pol ze mɔ́ daa ha ri. Mɔ́ ba nzoɓ ndáy nzaaped taa nzoɓ ya ndaw, nzoɓ roo pie mɔ́ ya ndaw, roo le, Zezu *Krisi kɔ́ sùo-ε báy Baa naari Ngerewuru ká tina ni saa luɔ hud, a há ni kaw báy kumnun ze pie mɔ́. Ndad bay haɗa law huoke báy dekeke Ngerewuru Baa naari báy Ngerembay Zezu Krisi ka sád ziɗ ri. ⁴ Krisi na poɗ sùo-ε há hud bay tina naari saa bil koy feyari, bay haɗa bo fe ndayari ká tusiri key na, i do báy hɔrusuo ká tul naari mbaa. Ka daa munu, bay ji le, Baa naari Ngerewuru hii bay haɗa ni ka daa. ⁵ Riɗ dika ba taa Ngerewuru mbiimbam báy mbiimbam banɗo! Amem! Ndad bay haɗa ni ka do munu na kɔ́.

Káa Bay Kere na mbiɗ hoy

⁶ Yu-iri, Ngerewuru di ri bay faa law kere *Krisi. Roo le, timbede key na law-i kuṅ mbii gbad, bay yi le, i pon ni yak a i fere suo-ri bay laa kaa bay ki ka bod ro. ⁷ Tusueke le, Bay Kere ki ka bod na tiya. Roo le, mi baa mini ha ri, bay yi le, mi ko ku na, nzoḅ haneri fere tul-ri a i nzaa faa bay fere kaa Bay Kere Krisi key na do fi mbijw. ⁸ Ze, zadka buru ki, mase led nzaaped ka nulue hoy vi ka-kaa Bay Kere key na ha ni do bod bay taa hay ka buru baa ha ri na le, fadi Ngerewuru ka mgbani. ⁹ Munu ka buru baa ha ri pola ro na, mi kay mi baa timbede key na robay: zadka nzoḅ ki ze vi ka-kaa Bay Kere key na ha ni do bod bay taa hay ka i yaa ka luu buru key na le, fadi Ngerewuru ka mgbani. ¹⁰ Waa, i ker mina ro le? Timbede key na, mi nzaa faa bay daa fe ka rii law nzoḅri, mase fe ka rii law Ngerewuru le? Mi hii bay haṅa Ngerewuru ze ka ko mi rii law-e. Waa, mi nzaa faa bay ndad ka nun nzoḅri zu le? Munu ya! Zadka mi nzaa faa bay ndad ka nun nzoḅri robay le, mi ti ba nzoḅ ped taa Krisi ya.

Pol vi ba nzoḅ nday nzaaped

¹¹ Yu-iri, mi baa ha ri taṅ: kaa Bay Kere ka mi kaa ha ri na, ba ker bay nzoḅ ya. ¹² Mi yaa ka luu nzoḅ ya ndaw, a nzoḅ mbijw mini

kara fere mi ya ndaw, roo le, ba Zezu *Krisi ki suo-e ze kie mi ha mi ko. ¹³ Baari na, i laa bay simsed bi ka pola ka mi tonke fal fe daa Zibri ka ba kod Ngerewuru na. Faa ka mi daa suo-i tuṅ ki mi daake nun nzoḅ mbika lawri tuo sie taṅ koko nun sie bari bay bie ri na, i ko ndaw. ¹⁴ Nzoḅri ka i ba baw biri bay saw biri ka i ton fal fe daa Zibri ka ba kod Ngerewuru na, mi nduo kiyaw kiyaw ka di mi mba tul-ri riw bele.

¹⁵ Roo le, pola roo bay haṅa ri mbon mi na, Ngerewuru naa mi do bod, a di mi bay faa law kere be bay haṅa mi vi ba nzoḅ ped be. ¹⁶ Ze nam ka Ngerewuru hii na vi bayyi le, ka kie mi Vi-e na, bay haṅa mi ka-kaa Bay Kere be na ha nzoḅri ka i ba Ziḅ ya, ka i ko Ngerewuru ya na ha ri laa. Lee, mi se mi vbi nzaa boko ka luu nzoḅ mbijw ya, ¹⁷ a mi se Zuruzalem luu *nzoḅ nday nzaapedri ka i do pola ha mi na ya ndaw, roo le, mi zol ba vaa hoy mi se tusiri Arabi. Fale ku roo, mi yi mi se Damas bay. ¹⁸ Fale ku ka daa mbiimbam say ndaw roo, mi se Zuruzalem bay koko Piyer, a mi daa nam duo fale ndebe hoy zih ni. ¹⁹ Mi zih nzoḅ ki mbijw mini ka ba nzoḅ nday nzaaped ka di ya, roo le, ba Zak huo-e ki hoy ka ba yu Ngerembay ze mi zih ni. ²⁰ Bay ka mi vbie do mbede ha ri key na ba

sùo bay kị. Ngerewuru ba nzob bay nasi bi, mĩ kud bay ya. ²¹ Fale ku rɔɔ, mĩ zol mí se tusiri Siri báy Silisi. ²² Bil sewke ku na, nzob mbika lawri ká i mbụ tul kị bod bod ká kudú zad ká Zude na, i kɔ mĩ ya rɔbay. ²³ I laa ba soro bay bi hoy mii: «Be ká'a daa nun nzob mbika lawri tuo sie bamba ká pola na, ka do bod ro. A timbede key le, ka ka-káa Bay Kere taa mbijwke ká'a bie bayke ká pola na ha nzobri dáake law-ri bo tul Krisi.» ²⁴ Lee, i písike Ngerewuru bay tul-i.

2

Nzob ndáy nzaaped hawri zuo zinj Pol

¹ Fale ká daa mbiimbam duo fale nin ndaw rɔɔ, mĩ yji mí se Zuruzalem na ba kị. Be nu ku le, Barnabas se zinj mĩ, a mí mgba Tite kara se zinj mĩ mbijw ndaw. ² Mĩ yji mí se di, bay ji le, Ngerewuru kie mĩ bay haña mĩ se. Zadka mĩ tji di na báyji le, mĩ zinj nzob ndáka faa pol nzobri ká di. Lee, buru mbụ kị fi mbijw bod, a mí tina saw bay káa Bay Kere ká mĩ kaa ha nzobri ká i ba Zib ya na ha ri laa. Mĩ daa munu bay haña ped ká mĩ daa pola báy taa hay ká timbede key na, ka do ba fe ká gor hoy ya. ³ Tite ká ba baw sed bi, a ba Gerek na hoy kara, bari nzob ndáka faa pol nzobri ká di na, i do zinj ni kpan bay haña ni ka kun ngori munu ká Zibri

na ya. ⁴ Feke do munu, bay ji le, nzobri ká i di sùo-ri ba nzob mbika lawri ví nduo sakra naari bay békle naari bay kóko waa, faa ji ndaw rɔɔ náa tikeri saa bil *bol kusol Zibri, a náa zuori zinj Zezu *Krisi na le. Bari na, i hii bay dáa naari ba koy bol kusol Zibri na, ⁵ roo le, buru pɔɔ faa ndji mini kara ha ri ya, bay haña káa Bay Kere ká ba tusue bay na, ka do munu bay tul-ri. ⁶ A bari ká nzob mbika lawri kɔ ri ba nzob ndáka faa pol-ri taa tusuekeri na waa, bay ji ze, i baa le? (Ze, i ba na nzob ndáka faa pol nzob, mase nzob hoykeri hoy kara, daa fe mbijw ya, bay ji le, Ngerewuru kɔ nzob báy faa fe ká do sùo-ε ká kele key hoy ya.) Bari ká i ba nzob ndáka faa pol-ri na, i daa bay kị mbijw bo tul bay bi na ya. ⁷ Roo le, bari na i kɔ ndaw mii, Ngerewuru pɔɔ ped káa Bay Kere na zuo nduo-i bay haña mĩ kaa ha nzobri ká i ba Zib ya na faa mbijw munu ká'a pɔɔ pedke zuo nduo Piyer ha ni kaa ha Zibri na. ⁸ Rɔbay, i kɔ, Ngerewuru ká ha hurusuo ha Piyer kawke ba nzob ndáy nzaaped ká sakra Zibri na, ba be kị ze ka ha mĩ hurusuo ha mĩ kawke ba nzob ndáy nzaaped ká sakra nzobri ká i ba Zib ya na. ⁹ Zak báy Piyer ndaw, rɔɔ Zaa, bari ká nzob mbika lawri kɔ ri ba ngerɛ tul-ri na, i kɔ ba Ngerewuru ze daa

ped key na zuo nduo-i. Be nu ku ro, i mbu nzaa-ri riw bele ha buuru Barnabas ha ni kie zuo ki buru. Ro, buru hii bay maa ki riw bele, a buuru leke ped ka bay daa. Buru na, buru vaa daa ped ka sakra nzobri ka i ba Zib ya, a bari laa le, i vaa daa ped ka sakra nzobri ka i ba Zib na laa. ¹⁰ Fe mbijw hoy ka i vbi buru na, ba hanja buru ker se tul nzob kukuri. Ba fe ka mgba law-i banjuo bay daa.

Pol baa zinj Piyer ka tul fe daa be ka Antiyos

¹¹ Zadka Piyer se Antiyos na, mi baa zinj ni ka nun nzob mbika lawri, bay ji le, fe daa be do bay zade ya. ¹² Tusueke le, pola roo bay hanja Zib haneri ka i do zinj Zak ka Zuruzalem i vi na, ka su fe mbijw hoy zinj nzob mbika lawri ka i ba Zib ya. Roo le, zadka i vi na bayji le, ka naa suo-e a su fe zinj ri mbaa, bay ji le, ka daa hje Zibri ka bay *kunj ngori mgba law-ri na. ¹³ Zib hawri ka i ba nzob mbika law na kara, i tii saw daa huo munu ka Piyer na ndaw. Fe daa kayaya bari na kuo Barnabas ki suo-e ha ni daa suo-e nduo di zinj ri ndaw pi. ¹⁴ Zadka mi ko simsed bari ka maa bay tusue bay ka do bil kaa Bay Kere na ya bayji le, mi uru mi baa zinj Piyer ka nun ruo nzobri riw bele mii: «Bo ka mu ba saw Zib ki, a mu vi ba nzob mbika law mu

pon fe saw bori na waa, daa mina ndaw roo, timbede key le, mu yi mu suru tigbaa nzob mbika lawri ka i ba Zib ya na, ha ri daa fe daa Zibri le?

¹⁵ «Naa na, saw naa ba Zib ki bo, naa ba nzobri ka i di ri ba “nzob feyari” munu ka nzobri ka i ba Zib ya na ya. ¹⁶ Ze do munu hoy kara, naa ko ta-tan ndaw mii, nzob na, Ngerewuru ko ni do bay zade zedem ka nun-e bay tul fe ka Zezu *Krisi daa ki hoy bo, bay faa daa vu mbom bo tul *bol kusol *Moyze ya. Sawke mini ze, naari Zibri kara, naa daari law naari bo tul Zezu Krisi bay hanja Ngerewuru ka ko naari ba nzobri ka naa dori bay zade zedem ka nun-e bay tul fe ka Krisi daa bo, bay faa daa vu mbom bo tul bol kusol ya. Nzob mbijw mini ka Ngerewuru ko ni ba nzob ka do bay zade zedem ka nun-e bay faa daa vu mbom bo tul bol kusol na, tiya*.

¹⁷ «Zadka Ngerewuru ko naari ba nzob ka naa dori bay zade zedem ka nun-e bay tul fe ka Krisi daa, roo naa dori faa mbijw munu ka nzobri ka naa diri ri ba “nzob feyari” ka i ba Zib ya na waa, ba Krisi ze ha naa daari feyaa na ku le? Munu ya mgban! ¹⁸ A roo le, zadka mi pon faa daa law-i te tul daa vu mbom bo tul bol kusol Moyze, roo mi yi mi lie bo di mi daa ba ki na

* 2:16 2.16 Simri 143.2.

roḅay ɛ, be nu ku na, ba bi kɪ ze, mĩ daa feyaa. ¹⁹ Fal bol kusol ká daa ḅay bo tul-i na ku báyii ɛ, mĩ mgbɔŋra ni mbáa wũm, ḅay haŋa bo, mi káw báy kumnun ḅay tul Ngerewuru. Hudf Krisi ká tul puu say hudf na, mĩ zuo zinj ni mbɔw hoy ká dɪ. ²⁰ Bi na, mĩ kaw báy kumnun, roo ɛ, mĩ kaw báy tul gaŋ sùo-i ya; ba Krisi ze kaw bil law-i. Káw bi ká timbede key na, mĩ kaw báy faa daa law-i bo tul Vu Ngerewuru, be ká'a hii mĩ a pɔŋ sùo-ɛ ha hudf báy law hiiya be a sùoke bol-i. ²¹ Fe law kere Ngerewuru key na, mĩ hii ḅay túŋ ngeren ḅa fal ya. I kɔ, zadka daa vu mbom bo tul bol kusol na a máa ḅay haŋa Ngerewuru kɔ nzob do báy zadɛ nzedem ká nun-ɛ na ɛ, hudf Krisi na do ba fe ká gɔr hoy!»

3

Dáa bol kusol, mase mbika law

¹ Uwaa, baarì nzob mbika lawri ká kudɔ zadf ká Galasi, mina ze tul-rì ferɛ munu ku ɛ? Nzob ve ze ula rì munu ku ɛ? Hudf Zezu *Kriši ká tul puu say hudf na, mĩ baa bayke ta-taŋ ha rì laa ro. ² Mĩ vbika rì vbiw mbɔw hoy ḅay haŋa rì yinjra ha mi laa: Tem Law Pie taa Ngerewuru ká i yaa na waa, i yaa báy faa daa vu mbom bo tul *bol kusol Zibri, mase báy faa láa káa Bay Kere, ká i daake

law-rì bo dɪ na ɛ? ³ Waa, daa mina ndaw roo, kér ḅay puo rì munu ku ɛ? Titire na, i tii saw mbika sùo-rì ha Ngerewuru báy faa Tem Law Pie, a timbede key ɛ, i hii ḅay ɔro bie báy hɔrusuorì kɪ hoy ro ɛ? ⁴ Feri ngi-ngi ká tii tul-rì na waa, tii gɔr hoy ɛ? U-uu, ba fe ká ti doko gɔr hoy ya. ⁵ I kɔ, zadka Ngerewuru ha rì Tem be, a daa fe sanri ká sakra baarì na waa, ka daa báy faa bol kusol ká i daa vu mbom bo dɪ na mase, báy faa káa Bay Kere ká i yaa bayke, a i daake law-rì bo dɪ na ɛ?

⁶ I kér se tul *Abaraham na i kɔ. Mbede Ngerewuru baa ḅay se tul-e mii: «Abaraham na daa law-ɛ bo tul Ngerewuru, be ze Ngerewuru kɔjke fal mbika law be, a kóke ni ba nzob ká do báy zadɛ nzedem ká nun-ɛ*.» ⁷ Be ze do nun haŋa rì kɔ mii, bari ká i daa lawri bo tul Krisi na ze, i ba vu Abaraham taa tusuakeri. ⁸ Mbede Ngerewuru baa pola mii, Ngerewuru a daa ha nzobri ká i ba Zib ya na, i vi ba nzobri ká i do báy zadɛ nzedem ká nun-ɛ báy faa mbika law bari na. Sawke mini ze, Ngerewuru waa bay kereke na zinj Abaraham pola lew mii: «Mi sám fe zuo tul saw nzobri riw bele báy faa bo†.» ⁹ Lɛɛ, Abaraham na daa law-ɛ bo tul-e, ze a zinjke fe sám na. Be mini ze, bari riw bele ká i daa lawri bo tul Krisi na, ka sám fe zuo

* 3:6 3.6 Tiika saw fe 15.5-6. † 3:8 3.8 Tiika saw fe 12.3.

tul-ri faa mbjw munu ká'a sãmke fe zuo tul Abaraham ná.

¹⁰ A roo le, bari ká i dfaa law-ri te tul dfaa vu mbom bo tul bol kusol na, bebi Ngerewuru bo tul-ri, bay ji le, mbede Ngerewuru baa mii: «Nzob haa haa ká dfaa vu mbom bo tul bay ká i dfaa do bil *mbede bol kusol, a dfaa feri riw bele ká do bil mbedeke na báy zafe banquo ya le, bebi Ngerewuru bo tul-e†.» ¹¹ Be mini ze, i ko ta-tan ro: nzob mbjw mini ká Ngerewuru ko ni ba nzob ká do báy zafe nzedem ká nun-e báy faa dfaa vu mbom bo tul bol kusol na, tiya, bay ji le, mbede Ngerewuru baa ta-tan mii: «Nzob ká do báy zafe nzedem ká nun Ngerewuru báy faa law-e ká'a dfaa bo tul-e na, a káw báy kumnunš.» ¹² Roo le, dfaa bol kusol na maa ki báy dfaa law bo tul Ngerewuru ya, bay ji le, i dfaa do bil mbede Ngerewuru ndaw mii: «Nzob ká dfaa fe ká bol kusol baa báy zafe riw bele na, a káwke báy kumnun báy faa bol kusolke na*.» ¹³ Roo le, timbede key na, Zezu Krisi ví naa bebi bol kusol ká bo tul naari. Zadka i ber ni do tul puu say hud na, bebi Ngerewuru ká do tul naari na, ka mbi sùo-e a súoke bol naari bay hana bebike

na ka ti tul naari mbãa, bay ji le, mbede Ngerewuru baa mii: «Nzob haa haa ká i ber ni do tul puu say hud na, bebi Ngerewuru bo tul-e†.» ¹⁴ Zezu Krisi na dfaa munu bay hana fe sãm ká Ngerewuru waa zin Abaraham na, ka do bay tul nzobri ká i ba Zib ya na báy faa be, roo bay hana náa yaari Tem ká Ngerewuru waa bay tul nzobri ká i dfaa law-ri bo tul-e na.

Bay ká Ngerewuru waa na, bol kusol ti súo ya

¹⁵ Yu-iri, mĩ mbika fe mbjw ká tusiri key bay kikeri fe. Zadka nzobri sidi sin tul bay zin ki, a i su mjiri zuo nduo ki na, nzob mbjw maa bay bumra bayke ya ndaw, a maa dfaa ki zuo di ya ndaw pi. ¹⁶ Ze feke do faa mbjw munu báy bay ká Ngerewuru waa zin *Abaraham báy vu bul-e. Mbede Ngerewuru baa bay key na bay tul vu bul-eri riw bele ya‡, roo le, bayke do ta-tan, a kie se tul vu bul-e mbjw ki hoy ká ba Krisi. ¹⁷ I ko, bay ká mĩ hii bay báa ze do key: Ngerewuru na sin tul bay zin Abaraham, a waa bay káw tul bayke na. Fale ku na dfaa mbiimbam isof nin báy sin say ndaw roo, Ngerewuru ha *bol kusol na do báy. Roo le, bay ká'a sin pola zin Abaraham na, bol kusol na maa bay

‡ 3:10 3.10 Kijina bol kusol ba sidike 27.26. § 3:11 3.11 Abakuk 2.4. * 3:12 3.12 Soro ped dfaa Leviri 18.5. † 3:13 3.13 Kijina bol kusol ba sidike 21.23. ‡ 3:16 3.16 Tiika saw fe 12.7.

bumra bayke ya, a maa d'aa k_i zuo d_i ya ndaw pi. ¹⁸ A zadka Ngerewuru ha nzobri fe kere ka'a waa bay faa d'aa vu mbom bo tul bol kusol le, bayke kie mii, ka ha fe bay bay ka'a waa na mbaa. Roo le, bay faa waa bay ze Ngerewuru kieke law kere be ha Abaraham.

¹⁹ Waa, bay ii ndaw roo Ngerewuru ha bol kusol ha Zibri le? Ka ha bol kusol k_i nde d_i bay ha ha bo, naa kokeri fe d'aa naari ka ndaya ka rii nun-ε ya na. Bol kusolke ku na a d'aa ped duo duo maa bay nam ka vu bulu Abaraham ka ba *Krisi na a vike. Ba be na ze, Ngerewuru waa bay bay tul-e. A ze bol kusol na Ngerewuru ha led nza-apedri ka nulue bay ha ha ri nday bayke ha *Moyze ka ba nzob doko sikda nzobri bay Ngerewuru. ²⁰ Nzob doko sikda nzobri na, do bay tul kudu nzobri ka sid_i. A roo le, zadka Ngerewuru waa bay zin Abaraham na, ka daa feke huo-ε k_i hoy.

Bol kusol korɔ naari kpuru maa bay nam mbika law

²¹ Waa, *bol kusol bay waa bay ka Ngerewuru ha na tun k_i tun le? U-uu munu ya mgban! Zadka faa do d_i bay ha ha nzobri kaw bay kum-nun bay faa d'aa vu mbom bo tul bol kusol le, nzob a maa bay d'aa bol kusol ndaw roo ha Ngerewuru koke ni

ba nzob ka do bay zadε ka nun-ε. ²² Roo le, i daa do bil mbede Ngerewuru ta-tan mii, nzobri riw bele na, feyaa mgba ri kek_s, bay ha ha bo fe ka Ngerewuru waa na, ka ha ri bay law-ri ka i daa bo tul Zezu Krisi.

²³ Pola roo bay ha ha faa bay mbika law ka t_i na, bol kusol mgba naari kek ba koy, a giyanke bay mbika law ka Ngerewuru kie naari na t_i kele. ²⁴ Be mini ze, bol kusol na korɔ naari kpuru ha *Krisi vike, bay ha ha bo Ngerewuru ka ko naari ba nzobri ka i do bay zadε nzedem ka nun-ε bay faa mbika law. ²⁵ Roo le, munu ka bay mbika law t_i key na, bol kusol na ba gan tul naari mbaa. ²⁶ Timbede key na, bay faa mbika law ze, i zuo zin Zezu Krisi, a i ba vu Ngerewururi riw bele. ²⁷ Baari riw bele na i daa tul-ri nduo mbii bay zuo zin Zezu Krisi, ha be Krisi k_i suo-ε na ya bil law-ri kpol kpol riw bele. ²⁸ Munu zu le, wal sakra saw k_i ti mbaa. Zib mase Zib ya kara tiya ndaw, koy bay nzob hoyke kara tiya ndaw, wara nzob bay may nzob kara tiya ndaw pi. Baari riw bele na, i zuo zin Zezu Krisi, a i vi ba nzob ka mbiw hoy. ²⁹ Be ze, zadka i ba taa Krisi le, i ba vu bulu *Abaraham a i zin feri riw bele ka Ngerewuru waa bay tul-e na ndaw.

4

1 I laa bay k̄iri ká mgba law-i bay báa ha r̄i na. Leḑ ká'a káw tul fe pile bi-ε na, ze fe bi-eri riw bele ḑo bay tul-e h̄oy kara, zadka'a ba leḑ k̄ob r̄obay na, ka ḑaa s̄uò-ε ḑo munu ba leḑ káw, 2 a ḑaa vu mbom bo tul nzobri ká i ba gaṅ tul-e a í k̄o-kóm ba tul-e báy tul ped beri na, kpuru maa báy nam ká bi-ε tuu na. 3 Naari h̄oy kara, náa ḑori faa mb̄iw munu ndaw. Zadka náa bári leḑ k̄ob r̄obay na, náa ḑori bil koy fe ḑáa bulu naari baṅguo, ha ri ḑo ba gaṅ tul naari. 4 Roo le, zadka nam ká Ngerewuru tuu na vi le, ka pie Vi-e ha máy nzob mbon ni. Leε, Vi-ε ke ku na ḑaa vu mbom bo tul bol kusol Zibri na, 5 bay haṅa bo, bari ká i ḑo bil koy bol kusol na, ka t̄ínake ri bo, ha náa víkeri ba vu Ngerewuru. 6 Bay kíε r̄i ha r̄i k̄o mii, i ba vi-e taa tusuekeri na, Ngerewuru pie Tem Vi-e ḑo bil law naari. Temke na ha náa baari bay mii: «Aba, Baa.» 7 Be ze, timbedε key na, mù ba koy mbáa, roo le, mù ba vu Ngerewuru. Munu ká mù ba vi-e na, ka'a haṅa mù fe kereri riw bele ká'a k̄oḑo ḑo bay tul vi-eri na ndaw.

Law Pol na-nam ya bay tul nzob mbika lawri

8 Pola lew ká i k̄o Ngerewuru ya na, i ba koy *fe poy wuru taa ḡob ḡobkeri. 9 Roo le, timbedε key na, i tuu Ngerewuru, (m̄i

hii báa mii: ba Ngerewuru ze tuu r̄i timbedε key.) Waa, ḑaa mina ndaw roo, i ȳi i se bil fe taa ḡob ḡobkeri ká h̄urusuo-ri tiya ḑek ḑek na r̄obay le? Daa mina ndaw roo, i hii ȳi bay ḑáa koy bari na ba k̄i r̄obay le? 10 Baari na, i ḑaa law-r̄i bo tul nam haṅeri ndaw, few ḑáa suoriya haṅeri ndaw, bil lew haṅeri ndaw, roo mbiimbam haṅeri ndaw pi. 11 Bi na, law-i na-nam ya bay tul-r̄i. Pedri riw bele ká m̄i ḑaa ká sakra baari o na waa, ḑo ba fe ká ḡor h̄oy le?

12 Yu-iri, bi na m̄i naa s̄uò-i ká bil *bol kusol Zibri a m̄i ḑo munu ká baari. Ze, m̄i kod r̄i timbedε key bay haṅa r̄i ḑaa faa mb̄iw munu ká bi. Baari na, zadka m̄i se luò-r̄i na, i ḑaa fe kaaya mb̄iw zin m̄i ya. 13 Fe ká ḑaa ha m̄i káake káa Bay Kere ká luò-r̄i titire ḑekre na, i k̄o ndaw; ba s̄uò-i ze se m̄i. 14 S̄uò-i ká se m̄i na, ḑaa ha r̄i k̄o seke fe bamba. Be nu ku h̄oy kara, i im̄ m̄i ya, a í t̄ún m̄i ngeren ya ndaw, roo le, i mgba m̄i ba s̄uò-r̄i munu ba leḑ nzaaped Ngerewuru, mase munu ká Zezu *Krisi k̄i s̄uò-ε. 15 Waa, suoriya baari na ḑo haṅa r̄obay le? M̄i báa ha r̄i: ba fe ká faa ḑo ḑi zu le, i náa para nun-r̄i bay haṅa m̄i. 16 Waa, timbedε key na, m̄i ȳi m̄i vi ba nzob tul ngani baari roo bay tul s̄uò bay ká m̄i baa ha r̄i na le?

17 Nzobri ká i fere káa Bay Kere na, k̄er bay bari ndaya

ká tul rĩ. I hii bay kúo rĩ saa luo-i key na bay dáa rĩ zuo fal-ri. ¹⁸ Ba tusue k̄i, do ndad bamba bay haṅa rĩ nduo kiyaw kiyaw ká tul fe kere. Ze, mĩ do sakra baarĩ, mase mĩ ti ya hoy kara, ndad bay dáa munu baṅguo kpadara. ¹⁹ Baarĩ yu-iri ká mĩ ko rĩ ba nzob nun-i na, mĩ do bil kóko seke fe nḡji bamba tasiri bay tul-rĩ na robay. Kóko seke feke ku na, do munu ba nduo ká se máy nzob bay haṅa ni mbon. A doko munu kpuru maa báy nam ká Krisi yaa zad ká bil law-rĩ kpol kpol. ²⁰ Tem sùo-i t̄ji kereṅ kereṅ. Mĩ hii bay doko zin rĩ mbjw hoy, bay kóko faa ká bay báake bay ha rĩ, bay j̄i le, mĩ ker bay nḡji bamba se tul-rĩ.

Bay ká se tul sáka kuni ká k̄ire sid̄i

²¹ Baarĩ ká ì hii doko bil *bol kusol baṅguo na, ì baa ha mĩ laa: bay ká bol kusol baa na waa, ì laa ya le? ²² I daa do bil mbede Ngerewuru mii, *Abaraham do báy ledri ba sid̄i. Led mbjwke na, ka mbon zin Agar ká ba máy fal, a ba koy*. A led ndeke d̄i sid̄ike laa le, ka mbon zin Saara ká ba máy pol be na. ²³ Be ká mi-ε ba máy fal a ba koy na, ka mbon led faa mbjw munu ká máyri mbonke ledri riw bele baṅguo. Roo le, máy pol na, mbon munu ká be

na ya. Ka mbon báy faa bay ká Ngerewuru waa zin Abaraham†. ²⁴ Soro fe ká kal key na, kie naari fe. Máyri ká sid̄i key na, kie *sáka kuni ká k̄ire sid̄i. Mb̄jwke ba Agar ká ba koy, a kie kuni ká Ngerewuru saa ká tul kuo Sinay, zad ká'a ha nzobri bol kusol ká d̄i. Ledri ká'a mbon na i ba koyri. ²⁵ Agar ká do munu ba tul kuo Sinay ká tusiri Arabi na, ka do munu ba ngerepuo ká Zuruzalem ká timbede ká ba koy báy nzobri riw bele ká i do d̄i. ²⁶ Roo le, Zuruzalem ká nulue na do báy tul-e. Be na ze, ka ba máa naari, ²⁷ bay j̄i le, i daa do bil mbede Ngerewuru mii:

«Bo ká mù ba máa suo ká mù mbon ya na,
mu záy sùo-o!

Bo ká nduo se mù ba mbjw ya báy na,
mu daa fe belen belen
ba siya báy suoriya,
bay j̄i le, máy ká wara p̄on ni na,
a doko báy ledri nḡji mba máy ká wara hii ni‡.»

²⁸ Yu-iri, baarĩ na ì do ba ledri ká i mbon ri báy faa bay ká Ngerewuru waa, munu ká i mbonke Izak. ²⁹ Sewke ká i mbonke ledri ká sid̄i key na, led ká i mbon ni munu ká led hawri riw bele na, ka daa nun nzob hay ká i mbon ni báy faa h̄urusuo Tem Ngerewuru na tuo síe bamba. Ze,

* 4:22 4.22 Tiika saw fe 16.1-16. † 4:23 4.23 Saara ká ba máa suo. ‡ 4:27 4.27 Ezay 54.1.

timbede key hoy kara do faa mbijw munu ndaw. ³⁰ A waa, mbede Ngerewuru baa mina le? Mbedeke baa mii: «Mu nii may ka ba koy na bay vi-e, bay ji le, vu may koy na ti zin fe pile bi-e zin vu may pol ya\$.» ³¹ Yu-iri, munu zu le, naari na, naa bari vu may koy ya, roo le, naa bari vu may pol.

5

I daa suo-ri ba koy bay tul bol kusol na mbaa

¹ *Krisi na tina naari saa bil koy bay haɲa naa kawri bay tul naari ba tusue! Munu zu le, i mɲa suo-ri ngo-ngoɲ bay kaw bay tul-ri, a i nze bay suo-ri bay yi i vi ba koyri na mbaa. ² Bi Pol na, mi baa ha ri ta-taɲ: zadka i kuɲ ngori bay haɲa Ngerewuru ka ko ri ba nzobri ka i do bay zadε nzedem ka nun-ε le, fe ka Krisi daa na do ba fe ka gor hoy ka nun-ri. ³ Mi baka ri ba ki faa bal ba mbijw na roɲbay: nzob ha ha ka ha ri kuɲ ni ngori na, do nun haɲa ni daa vu mbom bo tul *bol kusol na bay nzi-ε ngid bele. ⁴ Baari ka i nzaa faa bay haɲa Ngerewuru ka ko ri ba nzobri ka i do bay zadε nzedem ka nun-ε bay faa daa vu mbom bo tul bol kusol na, zadka i daa munu le, i naa suo-ri ka luo Krisi, a i naa suo-ri ka bil law kere Ngerewuru na ndaw. ⁵ Roo le, naari na, naa hiiri bay

haɲa Ngerewuru ka ha naa dori bay zadε nzedem ka nun-ε. Ba fe ka naa daari law naari te di nzokdo, a naa giyanri feke na kekeke bay hurusuo Tem Law Pie ka daa ped ka bil law naari bay faa mbika law na. ⁶ Zadka naa zuori zin Zezu Krisi na, *kuɲ ngori, mase kuɲ ngori ya hoy kara, be ze ba fe ya, roo le, fe ka ndad bamba na ba mbika law ka daa fe bay faa law ini.

⁷ Pola na, i daa fe ndad bamba. A waa, timbede key na, nzob ve ze daa puu bo pol-ri ha ri daa vu mbom bo tul tusue bay na mbaa le? ⁸ I ko, bay ka i baa i suruke tigbaa-ri bay mbake tul-ri na, uru saa luo Ngerewuru ka di ri na ya. ⁹ Sim bay baa nzobri baa mii: «Tumbom ndji hoy tuo bo mbii le, mbii fu riw bele*.» ¹⁰ Bi na, mi ko le, baari ka i zuo zin Zezu Krisi na, i ti yi i ker bay ki bod ya. Mi ko ndaw, nzob ka do fere tul-ri na, ze ka ba na nzob ji ji hoy kara, Ngerewuru a daa bay bo tul-e ha ni ko seke fe.

¹¹ Yu-iri, zadka ba bi ze mi ka-kaa kuɲ ngori banɲo mi baa mii, ba fe kere na waa, bay ji ndaw roo, i daa nun-i tuo sie mini key bay le? Zadka mi daa munu le, kaa Bay Kere ka mi kaa se tul Krisi ka i ber ni do tul puu say hud na, ti ba ngud puu teke bal nzob mbijw ya. ¹² Nzob nuri ka i yoklo ker

bay baarĩ ku na, mĩ hii bay haŋa ri se báy ped d́aa bari na ba pola pola bo, í lo gum ri mgbum!

¹³ A baarĩ yu-iri laa le, bay ká se tul bol kusol na, Ngerewuru d́i rĩ bay haŋa rĩ kaw báy tul-rĩ. Roo le, ì ha káw báy tul-rĩ na, ka vi ba faa ká bay d́aake fe ká kón naysuo hii ya. Ì ha law ini ze ka d́o bil law-rĩ í d́aake ped ha k̄i ba lie ba lew, ¹⁴ bay ji le, bol kusolri riw bele na mbu tul-e mbjw h̄oy mii: «Mu h̄ii ku-ɔ munu ká s̄o-ɔ bo k̄i.» ¹⁵ Ì nze báy s̄o-rĩ ndaw r̄o! Zadka ì hii k̄i ya, r̄o í z̄o r̄o k̄i báy bay had had le, ì bíe k̄i kad kad bele.

Ì ha Tem Law Pie ka nda faa pol-rĩ

¹⁶ Munu zu le, bay ká mĩ báa ha rĩ na ze d́o key: ì ha Tem Law Pie ze ka nda faa pol-rĩ. Zadka ì d́aa munu le, ì ti d́aa fe ká kón naysuo hii na mbáa. ¹⁷ Tusueke le, fe ká kón naysuo hii na, tun fe ká Tem Law Pie hii na ngeren ba fal. A fe ká Tem Law Pie hii na laa le, tun fe ká naysuo hii na ngeren ba fal na ndaw. Bari sid̄i bele na i tun k̄i tun ngeren ha rĩ z̄in faa d́aa fe kereri ká ì hii bay d́aa na ya. ¹⁸ Roo le, zadka Tem Law Pie nda faa pol-rĩ le, *bol kusol na d́o báy h̄urusuo ká tul-rĩ mbáa. ¹⁹ Feri ká nzobri hii bay d́aa báy kón naysuo-ri na d́o ta-taŋ: d́aa nun pie ndaw, d́aa fe ìm ndaw, séke simsed taa

ḡob ḡobkeri ndaw, ²⁰ puo wururi ndaw, d́aa fe d́aa mgbiiri ndaw, f̄uy k̄iri ndaw, r̄o d́aa r̄od̄i z̄in k̄i ndaw pi. Nzobkeri ku na, ì d́aa sere z̄in k̄i ndaw, ì ba nzob law f̄aa ndaw, ì ba nzob kóko nun fe ndaw, a ì bíe k̄i kad kad í te bil k̄i taŋ z̄uo k̄i ndaw pi. ²¹ Ì ba nzob d́aa kón fe ndaw, nzob d́aa s̄o-ri ba koy him ndaw, nzob fe sum luyeri ndaw, r̄o ì d́aa fe k̄iri bod bod ká r̄ii fe niri key na ndaw pi. M̄i baka r̄i timbede key munu ká m̄i baka r̄i ká pola na báy. Bari ká ì d́o bil fe niri key ban̄guo na, ì ti d́oko sakra nzobri ká Ngerewuru re mbay ká tul-ri na ya. ²² Roo le, zadka Tem Law Pie ze nda faa pol-rĩ le, ferì ká'a h̄ii bay haŋa nzobri d́aa na ze d́o key: kóko nzob ba nzob nun ndaw, d́aa suoriya ndaw, káw d̄ekeke ndaw, ìki law ká tul nzobri ndaw, d́aa kere ndaw, mg-baka ini ndaw, r̄o d́oko tul bay ndaw pi. ²³ Ka'a bá nzob law huoke lom ndaw, a ba nzob kóko faa mgbaka s̄o-ε ndaw pi. Bol kusol tun fe niri key na ngeren ya! ²⁴ Bari ká ì ba taa Zezu *Krisi na, ì p̄oŋ d́aa kón fe naysuo na riw bele munu r̄ii fe ká ì ber ni d́o tul puu say hud. ²⁵ Munu ká Tem Law Pie ze ha náa káwkeri báy kumnun na, ndad bay haŋa ni ka nda faa pol naari, a kíe naari simsed kere. ²⁶ Ì vi ba nzob siika s̄o-rĩ ya, ì ngákla k̄i a ì d́aa sere z̄in k̄i ya ndaw.

6

I dɔa kere zinj nzobri riw bele

¹ Yu-iri, zadka ì kò nzob dɔ dɔa kaaya le, baarì ká Tem taa Ngerewuru nda faa pol-rì na, ì se í vaa yinjra ni ví dɔ faa kere báy kusol bay kere ká huɔ lom ze ka zinj ni. Roo le, mu nze báy sùo-ɔ ndaw rɔ, ká bay lie bo bil fe kaayake na. ² I sɔ kɪ ká bil kér bayri ba lie ba lew. Zadka ì dɔa munu le, be ndaw rɔɔ ì dáake vu mbom bo tul *bol kusol *Krisi na báy. ³ Zadka nzob ker a baa mii, beri ba nzob tusue le, ka ba nzob tusue ya a ula sùo-ε sùo-ε kɪ. ⁴ Ndad bay haɲa nzob haɲa haɲa le, ka békle fe dɔa be na a kɔ. Zadka ped dɔa beri na dɔ báy kere le, ka'a dɔa suoriya bay tul ped be ká'a dɔa na bo, ka ti mgbaka sùo-ε a lieke nzob hawri ká'a mba ri na ya. ⁵ Ba tusue kɪ: nzob haɲa haɲa le, ka so-soɓa ká maa tul-e be kɪ sùo-ε. ⁶ Nzob ká i fere ni Bay Kere na, dɔ nun haɲa ni be hoy kara, ka yji a wál fe kere beri ká'a dɔke na, a ha nzob ká fere ni fe na.

⁷ I úla sùo-rì ya! Ngerewuru na nzob sie ni ya: fe ká nzob ru na a zinj lereke kɪ. ⁸ Zadka nzob ru fe ká rii kɔn naysuo ká dɔ bil law-ε le, a zinj fe tunduoke ká ba huɔ na. Roo le, zadka nzob ru fe ká rii law Tem Law Pie laa le, Tem Law Pie na a haɲa ni fe tunduoke ká ba káw báy kumnun

ká dɔ banɲo na. ⁹ Ndad bay haɲa náa dáari fe kere banɲo tan haɲa law naari ka saa. Zadka náa dáari munu banɲo, rɔɔ namke vi le, náa zinjri fe tunduoke na. ¹⁰ Munu zu le, zadka náa zinjri faa le, náa dáari kere zinj nzobri riw bele, kakalke le, zinj yu naari ká i ba nzob mbika lawri.

Jro bie bay

¹¹ I kɔ, timbede key na, bi kɪ sùo-i ze, mǐ dɔa jó bie mbede key na báy nduo-i ba ngɔbke gbodoro gbodoro ha rì. ¹² Mǐ baa ha rì: bari ká i hii bay mgbaka rì báy hurusuo ha rì kuɲ ngori na, i ba nzobri ká i hii bay kie sùo-ri ká nun nzobri ká kele. Tusueke le, i dɔa munu bay haɲa nzobri dɔa nun-ri tuɔ sie bay tul *Krisi ká i ber ni dɔ tul puu say huɔ na ya. ¹³ Bari kɪ sùo-ri ká i ba nzob *kúɲ ngori na kara, i dɔa vu mbom bo tul *bol kusol na báy zadε riw bele ya. Roo le, i hii bay gedε rì bay haɲa rì kuɲ ngori na, bay haɲa bo i maa ndáke giri sùo-ri bay tul bol kol nuɔkeri ká zuɔ sùo-rì na. ¹⁴ A bi laa le, mǐ nda giri sùo-i bay tul fe mbijw hoy ká ba Krisi, Ngerembay naari ká i ber ni dɔ tul puu say huɔ na. Munu ká Krisi hu ká tul puu say huɔ bay tul-i na, ferì ká tukele key na, mǐ kɔ ba fe ká dɔ gɔr hoy, a mí ha kér bay biri se dǐ mbáa. ¹⁵ Kúɲ ngori mase kúɲ ngori ya hoy kara, be ze ba fe ya, roo le, fe ká ndad bamba na,

bay haɲa náa víri ba nzob
 fie báy faa h̄urusuo Tem Law
 Pie. ¹⁶ A ɓari riw bele ká i
 se faa kere ni key na laa ɛ,
 ndad̄ bay haɲa d̄ekeke báy
 law kere Ngerewuru ka sád̄
 zinj ri, rɔɔ a sád̄ zinj nzobri
 riw bele ká i ba taa ɓe na.

¹⁷ Tii sawke saa bil nam
 ká vuri key na, m̄ hii bay
 haɲa nzob ka yɔklo k̄er bay
 bi mbáa, bay ɲi ɛ, bol kol
 nuɔri ká zuo s̄u-o-i key na,
 kiɛ mii, m̄ ba taa Zezu.
¹⁸ Yu-iri, ndad̄ bay haɲa
 law huoke Ngerembay naari
 Zezu Krisi ka sád̄ zinj r̄i riw
 bele. Amem! Ndad̄ bay
 haɲa ni ka d̄o munu na k̄i.

Efezri Mbede ká Pol daa há nzoɓ mbika lawri ká Efez

Bay ká se tul feri ká do bil mbede ni key

Mbede key na nzoɓri ker í baa mii, ba mbede ká i daa se sakra nzoɓ mbika lawri ká i mbu tul kɪ báy zadri bod bod ká tusiri Azi Miner, ká ngerɛpuo Efez do di na. Ká bil mbede key na, Pol daa ha ri ko fe ká Ngerewuru mbi nzi-ε ká di piɛdke lew hoy bay daa. Ka'a mbu feri riw bele ká nulue ndaw, tusiri key ndaw zuo pol mbay ká mbɔw hoy ká ba Krisi.

Mbu tul kɪ nzoɓ Krisiri riw bele na, Zibri báy nzoɓri ká i ba Zib ya na, i zuo zɪŋ kɪ mbɔw hoy ba suo ká mbɔw, ká Krisi ba tul. Zúo kɪke ku na do munu, bay ji le, Ngerewuru nan nzoɓri zuo bod ba taa be, a nda buma zɪŋ ri bay tul fe ká Krisi daa, a ha ri pam báy faa law kere be. Ka há Tem Law Pie há nzoɓ taa beri. Ba be Tem Law Pieke na ku ze ka daa ha ri zuo zɪŋ kɪ. Be ze, zadka nzoɓ mbika law háa háa daa ped be ped be na le, nzoɓ mbika lawri ká i mbu tul kɪ na, i zɪŋ hɔrusuo a í ngoŋ ká bil mbika law bari na ba pola pola. Mbede key na, baa bay roɓay se tul fe ká nzoɓ mbika lawri daa bay

kíeke zúo kɪke na há ni ka do ba fe tusue: mgbaka ini ndaw, daa vu mbom bo tul kɪ ndaw, roo haŋa taambol há Ngerewuru ndaw pi.

Maa bayri ká do bil-e

Pam ká báy faa Krisi: 1-2
Zúo kɪ nzoɓ mbika lawri:
3.1-4.16

Simsed nzoɓri ká i zuo zɪŋ
Krisi: 4.17-6.24

Soko ká Pol hii há nzoɓ mbika lawri

¹ Bi Pol ká Ngerewuru há mi ba nzoɓ ndáy nzaaped Zezu *Krisi báy law hiiya be na, mi daa mbede key na ha ri baari nzoɓ taa Ngerewururi ká i kaw Efez*, ká i daa law-ri bo tul Zezu Krisi. ² Ndad bay haŋa law huoke báy dekeke Baa naari Ngerewuru, báy Ngerembay Zezu Krisi ka sad zɪŋ ri.

Fe kere ká Ngerewuru há naari báy faa zúo zɪŋ Zezu Krisi

³ Náa písiri Ngerewuru, Baa Ngerembay naari Zezu *Krisi, be ká'a há naari fe sami báy riŋ-ε riŋ-ε riw bele ká nulue báy faa zúo zɪŋ Krisi! ⁴ I ko, pola roo bay haŋa Ngerewuru daa tusiri na, ka naa naari zuo bod ba taa be báy faa Krisi, bay haŋa bo náa táŋri kad kad ká pol-e taŋ bay ká tul naari.

Báy faa law ini be na, ⁵ ka mbi nzi-ε pola lew hoy bay haŋa náa bari vi-eri báy faa Zezu Krisi. Ka daa munu,

* **1:1** 1.1 Ká bil táw mbede haneri ká piɛdke lew na, i daa «ká i kaw Efez» na do di ya.

bay ji le, feke ku na rii law-ε. ⁶ Munu zu le, riŋ dika ba taa Ngerewuru bay tul bawda law kere be ká'a ha naari báy bil law-ε puluk, bay ji le, náa zuori zinj Vi-e ká'a ko ni ba nzoɓ nun-ε na. ⁷ Báy faa sim be ká uo ká tul puu say huɗ na, Ngerewuru tinake naari saa bil hurusuo feyaa ká mgba naari ba koy, a nda bumake zinj naari. Be ze, ka kie naari bawda law kere be ká mba kjiŋa fal-ε wuruk wuruk na, ⁸ a háke naari nun nzemri báy gosi fe kókori riw bele. ⁹ Ka ha náa kóri fe ká do zad muni ká'a mbi nzi-ε ká dī pied lew hoy báy law hiya be bay dāa báy faa Krisi na. ¹⁰ Feke ku na, óro bie nam na le, feri riw bele ká nulue ndaw, tusiri key ndaw na, ká'a mbú zuo tul kī mbjw hoy ká pol mbay ká mbjw hoy ká ba Krisi.

¹¹ Báy faa zúo zinj Krisi na, buru Zibri na buru zinj fe kereri ká Ngerewuru waa bay tul nzoɓ beri, bay ji le, ka naa buru pola lew hoy báy faa ká'a leke. Fekeri riw bele ku na, ka daa maa báy fe ká'a hii a mbi nzi-ε ká dī bay dāa sùo-ε. ¹² Munu zu le, buru Zibri ká buru ba titire nzoɓri ká buru daa law buru nzokɗo te tul Krisi na, buru daa riŋ dika bo tul Ngerewuru ká ba bawda nzoɓ luye!

¹³ A baari ká i ba Ziɓ ya na hoy kara, zadka i laa tusue

bay ká ba Bay Kere ká ha ri zinke pam na, i dáake law-ri bo tul Krisi. Be ze, Ngerewuru téke surum zuo sùo-ri ba taa be, a háke ri Tem Law Pie ká'a waa bayke pola na†. ¹⁴ Temke ku na, ba fe ká Ngerewuru ha a kieke mii, fe kereri riw bele ká'a waa bay tul nzoɓ beri na, náa zinjri ngid bele báy nam ká'a tinake naari wum saa bil hurusuo feyaa ká mgba naari ba koy na. Riŋ dika ka ba taa be!

Nzaa bay kere Pol

¹⁵ Be mini ze, úru saa nam ká mī láake soro bay law-ri ká i daa bo tul Ngerembay Zezu, roo báy ini ká i mgba zinj nzoɓ mbika lawri riw bele na, ¹⁶ mī daa taambol ha Ngerewuru banɗo bay tul-ri. ¹⁷ Ká bil nzaa bay kere biri na, zadka mī ker se tul-ri le, mī vbi Ngerewuru, Baa Nzoɓ Riŋ Dika Luye ká ba Ngerewuru Ngerembay naari Zezu *Krisi na, bay haŋa ni ka ha ri Tem Law Pie ha ni ka ha ri nun nzem ndaw, kóko saw feri ndaw bo, i túuke ni ta-taŋ. ¹⁸ Mī kod ni bay haŋa ni ka mgbúda nun bil law-ri ká nziiya bay haŋa ri ko fe ká i daa law-ri te dī nzokɗo ká'a díke ri bayke na. Mī kod ni bay haŋa ri ko fe riŋ dika luye ká'a daa do bay tul nzoɓri ká i ba taa be, ¹⁹ roo báy bawda hurusuo ká do bay tul naari ká náa dáari

† 1:13 1.13 I kji Ezekiyel 36.26-27; 37.14; Zuyel 2.28-30.

law naari bo tul-e na, maa bay mgbaka a lieke fe k̄iri ya. H̄urusuoke ku na, ba hāy ká N̄gerew̄uru tina d̄o zad̄ hie báy bawda h̄urusuo-ε ²⁰ báy nam ká'a t̄ínake K̄risi saa lūo hud̄ h̄a ni kaw tunduo hodō be ká nulue. ²¹ Ká zad̄ε ku na, K̄risi re mbay ká tul h̄urusuo temri riw bele ká re mbay nd̄aw, tul nzōb réke tul nzōbri riw bele nd̄aw, tul h̄urusuori riw bele nd̄aw, tul h̄urusuo ká kal tul h̄urusuo hāwri riw bele nd̄aw, r̄ōo báy rīri riw bele ká m̄gba ká bil sew ni key h̄oy ya, roo le, ká bil sewri ká'a ví vuku kara nd̄aw pi. ²² Ba tusue, N̄gerew̄uru daa feri riw bele zuo pol K̄risi a hā ni ba mbay luye ká tul nzōb mbika lawri riw bele ²³ ká i ba s̄uò-ε na. Ká sakra nzōb mbika lawri na, K̄risi yāa zad̄ k̄pol k̄pol ká d̄i, ba be k̄i ze ka yāa zad̄ri riw bele.

2

Law kere N̄gerew̄uru daa hā nzōb hud̄eri k̄aw̄ke báy kumnun

¹ Pola lew na, baar̄i ká ì ba Zīb ya na, ì d̄o ba nzōb hud̄eri bay tul fe daa yāa baar̄i. ² I d̄o bil fe daa yāa í se simsēd̄ munu ká nzōb tukel̄eri, a í t̄ón̄ke fal mbay tul temndayari ká tusiri key ká daa ped̄ timbēdē ká bil law nzōbri ká i t̄i-t̄i ká tul N̄gerew̄uru. ³ A buru Zībri riw bele laa le, buru d̄o munu ká bari nd̄aw. Buru d̄o bil fe daa naysuo, a búru daake fe ká naysuo

báy k̄er bay buru h̄oy ze hii. Munu ká buru d̄o munu na, buru d̄o ba nzōbri ká here N̄gerew̄uru d̄o bay tul buru munu ká nzōb hāwri.

⁴ Roo le, N̄gerew̄uru na ba nzōb k̄óko nun síe nzōb nd̄aw, a law ini be ká bay tul naari kara nḡīi bamba tasiri nd̄aw pi. ⁵ Ze náa bári nzōb hud̄eri bay tul fe kāaya naari na h̄oy kara, ka daa hā náa kawri báy kumnun zīn̄ *K̄risi. Ba law kere N̄gerew̄uru ze daa ha r̄i zīn̄ke pam. ⁶ Báy faa zúo zīn̄ Zezu K̄risi na, N̄gerew̄uru ha náa kawri báy kumnun zīn̄ ni mb̄iw h̄oy, a daa ha náa réri mbay zīn̄ ni mb̄iw ká tul h̄urusuo temri riw bele. ⁷ Ka daa munu bay k̄ieke lēf falri ká bil sewri riw bele ká'a ví vuku na ha ri k̄o bawda law kere be ká ba h̄ie bamba zikiki ká'a daa báy law h̄īiya be zīn̄ naari báy faa Zezu K̄risi.

⁸ Tusueke le, law kere N̄gerew̄uru ze daa ha r̄i zīn̄ke pam bay law-r̄i ká ì daa bo tul K̄risi. Pamke ku na uru saa luo-r̄i ya, roo le, ba fe ini ká N̄gerew̄uru k̄i ze hā. ⁹ Feke ku na, ba lere ped̄ daa baar̄i r̄ōo nzōb mb̄iw mini a ndákake giri s̄uò-ε ká d̄i ya. ¹⁰ Ba N̄gerew̄uru k̄i ze daa naari a ha náa zīn̄ri pam báy faa zúo zīn̄ Zezu K̄risi, bay hāja náa dāari ped̄ kere ká'a leke d̄o pola bay hāja náa dāari na.

Zībri báy nzōbri ká i ba Zīb ya vi ba nzōb ká mb̄iw

¹¹ Baarì ká ì ba mbii ndiḡ Zib ya, ká Zibri dī rī ba nzobri ká ì kuḡ ḡgori ya, a í dī sùo-ri ba nzob kún ḡgoriri báy faa fe ká nzob daa do naysuo na, ì kér se tul dol baarì ká pola lew na í kò. ¹² Ká bil sewke ku na ì do dī dī zìḡ *Krisi, a í ba led Izarayelri ká Ngerewuru nan ri a daa ri zuo bod ba taa be na ya. I ba varuri a í do fal kpaḡ kuni ká Ngerewuru waa a saa bay tul nzob beri na. Baarì na, ì kaw tukéle key taḡ fe ká ì daa law-rī te dī nzokdo ndaw, taḡ Ngerewuru ndaw pi. ¹³ A roo le, timbede ká báy faa zúo zìḡ Zezu Krisi na, baarì ká ì do dī dī na ì soro deb ba lakun-ε báy faa sím be ká uo ká tul puu say hud. ¹⁴ Krisi kī sùo-ε ze daa ha dekeke do sakra nzobri ká i ba Zib báy nzobri ká i ba Zib ya na, ha ri vi ba nzob ká mbìḡ hoy. Báy hud be ká tul puu say hud na, ka wūrake kòkò badòkò ká kuḡ sakra nzobri ha ri ba nzob tul ḡḡani kīri na. ¹⁵ Be Krisi na, ka bumra *bol kusol Zibri báy zad sanmakeri ká bod bod, a ha saw nzobri ká sidī key na vi ba nzob fie mbìḡ hoy ro báy faa zúo zìḡ ni, a daa ha dekeke do sakra naari. ¹⁶ Báy hud be ká tul puu say hud na, ka ñeke law zónke, a mbu saw nzobri ká sidī na vi ba nzob ká mbìḡ hoy, a daa ha ri zuo zìḡ Ngerewuru. ¹⁷ Be Krisi na, ka ví ka-káa Bay Kere ká ha dekeke ha baarì

ká ì ba Zib ya ká í do dī dī zìḡ Ngerewuru ndaw, roo bari ká i ba Zib ká í do dī ya deb hoy zìḡ ni na ndaw pi. ¹⁸ Be ze, báy faa Krisi na, naari riw bele ká náa bári Zibri ndaw, Zib ya ndaw na, taambol Tem Law Píeke ká mbìḡ na ku ze, náa zìḡkeri faa bay sóro ba luò Baa Ngerewuru.

¹⁹ Be mini ze, baarì ká ì ba Zib ya na, timbede key ì ba varu nzob mbáa ndaw, a í ba nzobri ká ì vi saa tul puo kī mbáa ndaw, roo le, ì ba saw nzob taa Ngerewururi, a í ba nzob ini beri ro. ²⁰ Baarì hoy kara, i mbúo rī mbìḡ hoy zìḡ buru Zibri ba *hul kani Ngerewuru ká do tul tigbaa hul ká ba *nzob ndáy nzaapedri báy *nzob yaḡa bayri saa nzaa Ngerewuru na. A tisaw ká bo tìḡ hulke ku na, be ze ba Zezu Krisi kī sùo-ε. ²¹ Ba be kī ze ka daa ha hul mḡba kī báy kere riw bele kpaḡ a ha ni vi ba hul kani Ngerewuru ká do bod ba taa be. ²² Baarì ká ì ba Zib ya na hoy kara, báy faa zúo zìḡ ni na, i mbúo rī mbìḡ hoy zìḡ nzob mbika law haḡri ha naari riw bele náa víri ba hul ká Ngerewuru daa puo ká dī báy faa Tem be.

3

Peḡ ká Ngerewuru daa zuo nduo Pol bay tul nzobri ká i ba Zib ya

¹ Bi Pol ká i mḡba mī naa hul sal bay tul peḡ Zezu

*Krisi ká mǐ daa bay tul baarǐ ká ì ba Zib ya na, zadka mǐ ker se tul feri riw bele ká Ngerewuru daa na ɛ, mǐ daa nzaa bay kere bay tul-rǐ. ² Ped ká Ngerewuru daa zuo nduo-i báy faa law kere be bay haɲa mǐ daa bay tul-rǐ na, ì laa bayke doo ro. ³ Fe ká'a waa bay daa ká do zad muni na, ka tina sawke ha mǐ ko, munu ká mǐ baa ndji do bil mbede ká mǐ daa ha rǐ key na. ⁴ Zadka ì kji bayke ɛ, ì kóko mii, fe ká do zad muni ká se tul Krisi na, mǐ ko ta-tan. ⁵ Piedke lew na, fe ká do zad muni na, Ngerewuru baa bayke ha nzobri ya, roo ɛ, timbede key na ka tina sawke báy faa Tem be ha nzob beri ká i do bod ba *nzob ndáy nzaapedri báy nzob yaɲa bayri saa nzi-ɛ na ha ri ko. ⁶ Ì ko, fe munike na ze do key: nzobri ká i ba saw Zib ya, ká i laa káa Bay Kere a i ya bayke na, i do bil fe kereri ká Ngerewuru ha nzob beri na mbjw hoy zinj bari ká i ba Zibri na a i vi ba nzob ká mbjw hoy, roo i do bil fe ká Ngerewuru waa bay tul nzobri ká i zuo zinj Zezu Krisi na mbjw hoy ndaw.

⁷ Bi na, báy faa law kere ká Ngerewuru daa zinj mǐ, báy hurusuo-ɛ ká daa ped ká bil law-i na, ka háke mǐ fe ini ha mǐ víke ba nzob káa Bay Kere key. ⁸ Bi na, mǐ ba led ká sakra nzob taa Ngerewururi mgbaɗa. Ze be nu ku hoy kara, Ngerewuru

daa law kere zinj mǐ, a ha mǐ ka-káa fe kere Krisi ká mba kjiɲa na ha nzobri ká i ba Zib ya ndaw, ⁹ a mí daa ha nzobri riw bele kóke fe ká Ngerewuru leke faake bay daa na do zad hie. Ba fe ká Ngerewuru Nzob Daa Feri Riw Bele daa do zad muni ba diɛ lew hoy, ¹⁰ bay haɲa bo timbede key ká báy faa nzob mbika lawri riw bele ká i mbu tul kǐ na, temri báy hurusuori ká re mbay na i kóke nun nzem be báy faa gosikeri bod bod riw bele. ¹¹ Be ze fe ká'a hii bay daa maa báy bay ká'a mbi nzi-ɛ ká di ba diɛ lew hoy na, ka daa o báy faa Zezu Krisi Ngerembay naari. ¹² Báy faa zuo zinj ni ndaw, roo báy law naari ká náa daari bo tul-e ndaw na, náa zinjri faa ká bay doko pol-e tan law toko. ¹³ Munu zu ɛ, mǐ kod rǐ bay haɲa law-rǐ ka sa bay tul kóko seke feri ká mǐ do bil-e bay tul-rǐ na ya. Kóko seke fekeri ku na, ì zinj fe kereri ká di a ba fe riɲ dika ká bay tul-rǐ.

Nzaa bay kere Pol

¹⁴ Be ze, zadka mǐ ker se tul feri ká Baa Ngerewuru daa na ɛ, mǐ huku siri ká pol-e, ¹⁵ be ká saw nzob iniri riw bele ká nulue báy tusiri key di ni ba Baa na. ¹⁶ Mǐ kod Ngerewuru Nzob Riɲ Dika Luye ká do báy feri riw bele na, ka ha rǐ hurusuo ká bil law-rǐ nziiya báy faa Tem be. ¹⁷ Mǐ kod ni bay haɲa *Krisi ka daa puo ká bil law-rǐ báy faa mbika law. Mǐ kod

ni bay haɲa ri bar saɯ, a i do
 ŋɔŋ kpay kpay ka bil law
 ini, ¹⁸ bay haɲa bo, baari bay
 nzob haɯri riw bele ka i ba
 taa Ngerewuru na i maa bay
 koko wa, mina ze bawda
 law ini Krisi ka gbuke tiya
 ka aa a pie ndaw, gan a di
 ndaw na le! ¹⁹ Mi kod ni bay
 haɲa ri ko law ini Krisi ka
 mba tul feri riw bele ka maa
 bay haɲa nzob ko ya na, bay
 haɲa bo feri riw bele ka ba
 taa Ngerewuru na, ka yaa bil
 law-ri kpol kpol.

²⁰ Riɲ dika ba taa
 Ngerewuru ka maa bay
 daa feri ka kal tul zad bay
 hurusuo-ε ka daa ped ka bil
 law naari. Ka maa bay daa
 fe kal tul hayri ka naa vbiri
 ni riw bele ndaw, a kal tul
 ker bay naari pavbad ndaw
 pi. ²¹ Riɲ dika ba taa be bay
 faa nzob mbika lawri riw
 bele ka i mby tul ki, roo bay
 faa Zezu Krisi bay bil sewri
 riw bele mbiimbam bay
 mbiimbam banɯo. Amem!
 Ndad bay haɲa ni ka do
 munu na ki.

4

Ba nzob mbiw ka bil Krisi

¹ Munu zu le, bi ka i
 mgba mi naa hul sal bay
 tul Ngerembay na, mi kod
 ri bay haɲa ri se simsed
 ka maa bay taa hay ka
 Ngerewuru hii a dike ri na.

² I se simsed ka yududu i
 diɲ tul-ri a i ikike law-ri. I
 suu law-ri ka tul ki ba lie
 ba lew bay law ini. ³ I daa
 hurusuo-ri tun ki i koro saɯ
 zuo ki ka Tem Ngerewuru ha
 ri bay faa dekeke ka'a sinke
 ri mbiw na. ⁴ I ko, nzob taa
 Krisiri na suo-ri mbiw reɯ,
 Tem Law Pie kara mbiw reɯ
 ndaw, a fe ka Ngerewuru
 dike naari ka naa daari law
 naari te di nzokdo bay zin
 na kara, mbiw reɯ ndaw
 pi. ⁵ Ngerembay na mbiw
 reɯ, mbika law mbiw reɯ
 ndaw, daa tul nduo mbii
 na kara mbiw reɯ ndaw
 pi. ⁶ Ngerewuru ka ba Baa
 nzobri riw bele na mbiw
 reɯ, a re mbay ka tul nzobri
 riw bele ndaw, a daa ped
 bay zadri riw bele ndaw, a
 do bil law nzobri riw bele
 ndaw pi.

⁷ Roo le, naari na, nzob
 ha ha le, *Krisi ha ni
 fe ini ka maa bay zadε,
⁸ munu ka bayke do bil
 mbede Ngerewuru mii:

«Zadka'a haw yum a hil ba
 siya na,

ka faa nzobri ka i mgba
 ri mgbam na se fal-ε

a ha fe tunduo be ha
 nzobri.»*

⁹ «Ka hil ba siya» na wa, bil
 bayke baa mina le? Bayke
 baa mii, pola roo bay haɲa
 Krisi uru a se luo Bi-ε na,

* **4:8** 4.8 Simri 68.18. Zadka ngerε tul nzob yumri bay nzob beri haw yum,
 roo fale ku i yi i se puo le, ngerε tul nzob yumri na leke feri ka i faa ka nzaa
 ruy na a ha nzobri. Do faa mbiw munu ndaw, munu ka Zezu Krisi haw yum
 ka tul ngeretemdaya ka tul puu say hud, a kaw tunduo hodfo Bi-ε Ngerewuru
 na, ka leke fe iniri bod bod ha nzob mbika lawri riw bele.

ka dī kpuru a se zad baw.†
 10 Be ká'a dī na, ba nzob taa mbijwke ká uru kpuru a se nulue siya bay hanja bo, ka re mbay ká tul feri riw bele báy zadri riw bele. 11 Ba be kī ze ka hā fe ini hā nzobri báy zadε zadε. Ka hā nzob haneri vi ba *nzob ndáy nzaapedri, nzob kīri ba *nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru, nzob kīri laa ε, i ba nzob káa Bay Kere, a nzob kīri rɔbay i ba nzob kóro badu Ngerewuru báy nzob fére nzobri fe. 12 Ka daa munu bay hanja bo, nzob taa Ngerewururi i maa bay dáa ped ká'a pɔɔ zuo nduo-ri, hā nzob mbika lawri ká i do munu ba sùo Krisi na, i ngónke ká bil mbika law bari ba pola pola, 13 hā naari riw bele na náa zúokeri zinj kī mbijw hoy ká bil mbika law ndaw, tuuka Vu Ngerewuru ndaw pi. Naari na, náa víkari ba nzobri ká ngɔ-ngɔɔ, a náa yaari fe dáa Krisi na báy zadε nzedem. 14 Be ndaw rɔɔ, náa ti dokokeri ba led tueri ká nzob fe fére bayluri ula ri ha ri se líe se lew munu ba hul tumbii ká zuu veke ni hā ni lan bejna bejna ya. 15 Roo ε, zadka náa baari tusue bay ba kele hā nzobri báy faa law ini ε, náa ngónri ká bil feri riw bele kpuru, a náa yáakeri fe dáa Krisi, be ká'a ba tul. 16 Taambol be na ze, nzaa

nduo sùo-eri ká bod bod na, i zuo kī i ngɔɔ kpān hā sùo bele na sinj kī báy kere báy zad dokmakeri. Be mini ze, zadka nzaa nduo sùo nzob mbijw mbijw bele daa ped báy kere ε, sùo riw bele na ngɔɔ a se ba pola pola ká bil law ini.

Káw ba nzob fie ká bil Krisi

17 Bay ká mī baa ha rī a mí gedε tul-e báy rinj Ngerembay na ze do key: i se simsed munu ká nzobri ká i tuu Ngerewuru ya na mbáa. Bari na, i se fal kér bay bari ká daa fe mbijw ya, 18 a fe kóko bari hoy kara do kpalu ndaw. Káw báy kumnun ká Ngerewuru hā nzob na, i ko ya wūm, bay jī ε, nun-ri fumra gbibli ká dī, a law-ri kara ngɔɔ ba tisaw. 19 Sahoy mbijw mini kara se ri ká tul fe dáa bari na ya. I pɔɔ sùo-ri hā fe dáa gob gobkeri a í dáake fe imri lɔke lɔke tan kóko fal sùo-ri.

20 Roo ε, baari na, báy faa key na ze i túuke *Krisi ya. 21 Baari na, i laa bay ká se tul-e na ba tusue, a í fere rī tusue bay ká bil Zezu. 22 I fere rī fe bay hanja rī naa sùo-rī ká bil táw fe dáa baari ká kie simsed kaaya baari báy kɔn fe nzaa úlari ká biε rī na ba fal, 23 bo hā kér bay ká bil law-rī na ka fére a vi ba fie. 24 I mbi sùo fie ká Ngerewuru daa hā ni rīi ni na í nduo do sùo-rī. Báy

† 4:9 4.9 Nzob ndáy bay haneri baa mii, «pola rɔɔ bay hanja Krisi uru a se luɔ Bi-ε na, ka dī kpuru a vi tusiri key.»

faa tusue bay na, ì k̄ieke s̄uò-r̄i ba nzob ká daa feri báy zadε, a í d̄o bod̄ ba taa be.

²⁵ Munu ká ì naa s̄uò-r̄i ká bil kúdf̄ bay na, nzob̄ h̄aa h̄aa le, ka baa tusue bay h̄a k̄u-ε, baȳ j̄i le, naari riw bele na náa bári nzaa nduo s̄uò ká mb̄iw. ²⁶ Zadka law-r̄i f̄aa r̄i le, ì nze báy s̄uò-r̄i ká bay d̄aa feȳaa. Law f̄aa baar̄i na ì h̄a síe ka riñ ká d̄i ya, ²⁷ ì p̄ón̄ faa mb̄iw h̄a n̄geret̄emndaya ya. ²⁸ Nzob̄ ká ba nzob̄ riiba le, ka p̄ón̄ nzaa nduo riiba be na ka gb̄u, a bo a daa ped̄ báy nduo-ε bay haña ni ka z̄iñ faa a h̄a fe h̄a nzobri ká i se síe fe. ²⁹ I h̄a bay kaaya mb̄iw mini kara ka t̄ji ká nzaa-r̄i ya, roo le, ì baa bay ká maa sók̄o nzobri, a daa kere z̄iñ nzobri ká i laa bayke na. ³⁰ Tem Law Pie N̄gerew̄uru na ì daa nun-ε t̄úo síe ya. Be na ka ba bol nduo N̄gerew̄uru ká bo s̄uò-r̄i, a k̄ieke r̄i ba nzob̄ taa be kp̄uru t̄ji nam ká'a ór̄oke ped̄ be ká s̄uò-r̄i ngid̄ bele a ȳaa r̄i. ³¹ Law z̄ón̄ke riw bele nd̄aw, d̄aa nun s̄ji nḡaw nḡaw ká tul nzob̄ nd̄aw, law f̄aa nd̄aw, d̄aa nzaabay nd̄aw, t̄jiri nzob̄ nd̄aw, r̄oo fe d̄aa law mgb̄ór̄ori bod̄ bod̄ riw bele nd̄aw na, ì p̄ón̄ ba fal. ³² I daa law kere z̄iñ k̄i í k̄o nun síe k̄i, a í h̄a law-r̄i ka huó ká tul k̄i munu ká N̄gerew̄uru h̄a law-ε huó lom ká tul-r̄i báy faa Krisi na.

Séke simsed ká bil zad̄ t̄añ

¹ Baar̄i na, munu ká ì ba ledri ká N̄gerew̄uru k̄o r̄i ba nzob̄ nun-ε na ì mb̄oro fe d̄aa be. ² Feri riw bele ká ì daa na, ì daa báy law ini munu ká *Krisi hii naari, a mbi s̄uò-ε h̄a huó bay tul naari ba *fe poy ká b̄are f̄u b̄y b̄y a rii law N̄gerew̄uru.

³ Baar̄i na, ì ba taa N̄gerew̄uru. Munu zu le, d̄aa nun pie nd̄aw, fe d̄aa ìm nd̄aw, mase k̄ók̄o nun fe nd̄aw na, maa bay haña bayke mb̄iw mini kara ka m̄gba ká sakra baar̄i ya. ⁴ R̄obay, báa bay sahoj nd̄aw, loko k̄ók̄o sorori nd̄aw, r̄oo luó mb̄úo ká tul nzob̄ nd̄aw na, maa bay haña ni ka d̄o sakra baar̄i ya, roo le, ì daa taamb̄ol ze ka h̄a N̄gerew̄uru. ⁵ I k̄o báy kere nd̄aw r̄o! Nzob̄ ká p̄on̄ s̄uò-ε a ba nzob̄ d̄aa nun pie, mase nzob̄ d̄aa fe ìm, mase nzob̄ k̄ók̄o nun fe na, ka k̄o fekeri ku na ba w̄uru ká'a kod̄. Nzob̄ke ku na, fe kereri ká d̄o bay tul nzobri ká Krisi báy N̄gerew̄uru re mbay ká tul-ri na, ka ti z̄iñ mb̄iw ya.

⁶ I h̄a nzob̄ mb̄iw mini kara ka úla r̄i báy k̄ók̄o bayri ya. Bay tul fe d̄aa kaaya ká mini key na ze, here N̄gerew̄uru a z̄úoke tul nzobri ká i daa tul nḡon̄o z̄iñ ni. ⁷ Munu le, k̄iri nzobri ká munu ku na ì m̄gb̄añra ri ya. ⁸ Pola na, ì d̄o bil sun̄ tilo, roo le, timbed̄ε key le, báy faa z̄úo z̄iñ N̄gerembay na ì

do bil zad taɲa. Munu zu ɛ, ì se simsed munu ba nzobri ká i do bil zad taɲa, ⁹ bay ʝi ɛ, zad taɲake ku na daa ha nzob lie lereke ba fe daa kereri riw bele: fe daa ká do sikda ndaw, fe daa tusue ndaw pi. ¹⁰ Ì daa hurusuori tun ʝi í békleke fe ká rii law Ngerembay. ¹¹ Fe daa gob gobkeri ká gor hoy ká do bil sun tilo na, ì mgbajra ri ndii ya, roo ɛ, ì tina ri do zad hie gbay gbay. ¹² Fekeri ká nzobri daa ká zad muni ku na, ba fe daa sahoi ká nzob maa bay baá bayke ya. ¹³ Roo ɛ, zadka fe daakeri riw bele ku na do zad hie gbay gbay ɛ, saw fekeri tina sùo-ε do zad hie gbay gbay. ¹⁴ Tusueke ɛ, feri riw bele ká ʝi a do zad hie gbay gbay na, vi ba zad taɲa. Sawke mini ze i baa mii: «Bo ká mù na-nam na, mu túma. Bo ká mù ba nzob huɗe na, mu túma ká sakra nzob huɗeri, a ɛ, Kri si a haɲa nun-a taɲ báy*.»

¹⁵ Munu zu ɛ, ì nze báy sùo-rì bay tul ʝiri simsed baari na ndaw ro! Ì se simsed munu ká kòkò nzobri ya, roo ɛ, ì se simsed munu ká nzob nun nzemri ¹⁶ ká i daa fe kere báy bil nam ká Ngerewuru ha na, bay ʝi ɛ, bil nam ká náa ðori ði key na, ba nam ká ndaya. ¹⁷ Sawke mini ze, ì daa fe daa kòkò ya, roo ɛ, ì daa hurusuo-rì tun ʝi í kóke fe ká Ngerembay hii bay haɲa ri

daa na.

¹⁸ Ì ha him ka daa ri túɗ ya, bay ʝi ɛ, a haɲa ri daa fe gob gobkeri, roo ɛ, ì ha Tem Ngerewuru ze ka mbaa bil law-rì gbay gbay, ¹⁹ bo í baa bay í sóke ʝi báy simri ndaw, sim pisi ndaw, roo báy sim ká'a ha ri ndaw na, ì písike Ngerembay báy bil law-rì riw bele. ²⁰ Ká bil feri riw, báy bil namri riw bele na, ì daa taambol ha Baa Ngerewuru báy riɲ Ngerembay naari Zezu Kri si, ²¹ a í ðiɲ tul-rì ká pol ʝi bay tul hie Kri si ká do bil law-rì na.

Fe daa nzobri ká i zuo ʝiɲ Kri si

²² Máyri, ì ðiɲ tul-rì ká pol waa baari munu ká ì daa ʝiɲ Ngerembay, ²³ bay ʝi ɛ, wara nzob na ba mbay ká tul máy nzob munu ká *Kri si ba mbay ká tul nzob mbika lawri riw bele. Be Kri si na, ka ba Nzob Yaɲa nzob mbika lawri ká i mbu tul ʝi riw bele ká i do munu ba sùo-ε na. ²⁴ Be ze, baari máyri na ì ðiɲ tul-rì ká pol waa baari ká tul feri riw bele faa mbijw munu ká nzob mbika lawri ká i mbu tul ʝi riw bele daake ʝiɲ Kri si.

²⁵ A baari warari laa ɛ, ì hii máy baari faa mbijw munu ká Kri si hiike nzob mbika lawri ká i mbu tul ʝi riw bele a poɲ sùo-ε ha huɗ bay tul-ri. ²⁶ Ka waa ri báy mbii báy bay be ha ri *taɲ kad kad, a daa ri zuo boɗ

* 5:14 5.14 Nzob haneri ker í baa mii, bay key na, ba sim ká nzob mbika lawri ká titire ðekre í ði ká sie daa tul nduo mbii.

ba taa be. ²⁷ Ka daa munu bay haɲa nzoɓ mbika lawri ká i mbu tul kɪ riw bele na, i do pol-e munu ba máy ká kɔɔ sùo-ε bay tul waa be, ká'a kíe sùo-ε ká pol-e ká bil ndadɪ máy be riw bele a taɲ kad kad, taɲ fe ɪm ká mbuo dɪ ndaw, taɲ bol kol nuɔ ndaw, a dɪ táw ya ndaw, rɔɔ fe kaaya mbɪw mini kara do sùo-ε ya ndaw pi. ²⁸ Munu zu le, do nun haɲa wɔrari na, i ko máy bari ba nzoɓ nun-ri munu ká i kóke sùo-ri ba nzoɓ nun-ri na. Nzoɓ ká hii máy be na, ka hii sùo-ε be kɪ sùo-ε. ²⁹ Tusueke le, nzoɓ mbɪw mini kara ti sáɲ sùo-ε sùo-ε ya, roo le, ka hól ni a kɔ-kóm ba tul-e faa mbɪw munu ká Krisi kóke kóm ba tul nzoɓ mbika lawri ká i mbu tul kɪ riw bele, ³⁰ bay ɲi le, naari na, náa bári nzaa nduo sùo-ε. ³¹ «Sawke mini ze, wɔra nzoɓ a pɔɲ bi-ε báy mi-ε bay káw zɪɲ máy be, bari sidɪ bele reb na, i ví ba nzoɓ ká mbɪw†.» ³² Bayke ku na ba bawda fe, a ze mɪ ker mí kɔ le, feke ku na baa se tul Krisi báy nzoɓ mbika lawri boɗ boɗ ká i mbu tul kɪ riw bele, ³³ a roo le, bayke na do bay tul-rɪ ndaw: ndadɪ bay haɲa nzoɓ haɲa haɲa le, ka hii máy be munu ká'a hiike sùo-ε, a máy nzoɓ hoy kara ka hɪe waa be.

6

¹ Baarɪ ledri ká ɪ ba taa Ngerembay na, ɪ daa

vu mbom ka bo tul nzoɓ mbɔɲri, bay ɲi le, ba fe ká do báy zadε. ² Bol kusol mbɪw baa mii: «Mu daa vu mbom ka bo tul baa-ka báy máa-ɲa*.» Bol kusol key na ba titire ká Ngerewuru waa fe kɪ nde tul-e a baa mii: ³ Mù daa vu mbom ka bo tul baa-ka báy máa-ɲa na le, mù káw báy suoriya a mú káwke tusiri key haɲ bol-a ka dɪke. ⁴ A baarɪ baa ledri laa le, ɪ daa haɲ tul vu baarɪ ka fére ya, roo le, ɪ hól ri báy faa fére ri fe ndaw, haɲa ri nzaa boko ká uru saa luo Ngerembay ndaw pi.

⁵ A baarɪ koyri na, ɪ daa vu mbom ka bo tul baa gan baarɪ ká tusiri key báy hɪe ndaw, báy tóko ká pol-ri ndaw, rɔɔ báy law mbɪw ká taɲ kad kad munu ká ɪ daake ped haɲ Krisi. ⁶ ɪ daa ped ha ri bay doko ká i do fal-rɪ kek key hoy bay ndadɪke ká nun-ri ya. Roo le, ɪ daa law hiiya Ngerewuru báy bil law-rɪ riw bele munu ba nzoɓ ped Krisi. ⁷ ɪ daa ped ha ri báy law kere rɪi fe ká ɪ daa haɲ Ngerembay bo, ɪ daa haɲ nzoɓri hoy ya, ⁸ bay ɲi le, ɪ ko ndaw, nzoɓ haɲ haɲ ká ba koy, mase nzoɓ ká kaw báy tul-e hoy kara, Ngerembay a haɲa ni fe ká maa tul-e bay fe kere ká'a daa na. ⁹ Do faa mbɪw munu ndaw, baarɪ ká ɪ ba baa gan bari na, ɪ daa fe báy zadε ka zɪɲ koy baarɪ. Koko ká ɪ

† 5:31 5.31Tiika saw fe 2.24; 1Kɔ 6.16; Mat 19.5. * 6:2 6.2 Tɪi kele 20.12; Kɪɲa bol kusol ba sidɪke 5.16.

ɔ́ára ri, ɔ́ay ʒi ɛ, ʒi kɔ, ɔ́aari ndaw, koy ɔ́aari ndaw na, ɔ́aa gaŋ ɔ́aari mbɔw hoy ɔ́o nulue. Be na ka naa nun nzoɔ mbɔw ya.

Daa fe rem Ngerewuru ka zúo sùo-rĩ

¹⁰ Ká ɔ́ay sín tul ɔ́ay key na ɛ, ʒi ha bawda hɔ́rusuo Ngerembay ka ɔ́aa ha rĩ vi ɔ́a nzoɔ hɔ́rusuo. ¹¹ Fe remri riw bele ká Ngerewuru ha rĩ na, ʒi faa zúo sùo-rĩ; be ndaw roo, ʒi mgbáke sùo-rĩ ngɔ́ngɔ́ɔ ɔ́ay tul fe ɔ́aa law ngeretemndaya na ɔ́áy. ¹² Tusueke ɛ, naari na náa rúri ruy zɔ́ɔ nzoɔ ya, roo ɛ, náa rúri zɔ́ɔ hɔ́rusuo temndayari ká i re mbay ká tukulɛ key ndaw, zɔ́ɔ hɔ́rusuori riw bele ndaw, roo zɔ́ɔ hɔ́rusuo mbay ká bil suŋ tilo ká tusiri key ndaw pi. ¹³ Saŋke mini ze, fe remri riw bele ká Ngerewuru ha na, ʒi faa zúo sùo-rĩ. Be ndaw roo, zadka nam ká ndaya na vi ɛ, nzoɔ tul ngani ti zɔ́ɔ faa ká ɔ́ay mbaka tul-rĩ ya ɔ́áy. A fal ruy ká ʒi ruu kpuru ʒi gbuke na ro ɛ, ʒi haw yum na ro zu.

¹⁴ Munu zu ɛ, ʒi ɔ́o ɔ́i ya ʒi mgbá tusue ɔ́ay na ngɔ́ngɔ́ɔ munu ɔ́a nzoɔ yum ká mbi sal huɔ a sínke puu si-ɛ. I ha fe ɔ́aa ɔ́aari ka ɔ́o sikɔ́a munu ɔ́a gari lari ká ngɔ́ɔ kɔ́kyɔ ká nzoɔ yum nduo ɔ́o nzaa law-ɛ siya ɔ́ay yámke fe remri. ¹⁵ I ka-káa

Bay Kere káw ɔ́ekeke na ɔ́ay sùo ndúoke kiyaw kiyaw ha nzoɔri munu ɔ́a nzoɔ yum ká nda dikɔ́n ɔ́o bal-ɛ ɔ́ay séke seɔ́ ɔ́ay kere. ¹⁶ I ɔ́aa law-rĩ ka ɔ́o tul Ngerembay ɔ́anguɔ munu ɔ́a ngan ká nzoɔ yum mgbá ɔ́o nduo-ɛ ɔ́ay tul guo ngeretemndaya†. ¹⁷ I yaa pam ká Ngerewuru ha rĩ na munu ɔ́a taguɔ́a, ɔ́ay Bay Ngerewuru ká Tem Law Pie ha rĩ na, ka ɔ́o munu ɔ́a maamii. ¹⁸ I ɔ́aa nzaa ɔ́ay kere ɔ́anguɔ ɔ́ay faa Tem Law Pie ʒi kóɔke Ngerewuru ɔ́ay kɔ́ri nzaa ɔ́ay kereri ɔ́oɔ ɔ́oɔ ha ni ka so rĩ ká bil feri riw bele. I káw ɔ́ay nzaa bal-rĩ kekeke ʒi gede tul nzaa ɔ́ay kere, ʒi ɔ́aa ɔ́ay tul nzoɔ Ngerewururi riw bele.

¹⁹ I ɔ́aa nzaa ɔ́ay kere ɔ́ay tul-i, ɔ́ay haŋa ɔ́o Ngerewuru ka ha mi ɔ́ay haŋ ká ɔ́o ɔ́ay zadɛ ɔ́ay ɔ́aa. Be ndaw roo, mi ɔ́aake ɔ́ay ɔ́ay nun wara nzoɔ ha nzoɔri kɔ́ Bay Kere ká ɔ́o zad munu ká se tul Zibri ɔ́ay nzoɔri ká i ɔ́a Ziɔ́ ya ká i vi ɔ́a nzoɔ ká mbɔw hoy na. ²⁰ Bi na, mi suo bol *Krisi. Bay tul Bay Kere key na ze i sín mi ɔ́ay sal lari ha mi naa hul sal. Munu zu ɛ, ʒi ɔ́aa nzaa ɔ́ay kere ɔ́ay haŋa mi ɔ́aa ɔ́ayke ɔ́ay nun wara nzoɔ munu ká ɔ́a seɔ́ bi ká ɔ́ay haŋa mi ɔ́aa na.

Ɔ́o bie soko Pol ká mgbada

† 6:16 6.16 Guoke na, ʒi ɔ́aa fe ɔ́o nzi-ɛ, ze ɔ́o zadka i so ɛ, mbi huu bilam a se feri.

²¹ Mĩ hii ɓay haɗa ɓaari hɔy kara ɪ laa ɓay ká se tul-i ɓáy ɗol ɓi key na. Yu naari Tisik ká náa kóri ni ɓa nzob nun naari, a ɓa nzob ped Ngerembay ká ped ɗáa ɓe ɗo ɓáy zadɛ na, a loko soro feri riw bele ká se tul-i na ha ri laa ɓáy. ²² Saɓwke mini ze, mĩ píe ni ɓa luo-rĩ ɓay haɗa ni ka ɓaa ɓay zad ɗol ɓuru na ha ri laa, a huoke law-rĩ ndaw pi.

²³ Ndad ɓay haɗa ɗekɛke ɓáy law ini, roo ɓáy mbika law ká uru saa luo Bãa Ngerewuru ɓáy Ngerembay Zezu *Krisi na, ka sáɗ zɪɗ ri riw bele. ²⁴ Ndad ɓay haɗa law huoke Ngerewuru ka sáɗ zɪɗ nzobri riw bele ká i hii Ngerembay naari Zezu Krisi ɓáy law ini ká fere sùo-ε ya.

Filibri Mbede ká Pol daa / há nzoɓ mbika lawri ká Filiɓ

Bay ká se tul feri ká do bil mbede ni key

Mbede key na Pol naa hul sal ze a daa a piéke há titire nzoɓ mbika lawri ká i mbu tul kɪ ká be kɪ ka daa ri do kudu zad ká Maseduwan. Ka kɪi fal feri ká tɪi tul-e ká'a do bil-e, a daa taambɔl ha ri bay tul sóko ká i so ni. Ká bil puo ká Filiɓ na, ped' daa bari nzoɓ fe fére bayluri na dara zúo kɪ nzoɓ mbika lawri a haa ri séke ba pola í ngɔɔ ká bil mbika law ya. Be ze ba fe ká yɔklo kér bay Pol há ni dáake mbede ni key.

Nzoɓri ká i daa law-ri ɓo tul Krisi na, Ngerewuru naa bay ká tul-ri ha ri zuo zɪɔ ni. Zúo zɪɔ Krisi báy tuuka ni na, kal tul feri riw bele pavbaɗ. Ze ba na fe ɟi ɟi hɔy tɪi tul nzoɓ hɔy kara, nzoɓke do báy ɗeɗeɗe báy suoriya. Sawke mini ze, Pol nzoɓ ndáy nzaaped' na, ze ka naa na hul sal hɔy kara, ka daa bay key na do bil mbede ni key mii: «Í daa suoriya ká bil Ngerembay banɟuɔ» (4.4).

Máa bayri ká do bil-e

Feri ká tɪi tul Pol ká'a do bil-e: 1.1-26

Fe daa Krisi do ba fe mbóro nzoɓ mbika lawri: 1.27-2.30

Tuuka Krisi na kal tul feri riw bele: 3.1-4.9
Taambɔl bay tul sóko ká nzoɓ mbika lawri so ni: 4.10-23

Soko ká Pol hii ha ri

¹ Bi Pol buru Timote ká buru ba koy ped' Zezu *Krisi na, buru daa mbede key na ha ri ɓaarɪ nzoɓ taa Ngerewuru riw bele ká i zuo zɪɔ Zezu Krisi ká i kaw Filiɓ. Buru hii soko ha ri, ngereri ká i nda faa pol-ri ndaw, roo nzoɓ sóko pedri ndaw pi. ² Ndad bay haɔa law huoke báy ɗeɗeɗe taa Baa naari Ngerewuru, báy Ngerembay Zezu Krisi ka sád zɪɔ ri.

Pol daa nzaa bay kere bay tul-ri

³ Banɟuɔ na, zadka mɪ ker se tul-ri na, mɪ daa taambɔl há Ngerewuru. ⁴ Banɟuɔ kpadara ká mɪ do daa nzaa bay kere bay tul-ri riw bele na, mɪ daa báy suoriya, ⁵ bay ɟi ɛ, báy titire nam ká i mbike law-ri kpuru tɪi timbeɗe na, i daa law mbɔw zɪɔ buru há káa Bay Kere *Krisi se ba pola pola. ⁶ Mɪ ko ba tusue kɪ mii: Ngerewuru ká tii saw daa ped' kereke ká bil law-ri na, a daa ba pola pola kpuru há ni o riw bele báy nam ká Zezu Krisi a yɪi a vi. ⁷ Do báy zaɗe bay haɔa mɪ do báy kɪri kér bayri ká mini key se tul-ri riw bele. Tusueke ɛ, mɪ ko ri ba wara law-i. Ze mɪ naa na hul sal key, mase báy nam ká mɪ do hɔy

mí ka-káa Bay Kere Kisi ha nzobri ko bayke ta-taŋ ba tusue bay na hoy kara, baari riw bele na i do bil law kere ka Ngerewuru daa zin mi na mbjw hoy. ⁸ Ba tusue ki, mi hii ri bay bil law-iri riw bele munu ka Zezu Kisi hii ri. Ngerewuru ba nzob bay nasike.

⁹ Nzaa bay kere ka mi daa ha Ngerewuru bay tul-ri na ze do key: mi kod ni bay haŋa ini ka i mgbana ka se ba pola pola, ha inike ku na daa ha ri tuuke Ngerewuru ta-taŋ, a i koko fe ka do bay zaɛ nzeɛm, ¹⁰ bay haŋa bo i ba nzobri ka i maa kele fe ka do bay kere. Be ndaw roo, i ba nzobri ka i *taŋ kad kad ka bay mbjw kara do tul-ri bay nam ka Kisi a yi a vi na ya. ¹¹ Zezu Kisi ka do bil law-ri na, a daa ha ri daa fe kereri banquo bay zaɛ, bay daake rin dika bo tul Ngerewuru ndaw, pisike ni ndaw pi.

Bay Kere Zezu se ba pola pola

¹² Yu-iri, mi hii bay haŋa ri ko: fe ka ti tul-i na, daa ha Bay Kere *Kisi seke seɛ ba pola pola ki hoy ¹³ a ha nzob yumri riw bele ka i koro puo mbay bay nzob hawri riw bele na i ko mii, i mgbana mi bo hul sal bay tul ped Kisi ka mi daa. ¹⁴ Robay, mgbaka ka i mgbana mi bo hul sal na, daa wara bo bil law ruo yu-iri ha ri kaake kaa Bay Kere Kisi na bay nun wara nzob ba pola pola taŋ he.

¹⁵ Ba tusue ki, nzob haneri ka sakra bari ku na, i ka-kaa Bay Kere Kisi bay daa sere, bay kpere zin mi, a roo le, nzob hawri ka-kaa Bay Kere na bay ker bay kere. ¹⁶ Bari na, i daa pedke bay law ini; i ko ndaw mii, nam bi ka hul sal key na, ba Ngerewuru ki ze ha mi naa di bay haŋa mi baa Bay Kere Kisi ka pol nzob kuni sal bayri ha nzobri ko ta-taŋ mii, ba tusue bay. ¹⁷ Nzob nuri ku na, i ka-kaa bay ka se tul Kisi na bay law ndaya bay kpere. I daa munu i hii bay haŋa koko seke fe bi ka bil hul sal na ka kay tul ki ba pola pola. ¹⁸ Ze i kaa na kaa Bay Kere Kisi bay law ndaya mase bay law kere hoy kara, yoklo mi mbjw ya! Kaa Bay Kere Kisi na se ba pola pola a ha mi daa suoriya ka di.

Mi daa suoriya ka di ba pola robay, ¹⁹ bay yi le, mi ko ndaw, taambol nzaa bay kere ka i daa, roo bay Tem taa Zezu Kisi ka so mi ka di ndaw na, feri riw bele ka ti tul-i ku na, oro bie le, Ngerewuru a haŋa mi zin pam. ²⁰ Fe ka mgbana law-i bamba ka mi daa law-i te di nzokdo na, ba haŋa saho ka se mi ka tul fe mbjw ka mi daa na ya, roo le, timbeɛ key ka mak vaw na, mi kaw bay kumnun mase mi hu na hu hoy kara, feri riw bele ka mi daa na, mi daa taŋ he bay haŋa bo, nzobri koke mina ze Kisi ba bawda nzob le! ²¹ Ba tusue ki, kaw bay

kumnun bi na, mĩ hii bay d́aa mbay bo tul Krisi. Ze mĩ hu hoy kara, ba fe ká yji a ndad̄ bamba rɔbay! ²² Roo le, zadka mĩ káw báy kumnun ká tusiri key ba pola rɔbay, a mí maa sóko nzobri ha ri ngɔŋ ká bil mbika law le, káw báy kumnun mase, hud̄ hoy kara, fe ká law-i hii na mĩ kɔ ya báy. ²³ Bil law-i nzaa bay ba sid̄i: mĩ d́aa kɔn pɔŋ tusiri key bay v́aa káw zɪŋ Krisi, be ze ba fe ká ndad̄ bamba tasiri. ²⁴ Roo le, d̄o nun haŋa mĩ kaw tusiri key mí sɔ rĩ. ²⁵ Munu ká mĩ kɔ feke ba tusue na, mĩ kɔ le mĩ káw báy kumnun báy, mĩ kɔ le, mĩ káw zɪŋ rĩ riw bele bay sóko rĩ h́a mbika law baarĩ ngɔŋke ba pola pola, a í zɪŋ suoriya ká d̄i. ²⁶ Be ndaw ropie, nam ká mĩ yji ba kɪ bay kóko rĩ na, a b́a fe saw nd́aka giri s̀o-rĩ ba pola pola ká bil Zezu Krisi bay tul fe kere ká'a d́aa bay tul-i.

²⁷ Ba j̄i j̄i hoy kara, ì se simsed ka maa báy Bay Kere Krisi na. Be rɔɔ, mĩ se na mí kɔ rĩ, mase mĩ ti sakra baarĩ ya hoy kara, mi laa mii, ì mgbá law-rĩ ngɔ-ŋɔŋ maa kɪ, a í ru-ruy bay tul tusue bay ká d̄o bil Bay Kere Krisi. ²⁸ Ì h́a h̄je nzob̄ tul ngani baarĩ ka d́aa rĩ mb̄jw ya. Ba fe ká kie ri mii, ì ba nzobri ká í bi-bie; a baarĩ laa le, ì ba nzobri ká ì zɪŋ pam. Feke ku na uru saa luo Ngerewuru, ²⁹ bay j̄i le, Ngerewuru d́aa law kere zɪŋ rĩ bay haŋa rĩ

d́aake ped̄ Krisi, ba d́aa law bo tul-e hoy ya, roo le, bay kóko seke fe bay tul-e ndaw pi. ³⁰ Timbede key na, ì ba b́aw ruy bi ká se tul Bay Kere Krisi. Ruyke ku na, ba taa mb̄jwke ká ì kɔ mĩ d̄o nzi-ε ká pola na. Ruyke na báy ze d̄o kpuru t̄ji vuri key; ba fe ká ì kɔ ndaw.

2

Ì d̄o báy kér bay munu ká Krisi

¹ Baarĩ riw na, ì zuɔ zɪŋ Zezu *Krisi a í zɪŋ h̄urusuo ká d̄i. Law ini be na d́aa w̄ara bo bil law-rĩ. Rɔbay, ì zuɔ zɪŋ Tem Law Pie í kɔ nun síe kɪ, a í d́aa law kere zɪŋ kɪ. ² Munu zu le, mĩ kod̄ rĩ: ì zúɔ zɪŋ kɪ í hii kɪ báy law ká mb̄jw, ì d́aa law-rĩ maa kɪ a í h́a kér bay baarĩ ka maa kɪ. Be ndaw rɔɔ, ì d́aa h́a suoriya mbaa bil law-i gb̄ay gb̄ay báy. ³ Ì d́aa fe mb̄jw báy kér bay kpere ya, mase bay siika s̀o-rĩ ká nun nzobri gɔr hoy ya, roo le, ì d̄in̄ tul-rĩ ká saw bal kɪ í kɔ ku-i baarĩ ba nzob̄ ká mba tul-rĩ. ⁴ Ndad̄ bay haŋa nzob̄ mb̄jw mini kara, ka nzaa kere be kɪ s̀o-ε hoy ya, roo le, ka kér se tul-e taa nzob̄ h̄awri ndaw.

⁵ Ì h́a kér bay baarĩ ka d̄o munu ká taa Zezu Krisi.

⁶ Be ká'a d̄o maa kɪ báy Ngerewuru ba d̄je hoy ban̄guɔ na, ka nzaa faa báy h̄urusuo bay d̄oko maa kɪ ban̄guɔ zɪŋ ni ya,

⁷ roo le, be ki sùo-ε ka
pon zad káw kere be,
a do maa ki báy koy
nzob.

Ka yaa sùo zin nzob ha
nzobri ko ni ba nzob
na ki.

⁸ Ka diŋ tul-e a daa vu mbom
bo tul Ngerewuru
kpuru a huke huɗ sahoɗ
ká tul puu say huɗ.

⁹ Saŋke mini ze, Ngerewuru
mbi ni a daa ni kaw
zad káw luye
ká kal zad káw haŋwri
riw bele.

Ka ha ni riŋ ká ndaɗ kal tul
riŋ haŋwri riw bele,

¹⁰ bay haŋa bo, nzobri
riw bele ká nulue
ndaɗ,

tusiri key ndaɗ, roo báy
nzobri ká zad baw
ndaɗ na,

zadka i laa riŋ Zezu le, i
húku siri mgbuu

¹¹ i baa bay báy nzaa-ri
riw bele mii:

«Zezu Krisi ba
Ngerembay,»

bay daake riŋ dika
bo tul Baa naari
Ngerewuru.

Simsed nzob mbika lawri

¹² Munu zu le, yu-iri ká
m̃ ko ri ba nzob nun-i na,
báy dol bi ká luo-ri na, i daa
vu mbom bo tul Ngerewuru
baŋguo. Ze m̃ ti na sakra
baari ya hoy kara, do ndaɗ
bamba tasiri robay bay haŋa

ri daa vu mbom bo tul-
e timbeɗe key. Munu ká
Ngerewuru ha ri pam na,
i daa ped ká kie pamke
na báy diŋ tul ndaɗ, h̃e
Ngerewuru ndaɗ, ¹³ bay ji
le, ba be ze ka daa ped ká
bil law-ri baŋguo, a ha ri
law h̃iya daa fe ká'a h̃i, a
i oroke bie feke na.

¹⁴ Feri riw ká i daa na,
i daa báy nguri ya ndaɗ,
m̃y bay ya ndaɗ, ¹⁵ bay
haŋa bo i ba nzobri ká nzob
maa bay daa bay bo tul-ri
ya i *taŋ kad kad, a i ba
vu Ngerewururi ká fe kaaya
mbiw mini kara mbuo sùo-
ri ya ká sakra nzob fe daa
báy zadε yari báy nzob daa
ndaya l̃ke l̃keri ká tusiri
key. Simsed baari ká sakra
nzobkeri ku na, i hie munu
ká huu ká hie ká bil suŋ
tilo, ¹⁶ i se báy bay káw báy
kumnun taŋ tusueke na ha
ri. Zadka i daa munu le,
nam ká Zezu *Krisi a yi a vi
na, m̃ máa ndaka giri sùo-
i bay tul-ri, bay ji le, ba fe
ká kie mii, pedri riw bele ká
m̃ daa ká mí taŋ ká di poɗo
poɗo na, ba fe ká do goɗ hoy
ya.

¹⁷ Ko ya le, sim bi a zúu
zuo siri, a do munu ba fe
haŋa hoy ká m̃ doŋ nde
tul *fe poy baari ká ba
ped mbika law ká i mbi
ha Ngerewuru*. Ze bo do
munu le, sùo-i a ri m̃, a

* **2:17** 2.17 Zadka Zibri, mase Gerɛkri puo fe na, i doŋ him zuo tul fe, mase lakun fe ká i puoke fe na bay oroke fe poy na ha ni do báy zadε. Ká zad ni key na, kóko seke fe Pol, mase huɗ ká'a huka bay tul Krisi na, do munu ba fe ká'a doŋ bay oroke fe daa kere ká Filibri daa báy faa mbika law ha Ngerewuru.

mí dāa suoriya zīŋ rī riw bele. ¹⁸ Do faa mbijw munu ndaw, baarī hoy kara dō nun haŋa sùo-rī ka rīi rī, a í dāa suoriya zīŋ mī ndaw.

Pol pie Timote báy Epafodi

¹⁹ Mī dāa law-i te tul Ngerembay Zezu nzokdō bay haŋa waka ya hoy mi pie Timote ha ni ka se luor-ri, bo yīi be le, mi láake soro bay baarī a mí zīŋke hūrusuo. ²⁰ Nzob ká ker bay zīŋ mī a ker se tul-ri ba tusue munu ká be na, tiya. ²¹ Nzob hawri riw bele na i nzaa kere bay tul-ri sùo-ri kī hoy bo, i nzaa taa Zezu *Krisi ya. ²² Timote na, faa ká'a kíeke simsed be báy kere na i kō ndaw. Ka mbi sùo-ε a ka-káa Bay Kere Krisi, a dāa ped zīŋ mī munu ká led dāa ped zīŋ bi-ε. ²³ Sawke mini ze, mī dāa law-i te tul píe ni se luor-ri. Zadka mī laa bay ká tul-i na taŋ ro le, ba vaa kod hoy mī píe ni se vāw. ²⁴ Bi hoy kara, mī dāa law-i bo tul Ngerembay, mí kō ká bil law-i ba tusue mii, waka ya hoy mī séke báy sùo-i kī vāw bay vāa kóko rī.

²⁵ Mī ker mí kō ba fe kere bay yīŋra yū naari Epafodi se luor-ri, be ká'a ba bāw ped bi báy bāw ruy bi ká se tul tusue bay, be ká i pie ni báy fe ká mī se síeke ha ni víke ha mī na. ²⁶ Kōn kóko rī riw bele dāa ni bamba tasiri. Robay, law-ε nzaa ni bay soro suoserem be ká i laa na. ²⁷ Ba tusue kī, sùo-ε

ká se ni na, huđ be tōŋ ndji mini key, roo le, Ngerewuru kō nun síe be a vaa ni. Ka kō nun síe be hoy ya, roo le, ka kō nun síe bi ndaw, bay haŋa bo, law-i ka sáa ba pola pola ya. ²⁸ Sawke mini ze, mī takra bamba bay yīŋra ni se luor-ri bay haŋa bo, i yīi í kō ni le, i káw báy suoriya, a bi hoy kara ha kér bay bi ka nda siri ndaw. ²⁹ Munu zu le, i yaa ni ba yū baarī ká bil Ngerembay báy bawda suoriya. Do nun haŋa rī dāa mbay bo tul kīri nzob ká mini ká be key na, ³⁰ bay jī le, huđ be tōŋ ndji bay tul ped Krisi. Ka nzūu sím be dō guma a ví sō mī, a dāa fe ká i maa dāa sùo-rī ha mī ya na.

3

Doko báy zadε ká nun Ngerewuru

¹ Be ze yū-iri, i dāa suoriya ká bil Ngerembay.

Mbede ká mī dāa ha rī timbede key na, bayke dō munu ká taa pola na ku ndaw. Bay haŋa mī dāa mbede mí baa bayke na ku robay ha rī na, ba fe ká mī taa ká dī mbijw ya, bay jī le, bayke ku na ba fe ká'a sóko rī ha rī kōroke sùo-rī. ² I nze báy sùo-rī bay tul nzob nzaa úlari ká i ba váy nzobri ká ped dāa bari ndaya ká í gedē mii, nzob mbika lawri ká i ba Zib ya na, ndad bay haŋa nzobri kuŋ ri ŋgori bay kíeke sùo-ri ba nzob Ngerewuru. ³ Tusueke le, ba

naari bo, ba bari ze i kie *kúnŋ ngori taa tusueke na ya, bay ʒi le, naari ze náa dáari ped ha Ngerewuru báy faa Tem be, a náa ndari giri sùo naari bay tul Zezu *Krisi, bo náa dáari law naari bo tul fe dáa bulu nzobri ya.

4 Bi hoy kara, mi hii le, mi máa dáa law-i bo tul fekeri na ku ndaw. Zafka nzob ker a baa mii, beri maa ndáf ká nun Ngerewuru báy faa dáa fe saw buluri na le, bi na, mi mba ni báy kér bayke robay, 5 bay ʒi le, bi na, i mbon mi daa nam tɔnɔ sidí rɔɔ, i kun ngori bi báy. Mi ba mbii ndiw *Izarayel ká saw kani Bezame. Mi ba saw Eboro taa tusueke máa báy baa. A bay ká se tul dáa vu mbom bo tul *bol kusol Zibri na, mi daa báy nzi-ε lem lem, bay ʒi le, mi ba Farizi, 6 a mí nduo kiyaw kiyaw ká di kpuru mí dáake nun nzob mbika lawri tuo síe. A bay ká se tul doko tul bol kusol báy zadε na laa le, nzob ʒiŋ kaaya bi mbiw ká di ya.

7 Roo le, fekeri ku riw bele ká mi daa law-i bo di, a mí kɔ ba feziŋa bi bay ndáfke ká nun Ngerewuru na, timbedε key mi kɔ ba fe ká gor hoy bay tul Zezu Krisi. 8 Ba fe nuri ku hoy ya, roo le, feri riw bele ká pola lew mi kɔ ba fe kere a mí daa law-i bo di na, timbedε key le, mi kɔ ba fe ká gor hoy, bay ʒi le, fe ká kal tul fekeri ku riw bele pavbad na, ba tuuka Ngerembay bi

Zezu Krisi. Bay tul-e na, mi pɔŋ fekeri riw bele a mí kɔ ba mʒiri hoy bay haŋa bo, mi tuu Krisi a mí zúɔ ʒiŋ ni báy bil law-i riw bele. 9 Timbedε key na, mi daa law-i bo tul dáa vu mbom bo tul bol kusol Zibri bay ví ba nzob ká do báy zadε nzedem ká nun Ngerewuru na mbaa. Roo le, mi ví ba nzob ká do báy zadε nzedem báy faa law-i ká mi daa bo tul Krisi. Ba fe ká Ngerewuru daa ʒiŋ nzobri riw bele ká i daa law-ri bo tul Krisi. 10 Fe ká mi hii na, ba tuuka Krisi báy hurusuo ʒi be saa luɔ huf, bay zúɔ ʒiŋ ni ká bil kóko seke fe beri, ha huf bi kara ka do munu ká taa be ndaw, 11 bay haŋa bo mi daa law-i te nzokdo mii, bi hoy kara, Ngerewuru a tina mi saa sakra nzob hufderi ha mi káw báy kumnun.

Pol bo nzob mbika lawri bay haŋa ri mboro fe dáa be

12 Mi baa mii, mi ʒiŋ fekeri na ku riw bele ya robay, mase mi ba nzob ká mi *tan kad kad ro ya ndaw. Roo le, mi duu nun-i ba pola bay dáa hurusuo-i tun kʒi bay mgbaka fe ká mi nii na ba taa bi, bay ʒi le, bi hoy kara Zezu *Krisi mgba mi pola ba nzob taa be. 13 Yu-iri, mi kɔ mí baa mii, bi na mi mgba feke na báy nduo-i kpeb ya báy, roo le, mi daa fe mbiw: feri ká mi daa pola na mi ker se di mbaa, a mí daa hurusuo-i tun kʒi bay mgbaka fe ká do pol-i. 14 Mi

ɔuu nun-i ɓa pola ɓa zad fe tunduo ɓay mgbaka feke ká Ngerewuru ɗike naari ká nulue ɓay haɗa náa yaari ɓáy faa Zezu Krisi.

¹⁵ Be ze, naari riw bele ká náa ngónri ká bil mbika law ro na, náa ɗokori ɓáy k̄iri k̄er ɓay ká mini key. Be ro ɛ, nzob haneri ká sakra ɓaari na ker ɓay k̄i ɓof ɛ, Ngerewuru a mgbúɗa nunri ká ɗi ɓáy. ¹⁶ Ba ʒi ʒi hoy kara, fe ká ndaɗ ɓamba ɛ, náa séri ɓa pola munu ká náa séri ɗi kpuru ʒi timbeɗe key.

¹⁷ Yu-iri, ɓaari riw bele na ʒi mbóro fe ɗáa bi. Búru ɓaw ped biri na ɓuru ɗo ɓa fe líe k̄i ha ri. Be ze, ʒi ngaa nzobri ká simseɗ ɓari ɗo munu na í ko. ¹⁸ Tusueke ɛ, nzobri nḡi ɓamba, i se simseɗ munu ɓa nzob tul nḡani Krisi ká hu ká tul puu say hud. Bay key na mi ɓaa ha ri ká pola ɓanguo. A timbeɗe key na mi kay mi ɓaa ha ri ɓáy mbii nun-i. ¹⁹ ʒro ɓie nam ɓari na i ɓíe, ɓay ʒi ɛ, fe ɗaa naysuo ze ɓa wuru ɓari, í ʒii sùo-ri ká tul fe ká'a ɓá fe sahoɗ ɓari, a í ker se tul feri ká tusiri key hoy. ²⁰ Roo ɛ, naari na puo naari ɗo nulue, ze Nzob Yaana Nzobri ká'a úru saa ɗi na, náa gíyanri ni ɓáy konke. Be na ká ɓa Ngerembay naari Zezu Krisi. ²¹ Zafka'a vi ɛ, ka'a fére sùo naari ká fumra úy úy na, ha ni ri taa ɓe ká ɗo ɓáy bawda hurusuo ká nduy mgbilik mgbilik ɓáy

hurusuo taa haɗ ká'a haɗa ni réke mbay ká tul feri riw bele.

4

¹ Sawke mini ze, ɓaari yu-iri ká mi ko ri ɓa nzob nun-i ká kon kóko ri ɓa k̄i ɗáa mi ɓamba, ká í ɗaa ha sùo-ri ri mi a mi nda giri sùo-ri ɓay tul-iri na, ʒi mgbá mbika law ɓaari nḡo-nḡo mini ká bil Krisi.

Nzaa boko Pol

² Evodi ɓáy Sintisi, mi kod ri: kóɗ nguo hoy ʒi ha k̄er ɓay ɓaari ka maa k̄i ɓa yu k̄i ká bil Ngerembay. ³ Bo ká mù ɓa ɓaw ped bi taa tusueke na, mi vbi mù, mu so ri ha ri káw ɗeɗ ka ʒi k̄i, ɓay ʒi ɛ, ɓari ɓáy Kelema, roo ɓáy ɓaw ped bi haɗri na, i ɓa ɓaw ruy biri ɓay haɗa Bay Kere *Krisi na ka se ɓa pola pola. Bari riw bele na Ngerewuru ɗaa rin-ri ɗo bil mbede pam ká nulue.

⁴ I ɗaa suoriya ká bil Ngerembay ɓanguo. Mi ɓaa na roɓay, ʒi ɗaa suoriya! ⁵ I ha nzobri riw bele ko ri ɓa nzob law kereri. Ngerembay na ɗo ɗi ya ɓay vika. ⁶ I ha law-ri ka nzáa ri se tul fe mbijw ya, roo ɛ, ká bil fe ʒi ʒi hoy kara, ʒi tína fe ká ʒi se sieke na ha Ngerewuru. I ɗaa nzaa ɓay kere í kóɗke ni a í háke ni taambol. ⁷ Be munu ndaw roo, ɗekeke taa Ngerewuru ká nzob maa ɓay kóko sawke ya ká kal tul feri riw bele na, ka'a kóro bil

law-rĩ báy kér bay baarĩ riw bele ká bil Zezu Krisi.

⁸ Yü-iri, óró bie bay bi ká mĩ báa na ze do key: ì hã kér bay baarĩ riw bele ka bo tul fe kere báy fe ká maa písi; bayke baa mii, ferri riw bele ká ba tusue ndaw, ferri riw bele ká do báy faake ndaw, ferri riw bele ká do báy zadé ndaw, ferri riw bele ká kaaya mbijw ti di ya ndaw, ferri riw bele ká ndad ká nun nzobri ndaw, róó ferri riw bele ká maa dáa mbay bo di ndaw na. ⁹ Ferri ká mĩ fere rĩ ká ì yaa bayke, mase hay ká ì laa ká nzaa-i a í kó mĩ ká zadé dáake na, ì daa feke banjuo. Be ndaw róó, zadka ì daa feke na le, Ngerewuru nzob hanja dekeke hay nzob na, a sad zinj rĩ báy.

Pol daa taambol bay tul fe hanja ini ká i ha ni

¹⁰ Mĩ daa suoriya ngji bamba ká bil Ngerembay, bay ji le, timbede key na, ì zinj faa ká bay kieke kér bay baarĩ se tul-i ba kji munu ká pola. Ba tusue kji, ì ker se tul-i banjuo kpadara, roo le, faa ká bay hanja rĩ víke báy fe hay mĩ na ze tiya, a hay namri kal ngji bamba. ¹¹ Mĩ baa mini bay fe ká mĩ se sieke na, munu ya. Tusueke le, bi na, mĩ fere sùo-i faa káw báy kere ká bil ferri riw bele. ¹² Mĩ kó faa káw bisie ndaw, faa káw bil ndadĩ ndaw. Mĩ fere faa hanja fe ká maa nduo-i báy zadri riw bele ká bil ferri riw. Ze mĩ sùsum bil-i mbaa, mase kon

i mĩ hoy kara, mĩ kó faake ndaw; ze mĩ do báy fe ngji bamba, mase fe ti nduo-i ya hoy kara, mĩ kó faake ndaw. ¹³ Taambol hurusuo ká *Krisi hay mĩ na mĩ maa dáake ferri ku na riw bele. ¹⁴ Be nu ku hoy kara, sókó ká ì só mĩ ká bil kókó seke fe bi na, ba fe ká ndad bamba.

¹⁵ Baarĩ nzob mbika lawri ká Filib na, ì kó súo-rĩ ndaw, zadka mĩ zol saa kudu zad ká Maseduwán báy sew ká buru tii saw ka-káa Bay Kere ká di na, ba baarĩ kji hoy ze ì só mĩ a náa súo-rĩ nduo hay kji. ¹⁶ Báy dol bi ká mĩ do Tesalonik hoy kara, ì pie báy fe ká puo nduo-i na hay mĩ kal faa bal ba mbijw. ¹⁷ Bay tul fe hanja ini ze mĩ nzaa bay zinj ká luo-rĩ ya, roo le, mĩ hii bay hanja Ngerewuru ka sám fe ka zúo tul-rĩ ba pola pola robay bay tul fe hanja ini ká ì mgbay zinj mĩ báy law kere na. ¹⁸ Fekeri ku riw bele ká ì pieke Epafodi víke hay mĩ na, mĩ zinj báy kere mba tul sieke ká mĩ se, a mí kaw bil-e badak. Fekeri ku na, do munu ba *fe poy ká bare fu bý bý ká Ngerewuru kó ba fe kere a rii law-e. ¹⁹ Ngerewuru bi ká do báy rinj díka ká gbúke tiya na, ka'a hanja rĩ ferri riw bele ká ì se sieke báy faa Zezu Krisi. ²⁰ Rinj díka ba taa Ngerewuru Baa naari mbiimbam báy mbiimbam banjuo! Amem! Ndad bay hanja ni ka do munu na kji.

Jró bie soko Pol

²¹ I hii soko ha nzoɓ mbika lawri ka i zuo ziŋ Zezu *Krisi na riw bele ha m̃. Yu-iri ka i kaw ziŋ m̃ key na, i hii soko ha ri ndaw. ²² Nzoɓ mbika lawri riw bele ka i do zad ni key na, i hii soko ha ri, kakalke le, ba bari ka i kaw bil puo Mbay Sezar. ²³ Ndad bay hana law huoke Ngerembay Zezu Krisi ka sad ziŋ ri riw bele.

Ped d́aa nzoḅ fie ká bil
Krisi: 2.20-4.6
Ɔro bie bay: 4.7-18

Kolosiri **Mbede ká Pol daa /** **ha nzoḅ mbika** **lawri ká Kolos**

Bay ká se tul feri ká do bil mbede ni key

Mbede key na, bay haneri ká dī daa ba maa kī báy bay ká do bil Mbede ká Pol daa ha nzoḅ mbika lawri ká Efɛz. Ka daa báy nam be ká'a náake hul sal, ze a píeke ha nzoḅ mbika lawri ká Kolos, bay jī le, rii fe ká nzoḅri ká i fere nzoḅri fe fére baylu na, i daa nzoḅ mbika lawri nduo kī. Ká bil fe fére bari na i baa mii, ndad bay kóḁ wɔruri ká re mbay; roḅay, ndad bay d́aa vu mbom bo tul bol kusol bari ká se tul fe sum, mase fe nzoko. Roo le, ká bil mbede key na, Pol fere ri fe mii, zad sanmakeri ku na rii fe ká nun nzem do dī kara, i do báy hɔrusuo mbjw ká bay sóko nzoḅ ha ni mgba sùo-ε ká tul kon fe naysuo ya.

Pam na, nzoḅ zinj báy faa hud Krisi Vu Ngerewuru ká tul puu say hud kī hoy. Fe ká Krisi daa na ma-maa bo, nzoḅ se síe fe kī mbáa. Nzoḅ mbika lawri ba nzaa váv sùo ká mbjw, a Krisi laa le, ba tul. I bá nzoḅri ká i mgbaka ini zinj kī, bay jī le, sal inike na sinj ri zuo kī mbjw hoy riw bele.

Máa bayri ká do bil-e

Krisi, báy ped d́aa be: 1.1-2.19

Soko ká Pol hii ha ri

¹ Bi Pol ká Ngerewuru ha mī ba nzoḅ ndáy nzaaped Zezu *Krisi báy law hiiya be na, búru yu-i Timote, ² buru daa mbede key ha rī baarī nzoḅ taa Ngerewururi ká i kaw Kolos ká i ba yu buru a i do tul bay Zezu Krisi. Ndad bay hanja law huoke báy dekeke taa Ngerewuru, Baa naari ka sád zinj rī.

Nzaa bay kere Pol

³ Ká bil nzaa bay kere ká buru daa bay tul-rī na, buru daa taambol banɔo ha Ngerewuru, Baa Ngerembay naari Zezu *Krisi, ⁴ bay jī le, buru laa soro bay law-rī ká i daa bo tul Zezu Krisi, báy ini ká i mgba zinj nzoḅ Ngerewururi riw bele na. ⁵ Zadka tusue bay ká ba Bay Kere tji luo-rī na, daa ha rī tuu fe ká i daa law-rī te dī ká Ngerewuru daa do nulue bay tul nzoḅ beri na. Be ze, mbika law báy law ini baarī na, bar saw ká dī. ⁶ Ba Bay Kereke ku na ze yaa zad kpol kpol ká tusiri key, a lie lereke báy zad zad riw bele munu ká'a dáake ká sakra baarī ba dje hoy báy nam ká i láake bay law kere Ngerewuru ba titire dekɛ a i tuu law kereke ta-tan na. ⁷ Epafaras ká ba baw ped buru ká buru ko ni ba nzoḅ nun buru na ze fere rī feke na ku. Ka daa ped bay tul-rī munu ba nzoḅ

ped Kriſi ká dfaa ped be báy zadε nzedεm. ⁸ Be na, ka ví lo soro bay ini ká Tem Law Pie ha rĩ na ha buru laa.

⁹ Saŵke mini ze, báy nam ká buru láake soro bay baarĩ na, buru dfaa nzaa bay kere bay tul-rĩ búru ta ya. Buru kod Ngerewuru bay haŋa ni ka ha rĩ nun nzem báy fe kóko báy faa Tem Law Pie, bo ha rĩ kóke law hiiya be na ka tán kad kad. ¹⁰ Be ndaw roo, ì máa bay séke simsed munu ká Ngerembay hii í dáake ferri ká rii law-ε baŋguo. Í líe lereke báy kere ká bil ferri riw bele ká ì dfaa, a í túuke Ngerewuru ba pola pola ndaw. ¹¹ Buru kod Ngerewuru bay haŋa ni ka so rĩ báy hurusuo riŋ dika be, bay haŋa bo ì sũuke law-rĩ ká bil ferri riw bele, a í ikike law-rĩ. ¹² Í dfaa taambol báy suoriya ha Baa Ngerewuru ká dfaa ha rĩ ziŋ fe kereri ká'a dfaa do bil zad taŋa bay tul nzoɓ feri na mbjw hoy ziŋ ri. ¹³ Be na, ka tina naari saa bil hurusuo suŋ tilo, a ha Vi-e ká'a ko ni ba nzoɓ nun-ε na re mbay ká tul naari. ¹⁴ Báy faa Vi-e na ze, ka tinake naari saa bil hurusuo feyaa ká mgba naari ba koy, a nda buma ká tul feyaa naari.

Zezu Kriſi ba mbay tul ferri riw bele

¹⁵ Ngerewuru ká nzoɓ ko ni báy nun ya na, *Kriſi yaa fe dfaa be ha nzoɓ kóke ni. Kriſi na ba titire nzoɓ ká

do pola dεkre roo, ferri riw bele do báy*, ¹⁶ bay ñi le, báy faa be na ze, Ngerewuru dáake ferri riw bele ká nulue ndaw, tusiri key ndaw, ferri ká nun ko ndaw, ferri ká nun ko ya hoy kara ndaw pi. Ka dfaa wururi ká i kaw tul karingaw mbay bari ndaw, hurusuo ká kal tul hurusuo hawri ndaw, temri ká re mbay ndaw, roo hurusuo ká re tul nzoɓri ndaw pi. Ba tusue ki, ferri riw bele na do báy faa be, a do ba fe riŋ dika be. ¹⁷ Be ki ze ka ba titire nzoɓ ká do pola dεkre ká tul ferri riw bele; taambol be na ze ferri dõke báy zadε.

¹⁸ Be na, ka ba mbay tul nzoɓ mbika lawri ká i mbu tul ki riw bele, a bari laa le, i do munu ba sũo-ε. Ka ba saŵ káw báy kumnun; a ba titire nzoɓ ká tji saa sakra nzoɓ huderi, bay haŋa bo ka do pola ba ngere tul ferri riw bele, ¹⁹ bay ñi le, Ngerewuru hii bay haŋa fe dfaa feri riw bele ká do bil law-ε na, ka dfaa puo ká bil law Vi-e. ²⁰ Roɓay, báy faa be na, ka hii bay haŋa ferri riw bele na i zúo ziŋ ni. Báy faa sím Vi-e ká uo ká tul puu say hud na, ka dfaa ha dεkeke dõke sakra be báy ferri riw bele ká tusiri key ndaw, nulue ndaw pi.

²¹ Baarĩ hoy kara, pola lew na ì do fal kpaŋ Ngerewuru. Í ba nzoɓ tul ngani feri bay tul kér bay baarĩ ká ndaya ká ha rĩ dáake ferri ká ndaya na.

* 1:15 1.15 Báy nzaa gerek le, baa mii: «leɗ pol».

22 A le, timbede key na, bay faa Vi-e ka pɔŋ sùo-ε hɔ huɔ na, ka daa ha ri zuo zin ni, a ha ri do pol-e bay law ka *taŋ kaɔ kaɔ, taŋ em ndaw, roo bay kara ti tul-ri mbaa ndaw pi. 23 A roo le, do ndad bamba bay haŋa ri do tul tusue bay ka do bil Bay Kere na, a i bar saw ka di. Fe ka i daa law-ri te di nzokdo ba die bay nam ka i laake Bay Kereke na, i ha nzoɔ mbijw mini kara ka daa ha ri do di di ka di ya. Bay Kereke ku na, i ka-kaake ha nzoɔri riw bele ka tusiri key. Be ze bi Pol, mi vike ba nzoɔ pedke.

Peɔ ka Ngerewuru daa zuo nduo Pol

24 Timbede key na, mi daa suoriya bay tul seke feri ka mi ko bay tul-ri. Munu ka *Krisi ko seke fe na, bi sùo-i hoy kara mi ko seke fe bay tul nzoɔ mbika lawri ka i mbu tul ki riw bele ka i do munu ba sùo Krisi na. Mi ko seke fe bay tul-ri bay oroke bie seke fe ka ton ka bil ped be ka tusiri key. 25 Ngerewuru ha mi vi ba koy ped nzoɔ mbika lawri maa bay ped ka'a pɔŋ zuo nduo-i bay haŋa mi daa bay tul baari ka i ba Zib ya na. Ka ha mi ka-kaa bay ka se tul Krisi na bay zadε ngid bele. 26 Bayke ku na, do zad muni ba die lew hoy ha nzoɔri ko ya wum, a roo le, timbede key na ka tina sawke do zad hie ha nzoɔ beri ko *taŋ kaɔ kaɔ. 27 Ngerewuru hii bay daa ha ri ko wa, mina ze

fe ka'a daa do zad muni na ba bawda fe, a ndad bamba bay tul saw nzoɔri riw bele le! Feke na ze do key: Krisi daa puo ka bil law-ri ha ri ko mii, rin dika ka Ngerewuru daa do bay tul nzoɔ beri na, baari ka i ba Zib ya na hoy kara i zin ndaw pi. 28 Be ze, buru ka-kaa Krisi na ha nzoɔri riw bele; buru baka ri a buru fere ri mbijw mbijw bay nun nzemri riw bele ka Ngerewuru ha buru, bay haŋa nzoɔri mbijw mbijw riw bele na i doke pol Ngerewuru munu ba nzoɔri ka i ngon bay faa zuo zin Krisi. 29 Sawke mini ze, mi daa sùo-i taa tom, mi ru-ruy bay bawda hurusuo ka Krisi ha ni daa ped ka bil naysuo-i.

2

1 Ba tusue ki, mi hii bay haŋa ri ko ruy ka ngon bamba tasiri ka mi ruu bay tul-ri ndaw, bay tul nzoɔ mbika law-ri ka i kaw Lawdise ndaw, roo bay tul nzoɔ mbika law hawri ka i ko mi ya robay na kara ndaw. 2 Mi ruu munu bay daake wara bo bil law-ri, ha ri zuoke ki mbijw hoy ka bil law ini. Mi hii bay haŋa ri laa tusue bay bay fe kerekeri bele na ka ta-taŋ, a i do tul-e ngo-ngon. Be ndaw roo, i maa bay tuukake fe ka Ngerewuru daa do zad muni ka pola lew ha nzoɔri ko ya na. Be ze ba Krisi, 3 be ka fe kereri riw bele ka ba nun nzem ndaw, fe koko

ndaw na, do luo-ε. ⁴ Mi baa munu bay hana ri pon faa ha nzo mbiw mini kara, ka ula ri bay nzaa raa bay hoy ya. ⁵ Ze mi do na di di zinj ri hoy kara, ker bay bi bo tul-ri banquo. Mi daa suoriya bay tul-ri, bay ji ε, i daa ferri riw bele bay faake faake, i kaw tul mbika law baari ngo-ngon banquo kpadara ka bil Kriji.

Ferri riw bele na do bil Kriji

⁶ Be mini ze, munu ka i yaa Zezu *Kriji ba Ngerembay baari na, i se simsed ka kie mii, i zuo zinj ni banquo na ndaw ro! ⁷ I bar saw ka bil Kriji ha ni mba siri nzid nzid. I ha mbika law baari ka ngon ba pola pola ka bil Kriji munu ka i fere ri bayke pola na, a i daa taambol ha Ngerewuru banquo kpadara.

⁸ I nze bay suo-ri bay hana nzo mbiw mini kara ka ula ri, a yaa ri zuo fal-ε bay nzaa ula ka gor gor hoy na ya. Fekeri ku na ba fe saw puo nzobri, mase uru saa lu wuri ka re mbay ka tusiri key hoy bo, ba fe ka uru saa lu Kriji ya. ⁹ I ko, fe daa Ngerewuru riw bele na, daa puo bay zadε ngid bele ka suo Kriji. ¹⁰ Bay faa zuo zinj ni na, i zinke ker bay, bay hurusuo, bay ferri riw bele ka uru saa lu Ngerewuru. Be na, ka ba mbay tul temri riw bele ka re mbay ndaw, tul hurusuo ka re tul nzobri riw bele ndaw pi.

¹¹ Bay faa zuo zinj ni na, Ngerewuru kinke ri ngori. Ba ngori ka nduo nzo ze kun ya. Roo ε, ba fe ka Kriji daa do bil law-ri nziiya, a naake ri saa bil hurusuo kon naysuo ka suru ri ha ri daa feyaa. ¹² Tul-ri ka i daa nduo mbii na kie mii, i voro ri mbiw hoy zinj Kriji, a i tji saa lu hud mbiw hoy zinj ni ndaw, bay ji ε, i daa law-ri bo tul hurusuo Ngerewuru ka tina Zezu saa lu hud ha ni kaw bay kumnun. ¹³ Pola lew na, i do munu ba nzo huderi, bay ji ε, i daa fe kayaya i se simsed munu ka nzobri ka i ko Ngerewuru ya. Roo ε, timbedε key na, Ngerewuru ha ri kaw bay kumnun zinj Kriji, a nda buma zinj naari ka tul fe daa yaa naari na riw bele. ¹⁴ Zad sanma bol kusolri ka daa bay bo tul naari, bay bay mbol ka do tul naari na, ka naa ngid bele a bumra baykeri bay hud Kriji ka tul puu say hud, a bieke hurusuo-eri kpukdu kpukdu. ¹⁵ Ka zadε ku na, ka haw yum ka tul temri ka re mbay, bay hurusuori ka re tul nzobri na riw bele, a daa saho bo nun-ri ka nun ruo nzobri, a mba tul-ri bay hud Kriji ka tul puu say hud.

¹⁶ Munu zu ε, i ha nzo mbiw mini kara ka daa bay bo tul-ri bay tul fe ka i su, mase bay tul fe ka i nzo na ya. I ha nzo mbiw kara ka suru ri bay daa nam suoriya bari, mase sie tji fewri, bay

nam mgbaka taram bari ya ndaw pi*. 17 Fe nuri riw bele ku na ba tem feri hoy ka kie fe tusue ka'a vi vuku. Roo le, suo fe na ba Kisi. 18 Nzobri ka i daa suo-ri ba nzob din tul-ri, a i ruo led nzaapedri ka nulue na, i pon faa ha ri daa bay bo tul-ri ha ri mbroke fe daa bari ya. Bari nzobkeri ku na, i daa law-ri bo tul feri ka tina nun ha ri hoy. Ker bay bari ka uru saa bil law-ri na, daa ha ri sii suo-ri tan feke. 19 Bari na, i zuo zin Kisi ka ba mbay tul na mbaa. Be na, ka daa ha nzob mbika lawri riw bele mgba ki mbijw hoy munu ka naysuo bay njwri bay zad dokmakeri mgba ki bay kere, a ngon ba pola pola munu ka Ngerewuru hii.

20 Baari na, i hu zin Zezu Kisi. Be mini ze, wururi ka i re mbay ka tusiri key na do bay hurusuo ka tul-ri mbaa. Waa, daa mina ndaw roo, i ha ri suru ri ha ri din tul-ri i daa fe ri fe ka i ba nzob tusiri key bay le woo? Daa mina i daa vu mbom bo tul bay baa bari ka mii: 21 «Mu mbi fe key ya, mu lie fe ku bay nzaa-a ya, a mu zaa fe ni key bay nduo-o ya» le? 22 Fe nuri riw bele ku na, zadka nzob su le, daa fe mbijw zin ni ya. Zad sanmakeri bay fe ferekeri

ku na uru saa luo nzob hoy. 23 Zad sanmakeri ku na ri fe ka ba bay nun nzem ba tusue. Bayke hii baa mii: «I daa hurusuo-ri tan ki i ruoke Ngerewuru ndaw, din tul ndaw, a i san suo-ri ngi-ngi ndaw pi.» Roo le, fekeri ku na, i do bay hurusuo mbijw ka bay soko nzob ha ni mba suo-e ka tul kon fe naysuo ya.

3

Nzob ka hu zin Kisi na ba nzob fe

1 Baari na, munu ka i hu zin *Kisi i tii saa luo hud zin ni mbijw hoy i kaw bay kumnun na, i nzaa feri ka nulue, zad ka Kisi kaw di ka tundo hodo Ngerewuru. 2 I daa law-ri nzokdo ka bo tul feri ka do nulue bo, feri ka tusiri key ya, 3 bay ji le, fe ka tusiri key na, i ba nzob huderi ro ka di, a kaw bay kumnun taa tusue baari na mu suo-e ka luo Kisi. Ba fe ka Ngerewuru daa do bay tul-ri. 4 Saw kaw bay kumnun taa tusue baari na, be ze ba Kisi. Zadka'a yi a tina suo-e na, baari hoy kara i tina suo-ri zin ni, a i zin rin dika zin ni mbijw hoy.

5 Munu zu le, kon feri ka tusiri key na, i ha ni ka hu ka bil law-ri. Daa nun pie ndaw, daa fe im ndaw, taka

* 2:16 2.16 Bay faa zuo zin Kisi na, bay naa ka tul naari, a naa zinikeri hurusuo bay haw yum ka tul hurusuo hawri riw bele. Naa seri sie fe ki bod munu ka ba zad sanmari ka se tul fe sumri, mase fe nzokori, mase nam suoriyari na nde tul fe ka Kisi daa na roo, bay ndadke ka nun Ngerewuru ya. Ka bil Kisi na, naa dori bay feri riw bele ro.

mgbáy bapibi ndaw, d́áa kón ferí ndaw, rɔɔ kókɔ nun fe ká ba wuru ká nzobri kof ndaw na, ì h́a fekeri ku na ka hu mburuk mburuk ká bil law-rì. ⁶ Bay tul fe kaayari ká munu ku na ze an here Ngerewuru zuo tul nzobri ká i d́aa tul ngonɔ zinj ni. ⁷ Baarì hoy kara, zadka feyaakeri re mbay ká tul-rì kɔb báy na, ì se simsed munu na ndaw. ⁸ Roo le, timbede key na, ì pón fal fe kaayari key na riw bele ba fal: law fáa ndaw, d́áa nun sji ngaw ngaw ká tul nzob ndaw, rɔɔ law ndaya ndaw pi. Tjiri nzob ndaw, kókɔ bayri ndaw na, ì h́a ni ka tji ká nzaa-rì mbijw ya ndaw. ⁹ I baa bay baylu h́a kji ya, bay ji le, ì naa táw fe naysuo báy fe dáakeri na ba fal, ¹⁰ a í vi ba nzob fie ro. Nzobke ku na yaa fe d́aa Ngerewuru Nzob D́aa ni h́a ni fere ni ba pola pola, h́a ni tuu ni *tan kad kad. ¹¹ Munu zu le, Ziɓ, mase nzob ká ba Ziɓ ya hoy kara tiya ndaw, nzob *kúnj ngori, mase nzob ká kunj ngori ya kara tiya ndaw, nzobri ká i ìm saw ri ndaw, nzobri ká i nze nzob ya kara tiya ndaw, koy nzob, mase nzob ká kaw báy tul-e kara tiya ndaw pi. Fe ká ndaf bamba tasiri le, ba Krisi ká do tul ferí riw, a do bil law-rì riw bele.

¹² Baarì na, ì ba nzob taa Ngerewuru ká'a náa rì zuo bod ba taa be, a kɔ rì ba nzob nun-ε. Munu zu le, ì kɔ nun síe kji ndaw, í d́aa law

kere zinj kji ndaw, í d́inj tul-rì ká saw bal kji ndaw, í se yudufu ka zinj kji ndaw, a í iki law-rì ká tul kji ndaw pi. ¹³ Zadka nguri sùo do sakra baarì le, ì suu law-rì ká tul kji, a í nda bumake zinj kji. I nda buma ka zinj kji munu ká Ngerembay nda buma zinj rì. ¹⁴ Robay, fe ká ndaf bay d́aa báy na, ba mgbaka ini zinj kji, bay ji le, sal inike na sijn rì zuo kji mbijw hoy riw bele. ¹⁵ I h́a dekeke taa Krisi ka re mbay ká bil law-rì, bay ji le, bay káw dekeke key na ze Ngerewuru díke rì ha rì vi ba nzob ká mbijw hoy. I d́aa taambol h́a ni banɔ. ¹⁶ I h́a bay Krisi báy ndadikeri riw bele na, ka d́aa puo ká bil law-rì. I fere kji fe, a í b́aka kji báy nun nzemke. I d́i sim h́a Ngerewuru báy bil law-rì riw bele: sim pisi ndaw, sim ká Tem Law Pie ha rì ndaw na, ì háke ni taambol. ¹⁷ Fe ji ji ká ì d́aa, ze ba na bay b́aa baarì, mase fe d́aa baarì hoy kara, ì d́aa báy rinj Ngerembay Zezu a í dáake taambol h́a B́aa Ngerewuru báy faa be.

Káw nzob mbika law-rì ká sakra kji

¹⁸ Máyri, ì d́inj tul-rì ká pol waa baarì; be ze ba fe d́aa máyri ká i ba taa Ngerembay na. ¹⁹ A baarì warari laa le, ì kɔ máy baarì ba nzob nun-rì, a í h́a nun-rì ka sji ngaw ngaw ká tul-ri ya. ²⁰ Baarì ledri le, ì d́aa vu mbom ká bo tul nzob mbónri ká tul

feri riw bele, be ze ba fe ká rii law Ngerembay. ²¹ A baarĩ bǎa ledfri laa le, ì túf nun vu baarĩ báy bay ya ká law-ri a sǎa.

²² Baarĩ koyri, ì daa vu mbom ka bo tul bǎa gaŋ baarĩ ká tusiri key ká tul feri riw bele. I daa ped ha ri bay doko ká i do fal-rĩ kek ku hoy bay ndádke ká nuri ya, roo le, ì daa ped baarĩ na báy law mbijw ká *taŋ kad kad bay tul vu mbom ká ì daa bo tul Ngerembay. ²³ Ze ba na ped j̄i j̄i hoy ì daa kara, ì daa báy bil law-rĩ riw bele rii fe ká ì daa ped hǎ Ngerembay bo, hǎ nzoḅ hoy ya. ²⁴ I ko ndaw, Ngerembay a púo rĩ fe kere ká'a daa do bay tul nzoḅ taa beri na. Bǎa gaŋ baarĩ taa tusueke ká ì daa ped hǎ ni na ze, ba *Krisi. ²⁵ Nzoḅ ká daa ndaya le, a zĩŋ feke maa tulle ndaw, bay j̄i le, Ngerewuru naa nun nzoḅ mbijw ya.

4

¹ A baarĩ gaŋ tul koyri laa le, ì mgba koy baarĩ na báy kere, í ha ri fe ká do bay tul-ri na báy faake, bay j̄i le, ì ko ndaw, baarĩ hoy kara, gaŋ tul-rĩ kaw nulue suku d̄i ku.

Pol bo yu-eri bay tul nzaa bay kere báy simsed kere

² I daa nzaa bay kere baŋguo, í káw báy nzaa bal-rĩ kekeke, a í dáake taambol hǎ Ngerewuru. ³ I daa nzaa bay kere bay tul buru ndaw, bay haŋa Ngerewuru ka pón faa hǎ buru ka-káa bay be

ká do zad muni ká se tul *Krisi na hǎ nzoḅri. Bay tul bayke na key ze, i mgbáke mĩ naa hul sal. ⁴ Munu zu le, ì daa nzaa bay kere bay tul-i bay haŋa mĩ bǎake bayke na ka táŋ kad kad ba kele hǎ nzoḅri laa, munu ká ba ped bi ká bay haŋa mĩ daa na.

⁵ I se simsed báy nun nzemke ká sakra nzoḅri ká i daa law-ri bo tul Zezu Krisi ya na. Zadka faa daa kere zĩŋ ri do d̄i le, ì daa. ⁶ Bay ká t̄ji saa nzaa-rĩ na, ì hǎ ni t̄ji báy kusol kere a huoyudufu, a ba kusol ráa bay. Be ndaw roo, ì kókoke faa ȳiŋra bay hǎ nzoḅ hǎa hǎa kara báy faake báy.

J̄ro bie soko ká Pol hii hǎ yu-eri ká Kolos

⁷ Yu naari Tisik ká náa kóri ni ba nzoḅ nun naari, a ba bǎw ped bi ká bil ped Ngerembay na, a vǎa loko soro bay ká se tul-i na riw bele ha rĩ laa báy. Be na, ped daa be do báy faake. ⁸ Be ze mĩ pie ni bay haŋa ni ka se a vǎa lo soro bay buru ha rĩ laa, a ȳi a hũoke law-rĩ. ⁹ Mĩ pie ni báy yu naari Onezim ká buru ko ni ba nzoḅ nun buru, ká ped daa be do báy faake, a ba nzoḅ taa baarĩ ndaw na se zĩŋ ni mbijw hoy. Bari na ze, i vǎa loko soro feri riw bele ká kal ká luoburu key na ha rĩ laa.

¹⁰ Arisitak ká naa hul sal zĩŋ mĩ mbijw na, hii soko hǎ rĩ. A Marki ká ba vu bǎa Barnabas na hoy kara hii soko ha rĩ ndaw. Be na, mĩ baa bay be ha rĩ laa pola

ɔɔɔ ro. Zafka'a t̃i luo-r̃i ɛ, ì mgb̃a ni ba s̃uò-r̃i báy kere. ¹¹ Zezu ká i d̃i ñi ba Zustus na hii soko ha r̃i nd̃aw. Ba bele b̃ari Zifri ká say key na h̃oy ze, i mbi law-ri i d̃aa ped̃ z̃iñ m̃i h̃a nzobri kóke mii, Ñgerew̃uru ba nzob ká re mbay. Bari na ku ze i ba nzob huo law-i.

¹² Epafaras ká ba nzob baar̃i na kara hii soko ha r̃i nd̃aw. Be na, ka ba nzob ped̃ Zezu *Krisi, a d̃aa nzaa bay kere ng̃o-ng̃oñ bañguo kpad̃ara bay tul-r̃i, bay haña r̃i mgb̃a mbika law baar̃i báy kere, í vi ba nzobri ká i ng̃oñ kpay kpay ká d̃i, a í d̃aa fer̃i riw ká law Ñgerew̃uru hii. ¹³ M̃i báa nasi bay be ha ri: be na, ka d̃aa s̃uò-ε taa tom ng̃ji bamba tasiri bay tul-r̃i nd̃aw, bay tul nzob Lawdiseri nd̃aw, r̃oo bay tul nzobri ká Erapoli nd̃aw. ¹⁴ Luku ká ba nzob haña sawpuu ká buru k̃o ni ba nzob nun buru báy Demas na, i hii soko ha r̃i nd̃aw.

¹⁵ I hii soko h̃a yu naari riw bele ká i kaw Lawdise nd̃aw, r̃oo Nimfa báy nzob mbika lawri ká i mb̃u tul k̃i ká puo be na h̃a m̃i. ¹⁶ Zafka ì k̃ji mbede ká m̃i d̃aa ha r̃i key na ɛ, ì nzaa faa kpuru í píeke h̃a nzob mbika lawri ká i mb̃u tul k̃i ká Lawdise na ha ri k̃ji z̃iñ r̃i nd̃aw, r̃oo baar̃i h̃oy kara ì k̃ji taa b̃ari ká m̃i píeke ha ri na faa mb̃iw munu nd̃aw pi. ¹⁷ I b̃aa h̃a Arisib̃ h̃a ni ka k̃o-kóm̃ ba tul ped̃ ká

Ñgerembay p̃oñ zuo nduo-ε na, h̃a ni ka d̃aa ɔ báy zad̃e. ¹⁸ Ká zad̃ ni key na, ba bi Pol k̃i ro ze m̃i vbie mbede na báy nduo-i, mí h̃iike soko ha r̃i. I ỹiñra m̃i bay hul sal ká m̃i naa d̃i key na ya. Ndad̃ bay haña law huoke Ñgerew̃uru ka sád̃ z̃iñ r̃i.

1 Tesalonikri Titire mbede ká Pol daa / ha nzo mbika lawri ká Tesalonik

*Bay ká se tul ferri ká do bil
mbede ni key*

Mbede key na Pol daa ha nzo mbika lawri ká i ba nzo fieri ká be k̄i ka ba nzo d̄aa ha ri mb̄u tul k̄i ká Tesalonik, n̄ger̄epuo luye ká kuđu zađ ká Maseduwañ. Fal zól be ká d̄i na, ka pie Timote se luo-ri, a ȳi Timote ká'a lo soro bay nzo mbika lawri ká i mb̄u tul k̄i i do báy kere na báȳi le, Pol daa mbede key na a dáake taamból ha N̄ger̄ewuru bay tul súu law ká tul mbika law bari ndaw, law ini ká i d̄oke, báy lawri ká i daa nzokdo te tul N̄ger̄ewuru ndaw pi.

Ka leke bay vbiw nzo haneri ká se tul ȳi N̄ger̄embay. Nzo mbika lawri ká Tesalonik daa lawri te d̄i mii, N̄ger̄embay na a ȳi kod̄ hoy. Roo le, munu ká'a ȳi a vi ya báy na, i vbi-vbiw mii: síe ha ndaw roo N̄ger̄embay na a ȳi a vi le? Mase, nzo mbika lawri ká i hu pola, roo Zezu a ȳi a vi na wa, a doko mina ro bay tul-ri le?

Pol baa ha nzo mbika lawri bay haña ri ko ta-tañ mii, N̄ger̄embay na a ȳi a vi

na k̄i, le, nzo mbika lawri riw bele i káw z̄iñ ni mb̄jw hoy. Ká bay gíyanke namke na, N̄ger̄ewuru hii bay haña ri daa ped̄ bari na nun-ri ka ba pola báy suoriya.

Maa bayri ká do bil-e
Taamból báy pisi
N̄ger̄ewuru: 1-3
Simsed ká rii law
N̄ger̄ewuru: 4.1-12
Ȳi N̄ger̄embay: 4.13-5.11
Ped̄ d̄aa nzo mbika lawri,
báy s̄iñ tul bay: 5.12-28

Soko ká Pol hii ha ri
¹ Bi Pol, roo Silas*, báy Timote ndaw na, buru daa mbede key na ha r̄i baar̄i nzo mbika lawri ká i mb̄u tul k̄i ká Tesalonik, baar̄i ká i zuo z̄iñ Baa naari N̄ger̄ewuru báy N̄ger̄embay Zezu Krisi. Ndad bay haña law huoke báy d̄ekeke N̄ger̄ewuru ka sád z̄iñ r̄i.

*Mbika law báy simsed
nzobri ká Tesalonik*

² Buru daa taamból ha N̄ger̄ewuru ban̄guo kpadara bay tul-r̄i riw bele, a búru ker se tul-r̄i ban̄guo ká bil nzaa bay kere buru. ³ Ká pol Baa naari N̄ger̄ewuru na, buru ker se tul mbika law baar̄i ká daa ped̄ ndaw, bay law ini ká i d̄oke ká daa ha r̄i dáake ped̄ ngo-ngoñ ndaw, roo báy law-r̄i ká i daa nzokdo te tul N̄ger̄embay naari Zezu *Krisi ká daa ha ri súuke law-r̄i ndaw na.

* **1:1** 1.1 Silas mase Silvin na, ba riñ ká mb̄jw hoy. Báy nzaa gerek le, ba Silvin, a báy nzaa eboro laa le, ba Silas.

4 Baarì yu bururi ká Ngerewuru kò rì ba nzob nun-ε na, buru kò mii, Ngerewuru nan rì ha rì ba nzob taa be, ⁵ bay ji le, káa Bay Kere Krisi ká buru kaa ha rì na, ba bay ká tji ká nzaa buru hoy ya, roo le, ba bay ká tji báy hurusuo, báy faa Tem Law Pie, roo búru kò ta-tan ndaw mii, ba tusue bay. A baarì kara ì kò simsed buru ká sakra baarì báy nun-rì; buru daa munu bay sókoke rì. ⁶ Baarì kji hoy kara ì mboro simsed buru báy simsed Ngerembay. Ze nzobri daa rì kò seke fe ngji bamba bay tul Bay Kere Krisi ká ì yaa na hoy kara, ì yaa bayke báy suoriya ká Tem Law Pie ha rì na. ⁷ Be ndaw roo, ì víke ba nzobri ká ì kie simsed baarì ha nzob mbika lawri riw bele ká kufu zad ká Maseduwān báy Akayi na i kò í mbóro. ⁸ Ba tusue kji, Bay Ngerembay na, uru ká luor-rì a tji kufu zad ká Maseduwān báy Akayi hoy ya, roo le, law-rì ká ì daa bo tul Ngerewuru ká bayke yaa zad kpol kpol riw bele na, daa ha buru se síe loko soroke mbáa. ⁹ Nzobri riw bele lo soro faa ká ì mgbake buru ba sùor-rì báy nam ká buru dōke sakra baarì, roo faa ká ì pōnke púo wururi í fere sùor-rì ba luor Ngerewuru bay daa ped ha ni, be ká'a ba Ngerewuru tusue, Nzob Káw Báy Kumnun, ¹⁰ bay gíyanke Vi-e ká'a úru saa nulue. Ba

be Zezu ká Ngerewuru tina ni saa luor hud ha ni yaa naari ká tul here be ká'a bóko tul nzobri báy nam ká'a ví vuku na.

2

Ped Ngerewuru ká Pol daa ká Tesalonik

¹ Yu bururi, ì kò báy sùor-rì ndaw, sed buru ká luor-rì na, buru se gor hoy ya. ² I kò ndaw, pola roo bay haña buru se luor-rì na, nzobri ká Filib rad buru, í daa nun buru tuo síe bamba. Ze nzobri ngji bamba tun buru ngereñ báy sed buru ká luor-rì na kara, Ngerewuru ha buru hurusuo, a daa wāra bo bil law buru bay haña buru káake káa Bay Kere ká uru saa luor-ε ká se tul *Krisi na ha rì. ³ Bay Kere ká buru ka-káake búru díke rì na, bayke to faa ya ndaw, kér bay ndaya kara do bil law buru ya ndaw, búru nzaa faa úla nzobri ká dí ya ndaw; ⁴ roo le, buru baa banquo munu ká Ngerewuru hii, bay ji le, ba be kji ze ka kò buru maa, a pōñ pedke zuo nduo buru. Buru nzaa faa bay ndád ká nun nzob ya, roo le, bay ndádke ká nun Ngerewuru, be ká'a ba nzob békle fe ká do bil law nzob.

⁵ I kò ta-tan ndaw, báy nam ká buru dōke sakra baarì báy na, buru baa bay ba mbjw báy nzaa ráa bay ya ndaw, a búru ker bay ká bay baa bay zinke fe ká luor-rì ba mbjw ya ndaw. Ngerewuru ba nzob

bay nasike. ⁶ Buru na, buru nzaa faa bay haɲa nzobri pisi buru ya: ká luor-ri ya ndaw, luor nzob kiri ya ndaw pi. ⁷ Buru ba nzob ndáy nzaaped Kriisi. Sawke mini ze, buru do báy faa ká bay réke mbay ká tul-ri, roo le, buru daa munu ya. Buru se búru kaw sakra baari dekeke munu ká máa led kó-kóm ba tul vi-eri a koró ri báy kere. ⁸ Munu ká buru kó ri ba nzob nun buru na, buru do di ya bay ka-káa Bay Kere Ngerewuru ká se tul Kriisi hoy ha ri ya, roo le, buru mbi sùo buru ha hud bay tul-ri, bay ji le, buru hii ri bamba! ⁹ Yu bururi, ped ká ngon bamba ká buru daa sùo buru taa tom búru taa ká di podó podó na, i yinjra ya ba tusue! Buru daa ped na bisie báy sun bay bá soba nzob mbijw ká sakra baari ya. Be ze buru káake káa Bay Kere Ngerewuru ká se tul Kriisi na ha ri.

¹⁰ Fe ká buru daa na, i ba nzob bay nasike, Ngerewuru kara ndaw. Simsed buru ká sakra baari nzob mbika lawri na, ba simsed ká *tan kad kad, a do báy zadε. Nzob mbijw mini kara maa bay daa bay bo tul buru ya. ¹¹ I ko ndaw, buru daa zin ri mbijw mbijw riw bele munu ká baa led daa zin vi-eri. ¹² Buru bo ri, búru gól ri, róo búru suru tigbaa-ri banquo bay haɲa ri se simsed munu ká Ngerewuru hii, be ká'a di ri na, bay haɲa ri vi ba nzobri ká'a re mbay ká tul-

ri a i do bil rin dika zin ni mbijw hoy.

¹³ Buru daa taambol banquo ha Ngerewuru na robay, bay ji le, zadka buru ka-káa Bay Kere Ngerewuru ká se tul Kriisi ha ri na, i laa bayke i yaa bo bil law-ri báy kere, a i ko ba bay baa nzobri hoy ya, roo le, ba Bay Ngerewuru. Bayke na do ba Bay Ngerewuru ba tusue ki. Be ze a daa ped báy hurusuo ká bil law baari ká i daa law-ri bo tul Zezu Kriisi. ¹⁴ Yu bururi, baari na i mboro fe daa nzob Ngerewururi ká i daa law-ri bo tul Zezu Kriisi ká i mby tul ki ká zadri bod bod riw bele ká kudú zad ká Zude, bay ji le, baari kara nzob puo baari daa nun-ri tuo sie munu ká Zibri daa zin nzob mbika lawri ká kudú zad ká Zude na. ¹⁵ Ba bari Zibri na ze, i i nzob haneri ká i ba *nzob yaɲa bayri saa nzaa Ngerewuru, i i Ngerembay Zezu, a i niiri buru kad kad i daa nun buru tuo sie. I ba nzobri ká i rii nun Ngerewuru ya a i ba nzob tul ngani nzobri riw bele. ¹⁶ I haa buru faa bay haɲa buru ka-káa Bay Kere Kriisi ha nzobri ká i ba Zib ya na ha ri zinke pam ya. I daa munu banquo, be ze i daake feyaa nde tul ki a ngji ba pola pola kpuru mini ndaw róo here Ngerewuru tódo bo tul-ri báy.

Pol daa kon kóko nzobri ká Tesalonik ba ki

¹⁷ Yu bururi, báy nam ká náa walkeri ki ká bole di

ndji na (náa kóri kị ya hoy kara, law naari bo tul kị banɔ kpadara) kɔn kóko rị daa buru lok lok ha buru daa hurusuo buru tun kị, a búru nzaa faa bay vaa kóko rị ba kị. ¹⁸ Be ze, buru hii bay yji se luo-rị, a bi Pol na, mĩ nzaa faa ba mbjw mase ba sidiri munu bay séke, roo le, *Satan haa faake báy. ¹⁹ Waa, nzob veri báy roo i do ba fe daa law buru nzokdo te tul-ri, mase ba fe suoriya buru, mase ba taguba rin dika ka ha buru kawke rika na le? Waa ba baari ka i doko pol Ngerembay naari Zezu báy nam ka'a yji a vi na ya le woo? ²⁰ Ba tusue kị, ba baari na kị ze i ba fe ndaka giri suo buru ndaw, fe suoriya buru ndaw pi.

3

¹⁻² Sawke mini ze, zadka buru kaw kpuru tan laa soro bay baari, a búru maa bay iki law búru ka di mbaa na, buru mbi nzaa buru bay pie Timote se luo-rị, a pɔɔ buru ka sidí key laa le, buru kaw Aten huo buru. Be Timote na ka ba yu naari, a ba baw ped Ngerewuru ka'a ka-kaa Bay Kere ka se tul *Krisi. Buru pie ni bay haɔa ni ka vaa daa wara bo bil law-rị ha rị ngónke ka bil mbika law baari, ³ bay haɔa bo, daa nun tuo sie ka tji tul-rị timbede key na, ka lan mbika law nzob mbjw ka sakra baari ku ya. Baari

suo-rị kara i ko ta-tan ndaw, kiri daa nun tuo sie ka mini key na, ba fe ka Ngerewuru ha faake do bay tul naari. ⁴ Tusueke le, báy nam ka buru kaw zin rị koɔ robay na, buru baa ha rị mii, fe daa nun tuo sie a tji tul naari, a le, fekeri tji na kị. Ba fe ka i ko ta-tan ndaw ro. ⁵ Sawke mini ze, munu ka mĩ maa bay iki law-i bay kawke kpuru ya na, mĩ pie Timote ba luo-rị bay laake soro mbika law baari, bay ji le, mĩ daa hje ka bil law-i mí baa mii, ko ya le, ngeretemndaya lie law-rị ha ped ka buru daa ka luo-rị pola na do ba fe ka gor hoy.

⁶ Roo le, timbede key ka Timote yji saa luo-rị a vi luo buru key báy bay kere, a lo soro bay ka se tul mbika law baari ka i do tul-e banɔ kpadara, báy ini ka i mgba zin kị na ha buru laa. Ka baa ha buru mii, i ker bay se tul buru banɔ, a kɔn kóko buru kara daa rị lok lok munu ka buru kara, kɔn kóko rị daa buru munu ndaw na. ⁷ Be ze yu bururi, ka bil kóko seke fe bururi riw bele, báy fe law sekeri riw bele ka tji tul buru na, zadka Timote vi lo soro mbika law baari ka i do tul-e banɔ ha buru laa na, daa ha law buru huo buru mgbalak. ⁸ Ba tusue kị, munu ka i mgba mbika law baari ngon-ngo i zuo zin Ngerembay na, timbede key law buru

nda siri fɔɔ hɔ hɔ buru kaw báy kere! ⁹ Buru d́aa mina ze bay d́aa taambɔl hɔ Ngerewuru bay tul bawda suoriya ká buru zɪŋ bay tul-rì ká pol-e na le woo! ¹⁰ Suŋ báy bisie na, buru d́aa nzaa bay kere ŋɔ-ŋɔŋ bay haŋa ni ka mgbúda faa hɔ buru vaa kɔ rì, a búru kíe rì bie feri ká tònŋ ká bil mbika law baarì na*.

¹¹ Ndad́ bay haŋa Baa naari Ngerewuru kí sùo-ε báy Ngerembay naari Zezu, ka† léke faa hɔ buru se búru vaa kɔ rì ba kí! ¹² Ndad́ bay haŋa Ngerembay ka hɔ ini ká i mgbá zɪŋ kí, rɔɔ í mgbá zɪŋ nzobri riw bele ndaw na, ka káy tul kí ba pola pola hɔ ni maa báy ini ká buru mgbá zɪŋ rì. ¹³ Be ndaw rɔɔ, ka'a haŋa rì hurusuo ha rì vi ba nzobri ká *taŋ kad́ kad́ taŋ bay ká do tul-rì ká nun Baa naari Ngerewuru báy nam ká Ngerembay naari Zezu a ví báy nzobri riw bele ká i ba taa be‡. Amem! Ndad́ bay haŋa ni ka do munu na kí!

4

Simsed́ ká rii law Ngerewuru

¹ Be ze yu bururi, bay séke simsed́ ká rii law Ngerewuru na, i fere ká luo buru báy nam ká buru d́oke

luo-rì hoy. Simsed́ke na kí ze i se ro ku, roo le, kódf ŋguo hoy, buru vbi rì báy rin Ngerembay Zezu bay haŋa rì se nun-rì ba pola, ² bay jì le, baarì na i kɔ ndaw, ba fe fére ká buru yaa saa luo Ngerembay Zezu a búru fere rì. ³ Fe ká Ngerewuru hii na, ba haŋa rì vi ba nzobri ká *taŋ kad́ kad́ ká nun-ε. I nze báy sùo-rì ká bay d́aa fe lɔɔ. ⁴ Ndad́ bay haŋa nzob́ haa haa ká sakra baarì na, ka kɔ faa kóɔ sùo-ε bay káw zɪŋ máy be báy kere, báy faa ká do báy zadé ká nun Ngerewuru ndaw, nun nzobri kara ndaw. ⁵ Ka ti pónŋ sùo-ε hɔ kɔn fe naysuo kuɔ ni munu ba nzobri ká i tuu Ngerewuru ya na ya. ⁶ Ká bil fe nuri ku na, ndad́ bay haŋa nzob́ mbjw mini kara ka d́aa kaaya zɪŋ yu-ε, mase a d́aa fe d́aa riiba zɪŋ ni ya, bay jì le, nzobri ká i d́aa kɪri feyaa ká mini key na, Ngerembay a púo ri mbolke munu ká buru baa bayke ha rì a búru baka rì ká d́i na. ⁷ Tusuke le, Ngerewuru d́i naari bay haŋa náa d́ari fe d́aa lɔɔ ya, roo le, bay haŋa náa káwri ba nzobri ká taŋ kad́ kad́ ba taa be. ⁸ Be ze, nzob́ ká tuŋ fe fére ká buru fere rì key na ŋgerenŋ le, ba nzob́ ze ka tuŋ ni ŋgerenŋ ya, roo

* **3:10** 3.10 Pol tji d́ul saa Tesalonik bay tul Zibri ká i hii bay ika ni. Sɔwke ze ka kíeke ri titire feri ká se tul mbika law hoy. Be ze ka hii bay yji se luo-ri bay kíe ri bie feri ká tònŋ ká bil mbika law na. † **3:11** 3.11 Nzob́ d́aa mbede key na, ka baa bay se tul Ngerewuru báy Zezu Krisi ba nzob́ ká mbjw. ‡ **3:13** 3.13 Ká zad́ ni key na, nzob́ ndáy bay haneri ker mii, Ngerembay Zezu a ví báy led́ nzaaped́ feri riw bele.

le, ba Ngerewuru ka ha ri Tem Law Pie na ze ka tun ni ngeren ku.

⁹ Yu bururi, bay ka se tul mgbaka ini ka sakra ki na, ba fe ka i se sie hanja nzoɔ daa mbedeke ha ri mbaa, bay ji le, ba Ngerewuru ki ze fere ri faa mgbaka ini zinj ki. ¹⁰ Be ze ba fe ka i daa banɔɔ zinj yu baari riw bele ka kuɔu zad ka Maseduwan riw bele ndaw ku. Roo le, buru kod ri bay hanja ri daa nun-ri ba pola roɔbay. ¹¹ I nzaa faa kaw dekeke, i daa suo-ri nduo bil fe nzoɔ hawri ya ndaw, i daa ped suo-ri ki i zinke fe sum i holke suo-ri, munu ka buru mbi nzaa buru ka di ha ri pola na. ¹² Be ndaw roɔ, i ba soba nzoɔ mbij ya, a nzoɔri ka i tuu Ngerembay ya na i ko le, i daake mbay bo tul-ri bay.

Bay ka se tul nam yi Ngerembay

¹³ Yu bururi, bay ka se tul nzoɔ huɔeri na, buru hii bay hanja ri laa sawke ta-tan, bo i daa sie ngji bamba tasiri munu ka nzoɔ hawri ka i ker i baa mii, nzoɔ hu le, hu wum ki zu bo, nzoɔ ka bay daa law te tul-e nzokɔo na tiya na munu ya. ¹⁴ Naa kori ba tusue ki mii, Zezu na hu, le, Ngerewuru tina ni saa luɔ hud. Be ze, naa kori ndaw mii, Ngerewuru ka tina Zezu saa luɔ hud na, nam ka Zezu a yi a vi na, nzoɔri riw bele ka i hu ka bil mbika law na, Ngerewuru a tina ri saa luɔ

hud faa mbij munu ndaw ha ri kaw bay kumnun zinj Zezu.

¹⁵ Tusueke le, munu ka Ngerembay fere buru na, buru baa ha ri: naari ka naa kawri bay kumnun kpuru ti sie yi be na, naa ti mbikari bal naari to pola bay suo nun-ε ha bari ka i hu na kpay ya mban. ¹⁶ Namke ku na, Ngerewuru a ndaka tul fe ken, le, kusol mbay tul led nzaapedri ka nulue a mgbaka belen, gire tij Ngerewuru a mgbaka konɔɔ, le, Ngerembay ki suo-ε a di saa nulue bay vika. A le, bari ka i hu ka bil *Krisi na, i ti saa luɔ hud pola, ¹⁷ roɔ naari ka naa kawri bay kumnun bay na, Ngerewuru a hanja naa ururi zinj ri mbij hoy bay nduo bil sii mbam bay suo nun Ngerembay ba siya. Be ndaw roɔ, naa kawri zinj ni wum banɔɔ. ¹⁸ Munu zu le, i huo law ki bay bayri na key.

5

I kaw bay nzaa bal-ri kekeke

¹ Yu bururi, bay ka se tul nam bay saw sie ka fekeri a ti na, ba fe ka i se sie hanja nzoɔ daa mbedeke ha ri mbaa, ² bay ji le, baari ki suo-ri na i ko ta-tan mii, nam yi Ngerembay na a ti tul nzoɔri mbuda munu ka nzoɔ riiba tiike tul nzoɔri ba sun. ³ Zaka nzoɔri baa mii: «Zad do dekeke, fe

mbiw ti d'aa fe ya,» le, ka zadε ku hoy, b'ie a tji tul-ri mbuɗa munu ɓa nduo ka tun may nzoɓ uɓuɓ; le, i ti zinj faa tji dul ya. ⁴ Roo le, ɓaari yu bururi, i do bil sun tilo munu ka nzofri ka i tuu *Krisi ya na ya ka bay haɗa namke le, ka mgbun ri munu ka nzoɓ riiba mgbunke nzofri na ya. ⁵ Tusueke le, ɓaari riw bele na, i ba leɗ zad tanari, i ba leɗ bisieri ndaw. Naa b'ari leɗ sunri ya ndaw, leɗ sun tilori ya ndaw pi. ⁶ Be mini ze, naa ti naanari nam munu ka nzoɓ hawri naa ku ya. Roo le, naa kawri bay nzaa bal naari kekeke, a naa nz'eri bay suo naari. ⁷ I ko, sun ze nzoɓ na-nam, sun na ndaw ze him daa nzoɓ tuɗ, ⁸ roo le, naari ka naa b'ari leɗ zad tanari na, ndaɗ bay haɗa naa nz'eri bay suo naari ha law naari ka naa d'ari bo tul Ngerewuru bay ini ka naa mgb'ari zinj nzofri na, ka koɗo naari munu ba ngan ka koɗo nzoɓ yum ka nzaa ruy. Ndaɗ bay haɗa law naari ka naa d'ari nzokdo te tul pam na, ka koɗo naari munu ba taguba lari ka nzoɓ yum daa guba tul-e a koɗoke suo-ε. ⁹ Tusueke le, Ngerewuru di naari bay haɗa here be ze ka bo tul naari ya, roo le, ka di naari bay haɗa naa zinjri pam bay faa Ngerembay naari Zezu Krisi, ¹⁰ be ka'a hu bay naari. Ze naa h'uri na hu mase naa kawri bay kumnun hoy kara, nam ka'a

yji a vi na, naa kawri zinj ni mbiw hoy. ¹¹ Munu zu le, i huɗ law ki i so ki munu ka i daa banɗo kpadara na.

Ped d'aa nzoɓ mbika lawri

¹² Yu bururi, buru kod ri bay haɗa ri daa mbay ka bo tul bari ka i daa ped ka sakra ɓaari, bari ka Ngerembay poɗ ped zuo nduo-ri bay haɗa ri nda faa pol-ri i bo ri na. ¹³ I hje ri a i ko ri ba nzoɓ nun-ri bay tul ped ka i daa. I kaw dekeke ka sakra ki.

¹⁴ Buru kod ri bay haɗa ri baka nzofri ka simsed bari do goɓ goɓ ndaw, i huɗ law nzofri ka law-ri saa ndaw, i so nzofri ka h'urusuo-ri tiya ndaw, a i iki law-ri ka tul nzofri riw bele. ¹⁵ I ha nzoɓ mbiw mini kara ka yjinra bay ndaya ka nzoɓ daa zinj ni na ha ni suo bol-e ya, roo le, i nzaa faa d'aa kere banɗo ka sakra ɓaari ndaw, roo bay nzofri riw bele ndaw pi. ¹⁶ I daa suoriya banɗo. ¹⁷ I daa nzaa bay kere banɗo kpadara. ¹⁸ Ka bil feri riw bele ka tji tul-ri na, i daa taambol ha Ngerewuru. Be ze ba fe ka Ngerewuru hii bay haɗa ɓaari ka i zuo zinj Zezu *Krisi na i daa. ¹⁹ Tem Law Pie ka daa ped ka bil law-ri na, i mbii ni ya. ²⁰ A bayri ka i ya saa nzaa Ngerewuru na, i im ya, ²¹ roo le, i bekle baykeri riw bele i ya haɗ ka bay kere ka bo

bil law-rĩ, ²² a í nze báy sùo-rĩ ká tul k̄iri fe kaayari bod bod riw bele.

Sin tul bay

²³ Ndad̄ bay haṅa Ngerewuru ká ba nzob haṅa d̄ek̄eke haṅa nzob na, ka daa ha rĩ vi ha nzob taa be ká bil sùo-rĩ ṅgid̄ bele. Ka kóro sùo-rĩ riw bele: k̄er bay baarĩ ndaw, para nun sùo-rĩ ndaw, roo naysuo-rĩ ndaw na ka tán kad̄ kad̄ kpuru maa báy nam ȳi Ngerembay naari Zezu *Krisi. ²⁴ Be ká'a d̄i rĩ na, ka'a daa feke o báy zad̄e riw bele, bay ji e, ka do tul bay be.

²⁵ Ȳu bururi, ì daa nzaa bay kere ndaw bay tul buru. ²⁶ I hii soko lik lik haṅa ȳu naari riw bele í áwke nzaa k̄i. ²⁷ M̄i kod̄ rĩ báy rin̄ Ngerembay: ì k̄i mbede key na haṅa ȳu naari riw bele. ²⁸ Ndad̄ bay haṅa law huoke taa Ngerembay naari Zezu Krisi ka sád̄ zin̄ rĩ.

2 Tesalonikri Mbede ndeke di sidike ká Pol daa / há nzoɓ mbika lawri ká Tesalonik

Bay ká se tul ferri ká do bil mbede ni key

Mbede key na, few haneri kal ká fale taa mbijwke ku ndaw roo Pol daa bay. Láa kɛ bay kere ya ká se tul yi Ngerembay na, daa nzoɓ mbika lawri ká Tesalonik nduo kɛ roɓay. I giyan yi Ngerembay bay káw bay kumnun bari. Nzoɓ haneri do di ku ká i se kpuru i baa mii, Ngerembay na vi ro. Ká bil mbede key na Pol baa mii, pola roo bay hanja Ngerembay ka yi a vi na, Nzoɓ Mgboro be ká'a tuj Ngerewuru ngeren, a di suo-e be kɛ ba Ngerewuru na, a tji ndaw ro! Be kɛ a daa ha tji ká tul Ngerewuru ká tusiri key na se ba pola pola kpuru maa bay zafe ndaw roo Ngerembay a yi a vi bay. Be ze, do nun hanja nzoɓ mbika lawri i gedde tul mbika law bari banɗo i daa ped bari nun-ri ka ba pola, a i pon daa fe kere ya.

Maa bayri ká do bil-e

Jro bie kuj sal bay ká tul nzoɓ feyari: 1

Feri ká'a tji pola roo Ngerembay a vi: 2

Diw nzaa bay kere bay daa ped ba pola pola: 3

Soko ká Pol hii ha ri

¹ Bi Pol, roo Silas bay Timote ndaw na, buru daa mbede key na ha ri baari nzoɓ mbika lawri ká i mby tul kɛ ká Tesalonik, baari ká i zuo zin Baa naari Ngerewuru bay Ngerembay Zezu *Krisi. ² Ndad bay hanja law huoke bay dekeke Ngerewuru bay Ngerembay Zezu Krisi ka saf zin ri.

Kuj sal bay Ngerewuru ká'a doko bay nam yi Ngerembay

³ Yu bururi, buru daa taambol ha Ngerewuru. Ba fe ká do nun hanja buru daa bay tul-ri banɗo a do bay zafe, bay ji le, i daa law-ri bo tul Ngerewuru ba pola pola, a ini ká baari mbijw mbijw i mgba zin nzoɓ hawri na se ba pola pola. ⁴ Sawke mini ze, buru kara buru nda giri suo buru bay tul-ri ká sakra nzoɓ mbika law hawri ká i mby tul kɛ, a buru baa ha ri mii, i mgba ngo-ngo i daa law-ri bo tul Ngerewuru banɗo ká bil fe daa nun tuo sieri, bay koko seke ferri riw bele ká tji tul-ri na.

⁵ Fe niri key na kie ta-tan mii, fe ká Ngerewuru mbi nzi-e ká di na do bay zafe, bay ji le, fekeri ká i suu law-ri ká di na, daa ha ri vike ba nzoɓri ká i maa hanja ni ka re mbay ká tul-ri. Be ze ba fe ká i ko seke fe bayke. ⁶ Ba tusue, Ngerewuru na a daa fe bay zafe: nzoɓri ká i ha ri ko seke fe na, a

yijira seke feke daa ri. ⁷ A baari ka i ko seke fe na, ka'a haɗa law-ri nda siri fuɔ, buru kara ndaw, bay nam ka Ngerembay Zezu a yi saa nulue bay led nzaaped beri ka i ba nzob hurusuo na. ⁸ Ka'a yi ka bil rim huu ka se bilam bilam bay haɗa nzobri ka i tuu Ngerewuru ya, ka i daa vu mbom bo tul kaa Bay Kere ka se tul Ngerembay naari Zezu ya na, ha ri ko seke fe maa bay zad fe daa bari. ⁹ Fe seke ka'a tji tul-ri na, a ba bie ka'a ɔ-ɔko ya banɗo. I doko di di zinj Ngerembay ndaw, zinj hurusuo rin dika be ndaw ¹⁰ bay nam ka'a yi a vi bay haɗa bari riw bele ka i daa law-ri bo tul-e a i ba taa be na, i pisi ni a i gol rin mbay be. Baari suɔ-ri ki kara, i doko sakra nzobkeri ku na ndaw, bay ji le, kaa bay ka buru kaa ha ri na, i daa law-ri bo di.

¹¹ Sawke mini ze, buru daa nzaa bay kere banɗo bay tul-ri. Buru vbi Ngerewuru naari bay haɗa ni ka ha ri ma-maa bay simsed ka'a dike ri bay haɗa ri se na. Buru vbi ni mii, bay faa hurusuo-ε na, ka ha ri maa daa fe kereri riw bele ka law-ri hii, ha pedri ka i daa bay faa mbika law-ri na ka do bay zadε nzedem. ¹² Be ndaw roo, bay faa fe daa baari na, i daake mbay bo tul Ngerembay naari Zezu, a be laa le, a daa mbay bo tul baari ka i zuo zinj ni na. Fe niri key na, ba lere ped law

kere Ngerewuru naari bay Ngerembay Zezu *Krisi.

2

Feri ka'a tji pola roo, Ngerembay a vi

¹⁻² Yu bururi, bay ka se tul yi Ngerembay naari Zezu *Krisi bay mbu ki naari ka luo-ε na, nzob haneri baa ha ri mii, nam yi be na vi ro. Ze ba na nzob yaɗa bay saa nzaa Ngerewuru, mase nzob ka-kaa, mase nzob daa mbede ze a baake mii, ba buru ze buru baa ha ri kara, buru kod ri bay haɗa ri daa ha ker bay ka zukri ri maɗ ka di ba vaa ya ndaw, a i ha hie ka daa ri ka di ya ndaw pi. ³ I ha nzob mbijw kara ka ula ri bay kiri bayri ka mini key mbijw ya, bay ji le, pola roo bay haɗa namke ka vi na, nzobri ngi-ngji i tunj Ngerewuru mbay, roo Nzob Mgboro, be ka Ngerewuru a bie ni kpukdu kpukdu ka bil huu na a tji ndaw. ⁴ Nzob Mgboro ke na a tunj fer riw bele ka nzobri ko ba wuru bari bay fer riw bele ka i kod ri na. Ka'a mbika suɔ-ε ba nzob ka kal tul wurukeri ku riw bele, a daa kpuru a kaw *hul kani Ngerewuru, a di suɔ-ε be ki ba Ngerewuru.

⁵ Fe niri key na, mi baa ha ri bay dol bi ka mi do zinj ri hoy. Waa, i yi-yijira le woo? ⁶ Roo le, fe mbijw haa faa bay haɗa ni tji ka timbede key; feke na i ko-ko. Be mini ze, Nzob Mgboro na a tji bay namke ka Ngerewuru tuu.

⁷ Tusueke ε, hurusuo Nzob Mgboro ka daa ha nzobri ngi-ngii tujke Ngerewuru na, do daa ped ba muni ro. Roo ε, nzob ka haa faa ha ni na tiya ro ε, ⁸ be ndaw roo, be na a tji bay. A ε, bay nam ka Ngerembay Zezu a yi a vi na, a bie ni kpukdu kpukdu bay zuu nzi-ε pud, a gur hurusuo-ε ruk ruk bay nduy be ka ziriri ziriri. ⁹ Nzob Mgboro na, a vi bay hurusuo *Satan a daa kiri pedri bod bod riw bele ka ba hje zikiki, fe sanri bay feri ka mba koko bay ulake nun nzobri. ¹⁰ Ka'a daa kiri fe daa kayari bod bod riw bele bay ulake nzobri ka i do faa ka'a seke zin ri ba zad bie. I zin bie, bay ji ε, i hii bay yaana tusue bay ka maa bay yaanake suo-ri na ya. ¹¹ Sawke mini ze, Ngerewuru daa ha hurusuo nzaa ula daa ped ka bil law-ri bay ha ja ri daa law-ri bo tul bay baylu. ¹² Be ze, nzobri riw bele ka i daa law-ri bo tul tusue bay ya, ka kon daa fe kayaya ze mba law-ri na, bay a mgbaka tul-ri.

Mgbaka mbika law ngon ngon

¹³ Yu bururi, baari ka Ngerembay ko ri ba nzob nun-ε na, buru daa taambol ha Ngerewuru bay tul-ri ban guo. Ba fe ka do nun ha ja buru daa, bay ji ε, Ngerewuru nan ri bay titire daa tusiri dekε hoy bay ha ja ri zin pam bay faa Tem

Law Pie ka daa ped ka bil law-ri ha ri vi ba nzobri ka *tan kad kad ndaw, bay faa law-ri ka i daa bo tul tusue bay ndaw pi. ¹⁴ Bay tul bayke na ku ze ka dike ri bay faa kaa Bay Kere *Krisi ka buru kaa ha ri na, bay ha ja ri zin rin dika mbijw hoy zin Ngerembay naari Zezu Krisi.

¹⁵ Munu zu ε, yu bururi, i mba mbika law baari ngon-ngon, a i mba tusue bay ka buru zin a buru suo buru fere ri na ngon-ngon, hay ka buru baa bay nzaa buru ndaw, roo hay ka buru daa do mbede ha ri kara ndaw pi. ¹⁶ Ndad bay ha ja Ngerembay naari Zezu Krisi ki suo-ε bay Baa naari Ngerewuru, be ka'a ko naari ba nzob nun-ε, ka'a ha law naari huo wum, a ha naa daari law naari nzokdo te tul fe kere ka naa zinri bay faa law kere be na, ¹⁷ ka daa wara bo bil law-ri, a ha ri hurusuo daa fe kereri ban guo bay faa ped daa baari ndaw, bay baa baari ndaw pi.

3

Pol vbi yu-eri nzaa bay kere

¹ Yu bururi, oro bie bay buru ze do key: i daa nzaa bay kere bay tul buru, bay ha ja bay ka se tul Ngerembay na ka ya zad ba vaa, ha nzobri ya bayke bay suoriya faa mbijw munu ka i daa ka luo-ri na. ² I daa nzaa bay kere bay ha ja Ngerewuru ka koro buru

bay tul nzob ndayari báy nzob mgbóróri, bay ʒi ɛ, ba nzobri riw bele ze i ɗaa law-ri bo tul bay ká buru ka-káake na ya. ³ Roo ɛ, Ngerembay na ɗo tul bay ká'a waa; ka'a haɗa ri hɗurusuo, a kórɔ ri bay tul fe ɗáa ngeretemndaya. ⁴ Ka ha buru ɗaa law buru te tul-ri, a ha buru kɔ ta-taɗ mii, fe ká buru vbi ri bay haɗa ri ɗaa na i ɗo ɗáake, a i ɗaa nun-ri ba pola pola. ⁵ Nɗaɗ bay haɗa Ngerembay ka mgbúɗa nun-ri ha ri kɔ ini ká Ngerewuru mɗba zɨɗ ri na ba pola pola, báy sɨu law ká *Krisi ha ri na.

Nzaa boko ká se tul ɗáa ped

⁶ Yu bururi, buru baka ri báy riɗ Ngerembay Zezu Krisi: nzobri riw bele ká i ba lay, a i se simseɗ maa báy fe fére ká buru zɨɗ a búru suo búru fere ri na ya ɛ, i naa sùo-ri ɗi ɗi ká lakun-ri. ⁷ Fe ká i ɗáa ndaw rɔɔ bay mbóroke simseɗ buru na, baari ki sùo-ri kara i kɔ ndaw, bay ʒi ɛ, báy ɗol buru ká sakra baari na, buru ba lay ya. ⁸ Buru ha nzob mbɨw mini kara hól buru hɔy hɔy ya, roo ɛ, buru ɗaa ped búru ɗaa ká ɗi pɔɗɔ pɔɗɔ suɗ báy bisie bay hólke sùo buru, bay haɗa bo buru ba soba nzob mbɨw ká sakra baari ya. ⁹ Ba tusue ki, ze buru ɗo báy faa ká bay yaɗa fe saa nduo-ri bay hólke sùo buru kara, buru ɗaa munu ya,

roo ɛ, buru ɗaa ped búru hii ɗoko ba fe líe ki ha ri mboro. ¹⁰ Tusueke ɛ, báy ɗol buru ká luo-ri na kara, buru baa ha ri ta-taɗ banɗuɔ mii: «Nzob ká hii bay ɗáa ped ya ɛ, i ha ni fe sum ya.»

¹¹ Buru laa mii, nzob haɗeri ká sakra baari se simseɗ taa gɔb gɔbkeri taɗ ɗáa ped, i ba nzob ɗaa sùo-ri nduo bil fe nzob haɗri. ¹² Kiri nzobri ká mini na buru baa ha ri, búru baka ri báy riɗ Ngerembay Zezu *Krisi bay haɗa ri mɗba ped i ɗaa i hólke sùo-ri.

¹³ A baari yu bururi na laa ɛ, fe ɗáa kere na i pón fale ya. ¹⁴ A zadka nzob ya nzaa boko ká buru ɗaa ɗo bil mbede key na ya ɛ, i kɔ ni ba baɗi munu i zúɔ zɨɗ ni ya, bay haɗa sahoɗ ka se ni. ¹⁵ Be nu ku hɔy kara, i kɔ ni ba nzob tul nɗani baari ya, roo ɛ, i bo ni munu ba yu baari.

Ɔro bie bay Pol

¹⁶ Nɗaɗ bay haɗa Ngerembay ká ba nzob haɗa ɗeɗeɗe ha nzob na, be ki sùo-ɛ ka ha ri ɗeɗeɗe ká bil feri riw bele báy faa gosi feri boɗ boɗ riw bele. Nɗaɗ bay haɗa ni ka sáɗ zɨɗ ri riw bele.

¹⁷ Ká zaɗ ni key na, ba bi Pol ki ro ze mi vbie bay ni key na báy nduo-i. «Mi hii soko ha ri.» Mbederi mbɨw mbɨw riw bele ká mi ɗaa na, mi ɗaa nduo-i iki ɗi mini. Be ze ba nduo fe vbie bi. ¹⁸ Nɗaɗ bay haɗa law huoke Ngerembay naari

Zezu *Krisi ka sácf zinj rĩ riw
bele.

1 Timote

Titire mbede ká

Pol daa ha Timote

Bay ká se tul feri ká do bil mbede ni key

Ká bil mbede key na, Pol daa wára bo bil law Timote bay haña ni ka gede tul mbika law be banquo bay gbú nzaa nzob fe fére bayluri ká daa nzob mbika lawri nduo kị. Ka hii bay haña nzobri ká i nán ri ba nzob ndáka faa pol nzob mbika lawri, mase nzob sokó pedri na, i bá nzobri ká bay mbjw ti tul-ri ya, a í maa daa pedke. Ka hii bay haña máy bari ká'a sóko ri na, i bá máyri ká simsed bari do báy kere. Fale le, Pol bo Timote faa ká bay daake ped be ba nzob ped tusue taa Zezu Krisi.

Maa bayri ká do bil-e

Baka bay se tul nzob fe fére bayluri: 1

Nzaa boko ká se tul nzob ped Ngerewuru: 2-3

Fe ká Timote a daa: 4-6

Soko ká Pol hii ha Timote

¹ Yu-i Timote, bi Pol ká mĩ ba nzob ndáy nzaaped Zezu *Krisi báy bol nzaa Ngerewuru Nzob Yaana naari, báy Zezu Krisi ká náa daari law naari te tul-e nzokdo na, mĩ daa mbede key na ² ha mù bo ká mù do munu ba vu bil-i taa

tusueke bay law-a ká mù daa bo tul Zezu Krisi*. Ndad bay haña law huoke ndaw, kóko nun sie nzob ndaw, báy dekeke Baa Ngerewuru báy Ngerembay Zezu Krisi, ka sad zinj mù.

Báka bay ká se tul nzob fe fére bayluri

³ Munu ká mĩ baa ha mù pola ndaw roo mí zol mí se kuđu zad ká Maseduwan na, mu káw bil ngerepuo ká Efez, a mú mbi nzaa ha nzob fe fére bayluri na, i daa nzaa fe fére taa gof gofkeri na ka gbụ. ⁴ Mu baa ha ri pón nzaa nduo kija fal bayri na ndaw, kija saw kaniri báy nzi-ε lem lem na kara, ka gbụ ndaw pi. Fekeri ku na mbon máy bay ba pola pola gor hoy, a so ped ká Ngerewuru daa zuo nduo naari bay haña nzobri ngónke ká bil mbika law na ya. ⁵ Mára saw báka bay key na, do bay haña nzob mbika lawri, i hii kị báy bil law ká *tañ kad kad, báy kér bay kere ká uru saa bil wára law ndaw, roo báy lawri ká i daa bo tul Ngerewuru ba tusue ndaw pi. ⁶ Nzob haneri i pon faa kere na ku, a í do bil máy bay taa gof gofkeri. ⁷ Bari na, i mbi sùo-ri ba nzob fére nzobri *bol kusol Ngerewuru, roo le, bay ká i baa, mase fe ká i fere báy hurusuo-ri na, i ko sawke mbjw ya.

* 1:2 1.2 I kji Ped 16.1-3.

⁸ Naa kóri ndaw, bol kusol Ngerewuru na, zadka nzob hje báy zadε le, ba fe kere. ⁹ Fe ká náa kóri ta-tan ndaw ze do key: bay tul nzobri ká i daa fe báy zadε nzedem na ze, Ngerewuru dáake bol kusol bayke ya, roo le, bay tul nzob law mgbóróri báy nzob tjeri ndaw, bay tul nzob tuj Ngerewuru ngerenri báy nzob feyaari ndaw, nzob ndólo Ngerewuru báy nzob bíe rin-eri ndaw, nzob ika baa bari mase máa bari ndaw, roo nzob ika nzobri ndaw pi. ¹⁰ Ka daa bol kusol na do bay tul nzob taka mgbáy bapibiri, báy warari ká i fere í naa zinj kji ndaw, nzob dáab koyri ndaw, nzob kúf bayri báy nzob faa nasi bay bayluri ndaw, roo bay tul nzobri ká ped daa kaaya bari bod bod ká maa báy fe fére taa tusueke na ya ndaw pi. ¹¹ Fe fére taa tusueke ku na maa kji báy Bay Kere ká Ngerewuru daa zuo nduo-i ha mi ka-kaake. Bayke ku na baa se tul rin dika Ngerewuru, bawda nzob ká maa bay haña nzobri pisi ni.

Pol daa taambol ha Ngerewuru bay tul law kere be

¹² Mi daa taambol ha Zezu *Krisi ká ba Ngerembay naari ká ha mi hurusuo ha mi dáake ped be. Be na, ka ko mi ba nzob ká mi daa fe báy bol nzi-ε, a mbi mi ba nzob ped be. ¹³ Ze ká pola lew mi ba nzob bíe rin-ε

ndaw, mi daa nun nzob beri tuo sie ndaw, a mi tjiri ni ndaw hoy kara, ka ko nun sie bi a daa law kere zinj mi, bay ji le, pola na, mi daa law-i bo tul-e ya ndaw, a feri ká mi daa na kara, mi ko ya ndaw pi. ¹⁴ Ba tusue kji, Ngerembay naari na daa bawda law kere zinj mi, a ha mi dáake law-i bo tul-e, a ha mi law ini báy faa zúo zinj Zezu Krisi. ¹⁵⁻¹⁶ I ko, Zezu Krisi na vi tusiri key bay yaaña nzob feyaari, a le, bi na, mi ba mbayke. Law kere ká'a daa zinj mi bi ká mi ba mbay nzob feyaa na, ka daa munu bay kieke nzobri bawda iki law be na ta-tan. Be ndaw roo, nzobri ká i kóko mi na, i dáake law-ri bo tul-e, a i kaw báy kumnun ká do banquo kpadara na. Bay ká mi baa key na, ba tusue bay ká maa bay haña nzobri riw bele i daa law-ri bo di. ¹⁷ Ndad bay haña nzobri riw bele, i daa mbay ka bo tul Ngerewuru be ká'a re mbay banquo ndaw, a ba nzob ká'a hu-hud ya ndaw, be ká nun nzob ko ni ya ndaw, a ba be huo-ε kji hoy ze ka ba Ngerewuru. Rin dika ba taa be mbiimbam báy mbiimbam banquo! Amem! Ndad bay haña ni ka do munu na kji.

Pol bo Timote

¹⁸⁻¹⁹ Timote, bo ká mù do munu ba vu bil-i na, nzaa boko ká *nzob yaaña bayri saa nzaa Ngerewuru baa se tul-a pola na, bayke do faa

mbiw munu ka mi baá ha mu key ndaw. Zafka mu do tul baykeri na ku le, mu zinj hurusuo ka di. Mu koro tusue bay ka se tul mbika law, a mu ha ker bay ka bil wara law-a na kara ka tan kad kad ndaw. Be ndaw roo, mu ruke ruy taa tusue na bay. Nzob haneri pon ker bay kere ka uru saa bil wara law-ri na, be ze i bieke mbika law bari. ²⁰ Sakra nzobkeri ku na, Imene bay Alezandere i do di ndaw. Bari na, mi pon ri zuo nduo *Satan bay haña ri uo tjiri Ngerewuru na ken ken†.

2

Nzaa boko ka se tul simsed ka zad mbu ki

¹ Titire dekere le, mi baa ha nzob mbika lawri bay haña ri daa nzaa bay kere ha Ngerewuru banquo, bay vbikake ni ferri ndaw, bay kod ni bay tul nzobri ndaw, roo bay haña ni taambol bay tul nzobri riw bele, ² bay tul mbayri ndaw, nzob rewpuori riw bele ndaw, bay haña bo dekeke ka do puo naari ha naa kawkeri bay kere, a naa daakeri mbay ka bo tul Ngerewuru bay faa simsed kere. ³ Be ze ba fe ka ndad bamba, a rii law Ngerewuru Nzob Yana naari na. ⁴ Be na, ka hii bay haña nzobri riw bele

zin pam, a hii bay haña ri tuu tusue bay ndaw. ⁵ I ko, tusueke le, Ngerewuru na mbiw. Nzob ka do sikfa be bay nzobri kara mbiw ndaw; nzobke na ze ba Zezu *Krisi. ⁶ Be na ka mbi suo-e ha huf a puoke mbol tul nzobri riw bele, a tinake ri saa bil koy feyaa. Ka daa munu bay nam ka Ngerewuru tuu na, a kieke nzobri ta-tan mii, Ngerewuru hii bay yana nzobri riw bele. ⁷ Sawke mini ze, Ngerewuru daa mi kaw ba nzob ka-kaa bay be, a mi ba nzob nday nzaaped be bay fere nzobri ka i ba Zib ya na ferri riw bele ka naa daari law naari bo di ndaw, a mi fere ri tusue bay na ndaw pi. Bay ka mi baa key na ba suo bay ki bo, ba kud bay ya.

⁸ Munu zu le, zadri riw bele ka i mbu ki ka di na, mi hii bay haña warari daa nzaa bay kere, i urake nduori ba siya bay bil law-ri ka *tan kad kad tan law faa ndaw, tan rodí ndaw pi*. ⁹ A mayri laa le, mi hii bay haña ri nduo gari ka bay faake, i kudke nun nzob ya, a i ba nzob fe daa bayluri ya ndaw. I ti ba nzob mgbaka tul vaytay vaytay ya, i ti nzaa fe gamari munu ka ba fe suku bay zawri ka nduy ziriiri ziriiri ka i daa bay lari lor ya ndaw, roo gariri

† 1:20 1.20 Fere nzobri Bay Ngerewuru ka bay zafe ya na ba tjiri ni. Be ze ha Pol niike nzobkeri ku na ka sakra nzob mbika lawri zuo kele, zad ka ngeretemndaya re mbay ka di na. * 2:8 2.8 Ka saw Zibri na, zadka i do daa nzaa bay kere le, i ura nduo-ri ba siya ndaw roo, i daake nzaa bay kere na bay.

ká larike ηγοη kal tul-ri ya ndaw pi. ¹⁰ Roo le, ndadfi may nzoβ na ba ped d'aa kere be. Be ze ba ped d'aa mayri ká i ko s'uo-ri ba nzoβ h'e Ngerewuru. ¹¹ Mayri ká i do fere ri fe na, ndadfi bay haηa ri káw d'ekere i diη tul-ri ká pol nzoβ ká do fere ri fe na. ¹² Mayri na, mi ha faa ha ri bay haηa ri fere warari fe ya, a i re mbay ká tul-ri ya ndaw. Roo le, ndadfi bay haηa ri káw d'ekere†. ¹³ Tusuke le, Ngerewuru d'aa *Adam ze pola ndaw roo a d'aa *Ev toη di bay. ¹⁴ Robay, ba Adam ze ηgeretemndaya ula ni ya, roo le, ba Ev ze yaa nzaa ula ηgeretemndaya na, a wadke tul *bol kusol Ngerewuru. ¹⁵ A ze munu hoy kara, mayri na, i mboη nzoβ, a le, i zin pam ká luo Ngerewuru. Roo le, ndadfi bay haηa ri ged'e tul mbika law bari ndaw, i hii nzoβri ndaw, i do bay zad'e nzed'em ká nun Ngerewuru ndaw, a i sii s'uo-ri ya ndaw ro!†

3

Simsed nzoβ ped Ngerewururi

¹ Zadka nzoβ hii bay ndáka faa pol nzoβ mbika lawri le, ba ped kere k'i ze

law-ε mgba di ku. Bay ká mi baa key na, ba s'uo bay. ² Nzoβ ndáka faa pol nzoβ mbika lawri na, a ba nzoβ ká bay ti tul-e ya, a d'aa feri riw bele bay zad'e. Ká'a ba nzoβ ká d'aa law-ε bo tul may be k'i mbiw hoy tan nzaa may k'i ndaw, a ba nzoβ nzéke bay s'uo-ε, a do tul bal-ε kekeke ndaw, a ba nzoβ ká ker fe roo a d'aa ndaw, a ba nzoβ mgbaka varuri bay kere, roo a maa bay fere nzoβri fe ndaw pi. ³ Ka ti d'aa koy him ya ndaw, a ba nzoβ tud' bay ya ndaw, roo le, a ba nzoβ ká se lom ndaw, a ba nzoβ d'aa nzoβri zuo k'i ndaw, a ba nzoβ taka kon lari ya ndaw pi. ⁴ Nzoβ ndáka faa pol nzoβ mbika lawri na, a máa bay mgbaka saw nzoβ bil hul beri bay kere ndaw, roo vi-eri hoy kara, i láa nzi-ε i d'aa vu mbom bo tul-e bay zad'e ndaw, ⁵ bay ji le, zadka nzoβ ko faa mgbaka saw nzoβ bil hul beri ya na waa, a d'aa mina ndaw roo, a ko faa ndáka faa pol nzoβ mbika lawri na le woo? ⁶ Be na, ka ti ba nzoβ mbika law fie ya ndaw, bo munu ya le, a úru a hew s'uo-ε dukuku dukuku ha Ngerewuru kuη bay bo tul-e munu ká'a d'aaake zin ηgeretemndaya na. ⁷ Be na,

† **2:12** 2.12 Ká zad' ni key na, Pol haa mayri bay haηa ri d'aa feri ká sakra nzoβ mbika lawri na ya. Roo le, ka hii bay haηa mayri na, i re tul warari ká zad' mbú k'i nzoβ mbika lawri ya. I k'i mbed'e niri ká baa bay se tul ped d'aa mayri na i ko: Ped 18.26; 1 Ko 11.5; Tit 2.3-4. ‡ **2:15** 2.15 Ká zad' ni key na, Pol tuη fe fere bayluri ká baa mii yaηaηa k'i ba fe ká ndaya ndaw, roo mboη nzoβ na kara ba fe ká ndaya ndaw pi na. Pol hii bay haηa mayri na d'aa fe ká do nun d'aa mayri na ndaw ro!

nzobri ká i mbi law-ri ya hoy kara, i báa bay be báy kere. Be ndaw rɔɔ, nzobri ti ɔm ni ha sahoi mɔba ni ha ni tãake ndaw ngeretendaya ya.

8 Do faa mbijw munu ndaw, nzob soko ped Ngerewururi na kara, i bá nzobri ká bay ti doko tul-ri ya, a í daa fe báy zadɛ. I bá nzob nzaa rúɔ bayri ya ndaw, i dáa koy him ya ndaw, rɔɔ í ba nzob fe dáa rɔɔ rɔɔri ya ndaw pi. ⁹ I bá nzobri ká i doko tul tusue bayri ká se tul feri ká náa dáari law naari bo di, báy kɛr bay ká *taɲ kad kad ká uru saa bil wara law-ri. ¹⁰ Nzobkeri ku na, ì békɛ ri pola ta-taɲ í kɔ ndaw rɔɔ, zadka bay ti tul-ri ya ɛ, be rɔɔ ì daa pedke na ka zúɔ nduo-ri báy. ¹¹ Bari nzob soko ped Ngerewururi ká i ba máyri na kara*, i máa bay haɲa nzobri daa vu mbom bo tul-ri ndaw, í ba máy rãaɲa ramri ya ndaw, í ba nzob nzéke báy sùo-ri, a í do tul bal-ri ká tul feri riw bele ndaw pi. ¹² Nzob soko ped Ngerewururi na, i bá nzobri ká i dáa law-ri bo tul máy bari kɛ hoy taɲ nzáa máy kɛ ndaw, í maa bay mgbaka saw vu bari báy nzob bil hul bari báy kere ndaw pi. ¹³ Nzob soko ped Ngerewururi ká i daa ped bari báy faake na, nzobri dáa mbay bo tul-ri ndaw, a

mbika law ká ha náa zúkeri zɪɲ Zezu *Krisi na, i báa bayke báy nun wara nzob taɲ law tókoke ndaw pi.

Krisi ba saw mbika law naari

¹⁴ Bi na, mɛ daa mbede key na ha mù, a mí ker mii ndii ɛ, mɛ séke wáw bay wáa zɪɲ mù báy. ¹⁵ A ze, zadka mɛ se mí zɪɲ mù vaa ya kara, mbede key na a kɛ mù faa séke simsed kere ká sakra nzob mbika lawri. Bari riw bele na, i ba nzob taa Ngerewuru Nzob Káw Báy Kumnun. I do munu ba tigbaa hul ká tusue bay bar saw ká di, a í ba gasay ká so tusue bay na. ¹⁶ I kɔ,

Zezu Krisi na ví yaa sùo zɪɲ nzob;

Tem Law Pie kɛ ni ba nzob ká do báy zadɛ nzɛɛm;

Led nzaapedri ká nulue kɔ ni;

Saw nzobri riw bele laa bay be;

Nzobri ká tusiri key daa law-ri bo tul-e;

Ngerewuru ha ni kaw zad káw riɲ dika.

Be ze ba tusue bay ká do zad muni ká Ngerewuru tina ha ni do zad hie, ká náa dáari law naari bo di. Tusue bay key na ba bawda fe na kɛ!

4

¹ A roo ɛ, Tem Law Pie ba ta-taɲ mii, óro bie nam na, nzob haneri i pɔɲ tusue bay ká se tul mbika law, bay

* **3:11** 3.11 Nzob ndáy bay haneri ker í baa mii, máykeri ku na, i ba máy nzob soko ped Ngerewururi.

dáa law-ri bo tul nzaa úlari ká temndayari daa nduo bil law-ri, báy fe fére kaayari ká uru saa luo-ri na. ² I yaanja nzaa úla nzob bay huori báy nzob kúdf bayri ká law-ri do tidí ká tul fe dáa kaaya, a í wũruke faa kere na. ³ Bari nzobkeri ku na, i fere nzobri fe mii, yaanja kị ba fe ká ndaya ndaw, sunja fe haneri hoy kara ba fe ká ndaya ndaw pi. A le, Ngerewuru na daa fe sumkeri na bay hanja bo nzob mbika lawri ká i tuu tusue bay tuu na, i su báy faa nzaa bay kere, a í háke ni taambol. ⁴ Tusueke le, ferri riw bele ká Ngerewuru daa na ba fe kere, fe mbijw ká bay sa-san na tiya. A roo le, ndad bay hanja ni taambol ndaw roo, í yaa báy, ⁵ bay ji le, Bay Ngerewuru, báy nzaa bay kere na, daa ha fekeri na tan kadanj.

Nzaa boko ká se tul fe fére bay simsed Timote

⁶ Zadka mù fere nzob mbika lawri fe nuri ku na le, mù ba tusue nzob ped Zezu *Krisi, a mú ngon ká bil tusue bay ká se tul mbika law báy fe fére kere ká mù yaa bayke báy zadé na. ⁷ Mu tun loko soro gob gobkeri ká maa báy faa mbika law ya na ngerej, a mú daa sùo-o taa tom bay foko tul Bay Ngerewuru. ⁸ Fe líe hurusuo ká ba faa kị dul na, ndad wuo sóy ya. A roo le, nzob ká daa sùo-ε taa tom bay foko tul Bay Ngerewuru na, ba fe ká ndad bamba tasiri kal ferri

riw bele, bay ji le, ba fe ká'a sóko ni báy káw kumnun be ká timbede ká tusiri key ndaw, roo káw báy kumnun ká'a vika vuku ndaw pi. ⁹ Be ze ba tusue bay ká maa bay hanja nzobri riw bele yaa. ¹⁰ Be mini ze, náa dáari sùo naari taa tom, náa dáakeri ped Ngerewuru, a náa rúkeri ruy, bay ji le, náa dáari law naari nzokdo te tul Ngerewuru Nzob Káw Báy Kumnun, be ká'a ba Nzob Yaaanja Nzobri riw bele, roo kakalke le, ba bari ká i daa law-ri bo tul-e.

¹¹ Mu baa bay fekeri key na ha nzob mbika lawri, a mú fére ri báy zadé riw bele. ¹² Mu ha nzob mbijw mini kara ka sjiri mù bay bá ká mù ba kuban ku ya, roo le, mu mbi sùo-o ka do bod ba fe kíε kị ha nzob mbika lawri, ha ri ko mù báy bay baa bo ndaw, simsed bo ndaw, mgbaka ini bo ndaw, daa law bo tul Ngerewuru ndaw, roo báy law-a ká *tan kad kad ndaw pi. ¹³ Mu mbi sùo-o báy zadé ded, bo mú kije bay ká do bil mbede Ngerewuru ká nun nzobri ha ri laa ndaw, mú bo ri ndaw, roo mú fére ri bayke ndaw pi. Mu daa fekeri na munu baw ndaw roo, mĩ yji mí vaa zij mù báy. ¹⁴ Fe ini ká Ngerewuru ha mù bay hanja mù dáake ped be báy sieke ká *nzob yaanja bayri saa nzaa Ngerewuru, ká *ngere tul pedri dáake nduo-ri bo tul-a na, mu daa

laysuo ká ði ya. ¹⁵ Mu ðaa fekeri ku na báý zadε, mú mbi sùo-ɔ ðεð mú ðáake pedke. Be ndaw rɔɔ nzobri riw bele i kókoke ηγοηɔ bo ká mù ðaa ká bil ped Ngerewuru na báý. ¹⁶ Mu nze báý sùo-ɔ bay tul simsed bo ndaw, tul fe fére bo ká mù fere nzobri ndaw pi. Mu ðo tul bal-a ká tul fe niri key na riw bele. Zadka mù ðaa munu le, mù yaɲa sùo-ɔ ndaw, rɔɔ nzobri ká i laa bay bo na kara, i yaɲake sùo-ri ndaw pi.

5

¹ Nzob ká ηγο-ηγοη ro na, kókó ká mu tun ni báý bay, roo le, mu ðaa bay zinj ni báý kusol huoke, bay ji le, ka ðo munu ba bãa-ka ro. A nzobri ká i ba kubanri le, ndad bay ðaa kere zinj ri munu ká mù ðáake zinj bil máa bori. ² A máyri ká i ηγο-ηγοη na, mu ðaa kere zinj ri munu ká mù ðáake zinj máa-ηari; a máy tikðiri laa le, mu ðaa kere zinj ri báý bil wara law-a ká taɲ kad kad munu ká mù ðáake zinj tinaɲ-ari.

Nzaa boko ká se tul máy sieri

³ Máý sieri ká nzob kɔ-kóm ba tul-ri tiya na, mu mgba ri báý kere. ⁴ A roo le, máý síe ká vi-eri mase vu zi-eri ðo ði laa le, ndad bay haɲa ri kóro ni báý kere í hieke Ngerewuru. Ndad bay haɲa ri ðaa munu, í púoke mbɔl fe kere ká nzob mbón ri ðaa

zinj ri na. Be ze ba fe ká rii law Ngerewuru.

⁵ Máý síe ká kaw huοε ká nzob kɔ-kóm ba tul-e tiya na, ka ðaa law-ε bo tul Ngerewuru nzokðo, a nam ya báý nzaa bay kere sunj báý bisie. ⁶ A roo le, máý síe ká fe tusiri key hoy mgba law-ε na, ze ka kaw báý kumnun hoy kara, ka ðo munu ba nzob huðe. ⁷ Fe niri key na, mu kíε nzob mbika lawri ta-taɲ bay haɲa máý síeri na, nzob mbiw mini kara, ka ðaa bay bo tul-ri báý faa simsed bari ya. ⁸ Roo le, zadka nzob kɔ-kóm ba tul nzob ini beri ya ndaw, rɔɔ kakalke le, bil hul beri hoy kara ya ndaw na le, ka pɔɲ tusue bay ká se tul mbika law ndaw, a ndaya bo bisuy pavbad kal nzob ká kɔ Ngerewuru ya rɔbay.

⁹ Máý síeri ká mù faja rinj ri bay haɲa nzob mbika lawri so ri na, i bá máyri ká mbiimbam bari a kál sínj yie ndaw, a zadka waa bari kaw báý kumnun báý na, i ðaa law-ri bo tul-ri taɲ nzaa wara kɪ ndaw pi. ¹⁰ Bari na, i bá máyri ká nzobri pisi fe ðaa kere bari: ì kɔ-kóm ba tul vu bari báý kere ndaw, í mgba varuri báý kere ndaw, í ðinj tul-ri ká pol nzob Ngerewururi, í so nzobri ká i ðo bil kókó seke fe ndaw, rɔɔ fe ðaa bari riw bele kara, ba kere ndaw pi.

¹¹ A roo le, bari máý síeri ká i ηγοη ya báý na, mu faja rinj ri ya, bay ji le, zadka

kɔn yaaŋa wɔra kɪ daa ri báy ɛ, i úru i pɔŋ ped *Krisi ká i mbi sùo-ri bay d́aa na. ¹² Báy faa fe d́aa bari key na, nzobri d́aake bay bo tul-ri bay tul nzaa-ri ká i mbi ha Ngerewuru ndaw roo i pɔŋ na. ¹³ Robay, munu ká ped d́aa bari tiya na, i haari báy faa hul hul, a fe ká ndaya kakalke ɛ, i vi ba máy raaŋa ramri ndaw, máy toko lawri ndaw, i ba máy taka tul bayri ndaw pi. ¹⁴ Sawke mini ze, mi hii bay haŋa máy síeri ká i ngon ya báy na, i yi i yaa wɔra kɪ i mbon nzob, a i koro bil hul bari bay haŋa nzob tul ngani naari, i zin faa ká bay baake bay kaaya se tul naari ya. ¹⁵ Mi baa mini, bay ji ɛ, máy síe haneri i pɔŋ faa kere na, a i se fal *Satan na doo ro. ¹⁶ Munu zu ɛ, máy ká ba nzob mbika law ká máy síeri ba nzob ini be na, do nun haŋa ni ka kó-kóm ba tul-ri bo, ka pón ri ha ri ba soba ká tul nzob mbika lawri ya. Be munu ndaw roo, nzob mbika lawri na, i zin faa i so máy síeri ká i kaw huo-ri kɪ hoy taŋ nzob soko ri na.

Nzaa boko ká se tul ngere tul pedri

¹⁷ Ngerɛ tul pedri ká i nda faa pol nzob mbika lawri báy kere na, kakalke ɛ, bari ká i mbi sùo-ri bo bil ped káa bay báy fére Bay Ngerewuru na, do nun haŋa nzob mbika lawri daa mbay

bo tul-ri, a i mgba ri nduo sidí, ¹⁸ bay ji ɛ, i baa do bil mbede Ngerewuru mii: «Nday ká do tof naŋ bay haŋa pare ka ti na, mu sin nzi-ɛ ya*.» Robay, «Nzob ká daa ped na, ka maa bay zin lari ped be†.» ¹⁹ Zadka nzob daa bay bo tul ngere tul ped ɛ, mu yaa bayke ya. Mu giyan ha nzob bay nasikeri maa sidí mase say, i káw di ndaw roo mú yaa bayke na báy. ²⁰ A bari ká i daa feyaa na, mu baa zin ri ká nun nzob mbika lawri riw bele bay haŋa hie ka daa nzob hawri.

²¹ Mi kod mù ba tusue ká pol Ngerewuru báy Zezu *Krisi ndaw, ká pol led nzaapedri ká nulue ká i do báy zadɛ nzedem ndaw, bay haŋa mu daa vu mbom ka bo tul fe fére key na báy zadɛ. Mu daa pedke na taŋ náa nun nzob ndaw, taŋ doko fal ngan nzob fe d́aa kaaya ndaw pi. ²² Mu takra d́aa nduo-o bo tul nzob ha ni ka d́aake ped ká sakra nzob mbika lawri ya. Roo ɛ, mu békle nzobke na ka ta-taŋ ndaw roo, mú daa pedke na ka zúo nduo-ɛ báy. Bo munu ya ɛ, mù rii bil fe d́aa kaaya nzobke na ndaw. Bo na, mu koro sùo-o báy kere nzedem.

²³ Mu nzo ba mbii hoy banjuo ya, roo ɛ, mu nzo him ndii munu bay bil-a ká yoklo mù banjuo na.

* 5:18 5.18 Kijina bol kusol ba sidike 25.4; 1Kɔ 9.9. † 5:18 5.18 Luk 10.7.

²⁴ Nzob h̄aneri na, feyaa bari do zad hie gbay gbay ká nun nzobri doḍ ndaw roo, bay mgbá tul-ri báy. A nzob h̄aneri laa le, fal bay ká mgbá tul-ri doḍ ndaw roo, feyaa bari na taṅ ká nun nzobri báy. ²⁵ Do faa mbijw munu ndaw, fe daa kereri na kara do zad hie gbay gbay ndaw, a h̄ayri ká nun nzob ko vaa ya kara, ti doḍo zad muni banḡo ya ndaw pi.

6

Nzaa boko ká se tul koyri

¹ Koyri riw bele ká i ba nzob mbika lawri na, ndad bay haṅa ri daa vu mbom ka bo tul baa gaṅ bari báy zadε, bay haṅa bo nzob mbijw mini kara, ka bie riṅ Ngerewuru báy tusue bayri ká náa fereri na ya. ² Koyri ká baa gaṅ bari ba nzob mbika lawri na, do nun haṅa ri pón daa vu mbom bo tul baa gaṅ bari, bay bá ká i ba yu k̄iri ká bil *Krisi na ya. Roo le, do nun haṅa ri daa ped bari na ka ndad mba taa pola ku roḡbay, bay ji le, baa gaṅ bari ká i tuu ndad̄i ped bari na, i ba nzobri ká i mbi law-ri ha Krisi, ká Ngerewuru ko ri ba nzob nun-ε. Be ze ba fe ká mù fére ri a mú bo ri ha ri daa.

Bay ká se tul fe fére bay-luri

³ Zadka nzob ví fere fe k̄i bod ká tuṅ tusue bay Ngerembay naari Zezu *Krisi báy fe fére ká se

tul mbika law naari na le, ⁴ nzobke ku na siika sùo f̄umra nun-ε gbiḍli, a ko fe ya tuk tuk. Sáy máy bay báy ṅgu siw bay na daa ni ba bala. Fekeri na ku ze mbon daa kon fe ndaw, roḍ k̄i ndaw, t̄iri k̄i ndaw, daa bay bo tul k̄i gor gor hoy ndaw, ⁵ roo ndor k̄i báy bay ká sakra nzobri ká k̄er bay bari do sikda ya, ká i tuu tusue bay mbaa na. Bari na i mgbá mii, h̄ie Ngerewuru na ba faa feziṅa.

⁶ Ba tusue, h̄ie Ngerewuru na ba faa bawda feziṅa, roo le, faake do bay tul nzob ká daa suoriya bay tul fe ká do nduo-ε. ⁷ I ko, naari na, náa víri tusiri key nduo naari hoy, ze do faa mbijw munu ndaw, náa ti mbikari fe mbijw mini ndaw roo bay yiike ya. ⁸ A ze bo, zadka náa doḍi báy fe sum báy gari ndúo do sùo naari le, maa naari zu. ⁹ A nzobri ká bay feziṅa mgbá law-ri kakalke na, bari k̄i ze i mbi sùo-ri bo bil fe líe law, a i t̄ake ndaw ṅgeretendaya báy faa kon feri bod bod ká ti sóko ri ya ndaw, a bie ri ndaw na. Kon fe niri key na, mbi huḍ ha ri, a duku ri báy feziṅa bari. ¹⁰ I ko, taka kon lari na ze ba mára saw fe kaayari ká bod bod. Nzob h̄aneri ká i daa kon z̄iṅ lari bamba na, i w̄ruke faa mbika law na mak mak, a i mbi sùo-ri bo bil bawda kóko seke fe.

Nzaa boko ká se tul Timote k̄i sùo-ε

¹¹ A ɓo ká mù ɓa nzob Ngerewuru na, mu d̄uu d̄i d̄i ká tul feri na ku riw bele, mú daa h̄urusuo-ɔ tun̄ k̄i, mú d̄áake fe ká d̄o ɓáy zad̄e nd̄aw, mú h̄iε Ngerewuru nd̄aw, mú daa law-a ɓo tul-e nd̄aw, mú mgba ini nd̄aw, mú iki law-a nd̄aw, r̄oo mú se lom̄ nd̄aw pi. ¹² Mu rury taa tusue ká tul mbika law, a mú mgba káw ɓáy kumnun ká d̄o ɓanguo na, baȳ ji le, baȳ be nu ku na ze, Ngerewuru d̄ike mù, munu ká mù t̄inake tusue baȳ ká se tul mbika law na ɓáy kere ká pol ruo nzobri ká i ɓa nzob baȳ nasi ɓori na. ¹³ M̄i kod̄ mù ká pol Ngerewuru, nzob haɓa kumnun h̄a feri riw bele, ká pol Zezu *Krisi ká ɓaa nasi baȳ be ɓáy kere ká pol P̄os Pilad̄ se tul tusue baȳ na. ¹⁴ M̄i kod̄ mù baȳ haɓa mù d̄o tul fe ká m̄i fere mù key na ɓáy zad̄e, a mú k̄oro s̄uo-ɔ nzed̄em h̄a baȳ kaaya mb̄iw ka mgba tul-a ya kpuru maa ɓáy nam ká Ngerewuru a haɓa Ngerembay naari Zezu Krisi a ȳji a vi. ¹⁵ Namke ku na, ɓa nam ká Ngerewuru k̄i ze d̄aa ɓo,

Be ká'a ɓa bawda nzob
ká maa baȳ haɓa nzobri
pisi ni na,

Be huo-ε h̄oy ka ɓa Gaɓ Tul
feri riw;

Ka ɓa Mbay ká kal tul mbay
h̄awri riw bele;

Ka ɓa Ngerembay ká kal tul
ngerembay h̄awri;

¹⁶ Be huo-ε k̄i h̄oy, ka ɓa
nzob hu-hud̄ ya;

Zad̄ káw be d̄o bil zad̄ taɓa;
Nzob maa baȳ séke d̄i ya
nd̄aw;

Nzob ko ni ɓáy nun ya nd̄aw;
Nzob maa baȳ k̄oko ni ya
nd̄aw pi.

Rin̄ d̄ika ɓáy h̄urusuo ɓa taa
be ɓanguo kpad̄ara.

Amem! Ndad̄ baȳ haɓa ni ka
d̄o munu na k̄i.

¹⁷ Nzobri ká i ɓa nzob
feziɓari ká tusiri key na, mu
ɓaa ha ri s̄ii s̄uo-ri ya, a í d̄aa
law-ri ɓo tul feziɓa ká waka
ya h̄oy a ɓiε na ya. A roo le,
mu ɓaa ha ri d̄aa law-ri te tul
Ngerewuru nzokd̄o, be ká'a
ɓa nzob haɓa naari fe kereri
wuruk wuruk baȳ haɓa ɓo
naa d̄okeri bil suoriya na.

¹⁸ Mu báka ri ha ri d̄aa fe
kere, í h̄a fe d̄aa kere ze ka
ɓa feziɓa ɓari nd̄aw, í ɓa
nzobri ká law-ri d̄o puluk
nd̄aw, í ɓa nzobri ká i f̄on̄ fal
fe haɓa ɓari ya nd̄aw pi. ¹⁹ I
d̄aa munu le, be nd̄aw r̄oo, i
mbed̄eke feziɓa kere ɓari na
d̄o zad̄ kere baȳ tul nam ká'a
ví vuku, baȳ haɓa ɓo káw
ɓáy kumnun taa tusue ká d̄o
ɓanguo na, ka ɓa taa ɓari.

²⁰ Bo Timote ká m̄i ko mù
ɓa nzob nun-i na, mu k̄oro
fe ká i d̄aa zuo nduo-ɔ na
ɓáy kere. Mu d̄aa nzaa-a ka
nduo bil r̄od̄i goɓ goɓkeri ká
tun̄ tusue baȳ ká tul mbika
law na ya nd̄aw, r̄oo ɓáy baȳ
ká se tul k̄er baȳ fe k̄oko
nzob baȳ bayluri na ya nd̄aw
pi. ²¹ Nzob haɓeri ká i d̄aa
law-ri ɓo tul fe k̄ok̄ori ká

munu ku na, i wŷruke faa
mbika law.

Ndad bay haŋa law hooke
Ngeɛwuru ka sác zinj rĩ.

2 Timote Mbede ndeke di sidike ká Pol daa há Timote

*Bay ká se tul feri ká do bil
mbede ni key*

Mbede key na Pol daa báy nam be ká hul sal bay tul káa bay Krisi. Ze báy sew ká zad ngɔŋ bamba bay tul nzoɓ mbika lawri há nzoɓri ngji bamba pɔŋ mbika law bari na hoy kara, Pol daa wára bo bil law Timote bay haɲa ni ka do tul mbika law be baŋguɔ, a ka-káa Bay Kere Ngerewuru, a daa wára bo bil law nzoɓri báy faa ká'a fereke nzoɓri fe báy iki law. Do ndad bamba bay haɲa ni kóro Bay Ngerewuru há ni do ba faa ká ni simsed kere ndaw, tusue bay ká tul mbika law ndaw pi. Ndad bay haɲa ni ka mbóro fe daa Pol, ká bil mbika law be ndaw, iki law ndaw, mgbaka ini ndaw, súu law ndaw, bay haɲa bo be Timote kara ka kóro mbika law be a dúu kpuru ti gbuke.

Máa bayri ká do bil-e

Kóko seke fe ká bil káa Bay Kere na, ndadike do di: 1.1-2.13

Nzaa boko ká Pol há Timote: 2.14-4.8

Jro bie bay Pol báy soko beri: 4.9-22

Soko ká Pol hii há Timote

¹ Yu-i Timote, bi Pol ká m̃ ba nzoɓ ndáy nzaaped

Zezu *Krisi báy faa law hiya Ngerewuru, ká mí káa káa bay káw báy kumnun ká Ngerewuru waa bayke bay tul nzoɓri ká i zuɔ ziŋ Zezu Krisi na, ² m̃ daa mbede key na há mù bo ká mù ba led hiiya bi. Ndad bay haɲa law huoke ndaw, kóko nun sie nzoɓ ndaw, roɔ dekeke Baa Ngerewuru báy Zezu Krisi ka sad ziŋ mù.

*Pol bo Timote a daa wára
bo bil law-e*

³ M̃ daa taambol há Ngerewuru ká m̃ daa ped há ni báy kér bay ká uru saa bil wára law-i ká *taŋ kad kad munu ká buluri daake na. Ká bil nzaa bay kere biri ká m̃ daa suŋ báy bisie na, m̃ ker se tul-a baŋguɔ. ⁴ M̃ ker se tul nam ká mbii nun-a gayke na, há kon kóko mù ba k̃i daa m̃ ngji bamba tasiri bay haɲa suoriya ka mbaa bil law-i gbay gbay. ⁵ M̃ ker se tul law-a ká mù daa bo tul Zezu *Krisi ba tusue na. Ba fe ká zaa-ka Luy báy máa-ŋa Enisi i daa pola há mù. Ba tusue k̃i, m̃ ko le, bo kara mù daa munu ndaw. ⁶ Sawke mini ze, m̃ tuma law-a ká di. Fe ini ká Ngerewuru ha mù báy nam ká m̃ daake nduo-i bo tul-a na, mu sii huuke ba bad̃i, ⁷ bay ji le, Tem ká Ngerewuru há naari na, ba Tem daa sahoi ya, roo le, Temke ku na, há naari hurusuo ndaw, law ini ndaw, roɔ nun nzem ndaw pi.

⁸ Munu zu le, mu há sahoi ka se mù bay báa nasi bay

Ngerembay naari na ya. Ze, mĩ naa hul sal bay tul-e hoy kara, mu ha sahoike ka se mu bay tul-i ya ndaw. A roo le, mu ko seke fe ka zinj mĩ bay tul kaa Bay Kere na, bay faa hurusuo ka Ngerewuru ha mu na. ⁹ Ba be ki ze ka yaa naari, a di naari ha naa bari nzob taa be. Bay tul ped kere ka naa daari ya, roo le, bay faa ka be ki ka leke ndaw, bay faa law kere be ndaw pi. Law kereke ku na, ka ha naari bay faa Zezu Krisi pola dof ndaw roo tusiri do bay. ¹⁰ A roo le, timbede key na, law kereke na tina suo-e tan kad kad ha naari bay faa tji Nzob Yaana naari Zezu Krisi ka tji na. Ba be na ki ze, ka gur hurusuo hud na ruk ruk. Bay faa kaa Bay Kere na, ka ha nun naari tan ka tul kaw bay kumnun ka do banjo na. ¹¹ A bi na le, bay tul kaa Bay Kere key na ze Ngerewuru daake mi kaw ba nzob nday nzaaped, a mi ba nzob fere nzobri fe. ¹² Sawke mini ze, mi ko seke fe bayke. A roo le, mi daa sahoi ka di ya, bay ji le, mi tuu nzob ka mi daa law-i bo tul-e, a mi ko ta-tan ba tusue ki mi, be na ka do bay hurusuo bay koro fe ka'a pon zuo nduo-i na, kpuru tji nam kuj sal bay.

¹³ Tusue bay ka mi fere mu na, mu mba bay kere ba fe lie ki, a mu mba ngo-ngo ka bil mbika law bay law ini ka naa zinj bay

faa zuo zinj Zezu Krisi na. ¹⁴ Fe fere kere ka Ngerewuru pon pedke zuo nduo-o na, mu daa nun-a ka bo di bay hurusuo Tem Law Pie ka do bil law naa.

¹⁵ Mu ko ndaw, nzob mbika lawri riw bele ka kudu zad ka Azi na, i pon mi, Fizele bay Hermozem hoy kara, i do sakra nzobkeri ku na ndaw. ¹⁶ Ndad bay hana Ngerembay ka daa law kere zinj nzob bil hul Onesifori, bay ji le, banjo na, ka huo law-i ndaw, a daa sahoi bay tul hul sal ka i mba mi bo di na ya ndaw pi. ¹⁷ Zadka'a tji Rom na kara, ka nzaara mi yen yen kpuru a zinj mi. ¹⁸ Ndad bay hana Ngerembay ka daa law kere zinj ni ka nam kuj sal bay. Pedri riw bele ka'a daa ha mi ka Efez na, bo hoy kara mu ko ta-tan ndaw.

2

Tusue nzob yum taa Zezu Krisi

¹ A bo Timote ka mu ha vu-i na, mu daa mu zinj hurusuo-o bay faa law kere ka Ngerewuru ha naari ka naa zuori zinj Zezu *Krisi. ² Fe fere ka mi fere mu ka ruo nzobri ba nasi bayke na, mu pon zuo nduo nzobri ka nzobri daa law-ri zuo tul-ri ka i ko suo-ri maa bay fere nzob kiri fe na.

³ Mu ko seke fe zinj mi munu ka tusue nzob yum Zezu Krisi. ⁴ Zadka nzob se ba nzaa yum, roo a hii bay daa fe ka rii law gan tul-e

le, ka ti yɔkɔ sùo-ε bay tul fe k̄iri ká tusiri key na mbãa ro. ⁵ Do faa mb̄iw munu ndaw, zadka nzob faa dul z̄in̄ k̄u-ε, rɔɔ a ɔuu báy faa bol kusolke ya le, ka ti z̄in̄ fe tundo be na ya. ⁶ Nzob pay ká ɔaa sùo-ε taa tom bay tul ped be na kara, a bá titire nzob ká'a z̄in̄ lere fe payke. ⁷ Mu kér se tul feri ká m̄i baa bayke h̄a mù key na, le, Ngerembay a haɲa mù h̄urusuo h̄a mù láake baykeri na riw bele.

⁸ Mu kér se tul Zezu Krisi, *vu bulu David ká t̄ji saa sakra nzob huferi munu ká bayke ɔo bil Bay Kere ká m̄i ka-káake na. ⁹ Bay tul Bay Kere ni ká m̄i ka-káake na, be ze m̄i kóke seke fe kpuru mí náake hul sal munu ba ɔombirim nzob. Roo le, Bay Ngerewuru na naa hul sal ya. ¹⁰ Sawke mini ze, m̄i s̄u law-i ká tul fe sekeri riw bele bay tul nzobri ká Ngerewuru nan ri bay haɲa bo, bari hoy kara i z̄in̄ pam ká bil Zezu Krisi, rɔɔ báy rin̄ ɔika ká ɔo banɔɔ na. ¹¹ I kɔ, bayri ká maa ɔaa law bo ɔi na ze ɔo key:

Zadka náa h̄uri z̄in̄ ni le,
 náa káwri báy kumnun
 z̄in̄ ni ndaw.

¹² Zadka náa s̄uri law naari
 ká tul kóko seke fe le,
 náa rékeri mbay z̄in̄ ni
 ndaw.

A zadka náa t̄n̄ri ni ngereɲ
 le,
 be hoy kara, a t̄n̄ naari
 ngereɲ ndaw.

¹³ Zadka náa ɔori tul bay
 naari na ya le,
 ka ɔo tul bay be, bay j̄i
 le,
 be na, ka ti súo nun bay
 be na sùo-ε ya.

*Dáa h̄urusuo tun̄ k̄i h̄a
 Ngerewuru kóke mù ba nzob
 ped kere*

¹⁴ Mu túma law nzobri se tul bayri ká m̄i baa h̄a mù key na ngɔ-ngɔɲ ká pol Ngerewuru. Mu ha ri rɔɔ k̄i ká tul vu máa bayri gɔr gɔr hoy ya, bay j̄i le, ba fe ká ɔaa fe mb̄iw ya, a bie kér bay nzobri ká i te suku-ri i laa bayke na. ¹⁵ Mu ɔaa h̄urusuo-ɔ tun̄ k̄i bay haɲa Ngerewuru ka kóke mù ba nzob ped kere ká nun-ε munu ba nzob ká ɔaa sahoi ká tul ped be ya, a ka-káa tusue bay na báy zadε nzeɔem. ¹⁶ Mu tun̄ máy bay gɔb gɔbkeri ká maa báy faa mbika law ya na ngereɲ. Tusueke le, nzobri ká i mbi sùo-ri bo bil-e munu ku na, i se nun-ri ba pola pola ɔi ɔi z̄in̄ Ngerewuru. ¹⁷ Bay baa nzobkeri ku na ɔo munu ba n̄ɔ ɔay ká sie ba pola pola. Imene báy Filed ɔo sakra nzobkeri ku na ndaw. ¹⁸ Bari na, i naa sùo-ri ká bil tusue bay na i baa mii, t̄ji nzobri saa luɔ huɔ na kal ɔɔɔ ro. Be mini ze, i ɔaa h̄a nzobri w̄uruke faa mbika law. ¹⁹ Be nu ku hoy kara, tusue bay na Ngerewuru ɔaa sawke mgba siri ngɔɲ kaɔara báy kere. I vbie fe ɔo t̄gbaa hul mii:

«Ngerembay na tuu nzob beri*.» I vbie na rɔbay mii: «Nzob ká baa mii, beri ba taa Ngerembay le, ndaɔf bay haɲa ni ka pɔŋ fal fe dáa kaaya na pɔŋ†.»

²⁰ I kɔ, ká bil hul na, ba tuŋguo mbii báy tuŋguo hodo hoy ze zuo di ya, roo le, tuŋguo pie báy kantoy kara zuo di ndaw‡. Hayri ká pola ku na, i daa zuo bod bay dáake ped ká nam suoriya, a hawri laa le, bay dáake ped ká nam hoykeri.

²¹ Do faa mbijw munu ndaw, zadka nzob kɔrɔ sùo-ε *taŋ kad kad, a mgbá sùo-ε ká tul fe kaayari riw bele ká m̄ baa bayke na le, ka'a doko munu ba tuŋguo kere ká do bod, a ba fe ped kere ká bay dáake ped bay tul gaŋ be ndaw, a taŋ kad kad a do di ya bay dáa ped kereri riw bele ká báy riŋ-ε bod bod ndaw.

²² Kɔn feri ká daa kubanri na, mu dúu di di ká di, mú nzaa faa dáa fe ká do sikda, mú dáa law-a bo tul Ngerewuru ndaw, kóko k̄i ba nzob nun ndaw, rɔɔ káw dekeke zinj bari ká i di Ngerembay báy law-ri ká taŋ kad kad ndaw pi. ²³ Máj bay taa gɔb gɔbkeri báy kòko bayri na, mu daa nzaa-a ka nduo di ya, bay ji le, máy baykeri ku na mbon rɔdi mbon. ²⁴ Tusueke le, nzob ped Ngerewuru na ba

nzob dáa rɔdi ya, roo le, ka'a bá nzob ká daa law kere zinj nzobri, a maa bay fére nzobri fe ndaw, rɔɔ a ba nzob iki law ndaw pi. ²⁵ Nzob túŋ bay beri ngeren na, do nun haɲa ni ka fére ri fe báy kusol huoke yudufu. Kɔ ya le, Ngerewuru a pɔŋ faa ha ri suo kér bay a i tuu tusue bay na báy. ²⁶ A le, i ȳi i zinj kér bay kere a i t̄i saa bil nduo ngeretemndaya ká mgbá ri, a ha ri daa fe ká law-ε hii na.

3

Sie ɔrɔ bie nam ká tusiri

¹ Mu laa bay key na báy kere ndaw rɔ! Sie ɔrɔ bie nam na, zad a ngón bamba tasiri. ² Namke ku na nzobri dáa han ndaw, i taka kɔn lariri ndaw, i ndáka giri ndaw, i siika sùo-r̄i ndaw, i t̄iri Ngerewuru ndaw, rɔɔ i ba nzob t̄i ká tul nzob mbón ri ndaw pi. Nzobri mgbaka fe ba sùo-ri, a i daa vu mbom bo tul fe ká *taŋ kad kad na ya. ³ I bá nzob law tiyari ndaw, nzob kóko nun sie nzob ya ndaw, nzob báa bay kaaya se tul nzobri ndaw, nzob tul tiyari ndaw, i ba dombirimri ndaw, a i ba nzob tul ngani fe kere ndaw pi. ⁴ I bá nzob mbika tul nzobri ndaw, nzob fe dáa gaŋri ndaw, nzob hew sùo-r̄i ndaw, rɔɔ kɔn

* **2:19** 2.19 Ruɔ bari 16.5. † **2:19** 2.19 Ruɔ bari 1.26 báy Ezay 26.13. ‡ **2:20** 2.20 «Tuŋguori» ká k̄iri bod bod key na, báy nzaa gerek le, i baa bay se tul feri ká i daa báy lari lor báy lari hoyke ndaw, rɔɔ feri ká i daa báy puu báy pay ndaw pi. Buru suo fe key na bay haɲa nzobri kɔ ba fe líe k̄i ta-taŋ bay ji le, ba fe saɲ Kuori ya.

feri ká tusiri key na mgba law-ri mba Ngerewuru. ⁵ I koro sùo-ri ká kele rii nzob Ngerewuru, roo le, i tun hurusuo Ngerewuru ká maa bay fére ri na ngereṅ. Nzobri ká i do munu ku na mu naa sùo-ṛ ká luo-ri. ⁶ Nzob haneri ká sakra bari ku na, i lom sùo-ri i rii bil hul nzobri hiyaw hiyaw, i ula máyri ká kér bay bari tiya na. Máykeri ku na, bay feyaa mgba tul-ri ndaw, a kon fe kaayari ká bod bod riw bele na kara, kuṛ ri ndaw pi. ⁷ I ba máyri ká i nzaa faa fére fe banquo, roo le, i maa bay tuuka tusue bay Ngerewuru na ya. ⁸ Munu ká pola lew ká Zanes báy Zamberesi i tun *Moyze ngereṅ na, timbede key na kara nzob lom sùo-ri na, i tun tusue bay na ngereṅ ndaw. I ba nzobri ká tul-ri fere ndaw, mbika law bari kara do gor hoy ndaw. ⁹ A le, fe daa bari ku na ti tji suku ba pola ya, bay ji le, fe daa kòkò bari na, a tina sùo-ε ká nun ruo nzobri riw bele munu ká tji tul nzobri ká sidí na.

Peḍ ká do bay haṅa Timote daa

¹⁰ A roo le, bo na, mù kò mĩ ta-taṅ báy fe fére bi ndaw, simsed bi ndaw, fe ká mĩ waa bay daa ndaw, mbika law bi ndaw, iki law bi ndaw, mgbaka ini bi ndaw, a mú kò sũu law bi ndaw pi. ¹¹ Daa nun tuo síe báy kòkò seke fe ká tji tul-i ká Antiyos ndaw, Ikoniyum ndaw, roo Listere

ndaw na, mù kò ndaw pi. Mu kò, seke fe jike k̄i báy ze, tji tul-i ya le! Be nu ku hoy kara, Ngerembay yaa mĩ ká dī riw bele. ¹² Ba tusue k̄i, nzobri riw bele ká i hii bay séke simsed munu ká Ngerewuru hii báy faa zúo zĩṅ Zezu *Krisi na, nzobri daa nun-ri tuo síe. ¹³ Roo le, nzob ndayari báy nzob úla nzobri na, i bíe simsed bari ba pola pola. I úla nzobri ndaw, a bari k̄i hoy kara, nzobri ula ri ndaw pi.

¹⁴ A bo na, mu do tul fe ká mù fere ká mú yaa bayke báy bil law-a riw bele na, bay ji le, nzob ká ba gan tul-a ká'a fere mù fe na, mù kò ndaw. ¹⁵ Tusueke le, bay ká do bil mbede Ngerewuru na, mù tuu báy tóy bo hoy. Bayke ku na maa bay haṅa mù nun nzem ha mù zĩṅke pam báy faa daa law bo tul Zezu Krisi. ¹⁶ Bayri riw bele ká do bil mbede Ngerewuru na, ba Ngerewuru ze ha nzob daa. Ba bay ká maa bay féreke nzob fe ndaw, bay yjwke nzob ndaw, bay ndafake nzob ká tul fe daa kaaya be ndaw, roo bay kieke ni faa simsed kere ndaw pi. ¹⁷ Be ndaw roo, nzob taa Ngerewuru na do tul bal-ε a maa bay daa fe kereri riw bele báy riṅ-ε riṅ-ε ndaw pi.

4

¹ Mĩ kod mù ngo-ngon ká pol Ngerewuru báy Zezu Krisi, be ká'a kún sal bay zúo

tul nzob káw báy kumnunri báy nzob huferi. Rɔ́bay, mǐ kod mù, bay ʒi le, be na ka'a ʒi a ví re mbay. ² Mu ka-káa Bay Kere na a mú nɔ́ ʒi w ká dǐ báy bil nam ka ba kere ndaw, báy bil nam ká nɔ́-nɔ́ ndaw pi. Mu ʒi w ri ká tul fe dǎa kaaya bari ndaw, mú tun ʒi ká dǐ ngeren ndaw, mú bo ri ndaw, a mú fére ri fe na báy iki law banɔ́, ³ bay ʒi le, nam ká'a vika vuku na, nzobri ti hii bay láa fe fére taa tusueke na mbáa. I dǎa kɔ́n fe ká law-ri kǐ hoy ze hii. Be mini ze, i dǎu fal ruo nzob fe fére ri ha ri fere ri fe ká kɔ́nke dǎa ri bay haɔa ri laa bayke. ⁴ I mbii suku-ri dib ká tul tusue bay na, a i mbi sùo-ri bay láa soro fe taa gɔ́b gɔ́bkeri. ⁵ A roo le, bo na, mu nze báy sùo-ɔ ká tul feri riw bele, mú sɔ́w law-a ká bil kóko seke feri, mú dǎake ped bo ká ba káa Bay Kere na, mu dǎa ha ni ka ɔ zadε nzedεm.

⁶ A bi le, saɔw síe haɔa mǐ mbi sùo-i ba *fe poy na tòn deb hoy ro. Nam hud bi na vi ro. ⁷ Mǐ ru-ruy taa tusueke na báy kere, mí dǎu kpuru ʒi gbuke; tusue bay ká se tul mbika law na, mǐ kɔ́ɔ banɔ́. ⁸ A timbedε key na, fe tundo ruy na dǎo giyan mǐ: ba taguba ká dǎo bay tul nzobri ká bay naa ká tul-ri, ká Ngerembay Nzob Kún Sal Bay báy zadε a haɔa mǐ ká sieke na ku. Ká'a haɔa mǐ bi huoi hoy ya, roo le, a haɔa

nzobri riw bele ká i giyan kurum ká síe ʒi be na.

Ɔɔ bie wadɔ bay Pol

⁹ Mu dǎa hɔ́rusuo-ɔ tun kǐ mú ví zɔ́n mǐ ba vaa, ¹⁰ bay ʒi le, Demas pɔ́n mǐ bay tul kɔ́n feri ká tusiri, a zɔ́l ba Tesalonik. Kresan zɔ́l ba kudɔ zad ká Galasi, a Tite laa le, zɔ́l ba Dalmasi, ¹¹ ba Luku huoi-ε hoy ze dǎo zɔ́n mǐ key. Ze ví bo le, mu sùu Marki ha ni ka vi zɔ́n mù, bay ʒi le, a sóko mǐ ká bil ped bi báy. ¹² A Tisik laa le, mǐ pie ni ba Efεz. ¹³ Zadka mù dǎo vika le, maagari ted bi ká mǐ pɔ́n bo Toras ká luo Karpus na, mu mbi kek dǎo nduo-ɔ mú víke ha mǐ. Mu faa mbedε biri hoy kara ndaw, kakalke le, hayri ká ba huoi ká i vbie fe dǎo dǐ na.

¹⁴ Alezandere ká ba nzob tuo fe na, ka dǎa kaaya zɔ́n mǐ ngǐi bamba, roo le, Ngerembay a púo ni fe tundo be báy. ¹⁵ Bo kara, mu nze báy sùo-ɔ bay tul-e, bay ʒi le, ka tun fe fére buru na ngeren ba fal. ¹⁶ Báy titire ká mǐ kaw pol nzob kún sal bay, bay fón bay bi na, nzobri riw bele pɔ́n mǐ. Nzob mbǐw mini kara dǎo fal gan bi ya. Ndad bay haɔa Ngerewuru ka naa bayke ká tul-ri. ¹⁷ Ze nzobri pɔ́n mǐ hoy kara, Ngerembay dǎo zɔ́n mǐ, a ha mǐ hɔ́rusuo ha mǐ káake káa Bay be na ha nzobri riw bele ká i ba saɔw Zib ya na i laa. Be na ze ka tina mǐ saa nzaa mbaki. ¹⁸ Ba be na kǐ ze, a tina

mĩ ká ðil fe sekeri ká ðáy riŋ-ε ðoð ðoð riw bele, a ha mũ t̃i ká ði yororoŋ, a ðáa mũ kaw puoruo ðe ká nulue. Riŋ ðika ða taa ðe mbiimbam ðáy mbiimbam ðaŋguo! Amem! Ndad ðay haŋa ni ka ðo munu na ki!

Ɔɔ ðie soko ká Pol hii ha nzobri

¹⁹ Hii soko ha Prisil ðáy Akilas, ɔɔ nzob ðil hul Onesifori ndaw pi. ²⁰ Erasi kaw Koręte, a mí pɔŋ Torofim ká sùo-ε se ni se na ðo Mile. ²¹ Mu ðaa hurusuo-o tuŋ ki mú vi ða vaa pola ndaw ɔɔ, lew teð ka vi ðáy. Ebulus ndaw, Pudan ndaw, Linusi ndaw, Kolodiya ndaw, ɔɔ ðáy yu naari riw bele ká i ðo key na, i hii soko ha mũ.

²² Ndad ðay haŋa Ngerembay ka sáð zih mũ. Ndad ðay haŋa law huoke Ngerewuru ka sáð zih ri riw bele.

Tite Mbede ká Pol daa há Tite

Bay ká se tul ferí ká do bil mbede ni key

Mbede key na Pol daa há Tite ká ba nzoḅ mbika law ká saḡ be ba Ziḅ ya. Tite na, ped' daa be ba leke ferí ká zad' mbụ́ kị nzoḅ mbika lawri ká báý zadri bod' bod' ká tukudu mbii ká Kered', a nan nzoḅ haneri ká bay ti tul-ri ya na, a daa ri kaw ba ngerere tul pedri. Pol hii bay haḡa ni ka yiw nzoḅri ká i to faa Bay Kere Krisi ká i ka-káake, a kike simsed' kere há nzoḅri riw bele báý faa bayri ndaw, pedri ndaw pi.

Ngerewuru na ko nun sie nzoḅri a ya ri báý faa law kere be a ha ri Tem Law Pie. Saḡke mini ze, do nun haḡa nzoḅ mbika law haḡa haḡa hoy kara ka se simsed' kere a do tul fe daa kere na banḡuo.

Maa bayri ká do bil-e

Bay ká se tul ngerere tul pedri: 1

Bay ká se tul fe fere taa tusue: 2

Nzaa boko ká se tul simsed' nzoḅ mbika lawri: 3.1-11

Jro bie bay: 3.12-15

Soko ká Pol hii há Tite

¹ Yu-i Tite, bi Pol ká mĩ ba nzoḅ ped' Ngerewuru, mí ba nzoḅ ndáy nzaaped' Zezu *Krisi ndaw na, mĩ daa mbede key na há mù. Ba

Ngerewuru kị ze pie mĩ bay haḡa mĩ so nzoḅri ká'a nan ri zuo bod' ha ri daa lawri zuo tul-e, a i tuu tusue bay ká kie naari simsed' ká rii law-e. ² Tusue bayke ku na há nzoḅri daake lawri nzokdo te tul káw báý kumnun ká do banḡuo ká Ngerewuru, Nzoḅ Kúf' Bay Ya waa bay haḡa nzoḅri pola doḅ ndaw roo, tusiri do báý na. ³ Báý nam ká'a daa bo na, ka há náa kóri fe ká'a waa bayke báý faa Bay Kere be ká'a poḡ zuo nduo-i há mĩ ka-káake maa báý bol' nzaa Ngerewuru Nzoḅ Yaḡa naari. ⁴ A bo Tite, mbede key na, mĩ daa há mù bo ká mù do munu ba vu bil-i taa tusueke ká bil mbika law ká mbụ́ naari mbijw na. Ndad' bay haḡa law huoke báý dekeke taa Baa Ngerewuru báý Zezu Krisi, Nzoḅ Yaḡa Nzoḅri na ka sád' zijw mù.

Ped' ká zuo nduo Tite bay haḡa ni ka daa ká Kered'

⁵ Tite, mĩ poḡ mù kaw tukudu mbii ká Kered' bay haḡa mu léke bie ferí ká tòn taḡ lékeke, a mú nan nzoḅri ha ri ba *ngerere tul pedri ká tul nzoḅ mbika lawri ká bil ngerepuori mbijw mbijw báý faake munu ká mĩ fere mù bay haḡa mù daa na. ⁶ Nzoḅ ndáka faa pol nzoḅ mbika lawri na, a bá nzoḅ ká bay ti tul-e ya a daa ferí riw bele báý zad'e, a ba nzoḅ máy mbijw hoy. Vi-eri kara i bá nzoḅ mbika lawri ká nzoḅ ti

dáa bay simef kaaya bo tul-ri ya a í bá led tul ngonori ya. ⁷ Tusueke le, nzob ndaka faa pol nzob mbika lawri na, ped dáa be ba dáa nun-ε bo tul ped Ngerewuru. Munu zu le, a bá nzob ká bay ti doko tul-e ya. Ka ti bá nzob kusol kpad ya ndaw, nzob law faa ya ndaw, nzob dáa koy him ya ndaw, nzob tud bay ya ndaw, nzob taka kon lari ya ndaw pi. ⁸ Ndad bay haña ni ka ba nzob mgbaka varuri báy kere ndaw, nzob hii fe kere banjo ndaw, nzob doko báy mbii bay ndaw, nzob dáa fe báy zadε ndaw, nzob ká do bod ba taa Ngerewuru ndaw, roo a ba nzob ká nze báy sùo-ε ndaw pi. ⁹ Tusue bay ká maa bay haña nzobri daa law-ri bo di, ká maa báy fe fére ká i yaa se tul mbika law na, ndad bay haña ni ka mgbay bayke bo bil law-ε ngon-ngoñ. Be ndaw roo, a máa bay daake wara bo bil law nzob hawri báy faa fe fére tusue, roo a maa féreke nzobri ká i tan bayke a í rawke faa bari na ha ri ko.

¹⁰ Tusueke le, nzobri ngi-ngii, i ba nzob tul ngonori, a í ferε kay tul nzobri báy faa bay baa bari ká gob gob na. Ká bil kudu nzobkeri ku na, kakalke le, ba Zibri ká i ba nzob mbika lawri. ¹¹ Nzobkeri ku na, mu ha ri mgbay nzaa-ri ká tul fe fére bari ku na, bay ji le, i bere nzob bil hul mbijwri kperke kperke báy faa fe fére ká

maa bay fére ya bay zinke lari ká do báy zadε ya na. ¹² Ba nzob mbijw munu ká sakra bari Keretri ki ká ba nzob yaaña bay saa nzaa wuru bari na kara baa mii: «Keretri na, i ba nzob bayluri banjo. I do munu ba fe mgbamri ndaw, i ba nzob layri ká i ker se tul kara bil-ri ki hoy.» ¹³ Bay be ká' a baa na ba tusue bay na ki. Sawke mini ze, mu kúo basuku-ri ngon-ngoñ ha ri daa law-ri bo tul tusue bay ká do báy zadε na. ¹⁴ Mu kúo basuku-ri ha ri te suku-ri bay láa kijnja fal bay taa gob gob Zibri na ya ndaw, báy *bol kusol nzobri ká i daa bo, a í féreke fal-ri ha tusue bay na ya ndaw pi. ¹⁵ Bari ká i *tan kad kad na, feri riw bele tan kad kad ká nun-ri, a bari nzob fe dáa imri ká i hii bay mbika law-ri ya na, fe ká do tan kad kad ká nun-ri na mbijw tiya, bay ji le, fe kóko bari báy kér bay ká uru saa bil wara law-ri na tan ya. ¹⁶ Ba tusue ki, bari na i daa sùo-ri rii nzobri ká i tuu Ngerewuru tuu, a roo le, i may ri báy faa ped dáa bari. I ba nzob imri ndaw, nzob tul ngonori ndaw, a í maa bay dáa ped kere mbijw mini kara ya ndaw pi.

2

Nzaa boko ká se tul nzob mbika lawri bod bod

¹ A roo le, bo na, mu fére nzobri fe ká maa báy fe fére taa tusue na banjo.

² Mu ɓaa ha wɔrari ká i ngo-ngo na, i nze ɓáy sùo-ri ndaw, í ba nzob ká nzobri hje ri ndaw, í ba nzobri ká i ɗoko ɓáy mbii bay ndaw, í ba nzob mgbaka mbika law ngo-ngo ndaw, a í ba nzob law ini ɓáy nzob iki law ndaw pi.

³ Mu ɓaa ha máyri ká i ngo-ngo na faa mbijw munu ndaw, bay haɗa ri se simsed ká *taɗ kad kad ká maa ɓáy nzob taa Ngerewuru. I ɓá máy rãaɗa ramri ya ndaw, máy ɗáa koy him ya ndaw pi. I ɓá máy haɗa nzaa ɓoko kereri.

⁴ Be ndaw roo, i kieke vu led máyri faa hii waa ɓari ɓáy vu ɓari ndaw, ⁵ ɗoko ɓáy mbii bay, ɓáy law-ri ká taɗ kad kad ndaw, i ɓá nzob mgbaka saw ferri ká bil hul ɓari nɪm nɪm ndaw, a í ba nzob ɗáa vu mbom ɓo tul waa ɓari ndaw pi. Be ndaw roo, nzob mbijw mini kara, a ɓáa bay kaaya se tul Bay Ngerewuru na ya ɓáy.

⁶ Mu ɓaa ha led kubanri faa mbijw munu ndaw, bay haɗa ri ba nzobri ká simsed ɓari a ɗoko ɓáy zadɛ ká tul ferri riw bele. ⁷ A ɓo kɪ hoy kara, ká bil ferri riw bele ku na, mù ɗoko ɓa fe líe kɪ ɓáy faa ped ɗáa kere ɓori. Fe fére ɓo na, mu fére ɓáy law mbijw ha ni ka táɗ kad kad ɓáy faake. ⁸ Mu ɓaa bayri na ɓáy zadɛ bay haɗa nzob mbijw mini kara, ka ɓaa zin mù ká ɗi ya. Be ndaw roo, nzob tul ngani ɓori ká i hii

bay ɓáa bay kaaya se tul-na, i ko fe kaaya mbijw ká ɗi ya le, sahojke a seke ri ɓáy.

⁹ Mu ɓaa ha koyri ha ri ɗaa vu mbom ka ɓo tul ɓaa gan ɓari ká tul ferri riw bele, a í ɗaa ferri riw bele ká rii law-ri. Do nun haɗa ri may bay ka zin ri ya ndaw, ¹⁰ a í rii fe ɓari mbijw ya ndaw pi. Roo le, ɗo nun haɗa ri ɗaa fe kereri ze banɗo bay haɗa ɓaa káw ɓari na kóke ri ba nzobri ká i ɗaa fe ɓáy zadɛ. Zadka i ɗaa munu na ndaw roo, nzobri ɗáa vu mbom ɓo tul fe fére naari ká náa fereri se tul Ngerewuru Nzob Yaɗa naari na ɓáy.

¹¹ Ba tusɛ kɪ, law kere Ngerewuru ká ɓa saw pam nzobri riw bele na, tina sùo-ε ɗo kele kad kad ro. ¹² Law kereke ku na, fere naari bay haɗa náa pɔɗri simsed hay ká kaaya ɓáy kon ferri ká tukele key, bay séke simsed ká timbedɛ ká rii law Ngerewuru, a náa ɗáakeri fe kere ɓáy fe ká ɗo ɓáy zadɛ. ¹³ Be ze, náa giyanɗeri nam suoriya ká náa ɗáari law naari te ɗi nzokɗo na. Namke ku na riɗ ɗika Ngerewuru Nzob Luye ɓáy Nzob Yaɗa naari Zezu *Krisi na, a tina sùo-ε ká ɗi kad kad ɓa kele. ¹⁴ Be na, ka pɔɗ sùo-ε ha huɗ bay tul naari bay tinake naari saa bil fe kaaya ká ɓáy nzi-ε nzi-ε na riw bele, a waa naari taɗ kad kad, ha náa víri ba nzob taa ɓeri, a náa ndúori kiyaw kiyaw bay ɗáa fe kereri banɗo.

¹⁵ Be ze, ba fe fére ká ndad bay fére nzobri báy hurusuo Ngerewuru riw bele, bay bókoke ri ndaw, mase bay yiwke ri ndaw pi. Mu pón faa ha nzob mbijw mini kara, ka ndólo mù ká tul fe fére bo ya.

3

Nzaa boko ká se tul simsed nzob mbika lawri

¹ Mu túma law nzobri bay haña ri diñ tul-ri ká pol mbay puori báy nzob rewpuori, í daa vu mbom ka bo tul-ri, a í do di ya bay daa fe kereri riw bele. ² I ti baá bay kaaya se tul nzob mbijw ya ndaw, i ti daa rodí zinj nzob mbijw ya ndaw, a roo le, i diñ tul-ri, í se yudufu ká nun nzobri riw bele.

³ Ba tusue kị, naari na hoy kara pola lew na, náa bári kòkòri ndaw, nzob mbaka nzaa-ri ndaw, nzob raw faari ndaw pi. Náa dori bil koy feri riw bele báy riñ-ε riñ-ε ká kónke daa naari a rii law naari. Náa bari nzob law mgbóròri báy nzob kóko nun feri; nzobri fuy naari, a naari kara náa fuyri kị. ⁴ A roo le, nam ká Ngerewuru, Nzob Yaana naari kie law kere báy law ini be bay tul nzobri na, ⁵ ka yáake naari. Ka yaa naari bay tul ped kere ká náa dáari báy zadε na ya, roo le, ka ko nun síe naari. Báy faa hurusuo Tem Law Pie na, ka wàa naari ká tul feyaa naari, bay haña mbona fie ka mbon naari, a bo náa dori báy káw báy

kumnun fie. ⁶ Ba tusue kị, báy faa Zezu *Krisi Nzob Yaana naari na, Ngerewuru ha Tem Law Pie yaa bil law naari kpol kpol, ⁷ bay haña bo, báy faa law kere be na, ka daa ha náa dori báy zadε nzedem ká nun-ε, a náa yaari fe ká náa dáari law naari nzokdo te di na: be ze ba káw báy kumnun ká do banquo.

⁸ Bay key na ba tusue bay, ze m̄ hii bay haña mù gedε tul feri key na banquo, bay haña bo bari ká i daa law-ri bo tul Ngerewuru na, i dōke tul fe daa kere na banquo. Be ze, ba fe ká ndad bamba a ba fe sóko nzobri. ⁹ Mu daa nzaa-a ka nduo bil may bay gob gobkeri na ya ndaw, kija fal saw kani báy nzi-ε lem lem ya ndaw, nduo bil rodí báy may bay ká se tul *bol kusol na ya ndaw pi. Fekeri ku na, ba fe ká gor hoy, a so nzob mbijw ya. ¹⁰ Nzob ká daa ha nzobri te bil kị na, mu báka ni ba mbijw, ba sidiri munu, ze bo ka laa ya le, mu pón fal-ε. ¹¹ Mu ko, kiri nzob ká munu ku na ka wuru faa pavbad, a daa feyaa a dáake bay bo tul-e sùo-ε kị.

Ɔro bie soko ká mgbada

¹² Zadka m̄ pie Artemas mase ko ya le, Tisik se luo-o le, mu daa hurusuo-o tun kị, a mú vaa zinj m̄ ká Nikopolí, bay ji le, m̄ mbi nzaa-i bay séke, mí vaa káw di báy lew ted. ¹³ Mu daa mú so Zenasi ká ba nzob yaana tul nzob,

be báy Apolos na, báy faa varu bari ká ì séke na hà fe mbjw kara ka puo nduo-ri ya. ¹⁴ Nzoḅ mbika lawri ká i ba nzoḅ naari na, dō nun haṅa ri fére d́áa fe kere í d́aa báy zadε. Be ndaw rɔɔ, i máa bay sɔkɔ nzoḅri ká fe puo nduo-ri na báy. Be rɔɔ, káw báy kumnun bari na a d́oko ba fe ká gɔr hoy ya. ¹⁵ Nzoḅri riw bele ká i d́o zinj m̀ key na i hii soko hà mù. A bari ká i hii buru ká òil mbika law na, mu hii soko ha ri ndaw.

Ndad́ bay haṅa law huoke Ngerewuru ka sád́ zinjri riw bele.

Filemɔn Mbede ká Pol ɗaa hà Filemɔn

Bay ká se tul feri ká ɗo bil mbede ni key

Mbede key na Pol ɗaa bay tul Filemɔn ká ba nzob mbika law a ba ngerenzob mbijw ká bil puo ká Kolos. Onezim ká ba koy Filemɔn na ɗuu gaŋ be. Lεε, nam haŋe munu na, báy Pol í zinj k̄i í lo soro zinj k̄i. Taambɔl Pol na ze Onezim víke ba nzob mbika law. Fale ku ε, Pol hii bay yinjra ni ha ni se luo Filemɔn, ze a ɗaa mbede key na a kɔɗke Filemɔn bay haŋa ni ka yaa Onezim munu ba koy nzob hoy ya, roo ε, ka yaa ni munu ba yu-ε ká bil Kriŋi.

Máa bayri ká ɗo bil-e

Law ini báy mbika law Filemɔn: 1.1-7

Pol kod Filemɔn bay tul

Onezim: 1.8-22

Ɔro bie bay: 1.23-25

Soko ká Pol hii ha Filemɔn

¹ Yu-i Filemɔn, bi Pol ká i mgba m̄i naa hul sal bay tul ped Zezu *Kriŋi, roo yu naari Timote ndaw na, buru ɗaa mbede key na ha mù bo ká buru ko mù ba nzob nun buru, a mú ba baw ped buru ndaw na. ² Buru ɗaa ha tinam buru Afiya ndaw, Arisib ká ba baw ruy buru ká bil ped Kriŋi ndaw, roo nzob mbika lawri ká i mbu

tul k̄i ká bil hul bo na ndaw pi. ³ Ndad bay haŋa law huoke báy ɗekeke Baa naari Ngerewuru báy Ngerembay Zezu Kriŋi ka sád zinj ri.

Law ini báy mbika law Filemɔn

⁴ Yu-i Filemɔn, ká bil nzaa bay kere biri banɗo na, m̄i ker se tul-a a mí ɗaa taambɔl ha Ngerewuru bi, ⁵ bay ji ε, m̄i laa soro bay ini bo ká mù mgba zinj nzob mbika lawri riw bele, roo báy law-a ká mù ɗaa bo tul Ngerembay Zezu na. ⁶ Mi kod Ngerewuru bay haŋa mbika law ká ha náa zúokeri zinj k̄i na ha lereke ka ɗo ɗi, bay haŋa nun naari ka tán ká tul fe kereri riw bele ká náa zinjri báy faa zúo zinj *Kriŋi. ⁷ Yu-i, ini bo ká mù mgba na ha m̄i bawda suoriya a ɗaa wara bo bil law-i, bay ji ε, bo na mù huo law nzob mbika lawri na.

Pol kod Filemɔn bay tul Onezim

⁸ Bi na, m̄i ba nzob ndáy nzaaped *Kriŋi. Munu zu ε, m̄i ɗo báy hurusuo bay mbika nzaa-i ha mù ɗaake fe kere, ⁹ roo ε, m̄i hii bay kóɗ mù báy faa law ini maa. Munu ká bi Pol ká m̄i ɗi táw ndaw, roo timbede mí naa hul sal bay tul Zezu Kriŋi ndaw na, ¹⁰ m̄i kod mù bay tul Onezim ká vi ba vu-i báy faa law-ε ká'a mbi ha Zezu Kriŋi ká bil hul sal key na. ¹¹ Pola lew na, ka ɗo ba nzob ká gor hoy ká nun-a, a roo ε, timbede key na ka vi ba

nzob kere ro bay tul-a ndaw, bay tul-i ndaw pi.

¹² Timbede key na, be ka'a do munu ba wara law-i na, mi ha ni yi ba luo-o. ¹³ Bi le, mi hii bay hiyen ni do lakun-i ha ni suo bol-a, a so mi ka bil hul sal ka mi naa di key bay tul kaa Bay Kere na. ¹⁴ Roo le, mi hii bay daa fe bay tul-i taŋ haŋa mu zuo ziŋ mi ka di ya na ya. Mi hii bay haŋa mu daa fe kere bay law hiiya bo ki, bo nzob ka soɗ mu soɗ ka di ya.

¹⁵ Ko ya le, wal ki bo bay Onezim na, a daa nam ndji hoy bay haŋa bo, ka yi a vaa ziŋ mu a kaw ziŋ mu wum. ¹⁶ Tusueke le, timbede key na ka ba koy hoy mbaa, roo le, ka ba nzob kere ka kal tul koy nzob na kal, a vi ba yu naari ka naa hiiri ni ngji bamba tasiri. Bi na le, mi hii ni bamba, roo le, bo na, do nun haŋa mu hii ni kal mi pavbaɗ, bay ji le, ka vi ba nzob soko mu taa tusueke, roo a ba yu-o ka bil Kresi ndaw na.

¹⁷ Ze bo, mu ko mi ba nzob buo ba tusue, roo zadka'a tji luo le, mu yaa ni bay law kere, munu ka mu yake mi na. ¹⁸ A ze, ba na fe bo ze ka bie, mase mbol bo ze do tul-e hoy kara, mu daa mbolke na ka do tul-i. ¹⁹ Bay key na, ba bi suo-i ki ze mi vbie bay nduo-i do mbede key: bi Pol na ki ze mi puo mu mbol fekeri na bay. Roo le, do nun haŋa mu yinra bay mbol bi ka do tul-a ka ba law-a ka mu mbi ha Zezu Kresi bay

faa kaa Bay Kere ka mi kaa na ya. ²⁰ Ze yu-i, kod nguɔ hoy, mu daa fe ka mi vbi mu key na ha mi bay law ini Ngerembay, a mu huo law-i munu ka naa ba yu ki ka bil Kresi.

²¹ Mi daa mbede key na ha mu, mi ko ta-taŋ mii, bo na mu daa feke. Mu daa kal zadde ka mi vbi mu ku na robay. ²² Robay, mu leke hul nam ka giyan mi, bay ji le, bay faa nzaa bay kere ka i daa na, mi ko le, waka ya hoy Ngerewuru a yinra mi se luo-ri ba ki robay.

Ɔro bie soko

²³ Epafaras ka naa hul sal ziŋ mi bay tul ped Zezu *Kresi na hii soko ha mu. ²⁴ Marki bay Arisitak bay Demas roo Luku, bari ka i ba baw ped biri na kara, i hii soko ha mu ndaw.

²⁵ Ndad bay haŋa law huoke Ngerembay Zezu Kresi ka sad ziŋ ri.

Eborori Mbede ká i daa ha Eborori

Bay ká se tul ferí ká do bil mbede ni key

Mbede key na i daa ha nzoɓ mbika lawri ká saw bari ba Zib. Nzoɓ daa mbede ni key na hii bay baka ri bay haɗa ri pɔŋ mbika law bari ya. Ka kie mii, Zezu Krisi ba Vu Ngerewuru, be ká'a yaa fe daa Bi-ε Ngerewuru bay zadε ngid bele, a daa ha náa kókeri law kere Ngerewuru ta-taŋ. Ba be Zezu Krisi ká mba tul led nzaaped Ngerewururi ká nulue ndaw, nzoɓ yaana bayri saa nzaa Ngerewuru ndaw, Moyze kara ndaw na. Ba be Zezu Krisi ndaw ze Ngerewuru daa ni kaw ba ngerenzob fe poy luye banɗu wum. Ba be ká'a daa ha Ngerewuru bay nzobri zuo zin kɪ bay faa suo-ε ká'a mbi ba vuy fe poy ba mbɔw hoy wum ba gbuke na. Be ze, fe holri ká Zibri puoke fe, bay pedri ká nzoɓ fe poyri daa ká bil hul kani Ngerewuru na, ka daa ha nzi-ε gbɔ, bay ɓi le, ba fe ká nzoɓ se sie daake mbaa.

Pam ká náa dokeri bay faa Zezu na, ba fe vbieke vhem ya. Fe daa nzoɓ Ngerewururi ká piedke lew na do ba fe mboro, a maa daa wara bo bil law naari nzoɓ mbika lawri ha náa

sɔukeri law naari bay sew ká i daake nun naari tuo sie. Do nun haɗa naari nzoɓ mbika lawri na, náa gederi kóm ba luo Zezu, be ká náa daari law naari bo tul-e bay tiikake kpuru bay tiike gbuke na.

Maa bayri ká do bil-e

Krisi ba nzoɓ ká tina law kere Ngerewuru bay zadε: 1.1-3

Krisi mba tul led nzaaped ká nulue: 1.4-2.18

Krisi mba tul Moyze bay Zozuye: 3.1-4.13

Krisi ba ngerenzob fe poy luye: 4.14-7.28

Krisi ba nzoɓ doko sikda nzobri bay Ngerewuru: 8.1-9.22

Krisi ba vuy fe poy ká do nzedem: 9.23-10.39

Daa law bo tul Krisi na kal ferí riw: 11-12

Simsed nzoɓ mbika lawri, bay orɔ bie bay: 13

Ngerewuru baa bay ha nzoɓ bay faa Vi-e

¹ Pola lew na, Ngerewuru baa bay ha bulu naari faa bal ngi-ngi bay gosikeri bod bod bay faa nzoɓ yaana bayri saa nzi-ε. ² Roo le, bay bil sewri ká náa káwri di timbede key na, ka baa bay ha naari bay faa Vi-e. Bay faa Vi-e na ze ka daake ferí riw bele, a daa ni kaw ba nzoɓ ká ferí riw bele a zuo nduo-ε. ³ Vi-eke ku na, daa ha náa kókeri hurusuo rin dika Ngerewuru ká ba hie zikiki. Ka yaa fe daa Bi-ε Ngerewuru na bay zadε

ngid bele, a mgba saw feri riw bele ha ri se-sed bay faa hurusuo bay ka tii ka nzi-ε. Fale ka'a daa ha Ngerewuru naa bay feyaa ka tul nzoβri ha ri *taη kad kad na, ka zol a vaa kaw zad kaw riη dika ka nulue ka tunduo hodo Ngerewuru, Nzoβ Bawda Hurusuo. ⁴ Be ze, Ngerewuru kieke Vi-e ka vi ba bawda nzoβ ka kal tul led nzaapedri ka nulue ka riη-ε kara mba tul riη-ri pavbađ na.

Vu Ngerewuru mba tul led nzaaped Ngerewururi ka nulue

⁵ Tusueke ε, led nzaaped Ngerewuru ka'a baa ha ni mii: «Bo na mu ba Vu-i; uru saa vuri key na mi ba Baa-ka» na, mbijw tiya*. A led nzaaped Ngerewuru mbijw ka'a baa bay se tul-e mii: «Mi ba Bi-ε, a be laa ε, a ba Vu-i†» na, mbijw tiya ndaw. ⁶ Roo ε, bay nam ka Ngerewuru do pie titire led ka kekkek vi tusiri key na, ka baa mii: «Baari led nzaaped biri riw bele na, i huku pol-e i pisi ni‡.» ⁷ Bay ka Ngerewuru baa se tul led nzaapedri ka nulue na ze do key: «I ba nzoβ ped biri; mi pie ri munu ka zuu kuu, i do munu ba rijm huu ka seS.» ⁸ A bay ka'a baa ha Vi-e na laa ε, ka baa mii: «Bo na, mu ba Ngerewuru.

Réke mbay bo na do mbiimbam bay mbiimbam banquo,

mu re tul nzoβ bori bay zadε.

⁹ Bo na, mu hii fe daa ka do bay zadε, a mu tuη fe daa kaaya ngeren.

Sawke mini ze, Ngerewuru, Ngerewuru bo na naa mu do bod,

a daa num suoriya zuo tul-a,

a ko mu rii nun-ε mba tul baw sed bori*.»

¹⁰ Ka baa ha ni na robay mii: «Igerembay, zadka zad do hoy ran ran bay na,

ba bo ze mu daa tusiri, a mu daa nulue bay nduo-ɔ.

¹¹ Fekeri riw bele ku na, a bie kpukdu kpukdu, i di taw riw bele munu ka gariri dike taw.

Roo ε, bo na, mu kaw banquo.

¹² Mu gim ri munu ka i gimke maagari,

a mu suo ri munu ka i suoke gari.

Roo ε, bo na, mu do munu banquo;

Nam bori ti oko ya mgban†.»

¹³ Ka baa ha ni robay mii.

«Mu vi kaw tunduo hodo bi kpuru maa bay hanja mi haw yum

ka tul nzoβ tul ngani bori

ha ri vi ba fe daa bal-a zuo di‡.»

* **1:5** 1.5 Simri 2.7. † **1:5** 1.5 2 Samiyel 7.14. ‡ **1:6** 1.6 Simri 97.7; Kijja bol kusol ba sidike 32.43. § **1:7** 1.7 Simri 104.4. * **1:9** 1.9 Simri 45.7-8. † **1:12** 1.12 Simri 102.26-28. ‡ **1:13** 1.13 Simri 110.1.

Ba bay ká'a ɓaa ha leɗ nzaaped Ngerewuru mbijw ya. ¹⁴ A waa, leɗ nzaaped Ngerewururi na, i ba nzob veri le? Bari riw bele na, i ba temri ká i daa ped ha Ngerewuru. Ka pie ri bay haɗa ri so nzobri ká pam a ɗoko bay tul-ri.

2

Báka bay ká se tul pam

¹ Munu ká Ngerewuru ɓaa bay ha naari báy faa Vi-e ká mba tul leɗ nzaaped Ngerewururi na, náa nzéri báy sùo naari ká tul tusue bay ká náa láari na, bay haɗa ɓo, náa wururi faa kere na ɓa pola pola ya. ² Náa kóri ndaw, *bol kusol Ngerewuru ká leɗ nzaaped Ngerewururi víke ha *Moyze pola lew na, ɗo ɓa sùo fe; a nzobri riw bele ká i daa fe kaaya í wáɗke tul bol kusolke na, ka daa here ɓe ɓo tul-ri maa báy zad fe ɗáa ɓari. ³ A naari ká náa láari bay ká se tul pam ká mba bay ká leɗ nzaaped Ngerewururi ɓaa ha nzobri, roo náa kóri ɓa fe ya na waa, náa ɗáari mina ndaw roo, bay yám here Ngerewuru ká maa tul naari na le? Pamke ku na, Ngerembay k̄i sùo-ε kara ka-káake pola, roo ɓari ká i laa bayke na, i hii ɗo ɗi munu ndaw ha náa láari bayke na ɓa sùo bay. ⁴ Ngerewuru k̄i kara kie bay nasi fe ɗáa ɓari na báy faa feri ká kie fe ká'a t̄ii ndaw,

fe ká mba kóko ká'a ɓa h̄je zikiki ndaw, báy k̄iri fe sanri bod bod riw bele ndaw, roo báy fe ini taa Tem Law Pie ká'a leke nzobri munu ká law-ε hii ndaw pi.

Zezu nda faa pol nzobri ha ri zij pam

⁵ Tusueke le, ɓa leɗ nzaaped Ngerewururi ká nulue ze Ngerewuru ha ri hurusuo réke mbay ká bil sew ká'a ví vuku ká náa ɓaari bayke na ya, roo le, ɓa nzob pire nzob ze a réke mbay. ⁶ Zad haɗe ká bil mbede Ngerewuru na, nzob mbijw ɓaa ta-taɗ ɓa kele ká ɗi mii:

«Áa, Ngerewuru, nzob ɓa ve ndaw roo, mù ker se tul-e le?»

Waa, nzob pire nzob ɓa ve ndaw roo, mù ko-kóm ɓa tul-e le?»

⁷ Mù ȳiɗra ni ɓa fal bole ɗi nd̄ji munu

ká pol leɗ nzaaped Ngerewururi ká nulue;

mù ha ni riɗ ɗika;

mú daa mbay ɓo tul-e munu ɓa mbay;

⁸ mù ha ni hurusuo ká tul feri riw bele*.»

Zadka'a ha hurusuo ha nzob ká tul feri riw bele na, ka poɗ fe mbijw ká'a re mbay ká tul-e ya na, tiya. Ze timbede key na, náa kóri nzob ká ɗo báy hurusuo ká tul feri riw bele na ya roɓay. ⁹ Roo le, fe ká náa kóri ta-taɗ ze ɗo key: Zezu na, Ngerewuru ȳiɗra ni ɓa fal bole ɗi nd̄ji

* 2:8 2.8 Simri 8.5-7.

munu ká pol led nzaapedri ká nulue, bay haɲa bo báy faa law kere Ngerewuru na, ka huke bay tul nzobri riw bele. A timbede key na, náa kóri ni ká Ngerewuru daa riɲ dika báy mbay bo tul-e bay tul kókɔ seke fe huf be. ¹⁰ Do báy zadε bay haɲa Ngerewuru, nzob ká feri riw bele do báy faa be, a do bay tul-e ndaw na, ka ha Zezu ma-maa báy faa kókɔ seke fe, bay haɲa bo, ka faa ruo vi-eri ha ri do bil riɲ dika be, bay ji le, be Zezu na, ka ba nzob ndáka faa pol-ri ha ri zij pam.

¹¹ Ka wàa feyaa nzobri ha ri *taɲ kad kad. Be báy bari ká'a wàa ri na, baa bari mbjw hoy. Sawke mini ze, Zezu daa saho y ká bay dika ri ba yu-eri ya. ¹² Ka baa mii:

«Áa, Ngerewuru, mĩ baa bay bo ha yu-iri;
mĩ písi mù ká nun ruo
nzobri ká zad mbú kɪ
bari†.»

¹³ Ka baa na robay mii:

«Ngerewuru bi, mĩ daa law-i
bo tul-a‡.»
Ka yi a baa na robay mii:
«Mu kɔ mĩ key, mĩ do key
báy ledri ká mù ha mĩ
na§.»

¹⁴ Munu ká ledkeri do báy naysuo báy sím na, Zezu kɪ sùo-ε kara vi ba nzob naysuo munu ká bari na ndaw, bay haɲa bo, báy faa huf be na, ka gúrke hurusuo ngeretemdaya, be ká'a ba

saw huf nzobri, ¹⁵ ze a tinake bari ká hje huf daa ri ba koy báy káw kunnun bari ká tusiri key. ¹⁶ Ba tusue kɪ, ba bari led nzaaped Ngerewururi ká nulue ze ka ví so ri ya, roo le, ba naari ká náa bári vu bulu Abarahamri ze ka ví so naari. ¹⁷ Sawke mini ze, do nun haɲa Zezu ka do maa kɪ báy yu-eri ká bil feri riw bele. Be ndaw roo, a ví ba *ngerenzob fe poy luye bari, ká law kere mba bil law-ε gbay gbay, a do tul ped be ká pol Ngerewuru, bay haɲa Ngerewuru ka naa bay feyaa ká tul nzobri. ¹⁸ Munu ká fe líe law tji tul-e sùo-ε a kɔ seke fe na, ka maa bay sókɔ nzobri ká fe líe law tji tul-ri.

3

Zezu mba tul Moyze

¹ Yu-iri, baari ká Ngerewuru dí rì do bod ba taa be na, ì gedε kóm ba tul Zezu ká ba led nzaaped Ngerewuru, a yi a ba *ngerenzob fe poy luye na. Be na ze, tusue bay ká náa daari law naari bo dí, a náa baari bayke ba kele na, baa bay se tul-e. ² Ka do tul ped ká Ngerewuru naa ni bayke na ha ni o báy zadε, munu ká *Moyze do tul ped be ká sakra nzob beri riw bele. ³ Riɲ Zezu na mgba kal tul riɲ Moyze, munu ká nzob daa hul na, i daa mbay bo tul-e mba sùo hulke. ⁴ Hul haɲa haɲa le, báy

† 2:12 2.12 Simri 22.23. ‡ 2:13 2.13 Simri 16.1. § 2:13 2.13 Ezay 8.18.

nzob dáake dáake, a roo le,
nzob ká daa feri riw bele
na ba Ngerewuru. ⁵ Moyze
na ba nzob ped Ngerewuru
a do tul ped be ká sakra
nzob Ngerewururi riw bele,
a baa bay feri ká Ngerewuru
a báa ha nzobri*. ⁶ A *Krisi
laa le, ba Vu Ngerewuru a
do tul ped Bi-ε ká daa ni
kaw tul nzob beri riw bele.
Nzob beri na ba naari, roo le,
zadka náa mgbári law naari
ngɔ-ngɔɔ, a náa dori tul fe
ká náa dáari law naari te dī
nzokdo na ndaw ro!

*Zad mgbaka taram ká
Ngerewuru korɔ bay tul
nzob beri*

⁷ Sɔwke mini ze, bay ká
Ngerewuru baa báy faa Tem
Law Pie na, ì laa báy kere
ndaw ro! Ka baa mii:

«Vuri key na, zadka ì laa
kusol-i le,

⁸ ì ha law-rì ka ngɔɔ
munu ká bulu baarì
daa ká pola lew

báy nam ká i t̃ike ká tul-
i a í líe m̃ bay kóko
ká bil law kor na ya.

⁹⁻¹⁰ Ze bulu baarì ko na fe
kereri riw bele ká m̃
daa ha ri

báy bil mbiimbam ká
sɔɔ niɔ na hoy kara,
i líe m̃ a í nduo law-i
banɔɔ.

Sɔwke mini ze, law-i f̃aa m̃
puu-u ká tul nzobkeri
na,

a mí baa mii:

“I wuru faa báy faa kér
bay bari banɔɔ,

a faa kere birì ká m̃ kie
ri na kara, ì hii ya.”

¹¹ Be ze, law-i f̃aa m̃ ha m̃
háake hud̃ mii:

“Zad mgbaka taram ká
m̃ leke na,

ì ti dáa bal-rì to dī ya
mgban†.”»

¹² Yu-iri, ì nze báy sùo-
rì bay haɔa nzob mbɔw
ká sakra baarì ka do báy
law ndaya báy law ngɔɔ a
f̃ereke fal-ε ha Ngerewuru,
nzob haɔa kumnun ha
nzobri na ya. ¹³ Roo le, báy
nam ká ì kaw bil sew ká i
dī ba «Vuri» ká Ngerewuru
baa bay ha naari báy key
na, ì bo k̃i nam báy nam
bay haɔa bo, nzob mbɔw ká
sakra baarì ka pón sùo-ε ha
feyaa ka úla ni, a vi ba nzob
law ngɔɔ ya. ¹⁴ I ko, zadka
náa mgbári law naari ngɔ-
ngɔɔ kpuru ká tul *Krisi ká
náa dáari law naari bo dī
báy titire na le, náa bári baw
ped be.

¹⁵ Bay ká Ngerewuru baa
do bil mbede be na ze do
key:

«Vuri key na, zadka ì laa
kusol-i le,

ì ha law-rì ka ngɔɔ
munu ká bulu baarì daa ká
pola lew

báy nam ká i t̃ike ká tul-i na
ya‡.»

¹⁶ A waa, nzob veri ze
i laa kusol Ngerewuru, roo
í t̃i ká tul-e le? Ba bari
led̃ Izarayelri riw bele ká
*Moyze nda faa pol-ri ha ri
t̃i ká bil tusiri Ezište. ¹⁷ A

* **3:5** 3.5 I k̃i Ruɔ bari 12.7. † **3:11** 3.11 Simri 95.7-11; T̃i kele 17.1-7. ‡ **3:15**
3.15 Simri 95.7-8.

waa, nzoɓ veri ndaw roo, i daa ha law Ngerewuru faa ni mbiimbam sin nin ka tul-ri le? Ba bari ka i daa feyaa ze hud bari zuo mburuk mburuk ka bil law kor^S. ¹⁸ A zadka Ngerewuru haa hud mii: «Zad mgbaka taram ka mi leke na, i ti daa bal-ri to di ya mban.» na waa, ka baa bay tul nzoɓ veri zu le? Ka baa bay se tul bari ka i tji ka tul-e na. ¹⁹ Be ze, fe ka naa kori ta-tan na ze do key: bari na, i zinj faa i daa bal-ri to zad mgbaka taram na ya, bay ji le, i daa law-ri bo tul Ngerewuru ya.

4

¹ Ngerewuru waa zad mgbaka taram ka'a leke bay tul nzoɓ beri. Ba fe ka do kpuru tji vuri key bay. Be mini ze, i nze bay suo-ri bay hana nzoɓ mbiw mini ka sakra baari ka roko zadke na ku ya. ² Naari na, naa laari Bay Kere ka se tul zad mgbaka taram na munu ka led Izarayelri ka i do bil law kor i laa na. Bari na, i laa bayke laa na ki, roo le, daa fe mbiw ha ri ya, bay ji le, i daa law-ri bo di ya.

³ A naari ka naa daari law naari bo di na, naa tiri zadke na ku; a bari ka i daa law-ri bo di ya laa le, Ngerewuru baa mii:

«Law-i faa mi ha mi haake hud mii:
“Zad mgbaka taram ka mi leke na,

i ti daa bal-ri to di ya mban.”»

Be nu ku hoy kara, Ngerewuru leke zad mgbaka taram na o ba de hoy bay nam ka'a daake feri riw bele ka tusiri key. ⁴ Tusueke le, i baa bay se tul mgbaka taram Ngerewuru ka bil nam ndeke di tono sayke do zad hane ka bil mbede be mii: «Ngerewuru mgbaka taram suo-e ka tul ped beri riw bele ka bil nam ndeke di tono sayke na*.» ⁵ Ka bil bay ka naa laari kal vaw ku na, ka baa mii: «I ti daa bal-ri to zad mgbaka taram bi na ya mban.» ⁶ A bari ka i ba titire nzobri ka i laa bay kere ka se tul zad mgbaka taram na i tji di ya, bay ji le, i hii bay daa vu mbom bo tul Ngerewuru ya. Be ze, faa do hoy robay bay tul nzoɓ hawri bay hana ri tji di. ⁷ Sawke mini ze, mbiimbam kal ngji bamba ndaw roo, Ngerewuru tuu nam ba ki ka i di ba «Vuri.» Ba bay ka'a baa pola bay faa *David mii:

«Vuri key na, zadka i laa kusol-i le,

i ha law-ri ka ngon ya[†].»

⁸ I ko, zadka *Zozuye nda faa pol led Izarayelri ha ri tji zad mgbaka taramke ku na le, Ngerewuru ti baa bayke ka nam ki mbaa. ⁹ Be ze, zad mgbaka taram ka ri ki bay hay ka Ngerewuru daa bo bay nam ndeke di tono

sayke ká fal d́áa ferí riw bele na, ka pɔŋ faake dɔ hɔy bay tul nzob ferí. ¹⁰ A nzob ká rii a se zad mgbaka taram Ngerewuru na ɛ, ka mgba taram sùo-ɛ ká tul ped be munu ká Ngerewuru mgbáke taram sùo-ɛ ká tul ped ferí na. ¹¹ Munu zu ɛ, ì d́aa h́urusuo-rì tunj k̄i, í rii í se zad mgbaka taramke na. I nze báy sùo-rì bay haɲa nzob mbjw ká sakra naari ka biɛ faa mbjw munu ká bari led Izarayelri i biɛ ká bil law kɔr, a í h́a zad mgbaka taram puo ri bay tul mbaka nzaa bari na ya.

¹² Ḿarake ɛ, Bay Ngerewuru na dɔ báy kumnun, a yij bamba. Ka uo kal maamii ká nzi-ɛ uo fi sidi. Ka rii bil law nzob malak, a se kpuru tji tul zad kér bay nzob báy bil wara law nzob, a tji zad dɔkma sùo báy num bil huru, a tina ferí ká dɔ bil law nzob na dɔ zad hie gbay gbay. ¹³ Fe mbjw ká muu nun Ngerewuru muu na, tiya. Fe d́aa nzobri riw bele na dɔ zad hie gbari gbari ká nun-ɛ. Ba be na k̄i ze, náa k̄injari fal fe d́aa naari riw bele ha ni.

Zezu ba ngerenzob fe poy luye

¹⁴ Munu zu ɛ, fe ká náa d́aari law naari bo d̄i, a náa baari bayke ba keɛ na, náa mgbári ngo-ngoŋ, bay ji ɛ, naari na, náa d̄ori báy *ngerenzob fe poy luye

ká'a kal kpuru a se luu Ngerewuru ká zad káw be. Ba be Zezu Vu Ngerewuru. ¹⁵ Naari na, náa d̄ori báy ngerenzob fe poy luye ká maa kóko nun síe naari báy fe ngónke ká tji tul naari, bay ji ɛ, be na, fe líe lawri bod' bod' riw bele tji tul-e munu ká tji tul naari, a roo ɛ, ka d́aa feyaa ya. ¹⁶ Be ze, náa sórori ba lakun Ngerewuru, be ká'a ba nzob law kere na tan h̄je, bay haɲa ni ka kɔ nun síe naari, a d́aa law kere zin naari, a so naari báy saw síe ká náa séri síe fe.

5

¹ Ngerenzob *fe poy luye haɲa haɲa ɛ, i naa ni ká sakra nzobri ha ni dɔ pol Ngerewuru, bay d́aa ped bay tul nzobri. Ped d́aa be ba mbika fe haɲa hɔy báy fe poyri ká nzobri víke na ha Ngerewuru bay tul feyaa nzobri. ² Be na, ka maa bay kóko kér bay nzobri ká i d́aa fe kaaya tan kóko sawke, báy bari ká i wuru faa, bay ji ɛ, ka ba nzob naysuo ndaw. ³ Munu ká'a d́aa kaaya ndaw na, dɔ nun haɲa ni ka ha fe poy ha Ngerewuru bay tul feyaa nzobri hɔy ya, roo ɛ, bay tul feyaa be k̄i sùo-ɛ ndaw*. ⁴ Nzob mbjw mini ká mbi sùo-ɛ a d́aa mbay bo tul-e sùo-ɛ ba ngerenzob fe poy luye na tiya. Roo ɛ, nzob vi ba ngerenzob fe poy luye báy faa d̄iw ká

* 5:3 5.3 I k̄i Soro ped d́aa Leviri 16.11-14.

Ngerewuru di ni munu ka'a dike *Aron pola lew hoy ba titire ngerenzob fe poy.

⁵ Do faa mbijw munu ndaw, *Krisi na mbi suo-ε, a daa mbay bo tul-e suo-ε ba ngerenzob fe poy luye ya. Ba Ngerewuru ze di ni a baa ta-tan ha ni mii:

«Bo na mu ba Vu-i;
uru saa vuri key na mi
ba Baa-ka†.»

⁶ Ka bil mbede ka zad ki kara, ka baa ka di ndaw mii:

«Bo na, mu ba nzoḅ fe poy
banḡuo kpadara
faa mbijw munu ka
Melkisedek‡.»

⁷ Zadka Zezu do tusiri key bay na, ka daa nzaa bay kere a daake fe belen bay mbii nun ha Ngerewuru a kod ni, be ka'a maa yaana ni ka bil hud. A le, Ngerewuru laa bay be a hii do di, bay ji le, ka din tul-e ka pol-e. ⁸ Ze ka ba na Vu Ngerewuru hoy kara, ka fere daa vu mbom bo tul Ngerewuru bay faa koko seke feri riw bele ka'a ko na. ⁹ Falε ka'a maa, a daa ped be o bay zadε na, ka vi ba saw pam ka do banḡuo bay tul nzoḅri riw bele ka i daa vu mbom bo tul-e. ¹⁰ A le, Ngerewuru daa ni kaw ba ngerenzob fe poy luye faa mbijw munu ka Melkisedek na.

Ngón ka bil mbika law

¹¹ Buru do bay bay ngi-ngii ka bay baa se tul feri ka

buru baa na ku. Roo le, do ngon bamba bay haḡa buru tina sawke ha ri laa, bay ji le, i vi ba nzoḅri ka laa bay baari se bamba. ¹² Baari na, i vi ba nzoḅ fere nzoḅri fe ba diε ki hoy zu ze, i yii i se sie haḡa nzoḅ fere ri titire bay Ngerewuru ka se tul mbika law ba ki roḅay ku. Ka bay haḡa ri re ngaw ka ngo-ngon ro zu le, i yii i se sie aw wan ba led tul piyen banḡuo kpadara bay. ¹³ Nzoḅ ka ton ba aw wan banḡuo na, ka ba led banḡuo; fe ka do bay zadε mase bay zadε ya na, ka ko faa keleke ya. ¹⁴ A nzoḅri ka i ngo-ngon laa le, ngaw ngonke ze do bay tul-ri. Bari na, bay faa ped daa bari ka tii ri ti ro na, i koke faa kele fe kere bay fe ka ndaya.

6

¹⁻² Munu zu le, naa seri nun naari ba pola, naa fereri fe a naa viri ba nzoḅri ka i ngon ka bil mbika law, bo naa kawri tul titire fe fere mbe ka se tul mbika law na banḡuo ya. Fekeri na ba suo ker bay ka se tul ped ka mbi hud ha nzoḅri bay daa law bo tul Ngerewuru ndaw, daa tul nzoḅ nduo mbiiri ka bod bod* bay daa nduo bo tul nzoḅ ndaw, tji nzoḅri saa luco hud roo bay kun sal bay ka mgbada na ndaw pi. Naa kayri fal-ε mbaa, bo naa seri

† 5:5 5.5 Simri 2.7. ‡ 5:6 5.6 Simri 110.4. * 6:1-2 6.1 Bil sewke ku na, faa waa suo bay mbii na kireri bod bod: daa tul nduo mbii taa Za ndaw, kiri waa suori bod bod ka Zibri daa ndaw, roo daa tul nduo mbii ka bay seke fal Zezu ndaw pi.

nun naari ba pola! ³ Zadka Ngerewuru ha naari faa le, be ze ba fe ka náa dáari na zu.

⁴⁻⁶ Bari nzobri ka Ngerewuru ha nun-ri tan ka tul bay be ndaw, i lie fe kere ka uru saa luo-ε ndaw, i yaa Tem Law Pie bo bil law-ri ndaw, i ko ndadi Bay Kere Ngerewuru ndaw, i ko hurusuo ka bil sew ka Ngerembay a reke mbay ndaw, roo i yi i do bil fe daa kaaya ba ki tan ker se tul Ngerewuru na, faa ka bay yinjra ri ba ki ha ri suo ker bay bari na ti mbaa, bay ji le, bay fe daa bari na, ri fe ka bari ki suo-ri ze i ber Vu Ngerewuru do tul puu say hud ba ki, i tiri ni i daa sahoi bo nun-ε ka nun ruo nzobri.

⁷ I ko, waa ka yaa mbi-imbam banquo, a lie lerekeri bay tul nzob paa waake na, Ngerewuru sam fe zuo di. ⁸ A roo le, zadka'a lie ba ngatukru bawri bay kurikuñri hoy le, do ba fe ka gor hoy. Waka ya hoy le, bebi Ngerewuru bo di, a oro bie le, huu a seke di.

⁹ Baari yu-iri ka mi ko ri ba nzob nun-i, ze buru baa munu hoy kara, buru ko ta-tan mii, i do faa kere ka se ba zad pam. ¹⁰ Ngerewuru na ba nzob ka fe daa be do bay zadε ya na ya. Fe daa baari bay law ini ka i kie bay tul-e bay pedri ka i daa pola a i daa robay bay tul

yu baari na, ka ti yinjra ya. ¹¹ Roo le, buru hii bay haña nzob haa haa ka sakra baari na, ka nduo munu kpuru tii oro bie nam bay haña fe ka i daa law-ri te di nzokdo na, ka tii a do pol-ri gbari gbari. ¹² Buru hii bay haña ri vi ba nzob layri ya, roo le, i do munu ba nzobri ka i daa law-ri te tul Ngerewuru nzokdo i iki law-ri ka di, bo i zinke fe ka'a waa na.

Ngerewuru do tul waa bay be

¹³ Pola lew na, zadka Ngerewuru waa bay zin bulu naari *Abaraham na, ka haa hud. Munu ka nzob ka mba tul-e mba bay haña ni ka haa hud bay rin-ε tiya na, ka haa hud bay rin-ε be ki suo-ε. ¹⁴ Ka baa mii: «Ba tusε ki, mi sam fe zuo tul-a, a mi ha vu bul-ari sie ba pola pola†.» ¹⁵ Abaraham daa law-ε bo tul bayke, a giyan kekeke bay iki law, ze a zin fe ka Ngerewuru waa zin ni na. ¹⁶ Zadka nzobri haa hud na, i haa bay rin nzob ka mba tul-ri bay kieke bay baa bari na ba tusε. A le, hud ka i haa na, gbu nzaa may bay ka do sakra bari na. ¹⁷ Ngerewuru kara daa faa mbiw munu ndaw bay tul nzobri ka'a waa bay haña ri fe kere na. Ka hii bay haña ri ko ta-tan mii, ka ti suo nzi-ε ya. Sawke mini ze, ka haa hud bay tul fe ka'a waa bayke na. ¹⁸ Be ze, ferri ba sidi do di ku ka ti

† 6:14 6.14 Tiika saw fe 22.17.

súo ya, ká Ngerewuru kara ti kún bay ká dí ya ndaw. Be ze, naari ká náa zinjri zad kóro súo ká luo-ε na, náa zinjri hurusuo ngi-ngji bay mgbaka d'áa law nzokdó te tul fe ká Ngerewuru waa bay tul naari na ngó-ngón. ¹⁹ D'áa law nzokdó te tul fe ká Ngerewuru waa na, kóro naari d'ó sikda ngó-ngón munu ba gasay puu ká só hul d'ó sikda a há ni ngón kpan kpan‡. D'áa law te dí nzokdóke ku na, d'ó munu rii fe ká náa d'orj bil hul kani Ngerewuru ká nulue a náa kalri gari ká kun zad na, a náa séri kpuru tji luo-εS. ²⁰ Ba zad ká Zezu rii dí pola há naari bay tul naari. Be na, ka vi ba *ngerenzob fe poy luye banquo faa mbjw munu ká Melkisedek.

7

Bay ká se tul Melkisedek

¹ Melkisedekke ku na, ka ba mbay puo ká Salem a ba *nzob fe poy Ngerewuru ká nulue siya. Zadka *Abaraham v'áa haw yum ká tul mbayri a yji saa dí na, be Melkisedek na ka súo nun-ε a sam fe zuo tul-e. ² Ba be na ze, feri riw bele ká Abaraham úruke saa nzaa yum na, duo le, ka naa tul-e mbjw a há ni. Titire le, mára rinj «Melkisedek» na, ba «Mbay

ká daa fe báy zadε.» Róbay, ka ba mbay puo ká Salem, ká kie mii, ka ba mbay ká daa há d'εkeke d'ó. ³ Be na, nzob kó bi-ε ya ndaw; mi-ε ya ndaw; bul-eri kara, nzob kó ya ndaw; nzob laa soro bay mbona be ya ndaw, bay hud be kara ya ndaw pi. Ka rii Vu Ngerewuru; be na, ka d'ó ba nzob fe poy banquo.

⁴ I kó, Melkisedek na, mina ze ka ba bawda nzob ku le! Bulu kadok naari Abaraham kji le, feri riw bele ká a úruke saa nzaa yum na, duo le, ka naa tul-e mbjw a há ni ya le! ⁵ Mbiimbam kal ngji bamba roo, Ngerewuru há *bol kusol há *Moyze mii, bari ká i ba saw kani *Leviri ká i ba nzob fe poyri na, ze led *Izarayel hawri ba yu bari, a Abaraham ba bulu bari hoy kara, i vbi ri tul fe bari riw bele; duo le, i naa mbjw ha ri. ⁶ A roo le, be Melkisedek ká saw kani be bod na, feri riw bele ká Abaraham d'oke na, duo le, ka yaa tul-e mbjw, a fale le, ka sam fe zuo tul Abaraham be ká Ngerewuru waa bay zinj ni na. ⁷ Máyke tiya, nzob ká sam fe na, mba tul nzob ká yaa fe sami. ⁸ A bari ká i ba nzob fe poyri ká fe duo le, i yaa tul-e mbjw na, i ba nzobri ká i hu-hu, roo le, be Melkisedek ká yaa fe saa nduo Abaraham na,

‡ **6:19** 6.19 Báy nzaa gerek le, nzob d'áa mbede key na, baa bay se tul fe hiike ká mgba hul tumbii d'ó zad mbjw. **S** **6:19** 6.19 Ká zad ni key na, ka baa bay se tul gari ká kun sikda zad ká tan kadanj báy zad ká tan kadanj bamba tasiri ká ngerenzob fe poy huo-ε hoy maa rii dí ba mbjw ká bil mbiimbam mbjw. Roo le, timbede key na, faa d'ó hoy bay hanja náa sórori ba lakun Ngerewuru tan hje, bay ji le, Zezu hu ká tul puu say hud bay náa feyaa naari.

ka kaw báy kumnun munu ká mbede Ngerewuru baa bayke. ⁹⁻¹⁰ Be ze, náa baari mii, zadka Melkisedek yaa fe kereri saa nduo Abaraham na, do munu ba Levi ká puo ni, bay ji le, Levi ká i mbon ni ya báy, ká mak vaw le a yaanja fe saa nduo lef Izarayelri na, ka do bil sim Abaraham báy sieke ká Melkisedek sũoke nun-ε.*

¹¹ I ko ndaw, zadka Ngerewuru ha bol kusol ha nzob beri na, ba vu Leviri ze, ka ha ri daa ped *fe poy. Zadka ped fe poy ká vu Leviri daa na maa bay daa fe ká Ngerewuru leke, ha ni o báy zadε le, Ngerewuru a seke sie pie báy kiri nzob fe poy ki ká do faa mbijw munu ká Melkisedek bo, ba nzob ká saw kani *Arõn ya†. ¹² A ze bo, zadka i suo nzob fe poy báy nzob ká saw kani ki le, do nun súo bol kusol na ndaw. ¹³ A Ngerembay naari ká náa dori báa bay be key na, ka ba nzob ká saw kani ki; nzob mbijw ká tji saa saw kani be ká'a daa ped fe poyke na, tiya. ¹⁴ Be na, ka uru saa saw kani Zuda, ba fe ká do ta-tañ. A le, saw kanike ku na, Moyze baa bay nzob fe poyri ká di ya.

Zezu ba nzob fe poy ká ri Melkisedek

¹⁵ Fe ká tina saw feke *tañ kad kad ba pola pola ká náa

baari bayke na ze do key: *nzob fe poy ki mbijw tji a ri Melkisedek. ¹⁶ Nzobke ku na, ka vi ba nzob fe poy, bay báa ká'a ba saw kani Levi munu ká *bol kusol baa bayke na ya, roo le, ka vi ba nzob fe poy báy faa hurusuo káw báy kumnun ká nzob maa bie ya. ¹⁷ Ngerewuru kara baa bayke do bil mbede be mii: «Bo na, mù bá nzob fe poy banquo kpadara faa mbijw munu ká Melkisedek‡.»

¹⁸ Be mini ze, táw bol kusolke ku na, Ngerewuru bumra ba fal, bay ji le, hurusuo-ε tiya a do gor hoy. ¹⁹ Tusueke le, bol kusol maa bay daa fe ká Ngerewuru leke na ha ni o báy zadε ya. Roo le, fe ká náa daari law naari te di nzokdo ká ndad kal fe ká pola na do di. Báy faa feke na ze, náa sörokeri di ya ba lakun Ngerewuru.

²⁰ Robay, Ngerewuru haa hud. Nzob hawri na i vi ba nzob fe poy tañ haña ri haa hud, ²¹ roo le, Zezu na Ngerewuru haa hud bay haña ni kaw ba nzob fe poy a baaake bay se tul-e mii:

«Bi Ngerembay na, mi haa hud, a mi ti súo nzaa-i ya: Bo na, mù bá nzob fe poy banquo kpadara§.»

²² Be mini ze, *sáka kuni ká ndad kal taa pola na, Zezu yaa duoke sii tul-e.

* **7:9-10** 7.9-10 I kji Tiika saw fe 14.17-24. † **7:11** 7.11 Arõn ba titire lef ká saw kani Levi ká daa ped fe poy, a nzob hawri ká i toñ fal-ε na, i daa faa mbijw munu ká be Arõn na. ‡ **7:17** 7.17 Simri 110.4. § **7:21** 7.21 Simri 110.4.

23 Rɔ́bay, nzob fe poy hawri na, i suo bol kɪ bol kɪ, ze í ruɔ bamba, bay ʝi ɛ, hud' daa ha nzaa ped' bari na gbɔ. 24 Roo ɛ, Zezu kaw báy kumnun banɔ, a ped' *fe poy be na, ka ti súo ha nzob kɪ ya. 25 Sɔwke mini ze, ka maa yaana nzobri ká i soro ba lakun Ngerewuru báy faa be na wɔm, bay ʝi ɛ, ka kaw báy kumnun a kod' Ngerewuru bay tul-ri.

26 Be ze, Zezu ba *ngerenzob fe poy luye ká náa séri síeke. Ka tan kaɗan, bay fe kaaya báy feya mbɔw mini kara ti tul-e ya. Ka do bod' báy nzob feyaari, ɛ, Ngerewuru ha ni zol' a vaa kaw nulue siya. 27 Be na, ka do munu ba ngerenzob fe poy luye hawri ká i puo fe báy namri riw bele bay tul fe daa ya bari pola, rɔɔ í puo bay tul nzobri báy na ya. Be na, ka puo fe ba mbɔw hoy wɔm báy nam ká be kɪ sùo-ɛ ka mbike sùo-ɛ ha hud'. 28 Bol kusol *Moyze ká do na, ha nzobri ká i daa fe báy zadɛ riw ya na, i kaw ba ngerenzob fe poy luyeri. Roo ɛ, zadka Ngerewuru haa hud' ká tul fe ká'a waa bayke na, ka suo bol kusolke a ha Vi-e vi ba ngerenzob fe poy luye, be ká'a maa ɔro fe ká Ngerewuru leke báy zadɛ na wɔm banɔ.

8

Zezu ba ngerenzob fe poy

* 8:5 8.5 Tɔi keɛ 25.40.

luye naari

1 I ko, mɔra bayri riw bele ká buru do baá ha ri na ze do key: náa dori báy kɪri *ngerenzob fe poy luye mbɔw ká kaw nulue ká tundu do Ngerewuru, Nzob Bawda Hurusuo ká kal tul feri riw Bele. 2 Ká zadɛ ku na, ka ba ngerenzob *fe poy a daa ped' ká bil hul kani taa tusuke ká Ngerewuru ze daa, bo ba nzob ze daa ya.

3 Ngerenzob fe poy luye ha ha ɛ, i daa ni kaw bay haɔa ni ka mbi fe haɔa hoyri báy fe poyri ká nzobri víke na ha Ngerewuru. Be mini ze, ngerenzob fe poy naari na, do nun haɔa ni ka do báy fe ká bay mbika a ha ndaw. 4 Zadka'a do tusiri key ɛ, ka ti bá *nzob fe poy mbɔw ya, bay ʝi ɛ, nzob fe poy hawri ká tusiri key na, i do di doɗ ro, í mbi fe í ha Ngerewuru faa mbɔw munu ká *bol kusol *Moyze baa. 5 Ped' ká nzob fe poykeri daa na, i daa ká bil hul kani ká i daa báy huɔ; ba tem fe hoy ká kie hul kani taa tusuke ká do nulue. Sɔwke mini ze, zadka Moyze do di ya bay daa hul kanike na, Ngerewuru baka ni mii: «Mu ko báy kere ndaw ro! Mu daa báy zadɛ ha ni ka ri kɪ báy taa haɔa ká mɪ kie mù báy lom ká tul kuo na ku*.» 6 Roo ɛ, timbedɛ key na, ped' ká Ngerewuru daa zuo nduo Zezu ba ngerenzob fe poy na, mba ped' daa

nzob fe poyri ká pola na pavbad. Be Zezu na, ka ba nzob ká'a do sikda nzobri báy Ngerewuru, a daa ha kuni fie ká Ngerewuru saa zinj nzobri na ndad kal taa hay ká'a saa zinj Moyze ká pola lew, bay ji le, kuni fieke ku na, sawke uru saa waa bay Ngerewuru ká ndad kal taa pola.

Sáka kuni fie ká Ngerewuru waa

⁷ Titire kuni ká Ngerewuru saa na, zadka'a maa ɔro bie fe riw bele ká'a hii bay daa na le, Ngerewuru se síe *sáka kuni kɔ mbáa. ⁸ Roo le, ka kɔ fe daa kaaya nzob beri na a yiw ri mii:

«Namri ká'a ví vuku na,
mĩ sáka kuni fie zinj saw
kani Izarayel báy saw
kani Zuda.

⁹ Sáka kuni fieke ku na,
ti doko munu ká kuni ká
mĩ saa zinj bulu bari
báy nam ká mĩ nda faa
pol-ri
mĩ tũike ri saa tusiri
Eziote na ya†.

Bari na, i do tul kuni ká mĩ
saa zinj ri na ya,
be ze mĩ pɔnje fal-ri
giyak.

¹⁰ I kɔ, kuni ká mĩ sáka zinj
led Izarayelri
báy namri ká'a ví vuku
na ze do key:
Mĩ daa bol kusol-iri do
bil kér bay bari,
a mí vbie do bil law-ri.
Mĩ bá Ngerewuru bari,

a bari laa le, i bá nzob
biri.

¹¹ Nzob mbjw ká sakra bari
ku na,
ti fére kɔ-ε fe ká se tul-
i ya;
a nzob mbjw mini ti
séke síe báa ha yɔ-ε
mii,
mu tuu Ngerembay na,
tiya, bay ji le,
tii saa tul vu ledri kpuru
tji tul ngereri na,
i tuuka mĩ riw bele ta-
taɲ.

¹² Mĩ ndáka buma ká tul fe
kaaya bari na zinj ri,
a mí ker se tul feya bari
na mbáa.»‡

¹³ Be ze, zadka Ngerewuru
baa bay se tul sáka kuni fie
na, ka ha sáka kuni ká pola
na vi ba táw fe, a fe ká dɔ táw
ro na so nzob ya, a do dɔ ya
bay zékre.

9

*Hul kani ká tusiri key báy
hay ká nulue*

¹ Zadka Ngerewuru saa
kuni taa titire na, ka ha
nzobri zad sanmakeri bod
bod bay haɲa ri sɔroke ba
lakun-ε, roɔ a ha ri daa hul
kani báy huɔ. ² Hul kanike
ku na, i kún bil-e báy gari ba
zad sidi. Bil-e taa mbjwke
ká i dɔ ba *zad ká taɲ kaɲaɲ
na, i daa huu ndele ká waa
ba tɔnɔ say sii dɔ, roɔ tutakra
ká i daa maapa zuo dɔ ba taa
Ngerewuru na do dɔ ndaw.

³ Bil-e ndeke dɔ sidfike ká fal
gari ká i kúnke na, i dɔ ba
*zad ká taɲ kaɲaɲ bamba

tasiri. ⁴ Ká zadke ku na, i daa *tutakra úu fe ká mbii lari ká nduy zíriri zíriri nuu fal-ε na bo dí. Ká tul-e siya na, i uu fe ká b̄are f̄u b̄y b̄y ká dí. Sanduku *sáka kuni ká mbii lari ká nduy zíriri zíriri nuu dí kpurukuf na bo dí ndaw. Ká bil-e ku na, suna ká i daa báy lari ká nduy zíriri zíriri, ká ngaw ká i dí ba manne zuo bil-e na bo dí; káw Aron ká luu vay na bo dí ndaw, roo t̄ji tisawri ká sídì ká Ngerewuru vbie bol kusol sáka kuni doo dí na, zuo dí ndaw pi. ⁵ Ká tul *sanduku sáka kuni na, i fel fe ba tem nzob rin dikari ká i rii led nzaaped Ngerewururi ká nulue sii dí. Tem nzobkeri ku na kie mii, Ngerewuru doo zadε ku. Nzaa tay bari sii k̄i h̄a temke pud zad ká i puo fe báy sim fe hol ká dí h̄a Ngerewuru, bay haña ni ka nda buma ká tul feyaa nzobri. Roo le, ba saw síe ká bay rii bil-e bay baa bay fe niri key na báy nzi-ε lem lem riw bele ya*.

⁶ Zadka i leke fe mini ká bil hul k̄anike ká i daa báy huu na, nzob fe poyri rii i se zad taa titire na nam báy nam bay daa ped bari. ⁷ Roo le, ba *ngerenzob fe poy luye hu-ε hoy ze rii a se zad ká tan kad̄an bamba tasiri na. Bil mbiimbam mb̄iw le, ka rii a se dí faa bal ba mb̄iw hoy báy sim fe hol banquo a puoke fe h̄a Ngerewuru bay tul fe kaaya taa be k̄i

sùo-ε pola ndaw roo, a puo bay tul-e taa ruo nzobri na báy. ⁸ Bay fe niri key na, Tem Law Pie kie mii, zadka hul k̄ani ká i daa báy huu doo kob robay key na, faa haña ruo nzobri rii i se zad ká tan kad̄an bamba tasiri na, tiya, bay ji le, faake mgbuda doo hoy ya báy. ⁹ Be ze, ba tem fe ká kie fe ká doo bil namri ká vuri key, bay ji le, fe haña hoyri báy fe poyri ká nzob fe poyri i puoke fe h̄a Ngerewuru na, ti waa bil wara law nzob h̄a ni *tan kad̄ kad̄ ya. ¹⁰ Fekeri ku na, i daa doo ba zad sanmari ká bay tul sùo ká kele hoy, munu ká fe sum, báy fe nzoko, roo báy k̄iri waa sùori ká bod bod bay tanke kad̄ kad̄ ká nun Ngerewuru. Feri key na ka doo munu baw kpuru maa báy nam ká Ngerewuru a sùoke fekeri ba fie.

¹¹ Roo le, *Krisi na vi ro, a ba ngerenzob fe poy luye bay haña naari fe kereri ká doo ro na. Bil hul k̄ani ká a daa ped ká dí na, ba nduo nzob ze daa ya, a ba fe ká doo tusiri key ya, roo le, ba hul k̄ani taa tusuke ká nulue ká ndad̄ kal hul k̄ani ká tusiri, a ba kere bamba tasiri kal tul-e ndaw. ¹² Zadka'a rii dí na, ka rii ba mb̄iw k̄i hoy báy sim be k̄i sùo-ε, a tinake naari saa bil feyaa wum bo, ka rii báy sim balri báy sim vu baa ndayri ya. ¹³ Sim balri báy sim baa ndayri báy

* 9:5 9.5 I k̄i mbede T̄ji kele 25-26.

s̄je máa nday ká i tay í m̄je zuo tul nzobri ká i zaa fe imri na, wàa s̄uò-ri ká kele taŋ kad kad. ¹⁴ A munu ku w̄aa, maa bay s̄im Krisi, be ká'a mbi s̄uò-ε s̄uò-ε k̄i ha Ngerewuru ba vuy *fe poy ká do báy zadε pedede báy faa Tem ká do ban̄guo na, ti wáa bil w̄ara law naari ha ni taŋ kad kad bay tul fe dáa kaaya ká se ziŋ naari ba zad hud, bay haŋa náa dáari ped ha Ngerewuru, Nzob Káw Báy Kumnun na ya mina le woo! ¹⁵ Be ze, Krisi na ba nzob doko sikda nzobri báy Ngerewuru, bay haŋa bo nzobri ká Ngerewuru di ri ba taa be na, i ziŋ fe kereri ká do ban̄guo ká'a waa bay tul-ri. Fe niri key na do bay tul-ri, bay ji le, Krisi hu a naa bay ká tul nzobri ká i daa fe ndaya, í wädke tul *bol kusol sáka kuni taa titire na.

¹⁶ A bay ká se tul nzob ká k̄i fe pile be na, ka hu ro le, i leke k̄i fe pile beri na báy. ¹⁷ Tusueke le, fe pile na nzobke hu ya báy le, daa fe ya báy, a zadka bo ka hu ro le, tii saw dáa ped báy. ¹⁸ Ze titire kuni ká Ngerewuru saa ziŋ nzobri na hoy kara, tii saw dáa ped ká fal s̄im fe holri. ¹⁹ Pola le, báy nam ká'a sáake kuni na, *Moyze do pol ruo nzobri a k̄i fe ká bay haŋa ri daa na báy nzi-ε nzi-ε riw bele maa báy bol kusol ká Ngerewuru ha na. Fale le, ka mbi s̄im vu b̄aa ndayri báy s̄im balri ká

i i na, a zukri báy mbii. Ka fe vay puu ká i di ba izob a siŋ báy suy badu s̄je, a daa nduo s̄im na roo a m̄je zuo tul mbede bol kusol, báy tul ruo nzobri riw bele, ²⁰ a baa mii: «Be ni key na, ba s̄im ká Ngerewuru k̄eke kuni ká'a saa ziŋ ri a mbi nzi-ε bay haŋa ri daa vu mbom bo di†.» ²¹ Faa mb̄jw munu ndaw ze, ka m̄jeke s̄im zuo tul hul kaŋi báy feri riw bele ká i dáake ped rúo Ngerewuru. ²² Baa tusue k̄i, munu ká i daa do bil *mbede bol kusol Moyze na, i m̄je s̄im zuo tul ruo feri bele ha ri taŋ kad kad. Zadka s̄im uo ya le, ndáka buma ká tul feyaa na tiya.

Krisi ba vuy fe poy ká naa feyaa nzobri

²³ Zadka do nun haŋa feri ká do bil hul kaŋi, ká ba tem fe taa tusuekeri ká nulue na, ka tán kad kad báy s̄im fe holri le, do nun haŋa fe taa tusuekeri ká nulue na, ka tán kad kad báy *fe poy ká ndad bamba kal fe poy ká i puo báy s̄im fe holri na. ²⁴ Tusueke le, *Krisi na ri a se bil hul kaŋi ká nduo nzob ze daa ya. Hul kaŋike na ba tem hul kaŋi taa tusueke. Roo le, ka ri a se nulue k̄i, be ze ba zad ká'a do di timbede ká pol Ngerewuru bay tul naari. ²⁵ Ka ri di a puo fe faa bal nḡi-nḡi munu ká *ngerenzob fe poy luye Zibri ri a se *zad ká taŋ kadfan bamba tasiri mbiimbam báy

† 9:20 9.20 Tji kele 24.8.

mbiimbam báy sím fe hólri na ya, ²⁶ bo munu ya le, báy nam ká Ngerewuru dáake tusiri hoy na, ká'a kóko seke fe faa bal ngi-ngi. Roo le, timbede ká ba ɔro bie sewri ká náa ɔori di key na, Kri si vi ba mbijw hoy bay gbú nzaa feyaa báy faa sùo-ε ká'a mbi ha hud ba vuy fe poy. ²⁷ Nzobri riw bele na, i huka faa bal ba mbijw hoy; fale le, Ngerewuru a kún sal bay zuo tul-ri. ²⁸ Do faa mbijw munu ndaw, be Kri si na, ka mbi sùo-ε ba vuy fe poy a hu ba mbijw kị hoy bay náake feyaa ruo nzobri. Yji be taa kị ku le, ká'a náa feyaa nzobri mbáa, roo le, ká'a yji bay yaana nzobri ká i kaw tul bal-ri í giyan ni kekeke.

10

¹ Bol kusol *Moyze na kie fe taa tusueke báy zadε riw bele ya, roo le, ba tem fe ká kie fe kereri ká náa zinjri báy faa Kri si báy namri ká'a vika vuku. Bol kusolke ká ha nzob fe poyri dáake fe poy taa mbijwke mbiimbam báy mbiimbam banquo na, maa bay dáa ha nzobri ká i soro ba lakun Ngerewuru na, i *tañ kad kad ya. ² Zadka fe poy na maa dáa ha nzob feyaa tañ kad kad ba mbijw hoy wum le, ká'a kóko sùo-ε ba nzob ká bay ti tulle mbáa, a pɔn nzaa nduo púo fe poyri na riw bele. ³ Roo le, fe poykeri ku na, tuma kér

bay nzobri ká tul feyaa bari mbiimbam báy mbiimbam; ⁴ bay ji le, sím báa ndayri báy sím balri na ti máa bay náa feyaa nzobri ya mban.

⁵ Sawke mini ze, zadka Kri si do ví tusiri key na, ka baa ha Ngerewuru mii:

«Bo na, mù hii bay fe poyri ya ndaw,
fe haña hoyri ya ndaw,
roo le, mù mam pay sùo ze ha mĩ.

⁶ Fe hólri ká i tay í púoke fe, báy fe poyri ká bay náake feyaa ri na rii law-a ya.

⁷ Munu zu le, Ngerewuru, mĩ baa ha mù,
mĩ do key, mĩ vi bay dáa law hiiya bo
munu ká i baa bayke se tul-i do bil mbede bo na*»

⁸ Pola le, Zezu baa ha Ngerewuru mii: «Mù hii bay fe poyri ya ndaw, fe haña hoyri ya ndaw, fe hólri ká i tay í púoke fe ya ndaw, fe poyri ká bay náake feyaa ri ya ndaw pi. Ze *bol kusol na hii bay haña nzob ka daa fe poykeri ku na riw bele munu hoy kara, rii law-a ya.» ⁹ Ka baa ha ni na robay mii: «Ngerewuru, mĩ do key mĩ vi bay dáa law hiiya bo†.» Be ze, báy fe ká Kri si daa na, Ngerewuru bumra fe poyri ká i daa báy fe hólri na riw bele ba fal, a suo Zezu ze ba vuy fe poy. ¹⁰ Munu ká Zezu Kri si daa law hiiya Ngerewuru na, ka

* 10:7 10.7 Simri 40.7-8. † 10:9 10.9 Simri 40.7-9.

hą naari nzob feyąari, nąa vırı ba nzob ká taŋ kad kad býy faa sùo-ε ká'a mbi hą hudf ba vuy fe poy ba mbjw hոy wjwm ba gbuke.

¹¹ Ká bil namri riw bele na, *nzob fe poy Zibri mbjw mbjw riw bele, i do siya bay dáa ped hą Ngerewuru. Fe poy taa mbjwke ku na ze i púoke fe banquo, roo le, fe poykeri ku na, ti máa bay nąa bay feyąa ya mgbaj.

¹² A Krisi laa le, mbi sùo-ε hą hudf ba vuy fe poy ba mbjw hոy bay tul feyąa nzobri. Fe poyke ku na do dáa ped banquo. Timbede key na ka kaw tunduo hodo Ngerewuru, ¹³ a giyan kpuru hą Ngerewuru haw ywm ká tul nzob tul ngani beri ha ri do munu ba fe dáa bal-ε zuo di. ¹⁴ Báy faa sùo-ε ká'a mbi a hu ba vuy fe poy ba mbjw hոy na, bari ká'a naa bay feyąa ká tul-ri na, ka ha ri taŋ kad kad wjwm. ¹⁵ Tem Law Pie kara baa nasi bayke hą naari ndaw. Pola le, ka baa mii:

¹⁶ «I ko, kuni fie ká mĩ sáka zinj ri na ze do key:

Báy namri ká'a ví vuku na,

mĩ dáa bol kusol-iri do bil kér bay bari,

a mí vbie do bil law-ri[‡].»

¹⁷ Ka baa na robay mii:

«Mì ndáka buma ká tul fe kaaya bari na zinj ri,

a mí ker se tul feyąa bari na mbáa§.»

¹⁸ I ko ndaw, zadka Ngerewuru nda buma ká tul

feyąa nzobri na, do nun dáa fe poy roo bay náake feyąa na mbáa.

Nąa sórori ba lakun Ngerewuru

¹⁹ Be ze, yu-iri, faa rii a se *zad ká taŋ kadaj bamba tasiri ká bil hul kani taa tusueke ká nulue na, mgbuda do hոy nduo hą naari býy faa Zezu ká mbi sùo-ε ba vuy *fe poy. ²⁰ Báy faa fe poyke ku na, gari ká kuŋ zad ká bil hul kani na saka tár, a hą naari faa fie ká bay sóroke ba lakun-ε. Faake na, ba be Zezu ká kaw býy kumnun.

²¹ Be ze, nąa dori býy *ngerenzob fe poy luye ká kaw tul nzob Ngerewururi.

²² Munu zu le, nąa sórori ba lakun Ngerewuru býy law ká mbjw taŋ hje ndaw, býy bil wara law ká fe kaayari mbjw ti di ya, ká'a *taŋ kad kad býy sùo ká i waa býy mbii ká taŋ kad kad ndaw pi. ²³ Fe ká nąa dáari law naari te di nzokdo, a nąa baari bayke ba kele na, nąa mgbári ngo-ngon, bay ji le, Ngerewuru ká ba nzob waa feke na do tul bay be.

²⁴ Nąa kóri kóm ba tul kị bay súrúke tigbaja kị hą nąa hiikeri kị a nąa dáakeri fe kereri. ²⁵ Nąa pónri zad mbú kị naari munu ká nzob haneri i daa ti ri tii í tji zadε

ya na ku ya, roo le, nąa dáari wara bo bil law kị, kakalke le, býy nam ká i ko ba nam

kún sal bay Ngerembay ká do di ya deḅ.

26 Zadka náa tuuri tusue bay na tuu ndaa, roo náa yjiri náa gederi tul fe d'aa yaari báy le, fe poy kị bod ká bay náake feyaa na ti mbaa. 27 Fe mbjw hoy ro tòn ká náa gíyanri báy bawda hje zikiki na, ba kún sal bay Ngerewuru báy huu ká'a seke bilam bilam a tay nzobri ká i tji ká tul Ngerewuru na kuruk kuruk. 28 Ká bil sewke taa *Moyze na, zadka nzob wad tul *bol kusol, roo nzob bay nasikeri sidí mase say le, i i nzobke na tan kóko nun sie be. 29 Ze zadka nzob im Vu Ngerewuru, a ko sim *saka kuni ká'a daa ha ni tan kad kad na ba fe ya, a tjiiri Tem Ngerewuru ká kie naari law kere na waa, bay ká'a bóko tul-e na, a doko bamba tasiri ya mina le woo! 30 Tusueke le, Ngerewuru kị sùo-ε baa mii: «Mból fe sekeri ká nzobri daa zin ri na, i ala ha mi bi kị, mi vbida gbaa ndaake. Bi kị ze mi púo mbólke ká'a máa tul-e na báy*.» Ka baa na robay mii: «Mì kún sal bay zuo tul nzob biri†.» 31 Do ngon bamba tasiri bay haṅa nzob fe d'aa kaaya ka tuo bo nduo Ngerewuru Nzob Káw Báy Kumnun.

32 I kér se tul titire nam ká i d'ake law-ri bo tul *Krisi a i kóke zad taṅa be na i ko. Bil namkeri ku na, i ko

seke fe ngji bamba tasiri, roo le, i mgba ngon-ngon banquo kpadara. 33 Hane le, i tjiiri ri, a i dara ri ká nun ruo nzobri; a zad hane laa le, i do di ya bay sóko nzobri ká i dara ri munu na. 34 Baari na, i ko seke fe mbjw hoy zin nzobri ká i naa bil hul sal. A zadka nzobri yaa fe kere baari hoy kara daa fe ya, i suu law-ri i kaw báy suoriya, bay ji le, i ko ndaw, baari na, i do báy feziṅa taa tusuekeri ká ndad kal feri riw bele a do banquo. 35 Munu zu le, i ha law-ri ka saa ya, bay ji le, bawda fe tunduo do bay tul nzobri ká i daa law-ri bo tul Ngerewuru banquo. 36 Fe ká do nun haṅa ri daa le, ba sùu law i daa law hiiya Ngerewuru, bo i zin fe ká'a waa bay haṅa ri na. 37 Tusueke le, Ngerewuru baa do bil mbede be mii: «Saw sie tòn ndji robay, tòn ndji munu hoy, a nzob ká do nun haṅa ni ka vi na, ka'a vika; ka ti mgbaka roy ya. 38 Nzob ká do báy zadε nzedem ká nun-i, báy faa law-ε ká'a daa bo tul-i na, a káw báy kumnun. Ze bo, ka yji báy tigbi-ε ba fal le, sùo-i ti rii mi ká tul-e ya‡.»

39 A naari laa le, náa zuori zin bari ká i yji báy tigbaari ba fal a i wuru faa i se ba zad bie na ku ya, roo le, náa

* 10:30 10.30 Kijina bol kusol ba sidike 32.35. † 10:30 10.30 Kijina bol kusol ba sidike 32.36. ‡ 10:38 10.38 Abakuk 2.3-4.

bári nzoḅri ká náa dáari law naari ḅo tul Ngerewuru ḅay zinj pam.

11

Dáa law ḅo tul Ngerewuru

¹ Dáa law ḅo tul Ngerewuru na waa, ḅa ji le? Zadka nzoḅ daa law-ε ḅo tul-e le, fe ká'a giyaḅ kekeke ḅay haḅa Ngerewuru ka ha ni na, ka ko ta-taḅ mii, ḅeri zinj ḅa tusue, a fe ká nzoḅ ko báy nun-ε ya báy na, ka ko ḅa tusue mii, feke a doko. ² Báy faa law-ri ká i daa ḅo tul Ngerewuru na, Ngerewuru písike bulu naari ká pola lew na.

³ Báy faa law naari ká náa dáari ḅo tul Ngerewuru na, náa kókeri mii, Ngerewuru daa feri riw bele báy faa ḅay ká tji ká nzi-ε. Ze feri riw bele ká náa kóri báy nun naari na, ka daa báy fe ká nzoḅ ko báy nun-ε ya.*

⁴ Báy faa daa law ḅo tul Ngerewuru na, *Abel púoke *fe poy ká ndad kal tul-e taa *Kayi ha Ngerewuru, ḅa fe poy ká rii law-ε. Báy faa law-ε ká'a daa ḅo tul-e na, ka kóke ni ḅa nzoḅ ká do báy zadε nzedεm ká nun-ε. Ze Abel hu na hu hoy kara, báy faa law-ε ká'a daa ḅo tul Ngerewuru na, fe daa ḅeri ḅaa ḅay koḅ roḅay tji vuri†.

⁵ Báy faa daa law ḅo tul Ngerewuru na, Enok zinke huf ya. Ngerewuru mbi ni

báy kumnun ha nzoḅ zinj ni ya wum, ḅay ji le, ka mbi ni do zinj ni. Tusueke le, mbede Ngerewuru ḅaa mii, pola roḅ ḅay haḅa Ngerewuru mbi ni ha ni kaw zinj ni na, ka rii law-ε‡. ⁶ Zadka nzoḅ daa law-ε ḅo tul Ngerewuru ya le, faa ká ḅay haḅa ni rii law-ε na tiya. Nzoḅ ká soro ḅa lakun-ε na, do nun haḅa ni daa law-ε ḅo di mii, ka do di, a ha fe kereri ha nzoḅri ká i soro ḅa lakun-ε.

⁷ Báy faa daa law ḅo tul Ngerewuru na, *Noe láake baka ḅay Ngerewuru ká se tul feri ká'a vika vuku ká'a ko báy nun-ε ya roḅay na. Ka daa vu mbom ḅo tul Ngerewuru, ze a daake hul tumbii a yaake sùo-ε báy nzoḅ bil hul ḅeri riw bele. Be ze, báy faa law-ε ká'a daa ḅo tul Ngerewuru na, Ngerewuru kóke ni ḅa nzoḅ ká do báy zadε nzedεm ká nun-ε§. Be ze, fe daa ḅe na daa ḅay ḅo tul bie nzoḅri ká i daa law-ri ḅo tul-e ya na.

⁸ Báy faa daa law ḅo tul Ngerewuru na, zadka Ngerewuru di *Abaraham na, ka daa vu mbom ḅo tul-e, a uru ká tusiri ḅe a se ḅa tusiri ká Ngerewuru a haḅa ni ḅa taa ḅe. Ze tusiri ká'a séke ḅa ḅadi na, ka ko na ya hoy kara, ka uru a se ḅa ḅadi. ⁹ Bay faa law-ε ká'a daa ḅo tul Ngerewuru na, ka daake puo ká tusiri ká Ngerewuru waa ḅay haḅa ni munu ká varu nzoḅ. Ka naa

* 11:3 11.3 Tiika saw fe 1.1-31. † 11:4 11.4 Tiika saw fe 4.1-16. ‡ 11:5 11.5 Tiika saw fe 5.21-24. § 11:7 11.7 Tiika saw fe 6.9-17.

bil hul ká i pud tul-e báy hu munu ká vi-e Izak báy vu bul-e *Zakoḅ, ká i zinj fe kere taa mbjwke ká Ngerewuru waa zinj Abaraham na, ¹⁰ bay ji le, ka giyan ngerepuo ká'a ḁoko banḡuo bay ḁaa puo ká di; ba puo ká Ngerewuru ki ba nzob léke faa ḁáake, a ba nzob ḁáake*.

¹¹ Báy faa ḁaa law ḅo tul Ngerewuru na ndaw ze, *Saara ki sùo-ε ká se suo a di táw na kara, ya bil bay mbón nzob, bay ji le, ka ko ta-tan mii, Ngerewuru ká ba nzob waa fe na ḁo tul bay be. ¹² Sawke mini ze, báy faa nzob mbjw ká ba Abaraham ká naa nzaa hud na, ka mbon led mbjw ha vu bul-eri sie ba pola pola munu ba mbaymawri ká nulue, mase munu ba dikudí ká mba kjiḡa ká ḁo nzaa máa mbii†.

¹³ Nzobkeri ku na, i hu riw bele ká bil mbika law tan haḡa ri zinj fe ká Ngerewuru waa bay tul-ri. Roo le, i ko fekeri di di báy nun-ri, i baa mii, nam mbjw le, Ngerewuru a ḁaa fe ká'a waa na zuo nduo-ri báy, a i ḁaa suoriya ká di. I baa ta-tan ba kele mii, bari ba varuri, i ba nzob kál siyari hoy ká tusiri key. ¹⁴ Nzobri ká i baa bay munu ku na kie ta-tan mii, i nzaara tusiri taa tusueke ká bay ḁaa puo ká di. ¹⁵ Ba fe ká i ker se tul

tusiri ká i pon i zol na le, i zinj faa i yi i se di. ¹⁶ A roo le, i ḁaa kon tusiri taa hay ká ndad ka-kali; bayke baa mii, tusiri ká nulue. Sawke mini ze, Ngerewuru ḁaa sa-hoy ká bay haḡa ri di ni ba Ngerewuru bari na ya. Tusueke le, ka ḁaa ngerepuo ḁo nulue ha ri.

¹⁷⁻¹⁸ Báy faa ḁaa law ḅo tul Ngerewuru na, zadka Ngerewuru lie Abaraham na, ka ḁo di ya bay mg-baka Izak bay puoke fe ha ni. Ze Ngerewuru waa bay zinj Abaraham pola a baa mii: «Báy faa vi-e Izak ze vu bul-eri i ruoke bamba‡» hoy kara, ka ḁo di ya bay mgbaka vi-e ká ba led mbjw kekkek na bay puoke fe ha Ngerewuru. ¹⁹ Ka ko ká bil law-ε mii, ze bay túma Izak saa luḁ hud hoy kara, Ngerewuru ma-maa. Sawke mini ze, zadka Ngerewuru yjiḡra Izak ha Abaraham na, ri fe ká'a tuma ni saa luḁ hud§.

²⁰ Báy faa ḁaa law ḅo tul Ngerewuru na, Izak samke fe zuo tul Zakoḅ báy *Esaw, a baa bay se tul feri ká'a vika vuku*.

²¹ Báy faa ḁaa law ḅo tul Ngerewuru na, zadka Zakoḅ ḁo di ya bay huka na, ka sam fe zuo tul vu Zezebri sidi bele. Ka ḁaa kaw be sii, a uru a ḁaa nduo-ε zuo di a pisi Ngerewuru†.

* 11:10 11.10 Tiika saw fe 12.1-9. † 11:12 11.12 Tiika saw fe 17. ‡ 11:17-18 11.17-18 Tiika saw fe 21.12. § 11:19 11.19 Tiika saw fe 22.1-19. * 11:20 11.20 Tiika saw fe 27.25-40. † 11:21 11.21 Tiika saw fe 48.12-20.

22 Bá y faa dáa law bo tul Ngerewuru na, zadka nam hud Zezeb tòn ði ya deb na, ka baa bay nam ká lef Izarayelri i t̄iike saa tusiri Ezibte, roo a baa bay se tul hud be ká'a bóko luo ká mak vaw le, vu bul-eri i vaa ar h̄uruke í voro ðo tusiri ká Ngerewuru waa bay hanja ri na‡.

23 Bá y faa dáa law bo tul Ngerewuru na, nzob mbón Moyzeri daa ni muu few say ká fal mbonja be, bay ji le, i ko vu bari na ndad w̄ara bamba; ze bay wad bol nzaa mbay ká Ezibte na, h̄eke daa ri ya§.

24 Bá y faa dáa law bo tul Ngerewuru na, *Moyze hoy kara, zadka'a ngon na, ka hii bay hanja ri ði ni ba vu bil vu mbay *Farawon taa máyke ya*. 25 Ka mbi nzi-ε bay kóko seke fe z̄ij nzob Ngerewururi ndad mba káw bá y suoriya ká bil feyaa ká bole a ði nd̄ji hoy. 26 Ka ker mii: hanja nzobri jm ni bay tul *Krisi, nzob ká Ngerewuru a pie ni na, ndad mba bawda fezinari riw bele ká tusiri Ezibte. Ka daa nun-ε ged̄e tul fe tunduo ká'a vika.

27 Bá y faa law-ε ká'a daa bo tul Ngerewuru na, ka z̄olke saa tusiri Ezibte tan dáa h̄e her̄e mbay Farawon. Ka mgba s̄u-ε nḡo-nḡon a

ȳi fal ya, bay ji le, r̄i fe ká'a ko Ngerewuru bá y nun-ε, be ká nzob ko ni bá y nun ya na. 28 Bá y faa law-ε ká'a daa bo tul Ngerewuru na, ka daa *nam suoriya t̄i saa bil koy na bo. Ka baa h̄a lef Izarayelri daa sim m̄je faa hul bari bay hanja lef nzaaped ká Ngerewuru pie ni i nzobri na, ka i lef pol lef Izarayelri ya.

29 Bá y faa dáa law bo tul Ngerewuru na, maambii ká i ði ba Maambii S̄je na kun saa sikda gbad a h̄a faa huo kurum kurum h̄a lef Izarayelri se ði í t̄i fi kelu. Zadka nzobri ká tusiri Ezibte fon fal-ri bá y faa na ku ndaw laa le, mbii vi pud̄a tul-ri s̄un ha ri hu bá y zad bari riw bele†.

30 Bá y faa dáa law bo tul Ngerewuru na, lef Izarayelri vaa h̄a fal kòko dudu ká nger̄epuo ká Zeriko nam yie, a ndeke ði nam ton̄o sayke ká i h̄a fal-ε na bá yji le, kòko dudu na nda siri rukum. 31 Bá y faa dáa law bo tul Ngerewuru na, Rahaḅ ká ba má y dáa nun pie na z̄inke hud̄ z̄ij nzobri ká i t̄i ká tul Ngerewuru na ya, bay ji le, ka mgba lef Izarayelri ká i vi bay piyen zad ká bil nger̄epuoke ku bay kóko bá y law kere ba luo-ε‡.

‡ 11:22 11.22 Tiika saw fe 47.28-31; 50.24-25. § 11:23 11.23 I k̄ji T̄ji kele

2.1-10. * 11:24 11.24 Nzob mbón Moyzeri na i ba Zibri, roo le, ba vu mbay Farawon taa máyke ze mbi ni a hol ni. T̄ji kele 2.1-10. † 11:29 11.29 Ká bay láa soro bayri key riw bele le, i k̄ji T̄ji kele 1-15.21. ‡ 11:31 11.31 Zozuye 2.1-24; 5.13-6.27.

32 Bay ʒi ze mĩ b́aa rɔbay ɛ? S̄aw síe ká bay haɲa mĩ b́aake bay se tul Gedeon, Barak, Samson, Zefte, *David, Samiyel, rɔɔ *nzob yaɲa bayri saa nzaa Ngerewuru ndaw na, tiya. 33 Bari na, b́ay faa d́aa law bo tul Ngerewuru na, nzob haneri daa ruy zɪɲ nzobri ká tusiri kɪ a í haw yum ká tul-ri. Nzob haneri i re tul nzobri b́ay faake. Nzob haneri zɪɲ fe ká Ngerewuru waa bay tul-ri. Nzob haneri mgbá nzaa mbakiri. 34 Nzob haneri ruma bawda huu ká s̄e bilam bilam. Nzob haneri t̄ji saa nzaa hud maamii. Nzob haneri ká i t̄ɲa d̄ek d̄ek na, Ngerewuru vaa ri a ha ri zɪɲ h̄urusuo. Nzob haneri daa h̄ɛ ká nzaa ruy ya. Nzob haneri haw yum, h̄a nzob tul ngani bari ká tusiri kɪ haw d̄ul ká pol-ri 35 M̄ay haneri zɪɲ nzob ini bari ká hu ká i ȳi í fil ba kɪ.

I dara nzob haneri ba hud. I hii bay haɲa ri m̄ay bay ká tul Kriɪ bo ha ri pón ri. Roo ɛ, i hii ya, í hii kóko seke fe í huke, bo í káw b́ay kumnun ká ndad kal taa tusiri key. 36 Nzob haneri rɔbay, i síe ri í zɔd ri b́ay ndoy habla; i siɲ nzob haneri b́ay sal lari a í vbuku ri zuo hul sal. 37 I vbuku nzob haneri b́ay tisawri í i ri. I kud nzob haneri saa sikda a í i nzob haneri b́ay maamii. I h̄a nzob haneri haari ba pola pola, gari ndúo bari ba huɔ badu b́ay huɔ vuy. I ba

nzob kukuri í ba nzobri ká i d́aa nun-ri tuo síe, a í ba nzobri ká i d́ara ri mbolon mbolon. 38 Nzobkeri ku ká nzob tukeleri kɔ ri fe ya na, ká nun Ngerewuru ɛ, i ndad kal nzob tukeleri na riw bele pavbad! I haari yen yen b́ay bil law korri b́ay tul kuori; i naa bil p̄y kuori b́ay bil p̄yri.

39 B́ay faa d́aa law bo tul Ngerewuru ze bari nzobkeri riw bele ku na, i riike law-ε h̄a ni písike ri. Roo ɛ, fe ká'a waa bay tul-ri na i zɪɲ ya. 40 Tusueke ɛ, ka leke fe ká ndad kal taa h̄ay ká pola bay tul naari. A roo ɛ, ka hii bay haɲa ri zɪɲ fe kerekeri ká h̄a náa t̄ɲkeri kad kad na pola h̄a naari ya.

12

S̄uu law ká bil kóko seke fe

1 Naari na, munu ká náa d̄ori b́ay ruo nzob bay nasik-eri ká í kiri naari na, naari hoy kara feri riw bele ká yoklo haɲa náa séri nun naari ba pola b́ay feyaa ká mbuɔlo naari l̄ɛb̄re na, náa naari ba fal, a náa d̄uuri d̄ul ká Ngerewuru hii bay haɲa náa d̄uuri kparak b́ay s̄uu law kpuru t̄ji gbuke. 2 Naa gederi kóm ba luo Zezu, be ká'a daa h̄a náa d́aari law naari bo tul-e, a nda faa pol naari ká d̄i kpuru t̄ji gbuke na. Be na, ka s̄uu law-ε a hii hud ká tul puu say hud ká ba hud sahoɔ bamba. Roo ɛ, ka kɔ ba fe mbɪw

ya, bay ji le, ka ker se tul suoriya ká Ngerewuru daa do bay tul-e; a timbede key le, ka kaw zad káw riñ dika ká tundo hodo Ngerewuru, Nzob Reke Mbay ká Tul Feri Riw Bele. ³ I kér se tul Zezu, be ká'a sụu law-ε ká nduo nzob feyaari ká i tun ni ngereñ na í kó. I ker se dī bo, í taa ya, a law-rĩ kara ka s̄aa ya ndaw. ⁴ Ruy baari ká ì ruu bay tul feyaa na, ì ruu kpuru í zinj huf ká dī ya báy. Munu zu le, ì h̄a law-rĩ ka s̄aa ya.

⁵ Bay d̄aa w̄ara bo bil law ká Ngerewuru baa ha rĩ ká ì ba vi-eri na w̄aa, ì ȳi-ȳinjra le woo? Ka baa mii:

«Vu-i, zadka bi Ngerembay m̄i ȳiw mù le,
mù kó ba fe ya na, munu ya.

A zadka m̄i tún mù bay tul fe d̄aa bo na le,

mu h̄a law-a ka s̄aa ya,

⁶ bay ji le, bi Ngerembay na,

m̄i kuó basuku nzob ká m̄i hii ni;

m̄i nda nzobri riw bele ká m̄i kó ri ba vu-iri* .»

⁷ I sụu law ká bil kóko seke fe baari. Báy faa kóko seke fekeri na, Ngerewuru a ȳiw rĩ munu ká b̄aa led̄ ȳiwke vi-eri. W̄aa, led̄ h̄aa ze bi-ε ȳiw ni ya do dī le? ⁸ Zadka'a kuó basuku-rĩ bay tul fe d̄aa baari, munu ká'a daa zinj vi-eri riw bele na ya le, ì ba vi-e taa tusuekeri ya, ì ba led̄ mbanari hoy. ⁹ B̄aa naari ká tusiri key na, i ȳiw naari le,

náa h̄jeri ri; w̄aa bod̄ báy r̄oo, náa d̄injri tul naari ká pol B̄aa naari ká nulue na le, náa ti káwri báy kunnun na ya le? ¹⁰ Zadka náa b̄ari led̄ kób r̄obay na, b̄aa naari ká tusiri key na, i ȳiw naari maa mbiimbam nd̄ji munu ká i kó ba fe kere ná. A B̄aa naari ká nulue laa le, ka ȳiw naari bay sóko naari; a hii bay haña náa víri ba nzobri ká *tañ kad̄ kad̄ munu ká be. ¹¹ Zadka i do ȳiw naari báy ká bil s̄aw sieke ku na, náa kóri ba fe ká ndaya, a náa d̄aari sie ze ká dī, bo náa d̄aari suoriya ya. Roo le, kpuru v̄aw na, b̄ari ká i fere ri fe báy faa ȳuri ká mini key na, i kó ba fe kere: bay ji le, i vi ba nzobri ká i kaw d̄ekeke, í ba nzobri ká i daa fe báy zad̄e.

¹² Be ze, yu-iri, ì sụu law-rĩ í se nun-rĩ ba pola! ¹³ I daa fe báy zad̄e, í se faa ká do kparak na ban̄guo bay haña bo, nzobri ká h̄urusuo-ri tiya na, i kó rĩ le, i zinj h̄urusuo í se s̄imsed̄ kere, bo í lie ya.

Báka bay

¹⁴ I daa h̄urusuo-rĩ tun̄ k̄i bay káw báy d̄ekeke ka zinj nzobri riw bele, a í se s̄imsed̄ ká *tañ kad̄ kad̄ a rii law Ngerewuru; munu ya le, nzob̄ mb̄iw ká'a máa bay kóko Ngerembay kó na, tiya. ¹⁵ I nze báy s̄uo-rĩ bay haña nzob̄ mb̄iw ká sakra baari ka fére fal-ε h̄a law kere Ngerewuru ya. I nze

* 12:6 12.6 Sim bayri 3.11-12.

báy sùo-rĩ bay haṅa nzoḅ mbjw kara ka vi ba puu ká zoj bak bak, a dāa hā nzoḅri zukri kị hā zódfike yāa zad kpol kpol ba pola pola ya. ¹⁶ I nze báy sùo-rĩ bay haṅa nzoḅ mbjw kara ka ba nzoḅ dāa nun pie, mase nzoḅ im fe kere Ngerewuru munu ká *Esaw dāa na ya. Be na, ka mbi fe kere ká dō bay tul-e be ká'a ba ngerε led na, a híeke báy tunḡuo fe sūm mbjw hōy zinj tɔnɔ fal-ε. ¹⁷ I kɔ ndaw, fale ku na, ka nzaa faa bay haṅa bi-ε ka sām fe hā ni, roo le, bi-ε tun ni ngeren. Ka nzaa faa báy rew yen yen bay haṅa bi-ε ka suo kér bay be, a sām fe hā ni hōy kara, ka zinj faa ya†.

¹⁸ Baarì na, ì soro ba lakun Ngerewuru munu ká led Izarayelri ká pola lew ya. Bari na, ì soro ba lakun kuo Sinay ká nzoḅ kɔ báy nun-ε a zaa báy nduo-ε. Zadε ku na, huu se ká dī bilam bilam ndaw, sii mbam dō dī bir bir ndaw, suj tilo dō dī nduḡ ndaw, bawda zuu uru giṅgiṅ ká dī ndaw, ¹⁹ t̄jw mgba ká dī p̄jo p̄jo ndaw, rɔɔ kusol Ngerewuru mgba ká dī beley ndaw. Zadka i laa kusolke munu na, i kod *Moyze bay haṅa Ngerewuru ka baa bay kị hā bari mbāa‡, ²⁰ bay j̄i le, i maa bay s̄inj law-ri ká tul nzaa ká Ngerewuru mbi

pola ha ri na ya. Ka baa mii: «Nzoḅ ze zaa kuo na key, mase nay ze zaa hōy kara, i vbuku ni báy tisaw bay ika ni§.» ²¹ Feri riw bele ká i kɔ na, mbi h̄ie ha ri zikiki. Moyze kị hōy kara baa mii: «H̄ie dāa m̄i hā m̄i tɔ kpak kpak*.»

²² Roo le, baarì na, ì soro ba lakun Kuo *Sion ká ba ngerεpuo Ngerewuru Nzoḅ Káw Báy Kumnun; ba Zuruzalem ká nulue. Ì sóro ba lakun led nzaaped Ngerewururi ká i ruo bamba wuruk wuruk í mbj kị í dāa suoriya ká dī. ²³ Ì sóro ba lakun titire nzoḅri ká i ba taa Ngerewuru ká i mbj tul kị; ba nzoḅri ká'a dāa rin-ri dō bil mbede pam ká nulue. Ì sóro ba lakun Ngerewuru, Nzoḅ Kún Sal Bay nzoḅri riw bele, báy p̄ara nun sùo nzoḅri ká'a naa bay ká tul-ri a ha ri dō báy zadε nzedem. ²⁴ Rɔɔ, ba lakun Zezu ká'a dō sikda Ngerewuru báy naari a dāa hā Ngerewuru sáake kuni fie zinj naari. Sim be Zezu ká uo na kie fe ndad mba sim *Abel†.

²⁵ I kɔ tul-rĩ báy kere! Ngerewuru ká baa bay ha ri na, ì mbii suku-rĩ ká dī ya. Zadka led Izarayelri mbii suku-ri ká tul bay ká Ngerewuru baka ri ká tusiri key báy faa Moyze na, i t̄ji ká bil kóko seke fe ya. Wāa,

† 12:17 12.17 Tii kele 25.30-40. ‡ 12:19 12.19 T̄ji kele 20.19. § 12:20 12.20

T̄ji kele 19.13. * 12:21 12.21 K̄inja bol kusol ba sidike 9.19. † 12:24 12.24 Sim Zezu na mba sim Abel, bay j̄i le, sim Abel vbi vbida tul ngani, a sim Zezu laa le, nda buma zinj nzoḅri ká tul fe dāa yāa bari. Tiika saw fe 4.10.

maa bay naari ká náa mbiiri suku naari bay láa báka bay Ngerewuru ká baka naari ká nulue báy faa Zezu na, náa t̄iri ká bil kókó s̄eke fe na mina l̄e? ²⁶ Pola lew ká tul Kuo Sinay na, kusol Ngerewuru m̄gba h̄a zad̄ laŋ yik yik. Roo l̄e, timbede key na, ka waa bay key z̄iŋ naari mii: «M̄i haŋa zad̄ laŋ yik yik ba mb̄iw r̄obay; ba tusiri h̄oy ya, roo l̄e, nulue kara nd̄aw.» ²⁷ Bay ká'a baa mii: «Ba mb̄iw r̄obay» na kie naari ta-taŋ mii: feri riw bele ká Ngerewuru daa na, a laŋ yik yik a zekre kad̄ bay haŋa bo, feri ká laŋ ya a do ndiŋ na, ka do.

²⁸ Naari na, náa do z̄iŋri puoruo ká nulue ká laŋ ya, a náa r̄eri mbay z̄iŋ Ngerewuru ká d̄i. Munu zu l̄e, náa dáari taambol h̄a Ngerewuru; náa písiri ni, a náa dáari fe ká rii law-ε, báy d̄iŋ tul nd̄aw, h̄je ni nd̄aw, ²⁹ bay j̄i l̄e, Ngerewuru naari na, do munu ba huu ká se gandaw gandaw.

13

Simsed ká rii law Ngerewuru

¹ I h̄ii k̄i baŋguo ká bil *Krisi. ² I ȳiŋra mg-baka varuri ká i t̄ii tul-r̄i ya. I k̄o, nzoɓ haŋeri daa munu í mgbáke led̄ nzaaped̄ Ngerewururi ká nulue ba s̄uo-ri taŋ kókoke. ³ I k̄er se tul bari ká i naa hul sal na r̄ii

fe ká i naa d̄i z̄iŋ ri. I k̄er se tul bari ká i daa nun-ri tuɔ s̄ie na, r̄ii fe ká i daa nun-r̄i tuɔ s̄ie munu ká bari nd̄aw.

⁴ Ndad̄ bay haŋa baari riw bele na, i doy yaŋa k̄i; máy nzoɓ báy w̄ara nzoɓ na, i k̄oɔ s̄uo-ri bay tul k̄i, bay j̄i l̄e, nzoɓ taka mgbáy bapibiri báy nzoɓ daa nun pieri na, Ngerewuru a kún sal bay zuo tul-ri.

⁵ I h̄a k̄on lari ka re mbay ká tul simsed baari ya, i daa law-r̄i ka bo tul fe ká i doke k̄i h̄oy, bay j̄i l̄e, Ngerewuru baa mii:

«M̄i ti ála r̄i ya;

m̄i ti p̄on fal-r̄i ya mg-baŋ*.»

⁶ Be mini ze, náa maa báari ta-taŋ ba kele mii:

«Ŋgerembay na ba nzoɓ soko m̄i;

m̄i ti daa h̄je ya.

W̄aa, fe j̄i ze, nzoɓ a máa bay daa z̄iŋ m̄i l̄e?»

⁷ I k̄er se tul nzoɓ ndáka faa pol-r̄i ká pola ká i ka-káa Bay Ngerewuru ha r̄i na í k̄o. I k̄er se tul law-ri ká i daa bo tul Ngerewuru kpuru í huke na, í mbóro í daa.

⁸ Zezu Krisi na, fere s̄uo-ε ya, ka do munu ká lie, vuri, a do munu baŋguo kpadara.

⁹ I h̄a k̄iri fe féferi ká bod̄ bod̄ a do bod̄ báy tusue bay ká se tul Krisi na, ka kúo r̄i ha r̄i w̄uruke faa ya. Fe ká ndad̄ bamba l̄e, bay haŋa bil law naari ka z̄iŋ h̄urusuo báy faa law kere Ngerewuru bo, báy faa daa vu mbom bo

* 13:5 13.5 Zozuye 1.5; K̄iŋa bol kusol ba sid̄ike 31.6. † 13:6 13.6 Simri 118.6.

tul zad saɲmari ká se tul fe sum ya. Bari nzobri ká i dfaa vu mbom bo tul zad saɲmari ká mini key na, i ziɲ fe mbɔw ká bil-e ya.

¹⁰ Naari na, náa dori báy *fe poy naari ká naa bay feyaa ká tul naari, a bari *nzob fe poy Zibri ká i dfaa ped ká bil hul kani na, i do báy faa ká bay tuu ndadike ya[‡]. ¹¹ Tusueke le, *ngerenzob fe poy luye Zibri ze se báy sim fe holri a riike bil *zad ká taɲ kadɲ bamba tasiri na bay púo fe bay náake feyaa nzobri. Roo le, sùo náykeri na, i tay ká nzaa zad. ¹² Sawke mini ze, Zezu hoy kara hu ká nzaa zad ká fal ngerɛpuo bay haɲa nzobri *taɲ kad kad báy faa sim be sùo-ε. ¹³ Munu zu le, náa t̄iri ká bil k̄iri fe dfaa Zibri na, a náa súori nun Zezu ba nzaa zad, a náa zúori ziɲ ni mbɔw ká d̄i ha ri ɲm naari munu ká be, ¹⁴ bay ɲi le, ká tusiri key na, náa dori báy puo ká'a doko baɲguo ya, roo le, náa gíyaɲri ngerɛpuo ká'a doko. ¹⁵ Munu zu le, báy faa Zezu na, náa písiri Ngerɛwuru baɲguo, be ze ba fe poy naari; bayke baa mii, náa písiri riɲ-ε báy nzaa naari baɲguo. ¹⁶ I ȳiɲra dfaa fe kere ya, a i ha k̄i fe ká i d̄oke na; be ze ba fe poyri ká rii law Ngerɛwuru.

¹⁷ Nzobri ká i nda faa pol-r̄i na, i dfaa vu mbom bo tul-ri a i d̄iɲ tul-r̄i ká pol-ri, bay ɲi le, nam mgba nun-ri ya bay tul-r̄i. Ba bari ze, i k̄iɲa fal ped dfaa bari sùo-ri ha Ngerɛwuru. Zadka i dfaa vu mbom bo tul-ri le, i dfaa ped bari na báy suoriya, a ze bo i dfaa vu mbom bo tul-ri ya laa le, i dfaa ped bari na báy réke sùo, le, ped bari na ti sóko r̄i mbɔw ya.

¹⁸ I dfaa nzaa bay kere baɲguo bay tul buru. Buru ko ká bil law buru ba tusue k̄i; k̄er bay buru dfaa bay mbɔw bo tul buru ya, bay ɲi le, buru hii bay séke simsed ká do báy zadε baɲguo. ¹⁹ Mi kod r̄i, kakalke le, bay haɲa r̄i dfaa nzaa bay kere ha Ngerɛwuru ka ha m̄i faa ha m̄i ȳi kod hoy mi se luo-r̄i.

Nzaa bay kere be báy ɔro bie bay ká mgbaɗa

²⁰⁻²¹ Ngerɛwuru tuma Ngerembay naari Zezu *Krisi saa sakra nzob huder̄i, be ká'a ba ngerɛ tul nzob kóro baduri. Báy faa sim be ká uo na, Ngerɛwuru saake kuni fie ká'a doko baɲguo na ziɲ naari. Ndad bay haɲa be Ngerɛwuru ká ha d̄ekeke ha nzob na, ka ha r̄i fe kereri riw bele ká i se síeke bay haɲa r̄i dfaake law hiiya be. Ndad bay haɲa ni ka dfaa fe ká rii law-ε ká bil law naari báy faa Zezu

[‡] **13:10** 13.10 Naari ká náa dáari law naari bo tul Zezu na, fe poy naari ba Zezu ká mbi sùo-ε ba vuy fe poy ká tul puu say huf bay tul naari. Nzobri ká i do bil fe dfaa Zibri koɓ roɓay, a i dfaa law-ri bo tul Zezu ya na, i ti doko bil fe kere ká náa ziɲri na ya.

Krisi. Riŋ dika ba taa Zezu mbiimbam báy mbiimbam ban̄guo! Amem! Ndad̄ bay haŋa ni ka d̄o munu na k̄i!

²² Yu-iri, mbede ni ká ngud̄aŋ ká m̄i d̄aa ha r̄i key na bay d̄áake w̄ara bo bil law-r̄i zu, ze m̄i kod̄ r̄i bay haŋa r̄i iki law-r̄i ká d̄i í laa.

²³ M̄i hii bay haŋa r̄i k̄o, yu naari Timote na i tina ni saa hul sal ro. Zadka'a vi luo-i ba vaa ɛ, m̄i mgbaka ni k̄ek uu gar-i hā buru k̄i búru se luo-r̄i búru v̄aa k̄o r̄i. ²⁴ I hii soko hā nzoɓ ndáka faa pol-r̄i riw bele báy nzoɓ taa Ngerewururi riw bele. Bari ká tusiri Itali kara, i hii soko ha r̄i. ²⁵ Ndad̄ bay haŋa law huoke Ngerewuru ka sád̄ zin̄ r̄i riw bele.

Feri bod bod ká bay dáa:
5.7-20

Zak Mbede ká Zak daa

Bay ká se tul ferí ká do bil mbede ni key

Mbede key na Zak daa ha nzoḅ Ngerewururi ká i zekre k̄i kperke kperke ká i kaw bod bod ká tusiri key ba varu nzoḅri hoy. Nzoḅ daa mbede key na, ha nzaa boko báy nun nzem daa fe, bay haṅa nzoḅ mbika lawri gedfe tul simsed kere ká maa báy taa nzoḅ Krisiri ká sakra nzoḅ fe daa yaari báy nzoḅri ká i mgba nzaari ká tusiri key tuj siri kek kek. Ka baa bay ferí bod bod ká bay sókoke nzoḅri ká bil káw báy kumnun bari ká tusiri key ha ri do bay kér bay ká do báy zadε ká se tul fe líe law ká t̄ji tul nzoḅ ndaw, nzoḅ kuku ndaw, nzoḅ feziṅa ndaw, kóro nzaa rim ndaw, roo kakalke le, ka baa mi, mbika law ká fe daake tiya na, do ba fe ká ḡor hoy.

Maa bayri ká do bil-e

Dáa suoriya ká bil fe líe law ká t̄ji tul nzoḅ: 1.1-18

Láa bay báy daa feke: 1.19-27

Báka bay ká se tul náa nun k̄i: 2.1-13

Mbika law taṅ daa feke na, ba fe ká ḡor hoy: 2.14-26

Kóro nzaa rim: 3

Nzoḅ mbika law, báy ferí ká tusiri key: 4.1-5.6

Soko ká Zak hii ha nzoḅ mbika lawri

¹ Bi Zak ká mi ba koy ped Ngerewuru báy Ngerembay Zezu *Krisi na, mi daa mbede key mi hiike soko ha saw nzoḅ Ngerewururi riw bele ká i zekre k̄i kperke kperke i kaw bod bod ká tusiri key.

Mbika law báy nun nzem

² Yu-iri, k̄iri fe líe lawri bod bod ká t̄ji tul-r̄i na i ko ba fe suoriya, ³ bay ji le, i ko ndaw, mgbaka mbika law ngo-ngoṅ na, daa ha ri s̄j̄uke law-r̄i ba pola pola.

⁴ Roo le, do nun haṅa s̄ju law baari na ka do kpuru t̄ji gbyuke, bay haṅa bo i vi ba nzoḅri ká ngo-ngoṅ ká fe mb̄iw mini kara ka puo ri ya.

⁵ Ze bo, zadka nun nzem puo nzoḅ mb̄iw ká sakra baari le, ka vbi Ngerewuru ká ha fe ha nzoḅri riw bele báy law kere puluk taṅ tuj ri ngeren na. ⁶ Roo le, ndad bay haṅa ni ka vbi ni báy faa mbika law taṅ may bay ká bil law-ε, bay ji le, nzoḅ ká may bay ká bil law-ε na ka do faa mb̄iw munu ba mbii ká zuu kuu le, ura ni a suru ni nda k̄i paw paw ba lie ba lew. ⁷ K̄iri nzoḅ ká mini key na, kókó ká'a kér a baa mi, Ngerewuru a haṅa beri fe.

⁸ Ba nzoḅ ká law-ε ruu ni, a faa sed beri riw bele kara do maṅ.

Bay ká se tul nzob kuku báy nzob feziṅa

⁹ Nzob mbika law ká ba nzob kuku na, ndaɗ bay haṅa ni ka záy sùo-ε bay tul Ngerewuru ká ura ni do siya. ¹⁰ A nzob mbika law ká ba nzob feziṅa laa le, ka záy sùo-ε ndaw bay tul Ngerewuru ká iki tul feziṅa beri ba siri. Tusueke le, nzob feziṅari na i kál mgbad munu ká fukri puu ¹¹ ká síe tji mbuu a so mbāṅ ha fukrikeri na huɔ a gay, ha kereke ká fuu mbuu na zekre kaɗ kaɗ. Do faa mbijw munu ndaw, nzob feziṅari na i zeeke rik ká bil ped beri.

Bay ká se tul fe lie law

¹² Nzob ká mgba law-ε ngɔ-ngɔṅ ká tul fe lie lawri ká tji tul-e na, suoriya ba taa be, bay ji le, zadka'a mba tul fe lie law na, a doko báy kumnun ká do banɔɔ ba fe tundo ká Ngerewuru waa bay tul nzobri ka i hii ni na. ¹³ Zadka fe lie law tji tul nzob le, kɔkɔ ká'a baa mii, Ngerewuru ze lie beri, bay ji le, faa ká bay lie Ngerewuru ha ni daa fe kaaya na tiya. A be Ngerewuru kara ti lie law nzob mbijw ya. ¹⁴ Roo le, kon fe ká do bil law nzob ze lie law-ε a kuɔ ni a daa ni bo bil ndaw. ¹⁵ A zadka kon feke ku na se ndji ba pola le, vi ba feyaa. Ze bo feyaaake sie ba pola pola le, mbon hud.

¹⁶ Baari yu-iri ká m̄ kɔ r̄i ba nzob nun-i na, ì ula sùo-r̄i ya! ¹⁷ Fe kereri riw bele ká ndaɗ bamba ká ì zinj na, uru

saa luo Ngerewuru nzob daa zad tanari ká nulue. Be na, ka fere sùo-ε ya ndaw, a suo zad dol be hoy kara ba mbijw ya ndaw pi. ¹⁸ Báy law hiiya be na, ka háke naari pam báy faa Bay be ká ba tusue bay. Ka daa munu bay haṅa bo, náa dori titire dekre ká pol feri riw bele ká'a daa ri na.

Laa bay báy pedke

¹⁹ Baari yu-iri ká m̄ kɔ r̄i ba nzob nun-i na, bay ká m̄ báa key na ì laa báy kere! Nzob haṅa haṅa le, ka do di ya a te suk-e a láake, a takra yijra báy bay ba vaa ya ndaw, a ha law-ε faa ni ba vaa ya ndaw, ²⁰ bay ji le, nzob law faa na ti daa fe ká do báy zaɗe nzedem ká nun Ngerewuru ya. ²¹ Munu zu le, feri riw bele ká ba fe jm báy fe law mgbɔrɔri ká mbaa law-r̄i dɔrɔrɔ na, ì pɔṅ fal-ε wum, í d̄inj tul-r̄i í yaaake bay ká Ngerewuru ha ni bar saw do bil law-r̄i na, bay ji le, bayke na ku ze maa bay haṅa r̄i zinke pam. ²² Bay ká ì laa na, ì laa ba láake hoy ya, roo le, ì daa feke ndaw r̄o! Munu ya le, ì ula sùo-r̄i. ²³ Nzob ká laa Bay Ngerewuru, r̄oɔ a daa feke ya na, ká do munu ba nzob ká kɔ tem sùo-ε ká do bil fe kɔkɔ tem sùo. ²⁴ Falé ká'a pɔṅ a zol na báyii le, zaɗe ku hoy tem sùo-ε ká'a kɔ na zee ni sel. ²⁵ A nzob ká bekle *bol kusol *Krisi ká do báy zaɗe nzedem ká ha naari faa daa fe ká rii law Ngerewuru,

rɔɔ a ɔo tul-e ɲɔɔ-ɲɔɔɲ a ɔaa pedke báy faake faake a yjira fe mbjw ya ɛ, nzobke ku na Ɗgerewuru a sám fe zuo tul-e ká bil ped fe.

²⁶ A nzob ká kɔ a ɔaa mii, beri ba nzob hje Ɗgerewuru, rɔɔ a kɔ faa kóro nzaa rim-ε ya ɛ, ka ula sùo-ε sùo-ε kɔ. Ped ɔaa nzobke ká pol Ɗgerewuru na ɔo ɔa fe ká gɔr hɔy. ²⁷ Hje Ɗgerewuru taa tusueke ká taɲ kaɔaɲ ká nun Bãa Ɗgerewuru na ze ɔo key: ì kɔ-kóm ɔa tul leɔ selri báy máy síeri ká bil kókɔ seke fe ɔari, a í nze báy sùo-rì ɔa haɲa fe kaayari ká tukεε key na ka ɔie rì ya.

2

I naa nun kɔ ya

¹ Yɔ-iri, ɔaari ká ì ɔaa law-rì ɔo tul Ɗgerembay naari Zezu *Krisi Nzob Riɲ Dika Luye na, ndaɔ ɔa haɲa rì naa nun nzob mbjw ya. ² Ì kɔ, munu ká nzob feziɲa mbjw nduo gari nduy mgbilik mgbilik, a ɔaa ɲgama ká nduy zɔriri zɔriri nduo nduo-ε a víke zaɔ mbj kɔ ɔaari, a nzob ndeke ɔi sídike na ɔa nzob kuku a nduo kaɲ gari a víke *hul mbj kɔ na ku ndaw. ³ A ɛ, ì ɔaa vu mbom ɔo tul nzob ká nduo gari kere na í ɔaa ha ni mii: «Ɗgerε, zaɔ káw ɔaari ze ɔa kere ɔo key.» Fa ɛ ɛ, ì ɔaa ha nzob kuku na mii: «Bo na, mu ɔo siya, mase mu káw siri ká zaɔ ni key.»

⁴ Zaɔka ì ɔaa munu ká sakra ɔaari ɛ, ì naa nun nzob ya zu ɛ? Ɗaa ɔa ɔo tul nzob, báy kér ɔa ká ndaya munu ku na waa, ɔo báy zaɔε kɔ zu ɛ?

⁵ Ɗaari yɔ-iri ká mɔ kɔ rì ɔa nzob nun-i na, ì te suku-rì í laa ɔa key na báy kere! Ɗgerewuru nan nzob kɔkuri ká nzobri ká tusiri key kɔ ri ɔa fe ya na ɔa haɲa ri vi ɔa nzobri ká í ɲɔɔɲ ká bil mbika law, í ɔo bil puoruo ɔe ká'a waa ɔa tul ɔari ká í hii ni na waa, ì kɔ ya ɛ woo? ⁶ A roo ɛ, ɔaari na, ì jɔm nzob kɔkuri! Nzobri ká í mɲba nzaa-rì í fáa rì se zaɔ kún sal ɔa na, ɔa ɔari nzob feziɲari na ya ɛ woo! ⁷ Mase, riɲ kere ká Ɗgerewuru ɔaa ɔo tul rì na waa, ɔa ɔari kɔ ze í ɔie ya ɛ? ⁸ Mbeɔe Ɗgerewuru ɔaa mii: «Mu híi kɔ-ɔ munu ká sùo-ɔ ɔo kɔ*.» Zaɔka ì ɔaa vu mbom ɔo tul bol kusolke ká kal bol kusol haɲri na riw bele ɛ, ì ɔaa ndaɔ ɔamba kɔ zu. ⁹ Roo ɛ, zaɔka ì naa nun kɔ ɛ, ì ɔaa feyaa, a *bol kusol na kara ɔaa ɔa ɔo tul-rì, ɔa jɔ ɛ, ì waɔ tul bol kusolke na. ¹⁰ Tusueke ɛ, zaɔka ì ɔaa vu mbom ɔo tul bol kusolri na báy zaɔε, rɔɔ í raɲ mbjw hɔy keklek ká sakrake na ɛ, Ɗgerewuru kɔ rì ɔa nzob waɔ bol kusolri na ku riw bele, ¹¹ ɔa jɔ ɛ, Ɗgerewuru ká ɔaa mii: «Mù ti ɔaa nun pie ya» na, yji a ɔaa na roɔbay mii: «Mù ti

* 2:8 2.8 Soro ped ɔaa Leviri 19.18.

ika nzob ya.» Ze, zadka mù daa nun pie ya, rɔɔ mú i nzob le, mù wad bol kusol Ngerewuru na. ¹² Munu zu le, bayri riw bele ká ì baa, báy feri riw bele ká ì daa na, ì daa munu ba nzobri ká Ngerewuru a kúnj sal bay zuɔ tul-rì, báy faa bol kusol ká hɔ nzobri faa d́aa fe ká rii law-ε na. ¹³ Nzob ká kɔ nun síe kɔ-ε ya, rɔɔ nam kúnj sal bay vi le, Ngerewuru a kúnj sal bay bo tul-e tan kóko nun síe be. Roo le, nzob ká kɔ nun síe kɔ-ε na, nam kúnj sal bay vi le, fe ká'a mbika hɛ hɛ ni na tiya.

Mbika law báy fe d́aa kereke

¹⁴ Yɔ-iri, zadka nzob baa mii, beri do báy mbika law, rɔɔ a daa fe ká kɛ mbika lawke na ya wɔa, kɔri mbika law ká do munu ku na, kereke ba ji le? Lεε, mbika law ká mini na, a yɔɔɔ ni kɔ zu le? ¹⁵ Munu ká yɔ baarɔ ká ba wɔra nzob, mase mɔy nzob se tigbi-ε hoy a kɔn se ni nam báy nam, ¹⁶ rɔɔ nzob mbɔw ká sakra baarɔ kɔ ni a baa hɔ ni mii: «Mba mɔ mba! Gari tiya, fe sɔm kara tiya ndɔw, mu se báy kere dekeke,» rɔɔ í hɔ ni fe ká'a se síeke ya na wɔa, kereke do hɔa le? ¹⁷ Mbika law na do faa mbɔw munu ndɔw. Zadka nzob baa mii: «Mì do báy mbika law,» rɔɔ a daa fe ká bay kɛke mbika law be na ya le, ba mbika law ká do gɔr hoy.

¹⁸ Kɔ ya le, nzob hɔne a b́aa mii: «Bo na, mù ba nzob ká mù do báy mbika law ká tan d́aa fe kere, a bi laa le, mɔ ba nzob ká mɔ daa fe kereri.» Lεε, mɔ yɔɔra báy bay hɔ ni mii: «Mu kɛ mɔ, mina ze mbika law bo na do tan d́aa fe kereri le, a bi laa le, mɔ kɛ mù mbika law bi báy fe kere bɔri ká mɔ daa na.» ¹⁹ Bo na, mù kɔ mú baa mii, Ngerewuru mbɔw kekkek le, nda-ndad! Temndayari kara i kɔ munu ndɔw, a í tɔ kpak kpak! ²⁰ Bo kòko nzob! Wɔa, mù hii bay hɔɔa mɔ kɛ mù mii, mbika law ká tan d́aa fe kereri na, do ba fe ká gɔr hoy le? ²¹ Mu kɛr se tul bulu naari *Abaraham na mú kɔ. Ka daa mina ndɔw rɔɔ hɔ Ngerewuru kɔ ni ba nzob ká do báy zadε ká nun-ε le? Ka do báy zadε ká nun-ε bay tul fe ká'a daa a mbike vi-e Izak ba *fe poy hɔ ni na. ²² Mu kɔ, mbika law be, báy fe ká'a daa na se zɔɔ kɔ mbɔw hoy hɔ mbika law be na ɔroke bie a d́oke báy zadε nzedem bay fe ká'a daa na†. ²³ Be mini ze, bay ká do bil mbede Ngerewuru na do báy zadε. Bayke baa mii: «Abaraham na daa law-ε bo tul Ngerewuru, be ze Ngerewuru kɔjike fal mbika law be, a kóke ni ba nzob ká do báy zadε nzedem ká nun-ε‡,» a dɔ ni ba nzob buɔ-ε. ²⁴ Munu zu le, ì kɔ, nzob na, Ngerewuru kɔ ni do báy zadε nzedem ká nun-ε bay

† 2:22 2.22 Ì kɔj Tiika saw fe 22.9-12.

‡ 2:23 2.23 Tiika saw fe 15.6.

tul fe ká'a dāa bo, bay tul mbika law ká'a dōke kị hōy ya.

²⁵ Do faa mbijw munu ba Rahab ká ba mǎy nun pie ká mgba nzob nzaapedri ká i ba Zibri ba luo-ε, a so ri a dāa ri mụu ha ri zol báy faa kị. Báy faa fe dāa be ká mini key na ze, Ngerewuru kóke ni ba mǎy ká dō báy zadε ká nun-ε§. ²⁶ Tusueke le, ɔmi ká tji saa sùo nzob na, nzobke hu ro zu. Do faa mbijw munu ndaw, mbika law ká taŋ dāa fe kere na, ba mbika law ká hu-hu.

3

Kóro nzaa rịm

¹ Yu-iri, ndad bay haŋa nzobri ngi-ngji ká sakra baari, i mbi sùo-ri ba nzob fére nzobri fe ya, bay ji le, i ko ndaw, buru ká buru ba nzob fére nzobri fe na, zadka fe fére buru na dō báy zadε ya le, bay ká Ngerewuru a dāa bo tul buru na a ngón bamba tasiri kal tul-e taa nzob hawri.

² Naari riw bele na, náa rawri faari bod bod kịre ngji bamba. Zadka nzob raw bay ká'a ba hā ku-eri na ku ya le, ka ba nzob ká dāa fe báy zadε, a maa kóro sùo-ε báy zadε ngid bele. ³ I ko, munu ká náa dáari kēŋreŋ zuo nzaa piriri bay haŋa ri hjeke naari na, vu fe ká ndji ká dō nzaa-ri ku na, náa maari haŋa sùo-ri riw bele se zinj naari se zad ká law

naari hii. ⁴ Rōbay, munu ká hul tumbiiri ká ngob bamba ká zuu kuu bivbid bivbid a suru ri na kara, vu fe ká ndji hōy ká dō tigbāa-ri ku na ze, nzob piri ngonkeri na maa haŋa hul tumbii na se zinj ri se zad ká law-ri hii. ⁵ Do faa mbijw munu ndaw, rịm na ba vu fe ká ndji ká dō naysuo nzob. Ze ka ngob ya ndji hōy kara ka maa dāa bawda bayri ngji bamba.

I ko bil law kor ká aa ku na i ko, lahuu ká ndji ká i te bo dī na, maa táy feri kpōlōk kpōlōk riw bele ká dī. ⁶ Rịm nzob na dō faa mbijw munu ba lahuu na. Bay kaayari bod bod ngji bamba tji saa dī. Ka dō bil naysuo naari a yāa dī kpol kpol, a bie sùo naari na riw bele. Ze, rịm nzob na dō ba huu ká bie nzob báy nam mbona be kpuru tji nam hud be. Huuke ku na sawke uru saa bil huu ká ru-ruma ya kị.

⁷ Nzobri maa bay mgbaka nzaa nayri bod bod riw bele, nay bisuyri ndaw, nduyri ndaw, feri ká se-sed báy bil-ri ndaw, rōo sjiri ká bil máa mbii kara ndaw pi. Fe niri riw bele key na, nzobri zinj faa i mgba nzaa-ri, ⁸ roo le, nzob ká maa bay mgbaka nzaa rịm mgba na, mbijw tiya. Rịm na ba fe ká ndaya ká se siya kalu kalu, pomke kara i nzob i. ⁹ Rịm key na, náa dáakeri taambol hā Ngerewuru Bāa naari, a le, be na ku rōbay,

náa ȳi náa fǎdkeri nzobri ká Ngerewuru dǎa ri ha ri rii ni na. ¹⁰ Nzaa ká mbjw key na, náa sǎmkeri fe zuo tul nzob ndaw, roo náa ȳi náa fǎdkeri nzob ndaw na! Yu-iri, do nun hanja ni ka do munu ya! ¹¹ I ko ku na waa, luo mbii ká mbjw hoy, a luo ba mbii kere ndaw, a ȳi a luo ba mbii ká loj hǎaru ndaw le? ¹² Yu-iri, nzum na waa, a lie ba sima le? Mase soro a lie ba nzum ndaw le? Luo mbii ká mbjw hoy na, mbii ká loj hǎaru báy mbii ká ba kere na, ti tji saa di sidi bele ya.

Nun nzem ká uru saa luo Ngerewuru

¹³ Nzob ve ze ká sakra baari key ba nzob nun nzem báy nzob fe kóko le? Ndad bay hanja ni, ka kie nun nzemke na báy faa simsed be, báy fe dǎa beri ká'a dínke tul-e mgbor mgbor ká di báy nun nzem na. ¹⁴ Roo le, zadka dǎa sere mbúo báy kér bay kóko nun fe do bil law-r̄i le, i nda giri sùo-r̄i ya, bay ji le, kúf bay ze do sùo-r̄i; sùo bay mbjw kara ti bil law-r̄i ya. ¹⁵ Nun nzem ká mini key na uru saa luo Ngerewuru kpáy ya, roo le, ba fe ká tusiri key hoy, a ba fe ká do bil naysuo nzob, a uru saa luo ngeretemndaya. ¹⁶ Zad ká dǎa sere báy kóko nun fe ze re mbay ká sakra nzobri ká di na, zadε ku na do nzari nzari, a kiri fe kaayari bod bod kara do di.

¹⁷ Roo le, nun nzem tusueke ká uru saa luo Ngerewuru na do bod. Nzob ká do báy nun nzem mini key na, pola dekre le, ka ba nzob ká *tan kad kad, a ba nzob ká ha dekeke do sakra nzobri, a se yudufu a dǎa fe kereri a lie lerekeri báy kere. Law kere yaa bil law-ε kpol kpol, a naa nun nzob ya ndaw, a ba nzob dǎa huo ya ndaw pi. ¹⁸ Bari ká i hii dekeke na, i dǎa ha dekeke do sakra nzobri, munu ká mjiiri kere ká nzobri ru ká lereke ba fe dǎa ká do báy zadε.

4

Mgbaka bǎw ferri ká tusiri key

¹ Ruy ká nzobri ruu ki báy rodiri ká nzobri rof ki na waa, sawke uru saa haa le? Ba kon fe kaayari ká ruy ká bil naysuo-r̄i banguo kpadara zu. Waa, munu ya le? ² Baari na, i dǎa kon fe, roo le, i zin feke na ya. Be mini ze, i do di ya bay ika hud. Robay, baari na i dǎa sere ká tul fe, roo le, i zin feke na ya. Be ze, rodi báy ruy doke sakra baari. Fe ká i dǎa konke bay doke na, i zin ya, bay ji le, i vbi Ngerewuru feke na ya. ³ I vbi fe i zin ya, bay ji le, i vbi báy kér bayri ká ndaya. Fe ká i vbi ni na, i vbi bay tul kere baari ki hoy. ⁴ Baari nzobri ká law-r̄i wal ba sidi! Zadka i mgbaka bǎw ferri ká tukele key na, i ba nzob tul ngani Ngerewuru. Waa, i ko munu ya le? Nzob

ká hii bay mgbaka bǎw ferí ká tusiri key na, ka vi ba nzob tul ngani Ngerewuru. ⁵Mbede Ngerewuru baa mii: «Igerewuru hii bay hana Tem ká'a daa do bil law naari na ka do ba taa be ki hoy.» Koko ká i keri i baa mii, bayke do gor hoy ya. ⁶Roo le, law kere ká'a ha naari na ngi kal tul zad pavbad robay, bay ji le, Bay Ngerewuru baa mii: «Igerewuru tun nzob siika sùori ngerej, roo le, ka daa kere zin nzobri ká i din tul-ri ká pol-e*.» ⁷Munu zu le, i din tul-ri ká pol Ngerewuru, i tun ngeretemndaya na ngerej ba lew, le, ka'a duu di di ká lakun-ri. ⁸I sóro ba lakun Ngerewuru, le, ka'a sóro ba lakun-ri. Baari nzob feyari! I sie nduo-ri. Baari nzob nzaa ruo bayri! I tina feyaa baari ha law-ri ka tan kad kad. ⁹I daa sie bay tul feyaa baari, i kaw bil sie i re-rew, a i nguri suo-ri. I ha sere siem baari na ka fere a tji sere rew, a suoriya baari hoy kara i fere ba sie. ¹⁰I din tul-ri ká pol Ngerewuru, le, ka'a ura tul-ri do siya bay.

I daa bay bo tul ki ya

¹¹Yu-iri, i raa ki ya. Zadka nzob raa yu-e, mase ka daa bay bo tul-e le, nzobke ku na baa bay kaaya se tul *bol kusol Ngerewuru, a daa bay bo tul bol kusolke na ndaw, bay ji le, bol kusol na hii bay hana nzob daa munu

ya. Zadka mu daa bay bo tul bol kusol le, mu daa vu mbom bo di ya zu. ¹²Ba Ngerewuru ki huoe hoy ze ba nzob mbika bol kusol ha nzob. A be huoe ki hoy ze, ka maa bay kun sal bayke. Ba be ki huoe hoy ndaw ze, ka maa yaana nzobri ndaw, a maa bay bie ri ndaw pi. A bo ká mu daa bay bo tul ku-o na waa, mu ko suo-o ba nzob ve ki gbad le?

Siika suo ndaya

¹³Baari ká i baa mii: «Vuri mase ruo le, buru seke ngerepuo mini key, buru vaa daa mbiimbam mbiw bay daa fe hie buru zinke lari ká di» na, i te suku-ri i laa bay ká mi baa key na bay kere ndaw ro! ¹⁴Baari nzobri ká i waa bay bay law-ri munu ku na, fe ká'a tji tul-ri ká ruo na waa, i ko-ko ki zu le? Baari na, i do munu ba zuu huu ká tji tul tul ká bole di ya ndji hoy le, zekre kad bele. ¹⁵Bay ká ndad bay baa na ze do key: «Zadka law Ngerewuru hii, roo buru kaw bay kumnun bay le, buru daa ferí mini ba lie ba lew.» ¹⁶Tusuke le, baari ká i waa fe bay faa law hiiya baari na, i ba nzob siika sùori, i hew sùori dukuku dukuku. Fe daa hayri ká mini key na ndaya. ¹⁷Munu zu le, nzob ká ko fe kere ká do nun hana ni ka daa, roo a daa ya le, ka daa feyaa.

* 4:6 4.6 Sim bayri 3.34.

5

Bay ká i bǎkake nzob feziṅari

¹ Baarì nzob feziṅari, timbede key na ì kò tul-rì báy kere ndaw rɔ! I re-rew báy mbii nun-rì mgbobo mgbobo, í ngúri sùo-rì nzikri nzikri bay tul kóko seke feri ká'a tji tul-rì. ² Feziṅa baarì a pún mbuduk mbuduk ndaw, gari baarì kara ndere a ndéke dī yári yári ndaw. ³ Lari baarì, báy lari hayri ká nduy zíriri zíriri na, a kóko vay riw bele. Zadka nam kún sal bay vi le, lariri ká kò vay na, i baa nasi bay zuo tul-rì, í tay naysuo-rì kpɔlɔk kpɔlɔk munu ká huu táyke fe. Baarì ká síe óro bie namri do key hoy kara, ì tɔṅ ba mbú feziṅari zuo tul kī ndiw ndiw mgbum key na. ⁴ Baarì nzob feziṅari na, ì laa key: nzobri ká i daa ped ká waa baarì na, ì puo ri lari ped bari na báy zadε ya. Be mini ze, rew nzob pedri ká ì dara ri na, se kpuru a tɔdɔ bo suku Ngerewuru Nzob Hurusuo Luye. ⁵ Baarì na, ì kaw bil ndadī ká tusiri key badak í tuu kereke. I sū í ngɔbke dodoro dodoro munu ká nayri ká i mgba ri bay ika ri hoy. ⁶ I daa bay bo tul nzob ká daa kaaya mbjw ya í i ni gɔr taṅ bayke. A bari nzobkeri ku na, i ti doko pol-rì í daa fe ya.

Íki law ká bil kóko seke fe

⁷ Yū-iri, munu zu le, ì iki law-rì kpuru maa báy nam

ví Ngerembay Zezu na. I kò faa ká nzob pay ikike law-ε a giyaṅ titire mbam ká tɔ dεkre bay rúkake fe. Zadka'a ru fe le, ka iki law-ε, a giyaṅ rududu ha óro bie mbam ndaw rɔɔ, a mbu para fe pay na zuo tul kī báy. ⁸ Baarì na kara, ì iki law-rì munu í siṅ law-rì ngo-ngoṅ ndaw, bay jī le, nam ví Ngerembay na tɔṅ dī mbaa deḅ ro. ⁹ Yū-iri, ì ngúri sùo-rì ká tul kī ya. Be ndaw rɔɔ, Ngerewuru ti daa bay bo tul-rì ya báy. I kò key: Nzob Kún Sal Bay na do faa hul dī mbaa. ¹⁰ I kér se tul *nzob yaṅa bayri saa nzaa Ngerewuru ká i baa bay báy riṅ-ε pola lew na í kò. Bari na, i kò seke fe ngjī bamba tasiri, roo le, i mgba law-ri ngo-ngoṅ í káwke. Munu zu le, ì mbóro fe daa bari na. ¹¹ I kò, munu ká buru ker búru baa mii, bari ká i iki law-ri ká bil kóko seke fe na, suoriya ba taa bari. I laa soro bay iki law Zob, báy fe kereri ká Ngerewuru ha ni ká síe óro bie nam kóko seke fe be na. Ba tusue kī, Ngerewuru na law kere báy kóko nun síe nzob na mbaa bil law-ε gbay gbay.

Bay ká se tul haa hud'

¹² Yū-iri, kakalke le, ndad bay haa hud' ya. I haa hud' báy riṅ tumbam ya ndaw, riṅ tusiri ya ndaw, mase riṅ fe kī bod' ya ndaw pi. Roo le, bay ká ndad bay baa na ze do key: «Ba tusue» le, ba tusue kī zu. A «ba tusue

ya» laa le, ba tusue ya laa zu. Zadka i daa munu le, be ndaw roo Ngerewuru na ti daa bay bo tul-ri ya bay.

Bay ka se tul hurusuo nzaa bay kere

¹³ Nzob mbijw ka sakra baari do bil koka seke fe le? Ndad bay haɗa ni ka daa nzaa bay kere. Nzob mbijw ka sakra baari do bil suoriya le? Ndad bay haɗa ni ka di sim a pisike Ngerewuru. ¹⁴ Nzob mbijw ka sakra baari suo-e se ni le? Ndad bay haɗa ni ka di *ngere tul pedri ha ri vi, i daa num zuo tul-e ndaw roo i daake nzaa bay kere bay rin Ngerembay Zezu. ¹⁵ Nzaa bay kere ka i daa bay faa mbika law na, a yaana nzob sem na a ha ni hurusuo. Ze ka daa na feyaa hoy kara Ngerewuru a ndaka bumake zin ni. ¹⁶ Munu zu le, i tina feyaa baari ba kele ka sakra ki, a i daake nzaa bay kere ka zin ki. Be ndaw roo, suo-ri na a nduo kiyaw kiyaw bay. Nzaa bay kere nzob ka do bay zadε ka nun Ngerewuru na do bay bawda hurusuo bay daa fe. ¹⁷ I ker se tul *Eli ka ba nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru na i ko. Be na, ka ba nzob munu ka naari, ze a daa nzaa bay kere ngo-ngo bay haɗa mbam ka to ya. Leε, zadε ku na mbam todo bed bo tusiri ya mbiimbam say bay few yie* . ¹⁸ Fale ku le, ka daa nzaa

bay kere ba ki na robay, le, Ngerewuru ha mbam to ba ki ha lere fe payri do tusiri.

¹⁹ Yu-iri, zadka nzob mbijw ka sakra baari wuru faa tusue bay, roo nzob ki se a yinra ni bo faake na le, ²⁰ nzob ka se a yinra nzob feyaa a daa ni bo faa kere na, ka ya ni ka bil hud zu. Ze, feyaa nzobke na ngji bamba hoy kara, Ngerewuru a ndaka bumake zin ni.

* 5:17 5.17 I kii 1 Mbayri 17.1; 18.41-46.

1 Piyer Titire mbede ká Piyer daa

Bay ká se tul ferí ká do bil mbede ni key

Mbede key na, i daa ha nzoɓ mbika lawri ká i kaw kuɗu zadri ká fi gel ká tusiri Azi Miner. Sɔw bay mbede key na ba húo law nzoɓ mbika lawri ká fe dáa nun tuo síe tji tul-ri bay tul mbika law bari. Hud Zezu Krisi, tji be saa luo hud, báy yji be ká'a waa bayke na, ba hɔrusuori ká i bar giw ká di í sɔuke law-ri ká tul mbika law bari, í daa law-ri te tul fe ká'a waa na nzokɗo. Munu ká nzoɓ mbika lawri ba nzoɓ fe poyri bay dáa ped ha Ngerewuru a í ba saw nzoɓ beri ká'a daa ri zuo boɗ na, do nun haɗa ri kaw tul Nzoɓ Yaɗa ri ká puo mbɔl ká ba bawdake ká tul-ri. Do nun haɗa ri se simsed munu ba nzoɓ taa Krisiri banɗo. Be ze, nam ká Ngerembay a yji a vi na, i zín fe tundo bari.

Máa bayri ká do bil-e

Bay ká se tul dáa law nzokɗo te tul fe, mbika law, báy law ini: 1.1-12
Séke simsed ká taɗ kad kad: 1.13-2.10
Simsed nzoɓ mbika law, kakalke le, ká bil kóko seke fe: 2.11-4.19
Ped dáa kere nzoɓ mbika lawri, báy soko ká'a hii: 5.1-11

Soko ká Piyer hii ha nzoɓ mbika lawri

¹ Bi Piyer ká mi ba nzoɓ ndáy nzaaped Zezu *Krisi na, mi daa mbede key na mi pieke ha ri baari nzoɓri ká Ngerewuru nan ri do boɗ ba taa be, ká i zekre kji i kaw ba varuri ká tul puo kji ri boɗ boɗ ká kuɗu zad ká Pɔn ndaw, Galasi ndaw, Kapados ndaw, Azi ndaw, roo Bitini ndaw na. ² Baari na, Baa Ngerewuru nan ri a dáa ri zuo maa báy fe ká'a leke ká bil law-ε ba dje lew hoy ha ri vi ba nzoɓri ká i *taɗ kad kad, báy faa Tem be ká daa ped ká bil law-ri, bay haɗa ri dáake vu mbom bo tul Zezu Krisi a í zuo zín ni báy faa sim be. Ndad bay haɗa law huoke báy dekeke ka yaa bil law-ri kpol kpol.

Pisi Ngerewuru ká ha nzoɓri pam

³ Náa písiri Ngerewuru Baa Zezu *Krisi Ngerembay naari! Naa písiri ni, bay ji le, báy faa bawda law kere be na, ka mbonke naari ba fie báy faa Zezu Krisi ká hu a tji saa luo hud. Be mini ze, náa dokeri báy fe ká náa dáari law naari te di nzokɗo ηɔ-ηɔɔɔ banɗo, ⁴ a náa maari dáa suoriya bay tul fe kere ká Ngerewuru koro do nulue bay tul nzoɓ beri na. Ba fe ká ti bíe ya ndaw, em ti mgbaka di ya ndaw, a nduykeri kara ti fére ya ndaw pi. Fe niri key na, Ngerewuru koro do nulue bay tul-ri. ⁵ Baari kara,

báy faa mbika law baarĩ na Ngerewuru kɔroke rĩ báy hurusuo-ε kpuru maa báy ɔro bie nam ká tusiri key ká Ngerewuru a hanjake rĩ pam a yǎake rĩ wũm.

⁶ Sawke mini ze, ì záy sùo-rĩ. Ze fe ngónkeri bod bod tji tul-rĩ ha rĩ daa sie bole dĩ ndji ká timbede key kara, ì daa suoriya. ⁷ Fe niri key na ba fe ká tji tul-rĩ bay líeke mbika law baarĩ bay kóko waa, ì mgba ngɔ-ngɔŋ kɪ zu le? I kɔ fe líe kɪ mbjw ká ba lari rom na: ze ba na fe ká'a bi-bie kara, nzobri daa nduo huu í naa mjiire í pɔŋ ha ni nduy. Do faa mbjw munu ndaw, mbika law baarĩ ká ndad bamba tasiri mba lari rom na kara, do nun líe ká bil kóko seke feri. Ze, zadka ì mgba ngɔ-ngɔŋ ká bil-e le, sieke ká Zezu Kriisi a yji a vi na, a písi rĩ a daa riŋ dika bo tul-rĩ, roo a daa mbay bo tul-rĩ báy. ⁸ Be Zezu Kriisi na, ì kɔ ni báy nun-rĩ ya, ze ì hii ni. I kɔ ni báy nun-rĩ timbede key ya kara, ì daa law-rĩ bo tul-e. Be mini ze, ha rĩ záyke sùo-rĩ ngji bamba tasiri. Ba bawda suoriya ká maa bay baa bayke báy nzaa hoy ya, ⁹ bay ji le, fe ká do bay tul-rĩ bay tul mbika law baarĩ na, ì zin na kɪ. Be ze ba pam ká Ngerewuru ha rĩ.

¹⁰ Bay ká se tul pamke na, *nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru ká pola lew na, i nzaara sawke í baa bay se tul fe kere ká Ngerewuru

a hanja rĩ na. ¹¹ Bari na, i nzaara sawke kpuy í kaa torom ká dĩ bay kóko sewke ká fekeri a tji, roo báy faa fekeri ká'a tji na a doko mina le, bay ji le, Tem taa Kriisi ká do bil law-ri na, baa saw bay kóko seke fe beri ká'a kóko, báy riŋ dika be ká'a ví fal-ε na pola ha ri. ¹² Báyji le, Ngerewuru kie ri ha ri kɔ mii, bay ká i baa na do bay tul-ri ya, roo le, do bay tul-rĩ. Ba bay ká ì laa báy faa nzobri ká i ví ka-kaa Bay Kere Kriisi báy hurusuo Tem Law Pie ká Ngerewuru pie saa nulue. A led nzaapedri ká nulue sùo-ri kara, i daa kon tuuka fekeri na.

Simsed ká rii law Ngerewuru

¹³ Sawke mini ze, ì na-nam ká tul kér bay baarĩ ya, í káw báy nzaa bal-rĩ kekeke í daa law-rĩ nzokdo te tul fe kere ká Ngerewuru a hanja rĩ báy nam ká Zezu *Kriisi a yji a vi na. ¹⁴ Feri ká ì daa konke ká pola lew ká í kóke Ngerewuru ya báy na, ì pón ba fal wũm a í daa vu mbom bo tul-e banjuo munu ká ledri daake vu mbom bo tul baa bari. ¹⁵ Ngerewuru ká dĩ rĩ na ka ba nzob ká tan kadanj. Munu zu le, feri riw bele ká ì daa na, do nun hanja rĩ tan kadanj ká dĩ munu ká be na ndaw. ¹⁶ Tusueke le, Ngerewuru daa do bil mbede be mii: «Ì

taŋ kaɗaŋ, bay ʒi le, bi na, mi taŋ kaɗaŋ*.»

17 Ngerewuru na kuŋ sal bay zuo tul nzobri riw bele báy zaɗe zaɗe taŋ náa nun nzob báy faa peɗ ká nzob haɗa haɗa kara ɗaa na. Ba be na ze, ká bil nzaa bay kere baari na, i di ni ba *Aba*, Baa. Saŋke mini ze, nam ká ton ká pol ri ká báy káw baari ká tusiri key na, i se simseɗ kere i ɗaake vu mbom bo tul-e. 18 I ko ndaw, pola na i se fal fe ɗaa bulu baari ká do ba fe ká gor hoy ká maa bay haɗa ri zinke pam ya na. A timbeɗe key na, Ngerewuru puo mbol ká tul-ri báy lari, mase lari ká nduy ziriri ziriri, mase fe kiri ká'a bie gor hoy na ya, 19 roo le, ka tina ri báy faa sim Zezu Krisi ká larike ngon mba hie. Be Zezu na, ka taŋ kaɗaŋ a do munu ba vu baɗu ká fe mbiw kara mbuo ni ya. 20 Be na, pola roo bay ɗaa nulue báy tusiri na, Ngerewuru naa ni a ɗaa ni do boɗ bay haɗa ni hu bay tul nzobri. A timbeɗe ká ba ɔro bie namri na, ka tina ni ha ni yaa ri. 21 Báy faa be Zezu na ze, i ɗaake law-ri bo tul Ngerewuru ká tina ni saa luɔ huɗ a ɗaa riŋ ɗika bo tul-e. Be mini ze, mbika law baari báy fe ká i ɗaake law-ri te tul-e nzokɗo na, ba Ngerewuru.

22 Baari na, i ɗaa vu mbom bo tul Bay Ngerewuru ká ba tusue bay,

ha law-ri tanke kaɗ kaɗ ha ri hiike yu baari ká bil Krisi ba tusue. Munu zu le, i ko ki ba nzob nun ki báy bil law-ri ká *taŋ kaɗ kaɗ riw bele.

23 Bay Ngerewuru na mbon ri ba fie. Bayke ku na do munu ba para fe ká do báy kumnun banɗuo a hu ya. Ba bay ká ɗaa peɗ a do banɗuo kpaɗara, 24 bay ʒi le, mbede Ngerewuru baa mii:

«Nzobri riw bele do munu ba suy,

riŋ ɗika bari riw bele do munu ba fukri puuri ká bil waa.

Suy na hu-huo, a fukri puu na kara gay zuo siri,

25 roo le, Bay Ngerembay na do banɗuo kpaɗara†.»

Bay ni key na, ba Bay Kere ká i ka-kaake ha ri.

2

1 Munu zu le, i pon law ndayari ká boɗ boɗ na riw bele ba fal, kuɗ bayri riw bele ndaw, nzaa ruo bayri boɗ boɗ riw bele ndaw, ɗaa sere báy roɗi taa gob gobkeri kara ndaw pi. 2 I ɗaa suo-ri do munu ba leɗ tuperi ká i ɗaa kon aw wan kere banɗuo kpaɗara. I ɗaa kon Bay Ngerewuru bay haɗa bo, zaɗka i laa bayke na ku le, i ngonke ba pola pola i zinke pam 3 faa mbiw munu ká i ɗaa do mbede Ngerewuru mii: «Baari na, mini key ndaw roo i ko law kere Ngerembay na báy*!»

* 1:16 1.16 Soro peɗ ɗaa Leviri 11.44; 19.2. † 1:25 1.25 Ezay 40.6-8. * 2:3 2.3 Simri 34.8.

4 I sóro ɓa lakun Ngerembay, be ká'a ɓa tisaw taa tusueke ká'a ɗo ɓáy kumnun ɓanɗuɔ ká nzobri vbu bo bisuy, ká Ngerewuru naa ni ɗo ɓod a ko ɓa fe kere ká ndad ɓamba tasiri na.
 5 A ɓaari ká i ɗo munu ɓa tisawri ká ɗo ɓáy kumnun ɓanɗuɔ ndaw na, i sóro ɓa lakun-ε ha ni ka faa ri a ɗaa ri kay tul ki ɓa hul káw be, a i ɗo munu ɓa nzob fe poyri ká i ɗo ɓod ká i ɗaa ped i mbike sùo-ri ha ni ɓa *fe poy ká rii law-ε ɓáy faa Zezu Krisi, bay ji le, 6 bay ká Ngerewuru ɓaa ɗo bil mbede be na ɓaa mii:

«Tisaw ká ndad ɓamba tasiri na,
 mi naa ni ɗo ɓod mi ɗaa ɓo tul tigɓaa hul ká puo ká Sign.

Nzob ká ɗaa law-ε ɓo tul-e na, law-ε ti sáa ya†.»

7 Tisawke ku na ɓa fe ká ndad ɓamba tasiri bay tul ɓaari ká i ɗaa law-ri ɓo tul-e. Roo le, nzobri ká i ɗaa law-ri ɓo tul-e ya na,

«Tisaw ká nzob mbúo hulri vbu ɓo bisuy na,
 yi a vi ɓa tisaw kere ká kal tul tisaw hawri pavbad
 a ɓa tisaw tigɓaa hul taa tusueke‡.»

8 I ɓaa ká zad ki ɓod robay mii:

«Ba tisaw teke ɓal nzobri a ɗaa ha ri lie§.»

I te tisawke na, bay ji le, i hii ɗaa law-ri ɓo tul Bay Ngerewuru na ya. Be ze ɓa

fe ká Ngerewuru leke faake pola lew ha ni tji tul-ri.

9 Roo le, ɓaari na i ɓa saw nzobri ká Ngerewuru nan ri ɓa taa be, i ɓa nzob fe poyri ká i mbi sùo-ri i ɗaa ped ha ni be ká'a ɓa mbay luye, i ɓa nzob saw puo ká tan kad kad, a i ɓa nzobri ká i ɗo ɓod ɓa taa be. Baari na, ka nan ri bay hara ri ka-káa bay ká se tul bawda fe ɗaa kere beri, be ká'a di ri a tina ri saa bil sun tilo ká ɗo ndun a ha ri kaw bil zad taja taa be ká ndad ɓamba tasiri na. 10 Pola na, i ɓa nzob taa Ngerewuru ya, a le timbede key na, i ɓa nzob taa beri. Pola na, Ngerewuru ko nun sie ɓaari ya, roo le, timbede key na ka ko nun sie ɓaari.

Nzaa boko ká se tul simsed kere

11 Baari ká mi ko ri ɓa nzob nun-i ká i ɓa nzob varuri ká i kaw tul puo kiri ɓod ɓod ká tusiri key na, bay ká mi ɓoke ri na ze ɗo key: i koro sùo-ri bay tul kon fe naysuori ká ɗaa ruy ká bil naysuo-ri bay bie ri na. 12 I se simsed kere ká sakra nzobri ká i tuu Ngerewuru ya na. Be ndaw roo, zadka nzobri ɗaa bay ɓo tul-ri, i di ri ɓa nzob ɗaa kayari le, ɓáy faa ped kere ɓaari ká i ɗaa ká i koko na ndaw roo, i pisike Ngerewuru ɓáy nam ká'a yi a vi zin ri na ɓáy.

13 Nzob rewpuo ha ha hoy kara, i din tul-ri ká pol-ri bay tul Ngerembay. I din

† 2:6 2.6 Ezay 28.16. ‡ 2:7 2.7 Simri 118.21. § 2:8 2.8 Ezay 8.14-15.

tul-rì ká pol mbay luye ká re tul mbay hawri, ¹⁴ báy nzob réke tul puoruori ká be kị ka pie ri mgba nzaa dombirimri, a pisi nzob fe dáa kereri na, ¹⁵ bay ịi le, fe ká Ngerewuru hii na ba haña rị daa fe kereri bay mgbakake nzaa kòkòri báy nzob law ngò-ngòri ha ri kaw silili. ¹⁶ I se simeḍ ba nzobri ká ị maa bay káw báy tul-rì, roo le, kòkò ká ị ha simeḍ káw báy tul baarị na, ka do munu ba badòkò ká bay púḍke fe dáa kaaya baarị ya. I se simeḍ kere baṅguo munu ba koy peḍ Ngerewururi. ¹⁷ I daa mbay ká bo tul nzobri riw bele í hii yu baarị ká bil mbika law, í daa vu mbom bo tul Ngerewuru, a í daa mbay ka bo tul mbay luye.

¹⁸ Baarị leḍ káwri, i dīn tul-rì ká pol baa káw baarị báy dīn tul ká mgbor mgbor. I dīn tul-rì ká pol bari ká i ba nzob law kere ká í dáa rị báy kere ku hoy ya, roo le, í daa zīn bari ká law-ri ngòṅ bamba kara ndaw. ¹⁹ Zadka i dáa rị kò seke fe gor hoy taṅ bayke, roo ị sụu law-rì ká dī bay tul Ngerewuru le, ba fe kere ká nun-ε. ²⁰ I kò, baarị ká i nda rị bay tul fe dáa kaaya baarị, roo ị sụu law-rì ká dī na waa, nzob ve ze a písi rị le? Roo le, zadka ị kò seke fe bay tul fe kere ká ị daa, roo í sụu law-rì ká dī le, ba fe kere ká nun Ngerewuru. ²¹ Be mini

ze, Ngerewuru díke rị bayke, bay ịi le, *Krisi kị sùo-ε na kò seke fe bay tul-rì, a pòṅ do ba fe mboro kị ha rị, bay haña rị mbi bol nduo bal-ε í daa. ²² Be na, ka daa feyaa ya, nzob laa kúḍ bay ká nzi-ε ba mbjw ya ndaw*. ²³ Zadka i rad ni na, ka yịi a rad ri ya. A zadka i daa ni kò seke fe na kara, ka yīnra báy bay ndaya ha ri ya ndaw, roo le, ka pòṅ sùo-ε bo nduo Ngerewuru ká kuṅ sal bay báy zadε nzedem. ²⁴ A le, be Krisi kị sùo-ε na, ka faa feyaa naari a sob a huke ká tul puu say huḍ, bay haña bo, náa pòṅkeri nzaa nduo doko bil feyaa na, a náa séri simeḍ ká do báy zadε nzedem ká nun Ngerewuru. Báy faa nuṅri ká Krisi zīn na, ị vaa ke báy kere, ²⁵ bay ịi le, pola na ị do munu ba baduri ká i zekre kị kperke kperke, roo le, timbeḍε key na Ngerewuru yīnra rị vi luo Nzob Hól Baduri ká ba nzob kóro rị na.

3

Simeḍ máy nzob báy wara nzob ká i yaa kị

¹ Baarị máyri hoy kara, ndaḍ bay haña rị dīn tul-rì mgbor mgbor ká pol waa baarị bay haña bo, wara hañeri ká i do sakra bari ká í daa law-ri bo tul Bay Ngerewuru ya le, báy faa simeḍ kere baarị na ndaw roo, i dáake law-ri bo tul

* 2:22 2.22 Ezay 53.9.

bayke na báy. I se síe báa bay ya, ² bay ʒi le, i kóko simsed kere baarĩ ká *taŋ kad kad ká ì d́áake vu mbom bo tul-ri na. ³ Ndad bay haŋa ri nzaa ndadi baarĩ báy faa fe kereri munu ká ba mgbaka tul haŋa ká v́áytay, báy fe suku-ri ká nduy ʒiriri ʒiriri, roo báy gari kereri ká ì nduo do sùo-ri ká keke key hoy ya. ⁴ Roo le, ndadi baarĩ na, ndad bay haŋa ni ka ba ndadi ká do bil law-ri nziiya. Ndadike na, ba fe ká bie ya a do banɔ, a ha law nzoɔ huo lom ndaw, a se dekeke ndaw pi. Be ze ba fe kere ká ndad bamba ká nun Ngerewuru. ⁵ Be mini ze, ba ndadi máyri ká pola lew ká i hje Ngerewuru a í daa law-ri nzokfo te tul-e na. Bari na i diŋ tul-ri mgbor mgbor ká pol waa bari ⁶ faa mbjw munu ká *Saara daa vu mbom bo tul *Abaraham ká ba waa be, a di ni ba mbay be. A zadka ì yaa fe daa Saara na í daa fe kere taŋ haŋa law-ri nzáa ri ká di le, ì doko munu ba vi-eri.

⁷ A baarĩ warari laa le, ndad bay haŋa ri kaw ʒiŋ máy baarĩ báy kér bay kere, í kér se tul hurusuo-ri ká yji fal na. I háw puu bo tul-ri, bay ʒi le, bari na, Ngerewuru a haŋa ri kumnun ká do banɔ na ʒiŋ ri mbjw hoy. I daa munu ʒiŋ ri bay haŋa bo, fe mbjw mini kara ka daa puu bo faa nzaa bay kere baarĩ ya.

Ndad daa kere banɔ

⁸ Ze munu zu le, baarĩ riw bele na, ì ha kér bay baarĩ báy bay baarĩ ka maa kɔ. I hii kɔ ba yu kɔri, í ko nun síe nzoɔri a í diŋ tul-ri í se yudufu ká sakra kɔ. ⁹ Fe kaaya ká nzoɔri daa ʒiŋ ri na, ì dála tul nganike ya, mase rad ká nzoɔri rad ri na, ì dála tul nganike ya ndaw. Roo le, ì yji í sám fe ze ka zúo tul-ri, bay ʒi le, ba fe ká Ngerewuru díke ri bayke. Ba be na ze a sám fe zuo tul-ri, ¹⁰ munu ká mbede be baa mii:

«Nzoɔ ká hii bay káw báy kere báy suoriya nam báy nam le,

ka pón nzaa nduo daa kaaya báy kúd bay na ka gbɔ.

¹¹ Ka pón daa fe kaaya na, a daa fe kere ze banɔ, a mgba sùo-ε ngogogon a nzaa faa káw dekeke,

¹² bay ʒi le, nun Ngerembay na bo tul nzoɔri ká i daa fe báy zadε nzedem, a te suk-e kie bay láa nzaa bay kere bari.

Roo le, nzoɔri ká i daa kaaya na, ka tuŋ ri ngeren*.»

¹³ Zadka ì nduo kiyaw kiyaw ká tul daa fe kere na waa, nzoɔ ve ndaw roo a daa kaaya ʒiŋ ri le? ¹⁴ Ze ì ko seke fe bay tul fe ká ì daa báy zadε nzedem na hoy kara, suoriya ba taa baarĩ. I daa

* 3:12 3.12 Simri 34.12-17.

h̄je nzobri ya, a í h̄a law-r̄i ka rúu r̄i ya nd̄aw, ¹⁵ roo ɛ, ì d̄aa mbay ka ɓo tul *Krisi ká bil law-r̄i ɓa Ngerembay ɓaari. A zadka nzobri ko mii, ì d̄aa law-r̄i nzokdo te tul Krisi, roo i vbi r̄i sawke ɛ, ì do di ya í ȳinjra ɓáy bayke na ha ri laa. ¹⁶ Roo ɛ, ì ȳinjra bayke ɓáy law huoke ɗeɗeɗe a í d̄aake vu mbom ɓo tul-e. I d̄aa ferì ɓáy faake, í h̄a law-r̄i do ndiŋ ká di bay haŋa ɓo, zadka nzobri d̄aa bay ɓo tul-r̄i ḡor hoy ɛ, ɓari ká i rad̄ r̄i bay tul simsed̄ kere ɓaari ká ì se fal Krisi na, sahoŋ bay ɓari na a seke ri ɓáy. ¹⁷ Tusueke ɛ, kóko seke fe bay d̄aa fe kere ká law Ngerewuru hii na, ndad̄ mba d̄aa fe kaaya, ¹⁸ bay ʒi ɛ, be Krisi k̄i s̄uo-ε na, ka ko seke fe a hu ba mb̄iw hoy ɓa gb̄uke bay tul feȳaa nzobri. Be ká'a ɓa nzob̄ fe d̄aa ɓáy zad̄e nzed̄em na, ka hu bay tul nzob̄ fe d̄aa kaayari bay haŋa ɓo, ka ȳinjra r̄i se luo Ngerewuru. Krisi na, nzobri d̄aa seke z̄iŋ naysuo-ε í i ni, roo ɛ, ka ȳi a kaw ɓáy kumnun ɓáy faa Tem Ngerewuru. ¹⁹ ɓáy faa Temke ku na, ka se a ka-káa h̄a nzob̄ huɗeri ká i m̄gba ri naa zad̄ baw. ²⁰ Ba ɓari ká pola lew ká bil sewke taa *Noe ká i maŋ nzaa Ngerewuru na. Be na, ka iki law-ε ká tul-ri ruɗuɗu maa ɓáy nam ká Noe ɔroke ped̄ ɓér hul tumbii, a h̄a nzobri riw bele ká i nduo í káw di í ȳaa s̄uo-ri ɓáy faa mbii na, tul-ri ɓa t̄on̄o sidi

nzekre hoy. ²¹ Mbiike ku na kie d̄aa tul nduo mbii ká ì d̄aa timbed̄e key í ȳake s̄uo-r̄i. Ba d̄aa tul nduo mbii bay wáake emri ká s̄uo-r̄i kele ya, roo ɛ, ɓa mbika s̄uo h̄a Ngerewuru ɓáy kér bay ká uru saa bil w̄ara law-r̄i ká *taŋ kad̄ kad̄. D̄aa tul nduo mbiike ku na ze ȳaa r̄i ɓáy faa t̄i Zezu Krisi saa luo huɗ. ²² Be Krisi ká'a zol a se nulue a kaw tunduo hodo Ngerewuru na, ka re mbay ká tul led̄ nzaapedri ká nulue nd̄aw, h̄urusuori nd̄aw, roo ɓáy tem h̄awri nd̄aw pi.

4

Simsed̄ ká rii law Ngerewuru

¹ Ze munu ká *Krisi ko seke fe ká bil naysuo-ε ká tusiri key na, ɓaari hoy kara ì léke kér bay ɓaari í m̄gba s̄uo-r̄i ŋḡo-ŋḡoŋ faa mb̄iw munu nd̄aw, bay ʒi ɛ, nzob̄ ká ko seke fe ká bil naysuo-ε bay tul fe d̄aa ɓeri na, ka p̄oŋ nzaa nduo d̄aa feȳaa na a d̄aa mb̄aa. ² Munu zu ɛ, úru saa vuri kpuru v̄aw ɓáy káw ɓáy kumnun ɓaari ká tusiri key na, do nun haŋa r̄i se simsed̄ ká law Ngerewuru ze hii ɓo, ì se simsed̄ ká k̄on naysuo-r̄i hoy ze hii na mb̄aa. ³ Tusueke ɛ, pola na ì mbi saw síe maa fe í d̄aake ferì ká law-r̄i hii munu ká nzobri ká i tuu Ngerewuru ya d̄aa na. I p̄oŋ s̄uo-r̄i ɓo bil fe d̄aa taa ḡob̄ ḡob̄keri nd̄aw, k̄on fe d̄aa naysuo nd̄aw, ɓa nzob̄ buo him nd̄aw, suŋa

fe s̄um mbúo nd̄aw, vbem mbúo nd̄aw, r̄oo kódf w̄uru k̄iri ká ba fe d̄aa l̄or̄ori nd̄aw na. ⁴ A timbede key ká ì zuo z̄iη ri ká bil fe d̄aa kaaya barikeri mb̄aa na, i kaw yer í ȳi í rad̄ r̄i ká d̄i. ⁵ Roo le, namke le, i k̄iηa fal fe d̄aa bari na ha Ngerewuru, be ká'a d̄o d̄i ya bay k̄iη sal bay zuo tul nzoḅ káw báy kumnunri báy nzoḅ huḍeri. ⁶ Sawke mini ze, nzoḅ huḍeri na, báy káw báy kumnun bari koḅ roḅay na, i ka-káa Bay Kere ha ri a í kuη sal bay zuo tul fe d̄aa bari munu ká i k̄iηke zuo tul nzoḅ haḡwri riw bele na. I ka-káa Bay Kere key na ha ri bay haηa ḅo, báy faa Tem Ngerewuru na, i máa káwke báy kumnun munu ká be Ngerewuru na.

⁷ J̄ro bie nam ká tusiri key na t̄oη d̄i mb̄aa deḅ hoy ro. Munu zu le, ì káw báy nun nzemke a í káw báy nzaa bal-r̄i kekeke. Be nd̄aw r̄oo ì máa d̄aa nzaa bay kere na báy. ⁸ Fe ká kal tul feri riw na, ba kóko k̄i ba nzoḅ nun k̄i báy bil w̄ara law-r̄i riw bele, bay j̄i le, kóko k̄i ba nzoḅ nun k̄i mini key na, feȳa ká d̄o mina mina hoy kara, nzoḅke ker bay se d̄i mb̄aa. ⁹ I m̄gba k̄i ba s̄uò-r̄i ba lie ba lew taη ηguri s̄uò. ¹⁰ Nzoḅ haη haη ká sakra baar̄i ká Ngerewuru haη ni fe ini ká maa tul-e le, ka d̄aake ped̄ haη ku-eri. Baar̄i na ì d̄o munu ba nzoḅ ped̄ kereri ká ì d̄aa fe báy

faake báy fe iniri bod̄ bod̄ ká Ngerewuru haη na. ¹¹ Nzoḅ káa bay na, ndad̄ bay haηa ni ka ka-káa Bay Ngerewuru haη nzoḅri. A nzoḅ ká d̄aa ped̄ haη nzoḅ haḡwri laa le, ndad̄ bay haηa ni ka d̄aa báy h̄urusuo ká Ngerewuru haη ni, bay haηa ḅo, feri riw bele ká ì d̄aa na, ì d̄aake riη d̄ika ḅo tul Ngerewuru báy faa Zezu Kresi, ká riη d̄ika báy h̄urusuo d̄o bay tul-e mbiimbam báy mbiimbam baηguo na. Amem, ndad̄ bay haηa ni ka d̄o munu na k̄i!

¹² Baar̄i yu-iri ká m̄i ko r̄i ba nzoḅ nun-i na, kóko seke fe ηḡoηke ká t̄iη tul-r̄i bay lieke r̄i na, ì káw yer ká d̄i r̄ii fe ká ba fe yeke ya. ¹³ Roo le, ì d̄aa suoriya máa bay tul kóko seke fe Kresi ká ì zuo z̄iη ni ká d̄i, bay haηa ḅo, nam ká'a t̄inake s̄uò-ε haη nzoḅri ko riη d̄ika be na, ì záy s̄uò-r̄i í d̄o báy bawda suoriya. ¹⁴ Ze nzoḅri rad̄ r̄i bay fal Kresi ká i mbi na hoy kara, suoriya ba taa baar̄i, bay j̄i le, Tem Ngerewuru ká ba Tem Riη Dika na, d̄o tul-r̄i. ¹⁵ K̄oko ká nzoḅ mb̄iw ká sakra baar̄i ka ko seke fe munu ká nzoḅ ika nzoḅ, mase nzoḅ riiba, mase d̄ombirim nzoḅ, mase nzoḅ taka tul bay na. ¹⁶ Ze ḅo, zadka nzoḅ ko seke fe bay tul fal Kresi ká'a mbi le, ka d̄aa sahoḡ ká d̄i ya. Ka d̄aa taambol ze ka haη Ngerewuru bay tul riη Kresi ká i d̄aa ḅo tul-e na.

17 Tusueke le, nam ka Ngerewuru tii saw kun sal bay zuo tul nzobri na vi ro. Lee, nzobri ka i ba taa be na ze a kun sal bay zuo tul-ri pola. A zadka'a tiika kun sal bay saa tul naari ze pola na waa, a doko mina ro zii nzobri ka i hii bay daa law-ri bo tul Bay Kere be ya na le woo? 18 Mbede Ngerewuru baa mii: «Zadka faa yaa na suo nzob fe daa bay zadefemri ngon bamba na waa, a doko mina ro zii nzob law mgborori bay nzob feyari na le*?»

19 Ze munu zu le, nzobri ka i ko seke fe maa bay law hiya Ngerewuru na, ndaf bay hana ri daa fe kereri banquo i seke nun-ri ba pola, a i pon suo-ri ngid'bele bo nduo Nzob Daa Feri Riwi Bele, be ka'a do tul bay be ka'a waa na.

5

I daa nun-ri bo tul ped ka Ngerewuru daa zuo nduo-ri

1 Timbede key na, mi baa bay zii nzobri ka i ba *ngere tul pedri ka sakra baari. Bi kara mi ba ngere tul ped na ndaw. Koko seke fe ka tii tul *Krisi na mi ko bay nun-i a mi ba nzob bay nasike. A nam ka'a tinake suo-e ha nzobri ko ri ri dika be na kara, mi zuo zii ni ka di ndaw. 2 Ze mi kod ri bay hana ri do munu ba nzob koro baduri, a i ko-kom ba tul baduri ka Ngerewuru

daa ri zuo nduo-ri na. I ko-kom ba tul-ri bay law kere munu ka Ngerewuru hii bo, bay law pire ya. Pedri ka zuo nduo-ri bay hana ri daa na, i daa bay zii fe ka di ya, roo le, ndaf bay hana ri daa bay law hiya baari ki riw bele. 3 Nzobri ka i daa ri zuo nduo-ri na, i re tul-ri bay ngonke ya, roo le, i se simsed kere ha baduri na i ko le, i mboro. 4 A zadka i daa munu le, nam ka Mbay Tul Nzob Koro Baduri a tii na, i zii ri ri dika ka ba fe tundo ka'a doko banquo kpadara.

5 Baari kubanri hoy kara do faa mbiw munu ndaw, ndaf bay hana ri di ri tul-ri ka pol ngere tul pedri na ndaw ro! A baari riw bele na, i di ri tul-ri i se yudufu ka sakra ki banquo, bay ii le, mbede Ngerewuru baa mii: «Ngerewuru tun nzob siika suori ngere, roo le, ka daa kere zii nzobri ka i di ri tul-ri ka pol-e*.» 6 Munu zu le, i di ri tul-ri ka pol Ngerewuru Nzob Huruso, bay hana bo, namke na maa le, ka ura tul-ri do siya. 7 I nzuma ker bay baari riw bele i daa zuo pol-e, bay ii le, ka ko-kom ba tul-ri.

8 I kaw bay nzaa bal-ri kekeke i na-nam ya, bay ii le, nzob tul ngani baari ka ba ngeretemndaya na koro ri bay bie ri munu ka mbaki koro ke nay a yiw fe kpukru a mba ni a godo ni tir tir.

* 4:18 4.18 Sim bayri 11.31. * 5:5 5.5 Sim bayri 3.34.

⁹ I tunj ni ngerenj í káw tul mbika law baarĩ ngɔ-ngɔŋ, bay ji ɛ, ì kɔ ndaw, yu baarĩ ká i kaw báy zadri ká tusiri key riw bele na, i kɔ sɛkɛ feri mini key ndaw. ¹⁰ Falɛ ká ì kɔ sɛkɛ fe bole dī ndji na, Ngerewuru ká ba nzoɓ law kere puluk ká dī rĩ bay haŋa rĩ zuo zinj Kriŋ, í kɔ riŋ dika be ká dɔ baŋguɔ na, be kɔ sɔ-ε a tina rĩ saa dī a huo law-rĩ, a ha rĩ hurusuo ha ri ngónke ba pola pola a í dɔ kpakam. ¹¹ Hurusuo ba taa be mbiimbam báy mbiimbam baŋguɔ. Amem, ndad bay haŋa ni ka dɔ munu na kɔ!

Ɔɔ bie soko ká mgbada

¹² Mbede ni ká pie ya ngudaŋ key na, mĩ daa báy faa yu naari Silas ká mĩ kɔ ni ba nzoɓ ká dɔ tul bay be. Mĩ daa mí bóke rĩ, a mí hii bay haŋa rĩ kɔ ta-taŋ mii, ze ká bil kóko sɛkɛ feri hɔy kara, ì mgbalaw-rĩ ngɔ-ngɔŋ í káwke tul mbika law baarĩ baŋguɔ. Be ze ba tusue fe law kere ká Ngerewuru ha rĩ. I káw tul feke ku na baŋguɔ. ¹³ Nzoɓ mbika lawri ká Ngerewuru nan ri zuo bod ká i kaw *Babilon na, i hii soko ha rĩ. A Marki ká ba vu-i na kara hii soko ha ri ndaw. ¹⁴ I mgbalaw kɔ girik girik í hiike soko lik lik ha kɔ. Dekeke ka sad zinj baarĩ riw bele ká ì zuo zinj *Kriŋ na.

2 Piyer

Mbede ndeke di sidike ká Piyer daa

Bay ká se tul ferì ká do bil mbede ni key

Mbede key na, i daa ha nzoɓ mbika lawri ká nzoɓ fe fere bayluri dara ri ká tul mbika law bari a í suru tigbaa-ri bay haɗa ri toɗ fal fe daa ɓmri. Ká bay rúu ziɗ fe niri key na, nzoɓ daa mbede key na koɗ nzoɓ mbika lawri bay haɗa ri kaw tul tuuka Ngerewuru bay Ngerembay Zezu Kriɗi na ka ɗɗo-ɗɗoɗ. Tuuka Ngerembayke na ba fe ká nzoɓ nasikeri laa bayke bay suku-ri a í ko feke bay nun-ri sùo-ri ká luo Zezu a í suo í baa ha ri.

Bay ká se tul nzoɓri ká i baa mii, Ngerembay Zezu ti yi mbaa na, do nun haɗa nzoɓ mbika lawri ko mgbaka roy yi be na ba fe ká kie iki law bay law ini Ngerewuru ká'a hii bay haɗa nzoɓri riw bele suo kér bay ká tul fe daa kaaya bari.

Maa bayri ká do bil-e

Ngerewuru di nzoɓ mbika law a ha ni ped: 1

Bay ká tuɗ fe fere nzoɓ fe fere bayluri: 2

Bay ká se tul yi Ngerembay: 3

Soko ká Piyer hii ha nzoɓ mbika lawri

¹ Ba bi Simɗon Piyer ká m̄ ba koy ped Zezu *Kriɗi, a mí ba nzoɓ ndáy nzaaped be na, m̄ daa mbede key na ha ri baari ká i ya tusue bay ká se tul Kriɗi na maa ki munu ká buru, bay faa law kere Ngerewuru Nzoɓ Yaana naari Zezu Kriɗi ká daa fe bay zadε na. ² Ndad bay haɗa law huoke bay dekeke ka sad ziɗ ri wuruk wuruk bay faa tuuka Ngerewuru bay Ngerembay naari Zezu ba tusue.

Kaw ba nzoɓ Ngerewuru

³ Bay faa hurusuo Ngerewuru na, ka ha naari ferì riw bele ká naa séri sieke bay seke simsed kere ká rii law-ε, bay yi ε, naa tuuri Zezu *Kriɗi be ká'a di naari, bay haɗa bo, naari kara riɗ dika bay fe daa be na ka ba taa naari ndaw.

⁴ Be ze, ferì ká'a waa ká ndad bamba tasiri na, ka ha naari bay haɗa bo, naa tiiri saa bil kon naysuo ká re mbay ká tusiri key ká'a biε nzoɓri, a í daa fe ha ni ka maa ki bay fe daa Ngerewuru. ⁵ Sawke mini ze, i daa hurusuo-ri riw bele tuɗ ki ká tul tusue bay ká se tul Kriɗi, i daa fe kere ká rii law-ε. Ká tul fe daa kereke na, i ha tuuka Ngerewuru ka nde di; ⁶ ká tul tuuka Ngerewuru na, i ha mgbaka sùo ɗɗo-ɗɗoɗ ka nde di; ká tul mgbaka sùo ɗɗo-ɗɗoɗ na, i ha suu law ka nde di; ká tul suu law na, i ha simsed kere ká rii law Ngerewuru

ka nde di; ⁷ ká tul simsed kere ká rii law Ngerewuru na, ì hã mgbaka kị báy kere ka nde di; a tul mgbaka kị báy kere laa le, ì hã law ini ka nde di. ⁸ Zadka ì do báy kiri fe niri key, roo fekeri na ngon ká bil law-rì ba pola pola le, ì doko báy hurusuo d'aa fe, ha rì tũuke Ngerembay naari Zezu Krisi na ta-tañ. ⁹ A ze bo, nzob ká tike ya le, ka do munu ba nzob raw ká far zad raa raa. Feyaa ñeri ká'a d'aa pola, ká Ngerewuru naa bayke ká tul-e a hã ni *tañ kad kad na ka yijira sel.

¹⁰ Be mini ze yu-iri, ì d'aa hurusuo-rì tun kị ba pola í mbike sùo-rì hã Ngerewuru bay tul diw be ká'a díke rì, a náake rì do bod na. Zadka ì d'aa munu le, ì ti wuru faa ya mban. ¹¹ Be ze, faa do hoy nduo ha rì bay haña rì rii zad ká Ngerembay, Nzob Yañã naari Zezu Krisi re mbay ká di banquo na. ¹² Ze ì ko na fe niri key ko, a í do tul tusue bay ká se tul Zezu Krisi ká ì yã bayke na hoy kara, mĩ tuma law-rì ká di banquo. ¹³ Mĩ ko le, do báy zadẽ, káw bi ká báy kumnun báy na, ba ped bi ká bay haña mĩ tuma law-rì, ¹⁴ bay ji le, mĩ ko báy kere, nam tɔn ndji hoy bay haña mĩ pon tusiri key munu ká Ngerembay naari Zezu Krisi kie mĩ hã mĩ ko na. ¹⁵ Munu zu le, mĩ nzáa faa kpuru bay

haña bo, fal huf bi hoy kara, ì máa tuma law-rì se tul fe niri key banquo.

¹⁶ I ko, zadka buru baa bay yji Ngerembay naari Zezu Krisi báy bawda hurusuo-ε ha rì na, buru tuu ba sũu ze ha rì ya. Roo le, buru ko bawda rin dika be báy nun buru gbak gbak. ¹⁷ Nam ká Ngerewuru Bã d'aa mbay báy rin dika bo tul-e na, buru do di ndaw. Kusol Nzob Rin Dika Luye mgba hã ni laa mii: «Be key na ba Vu-i; mĩ ko ni ba nzob nun-i; ba be na ze sũo-i rii mĩ bamba ká tul-e*.» ¹⁸ Buru kị sũo buru hoy kara, buru laa kusol nzob ká uru saa nulue na, bay ji le, buru do zin ni mbjw ká tul kuo ká Ngerewuru naa do bod na†. ¹⁹ Be ze, bay ká *nzob yãña bayri saa nzaa Ngerewuru d'aa do bil mbede Ngerewuru na, buru d'aa law buru bo di ba tusue kị. Ba fe ká do ndad bamba bay haña rì te suku-rì báy kere í láake, bay ji le, bayke ku na do munu ba huu ndele ká hie gbie ká bil sun tilo kpuru maa báy nam ká Nzob Yañã Nzobri víke, a hã zad taña be hie ká bil law-rì munu ká rùo tji gbalak a tañ zad. ²⁰ Pola le, ndad bay kóko fe key na báy kere: bayri ká nzob yãña bay saa nzaa Ngerewuru d'aa do bil mbede Ngerewuru na, nzob mbjw mini kara maa bay tina sawke báy tul gan sũo-

* 1:17 1.17 Mat 3.17. † 1:18 1.18 I kji Mat 17.1-8; Mrk 9.2-23; Luk 9.28-36.

ε ya. ²¹ Tusueke ε, bayri ká nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru tina sawke na, i tina báy faa law hiiya nzob pire nzob ya, roo ε, Tem Law Pie ze nda faa pol-ri ha ri baake bay ká Ngerewuru ha ri na.

2

Bay ká se tul nzob fe fére bayluri

¹ Nzobri ká i di sùo-ri ba *nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru na, i tji ká sakra nzob Ngerewururi ká pola lew. Do faa mbijw munu ndaw, nzob fe fére bayluri na kara, i tji sakra baari munu ndaw. Báy nzaa ráa bay bari na, i féreke fe fére baylu ká daa ha nzobri bieke i séke kpuru i tynke Zezu *Krisi ká ba Gan tul-ri ká tina ri saa bil hurusuo koy feyaa. Be mini ze, i dikake here Ngerewuru bo tul-ri ha ni bieke ri kod hoy. ² Nzob mbika lawri ngji bamba i séke fal fe daa im bari. Fe daa kaaya nzob fe fére baylukeri ku na daa ha, nzobri ká i ko Ngerewuru ya na, i baake bay kaaya se tul faa tusue bay na. ³ Báy faa kon lari ká bay zin na, nzob fe fére bayluri na, i ula ri bay zinke fe báy bay baá bari ká uru saa kay tul-ri na. Roo ε, ba die ki hoy na, Ngerewuru Nzob Kun Sal Bay na do di ya bay daa bay bo tul-ri. Be ká'a bie ri na ka na-nam ya.

⁴ I ko, led nzaapedri ká nulue hoy kara, zadka i daa

feyaa na, Ngerewuru daa fe zin ri ya na munu ya, roo ε, ka mgba ri a sin ri báy sal lari a vbuku ri zuo bil huu ká ru-ruma ya, a koró ri do bil sun tilo ká mgba ki do ndun kpuru bay giyanke nam kun sal bay. ⁵ A nzobri ká pola lew na kara, zadka i daa feyaa na, Ngerewuru daa fe zin ri ya na munu ya, roo ε, ka ha mbam to ha mbii vi yaa zadri remlen remlen riw bele ká tusiri key, a bie nzobri ká i hie ni ya na. *Noe huo-ε, ká kaka fe daa ká do báy zadε ki hoy ze Ngerewuru yaa ni báy nzob bil hul beri ká tonó say. ⁶ Robay, ngerepuo ká *Sodom báy Gomor na kara, Ngerewuru kun bay zuo tul-ri a bie ri báy huu kuruk kuruk, a ha ni do ba fe lie ki ká'a tji tul nzob tiri Ngerewururi. ⁷ Roo ε, *Lod, nzob fe daa báy zadε ká kér bay i ni bay tul fe daa im nzobri ká puokeri ku na, ka yaa ni, ⁸ bay ji ε, fe kaaya ká nzob fe daa báy zadεke ko a laa nam báy nam ká sakra bari na, daa ha tul-e do sikda ya. ⁹ Be mini ze, Ngerembay ko faa ká bay yaanake nzobri ká i se simsed ká ri law-ε ká tul fe ká tji tul-ri ndaw; a ko faa koró nzob fe daa kaayari do fi mbijw ha here be bo tul-ri kpuru tji nam kun sal bay ndaw pi. ¹⁰ Kakalke ε, ka daa here be bo tul nzobri ká i ton fal fe daa imri ha konke daa ri ha ri koke hurusuo-ε

ba fe ya.

Nzob fe fére bayluri ká m̄ baa bay bari ha r̄i na, i ba nzobri ká i k̄o s̄uò-ri ma-maa, a í ba nzob si-ika s̄uòri. I h̄j̄e nzob riñ ðikari ká nulue ya, roo le, i t̄j̄iri ri t̄j̄iri. ¹¹ Ze led̄ nzaapedkeri ká nulue ká i ðo báy h̄yurusuo ñḡji bamba kal tul nzob riñ ðikakeri ku na h̄oy kara, i baa bay a í ðáake bay bo tul-ri í t̄j̄irike ri ká pol Ngerembay ya. ¹² Roo le, nzob fe fére baylukeri ku na, fe ðáa bari ba fe ðáa nay bisuyri ká k̄er bay bari tiya, ká nzobri mgba ri í i ri. Bari nzobkeri ku na i rad fe ká i k̄o s̄awke ya. I huka munu ká nay bisuyri hu. ¹³ Fe kaayari ká i ðaa ziñ nzobri na, Ngerewuru a ȳiñra se tul ri. Fe ðáa naysuo ká i ðaa ká bisie biribiñ na ba suoriya bari. I ziñ suoriya ká bil nzaa úla ká i ula nzobri ká nzaa fe s̄um law mbjw̄ baari. Dol bari nzobkeri ká sakra baari ku na, ðo ba fe ðm̄ ká bie káw nzaa fe s̄um law mbjw̄ke na a ba sahoj ðeñ ðeñ. ¹⁴ Nun-ri ba nun nzáa máy ðáa nun pieri ban̄guo. K̄on ðáa feyaa hu ká bil law-ri ya. Nzobri ká i ñḡoñ ká bil mbika law ya na, i kuo ri ha ri taa ndaw. I ba nzob k̄ok̄o nun fe. I ba ledri ká bebi Ngerewuru bo tul-ri! ¹⁵ I p̄oñ faa kere na a í w̄uru. I ðaa fe ðáa *Balam, vu Bosor ká hii ðáa fe ndaya bay z̄iñke lari, ¹⁶ a

le, Ngerewuru ȳiw ni bay tul mbaka nzaa be, a ha máa maasoba ká baa bay ba mbjw̄ ya na, baa bay báy kusol nzob ziñ ni, a gb̄úke nzaa fe ðáa k̄ok̄o nzob yaaña bay saa nzaa Ngerewuru na ku*.

¹⁷ Nzob fe fére bayluri na, i ðo munu ba luo mbii ká huo kurum kurum. I ðo munu ba sii mbam ká zuu faa a kálke h̄on tan̄ tókoke. Bari na, Ngerewuru k̄oñ zad ká sii a mgba k̄j̄ ðo nduñ bay tul-ri. ¹⁸ I sii s̄uò-ri ká tul bay báa bari ká ḡor, báy k̄ok̄o bayri. Báy faa k̄on naysuo na, i nzaa faa í kuo nzobri ká i ví t̄j̄i timbede sa sakra nzobri ká i raw faa simsed bari. ¹⁹ Bari nzob fe fére baylukeri ku na, i waa haña bari ká i ví t̄j̄i timbede na, ha ri káw báy tul-ri, roo le, bari k̄j̄ s̄uò-ri na, i ba koy k̄on fe naysuo ká'a bie ri, bay j̄i le, nzob ká ðaa koy na, ba koy fe ká re mbay ká tul-e. ²⁰ I k̄o, nzobri ká i t̄j̄i ká bil k̄on fe naysuo ká tukele key, báy tuuka ká i tuu Ngerembay Nzob Yaaña naari Zezu Krisi, roo í ȳi í r̄ii ði ba k̄j̄ ha ri mgba ri kek robay na, nzobkeri ku na, i ðo ndaya bamba tasiri mba ðol bari ká pola ku robay. ²¹ Kereke le, haña ri k̄o faa kere ya saa s̄awke ndad̄ mba haña ri tuu Ngerewuru, roo í ȳi í fere fal-ri ha ni, a í p̄oñ ðáa vu mbom bo tul *bol kusol ká tan̄ kañan̄ ká i ha

* 2:16 2.16 I k̄ji Ruo bari 22.21-30.

ri na. ²² Fe ká tji tul-ri na, maa kji báy tusue sim bay ká baa mii: «Fe ká váy kuku na roo, a yji a laa ba kji†.» Rɔbay, «Mbel ká sùo mbii na, ka yji a daa sùo-ε nduo bɔɔɔ ba kji.»

3

Nam yji Zezu Krisi

¹ Baari ká mĩ kɔ rĩ ba nzoɔ nun-i na, mbede ni key na ba ndeke di sidike ro ze mĩ daa ha rĩ key. Ká bil mbederi ká sidi key na, mĩ tuma law-ri se tul fe fére ká i kɔ ro na bay súruke tigbaa rĩ ha rĩ kërke bay ka se tul fekeri na báy faake. ² Mĩ hii bay haɲa rĩ ker se tul bay ká *nzob yaɲa bayri saa nzaa Ngerewuru baa pola lew, roo báy *bol kusol ká Ngerembay Nzob Yaɲa naari fere rĩ ká i yaɲa bayke báy faa *nzob ndáy nzaapedri na. ³ Pola le, mĩ hii bay haɲa rĩ laa bay key na ta-taɲ: ɔro bie namri na, nzobri ká i do bil kɔn fe daa naysuo ká mgbá law-ri na, i tji i sie rĩ ⁴ i baa mii: «Zezu ká waa bay ví sùo fe ba fie na waa, ka do haɲa le? Bulu bururi i hu ba dje hoy, a feri riw bele ká Ngerewuru daa na, do munu ba doko ke báy zadε báy tiika daa tusiri kji hoy.» ⁵ Nzobri ká i baa bay munu ku na, i kɔ fe kɔ ndaa roo i daa: ba dje lew na, Ngerewuru baa bay hoy le,

tumbam báy tusiri do. Ka tina tusiri saa bil mbii, a ha mbii kiri ni gbuk bele*. ⁶ Báy faa mbii na ndaw ze Ngerewuru bie ke tusiri, a ha ni yaa zad remlen remlen†. ⁷ A bay ká se tul tumbam báy tusiri ká timbede laa le, Ngerewuru koro ri báy faa bay ká mbiw na ku bay bie ri báy huu. Ka koro ri kpuru tji nam kún sal bay. Ba nam ká'a daa bay bo tul nzobri ká i hje ni ya na a bie ri.

⁸ Roo le, baari ká mĩ kɔ rĩ ba nzoɔ nun-i na, fe mbiw do di ku ká i ti yjira ya. Ká nun Ngerewuru na, nam mbiw ba mbiimbam isod sod duo zad mbiw, a mbiimbam isod sod duo zad mbiw laa le, do ba nam ká mbiw. ⁹ Ngerembay na mgbá roy bay daa fe ká'a waa na ya munu ká nzob haneri ker ku ya. Roo le, ka iki law-ε ká tul-ri, bay ji le, ka hii bay haɲa nzoɔ mbiw kara ka bie ya. Ka hii bay haɲa nzobri riw bele i suo kër bay bari ká tul fe daa kaɲa bari.

¹⁰ Nam vika Ngerembay na do munu ba nzoɔ riiba ká tji mbuda. Namke ku na tumbam a zekre báy bawda gire fe ká mgbá vbububu. Sie báy few roo báy mbaymawri na huu a tay ri kpɔlok kpɔlok. Tusiri báy feri riw bele ká do bil-e na, ti doko mbaa‡. ¹¹ Munu ká feri riw bele a bie munu ku na waa,

† 2:22 2.22 Sim bayri 26.11. * 3:5 3.5 I kji Tiika saw fe 1.6,9. † 3:6 3.6 I kji Tiika saw fe 7.21-22. ‡ 3:10 3.10 Nzob ndáy bay haneri baa mii: «Tusiri báy feri riw bele ká do bil-e na kara, huu a tay ri ndaw.»

simsed ɓaari a ɗoko mina ro ɛ? Ndad ɓay haɗa ri se simsed ka *taɗ kad kad, i mbi sùo-ri ɓáy zadɛ ha Ngerewuru ¹² i gíyanke nam kún sal ɓay be na, i ɗaa hurusuo-ri tun kɪ ɓay haɗa namke ku na ka vi kod hoy. Ba nam ka tumbam a ɓie ɓáy huu, sie ɓáy few roo ɓáy mbaymawri na, i sáa ka bil rim huu ka se bilam bilam. ¹³ Roo ɛ, naari na, Ngerewuru waa tumbam fie ɓáy tusiri fie, ɓa zad ka nzobri ɗaa fe ɓáy zadɛ ka ɗi. Be ze ɓa fe ka náa gíyanri na zu.

¹⁴ Be ze, ɓaari ka mi ko ri ɓa nzob nun-i na, pola roo ɓay haɗa namke ka vi na, i ɗaa hurusuo-ri riw bele ka tun kɪ ɓay ɗoko taɗ kad kad ka pol-e, taɗ fe kaaya ka nun-ɛ ndaw, roo ɓay ɗoko ɗeɗeɗe zin ni ndaw pi. ¹⁵ I ker i ko, roy ka Ngerembay mgba na, ɓa faa ka'a ikike law-ɛ ɓay haɗa nzobri zinke pam munu ka yu naari Pol ka náa kóri ni ɓa nzob nun naari na, ka ɗaa mbede ha ri ɓáy nun nzem ka Ngerewuru ha ni. ¹⁶ Ka bil mbede ɓeri riw bele ka'a ɓaa ɓay se tul fe niri key ka ɗi na, ka ɓaa ɓayke na ɓanguo. Bay haneri ka ɗo bil mbede ke ku na kóko sawke ngon ɓamba. A ɛ, nzobri ka i ko fe ya a i ɓar saw ya na, i suo ker ɓayke, munu ka i ɗaa ɗo bil zad kiri ka bil mbede Ngerewuru ndaw. Be ze, i ɓieke sùo-ri sùo-ri.

¹⁷ A ɓaari nzob buo-iri na, timbede key na mi baka ri ro. Munu zu ɛ, i nze ɓáy sùo-ri ɓay haɗa nzob law ndayari ka i wuru faa kere na, i kúo ri ha ri pon tusue ɓay ka se tul *Krisi ka i ɗaa law-ri ɓo ɗi na ya. ¹⁸ Roo ɛ, i ngon ka bil law kere Ngerembay Zezu Krisi, Nzob Yaana naari a i tũuke ni ɓa pola pola. Rin ɗika ɓa taa be, timbede key ndaw kpuru ɓanguo kpadara. Amem! Ndad ɓay haɗa ni ka ɗo munu na kɪ!

1 Zaa Titire mbede ká Zaa daa

Bay ká se tul feri ká do bil mbede ni key

Mbede key na Zaa daa, bay ʒi le, kér bayri yoklo ni bay tul nzobri ká i daa nzob mbika lawri nduo k̄i. Nzobkeri ku na baa mii, Vu Ngerewuru yaa sùo zinj nzob ba tusue ya, ze Zezu kara ba Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni ví yaa nzobri na ya ndaw. Ká bil mbede key na Zaa baa mii, nzob ká daa law-ε bo tul bay na ku le, ka ti máa bay zúo zinj Ngerewuru báy Zezu Krisi ya. Rɔbay, ka ti máa bay kóro zúo k̄i be báy nzob mbika law hawri ya ndaw. Zezu Krisi na ba Vu Ngerewuru, be ká'a ví yaa sùo zinj nzob. Nzob ká yaa bay key ya le, ka ba nzob tul ngani Krisi. Ngerewuru ba zad taɲa a ba nzob law ini. Nzob ká ba taa Ngerewuru na do bil zad taɲa báy law ini. Be ze ba fe ká daa ha nzob zúoke zinj Ngerewuru ndaw, zinj nzob mbika law hawri ndaw pi.

Máa bayri ká do bil-e
Zad taɲa báy sunj tilo: 1.1-
2.27
Vu Ngerewururi: 2.28-
3.24
Nzobri ká i dī sùo-ri ba
nzob yaɲa bay saa
nzaa Ngerewuru: 4.1-6

Hii k̄i, báy mbaka tul
tukele: 4.7-5.12
Káw báy kumnun ká do
banɲo: 5.13-21

Nasi bay ká se tul Zezu

¹ Buru daa mbede key na ha ri bay báake bay se tul be ká'a do pola doɔf ndaw roo feri do báy na. Buru laa bay be ká'a baa ndaw, buru ko ni báy nun buru gbak gbak ndaw, nun buru hoy kara hu ká tul-e s̄i s̄i, a búru zaa ni báy nduo buru k̄i ndaw pi. Be na, ka ba Bay ká ha nzobri káwke báy kumnun, ² a ví yaa sùo zinj nzob ha buru ko ni, a búru ba nzob bay nasike. Sawke mini ze, buru ka-káa bay be nzob haɲa nzobri káw báy kumnun banɲo na ha ri. Be na, ka kaw lakun Baa Ngerewuru ndaw, roo a ví yaa sùo zinj nzob ha buru ko ni. ³ Fe ká buru ko a búru laa bayke na, buru ka-káake ha ri, bay haɲa bo baari kara, i daa law mbijw ka zinj buru ká buru zuo zinj Baa báy Vi-e Zezu *Krisi. ⁴ Buru daa mbede se tul fe niri key na ha ri, bay haɲa suoriya ka yaa bil law naari kpol kpol.

T̄i saa bil fe daa yaa bay séke zad taɲa

⁵ I ko, bay ká buru laa ká nzaa Zezu, a búru baa ha ri na ze do key: Ngerewuru ba zad taɲa, fe pire ndji mini kara zaa sùo-ε ya. ⁶ Zadka nzob baa mii, beri zuo zinj Ngerewuru, roo a daa fe kaaya banɲo le, nzobke ku

na ba nzob kúdf bay, a fe d́aa be kara do máa báy tusue bay ya. ⁷ Roo le, zadka náa séri simsedf ká bil zadf taja munu ká Ngerewuru kị sùo-ε do bil zadf taja na le, náa zuori zinj kị ba lie ba lew, a ha sim Zezu Vu Ngerewuru na wàa feyaa naari kadf kadf riw bele.

⁸ Zadka nzob baa mii, beri d́aa feyaa ya le, be kị sùo-ε ze ula sùo-ε, a tusue bay kara ti bil law-ε ya. ⁹ A roo le, zadka náa tinari feyaa naari ha Ngerewuru le, ka'a ndaka bumake zinj naari, a wàa naari *tañ kadf kadf ká tul fe kaaya naari na riw bele, bay ji le, ka ba nzob ká'a do tul bay be, a d́aa fe ká do báy zadε nzedεm. ¹⁰ Zadka náa baari mii, náa dáari feyaa ya le, náa diri Ngerewuru ba nzob kúdf bay, a Bay be kara do bil law naari ya.

2

¹ Baari ká ì ba vu-iri, m̀i d́aa mbede se tul fe niri key na ha r̀i bay haña r̀i d́aa feyaa ya. Roo le, zadka nzob ví d́aa feyaa le, nzob mbjw munu ba nzob yaña bay ká tul nzobri na do pol Baa d̀i ku. Be na, ba Zezu *Krisi, nzob fe d́aa báy zadε nzedεm na. ² Ba be ká'a m̀bi sùo-ε ba vuy *fe poy, a kóke seke fe, a zinke hudf bay tul feyaa naari ha Ngerewuru ndáke buma zinj naari. A le, bay tul feyaa naari kị hoy ya, roo le, bay tul feyaa nzobri riw bele ká tusiri key.

³ Zadka náa d́ori tul *bol kusol Ngerewuru na le, be ndaw roo, kie naari mii, náa tuuri ni ta-tañ báy. ⁴ Nzob ká baa mii, beri tuu ni tuu, roo a do tul bol kusol-eri na ya le, ka ba nzob kúdf bay, a tusue bay kara ti bil law-ε ya. ⁵ Roo le, nzob ká d́aa vu mbom bo tul bay be na, kie mii law ini Ngerewuru na yaa bil law-ε kpol kpol a do báy zadε nzedεm. Be ndaw roo, náa kóri ta-tañ mii, náa zuori zinj ni báy. ⁶ Nzob ká baa mii, beri zuo zinj ni na, do nun haña ni ka mboro simsedf Zezu, a se munu ká be na. ⁷ Vu-iri, baar̀i ká m̀i kó r̀i ba nzob nun-i na, bol kusol ká m̀i d́aa do mbede ha r̀i key na, ba bol kusol fie ya, roo le, ba táw bol kusol ká ì yaa bayke báy nam ká ì mbike law-r̀i hoy na. Táw bol kusolke ku na, be ze ba bay ká ì laa d́odf ro ku. ⁸ Ze munu hoy kara, ba bol kusol fie na kị. I kó, simsedf Zezu na kie naari ba fe fie ba tusue ndaw, a simsedf baar̀i hoy kara kie faa mbjw munu ndaw, bay ji le, sunj tilo na do zékre, a zadf taja taa tusueke laa ro ze do táñ gberere. ⁹ Nzob ká baa mii, beri do bil zadf taja, roo a fuy yu-ε le, ka do bil sunj tilo na kob robay zu. ¹⁰ A nzob ká kó yu-ε ba nzob nun-ε le, ka kaw bil zadf taja, a fe ká do bil law-ε ba ngudf puu bay haña ni te a d́aa feyaa na, tiya. ¹¹ Roo le, nzob ká fuy yu-ε le, ka do bil sunj tilo, a se bil sunj tiloke

na, a zad ká'a se ba bađi na kara, ka kɔ faake ya, bay ʒi le, suŋ tilo na fɔmra nun-ɛ gbibli.

Káw tukulɛ nzob mbika lawri

¹² Baari ká ʒi ba vu-iri na, mi daa mbede ni key bay baake ha ri mii, feyaa baari na, Ngerewuru nda bumake zih ri bay tul fe ká Zezu *Krisi daa na. ¹³ Baari ká ʒi ba baari, mi daa mbede ni key bay baake ha ri mii, Zezu Krisi, be ká'a do pola dođ ndaw roo feri do bay na, ʒi tuu ni ta-taŋ. Baari ká ʒi ba kubanri, mi daa mbede ni key bay baake ha ri mii, ʒi haw yum ká tul ngeretemndaya na ro. Baari ká ʒi ba vu-iri, mi daa mbede ni key bay baake ha ri na ro bay mii, ʒi tuu Baa naari na ta-taŋ ro. ¹⁴ Baari ká ʒi ba baari na, mi daa mbede ni key bay baake ha ri mii, be ká'a do pola dođ ndaw roo feri do bay na, ʒi tuu ni ta-taŋ ro. Baari ká ʒi ba kubanri na, mi daa mbede ni key bay baake ha ri mii, ʒi do bay hurusuo ndaw, Bay Ngerewuru kara daa puo ká bil law-ri ndaw, a ʒi haw yum ká tul ngeretemndaya na ndaw pi.

¹⁵ I ha kon feri ká tukulɛ key bay feri riw bele ká do di na, ka kúo ri ya. Zadka nzob daa kon fe ká tukulɛ key na le, faa ká bay haŋa

ni hiike Baa Ngerewuru na tiya. ¹⁶ I kɔ, feri riw bele ká do tukulɛ key na, ba fe ká uru saa luo Baa ya, roo le, ba feri ká do tukulɛ key hoy. Fekeri na ze do key: daa kon fe naysuo ndaw, kóko nun fe ndaw, roo siika sùo ká tul feri ká tusiri key na ndaw pi. ¹⁷ A le, tukulɛ, bay feri riw bele ká do bile na do kál. Roo le, nzob ká daa law hiiya Ngerewuru na kaw bay kumnun ká do banɔ kpadara. ¹⁸ Vu-iri, timbede key na, oro bie nam ká tusiri key na toŋ di mbaa. Bay ká se tul nzob tul ngani Krisi ká'a ʒi na, ʒi laa bayke ro. Roo le, timbede key na, nzob tul ngani Krisiri na i ruo bamba ʒi ro. Be ze kie mii, oro bie nam ká tusiri key na, toŋ di mbaa. ¹⁹ Nzobkeri ku na, i do sakra naari key roo ʒi zol, bay ʒi le, i ba nzob naari ya. Zadka i ba nzob taa naari na le, i káw zih naari key. Roo le, i ʒi ká sakra naari key ʒi zol, bay haŋa bo bayke do ta-taŋ mi, bari riw bele na, i ba nzob taa naari ya. ²⁰ A baari na laa le, bay faa Nzob ká Taŋ Kadana ze, ʒi zinke Tem Law Pie*. Be mini ze, baari riw bele na, ʒi tũke tusue bay na ta-taŋ. ²¹ Ze, mbede ká mi daa ha ri key na kie a baa mii, ʒi tuu tusue bay na ya, munu ya. Roo le, baari na, ʒi tuu tusue bay na ta-taŋ,

* **2:20** 2.20 Nzob ndáy bay haneri i ker ʒi baa mii, fe sami ká ʒi zih bay faa Nzob Taŋ Kadana na, ba Tem Law Pie. A nzob ndáy bay haneri laa le, i ker ʒi baa mii, fe sami na ba Bay Ngerewuru.

a í kò ndaw, kúf bay mbjw mini kara ti doko bil tusue bay na ya ndaw pi. ²² A waa, nzob ve ze ba nzob kúf bay na le? Ba be ká'a baa mii, Zezu na ba Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni ví yaa nzobri na ya. Nzob ká tun Baa Ngerewuru báy Vi-e na ngerej le, ba be na kị ze ka ba nzob tul ngani Krisi. ²³ A nzob ká may a baa mii, Zezu ba Vu Ngerewuru ya le, ka may bay ká se tul Baa na ndaw pi zu. A nzob ká nzi-ε tji a baa mii, Zezu ba Vu Ngerewuru na laa le, ka zuo zinj Baa na ndaw. ²⁴ Sawke mini ze, baari na, bay ká i laa báy nam ká i mbike law-ri na, i ha ni daa puo ká bil law-ri. Zadka bayke ku na daa puo ká bil law-ri le, i zuo zinj Vu Ngerewuru na ndaw, a i zuo zinj Baa na ndaw. ²⁵ I kò, fe ká Krisi waa bay hanja naari na ze do key: ba kumnun ká do banquo kpadara. ²⁶ Mi daa mbede fe niri key na, bay baake bay ha ri se tul nzobri ká i nzaa faa bay ulari ha ri wuru. ²⁷ A baari laa le, Tem Law Pie ká Krisi ha ri na daa puo do bil law-ri banquo. Munu ká Tem be daa puo do bil law naari na, i se sie hanja nzob kị bod ka ví fereri fe mbaa ro. Tusueke le, Tem be na fereri fe riw bele banquo, a fe ká'a fereri na ba tusue kị bo, úoke tiya. Be ze, bay ká'a fereri na, i ha ni daa puo ka do bil law-ri, a i zúoke zinj Krisi na banquo.

²⁸ Munu zu le, vu-iri, mi baa ta-tan ha ri: i zuo zinj Krisi, bay hanja bo nam ká'a yi a vi na le, law naari ka to ya ndaw, a sahoi kara ka se naari ha náa dori di di zinj ni ya ndaw pi. ²⁹ Baari na i kò mii, Ngerewuru ba nzob ká do báy zadε nzedεm. Munu zu le, ndad bay kóko mii, nzob ha ha ká daa fe báy zadε nzedεm na, ka ba vu Ngerewuru.

3

Nzob mbika lawri na, i ba vu Ngerewururi

¹ Bawda law ini ká Ngerewuru mgba zinj naari na waa, i kò ya le? Báy faa bawda law ini be key na ze, ka dike naari ba vi-eri. Ká'a dike naari ba vi-eri hoy ya, tusueke le, naari na, náa bári vi-eri! Nzob tukeleri key na, i tuu naari ba vi-eri ya, bay ji le, bari na, i tuu ni ya. ² Vu-iri, baari ká mi kò ri ba nzob nun-i na, timbede key na, náa bári vu Ngerewururi kị ro. Waa, namke le, náa dokori mina le? Be ze ba fe ká do *tan kad kad ya robay. A le, náa kóri ta-tan mii, nam ká *Krisi a yi a ví na, náa riiri ni, bay ji le, náa kókori ni ta-tan. ³ A nzobri riw bele ká i daa law-ri nzokdo te tul Krisi bay doko munu ká be na, i ha law-ri ka tán kad kad munu ká Krisi kara tan kad kad na. ⁴ Nzob ká daa feyaa banquo na, ka mba nzaa Ngerewuru, bay ji le, feyaa na ba mbaka nzaa. ⁵ Baari na i kò ndaw

mii, Zezu Krisi na vi tusiri key bay náa feyaa nzobri. Be na, ka daa feyaa ndji mini kara ya. ⁶ Be mini ze, nzob ká zuo zinj ni na, ka daa feyaa banquo ya. A nzob ká daa feyaa banquo laa le, kie mii, ka ko Zezu Krisi ya ndaw, a tuu ni ya ndaw pi. ⁷ Vu-iri, i ha nzob mbjw mini kara ka ulari ya! Nzob ká daa fe do bay zafe nzedem na, ka do nzedem na ki laa, munu ká Zezu Krisi ki suo-e kara do nzedem ndaw na. ⁸ Nzob ká daa feyaa banquo na, ka ba vu ngeretemndaya, bay ji le, ba die bay tiikake lew hoy na, ngeretemndaya ze ba nzob daa feyaa banquo. I ko, bay bie ped ngeretemndaya na ze, Vu Ngerewuru na vike. ⁹ Nzob ká mbona fie mbon ni ba vu Ngerewuru na, ka ti mbika suo-e ba nzob daa feyaa na mbaa, bay ji le, mjiiri fe kere Ngerewuru na do bil law-e. Munu ká Ngerewuru ba Bi-e na, ka ti máa daa feyaa na banquo ya. ¹⁰ Be mini ze, bay faa ká do key na, i walke sakra vu Ngerewururi bay vu ngeretemndayari ta-tan: nzob ká daa fe do bay zafe nzedem banquo ya na, ka ba nzob taa Ngerewuru ya, a be ká'a hii yu-e ya hoy kara, ka ba taa Ngerewuru ya ndaw pi. ¹¹ I ko, kaa bay ká i laa ba die bay nam ká i mbike law-ri na ze do key: i hii ki ba lie ba lew. ¹² Náa daari munu ká *Kayi

ya. Be na, ka ba nzob taa ngeretemndaya ká'a i yu-e ki suo-e. A waa, bay ji ki ze, ka ike yu-e na le? Bay ji le, ped daa beri na ndaya, a ped daa yu-e na laa le, do bay zafe nzedem. ¹³ Yu-iri, Zadka nzobri ká tukele key fuy ri le, i ha ni ka tuku ri ya. ¹⁴ Timbede key na, náa kóri ndaw, huf ti réke mbay ká tul naari mbaa, a náa káwri bay kumnun ká do banquo. Náa kóri munu bay ji le, náa hiiri yu naari. Nzob ká hii yu-e ya le, huf re mbay ká tul-e kob robay. ¹⁵ A nzob ká fuy yu-e na, ka ba dombirim nzob. I ko ta-tan ndaw, dombirim nzob na, do bay kumnun ká do banquo na ya. ¹⁶ Hii ki na waa, ba ji ki le? Zezu Krisi na kie naari faake a mbi suo-e ha huf bay tul naari. Be mini ze, naari hoy kara, náa mbikari suo naari ha huf bay tul yu naari ndaw. ¹⁷ Zadka nzob do bay feri, roo a ko nun sie yu-e ká se sie fe na ya waa, law ini Ngerewuru do bil law nzobke ki zu le woo? ¹⁸ Vu-iri, ndaf bay haña law ini naari ka do bay faa bay ká tji ká nzaa naari rem rem hoy ya, roo le, bay faa ped ká náa daari na ndaw roo, a kieke tusue law ini Ngerewuru ká do bil law naari na bay. ¹⁹⁻²⁰ Be mini ze, náa kókokeri mii, náa bári nzob baa suo bay. Ze bil law naari daa bay bo tul naari hoy kara, ká pol Ngerewuru na, law naari a

ndáka siri fuo báy, bay ji le, Ngerewuru ba bawda nzob ká kal tul bil law naari, a ko feri riw bele. ²¹ A baari vu-iri ká mĩ ko ri ba nzob nun-i na, zadka bil law naari daa bay bo tul naari ya le, náa dokori pol Ngerewuru báy law tókoke ya, ²² a feri riw bele ká náa vbiri ni na, náa zinjri feke, bay ji le, náa hjeri bol kusol-eri, a náa dáari fe ká rii law-ε. ²³ I ko, bol kusol-e ká'a ha naari na ze do key: náa dáari law naari ka bo tul Vi-e Zezu Krisi, a náa hiikeri kji ba lie ba lew munu ká'a baa na. ²⁴ Nzob ká daa vu mbom bo tul *bol kusol Ngerewuru na, ka zuo zinj ni, a Ngerewuru hoy kara zuo zinj nzobke na ndaw. A waa, faa ji ze náa kókokeri mii, Ngerewuru na zuo zinj naari le? Báy faa Tem Law Pie ká'a ha naari na ze, náa kókokeri.

4

Faa kéle sakra temri

¹ Vu-iri, baari ká mĩ ko ri ba nzob nun-i na, i yaa bay nzobri ká i di sùo-ri ba nzob doko báy Tem Ngerewuru na munu hoy ya. Roo le, i békle ri ta-tan i ko, waa, nzobkeri ku na i do báy Tem taa Ngerewuru ba tusue kji zu le? I daa munu, bay ji le, nzobri ká i di sùo-ri ba *nzob yaaña bayri saa nzaa Ngerewuru na, i yaa zad kpol kpol ká tusiri key. ² I ko, faa ká i kókoke nzob ká do báy Tem Ngerewuru na ze do key: nzob ká baa

mii, Zezu *Krisi na vi yaa sùo zinj nzob ba tusue le, nzobke ku na, do báy Tem taa Ngerewuru. ³ A nzob ká ko Zezu na munu ya le, ka do báy tem ká uru saa luo Ngerewuru ya. Nzobke ku na do báy tem taa nzob tul ngani Krisi zu. Baari na, i laa bay ká se tul nzob tul ngani Krisi ká'a vika na ro, a le, timbede key na, ka do tusiri key doo ro. ⁴ A roo le, baari ká i ba vu-iri na, i ba taa Ngerewuru, a i mba tul nzobri ká i di sùo-ri ba nzob yaaña bay saa nzaa Ngerewururi, bay ji le, Tem Ngerewuru ká i doke na, hirusuo-ε kal tulle taa ngeretemndaya ká do bil law nzob tukeleri key. ⁵ Bari nzobri ká i di sùo-ri ba nzob yaaña bayri saa nzaa Ngerewuru na, i ba nzob taa tukeleri key. Sawke mini ze, bay baa bari do munu ba taa nzob tukeleri ha nzob tukeleri na i te suku-ri i láake bay bari na. ⁶ A naari le, náa bari taa Ngerewuru. Nzob ká tuu Ngerewuru na, ka laa bay naari. A nzob ká ba taa Ngerewuru ya laa le, ka ti láa bay naari ya. Be mini ze, náa kókokeri nzob ká do báy Tem Ngerewuru ká baa suo bay, báy nzob ká do báy tem taa ula nzob na.

Naa hiiri kji

⁷ Baari vu-iri ká mĩ ko ri ba nzob nun-i na, náa hiiri kji ba lie ba lew, bay ji le, law ini na uru saa luo Ngerewuru. Nzob ká

daa law ini zinj nzobri le, ka ba vu Ngerewuru, a tuu Ngerewuru na tatan. ⁸ A nzob ka daa law ini zinj nzobri ya le, ka tuu Ngerewuru ndii mini kara ya mgban, bay ji le, Ngerewuru ba nzob law ini. ⁹ I ko, fe ka Ngerewuru daa a kiekie naari bawda law ini be na ze do key: ka pie Vi-e ka ba led mbjw keklek na ha ni vi tusiri key bay haña bo, bay faa be na, naa kawkeri bay kumnun. ¹⁰ Law inike na, ba naari ze naa hiiri Ngerewuru pola na munu ya. Roo le, ba be ki ze ka hii naari, a pie Vi-e ha ni vi mbi suo-e ba vuy *fe poy ka tul puu say hud, a puoke mbol feyaa naari. ¹¹ Be ze, baari vu-iri ka mi ko ri ba nzob nuni na, munu ka Ngerewuru hii naari bamba tasiri na, naari ki hoy kara, do nun haña naa hiiri ki ba lie ba lew ndaw. ¹² Ngerewuru na, nzob mbjw mini kara ko ni bay nun-e ya robay; ze munu hoy kara, zadka naa hiiri ki ba lie ba lew le, Ngerewuru zuo zinj naari ndaw, a law ini be hoy kara yaa bil law naari kpol kpol a do bay zadε nzedem. ¹³ Fe ka kie mii, naa zuori zinj Ngerewuru, a be hoy kara ka zuo zinj naari ndaw na, be ze ba Tem be ka'a ha naari na. ¹⁴ Buru ko ndaw mii, Baa Ngerewuru pie Vi-e ha ni vi yaa nzobri ka tusiri key. Ba fe ka buru ko bay

nun buru, a buru ba nzob bay nasike. ¹⁵ Nzob ka baa mii, Zezu ba Vu Ngerewuru le, Ngerewuru zuo zinj ni, a be hoy kara ka zuo zinj Ngerewuru ndaw. ¹⁶ Be mini ze, naari na naa kori law ini ka Ngerewuru mgba zinj naari ka naa daari law naari bo di na. Ngerewuru ba nzob law ini. Nzob ka ba nzob mgbaka ini le, ka zuo zinj Ngerewuru, a Ngerewuru kara zuo zinj nzobke na ndaw. ¹⁷ Zadka law ini Ngerewuru yaa bil law naari kpol kpol a do bay zadε nzedem le, nam kuni sal bay na, naa dokori pol-e bay law toko ya, bay ji le, kaw naari ka tusiri key na do munu ka taa Zezu *Krisi. ¹⁸ Nzob ka Ngerewuru hii ni na, hie ti mgbaka ni ya. Zadka law ini Ngerewuru yaa bil law nzob kpol kpol a do bay zadε nzedem le, hie ti zinj faa rii bil law-e mbaa. I ko, nzob ka daa hie na, ker a baa mi, bay a mgbaka tul beri. Be ze, nzob ka hie mgba ni na, law ini Ngerewuru yaa bil law-e kpol kpol a do bay zadε nzedem ka di ya. ¹⁹ A naari le, naa bari nzob law iniri, bay ji le, Ngerewuru hii naari pola dekε. ²⁰ Zadka nzob baa mii, beri hii Ngerewuru, roo a fuy yu-e le, ka ba nzob kuf bay. Tusueke le, nzob ka hii yu-e ka'a ko ni bay nun-e na ya waa, a daa mina ndaw roo, a hii Ngerewuru ka'a

kɔ ni ya le? ²¹ I kɔ, *bol kusol ká Kriſi kɪ sùo-ε ha naari na ze do key: nzob ká hii Ngerewuru na, ndaf bay haɲa ni ka hii yu-ε ndaw.

5

Mbaka tul tukεle

¹ Nzob haɲa haɲa ká daa law-ε bo tul Zezu, a kɔ ni ba *Kriſi, nzob ká Ngerewuru waa bay pié ni ví yaɲa nzobri le, ka ba vu Ngerewuru. A nzob ká hii baa led le, ka hii vi-eri na ndaw. ² I kɔ, faa ká náa kókeri mii, náa hiiri vu Ngerewururi na ze do key: náa hiiri Ngerewuru, a náa dáari vu mbom bo tul bol kusol-eri. ³ Tusueke le, hii Ngerewuru na, ba daa vu mbom bo tul bol kusol-eri. A bol kusolkeri ku na ba soba ká hii bamba ya, ⁴ bay ji le, nzobri riw bele ká i ba vu Ngerewururi na, i maa bay mbaka tul feri ká tukεle key. Náa mbári tukεle na báy faa daa law bo tul Zezu. ⁵ A waɲa, nzob ve ze maa mbaka tul tukεle na le? Ba be huο-ε hoy ká kɔ Zezu ba Vu Ngerewuru.

Nasi bay ká se tul Zezu

⁶ Zezu *Kriſi na, ba be ká'a vi tusiri key, a ha ri daa tul-e nduo mbii, a sím be uo yaw yaw ká tul puu say huf. Ba mbii ku kɪ hoy ze, kie bay nasike ya, roo le, ba mbii báy sím sidí bele*. A Tem Ngerewuru kɪ sùo-ε kara baa nasi bayke ndaw

mii, fekeri ku na do ba tusue kɪ, bay ji le, Tem Ngerewuru na ba tusue bay. ⁷ Be mini ze, fe nasi baykeri na ba say, ⁸ Tem Ngerewuru ndaw, mbii ndaw, roo sím ndaw pi. Fekeri riw bele ku na zuo zinj kɪ mbiw hoy. ⁹ Naari na, zadka nzobri baa nasi bay fe le, náa yaari bayke, roo le, nasi bay Ngerewuru na mba tul-e be nu ku báy. Ba be na kɪ ze ka ba nzob nasi bay ká se tul Vi-e na. ¹⁰ Nzob ká daa law-ε bo tul Vu Ngerewuru le, nasi bayke key na do bil law-ε. A nzob ká daa law-ε bo tul bay ká Ngerewuru baa na ya le, ka dí Ngerewuru ba nzob kúd bay, bay ji le, ka yaɲa bay ká'a baa se tul Vi-e na ya. ¹¹ I kɔ, nasi bay ká Ngerewuru baa ha naari na ze do key: Ngerewuru ha naari kumnun ká do banɲuο. Káw báy kumnunke ku na, do báy faa Vi-e. ¹² Nzob ká zuo zinj Vi-e na, ka do báy kumnunke na; a nzob ká zuo zinj ni ya le, kumnunke na ba taa be ya.

Sin tul bay

¹³ Baari ká ì daa law-rì bo tul Vu Ngerewuru na, m̄ daa mbede se tul fe niri key ha rì bay haɲa rì kóke ta-taɲ mii: ì do báy kumnun ká do banɲuο na. ¹⁴ Ká pol Ngerewuru na, náa ti dokori dí báy law tókoke ya, bay ji le, náa kóri ta-taɲ ba tusue kɪ: zadka náa vbiri ni fe báy faa law hiiya be le, ka laa

* 5:6 5.6 Ká zad ni key na «mbii» kie daa tul Zezu nduo mbii, a sím laa le, kie huf Zezu ká tul puu say huf.

naari. ¹⁵ Munu ká náa kóri ta-taŋ ndaw mii, Ngerewuru laa bay feri riw bele ká náa vbiri ni na, náa kóri ndaw, feri ká náa vbiri ni na, náa ziri ro.

¹⁶ Zadka nzob ko yu-ε daa feyaa ká se ziri ni ba zad hud ká do banquo ya le, ndad bay daa nzaa bay kere bay tul-e, le, Ngerewuru a haŋa ni káw báy kumnun. Mi baa bay key na se tul nzobri ká i gede tul feyaa ká ha ri se ba zad hud na ya. Tusueke le, feyaa ká ha nzob se ba zad hud na do di ku, roo le, mi baka ri bay haŋa ri daa nzaa bay kere bay tul nzob ká daa munu ku na ya. ¹⁷ Fe daa kaayari riw bele na ba feyaa. Roo le, feyari riw bele na ha nzob se ba zad hud ya.

¹⁸ Náa kóri ndaw, nzob ká ba vu Ngerewuru na ti gede tul feyaa ya, bay ji le, Zezu, Vu Ngerewuru ze korɔ ni, a ngeretemndaya na ti mgbaka ni veb, a daa fe seke ziri ni ya. ¹⁹ Náa kóri ndaw, naari na, náa bári taa Ngerewuru, a nzob tukeleri riw bele na, ngeretemndaya ze re mbay ká tul-ri. ²⁰ Náa kóri ndaw, Zezu Vu Ngerewuru na vi tusiri key, a ha naari nun nzem bay haŋa náa tuuri Ngerewuru taa tusueke. Naari na, náa zuori ziri Ngerewuru taa tusue báy faa Vi-e Zezu *Krisi. Be na, ka ba Ngerewuru taa tusue, a ba káw báy kumnun ká do banquo na.

²¹ Be mini ze, yu-iri, i nze báy sùo-ri! Ndad bay haŋa ri puo wuru taa gob gobkeri ya.

2 Zaa

Mbede ndeke di sidike ká Zaa daa

*Bay ká se tul feri ká do bil
mbede ni key*

Mbede key na Zaa daa ha «má y ká Ngerewuru naa ni do bod bá y vi-eri.» Bayke hii báa mii, má y na ba nzo b mbika lawri ká i mbu tul k i zad mbjw, a vi-eri laa le, ba nzaa vaw sùori ká bod bod. Zaa na hii bay ha ja nzo b mbika lawri hii k i ba lie ba lew, a i ru-ruy ban guo z i nzo b úla nzo bri ká i ya a zad k pol k pol bá y fe fére ba ri ká do bá y zad e ya se tul Krisi na.

Máa bayri ká do bil-e

Hii k i ba fe ká ndad
bamba: 1.1-6

Báka bay ká se tul fe fére
nzo b úla nzo bri: 1.7-11
Jro bie bay: 1.12-13

*Soko ká Zaa hii ha nzo b
mbika lawri*

¹ Bi ká m i ba nge re tul ped ká tul nzo b mbika lawri ká i mbu tul k i na, m i daa mbede key ha má y ká Ngerewuru naa ni do bod bá y vi-eri, ba ri ká m i ko ri ba nzo b nun-i*. Ba bi hu o-i hoy ze, m i ko ri ba nzo b nun-i ya, roo le, ba ba ri riw bele ká i tuu tusue bay tuu na, ² bay j i le, tusue bay na daa puo ká bil

law naari, a sad z i n naari ban guo. ³ Ndad bay ha ja law huoke ndaw, kóko nun sie nzo b ndaw, roo dekeke taa Ba Ngerewuru bá y Vi-e Zezu *Krisi na, ka sad z i n naari, bay ha ja náa do keri bil tusue bay bá y law ini.

I ko k i ba nzo b nun k i

⁴ Mi do bá y bawda suoriya, bay j i le, m i z i n vu- o han eri ká i se simsed ká maa bá y tusue bay munu ká Ba mbi nzi-ε ká di na. ⁵ A timbede key na, tina kere, m i kod mu, náa hiiri k i ba lie ba lew. Bay ni ká m i daa do mbede key na, ba *bol kusol fie ya, roo le, ba bol kusol ká náa yaari bayke bá y nam ká náa mbikeri law naari hoy. ⁶ I ko, hii Ngerewuru na ba daa vu mbom bo tul bol kusol-eri. A bol kusol ká i laa bayke bá y nam ká i mbike law-ri hoy na, be ze do key: ndad bay ha ja ri do bil law ini ban guo.

Doko tul sùo bay

⁷ Nzo b úla nzo bri ngji bamba i ya a zad k pol k pol ká tusiri key. Bay ká mii, Zezu *Krisi ví ya a sùo z i n nzo b na, i hii bay ya ja ya. Nzo b ká daa fe mini key na, ka ba nzo b úla nzo b, a ba nzo b tul ngani Krisi. ⁸ I nze bá y sùo-ri k i ndaw ro, bay ha ja bo ped ká i daa na, ka bie gor hoy ya, roo le, i ya a fe tundo ped ba ri na

* 1:1 1.1 Nzo b ndá y bay han eri i ker i ba a mii, nge re tul ped daa mbede key na ha má y ká ri n-ε ba Kiriya bá y vi-eri. A nzo b han eri laa le, i ker i ba a mii, má y key na suo bol mbu k i nzo b mbika lawri, a vi-eri laa le, ba nzo b mbika lawri.

bay zadε ngid bele. ⁹ I kɔ, nzob ká do tul bay ká i fere ri se tul Krisi ya, roo a se báy taa be bod na, ka zuo zinj Ngerewuru ya. A nzob ká do tul bayke na ku laa ε, ka zuo zinj Baa ndaw, Vi-e ndaw pi. ¹⁰ Be mini ze, zadka nzob se luo-ri, roo a fereri bay ki bod ε, i mgba ni ba sùo-ri ya, a i hii soko kara ha ni ya ndaw, ¹¹ bay ji ε, nzob ká baa bay ha kiri nzob ká mini na mii: «Mu vi báy kere» na†, be hoy kara, ka do bil fe daa kayaya nzobke na ndaw.

Waa bay kom bay soko be

¹² Mi do bay ferri ngi-ngii bay baa ha ri, roo ε, mi hii bay vbie bay nduo-i hoy do mbede ha ri ya. Mi hii bay seke luo-ri sùo-i bay hana náa baari bay ká nun ki. Be ndaw roo, suoriya a mbaa bil law naari na gbay gbay bay.

¹³ Vu tina-ari‡, bari ká Ngerewuru nan ri do bod ndaw na, i pie bay soko ha mu.

† **1:11** 1.11 Ká zad ni key na baa bay se tul soko ki hoy ya, roo ε, ba yaana nzob ká mu kɔ ni tan ya, mú pon faa ha ni fere nzobri fe ká zad mbu ki. ‡ **1:13** 1.13 Nzob ndáy bay haneri i ker i baa mii, «vu tina-ari» ba nzob mbika lawri ká Zaa kaw zinj ri.

3 Zaa

Mbede ndeke di sayke ká Zaa daa

Bay ká se tul feri ká do bil mbede ni key

Mbede key na Zaa daa a pieke ha nzoɓ ndaka faa pol nzoɓ mbika law mbɔw ká riŋ-ε ba Gayus. Ka daa mbede key na a pisike ni bay tul fe daa kere beri riw bele ká'a daa a sóke nzoɓ mbika lawri, roo a baka ni bay tul ped ndaya Diyoteref.

Maa bayri ká do bil-e
Zaa pisi fe daa kere Gayus:
1.1-8

Baka bay ká se tul
Diyoteref: 1.9-10
Nasi bay fe daa kere
Demeterus: 1.11-12
Ɔro bie bay: 1.13-15

Ngere tul ped daa mbede ha Gayus

¹ Bi ká m̃ ba ŋgere tul ped ká tul nzoɓ mbika lawri ká i mbu tul k̃i na, m̃ daa mbede key na ha mù, bo Gayus ká m̃ ko mù ba nzoɓ nun-i ba tusue na. ² Bo nzoɓ buo-i ká m̃ ko mù ba nzoɓ nun-i na, m̃ re bay haŋa fe bori riw bele ka do bay kere, sùo-ɔ kara ka nduo mù kiyaw kiyaw faa mbɔw munu ká para nun sùo-ɔ do bay kere dekeke na. ³ Yu naari ká i uru saa luo-ɔ í t̃i tul buru na, zadka i baa nasi bay bo mii, mù do tul bal-a bay faa tusue bay ndaw, simsed bo ká bil tusue bay ndaw na, m̃

do bil bawda suoriya. ⁴ Fe ká'a haŋa m̃ bawda suoriya kal tul soro bay ká m̃ laa mii, vu-iri se simsed maa bay tusue bay na, tiya.

Fe daa kere Gayus

⁵ Bo nzoɓ buo-i ká m̃ ko mù ba nzoɓ nun-i na, fe daa bo do bay zadε ha mù mgbáke yu naari na bay kere, ze ba na varuri hoy kara ndaw pi. ⁶ Bay ini bo ká mù m̃gba na, i lo soroke ká pol nzoɓ mbika lawri ká i mbu tul k̃i. Timbede key na, m̃ kod mù, mu so ri munu ba pola bay faa varu bari. Mu daa munu bay faa ká rii law Ŋgerewuru, ⁷ bay ji le, tusueke na, nzoɓkeri ku na, varu bari ká i se na, i se bay tul ped *Krisi, a le, i yaa fe mbɔw mini kara ká nduo nzoɓri ká i tuu Ŋgerewuru ya na ya. ⁸ Munu zu le, naari ká náa bári nzoɓ mbika lawri na, ndad bay haŋa náa sóri k̃iri nzoɓri ká mini key na. Be ndaw roo, náa zúokeri zin ri ká bil ped tusue bay na bay.

Ped ndaya Diyoteref

⁹ Mi daa vu mbede mí pieke ha nzoɓ mbika lawri ká i mbu tul k̃i ká luo-ɔ na. Roo le, Diyoteref ká hii bay mbika sùo-ε do pol nzoɓ haŋri na, ka nda puu bay ká m̃ baa na biŋ ba bisuy. ¹⁰ Be ze, zadka m̃ se le, bay law mgboro bay kúf bay be ká'a baa kaaya se tul naari na, m̃ tina riw bele ba kele. Ba be nu ku hoy ya, roo le, yu naari ká i t̃i tul-e hoy kara,

ka hii bay yaaṅa ri ya ndaw, a nzobri ká i hii bay yaaṅa ri báy kere kara, ka haa ri faake, a nii ri ká sakra nzob mbika lawri.

¹¹ Bo nzob buo-i ká mĩ ko mù ba nzob nun-i na, mu mbóro fe d́aa k̄aya ya, roo ɛ, fe kere ze mu mbóro mú d́aa. Nzob ká d́aa fe kere baṅguo na, ka ba nzob taa Ngerewuru. A nzob ká d́aa fe k̄aya baṅguo laa ɛ, be na ka tuu Ngerewuru ya zu.

Soro ped d́aa kere Demeterus

¹² A be Demeterus na, nzobri riw bele i baa bay be báy kere. Sùo bay ká d́o nzi-ε na kiε nasi bay fe d́aa kere be. Buru hoy kara, buru baa nasi bay be báy kere. Mù ko ndaw, nasi bay ká buru baa na ba tusue k̄i.

Waa bay kóm báy soko be

¹³ Mĩ d́o báy feri ṅgi-ṅgi bay b́aa bayke hà mù, roo ɛ, mĩ hii bay vb́ie d́o mbede hà mù ya. ¹⁴ Mĩ hii bay haṅa bo ndji ɛ, mi se luo-o sùo-i, a bo náa baa bay ká nun k̄i.

¹⁵ Ndad bay haṅa d́ekede ka sád zih mù! Nzob buo-ori ká i d́o zih mĩ key na, i hii soko hà mù. Nzob buo bururi ká i d́o lew na, mu hii soko ha ri mbjw mbjw riw bele.

Zud Mbede ká Zud daa

Bay ká se tul ferì ká do bil mbede ni key

Mbede key na, Zude daa ha nzoɓ mbika lawri bay bákake ri bay ká se tul nzoɓ law ndayari ká i dī sù-ri ba nzoɓ mbika law taa tusuekeri. Nzoɓkeri ku na, i fere tusue bay Ngerewuru í yókloke kér bay nzoɓri báy faa fe fere bari ká yaa zad. Nzoɓ daa mbede key na daa wàra bo bil law nzoɓ mbika lawri bay haɗa ri káw tul tusue bay ká nzoɓ ndáy nzaapedri fere ri na. Ka hii bay haɗa ri so kị báy faa hurusuo Tem Law Pie.

Bay ká bil mbede Zude key na, ruokeri ri bay ká do bil mbede 2 Piyer 2.

Máa bayri ká do bil-e

Nzoɓ fe fere bayluri, báy fe seke ká'a tui tul-ri: 1.1-16

Mgbaka mbika law báy law ini Ngerewuru: 1.17-23

Riɗ dika ba taa Ngerewuru: 1.24-25

Soko ká Zud hii ha nzoɓ mbika lawri

¹ Bi Zud ká mǐ ba yu Zak a mí ba koy ped Zezu *Krisi na, mǐ daa mbede key na ha bari ká Ngerewuru Baa dī ri ha ri do bil law ini be, bari ká Zezu Krisi koro ri na. ² Ndad bay haɗa kóko nun síe ndaw, dekeke ndaw,

roo báy law ini ndaw na, Ngerewuru ka ha ri kay tul kị ba pola pola.

Zud baka nzoɓ mbika lawri

³ Baari nzoɓ buo-iri ká mǐ ko ri ba nzoɓ nun-i na, kon daa mbede se tul pam ká náa mburi kị mbijw hoy ká dī na daa mǐ nggi bamba, roo le, kér bay ká yoklo mǐ na, suru mǐ ha mǐ daa mbede ni key ha ri, mí daake wàra bo bil law-ri bay haɗa ri rúke ruy ká se tul tusue bay ká náa daari law naari bo dī, ká Ngerewuru daa zuo nduo nzoɓ beri ba mbijw hoy wum na. ⁴ Mǐ daa mbede ni key na ha ri, bay ji le, nzoɓ law ndaya haneri i ri sakra baari hiyaw hiyaw, í fere bay ká se tul law kere Ngerewuru naari bay zinke faa daa fe imri munu ká law-ri hii. Be ze i tunke Zezu *Krisi, be huoe-ε ká ba Gaɗ Tul naari báy Ngerembay naari. Bay ká mgba tul nzoɓkeri ku na, mbede Ngerewuru baa bayke ba de hoy.

⁵ Ze i ko na ferì riw bele ká mǐ baa bayke ha ri na ko hoy kara, mǐ yi mí tuma law-ri ba kị robay se tul led Izarayelri ká Ngerewuru yaa ri ká bil koy ká tusiri Ezibte. Zadka i tun ni ngereɗ í daa law-ri bo tul-e ya na, ka bie ri. ⁶ I kér se tul led nzaaped Ngerewururi ká nulue na í ko. Zadka i daa law-ri bo tul hurusuo ká Ngerewuru ha ri na ya, a í poɗ zad káw

bari ká i dfo dí pola gak na, ka siŋ ri báy sal lari a koro ri dfo bil sun tilo ká mgba k̄i dfo ndun banɔ, kpuru maa báy nam kún sal bay luye. ⁷ Rɔbay, i kér se tul fe ká kal ká puo ká *Sodom báy Gomor báy puori ká dfo lakun-ri na i kɔ*. Bari nzob puokeri ku na, i daa nun pie báy fe dáa imri ká dfo nun kókɔ ya, faa mbijw munu ká nzob riŋ dikari ká nulue ká Ngerewuru bie ri ku na. I dfo bil kókɔ seke fe ká bil huu ká ru-ruma ya banɔ, bay kieke fe ká'a t̄i tul nzobri ká i tun Ngerewuru na, bo ha nzobri riw bele i kɔ.

⁸ Do faa mbijw munu ndaw, bari nzobri ká i ri sakra baari hiyaw hiyaw na, feri ká vi tul-ri ba lom na kuɔ ri ha ri dáake fe dáa kon naysuo ndaw, i im hurusuo Ngerewuru ndaw, a i tirike nzob riŋ dikari ká nulue ndaw pi. ⁹ Misel, be ká'a ba mbay mbijw munu ká tul led nzaaped Ngerewururi ká nulue hoy kara, zadka báy ngeretemndaya i vaa k̄i bay kókɔ nzob ve ze dfo báy faa bay mbika hud *Moyze na, ka mbi sùo-ε ba nzob kún bay bo tul-e a t̄iri ni ya. Bay k̄i hoy ze ka baa ha ni mii: «Igerembay ka dáa mù kɔ síe!» ¹⁰ Roo le, bari nzobkeri ku na, i t̄iri fe ká i kɔ sawke ya, a fe ká

i daa ba badí munu ká nay bisuyri daa na, ba feke na k̄i ze daa ha ri bieke sùo-ri kpukdu kpukdu. ¹¹ Kókɔ síe ba taa bari, bay ji le, i mbi faa ká *Kayi mbi#. I pon sùo-ri i wuruke faa worok bay tul lari munu ká BalamS. I hu báy zad bari riw bele, bay ji le, i t̄i ká tul Ngerewuru munu ká Kore*. ¹² Dol bari ká sakra baari ku na, dfo ba fe im ká bie káw nzaa fe sum law mbijw baari. I daa suoriya i su i nzo tan sahoi a i ker se tul-ri k̄i sùo-ri hoy. Bari na, i dfo munu ba sii mbam ká zuu faa a kálke hon tan tókoke. I dfo munu ba puuri ká few lieke vi hoy kara lie ya. Zadka nzobri mun puukeri báy sawke nzar nzar zuo kele na, i hu le, i hu na rɔbay. ¹³ I dfo munu ba nun yiw mbii luye ká nda k̄i poksɔ poksɔ a duo emri zuo kele ndoko. I dfo munu ba mbaymawri ká i wuru zad dol bari ká Ngerewuru koro zad ká sii a mgba k̄i dfo ndun banɔ bay tul-ri. ¹⁴ Ba d̄e lew hoy, Enok ká ba vu bulu kadok *Adam ká kay k̄i kay k̄i ba tɔno sayke na, yaa bay saa nzaa Ngerewuru se tul-ri mii: «I laa key: Ngerembay na a vika saa nulue báy led nzaaped beri wuruk wuruk ¹⁵ bay kún sal bay zuo tul

* **1:7** 1.7 I k̄i Tiika saw fe 19.1-29. Ngerewuru bie puo ká Sodom báy Gomor na kpukdu kpukdu bay tul simsed ká ndaya. † **1:9** 1.9 Soro bay key na ti bil mbede Ngerewuru ya, roo le, Zibri riw bele na i kɔ bayke ta-tan. ‡ **1:11** 1.11 I k̄i Tiika saw fe 4.1-16. § **1:11** 1.11 I k̄i Ruɔ bari 22-24; 31.16. * **1:11** 1.11 I k̄i Ruɔ bari 16.1-35.

nzobri riw bele. Ka'a d'aa bay bo tul nzob feyaari bay tul fe kaaya bari riw bele ka i daa i tunke Ngerewuru ngeren ndaw, roo bay bayri riw bele ka i baa i t'irike ni na ndaw pi.»¹⁶ Nzobkeri ku na, s'uo-ri rii ri ya a i nguri s'uo-ri banquo. I poŋ s'uo-ri i d'aafe fe ka konke daa ri; i baa bay i siike s'uo-ri a i ula nzobri bay nzaa raa bay bay zinke fe ka luori.

Nzaa boko ka Zud ha nzob mbika lawri

¹⁷ Baari nzob buo-iri ka mi ko ri ba nzob nun-i na, i ker se tul bay ka bari nzob nday nzaaped Ngerembay naari Zezu *Krisi baa ha ri ka pola na. ¹⁸ I baa ha ri mii: «Oro bie namri le, nzobri ka i sie ri, a i daa fe ka kon d'aafe daa ri na, i doko di.» ¹⁹ I ko, ba bari nzobkeri ku na ze, i daa ha teke bil ki do. Kon fe d'aa naysuo ze re mbay ka tul-ri bo, i do bay Tem Ngerewuru ya.

²⁰ A roo le, baari nzob buo-iri ka mi ko ri ba nzob nun-i na, i se nun-ri ba pola pola banquo, i ngonke ka tul tusue bay ka i daa law-ri bo di, i daa nzaa bay kere bay hurusuo Tem Law Pie. ²¹ I mgba s'uo-ri ngo-ngoŋ i kawke bil law ini Ngerewuru, bo i giyanke kumnun ka do banquo ka Ngerembay naari Zezu Krisi ha naari bay faa koko nun sie be na.

²² Bari ka ker bay bari wa sid'i na, i ko nun sie bari ²³ i kuo ri saa bil huu i ya ri.

Nzob kiri kara i ko nun sie bari ndaw, roo le, i daa bay nun nzemke, bo munu ya le, i rii bil fe d'aa ya bari. Gari em fe d'aa ya bari na hoy kara, i zaa ya.

Pisi Ngerewuru

²⁴ Ba Ngerewuru ka maa bay koro ri ha ri lie ya, a ha ri *taŋ kad kad ka pol-e ka bil rin dika be, bay bawda suoriya. ²⁵ Be Ngerewuru ka mbijw keklek ka ya naari bay faa Ngerembay naari Zezu *Krisi na, ndad bay haŋa rin dika, bay gaŋa, bay hurusuo, bay reke mbay ka tul feri riw bele na ba taa be ba d'ie lew hoy tii timbede key, a se kpuru ba pola banquo. Amem! Ndad bay haŋa ni ka do munu na ki!

Fe ká tina nun ha Zaa

*Bay ká se tul ferí ká do bil
mbede ni key*

Ká bil mbede key na, Zaa kji fal ferí ká tji nun-ε ká Zezu Krisi ha ni kó ká tukudu mbii ká Patmos. Báy faa fekeri ku na, Zaa baá bay a hũoke law nzoɓ mbika lawri ká i daa nun-ri tuɓ síe. Mbede key na baá ta-taŋ ha ri mii, ferí riw bele ká tji na, ba Ngerewuru kji ze mgbá do nduo-ε. Ŋro bie le, ka'a háw yum ká tul nzoɓ tul ngani berí riw bele báy faa Ngerembay Zezu Krisi. Satan kara do bil nzoɓ tul nganikeri na ku ndaw ká Ngerewuru a bie ri kpukdu kpukdu. Nzoɓ Ngerewururi ká i do tul bay be banɔɔ na, i kóko nulue fie báy tusiri fie. I káw nzaa fe sum suoriya yaana kji Vu Bađu a i daa puo ká Zuruzalem fie na banɔɔ wum.

Máa bayri ká do bil-e

Titire fe ká tina nun ha
Zaa: 1

Mbede ká'a daa ha nzoɓ
mbika lawri zad tɔno
say: 2-3

Mbede káake ká i rji zad
tɔno say: 4.1-8.1

Tjwri ká tɔno say: 8.2-
11.19

Nay saŋ báy fe mgbamri
ká sidí: 12-13

Vu Bađu ká do tul kuo
Siŋ, báy nam kún sal
bay: 14

Ŋro bie hud duku mburuk:
15

Tunguo here Ngerewuru
ká tɔno say: 16

Ledi ngerepuo ká Babilon:
17.1-19.4

Nam suoriya yaana kji Vu
Bađu: 19.5-10

Bay ká i kuŋ zuɔ tul fe mg-
bamri ká sidí, báy ledí
Satan: 19.11-20.14

Nulue fie, tusiri fie, báy
Zuruzalem fie: 21.1-22.5
Zezu a vika: 22.6-21

*Pola roɔ bay ri bil mbede
key*

¹ Mbede key na baá bay se tul ferí ká do zad muni ká Zezu *Krisi tina ha nzoɓri kó. Ba fe ká Ngerewuru ha ni kó, bay haŋa ni ka kije nzoɓ ped beri fe ká'a ví vuku. Krisi na suo a pie led nzaaped be se luo Zaa ká ba nzoɓ ped be. ² A Zaa na laa le, ferí riw bele ká'a kó na, ka baá nasike mii, ba Bay Ngerewuru ndaw, a ba tusue bay ká Zezu Krisi tina ha ni ndaw pi. ³ Suoriya ba taa nzoɓ ká kji mbede ni key ká nun ruo nzoɓri, báy bari ká i laa bayke ká uru saa nzaa Ngerewuru a i daa vu mbom bo dí, bay ji le, nam ká fekeri a tji na tɔn dí mbáa ro.

*Soko ká Zaa hii ha nzoɓ
mbika lawri ká i mby tul kji
bod bod zad tɔno say*

⁴ Bi Zaa, mi daa mbede key na ha ri baari nzoɓ mbika lawri ká i mby tul kji bod bod zad tɔno say ká kuɗu zad ká Azi. Ndad bay haŋa Ngerewuru, be ká'a do

pola dɔd ndaw rɔɔ tusiri dɔ báy, be ká dɔ timbede key, ká'a vika na, ka ha ri law huoke báy dekeke. Ndad bay haɲa Temri ká tɔnɔ say* ká i dɔ pol karingaw mbay be na, ka ha ri law huoke báy dekeke. ⁵ Ndad bay haɲa Zezu *Krisi, be ká ba nzob nasi bay Ngerewuru báy zadɛ, be ká'a ba titire nzob ká'a tji saa sakra nzob hudɛri, a ba mbay ká kaw tul mbayri riw bele ká tusiri key na, ka ha ri law huoke báy dekeke na ndaw pi.

Be Zezu na, ka hii naari. Ka tina naari saa bil hurusuo feyaa naari báy faa sim be, ⁶ a daa ha náa víri ba *nzob fe poy beri ká puoruo be bay daa ped ha Bi-ε Ngerewuru. Riɲ dika báy hurusuo ba taa be mbiimbam báy mbiimbam banɲuɔ! Amem! Ndad bay haɲa ni ka dɔ munu na kɪ!

⁷ I kɔ, be na, a vika báy sii mbam! Nun nzobri riw bele i kóko ni, ze bari ká i tud ni í i ni na kara i kóko ni ndaw. Sɔw kaniri riw bele ká tusiri key na, i ndáka lawri zad zad bay tul-e. Feke ku na, a doko munu ba tusue kɪ. Amem! Ndad bay haɲa ni ka dɔ munu na kɪ!

⁸ Ngerembay Ngerewuru

Nzob Hurusuo Luye na baa mii: «Bi na, mi ba *Alfa báy Omega†, be ká'a dɔ pola dɔd ndaw rɔɔ tusiri dɔ báy, be ká dɔ timbede key, ká'a vika.»

Zezu tina nun ha Zaa

⁹ Bi Zaa ká mi ba yu baari ká náa bári baw kóko seke fe, ká náa bári nzobri ká Ngerewuru re mbay ká tul naari, a náa súuri law naari mbijw hoy báy faa zúɔ zɪɲ Zezu na, i mgba mi í vaa pɔɲ mi kaw tukudu mbii ká i di ba Patmos bay tul Bay Ngerewuru ká mi dɔ tul-e mi ka-káake, báy tusue bay ká Zezu tina ha mi na‡. ¹⁰ Dimasi mbijw munu ká ba nam Ngerembay na, Tem Ngerewuru mgba mi, le, mi laa kusol nzob mgba belɛɲ ká fal-i ri ri tɪw ká nzob ul kɔɲɔɲ. ¹¹ Kusol ká mgba na baa mii: «Fe ká mù kɔ na, mu daa ka dɔ mbede a mú pieke ha nzob mbika lawri ká i mbu tul kɪ bod bod zad tɔnɔ say key na: Efɛz ndaw, Isimirne ndaw, Pergam ndaw, Tiyatir ndaw, Sardes ndaw, Filadelfi ndaw, rɔɔ Lawdise ndaw pi.»

¹² Báyi le, mi fere nun-i bay kóko nzob ká baa bay zɪɲ mi na. Lɛɛ, mi kɔ huu ndele ká i daa sii say ká i daa báy lari ká nduy zɪriiri

* **1:4** 1.4 Suy fe kɪɲa ká tɔnɔ say ká dɔ bil mbede key na, kie fe ká dɔ báy zadɛ nzedem. Be mini ze «Temri ká tɔnɔ say» na, kie Tem Ngerewuru ká mbijw hoy ká dɔ báy zadɛ nzedem bele. † **1:8** 1.8 Alfa ba titire vu máa bay alfabe Gerek, a Omega laa le, ba ɔrɔ bie vu máa bay alfabe. Zadka Ngerewuru ba Alfa báy Omega na, kie mii ka re mbay ká tul feri riw bele, a ba nzob tiika sɔw fe báy nzob ɔrɔ bie fe. ‡ **1:9** 1.9 Tukudu mbii ká i di ba Patmos na, ba sal faa isɔd báy Efɛz. Ba zad ká ngeredomayri ká Rom faa nzobri ká i hii bay bari mbáa na, i vaa pɔɲ ri zuɔ di.

zìriri ɓa tɔnɔ say zuɔ. ¹³ Ká síkɗa huu ndelekeri ku na, nzob mbjw rii vu nzob do di. Ka nduo maagari ká p̄e yul kpuru mgbá fal bal-ε, a daa sal bil ká i daa báy lari ká nduy zìriri zìriri na tekre nzaa law-ε. ¹⁴ Suy tul-e puu tel tel munu ká gari pie, mase munu ká sari, a nun-ε se huu kalu kalu munu ká rim huu. ¹⁵ Bal-eri nduy munu ká nzaw lari ká i daa nduo huu hã mjire tji roo í nzun hã ni nduy, a kusol-e laa le, mgbá munu ká bawda maambiiri ká so gbuu gbuu. ¹⁶ Ka mgbá mbaymawri ɓa tɔnɔ say do nduo hodo be, roo maamii ká nzi-ε uo pelem pelem fi sidi bele do tji saa nzi-ε. Nzaa pol-e nduy mbedera mbedera munu ká sie ká do law tul ká'a ke hed' hed'.

¹⁷ Zadka m̄i ko ni na báyii le, m̄i lie gb̄y bo pol-e munu ɓa hud'. Báyii le, ka daa nduo hodo be bo tul-i a baa mii: «Mu h̄e ya! Bi na, m̄i ɓa Titire Nzob báy Jro Bie Nzob. ¹⁸ Mi ɓa Nzob Káw Báy Kumnun. Pola na m̄i hu, roo le, timbede key na m̄i kaw báy kumnun mbiimbam báy mbiimbam ɓanguo. Mi do báy h̄urusuo ká tul hud', báy nzob huderu ká zad' baw. ¹⁹ Munu zu le, fe ká mù ko key na, mu daa ka do mbede; ɓa fe ká do timbede key ndaw, fe ká'a doko v̄aw ndaw pi. ²⁰ Saw bay ká se tul mbaymawri ká tɔnɔ say ká mù ko ká nduo hodo bi, báy huu

ndele ká tɔnɔ say ká i daa báy lari ká nduy zìriri zìriri na ze do key: mbaymawri ká tɔnɔ say na ɓa led' nzaaped' Ngerewururi ká i do tul nzob mbika lawri ká i mbu tul k̄i bod' bod' zad' tɔnɔ say na, a huu ndeleri ká tɔnɔ say na laa le, ɓa nzob mbika lawri ká i mbu tul k̄i bod' bod' zad' tɔnɔ say.»

2

Bay ká i baa hã nzob mbika lawri ká Efez

¹ Nzobke ku na baa hã m̄i mii: «Mu daa bayri key na ka do mbede mú pieke hã led' nzaaped' Ngerewuru ká kaw tul nzob mbika lawri ká i mbu tul k̄i ká Efez na mú baa hã ni ka baa ha ri mii:

Nzob ká mgbá mbaymawri ɓa tɔnɔ say do nduo hodo be, a se sakra huu ndeleri ká i daa sii say ɓa tɔnɔ say ká i daa báy lari ká nduy zìriri zìriri na baa mii: ² “Fe daa kere ɓaari nzob mbika lawri riw bele na, m̄i ko-ko. Suro-ri ká i daa tud', báy suu law-ri na, m̄i ko ndaw. Baari na, m̄i ko le, i iki law-ri ká tul nzob law mgb̄or̄ori ya; i lie nzobri ká i di suro-ri ɓa nzob ndáy nzaaped' Krisiri, roo le, i ɓa nzobkeri ya, a i ko ri ɓa nzob kúd' bayri. ³ Baari na, i suu law-ri ɓanguo, ze i ko seke fe bay tul-i hoy kara law-ri saa ya.

⁴ Roo le, fe ká m̄i hii bayke ká fi luo-ri ya na ze do key: ɓaari na, i hii

mĩ í kɔ mĩ ba nzoɓ nun-ri munu ká ì daa báy tiika mbika law-ri ya. ⁵ Munu zu le, ì kér se tul dol baari ká pola ká ì hiike mĩ bamba na, í suo kér bay baari, í yji í daa munu ká ì daa pola; ɓo munu ya le, mĩ yji bay tji tul-ri, a mí naa huu ndele baari na ɓa fal*. ⁶ Be nu ku hoy kara, mĩ pisi ri ká tul fe mbjw: ì tunj fe daa nzofri ká í se fal Nikola ngeren munu ká bi†.

⁷ Nzof ká do báy suku láa bay na, ka laa bay ká Tem Ngerewuru ɓaa ha nzof mbika lawri ká í mbu tul kji báy zad ɓod ɓod na! A nzof ká haw yum na, puu káw báy kumnun ɓanguɔ ká do zad káw ndadi ká luo Ngerewuru na, mĩ pɔnj faa ha ni su lereke‡.”»

Bay ká í ɓaa ha nzof mbika lawri ká Isimirne

⁸ Nzofke ku na ɓaa ha mĩ mii: «Mu daa bayri key na ka do mbede mú pieke ha led nzaaped Ngerewuru ká kaw tul nzof mbika lawri ká í mbu tul kji ká Isimirne, mú ɓaa ha ni ka ɓaa ha ri mii:

Titire Nzof báy Jro Bie Nzof, ɓe ká'a hu a yji a kaw báy kumnun na ɓaa mii: ⁹ “Kóko seke fe baari nzof mbika lawri na, mĩ kɔ-kɔ. Kuku baari na, mĩ kɔ-kɔ ndawŒ, roo le, tusueke le, ì ɓa nzof feziŒari ká nun Ngerewuru. Bay kaayari ká Zibri ká í dī sùo-ri ɓa Zib taa tusuekeri ɓaa se tul-ri na, mĩ la-laa. Bari nzofkeri ku na, í ɓa Zib taa tusuekeri ya. Mbu kji bari na, do ɓa zad mbu kji Satan! ¹⁰ Fe seke ká'a tji tul-ri na, ì ha law-ri ka tɔ ká dī ya. Í laa key: ngeretemndaya a daa ha nzof tul ngani baari faa nzof haneri ká sakra baari zuɔ hul sal bay lie law-ri; le, ì doko bil kóko seke fe nam duɔ*. Í sinj law-ri í doke tul bay bi kpuru í huke, le, mĩ haŒa ri káw báy kumnun ɓanguɔ ɓa fe tundo baari.

¹¹ Nzof ká do báy suku láa bay na, ka laa bay ká Tem Ngerewuru ɓaa ha nzof mbika lawri ká í mbu tul kji báy zad ɓod ɓod na! A nzof ká haw yum na, huɗ ndeke dī ba sidike ti

* **2:5** 2.5 Zadka KriŒi naa huu ndele baari ɓa fal na, kie mii nzof mbika lawri ká í mbu tul kji na í nda siri. † **2:6** 2.6 Nzofri ká í se fal Nikola na ped daa bari do báy zadɛ ya, bay ji le, í pɔnj sùo-ri ɓo bil fe daa nun pieri a í puo wururi. ‡ **2:7** 2.7 Í kji Tiika saw fe 2.9. Puu káw báy kumnun ká bil mbedeke na, Ngerewuru haa nzofri faa sɔna lereke. Roo le, timbede ká bil mbede ni key na, ka pɔnj faa do hoy ro ha nzofri su. § **2:9** 2.9 Ká bil sewke ku na, nzof haneri daa hje í ker mii, zadka nzof mbika lawri ruo Mbay Sezar ɓa Ngerewuru ya na báyji le, í faa fe hie ɓari ndaw, feri ká hul ɓari hoy kara ndaw, a í pɔnj ri ɓa nzof kükuri.

* **2:10** 2.10 Zadka í ɓaa bay se tul «nam duɔ» ká bil mbede key na, kie saw sie ká Ngerewuru kji mbi nzi-ɛ a daa ɓo, ɓo ti kál bol nzi-ɛ ya.

ɖika riŋ-ε mbăa mgbaŋ.”»

Bay ká i baa ha nzoɓ mbika lawri ká Pergam

¹² Nzoɓke ku na baa ha mĩ mii: «Mu ɖaa bayri key na ka ɖo mbede mú piéke ha leɖ nzaaped Ngerewuru ká kaw tul nzoɓ mbika lawri ká i mbu tul kɪ ká Pergam mú baa ha ni ka baa ha ri mii:

Nzoɓ ká ɖo báy maamii ká nzi-ε uo pelem pelem fi siɖi bele na baa mii:

¹³ “Zaɖ ká baari nzoɓ mbika lawri i ɖaa puo ká ɖi na, mĩ kɔ-kɔ; ba zaɖ ká *Satan kaw tul kariŋgaw mbay ká ɖi. Be nu ku hoy kara, i mbuɔɔ mĩ banɔɔ.

Ze báy sewke ká i mgba Antipas ká ba nzoɓ nasi bay bi taa tusueke, a i i ni ká puo baari ká Satan ɖaa puo ká ɖi na kara, i poŋ mbika law baari ká tul-i ya.

¹⁴ Roo le, fe haneri ɖo fi luo-rĩ ɖi ku ká mĩ hii bayke ya: Nzoɓ haneri ká sakra baari se fal fe fére *Balam. Be na, ka kie Mbay *Balak faa ká bay hanja leɖ Izarayelri ɖaa feyaa i su náy ká i puoke fe ha wururi, a i ɖaa nun pie[†]. ¹⁵ Nzoɓ haneri ká luo-rĩ na, i se fal fe fére nzoɓ taa Nikolari faa mbijw munu na ndaw.

¹⁶ Munu zu le, i suo kér

bay baari! Bo munu ya le, mĩ tji tul-rĩ kod hoy a mí ruu ziŋ nzoɓkeri ku na báy maamii ká tji saa nzaa-i.

¹⁷ Nzoɓ ká ɖo báy suku láa bay na, ka laa bay ká Tem Ngerewuru baa ha nzoɓ mbika lawri ká i mbu tul kɪ báy zaɖ boɖ boɖ na! A nzoɓ ká haw yum na, mĩ hanja ni ngaw ká ɖo zaɖ muni ká i ɖi ba manne a mí ha ni tisaw pie ndaw[‡]. Ká tul tisawke ku na, i ɖaa riŋ fie ɖo ɖi ká nzoɓ mbijw kɔ sawke ya, ba be hu-ε ká'a yaa riŋke na ze ka kɔ.”»

Bay ká i baa ha nzoɓ mbika lawri ká Tiyatir

¹⁸ Nzoɓke ku na baa ha mĩ mii: «Mu ɖaa bayri key na ka ɖo mbede mú piéke ha leɖ nzaaped Ngerewuru ká kaw tul nzoɓ mbika lawri ká i mbu tul kɪ ká Tiyatir mú baa ha ni ka baa ha ri mii:

Vu Ngerewuru, be ká nun-ε se huu kalu kalu munu ká riŋ huu, ká bal-eri nduy munu ká nzaw lari ká i ɖaa nduo huu roɔ i nzun ha ni nduy na baa mii: ¹⁹ “Fe ɖaa baari nzoɓ mbika lawri na mĩ kɔ-kɔ; mĩ kɔ mgbaka ini baari ndaw, ɖoko tul bay bi ndaw, pedri ká i ɖaa ha

[†] **2:14** 2.14 I kji Ruɔ Bari 25.1-2, 31.15-16. [‡] **2:17** 2.17 Manne na ba fe sum ká Ngerewuru ha leɖ Izarayelri su ká bil law kor. (Tji kele 16.14-21.) Zibri na i ker mii, zaɖka Krisi a vika na, ka'a hól nzoɓri faa mbijw munu na ndaw. A tisaw pie na, nzoɓ haneri ker mii, zaɖka i ɖaa bo nduo nzoɓ le, ba faa ze i poŋ ha nzoɓke se zaɖ fe sum suoriya Ngerewuru, mase i ɖaa bo nduo nzoɓ ze báy nam kún sal bay laa le, kie mii, bay naa ká tul nzoɓke ro zu.

mĩ ndaw, roo báy sũu law-ri ndaw pi. Mĩ kò ɛ, ped̄ ɓaari ká ì ɗaa timbede key na, kal taa hay ká ì ɗaa báy titire nam ká ì ɗáake law-ri ɓo tul-i na.

20 Roo ɛ, fe ká mĩ hii bayke ká luo-ri ya na ze ɗo key: Mãy ká ped̄ ɗáa be ɗo munu ɓa Zezabel na, ì iki law-ri ká tul-e᜞ Mãyke ku na, ɗi sùo-ε ɓa nzob̄ yãña bay saa nzaa Ngerewuru a ula nzob̄ ped̄ birì a kuɗo ri zuo fal-ε báy faa fe fére be ha ri ɗaa nun pie, a í sũu náy ká i púoke fe hã wũruri. 21 Mĩ pɔŋ namri hã ni bay haña ni ka yji a suo kér bay be ká tul feyãa ɓeri, roo ɛ, ka hii bay pɔŋ ɗáa nun pie be na ya. 22 Be mini ze, mĩ pɔŋ ni hã ni kò seke fe ká tul ɗokro; a ɓari ká i ɗaa nun pie ziŋ ni na, zadka i yji í suo kér bay ɓari, a í pɔŋ fe ɗáa kãaya ɓari na ya ɛ, mĩ haña ri kò seke fe na ndaw. 23 Vi-eri na, mĩ duku ri mburuk, bay haña nzob̄ mbika lawri ká i mɓu tul kji báy zad̄ ɓod̄ ɓod̄ ɓod̄ riw bele na i kókò mii, ɓi na, mĩ ɓa nzob̄ békle ɓil law nzob̄ri bay kókò kér bay ɓari báy fe ká law-ri hii. Nzob̄ hã hã ká sakra ɓaari na, mĩ púo ni

fe tunduo ɓe maa báy ped̄ ɗáa be.

24 A ɓaari nzob̄ mbika lawri ká Tiyatir ká ì se fal fe fére ndaya mãy key ya, ká í ti riì ɓil ferì ká nzob̄keri ɗi ɓa 'kér bay *Satan ká ɗi ɓamba ká ɗo zad̄ muni' ya na*, mĩ ɓaa ha ri ta-taŋ: Mĩ ti haña ri soba kji ya, 25 roo ɛ, fe ká ì ɗóke na, ì mgba ngo-ngoŋ kpuru maa báy nam ví bi.

26-28 A nzob̄ ká haw yum, a ɗaa fe ká mĩ hii kpuru tji óro ɓie nam na ɛ, mĩ haña ni hũrusuo réke mbay munu ká ɓi kji mĩ yãa ká luo Bãa. Ka'a réke mbay ká tul nzob̄ri ká saw puo ɓari ɓod̄ ɓod̄ báy hũrusuo. Ka'a ɓie nzob̄ ndayari kpukɗu kpukɗu munu ká i ɓieke pay ká i mbuo zuo. Mĩ haña ni rùo tibie na ndaw†. 29 Nzob̄ ká ɗo báy suku láa bay na, ka laa bay ká Tem Ngerewuru ɓaa hã nzob̄ mbika lawri ká i mɓu tul kji báy zad̄ ɓod̄ ɓod̄ na!"»

3

Bay ká i ɓaa hã nzob̄ mbika lawri ká Sardes

1 Nzob̄ke ku na ɓaa hã mĩ mii: «Mu ɗaa bayri key na ka ɗo mbede mú pieke hã led̄ nzaaped̄ Ngerewuru ká

᜞ 2:20 2.20 I kji 1 Mbayri 16.31; 2 Mbayri 9.22. Zezabel na ɓa mãy Mbay Akab̄ ká kuɗo wãra hã ni puo wũruri. * 2:24 2.24 Ká zad̄ ni key na riì fe ká nzob̄ hañeri fere nzob̄ri fe mii, bay háw yum ká tul ngeretemndaya na, ndad̄ bay riì ɓil fe kãaya ká'a ɗaa na ndaw ro! † 2:26-28 2.26-28 Rùo tibie na, kie nzaaroo ká ɗo ɗi ya bay sil. ɗo faa mɓiw munu ndaw, nzob̄ ká ɗo báy rùo tibie na, ze ka ɗo na sikɗa kókò seke fe hoy kara, ka kò mii, seke fekeri na ɗo ɗi ya bay kál.

kaw tul nzoɓ mbika lawri ká i mbuɗ tul kɪ ká Sardes mú baa hã ni ká baa ha ri mii:

Nzoɓ ká do báy Tem Ngerewuru ba tɔno say* báy mbaymawri ká tɔno say na ka baa mii: “Fe d́aa baarɪ nzoɓ mbika lawri riw bele na, mɪ kɔ-kɔ. Mɪ kɔ ɛ, riŋ rɪ mgba rɪi fe ká i zaŋ sùo bay tul-i, roo ɛ, i ba nzoɓ huɗeri. ² I túma i hã hurusuo hã fe ká tɔn ndjɪ ká do sùo-rɪ rɔbay na bay haŋa ni hu biɓ biɓ ya, bay ji ɛ, mɪ kɔ ped d́aa baarɪ na, do maa báy zadɛ munu ká Ngerewuru bi hii na ya. ³ Munu zu ɛ, i kér se tul Bay Ngerewuru ká i laa í yãa bo law-rɪ na. I d́aa vu mbom ka bo dɪ, a í suo kér bay baarɪ ká tul feyãa baarɪ. Zadka i tuma ya ɛ, mɪ tji tul-rɪ mbuɗa munu ká nzoɓ riiba tji ke tul nzoɓ taŋ haŋa rɪ kɔ nam ví bi.

⁴ Roo ɛ, nzoɓ baarɪ haŋeri ká i do Sardes kɪ hɔy kara, simsed bari taŋ kaɗaŋ munu ká gari pie ká em mgba dɪ ya. Bari nzoɓkeri ku na, i séke sed ziŋ mɪ báy gari pie, bay ji ɛ, i ma-maa†. ⁵ Be ze, nzoɓ ká haw yum na, i ndúo ni gari pie munu na ndaw. Mɪ ti bumra riŋ-ɛ ká bil mbede pam ká nulue ya. Mɪ b́aa taŋ kaɗ ká

pol B́aa ndaw, ká pol led nzaaped beri ndaw mii, ka ba taa bi. ⁶ Nzoɓ ká do báy suku láa bay na, ka laa bay ká Tem Ngerewuru baa hã nzoɓ mbika lawri ká i mbuɗ tul kɪ báy zad bod bod na!”»

Bay ká i baa hã nzoɓ mbika lawri ká Filadelfi

⁷ Nzoɓke ku na baa hã mɪ mii: «Mu d́aa bayri key na ka do mbede mú pieke hã led nzaaped Ngerewuru ká kaw tul nzoɓ mbika lawri ká i mbuɗ tul kɪ ká Filadelfi mú baa hã ni ká baa ha ri mii:

Nzoɓ ká Taŋ Kaɗaŋ, be Kriŋ tusuɛke ká lakerere Mbay David do nduo-ɛ‡, ká mgbuɗa ɛ, nzoɓ mbɪw maa bay dár ya; ká dar ɛ, nzoɓ mbɪw maa bay mgbuɗa ya na baa mii: ⁸ “Fe d́aa baarɪ nzoɓ mbika lawri riw bele na, mɪ kɔ-kɔ. Hurusuo ká i doke na, ndjɪ hɔy, mɪ kɔ-kɔ. Be nu ku hɔy kara, i d́aa vu mbom bo tul bay bi, a í may bay ká tul-i ya. Mɪ mgbuɗa faa do hɔy ha rɪ ká nzoɓ mbɪw maa bay dár do dɪ ya. ⁹ A nzoɓri ká i ba zad mbuɗ kɪ *Satan, nzoɓ kúɗ bayri ká i dɪ sùori ba Zib taa tusuɛ, roo ɛ, i ba nzoɓkeri ya na, mɪ d́aa ha ri ví huku pol-rɪ, a mí ha ri kɔ mii, mɪ hii rɪ hii. ¹⁰ Munu ká i kɔro bay

* **3:1** 3.1 I yi i kji FKT 1.4 na í kɔ. † **3:4** 3.4 Gari pie ká nzoɓ nduo na kie mii, simsed nzoɓke taŋ kaɗ kaɗ ndaw, a haw yum ziŋ Kriŋ ndaw, a kaw báy kumnun baŋguo ndaw pi. ‡ **3:7** 3.7 Ká zad ni key na, Nzoɓ ká Taŋ Kaɗaŋ ká lakerere Mbay David do nduo-ɛ na, baa bay se tul Kriŋ, nzoɓ ká Ngerewuru waa bay pie ni ví yãa nzoɓri.

bi báy sɔu law na, bi hoy kara, mi kóro ri ká bil seke fe ká'a tji tul nzobri riw bele ká tusiri key bay líe ri bay kóko. ¹¹ Ndji hoy le, mi vika. Fe ká i d'oke na, i mgba ngo-ngon bay haña bo, nzob mbijw mini kara, ka naa fe tundo baari ya.

¹² A nzob ká haw yum na, mi haña ni do ba nguo sóko *hul kani Ngerewuru bi; ka'a doko di banquo ro bo, ka ti tji kele mbáa. Mi daa rin Ngerewuru bi do suo-ε ndaw, rin ngerewuru Ngerewuru bi ká ba Zuruzalem fie ká'a di saa luo-ε ká nulue ndaw, roo rin-i taa fie na kara ndaw pi. ¹³ Nzob ká do báy suku láa bay na, ka laa bay ká Tem Ngerewuru baa ha nzob mbika lawri ká i mbu tul kji bay zad bod bod na!"»

Bay ká i baa ha nzob mbika lawri ká Lawdise

¹⁴ Nzobke ku na baa ha mi mii: «Mu daa bayri key na ka do mbede mú pieke ha led nzaaped Ngerewuru ká kaw tul nzob mbika lawri ká i mbu tul kji ká Lawdise mú baa ha ni ka baa ha ri mii:

Nzob ká i di ni ba Amem^S, nzob doko tul nasi bay Ngerewuru, a baa bay tusueke, be ká Ngerewuru daa feri riw bele báy faa be na baa mii: ¹⁵ "Fe daa baari nzob

mbika lawri na, mi ko-ko. Mi ko na, i huo ya ndaw, i zan ya ndaw. Uwaa! Haña ri huo den den, mase haña ri zan suo ku na, ndad mba doko sikda dar munu! ¹⁶ Munu ká i zan ya ndaw, i huo ya ndaw na, mi sam ri zuo bisuy. ¹⁷ I baa ká bil law-ri mii, "Buru ba nzob feziari, bay faa ped daa buru na, buru kawke bil ndadi, buru se sie fe mbijw ya!" Roo le, ká nun Ngerewuru na, i ba sie bamba i maa ya kakalke ndaw, i ba nzob kukuri i se tigbaa ri hoy nduodi nduodi ndaw, roo nun-ri fumra gbiibli ndaw ze i ko ya ku!

¹⁸ Be ze, mi bo ri bay haña ri vi luo-i i hie lari ká i daa nduo huu ha mjire tji a nduy ziriiri ziriiri na, bay haña ri vi ba nzob feziari ká nun Ngerewuru. I vi hie gari pie i nduo i pudke zad sahoi baari ká do hoy nduodi ku na. I vi hie sawpuu i daa bo nun-ri, bay haña bo i kóke zad *tan kad kad*. ¹⁹ Bi na, nzobri riw bele ká mi hii ri na, mi yiw ri, a mi ndada ri bo faa. Munu zu le, i nduo kiyaw kiyaw i suo ker bay baari ká tul feyaa baari. ²⁰ I ko, bi na, mi do faa hul mi di fe. A nzob ká laa kusol-i a mgbuda faa

§ 3:14 3.14 Nzob ká i di ni ba «Amem» na ba Zezu. * **3:18** 3.18 Ngerewuru ká Lawdise na rin-ε mgba bamba bay tul feziari be ndaw, gari lari ndaw, roo sawpuu bóko nun ndaw pi. Roo le, fekeri na ba fe ká kele kji hoy. Ngerewuru na ko fe ká do bil law nzob.

ha mĩ le, mĩ rii mí se luo-ε, mĩ su fe ziη ni, a be kara a suna fe ziη mĩ ndaw.

²¹ Nzoβ ká haw yum na, mĩ pón faa ha ni kaw lakun-i ká tul karingaw mbay bi, munu ká bi kara mĩ haw yum a mí kaw lakun Baa ká tul karingaw mbay be na. ²² Nzoβ ká do báy suku láa bay na, ka laa bay ká Tem Ngerewuru baa ha nzoβ mbika lawri ká i mbu tul k̄i báy zad bod bod na!"»

4

Rúo Ngerewuru ká nulue

¹ Falε ku na báyi le, mĩ k̄o-kóm mí k̄o faa hul ká nulue mgbuda do hoy. Leε, mĩ laa kusol ká baa bay ha mĩ pola mgba belej munu ba tiw ká nzoβ ul k̄oηr̄oη na baa ha mĩ mii: «Mu hil mú vi key, le, mĩ k̄ie mù fe ká'a vika fal-ε vuku.»

² Ká zadε ku hoy le, Tem Ngerewuru mgba m̄i; le, ká nulue na, karingaw mbay mb̄iw bo d̄i. Ká tul karingaw mbayke ku na nzoβ kaw d̄i.

³ Nzoβke ku na, nduy vedera vedera munu ba tisaw kere ká hie ba huu ká riη-ε ba *zaspε* báy *sarduwan*. Birimisi kiri karingawke na gbuk a nduy ver ver munu ba tisaw kere ká mbi ba huu ká riη-ε ba *emerode*.

⁴ Karingaw mbayri ba s̄iη sid̄i p̄are niη kiri karingawke na ku. Leε, *ηgere tul pedri ba s̄iη sid̄i p̄are niη kaw tul

karingawkeri na. I nduo gari pie, a taguba mbay ká i daa báy lari ká nduy z̄iriri z̄iriri na guba tul-ri mb̄iw mb̄iw riw bele.

⁵ Ká tul karingaw mbayke ku na, haa mbamri t̄i saa d̄i gberere gberere, kusolri mgba belej belej ká d̄i ndaw, mbam ká ȳiw kp̄ay kp̄ay kara t̄i saa d̄i ndaw pi. Ká pol karingaw mbayke na, huu mb̄onri ba t̄oηo say se ká d̄i; ba Tem Ngerewuru ká t̄oηo say*. ⁶ Ká pol karingaw mbayke ku na, fe rii maambii ká nduy a taη karara a do mgbelen do d̄i ndaw. Ká zad bóko karingaw mbay ká sikda na, fe doko báy kumnunri ba niη kiri d̄i, pol-e mb̄iw, fal-ε mb̄iw, r̄oη fi hodo báy fi gel na do d̄i mb̄iw mb̄iw. Fekeri ku na, nunri f̄oηo s̄uo-ri, fi pol-a ndaw, fi fal ndaw. ⁷ Fe doko báy kumnun taa titireke ku na, r̄ii mbaki. Ndeke d̄i sid̄ike na r̄ii vu b̄aa nday, fe ndeke d̄i sayke na daa nun r̄ii nun nzoβ, a fe ndeke d̄i niηke laa le, r̄ii tirim ká do zóko tay. ⁸ Fe doko báy kumnunkeri ká mb̄iw mb̄iw niη bele na, i do báy tay ba yie yie ká nunri f̄oηo tay b̄ari kpurukud bele, fi pol ndaw, fi fal ndaw pi. Sun báy bisie ban̄guo na, i baa mii:

«Ŋgerembay, Ngerewuru
Nzoβ Hurusuo Luye,

Nzoβ Táj Kad̄aη, Kad̄aη,
Kad̄aη,

* 4:5 4.5 ŋ̄i i k̄i FKT 1.4 na i k̄o.

Nzob ká do pola doḏ ndaw
 roo tusiri do báy,
 ká do timbede key, ká'a
 vika.»

⁹ Baṅguo na, zadka fe
 doko báy kumnunri ká niṅ
 daa riṅ dika í daa mbay roo
 í daa taambol ha be ká kaw
 tul karingaw mbay, Nzob
 Káw Báy Kumnun mbiim-
 bam báy mbiimbam baṅguo
 na báyii le, ¹⁰ ngere tul
 pedri ká siṅ sidí paṛe niṅ
 na, i ví huku pol be ká
 kaw tul karingaw mbay na,
 í ruo Nzob Káw Báy Kum-
 nun mbiimbam báy mbiim-
 bam baṅguo a í nan taguba
 mbay bari, í vaa daa zuo pol
 karingaw mbayke na í baa
 mii:

¹¹ «Ŋgerembay, Ngerewuru
 buru:
 Riṅ dika ndaw, daa mbay
 ndaw, hurusuo ndaw
 na
 ba taa bo, bay ji le, mù
 ma-maa.
 Ba bo kị ze mù daa feri riw
 bele;
 báy law hiiya bo ze mù
 hii bay haṅa feri do,
 ze mú daa fekeri.»

5

Rúo Vu baḏu Ngerewuru

¹ Falé ku le, mǐ kó mbede
 ká i ka-káa do nduo hoḏo
 nzob ká kaw tul karingaw
 mbay na. Mbedeke ku na, i
 vbie bay do bil-e ndaw, do
 fal-ε ndaw, í rji nzi-ε zad
 tonḵ say. ² LEE, mǐ kó led

nzaaped Ngerewuru mbijw
 munu ká ba nzob hurusuo
 ká do báa bay beleṅ báy
 bawda kusol-e a vbi bay
 mii: «Nzob ve ze maa nzúo
 zad rjike ká tonḵ say na, a
 mgbuḏa nzi-ε a kji bay ká do
 bil-e le*?» ³ Roo le, nzob ká
 maa mgbuḏa bay kjiṅa bay
 ká do bil-e na mbijw tiya, ká
 nulue ya ndaw, tusiri key ya
 ndaw, ká zad baw ya ndaw
 pi. ⁴ A le, mǐ re-rew báy mbii
 nun-i mgbobo mgbobo, bay
 ji le, nzob mbijw maa bay
 mgbuḏa bay kókó fe ká do
 bil-e ya. ⁵ Báyii le, ngere
 tul ped mbijw baa ha mǐ
 mii: «Mu re-rew ya. Mu kó!
 Mbaki key ká ba saw kaṅi
 Zuda, vu bulu Mbay *David
 na, haw yum a maa nzúo
 nzaa mbede ká i rji zad tonḵ
 say na.»

⁶ LEE, mǐ kó vu baḏu mbijw
 do siya ká lakun karingaw
 mbay na, le, fe doko báy
 kumnunri ká niṅ báy *ngere
 tul pedri na, i kiri ni gbuk.
 Ka rji Vu Baḏu ká i i ni
 ba *fe poy, a do báy tiw
 ba tonḵ say, nun ba tonḵ
 say ká ba Tem Ngerewuru
 ká tonḵ say ká'a pie ri báy
 zadri riw bele ká tusiri key.
⁷ Vu Baḏuke ku na, vaa yaa
 mbede ká do nduo hoḏo be
 ká kaw tul karingaw mbay
 na. ⁸ Zadka'a yaa mbedeke
 na báyii le, fe doko báy
 kumnunri ká niṅ báy ngere
 tul pedri ká siṅ sidí paṛe

* 5:2 5.2 Ká bil sewke ku na, mbede káake ká ngeredomayri daa na, i rji nzi-ε
 báy dikay a í iki dikay na báy fe ká i daa nduo vu nduo-ri, bay haṅa nzobri kóke
 nzob daa mbedeke. Ba nzob ká do báy faa huo-ε hoy ze maa bay mgbuḏa.

niŋ na, i huku siri ká pol Vu Bađu. Bari mbjw mbjw bele na, i do báy nzaŋa báy tuŋguo ká i daa báy lari ká nduy ziriri ziriri, ká feri ká i uu ká bare fu bŷy bŷy mbáa dī. Fe úukeri na, ba nzaa bay kereri ká nzoɓ taa Ngerewuru i daa. ⁹ Rɔbay, i dī sim fie mii:

«Bo Vu Bađu na, mù ma-maa.

Mù maa bay mbika mbede ká i kaa na,
a mú nzuo zad rjikeri,
bay ji le, ɓo na, i í mù ha sim ɓo uo,
a le, báy faa sim ɓo na,
mù puoke mbɔl ká tul nzoɓri
ká saw kani bari ɓod ɓod bele,
nzaa bay bari ɓod ɓod bele ndaw,
saw bari ɓod ɓod bele ndaw,
rɔɔ saw puo bari ɓod ɓod bele ndaw na,
ha ri vi ba taa Ngerewuru.

¹⁰ Mù daa ha ri vi ba nzoɓ fe poyri ká puoruo ɓo bay daa ped ha Ngerewuru naari, a í re mbay ká tusiri key.»

¹¹ Báyii le, mǐ kɔ-kóm, a mí laa kusol ruɔ led nzaaped Ngerewuru ngji bamba wuruk wuruk mba kjiŋa. I kiri karingaw mbay báy fe ɗoko báy kumnunri ká niŋ, rɔɔ báy ngerɛ tul pedri na, ¹² a i dī sim mgba mgba ba siya mii:

«Vu Bađu ká i i ni na,
ngɔŋɔ ndaw, feziŋa ndaw,
nun nzem ndaw, hurusuo ndaw,

daa mbay ndaw, riŋ ɗika ndaw, rɔɔ písi ndaw na

ba taa ɓe, bay ji le, ka ma-maa!»

¹³ Rɔbay, mǐ laa kusol feri riw bele ká Ngerewuru daa, ká nulue ndaw, tusiri key ndaw, zad baw ndaw, ká ɓil bawda maambii ndaw, rɔɔ báy feri riw bele ká'a daa na, i dī sim mii:

«Ngerewuru, nzoɓ ká kaw tul karingaw mbay báy Vu Bađu na,
pisi ndaw, daa mbay ndaw,
riŋ ɗika ndaw, rɔɔ hurusuo ndaw na,
ba taa bari mbiimbam báy mbiimbam baŋguo!»

¹⁴ Leɛ, fe ɗoko báy kumnunri ká niŋ na, i yiŋra báy bay mii: «Amem! Ndad bay haŋa ni ka ɗo munu na ki!» A le, ngerɛ tul pedri na i huku siri í ruo ri.

6

Nzúo zad rji mbede

¹ Fale ku le, mǐ kɔ Vu Bađu nzuo titire zad rjike ká tonɔ say na, le, mǐ laa kusol fe ɗoko báy kumnun mbjw ká sakrake hawri na ɓaa bay munu ká mbam ká yiw kpáy kpáy mii: «Mu vi!» ² Báyii le, mǐ kɔ-kóm mí kɔ piri pie mbjw! Nzoɓ ká kaw tul-e na mgba ngan guo ɗo nduo-ɛ, a í ha ni taguba mbay. Ka se báy hurusuo háw yum bay vaa háw yum na rɔbay.

3 Fale ku le, Vu Bađu na nzuo zad rjike ndeke di sidike na, le, mi laa kusol fe doko bay kumnun ndeke di sidike ka baa mii: «Mu vi!»
 4 Bayji le, piri ki tji, le, su-e ba sie ngaw ngaw ba huu. Nzob ka kaw tul-e na, i ha ni hurusuo bay haɲa ni naake dekeke ka do sakra nzobri ka tusiri key bay haɲa ri i ki, a i ha nzobke ku na bawda maamii.

5 Fale ku le, Vu Bađu na nzuo zad rjike ndeke di sayke na, le, mi laa kusol fe doko bay kumnun ndeke di sayke ka baa mii: «Mu vi!» Bayji le, mi ko-kom mi ko piri pire mbjw! Nzob ka kaw tul-e na, mba fe lie sum do nduo-e. 6 Lele, mi laa gire fe mba munu ka kusol nzob uru saa sikda fe doko bay kumnunri ka niɲ na mii: «Sum kere na, vu tunguo fe hie mbjw bay tul lari ped nam mbjw, a kiri sum ka do ka kukuri hie na laa le, vu tunguo fe hie say bay tul lari ped nam mbjw na ndaw, roo le, num bay him na, mu suo larike ya*.»

7 Fale ku le, Vu Bađu na nzuo zad rjike ndeke di niɲke na, le, mi laa kusol fe doko bay kumnun ndeke di niɲke ka baa mii: «Mu vi!» 8 Bayji le, mi ko-kom mi ko piri pire ka su-e fere do hoyla! Nzob ka kaw tul-e na, riɲ-e ba Hud; le, nzob ka i di

ni ba Zad Baw na se fal-e. I ha ri hurusuo ika nzobri ka tusiri key. Tusiri ka i te bil-e zad niɲ na, i i nzobri ka zad mbjwke bay faa maamii ndaw, kon buo ndaw, hud duku mburuk ndaw, roo bay faa fe mgbamri ka tusiri ndaw pi.

9 Fale ku le, Vu Bađu na nzuo zad rjike ndeke di ndebeke na, le, mi ko-kom ba saw *tutakra fe poy a mi ko para nun suo nzobri ka i i ri bay tul Bay Ngerewuru ka i ka-kaake bay nasi bay ka i baa bay zad na. 10 I guu fe ba siya mii: «Ngerembay, bo ka mu ba Nzob Tan Kadaj mu ba Ngerewuru tusuke na, wa, mu gijan bay sie ha ndaw roo bay kuj sal bay zuo tul nzob tukeleri key, a mu daa seke zin ri bay tul buru ka i i buru na le?» 11 Lele, i ha ri maagari pie ka pie yul mbjw mbjw bay zad bari bele†, a i baa ha ri bay haɲa ri gijan ndji i mba taram saw sie hane kpuru ha suy baw ped bari bay yu bari ka i ika ri munu ka bari na, ka maa ndaw ro!

12 Fale ku le, mi ko Vu Bađu na nzuo zad rjike ndeke di yieke na, le, tusiri lan yik yik ndaw, sie fere a sii zururu munu ba gari may sie ndaw, few bay kukruke laa le, fere a si dororo munu ba sim ndaw. 13 Mbaymawri gay saa tumbam zuo siri rib

* 6:6 6.6 Ka zad ni key na, baa bay se tul kon ka'a lie bo zad ha lari fe payri ngon bamba. Sum kere ka zad ni key na, ba sum ka i di ba ble, a kiri sum ka kukuri hie na laa le, i di ba orge. † 6:11 6.11 I yi i ki FKT 3.4 na i ko.

riɓ munu ba lere puu ká ši
ya báy, ká bawda zuu kuu le,
gay saa puuke. ¹⁴ Tumbam
kaa ndũy zuo tul kɪ ndoko
munu ká i káake mbeɗe.
Kuori báy tukuɗu mbiiri riw
bele na, i soro ká zad ɗol
ɓari ba pola pola. ¹⁵ Mbayri
ká tusiri key ndaw, ngereri
ndaw, ngerenzob yumri
ndaw, nzob feziɗari ndaw,
nzob hɗurusuori ndaw, báy
nzob hawri riw bele, koyri
báy nzob hoykeri ndaw na,
i ɗúu bay vaa muu sùo-ri
ká bil puy kuo báy sakra
tisawri ká tul kuori. ¹⁶ I
baa ha kuori báy tisawri
mii: «I gay zúo tul buru i
puɗ buru bay haɗa nun be
ká kaw tul karingaw mbay
na, ka ko buru ya ndaw, a
buru ɗo ɗi ɗi báy here Vu
Badu na ndaw, ¹⁷ bay ji le,
bawda nam here ɓari na vi
ro, a waa a ve ze a máa bay
ɓar giw ká pol hereke na le
woo?»

7

*Nzobri ká téke surum
Ngerewuru ɗo sùo-ri*

¹ Fale ku báyji le, mɓ ko
leɗ nzaaped Ngerewururi
ba niɗ, i ɗo siya ká tiw zad
ká niɗ ká tusiri; i mgba zuuri
ká niɗ bay haɗa zuu mbɗw
mini kara ka kuu ká tusiri
key ya ndaw, ká tul bawda
maambii ya ndaw, ká tul puu
mbɗw mini kara ya ndaw pi.
² Robay, mɓ ko leɗ nzaaped
Ngerewuru kɪ uru saa fi tiya
ká zad ti sie na, a mgba
fe téke surum Ngerewuru

Nzob Káw Báy Kumnun
ɗo nduo-ε. Ka ɗaa fe
báy bawda kusol-e belen ha
leɗ nzaaped Ngerewururi
ká niɗ ká Ngerewuru ha ri
hɗurusuo pola bay haɗa ri
ɓieke tusiri, roo báy bawda
maambii na mii: ³ «I ɓie fe
mbɗw ká tusiri ya ndaw, ká
bil bawda maambii ya ndaw,
puuri ya ndaw, kpuru ha
buru te surum ɗo nzaa pol
nzob peɗ Ngerewuru naari
na ndaw ro!» ⁴ Báyji le, mɓ
laa suy ruo nzobri ká i te
surum Ngerewuru ɗo nzaa
pol-ri na: i ba isɗɗ sɗɗ duo
zad isɗɗ báy siɗ niɗ paɗe
niɗ (144.000) ká saw kaɗi leɗ
Izarayelri riw bele.

⁵ Nzobri ká saw kaɗi Zuda
ba isɗɗ sɗɗ duo zad duo fale
sidi (12.000). Nzobri ká saw
kaɗi Ruben ba isɗɗ sɗɗ duo
zad duo fale sisi (12.000)
ndaw. Nzobri ká saw kaɗi
Gad ba isɗɗ sɗɗ duo zad
duo fale sisi (12.000) ndaw.
⁶ Nzobri ká saw kaɗi Azer
ba isɗɗ sɗɗ duo zad duo fale
sidi (12.000) ndaw. Nzobri
ká saw kaɗi Neftali ba isɗɗ
sɗɗ duo zad duo fale sisi
(12.000) ndaw. Nzobri ká
saw kaɗi Manase ba isɗɗ
sɗɗ duo zad duo fale sisi
(12.000) ndaw. ⁷ Nzobri
ká saw kaɗi Simeon ba
isɗɗ sɗɗ duo zad duo fale
sidi (12.000) ndaw. Nzobri
ká saw kaɗi Levi ba isɗɗ
sɗɗ duo zad duo fale sisi
(12.000) ndaw. Nzobri ká
saw kaɗi Isakar ba isɗɗ
sɗɗ duo zad duo fale sisi
(12.000) ndaw. ⁸ Nzobri
ká saw kaɗi Zabulon ba

isod sod duo zad duo fale
sidi (12.000) ndaw. Nzobri
ká saw kani Zezeb ba isod
sod duo zad duo fale sidi
(12.000) ndaw. Roo, nzobri
ká saw kani Bezame ba isod
sod duo zad duo fale sidi
(12.000) ndaw pi.

*Ruo nzobri ká i ba taa
Ngerewuru*

⁹ Fale ku le, mi ko-kom na
robay, le, mi ko ruo nzobri
ngji bamba tasiri hɔɔ hɔɔ
ká nzob mbiw mini kara
maa bay kjiɔa ri ya. Ba
nzobri ká saw puo bari bod
bod bele, saw kani bari bod
bod bele ndaw, saw bari bod
bod bele ndaw, roo nzaa bay
bari bod bod bele ndaw pi.
Bari na, i do pol karingaw
mbay ndaw, pol Vu Badu
ndaw; i nduo maagari pie
ká pie yul, a i mba vay
kandaw ká i fed do nduo-ri
gbiri gbiri. ¹⁰ I guu fe mba
mba ba siya beleɔ mii:

«Pam na uru saa luo
Ngerewuru naari
ká kaw tul karingaw
mbay,
uru saa luo Vu Badu
ndaw!»

¹¹ Báyji le, led nzaaped
Ngerewururi riw bele ká i
kiri karingaw mbay ndaw,
*ngere tul pedri ndaw, roo fe
doko báy kumnunri ká niɔ
ndaw na, i huku siri i daa
tul-ri tuɔ ká pol karingaw
mbay a i ruo Ngerewuru
¹² mii:

«Amem! Pisi ndaw, riɔ
dika ndaw, nun nzem
ndaw,

taambol ndaw, daa
mbay ndaw, ngɔɔ
ndaw,
roo hurusuo ndaw na,
ba taa Ngerewuru naari
mbiimbam báy mbi-
imbam banɔɔ!

Amem! Ndad bay haɔa ni ka
do munu na ki!»

¹³ Báyji le, nzob mbiw ká
sakra ngere tul pedri na vbi
mi bay mii: «Nzob niri key
ká i nduo maagari ba pie,
pie yul na, i ba nzob veri,
mase i uru saa zad haɔa le?»
¹⁴ Leɔ, mi yinjra báy bay ha
ni mii: «Mbay bi, ba bo ze
mu ko.» Leɔ, ka baa ha mi
mii: «Ba bari ká i ti saa
bil bawda fe daa nun tuo sie
zu. I waa maagari bari báy
sim Vu Badu na ha ni puu
kpa kpa. ¹⁵ Sawke mini
ze, i do pol karingaw mbay
Ngerewuru i ruo ni sun báy
bisie ká bil hul kani be. A
le, be ká kaw tul karingaw
mbay na, a pud ri. ¹⁶ Kon ti
seke ri mbaa ndaw, kon mbii
ti seke ri mbaa ndaw, sie ti
zaɔ ri mbaa ndaw, zad zaɔa
taa bilu biluke kara ti zaɔ ri
mbaa ndaw, ¹⁷ bay ji le, Vu
Badu ká do sikda karingaw
mbay na, a ba nzob koro
ri, a nda faa pol-ri se zad
luka mbiiri ká ha ri kaw báy
kumnun ká do banɔɔ na.
Leɔ, Ngerewuru a taa mbii
nun-ri riw bele.»

8

*Nzuo zad riike ndeke di
tono sayke*

¹ Fale le, Vu Badu na nzuozad rjike ndeke di tonoz sayke, le, zad do ndin ká nulue maa vu saw sie sin say. ² Lee, mi ko led nzaaped Ngerewuru tonoz say ká i do pol-e; i ha ri tiw ba tonoz say.

³ Bayji le, led nzaaped Ngerewuru ki vi do di ya bay *tutakra uu fe. Ka mgba huo fe uu fe ká i daa bay lari ká nduy ziriri ziriri na do nduo-e. I ha ni vayri ká bare fu buy buy ngji bamba bay ha ja ni ka uu nde ki mbijw hoy bay nzaa bay kere nzob taa Ngerewuru riw bele ká tutakra uu fe ká i daa bay lari ká nduy ziriri ziriri ká do pol karingaw mbay na, bay ha ja Ngerewuru.

⁴ Nzaa bay kere nzob taa Ngerewuru bay zuu huu feri ká i uu na, tji saa huo fe uu fe ká do nduo led nzaaped Ngerewuru na tul tul ká pol Ngerewuru. ⁵ Bayji le, led nzaaped Ngerewuru na mbi huo fe uu fe na, a faa sie huu ká tutakra uu fe na mbaa di a vbu ba tusiri, le, mbam yiw kpay kpay ndaw, a vbu haa gberere gberere ndaw, kusolri mgba belen belen ndaw, roo tusiri lan yik yik ndaw pi.

Tiwri ká tonoz say

⁶ Fale le, led nzaaped Ngerewuru ká tonoz say ká i mgba tiw ba tonoz say do nduo-ri na, i leke suo-ri bay ul fe.

⁷ Bayji le, led nzaaped Ngerewuru titire na ul tiw

be. Lee, sari bay huu ká zukri ki bay sim na, i kuna ri wusuk zuo tusiri. Tusiri ká i te bil-e zad say na, zad mbijwke huu se di, puuri ká i te bil-e zad say na, zad mbijwke huu tay kpokok kpokok ndaw, roo suy pameri riw bele ká do di na kara huu se kpoy kpoy ndaw pi.

⁸ Fale le, led nzaaped Ngerewuru ndeke di sidike na ul tiw be. Lee, i vbu fe rii bawda kuo ká vuo huu bilam ha ni todo bo bawda maambii. Bawda maambii ká i te bil-e zad say na, zad mbijwke fere a ba sim dororo. ⁹ A fe daa Ngerewuru riw bele ká i do bay kumnun ká bil bawda maambii ká i te bil-e zad say na, zad mbijwke hu mburuk, roo bawda hul tumbii bay zad riw bele ká i kud zad say na, zad mbijwke bie kasak kasak.

¹⁰ Fale le, led nzaaped Ngerewuru ndeke di sayke na ul tiw be. Lee, bawda mbaymaw ká hie gbie munu ká huu mbon na todo saa nulue. Nduo mbiiri bay faa luka mbiiri ká i te bil-e ba zad say na, ka todo bo bil-e zad mbijwke, ¹¹ ha mbiike na fere a zon bak bak ha nzobri ngji bamba zin hud bay mbiike ká i nzo na. Rin mbaymawke ku na ba Zozon.

¹² Fale le, led nzaaped Ngerewuru ndeke di ninke na ul tiw be. Lee, sie bay few, roo bay mbaymawri ká i saka ri zad say say na, zad mbijw mbijwkeri na hie mbaa. Bil nam mbijw ká i te

bil-e zad say na, zad mbijwke na, zad taɲa ti di ya, a suɲ ká i te bil-e zad say na kara, do munu na ndaw pi.

¹³ Mi ko-kóm na roɓay, le, mi laa gire tirim ká zo a haari tumbam siya a baa bay ba siya mii: «Seke fe woo! Seke fe woo! Seke fe taa minake roo a bóko tul nzobri ká tusiri key báy nam ká led nzaaped Ngerewuru hawri ká ton say i úlke tiw bari na le!»

9

¹ Fale le, led nzaaped Ngerewuru ndeke di ndebeke na ul tiw be. Leε, mi ko mbaymaw mbijw ká todo saa nulue bo tusiri; le, Ngerewuru ha ni lakerere *luo zad baw ká gbuke tiya. ² Báyi le, mbaymaw na mgbuda faake, le, zuu huu ti ndururu rii zuu huu ndaɲa. Zuu huuke ku na daa ha sie báy zuu na fere a ha zad do nduɲ. ³ Leε, tazalari ti saa bil zuu huu na, a i yaa zad kpol kpol ká tusiri key. Ngerewuru ha ri hurusuo rii hurusuo ká ndáyri doke; a le, ⁴ ka baa ha ri bay haɲa ri daa fe seke ka zin suy ya ndaw, puu ya ndaw, vay fe ká luu ya ndaw, roo le, i daa seke zin nzobri ká i te surum Ngerewuru do nzaa pol-ri ya ki hoy. ⁵ Tazalari na, Ngerewuru ha ri faa bay haɲa ri i nzobri na ku ya. Roo le, i fara ri ko sie ki hoy mbolon mbolon

few ndebe*. Dárake ku na, sekeke rii seke ndáy ká so nzob. ⁶ Ká bil fewri ká ndebe ku na, nzobri nzaara hud, roo le, i ti zin ni ya; i hii hud, roo le, hud a duu di di zin ri.

⁷ Tazalakeri ku na, i rii piriri ká i do di ya bay daa ruy. Ká tul-ri na, fe rii taguba mbay ká i daa báy lari ká nduy ziriri ziriri guba di; a nun-ri laa le, rii nun nzob. ⁸ Suy tul-ri rii suy tul máyri, a sere-ri laa le, rii sere mbaki. ⁹ Ká nzaa law-ri na, fe rii gari lari ká ngon kokyo do di. Gire tay bari mgbá rii gire ruo puupusuri ká piriri kuo gbokro gbokro báy takra ba zad ruy. ¹⁰ Nzaa saw-ri do báy nzaw munu ká taa ndáy. Báy faa saw-ri na, i do báy hurusuo daake seke zin nzobri ká bil fewri ká ndebe na ku. ¹¹ I do báy mbay tul-ri mbijw, be ká'a ba led nzaaped Ngerewuru pola a daa ped ha ni, le, timbede na ka ba nzob tul ngani be a ba mbay luu zad baw ká gbuke tiya. Rin-ε báy nzaa eboro le, ba Abadon, a báy nzaa gerek laa le, ba Apoliyon. Maa saw rinke le, ba Nzob Bie Zad.

¹² Titire seke fe na kal ro, le, seke fe hayri ká ton sidi na a vika fal-ε vuku roɓay.

¹³ Fale le, led nzaaped Ngerewuru ndeke di yieke na, ul tiw be. Leε, mi laa kusol mgbá ká tiw zadri ká *tutakra uu fe ká i

* 9:5 9.5 Few ndebe na ba nam káw báy kumnun tazalari.

daa báy lari ká nduy zíriri zíriri ká bo pol Ngerewuru. ¹⁴ Kusol ká mgba na, baa bay ha led nzaaped Ngerewuru ndeke di yieke ká mgba tiw do nduo-ε na mii: «Hina led nzaaped Ngerewururi ká niñ ká i siñ ri zuo di ya báy bawda nduo mbii ká i di ba Efarat.» ¹⁵ Lεε, led nzaaped Ngerewururi ká niñ ká Ngerewuru ha ri do di ya i giyañ saw sieke ndaw, namke ndaw, fewke ndaw, roo mbiimbamke ndaw na, i hina ri bay haña bo, nzobri ká i te bil-e zad say na, i i zad mbijwke. ¹⁶ Nzob káw tul piri yumri ká mĩ ko ri na, i tuu súyke ha mĩ lalaa; le, i ngji bamba wuruk wuruk mba kiiñ†. ¹⁷ Piriri báy nzob káw tul-riri ká mĩ ko ri ká bil fe ká tina nun ha mĩ na, i do mini key: i do báy gari lari ká ngon kokyoo ba sije ndaw, do ngul ndaw, a ba tawori ndaw pi. Tul piriri na, do munu ba tul mbakiri. Huu báy zuu huu, roo báy tisaw ká vuo huu a fu kpiri kpiri ti saa bil law nzaa-ri wulam wulam. ¹⁸ Báy faa fe nuri ká say ká ti saa bil law nzaa piriri, ká ba bie ká mbi báy zadri na, nzobri ká i te bil-e zad say na, zad mbijwke zinke hud, ¹⁹ bay ji le, hurusuo piriri na do bil law nzaa-ri báy saw-ri. Saw-ri na ri soryi ká i do báy tul bay daake seke zinj nzobri.

²⁰ A bie nzobri ká i hu-hud biekeri ká mbi báy zad ku

ya na, i suo kér bay bari ká tul ped kaaya bari ya. I ruo temndayari, báy feri ká i ko ba wuru bari ká i daa báy kiri lariri bod bod ká nduy ndaw, tisaw ndaw, roo puu ndaw na, ba pola pola. Ba feri ká i ko-kóm ya ndaw, i láa bay ya ndaw, a i sesed ya ndaw pi. ²¹ Nzobkeri ku na, i suo kér bay bari ká tul ika nzob ya ndaw, fe daa mgbi bari ya ndaw, fe daa lroo bari ya ndaw, mase riiba bari ya ndaw pi.

10

Led nzaaped Ngerewuru báy vu mbede kaake

¹ Fale le, mĩ ko led nzaaped Ngerewuru ki mbijw ká ba nzob hurusuo uru saa nulue a do di ba tusiri. Sii mbam pud ni rididi; birimisi kiri tul-e gbuk, nzaa pol-e nduy mbedera mbedera munu ká sie so, a bal-eri kara do munu bawda nguoo ká do hadak a mbi huu wuo ti siya. ² Ka mgba vu mbede kaake ká mgbudá do hoy na do nduo-ε. Ka daa bal-ε hodo to tul bawda maambii, a daa bal-ε gel to tusiri, ³ a daa fe báy bawda kusole belej ri fe daa mbaki. Fale ká'a daa fe na bayji le, mbamri ká tonoo say na, i hii nzi-ε gbaw. ⁴ Zadka i baa bay báy zad bari gbaw na bayji le, mĩ do di ya bay vbie bay bari na do mbede. Roo le, mĩ laa kusol mbijw mgba ká nulue a baa ha mĩ

mii: «Bayri ká mbamri ká tɔnɔ say baa na, mu kóro ba muni; mu vbie do mbede ya.»

⁵ Báyyi le, lef nzaaped Ngerewuru ká mĩ kɔ ni pola ká do siya ká tul bawda maambii báy tusiri na ura nduo hodo be ba siya, ⁶ a haa huf báy riŋ be ká kaw báy kumnun mbiimbam báy mbiimbam banɔ, be ká'a daa tumbam báy ferri riw bele ká do di ndaw, a daa tusiri báy ferri riw bele ká do di ndaw, rɔɔ a daa bawda maambii báy ferri riw bele ká do bil-e ndaw na, ka baa ta-taŋ mii: «Gíyanke ti mbáa! ⁷ Zadka lef nzaaped Ngerewuru ndeke di tɔnɔ sayke a úl tɔw be na báyyi le, fe ká Ngerewuru leke ká do zad muni na, a daa ɔ báy zadɛ munu ká'a baa bayke ha nzob ped beri ká i ba nzob yaaha bayri saa nzi-ε na.»

⁸ Fale le, kusol ká mgba ká nulue ká mĩ laa pola na, baa bay ha mĩ ba kɪ na rɔbay mii: «Mu se mú yaa mbede káake ká nzi-ε mgbuda do hoy ká do nduo lef nzaaped Ngerewuru ká daa bal-ε mbɔw tɔ bawda maambii, a mbɔwke tɔ tusiri na.» ⁹ Báyyi le, mĩ se luo-ε na a mí vbi ni bay haŋa ni ka ha mĩ vu mbedeke na. Leε, ka baa ha mĩ mii: «Yaa

mú sɔ; a zɔŋ bak bak ká bil-a, roo le, ká bil law nzaa-na, a mbel riki riki munu ká num zoro.» ¹⁰ Leε, mĩ yaa vu mbedeke na saa nduo-ε a mí sɔ. Ká bil law nzaa-i na mbel riki riki munu ká num zoro, roo le, zadka mĩ tuu na, yĩ a zɔŋ bak bak ká bil-i. ¹¹ Báyyi le, i baa ha mĩ mii: «Ndad bay haŋa mú baa bay ká tɔi saa nzaa Ngerewuru na ba kɪ; ba bay ká se tul fe ká Ngerewuru leke se tul saw nzobri ngɔi bamba ndaw, saw puo nzobri ngɔi bamba ndaw, nzáa bayri ngɔi bamba ndaw, rɔɔ mbayri kara ngɔi bamba ndaw pi.»

11

Nzob nasi bay Ngerewururi ká tul-ri sidi

¹ Fale le, i ha mĩ ngasikri, ri ri puu ká i lieke fe, le, Ngerewuru baa ha mĩ mii: «Uru mú vaa lie hul kani bi báy *tutakra fe poy, rɔɔ mú kɪi nzobri ká i ruo mĩ ká di*.² Roo le, mu pɔŋ lie mgbaŋ ká kele, bay yi le, mĩ pɔŋ ha nzobri ká i tuu mĩ ya. Bari nzobkeri ku na i tɔd ngerɛpuo ká do bod ba taa bi na duŋa duŋa few siŋ niŋ paŋe sidi†.³ Mĩ haŋa hɔrusuo ha nzob nasi bay biri ká sidi na; i nduo gari síe í ka-káa bay ká tɔi saa nzaa-i ká bil fewkeri ku ká nam ba

* **11:1** 11.1 I kɪi Ezekiyel 40.1-5; Zakari 2.5-7; 4. Ká zad ni key na, ferri ka nzobke lie na, ba ferri ká Ngerewuru pud ri. † **11:2** 11.2 Few 42 ba nam 1260 a ba mbiimbam 3,5 ndaw. Bil namkeri ku na, ri ri fe ká ngeretemndaya re mbay a daa nun nzobri tuo síe bamba. Roo le, ba saw síe ká Ngerewuru kɪ daa bo.

isodf duo zad mbjw bay isodf sodf sidf bay sin yie (1260).»

⁴ Nzob nasi bayri ká sidf na, i ba puu oliviyeri ká sidf bay huu ndeleri ká sidf ká i daa sii say ká do pol-i, bi ká mi ba Ngerembay ká tusiri key na[‡]. ⁵ Zadka nzob nzaa faa bay daa seke zin ri le, huu a tji saa nzaa-ri bay bie nzob tul ngani bariri ku na. Faake mini ndaw ze, nzobkeri ku na i zinke hudf. ⁶ Ká bil fewkeri ku ká i ka-káa bay bi na, nzob nasi bayri ká sidf na, i do bay hurusuo mgbaka mbam ha ni to ya ndaw, i do bay hurusuo fere mbii ha ni vi ba sim ndaw, a i do bay hurusuo ndaka tusiri bay kiri bieri bod bod ká mbi bay zad ha ni tji tul nzobri munu ká law-ri hii.

⁷ Zadka i baa nasi bay bari o na bayji le, fe mgbam ká do yer ká naa *luo zad baw ká gbuke tiya na, a tji a ruu zin ri, a haw yum ká tul-ri, a i ri. ⁸ Hudf bari a zuo zad áake ká bil ngerepuoke, zad ká i ber Ngerembay, ká ba Ngerembay bari ndaw na do tul puu say hudf ká diš. Ngerepuoke ku na, i mgba i lieke Sodom, mase Ezipte. ⁹ Lee, nzobri ká saw bari bod bod bele, saw kani bari bod bod bele ndaw, nzaa bay bari bod bod bele ndaw, roo bay saw puo bari bod bod bele ndaw na, i vi kóko hudf bari nam say

mgba nzaaruo ki ká sie do law tul, a i pon faa ha nzobri bay haña ri voro hudf na ya. ¹⁰ Nzob tukeleri na i doo bay suoriya bay tul hudf nzob nuri ká sidf ku na, i zay suo-ri a i pie bay fe ha ki ba lie ba lew, bay ji le, *nzob yaña bayri saa nzaa Ngerewuru ká sidf key na, i daa ha tul nzob tukeleri fere bay faa káa bay bari.

¹¹ Roo le, fal nam ká say mgba nzaaruo ki ká sie do law tul na bayji le, omi vi saa luu Ngerewuru, a rii suo nzobri ká i i ri na, le, i uru siya. Lee, bari riw bele ká i do zadé i ko ri na hie daa ri zikiki. ¹² Bayji le, nzob yaña bayri saa nzaa Ngerewuru ká sidf na, i laa kusol mgba belen saa nulue a baa ha ri mii: «Hil i vi key!» Ro, i hil ká bil sii mbam na ba nulue, ha nzob tul ngani bari ko ri bay nun-ri. ¹³ Ká zadé ku hoy le, tusiri lan yik yik ha ngerepuo ká i te bil-e zad duo na, zad mbjwke dir wuruk ha nzobri isodf sodf duo zad tonoo say zin hudf bay tusiri ka lan na. Bie nzobri ká i sadf ká i kaw bay kumnun bay na, hie daa ri zikiki a i daa rin dika bo tul Ngerewuru ká kaw nulue.

¹⁴ Seke fe ndeke di sidfike na kal ro; le, seke fe ndeke di sayke ro do di ya vuku.

Tijw ndeke di tonoo sayke

‡ 11:4 11.4 Ká bil mbede Zakari 4.1-14 na, puu oliviyeri ká sidf ká huu ndeleri ká i daa sii say do lakun-e kun-e na, ba nzobri ká Ngerewuru nan ri zuo bodf, a daa num zuo tul-ri bay haña ri daa pedf be. § 11:8 11.8 Ngerepuoke na ba Zuruzalem.

15 Fale le, lef nzaaped Ngerewuru ndeke di tɔno sayke na ul tiw be. Lee, mi laa kusolri mgba godi godi ká nulue mi: «Timbede key na, hurusuo réke mbay ká tul hurusuori riw bele ká tusiri key na do nduo Ngerembay Ngerewuru naari báy *Krisi, nzob ká'a pie ni vi tusiri key bay yaana nzobri na. Ka'a réke mbay mbiimbam báy mbiimbam banɔ.» 16 Báyi le, *ngere tul pedri ká sin sidi pare nin ká kaw tul karingaw mbay bari ká pol Ngerewuru na, i huku siri i daa nzaa pol-ri tun siri i ruo ni mi:

17 «Ngerembay, Ngerewuru Nzob Hurusuo Luye, bo ká mù do pola doɔ ndaw roo tusiri do báy, bo ká mú do timbede key ndaw na:

Taambol ha mù bay tul bawda hurusuo ká mù dáake ped, a timbede key na mù kaw ba mbay.

18 Nzobri ká saw puo bari bod bod ká i tuu mù ya na, law-ri faa ri gbururu gbururu ká tul-a.

Roo le, timbede key na, ba saw sie bo ro bay haɔa here bo ka bo tul-ri.

Timbede key na, ba saw sie bo ro bay haɔa mù kuɔ sal bay bo tul nzob huferi.

Timbede key na, ba saw sie bo ro bay haɔa mù ha fe tun-duo ha nzob ped bori ká i ba nzob yaana bayri saa nzaa-a, báy nzobri riw bele ká i ba taa bo ká i hie mù, ze i ba na ngereri, mase ledri kara ndaw.

Timbede key na, ba saw sie bo ro bay haɔa mù bie bari ká i bie tusiri key na kpukɔu kpukɔu!»

19 Báyi le, *hul kani Ngerewuru ká nulue na mgbuda do hoy ha nzobri ko *sanduku saka kuni ká bo bil-e. Lee, mbamri vbu haa gberere gberere ndaw, kusolri mgba belen belen ndaw, mbamri yiw kpáy kpáy ndaw, tusiri lan yik yik ndaw, roo sariri gay zididi zididi zuo siri ndaw pi.

12

Máy báy nay san

1 Báyi le, fe ká kie fe ká ba hie zikiki ndaf kóko tji saa tumbam. Mi ko máy nzob mbijw ká sie pud ni kpurukɔ munu ba gari. Ka daa bal-ε zuo tul few, roo taguba mbay ká mbaymawri duo fale sidi do di guba tul-e. 2 Ka do bil a do di ya bay mbón lef, le, nduo se ni ha ni guu fe. 3 Báyi le, fe ká kie fe kji tji saa tumbam. Mi ko bawda nay san sji ba huu ká tul-e ba tɔno say, tiw-ε ba duo, le, taguba mbay ba tɔno say bo tul-ri mbijw mbijw bele. 4 Báy saw-ε

na mbaymawri ká i te bil-e zad say na, ka dúoke zad mbjwke, a kuó ri a vbuku ri zuó tusiri mgbarak. Ka do lakun máy ká do mbón na kek bay haña bo ka mbon le, beri tuu vi-e na hak.

⁵ LEE, máy na mbon led wãra nzob, be ká'a réke mbay ká tul nzobri ká saw puo ñari bod bod riw bele báy hurusuo*. A le, led nzaaped Ngerewuru ví mbi led na a séke luo Ngerewuru ká kaw tul karingaw mbay be. ⁶ A báyji le, máa led na duu a se zad ká Ngerewuru leke bay tul-e ká ñil law kor bay haña bo, ka hól ni nam isod sod duó zad mbjw báy isod sod sidí báy sín yie (1.260)*.

⁷ Báyji le, ruy do nulue. Led nzaaped Ngerewuru ká riñ-ε ba Misel báy led nzaaped beri, a nay san báy led nzaaped beri laa, i ruu zin kji. ⁸ Roo le, Misel báy led nzaaped beri na i haw yum, a i pon faa hã nay san báy led nzaaped beri bay haña ri kaw nulue mbãa. ⁹ I vbu bawda nay san na bo kele, be soy piεke lew ká i ñi ni ba ngeretemndaya, mase *Satan, ká ula nzobri riw bele ká tusiri key na; i vbu ni saa nulue bo tusiri gbirik báy led nzaaped beri mbjw hoy.

¹⁰ Fale ku le, mĩ laa kusol mgba ñelenj ká nulue mii:

* **12:5** 12.5 I kji Simri 2.9. Ledke ku na ba Krisi, be ká Ngerewuru pie ni bay yaña nzobri. † **12:6** 12.6 I kji FKT 11.2. Ká ñil saw sieke ku ká i ñaa nun nzobri tuó sie na, Ngerewuru hól nzob beri.

Timbede na, pam Ngerewuru vi ro!

Timbede key na, Ngerewuru kie hurusuo-ε báy réke mbay be!

Timbede key na, Krisi, nzob ká'a pie ni vi bay yaña nzobri na, kie hurusuo-ε:

Nzob Dáa Bay bo tul yu naari, be ká'a do pol Ngerewuru naari bay dáa bay bo tul-ri sun báy ñisie na i vbu ni saa nulue bo kele.

¹¹ Yu naari haw yum ká tul-e báy faa sím Vu Bađu, báy Bay Ngerewuru ká i ñaa nasike ba kele, roó báy sùo-ri ká i pon yaklak hã huđ.

¹² Sawke mini ze, nulue báy ñaari ká i ñaa puo ká ñi na, i zay sùo-rĩ!

Roo le, seke fe ba taa tusiri báy bawda maambii, bay ji le, ngeretemndaya na ñi ba luo-rĩ ku!

Law-ε faa ni gbururu gbururu, bay ji le, ka ko saw sie dáa ped be na tòn ñi mbãa ro.

¹³ Zadka nay san na ko mii, i vbu beri bo tusiri na báyji le, ka tii saw nii máy ká mbon led wãra nzob na. ¹⁴ Roo le, Ngerewuru hã tay bawda tirim ba sidí hã máy na bay haña ni ka zóke kpuru a se zad ká

Ngerewuru leke bay tul-e ká bil law kor, a hol ni mbiimbam say báy few yie a ha ni kaw di di báy nay san na. ¹⁵ Báyji le, nay san na kuku mbii tuo fal máy na munu ká maambii, bay hana bo mbiike na ka ya ni. ¹⁶ Roo le, tusiri so máy na, a aa nzi-e a tuu mbii ká tji saa nzaa nay san na.

¹⁷ Zafka nay san na ko munu báyji le, law-e faa ni ká tul máy na gbururu gbururu, a yi a vaa ruu zinj bie saw máy na, bari ká i daa vu mbom bo tul *bol kusol Ngerewuru a i do tul tusue bay ká Zezu tina ha ri na. ¹⁸ Báyji le, nay san na do siya ká nzaa bawda maambii na kek.

13

Fe mgbamri ká sidi ká i do yer

¹ Fale ku le, mi ko fe mgbam mbijw ká do yer tji saa bawda maambii. Ka do báy tjiw ba duo, tul ba tono say. Taguba mbay guba tul tjiwkeri ku na mbijw mbijw riw bele. Ká nzaa pol-ri mbijw mbijw bele na, i vbie rin tjiiri Ngerewuru ze do di*. ² Fe mgbamke ká mi ko ni na rii daadakli, bal-eri rii bal tawara, nzi-e rii nzaa mbaki. Nay san na ha ni ngonjo be, karingaw mbay be, báy bawda hurusuo bay daa fe. ³ Fe mgbamke ku na,

tul-e mbijw ká sakrake hawri na, rii fe ká'a zinj nuo ká i ni do di, roo le, nuoke ku na nze. Nzoɓ tukeleri riw bele na tuku ri ha ri do yer a i duu fal-e. ⁴ I ruo nay san na, bay ji le, ka ha hurusuo ha fe mgbam na. I ruo fe mgbam na ndaw i baa mii: «Nzoɓ ve ndaw roo hurusuo-e rii taa fe mgbamke na le? Nzoɓ ve ndaw roo, a máa ruu zinj ni le?»

⁵ Báyji le, Ngerewuru pon faa ha fe mgbam ká do yer na baa bay siika suo beri, báy bay tjiiri ni, a ha ni hurusuo daa ped few sin nin pare sidi†. ⁶ Ka mgbuda nzi-e a tjiiri Ngerewuru ndaw, tjiiri rin-e ndaw, zad káw be ká nulue ndaw, roo bari riw bele ká i daa puo ká di ndaw pi. ⁷ Ngerewuru pon faa ha ni ruu zinj nzobri ká i do bod ba taa be Ngerewuru na a haw yum ká tul-ri. Ka ha ni hurusuo ká tul saw kaniri riw bele ndaw, saw nzobri riw bele ndaw, nzaa bayri riw bele ndaw, roo báy nzobri ká saw puo bari bod bod riw bele ndaw pi. ⁸ Lee, nzoɓ tukeleri riw bele na, i ruo fe mgbamke na; ba bari huo-ri ká i daa rin-ri do bil mbede pam pola doo ndaw roo tusiri do báy na ze i ruo ni ya. Mbede ke ku na, ba taa Vu Baɗu ká i i ni ba *fe poy.

⁹ Nzoɓ ká do báy suku láa bay le, ka laa bay ká do key!

* **13:1** 13.1 Ká bil sewke na, mbay Romri mbi rin ká ba taa Ngerewuru bo tul-ri a i hii bay hana nzobri ruo ri munu ká ngerewuru bari. Be mini ze i tjirike Ngerewuru. † **13:5** 13.5 I kji FKT 11.2.

¹⁰ Nzoɓ ká Ngerewuru daa ni do bay tul hul sal le, i mgbaka ni naa hul sal na ki. A nzoɓ ká'a daa ni do bay tul maamii le, i ika ni bay maamii na ki. Be ze ba saw sie haɗa nzoɓ taa Ngerewururi i suu law-ri a i do tul mbika law.

¹¹ Fale ku le, mi ko fe mgbam ki ká do yer ká ti na bay buɗ saa siri. Ka do bay tiw ba sidí ri tiw vu baɗu, roo le, bay baá be do munu ba taa nay saɗ na.

¹² Be na, hurusuo titire fe mgbam riw bele do suo-e, a daake ped bay riɗ-e ha nzoɓ tukeleri ruo titire fe mgbam, be ká nuɗ do suo-e roo a nze na. ¹³ Ka daa bawda fe saɗri; ka daa ha huu kara di saa nulue a bo tusiri ká nun nzoɓri riw bele. ¹⁴ Bay faa fe saɗri ká'a daa bay riɗ titire fe mgbamke na, ka ulake nzoɓ tukeleri ká tusiri key. Ka baa ha ri mii: «I mbuo fe ri titire fe mgbam na bay daake mbay bo tul-e, be ká'a hu-huɗ nuɗ maamii, roo a fil na.» ¹⁵ Ka ziɗ hurusuo bay haɗa ɓmi ha fe ká i mbuo ri titire fe mgbam na, bay haɗa bo, fe ká i mbuo na ka baa bay, a i nzoɓri riw bele ká i hii bay ruo ni ya na. ¹⁶ Fe mgbam ká do yer ká ti saa siri na mbi nzi-e ha nzoɓri riw bele, ze i ba na ngereri, mase ledri, nzoɓ feziɗari mase nzoɓ kukuri,

koyri mase nzoɓri ká i kaw bay tul-ri kara, i te surum do nduo hodo bari, mase nzaa pol-ri. ¹⁷ Nzoɓ ká surum key na ti suo-e ya le, ka maa bay hie fe ya ndaw, a maa bay mbika fe a hie ziɗ nzoɓ ya ndaw pi. Surumke ku na ba riɗ fe mgbam ká do yer na, mase kiɗa suy fe ká maa ki bay riɗke‡.

¹⁸ Be ze ba saw sie haɗa nzoɓ taa Ngerewururi i do bay nun nzem. Nzoɓ ká do bay fe kóko le, a máa bay ndáy suy fe ká maa ki bay fe mgbam ká do yer na, bay ji le, suy feke ku na, maa suy nzoɓ. Súyke na ba isod sod yie bay siɗ yie paɗe yie (666).

14

Vu Baɗu bay nzoɓ beri

¹ Fale ku le, mi ko-kóm, le, mi ko Vu Baɗu ká do siya ká tul kuo *Siɗ. Nzoɓri ká i do ziɗ ni na i ba isod sod duo zad isod bay siɗ niɗ paɗe niɗ (144.000) ká i vbie riɗ-e bay riɗ bi-e do nzaa pol-ri. ² Lee, mi laa kusol mgbaa saa nulue ri maambii ká so gbuu gbuu, mase ri mbam ká yiw kpäy. Kusol ká mi laa na, mgbaa ri nzaɗa kolon ká nzoɓ haɗakeri haɗ. ³ Bawda ruo nzoɓkeri ku na, i do siya ká pol karingaw mbay bay fe doko bay kumnunri ká niɗ, roo bay *ngere tul pedri ndaw na, i di sim fie. Simke

‡ **13:17** 13.17 Ká bil sewke ku na, vu maa bay mbjw mbjw ká bil alfabe gerek na, do bay suy fe kiɗa be kiɗa be. Be ze, zadka i daa suy vu maa bay riɗ nzoɓ nde ki le, vi ba suy fe ká maa ki bay riɗ nzoɓke.

ku na, nzob mbjw maa bay fére ya, ba bari huo-ri kị hoy ká i ba isod sod duo zad isod báy sịn nịn p̄are nịn (144.000) ká Ngerewuru puo mbol ká tul-ri báy faa sım Vi-e ká tusiri key na ze, i maa bay fére. ⁴ Ba bari ká i korɔ sùo-ri *taŋ kad kad í zaa máyri ya*, í se fal Vu Bađu na báy zadri riw bele ká'a se dī. I ba nzobri ká Ngerewuru puo mbol ká tul-ri ká sakra nzobri báy faa sım Vi-e ha ri vi ba taa be báy Vu Bađu. Nzobkeri ku na, i do munu ba titire tul fe pay ká i mbi ha Ngerewuru. ⁵ Kúf bay mbjw kara t̄ji saa nzaa-ri ya; i ba nzobri ká bay ti tul-ri ya.

Led nzaaped Ngerewururi ká say

⁶ Fale ku le, m̄i kɔ led nzaaped Ngerewuru kị mbjw zo a haari tumbam siya. Ka do báy Bay Kere ká do banɔo bay ka-káake ha nzobri ká tusiri key, báy saw puo bari bod bod riw bele ndaw, saw kaniri riw bele ndaw, nzaa bayri riw bele ndaw, rɔɔ báy saw nzobri riw bele ndaw pi. ⁷ Ka baa bay mgba belen mii: «Í h̄je Ngerewuru a í daa riŋ dika bo tul-e, bay ji le, nam ká'a kún sal bay zuo tul nzobri na vi ro. Munu zu le, i ruo ni, be ká daa tumbam ndaw, tusiri ndaw, bawda maambii ndaw, rɔɔ báy faa luo mbiiri ndaw pi.»

⁸ Báyji le, led nzaaped Ngerewuru ndeke dī sidike toŋ fal led nzaaped titire na a baa mii: «Í kɔ, ngerepuo *Babilon lie ro! Bawda ngerepuo key ká daa ha nzobri ká saw puo bari bod bod riw bele nzo him be, i pɔŋ sùo-ri yaklak bo bil fe daa lorɔri na, lie kpukfu kpukfu ro!»

⁹ Báyji le, led nzaaped Ngerewuru ndeke dī sayke toŋ fal nzob sidikeri na, a baa bay mgba belen mii: «Nzob ká ruo fe mgbam ká do yer báy fe ká i mbuo rii ni, a ha ri te surum riŋ-ε do nzaa pol-e, mase fal nduo-ε le, ¹⁰ be kị sùo-ε kara a nzokɔ him here Ngerewuru ká'a kuna zuo bil tunɔo here be taŋ zukrike. Nzobke ku na, a kókɔ sie ká bil huu ká tisaw vuo huu ká dī a f̄y kpiri kpiri ká pol led nzaaped Ngerewuru báy pol Vu Bađu. ¹¹ Zuu huu ká ha ri kɔ sie na a t̄ji ndururu mbiimbam báy mbiimbam banɔo. Nzob ká ruo fe mgbam na báy fe ká i mbuo rii ni, báy nzob ha ha ká ha ri te surum riŋ-ε do sùo-ε na, ka ti mgbaka t̄ram ya mban, bil suŋ ya ndaw, bisie ya ndaw pi.»

¹² Be ze ba saw sie haŋa nzob Ngerewururi ká i daa vu mbom bo tul bol kusol-eri, a í do tul bay Zezu na, i suu law-ri.

¹³ Fale ku le, m̄i laa

* 14:4 14.4 Bay key na baa bay se tul nzobri ká i se fal fe daa kaaya nzob tukeleri ya. Bayke haa faa haŋa nzob naa zin may be ya na ya.

kusol ká mgba ká nulue mii: «Mu vbie bayri key ka do mbede: Tii sawke saa vuri key na, nzobri ká i hu ká bil Ngerembay na, suoriya ba taa bari.» LEE, Tem Ngerewuru yinjra bay bayke mii: «Zadε zu, ba tusue ki. I máa bay mgbaka taram sùo-ri ká tul ped bari ká i daa, bay ji le, fe kere bari ka i daa na, Ngerewuru ti yinjra ya, a haɲa ri fe tunduoke bay.»

Fe ká tina nun se tul ɔro nam kún sal bay

14 Fale ku le, mĩ kɔ-kóm na roɓay, le, mĩ kɔ sii mbam pie. Ká tul sii mbamke ku na, nzob rii vu nzob kaw di; taguba mbay ká i daa bay lari ká nduy ziriri ziriri guba tul-e, a mgba ngahol ká nzi-ε uo pelem pelem do nduo-ε. 15 LEE, led nzaaped Ngerewuru ki tji saa *hul kani Ngerewuru ká nulue a daa fe bay bawda kusol-e beɲeɲ a baake bay zinj nzob ká kaw tul sii mbam na mii: «Mu mbi ngahol bo na, a mú tii saw vbieke fe pay na, bay ji le, saw síe vbie fe pay na vi ro; fe pay ká tusiri na ngon ro.» 16 Bayji le, nzob ká kaw tul sii mbam na, mbi ngahol be na a vbieke fe payri ká tusiri na†.

† 14:16 14.16 Ká bil mbede Matiye na, vbie fe pay kie nam kún sal bay Ngerewuru ká'a vi vuku. I ki Mat 13.30,38-42. ‡ 14:18 14.18 Rinj lere puu key na ba rezin. Led Izarayelri vbuku lere puuri zuo goɗo tisaw ká ba zad duo mbii lere puu a i toɗ haɲa mbiike tji. Toɗ lere puu mini key na, nzob haɲeri ker i baa mii, feke kie here Ngerewuru ká'a daa bo tul nzobri ká nam kún sal bay. I ki FKT 19.15; Ezay 63.3; Zuyel 3.13.

17 Bayji le, led nzaaped Ngerewuru ki tji saa hul kani Ngerewuru ká nulue; be kara ka mgba ngahol ká nzi-ε uo pelem pelem na do nduo-ε ndaw. 18 Led nzaaped Ngerewuru ki na roɓay ká do bay hurusuo ká tul huu na tji saa zad *tutakra fe poy, a daa fe bay bawda kusol-e beɲeɲ zinj nzob ká mgba ngahol ká nzi-ε uo pelem pelem na mii: «Mu mbi ngahol bo ká nzi-ε uo pelem pelem na, a mú kúɗke lere puuri ká do zúba zuba ká tusiri, bay ji le, lerekeri na ngon ro‡.» 19 Bayji le, led nzaaped Ngerewuru na mbi ngahol be a kúɗke lere puuri ká do zúba zuba ká tusiri, a vbuku zuo zad duo mbii lere puu ká kie here Ngerewuru. 20 I toɗ lere puuri ká zuo zadε na ká fal ngerepuo; le, sim ká tji saa zad duo mbii lere puu na, hil kpuru se keɲreɲ ká do nzaa piriri. Simke ká uo na yaɲa zad a maa sal faa isoɗ soɗ sayri munu (300).

15

ɔro bie bie ká mbi bay zad ká tonɔ say

1 Fale ku le, mĩ kɔ fe ká kie fe ki ká nulue ká ba hje zikiki a ndaɗ kóko. Led nzaaped Ngerewuru ká tonɔ

say mgbá bíe ká mbi báy zad
 tɔnɔ say do nduo-ri. Ba ɔro
 bie bíe ká mbi báy zad ro
 zu, bay ji le, báy faa bíe ká
 mbi báy zad ku na ze here
 Ngerewuru o ká di. ² Mi ko
 fe rii bawda maambii ká do
 karara ká zukri kị báy huu;
 a mí ko bari ká i haw yum
 ká tul fe mgbam ká do yer,
 báy tul fe ká i mbuo rii ni,
 roo ká tul be na ká suy be
 suo bol rin-ε na. I do siya
 ká tul bawda maambiike, i
 mgbá nzaŋa ká Ngerewuru
 ha ri do nduo-ri gbiri gbiri,
³ a i di sim ká *Moyze, nzo
 ped Ngerewuru di ká pola
 lew, báy sim ká Vu Bađu di
 mii:

«Ngerembay Ngerewuru
 Nzob Hurusuo Luye,
 fe daa bori na ba hie
 zikiki a ndaf kóko!

Mbay tul nzobri ká saw puo
 bari bod bod bele,
 feri ká mù leke bay daa
 na,
 do báy zadε a maa báy
 tusue bay.

⁴ Ngerembay, waa, nzob ve
 ndaw roo ti hie mù ya
 le?

Nzob ve ndaw roo, a san
 daa rin dika bo tul-a
 le woo?

Ba tusue, ba bo huo-o kị hoy
 ze mù tan kadaŋ.

Nzobri ká saw puo bari bod
 bod riw bele na i vika
 luo-o

i huku pol-a bay rúo mù,
 bay ji le, fe daa bori ká
 do báy zadε na
 do zad hie ká nun
 nzobri riw bele.»

⁵ Fale ku le, mi ko *hul
 kani Ngerewuru ká nulue ká
 *zad ká tan kadaŋ bamba
 tasiri do bil-e na mgbuda
 do hoy. ⁶ A le, led nza-
 aped Ngerewururi ká tɔnɔ
 say ká i mgbá bíe ká mbi báy
 zad ká tɔnɔ say do nduo-ri
 na, i tii saa hul kanike. I
 nduo gari ká ndaf bamba
 a nduy a puu kpala kpala;
 i daa sal bil ká i daa báy
 lari ká nduy ziriri ziriri na
 tekre nzaa law-ri. ⁷ Lee,
 fe mbijw ká sakra fe doko
 báy kumnunri ká nin na, ha
 led nzaaped Ngerewururi
 ká tɔnɔ say na, tunquo tɔnɔ
 say ká i daa báy lari ká
 nduy ziriri ziriri. Tunquo
 ku na him here Ngerewuru
 Nzob Káw Báy Kumnun
 mbiimbam báy mbiimbam
 banquo na, mbaa di maa ri
 mbijw mbijw bele. ⁸ Bayji
 le, zuu huu ká kie rin
 dika Ngerewuru ká do, báy
 hurusuo-ε na yaa bil hul
 kanike kpol kpol bele ha
 nzob mbijw mini kara maa
 bay rii di ya kpuru maa
 báy bíe ká mbi báy zad
 ká tɔnɔ say ká led nzaaped
 Ngerewururi ká tɔnɔ say i
 vike na o bele ndaw ro.

16

*Tunquo here Ngerewuru
 ká tɔnɔ say*

¹ Fale ku le, mi laa kusol
 nzob mgbá belen uru saa
 *hul kani Ngerewuru ká nu-
 lue a baa ha led nzaaped
 Ngerewururi ká tɔnɔ say na

mii: «Í se í vǎa kúna him here Ngerewuru ká do bil tunquo ká ba tɔnɔ say na ka zuɔ tusiri.»

² Báyyi ɛ, leɗ nzaaped Ngerewuru titire se a vǎa kuna him here Ngerewuru ká do bil tunquo be na zuɔ tusiri. Lɛɛ, nzobri ká i ha téke surum fe mgbam ká do yer do sùo-ri, a í ruo fe ká i mbuo rii ni na, nuɔ day ká se bamba zuɔ sùo nzobkeri na kpurukud bele.

³ Fale ɛ, leɗ nzaaped Ngerewuru ndeke di sidike se a vǎa kuna him here Ngerewuru ká do bil tunquo be na zuɔ bawda maambii. Lɛɛ, mbiike na fere a ndin munu ba sim nzob hude, a ferri riw bele ká do bil-e báy kumnun na i hu mburuk.

⁴ Fale ɛ, leɗ nzaaped Ngerewuru ndeke di sayke se a vǎa kuna him here Ngerewuru ká do bil tunquo be na zuɔ nduo mbii báy faa luo mbiiri ha ri fere a ba sim.

⁵ Báyyi ɛ, mi laa kusol leɗ nzaaped Ngerewuru ká do báy hurusuo ká tumbiiri na baa ha Ngerewuru mii:

«Bo ká mù taŋ kaɗaŋ,
 bo ká mù do pola dɔɗ
 ndaw roɔ tusiri do
 báy,
 mù do timbede key
 ndaw na,
 kún sal bay bo ká mini
 key na do báy zadɛ.

⁶ Nzob ndayari na, i daa sim
 nzob taa bori
 báy taa nzob yaana
 bayri saa nzaa-a na
 zuɔ siri,

a timbede key ɛ, bo ro
 mù ha ri nzo sim,
 í zin fe ká maa tul-ri báy
 ped daa bari.»

⁷ Lɛɛ, mi laa kusol mgbasaa zad *tutakra fe poy mii:

«Ŋgerembay Ngerewuru
 Nzob Hurusuo Luye,
 ba tusue ki, kún sal bay
 bori na, do báy zadɛ,
 a maa báy tusue bay.»

⁸ Fale ɛ, leɗ nzaaped Ngerewuru ndeke di ninke se a vǎa kuna him here Ngerewuru ká do bil tunquo be na zuɔ tul sie a ha ni faa zoko nzobri pii báy zaŋa be. ⁹ Nzobri ká sie zanke ká hed hed zo ri na, i tiiri riŋ Ngerewuru be ká'a mgbas kiri bie ká mbi báy zad ká mini key do nduo-e. Roo ɛ, i hii súo kér bay bari bay daa riŋ dika bo tul-e ya.

¹⁰ Fale ɛ, leɗ nzaaped Ngerewuru ndeke di ndebeke se a vǎa kuna him here Ngerewuru ká do bil tunquo be na zuɔ tul karingaw mbay fe mgbam na, ha puoruo be do bil suŋ nduŋ. Nzobri su rim-ri mgbokli mgbokli bay koko seke fe bari, ¹¹ a í tiiri Ngerewuru ká nulue bay tul sekeri báy nuori ká do sùo-ri na. Roo ɛ, i hii súo kér bay bari ká tul fe daa kaaya bari na ya.

¹² Fale ɛ, leɗ nzaaped Ngerewuru ndeke di yieke se a vǎa kuna him here Ngerewuru ká do bil tunquo be na zuɔ tul bawda nduo mbii ká riŋ-e ba Efarat ha mbiike u kpãani a poŋ ba

faa hã mbayri ká i kaw fi tiya ká fi tji síe na ha ri víke. ¹³ LEE, mĩ kɔ temndayari tul-ri say ká i rii tanjiwri tji saa bil nzaa nay san ndaw, saa nzaa titire fe mgbam ká do yer ndaw, rɔɔ saa nzaa fe mgbam ndeke di sidike, be ká'a di sùo-ε ba nzoɔ yãnja bay saa nzaa Ngerewuru ndaw na. ¹⁴ Ba temri ká i ba taa ngeretemndaya ká i daa fe sanri. I se luo mbayri ká tusiri key riw bele, bay haɗa bo, i mby kɪ í daa ruy ziɗ Ngerewuru Nzoɔ Hurusuo Luye báy bawda nam be.

¹⁵ Ngerembay baa mii: «Í laa key, mĩ tji tul-ri mbuda munu ká nzoɔ riiba tji ke. Nzoɔ ká kaw báy nzaa bal-ε kekeke a kɔɔ gari beri do lakun-ε, bay haɗa bo ka se tigbi-ε hoy nduɔdi hã sahoɣ ka se ni ya na, suoriya ba taa be.»

¹⁶ Báyii le, temndayari na, i mby mbayri ká zad mbijw ká i di báy nzaa eboro ba *Harmagedon**.

¹⁷ Fale le, led nzaaped Ngerewuru ndeke di tɔno sayke se a vã kuna him here Ngerewuru ká do bil tunguo be na zuo bil zuu, le, kusol Ngerewuru mgba belen saa karingaw mbay ká hul kani be ká nulue mii: «Pedke ɔ ro zu.» ¹⁸ A le, mbamri vbu haa yela yela

ndaw, kusolri mgba belen belen ndaw, mbamri yiw kpãɣ kpãɣ ndaw, rɔɔ tusiri lan yik yik ndaw pi. Ba di le ká Ngerewuru daa tusiri kpuru tji timbede key na, nzoɔ kɔ kɪri tusiri ká lan mini key ba mbijw ya mgban! ¹⁹ Bawda ngerepuo na sáka zad say, a ngerepuori ká saw puori bod bod riw bele ká tusiri key na dir wuruk wuruk. Ro, Ngerewuru ker se tul ngerepuo *Babilon ká riɗ-ε mgba bamba na, a daa hã ni nzo him bawda here be ká mbaa tunguo be gbay gbay na. ²⁰ Tukuɗu mbiiri riw bele na gol maa kɪ gbay gbay, a kuori laa le, nzoɔ kɔ ri mbijw mbãa. ²¹ Bawda sari ká ngoɔke hii maa báy boɔ nan ká i te bil-e zad sidi na gay saa nulue zuo tul nzoɔri ha ri tjiiri Ngerewuru bay tul sari ká ba bie ká mbi báy zad, bay ji le, ba bie ká kal tul zad pavbad.

17

Kún bay ká bo tul bawda máy nun pie

¹ Fale le, led nzaaped Ngerewuru mbijw ká sakra led nzaaped Ngerewururi ká tɔno say ká i mgba tunguo him here Ngerewuru do nduo-ri na baa mii: «Mu vi, le, mĩ

* **16:16** 16.16 Báy nzaa eboro na *Harmagedon* ba kuo ká riɗ-ε ba *Magedon*. Ká han kuo *Magedon* na led Izarayelri daa bawda ruy ká ngoɗ bamba ká di. (Í kɪi Nzoɔ kún sal bayri 5.19; 2 Mbayri 23.29; 2 Soro fe saw bulu bari 35.22.) *Harmagedon* ká bil mbede ni key na, kie zad ká Ngerewuru a háw yum ká tul ngeretemndaya ká di, ba ɔɔ bie ruy kɪ wum.

kíe mù faa ká Ngerewuru a kúnke bay bo tul bawda máy d́áa nun pie, ká ba bawda ngerepuo ká do nzaa mbiiri*. ² Mbayri ka tusiri na i pọ́ọ sùo-ri í d́aa fe d́áa lóro zị́n ni, a nzo b tukeleri ká i nzo him nun pie be na, himke d́aa ri tud.»

³ Báyyi ẹ, Tem Ngerewuru mgba m̀, ẹ, led nzaaped Ngerewuru na mbi m̀ se bil law kọ. ẹẹ, m̀ kọ máy mbjw munu ká d́i kaw tul fe mgbam ká s̀i ngaw ngaw ká do yer ká riń t̀iri Ngerewuru do s̀o-ẹ kpu-rukud bele. Fe mgbamke ku na do báy tul tọ́ọ say, t̀iwri ba duo. ⁴ Máyke na nduo gari lari ká nduy a ndad bamba ká surumkeri ba surum gari nduo mbayri. Ka mbada s̀o-ẹ báy lari ká nduy ziriri ziriri ndaw, báy tisaw ká ndad bamba ká larike ngọ́ọ bamba báy zaw kereri ndaw pi. Ka mgba tunquo ká i d́aa báy lari ká nduy ziriri ziriri do nduo-ẹ ká fe d́ari ká maa kóko ya, báy fe lóro ze mbaa d́i bay tul nun pie be na. ⁵ Ká nzaa pol-e na, i vbie riń ká saw bayke do zad muni mii: «Babilon, ngerepuo ká do báy hurusuo, máa nzo b d́aa nun pieri báy nzo b fe d́ari ká maa kóko ya ká tusiri key.» ⁶ M̀ kọ ẹ, sım nzo b Ngerewururi ká'a nzo

na d́aa ni tud ba him; ba sım nzo b ri ká i i ri bay tul bay Zezu ká i do tul-e.

Zadka m̀ kọ ni na, m̀ ỳi m̀ kaw yer. ⁷ Báyyi ẹ, led nzaaped Ngerewuru na baa hạ m̀ mii: «Mina ndaw rọ́ọ, mù kaw yer munu ẹ? M̀ b́aa saw bay muni máy key na báy fe mgbam ká do yer ká tul-e ba tọ́ọ say, t̀iw-ẹ ba duo, ká so b ni na hạ mù laa. ⁸ Fe mgbam ká mù kọ na, pola ká do báy kumnun, timbede ẹ, ka ti mb́aa, roo ẹ, ka'a t̀i saa *luo zad baw ká gbuke tiya bay seke zad b́ie ká kpukdu kpukdu. A nzo b tukeleri ká riń-ri do bil mbede pam pola ya d́od ndaw rọ́ọ tusiri do báy na, zadka i kọ fe mgbamke na, i káw yer, bay j̀i ẹ, pola na ka do báy kumnun, timbede ẹ, ka ti mb́aa, roo ẹ, ka'a ỳi a t̀i báy.»

⁹ Be ze ba saw sie hańa nzo b taa Ngerewururi i do báy fe kóko í d́aa fe báy nun nzem. Tul ká tọ́ọ say na, ba kuori ká tọ́ọ say ká máy na kaw d́i†; a ba mbayri ká tọ́ọ say ndaw. ¹⁰ Nzo b ndebekeri ká sakra bari mbayri na, i kal ro. Nzo b ndeke d́i yieke re mbay timbede key, a nzo b ndeke d́i tọ́ọ sayke na vi ya rọ́bay. A roo ẹ, zadka'a vi ẹ, ka ti káw bole d́i ya hoy. ¹¹ A fe mgbam ká pola do báy kumnun, a timbede ẹ,

* **17:1** 17.1 Máy d́aa nun pie key na, i d́i ni ba Babilon ngerepuo ndaw, bay j̀i ẹ, fe d́aa be ula nzo b tukeleri a kuo ri do d́i d́i zị́n Krisi. † **17:9** 17.9 Kuori ká tọ́ọ say na, nzo b ri ker í baa mii, baa bay se tul ngerepuo Rom ká ba ngerepuo ká do tul kuori ká tọ́ọ say na.

ka ti mbãa na, ße kị ze ka ßa mbay ndeke dī tɔnɔ sidike. Ka ßa nzoɓ mbjw ká sakra ßari ká tɔnɔ say na ndaw‡, a se ßa zadʒ bíe ká kpukɗu kpukɗu na.

¹² A tɔwri ká duɔ ká mù kɔ na, ßa mbayri ká duɔ ká i re mbay ya báy, roo le, i zinj hɔrusuo réke mbay saw síe mbjw hɔy zinj fe mgbam ká do yer na. ¹³ Bari mbaykeri ku na, law-ri maa kị a í hã ngɔŋɔ báy hɔrusuo ßari ßay dáake pedʒ hã fe mgbam na. ¹⁴ Fe mgbamke báy mbayri ká duɔ na, i rúu zinj Vu Baɗu, roo le, Vu Baɗu na, a háw yum ká tul-ri, ßay jì le, ka ßa Ngerembay ká kal tul ngerembayri, a ßa Mbay luye ká kal tul mbayri riw bele. A ßari ká Ngerewuru dī ri a nan ri zuɔ ßodʒ ká í do tul ßay ße na, i bá nzoɓ háw yum zinj ni.

¹⁵ Lɛɛ, led nzaapedʒ Ngerewuru na ßaa hã mǐ rɔɓay mii: «Nduo mbiiri ká mù kɔ ká máy nun pie daa puo ká dī na, ßa saw nzobri ndaw, ruɔ nzobri ndaw, saw puo nzobri ndaw, rɔɔ nzaa ßay nzobri ndaw pi. ¹⁶ Tɔwri ká duɔ ká mù kɔ, báy fe mgbam na, i túŋ máy daa nun pie na ngeren. I nán ferí ká'a dɔke na kpakla kpakla bele ßay pɔŋ ni do hɔy nduodī. I sɔŋa náy sùo-ɛ, a í tay bie báy huu kpɔlɔk kpɔlɔk, ¹⁷ ßay jì le, Ngerewuru daa kon daa

pedke na do bil law-ri ßay haŋa ri daa fe ká'a leke báy law máa kị mbjw hɔy hã mbayri na i dáake pedʒ báy hɔrusuo-ri hã fe mgbamke na kpuru maa báy ßay ká Ngerewuru ßaa na ka daa pedke ɔ báy zadʒ ndaw rɔ.

¹⁸ «A máy ká mù kɔ na, ßa bawda ngerɛpuo ká do báy hɔrusuo, ká re tul mbayri ká tusiri key.»

18

Babilɔn bie kpukɗu kpukɗu

¹ Fal feke ku na, mǐ kɔ led nzaapedʒ Ngerewuru kị dī saa nulue. Ka do báy bawda hɔrusuo, a tusiri riw bele hie báy zadʒ taŋa ße. ² Ka ßaa ßay báy bawda kusol-e beles mii: «Ka lie ro! Bawda ngerɛpuo ká *Babilɔn na lie ro! Timbedʒ key na do ßa zadʒ ká temndayari daa puo ká dī; a do ßa zadʒ muu sùo wururi ká ndaya báy kire ßodʒ ßodʒ riw bele; kiri nduyri ßodʒ ßodʒ riw bele ká i ßa im ßamba ká nzobri sasan kara muu sùo-ri ká dī, ³ ßay jì le, máy daa nun pie na, daa hã nzobri ká saw puo ßari ßodʒ ßodʒ riw bele nzo him yinke ße na. Mbayri ká tusiri key pɔŋ sùo-ri ɓo bil fe daa lɔɔ zinj ni, a ßari nzoɓ dáɓ fe hieri ká tusiri key na, i vi ßa bawda nzoɓ fezinari ßay tul kon káw bil ndadi ká kal tul zadʒ ká daa nzoɓ puokeri ku na.»

‡ 17:11 17.11 Mbay ndeke dī tɔnɔ sidike key na, ka do sakra mbayri ká tɔnɔ say na, ßay jì le, ka re mbay ba sidī.

⁴ Fale le, mĩ laa kusol kị mgba ká nulue mii: «Baari nzob biri, ì tịi ká bil puo na key, ká ì mgbaka í đaa feyaa nzobkeri na zịn ri a í zịn bíeri ká mbi bá y zad ká'a đoko bay tul-e na, ⁵ bay jị le, feyaa bari na kay tul kị tul kị kpuru mgba nulue hạ Ngerewuru ker se tul fe đaa kayaya puoke na. ⁶ Ndad bay đaa zịn puoke na munu ká'a đaa zịn nzobri. Fe kayari ká'a đaa na, ndad bay puo ni kay kị ba sidi. Ka bil tunquo ká'a zukrike him be bay kuna hạ nzobri na, ndad bay zukri him yinke kal di ba sidi hạ ni. ⁷ Munu ká'a sịi sùo-ε bamba a kaw bil ndadi ká kal tul zad na, munu ndaw ze, ì đaa hạ ni ko seke fe a re sùo-ε, bay jị le, ka baa ká bil law-ε mii: "Mĩ kaw zad ni key ba mbay; mĩ kaw ba máy sịe ya, a rew hud kara ti tịi tuli ya mgban." ⁸ Sawke mini ze, bíeri ká mbi bá y zad ká do bay tul-e na, i vika nam mbijw hoy wuruk zuo tul-e: hud ndaw, rew hud ndaw, kon luye ndaw, roo huu a tay ni kpokok kpokok ndaw, bay jị le, Ngerembay Ngerewuru ká kun sal bay bo tul-e na ba Nzob Hurusuo.»

⁹ Báyjị le, mbayri riw bele ká tusiri ká i đaa fe đaa loro zịn ni, a í do bil ndadi ká kal tul zad zịn ni na, zadka i kóko zuu huu ngerepuoke ká'a tịi na, i réke rew bá y mbii nun-ri mgobo mgobo, a í nda

law-ri zad zad bay tul-e. ¹⁰ I đoko di di ngeren bá y hịe bay tul fe seke ká'a tịi tul ngerepuoke na a í baa mii: «Seke fe woo! Seke fe jị ze mini key le!

Bo bawda ngerepuo Babilon ká do bá y hurusuo na, mù bie kpukdu kpukdu ku waa!

Bil saw sịe mbijw hoy, kún sal bay ká do bay tul-a na, tịi tul-a.»

¹¹ Nzob đab fe hieri ká tusiri na, i réke rew bá y mbii nun-ri mgobo mgobo ndaw, a í re sùo-ri bay tul-e, bay jị le, nzob mbijw mini kara hie fe bari ká i nda zuo na mbaa: ¹² feri ká i đaa bá y lari ká nduy ziriri ziriri ndaw, mase lari ndaw, tisawri ká ndad bamba ká larike mba hie ndaw, zawri ndaw, tul gari ká nduy a ndad bamba ndaw, tul gari lari ká srukeri do bod bod ndaw, puuri ká bá y kịre bod bod riw bele ká bare fu bų bų ndaw, feri ká bá y kịre kịre ká i đaa bá y sere mbali ndaw, puuri ká larike ngon bamba ndaw, lari nduykeri bod bod ndaw, roo bá y hayri ká i đaa bá y tisaw kere ndaw pi. ¹³ Vay feri ká bare fu ndad bamba ká bá y kịre bod bod ndaw, numri ká bare fu bų bų ndaw, feri ká i uu hạ bare fu bų bų ndaw, him ndaw, num ndaw, sụm bá y fe pay ndaw, ndayri bá y baduri ndaw, piriri bá y pupusuri ndaw, roo koyri bá y nzobri ká i mgba ri mgbam ká nzaa ruy kara ndaw pi.

14 Nzoɓ dǎb fe hiekeri na, i báa hã ngerɛpuo na mii: «Bo Babilɔn na, fe kereri riw bele ká kɔnke dǎa mù bay zɪn na, zekre kad ká luo-ɔ. Fezɪnari riw bele báy bil ndadɪ ɓori ká kal tul zad na, zee ká luo-ɔ, a le, mù ti zɪn fekeri na mbǎa wǔm.»

15 Nzoɓ dǎb fe hieri ká i vi ba nzoɓ fezɪnari báy faa fe hie ɓari ká bil ngerɛpuoke ku na, i ɗoko dɪ dɪ ngerɛn báy hɛ bay tul fe sɛke ká'a tɪ tul ngerɛpuoke na. I réke rɛw báy mbii nun-ri mgboɓo mgboɓo a í rɛ sùo-ri 16 mii: «Sɛke fe woo! Sɛke fe jike ze mini key ká bil bawda ngerɛpuo key le! Ngerɛpuoke ká ɗo munu ba máy ká nduo gari ká nduy a ndadɪ ɓamba ká súrukeri ɓa súru gari ndúo mbayri ɗo sùo-ɛ, a mbadɪ sùo-ɛ báy ferri ká i ɗaa báy lari ká nduy zɪriri zɪriri, báy tisawri ká larike nɔnɔ ɓamba mba hie, báy zawri ká ndadɪ ɓamba na, 17-18 saw síe mbɪw hoy maa bay haɲa feziɲa ɓeri riw bele na, ka zékre kad ká dɪ.»

A nzoɓ mgbaka nɔnɔ bawda hul tumbiiri riw bele báy ɓari ká i se varu báy faa maambii na ndaw, rɔɔ báy nzoɓ dǎa pedri ká bil bawda hul tumbiiri báy ɓari riw bele ká i hol sùo-ri báy faa háari tul mbii na, zadka i ko zuu huu ká se ngerɛpuoke na, i ɗoko dɪ dɪ í guu fe mii: «Ngerɛpuo hãa kɪ rɔɔ maa bawda ngerɛpuo na key le woo!» 19 Ze í faa sum

siri í ɗaa zuo tul-ri í réke rɛw báy mbii nun-ri mgboɓo mgboɓo, í rɛ sùo-ri í guuke fe mii:

«Sɛke fe woo!

Sɛke fe jike ze ɗo tul bawda ngerɛpuo key le!

Báy faa bawda feziɲa ɓe ká ɓamba tasiri na, nzobri ká i ɗo báy bawda hul tumbiiri ká tul maambii na, i vi ba nzoɓ feziɲa.

Ze saw síe mbɪw hoy maa haɲa fe ɓeri ka zékreke kad riw bele.»

20 Baari nzobri riw bele ká nulue, ì záy sùo-rɪ bay tul bíe ngerɛpuo key na!

Baari nzob Ngerewururi ndaw, nzob ndáy nzaapedri

báy nzob yaɲa bayri saa nzaa Ngerewuru ndaw na,

ì záy sùo-rɪ,

bay jɪ le, Ngerewuru kuɲ sal bay ɓo tul-ɛ

bay tul kaaya ká'a ɗaa zɪn rɪ na.

21 Báyji le, led nzaaped Ngerewuru mbɪw munu ká ɓa nzob hɪrusuo se a vǎa mbi bawda tisaw ká nɔnɔ munu ká nin naɲ fe na a vbu báy hɪrusuo gbukum ɓo bawda maambii a ɓaa mii:

«Faake munu ndaw ze,

Ngerewuru a bíeke bawda Ngerɛpuo Babilɔn na ruk ruk, le, nzob ti kóko mbǎa wǔm.

22 Bo Babilɔn na,

nzob ti láa kusol nzaŋa
kolon ká nzob hanjkeri
han na mbăa;
tiwri báy fe úlri na, nzob
ti láa ká luo-ɔ mbăa
ndaw.

Nzob gosi mbjw mini ká do
dáa pedke na ti mbăa
ndaw;

Nin nan fe kara, nzob ti
láa gire ká luo-ɔ mbăa
ndaw pi.

²³ Huu ndele ti hie ká luo-ɔ
mbăa ndaw;

Suoriya yaŋa ki na kara
nzob ti láa mbăa
ndaw,

bay ji le, nzob dáab fe hie
bori na,

i ba nzob bawda
hurusuo ká tusiri key,

a báy faa fe dáa mgbji
bori na,

mù úlake nzobri ká saw
puo bari bod bod riw
bele ká tusiri key.

²⁴ Ngerewuru daa seke zin
nzobri ká Babilon, bay ji le,
sim *nzob yaŋa bayri saa
nzaa Ngerewuru báy sim
nzob taa beri ndaw, roo báy
sim bari nzobri riw bele ká
i i ri ká tusiri key na, bayke
do tul nzob puoke na.»

19

¹ Fale ku le, mi laa gire fe rii
kusol ruo nzobri ngji bamba
tasiri ká mgba gigigi ká nu-
lue a baa mii:

«Aleloya! Pisi Ngerewuru!
Pam ndaw, rin dika báy
hurusuo ndaw na ba
taa be!

² Kún sal bay beri na, do báy
zadɛ a maa báy tusue
bay,

bay ji le, ka daa bay
bo tul Babilon ká ba
bawda may dáa nun
pie

ká daa ha fe im ya
zadri riw bele ká
tusiri key

báy faa fe dáa nun pie
be.

Ngerewuru daa ni ko seke
fe,

bay ji le, ka i nzob ped
Ngerewururi.»

³ LEE, ruo nzobri baa na
robay mii:

«Aleloya! Pisi Ngerewuru!
Bawda ngerɛpuo ká huu se
di na,

zuu huuke tji ndururu
mbiimbam báy mbi-
imbam banɔ!»

⁴ Báyji le, *ngerɛ tul pedri ká
sin sidí pɛɛ nin báy fe doko
báy kumnunri ká nin na, i
huku siri i ruo Ngerewuru
ká kaw tul karingaw mbay
na i baa mii:

«Amem! Ndad bay haŋa ni
ka do munu na ki!
Aleloya! Pisi Ngerewuru!»

⁵ Fale le, kusol mgba ba
zad ká karingaw mbay bo
di na mii: «Baari nzob
ped Ngerewururi riw bele,
baari ká i hie ni, ngereri
báy ledri ndaw na, i pisi
Ngerewuru naari!» ⁶ LEE,
mi laa gire fe rii kusol ruo
nzobri ngji bamba tasiri ká
mgba gigigi, mgba rii maam-
bii ká so gbuu gbuu ndaw,
mgba rii mbam ká yiw kpɛy
kpɛy ndaw a baa mii:

«Aleloya! Pisi Ngerewuru,
bay ji le, Ngerembay
Ngerewuru naari

Nzob Hurusuo Luye
na

ka re mbay!

7 Naa záyri sùo naari, naa
đori bil suoriya,
a naa đáari riη đika bo
tul-e,
bay ịi ɛ, nam suoriya
yạạη kị Vu Bađu na
vi ro,
a máy mbana be na leke
sùo-ε ro*.

8 Ngerewuru hạ ni nduo gari
ká ndađ bamba
ká nduy a puu kpala
kpala.»

(Garike na ba ped ká báy
zadε ká nzob Ngerewururi
đaa.)

9 ɛɛ, led nzaaped
Ngerewuru na baa hạ mĩ
mii: «Mu vbie mii: Bari
ká Ngerewuru đĩ ri vi zad
suoriya yạạη kị Vu Bađu
na, suoriya ba taa bari.» Ka
baa na rɔbay mii: «Bayri
ku na ba tusue bay ká uru
saa luo Ngerewuru.»¹⁰ Báyji
ɛ, ká zadε ku hɔy mĩ huku
pol-e bay ruo ni, roo ɛ, ka
baa hạ mĩ mii: «Hạy, mu
đaa munu ya! Bi na, mĩ ba
nzob ped munu ká bo ndaw,
munu ká yụ-ori ká i do tul
tusue bay ká Zezu tina ha ri.
Ngerewuru ze mu ruo ni.»

Tusue bay ká Zezu tina ha
ri na, be ze ba saw bay ká
nzob yạạη bayri saa nzaa
Ngerewuru baa ku.

Háw yum Krisi

* **19:7** 19.7 Nam suoriya yạạη kị Vu Bađu báy máy mbana be na, kie zúo kị ká Zezu hii bay haηa ni ka do sakra be báy nzob beri. Nam hane ɛ, ka'a yịi bay tul máy mbana be, ká ba nzob mbika lawri riw bele. † **19:12** 19.12 Zezu na ba nzob ká kaw tul piri pie. Taguđa mbay ká ηgị bamba ká guđa tul-e na, kie mii, be na ka ba mbay saw nzobri riw bele.

¹¹ Fale ku ɛ, mĩ kɔ nulue
mgbuđa do hɔy, ɛ, piri pie
do đĩ. Nzob ká kaw tul-e
na, riη-ε ba Nzob Doko Tul
Bay Ngerewuru, báy Nzob
Tusue; ka kuη sal bay, a
ru-ruy báy zadε. ¹² Nun-
eri se huu kalu kalu munu
ká rịm huu, taguđa mbay
ηgị-ηgị guđa tul-e†. I vbie
riη mbịw do nzaa pol-e ká
nzob mbịw kɔ ya, ba be hu-
ε kị hɔy ze ka kɔ. ¹³ Ka
nduo maagari ká ba sim
do sùo-ε, ɛ, riη-ε ba «Bay
Ngerewuru.» ¹⁴ Nzob yumri
ká nulue ká i nduo gari pie
ká ndađ bamba ká nduy a
puu kpala kpala na, i kaw tul
piri pieri, a í dii fal-ε. ¹⁵ Ká
bil law nzi-ε na, maamii
ká nzi-ε uo pelem pelem tịi
saa đĩ bay háwke yum ká
tul nzobri ká báy saw puo
bari bođ bođ. Ka'a réke
mbay ká tul-ri báy hurusuo,
a tɔđ lere puu ká zad đuo
mbii lere puu ká kie here
Ngerewuru, Nzob Hurusuo
Luye. ¹⁶ Riη ká i vbie do
maagari be báy tul kul-e na
ze do key: «Igerembay ká
kal tul ηgerembayri, Mbay
Luye ká kal tul mbayri riw
bele.»

¹⁷ Fale ku ɛ, mĩ kɔ led nza-
aped Ngerewuru mbịw do
siya ká bil law sikđa sie. Ka
guu fe belen ba siya hạ nduy
réke hud feri riw bele ká i zo
í h̄ari tumbam na mii: «I

vi í mbụ kị bay tul bawda fe sụm Ngerewuru! ¹⁸ I ví re hud mbayri ndaw, ngerɛ tul nzob yumri báy nzob yumri ndaw, hud piriri báy taa nzob káw tul-ri ndaw, rɔɔ báy hud nzobri riw bele, koyri báy nzobri ká i kaw báy tul-ri ndaw, ngereri báy ledri kara ndaw pi.»

¹⁹ Falɛ ku lɛ, mĩ kɔ fe mgbam ká do yer na báy mbayri ká tusiri key, báy nzob yum bari ká i mbụ tul kị bay rúu zinj nzob káw tul piri báy nzob yum beri na. ²⁰ Fe mgbam ká do yer báy nzob ká dī sùo-ɛ ba nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru, be ká'a daa fe sanri ká pol fe mgbam a ɔlake nzobri ká téke surum fe mgbamke do sùo-ri, ká i kod fe ká i mbuo rii ni na, i mgbam ri í fãa ri sidí bele í vbuku ri báy kumnun zuo bil bawda huu ká aa rad rad, báy tisaw ká vuo huu ká dī a se bilam bilam a fũ kpiri kpiri. ²¹ Bie nzob hawri laa lɛ, i hu-hud maamii ká tji saa nzaa nzob káw tul piri na, hã nduy réke hud ferí riw bele na, re hudri na maa ri sib sib.

20

Bay ká se tul mbiimbam isod sod duo zad mbijw

¹ Falɛ ku lɛ, mĩ kɔ led nzaaped Ngerewuru mbijw dī saa nulue. Ka mgbam lak-erere *luo zad baw ká gbuke tiya ndaw, a mgbam bawda sal lari do nduo-ɛ ndaw pi.

²⁻³ Ka se a vãa mgbam bay san, ba soy piɛdke lew ká i dī ni ba ngeretemndaya, mase *Satan na, a sinj ni báy sal lari a vbu ni bo luo zad baw ká gbuke tiya na, a dar faake gbak do tul-e, a rii nzi-ɛ rɛn do dī, hã ni kaw dī mbiimbam isod sod duo zad mbijw bay haña bo, bay san na ka zinj faa ɔla nzobri ká saw puo bari bod bod na mbãa, kpuru maa báy mbiimbam ká isod sod duo zad mbijw na ka kál ndaw rɔ. Falɛ ku lɛ, do nun hina ni hã ni tji kele a daa nam ndii hoy.

⁴ Falɛ lɛ, mĩ kɔ karingaw mbayri ká zuo. Bari ká i kaw tul-e na, Ngerewuru ha ri hurusuo kún sal bay. Robay mĩ kɔ para nun sùo bari ká i vberɛ ri bay tusue bay ká Zezu tina ha ri, báy Bay Ngerewuru ká i ka-káake. Ba bari ká i ruo fe mgbam na ya ndaw, fe ká i mbuo rii ni na ya ndaw, i te surum fe mgbamke do nzaa pol-ri mase fal nduo-ri ya ndaw pi. Bari nzobkeri ku na, i yi í kaw báy kumnun í re mbay zinj *Krisi ká bil mbiimbam ká isod sod duo zad mbijw (1.000). ⁵ Be ze ba titire tji saa luo hud. A nzob hawri ká i hu na, i ti yi í kaw báy kumnun ya kpuru maa báy mbiimbam ká isod sod duo zad mbijw na ka kál ndaw rɔ. ⁶ A bari ká i do bil titire tji saa luo hud key na, suoriya ba taa bari; i ba nzobri ká Ngerewuru

daa ri zuo bod. Hud ndeke di sidike na, do bay hurusuo ka tul-ri ya. Bari na, i ba nzob fe poyri ka i daa ped ha Ngerewuru ndaw, Krisi ndaw, a i re mbay zin ni ka bil mbiimbam ka isod sod duo zad mbijw na.

⁷Zadka mbiimbam ka isod sod duo zad mbijw kal na bayii le, i hina Satan ha ni tii saa hul sal be na, ⁸ le, ka se a ula nzobri ka saw puo bari bod bod ka tijw zad ka nin ka tusiri key; ba nzobri ka i di ri ba Gog bay Magog*. Satan na mbu ri bay daake ruy, i ruo munu ka dikudi ka nzaa mbii. ⁹ I yaa zadri kpol kpol riw bele ka tusiri key, a i kiri zad kaw nzob Ngerewururi ndaw, ngerepuo ka Ngerewuru ko ba nzob nun-e na ndaw pi. Roo le, huu vi saa nulue a tay ri kpolok kpolok. ¹⁰ Lee, ngeretemndaya ka ba nzob ula ri na, i vbu ni bo bil bawda huu ka aa rad rad, bay tisaw ka vuo huu ka di a se bilam bilam a fu kpiri kpiri. Ba zad ka i vbuku fe mgbam ka do yer bay nzob ka di suo-e ba nzob yajana bay saa nzaa Ngerewuru zuo di pola na. I ko seke fe ngii bamba tasiri ka di sun bay bisie mbiimbam bay mbiimbam banquo.

Jro fie kún sal bay

¹¹ Fale ku le, mi ko bawda karingaw mbay ba pie, bay

nzob ka kaw di. Tum-bam bay tusiri na, i duu pol-e ha nzob yii a ko ri mbaa. ¹² Robay, mi ko nzob huderi, ngereri bay ledri ndaw, i do siya biw ka pol karingaw mbay na, le, i mgbuda mbederi ka i vbie fe daa nzobri riw bele do di na do hoy. I mgbuda mbede ki ka ba mbede pam na do hoy ndaw. Nzob huderi mbijw mbijw riw bele na, Ngerewuru kun sal bay zuo tul-ri bay faa ped daa bari maa bay bay ka i vbie do bil mbedekeri ku. ¹³ Bawda maambii yinjra bay hud nzobri ka'a yaa ri na ndaw, hud bay zad baw na, i yinjra bay hud nzobri ka i do di na ndaw pi. Lee, bari mbijw mbijw riw bele na, Ngerewuru kun sal bay zuo tul-ri maa bay ped daa bari. ¹⁴ Bayii le, hud bay zad baw na, i vbuku ri zuo bil bawda huu ka aa rad rad, a se bilam bilam. Bawda huuke ku na, ba hud ndeke di ba sidike. ¹⁵ A nzob ka rin-e ti bil mbede pam na ya le, i vbuka ni bo bil bawda huu ka aa rad rad, a se bilam bilam na ndaw.

21

Zuruzalem fie

¹ Fale ku le, mi ko tum-bam fie bay tusiri fie, bay ii le, titire tumbam bay titire tusiri na zekre kad, a bawda maambii na kara ti mbaa. ² Lee, mi ko ngerepuo ka

* **20:8** 20.8 Gog bay Magog na, ba nzobri ka saw puo bari bod bod ka tusiri key riw bele ka i tun Ngerewuru ngeren. Ezekiel 38.2.

đo đod ƒa taa Ngerewuru ká ƒa Zuruzalem fie đĩ saa nulue ká luo-ε ƒa tusiri. Ka mbađa sùo-ε a ndad máy munu ƒa máy mbana ká leke sùo-ε ƒay yaaja wạra. ³ Ká zadε ku na mĩ laa kusol mgba belej saa tul karingaw mbay ká ƒaa mii: «Timbedε key na, Ngerewuru do sakra nzobri! Ka'a đ́aa puo zinj ri, a ƒari laa ε, i ƒá nzob taa ƒeri. Ngerewuru kị sùo-ε na ka'a sád zinj ri, a ƒa Ngerewuru ƒari. ⁴ Ka'a taa mbii nun-ri pid pid bele; hud' ti tiika mbăa ndaw, rew hud' ti tiika mbăa ndaw, rεke sùo ti tiika mbăa ndaw, kóko seke fe kara ti tiika mbăa ndaw, ƒay jị ε, taw feri ká piεdke na, zekre kad'»

⁵ Báyjị ε, Ngerewuru, ƒe ká kaw tul karingaw mbay na ƒaa mii: «Timbedε key na, mĩ do đ́aa feri riw bele ƒa fie.» Fale ε, ka yị a ƒaa hạ mĩ mii: «Mu vbie ƒay nĩ key na ka do mbedε, ƒay jị ε, ƒay ƒiri na ƒa tusue ƒay, a maa đ́aa law ƒo đĩ.»

⁶ Ka yị a ƒaa hạ mĩ na robay mii: «Pedke o ro. Bi na, mĩ ƒa *Alfa báy Omega ndaw, Nzob Tiika Saw Fe báy Nzob Ɔro Bie Fe mgbađa. Nzob ká kɔn mbii se ni na, mbii káw báy kumnun ká luu na, mĩ haja ni nzo hoy hoy. ⁷ A nzob ká haw yum na, a zinj fe samikeri, ε, mĩ ƒá Ngerewuru ƒe, a ƒe laa ε, a ƒá vu-i. ⁸ A ƒay ká se tul tokori ndaw, nzobri ká i do tul Bay Ngerewuru

mbăa ndaw, nzob fe đ́aa j̄mri ndaw, nzob ika nzobri ndaw, nzob đ́aa nun pieri ndaw, nzob fe đ́aa mgbjiri ndaw, nzob kóđ fe kịri ká i ko ƒa ngerewuru ƒari ndaw, roo nzob kud' ƒayri riw bele ndaw na, zad' ƒari do ƒil bawda huu ká aa rad' rad', ƒáy tisaw ká vuo huu ká đĩ a ε bilam bilam a fụ kpiri kpiri ká ƒa hud' ndeke đĩ ba sidike.»

⁹ Báyjị ε, led' nzaaped' Ngerewuru mbijw ká sakra led' nzaaped' Ngerewururi ká tɔno say ká i mgba tunguo ká ɔro bie ƒieri ká mbi ƒáy zad' ƒa tɔno say mbaa đĩ na ví ƒaa hạ mĩ mii: «Mu vi, ε, mĩ kie mù máy tikđĩ ká ƒa máy mbana Vu Bađu na.» ¹⁰ Lee, Tem Ngerewuru mgba mĩ hạ led' nzaaped' Ngerewuru na sùu mĩ se tul lɔj kuo ká gaɲ ƒamba mbevbijw, a kie mĩ ngerepuo Ngerewuru ká ƒa Zuruzalem na đĩ saa nulue ká luo-ε ƒa tusiri. ¹¹ Ngerepuoke ku na, zad' taja ká kie Ngerewuru ká do na, tịi saa đĩ a nduy mbedera mbedera. Ka do ver ver munu ká tisaw kere ká riɲ-ε ƒa zaspε ká nduy a taɲ karara. ¹² I mbuo kòko dudu hi-hii ndaw, a gaɲ ndaw i k̄riike ngerepuo na. Faakeri ƒa duo fale sidĩ; led' nzaaped' Ngerewururi ƒa duo fale sidĩ ze i koro faakeri na. Ká tul faa hulri na, i vbie riɲ saw kaɲi led' Izarayelri ká duo fale sidĩ do đĩ do đĩ. ¹³ I pɔɲ faa hul

ba say d̄o fi t̄i síe, say d̄o fi riŋ síe, say d̄o fi hodo, say d̄o fi gel. ¹⁴ Kòkò dudu na, i mbuo d̄o tul tisawri ká duɔ fale sid̄i ká i vbie riŋ nzob ndáy nzaaped Vu Badu ká duɔ fale sid̄i na d̄o d̄i mbjw mbjw bele.

¹⁵ Fale le, leɔ nzaaped Ngerewuru ká baa bay ziŋ m̄i na, ka m̄gba ngasikri lie fe ká i d̄aa báy lari ká nduy z̄iriri z̄iriri d̄o nduo-ε bay lieke ngerepuo na ndaw, faa hulkeri ndaw, r̄o kòkò dudu ká kiri d̄i na ndaw. ¹⁶ Ngerepuoke na t̄iwke maa k̄i: pieke báy áake maa ba k̄i. Báyji le, leɔ nzaaped Ngerewuru lie ngerepuo na báy ngasikri lie fe be na, le, pieke na ba *estade* isof sof duɔ zad̄ duɔ fale sid̄i. Pieke ndaw, áake ndaw, r̄o gánke ndaw na, maa ba k̄i*. ¹⁷ Ka lie gaŋa kòkò dudu na ndaw, le, ba tukuru nduo isof báy síŋ niŋ p̄are niŋ, ba nduo fe lie nzobri ze leɔ nzaaped Ngerewuru na lieke†. ¹⁸ Kòkò na i mbuo báy tisaw kere ká larike nḡoŋ bamba ká i d̄i ba *Zaspe*. Ngerepuo na, i mbuo báy lari ká nduy z̄iriri z̄iriri a taŋ kad̄ kad̄ a d̄o kaŋara. ¹⁹ Tigb̄aa kòkò ká kiri ngerepuoke na, i d̄ew báy tisaw kere ká larike

nḡoŋ bamba báy k̄ire bod̄ bod̄. Titire tisaw tigb̄aa hul ká i d̄aa bo na, i d̄aa báy tisaw ká i d̄i ba *zaspe*, tisaw ndeke d̄i sid̄ike na i d̄i ba *safir*; tisaw ndeke d̄i sayke na i d̄i ba *agat*, tisaw ndeke d̄i niŋke na i d̄i ba *emerode*, ²⁰ tisaw ndeke d̄i ndebeke na i d̄i ba *onikse*, tisaw ndeke d̄i yieke na i d̄i ba *sarduwan*, tisaw ndeke d̄i t̄oŋo sayke na i d̄i ba *kirizolit*, tisaw ndeke d̄i t̄oŋo sid̄ike na i d̄i ba *beril*, tisaw ndeke d̄i t̄oŋo mbjwke na i d̄i ba *topaze*, tisaw ndeke d̄i duoke na i d̄i ba *kirizoparaze*, tisaw ndeke d̄i duɔ fale mbjwke na i d̄i ba *turkuaze*, tisaw ndeke d̄i duɔ fale sid̄ike laa le, i d̄i ba *ametiste*. ²¹ Faa hulri ká duɔ fale sid̄i na ba p̄ara zaw kereri ká duɔ fale sid̄i ká larike nḡoŋ bamba ká i d̄i ba *perle*. Faa hulri mbjw mbjw riw bele na i d̄aa báy p̄ara zaw kereke mbjw k̄i h̄oy. Faa ká bil ngerepuo na, i d̄aa báy lari ká nduy z̄iriri z̄iriri a taŋ kad̄ kad̄ a d̄o kaŋara.

²² Roo le, ká bil ngerepuoke ku na, m̄i ko hul kaŋi ká d̄i ya, bay ji le, Ngerembay, Ngerewuru Nzob Hurusuo Luye báy Vu Badu na ze i ba hul kaŋike‡. ²³ Ngerepuo na se síe síe, mase few r̄o bay haŋa ri taŋ zad̄ ká d̄i ya, bay ji le,

* **21:16** 21.16 *Estade* isof sof duɔ zad̄ duɔ fale sid̄i na maa sal faa 2.200. Duɔ fale sid̄i na ba suy fe ká kie fe ká d̄o bay zad̄e nzed̄em. Zad̄ka pieke ndaw, áake ndaw r̄o gánke ndaw maa ba k̄i na, tuma law nzob h̄a ni ker se tul zad̄ ká taŋ kad̄aŋ bamba tasiri ká hul kaŋi Ngerewuru. Ba zad̄ ká d̄o bay zad̄e nzed̄em ká Ngerewuru d̄o d̄i. † **21:17** 21.17 Tukuru nduo 144 na maa *metre* 65. ‡ **21:22** 21.22 Nzob se síe hul kaŋi mb̄aa, bay ji le, Ngerewuru k̄i s̄uo-ε sad̄ ziŋ nzob beri, a ngerepuo báy zad̄e nḡid̄ bele na ba taa be.

zad taŋa Ngerewuru ká kie ni na, taŋ zad kad kad ká dí, a Vu Badu laa le, ba huu ndele ká puoke. ²⁴ Nzobri ká saw puo bari bod bod ká tusiri key na, i doko bil zad taŋa be, a mbayri ká tusiri key kara, i séke báy feziŋa bari ká dí. ²⁵ Faa hulkeri na a doko hoy ká bisie; nzob ti dár do dí ya mgban, bay ji le, suŋ ti doko bil ngerepuoke na ku ya. ²⁶ Nzobri ká saw puo bari bod bod ká tusiri key na, i úru báy fe riŋ díka bari báy feziŋa bari í séke dí. ²⁷ Ká bil ngerepuoke ku na, fe im mbijw mini kara ti rii dí ya, nzob fe dáa lorori ya ndaw, nzob kúd bayri ya ndaw. Ba bari huo-ri ki hoy ká riŋ-ri do bil mbede pam ká ba taa Vu Badu na ze i rii dí.

22

¹ Fale ku le, led nzaaped Ngerewuru na kie mi nduo mbii káw báy kumnun ká nduy a taŋ karara tji saa karingaw mbay Ngerewuru báy Vu Badu, ² a uo ká law sikda faa ká bil ngerepuoke na. Ká sikda nduo mbiiri ká sidí na, puu káw báy kumnun do dí*, ká lie lereke faa bal ba duo fale sidí ká bil mbiimbam mbijw. Few mbijw le, lie ba mbijw mbijw, a vaykeri kara ba sawpuu vaa nzobri ká saw puo bari bod bod.

* **22:2** 22.2 I kji Tiika saw fe 2.9; 3.22; Ezekiyel 47.12. † **22:4** 22.4 I kji Tji kele 33.20; 1Tm 6.16 ndaw. Pola lew na, nzob maa bay kóko nun Ngerewuru ya, roo le, timbede key na faa do hoy ro.

³ Feri ká Ngerewuru fad na ti doko mbáa. Karingaw mbay Ngerewuru báy Vu Badu ze a doko dí. Lee, nzob ped beri na, i ruo ni. ⁴ I kóko nun-ε†, le, riŋ-ε do nzaa pol-ri. ⁵ Suŋ ti tiika dí mbáa ndaw, nzob ti séke sie zad taŋa huu ndele ya ndaw, zad taŋa sie ya ndaw, bay ji le, Ngerembay Ngerewuru a haŋa zad taŋa be taŋ ká tul-ri, a í re mbay mbiimbam báy mbiimbam banquo.

Zezu waa bay vika

⁶ Fale ku le, led nzaaped Ngerewuru na baa ha mi mii: «Baykeri ku na ba sùo bay a maa bay dáa law bo dí. Ngerembay Ngerewuru ká ha Tem be ha nzob yaŋa bayri saa nzi-ε na, pie led nzaaped be bay kie nzob ped beri fe ká'a vika vuku.»

⁷ Zezu baa mii: «Ì laa key! Ndji hoy le, mi vika. Nzob ká daa vu mbom bo tul bayri ká uru saa nzaa Ngerewuru ká do bil mbede ni key le, suoriya ba taa be.»

⁸ Bi Zaa na, fekeri ku riw bele na, mi laa báy suk-i ndaw, a mí ko báy nun-i gbak gbak ndaw pi. A zadka mi laa bay fekeri, a mí ko báy nun-i ndaw na báyji le, mi huku pol led nzaaped Ngerewuru ká kie mi fekeri na bay ruo ni. ⁹ Roo le, ka baa ha mi mii: «Hay, mu daa munu ya. Bi na, mi

ba nzob ped munu ká bo ndaw, munu ká yu-ori ká i ba *nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru ndaw, roo munu ká bari riw bele ká i daa vu mbom bo tul bayri ká do bil mbede ni key ndaw na. Ngerewuru ze mu ruo ni.»

¹⁰ Fale ku le, ka baa hã mĩ báy mii: «Bayri ká uru saa nzaa Ngerewuru ká do bil mbede ni key na, mu muu ya, bay ji le, nam ká fekeri a tji na ton di mbã ro. ¹¹ Nzob kaaya na, ka daa nun-ε ba pola, a nzob fe daa im na, ka do bil fe daa im na, a daa nun-ε ba pola. A roo le, nzob fe daa báy zadε na, ka daa nun-ε ba pola, a nzob ká do bod ba taa Ngerewuru le, ka do bod ba taa be, a séke nun-ε ba pola.»

¹² Zezu baa mii: «Ì laa key! Ndji hoy le, mĩ vika. Mi mgbaka fe tunduori na do nduo-i bay haña nzob hã hã le, ka maa báy ped daa be. ¹³ Bi na, mĩ ba *Alfa báy Omega, mĩ ba Titire Nzob báy Jro Bie Nzob, Nzob Tika Saw Fe báy Nzob Jro Bie Fe mgbada. ¹⁴ Suoriya ba taa nzobri ká i waa maagari bari *tan kad kad, bay haña bo i do báy faa rii báy faa kòko dudu í se bil ngerepuo na, í su lere puu káw báy kumnun banɔo ká di. ¹⁵ Roo le, váy nzobri, bari nzob fe daa

mgbjiri báy nzob daa nun pieri ndaw, nzob ika nzobri ndaw, nzob kódo fe k̄iri ká i ko ba ngerewuru bari ndaw, mase nzob hã hã ká hii kúdo bay a daa banɔo ndaw na, i doko fal ngerepuo ke na.

¹⁶ «Bi Zezu na, mĩ pie led nzaaped bi bay haña ni ka baa nasi bay ferri key na riw bele hã nzob mbika lawri ká i mbu tul k̄i ká zad bod bod na. Bi na, mĩ ba vu bulu Mbay *David, a mí ba ruo tibie ká tan gbalak ndaw pi.»

¹⁷ Tem Ngerewuru báy máy mbana Vu Bađu[§] na, i baa mii: «Mu vi!» Nzob ká laa bay key na le, ka baa mii: «Mu vi!» Nzob ká kon mbii se ni le, ka vi; a nzob ká hii bay nzoko mbii káw báy kumnun le, ka ví yã hoy hoy.

Sin tul bay

¹⁸ Baari riw bele ká ì laa bay ká uru saa nzaa Ngerewuru ká do bil mbede ni key na, bi Zãa na mĩ baka r̄i mii: nzob ká daa bay k̄i nde tul bayke na le, Ngerewuru a daa b̄ieri ká mbi báy zad, ká bayke do bil mbede ni key na, nde tul seke fe ká do bay tul-e. ¹⁹ A nzob ká naa bay hãne ká di le, Ngerewuru a naa fe hãne ká do bay tul-e, ká bayke do bil mbede ni key ndaw. Nzobke ti suña lere puu káw

‡ **22:16** 22.16 Zadka Zezu baa mii, ferri ba vu bulu Mbay David, a ferri ba ruo tibie ndaw na, ka hii bay baa mii, ferri ba Nzob Yaana Nzobri ká Ngerewuru waa bay pie ferri vi, ferri ká Zibri riw bele giyan ferri na. § **22:17** 22.17 Máy mbana Vu Bađu na, ba nzob mbika lawri ká i giyan nam yji Zezu ká ba mbana bari.

ɓáy kumnun ya ndaw, ka ti rii bil ɲɛɛɛpuo Ɗɛɛɛwuru na ya ndaw pi.

²⁰ Nzob ɓáa nasi ɓay fe niri key riw bele na ɓaa mii: «Ba tusue, ndji hoy le, mi vika.»

Amem! Ndad ɓay haɲa

ni ka do munu na ki! Ɗɛɛɛmbay Zezu, mu vi!

²¹ Ndad ɓay haɲa law huoke taa Ɗɛɛɛmbay Zezu ka sád ziɲ nzob taa Ɗɛɛɛwururi riw bele! Amem! Ndad ɓay haɲa ni ka do munu na ki!